
37
6 F
13

PETRI GASSENDI DINIENSIS

ECCLESIÆ PRÆPOSITI,
ET IN ACADEMIA PARISIENSI
MATHESEOS
REGII PROFESSORIS

EPISTOLÆ,

QVIBVS ACCESSERVNT
CLARISSIMORVM QVORVMDAM
AD IPSVM
EPISTOLÆ, ET RESPONSA:
JN QVIBVS HVMANIORVM, PHILOSOPHICARVM, & Mathematicarum Rerum complura luculenter admodum enucleantur, atque explicantur.

TOMVS SEXTVS.
CVM INDICIBVS NECESSARIIS.

LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII ANISSON,
& IOANNIS BAPTISTÆ DEVENET.

M. DC. LVIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

EPISTOLARVM ARGVMENTA,

Quæ sic ordinauimus ne Seriei vis fieret Epistolarum, quæ varijs Inscriptionibus satis superque variantur.

D

E

F

NAVDÆO.

T

V

EPISTO

EPISTOLARVM AD AVCTOREM
in Appendice contentarum

ELENCHVS.

PETRI

PETRI GASSENDI EPISTOLÆ,

In vnum redactæ corpus operâ ANTONII POTERIÆ SAMERACI, *eius Amanüensis.*

Viro Illustri HENRICO FABRO PYBRACIO, TARABELLIO, *Regi à Consilijs, & libellorum supplicum Magistro,*

PETRVS GASSENDVS, S.

EDDITÆ sunt mihi tuæ literæ (Illustrissime FABER) cùm ego te Prouinciæ nostræ maluissem redditum. Certè enim literas tuas maxima sum animi cum alacritate complexus. Deum verò immortalem! quænam illa animi mei futura erat ecstasis, si te ipsum complecti licuisset? Verùm sic fata tulere; neque tam tibi pro iniuria, quam nullam pati Sapiens potest, expostulandum acriùs fuit, quàm dolendum vehementiùs nobis, quòd te nobis caduceatorem Iupiter inuiderit. Tanto certè extitisse videtur iactura grauior, quantò quæ fuerat plurium in te exoptando consensio, fuit deinceps in te tantis votis detractato consternatio. Ego, vt ingenuè fatear, polliceri mihi videbar Imperatoris Marci sæculum fœlicémque fore sperabam hanc Prouinciam, cuius Præses philosophatetur; ex quo verò Musis nostris suus Apollo subductus est, ipsa nobis propemodum, nisi fuisset paulò animosior, Philosophia excidisset. Erexi nempe animum, imitatus constantiam tuam, puderéque me imbecillitatis meæ cœpit, si te, cuius intererat, tonitrua rauca calcante, ego sub nimbis deprimeter. Egregiè sanè, ac provt animum tuum sublimem decebat, compositus es, qui adeò laudabilem ataraxiam retinuisti; mihi verò parcendum fuit, tanquam affectanti, nondum assequuto imperturbatam illam sapientis animi magnitudinem. Quamquam enim sic me semper, vt videbatur, haberem, post discessum tuum, cœcum prorsus esse fortunæ impetium, & in hac præsertim tanta caligine rerum, illud esse magis timendum, quod sperandum minus est: nondum tamen animo eram ita Pyrrhoneo, quin affectus in alteram partem assensum propè inflecterer. Hæc scilicet vna mihi ἐμπειρία deerat, quominùs possem æmulus Sexti Empyrici videri. Heinc studebam quidem antea; in dies verò magis nunc studeo viuere omnino in diem, neque vnquam agere mecum obsignatis tabulis. Quid expediat committo Diuis; quod superest, genium meum perpetuò sequor non innitus. Verebat antea id, quod euenit; nec postquam euenit, euincere potui, quin memetipse commouerim. Nunc parum abest, quin me pigeat votorum meorum, quoties mente repeto mecum, & vota tuorum meis fuisse contraria, & propter hunc rerum statum, quod meritis tuis debebatur, gloriosum fuisse non assequi; & forsan te maiora manere fœliciore sæculo; & quod caput est, fuisse fortè satiùs exoptate tibi tranquillum illum secessum, quem Auus quondam tuus illustrissimus extrema iam ætate delegit, & sapientissimus Patens tuus ita ardenter expetiit. Absit ergo ampliùs sollicitè quæram quem tibi, quem mihi Dij dederint finem. Expendant ipsi quid nobis conueniat, rebusque nostris vtile sit: fortassis enim pro iucundis optatissima quæque cōcedent. Sed hæc hactenus. Quod dignatus fueris mei meminisse, amorisque in me tui tantis viarum interuallis symbolum illud transmittere (Christianos Charronij, quos me nondum vidisse sciebas, Tractatus intelligo) dici profectò non potest, quo in pretio habuerim: Sed nimirùm ea est humanitas tua, is singularis in literas, literarúmque cultores amor. Cæterùm Opuscula illa auidè satis deuoraui: neque enim malè diuinasti placere mihi Authoris illius genium, & ingenium. Quamquam, vt quod sentio, liberè apud te profitear, cùm omnia valde placeant, nihil tamen æquè arridet, ac ipsa Sapientia, quam ille est in Præfatione

testatus studiis suis imposuisse coronidem. Pulchrè porrò me admones Authorem hunc mecum in solitudinem ducam; est enim Philosophia paucis contenta Iudicibus, multitudinemque consultò deuitat. Charronio verò quis sanior iudex? si præsertim assederint illi, quorum ipse operâ profecit, Montanus, Lipsius, Seneca, Plutarchus, M. Tullius. Hos sanè & paucos alios ipsi comites adhibeo; paucos inquam; nam tales authores apparent mihi admodum rari in tam vasto gurgite. His vbi nonnunquam substituo Lucretium, Horatium, Iuuenalem; vbi Lucianum, aut Erasmum; Deum immortalem! quàm meræ me chimeræ delectant! quàm suaue duco ventis luctantibus æquora, magnos aliorum labores spectare ex litiore! quàm contemplor, ac rideo personatam histrioniam, quam vniuersus exercet Mundus! quàm prouidere mihi videor aucupia, quæ subindicas! neque enim ita sum Historiæ præsertim Gallicæ ignarus, quin fata præsentiam, in quæ vergunt omnia. Nihil est necesse illa explicare; nullo heic opus Heleno; sed Dij fortassis meliora. Scribis istheic Philosophos, & Mathematicos esse, quibus magis curæ sint Sol, & Luna Chymicorum, quàm Astrologorum, quique defectus alios non obseruent, ac timeant, quàm qui contingunt in marsupiis. Proh Deûm, atque hominum fidem! Siccine sunt curuæ animæ in terras, inanésque rerum Cælestium? Sperabam fore quicum communicarem, & à quo vicissim nonnullas obseruationes acciperem. Lunares aliquot eclipseis accuratè obseruatas, illam præsertim cui tu obseruandæ coràm adesse dignatus es, perscribere decreueram, atque simul præmonere futuri Maio sequenti Solaris deliquij. Illud enim si Cælum faueat, studiosè obseruare mihi in animo est, cùm præsertim in hoc Horizonte Sol non sit deinceps passurus Eclipsim per nouennium integrum. Verùm cùm me hac in parte mea fefellerit spes, sequar non inuitus consilium tuum. Philosophabor nimirum cum iis, qui meliore sæculo vixerunt, & quorum mentibus est aurum infusum, non auri cupiditas. Sed & interea iucundissima Iosephi Galterij, Valetæ Domini, ac Prioris familiaritate fruor, quem priscis illis Philosophis, atque Mathematicis haud sanè inferiorem puterm. Vtinámque adesset mihi Platonis ingenium, ita me Deus adiuuet, vt prætereà Socratis genium in illo agnosco. Meminisse te, opinor, quisnam ille sit; is à me suo nomine petiit te salutari, & illius igitur, & meo te saluto nomine. Benè, imo optimè Vale, mi FABER, meque eo, quo me soles prosequi amore, amare prosequere. Datum Aquis-Sextiis VI. Idus Aprileis, anno salutis, M. DC. XXI.

POST-SCRIPTVM.

QVonam fato contigisse dicam, (FABER Illustrissime) vt literæ istæ, quas quo vides tempore scriptas, perferendas ad te dederam, post mensem poruerint in meas recidere manus? Qui scilicet eas deferebat Gratianopoli, rediit aliquot dies ibi commoratus. Parum certè abfuit, ipsis mihi redditis, quin fortunam coeperim meam incusare, quòd viderì tibi possem immemor officij, obseruantiæque debitæ; quasi iucundam recordationem nominis tui pleno affectu parum gratus non colerem. Ipsas vbi aperui, ac lacrymis penè obortis (quis credat!) perlegi, volui nihil immutando istam dumtaxat excusationem, vt Appendicem subiungere; quam vt sanè ingenua est, ita ingenuè accipies. Cæterum Solarem Eclipsim, cuius mentionem faciebam Cælo benè propitio licuit accuratè prorsus obseruare beneficio perspicillorū, quibus vidisti aliàs à nobis notari Solis maculas. Contigit nobis illius Initium die Maij 21. horâ mat. 7. min. 6. secun. 30. Finis hora 9. m. 31. sec. 30. ac Medium proinde hora 8. m. 19. digiti Ecliptici maximæ obscurationis fuere 9. cum min. 23. hæc ad te scribo, quoniam te Cælestium rerum noui esse cupidum. Studiosiùs porrò singula, quæ obseruaui subnotarem, si quis istheic ex professo studia ista coleret. Audieris opinor, quemadmodum Patres Societatis IESV hanc in vrbem admissi sint. Quo tempore ista scribo viri Consules de forma contractus deliberant. Egone anno sequente Cursum absoluturus sim, quem media tantùm ex parte confeci, nondum plenè scio. Vt vt sit futurum, priusquàm me in Ecclesiam, monteisque meos recipiam, in votis habeo visere vniuersam Italiam; vtinámque Germania sic foret pacata tunc temporis, vt magnos, qui in illa sunt, viros possem quoque inuisere. Si interea literas possem ad Keplerum dare, quod aliàs (si ritè recordor) facilè pollicebare per Imperatoris Nuncium, perlubenter id facerem. Vereor tamen ne hoc incommodo foret; quare non ausim prorsus tibi molestus esse hac in re. Cæterum Paradoxa mea redigo hoc anno In quandam consonantiam, Logica plurima Physicis prætexo, Ethica atque Metaphysica subiungam, si toto, quo cœpi curriculo colligere iuuet puluerem Philosophicum. Non dissimulo ampliùs errores, contradictiones, Tautologias, & quæ extra rem, dicta scatent apud Aristotelem. Communeis iam opiniones audentiùs conuello. Temerè ne an Veritatis affectu id faciam, iudicabis ipse aliquando. Iubebo vni ex meis Auditoribus dictata exscribere, quæ deinde communicem tecum. Te videlicet nugis meis delectari commemini. Sed eheu! quorsum hæc omnia, aut quænam iam ista est Appendix. Vale, FABER Nobilissime, atque Sapientissime, Vale iterùm ac iterùm Vale. Aquis-Sextiis IV. Id. Iun.

Celebri Viro VILLEBRORDO SNELLIO, *Eximio Mathematico in Academia Leydensi,*

PETRVS GASSENDVS, S.

MIrabere, SNELLI, vt opinor, cum videris te hac Epistola interpellari ab homine, qui tibi sit facie, nomineque incognitus. Non hæreo tamen, quin pro tua singulari humanitate

manitate æqui, boniique conſulas, quòd ego bonis artibus, literiſque initiatus, tam inſignem illarum Myſten, quantus ipſe es, hoc obſeruantiæ teſtimonio proſequi affectauerim. Scito enim ex quo tempore eruditus ille tuus, ac elaboratus Eratoſthenes in meas primùm incidit manus, tanto me tui amore, ac deſiderio exarſiſſe, vt nihil in votis habuerim potiùs, quàm vel te inuiſere, vel certè hunc tibi meum affectum ſignificare. Etenim cùm tacito quodam naturæ faſtidio vmbraticos iſtos eruditos, quibus ciuitates ſcaturiunt, magnifacere non poſſim, quòd veritatem, & ſcientiam rerum venentur dumtaxat ex libris, res ipſas prorſus negligant: dici profectò aliunde non poteſt, quanta veneratione ſimul, ac beneuolentia paucos illos apud me complectar, qui pedem interdum ducentes ex Muſæolis, ipſam Naturæ maieſtatem aperta facie contemplantur. Eam ob rem, cùm tu ad aſſiduam librorum euolutionem, ex qua, vt Stagirites ille, Anagnoſtes dici promereris, accedere volueris exquiſitas rerum cœleſtium, terrenarúmque obſeruationes, quas ipſemet admiranda quadam ſolertiâ peregeris; profectò mirum videri non debet, ſi ego te propterea ſuſpiciens, tantam de te opinionem, tantúmque ſimul erga te ſtudium, amorémque conceperim. Cæterùm quis ego ſim, aut vbinam gentium degam, declarandum tibi potiùs duxi ex libelli titulo, cuius ad te exemplar tranſmitto, quàm ex moleſta periphraſi. Quamquam enim munuſculum hoc per hæc interualla viarum exhibeo, non vt in ipſo charactéres legas, ſed vt affectum in te meum, ac obſeruantiam inſpicias: Deligendum tamen hoc, & offerendum cenſui; quòd exinde lubens peruiſurus eſſes accuratam vnius loci, non omninò incelebris (quod mihi domicilium eſt) ſub cælo deſignationem. Siquidem ex ſtrenuo labore, ac nunquam ſatis laudato ſtudio, quo exactiſſimè conſtituendæ Geographiæ nauas operam, coniectati facilè licet, quàm accipias volens accuratè obſeruatas locorum latitudines, ac ipſas etiam ſi fieri poſſit, longitudinum differentias. Vidi in hac Ciuitate veſtratem Petrum Bertium, qui de re Geographica ob ſuos illos immenſos labores optimè quidem in dies meretur; attamen verò qui defectu exactarum obſeruationum, tot admiſſos in Geographiam lapſus minimè valeat corrigere. Communicaui ergo cum ipſo obſeruatam illam à me Diniæ latitudinem, altitudinémque polarem 44. grad. 6. min. ſimúlque & Aquarum Sextiarum 43. gr. 33. min. & Gratianopoleos 45. gr. 11. min. vt ex locis huiuſmodi ad parallelos debitos reductis, circunſtantia quoque ad veriorem ſub cælo ſitum redigeret. Hæc mihi porrò non omninò fortuitò exciderunt; quippe tibi etiam inſinuanda cenſui, quòd certò certius habuerim, non poſſe tibi quidpiam eiuſmodi eſſe iniucundum. Tametſi verò tam illam Aquenſem, quam Gratianopolitanam latitudinem ipſe præſens obſeruaui; nolim tamen gloriam hanc duobus amicis meis inuidere, quorum alter Ioſephus Galterius Aquis-Sextiis; alter Iacobus Valeſius Gratianopoli mecum obſeruauit. Quod memoro, vt illi Aquenſem, huic Gratianopolitanam attribuas, Dinienſémque ſolam, vt à me ſolo obſeruatam mihi reſerues, ſi quando fortè dignabere Elenchum tuum his locis augere. Sunt quidem penes me plures obſeruationes multigenæ; at quibus opus non eſt impræſentiarum te onerare. Si rem gratam me tibi facturum aliquando cognouero, ſcito fore vt de omnibus tecum agam non inuitus. Permiſi nunc ſolum iſta properanti irrepere calamo, ne vacuis prorſus manibus acceſſum ad te affectarem.

Supereſt, vt impoſterùm amicitiæ iure tecum vtar; ac proinde vt tu mihi quidpiam abs te poſtulandi licentiam non abnuas. Sanè quidem erit, quòd mirere me adeò eſſe perfricta fronte, vt in ipſo ſtatim amicitiæ tuæ, quam ineo, limine ſtudium tuum, ac operam minimè verear deſiderare. Enim-verò non ambigo, quin is ſit candor animi tui, vt exinde potiùs intelligas, quàm meus ſit ingenuus amor. Certè is ſum, qui initio ſtatim me totum amicis deuoueã nihil omninò recuſaturus, quodcumque illi exegerint: Quamobrem etiam ipſos in me affectu haud abſimili propendere facilè confido. Ac tu quidem vel ex eo colligere potes, quàm ego agam ſimpliciter, quòd tuam ecce beneuolentiam conciliare mihi ſtudeam, non ex officio, quod tibi præſtem, ſed ex eo quod velim mihi præſtari abs te. Quodnam vero tandem iſtud eſt? Noſſe te primùm deſidero, SNELLI, me cùm appuliſſem in hanc Ciuitatem, exiſtimauiſſe fore vt cæleſtium obſeruatores non paucos heic aſſequerer. Verumtamen ſpe lactatus inani, breui deprehendi, proh dolor! Sidera hîc alia, quam Chymicorum nulla obſeruari. Cumque benè multi forent immotientes Aſtrologi, comperi tamen neminem, qui aſtris ipſis inuigilaret. Ita rariſſimi apparent in tam vaſto gurgite, qui philoſophandum cenſeant ἐξ αὐτοψίας potiùs, quàm ex præſcriptis philoſophantiom. Conatus ergo erigere, adderéque animos quibuſdam hominum noſtrorum, vt animas cæleſtium inaneis, depreſsóſque in terram vultus ad ſidera tollerent; Vnum inueni ex tot millibus, qui ſit ſeſe ad id muneris egregiè paſſus animari. Is eſt Petrus Frereus Monsfortius illuſtris Primi Præſidis in Delphinali Senatu filius, & in magno Regis conſilio conſiliarius bene meritus, qui præter doteis cæteras eximias, Matheſeos, per-quam ſtudioſus eſt. Cum ipſi ergo nihil aliud deeſſet ad obſeruandum cæleſtia, quorum amore capiebatur, quàm exquiſitum aliquod, ſatiſque amplum Organon (minutiora enim quæ habebat demonſtrationi quidem idonea, at exactæ operationi inutilia eſſe facilè peruidit) cúmque aliunde in hac ciuitate non adeſſent artifices, qui accurata illa præciſione, quam noſti eſſe neceſſariam, poſſent illud conficere; author ipſi fui, vt & Quadrantem chalybeum, cuius radius eſſet duorum ſaltem pedum Pariſienſium, præter omnia ſibi compararet; & curaret eundem in Batauia elaborari, ac perfici. Nihil cunctatus eſt, ſed conceſſuro ad dominum ſuum Regia Chriſtianiſſimi apud veſtros Ordines illuſtriſſimos Nuncium Secretario Carolo Botardo,

iuueni industrio, atque erudito; statim conficiendi huius Instrumenti curam, ac studium demandauit. Cum petiisset porrò ex me descriptionem totius Quadrantis, cui artifex sese conformaret; subiir illicò in mentem rale ferè tibi adesse, qualem animo voluerem. Et Ohe! inquam, si SNELLIVS noster dignaretur vocare ad se artificem petitissimum, cui totius Instrumenti formam, rationémque præscriberet, quàm hoc foret tutius!

Quod igitur, vno verbo, togaris, hoc est vt prædictæ laterum Quadrantis longitudini addatur ex tuo præscripto latitudo, & crassities simúlque arcui capacitas tanta, quanta per lineas transuersaleis singulis minutis capiendis sufficiat. Deinde etiam forma Alhidadæ, Pinnacidiotum ac cylindrulorum alterius in centro ad magnas, alterius in latere ad exileis distantias capiendas, & sic quidem vt omnia summouere liceat (dum nihil obsit) ex Quadrantis facie, cum altitudinibus capiendis plumbo vti vacauerit. Postremò ipsa quoque forma genu fulcri, seu pedestrali; ad hoc vt Quadrans facilè obtineat motum, ac situm quemlibet. Quæ quidem omnia existimo artificem facilè vel ex sola tui inspectione intellecturum. Nun dubito verò, quin tantisper vacet applicare hûc animum; sic te bonis hisce Artibus promouendis deditum coniicio. Et profectò, si vacauerit deuinxeris tibi omninò prædictum Monsfortium hominem sanè optimè merentem, quidquid in ipso spectaueris; fruetis quoque ipse aliquando fructibus, quos ille ex tua cura percipiet; Siquidem quidquid obseruauerit, tibi acceptum teferet, tecúmque simul communicabit. Ego etiam me tibi permultùm ex hoc capite debere fatebôr, si importunè tecum agenti morem aliquem gesseris. Vtinam verò obsequium exigeres ipse ex me aliquod; ita me Deus adiuuet, vt me ad nutum experireris. Reditum apparo in Patriam, quo me negotia reuocant. Tu si quidpiam bona mea sorte ex me fortassis desideres, committere iam dicto Botardo Secretario poteris, qui mihi per eundem Monsfortium studiose id significabit. Benè interea Vale, SNELLI, méque tui studiosissimum ac obseruantissimum ama. Parisiis x v. Kal. Mart. Stylo Greg. & anno vulg. M. DC. XXV.

Viro Incomparabili GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis eximio Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS, S.

Vòd ego te hac Epistola iam tandem conueniam (humanissime GALILEE) causa tum recens, tum antiqua est. Mihi certè nihil est antiquius, quàm colere summam Sapientiam, ac eruditionem tuam. Ex quo enim tempore tuus ille cælestium Interpres tam incognita generi humano patefecit mysteria; dici non potest, quo tacito cultu memet tibi deuouerim. At verò cùm mihi nuper carissimus tibi, mihíque Deodatus candorem illum exposuisset, quo cum amicis agere soles; dispeream, nisi ad iucundam tecum non leuem amicitiam illicò Inflammatus sum. Etsi enim tibi abs me, tum ætate, tum doctrina, tum aliis multis nominibus inferiore nihil aliud, quàm obseruantiam singularem polliceri liceat; abs te verò nihil aliud, quàm ingenitam erga bonos, studiosósque propensionem exigere: facile tamen mihi persuasi fore, vt mihi non postremum amicitiæ tuæ concederes gradum, cùm me obseruantissimum tuæ virtutis esse agnosceres. Stupebis quidem, & meritò cùm hominem incognitum tanta fiducià te adorientem considerare cœperis: at hîc appello natiuam illam animi tui sinceritatem; appello Vraniæ amorem, qui te deduxit, & fama natum super Æthera teddidit, appello Deodati nostri qui fuit ingenuæ meæ simplicitatis spectator, restimonium; appello tandem Superos omneis (si ita fari liceat, ad fidem tibi ingerendam, qua admirari desinas. Voluit quidem amicus is noster prouinciam hanc sibi demandatam, vt & tibi significaret, vndénam ego, aut quis essem; & cum hac epistola transmitteret tibi editi à me libelli exemplum, quod esset mei erga te affectus quasi pignus, & symbolum: at cum necesse habuerim tali amico morem gerere, sensi tamen singularem tuam humanitatem fuisse aliunde consilium meum æqui, boníque consulturam; & donariolum, quod attinet, ita volui acciperes, vt cum indignum ego iudicârim, quod in tuas incideret manus; ille tamen impenso studio curauerit incidere.

Nunc, cum ista primùm scribenti viderentur sufficere: attamen quod mihi videor non iam cum recente amico, sed cum antiquo agere; agam ecce liberaliùs, eróque paulò diffusior, quàm si diffidens amicitiæ tuæ timidiusculè scriberem. Imprimis ergo, mi GALILEE, velim sic tibi persuasum habeas, me tanta cum animi voluptate amplexari Copernicæam illam tuam in Astronomia Sententiam, vt exinde videar mei probè iuris factus, cùm soluta, & libera mens vagatur per immensa spatia, effractis nempe vulgaris Mundi systematisque repagulis. Vtinam verò hactenus frui tuo illo recens instituto Mundi systemate licuisset? Quàm adiutus enim, promotúsque fuissem in conceptis illis à me de Mundo opinionibus? Somniasse quippe me aliquid circa hoc argumentum peruidebis facilè, si digneris fortè legere, quod tribus dumtaxat verbis in præfatione libelli ad te missi polliceor me quarto libro tractaturum. Quamobrem etiam intelliges, quàm ardenti desiderem studio, quid tu hac in parte sentias quamprimùm accipere; cum tu cælestium arcanorum sis sagacissimus scrutator, particépsque consultissimus. Cur porrò fœtum, quem iam parturiebas, cùm nuntium præmitteres, huc vsque non emiseris, etsi assequor fortè coniecturâ; nondum tamen plenè didici. Hoc saltem fortassis profiteri liceat, magnam factum iri rei Literariæ, cordatisque diuinissimarum scientiarum studiosis iniuriam, si tantum opus suppresseris. Certè nisi obstiterit legitimum impedimentum, oratum te, atque vtinam exoratum

ratum eſſe noueris, vt rem adeò deſideratam bonis amplius non inuideas. Quòd ſi vel certo conſilio tuo, vel fatis ita ferentibus, ſic te continere debeas, vt ne quidem etiam cum amicis inſtitutum tuum per literas communices, abſit à me, vt ſperem poſtulem-vè conſcius illius fieri. Sic me tamen habeo; ac in gradu adeo eminenti beneuolentiam tuam colloco, vt ſi vel vacet, vel liceat, quidpiam ſis mihi ſignificaturus, vbi me inardeſcere hoc deſiderio reſcieris.

Perlegi præter nuntium tuum treis illas de Maculis Solis ad VVelſeum Epiſtolas, quas profectò, quam ſint dignæ acumine & iudicio tuo, non eſt quod multis explicem. Sufficiat ſubſcribere me ratiocinationi tuæ circa Macularum materiam, geneſim, figuram, locum, motum, diſſipationem, & ſi quæ alia eiuſcemodi accidentia Macularum ſunt. Doleo verò è noſtra Gallia, & ſpecialis etiam meæ profeſſionis deinceps prodiiſſe, qui adeo infœliciter de iiſdem ſit ratiocinatus. Non hæreo, quin ipſius liber ad te vſque peruenerit; ego dignum vberiore refutatione nunquam iudicaui; quàm quæ præmiſſa in tuis illis continentur Epiſtolis. Profectò, cum illa tua de Maculis Philoſophia teſtem tot accidentium (quibus probè ſatisfacere alia ratione non licet) experientiam habeat; quid potius illi Planetarum perpetuitati obiici poſſit, quàm quòd ne ipſe quidem author obſeruare potuerit, vel vnius reditum (qui menſtrua tamen circiter reuolutione fieri debebat) ex tanta multitudine? Cæterùm librum, qui à te de Cometis ſcriptus perhibetur, nondum eſt datum conſpicere; at quo ardore videre peroptem, dictu mihi facile non eſt. Cùm ſuſceperim enim defendendum Cometas eſſe corpora perpetua, eiuſmodique opinioni Phænomena omnia Cometarum ſpeciali quadam, ac propria ratione accommodem; coniector ſolertiam tuam poſſe mihi ad hoc plurima ſuggere argumenta; neque enim dubito, quin pro ea, qua cœpiſti philoſophari libertate, quamplurima protuleris, vel in quæ ego genio quodam fœlici inciderim, vel certè ex quibus non parum coniecturæ meæ poſſint promoueri. Obſeruationum à me factarum circa Cometam, qui ſub finem anni 1618. affulgere telluri cœpit, nihil feci publici iuris; contentus, ſi ex iis poſſim circa defectum parallaxeos, itemque circa directionem caudæ in Solis oppoſitum cum quadam, eáque variabili deflexione philoſophari. Eadem ratione, & de obſeruatis Solaribus Maculis emittere nihil in animo eſt, niſi quod iuxta principia tua conducere videbitur ad impugnandum Ariſtoteliſmum, adhortandúmque homines ad aliquam veriſimiliorem, ſaniorémque Philoſophiam. Quandoquidem verò in memoriam Obſeruationum incidi, communicabo ecce vnam, quam vt equidem coniicio non iniucundè accipies. Ea eſt Eclipſeos Solaris, quæ poſtrema nobis Europæis contigit, anno nempe 1621. Æra, & ſtylo, qui vobis, nobiſque eſt vſui. Illam enim Aquis Sextiis obſeruaui admodùm exactè, nihilque ambigo, quin tu pro tuo cæleſtium amore (dum cælum vobis fuerit ſerenum) exactiſſimè obſeruaueris. Ego eadem methodo, qua & Maculas obſeruaui (niſi quòd circa Maculas Meridianum tempus expecto, vt aliunde noto Meridiani cum Ecliptica angulo, verùm in diſco ☉ ſitum Macularum accipiam.) Radios Solis itaque per teleſcopium trajectos in occluſam cameram excipiebam inferiùs chartaceo albo benè complanato, deſcriptóque in eo circulo, in quem radij cogerentur; cum adeſſet interim prope Teleſcopium, qui motaret, ac centra vitiorum Soli ſemper opponeret. Diameter circuli, quæ erat vnius Pedis Pariſienſis, ſic diuiſa fuerat in duodenas parteis, vt ſexagenas etiam ſingularum per diuiſiones, minutiores liceret adhuc colligere. Sed & circumferentiam in 360. hoc eſt heinc inde in 180. diuiſeram parteis, initio facto, qua parte digiti primi erat initium; tum vt in magna occultatione liceret ſemper vſurpata heinc inde æquali limborum obſcurationis diſtantia cogere radios in circulum, & tumorem vmbræ maximum in diametrum reiicere; tum vt exinde haberi poſſet diametrorum Luminaris vtriuſque inter ſe proportio. Cum Tychonicæ porrò tabulæ exhiberent nobis Initium Eclipſeos circa horam matut. 7. obſeruaturus præſto adfui ab hora circiter ſexta. Aderat porrò extra cameram excellens Mathematicus Ioſephus Galterius (is ſcilicet, ad quem primi libri Exercitationum mearum præfationem dirigo) qui ſtatim atque appareret, ac deſineret obſcurationis veſtigium, Solis altitudinem, quam ſedulò ſectabatur, ictu parieti impacto, ceu ligno dato, acciperet. Contigit igitur Eclipſeos Initium Sole eleuato 25. grad. 30. min. Finis vero eleuato 51. grad. 17. min. hoc eſt, Eclipſis ☉ cœpit horâ 7. min. 5. ſec. 28. Deſiit horâ 9. 31. min. 12. ſec. numerando à media nocte, quæ præceſſit meridiem prædictæ diei 21. Digiti verò Ecliptici maximæ obſcurationis extiterunt 9. grad. 23. min. tuncque deficiebant vtrinque ex circumferentia grad. 77. min. 30. vnde elicere eſt æqualeis apparuiſſe Luminarium diametros.

Iam ſi iſtheic obſeruata Eclipſis hæc fuerit, habebimus ſaltem parallaxeos ☾ pro varietate latitudinis locorum differentiam. Et cum latitudo Aquenſis obſeruata ſit 43. grad. 33. min. ex diſcrimine iſtius cum veſtra, ac differentia parallaxeos, colligemus quæ fuerit tunc Lunæ à terris diſtantia. Horâ etiam nos proximè (ſubductis nempe rationibus) certiores efficiet differentiæ longitudinis Florentiam inter, & Aquas Sextias. Certiores ſanè efficeremur, ſi iſtheic fortaſſis foret obſeruata Lunaris illa Eclipſis, quæ contigit menſe Iunio an. 1620. aut alia quæ menſe Nouembri, an. 1621. Sciremus & differentiam Florentiam inter, & Diniam, ſi alia rurſus menſis Aprilis an. 1623. florentiam verò inter, & Pariſios; ſi nupera illa huius anni, quæ contigit menſe Martio, ſiquidem has omneis ego obſeruaui, conſignatáſque habeo. Tu ſi eaſdem, aut alias fortè obſeruatas communicare non grauabere, reponam ego, tibique gratias habebo ſanè quam-plurimas. Rogo te quàm maximo poſſum animi conatu, vt ſaltem velis communicare cum VVillebrordo SNELLIO, cuius

ignota tibi non est in restituenda Geographia sagacitas, & sollicitudo. Perscripturus sum ad illum (quod voluit) proximis his diebus non pauca, quæ habeo huius generis, vnà cum exacta Aquensis, Geneuensis, Lugdunensis, aliorumque pedum longitudine. Certus verò propemodum sum, vt cum etiam pedis Florentini desiderâtis magnitudinem, implorauerit industriam,& humanitatem tuam, seu fecerit,seu non fecerit; non pœnitebit me egisse apud te illius Patronum. Ita noui vtrumque vestrum bonarum artium promouendarum per quàm studiosum existere. Certè si in regula lignea, aut alia ratione transmittere Leydam ad ipsum digneris delineatum pedem, qualem apud vos asseruari publicè & interest, & dubium non est, cautionem me do te in homine non ingrato beneficium collaturum. Ego quid hic adiiciam præter verecundiam nihil habeo, quamquam etiam erubesco ruborem meum profiteri apud hominem candidissimum: Tu quidquid id est, boni consule; agam imposterum vti voles. Interea me, quo non est tui obseruantior, Vir optime, ama, & de ingenuis artibus mereri nunquam desine. Dabam Gratianopoli Diniam meam breui concessurus, XIII. grad. Kal. August. anno M. DC. XXV. Vale.

Percelebri Viro VVILLEBRORDO SNELLIO, *eximio Inclytæ Leydensis Academiæ Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS, S.

Redditæ sunt mihi tuæ Literæ (Suauissime SNELLI) quibus testor Superos nihil vnquam mihi obtigisse iucundius. Imprimis quippe non possum mihi summoperè non gratulari, quòd Tu tantus vir tãto erga me amore propendeas, Iis enim Epistola tua interspersa est à capite, quòd aiunt, ad calcem beneuolentiæ vestigiis vt facilè cognouerim intelligentissimum virum esse, etiam amantissimum. Deinde verò singularem tuam agnoui humanitatem,& ex sincero illo affectu, quo me suadente nobili Monsfortio commodasti operam, & ex summa illa mansuetudine, qua libellum meum non amicè solùm accepisti; sed & immerentem etiam excepisti cum elogio. Ad hæc & admiratione non exprimenda suspexi, quòd quæ tam pauca transmiseram circa meas obseruationes, ipse cum tanto fœnore remittere dignatus sis, Sed fœcunda nimirum terra nunquam reddit sine vsura, quod accipit; magisque futurum fuisse mirandum par est, si ex immenso eruditionis, doctrinæque Oceano riuulus iste non dimanasset. Postremò tamen quod speraueris me tibi quasdam operas efflagitanti obsecuturum, dici non potest quanta me quámque diuturna voluptate cumulaueris, tametsi enim quidquid possum vix vllius momenti est; cum placere tamen id video Viris tam bene-merentibus, incredibile prorsus est quanta me statim vrgeri ad opus alacritate persentiscam.

Cùm ergo Parisiis redeuntem negotia me in hac Ciuitate (nolentem sanè) detinuissent, accepi tuas literas ante duos menseis; ipsisque quam maxima potui satisfeci diligentiâ. Ac primùm quidem quod spectat ad desideratam pedum nostratium longitudinem; scripsi illicò ad amicos meos, qui quod non statim votis meis respondere potuerint, excusationem paratam facient, cur ego tibi tam serò respondeam. Quamquam neque quidquid optabam, datum est adhuc assequi: Literis enim Tolosam, & ad alias Ciuitates datis, etiam ex Italia satisfactum huc vsque non est, ob exortos, puto, bellicos tumultus in illis Regionibus. Quotquot tamen hactenus potui ex vicinia conquirere Pedes, mitto iam ecce cum his literis in Regula lignea exaratos. Iam enim tandem in Prouinciam, Diniámque meam discessurus, differre ampliùs nolui, ne propter nimiam aliorum Pedum expectationem (fortassis frustraneam) videretur humanitas tua obliuioni tradita. Constitueram equidem typos omneis ad me transmissos fasciculo facto ad te mittere, at propter hæc tamen interualla tanta, commodiùs existimaui transferre omneis in hanc Regulam, ratus vt mihi, quod ad præcisam conformitatem attineret, satis supérque fideres. Adieci verò etiam nostratium Vlnarum Quadranteis, quod rem quoque esse argumenti tui, tum ex Eratosthene, tum ex literis tuis intellexerim.

Primò igitur accipies Pedem Lugdunensem, & Gratianopolitanum, qui vterque à me collatus idem prorsus inuentus est. Et Gratianopolitanum quod spectat, accepi ipse præsens cum nostro Valesio ex longitudine orgyiæ, seu Toisæ, quæ insculpta iam diu perdurat in exteriore pariete ad maiorem portam ipsius domus Episcopalis. Lugdunensis desumptus est ex virga ferrea, quæ Lugduni in domo publica, seu, vt loquuntur, Vrbis asseruatur. Curauit autem eum illic esse accipi studio cuiusdam Antelini Mathematicarum studiosi, vir eximius Petrus Richardus Senatus huiusce Prouinciæ supremi Consiliarius, & Amicus meus singularis, qui etiam huc rediens ipsum attulit. Quia verò & Lugduni ferrea, & hic Gratianopoli insculpta parieti Vlna est reperta, idcircò vtriusque Quadrantem expressum simul inuenies. Mercatores huius Ciuitatis Gratianopolitanam eandem esse cum Parisiensi asserunt; cúmque Lugdunensis paulò breuior sit, æstimant vulgò hanc differentiam vna quinquagesimâ; quod etsi prorsus non quadret ad prototypos, excusarique valeat aliis nominibus: nihilominùs tacendum non censui. Quod Geneuensem attinet tum Pedem, tum Vlnæ Quadrantem, transmisit vtcumque ad me vir per-eruditus mihique carissimus Ælias Diodatus, asserens Vlnæ prototypum (cuius materiam tamen non expressit) omni memoriâ superiorem esse, at Toisæ, cuius vnam duodecimam seu semipedem solùm delineaui, prostare publicè ab anno 1544.

Habebis porrò & Pedem Regium siue Parisiensem, qualis Lugduni est ferreus inuentus, cum mensuris cæteris. Fortassis quidem

illum

illum iam habes ex ferreo, qui exſtare duplex Pariſiis dicitur, attamen verò & hunc etiam communicare volui; tum vt suppleret defectum, ſi fortaſſis adhuc non recuperaſſes Pariſiis; tum vt ſi haberes, quid inter vtrumque intereſſet deſpiceres; tum denique, vt quoquo modo examinares, num quem determinas partibus 1055. qualium Rhiiulandicus ſit 1000. probè prorſus ſe habeat. Ego certè cum apud Valeſium repetiſſem Regulam tranſmiſſam ex Holandia, in cuius vna facie eſſet Rhiiulandicus Pes in 12. digitos diuiſus, & in alia diuiſus in 10. ita vt ex hac parte eſſet vnâ circiter vnciâ longior, quàm ex altera, idque cum ſuperſcripta cenſura, quod longior foret iuſtior, ; accepi tamen breuiorem quòd magis eſſet conformis Schemati Semi-pedis in Eratoſthene tuo exſtantis, adiectione alterutra facta, quæ ad calcem præſcribitur, & cum Regio Pede comparaui, Viſus ſum verò deprehendere illam Buteonis longitudinem non indigere tanta adiectione, quantam videris exigere. Vt vt ſit tranſtuli & illam Rhiiulandici pedis longitudinem, tum vt experiare quid totum hoc ſit, tum vt reſcribas quantum à vera longitudo hæc differat, vt & nobis aliquid certius experiri aliquando liceat.

Poſtremò videbis, quæ ſit longitudo noſtri Pedis Aquenſis, & Prouincialia (qui etiam Auenioni & toti Linguedocio vſui eſſe dicitur, quantum quidem fide Mercatores aſſeruerunt) quamquam vulgò nobis *Pannus*, Palmúſve, non autem Pes dicitur. Eſt autem vna octaua pars *Canna* (qua vt orgyia vtimur) ac proinde Quadrans Semi-Cannæ, quæ nobis quaſi Vlna eſt; neque enim alias habemus, aut alio modo indigitamus, ac diuidimus menſuras ædificiorum, agrorum, pannorum, cæterorúmque huiuſmodi. Aſſeruatur porrò Aquis Sextiis in publica ſeu Vrbis domo Semi-Canna ferrea, ex qua Quadrãtem deſumpſit, miſitque ad me Ioſephus ille Galterius, cuius mentio eſt à me facta ſuperioribus literis; vſus præſentia, & exploratione Ioannis Lombardi viri induſtrij, cenſoriſque illic Regij publicorum Ædificiorum. Omittere hîc non debeo eundem Lombardum communicaſſe mecum experimentum à ſe factum ſoliditatis cubicæ vnius eiuſmodi palmi. Scripſit ergo ſe expertum fuiſſe palmum cubicum continere Potus ſeu *Quarterones* noſtrates ita nimirum nominitamus, quas *Pintas* alij dicerent liquidorum communeis menſuras) 12.$\frac{1}{4}$ quemlibet verò Quarteronem pendere aquæ communis, quam putealem fuiſſe coniector, libras 3. vncias 4.$\frac{8}{7}$ Vini verò libras 3. vncias 4.$\frac{1}{6}$ vt proinde Pãnus aquæ cubicus pendat libras 40. vncias 7.$\frac{3}{4}$ Vini autem libras 40. præciſe. At olei, cuius tamen Quarterones non expreſſit, libras 36. vncias 12. Omiſſis vino, ac oleo, periculum in aqua faciamus; cum ipſe quoque experimentum in puteali aqua feceris vt diſpiciamus num latus cubicum, ſiue Panni Longitudo ſit ea proportione, qua par eſt, ad vſque veſtrum Rhiiulandicum Pedem.

Principio verò, quia ponderum ratio eſt examinanda, reductióque ponderis illius facienda ad Hollandicum, ſuppono aureum Hiſpanicum, ſiuè *Piſtoletum ſimplum*, qui pendit grana Francica 63. pendere per te Hollandica grana 71. *Piſtoletos* etiam vſurpo, quòd quamuis ſint etiam elocabiles apud nos, vbi ſolùm pependerint grana 62. deprehenduntur tamen communiter eſſe iuſti ponderis, imò interdum granorum 63.$\frac{1}{2}$ Certè non ita pridem appendi *Piſtoletos* duplos, quos eſſe granorum 127. comperi. Deinde comprobatum eſt etiam à prædicto Galterio 300. *Piſtoletos* ſimplos qui pendere debent grana Francica 18900. pendere noſtrates ſeu ProuinciaIeis vncias præciſè 42. vnde elicere eſt vnciam noſtratem componi ex 450. granis Francicis, librámque communem, quæ componitur ex vnciis 16. valere grana item Francica 7200. Quapropter & prædictum pondus palmi aquæ cubici librarum 40. vnciarum 7.$\frac{3}{4}$ continebit Francica grana 151467. Quibus poſitis, cùm Francica grana ex iam dictis ſint ad Hollandica vt 63. ad 71. Idcircò facta conuerſione, prædictus Palmus aquæ cubicus pendet grana Hollandica 170701. quorum Radix cubica eſt 55.$\frac{46}{100}$. At verò, per te Rhiiulandicus Pes cubicus putealis aquæ eſt librarum 63. vnciarum 7.$\frac{8}{11}$ quæ (ſexdecim per te vnciis in vnam libram, & 640. granis in vnam vnciam computatis) ſunt grana Hollandica 649716. cuius quidem numeri cubica Radix eſt 86.$\frac{61}{300}$. Quocirca cum ſint hæ Radices vt ponderum ſic ſolidatum; perſpicuum eſt pedem Rhiiulandicum inde prodire ad Aquenſem Palmum ea proportione, qua ſunt 8661. ad 5546. ſeu vt 1000. ad 640. Cæterùm, quantum coniectari licet, alia longè proportio eſt. Multa ſunt quidem quæ fallere experientem potuerint; etſi ille viſus eſt ſemper artifex ſolers, & ſedulus; vtcunque ſit tamen, & quamuis id nihil negotium promoueat, amore tamen Veritatis latere te nolui.

Nunc, vt ad pauca illa mea obſeruata redeam, gaudeo maximopere, quòd grata tibi extiterint. Etſi verò non intelligo qua ratione ex datis hîc latitudinibus duorum, aut trium dumtaxat locorum, colligas ipſe Ptolemæum duobus, aut ampliùs gradibus in deſignanda latitudine Africanæ oræ aberraſſe; peruideo tamen ſolertiam, qua exinde etiam longitudines, quorundam Europæ locorum, emendare adniteris. Dignum ſanè tua induſtriâ ſtudium; quandiu enim ſolæ habebuntur cum latitudinibus vulgares diſtantiæ, non poterit quidpiam hoc inuento tuo ad habendas longitudinum differentias eſſe conducentius: ſed & dignum eſt ſubtilitate, acuminéque ingenij tui, quòd illis in tuo Tiphis excogitatis Theorematibus tantum feceris operæ in Geographia compendium. Gratias certè habeo plurimas, quòd præcipuum exemplo ex meis obſeruationibus petito tranſtuleris in Epiſtolam. Quæ porrò lætitia te cœpit, cùm deprehendiſti Leydam, & Aquas Sextias vix differre ſecundum longitudinem $\frac{6}{7}$. vnius gradus, me mirum etiam in modum affecit. Quod autem deſideras vt Diuia noſtra non ſit ſexqui-gradu orientalior Aquis-Sextiis. Scito vix orientaliorem $\frac{1}{7}$ gradus reperiri tua ſectanti veſtigia. Cum enim

latitudo Aquenſis ſit 43.gr.33.min. Diuienſis 44.gr.6.min. diſtantia itineraria 16.leucarum, ſeu milliarium Prouincialium, quæ ego sc. horariis metior (cum & tu quas ſimileis leucas numeramus 12. Aquis-Sextiis, Auenionem vſque, emetiaris milliaribus horariis 15.) ac proinde, deducto triente, fiant milliaria ferè 14. quæ conuerſa in quindecimana exhibeant 11. Et aliunde differentia latitudinum, ſit minutorum 33. quibus reſpondeant $8\frac{1}{4}$ milliaria itidem quindecimana, ex quibus eruatur Arcus paralleli Aquenſis vtrimque Meridiano interceptus, milliarium turſus quindecimanorum $7\frac{1}{3}$ perſpicuum fiet, ſi fecerimus vt 100000. ad 554408. quadtuplum ſecantis dimidij latitudinum additarum 43. grad. 49. min. $\frac{1}{2}$. Ita $7\frac{1}{3}$ ad aliud, fore vt ſolùm prodeant min. 41. pro differentia longitudinis Diniam inter & Aquas Sextias, quibus ſi addantur 23. min. quæ Aquas inter, & Leydam ſunt, non erit Dinia, quàm Leyda 54. min. orientalior.

Tuum iam eſt perſcribere, quid facto ſit opus, vt ex differentiola hac emolumentum aliquod in rem literariam cedat; ſiquidem enecas me, quamdiu communicare differs; quæ animo concepta habes, veritus ne ego hic nolim neceſſarias tuo instituto deuorare moleſtias. Sumptus faciendos aliquos ſcribis; at fortaſſis ij non erunt, quibus non poſſim ſufficere. Res quidem mihi domi anguſta, nec Mecœnates hic habemus, qui bona ſtudia promoueant: At mihi tamen amici ſunt, quorum certè beneuolentiæ fidere debeo quamplurimùm. Coniectabar velle te fortaſſis conſcendere me editiores aliquos monteis (planitiebus enim deſtituimur) ad poſitionum angulos capiendos, & ſerie quidem aliqua: An hoc, an aliud ſit conſilium tuum, accipiam volentiſſimus; quamquam vereor ne non commodum mihi vllum ſit inſtrumentum. Nam quæ obſeruationibus faciendis idonea ſint, non habeo niſi lignea; & cùm minoribus non fidam, adſunt tria, quæ ſua mole obſtant; quòd portatilia præſertim non ſint; ea ſunt Quadrans, & Octans, cuius vtriuſque Radius eſt 5. Pedum Pariſienſium, & Radius Aſtronomicus, cuius longitudo eſt Pedum 7. ſimilium: niſi fortaſſis Radius portatilior poſſet in vſum cedere. Vtcumque ſit, noſſe meliùs potes, quid mihi neceſſarium ſit. Quapropter te oro, vt cures tale inſtrumentum iſthic mihi confici, quale duxeris fore opportunum. Cùm elaborabitur, ſignificare mihi pretium per literas poteris: ego verò ſtatim dabo operam, vt vel Lugduno noſtro, vel etiam Pariſiis illud tibi conſignetur. De ratione qua Organon tranſmitti ad me vſque poſſit, poſtmodum cogitabimus.

Sequitur, vt quia obſeruata ſi quæ alia penes me ſint, quæ Geographiam præſertim attineant, accipere deſideras; communicem ecce aliqua longitudini deſeruientia, etſi verò ea perpuſillum videantur conducere, niſi etiam in aliis locis obſeruationes ſimiles iiſdem temporibus ſint factæ; attamen & exiſtimo factas iſthic aliquas, & aliunde tu is es, qui ex omnibus proficias.

Primùm igitur heic nun memoro Eclipſin illam Lunarem obſeruatam Diniæ, quam deſcripſi breuiter in ſecunda ſtatim pagina mearum Exercitationum: Siquidem illam peruidiſti iam. Alia obſeruatio Diniæ facta eſt coniunctionis Lunæ cum Ariſta. Viſæ ſunt enim, in eadem longitudine anno 1623. menſe Iulio, die 5. ſtylo Greg. (quem etiam intelligas velim in ſequentibus) hora 10. min. 16. cum ipſa videlicet ſpica exiſteret adhuc alta grad. 10. min. 46. Tranſiuit porrò ☾ non nihil pluſquam ἀκίπημο, Ariſtæ ad Boream, diſtantibus limbis tanto interuallo (aut inſenſibiliter minore) quantum apparebat tunc inter mediam caudæ Helices & Equitem ſeu Stellulam illam ipſi inſidentem. Subductis rationibus poteſt hæc obſeruatio lunari defectui obſeruato propemodum æquiparari.

Ecce verò duas Eclipſeis Lunareis obſeruatas Aquis Sextiis, Prior Totalis viſa eſt anno 1620. die Iunij 14. Contigit autem illius Initium hora 11. min. 16. cùm nempe ſpica ♍ eſſet alta poſt Meridianum 16. grad. 58. min. Totalis verò obſcuratio cœpit hora 12. 26. min. $\frac{1}{2}$ cum in eadem cæli parte Arcturus foret adhuc eleuatus 35. grad. 34. min. Cætera nubes impedierunt. Poſterior anno 1621. die Nouembris 28. Partialis hæc fuit; contigitque illius Initium hora 13.54. exiſtente nempe eleuato in Occidente Aldebaram 52. 10. Finis verò hora 15. min. 52. exiſtentibus ſcilicet in eadem parte eleuatis, Aldebaram quidem 32. grad. 30. min. Bedalgenſe verò 39. grad. 50. min.

Iuuat & hic attexere obſeruationē Eclipſeos Solaris habitam Aquis Sextiis, quando & exactiſſima fuit, & vtilis eſſe poteſt inſtituto tuo, vbi rationes ſubduxeris. Contigit ergò anno 1621. die 20. Maij, apparuitque illius Initium hora 19. min. 51. ſec. 28. hoc eſt ☉ eleuato in regione Orientali 25. grad. 30. min. Finis hora 21. min. 31. ſec. 12. exiſtente nimirum ☉ in eadem regione alto 51. grad. 17. min. maximæ verò obſcurationis digiti Ecliptici fuerunt 9. 23. min. Superfluum eſſet adiicere qua ratione, vt exacta foret, obſeruatio peracta ſit. Totum perſcripſi ad Galileum, quem literis nuper exoraui, vt ipſe ad te Florentini Pedis longitudinem mitteret, mentione facta Macularum Solis, quas eodem penè artificio obſeruare ſolitus ſum.

Sed & ecce duas obſeruationes hoc anno factas Pariſiis. Prior fuit coniunctionis ♀ cum ☾ pro qua etiam rationes ſubducendæ ſunt, vt inſtituto deſeruiat. Contigit ergò hæc nuper menſe Februario, die 9. hora 5. min. 30. ex Horologio Samaritanæ, quod ad *nouum Pontem* eſt, parùm autem horologium hoc deſtitit à vero (vt proximis deinde horis comprobatum à me eſt ex Fixis.) Exiſtimo ſi à vobis viſa, atque obſeruata fuit, Venerem à Luna occultatam apparuiſſe, cum hic Gratianopoli ☾ ſex circiter min. à ♀ tranſierit; at mihi Pariſiis viſa ſit ſimpliciter contingere, raderéque ♀ extremo ſuo cornu Auſtrali abſque eo, quod aliquid contexerit, ſed videlicet nudo viſu: tum enim Teleſcopio, caſu iter faciens, ac per *nouum Pontem*, vbi me hoc

ſpectaculum

ſpectaculum remoratum eſt, deſtituebar. Non memoro hîc Tabularum, Ephemeridúmque fallaciam. Exempli enim gratià Francofurti ad Oderam vbi proculdubio ♀ viſa fuit contegi à ☾ colligitur ex Origano debuiſſe limbos horum Planetarum duodecim aut amplius minutis diſſidere inter ſe, vt temporis interea differentia reticeatur.

Poſterior fuit exiguæ illius Eclipſeos Lunaris quæ contigit etiam nuper die 23. Martij. Reſpectabam ego ☾ etiam per Teleſcopium; at clarus vir Midorgius vnus ex generalibus Franciæ Theſaurariis, ſectabatur ſedulò aliquam Fixarum Quadrante chalibeo cuius radius eſſet pedalis, etſi nubes ſæpiùs interrumperent. Viſum eſt ergò contingere Eclipſeos Initium hora 12. min. 54. cùm altus adhuc nempe eſſet in Occidente Regulus 36. grad. 20. min. Finis hora 13. min. 37. cùm eſſet iam Borea lanx in Oriente alta 31. 30. Neque mirere totalem durationem breuiorem inde colligi, quàm habeatur ex Tabulis, aut Ephemeridibus etiam ex Tychone deductis, pluſquam horâ integra: Nam & quantitas Eclipſeos fuit etiam minor, quàm præſcribatur ex Tabulis, ſiquidem nunquam acceſſit ad vſque ſeſqui-digitum. Idem ferè in poſteriore Sexti-Aquenſi deprehenditur, quæ eadem Partialis fuit. Quorſum-nam verò hæc differentia; loci alterius eſt diſquirere.

Doleo plurimùm, quòd obſeruaturo in hac Ciuitate vtramque duarum Totalium quæ ſuperiore anno contigerunt, vtramque nubes inuiderint. Cæterùm verò ad confirmandam huius Vrbis latitudinem, explorau nuper cum Valeſio Meridianam Solis altitudinem die Iunij 21. cuius cum Meridie Solſtitium coincidit. Stylo vſi ſumus 7. aut paulo minùs orgyiarum, altitudine putà facti in tecto perampli ſphæriſterij foraminuli. Ac ne immorer in cautiònibus, quas ad habendam præciſionem adhibuimus, deducendis: Qualium partium ſtylus fuit 64690. Talium vmbra recta 25410. Vnde prodiit Angulus altitudinis limbi ſuperioris ☉ 68. grad. 33. min. 20. ſec. ex quo ſubducta ſemidiametro ☉ 14. grad. 50. min. reſtat pro viſa altitudine centri ☉ 68. grad. 18. min. 30. ſec. huic verò vno minuto Parallaxeos addito, fit altitudo ☉ correcta 68. grad. 19. min. 30. ſec. Iam ſi exinde ſubduxerimus maximam ☉ declinationem 23. grad. 31. min. 30. ſec. reſtabit altitudo Æquatoris 44. grad. 48. min. 0. ſec. quare & habebitur altitudo Poli 45. grad. 12. min. vno dumtaxat minuto differens ab ea, quam tecum communicaui ſuperioribus literis, verumtamen de his hactenus.

Supereſt, vt poſt expeditas obſeruationes huius generis, aliam vltrò communicem, futuram tibi non iniucundam. Memini dolere te in tuo illo erudito libro *de Cometa anni* 1618. quòd non ſatis diligens, & curioſus in obſeruanda Cometæ cauda fueris. Vnicam enim, ſi ritè recordor, obſeruationem factam habes circa initia Apparitionis, ex qua elicis interſectionem Eclipticæ cum circulo per Cometæ caput, caudæque axem traducto, fuiſſe in conſequentia promotiorem ☉ pluſquam Signo integro. Aſſeris verò coniecturaliter diebus conſequentibus prædictum Nodum receſſiſſe verſus ☉ in Antecedentia. Ego, qui illo primùm tempore ſpectaculo tam pulchro allectus, periculum obſeruandi feci. Cometæ loca ſolùm venabar ex Fixarum aliquot ab illo diſtantiis. Procedenti tempore curioſitas vberior me cœpit; ita vt ad Parallaxim, ſi quam Cometa panderet, applicarem animum: quamquam hoc nihil ad rem præſentem. Cœpi igitur etiam Caudæ ductum obſeruare, non quotidie quidem, ſed cùm certa puncta Cauda iſta peruaderet. Duas, treis-ve obſeruationes tibi indicabo, vt exinde adiuuari poſſis, ſi fortè adhuc aliquid in hac materia mediteris.

Prædicto igitur anno 1618. menſe Decembri die 19. hora 17. min. 20. Aquis-Sextiis, fuſa eſt Cauda per primum Equum, ſeu vltimam caudæ Helices. Diſtabat vero tunc Cometa ab Ariadne 21. grad. 47. min. ab Arcturo 26. gr. 9. min. Vnde ipſius longitudo colligitur fuiſſe 1. grad. 26. min. ♎ latitud. 53. gr. 58. min. Bor. Conceptus ergò circulus per Cometam & primum Equum Eclipticam ſecuit in 21. gr. 2. min. ♐ ☉. Porrò eodem tempore in 28. gr. 20. min. ♐ verſabatur; ſectio illa igitur tranſierat iam Solem, receſſerátque ab illo in Antecedentia grad. 7. min. 18.

Die 21. ſequente hora 17. min. 10. Cauda ſparſa eſt per ſecundum Equum. Diſtabat Cometa tunc à Lucida Cynoſuræ, quæ eſt ſecundæ magnitudinis, 25. grad. 13. min. ab humero Helices, qui & Dubhe 28. grad. 12. min. vnde prodiit eius longitudo grad. 26. min. 28. ♍ cum latitudine Boreali 56. grad. 50. min. Quamobrem ductus per Cometam & ſecundum Equum circulus Eclipticam ſecuit in 21. grad. 54. min. ♐. Et quia ☉ tunc occupabat 0. grad. 23. min. ♑ idcircò interſectio fuit quidem remota à ☉ in Antecedentia 8. grad. 29. min. rediit tamen promotáque eſt hoc biduo in Conſequentia min. 52.

Tertia obſeruatio eſt diei 24. hora 17. etſi non omninò exacta, quòd ductum Caudæ attinet. Traductus quidem per Caudam & Cometam circulus relinquebat Dubhe Auſtraliorem ſatis ſenſibiliter; at quantum præciſè id eſſet æſtimare poſtmodum non licuit, niſi ex pictura, & ſchemate, quòd ſuperſtitit. Ex hoc ergò coniectatus ſum id fuiſſe in circulo etiam latitudinis, vnum gradum circiter. Hoc ſuppoſito, quia tunc diſtitit Cometa ab vltima Caudæ 5. grad. 13. min. à Media caudæ 4. gr. 49. min. Fuítque proinde eius longitudo 17. gr. 34. min. ♍ latit. 59. gr. 10. min. Bor. Ideò conceptus circulus per Cometam & 50. grad. 40. min. in circulo latit. Dubhe (cum ipſa Dubhe ſit tantum lata 49. grad. 40. min.) is interſecuit Eclipticam in 23. grad. 31. min. ♐. Quocirca, & cùm tunc ☉ in 3. grad. 27. min. ♑ degeret, ſectio ab illo diſtitit antecedenter 9. grad. 56. min. promota tamen hoc triduo in Conſequentia 1. grad. 37. min.

Ego pro mea quadam ſpeciali de Cometis Philoſophia

Philosophia gaudebam coniecturas meas non infeliciter cedere; quòd attineret variationem huius deflexionis à ☉ opposito. Quamquam enim certus omninò non eram, quòd discrimen illud diei 24. esset prorsus 9.grad.56.min. At quia directio Caudæ non transierat suprà Dubhe minus quàm dimidio gradus, idcircò cum vel dimidio huic gradui respondeat 8.gr. 40.min. quibus adhuc excedũtur 8.gr.29.min. Differentia diei 21. ideò à sententia dimoueri non potui. Cæterùm verò confirmatus, & gauisus magnoperè sum, cùm obseruationem illam tuam accepi, ex qua deprehenderim eiusmodi intersectionem promotam fuisse dietim in Antecedentia, quo vsque præterito ☉ illum rursus, etsi progressu tardiore consequeretur. Vtinam verò & hoc mihi citiùs licuisset aduertere. Quidquid sit hanc lætitiam meam significandam tibi censui, potiusquam Physica commenta, quibus excusare contendo eiusmodi Phœnomena. Nugæ sunt, & res est prolixior, quàm vt cogi possit in præsentem Epistolam; vt taceam me isti argumento locum destinasse in Exercitationibus.

Iam itaque tempus est, vt finem scribendi faciam, exorémque tuam humanitatem, vt totum hoc, quidquid est, boni, apud te consulatur. Tu si quidpiam rescribere aliquando volueris, Literas semper dare poteris ad prædictum Monsfortium. Hasce ego nostro Valesio ex Pedemontio breui redituro discedens relicturus sum, quoniam & ipse est ad te Literas simul traditurus. Benè, imò optimè Vale, Doctissime, ac Optime SNELLI, Gassendúmque tuum amare perge, qui eminentis tuæ virtutis est obseruantissimus. Dabam Gratianopoli postridie Idus Augusti, anno M. DC. XXV.

Viro Incomparabili GALILEO GALILEI, *qui est Magni Hetruriæ Ducis eximius Mathematicus*,

PETRVS GASSENDVS S.

EN longissimi sanè temporis (Suauissime GALILEE) fœnus perexiguum. At malui tamen versibus paucis, extemporaneam nactus occasionem, finem facere diuturno silentio, quàm continua procrastinatione ad nanciscendum otiosam quandam scribendi opportunitatem, nihil tandem perscribere. Commodùm certè adfui in hac Ciuitate, cum Senator planè nobilis Nicolaus Fabricius Peireskij Dominus omnigenæ Vir literaturæ, ac Artibus bonis promouendis impensissimè deditus, aliquot Romàm literas daret. Rogatus quippè num & Romæ nosset qui curam suscipere vellet transmittendi ad te schedulam; exsultauit, vt qui eminentem virtutem tuam meritò miretur, & recepit vltrò in se hanc prouinciam, ac pergerem tantum, si quid vellem scribere, author exstitit. Hoc ipsum ergo est, quod facio; ac cætera quidem, quæ concepta habeo in aliud tempus differens, duo tantum sunt, quæ te scire velim. Vnum est, longum esse tempus, ex quo vbinam sit gentium, aut quid agat noster Diodatus, rescire non potui. Quamprimùm quidem ex Italia rediit, transmisit ad me libros illos, quibus tu me beare voluisti (ita me Deus adiuuet, vt munus eiusmodi tuum sum exosculatus, méque gratiis tibi exsoluendis sensi esse imparem.) At quas ex te literas erat mihi consignaturus, nescio quo miserando fato expectare adhûc contingat. Hæc sanè fuit præcipua causa, cur tandiu & rescribere, & grates pro tuis illis libris rependere distulerim. Præstolabar videlicet num forsan ex me, bona mea sorte, officij quidpiam exigeres, vt simul tibi, & meam sententiam circa libros tuos aperirem, & circa omnia (quæ mea est in te obseruantia) obsequendo satisfacerem. Alterum cùm & heic nuper tempore defectus Lunaris ob negotia quædam diuersarer, defectum illum à me simul & Iosepho illo Galterio, cuius tibi mentionem feci prioribus literis, fuisse sedulò obseruatum. Scilicet existimo, cùm Cælum tibi fuerit nostro hoc sæculo, ex voto Hipparchi, in hæreditatem datum; lætaturum te, cùm acceperis præsto esse, qui tuis sub auspiciis velint ipsum excolere. Accipe ergo paucis, quæ fuerit nostra Eclipseos obseruatio, cuius tantò alacriùs tibi copiam facio, quantò ad manum etiam est pergrata quoque tibi futura, quæ ab amicis aliquot nostris est facta Parisiis. Ad nostram, quod attinet, dicenda multa iam haberem circa varietatem colorum, qui in Luna obseruati sunt; itémque circa vmbellam illam, quæ & limbi Lunæ temerationem initio præcessit, & eiusdem restitutionem ad finem subsecuta est, cæteráque huiusmodi, quibus probè explicandis, sola tua illa Philosophia potest esse par. Verùm sufficiet nunc temporis designare momenta illa, quæ deduximus ex Fixis in quatuor præcipuis Eclipseos cardinibus, inde nempè efficietur, vt si fortè aliquod illorum obseruatum fuerit Venetiis, Romæ, &, quod non dubito, Florentiæ, aut alio loco celebri, cuius tibi facilè fuerit habere notitiam, liceat nobis tandem præcipuarum saltem quarundam Europæ nostræ Vrbium differentiæ longitudinalis habere certitudinem. Quid tamen moror? Initium Eclipseos nobis contigit hoc salutis anno 1628. secundum Æram Dionysianam, ac stylo quidem Gregoriano, die Ianuarij 20. hora à meridie 7. min. 49. Scilicet fuit tunc Canis maior, seu stella, Sirius, dicta, alta ad Ortum, in tangente quadrati circiter quadrupedalis, partibus 3870. hoc est, 21.grad. 9.min. Supponitur autem hæc stella habuisse Ascensionis rectæ gr.97.min.15. Declinationis verò Austrinæ gr.16.min.12.& Sol fuisse in 0.gr.25. min.♒ cum Ascensione recta 302 gr.38.min. existente nobis aliundè Poli altitudine gr.45. min.33. Totalis obscuratio, seu eius principiũ hora 8. min. 48. Quia scilicet fuit tunc Cor Hydræ altũ ad Ortum partibus tangẽtis 2525. hoc est 14.gr.10.min. existente Ascensione recta huius

huius stellæ 137. grad. 25. min. & declinatione Austrina 7. 5. cum promotione Ascensionis rectæ ⊙ duorum circiter minutorum. Recuperatio prima luminis hora 10. min. 25. exsistente nempe eadem stella (corde Hydræ) alta ad Ortum partibus 5440. seu 28. gr. 33. min. ac ⊙ interim promoto secundum Ascensionem rectam min. 3. aut 4. Finis denique hora 11. min. 24. quia nempe fuit tunc ad Occasum altus Sinister Orionis Pes partibus 5010. seu 26. grad. 37. min. cuius Ascensio recta est 74. grad. 12. min. & declinatio Austrina 8. grad. 40. min. Ac fuit ⊙ ampliùs promotus 2. min. circiter. Iam verò perscriptum nudè Parisiis est, Eclipsim cœpisse, cùm esset alta Canicula 28. grad. 3. min. 20. sec. & Totalem obscurationem cùm eadem stella esset alta 36. grad. 20. min. de Initio recuperationis nihil habitum est: circa finem scriptum est illum contigisse circiter cum Arcturus esset eleuatus 9. grad. 30. min. Attamen supponendo altitudinem Polarem Parisinam 48. grad. 45. min. & Ascensionem rectam Caniculæ 109. grad. 58. min. cum declinatione Bor. 6. grad. 8. min. Arcturi verò ascensionem rectam 209. grad. 42. min. cum declinatione Bor. 21. grad. 10. ratiocinati exinde sumus contigisse Parisiis Eclipseos Initium hora 7. grad. 35. min. Principium Totalis obscurationis hora 8. min. 34. Finem hora 11. min. 7. Refractionum porrò causâ, minuta sex detraximus altitudini Arcturi, Atque ex collatione quidem obseruationum istarum cum nostris, & cum duæ priores ex istis potiores, certioresque sint; (Postremam enim illud *circiter*, suspectam, & incertam facit, quamquam in ipsa quoque non est paralangis multis aberratum) hoc saltem habemus iam Parisiensis, & Aquensis (qui idem propè est cum Massiliensi nonnihil occidentaliori) Meridianorum differentiam esse grad. 3. $\frac{1}{2}$. cùm differentia temporaria sit min. 14. Mirum certè videri potest, quòd priores illæ duæ obseruationes ad minutum consentiant. Et nostratum quidem earumdem obseruationum collatio cum Origani Ephemeride inducit quandam circa durationem Eclipseos differentiam: Nobis quippe tota Eclipsis 5. minutis exstitit contractior, Totalis verò obscuratio 5. min. productior, quàm præscribat supputata ex Tychone Ephemeris. Adde & alternis differentiam temporaneam esse 33. & 38. min. Verùm, & hoc ipsum nosse foret operæ-pretium, an eadem Eclipseos momenta, quæ præscripta sunt in Ephemeri, fuerint Franco-furti obseruata: & hoc posito, explorandum, an penumbra illa, & quasi nubecula præcedens & subsequens in Eclipsim veniat computanda; quantumuis illam Telescopium à perfecta disci Lunaris illustratione submoueat. At ecce iam propè excedo magnitudinem Epistolæ iustam (ita præter exspectationem, institutúmque exspatiatus sum) & vereor nè illustris Senator causari possit hanc prolixitatem, cum iam præsertim semel miserit, cui hæc perscripta crederentur. Aliàs igitur & plura de his, & de studiis meis interruptis, (vtinam verò optato otio mihi frui tandem concedatur) sermonem longiorem instituam. Vale interea, vir optime, próque candore ingenito, deuotum planè tibi virum ama. Si mihi quidpiam rescribere fortassis volueris, literas illis committas, licet per quos Nobilis Senator curaturus est, vt ad te istæ perueniant. Iterùm vale. Dabam Aquis-Sextiis, VI. Non. Mart. anno M. DC. XXVIII.

Celebri Viro ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS, S.

Discedebam Aquis-Sextiis (Humanissime PVTEANE) cùm Senator nobilis Nicolaus Fabricius Peireskij Toparcha tantillùm remoratus est; donec Libelli ad te transmissi capita summa percurrerem. Substiti lubens, & quæ mea est in re obseruantia, testatum tibi volui versibus hisce, quos ipsi consigno, quàm id iucundè acceperim. Vera loquor, ex quo tempore tuum illud de Epicuro, cum euulgata ipsius effigie pellegi Eulogium, nescio quo tacito affectu occœperim te & suspicere, & amare. Scilicet ego tanto Viro paraui Apologiam, destinato ipsius doctrinæ volumine integro, quod Paradoxicarum Exercitationum aduersus Aristoteleos volumini, cuius ideam, primúmque librum feci iam iuris publici, attexatur. Quod rei præsentis est, delectatus summoperè sum, & te quoque in illustranda materia adeò nobili operam quandam collocasse. Quippe res adhùc luce indiget, ac non nisi à Viris eximiis, Literarúmque humaniorum, & Matheseos callentissimis, vltimam manum exspectare potest. Illud verò præ cæteris auidissimè arripui; quod præter communem sententiam de celebratis Olympicis ludis sub finem Æstatis scitissimè colligis. Vtinam & de Plenilunio quidpiam simile proferretur. Etsi enim plerique omnes in eo consentiant, résque vero simillima sit; nihil tamen adhuc obseruare licuit, quod perpetuò Luna plena celebratos conficiat. Negotium certè mihi semper fecit locus ille apud Lucianum de exorta Luna sub finem certaminum, longo post mediam noctem interuallo (quo scilicet ipse Lucianus stadia xx. peruadere, exspectaréque deinceps debuit, donec prodiret Peregrinus) tunc enim duabus, vel tribus horis ante noctem dimidiam exoriri debuerat Luna, si initio certaminum exstitisset πανσέληνος. Quamuis quippe Lucianus scribat distulisse Peregrinum suum illud incendium; commodè tamen hæc procrastinatio non potest intelligi, nisi ad finem vsque ludorum. Cùm ille enim mori destinasset in Conuentu adeò celebri, non poterat ampliùs vno die post peractos ludos expectare, ne discedentibus omnibus in nullius, vel paucorum exureretur oculis. Atque hæc quidem heic attingo, vt addam tibi stimulos ad hoc quoque caput illustrandum; cum res tua sagacitate, industriáque dignissima sit. Cæterùm cum non vacet iam claro viro VVendelino tuo quidpiam scribere, comitatus enim me plurimùm vrget, hoc tamen à te exigere ausim, vt meo nomine salutem accipiat. Non potest ille mei vultus, nec nominis meminisse; at

ego

ego probè memini, me cum puer eſſem, vidiſſe illum Diniæ, vbi nunc Canonicum Eccleſiaſtem ago, deincepſque quantus is vit ſit, indicauit ſæpiſſimè inſignis amicus meus Ioſephus Galterius pet-raræ vir eruditionis, quicum olim VVendelinus ipſe vixit familiariter; vt taceam non poſſe vos in colendo noſtro Fabticio certate, quin ego tertius me ingeram; cùm & ego quoque culmen virtutis ipſius cominus ſuſpiciam, & quod dicere liceat, inter duos litigantes, quaſi tertius gaudeam. Perſcripturus ſum poſtmodum ipſi VVendelino Aſtrologica nõnulla, quæ habeo præ manibus, quando illum ſtudiis hiſce impensè deditum accipio. Intereà verò ecce Author eſt Nobilis Fabricius, vt nuperæ Eclipſeos Lunaris obſeruationem hîc inſeram, quam ille abs te accipere poſſit. Menſe itaque Ianuario proximè elapſo die x x. (ſtylo nouo) obſeruaui Eclipſeos Initium in hac Ciuitate hora 7. min. 49. cum foret nempè Sirius altus ad Orientem grad. 21. min. 9. Principium Totalis obſcurationis hora 8. min. 48. cùm foret ſcilicet Cot hydræ altum ad ortum grad. 14. min. 10. Reſtitutionem primam luminis hora 10. min. 25. eleuatâ nempe eadem Sreliâ grad. 28. min. 33. Finem denique hora 11. min. 24. putà cùm Pes ſiniſter Orionis eſſet altus ad Occaſum 26. grad. 37. Obſeruationis circumſtantias, & quæ exinde deduci poſſent hûc congerere nou eſt operæ pretium, ne nimiùm peccem in patientiam, & humanitatem tuam. Sanè enim quem tu me virum, dic bona fide, exiſtimabis, qui vix manum è tabula tollere poſſe videar, quamuis curſim & in procinctu calamum arripuerim; Quid putas nempe facturus eſſem, ſi & cum otio, & ex oblata occaſione ſcriberem. Vtcumque tu exiſtimes; ego nihil aliud tot hiſce verbis teſtatum tibi volui, quàm ſummè propenſam iu re voluntatem. Quocirca & hunc finem facio, quod tuæ mihi beneuolentiæ cupiam eſſe principium. Benè ergò, mi Eryci, vale. Dabam Aquis-Sextiis IX. Kalend. April. an. æræ noſtræ vulgaris M. DC. XXVIII.

PETRVS GASSENDVS GAFFARELLO SVO, S.

Qvem libellum egregium ad me dediſti (mi GAFFARELLE) is mihi fuit iucundiſſimus. Qui ſcilicet lubens acceptutus eram, & propter genus Argumenti, & propter Authoris iudicium: non potui profectò illum non complecti ſuauiſſimè, cum & illuſtratum vidi tuis operis, & obſignatum ſymbolo amicitiæ uoſtræ obſeruaui. Nè tibi portò inteſtata fieret animi mei gratitudo, rem ecce ſtatim ſignificate per Literas volui, vt ſtimulos ſimul adderem ad pergendum, quo cœpiſti pede in ingenuis hiſce ſtudiis. Etſi enim Rabbinicum ſtudium, neſcio quid illiberale in ipſa fronte præferat; eum tibi tamen in hoc genere delectum eſſe peruideo, vt generoſo animo Spatta hæc poſſit eſſe ornamento. Quod certè ſpectat ad hunc Authorem, cuius tu Interpretem, & illuſtratorem egiſti, is mihi videtur non parùm à cæterorum Rabbinorum deſciuiſſe ingenio. Quippe tantum abeſt, vt aliorum ſuperſtitionibus irretiatur; quin potiùs perplexas eorundem, & pluſquam Gordias intricationes nou tam diſſoluit, quàm diſcutit. Quare & ſubſcribo deſiderio tuo, cùm vicem doles cæterorum huius Authoris operum, & facilè cæteros, quoquot noui Rabbinorum, ſi vnum Moſcheh excipias, cum vulgo iſto commurarim. Minime ſanè dubium videtur, quin vir haud alioquin Chriſtianus, mentem certè ſuam Philoſophiâ excoluerit. Nam & hæc quoque abundè poteſt dedocere deliria, quibus adeò procliue eſt ſuperſtitioſæ genti præpediri. Quæſo te enim quàm ingenuè ſentit circa quæſtionem propoſitam de יום יהוה ſeu tempore interitus Mundi? notum ſupponit ex ipſa lege Mundum tandem aliquando eſſe finem habiturum: at quantânam rationis luce coniecturas illas caliginoſas diſcutit, quibus ducuntur cæteri, vt huic fini tempus præſcribant, ratúmque ipſum habeant? digna hæc viro Chriſtiano ſententia; quippe de hac die (inquit Chriſtus) nemo ſcit; digna & viro Philoſopho. Etſi enim Philoſophia minimè nos certos teddat, Mundúſne æternùm duraturus ſit: facilè tamen ſuadere videtur non eſſe timendum ne ruina ranta impendeat. Neque verò hîc inſinuo illos Ariſtotelis cachinnos, quibus tantum caſum metuenteis homo profanus excipit; vt neque illas ſatis impias aliquorum adhortationes qui ſecuros nos eſſe iubent de extremo illo die videndo, qui cum iam iam imminere ante mille annos prædicaretur à Patribus, ecce tamen iam tam procul teceſſit, neque eſt dubium quin ſit paratus longè vlteriùs recedere. Illud potiùs innuere contendo, vt temerè faciunt, quotquot ex Chriſtianis coniecturas curioſè venantur ad cognoſcendum illum diem, quem Dominus, & Chriſtus eius nos latere voluerit; ita peccare in Philoſophiam, non modò quotquot certò ſtatuunt diſſolutum nunquam iri Mundum; ſed quotquot etiam hane diſſolutionem pro foribus eſſe certò autumant Quamquam enim quod ad priorem illam partem attinet, maxima eſſe videatur ſecundum rationem naturalem perſuaſio, quòd neque Mundus vnquam cœperit, neque ſit olim vnquam deſiturus. Attamen ea eſſe videtur tationis imbecillitas, vt cum Mundus non poſſit tutò corruptibilis pronunciari, cenſeri tamen incunctanter incorruptibilis non debeat. Non habeant quippe Stoïcorum, Epicureorúmque Scholæ demonſtrationes ſatis firmas, quibus ipſam Mundi ruinam ſtabiliant, certóſque nos faciant,

——Omnia paullatim tabeſcere, & ire
Ad ſcopulum, ſpatio ætatis defeſſa vetuſto:

Quænam verò tamen illæ etiam ſunt, quibus iſti ſuam illam Mundo æternitatem adſtruunt? Vix ſanè quidpiam grauius ab ipſis proferri comperies, quàm quòd eadem ſit iam Mundi facies, quæ Patribus noſtris eſt viſa, quæ item Auis, quæ Pro-Auis; vt proinde & nati natorum, & quotquot ab illis naſcentur, viſuri eandem æternùm ſint. Cedo verò quænam hæc eſt, quâ nos miſelli homunculi euehi

gestimus audacia, vt si ex aliquot perspectis hominum ætatibus decerpamus æternitatem? Ecce enim non condono solùm 5. aut 6. annorum millia, quæ iuxta sacros Codices à condito orbe deducuntur. Concedo etiam illa circiter 50000. ex principio vsque Philosophiæ, vt est apud Laërtium. Largior & illa 400000. ex nata vsque Astrologia, quorum Cicero & Diodorus meminerunt. Ecquid tamen totum hoc est, si cum debita tanto Animali, quantus Mundus est, duratione comparetur? an non æquè facilè Cornici illa hemerobia, quæ apud Pontum esse dicuntur, diuiorarent immortalitatem? Quasi verò adamanti, auro, rebúsque consimilibus, quæ superant hominum memoriam, asserenda corruptio sit; ipsi Mundo cum sæcula pro conditione tantæ molis, multiplicauerimus, propriam quandam exsolutionem ominari non liceat? Nolim porrò existimes improbare me propterea, quod Rabbinus noster habet circa Mundi senium: hæc nimirum alia, quà dicebam in Philosophiam peccari, pars est. Sanè verò longè absum, vt illa admittam senectutis argumenta, quæcunque ipse reiicit; neque enim existimo nictum oculi, tremorem manus, momentaneum sudorem, aliáque similia magis esse argumenta senectutis in homine, quàm sint in Mundo Eclipses, Terræ-motus, Dilouia, & quæ sunt alia eiusmodi. Hoc tamen volo, vt tacito pede, & non intellecta irrepit senectus in nos: cùm illam ingruentem Acari in nobis existens (si illi mentem concedas) non possit deprehendere: Ita Mundum quoque ipsum senescere posse, nobis, qui aliqua ipsius debilissima pars sumus, minimè agnoscentibus. Rabbinus autem hoc (vt opinor) pernegaturus non fuerit, qui mihi videtur solùm illorum temeritatem velle coarguere, qui leuibus adeò coniecturis rem adeò grauem definiunt. Eadem certè leui interpretatione exceperim, quem in eo lapsum quispiam scrupulosior fortè animaduerteret, vbi de æuo primorum Parentum. Neque enim tam negat illos diuturniores nobis extitisse, quàm probationis ipsius debilitatem arguit. Cum nimirum, qua proportione humana ætas decreuerat ab Adamo vsque ad Dauidem, eadem quoque non decreuerit à Dauide vsque ad nos, qui limites etiam Dauidi præfixos plerumque prætergredimur, Poëtica sanè, & declamatoria argumenta ista sunt, vt & illa eiusdem farinæ, *Ætas Parentum peior auis*, &c. quæ ætate qualibet fieri Seneca etiam ipse obseruauit, adiecitque *hæc ipsa esse hominum vitia, non temporum*. Hinc cùm solet in eandem sententiam illud Poëtæ obiici,

Et genus hoc viuo iam decrescebat Homero
Terra malos homines, nunc educat, atque pusillos,

Vt scilicet ostendatur Mundum vergere ad interitum: Posset quispiam excipere, veterem querelam semper innouari, ratione alia nulla præstituta, quàm quòd rationis peruersitate laudamus semper Veteres, cum despectu præsentium; &, si quidpiam nobis incommodum est, exaggeramus ea opinione, quòd qualibet præterita ætas aurea præ nostra fuerit. Pro-

fectò, si quidpiam in Mundo decrescit, immutatúrque præ senio, illud in paucorum adeò sæculorum obseruationem non cadit. Quod enim spectat ad basce nonnullas annorum Chiliadas, videtur Mundus in eadem semper variatione perseuerare; adeò vt illud etiam verissimè v surpari possit,

Non alium videre Patres, alium-ve Nepotes Aspicient; ——

Quia scilicet quantumcumque varietas magna obseruetur in particularibus mutationum circunstantiis: in genere tamen eadem semper sunt, quæ in sæculis diuersis contingunt. Quo sanè sensu exposuerim illud: *Noui, quod omne, quod faciet Deus ipsum erit* לעולם. Illud quod Elcha noster attingit de Terræ, ac Maris vicissitudinibus, longiorem sanè sæculorum exigeret seriem, si ad decantatam vsque Aristoteli commutationem extenderetur. Verumtamen, vt nihil eo vsque durationem Mundi protendere cogit, ita id quod obiicitur leuioris momenti est, quàm vt laboriosè soluatur. Præterea quod habet de Aquis Terrà eminentioribus, benignè etiam interpretandum. Etsi enim mihi vnquam persuadero potui, quin vertices montium, & eorum præcipuè, qui in mediis attolluntur Insulis (quidnam verò etiam Continentes sunt, quàm aliquæ seu Insulæ, seu Pen-Insulæ maiores) longiùs distent à centro Telluris, quàm circunstantis, allabentisque maris superficies: non videtur tamen Rabbinus tam hoc inficiari, quàm arguere, etsi aquæ superiores Terrâ supponantur, non sufficere tamen illas generali Dilouio, cùm Deus alias ad hoc negotium olim vsurpauerit. Illud leuius de Terræ totius motu impossibili. Vt enim taceam quæstionem non esse de mobilitate Telluris iuxta mentem Scholæ Samiæ; experientia nulla est, quæ totius Terræ molem probet aliquando concussam. Etsi vt potest totus homo contremiscere, impossibile non sit, quin tota quoque Terra contremiscat, attestante præsertim Scriptura ipsam à suis vsque columnis adeò tremefieri. Notus tibi Iobi locus est המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון. Addo solùm illum locum de perpetua statione Telluris והארץ לעלם עמדת, non videri prorsus vsurpandum, vt Rabbinus Elcha accipit; neque enim intelligitur de perpetua Terræ in suo loco consistentia, seu hæc opponatur Copernicææ translationi, seu generali Terræ-motui, quem ipse Elcha sensum statuit; sed de perpetua conseruatione substantiæ, seu materiæ, quæ scilicet nunquam generatur, nec corrumpitur; & nec crescit vnquam mole, nec decrescit; quantumcunque varias mutationes subiens, innumeras prope-modum formas quotidie induat, & exuat. Hoc est enim, quod Ecclesiastes antecedentibus verbis de *generatione vadente, venientéque* subindicat. Iam illud etiam pari ratione, qua superiora interpretandum, quod Solem, cæteráque Astra naturâ sua nec calida, nec frigida esse Philosophiam docere insinuat. Nimirum ipsi satis fuit hanc visam Aristoteli, Peripatóque ipsius sententiam; quamuis quæ opposita est, & experientia, & ratione videatur probabilior. Argu-

mentum enim ipsius videtur, quæ Astra non minitarentur interitum Mundo, ex sistentia licet calida, & ignea; non habere quorsum id moliantur; cum non ignobilibus Philosophis attestantibus non sint ex se feruida magis existimanda, quàm calida. De Sole certè id spoponderim, cuius tamen ignis maximè sentimus. Ille enim non est Mundo ad interitum; sed potiùs, vt cor homini, ad incolumitatem concessus. Addiderim cùm idem Sol easdem Terræ parteis quotannis inuisat, & desertas faciat: cùm annis item singulis Apogeum petat, Perigeúmque repetat: cùm denique suam continuò, licet insensibiliter (præter variationem latitudinis) eccentricitatem variet (quod ille Cælum Inclinari dicit) exinde tamen non ipsam Mundi demolitionem exsistere, sed Rerum potiùs summâ sic nouari. Excursus enim, & recursus illi necessarij sunt ad inducendam illam variationem, ex qua Mundi perfectio est. Quod ille porrò obiter dicit de Instrumentorum fallacia in Cælestibus obseruandis, non omninò abnuerim; id nempè solùm testati possunt, qui sortiti sunt Cæli suspiciendi venerabiliorem curam, vt Trismegistus loquitur. Quamquam nihil gloriæ propterea decedit illis Cæli Interpretibus, quod Organa satis idonea Cælestibus obseruitandis, hypothesibúsque suis stabiliendis nacti non fuerint; cùm non idcirco esse desierint argumenti repertores, quo Deos, Hominésque vicerunt, si mihi cum Plinio ita loqui liceat: sed hæc alterius loci sunt. Superest itaque hoc vnum, quod attingam circa Eclipseis, admirati scilicet me quorsum Rabbinus præter naturaleis simul, & generaleis Eclipseis in Sole supponat; cùm nulla alia præter eam, quæ patiente Christo contigit, eiusmodi fuisse memoretur; & ipse minimè Christianus non videatur illam probaturus; idque præsertim cum nullus Ethnicorum, quotquot illorum temporum conscripserunt historias, illius meminerit, solúsque Phlegon ille Trallianus, citatus Eusebio, ad Tiberij Principatum Eclipsim quandam retulerit, quam-ne in Plenilunio quidem, attestante Origene, asseruerit contigisse. Verùm & ex hoc capite, & ex eo, quod ipse obseruasti circa Diuini Messiæ aduentum, facilè intellexero non fuisse illi animum à Sacra, & Christiana nostra religione penitùs auersum. Quod isto porrò loco notas Scaligeri lapsum de Eclipsi לקוי appellata, quod in ipsa Luna credatur à veneficiis percuti, adiiciens Lunam deficientem percussam potiùs appellari, quod tum menteis hominum terrore percutiat: Tibi sanè quàm multùm assentior. Siquidem vulgus hominum patientem Lunam conspiciens stupet, tigescit, & aliquid iis persimile habet, qui dicuntur icti fulmine. At fortassis tamen Scaliger non omninò caruit coniectura, cùm præsertim vox hæc à Rabbinis vsurpata primùm videatur, quo tempore versabantur apud eas Genteis, quibus eiusmodi persuasio erat familiarissima. Illæ enim, vt notum est, peluels & tintinnabula pulsantes, credebant se tum posse Lunæ laboranti succurrere, cum strepitu illo veneficia, quibus liuesceret, arcerent. Hæc certè de causa videtur Temesæa fuisse appellata, quod quadam quasi percussione temerata deprehenderetur; & Medea venefica tum illam sic vocat, tum illam plagam suis veneficiis infligi, quasi obiicit,

Te quoque Luna traho; quamuis Temesæa labores

Aera tuos minuant; currus quoque carmine nostro

Pallent; & pallet nostris Aurora venenis.

Vtcumque sit, potuit quoque circa has præstigias appellari Eclipsis percussio, quòd luminaria Cælestia solitâ luce destituta perinde liuida appareant, ac illi, qui ictus, plagásque vehementiores excipiunt. Quamquam neque Rabbini desunt, qui ex illa vsitatiore in Scripturis sacris Radice Eclipsim appellant קדרות vti Aben-Esra scribendo in Exodum & aliàs, non semel. In Exod. 23. & al. En tamen quonam abripior? quasi verò cauere non debeam ne Sus (quod aiunt) Mineruam doceat, aut quasi gratulatoriâ ob acceptũ librum scripturus Epistolâ, velle videar alium ipse librum illo maiorem conscribere? verùm quid tu hîc facias? cùm & ego ea sim indole, vt quantum possum quidquid accipio, nisi cum vsura non reddam; & existimauerim non posse me vllas tibi vberiores gratias agere, quàm illam breui exercitatione perlustrãdo materiem, quæ videretur carissima, gratissimáque tibi extitisse. An non boni id consules, qui intelliges facilè nihil in me fuisse amicitia nostra & professione dignius? Etsi neque capita omnia percurrere visum est, (quàm fuisset enim hoc importunum?) neque pauca hæc, quæ decerpta vides, attingere in animo fuisset, nisi facilè persensissem, posse me, si hoc agerem expectationi tuæ respondere. Et verò tamen quomodo feres, si præterea iam interpellare te ausim, quorsum Hebraicum textum è regione tuæ interpretationis minimè collocaueris? Quod tibi fuerit consilium, nescio, neque is sum, qui penitiùs quidpiam velim introspicere: patiere tamen liberè dicam, esse me in ea opinione vt si apposuisses Rabbini contextum, facturus fuisses Viris studiosis rem gratissimam, & tibi sanè non indecoram. Hoc autem dico, vt si quando fortè hunc libellum prælo iterum committas, thesaurum nobis illum non inuideas, qui alioquin carissimus est, & fortassis, nisi tua succurrat industria, naufragium quoddam altum passurus; ac non inuideas etiam tibi gloriam, quæ ex germanæ interpretationis, conformitatisque cum Textu collatione profectura est. Verùm tu hanc quoque meam libertatem æquo accipies animo: neque enim tibi hisce verbis tam admonitionem expono, quàm votum. Restat iam vt pauca subiungam circa ea, quæ mihi voluisti de Patre Mersennò innotescere. Illud verò (vel Genio tuo bono annuente) primùm profitebor, esse, quòd virum illum suspiciam, & amem certè quam-plurimùm. Et meretur enim inter Viros nostri sæculi eruditissimos numerari; & me ab ipso præterea sic amari sentio, vt non possim ipsi, si velim, non esse deuotissimus. Neque verò licet inter vos aliqua sit oborta dissensio, aut tu propterea is es, qui perruptam velis meam tecum necessitudinem, aut ego is, qui propterea debeam facere cum ipso

ipso diuortium. Tu enim maiore candore, ego maiore constantia sum, quàm vt tale quidpiam, aut tu somnies, aut ego aggrediar. Generosior certè tibi animus incumbit, quàm vt frangaris delicato illo popularium hominum affectu, qui amicis nuncium remittunt, nisi in eos, quos ipsi oderunt se gerant infestissimè: & me iampridem Philosophia docuit immota fronte contueri hanc rerum inconstantiam, ac leui aliqua de causa non discedere ab eo, quod mihi non sine delectu maturiore proposuerim. Id vnum mihi dumtaxat dolendum, quòd vt inter saxum, & sacrum, hinc inde non nisi iniucunda videam; neque ea sim fœlicitate, vt qui iunguntur in me tertio, iungantur ipsi inter se. Quodnam meum putas proinde votum, nisi vt querelas reciprocas, repetitásque audire dediscam, & vos eo nexu beneuolentiæ reuinctos accipiam, quæ homines, quæ literatos, quæ Sacerdotes, quæ Christianos deceat. Ac video sanè te eò propendere, vt per te non stet, quin omnia deinceps pacatissimè peragantur. Quàm hoc laudo! sed amico viro hoc satis non est; exopto enim vos quoque in gratiam perfectissimam redire. Ecce & hac ipsa de re scribere ad illum in animo habeo, neque me sic spero fore infœlicem, vt obtestatus nihil consequar. Et quod ad te attinet, maius quidpiam mihi de amicitia nostra spondeo, quàm vt rem mihi adeò gratam neges. Equidem non memoro hic qua in re tu illum, in qua te ille offenderit. Absit enim præter voluntatem, absit præter meum institutum, Camarinam hanc moueam. Hoc solùm velim, vt præ oculis (& neque graue id habeas) exstitisse temet priorem, qui induciis non steteris: ac proinde dueas illa tua generosa dignum indole, quâ hastâ damnum factum fuerit, id quod interest, per eandem præstari. Cedo autem, quàm gloriosum tibi fuerit, si Mersennus, vt ille olim dicturus tibi illud videatur, næ tu vit longè optimus es, qui resarciendæ beneuolentiæ tale initium feceris? Hinc valdè probo, quod te dicis scripsisse in Germaniam, ne Amama aduersus illum calamum suom acuat (quamquam is ille, opinor, non est, qui quempiam multùm pertimescat) ita scilicet imitaris exemplum Christi Domini: sed cum hac via iam institeris, nosti non esse retrò respectandum. Quod de Fluddo adiicis; nescio an nôris nauasse me quandam Reuerendo Patri aduersos illum operam. Mensis iam est, ex quo ad ipsum meam censutam misi duorum illorum operum, quæ Nondinis Autumnalibus aduectus eius Commentaria accepisse potes Fluddum emisisse. Hoc autem egi, non tam quòd ille meâ egeret industriâ, quàm vt me comprobarem natum ad Amici obsequium. Addis ad calcem aliquid de emittendis illis meis in Epicuri Philosophiam elucubrationibus. Id habeo sanè gratissimum, quando & mea tibi studia innotuerunt: neque vereor, vt quos liber tuus lectores æquos nanciscetur, mihi propterea succenseant, ob quæsitam illam Epicuro apud vulgus infamiam. Facillimè enim nosse poterunt, quod Seneca habet, Epicurum sancta, & recta præcipere; eiúsque Sectam malè quidem, sed immeritò audire, quòd sola voluptatis vox fronti præfixa, & prauè accepta, fecerit locum fabulæ. Emisissem porrò iampridem commentationes illas meas, si aut datum fuisset diutiùs alicubi interquiescere, aut schedas meas in scriniis semper apud Patriam non reliquissem. Nôsti enim quot iam annis studia mea sint variis negotiis, & peregrinationibus interrupta. At dabit Deus his quoque finem, cùm id quidem ipsi visum fuerit; túmque votis & Amicorum, & meis satisfaciam, ac præmissis, quæ supersunt Anti-Aristoteleis exercitationibus, Epicureas, de quibus scribis, continenter subnectam. Vale interea mi GAFFARELLE, & quo iampridem cœpisti affectu, me perpetuò prosequere. Dabam Aquis-grani in itinere, postridie Non. Martij, Anno salutis Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

GOTTIFREDO VVENDELINO
Viro eximio,

PETRVS GASSENDVS S.

HÆrebis, non bæreo (Suauissime VVENDELINE) cuios aut vnde Epistola. Quidni? hæc enim ego scribo nomine tibi ignotus & vultu. Scribo, cùm tam procul à meis, tam propè à tuis absim laribus. Ne mirere tamen: Is sum, qui tuam eruditionem merito suspiciens, te spectaturus hùc accesseram. O mea Sors! tu inde absuisti; cúmque non absis iam maximùm, ecce tamen hoc tempore maximum Chaos interiectum. Plena sunt omnia milite, vel confusione potius militari; plena omnia periculis. Testem affectus videndi tui citare possum tui verè amantem, Erycium illum Puteanum dico; illum, quo Artes, ac Literæ bonæ nullum maius ornamentum, aut sæculo nostro nactæ sunt, aut consequente æuo nancisсentur. Ipse est, qui accinctum me ad te conquirendum, pro sua illa rara humanitate prohibuit. Prohibuit, quoniam dissuasit; præclarè sentiens non expedire, quidquid sine discrimine aperto non liceat. Quid facerem? discederem longiùs, te insalutato, etiam per Epistolam? Non feci, non tuli. Hisce itaque paucis versibus, quam possum salutem tam dico: dicturus coram si Deus adspiret. Speraram recum communicare commentationes aliquot meas argumenti Astronomici; sed vel sperandum amplius, vel res literis demum peragenda. Symbolum hic tibi interea resigno meæ in te obseruantiæ: Selectas, inquam, duas obseruationes, quas sat scio, iucundè accipies. Vna est Eclipseos Solaris peracta Aquis-Sextiis, cuius loci latitudo est 43. grad. 33. min. ante annos octo, eodem die, imò eadem hora anniuersaria, qua iam refero. Scilicet anno Æræ volgaris 1621. die Maij 21. stylo Gregoriano. Idque mane deficere cœpit Sol hora 7. min. 5. sec. 28. Desiit hora 8. min. 18. sec. 20. cum creuisset obscuratio ad digitos vsque 9. min. 23. Altera Eclipseos Lunaris, quam peregi item Aquis-

Sextilis, superiori anno 1628. Contigit illius Initium die Ianuarij 20. à Meridie hora 7. min. 49. Totalis obscuratio hora 8. min. 48. Recuperatio luminis hora 10. min. 25. Finis hora 11. min. 24. Adhibitum porrò ad vtramque accuratum studium. Iurare ausim vix vllam vnquam Solari factam exactiorem. De Lunari idem dicendum; quantùm per penumbram illam initialem, finalémque licuit. Prioris momenta habita ex Sole. Cùm ego enim Solis Radios Optico tubo traiectos circulo albo exciperem, aderat loco commodo Prior ille Valletæ Galterius, quem nosti, vt Solis altitudines ad scrupulosa tempora indaganda venaretur. Posterioris habita ex Fixis: hisce enim noctu collucentibus, cautionéque adhibita horologium nullum tutius. Nihil necesse accensere, perscriberéque singula. Cum præsertim si quidpiam fortè his rebus indigueris, communicare paratus sim, & plura & ampliora longè. Contendo iam Antuerpiam, rediturus postea Bruxellas, vt exinde si per bella liceat, repetam lustrationem cœptam superioris Germaniæ. Tu si fortassis aliquid officij, bona mea forte, à me exigas, literas dare poteris Parisios ad Puteanos Fratres, Viros illos ingenuos, quibus demandata nobilissimæ Bibliothecæ Thuanæ cura. Ij nempè transmitti curant, vbicumque Gentium sim, quidquid seu ex Prouincia, seu aliunde mihi consignatum habent. Hac certè via etiam nudius-quartus accepi à Nobili illo Senatore Petriscio, quicum de te sæpe collocuti sumus, declinationem Parheliorum siue Solis quintuplicis Romæ nuper visi die Martij 20. Illius exemplar attexam huic epistolæ (lubens enim, opinor, videbis) ni fortè discessum comitatus vrgeat, exscriptionémque impediat. Deesse puto aliquid: sed effigiabo qua par erit fide; piaculum enim propter coniecturas addere quidpiam obseruatis, aut detrahere. Hic præsertim, cum hæc forma sit, quam ad Amicum illum nostrum Illustrissimus Cardinalis Barberinus misit. Tu benè Vale, mi VVENDELINE, & quæ studia colis, excole perpetuùm. Resciui illa cùm ex editis elucubrationibus: tum ex habitis cum bono, & docto Petauio colloquiis; tum nunc ex Puteano, Musarum delicio inexhausto. Digna sunt tuo ingenio; digna sæculo erudito. Incumbe solùm, & me ama. Iterum Vale. Louanij XII. Kal. Iunij, Anno salutis, Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

Viro Incomparabili ERYCIO PUTEANO,

PETRVS GASSENDVS S.

Literas ecce, mi PVTEANE, mihi traditas, tibi consignandas. Hoc curo: sed vide interea, compensationem vt exigam. Adtexo enim literas, quas Fieno nostro apres consignati. Si licentiam miraris meam, comitatem ego tuam specto. Ago familiariter, ago confidenter; imò ago præterea, quod stupeas. Videlicet hìc non consisto; amplius audeo; contendo plus vltra. Pecco; & ô me lepidum! non efflagito veniam; humanitatem tuam accuso. Quidni? hæc, vt eximia est, libertatem peccandi inspirat. Quæris quid hoc sit? cum Fieno scribam, hoc ipsi mando, vt si quidpiam rescripturus sit, literis ipsis te oueret, quas tu ad me transmitti procures. En meam audaciam! sed te respice. Aut non debuisti me sic amare; aut ferre iam amicum debes, amantem quidem; sed non moderatum. Vidisti porrò quid VVendelino, si quid mea egeret industria, indicauerim. Significaui, vt literas destinaret Parisios ad vtrumque, aut alterum ex illis Fratribus Puteanis (vulgò *du Puy*) qui Thuani illius Præsidis illustris & lateis colunt, & libros curant. Hoc moneo, vt hac quoque via communicemus postmodùm. Mihi certè nihil carius vnquam, nihil iucundius esse poterit, quàm vt hanc nostram amicitiam colam. Gandauum nunc, oræmque illam vlteriorem visurus discedo; hùc si appellam iterùm (continget autem, si quidem contingat, tertio, aut quarto ab Idibus die) requiram ex tuo Chifletio, quî valeas. Vtinam benè, imò optimè. Scripturus fueram aliquid circa Olympiadas, ac circa etiam Parhelia illa Romæ nuper obseruata, quorum tibi schema est à me ostensum: sunt enim loca Paterculi, Plinij, Suetonij, Dionis, aliorum, quæ collata negotium facessant. At aliud iam tempus expectandum est. Interdicto agendum cum Fieno. Postquam enim has heri accepi ad te literas, cùm ad ipsum, priusquam ad te scribere cœpissem, nescio quæ calami loxuries abduxerit me, destinatúmque, & debitum tibi absumpserit tempus, sed pensabitur aliàs. Vale, PVTEANE optime, ac me porrò amare perge. Dabam Bruxellæ in ipso discessu, VII. Id. Iunij, Anno Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

Percelebri & eximio Viro D. THOMÆ FIENO, *in Inclyta Louaniensi Academia Professori Medico Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Quàm grato, mi FIENE, quámque vbere commeatu me discedentem instruxeris, haud explicare facilè possum. Ecce enim docti libri lectio non viarum modò leniuit molestias; sed epulas quoque iucundissimas in diuersorio ipso apparauit. Vix conuixi certè sodalibus meis, vix interquieui, donec totus mihi liber deuoratus est; non committendo interea, vti vel mica aliqua excideret ingustata: Ita nimirum cupidè in librum inuasi; ita auidè quæcumque in illo conscripta arripui. Et optâras tu, vt legerem semel? Scilicet optâras vt ignis arderet, vel lapis sponte decideret. Qui illam enim philosophandi libertatem tantoperè amo, haud hærebam illum mihi abs te librum traditum, in quo amica Veritas, in quo Plato amicus placeret. Deum verò immortalem! quàm non inanis me lactauit

spes!

ſpes! quàm multa paſſim agnoui veſtigia generoſi animi! quàm ſæpe quaſi ſubſilij, propter ingenuam indolem, qua te veritate, qua philoſophia dignum iudicaſti! iam enim Veri inquitendi libertas propè adempta eſt; vixque è multis millibus reperire vel vnum licet, qui non ex opinionibus præiudicatis philoſophetur. Proh pudor! non audere ſe, qui ſeſe philoſophos iactant, reputare homines; timeréque ne ſi bacillo authoritatis non innitantur, nutent, labaſcant, corruant! quaſi verò errorem proinde à veritate diſcernere poſſint, qui palato alieno ſapiunt; aut quaſi verum aliquid proferre vnquam valeant, ex quibus citiùs impetres, vt dormienti leoni barbam vellant, quàm vt abſtruſum aliquid per ſe, ac ſeriò perſcrutentur. Quin etiam aſſueti, vt noctuæ nocturnis ſuis igniculis, nihil vereri magis videntur, quàm ne Sol exortus pellat tenebras; ſicque gaudent ſuis illis, quaſi latebris, vt non ferant ſe educi in auras, quò liberiore, quò illuſtriore, quò humaniore cælo fruantur.

Verumtamen ne retexam longiùs querelam iſtam veterem, accedendum potius propiúſque ad tuam illam Apologiam, pro qua elogium ſanè texerem, ſi hederá, quod aiunt, egeret. Tu ſcilicet eum Athletam agis, quicum non debeat contendere, niſi, qui velit deiici è gradu. Tu ſic ad pugnam te comparas, vt tibi ſemper victoria concolor alis ſe comitem præbeat. Quamquam certè nactus hîc es Antagoniſtam egregium; illum tu tamen ſic excipis, vt conſiſtere nullibi patiaris. Mille formas induat: Herculea tibi non deeſt ars; qua omnibus ſuperior euadas. Singula quid proſequar? cum ille præſtet quidquid pro communi præſtari poteſt ſententia: tu pro tua ſic dimicas, vt cauſam vbique obtineas. Quidni! cùm tibi non induſtria deſit, non argumenti præſtantia: illum vt artificium iuuat; ſic gratia cauſæ deſtituat. Hinc cum laudarem illius conatum: ob ſucceſſum tamen tibi gratulor; exiſtimóque, bona tua ſorte, exortum fuiſſe aduerſarium, in quem tam ſtrenuè, ac fœliciter vireis tuas experiſeris. Commendandus ille inter cætera, quòd id curare maximè videatur, vt Religioſa Philoſophia ſit: Tu mihi, vel eo nomine commendandus maximè videris; quod philoſophicam materiam pertractes philoſophicè; id tamen curans interea, vt ſua Religioni maieſtas ſeruetur. Ac ſanè quidem vbi Religio præſcripſit nobis aliquid: temeritas, imò furor eſt, in oppoſitum quidpiam muſſitare: Cæterum autem, vbi aliquid definitum expreſsè non eſt, ſed obeſt ſcrupuloſorum quorundam opinio, qui neſcio quas conſequutiones pro ſuo deriuant arbitrio: quid, amabo, neceſſe eſt Philoſophiam totam exturbare? An-non ſcaturigo hæc eſt, ex qua tot abſurda commenta in Philoſophiam defluxerunt, vt quæ vulgò iam circumfertur, non Veritatis ſtudium, ſed anilium deliramentorum tyrocinium appareat? verùm & iſtud ad querelam ſpectat.

Quod itaque ad Apologiæ argumentum attinet; digna ſanè materies, quæ noſtra interdum ingenia exerceat. Quid præclarius enim, aut iucundius nobis, quàm noſtram noſſe originem; diſquireréque ex quibus initiis, per quæ incrementa robur acceperimus? Etſi enim nobis, qui Chriſtiani ſumus, conſtitutum ſemel eſſe debet, Animam, qua ratiocinamur, non eſſe ex traduce, ſed à Deo termaximo creari, nobiſque infundi: adhuc tamen plurima reſtant, quorum inueſtigatio pulcerrima ſit, ac illud inter cætera, de quo vos inter lis agitur, quonam ſcilicet tempore Anima incipiat fœtum animare. Res abſtruſa, fateor, & ex qua fortaſſe vix vnquam, quæ noſtra caligo eſt, illibatam veritatem expiſcari liceat: ſed Veri tamen ſimilitudo quam venari vtcumque licet, conditionis eius eſt, vt voluptate maxima diſquiſitionis laborem compenſet. Tu, ſi fatearis quod res eſt, quanta-nam mentis oblectatione delinitus es, cùm ſuperatis moleſtiis opinionis illius vulgaris; acceſſiſti ad illam tuam, quæ viſa ſit tot paraſangis eſſe veriſimilior? Hoc nempe eſt, quod Cicero dicit, Animam compleri voluptate humaniſſima, quando occurrit aliquid, quod veriſimile videatur. Ita adhuc loquor, mi F I E N E, neque tu ipſe, qui candor eſt tuus, potes id ægrè accipere. Quanquam enim ſententia tua eſt receptâ illâ longè probabilior; non tamen adhuc iurare auſis id, quod ipſe opinaris, eſſe Veritatem ipſiſſimam. Modeſtia ſanè tua maior eſt, ſat noui tuum genium, quàm vt credas, tam facilè eſſe Verum inuenire, ac eſt falſum conuincere. Ingenuè potiùs cum Socrate, Veritatem Diis, Deorúmque filiis relinquens, ſufficere arbitraris; cùm ſimilitudinem Veri aſſequutus fueris: neque verò quicquam gloriæ propterea decedit inuento pulcerrimo; nam & hoc ipſum maximum eſt, cuius ſi benè nos nouimus, imbecilla noſtra natura eſt capax: & laboris heroici eſt inde receſſiſſe, quò ſe errores congerunt; eò proceſſiſſe, vbi rara Veri ſimilitudo affulgeat. Hinc facis profectò perquàm eleganter, cùm diem tertium circiter animationis aſſignans; à momenti tamen ipſius deſignatione abſtines. Vt te enim propiùs collimaſſe meritò ſubolfacis; ita præclarè ſubindicas intereſſe adhuc ſcrupulum, cuius exemptio videatur opus humana omni ſolertia maius.

Pariere-ne porrò, dulciſſime F I E N E, vt & ego quidpiam attexam ex meis inſomniis? Refero certè ad fœlicitatem, quòd eodem penè tecum argumento contigerit mihi à communi opinione recedere. Etſi enim in eo diffidebam; quòd animatum ſemen arbitrarer: conſentiebam tamen in eo, quod abſurdè trigeſimus, aliúſve dies exſpectaretur, quo Embryo perfectè formatus Animam reciperet. Probabilius enim longè videbatur, vno, eodémque tenore fieri organorum elaborationem ab ipſo vſque principio; neque adeſſe vllum momentum in tota ſerie conſequente, quo ſic parata eſſent omnia vt momento antecedenti apparatus ſufficiens non eſſet. Quippe ſi die vigeſima nona, quidpiam adhuc ad organi perfectionem deſideraretur, exiſtimabam etiá defuturum aliquid & die trigeſima & quadrageſima & centeſima, imò & à natiuitate, & ad ætatem vſque adultam. Quemadmodum ſi

idonea fuisset trigesima die confotmatio, fuisse quoque rebar vigesima nona, & vigesima, & decima & quima, & prima. Scilicet serie non interrupta, à rudissimis vsque rudimentis ad extremam vsque perfectionem progressus fieri videbatur; &, si tempus exspectandum foret, quo rationalis Anima elaboratis propriis organis induceretur in corpus, exspectandos autumabam non menseis, sed annos; neque enim certè trigesima die affabrefacta, & ad actionem comparata eius organa. Mea itaque sententia erat, quo momento semina Parentum excepta, seséque complexa & commixta in vtero essent, adesse Deum, qui Animam creater, massulæque illi semineæ (cum iam scilicet Anima Parentum in ea desiisset) infunderet. Vt verò tunc propè ad tuam accedebam sententiam: ita iam tibi do prorsus manum, si complexio, commixtióque illa duos vel tres dies fortè exigat, ad hoc vt massula resideat, omniáque se pacificè habeant, priusquam possit Anima inexistens suum illud opus aggredi. Quod si fortassis non videatur tantum ad hoc temporis exigi, neque feriatio adeò diuturna in materia seminea necessaria iudicetur; non hæreo, quin tu sis etiam ex illo too triduo quidpiam adempturus, & (si è re esse videatur) ad primum vsque momentum venias. Certè vbicunque hæreatur, in hac intercapedine, rationes tuæ semper militant, eadémque semper patet ad factas obiectiones, responsio. Adiicerem hîc aliquid, nisi quæ tua solertia est, ipse omnia præoccupasses. Quid enim possit desiderari ad illa, quæ habes; seu de generali notione instrumenti (quod ego maioris cuiusdam claritatis gratiâ soleo dicere vel adnatum, vel adsumptum) Seu de instinctu facultatis, Animæve conformatricis (qui sanè protsos à nostro vulgari ratiocinio distinguitur) Seu de impressis semini ab initio simulachris (quo loco prorsus improbanda non videtur Paracelsi mens) Seu de non necessaria ad exsistentiam Animæ corporis organisatione (cui opinioni prælucerat, quæ mali fuit præcipua radix, definitio Aristotelis) seu de aliis quibuscunque.

Præstat itaque subiicere alias ingenij mei commentationes, dum hanc tractarem materiam. In scopulos impegi varios, neque enim profiteri pudet) verùm vt ardor Veritatis erat, quo tum sentiebam me abripi: ita iam adhuc memorare iuuat, maximè verò apud te, qui & ipse es Veritaris tantopere amans. Primùm itaque suspicabar viuere fœtum Animâ maternâ, quandiu esset in vtero. Vt enim arbos fructui immaturo non alimentum suppeditat modò per adnatum pediculum, sed per ipsum quoque transmittit animæ suæ particulam, qua fructus formetur, nutriatur, adolescat, perfectus euadat: Sic videbatur mater per placentam vtero suo aggeneratam, pétque vasa vmbilicalia ex vtero nascentia non alimentum transfundere modò, verùm Animam quoqoe suam sic producere, vt fœtus ipsa informatus elaboraretur, vegetaretur, perfectionémque acquireret. Et vt fructus animulam illam sibi paulatim quasi propriam facit, eandémque secum deuehit, vbi maturus iam effectus diuellitur sponte ab arbore sua ex abductione pediculi; ita videbatur fœtus animulam suam sibi paulatim vendicare, maturescénsque illam abducere; dum abruptâ ex vtero placentâ ita prosiliret, vt res per se suas agere qoasi inciperet. Concipiebam porrò Animam hanc fœtus compositam ab initio ex delatis per semina patris, matrisque animulis, adeò vt illa huic insereretur, vt surculi anima solet trunci arboris animæ; sic nimirum vt, velut ex trunco tota est deinceps vita arboris: ita ex matre tota deinceps pendeat fœtus vegetatio. Imaginabar animulam hanc simile aliquid habere cum filio-familias, qui ante emancipationem familiæ paternæ est pars; postquam emancipatus est, consistit per se, ac familiam facit. Argumentabar, si potest palmes subter terram ductus, vitique suæ adhærescens, agere radices, vitémque per se sic formare, vt paulò post vite matrice ampliùs non indigeat: cur fœtus matri suæ adhærens & corpore & Aoima, non sic posset concipi in vtero, quasi, plaotatus, vt post debitam formationem à matre veluti resectus, posset per sese existere? Addo iam aliud somnium. Allubescebat concipere fœtum proprium quandam, atque distinctam possidentem Animam. At vero illam opinabar ex Anima adhuc Parentum deciduam cum ipso nempe semine. Quippe vt granum ex Planta decisum seruare animam videtur; neque enim mortuum videtur, aut est, nisi vel igne torreatur, vel alio casu efflet animam, quæ quamprimùm Terræ gremio debitè foouetur, vires suas explicat (torpenteis priùs defectu materiæ, debitique conceptaculi) ac formare aggreditur Plantam illi similem, cuius pars fuit, aut in qua resedit: Sic videbatur semen Parentis generationis actu excretum deuehere secum Animæ particulam, quæ excepta in vtero sic elaboraret congeneam, aggestámque materiam, vt exinde formaretur Viuens illi simile, cuius pars ipsa aliqua fuisset. Quod si adhuc Anima illa dicenda foret ἐντελέχεια corporis organici; videbar mihi eam in semine agnoscere partium heterogeneitatem, quæ cum adultæ animæ minimè sufficeret, satis tamen esse posse subnascenti intelligeretur. Quantumuis enim diuersitas illa dignosci sensu non valeat; ratio id tamen intelligit ex varietate illa partium, quæ se exinde paulatim prodit. Censebam porrò Animam aduenire iam edoctam, quam deinceps aggreditur organorum elaborationem ex generantis corpore. Omnes enim Animæ partes, quæ sunt in quolibet Viuente, videhantur esse eiusdem rationis; adeò vt quidquid cæteræ præstarent, præstare posset quælibet tanquam ideam continens omnium. Iuuabat me exemplum rami resecti ex salice, arboréve simili (quanto verò magis semen, cuius præcipua Animæ cura?) Postquam enim hic ramus est satus, agnoscimus animam ipsius non modò fuisse eruditam, cùm pars esset in salice, fundere ramos & folia: sed fundere quoque radices; quod alterius partis animæ videbatur proprium munus esse. Ex hoc colligebam animulam inexsistentem generantis semini per se idem posse, quod totam residuam;

reſiduam; deciſámque deuehere ſecum illarum omnium partium ideam, quas cum reliqua informabat. Vnde & aſſueram nutritioni, & conſeruationi, ſeu continuæ corporis generantis conformationi, pergere opus quaſi inceptum in ſemineo corpuſculo; agere idem, quod antea agebat; veruntamen debiliter primùm, pro ſuo modulo, ac teneritudine, prótque noua ac demandata agendi ratione à cæteris partibus. Deinceps autem quaſi paulatim ſe colligendo, roborando, opúſque magis idoneum, ſeu materiam præparatiorem nanciſcendo, longè animoſiùs.

Enimverò quandoquidem in neutra harum opinionum conſiſtendum mihi erat, quod iuxta vtramvis filij Anima portio fieret Animæ Parentum; cùm Fides tamen Sacra doceret Rationalem animam, vt immaterialem, ita indiuiduam eſſe, ac à ſolo Deo ex nihilo producibilem: Idcircò vlterius diſquirendum fuit, num diſtinctione adhibita alterutrius probabilitas cum Sacra Fide poſſet conciliari. Porrò illud ſtatim occurrit, quod nonnulli etiam Catholici defenderunt, videlicet Animam humanam ex duplici parte compoſitam eſſe, Vna nempe immateriali, ac intellectiua; Alia corporea, & ſenſitiua: Senſitiuam autem vt diſpoſitionem in corpore perexigi ad alliciendam Intellectiuam, detinendámque, ceu vinculis. Quamobrem inde efficiebatur, vt ſolam partem ſenſitiuam concederem deriuari à Parentibus, ratione vtrauis iam expoſita (hæc ſcilicet, quod animabus cæterorum Animalium analoga eſſet, ſufficere videbatur ad delineationem animalis corporis) cæterùm autem profitebar Rationalem partem adhuc ſupereſſe, quæ crearetur à Deo, infunderetúrque in corpus, ſtatim atque deciſione facta, ſeu fœtus, ſeu ſeminis, rationalis Anima Parentis ſeu fœtum, ſeu ſemen informare deſineret, ſoláque portio animæ ſenſitiuæ ſupereſſet. Acceſſit modus paullò diuerſus conciliationis huius faciendæ ex antiquis Philoſophis. Iſti ſiquidem animam, quam nos vocamus ſenſitiuam, cum adnexa vegetatiua, per totum corpus ſic fuſam volebant, vt conciperent eius quaſi florem, ſeu animæ quaſi animam, in ſolo corde, aut cerebro conſtitutam ſedem habentem. Hæc verò erat illis Mens, Animus, Intellectus, Ratio, τὸ ἡγεμονικὸν, *pars princeps*, vnóque verbo celebrata illa diuinæ auræ particula. Quocirca & ipſe videbar aſſerere poſſe filij animam per totum nempe corpus diffuſam, deciduam eſſe à Parentibus, adeſſe verò in ipſius ſeu corde, ſeu cerebro, non iam florem materiæ, ſed diuinam illam energiam, à Deo creatam, corpori infuſam, & animæ agglutinatam, qua parte hæreret, ſeu cordi, ſeu cerebro, idque tum demùm cum expediret. Vtcunque foret, videbar mihi peroptimè explicare poſſe duplicem illam Animæ portionem ſuperiorem & inferiorem noſtris agnitam Theologis. Deinde etiam declarare cauſam quare hominis generatio verè dici poſſit productio Viuentis à principio viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ. Quare filius dicatur pars, & imago patris, neque minùs debeat Parentibus ſuis, quàm debeat ſuis brutum animal. Quare cum homo vnâ ſui parte ſuperſtes ſit, Angeloque factus paulò minor; alterâ tamen ſimilem ſortiatur iumento ortum, & interitum, cæteráque ſimilia, quæ ſi vrgeantur ſeriò, non ſic facilè expedientur ex vulgari ſententia.

Sed finem facio, mi Fisne; quoúſque enim digrederer, ſi recenſere ſingula vellem, quæ circa iſtud argumentum excogitata aliàs, diſputatáque à me ſunt, additis etiam ſolutionibus ad benè multa, quæ obiiciebantur. Hæc attigiſſe ſatis ſit, prout occurrerunt, ſeu redierunt, potiùs in mentem, vt præter gratum animum reponerem etiam aliquid in muneris compenſationem. Etſi enim ſomnia rependo, cùm tu omnia tam ſeriò; ſic me tamen habeo, fore vt boni conſulas quidquid nugarum hic loci reperies. Alij certè neque iſta, neque hoc modo ſcriberem: Tibi, cui notum quanti ſit ipſum ingenuè philoſophari, ingenuum hoc meæ Philoſophiæ credere volui ſpecimen. Quare qua dedi, ea mente accipies. Cum hac tempeſtate, nomine permulti, te perpauci Philoſophi ſunt; alloquor te vt vnum ex iis, qui ſunt maioris & melioris notæ. Si quidpiam fortè deſideretur, minimè ignoras mores temporum; &, vt poſſis, cætera, affectum certè non deſiderabis. Memor ſum illorum complexuum, quibus non ſemel me deuinxiſti: memor affectus, quo mei amans, me redamantem eſſe voluiſti: memor muneris, quo me obſtrinxiſti: memor denique virtutis illius, quia præſentia famam augente, mihi perſpicuè innotuiſti. His itaque nominibus ſum affectiſſimus tibi, & obſeruantiſſimus. Tu me, vt cœpiſti, ſic amare perge, Quod me attinet, ego te amare, coletéque nunquam deſinam. Salnere opto, ſi per te liceat, & Theologum doctum Fromondum, & profeſſorem iuris Andream, & collegam tuum Caſtellanum Academiæ Lumina. Epiſtolam hanc tibi conſignabit vir ille clarus Erycius Puteanus; tu ſi quid opus obſequio meo habeas, literis ipſi ad me creditis ſignificare è re tua erit. Diſcedo cras manè Gandauum, adque oram maritimam, decimo, vt ſpero rediturus die. Seu referam pedem, ſeu aliò contendam, vbicumque Gentium fuero, ſcito tui memoriam circumgeſtatum perpetuùm iri. Vale. Bruxellæ poſtridie Non. Iunij, anno ſalutis M. D C. X X I X.

Viro Clariſſimo, & Philoſopho, ac Medico expertiſſimo Ioanni Baptistæ Helmontio *amico ſuo ſingulari,*

Petrvs Gassendvs S.

Accepi & legi in itinere (præclare, ac ſuauis Helmonti) quam ad me nuper ſcripſiſti Exercitatiunculam. Etſi verò ſpes ſupereſt videndi iterum tui; quia fieri tamen poterit, vt mutato conſilio ex Hollandia in Galliam traiiciam, Flandriámque tuam prætcream, idcircò nactus occaſionem reſcribendi ad te ex hac vrbe, argumentum illud Epiſtolæ

tuæ rettactare non diſtuli. Cum me itaque degente Bruxellæ varij inter uos conſereteotur ſermones, illud quoque poſtremis diebus ante meum diſceſſum, agitatum eſt, naturaliſne Homini *Creophagia* videretur. Ego, vt mihi ptocliue eſt, vel ſolius animi gratiâ ire in ſententiam vulgari ſenſui repugnantem, eam, quæ negaret, partem aſſumpſi: Tenuiſti tu oppoſitam viam, ſicque mutuis oppoſitiſque contendentes tationibus, iucundiſſimas exegimus horas. Tu iam litem rurſum intentas, quaſi tem gratam mihi facturus; Ego verò facilè ſentio incumbere mihi, vt aliquid etiam tegeram, quo tem quoque tibi gratam faciam. Quidqoid porrò præſtare poſſim, tanto ero ſemper inferior, quanto tu ſemper ille fueris, qui priot ptouocaueris ad tam liberale certaminis genus. Regium ſanè & in quo vinci præclarius putem, quàm vincere: Quippe in Veri diſceptatione non qui veritatem alij commonſtrat aliquid adipiſcitur, ſed cui demonſtratut ille lucrum facit. Cauſa hæc eſt, cur ego arenam generis huius nunquam tecuſem; Scilicet tatus nihil eſſe, cuius iacturam facere poſſim, eſſe verò emolumentum, quod pergrande liceat conſequi. Quare & gratiam tibi debeo multam, quòd præter mutua colloquia de eſu carnium habita, occaſionem præbueris aliquid ſcriptitandi, Haod ignotus verò tibi meus Genius. Etſi enim videri poſſum interdum quidpiam aſſerere, nihil tameo vnquam ſtabilio, quod exiſtimem, velim-ve excedere fineis probabilitatis. Sto aduerſus Creophagiam, quaſi nobis non naturalem; nimirum coniecturas habeo, quæ me propendere io hanc opinionem faciant. At huic tamen opinioni non ſic hæreo, vt noſtri vulgò Dogmatici faciont. Hæreo imbecillo aſſenſu, quòd coniecturæ ſolummodò ſint. Quamobrem tibi perfacile erit ad tuas me pellicere parteis, dùm noo dico, demonſtrationes, verùm coniecturas dumtaxat illuſtriores habueris. Ac delegiſti quidem illam, quæ videbatur præcipua ex meis, vt obſcuriorem faceres. Patere verò, mi HELMONTI, opinari me, vel ex eo lucem ipſi acceſſiſſe, quod tu ſic illam diſcuſſeris. Rationes tuæ præclaræ ſunt, euincere̕que videntur opinionem meam demonſtratam minimè eſſe: at neque ego demonſtratam poto; ſcio quid ſubſit hæſitationis; voluerim ſolùm contrariam oſtendi vero-ſimilitudine maiore,

Itaque ego argumentabar non videri uos à natura cõparatos ad Animaliũ carneis comedendas ex conformatione dentium. Siqoidem Animalibus (de terreſtribus loquebar) quæ ad eſum carnis natura inſtruxit conceſſos eſſe denteis longos, turbinatos, acutos, diſſitos, inæqualeis, cuius generis ſunt leones, tygrides, lopi, canes, feles, cætera. Quæ verò natura creauit, vt herbis dumtaxat, fructibuſvè veſcerentur, iis adeſſe dentes breues, latos, obtuſos, contiguos, æqua ſerie diſpoſitos; cuiuſmodi ſunt Equi, boues, oues, capræ, cerui, alia. Porrò autem Homines ſortitos eſſe à natura conformationem dentium noo inſtar Animalium, quæ ſunt prioris generis, ſed inſtar eorum, quæ poſterioris: Quocirca probabile eſſe, cum Homines ſint è terreſtrium Animalium catalogo, voluiſſe oaturam, vti in delectu ciborum ſequerentur non priora illa videlicet carniuora: ſed hæc poſteriora, quæ ſimplicibus Terræ donis contenta paſcuntur. Iam tu ſic inſtas; *Cùm homo ſit immediatè creatus à manu Dei, cum prædeſtinatione capeſſendæ æternitatis, flacceſcunt idcircò omnes coniecturæ, petitæ ex natura, aut conformatione eius, vt inde de prædeſtinato indicetur in functionibus naturalibus.* Ego, vt dicam quod è te ſit, fateor hominem deſtinatum à ſuo Cõditore ad æternam Beatitudinem, neque, quod ſpectat ad myſterium deſtinationis illius, petere quidpiam contendo ex conformatione corporea, Donum videlicèt diuinum, ſupérque naturale eſt, ac poteſt Deus Abrahæ filios, ſeu Prædeſtinatos excitare ex lapidibus (quamquam etiam non abs re fortè ex erecto ipſius vultu aliqui ratiocinantut iuſſum Hominem contueri Cælum, tanquam ſedem æternitatis, cuius futurus ſit particeps) attamen verò non adeò ſum ſolers, vt peruideam quare non liceat ex conformatione partium corporis humaoi coniecturas deſumere ad functiones merè naturaleis, qualis eſt comeſtio. Deus certè naturæ Authot in eo maximè declarauit immenſam quandam ſapientiam, quòd res omneis finibus ſuis ſic accommodauerit, vt neque fruſtrà quidquam factum ſit, neqoe nobis homuncionibus tutiùs vnquam argumentari in tebus Phyſicis liceat, quàm dum arguimus cauſam finalem. Longè ptoinde faceſſat illa Empedoclis, Epicuri, aliorúmque opinio, ſcilicet membra Animalium non eſſe facta propter vſum; ſed membris ita caſu factis, & coaleſcentibus, ipſorum vſum accommodatione, experientiáque varia adinuentum. Profectò enim ipſa inſpectio, cooſideratióque attenta ſingulorum organorum id opinari non patitur. Ex quo fit, vt cum in Galeno poſſint eſſe quæ reprehendamus, non poſſim tamen nou exclamare térque, quatérque aureos illos libtos, quos *de vſu partium* edidit. Ita nimirùm illi habent, vnde ſecretæ cuiuſdam virtutis, prouidíque Numinis monſtratâ exiſtentiâ cuiuſque, vel ἀθεωτάτῳ, poſſint conſcientiam percellere. Cùm itaque vel Numinis dono in ipſo quoque homine dentes ſint partes naturales, hoc eſt quales eios natura expoſcit, aut quales ſponte natura producit; cur non exinde ratiocinemur ad conditionem materiæ, cui ptæparandæ ad nutritionem, vitam, conſiſtentiam, dentes deſtinati à natura ſunt? Vbi certè Agéns, Organum, formam, vim, actionem, modum, materiam, finem ſecundum naturam videmus: cur non in ipſis mutuò collatis argumenta deſumere ex natura licitum ſit?

Niſi te ſatis cognoſcerem, dicerem reſponderi poſſe æternitatem hîc intelligi non qualem ſperamus in Cælis futuram, cùm è viuis exceſſerimus: ſed qualis poreſt parari per cibos, quibus atterendis dentes inſtituti ſunt. Etſi etiim fieri videmus, vt ex vſu vulgarium ciborum vix Homines poſſint propagare vitam ad ſæculum vſqoe, aut aliquid ampliùs, nihilominus certum eſſe paratam fuiſſe arbotem

rem in Paradiſo terreſtri, ex cuius eſu homo potuiſſet immortalis euadere: & aliùnde in hac naturæ corruptione probabile fieri, parari poſſe Elixir, cuius vſu homo poſſit, niſi æternum tempus viuere, tot certè ſæcula durare, vt duratio homini poſſit videri quædam æternitas. Verùm non ſat firmum præſidium, quod ad rem ſpectat, de qua agitur. Vt cætera enim omittam, probè meminiſti, quod attinet ad Arborem vitæ, oppoſuiſſe me in ſtatu illo innocentiæ fœliciſſimo iuſſum fuiſſe hominem comedere non piſceis, aut oueis, ſed ex fructibus quibuſcumque (excepto ſolo ſcientifico) ac potiſſimùm ex illo vitali. Quare & iam arguere poſſum ex primæua & labe carente naturæ noſtræ inſtitutione deſtinatos fuiſſe denteis ad vſum non carnium, ſed fructuum; Attingis tu hoc poſtmodum in exercitatiuncula, dicíſque. *Etſi nulla data eſſet homini licentia carnium: non ſufficere tamē licentiā comedendi de lignis ad inferendam prohibitionem vſus carnium.* Ego vt non prorſus inficior, quin potuiſſet homo vſurpare carneis (neque enim contendere volo) ita ex plano Scripturæ ſenſu videor mihi ſatis intelligere futurum fuiſſe, vt homo prorsùs à carnibus abſtineret. Suadeor maximè, tum quòd Deus videretur cibos maximè idoneos, deliciosóſque & delegiſſe & indicaſſe, quodque proinde carnei illi futuri eſſent ſuperflui: tum quòd in tanta innocentia ægrè tuliſſet homo, proculdubio dolores ſæuos, mortémque inferre innocuis animalibus, ſauciare manus, &c. Et adiicis quidem *potuiſſe abſtinere hominem ad promerendum gloriæ gradum, ſeu manſionem ſuperiorem.* Vtcumque ſit tamen, nulla in hoc ſtatu, vt ſimplicium fructuum, ita carnium mentio. Quid quòd etiam poſt primam labem, cum homines adhuc tam multa ſuperarent ſæcula, carnium vſum nullum audimus; ſed tum demum ille eſt inductus, cùm iam corruptis hominum viis Deus illum, vt permulta alia, ob duritiem cordis conceſſit? Nihil neceſſe eſt adiiciam circa Elixir, lapidémve Philoſophorum. Qualiſcumque enim præſumatur beata illa ſubſtantia, & vt poſſibilem ipſius præparationem vltrò concedam; ita ſemper deſcribitur, vt ipſius vſurpatio longè diſtet à comeſtione, ſeu attritione carnium, de qua iam quæſtio eſt inſtituta.

Supereſt ergo aliquid dicam, ad rationem, quam ſubiicis. *Homo*, inquis, *ex ſui natura microcoſinica particeps omnium naturarum & ſpecierum eſt, habet idcirco quatuor denteis inciſiuos, & latos, octo caninos, tanquam carniuora bruta, & viginti molareis, tanquam ruminantia; ideóque edit piſceis, vt piſcis, carneus item, legumina, olera, grana, inſecta, oleum, mel, radices, fructus, rorem, vinum, &c. nam ſi omnium in ſe naturas complectitur, eorum quoque victu expleri poſſe conducebat. Denique carniuora non ſolum carnem vorare debebant, ſed carnem venari, captam necare, & deinceps lacerare debebant: idcircò alios denteis habuerunt. Homo verò cum venationem, non dentibus, non gryphis, non vnguibus, ſed organis artificioſis inſtituere deberet, denteis anteriores habuit latos, & inciſorios, carniuora verò acutos, vt ſi prædam venando captam, & duro intectam corio necarent, quod non inciſoriys dentibus ſcindendo apti eſſent, pungendo, ac perforando ſaltem peragerent punctatis dentibus. Quod aues rapinantes roſtro docent, quæ circumcirca non dentibus acuminatis, ſed inciſoriys labris ad lacerationem prædæ, ſufficient ipſis, vngue illorum ideò vicem ſupplente, prædita eſſent.* Concludis, *Homini idcircò carne veſci per naturam licitum erat*, ſed priùs à corio, & pilis mundata, & impedimentis libera: *atque huic ſatisfaciunt miniſterio ſui dentes.* Hæc ſunt vel omnia, vel præcipua, quæ ad hanc rem affers, de quibus vt pauca dicere aggrediar, ne mirere, mi HELMONTI, ſi ex eo ducam exordium, quod in Veri diſquiſitione circa ea, quæ ad hominem ſpectant, ſuſpecta mihi ſemper fuerit ipſa hominis φιλαυτία. Profectò enim tacito conſenſu in eo conſpiramus omnes, vt noſtram naturam extollamus; idque vulgò facimus tanto ſupercilio, vt ſi quis affectum exuens animum ſeriò aduerterit, pudore ſtatim ſuffundatur. Ne digrediar; quid magis vulgare, quàm Hominem eſſe Microcoſmum, ſeu magni Mundi epitomen? attende tamen, qua iniquitate id tanquam proprium nobis vendicemus. Magnum hîc Mundum accipio, qui deſcribi vulgò ſolet, Compages ex Cælis, Elementis, Mixtíſque corporibus. Angelicam enim naturam, vt ſupra Mundanam prætereo, concedóque Hominibus, vt Animæ intelligentis & immortalis gratiâ, ſimileis ſe Angelis faciant, vel cum Pſalte Regio modeſtiùs, paullò minores Angelis. Cæterùm autem, cùm agendum fuerit de Mundo iſto corporeo, ac viſibili; quidnam habemus vnde poſſimus ſupra cætera tantopere ſuperbire? Non loquor de flammeis illis, immenſis perpetuíſque ſideribus (quamquam quod Solem attinet, cum ille ſit cauſa omnium, quæ generantur in Terris, ac modo proinde quodam eminenti, omnium in ſe formas, ſemináque contineat; neſcio quid non præ nobis mereatur) de ipſis loquor Animalibus, quæ tametſi terrigena, nobiſque congenea, tantò ſolemus habere deſpectui. Minimum conſidera; illud ex eiſdem conſtat, paſcitúrque Elementis, eodem Cælo fruitur, &, ſi Deo placet, decem etiam Categorias continet; quam laudem aliàs à celebri Viro memini magna contentione tributam eſſe Homini, dum pro ſuggeſtu concionaretur. An-ne ſatis cogitamus non eſſe in nobis carneis, oſſa, venas, arterias, neruos, fibras, membranas, humores, viſcera, & alia, quæ non liceat obſeruitare, vel in Simiis, qui tales effecti ſunt, vt diſſimiles poſſint Homini, ſiméleſque videri; vti & Homines ipſi inter ſe? Ego, vt Xenocrati planè non aſſentior, ita puto non ſine ſale fuiſſe ab eo dictum, fore, vt ſi equi Deos pingerent, equinâ formâ illos exhiberent. Scilicet cuique animanti forma ſui generis pulcerrima eſt: vnde, vt equo non credendum præferenti ſeſe Animalibus cæteris: ita non video quorsùm credi Homini de ſe prædicanti debeat; niſi quod ipſe aliis obiicit, in ſe ab illis retorqueri velit. Et tueatur ſeſe Scripturâ, agnoſcere tamen bona fide debet, id, quod

exinde

exinde in animantia mutuatur dominium, post peccati labem ademptum, vel ita restrictum, vt in pauca solùm, eáque innoxia tyrannide dominetur; cætera vel experiatur immansueta penitùs, vel dolis technísque dumtaxat non sua illa regia authoritate sibi submittat.

Sed accedamus propiùs ad rem. Ecce, cùm tibi concessero Hominem ex sui natura Microcosmica naturarum omnium participem esse; vndenam tamen sequitur cum denteis habere, quibus substantiam omnium deterat? Cælestem certè excipere, ac terrestrem etiam multiplicem licet. Ad Animalia, vt video, ac Plantas appellabis potissimùm. At quàm multa, quæso, obseruare licet in istis etiam generibus, quorum victu hominem expleri tamen abest, vt conducat, quin valde potiùs perniciosum sit: Vt nihil verò de dentibus dicam, tum incisiuis, tum molaribus, qui pro me maximè faciunt; quæro solùm de caninis illis, putésne nullum Animal ex minimè carniuoris simileis denteis possidere? Non omnia certè bidentia sunt; & quibus contingit, vt propter herbas dentibus incisoriis carpendas, fructibus etiam solidis vescantur, illa indiguisse videntur hoc carniuororum dentium genere. Ad fructus autem non ad carneis discerpendas comparatos esse, ex eo intelligere est, quod iis sint longè dissimiles, qui Animalium sunt carniuororum. Quare & dictos caninos puto, non quòd sint prorsus similes iis, quibus canes præditi sunt; sed quòd vt in rictu, seu labiorum diductione Canes ostentant, quos habent denteis in maxillarum deflexionibus; ita in risu, seu diductione oris, homo denteis illos retegat, molareis inter, & incisiuos. Sanè verò, cùm ob membranas, tendines, fibras, visciditatem, aliáque similia, carneis tenaciores sint, quàm vt facilè lacerentur; eam ob rem denteis carniuororum debuerunt esse turbinati, rari ac prælongi; vt commodè infigerentur, attractionéque frusta auellerent; contrà autem fructus fragiliores sunt, latioréque paulò apertione nullo negotio abeunt in frusta: Qua de causa nisi sufficiant dentes incisorij, succedunt illi canini dicti, qui in extremo, nonnihil, acuti, vt infigantur paulo altiùs, statim tamen versus radices latiores euadunt, cohæréntque cum inter se, tum cum aliis simul, vt continentem imprimant plagam. Hinc vices commuta: priores dentes longi & rari fructibus infixi, corradent solùm, ac veluti fossas in fructibus excauabunt; posteriores breuitate, cohæsionéque impediti non satis altè penetrabunt in carneis, vt possint frusta reuellere. Quo etiam loco notabile est, carniuororum denteis non coire, sed pectinatim solùm implecti, vt roborentur ad conuulsionem, auulsionémque carnium; at cæterorum denteis occurrenteis tantò imbecilliores fieri, quantò id possunt sola inter se sui compressione tentare. Si pergas porrò imaginari, cùm cæterorum Animalium cibi sint diuersi, atque idcircò Animalia sortita sint dentes diuersorum generum, debere hominem proinde, quòd vtatur omnium cibis, omnia sortiri dentium genera. Respice dumtaxat ad Pisceis (neque enim ad Elephantum, Aprorum, aliorúmve denteis exertos remitto) ij propè omnes sortiti sunt denteis pectinatim coëuntes, & vti loquuntur, serratos, cuiusmodi conformationem haud reperias in homine, adeò vt cum subiicis, *hominem vt piscem comedere pisceis*, nón facilè obtineas id illum propter similem dentium conformationem præstare.

Addis *hominem comedere carneis, legumina, olera, & alia*, De cæteris reticeo. Quod spectat ad carneis, verùm quidem est hominem pasci carnibus; at quàm multa, quæso, agit homo, quæ sunt ipsi contra, vel præter naturam? ea illi morum peruersitas contagione veluti quadam iam inusta est, vt ipsius indoles in alienam propè naturam abiisse videatur. Hinc tota illa Philosophiæ, Virtutísque cura in eo est, vt reuocare hominem ad naturæ tramitem possit. *Comedit carneis*; at si hic cibus videtur illi secundùm naturam; quamobrem ipso non vtitur, vt à natura præparatur? sed primùm nempe carneis crudas dentibus suis carpere, commanderéque exhorrescit; vnde & illas apparat igni, vt cruditatem exuant. At si hæc fuisset naturæ intentio, vt homo carneis comederet coctas, Coquos profectò instituisset, siue ipsa potiùs coxisset, vti solet coquere fructus, qui citra ignem suauissimi sunt. Natura certè in necessariis, vt vulgò iactant, non deficit: quid autem magis necessarium, quàm vsum ciborum voluptatis plenum facere, vt est in vsu Veneris factum, quò quemadmodum hìc genus, ita illic species conseruationem sui procuret? Neque quis dicat naturam hoc loco artificio corrigi, siquidem, vt præteream hoc esse naturam erroris coarguere; cogita quàm fuisset inferas, quam in nos natura benignior? Intelligo proinde, feræ artificio non indigent, quo cibos naturaleis condiant, futurum fuisse, vt neque nos condimentis indigeremus, si cibi illi nobis perinde connaturales extitissent. Deinde, quòd ne præparatis quidem igni carnibus denteis nostri vtendo sint satis, argumento esse videtur cultorum inuentio. Quia scilicet denteis à natura ad præscindendas carneis factos non habuimus; idcircò ad hæc organa nonnaturalia recurrendum fuit, quibus id opus exsequeremur. Quasi verò nos in tam necessariis possit natura destituisse? Et præstò quidem responsionem video: *rationem putà homini concessam, quæ defectus eiusmodi suppleat*. Sed hoc est naturam semper accusare, vt nostram tueamur luxuriem. Ita fit etiam circa vesteis, ita fit circa alia. Quia scilicet mollities nostra, vt hoc exempli causâ attingam, impotens nobis corium ad iniurias aëris fecit; querimur primùm naturam egisse nouercam, quod nos robusto satis corio non intexerit; ac deinde nosmet commendamus, quòd ipsi naturæ defectui solerter prouiderimus. Ingrati: qui adulterantes quidquid naturæ est optimum vitia ipsi inurere, quàm in nobis agnoscere tam impenso studio affectamus! Redeo; & quod ipse subdis *de concessis à natura armis cæteris animantibus*, in meam accipio sententiam; Quippe cum iisdem homini negatis, tuearis

tuearis vicem illorum ſuppleri artificioſis organis: effici inde videtur, vt quantum feris naturale eſt inſectari, corripere, vſorpare carneis: tantum idem videatur eſſe non naturale homini, prodiréque ſolummodò ex ſuperfluo ſtodio, ac nimia quadam affectatione. *Non eſt homo dentibus, non vnguibus vncis armatus venaticarum ferarum inſtar?* Quid clariùs, quàm non eſſe igitur ad venandum; ac longè minùs ad veſcendnm carnibus] inſtructum? Mentionem facis *Volucrum rapacium*; at cogita etiam diſcrimen iſtas inter, & manſuetiores. Ex ſola enim roſtri forma (vt ſoperioris ventriculi officium prætercam) facilè erit colligere quàm prouidè, quàm ſine defecto natura omneis creauerit. Vno verbo, præclarè videmur à Cicerone admoneri, hominem eſſe ad alia, quàm ad ea peſſendas, iugulandáſque belloas deſtinatum. Si pergas *illam quoque induſtriam naturalem dici poſſe, qua talia organa parantur*; ecce eadem prorsùs induſtriâ homines arma factitant, quibus ſeſe mutuò conficiant. An id natura inſtigante faciunt? Vsúſne adeò noxius dici poteſt naturalis? Facultas à natura eſt: at ex vitio noſtro eſt, quòd illa peruersè vtamur.

Verùm, inquies, *negari non poteſt, quin carneis arte præparata corpus nutriant & roborent vir[illegible], ſintque in delicijs: Quidnam verò aliud hoc arguis, quàm cibos eſſe naturaleis.* Attende tamen dum narro hiſtoriam, de qua indubia mihi fide conſtat. Cùm ante annos circiter viginti nauis cuiuſdam Bel-regardi Melitenſis Equitis Ægeum mare perluſtraret, vbi fixa fuit anchora ad Inſulam quandam ex Cycladibus, milites inde aduexerunt ouem cum tenello agniculo, matrem victus gratiâ cùm iogulaſſent, fœtui ipſi ſic pepercerunt, vt ex cibis familiaribus pane, carne, piſce, caſeo & ſimilibus veſci ipſum docuerint. Nono deinde circiter menſe, appulit nauis Melitem. Agnus iam grandior eductus eſt, frondibúſque, & herbis permiſſos. Mirum autem, frondeis herbáſque auerſatus eſt, manúſque quibus ſoliti cibi porrigerentur, requiſiuit. Prætereo, cùm occiſus fuiſſet, carnem ipſius inſipidam, ingratáque guſtus extitiſſe. Hoc ſolùm noto; ſi qui cibi ſine controuerſia fuere agno non naturales, ipſum ſic nutrierint, promouerint, delectauerint: Quare non ſimilia in nobis præſtari poſſint à cibis minimè naturalibus? Videre licet quid in bidente aſſuetudo potuerit: Quid mirum ſi & nobis quoque dom innutrimur carnibus, carneis tandem ſic placeant? dixi quid actum ſit in oue; nôſti ſimilia dici de equis, vt iis, quibus impius ille Pabula fecit homines. Similia in bobus experiri licet; ſimilia quoque in cæteris. An vero, quia iſtis Animalibus conſuetudo facit carnium vſum & iucundum & vtilem; dicemus vſum carnium eſſe illis ſecundum naturam? Niſi dicamus; quare aſſeremus vſum ſimilem ex naturæ inſtituto potiùs qoàm ex aſſuetudine fieri nobis conducentem? Maximè verò, cùm Parentes noſtri ab initio tantopere caueant, ne fructibus, herbis, frugibos veſcamur; curarèque quàm maximè ſoleant, vt victitemus potiùs carnibus. Quo ex loco emergit mihi manifeſtum argumentum explicantis ſeſe naturæ circa infanteis, ac pueros. Quæ enim natura in ipſis purior adhuc eſt, neque contrario habitu violenter adhuc deprauata, efficit, vt ex omnibus ciborum generibus deligant, ac diligant fructus; & vix vllum quidem reperire liceat, qui non perdici pomum præferat. Quid, putas, verò contingeret, ſi cùm paulatim infans ablactatur, maturis qoibuſdam, atque delicatis fructibus ſenſim aſſueſceret.

Hinc, quia ſentio mihi poſſe obiici, *cur non igitur ipſe planè à carnibus abſtineam; frugibúſque ſolum, & frugibus veſcar*; excuſare me poſſe videor ex inducta conſuetudine. Natura quippe in iam adultis ita videtur immutata, vt aduentitius ille habitus ſine aliquo detrimento minimè poſſe tolli videatur. Quamquam fateor ſi ſapuero, & vſum carnium ſenſim deſerens ad ipſa almæ Telloris dona memet ſenſim deflexero, non hærere me, quin & conſtantiore ſanitate fruar, & vireis quoque ingenij vegetiores experiar. Sanè enim ſeges morbotum, mentiſque caligo eſſe oborta ex eo maximè videtur, quòd earo cibos corpulentior, & vt ita dicam nimis ſobſtantialis, prægrauet ſtomachum; corpori toti onerosior ſit, ſubſtantiam creet nimis craſſam, & obtuſiores ſpiritus; vno verbo, ſubtegmen ſit, quod naturæ ſtaminibus non fœliciter intexatur. Nihil moror proindè, quod dicitúr vulgò *gigni carneis ex carnibus* ob conuerſionem præparatiorem. Vt taceam enim conuerſionem carnium non videri prompriorem, quàm fructuum (nam & carnes quoque debent in ſtomacho, hepate, aot venis extremè reſolui; adeò vt in carnem conuerti, quàm in os, quàm in aliam partem faciliùs non debeant) profectò id vbi conceſſerimus obruetur inde calor natious ex nimio, nimiſque veloci affluxu ſubſtituendæ ſubſtantiæ; ex quo fortè fieri contingit, vt natura nimis preſſa affligetur; vt obeſitatem creet; vt appetitum excutiat. Quamquam quid de difficultate conuerſionis fructuum, herbarúmve conqueramur, quam in Ceruis, quam in Equis haud difficiliorem videmus eſſe, quàm ſit in nobis carnium. Illi nempe cibi laxiores vt commodè replent ſtomachi capacitatem, ita opportunè coquuntur, exſoluuntúrque in chylum, qui nutriendo ſufficiat; cùm caro ipſa, cibus compactior, ſi ſtomachum qoidem repleat, vireis eius ſuffocet; niſi repleat, vel hiantem nimis, vel labaſcentem experiatur. Et opinio quidem vulgi qooque eſt, *fore vt ſi herbis dumtaxat veſcamur, ſubſtantia ſatis ſolida generari minimè poſſit.* Sed nimirùm iſti non conſiderant, quàm generoſa ac robuſta caro generetur inde, in Equis & Tauris, quàm celer inde, quámque diuturnus euadat Ceruus, &c. Quod ad me ſpectat, facilè mihi perſuaderi patiar, ſi hominum quiſpiam in Syluis ferarom inſtar educatus degeret, fore vt vix ceruis curſu cederet; vt non minimè agilis, quàm Simia in ſcandendis arboribus foret; vt cætera einſmodi munia obire poſſet fœliciſſimè. Quod hæc præſtare iam nemo poſſit, cauſam eſſe inſtitutionem, quâ educamur, quâ faſciamur, quâ

quâ sub vmbra, & otio torpentes emollimur, ac hebescimus.

Quónam tamen abripior? Sisto gradum, mi HELMONTI, & ne digrediar ab argumento ex dentibus sumpto, quod tu vnicum oppugnasti, quódque ego solum propugnare volui, orationis stylum abrumpo. De cæteris aliàs dicendum, imò verò & de hoc quoque, nisi tu fortè ipsum extenoans, silentium mihi feceris. Familiam tuam totam saluto, appreceórque ipsi optima. Si cum Dordraci fuero repetam Caletum, quamprimùm illoc appulero, appulsum tibi meum significabo: Sin contendam fortè Antuerpiam, Bruxellæ tibi breui adero, neque tibi amplius rescribam, donec te coram salutare, quod valdè opto, licuerit. Sat iam temporis in Hollandia fuit; & cum videro adhuc Vltraiectum, Castrísque illis Buscoducex obsidionis interfuero, vix aliquid superérit, quod me remorari hîc possit. Breui itaque aut in Flandriam, aut in Galliam paro reditum. Vale interea optime HELMONTI, Vale & me tui obseruantem, quod iam facis perpetuùm ama. Dabam Amstelrodami Vltraiectum cùm discederem, VI. Eidus Iulij, anno salutis M. DC. XXIX.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

IAm Vltraiecto, mi RENERI, in hanc vrbem redietam, cùm redditæ mihi tuæ literæ sunt, quibus me seriò admones, vt priusquam discedam longiùs, & nobilis Medici à VVassenaer votis & promissis meis simol satisfaciam, &c. Leydæ cœpta, Hagæ absoluta in ipso discessu. Pridie Eid. Iulias, anno M. DC. XXIX. *Hac habetur sub Titulo Parhelia, siue soles quatuor spurij, qui circa verum apparuerunt Romæ, die xx. mensis Martij, anno 1629.*

Et Reuerendo, & Claro Viro AVBERTO MYRÆO, *Antuerpiensis Ecclesiæ Decano meritissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

SVppudebat iam (Humanissime, Doctissiméque MYRÆE) quòd Bruxellâ te per literas insalutato discederem. Etsi enim statueram, quam-primùm Parisios accessissem ad te scribere, causámque huius meæ illuc deflexionis significare; Videbat id tamen debuisse, qooniam poteram, præstare maturiùs, vt tu posses maturiùs iubere, si quidpiam fortè votis ibi tuis opella mea condoceret. Ecce verò commodum occurrit in hac Ciuitate, qui discedens Antuerpiam desiderio faceret modum. Videlicet perlectis hisce, quos ipsi credo versibus cognosces me Lutetiam prius diuertisse, quàm in Germaniam concederem, vt eatum ibi socium, dum suas res agit, expectarem. Aderimus ibi, quantum ex ipsius coniectari literis possum, duobus circiter mensibus. Integrum tibi proinde erit prospicere si quidpiam interea obsequio meo indigeas. Nosti ipse quàm me deuinctum, quàm plaoè tuum dimiseris. At verò ego nondum potui perspectum tibi facere, quàm animum geram non ingratum, iis certè, quasi pignoribus tuam mihi beneuolentiam consignatam esse, voluisti, vt ego me imparem longè reponendo sentiam, Sed enitar tamen, quantum in me erit, vt nunquam pœniteat te prompto illo. animo officij quicquam in me collocasse. Desit occasio, desit facultas, qua testatam meam in te voluntatem faciam; at nunquam tamen desiderabis, seu affectum promptissimom, seu recordationem perpetuam tui. Si igitur quidpiam fortassis, bona mea forte, à me exigas, destinare literas potes ad Puteanos illos ingenuos, ad quos etiam perscribere Geuartius noster interdum solet. Cæterùm verò Geuartium, ipsum ocellum Musarum, bonarúmque Artium circulum', quando te volente id faciam, térque quatérque salutatum volo. Consolatoriam ipsi scriberem', nisi te haberet; imò & nisi haberet seipsum. Is enim est, qui è suo penu depromere possit singularia illa omnia Stoïcorum Axiomata, fortunæ telis opponenda. Hae ratione nobis Antoninum suum non priùs exhibuerit, quàm ipse sibi vsurpârit. Fœlicem illum, qui ad ingenoam, generosámque indolem, tam liberale adhibuerit studium? De tuis donationibus, quarum lectionem iam absoloi, hoc est, quod verè dicere liceat, claritatem tibi nunquam defuturam, per quem tot illustres Familiæ tantam lucem acceperint. Perge solùm benè mereri de Principibus optimis, qui prisca illa pietate, ac fide sunt de Posteris meriti tam benè. Perge verò etiam reuelare quidquid credula superstitio inuexit in historiam. Scriptoris enim ingenui, cordatique est, fabellas omneis seponere, quantumcumque illas nescio quæ præsumpta seu authoritas, seu vtilitas fixas ratas fecisse videatur. Profectò nisi sint raræ qoædam, nobiléśque animæ, quæ pro Veritate contendant, actum protsùs de ipsa est; ecce iam enim nimis multi sunt, qui fucum illi certatim vel faciant, vel foueant. Chiffletium laudatum, eximiúmque virum nomine tuo salutaui, & quem libellum mihi consignâtas, quam-primùm ipsi reddidi. Grato in te animo est, suísque illis heroïcis studiis semper detinetur, Ægriùs paullò habuerat; at cum vale dixi, iam meliùs valebat. Vale tu benè, Optime MYRÆE, Scribebam raptim Montibus Hannoniæ in itinere, Kal. Aug. ann. Æræ nostræ vulgaris. M. DC. XXIX.

Claro Viro & amico sincero, GERARDO IOANNI VOSSIO, *Eloquentiæ, & Chronologiæ in Inclyta Leydensi Academia Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

PVdet profectò, suauissime VOSSI, tantum iam mihi tempus elapsum sine datis vllis ad te literis. Quamquam enim & tui memoriam

moriam nunquam depono ex animo, & te eam de me opinionem habere facilè confido; ego tamen officio desim, nisi hanc grati animi testationem quasi rependam. Tu suspiceris haud iniuria non tueri me in amicitia constantiam, qui videar illam iam tamdiu obliuioni tradidisse. Cùm nunc igitur aliud mihi scribendi ad te argumentum minimè suppeteret, sufficere arbitratus sum, hoc significare, quod iam demum scriberem, & studiosioris imposterùm diligentiæ obstringerem fidem. Ex iis porrò, quas Bruxella discedens ad doctum illum, veréque humanum Riuetum dedi, literis, accepisti vt opinor, diuertisse me in hanc vrbem, priusquam cœptam illam Germaniæ lustrationem absoluerem. Hoc iam addo, me hinc proxima hyeme tota non discessurum; vt si tibi fortassis opus industriâ meâ fuerit, id indicare facile possis. Vtinam verò experiare quàm tua me humanitas in officia pronum fecerit! Ita me Deus adiuuet, vt nolim quidpiam desiderari. Spero proxima occasione mittere ad te Elenchum præcipuorum Capitum Philosophiæ Epicureæ; erepta est enim ex incendio pestis, quæ dirè in nostra Prouincia, ac mea præsertim Vrbe, grassatur, erit breui præ manibus. Iuuabis tu, si quidpiam mihi imcompertum habueris, authórque eris quid agendum sit, cùm vndique vrgear ad illius editionem. Scilicet tuam beneuolentiam, iudiciúmque his-ce in rebus maximi facio, & meritò. Vale interea Clarissime Vir, Vale ô charissimum caput. Totam illam tuam familiam placidissimam sic saluto, vt treis ingenuos Adolescenteis Franciscum, Matthæum, Dionysium, perfectas iam virtutis tuæ eminētis imagines, saluere velim quam-plurimum. Salutem etiam dico clarissimis viris HEVRNIO tuo vicino; Collegæque eius Vorstio. Iterum Vale. Parisiis, postridie Eidus Septembris, anno Æræ vulgaris M. DC. XXIX.

Viro Præclaro DANIELI HEINSIO *Bibliothecario Publico, & Professori Politices in Academia inclyta ad Leydam,*

PETRVS GASSENDVS S.

ERubescerem, Clarissime Vir, meas ad te literas tam serò venire, nisi duplici de causa verecundiam abiicerem. Vna est eximia illa tua humanitas quæ vti immerentem me in amicitiam vocatum, ac non sine pignore beneuolentiæ dimissum voluit, ita facilè condonabit quidquid demùm peccauerim. Altera est curta mea supellex, ex qua quidquid seu offerri, seu præstari tibi potest, leuis adeò momenti est, vt vocari haud immeritò Stoica inter ἀδιάφορα debeat. Cæterùm pellegi, quam mihi abs te eunti, *Asini* laudem dederas; lepidissimum sanè, ac eruditissimum opus, & quod mihi plerumque fuit Cyanei instar scopuli. Ridebis; at tempora mihi non rarò manu tentata sunt, vt experirer, auriculæ-ne adeo insignes rescitæ forent. Cum me enim longè infra laudes huic animali tributas, haberem; hætebam num ego fortassis celebri Poëtæ interrogationi exceptionem facerem. Vide quid non Suada tua seriò agens extorqueat, cum ecce iocando tantam fidem faciat? Nunc, cùm rem mihi facere adeò iucūdam cœperis ne mirere si deinceps ad aliquid amplius poscendum alliciar. Cùm ego rogando excellero modum, tu annuendi modum facito; neque enim sic morosus sum, vt ex Amicis quidpiam exigam præter summam alacritatem. Nisi molestum igitur erit, optarim velis perscribere, quid de illis Suidæ consarcinatoribus sentias, Illine purà aliquid de suo Authoris textui addiderint, & si quidpiam adiectum sit, qua id normâ deprehendi valeat. Id enim mihi si probè constaret, scrupulis multis eximeret, qui mihi sanè negotium facessunt. Tu verò qui nullum insignem Authorem intactum relinquis, iuuare potes, vel nullus alius. Reponam ego interea locum, quem hunc Authorem percurrerenti restituere contigit. Ille est circa Epicurum, quem apud Suidam legimus natum Olympiade septuagesima nona, cum natum nihilominùs centesimâ nona constet. Videlicet, cùm hic numerus exprimeretur literis ρ θ, obliteratâ semel τῷ ρ cauda, vt remaneret ο, effectum est vt etiam Interpres tempora non considerans, priorem substituerit, quem literæ ο θ, designarent. Salurat te Vir singularis & Amicus meus insignis Franciscus Luillerius, qui eruditionem tuam iamptidem suspiciens, amari quoque abs te vult, habétque paratum exemplum Lexici Hebraico-Rabbinici in hac vrbe recens impressi, quod occasione ad te proxima in amicitiæ arrham mittat. Vale, Vir præclarissime, ac de bonis literis, Artibúsque æternùm merere. Parisiis postridie Eidus Septembris, anno salutis M. DC. XXIX.

Viro Insigni IACOBO GOLIO *in alma Academia Leydensi, & linguarum Orientalium, & Mathefeos Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn ex Germania, vt vides, mi GOLI, sed ex Gallia ad te primùm scribo, quod vt vir clatus Riuetus noster significare iam antea potuit, diuertendum huc fuerit. Vndecumqoe tamen scribam, is sum, qui me vt tibi deuinctum, ita ad quodlibet obsequium velim paratum noueris. Quamprimùm accessi ad hanc Ciuitatem, Viri & boni, & docti permulti auidissimè exceperunt, quod de Arabicis illis à te ex Oriente aduectis exemplaribus retuli. Vnus fuit præ cæteris doctissimus Hardyæus, qui moræ impatiens dum ego ex aliqua ægritudine cooualesco, scripsit ad te Elenchum ipsorum, dignareris transmittere. Existimare scilicet debes possideri abs te thesaurū, quem tota Natio Literatorum meritò tibi inuideat. Ego si eadem erga te interpellatione iam vtar, haud ægrè, opinor, accipies,

pies, qui & vltrò pollicitus es Elenchi illius mihi copiam facere, & me eo habes amicitiæ loco, vt noo bæream, quin laborem hunc sis mei causâ deuoraturus. Equidem, si has-ce literas accipiens, miseris iam fortè ad Hardyæum quod abs te petiit, nolim ego eandem bis tibi creari molestiam; abundè enim sufficeret, si illius manu videre possem;&'excipere, Optârim solùm, nisi te preces illius satis permouerint, rogatui meo illod concedas, vt quæ verbo-tenus iam dissemínaui, scripto etiam tuo confirmare liceat. Nosse potes me ea in re nibil præter solam nominis tui celebritatem procurare, quòd enitar semper, quantum in me erit, vt innotescat quam-plurimis. Thesaurum habes; at nibil tibi propterea ex illo decedet; emergent solùm plurimi, iíque honestissimi proci, qui te idcircò ambiant, & stimulos ad gloriam tuam promouendam adiiciant. Equidem quidquid eximium in libris illis tuis cootinetur, euulgandum à te ipso censeo. Neque est enim qui hanc laudem aut possit generosiùs, aut debeat iustiùs consequi: Patere tamen vt cognoscant quotquot sunt rerum bonarum curiosi, quàm molta ex te, tuáque industria exspectare liceat. Nisi tam multa volumina sigillatim designanda forent, peterem breue argumentum singulorum adiiceres; cùm id non ausim, efficies saltem, vt fas sit per Titulos argumēta ipsa coniectari. Vnus est ex amicis nostris, qui designari præcipuè velit nondũ visos nohis ex Apollonij Conicis. Est & alius, qui nondum visos Aristotelis codices. Ego, vt non memini indicasse te quidpiam, cum hac de re colloqueremur, circa libros Epicuri; ita scire perlubenter velim, num Inter tot volumina occurterit ribi liber, aut fragmentum ex ipsius operibus. Siquidem Viri Philosophiam habebo præ manibus breui. Pergratum verò faceres, si priusquam in lucem edatur, fortassis enim id breui fiet, noui quidpiam impertireris. Vale, mi GOLI, & me ama. Parisiis postridie Eidus Septembris anno saluris M. DC. XXIX.

Doctissimo Viro ISAACO BEECKMAN, *Dodrechtensis Collegij Rectori,*

PETRVS GASSENDVS S.

CVm nihil habeam, quod ad te scribam, BEECKMANE Candidissime, hoc ipsum est, quod scribere placet. Tu, si me fortè aliquid velis, hanc in Vrbem rescribito, adero nempe heic byeme tota. Habebo breui præ manibus meum Epicutum; Cum Placita Viri rerexam, agere aggrediar tecum de aliquibus. Nibil interea te onero; cum Mersennus noster oneret plus æquo. Si Górkomium aliquid mandes, velim illi salutem dicas meo nomine, & Rectori illi honestissimo, & Balthazari nostro admirando. Qgod te attinet, scito me dignè sentire de tuo ingenio, déque candore eximio. Scito te mibi in pectore, inque medullis ipsis hærere, Sciro me ad quoduis obsequium esse pararissimum; Benè vale, & bonas Arteis promonere nunquam desine. Parisiis postridie Eidus Septembris anno M. DC. XXIX.

Viro & Claro, & verè Docto ERYCIO PVTEANO, *apud Louanienseis, & Arcis Præfecto, & Academiæ Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn scripsi ad te, mi PVTEANE, ex quò tempore Bruxella discedeos circa Nonas Iunias, literas simul ad Fienum dedi. Vagatus perpetuò deinceps, pedem tandem hac in Vrbe fixi in menseis certè aliquot. Id innuo, vt nôris vbi Gentium degam, oe si quid opos mea opellâ sit, sat facilè ea vti non possis. Contuli, quam dederas mihi Rutgersij Epistolam cum illo Laërtij textu circa Physica Epicuri ex editione Gifaoij: Sanè verò coniecturæ illæ cum Rutgersij, tum Sealigeri non inanes sunt: non in ea tamen loca sunt, qoorum præcipua me angit cura. Quàm vellem tuas accipere! neque enim hæreo, quin loca multa restitueris, & nodos illos solueris, qui mihi penè Gordij habentur. Cùm ipse certè visus fueris resignare mihi hanc prouinciam, animósque adieceris ad cœptum opus absoluendum, haud ægrè potes communicare, si quidpiam fortè in Aduersariis consignatum habeas, Quo elogio téqoe, & tua excipere in animo sit, nihil attinet dicere. Vtinam demum intelligas, quàm animo sim non ingrato. Nisi fortassis aliud habeas, aut non vacet quid amplius præstare, hoc saltem velim significes, quomodò locum intelligas, ex quo desumptum illud tuum σπουδαίως ζῆν ἄεστον. Siquidem vulgaris lectio (vt & Interpretes accipiont) habet, Epicurum in Epistolis, oon solitum vt cæteros τὸ χαίρειν perscribere; sed εὖ πράττειν, καὶ σπουδαίως ζῆν ἄεστον. At scribebat-nè Epicurus vtrumque simul, in eadem oempe Epistola, εὖ πράττειν, καὶ σπουδαίως ζῆν ἄεστον; Nusquam opinor; quāta hæc enim fuisset alioquin ἀφραδία. Alterum igitur at quando scribebat εὖ πράττειν, quid-nã agebat non à Platone factitatum, & cæteris? Haud igitur debuit Laërtius propter τὸ εὖ πράττειν Antithesim facere? Censuerim ergo vinculum, καὶ, præmittendum ipsi εὖ πράττειν, vt scilicet intelligamus vtrique illi voci vulgari χαίρειν, καὶ εὖ πράττειν, Epicurum substituisse salutarem vocem, σπουδαίως ζῆν ἄεστον, Quod verò quispiam obiicere posset, τὸ χαίρειν, præmissum illis Epistolis, quæ à Laërtio referuntur; existimare par est ipsum irrepsisse ex docticula quorumdam Librariorum crisi. Ego quidem sic sentio. Tu qui non potes locum istum non expendisse grauiter; rescribe quæso, quid tibi videatur. Sed velim quoque iudicium feras de mea coniectura circa locum illum in descriptione Sapientis, tertiæ præmissa Epistolæ. Legimusq; ibi scilicet, Sapientem, iuxta Epicurum, φίλων τι ἰδίᾳ κτώνας. Et notat quidem Casaubonus suspicatum se primùm fuisse lectionem huiusmodi falsam, tum quòd μακαριότης, fuerit propria Epicureorum laus; tum quòd scribatur paulò post, μηδὲν ἔξω, καὶ τὸ φιλίας κτῆσιν, Attamen se postea ex nona Senecæ Epistola didicisse

nihil

nihil eſſe mutandum. Ego vt iſtud Caſauboni non demiror iudicium, Epicuro enim fuit ſatis loiquus; ita non video quorſum ex illa Senecæ epiſtola confirmari potius in ſententia non debuerit: Epicurus quippe ibi legitur eos reprehendiſſe, qui ſapientem ſic ſeipſo contentum eſſe dicerent, vt Amicis non indigeret, cum Epicurus ſcilicet indigere defenderet. Certe ſequitur etiam poſtea in Laërtio τὴν φιλίαν, ex dictamine Epicuri διὰ τὰς χρείας δεῖν μέντοι προκατάρχεσθαι, ratione etiam reddita, καὶ γὰρ τὴν γῆν, inquit, σπείρομεν. Verùm ſat conſtat Epicurum & quæſiiſſe, & coluiſſe amicitias conſtantiſſimè. Itaque mendum prædicto loco ſubeſſe nihil ambigo. Exiſtimârim proinde ἀντὶ τῦ, τι ἐδῖνα legendum eſſe τὸ δεῖνα, ita nimirum omnia cohærent, & perexigua immotatio fit. Scriberem & de aliis locis; verùm iam nimis te onero. Quamquam temperare mihi non poſſum, quio te adhùc rogem, qoomodo putes exceptum iri, ſi ex lôco, qui Epicuri teſtamentom conſequitur, exponxero illas voces Ἀθηναῖον, καὶ Τιμοκράτην, καὶ Σάνδην, cùm Metrodorus enim fuerit Lampſaçenus, quæ teſtant optimè cohærent: hæc ſi relinqountur, omnia diſſonant. Metrodorus non fuit Athenienſis; quæ tribuuntur Sandi, Metrodori ſunt: & quamuis Caſaubonus putet τὸ Ἀθηναῖον, eſſe poſſe nomen viri proprium; altum eſt tamen vbique aliàs tam de Athenæo, quàm de Sande ſilentium, cùm hic tamen Laërtius recenſeat ἐλλογίμους μαθητάς. Quod Timocratem attinet, ille obiter poſtea memoratur. Hinc notandum, hiſce detractis, continuò deſcribi Metrodorum, Polyænum, Hermachum, ἐλλογίμους μαθητάς, quos eoſdem ipſe Seneca, oon verò illos intermixtos, magnos Viros prodiiſſe ab Epicuro aſſerit. Vides quæ me argumenta moueant, vt voces illas è gradu deiiciam. Quomodo autem irrepſerint, cauſam ſuſpicor, quòd cùm fortaſſis in margine Librarius quiſpiam adnotaſſet ea, qoæ iu textu memorantur, citari ab Athenæo (vt is ſæpius mentionem facit) & à Timocrate (qui etiam paulò poſt citatur) & à Sande, (neſcio quo, fortè Suida aut alio,) hæc deinceps verba aliorum Librariorum oſcitantia in textum ipſum fuiſſe inſerta. Tu ſi nugis meis cenſuram adhibere dignabere, pergratum facies, ſi quamprimùm per otium tibi licebit reſcribas mihi quid ſentias, ſiquidem breui retexam meas de Epicuro Commentationes, ac vbi tuum hiſce de rebus iudicium habuero, mira pergam alacritate. Vale interea, Optime PVTEANE, & ſi quidpiam VVendelino mandes, ſalutem quoque ex me dicito. Sed & ſaluere iubeo noſtrum Fienom, ad quem etiam occaſione proxima reſcripturus ſum. Salutat te Rigaltius vir ſingularis, tuique amans, & qui-cum de te ſermones ſæpe conſerimus. Iterum Vale. Pariſiis poſtridie Eidus Septemb. Anno M. DC. XXIX.

EIDEM.

QVantâ me Literæ tuæ voluptate perfuderint (mi PVTEANE, Vir ſuauiſſime) ſentire magis, quàm dicere promptum. Is tuus eſt candor, ea humanitas, vt facilè exemplum tui, quàm in teipſo non agnoſcas. Elegantiam, eruditionem, virtutes alias non memoro. Ita mihi apud alios commendanda ſunt; tecum de tua erga me beneuolentia maximè agendum. Eam certè tantam experior, vt expectationē æquè, ac merita mea longè ſuperet; ſed te nimirum attendere debeo, qui agis nihil perfunctoriè. Repete neſcis vel in minimis: quid mirum ſi in immerentem ſit tuus amor adeò inſignis. Quod me attinet, mihi gratulor, quòd ad tantam Viri tanti amicitiam acceſſerim. Quod ad te ſpectat, vicem dolerem, niſi noſſem virtutem tuam mercedem habere profuſionem ſui; niſi mea me Conſcientia de affectu ſaltem rependendo faceret ſecurum. Laudare Epicurum pergis; & hoc ipſum in maximis collocatum officiis duco. Eo enim loco Virum habeo, vt mea propè intereſſe quidquid de illo dicitur, putem. Lacerati paſſim ſolet Vir innocentiſſimus. Quidni exoriatur ſemper aliquis, qui Veritatis, quàm rumoris popularis amantior, auſit ſapere ſupra vulgus. Sanè cum ex libris è tenebris eruerem, ita me admiratus primùm fuiſſem ingenium, & candorem tuum (ſentire enim de magno Viro videbaris magnificè) poſtquam ſum tamen coram alloquutus; poſtquam iſta iam rurſum accipio; diſperream, niſi obſtupeſco. Vtinam perfeciſſes ipſe, quod in tanti Philoſophi gratiam animo deſtinauetas. Quàm id egiſſes elaboratè? Quàm fuiſſet tibi, tametſi paucis contenta iudicibus, obſtricta Philoſophia. Id mihi certè præ cæteris iocundiſſimum exſtitiſſet: onere enim me ſubleuaſſes, quod etſi noo ſine conſilio ſuſceptum, creſcente tamen in dies mole, maius experiar viribus. Quid tum porrò; diffidam-ne, ac te præſertim conſilium probante; Enitar, vt potero; & vtcunque me moles obruat, non inutile tamen fortè erit collegiſſe rudera, queis alius addat concinnitatem. Scio non poſſe ex tantis ruinis excitari ſtatim ædificium elegans: at videre ſæpe licet humilia tuguriola Palatiis Regum occaſionem fieri. Nou ego id quidem mihi de mea polliceor ſeu fortuna, ſeu induſtria; hoc noui, deeſſe plerumque, qui in magnis rebus fundamenta iaciant; nou deeſſe qui progreſſus curent. Ac in præſenti quidem negotio non idem videtur ſperandum, quod in rebus applauſum ſtatim apud multitudinem nanciſcentibus: fortaſſis tamen nou deerunt generoſa ingenia, quibus hoc meum propoſitum placeat. Quamquam verò pauciſſimi probent; modò tui ſimiles ſint, factum erit ſatis abundè. Tu vt iodicare poſſis, quid hoc totum futurum ſit, deſcribere cogito Elenchum ſingulorum capitum, vt Operis ſimul & ſeriem, & argumentum videas. Vt ad tuam redeam Epiſtolam, mitè probo qood tu innuis de hac ætare Chryſippea. Quid facias tamen? ea eſt ingeniorum conditio, vt præite pauciſſima poſſint, ſequi numetoſiſſima. Ne Leænæ quidem ætas vnumquodque ſæculum eſt; vt vel leonem vnicum inter ingenia parturiat. Illud proinde ego etiam doleo, tot præclara monimēta, quæ ille πολυγραφώτατος Poſteris ſuis reliquerat, tantâ iniuriâ interciſſe. Quàm enim diues eſſe vena debuit, ex

qua effusa, tot deinceps magni Viri ditati sunt! Non ille certè pluuias torrentis instar aquas colligebat; exundabat potiùs viuo, ac perenni gurgite. Et mirum tamen, inexhausta scaturigo fuerit; deriuata inde flumina, altè condita, latè ignorari. Sectatores tu accusas; ego non prorsus abnuo. Fuere enim semper Spurij, quos germani Epicurei Sophistas appellauerunt. At præcipuam mali causam reiicio in Stoicos: quippe à nascentibus Sectis illis sese infensissimè aduersus ipsum composuerunt: Zeno, Cleanthes, Chrysippus strauere viam successoribus: Isti ne degeneres forent, non erubuerunt supponere libros, quibus ille infamaretur. Qui fuere præ cæteris & graues, & sancti, è re esse putauerunt non quid verum esset expendere, sed iuxta euulgata à maioribus Epicurum insectari. De locis illis Laërtianis, quòd tu meum sensum amplectaris tam humaniter, iucundè sanè accipio; nisi te tamen satis nossem, nisi vnam tibi esse cordi veritatem perspectum haberem; illudi mihi suspicarer. Neque enim sic ego vnquam meas probo commentationes, vt de ingenio non valdè diffidam. Exemplum vis imbecillitatis; nescio an, *λύχνου φροντίδα*, an, *νεοδουλείας*, appellare debeam. Quod ad primum certè illum locum attinet, mea mihi deinceps interpretatio displicuit. Cùm locus ita habeat, *καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἀντὶ τοῦ χαίρειν, εὖ πράττειν, καὶ σπουδαίως ζῆν ἄριστον*, existimâram, *τὸ καὶ*, transponendum, & præmittendum, *τῷ εὖ πράττειν*, quasi nimirum vice duarum vocum, quibus cæteri vterentur, Epicurus reponeret illas, *σπουδαίως ζῆν ἄριστον*. Re attentiùs considerata, subdubitaui, an non potiùs mendum lateret in voce illa, *ἀντὶ τοῦ*. Siquidem cùm aliàs verbum huic phrasi necessarium desit, si pro *ἀντὶ τοῦ*, reponeremus, *ἴσθι*, vel etiam, *προσῆκον*, vt facilè potuit harum vocum commutatio fieri, sensus non malè cohæreret. Certè vel locus Lucianicus, quem ipse tu indicasti, tametsi non conuincat præmissum fuisse ab Epicuro, *τὸ χαίρειν*, in Epistolis; innuere tamen id satis videtur. Vrget, quod Epistolis illis apud Laërtium extantibus, *τὸ χαίρειν*, habetur præfixum durum quippe nimis videtur; quam ego culpam coniectabar, conferre in librarios. Accedit, quòd Cicero quoque *in secundo de Finibus* recitaturus illam Epicuri moribundi Epistolam, præmittit hanc Epigraphen, *Epicurus Hermacho S.* Verisimile ergo puto sensum esse, quòd Epicurus nunc, *τὸ χαίρειν*, nunc, *τὸ εὖ πράττειν*, nunc, *σπουδαίως ζῆν ἄριστον*, Epistolis suis præposuerit, Quamquam & Laërtius oblitus fuerit quartam illam vocem, *ὑγιαίνειν*, videlicet, qua Lucianus, te obseruante, notat Epicurum in paucis vsum Epistolis. Næ ego tamen ineptus sum, qui te his nugis detineo! Sed tecum ago, vt cum Patente. Fortassis etiam pergratum erit, quòd hanc cramben repetierim; quippe & denuò iudicium feres. Restat, quas nequeo persoluere, saltem indicem gratias, ob communicatum notarum Iunianarum *αὐτόγραφον*, illas iam, vt cæteras, quas idem ad te miserat Rutgersius, cum Laërtiano textu contuli. At neutræ attingunt capita Doctrinæ, de quibus ego sum præsertim, maximéque sollicitus. Quòd quidem sunt, perpolitæ sunt, vt illi erant sanè eruditi. Mirum tamen vt semper præcipuos præteruolârint vortices: neque enim si quispiam locus Delio indigeat vrinatore, gurgitem hunc subeunt. Tentabo ego vt potero omnia, quæ meum attingent institutum. Tu ipse Iudex aliquando eris. Rutgersius porrò benè diuinârat multa ex locis à Iunio correctis, restituta fuisse in consequutis editionibus. Addo norata penè eadem omnia in editione Hesychij Milesij, cum eiusdem Iunij notis. Quia enim Hesychius fuit Simia, exscriptor nempe Laërtij, necesse fuit Iunio circa illum inseruierint, quæ circa hunc fuissent obseruata. Dissentio ipse in nonnullis aliquantulum, sed attexere illa iam non libet, cùm me iam plus æquo importunum sentiam. Itaque finem facio. Vale, PVTEANE Humanissime, & me porrò amare perge. Parisiis postridie Eidus Decemb. M. DC XXIX.

Viro eximio IACOBO GOLIO *in Inclyta Leydæ Academia, & linguarum Orientalium, & Matheseos Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum tibi debeam, mi GOLI, facilè dictu profectò non est: quippe iis me cumulas humanitatis officiis, quæ compensare non sit in promptu: Egeram ego temerè, cùm nihil de te meritus, ausus fueram abs te postulare librorum à te ex Oriente aduectorum Indicem: Tu nihil meam, seu impudentiam seu imprudentiam attendens, voto fecisti plusquam satis, & candoris simul, ac beneuolentiæ magnum præbuisti specimen. Itaque mihi quidem ipsi viscera mea fidem faciunt, quàm me tibi obstrictum sentiam: At quibus verbis id exprimam, partim non habeo, partim erubesco. Ea enim est animi tui moderatio, ea lenitas, vt dicenda alioquin non feras. Hoc saltem habe, me eum esse, ex quo vt desint cætera, nunquam sis tamen animi & boni, & grati affectum desideraturus. Quid dices porrò Catalogum videns mihi priuatim vtendum, fruendum, factum esse publici iuris? Scribit ad te Typographus, Vir omninò solers (is est, qui celebrem Bibliorum editionem iam penè absoluit) quid consilij ceperit; ego, si quid ille peccauit, in me totum recipio. Scilicet me nec ignorante, nec inuito id est aggressus, qui compellabar vndique vt illius facerem copiam. Hæsi diu, multúmque, fateor; pateret-ne prælo committi; considerans futurum fuisse, vt si ipse non improbasses huiusmodi euulgationem, alio fortassis ordine, aliísque etiam verbis seu pluribus seu paucioribus, itémque iis typis, qui istheic non desunt, fuisses illam procuraturus: cùm aliunde quoque ignorarem, posset-ne quidpiam tibi propterea à Magnificis Academiæ Moderatoribus succenseri. Verumtamen animaduertî, cùm appareret rem esse factam præter tuum consilium, posse te, nisi id probares, probari-ve

probari-ve deprehenderes, facilè culpam reiicere in amici illius affectum, cui de excudendo nihil cogitans, Indicem illum confeciſſes. Curaui proinde vt Typographus illud promoueret, ſimúlque tuo cum elogio, commendaret etiam Illuſtriſſimos Ordines, Academiæque Moderatores, quorum nunquam valeat ſatis ſuſpici in promouendis bonis Artibus, ingens animi celſitudo. Vtcumque ſeu illi, ſeu tu, quod actum à me accipiatis, (eſo pro verò quàm optimè) ſcito me rem feciſſe pergratam innumeris Viris, qui literas amant, benéque mereri de iis ſatagunt: Id breui pernoſces, quantum ego certè coniecturâ aſſequor; ita ardenter multi expetunt, quid in pleriſque illorum librorum contineatur peruidere. Sunt qui Poëſim Arabicam cognoſcere deſiderent; ſunt qui præclaras hiſtorias, ſed quæ præſertim attineant Francos; ſunt qui Opera Mathematica; ſunt qui Philoſophica; ſunt qui Medica; ſunt qui alia. Multi proinde me hactenus monent vt te exorem manum admoueas interpretandis iis libris, qui pro cuiuſque ſtudio ſunt. Ego nihil tibi præſcribere auſim, qui ſatis noui iudicium tuum in iis libris deligendis, qui ſint & clariſſimi, & vtiliſſimi futuri. Vnum eſt, quod dicere valeam, nihil videri tuæ vtrique profeſſioni magis conſentaneum, quàm ſi ad librorum Mathematicorum interpretationem te accinxeris. Ex ipſis autem nihil videtur Conicis illis Apollonij hactenus deſideratis haberi poſſe illuſtrius. Eò video plurium vota conſpirare, ac tantò magis, quantò ſi cum recentibus iſtis veteres libros excudi curares, veterum etiam copia fieret, quorum exemplaria rariſſima ſunt, & cariſſimè væneunt. Sunt, qui cupiant, ſi editionem hanc curaueris, Serenum ad calcem minimè omittas. Tu ex teipſo conſilium capies; puto ego ſi Appollonio, Heroni, aut ſimilibus animum applicueris, dignam rem fore liberalitate Ordinum illuſtriſſimorum ſi impenſas ipſi fecerint; niſi fortaſſis occurrat tibi Typographus adeò generoſus, qui præter ſuas operas, conferre velit etiam ſumptus figurarum delineationi neceſſarios. Poſſet eidem committi Editio librorum Ariſtotelicorum, quos vt opinor, non prætermittes de Animalium hiſtoria. Mirum enim quanti illa emolumenti ſit futura, cùm nemo planè literatorum eiuſmodi libris carere patienter ſuſtinuerit. Patiere-ne porrò Goli optime, vt meum ipſius exponam votum. Nihil, vt dixi, præſcribere volo, neque contendo, vt propterea moleſtiam tibi aliquam crees, quò mihi ſatisfactum velis. Optârim ſolùm, vt patiaris explicare me, quid maximè deſiderem. Cùm cætera omnia videre peroptem tum maximè, niſi quamprimùm Aſtronomicas Tabulas, ſaltem varias illas Orientalium obſeruationes Cæleſteis. Noſti ipſe cuius ſit momenti conſignare illas Poſteris; cùm non videamur poſſe meliùs de conſequente æuo mereri, quàm ſi quidpiam eiuſmodi ad ipſum tranſmiſerimus. Cætera quæ ſunt Inuentionis, ratiociniíque humani, poſſunt, cum pereunt, millies repeti. Idem enim ſemper eſt humanum ingenium, & quidquid vnquam fuerit, ab aliquo excogitatum, poteſt id ipſum in alterius mentem aliquando incuterre. At Cæleſtium obſeruationes, quæ alligatæ ſint têpori, non niſi ſemel fieri poſſunt, eóque pretioſiores ſunt, quòd elapſa earum momenta æternitatis deinceps totius effugiant amplitudinem. Non te latet quanta penuria eiuſmodi Obſeruationum à Ptolemæi vſque ætate ad Copernicum, vſque, & Tychonem maximos Viros fuerit. Quanti verò putas illi fuiſſent, iſtas, quas iam adfers, empturi; cum præſertim, quantum coniector, ad ſæcula illa interiecta pertineant. Quàm optaret verò etiam-num Decus illud eximium tempeſtatis noſtræ Kepplerus viſas eaſdem ſibi, & examinatas fuiſſe, ante Tabulas illas ſuas Rudolphinas editas! Diceres illum tacito quodam inſpirante genio diſtuliſſe tamdiu editionem hanc; cum adhùc tamen vno ecce, altero-ve anno videretur fuiſſe præcocior, verùm ſatis adhuc maturè in Europam illas aduexiſſes, ſi dum Vir magnus ſuperſtes eſt, experiundo comprobare poſſet illæ-ne Tabularum ſuarum ſupputationi congruerent. Cæterum autem ſi congruerent; Deum Immortalem, quæ exultatio! attamen hîc ſtylum cohibeo, ne ex te quidpiam nimis impensè efflagitare videar; tu hoc quidquid eſt, boni conſule; qui ſi quidpiam improbaueris, comparatum me habes ad mulctam. Dum ames me, id tum erit ſatis. Vale itaque, cariſſimum caput, & clariſſimos Collegas, præſertim Heinſium, & Voſſium (ſi is quidem eſt ex Britannia redux) meo ſaluta nomine. Pariſiis VI. Eidus Februar. M. DC. XXX.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

IS eſt tuus candor, ea virtus, RENERI cariſſime, vt te ſi nolim amare non poſſim. Expertus ſum præſens quanta eſſet tua humanitas: qua iam in abſentem officia teſtaris, vt tui obliuiſcar minimè patiuntur. Quam Pareliorum explicationem abs me habere cum Amſterodamo diſcederem, volueras, excudi deinceps, tibi curæ fuit. Id ſanè debeo amicitiæ tuæ, qui tametſi erubeſco tantillum meum ratiocinium tanta luce illuſtratum fuiſſe, & me oneratum iis titulis, quos ſentio quàm non merear; non tamen ſic meum ruborem attendo, ac illam tuam erga me beneuolentiam ſuſpicio. Plurimùm quoque deuinctum me tibi propter miſſa illa exemplaria habeo. Quippe licet ego hunc quaſi abortiuum, partum deſpiciebam, non defuerût tamen Amici, quorum causâ (quod & videre, & fouere illis gratum fuerit) agere grates debuerim. Errores quoſdam te abſente irrepſiſſe in typos ſcribis; malo ego longè eos adeſſe, quàm ſi debuiſſes illos tuo auertere incommodo. Res nullius momenti eſt, neque eius cura debuit eſſe tanti. Cæterùm rem gratam perſcribis, obſtrictos tibi ingenuorum Adoleſcentum Parentes ad tibi ſuppeditandum annuos, dum eris in viuis, pingueis reditus. Scilicet huius rei certior ſpotes iam conſiliis ſtudiiſque tuis certam metam præfigere, te profeſſus, vt ille olim, poſtquam id obtinuit, quod petierat, Philoſophum non

indigere. Et profectò quidem vir Sapiens bona in sese continere debet, quæ ad benè, beatéque viuendum sint satis. Verùm & illorum professio ex adiunctis fortunæ bonis clarescere plurimum potest: & constantiùs longè vita degitur, dum constat vitæ degendæ modus. Non nutant ampliùs consilia; efficitúrque, vt Animus & expeditiùs, & alacriùs sese comparet ad philosophandum. Non cuiuis contingit sic esse affectum, vt Diogeni, aut Demetrio, vt Cleanthi aut Epicteto; & Aristippus; & Atticus & cæteri sunt philosophati, quos omnium decuit status & res. Caue modò, cauebis autem, quæ tua est moderatio, ne vnquam rem nimis curtam putes. Si is enim esses qui interdum ea, quæ tibi constituta sunt, non sufficere cogitares, à tramite eius, quam quæsiisti, beatitudinis excideres. Ad pauca, eáque necessaria oportet nos componere; & vt augeamur opibus, resecanda solùm desideria sunt rerum non necessariarum. Vulgi hominum ea stultitia est, vt plura semper appetat; vt à futuro semper dependeat; vt cùm bonorum finem non norit, fructum eorundem nunquam assequatur. At Sapiens, cui perspectum est, quàm paucas, quámque paratas natura opes desideret; qui nouit quantum, & quo vsque vtendum rebus omnibus; tuetur semper modum consentaneum, & à cœpto nunquam aberrat. Vnum est, quo valeas te existimare totâ ditiorem Indiâ, si cœlibem vitam degere institueris. Non hoc dico in odium coniugij, aut quasi illud sim dissuasurus, si tuus affectus eò fortè propendeat: Attingo solùm vt moneam eum, qui vxoris, & liberorum curam suscipit, studium quoque suscipere rerum perpetuò promouendarum. Id verò demùm, vt opinor, maximo est impedimento Animo verè libero, & ad philosophandum nato; cuiusmodi sanè tuus est. Tu te consule, qui te meliùs nôsti. Quod memoras de prætermissa Philosophiæ professione in Academia Inclyta, vt adolescentibus vaces, non video quorsum dolere debeas. Speciosior quidem illa professio; sed præterquam, quòd etiam longior, minimè ignoras mores temporum. Quam Philosophiam docemus in Scholis, theatricam facere tenemur; & nescio an cordatus vir ea professione delectari possit. Nihil certè minùs dignum hoc nomine tanto, quàm quod Philosophiam hodie nominant. Germana illa pene elapsa ex hominum manibus in vmbra & silentio apud perpaucos hospitatur. Hanc vnam coles, si te amabis, & illi vota facies, non ex quisquiliis argutationum, quæ solæ ferè in pretio habentur nostris hisce temporibus; sed ex medullis ratiocinationum, quarum ex Veteribus vsque vestigia quædam perennarunt. Memento illi te dedere totum, cùm primùm adolescenteis ex te ipso dimiseris; sed & quamdiu illos erudies, fac vt plerumque philosopheris. Ne elabatur tibi tempus, quod bonæ menti impendere potes, tranquillitatis futuræ spe. Fortassis isti consequendæ nihil superer[it] temporis: ex præsenti habe, quantum licet. Cùm verò quidquid agimus philosophari semp[e]r possimus: quantò magis tibi id liceat in ingenua institutione, quæ circa Arteis, Literásque bonas edocendas tota est? Quin-etiam illud tibi munus tum iucundissimum euadet, si ætati illi teneræ, dum ipse philosopharis, Philosophiam, hoc est, amorem Veri, Honestique instillaueris, quippe & illos sapere docendo, fies ipse sapientior; & eos senties ex te prodituros, qui sint te olim gratissima recordatione prosequuturi. Quæris ex me, quid illis putem esse conducibilius, dum hactenus Græcè, Latinéque mediocriter eruditi sunt, an legere multa; an discere multa; an denique multa scribere. Ad istud verò, mi R e n e r i, quid aliud tibi respondeam, quàm teipsum id peruidere acutissimè omnium; &, si consultoribus quibusdam opus fuerit, habere te istic inexhaustos gurgites omnigenæ eruditionis, vnde haurire valeas? Verùm, ne putes me fastidio quodam, si quid me roges, abnuere, dicam ingenuè quid sentiam: quamquam non vno id quidem verbo. Videlicet existimo vnamquamque harum exercitationum suam habere laudem, quæ si seorsim consideretur, videri possit maxima, & aliunde, cùm nulla ipsarum seiungenda ab aliis videatur, non tam puto inquirendum quænam præferenda sit, quàm dispiciendum quî illæ temperare inter se debeant. Itaque pauca quædam videntur dicenda esse de singulis. Ac primùm quidem de lectione, quæ profectò non potest illis non esse vtilissima; cùm hac ratione & linguarum non satis periti ad bonorum Authorum stylum tacita quadam æmulatione possint sese componere; & addiscentes paulatim dictionum significationes, phrasiónque lepores, consequi possint, vt eos Authores familiares demum habeant, quos nisi assidua lectione nunquam fuerint intellecturi. Id curandum, vt qui libri ipsis prælegentur, neque dictionem perturbatam habeant, neque eius sint argumenti, quod ipsorum captum effugiant. Alterum enim illorum ingeniis figeret inutilem crucem, cùm prouectiores sint habituri, vnde sese etiam ex locis difficilioribus expediant; alterum efficeret, vt neque labor iucundus esset, neque profectus responderet maximæ etiam diligentiæ. Hinc illud probo, cùm tenera ætas narrationibus valde delectetur, vbi rudem saltem Geographiæ notitiam fuerint assequuti, fabulas illis, historiásque statim prælegi, vt his e capti, seu illecebris, lectioni assuescant, deincépsque, cùm vlteriùs procedendum fuerit, sequantur alacriùs. Quamquam, quod ad fabulas spectat, admoueri illos semper velim ea, quæ ex illis recitantur, esse falsa & ludicra ne scilicet tenella ingenia superstitionum terroribus, aut vitiorum lenociniis fracta in mollitiem degenerem ac indecoram deflectantur. Sed nimirum ea videntur quomodocumque tandem pellicienda, vt lectioni quasi innatriantur; cùm hoc sit quæsitum paratissimum ignorantiæ remedium; quo & cognita aliis, & quæ sunt à nostris seu locis, seu temporibus dissita, cognoscere nobis est in promptu. Ad Memoriam quod attinet, quæ discendo excolitur, ea non potest etiam satis commendari; ac præsertim in hac ætate, quæ & eius est temperamenti, vt facilè quidvis addiscat; & iis curis soluta est, quæ vulgò solent grandioribus maximo esse impedimento. Certè quæ Me-

moria

moria eſt diues, ea hominem facit eruditum; neque magno ſolùm ornamento in humana ſocietate eſt, ſed ex locuplete etiam penu ſana conſilia, ſana decreta ſuppeditare iudicio poteſt. Ac iſtos quidem nunquam probaui, qui multa addiſcunt; non vt multùm ſapiant, ſed vt multa ſciant, & ex memoria gloriam quærant: Verùm multa ediſcere, vt iudicium inde roboretur, & in ipſo ætatis flore, quaſi matureſcat; hoc nihil duco eſſe præſtabilius. Hinc Author tibi fuero, vt aliquid ſemper illi quidem diſcant, ſed vt eures tamen illud ſemper ad iudicium referant. Ne laborent vnquam in iis ediſcendis, quæ minimè intelligant. Sic enim & Mens excruciatur, & neſcio quo pacto fit, vt à ſeipſa quaſi alienetur. Addiſcant ſemper res, potiuſquam verba; & cùm recitare quidpiam oportuerit, non tam præſcriptis verbis id dicant, quàm ſponte & ex re, de qua dicent, percepta emanantibus. Vtiliùs enim, meo iudicio, memoriam exercet, qui marte ſuo, propriiſque verbis enarrat hiſtoriolam; quàm qui totam Æneiden non intellectam pronunciat. Hoc quidem eſt, quod ferè videmus à Parentibus poſtulari, & à vulgo ſuſpici, declamari totum diem; exiſtimant quippe nihil referre, ſeu ſcias, ſeu neſcias, quid ſit id; de quo loqueris, dummodò memoriter dicas. At ego ſemper exiſtimaui nihil fieri poſſe ineptius; cùm alia præſertim ratio ſuppetat & memoriam ſimul, & iudicium exercendi. Eloquatur Puer per me licet, & incongruè, & barbarè; dummodò voces ex ſeſe fundat, & ſit deinceps qui errorum dum ceſſarit, admoneat. Pergat enim ſolùm, & crebrò id faciat; continget demum, vt nunc hos, nunc illos lapſus corrigens, quidvis & ſcitiſſimè, & expeditiſſimè, & eloquentiſſimè loquatur. Quod denique ad Scriptionem ſpectat, ea plurimum etiam conducit. Etenim, dum illi ſeu Græcâ, ſeu Latinâ linguâ, Vernaculam exprimunt, aut Vernaculâ Græcam, ac Latinam; exercitatione hac fiet, vt quod alienum fuerit, in ſe transferant, & ex peregrino domeſticum faciant, id aſſequi autem ſcribendo, quàm dicendo licet accuratiùs; nam & errores cautiùs deuitantur, & quæ ſeu dictiones ſeu phraſes auribus magis congruunt, ſeliguntur commodiùs. Scribendo nempe tentare licet, quæ compoſitio verborum concinnior, cùm inter dicendum omnia præter propter, vſurpanda veniant. Tametſi porrò Scripturæ inuentio credita multis fuerit pernicioſa, quòd exinde memoriæ cultura prorſus penè neglecta ſit: hoc ſaltem, negari non poteſt, quæ meditati fuerimus ſcribendo, ea tenaciore quadam ratione hærere memoriæ; idque, quod ad linguas præſertim addiſcendas attinet; quæ niſi crebra repetitione, ac veluti facta quadam vi, probè imprimi nequeunt. Vt taceam, quæ, ſeu legeris, ſeu didiceris ab aliis, non meliùs vnquam tua fieri, quàm ſi verbis tuis reddere adnixus, calamo mentem retardante, id ipſi, quaſi infixeris. Hiſce præmiſſis, & cùm oporteret accuratè iam comparare exercitationes iſtas inter ſe: breuiter tamen (quod nimis iam prolixitatis pagina admoneat) Exiſtimo primùm debere Pueros, adoleſcentéſque plura ſemper pro ſuo captu legere, quàm diſcant, aut ſcribant; quippe ea modò intelligant, non pauca ſemper hærebunt memoriæ, efficietúrque vt multa etiam inter ſcribendum occurrere valeant. Deinde, cùm debeant initio diſcere plura ad verbum, quàm ſcribant, illud enim eſt & facilius, & ad ſcriptionem etiam neceſſarium: vbi fuerint tamen prouectiores, debere plura ſcribere, quàm memoriæ ad verbum mandent, tum enim & ſcriptio, & Authorum imitatio expeditior ex vſu eſt, Cæterùm autem, quod ad memoriam non tam verborum, quàm rerum ſpectat, debere tum illos plura diſcere, quàm ſcribant, cum & hoc illis ſit magis ad manum; & comparanda rerum copia ſit, quæ declarari ſcriptione poſſit. Habes, mi Rensri, quid hac de re ſentiam; qui exoptaſſem magis, quid de eadem ipſe ſentires, cognoſcere. Sed nimirùm ego ſic facilis ſum, vt balbutire omninò malim, quàm Amico nihil reſpondere. Quem Typographi noſtri filium mihi commendas, nondum vidi: Enitar illi, ſi me conueniat, oſtendere quà potero, quanti & tuam amicitiam, & Parentis eius voluntatem faciam. Tu vale, ac me ſemper ama, & clariſſimo Riueto, cui vt alia benè multa, ſic te cognitum, meique amantem debeo, ſalutem multam dicito. Pariſiis VI. Eidus Februar. an. M. DC. XXX.

Is Renerius eo ipſo die, quo vxorem duxit Vltraiecti, cæpit per conuiuium malè habere, & ex eo eductus paucis poſt horis interyt, ſicque non thalamum, ſed feretrum inuenit. Narrauit Bornius, qui ſub ipſo ſuum Philoſophiæ curriculum iam abſoluerat.

Eximio Viro IACOBO GOLIO, *& linguarum Orientalium, & Matheſeos apud Leydenſeis Profeſſori Inclyto,*

PETRVS GASSENDVS S.

Vix elapſæ mihi è manibus erant (Suauiſſime GOLI) quas ad te poſtremùm dedi literas, cùm ab amico noſtro perhumano & Collega tuo celebri Riueto, epiſtola reddita eſt. Significabat vir ſingularis & quid rerum ageres, & vt meum illud conſilium de excudendo, quem tranſmiſeras Catalogo, eſſes acceptutus, At non multis ecce poſt diebus allatæ ſunt mihi tuæ literæ, quibus quòd tuam mihi teſtari beneuolentiam pergeres, nihil potuit eſſe optabilius. Vnum fuit, quod moleſtiam mihi aliquam creare potuiſſet, niſi ſecurus penitùs fuiſſem de tua conſtantia. Scribebas nihil eſſe in eo Indice, quod videre lucem mereretur: & ecce tamen è Typographeio ab aliquot diebus iam prodierat. Quid aliud in mentem ſuccurrere debuit, quàm te eum eſſe, qui nihil propterea ex amicitia remitteres? Excuſationem iam ante ſcripſi, cum miſſis duobus exemplaribus, Addo tuæ eſſe humanitatis, vt lapſum hunc facilè condones, idque cùm mihi præcipuè nihil antiquius fuerit,

quàm vt exinde tuo nomini celebritatem compararem. Rem porrò & mihi, & plerisque aliis, quibus id innotuit pergratam fecisti, versare te in animo curam concinnandæ Arabicorum Scriptorum historiæ. Hic nempe erit, veluti desideratus Commentarius euulgati iam Indicis, in quo fœlicis Arabiæ præclaras merces explicabis. Id age modò, Præclare Vir, quippe non hominis vnius, sed totius cuiusdam Gentis exploratam nobis genium facies. Quantum verò putas fore, vt solertiæ tuæ debeant tot illustria ingenia, quorum monumenta non squalore modò, & situ detersferis: Verùm ex alio Orbe adducta in tam aperto Europæ theatro, ac tam clara luce constitúeris? Hoc non obstabit, quin te accingas ad proferendos specialiùs, qui melioris notæ visi fuerint; perutile interea, iucundúmque omninò erit plurimos simul, vel potiùs omneis vno prospectu quasi contueri. Eueniet certè, quod coniectaris, fore vt exinde Arabicæ linguæ excitetur studium. Quid enim, amabo, spectandum non est, vbi id fuerit præstitum: cum iam ex nudo Indice tantus amor illius linguæ addiscendæ exarserit? Et scire aues aliquid de Parisiensibus studiis? Scito linguarum Orientalium heic iam vigere studium, & cum Arabica quidem fuisset hucusque incultior; ex quo tamen tot præclara illa asportatorum abs te librorum argumenta cognita sunt; dici non potest, quàm multi illam & desiderarint, & quærere occœperint. Viget & studium non vulgare scientiarum Mathematicarum: non quòd publica Auditoria frequenteis habeant plurimos; sed quòd benè multorum lares Sirenum harum conscij sint. Quod idem dicẽdum de cultu Poëseos, Historiæ, Elegantiæ, cæterarúmque amœnitatum, quas Humaniores literas vocant; Quippe illarum studium non tam commendandum videtur ex Gymnasiorum strepitu (tyrones enim, qui eò conueniunt) quàm ex affectu, quo eas priuatim non paucos sanè prosequi videas. Aliud studium, quo permultos etiam detineri compertum habeo, ipsa est Alchymia. Ars laudabilis, vt ego opinor, & propter naturæ inuestigationem, & propter salutem, quam plurimis parat. Sed quæ mihi semper visa est inepta propter pollicitationes Lapidis illius fœlicis, quo isti sperant non modò se Metalla posse transmutare, sed sanitatem etiam constantem, & quod amplius est, immortalitatem olim consequi. Atque hæc quidem, quantum ego noui, celebriora studia sunt, quibus plurimi priuatim incumbunt; quæ publicè verò colantur, commemorare nihil attinet. Nota enim sunt varia Professorum genera, quibus Academia semper efflorescit. Nihil proinde necesse est dicam de Disciplinâ Theologica, quæ tametsi splendorem suum non satis tueri dicatur, sunt tamen causæ, cur pluribus semper Auditoribus, quàm cæteræ simul omnes Facultates concelebretur. Nam & Medicinæ proci sunt pauciores, vel ex eo, quòd qui hîc promouentur Artem vix faciant extra mœnia; & ad Prudentiam Iuris, quod spectat, cùm numerosissimi semper illam ambiant, ex aliis tamen Academiis in Ciuitatem ferè comportatur. Nihil de vulgari dico Philosophia, quæ quod variis in Gymnasiis alumnos semper multos educet, non est profectò cur admiremur; siquidem Dia hæc Sophia non per se ipsam iam expetitur, sed, quæ temporum est conditio, quæritur solùm, veluti nescio quid εἰσαγωγικόν, ad superiores (sic nominant prædictas illas) Facultates. Nihil demum de cæteris, quorum & priuata cultura & publica institutio est. De me ipso aliquid adiicio, quando ipse præterea cognoscere desideras quid rerum moliar, dum hîc tempus tero. Ac præmittis quidem veluti encomium flexanimæ indolis: Verùm id refero acceptum tuæ beneuolentiæ, qui si me nosses, agnosceres supellectilem & tenuem, & curtam. Ipse certè meæ conscius imbecillitatis, nihil non despondeo, & quidquid vnquam comminiscor, ipse omnium primus semper improbo. Sed his omissis ac ne velle celare te videar quid inpræsentiarum agam, dicam paucis; Philosophor. Nosti iam quandam à me collocatam Epicuro operam, illam interdum retexere soleo, dum exploro & alia. Meditor nempe, & comparo celebriora quædam Placita antiquorum Philosophorum; ac omneis cum suspiciam, singulorum Opiniones sic enitor expendere, vt si in cuiusvis transfunderes Genium. Scilicet nullum damnare audeo; & cum Viri magni omnes fuerint; neminem istorum existimo immeditatò, ac præter rationem dogmata nobis sua prompsisse. Leuitatem potiùs, ne dicam temeritatem Hominum nostrorum incusare soleo, qui passim causâ incognitâ, &, vt præoccupati sunt, atro calculo illos notant. Quasi verò aut illi fuerint brutæ quædam pecudes; aut errorem Veritati præferre voluerint! Quod me attinet, ex quo mentem meam hac quasi lympha rationis purgaui; modestiúsque me habui, visus sum mihi sic fuisse admissus in pleraque eorum adita, vt plerisque ipsorum mysteriis mihi iam videar coram interesse. Quod caput est, peruideo, nisi prorsus hallucinor, maiorem fuisse virorum tantorum conspirationem inter se, quàm hominum vulgus opinetur. Verborum est plerumque dissidium: at quod res ipsas attinet, maxima est in maximis etiam, celeberrimísque argumentis eorum consonantia. Id mirum; sed aut longè fallor, aut quod spectat ad principia Rerum; ad finem Bonorum; ad naturam Animæ; cæteraque in quibus illi dissidere præcipuè creduntur; penè prorsúsque consentiunt. Vtcumque sit, hæc mihi præsens est inuestigatio; quæ vt fallat in cæteris, vel vmbra tamen Veritatis, quam vbique capto, delectat. Vmbram dico: nam de ipsamet Deus aliquis viderit. Ea diuina est, ac Mortalium (quantum complector animo) sic deuitat consortium, vt ne humanæ quidem mentis coniectura illum assequatur. Colenda tamen, quòd sui vmbrâ, ac veluti specie, quam verisimilitudinem dicimus, tantopere placeat. Hæc vna est, quàm exigo, dum circa diuinam, hac humanam Philosophiam color: voluptatémque tum sentio, cum tot sublimeis Animas video in ipsam sic conspirare. Cæterùm nihil hîc subiicio de Mathematicis Artibus, ad quas interdum etiam diuerto. Nosti ipse vt facilè obliuiscí illarum non

non liceat, mihi præſertim id nefas eſt, qui illis debeo, ſi quid aliquando delitare dedidici. Vnum eſt, quod potiùs attexam, videlicet deſtinaſſe me ſtatim à Paſchalibus ſingulorum dierum horas aliquas Arabicæ linguæ ſtudio impendendas; Etenim æquum eſſe non duco, vt cùm cæteri ita exardeſcant, ac me præſertim procurante, ipſe ne ſim quidem lepidus. Neque me verò deterret ætas, cuius attigi iam annum duodequadrageſimum: cum ſapientiſſimo olim Viro, tametſi longè prouectiori, contigerit literas Græcas auidè quaſi diuturnam ſitim expleturo arripere. Socium, Amicum, Patronum habeo, Virum omninò ſingularem, Franciſcum Luillerium; qui ſeſe eodem deuouet: Is & te colit, ac vere amat, ſalutátque amiciſſimè. Exoptamus verò vterque, vt ſi compendium fortè habeas, quo nos promoueri poſſe iudices, haud graueris nobis impertiri. Linguam vterque Hebraicam vtcúmque callemus. Si quidpiam nobis id conferat, eò procedemus alacriùs. Quod de futura mea Sede poſtremo loco interrogas, dicam propè quod ille, Neſcio. Mundanus ſum, & dum benè ſit, facile autem eſſe poteſt, vbi Gentium ſim, parùm intereſt. Arcet me adhuc à Patria, quæ illic peſtis eſt graſſata à pluribus iam menſibus, & neſcio an ante Autumnum reditum illùc ſim apparaturus: Amicus certè ille meus, votis aliorum conſpirantibus, iniicit mihi hîc remoram. Seu tamen in Patriam, ſeu aliò concedam, ſeu hîc ſim perſeueraturus, maturè tibi ſignificabo; vt liceat ſemper communicare, amicitiámque hanc colere. Accipies hac cum Epiſtola Merſenni te & profeſſione Religioſi Viri literas, quibus opinor declarabit redditas ſibi mea manu eas, quæ abs te ad illum deſtinatæ fuerant. Adiungo ſchedam Romà tranſmiſſam ad Typographum à quo tuus eſt Catalogus editus; vt exinde cognoſceret, Exemplar-ne Samaritanum, quod extat Romæ, delineatum eſſet iiſdem characteribus, quibus quod exſtat Pariſiis. Comparatione porrò facta idem eſſe characterum genus, eamdémque formam deprehenſum eſt; niſi quod eſt exigua quædam in VVavv differentiola. Verùm optaret adhuc pernoſſe, an quod Leydæ eſt exemplar duplex, allatum nempe illud à te, & aduectum aliud ex Anglia: ex eiſdem etiam, aut diuerſis conſtent characteribus. Itaque & ipſe te orat, & illius gratià ego te exoratum velim, vti nobis ſignifices paucis ex vtroque verſibus deſcriptis, quomodo ſeſe res habeat. Id ſi digneris, ſimul remittes hanc, quam ego ſuaſi, vt tecum communicaret ſchedulam. Supereſt tibi indicem eſſe Tubingæ optimum virum, eximiúmque Mathematicò VVillelmum Schickárdum, qui præclaram quandam Geographiæ reſtitutionem molitur. Is deſiderauit habere abs me obſeruationes aliquot Cæleſteis, quibus inſtitutum ſuum promoueat. Impertitus ſum; ac dici non poteſt, quàm gratò id acceperit; quàm profeſſus fuerit ſe exinde fuiſſe adiutum. Exiſtimo, ſi aliquas ex habitis illis in Oriente, quas tu aduexiſti beneficio tuo impetrarit, fore vt inde & lætaretur, & luuaretur quam-maximè. Igitur te etiam, ac etiam, mi Gol I, obteſtari auſim, vt ſi quædam inter illas ſint, vel Polorum altitudines, vel Eclipſes obſeruatæ, haud graue ducas paucarum quarundam illi copiam facere, ſeu ipſe per te ſcripſeris ad illum, ſeu eam mihi, quod non recuſabo, prouinciam demandaueris. Id ſi egeris, experiere ſanè gratiſſimum virum, ſponſorémque me præbeo fore, vt nunquam te illius tuæ liberalis animi ſignificationis pœniteat. Salutem ſemper plurimam dico Collegis tuis clariſſimis. Vale. Pariſiis poſtridie Nonas Mart. an. M. DC. XXX.

Exiſtimâram tantum mihi temporis ſuperfuturum, vt poſſem ſaltem ad Clariſſimum Collegam Riuetum dare literas: ſed vix datum mihi paucas has-ce adſcribere voculas; quibus te precer, vt apud illum me excuſatum facias. Id age quaſo; illum ſaluta, ac ipſe Vale iterum.

Præclaro Viro VVILLELMO SCHICKARDO,

PETRVS GASSENDVS S.

Significauit mihi nuper ſingularis vir, & amicus noſter Diodatus, SCHICKARDE Doctiſſime, quàm grato animo complexus Obſeruationes illas fuiſſes, quas abs me, ipſo procurante, obtinere volueras. Significauit & clariſſimum bonarum literarum lumen Hugo Grotius tuis ex literis, quàm calida, quámque effuſa in me voluntate eſſes animatus. Itaque ego non potui, nec debui memet continere, quin tibi hanc animi alacris, & prompti teſtationem tependerem. Eſt ſanè quod mihi gratules, potuiſſe me tantillo officio beneuolentiam tantam promereri: at fateor me illam debere indoli tuæ generoſæ, quæ vinci eſt neſcia, quæque tam amplam reponit gratiam, vt luculenter me debitorem ex creditore conſtituat. Perge porrò, me ſic amare, Clariſſime, & Optime Vir; non parcam ego affectui; neque committam, vt ingratum me, immemorémque vnquam experiaris. Ac doleo quidem non licuiſſe tum cum obſeruationes miſi, aut literas ſimul dare, aut quas præcautiones inter obſeruandum adhibuiſſem apponere: attamen & tum temporis ægritudine quadam deſtinebar, quæ vix neceſſaria delibare me pateretur; & facilè mihi, nec immeritò, de humanitate tua pollicebar fore, vt illud qualecumque eſſet, æqui, bonîque conſuleres. Nunc cum deberem veluti hiſtoriam obſeruationum ad te ſcribere, vt clariùs de fide, quæ illis videatur eſſe adhibenda, conſtaret: non facio tamen, quoniam, vt ſpero, id poterit breui fieri compendioſius, videlicet cùm ante annum longam ſcripſiſſem Epiſtolam ad Religioſum, & doctum, Virum Marium Merſennum, quæ contineret quandam ipſius aduerſus R. Fluddum Apologiam: ac ſimul curaſſem vt ipſi illæ eædem, paucæque aliæ, quas à me petierat Obſeruationes conſignarentur; audio iam procurare ipſum, vt obſeruationes typis vnà mandentur cum Epiſtola.

stola. Id itaque si perficiatur, curabo ad te transmitti exemplum, quo descriptionem videas. Nisi fiat, exscribam ipse, ac declarabo quibus organis, quâ curâ omnia peregerim. Dum id exspectas saltem, me eum habe, qui volens nunquam decipiat. Ne verò & hac etiam vice Epistola abeat sine tessera, Obseruationem ecce attexo, cui non tam mea industria defuit, quam si quid deest, Cælum inuidit. Illam ad verbum sic conscriptam habeo *meis in commentariis*. Diniæ, anno 1627, mense Septembri, die 18. Stylo nouo, Vesperi. Cùm esset Australis in cauda Ceti iam alta ad Ortum gradibus 21. min. 54. (Quadrans aderat, cuius radius longit. 5. Pedum) hoc est hora 11. min. $1\frac{1}{3}$ Tecta erat omninò Luna prædictam stellam in gena ♉ seu quæ est occidentalis trium in collo ♉. Atque id quidem triente, aut $\frac{2}{3}$ Limbi inconspicui; fiebat enim ☾ iam ἀμφίκυρτος, adeò vt ægerrimè etiam Telescopio secundarium illud lumen appareret, ab Australi cōfinio lucidæ & obscuræ partium, hoc est paulò infra medium eiusdem partis obscuratæ. Verùm nubes tunc importunè ea parte Horizonti occiduo proxima ascendens (quæ & sensim totum residua nocte occupauit Cælum, & sequente die copiosam effudit pluuiam) inuidit spectaculum. Quamquam iurare propè ausim occultandam fuisse Stellam eo ipso momento, aut insensibili post tempore ex quo videre illam desij. Tanta nempe sedulitate sectatus ipsam Telescopio fueram, cùm Lunæ deorsum quasi adrepere videretur tantáque ipsi propinquitate admota iam fuerat (vix enim inter Stellam, & illustratam Lunæ orientalem partem videbatur collocari posse dimidium eius, quod illustrabatur, cùm tamen ☾ esset vno tantum die *dichotomo* maior) vt aliquoties iam miratus essem, quorsum tandiu differretur eius occultatio. Hinc si vel vnum, vel duo minuta adiicere volueris; nihil existimo amplius adiiciendum. Semi-quadrante certè horæ post, eleuata nempe eadem cauda Ceti grad. $22\frac{1}{3}$ dehiscentibus illîc nubibus Stella prorsus visa non est. Habes obseruatiunculam, quæ si tuo vtcumque instituto deseruiat, tum censebo opellam meam inutilem prorsus nō fuisse. Certè quæ eius generis obseruationes haberi possunt, conducere præsertim videntur, quòd hîc illæ absint vmbrarum ambages, quæ circa Eclipseis Lunæ obseruandas solent negotium facessere. Circa illas quas accepisti nullam vnquam rationem habui illius velut caliginis qua Luna æquè & initio, & ad finē suffunditur. Vsus sum Optico tubo, qui Lunam quasi detergendo, limbum ipsius disertè monstraret, temerationémque statim sensibilem efficeret. De Solari ne me vanum putes; si dicere ausim & exquisitissimam illam fuisse, & dignam fortassis, quæ olim in Astronomiam adsciscatur, peruidebis postea quid studij circa illam contulerim. Sed & quoniam dum noster Grotius Literas mihi tuas recitaret agnoui fore vt gratum haberes, si aliquid etiam impertiri possem de variatione Magnetica, ecce adiungo illam Aquis-Sextiis, non esse omnino sex graduum. Scilicet ducta exquisitè Meridiana linea (quippe neque vnico die, neque vnica aut hora diei aut Solis altitudine ea, & descripta, & probata est) Ego & singularis vir, amicúsque meus Iosephus Galterius Prior ac Dominus Valletæ, vix vidimus vnquam Magneticam acum ab ipsa deflectere vltra gradus quinque & minuta ferè 50. Nosti quàm hæc obseruatio distet à coniecturis Nautonerij, de quo ad Grotium quoque scripsisti. Filium ipsius illîc vidimus, qui Patris exemplo Meridianam lineam venaretur solùm ex latrunculis seu stylis, quorum vmbræ circellos varios ante & post Meridiem secarent. Verùm & hac quoque ratione (tametsi obseruandi genus praxi ipsa nominibus multis lubricúmque, & fallax sit; vbi præcisionem exegerimus) apertum ipsi factum est, quantum coniecturæ Paternæ ab experientia recederent. Ita nimirùm contingere solet quoties quis suis applaudens insomniis Naturam ipsam negligit. Quasi verò, si quidpiam bellè, ac in ipsis hypocaustis ratiocinati fuerimus, necesse sit vniuersam statim naturam rerum alligari nostris ratiociniis? Infœlices nisi peruideamus alium esse naturæ genium, quàm humanæ mentis coniectura ferat, & cuius cùm opera pateant, modum tamen operandi inuestigare non liceat; tantum abest, vt certas leges Genio nostro consentaneas perscribere tentandum sit. Cæterùm hac cū Epistola accipies vnà Catalogum rarorum librorum, quos vir insignis Golius ex Oriente nuper aduexit, & apud Leydam deposuit. Passus sum illum hîc excudi, postquam me Golius ipso donauit; quoniam interesse putaui rei Literariæ, vt multis innotesceret; Videbis inter cætera mentionem in eo fieri Obseruationum Cælestium variarum, quæ in Oriente sint habitæ. Hæc causa est cur ipsum nuper tui causà rogauerim, vt obseruationes illas recenseret, & quascumque aduerteret, seu Altitudines Polareis, seu Eclipseis obseruatas (vix autem possunt non esse complures) illas & interpretaretur, & vel ad te ipse mitteret, vel certè mihi committeret, ad te deinceps transmittendas. Id si egerit (ager autem quæ est ipsius humanitas, ac in me ipsum propensio) existimo non contemnendam operi tuo fore accessionem. Cùm ad me primùm rescripserit, quid sperandum sit, curabo vt nôris. Vale interea, Præclare Vir, & quod agis, agere perge. Scriptionis genus, in quo versaris, vtilissimum æquè est, ac delectabilissimum; videtísque præ cæteris, quotquot attingunt hoc argumentum, dignas omninò agitare curas. Nimirùm isti consarcinatores ne hilum quidem proficiunt. Id agunt solùm, vt Veritas, quæ obducta semel fuerit, inuolucris semper pluribus tegatur; &, quod fieri solet in communi vita, plurium exemplum noceat. Tu generosiùs reuocas rem ad germana principia. Vtinam forent in singulis vel Vrbibus, vel Regionibus, qui instituto tuo deseruirent. Vereor ne tuus affectus tantus Obseruationum necessariarum magnâ laboret penuriâ. Ita paucos videre licet, qui eò applicent animum, puténtque Cælum sibi datum in hæreditatem fuisse. Exclamare profectò licet, *Curuæ in terras Animæ!*

Verùm

Verùm neceſſes propterea pergere quo vſque licebit; Niſi rem planè perficies; attamen fortaſſis eueniet, vt benè multis torporem excutias;& cùm ſemel fundamentum pulcerrimæ rei ieceris, maxima tandem moles aſſurgat. Iterum Vale, ac me ama. Dabam Pariſiis IV. Idus Mart. an.vulgari M. DC. XXX.

Viſum eſt attexere aliud Catalogi illius Exemplum, vt ſi fortaſſis tibi intercedat cum Keplero neceſſitudo, illius ipſi copiam facias. Fortaſſis illum vir maximus contuebitur lubens; & vt negligat cætera, curabis certe vt affectum, quo ipſum complector, iucunde accipiat.

Viro nunquam ſatis laudato IOANNI KEPLERO *S.Cæſareæ Maieſtatis Mathematico Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn eſt quod te detineam multis, ô Literatorum Decus. Mitto ecce munuſculum,quod ſi gratè acceperis, plus æquo fuero conſequutus. Haud ſane id eſt,quod mereatur in tuas manus incidere; ſed cùm non ea ſim fœlicitate,vt quidpiam melius proferam,ſpero de tua humanitate, vt quàm hic teſtor obſeruantiam, haud iniucundam habeas. Suppreſſiſſem lubens hunc partum,qui in priuatos amici vſus, nó in hanc lucem quæſitus fuerat: verùm cùm alea iacta ſit,ſupereſt locus excuſationi, qui emendationi non paret. Semel iterúmque memineram tui in illa Epiſtola.Feciſſem fortaſſis ampliore elogio,ſi vel leuis ſuſpicio fuiſſet rem olim typis mandatum iri. Sed ſpes eſt fore, vt candor tuus, quidquid id eſt, conſulat boni. Typographi error præ cæteris fuit, vbi poſteriore loco facta eſt tui mentio, nempe lituras,ſi quæ erant in αντιχέρω,parùm obſeruauit: verumtamen quæ ad calcem eſt appoſita πρίσθωας, vt legendum ſit indicabit. Quod ſpectat ad Obſeruationes,illæ & comptiores prodite,& inſtructiores poterant;ſed quæ ſunt huius generis, niſi ſimplicitate placeant,non eſt omninò quòd euulgentur. Cæterum copiã à Schickardo noſtro tibi iam exiſtimo factã meæ illius Obſeruationis circa Eclipſin Solis nuperam diei x. Iunij, &c. *reſiduum habetur ſub Titulo Mercurius in Sole viſus & Venus inuiſa, Excerpti nomine his exceptis.* Sed finem facio,ne moroſior ſim,iam enim ſentio, quam te meis nugis præter inſtitutũ detineã. Tu me ama,Præclare Vir,qui excellentis tuæ virtutis ſum obſeruantiſſimus.Dabam Pariſiis VI.Kalend.Septemb.an.Æræ vulg.M.DC.XXX.

Raro Viro, & Amico ſincero VVILLELMO SCHICKARDO, *linguæ Sanctæ apud Tubingenſeis Profeſſori Peritiſſimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

DIes aliquot ſunt, mi SCHICKARDE, ex quo amicus ille noſter vir ſingularis, Elias Diodatus miſit ad me literas tuas cum adiuncta obſeruatione Eclipſeos Solis nuperrimæ. Obſeruationem eandem abs te miſſam habueram iam antea Grotij noſtri nobili manu. At cauſa duplex, quòd reſponſionem in hanc diem diſtulerim: vna, quòd cùm ipſe ad eundem Diodatum obſeruationem Eclipſeos meam tibi reſignandam miſiſſem, crediderim forè, vt non auidè, languidéque eam exſpectares: Altera, vt libellum iſtum ad te ſimul tranſmitterem, quando & illum te lubenter viſurum eſſe ſignificàras. Quod ad Eclipſin itaque ſpectat,factum iam eſt operæ compendium,cùm interuentu amici noſtri videre iam potueris quidquid fuit in illa mea obſeruatione præcipuum. Idem etiam poterit tibi ex adiuncta Epiſtola, quam ad Keplerum ſcribo,conſtare; cùm eo fine liberam à ſigillo faciam, vt poſſis totam pellegere. Erit fortaſſis quòd præter Eclipſin libenti animo conſpicias; Id ſi ita ſit, tuo vtere iure: nam illud ad te ſimul ſcriptum volo; Cura ſolùm vt deinceps & Epiſtola & adnexum aliud libelli Exemplar ad Keplerum quam-primùm detur; ſed ſic tamen vt tua interceſſio addat pondus munuſculo. Scilicet, niſi te excuſante, qui communis amicus es, non erat, quòd hunc virum tantum, tam ardenter interpellarem. Maiori vtor erga te licentia; ſed nota mihi tua humanitas, ex qua meritò hæc mihi libertas. Plurima occurrunt, quæ digna ſint venia;ſed tu ad illam impertiendam etiam non rogatus propendes. Hinc quod attinet libri argumentum, cùm vnà opus eſſet liturã, id tibi tamen fidenter ſiſto; quaſi non eſſet, quo offenderetis. Quare & quidquid iudicaueris, ſcito id mihi,cui tuus candor perſpectus eſt, acceptum fore. Quamquam miſerebit me tui, ſi ea te ſortè patientia teneat,vt velis rem cognoſcere. Etenim eæ nugæ ſunt, quarum me penè & piget,& pudet. Verùm tu omnia, vt videbitur. De Parhelio, quod memoras, doleo id fuiſſe Amſterodami infœliciter adeò procuratum,vt nudum & ſine delectu excerptum mea ex ſententia nomine meo circum-latum ſit. Prolixa enim Epiſtola fuerat à me ea de re ſcripta, quæ ſi ſua ſerie fuiſſet excuſa, non adeò me ridiculum, quantum coniector exhibuiſſet. Probas tn quidem; at ego, dùm id facis, affectum tuum ſic agnoſco, vt nihilominùs ſentiam, quàm præter mentem res acta ſit. Sunt hîc amici, qui me conquerentem de euulgatione illa cum audierint, requiſierint Epiſtolam, quam & curarent imprimendam. Niſi ea adhuc ſub prælo eſſet, exemplum ipſius ad te mitterem,ſed occaſione proxima id fiet. Quod de reliquis illis meis Exercitationibus rogas, cur non iam in lucem prodierint, in cauſa ſunt tempora, & mores. Libertas in illis mihi paulò maior quàm ferat rerum præſentium conditio. Tametſi enim ſic tempero omnia, vt calumnias præoccupem; nondum tamen ſum adeò fœlix, vt ſatis æquos iudices nanciſcar; quare Saluti conſulo, dum & ſeruire tempori ſtudeo. Parùm abfuit quid Prodromus ille, quòd ſolita approbatione non prodiiſſet præmunitus,excitaret Tragœdiam.Quidnam putas, Sperari debuit de reliquo illo apparatu?

Itaque

Itaque faciem rerum aliam, melioremque sortem exspecto, quæ nisi mihi adriserit, mihi cecinero, & Musis. Habeo & alias Commentationes in Philosophiam Veterum; sed nempe mihi & Amicis habeo: quę enim vulgò laudatur, & placet generis longè alterius est. Sed ad libellum redeo, in quo videbis Obseruationes, quarum mentionem feceram tibi superioribus literis. Ego, cùm illas percurrerem, deprehendi etiam illam de Occultatione Stellæ in gena ✠ quam literis ad te datis inserueram. Tu, quòd literas onerârim descriptione superuacanea, lapsui memoriæ tribues: neque enim illam Peiriscio cõmunicatam imaginabar. Nunc quòd nullam ibi descriptionem legam obseruatæ à me Gratianopoli altitudinis Polaris, non pigebit obseruationem hic attexere, quæ habita est per Gnomonem magnitudinis haud vulgaris. Itaque ipsam peregi Gratianopoli, anno 1625. die Iunij 21. (in cuius Meridie præcisè contigit Solstitium) opera adiutus optimi illius Valesij, cuius mentio fit in libello. Negotium totum peractũ est in Sphæristerio amplissimo, cuius fastigium sex Orgyis, Parisiensibus-ve toisis esset eminẽtius. Imprimis verò diebus aliquot præcedẽtibus tegulâ ablatâ ex summo fastigio reposueramus laminam, in qua priùs paratum fuerat rotundum foraminulum. Ex inferiore foraminis parte demiseramus perpendiculum & in subiecto pauimento notaueramus casus punctum. Libellato pauimento Meridianam duxeramus lineam ex illo puncto versus Boreã (tabulâ nempe ad hoc aptatâ.) In trabecula lęuigata expresseramus intincto filo rectam lineam, trabeculámque sic resecueramus, erexeramúsque, vt alterum lineæ extremum prædicto casus incumberet puncto, alterum attingeret inferiorem partem prædicti foraminuli, quæ pro vertice styli haberetur. Scilicet fidendum non fuerat extensilis, contactilísque fili longitudini, è quo plumbum dependisset. Denique prædictam lineam, seu altitudinem styli emensi fueramus repetitione particularum subtilissimè diuisarum in pede aurichalcico, repereramúsque eam esse eiusmodi partium 6469. Omnibus autẽ apprimè instructis accedentéque prædicta meridie, Obseruaturi adfuimus, notauimúsque breuissimam vmbram, seu punctum limbi propinquioris lucis foraminulo traiectæ in Meridiana linea; ac emetientes distantiam ipsius à prædicto casus puncto, illam deprehendimus prædictarum partium 2541. Quocirca ex proportione illius styli ad hanc vmbram rectam, deduximus angulum altitudinis superioris limbi Solis 68. gr. min. 33. sec. 20. seu centri semidiametro detracta 68. gr. 18. min. 30. sec. Et quia vnum minutũ parallaxeos videbatur restituendũ, habuimus correctam Solis altitudinem 68. gr. 19. min. 30. sec. Vnde & deducta exinde maxima Solis declinatione 23. gr. 31. m. 30. sec. Restitit altitudo Æqoatoris 44. gr. 48. min. Ac proinde altitudo Poli Gratianopoli 45. gr. 12. min. Illã præcedente Æstate per Quadrantem Bipedalem obseruaueram vno minuto breuiorem. Diameter porrò foraminis in tecto fuit prædictarum partium 88. grad. Diameter Eclipseos lucis in pauimento breuior earundem 690. gr. longior 736. grad. Vides quod meum Machinamentum: Sed & vide cum dicere de Eclipsi initio cœpissem, quãta sit facta excursio? Quãquam ecquid necesse fuit adiicere quidpiam de comparatione Obseruationum Eclipseos nostrarũ; cùm tu abundè sis perspecturus quid in tua excellat, quid in mea deficiat, & ego etiam id satis peruideam. Quæso te solùm, vt significes occasione proxima an nõ putes differentiam longitudinalem hanc vrbem & Tubingam inter, inde colligi quatuor proximè minutis temporaneis breuiorem, quàm Tabulæ etiam Rudolphinæ habeant. Obseruationes alias requisiui; sed Obseruatores, quos noueram, oscitantes adeò fuerunt, vt vel prorsus, nõ obseruarint, vel obseruationes eas transmiserint, quas pigeat tibi impertiri. Scripsit ad me Golius noster ante duos menseis, fuisse se tempore Eclipseos in itinere; ac proinde illam obseruare non potuisse, verùm promisit se conquisiturum obseruationes vbique omneis, si quas nancisci valeat, quas ad me deinceps mittat, Id si fecerit, statim illas tecum haud grauatè communicabo. Circa Orientaleis verò obseruationes, de quibus illum tui causâ rogâram, postquam exposuit occupationes, quibus districtus teneretur, hæc verba subiunxit. *Primo quoque otio, quod nactus fuero locorum aliquot celebrium longitudines & latitudines ex probatis Authoribus doctissimo viro, Domino Schickardo, cuius certè in exoticis illis rebus iudicium, & eruditionem admiror. suppeditabo.* Vrgebo adhuc magis illũ proximis statim literis, existimóque si tibi ad illum scribere quidpiã vacauerit, rem non inutilem futuram. Cæterũ si fortuna volet, potero fortassis & ipse breui tempore te ex Oriente adiutare. Cogito enim Constantinopolim, Alexandriam & alia illa celebria loca eo fine inuisere, vt præ cæteris organis instructus Quadrante aurichalcico, quem (Radio duobus Pedibus longiore) VVillebrordus ille Snellius amicus meus singularis, dum esset in viuis, confici mihi curauerat, insigneis quasdam Obseruationes, quãrum licebit, perficiam. Discedere spero proximo Nouembri, vnà cum viro illustri, meique impensè amante Comite Marchavillæo, qui eo tempore ad eas oras est Orator nomine Regis Christianissimi concessurus. Id perscribere, si videbitur, ad Keplerum poteris (oblitus sum enim literis ad illum hoc inserere) vt si fortassis illîc gentium opellâ meâ vti velit, significare valeat. Tu verò mihi præcipuè manda, si quid meâ egeas industriâ: ac si quis fortè apparatus faciendus esse videbitur, cura ante finem Octobris Literas tuas accipiam. Vale intereà & me porrò ama. Parisiis VI. Kalend. Septemb. M. DC. XXX.

Viro virtutis æternùm spectandæ GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico*,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn Scripsi ad te, Vir illustris, ex quo missi Obseruationem Eclipseos Lunaris anni 1628. & grates simul, quas potui, persolui,

pro

promissis ad me tuis illis præclaris voluminibus. Scribo iam rursùs, occasiooe & Eclipseos illius Solaris, quæ 10. Iunij nuper accidit, & libelli huios qualiscumque, qui quòd prodierit meo nomine, haud debuit tibi esse ignotus. Circa Eclipsim itaque eodem vsus sum apparatu, quo circa illam, quæ contigit anoo 1621. & de qua etiam ad te scripseram; nisi me mea memoria fallit. Verùm circulum vsurpaui doplo propemodùm maiorem, qui cùm certiorem me fecerit quantitatis Eclipseos; cætera tamen incerta reliquit, præter momentum, quo Eclipsis cœpit. Hinc duo illa, quæ pronunciare de hoc defectu possum, hæc sunt, Vnum Eclipsim nobis cœpisse in hac Ciuitate Sole adhuc eleuato 14. gr. 40. min. hoc est hora 6. min. $16\frac{1}{2}$. Alterum obscurationem Solis maximam fuisse digit. 11. min. 32. Cætera verò, vt, vestigium primum Eclipseos apparuisse in circulo citra Telescopium superiore dextra parte 35. grad. à supremo circuli puncto; Medium Eclipseos contigisse Sole alto 6. grad. 20. min. seu hora 7. min. $11\frac{1}{2}$. Limbum exteriorem falcis illostratæ fuisse tum minorem semi-circulo 10. grad. Solem occumbentem hora 8. fuisse adhuc obscuratarum digit. $1\frac{3}{4}$ & si quæ sunt huiusmodi asserere non perinde ausim. Vtcumque sit, indico omnia, quòd hoc modo nósse nihil noceat. Ad libellum quod attinet, is non est, qui mereatur tibi bonas aliquot subducere horas. Habe illum solùm, vt pignus continuæ meæ in te obseruantiæ, ac testimonium memoriæ iugis, qua te absentem veneror, & affectissimè complector. Spero me Constantinopoli circa natalitia futurum. Tu si mea obseruatione illìc, Alexandriæ, aliis-ve in locis Orientis indigeas, aut ante discessum significa, scilicet ante initium Nouembris, aut eum illùc appulero destina ad me literas apud illustrissimum, qui-cum eo concessurus sum, Christianissimi Regis Oratorem. Videlicet vbivis gentium habebis me semper & obseruantissimum, & amantissimum tui. To me modò ama & maximo Artium, literatúmque ingenuarum bono æternùm. Viue & Vale. Parisiis 111. Kal. Septemb. M. DC. XXX.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

AMpliùs mense est, mi RENERI, ex qoo accepi tuas literas vnà cum exemplo tuæ Analyseos in eleganrissimo Poëmate expressæ. Nisi statim responderim, in causa fuit exemplum libelli, quod volebam attexere. Etsi neque illud iam accipies cum his literis, quòd eius moles etsi non magna, vectorem tameu alium postulârit. Quocumque id tempore accipies, pero non tam vt librum legas, quàm, qoòd sit meus, illum asserues. Quòd enim mittam, non libri valor, sed amor in me tuus facit, quem vt demerear, nolim occasionem rametsi leuem prætermitti. Commendas miro quodam elogio, quod ego de Adolescentum institutione rescripseram. Desiderarem in te candorem, nisi sat mihi cognitus esses. Itaque id malo sie interpretari, vt affectus in me tuus tale indicium extorserit. Ego enim satis agnosco, quàm nullam promereatur laudem quidquid prodire demùm potest meo ex ergasteriolo. Parce proinde affectui, qui ille tibi imponere potest. Dum sentias me facere ingenuè, si quid præsertim rogatus ago, uon est quere cum illo exclamem, Eequid erit præmij? Scribis fore, vt deprehendam rationem Analyseos ex appicto schemate. Peruideo quidem forte aliquid; at longè absum vt arborem tantam ad radices vsque intimas perfodiam. Qui enim vereor, ne post sudores nihilo Dauo oculatior sim, rem totam ex te discere, quàm ex me coniectari malo. Quamquam duo sunt, quæ me remorantur, ne id officij à te postulem. Vnum est si Importuna, laboriosáque res fuerit: præstat nempe vt bono caream, quàm vt te malo afficiam, Alterum, si fortè hoc totum abs te inuentum artificium edi in lucem debeat; quippe inofficiosum esset cognoscete rem præmaturè velle; & si quid fuerit in arcanis, amicitiæ iure id exigere. Alius sum longè, quàm vt amicum, nisi propendentem impellere velim. Quare sic te oratum puta, vt tamen intelligas me nihil uisi tuo Genio bono conspirante efflagitare: méque eum habeas, qui nisi quid præstes, nihilominùs animatus sim. Cæterùm non hæreo, quin res digna sit, quæ in publicum prodeat: sufficit enim tuum esse inuentum. Et multos quidem huc vsque habemus, qui simile quidpiam tentârint: sed neque omnium, neque vndique videtur fœlix successus fuisse: Vnus in id præ cæteris generosè incubuit Ramus: sed vt præsentio Methodus tua generalior est, neque syllogismos dumtaxat inquirit (& certè mirum videri potest, cur vir aliàs magnus, cùm vehementer adeò Aristotelem improbaret, ita se tamen adstrinxerit illios in ratiocinando Analyticis Figuris, & Modis. Mens quippe nostra solertior est, quàm vt tam arctis limitibus contineri sese patiatur. Mille aliis formis ex currit, quamobrem alio Hercule, aliisque nodis ipsi est opus. Hæc vt spero varietas est, quæ Artem tuam commendabit. Et enim res parui momenti non est, Ingenium humanum tam variè luxurians ita detinere, vt suos excursus omneis agnoscat. Atque hoc quidem mirum videtur, cur artem in eo inueniamus, quod sine arte plerumque est factum: Neque enim puto Vallæum, dum carmen illud condidit, cogitasse de artificio, quod tu in illo adinuenisti. Sed nempe Mens dum sui est compos, est sibi ipsi suprema ars; si quidem ipsa naturæ sponte non operatur inordinatè. Infantes etiam syllogismos texunt, & pueruli, quod mirator Plato, scitè ad quæsita respondent. Quidni faciant! cum vt in Plantis & cæteris rebus facultates naturæ omnes functiones suas eleganter obeunt, sic Animi facultas in nobis noo possit ex se non præclarè suas agere vices. Videlicet tam naturale est Homini ratiocinari, quàm videre, quàm respirare, & quæ Logica sese menti profitetur soccurrere, non tamen facit

vt propterea ratiocinetur perfectiùs, sed præstat solùm, vt quibus modis ratiocinatur, animaduertat, Neque hoc dico, quasi contendam artificium tuum inutile propterea futurum: sagacitatem potiùs commendo, qua intimos vsque Animi sese ignorantis recessus penetrare aggrederis. Tametsi verò, quod ad Praxin spectat, sublimia quædam ingenia illud non requisierint: non dubium tamen quin seu mediocria, seu quæ sortis infimæ fuerint, inde plurimùm adiutentur. Generosæ arbores sunt, quæ sponte sua sursum nitantur, verùm sunt semper imbecillæ, quæ indigeant regimine. Hinc, vt Senes egent specillis, quibus iuuenes non vtuntur; ita Mentes minùs vinaces iis subsidiis indigent, quibus florentes commode carent. Sed ad Theoriam quod attinet, inutilis, quantùm coniector, Ars tua ducenda non erit, nisi Artes ingenuæ omnes superuacaneæ censendæ sint. Quid enim Geometria, quid cæteræ aliud faciunt, quàm vt ea speculemur, quæ iam in natura consistunt, sed quæ nisi illæ monstrarent, non essemus obseruaturi. Nimirùm semper Triangulus omnis treis angulos habet, duobus rectis pareis; neque aliud Mathesis facit, quàm aperire oculos iubet, vt rem sic esse aduertamus. Portò Ars tua etsi non faciat vt Animus variè operetur, præstabit tamen vt animaduertat quàm operetur variè & cùm voluptas magna sit ea cognoscere, quæ Mathematicæ reuelant, spero fore, vt Animus mirum in modum delectetur, cùm ipse sibi fuerit reuelatus, & quod oraculo iubetur, se in seipso sic nouerit, vt qui agendo Protheus est, nulla se ex parte contemplando lateat. Ego itaque nisi graue sit, & nisi Artem facere publici iuris cogites, quid hoc totum sit lubenter cognoscam. Accipies ecce cum his literis exemplum meæ ad te illius circa Parhelia epistolæ in hac ciuitate excusæ. Siquidem cùm neque prostarent, quæ requirebantur excerpti illius Amsterodamensis exemplaria, neque Excerptum ea forma esset, quæ mihi satisfaceret, passus sum eam quam hîc agnosces Epistolam typis mandari. Cogitâram exemplum nullum in Hollandiam mittere, ne id cognoscens Typographus ille Amstelrodamensis tibi succenseret; at peruidi tandem tuâ interesse, vt qualiscumque res foret, tuas in manus perueniret. Itaque ad te vnum mitto: si nihil obstare indices, quominùs res euulgetur, exempla alia pro Amicis mittam. Tu benè Vale, & hoc quidquid est, ita accipe, vt me studiosum tui agnoscas. Dabam Parisiis postridie Non. Septemb. M. DC. XXX.

Viro eximio & Amico singulari IACOBO GOLIO *Apud Leydenseis & Matheseos, & linguarum Orientalium Professori meritissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn ego conqueror, mi GOLI, quòd tam serò mihi rescribas. Tu succensere potiùs deberes, quòd adeò tardè tibi respondeam: Sat enim noui, quàm tu variis occupationibus detinearis; cùm ipse sim aut penè nullus, aut etiam prorsus inutilis. Sed amicitiæ vtamur iure, quod quantacumque excusatione debet esse superius. Quippe maius bonum amicitia est, quàm vt amicis adimat quiduis agendi libertatem. Hinc possem deprecari veniam, prætexeréque seu negotia, quæ responsionem duos propè menseis remorari potuerint. Verùm ago longè candidiùs, quàm vt vel me peccasse putem, vel te eum habeam, qui tibi propterea satisfactum ad vnguem velis. Eodem te affectu teneri confido; quare & ago liberiùs. Profectò verò si tu is esses, qui quod videris parùm curiosè amicitiam colere, aduersum me offenderis; aut ego forem ita delicatus, vt ex te quælibet officia vellem punctatim exigere; præstaret longè nullam inter nos intercedere amicitiam. Quorsum enim hoc diuinum ligamen, nisi vt vita iucundiùs degatur, dum se amici mutuis iuuant, delectántque officiis? Et verò si vnus ex alio quidpiam coactum exegerit; tum voluptas intercidit, quæ ex amico requirebatur. Libera esse debent omnia; & nisi quis concedat amico, vt tum solùm operam reponat, cùm ea nihil habuerit molesti; is iam amicus verus non est: Scilicet voluptatem suam eius affectat incommodo, quem vult sibi esse amicum. Ego itaque, dum tu non rescribis, cogito nondum adfuisse tempus, quo id faceres commodè; certus te id tum præstiturum, cùm penitùs vacauerit, neque res fuerit importuna. Tu de me idem existima, sic enim demum amicitiam eo, quo esse debet, tuebimur fine. Nescio porrò an adhuc tibi redditum sit Exemplum libelli, qui nuper prodiit meo nomine. Curaui certè ab aliquot diebus, vt illud vir clarus, & Collega tuus Andreas Riuetus tibi consignaret. Seu habeas iam, seu sis habiturus; quæso vt solùm habeas. Studia tua grauiora sunt, quàm vt diuertas ad taleis nugas. Satis est mihi si hoc, qualecumque affectus mei pignusculum, contingat tibi non iniucundum. Accepi lubens, quæ de studiis tuis voluisti mihi innotescere. Mea illa Arabica intermissa potiùs, quàm dimissa sunt, exspectatione Dictionarij, quod neque prece, neque pretio comparare hactenus licuit. Vide quàm gratum faceres, si Raphelingiani illius exemplum operâ tuâ recuperarem. Vnum hîc fuerat conditum in Bibliotheca Thuana, quòd habere mihi licuisset; At præhabuit Salmasius noster, qui & in Burgundiam illud detulit. Superaui iampridem omneis Grammaticæ molestias; si Dictionarium habuero, en quid mihi iam incidat, quod Arabismi maiorem spem faciat. Habemus hîc virum illustrem Comitem Marchæ-villæum, qui Regius Orator proximo Nouembri Constantinopolim discessurus est. Is cùm me amet & nescio quid de studiis meis conceperit, testatur sibi esse in votis, vt ego illùc vnà concedam ad peragendum Obseruationes, quascumque lubuerit, & licuerit. Itaque iam penè constitui, sic generosè inuitatus, & virum sequi, & cumprimum ad eas oras appulero Arabicam linguam

ita

ita colere, vt ad qualecumque Grammatices ſtudium conuerſationem adiiciens, ſperem me tandem aliquid eruditionis conſequuturum. Tu ſeu illîc opellâ mea fortaſſis indigueris, ſeu gnatus locorum, & rerum illarum directorium mihi quoddã impertiri haud graue habueris; poteris aut ante Nouembrim hûc reſcribere, aut cum illùc peruenero, apud illuſtrẽ Oratorem literas ad me deſtinare. Ego ſi illic quidpiam obſeruem, quod tibi fore ſuſpicer gratum, haud inuitus communicabo. Nunc, quod ſpectat ad obſeruationem nuperæ illius Eclipſeos, quæ 10. Iunij contigit, doleo te ſic fuiſſe diſtrictum, vt eò animúmque, manúmque intendere non vacauerit. Obſeruaui ipſe, vt potui, in hac ciuitate eodem penè modo, quo deſcriptam habes in libello obſeruationem aliam Solaris Eclipſeos, quæ contigerat ante IX. annos. Itaque nobis hæc Eclipſis cœpit prædicta die 10. Sole adhuc ad Occidentem alto 14. grad. 40. m. ſeu hora 6. min. $16\frac{1}{2}$. Digiti Ecliptici fuerunt 11. cum min. 31. & hæc duo quidem ſatis exquiſite. Nam & Teleſcopium præclarum, & circulis, quo excipiebam Solis radios, eius erat diametri, quæ parum à Pedibus duobus Pariſienſibus abeſſet. Minùs exquiſitè cætera notaui, ſaltem vt perinde velim fidere: Vt, quòd veſtigium primum Eclipſeos apparuerit ſuperne ad dextram, & à verticali puncto circuli gradibus 35. quòd Eclipſis dimidia fuerit Sole adhuc eleuato 6. grad. 29. min. ſeu hora 7. min. 12. quòd falx illa reſidua lucis non produxerit cuſpides ad ſemi-circulum vſque, ſed defecerint hinc inde gradus 5. proximè. Quòd cùm Sol hora 8. ſub horizontem mergeretur, foret adhuc obſcuratus digit. $1\frac{1}{4}$ & ſi quæ fuere eiuſmodi. Obſeruationes aliquot eiuſdem Eclipſeos accepi deinde ex aliis locis; At eæ non ſunt, quæ mihi videantur alicuius eſſe momenti. Vnica eſt Schickardi noſtri peracta Tubingæ, quæ cõmunicari mereatur, tametſi vt hîc nobis ventus, ſic illîc nubes interuenerint, quæ plurimùm interturbârint. Quæ igitur ille notauit, duo iſta potiſſimum ſunt; Primum cum ☉ eſſet adhuc altus 8. grad. 35. min. ſeu hora 6. min. 56. defectum fuiſſe digitum $1\frac{1}{6}$ cum inclinatione diametrorum ad verticalem grad. 40. Secundum, in maxima obſcuratione falcem reſiduam non occupaſſe omninò digitum dimidium; túncque extremas cuſpides circa Diametrum Solis fuiſſe, argumento, quòd diameter Lunæ fuerit Solari amplior. Cùm meam vnius obſeruationem deſiderare viſus ſis, vidês vt ipſi [illegible], Schickardeam adiiciam verùm id ago tantò lubentiùs, quantò compertum habeo rem tibi iucundam futuram, vel eo nomine, quòd Virum illum plurimi facias. Certè & ille te meritò colit, & ea ſibi ſemper de tua humanitate pollicetur, quorum feceram illi ſpem. Proximis ſuis literis, poſtquam me alia quædam rogauit, ecce quid inſeruerit. *Quid item Golius ille Arabiſmi Phœnix! An-ne promiſſis ſtabit, & pro me Poli quaſdam eleuationes vel longitudines è libris ſuis Orientalibus excerpet? Sic tardè procedent mea Geographica, ob lentam conquiſitionem ex tot locis.* Hæc deſcribo, vt cùm vacârit in virum humaniſſimum, neque erga te futurum ingratum, id officij colloces. Niſi ego hîc fuero, aut ipſe ea de re ad illum dare literas poteris, aut veſtratis Grotij vti operâ, qui ſæpe cum illo per literas agit. Vnum ſupereſt, quod te velim, niſi ſim moleſtus, fieri exoratum. Noſti vt Snellius longitudinem Rhiiulandici Pedis deſcripſerit olim, ex Prototypo, diſtinxerítque in parteis 1000. Optarim ergo, ſi Snellianus typus reperiri valeat, digneris ipſe exprimere longitudinem illius in regula, curatéque, vt ad me ante diſceſſum deferatur. Niſi Pes ille inueniri poſſit, proſtat ſemper Publicus typus, ex quo ille deſumpſerat: inde igitur deducere poſſes. Si Pedem hunc habuero, cogito illum mecum deferre cum Pariſienſi, cúmque Romano, quem cum Veſtrate non conſentire (quiquid præclarus, & amicus vir argumentando collegiſſet, indubia fide reperi) vt ſi in illis Regionibus veſtigia quædam reperero longitudinum Itinerariarum, aut alia quædam, quæ menſurarum deſignatione indigeant, id adnotare, & exquiſitè & menſuris inſignibus valeam. Seù Regulam porrò, ſeu Dictionarium, ſeu aliud ad me mandare volueris; aut credes docto Aquilio, præcaberíſque, vt ad fratrem ſuum in hac Ciuitate degentem tranſmittat; aut conſules præclarum Riuetum, cui & ſalutem dices plurimã Salutat te Luillerius meus, ſalutat & Gabriel Sionita, cum vterque te ſuſpiciat, amétque, & ſui mentionem tuis in literis gratiſſimam habeat. Merſénus noſter ex Spadanis Aquis nondum rediit. Midorgius cupit te ſalutatum, ac abs te amari mirè ſatagit. Si amaueris, deuinxeris tibi virum ſanè non immerentem. Exiſtimo quas ille tibi meo interuentu literas dedit, fuiſſe iampridem tibi redditas; cùm vacauerit, id ſignificabis. Interea Vale & me ſemper ama, Pariſiis poſtridie Non. Septemb. M.DC.XXX.

Singulari prorsùs Viro ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS S.

LOngum tempus eſt, mi PVTEANE, ex quo non dedi ad te literas, do iam, ſed breueis; at breuitatem, quos ſimul do ſupplebunt libri. Tametſi libros dare qui poſſim, cùm reponendo impar ſim? Videlicet quæ abs te tuli haud alia ratione compenſo, quàm χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων. Attamen tu age teipſum, hoc eſt virum humaniſſimum: ita demum tibi ex te, quod ex me nunquam, fiet ſatis. Non multi ſanè ſunt Alexandri, vt tibi ſint cum paribus omnia. Demittendum tibi ex tanto faſtigio, vt te aliqui conſequantur. Quod me attinet, poſtulo, vt nihil meum cognoſcere velis, quin ſis paratus ignoſcere. Etſi longè ſatiùs, vt opinor, fuerit bonas horas non perdere in peruidendis rebus malis; flocci purà, & nihili. Mitto ſcilicet, quia munuſculum, qualecunque eſt, rependere debeo; at ſentio interea vt ſub lima tua ſtare meæ nugæ

non possim. Verùm tu ipsas quæso sepone, & meum erga te affectum, vt ille est ingens, solùm æstima. Si quidpiam olim habuero præclarius, & illud tibi deuotum erit. Perge me solùm amare, vt facis. Is sum, qui vt virtutem tuam maximi facio, & meritò; sic amorem erga me tuum, partem maximam beatitatis duco. Discedam breui vti spero, Orientis loca inuisurus: Vide si quid officij illic Gentium præstare possim, Penes te imperium; penes me obsequium, & obseruantia perpetua. Parisiis. IV. Id. Septemb. an. M. DC. XXX.

Insigni Viro THOMÆ FIENO *Professori Medicinæ apud Louaniensels Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accipies, mi FIENE, cum hoc Epistolio Epistolæ ingenris exemplum. Tu breuitati ne succenseas; cùm nihil sit necesse bis esse prolixum. Fortassis quoque pluribus aliàs, quàm par fuerat te interpellaui. Verùmquæ ex me, sic consule omnia, vt me semper habeas obseruantissimum tui. Etiam, atque etiam Vale. Saluto semper præclaros Viros. Parisiis IV. Eidus Septemb. M. DC. XXX.

Reuerendo, & Claro Viro AVBERTO MYRÆO, *Antuerpiensis Ecclesiæ Decano,*

PETRVS GASSENDVS S.

Qvodnam de me iudicium feres, MYRÆE Præclarissime? Sanè si spectes diuturnum silentium, erit quòd in me, vel fastidium, vel obliuionem tui suspiceris. At pigrum bouem me cogita, & tum me, vt reuera sum, sine fraude, dolòque accipies. Absit nimirùm, vt qui te habeo, venerórque velut Parentem, mente semper te non complectar; quantum-vis mibi seu lingua hæreat, seu calamus torpeat: cæterùm autem nôsti, vt & sacer cultus sentiendo, quàm fando euadat angustior. Verùm hoc non dico, vt me penitùs excusatum faciam (fat enim culpam sentio) Sed vt tua illa humanitare læsa, ignauiæ huic meæ non planè succenseat. Scilicet tu ea in me voluntate animatum te præstitisti, vt quibuscumque modis possum, animi gratitudinem facere debeam non intestatam. Itaque iucundè accipies eam, quæ Animo semper insidet recordationem suauissimam tui; & veniam dabis, quòd illam tester per literas tantis interuallis. Accipies vnà cum his literis libellos, nescio quos: Habe illos, quòd mei sint, non quòd offerri tibi mereantur. Non tu illis indigebas; sed officij mei fuit leui saltem munusculo tuum illud grande donum pensare. Inuisam fortè intra paucos menseis Orientaleis Ecclesias (cogito enim dare me in comitatum Illustrissimi, qui illuc concessurus est ad Portam, Regij Oratoris) Vide, num destinatis illis à te præclaris operibus subsidij quidpiam fuero collaturus. Id certè mihi sic mandare potes, vt spetare me debeas obsequentissimum futurum. Tu benè Vale, & salutem multam Nepoti tuo dici patere. Parisiis IV. Eidus Septemb. M. DC. XXX.

Præclaro Viro CASPARI GEVARCIO *Antuerpiensis πολιτείας Secretario, Musarum alumno, Amico sincero,*

PETRVS GASSENDVS S.

Et abs re quoque postulo veniam, GEVARTI Mellitissime; quòd tam serò salutem dicam. Profectò nisi humanitas tata, qua me præsentem complexus es, absentem quoque prosequatur, est quòd me infœlicem purem. Qui nihil enim exhorreo magis, quàm ingratitudinis notam; possum tibi iam ex tanro silentio ingratissimus apparere. Sed spero nempe, vt quem immerentem in amicitiam cooptaueris, nec demerentem auersaris. Bis hac ratione beaueris me, cui nihil tua beneuolentia potest esse antiquius. Spondeo interea tibi maioris imposterùm diligentiæ fidem, quam & volo, hisce libellis, quos ad te mitto, oppigneratam. Excusationem nullam prætexo; quid attineret enim mittere? Satis est, si te deprecer, & munus boc, qualecumque est, velut Symbolum obseruantiæ affectúsque mei accipias. Attexo potiùs coniecturam, quæ mihi nuper, dum præclara illa, & cedro digna Electa tua percurrerem, in animum inducta est. Ea est circa obseruationem insignis viri Claudij Puteani tuis insertam ἀνθολογίαις. Ago id porrò rantò fidentiùs, quantò & rem spero tibi gratam fore, & à viri illius clari opinione dissentio, non inuitis ipsius ingenuis, ac eruditis Filiis, quos mihi semper coniunctissimos, & habeo & habere volo. Locus itaque illi explicatur ex Epistola Ciceronis xix. lib. v. ad Atticum, *Etiam, atque etiam Vale de Patrone, &c.* Contenditque legendum esse, *Etiam, atque etiam Vale die Patroni, & tuis condiscipulis. Quæ de Tarentinis in militia laborani, ea tibi grata esse gaudeo.* Videlicet propter amorem, quo Atticus fuerat testatus filiolum se diligere, præscribere illi Cicero videtur, vt valere iubeat illam Epicureorum Sectam, in qua nulla, πρὸς τὰ τέκνα στοργὴ φυσικὴ, comprobetur. Ego hanc interpretationem subtilissimam iudico: Verùm videtur mihi locus aliàs satis planus, nimirùm distorqueri. Certè si illam adhortationem Cicero in mente habuisset, ipsam fecisset magis perspicuam. Vt taceam illum cum Attico semper egisse longè modestiùs, quàm vt vllam ἀσωτίαν, à Secta ipsi imperaret. Præterea familiarem illam conclusionem Epistolæ, *etiam, atque etiam Vale,* Cui veluti post-scriptum quoddam adtextum illud fuisse videatur

de

de Patrone, &c. & maximè quidem cùm Epiſtola, quæ paucis valde verſibus capita multa complectitur, velut ſubſultim fuerit conſcripta. Adde explicari non poſſe, qui fuerint illi Tarentini pro Parietinis, vti pridem legebatur, repoſiti; quæ illa item militia, in qua Cicero laborârit; quid illud demum quod egerit. Quamobrem puto alia ratione quærendam iſti loco lucem, exiſtimóque ſi *in Melite* pro *in militia* legerimus, ac Parietinarum vocem antiquitùs lectam retinuerimus, ſenſum ipſius clariorem futurum. Epiſtolâ uempe hoc modo concluſâ, *Etiam atque etiam Vale.* ſubiecerit Cicero, *de Patrone & tuis condiſcipulis* (ſupple, agedum quæ dicenda poſt-ſcripto hoc habeo) *Quæ de Parietinis in Melite* (nimirùm ſitis) *laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo.* En verò rationem meæ coniecturæ. Certum eſt ex iis ædibus, quas Epicurus moriens Sectatoribus reliquerat ſuis, aliquas ita collapſas fuiſſe per ducentos, & ampliùs annos, vt Parietinæ dictæ fuerint. Cùm illas verò exædificandas Areopagitarum Decreto C. Memnius obtinuiſſet, reclamârunt Epicurei, ac Patro ipſe præ cæteris. Vide ſi placet Epiſtolam familiarium primam lib. XIII. quam Cicero, cum eſſet Athenis ſcripſit Mitylenas ad Memnium. *Cùm Patrone Epicureo mihi omnia ſunt,* &c. *Is igitur Patro, cùm ad me Romam literas miſiſſet, vti te ſibi placarem, peterémque, vt neſcio quid illud Epicuri Parietinarum ſibi concederes, nihil ſcripſi.* Et ſtatim poſt: *Idem, vt veni Athenas, cùm idem, vt ad te ſcriberem, rogaſſet, ob eam cauſam impetrauit,* &c. & rurſus. *Quanquam Patronis & orationem, & cauſam tibi cognitam eſſe certò ſcio, honorem, officium, Teſtamentorum ius, Epicuri authoritatem, Phædri obteſtationem, ſedem, domicilium, veſtigia ſummorum Virorum, ſibi tuenda eſſe dicit.* Cæterùm cùm Epicurus præter Hortum, & adiuncta non alias ædeis ſuo teſtamento ſectatoribus reliquiſſet, quàm quæ erant in Melite (quod quidem fuit ex Suida Cecropiæ tribus Oppidum, & in quo ἀλεξίκακον, ex Fauorino, Herculis templum) perſpicuum videtur Parietinas illas alias non fuiſſe, quàm Melitenſes. Locus exſtat apud Laërtium lib. X. in Epicuri teſtamento de ædibus eiuſmodi: Τὴν δὲ οἰκίαν τὴν ἐν Μελίτῃ, παραχέτωσαν Ἀμυνόμαχος, καὶ Τιμοκράτης ἐνοικεῖν Ἑρμάρχῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ φιλοσοφοῦσιν, ἕως ἂν Ἕρμαχος ζῇ. Redeo ad illam Epiſtolam, in qua & Memnium Cicero hortatur, vt tollendo illo Areopagi Decreto conſentiat, vel ipſius Attici causâ. Eius verba ſunt, *Pomponium Atticum ſic amo, vt alterum fratrem. Nihil eſt illo mihi nec carius, nec iucundius. Is non quòd ſit ex iſtis, eſt enim omni liberali doctrina politiſſimus, ſed valde diligit Patronem, valde Phædrum amauit, ſic à me hoc contendit, Homo minimè ambitioſus, minimè in rogitando moleſtus, vt nihil vnquam magis, nec dubitat, quin ego à te, nutu hoc conſequi poſſem, ita etiam ſi ædificaturus eſſes. Nunc verò ſi audierit te ædificationem depoſuiſſe, neque tamen me à te impetraſſe, non te in me illiberalem, ſed me in ſe negligentem putabit. Quamobrem peto à te, vt ſcribas ad tuos poſſe tua voluntate Decretum illud Areopagitarum, quem ὑπομνηματισμὸν, illi vocant, tolli.* Habes hîc quæ de Parietinis pro Patrone & cæteris Cicero laborauerit. Epiſtolâ ad Memnium ſcriptâ, exemplum illius ad Atticum miſit, ac ſignificauit, quam ea in re curam, operámque collocauiſſet. Ita nimirùm meminit Epiſtola 11. lib. v. ad Atticũ. *Cum Patro mecum egiſſet, vt peterem à veſtro Areopago ὑπομνηματισμὸν, tollerent, quem Polycharmo Prætore fecerant; commodius viſum eſt, & Zenoni me, & poſt ipſi Patroni, ad Memnium ſcribere, qui pridie quàm ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat, vt is ad ſuos ſcriberet, poſſe id ſua voluntate fieri. Non enim dubitabat Zeno, quin ab Areopagitis inuito Memnio impetrari non poſſet. Memnius autem ædificandi conſilium abiecerat, ſed erat Patroni iratus. Itaque ſcripſi ad eum accuratè, cuius Epiſtolæ miſi ad te exemplum.* Iam, cùm nihil ſit veriſimilius, quàm ad Ciceronem reſcripſiſſe Atticum, meminiſſéque quã gratè ſibi pro Patrone & condiſcipulis circa Parietinas illas laboraſſet; annon probabile videtur reſpexiſſe hûc Ciceronem, ſequente illa Epiſtola, & loco de quo agitur? Si auderem licentiam mihi paulò maiorem permittere, dicerem legendum videri, *Quæ pro Patrone & tuis condiſcipulis de Parietinis in Melite procuraui, ea tibi grata eſſe gaudeo.* Verùm quia ſenſus conſtare poteſt modo iam antè expoſito, non eſt quod meæ Religioni circa legendos Authores vim faciam. Tu ipſe rem conſiderabis, cenſebiſque pro rara illa ingenij tui fœlicitate, quid totum hoc videbitur. Egò ſi meam coniecturã non prorsùs, improbaueris, lætabor me commentum fuiſſe, quod potuerit viro tam erudito non diſplicere. Sin explodendum duxeris, & ego illam carbone notabo, qui tanti iudicium tuum facio, vt nulla ratione ab ipſo appellare voluerim. Vtcumque fuerit, ſcito me ſemper clariſſimæ tuę virtutis ſtudioſſimum futurum Vale. Pariſiis IV. Eidus Septemb. M. DC. XXX.

Vt tuus Antoninus ſe habeat, perquàm lubenter acciperem. Neque ego modò ſed quotquot ex me ſtudium abs te circa ipſum collocatum acceperunt. Quem ex me noſſe deſideras, eſt P. Fichetus, is ſcilicet, qui Chorum Poëtarum ante editum Antoninum contexuerat. Iterùm Vale.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

RESCRIPSI ad te, mi RENERI, ante duos circiter menſeis, circa tuam illam Analyſin. Scripſi, & de mea pro Patre Merſenno aduerſus Fluddum Exercitatione, & de impreſſa hic mea ad te circa Parhelia Epiſtola. Exemplum attexui, quod haberes ipſe, ſimúlque dedi literas, quæ Golio noſtro redderentur. Nunc ſcribo ad te occaſione faſciculi huius literarij, qui ad præclarum Carteſium, tuo interuentu dirigitur. Qui ipſum mihi conſignauit, ille eſt Ferrerius, induſtrius planè artifex, cuius, opinor, tibi nota manus. Is cum ſummâ ſemper obſeruantia, inſignem virum coluerit, dolore iam infando vexatur, quòd occaſione neſcio qua illius

affectæ fuerint inter ſe. Videlicet non ſatis capio, an maiores minoribus concentricæ extiterint; & an maiores ita ſeſe in vertice interſecuerint, vt portiones quæ deſinunt in verticali deſcripto intelligi debeant protenſæ ad horizontem verſus Boream (quo caſu Irides debuiſſent videri longè ſolitis maiores, imò penè arcus eorum circulorum, qui Magni in ſphæra dicuntur) An verò potiùs duo illa crura, quæ ad horizontem vſque depreſſa fuere, repræſentarint vnum quemdam, & continuum ſemi-circulum; portiones autem crurium, quæ ad verticē, fuerint quaſi arcus vnus circuli alterius inferiorem contingentis, vti apparet, dum ſpeculum, aquam-ve extremam arcu quodam contingimus. Non capio item, an quæ dicuntur Irides minores, ſeſe ſurſum, deorſúmque ſubingreſſæ mutuò fuerint, an contigerint, an ſecuerint; an (quod probabilius videtur) æquidiſtantes vndique fuerint, an Sol demum (qui ad eas parteis) vel in nodo, vel in contactu, vel in interſtitio, apparuerit. Non ſum, inquam, adeò acutus, vt iſta ex ſola figuræ inſpectione peruideam. Tu me verò facilè potes, quidquid hoc rei eſt edocere, quem aliunde non dubito animi eſſe adeò propenſi, vt gratum habeas deſiderio non illaudato facere ſatis. Ego, ſi quid me fortè roges, eum me erga te viciſſim præſtabo, vt ad quodvis officium promptiſſimum experiare. Accepi lubens, quod relatum eſt de Opere illo egregio, quod circa Maculas Solareis mandari iam typis abs te dicitur. Quippe & ego iſtud argumentum oculis, menteque verſaui, ſperóque fore, vt tua operâ ſcrupulis multis eximar, qui negotium adhuc faceſſunt. Alias quidem vias tentaui, Sed Galileanæ adhuc hæreo; ita nihil in cæteris, quod æquè arrideat, inuenio. Id ſignificaui aliàs viro claro; quo putas verò gaudio excipiam, ſi iam ante tabulam factus, aut ad illius interpretationem fortaſſis acceſſeris, aut commentus aliam fueris, quæ ſit vndequaque concinnior? Seſqui-annus eſt, ex quo Atrebatis iter faciens vidi ibi veſtrum Malapertium. Ille iam tum per-auidè exſpectabat editionem tui Operis; cùm multorum iam annorum Obſeruationibus inſtructus haberet quidpiam meditatum, quod in lucem quoque ederet. Vir ille ſanè induſtrius, ac pluſquam dici poreſt humanus; memini verò me non probaſſe tum quod ſentiret de perpetua Macularum exiſtentia; quaſi quidam Planetæ eſſent (quod & Tardæo viſum fuerat) tum quod ad verum, & locum, & iter in diſco Solis obtinendum, Meridiem non ſatis curaret (in quo tamen ſolo videtur tutò deſignari Eclipticæ ſitus) aliis horis quibuſcumque indiſcriminatim rem perageret. Hem tamen, quò digredior? Sed cogita, cùm principio tecum adeò familiariter agam, debere me neſcio, qua præſenſione eſſe perſuaſum, fore, vt tu omnia boni conſulas, & me quantum-vis immerentem beneuolentiâ tua digneris. Ama me, ergo, Vir Optime, & libertatem meam tantam quocumque tandem iuſſu compenſa. Vale. Pariſiis Idibus Ianuariis. M. DC. XXXI.

Viro Præclaro & Amico ſingulari VVILLELMO SCHICKARDO, *Hebraicarum literarum in Academia Tubingenſi Profeſſori meritiſſimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

Menſis propè eſt, mi SCHICKARDE, ex quo tuæ illæ literæ, circa Nonas Octobreis datæ, ad me tandem hûc peruenerunt. Reſpondiſſem maturiùs; verùm exſpectabam in dies, dum de diſceſſus tempore certior, poſſem id tibi ſignificare; cùm & occaſio in dies traheretur, qua Grotius noſter ad te reſcripturus literas meas attexeret. Nunc cum neque illuſtris Orator, vt ſe habent res Aulicæ, aliquid indubium de diſceſſu nôrit: neque clarus Grotius id accipiat adhuc, quod ad te deinceps mittendum præſtolatur ex Belgio: Eg o, ne ignores diutiùs vbinam Terrarum ſim, renuntio tibi me eſſe Pariſiis. Scilicet accepi ex iis literis, quas ad Diodatum nuper dediſti, te in ea eſſe opinione, vt me iam, niſi inter Sauromatas eſſe, Getáſque; at ſaltem apud Thraces putes. Deberem quidem, ſi aliqua eſſet humanarum rerum conſtantia: Sed notum nimis, quàm varios caſus fortuna ſemper interiiciat. Sperâſti nuperam Eclipſin potuiſſe à me obſeruari ſeu in Ægeo, ſeu etiam Byzantij: Vides, vt quæ adhuc me habet Lutetia, etiam tunc detinuerit. Quæres an ſaltem hîc obſeruaui? Minimè gentium, mi SCHICKARDE, non quidem quòd per apparatum, diligentiámque ſteterit: Sed quòd Dea illa pharetrata denſa potiùs caligine, quàm Nympharum corporibus laborantem texerit vultum. Ita nimirum inuida illa conatus ſæpe meos deluſit, aſſuefecítque vt leniter quidquid Superis videretur, ferrem. Deſcripſiſti in tuis ad me calculum eius occultationis, quam impertitus à Keplero fuerá: Doleo me rem nō ita clarè, dum id agerem, expoſuiſſe, vt tibi aliqua ex parte irritus labos ſuſciperetur. Etenim cum præſcripſi Lunam tegere cœpiſſe Saturnum latere obſcuro, parte ſexta proximè ab inferiore angulo, ſeu confinio lucis, & vmbræ intellexi ſextam partem eiuſdem lateris obſcuri; Tu verò ſextam accepiſti circumferentiæ totius, vnde & in centro angulum feciſti 60. graduum, qui 30. ſolùm debuit fieri. Hinc videbis quid retentandum. Ego, ne mea dimenſionis æſtimatione, quid imponerem, characteres ſubnotaui in ipſo corpore Lunari, vt in pari ætate Lunæ poſſet correctio ſemper inſtitui. Id vbique præſto, dum licet, vt nominatim præſtiti deinceps die Septembris XIV. cum Luna texit Stellam dictam Humerum ſiniſtrum ♃. Cùm nempe ſub Crepuſculi finem Cælum iam Stellatum fulgeret, dirigerémque tubum in Lunam, octauo iam, aut decimo quantum mihi videbatur, azimutho occidentalem; animaduerti prædictam Stellam non longè ante egreſſam fuiſſe ex latere Lunę occiduo. Apparebat exitus fuiſſe paulò ſupra dimidiū eiuſdem occiduæ, & illuminatæ partis ſed & ad-

notaui fuisse è regione inferioris partis eius maculæ, quæ rotunda, & solitaria Caspij maris instar videtur. Infœlicitas fuit, quòd tum apud amicum diuersarer, vbi carerem Organo ad captandum horæ momentum. Vtcumque autem licuit; Organi ibidem sequente die compos factus, obseruaui, cùm Stella esset in eodem loco proximè, primam trium caudæ Vrsæ maioris altitudinem obtinere 38. graduum, seu esse horam 7 $\frac{1}{4}$ & quia distantia Stellæ à limbo obseruata fuerat, quasi pars sexta, aut septima Diametri Lunaris, seu 5. propè minutorum; ideò ratiocinatus sum egressum Stellæ esse debuisse non valdè procul à Meridiano. Hoc totum addo; non tam quòd ad rem, quàm quòd putem nihil posse tibi enarrari iucundius. Obliuiscebar addere diu fuisse, antequam Stella nudo visu conspiceretur. Cæterùm hæc mihi in mentem flebilem casum reuocant, quem tu ad Diodatum scripsisti. Deum immortalem! Igitur-nè Sol ille clarus literatorum Keplerus sic occubuit, vt æternæ iam tenebræ illustrem adeò vultum obsideant? ô! si querelis foret locus; vt possemus meritò iure cum natura expostulare, quòd Hominem diuinissimum nisi immortali, at saltem Hamadriadum non donârit æuo! Debebat saltem illi Terra annos Nestoreis non paucioress, à quo ipsa Animam, vitámque immortalem accepisset. Teneriore affectu Luna, quæ isto suo Sole extincto, & ipsa pati defectum voluit; tentare visa num illum quæ olim Dioscurorum charitas fuit, alternâ morte redimere posset. Verùm quia sic fata tulere; viuat iam saltem Anima fœlix super Æthera, cui dum mortalis degeret, adeò ingenteis admouit scalas. Digna illa, quæ iam mysteriis penitioribus intersit; Digna, quam iam excipiat, & compleat tantus ille, & tam dulcis sonus, ad quem exaudiendum ipsa sibi viam tanta contentione aperuit. Sed quod ad nos spectat, dignus obitus, quem Academiæ etiam integræ luctuosis cum vestibus defleant, calculóque atro diem notent; nisi quòd ille parte sui meliore superstes iubere videtur, vt nemo fletu faxit funera. Potiore certè iure, quàm ille, perdocta Virûm volitabit ora, eiusque laudes Posteritas, nisi ingrata contuescet numquam. Videlicet stuporem creabit, quoties quis labores Herculeos, incomparabilémque Genium viri animaduerterit. Quid-ni? cùm admirari quidem, sed consequi non liceat, quantum illius ingenium cæterorum ingeniorum dotibus præcellēs, Aquilæ instar supra nubeis volatum iugem tenuerit. Nisi profectò de illo verum, non video, quem vnquam Minerua Arteis omneis docuisse dicatur; & Iupiter Optimus-maximus admisisse in Concilium Deorum. Nobis ea fœlicitas restat, quòd tametsi iacturam tantam reparari non posse sentiamus; gloriosi tamen Viri æuo quadam ex parte, vixerimus, & cùm ego quidem aliquam, tu ipse maximam cum illo, societatem habuerimus. Ignosces mihi, si Epistolam his-ce quasi desideriis Capitis tam cari perfundam; quippe non possum non apud te animum meum exonerare. Vtinam verò sic possem piis parentare Manibus, vt ille quoque intelligeret, quàm mihi sit æternùm ipsius recordatio grata futura. Scribis restitisse in manibus tuis, quod munusculum ipsi destināram. Quidquid de illo egeris, scito me gratum habiturum. Si fortè tamen ipso donâris præclarum illum Lanzium, à quo me amari, tuis ex literis sat sentio; scito fore gratissimū. Non hæreo porrò quin meo nomine illum sis resalutaturus: Id sic facito, vt intelligat mea esse in illum viscera effusa. Lætor adesse tibi amicum, qui-cùm, vt tecum omnia. Id enim rarum; cum aliunde maxima pars fœlicitatis ex sincera huiusmodi amicitia dependeat; Degite ergo ambo fœlices, & me eum habetote, qui ducam sorti optimæ posse in tertium vobis cooptari. Vale. Parisiis. Idibus Ian. M.DC.XXXI.

Adest hîc Iuuenis & solers, & sagax nomine Belgrandius, qui illustrissimo Principi vnico Regis Christianissimi fratri à Mathesi est. Is apparatum prope iam habet eximium quoddam Instrumentum obseruandis Cælestibus. Exoptat verò, me abscedente, quasi hæres nostræ huius-ce communicationis relinqui, ac te intereà valde salutat. Ego vt id pergratum habui; sic compertum tibi esse volui. Iterùm Vale.

GABRIELI NAVDÆO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

DOlui vehementer, Præclare NAVDÆE, quòd datas ad me literas, nescio, quæ fata inuiderint. Videlicet Mothæus noster Vayerius te ad me scripsisse renuntiat; Ego verò ex tuo discessu ne vel schedulam vidi hactenus, certè ne Epistolam quidem, qua apud amicum de me quereris. Vide, amabo, num debeas potiùs de literarum tuarum fato, quàm de meo facto expostulare: Refert etiam ille te ægrè tulisse, quòd literas quasdam Romam dederim, nulla facta mentione tui. At ego neque vllas dedi literas, sed solùm literis amici salutem Bochardo inserui, neque tribus insertis versibus sic tui oblitus sum, vt non etiam tibi dixerim salutem. Nisi rem satis cognoueris; non est quòd mihi culpæ vertatur; est potiùs quòd candorem tuum ad sinceriorem prouocem fidem. Nempe non ex silentio, non ex locorum interuallo, non ex iniuria aut gratia fortunæ diiudicari meum affectum decet. Tu me satis sub cute nôsti, vt cùm volueris, intelligas hærere te mihi in medullis. Nec verò ego etiam dubito, quin tu me summopere ames: Sed luxurianti calamo parco, & commotionem leuiculam spe sedationis vltro condono. Nihil te admoneo de studiis meis. Ipse qui discedens illa excitasti, perspectū habes, quid rerum moliar. Velim solùm intelligas, laborare me citra contentionē, eámque ob causā opus vix esse dimidia ex parte confectū. Versor adhuc in Physicis, neque audeo mihi de mea sedulitate polliceri, vt annus extremus hanc partem definiat. Mora fortassis in lucro erit, quando vni Sectæ laborās, omnē Philosophiā simul demeto; sed coronide res erit probāda. Nunc tēporis Exercitationē aduersus Iudiciarios texo; quoniā licet Epicurus, θεομαντείας, dictas

dictas ſolùm nouerit; hoc tamen genus Diuinationis, perinde ac cætera omnia videtur fuiſſe repudiaturus. Eâ abſolutâ aggrediar ſtatim, Poſteriorem partem de Sublimibus quæ ſola vulgus philoſophantium appellare μετέωρα, ſolet, cum magis propriè Veteribus dicerentur μετάρσια. Vides quàm lubens acciperem, ſi quid ſpecialius noſſe liceret de Romanis Parheliis. Tu quidquid rerum iſtîc agas, aut quibus ſtudiis detinearis, ſignificare haud graue ducas. Non hæreo, quin Romæ cum ſis, Romano more viuere inſtituas. Diodatus noſter memorabat nuper, quàm multa ipſe hac de re. Mihi nihil ſubeſt adiicere, præter illud Comici dictum νόμιζε ἐπιεικῶς τοῦτον ἐγχέεσθαι, πολύν. Vale. Pariſiis XII. Kalendas Septembris, anno M. DC. XXXI.

Præclaro, & Amico Viro VVILLELMO SCHICKARDO, *in Academia Tubingenſi Profeſſori Hebraico,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN, mi SCHICKARDE, Gallicum, eundémque Cæleſtem Mercurium. Optaras illum tibi, mihíque non inconſpicuum fieri. Tu, &c. Pariſiis IV. Eidus Nouemb. anno M. DC. XXXI. *Habetur ſub Titulo, Mercurius in Sole viſus, & Venus inuiſa Pariſiis an. 1631.*

EIDEM.

EFfeci nuper, mi SCHICKARDE, vt Deus ille πλάζοντος, vinctus coram te ſiſteretur. Speras Deam πολύχρυσον, pari ratione iam traducam? Auſus fueram, volueram: Sed ipſi me graue peccare in ſexum non collibuit. Eſt quod, &c. Pariſiis poſtridie Eidus Decembris, Anno M. DC. XXXI. &c. *Hæc cum ſuperiore habetur.*

EIDEM.

SCripſi ad te, mi SCHICKARDE, circa Eidus cum Nouembreis, tum Decembreis ſuperiores de viſo à me in hac Ciuitate ſub Sole Mercurio, déque inuiſa Venere. Nunc quando nouam occaſionem Diodatus noſter nactus eſt, attexo breuem ſchedulam, vt ſi fortè literæ meæ militum inſolentiâ, qua omnes propè viæ obſidentur interceptæ fuerint, ediſcas paucis ex fœliciore, quantum coniector, Epiſtolio, quod in illis vberiùs; & ſi dicere liceat paulò floridiùs enarraui. Noueris Mercurium conſpectum mihi ſub Sole fuiſſe die Nouembris 7. manè inter hiatus nubium. Primùm quidem ſub horam 9. aut non-nihil ante, cùm iam beſſem propemodùm diſci Solaris percurriſſet; poſtremùm in ipſo eius exitu è diſco, hora X. min. 28. ſub latitudine Boreali min. 6. & ſec. proximè 20. Ac tanta ſemper ſub exilitate, vt illius diameter vix exceſſerit 20. ſecunda, ſeu $\frac{1}{90}$ Diametri Solaris. Noueris etiam Venerem non apparuiſſe nobis ſub Sole, neque die ſexta Decembris tota, ſaltem ad horam circiter dimidiam ante Solis occubitũ, cum nubes Solem eripuerũt: Neque die 7. tota ſaltem ab hora matutina circiter ſeſqui-octaua in pomeridianam tertiam: Neque die tandem 8. ſaltem ſub meridiem. Verumtamen Veneris loco obſeruatam à me fuiſſe toto hoc triduo Maculam gemellam, cuius tibi fusè deſcripſi figuram, magnitudinem, ſitum, progreſſum in diſco Solis. Porrò ſi fortè literæ perierint; ecce amici, quibus res placuit, prouidere ne quædam ſaltem illarum Exempla perirent. Illas videlicet exſcriptas commiſere Typographo, qui ſi promiſſis ſuis ſteriſſet, poſſem iam vice ſchedulæ mittere Exemplum excuſum. Sed vt operæ illæ moram trahunt, res licet exigui momenti, nondum omninò perfecta eſt. Excuſat ſeſe Typographus, quod ſatis fore exiſtimaſſet, ſi literæ publicarentur proximis Veris Nundinis: at quoniam ipſe quoque rem maturandam ſignificaui, admouit iam Operi manum. Itaque ſi fortè occaſio intra paucos dies iterùm arrideat, impreſſum Exemplum curabo, vt habeas. Vale interea, & me ama. Nihil adiungo de Eclipſi Lunæ, quæ poſtridie viſi Mercurij contigit; quando quidquid mihi ex ea videre nubes permiſerunt, Accipies breui fuſiuſculè. Vale iterùm, & Lanzium ſaluta. Pariſiis poſtridie Kal. Ian. M. DC. XXXII.

EIDEM.

MI SCHICKARDE, ſignificâram literis datis poſtridie Kalendas Ianuarias Exemplum duarum Epiſtolarum ad te iam ante tranſmiſſarum, &c. Pariſiis die 6. quæ eſt VIII. Eid. Februar. an. M. DC. XXXII. &c. *Habetur ſub Titulo, Mercurius in Sole viſus & Venus inuiſa.*

Viro æternùm ſuſpiciendo GALILEO GALILEI *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS S.

PEr-gratè accepi, per-illuſtris Vir, quam mihi ſalutem voluiſti ex Epiſtola ad Diodatum diei. Doleo poſtremas literas meas ad te datas intercidiſſe; ſed fœlicem me, quòd non propterea te minùs in me propenſum experiar. Mitto nouellum munuſculum: Tu vt debitum excipe, cum referendum ad te ſit, quidquid debetur tuis inuentis. Niſi id videor cum ingenti exaggeratione hac vice teſtatus id feci, vt calculo meo (tametſi illo non indigeres) generoſiùs & citra omnem aſſentationem commendareris. Quod exſpectatum illud tuum tam inſigne opus pro foribus ſit, térque, quatérque iucundum habeo. Quid enim ex te ſperandum non ſit, qui nihil non dignum cedro loquaris? Mihi præſertim, qui fœlicitatis ingenij tui laudator perpetuus, quocumque ducas, ſim ſequuturus. Cùm meorum amicorum libros aduerſus Telluris motum perſpectos habueris, non erit, opinor, quod multum moueare; Morinus præſertim

ſubtilis,

subtilis; at ipse illi satis indicaram, quàm & rationes claudicarent, & solutiones abluderent. Quid facerem tamen; quando Maneis quisque suos patimur, neque ab amicis exigendum amplius, quàm ipsi volentes largiantur. Magno nimis animo opus, vt supra hæc vulgaria, quis sapiat; neque vrbem quam dicunt Romam tuguriolo similem putet;

Nam nisi viuida vis animi peruicit, & extra
Processit, longè flammantia Mœnia Mundi,
Atque omne immensum peragrauit mente, animóque;

Qui valeat digna cogitare de hac tanta rerum vniuersitate, ac facie? Perge tu, admirande Vir, sublimeis curas agitare, dignas maiestate Naturæ, dignas te ipso, dignas iis, qui auebunt te imitari. Vale autem, & magno omnium verè Literatorum bono, Viue annos Nestoreos. Dabam Parisiis Kalendas Mart. anno M. DC. XXXII.

GABRIELI NAVDÆO *Suo*, PETRVS GASSENDVS S.

MI NAVDÆE, cùm iam non vacet ad literas tuas fusè respondere, hoc te saltem latere nolui, redditas mihi tuas literas fuisse. Mitto interea Exemplum excusum aliquot mearum Epistolarum: illas vice earum habeto, quas te mihi debere putes. Non mitto iam ad Patrem Scheinerium, ne fasciculus ponderosior sit. Cum illo, si placet, rem communica, simúlque refer multam salutem. Quas ab ipso traditas tibi literas commemoras, neque te transmisisse innuis, neque ego adhuc accepi: Habeo interim gratias, & illi, qui scripserit, & tibi, qui ansam feceris scribendi. Si Bochardus noster Romæ adhuc sit, fac nôrit se mihi memoriæ, pectorique semper hærere. Epicurus noster lentissimè semper, vt potè grandæuus incedit, neque totius Physices curriculum adhuc absoluit. Stimulum tuum persentiscit; sed nosti quam segnem descripserit Suidas. Miserat iampridem ad te Tubertus noster Viri effigiem, vti explorares num satis disertè referret illam Statuam, quam scripseras Romæ exstare: nihil tamen huiusce rei in tuis lego literis. Quæso proxima occasione quid hoc sit, velis significare; &, si discrimen inter Statuam, effigiémque missam comperias, cures egregiâ quadam manu exprimi Statuæ lineamenta. Sponsorem me habes expensorum omnium, quæ necessaria fuerint. Vidi quæcunque seu ad me, seu ad alios perscripsisti de Vesuuiano incendio. Res sanè memorabilis, & digna Historiâ temporum nostrorum. Perge curiosè obseruare quidquid de illo proditum fuerit; vtinam verò potuisses ipse, sed sine tuo periculo, rem ipsam coram respectare, nosti enim quàm gratior veniat, qui oculatus aliquid narrat. Nihil interea prætermittendum; cùm isthic saltem testeis habere plusquam auritos valeas; nempe tibi ex hisce flammis non contemnenda occasio subnata est inclarescendi. Nihil attingo de nescio qua illa iracundiola, quam inculcas. Hæsi sanè, ac diu, multúmque omnia propè verba expendi, quæ ad te priùs scripseram; verùm agnoscere non valui, quâ occasione potuissem tibi suspicionem ingerere, quòd vel tantillum fuissem iratus. Ipse leuiculam in te commotionem notaueram: Tu videris illam in me transcripsisse; at quæso meas literas, si asseruasti, lege denuò, & vbi rem consideráris, si vel minimam columbini fellis guttulam animaduertas, mihi, amabò, indica. Scilicet demonstratum facies, quod ego nusquam peruideo. Certè tuas literas legenti subiit non semel exclamare, quod Cicero ad Quintum Fratrem, *Ego tibi irascerer? Tibi ego possem irasci?* Sed finio, ne eredere videar te id credidisse, quod neque me committere, neque te habere persuasum oportuit. Vale. Dabam Parisiis postridie Kal. Mart. M. DC. XXXII.

Salutat te tota Amicorum cohors; ac Elaus noster speciatim. Ipse velim præclarum Virum P. Campanellam, quando te tantopere amat, meo nomine salutatum facias. Sufficiebam antè illum, ob insignem eruditionem; nunc verò etiam diligo ob tantum illum in te affectum. Si me non prorsus indignum habeat cui inter amicos locum tribuat, id debebo tibi perpetuùm. Iterum Vale.

Eximio & Amico Viro IACOBO GOLIO, *in Academia Hollandiæ, & Matheseos & linguarum Orientalium Professori,* PETRVS GASSENDVS S.

EXcusabas, præclare GOLI, postremis tuis litteris diuturnum silentium: Ipse ex quo illas accepi, quinque propè menseis iam sileo; an me perinde excusabo? Facerem, nisi sæpiusculè eadem cantilena repetenda foret; ac nisi id literis aliis non necessarium edisseruissem. Hoc tamen testor; causam meæ in rescribendo procrastinationis eam præsertim fuisse, quòd commendatos mihi abs te egregios illos Iuuenes, priùs videre peroptarem. Pudebat quippe respondere, nullo officio præstito eximiæ illorum virtuti; sed nimirùm cùm ipsi me requisierint aliquoties, infelicitas mea fuit, quòd & domo abfuerim, & nosse vbi diuersarentur peruestigando non potuerim. Nunc cùm ignotem abierint-ne, an in Ciuitate adhuc commorentur; differre prolixiùs responsionem nolui. Tu, amabò, me admone, illi-ne hîc adhuc versentur, & vel ipsi mihi indica, si nosti, vel cura, vt illi schedula relictâ suum hospitium significent. Dolebo certè summoperè, si tibi, illisque testandi affectum occasio hæc prærepta fuerit. Exemplum tandem ad te mitto (quod consignare illis destinaram) meæ cuiusdam *de Mercurio in Sole viso*, obseruationis. Videbis ipse, quid rei sit; ac si fortè istic peracta obseruatio similis fuerit, operam dabis vt nosse valeam. Speraram fore, vt tale quidpiam ex Nundinis reportaretur; sed Librariorum nostrorum nemo eò proficisci ausus est. Luillerius

rius meus te ſalutat. Propoſueramus Æſtate hac ita peragrare Germaniam, vt ſequnturam Hyemem Conſtantinopoli degeremus. Verùm tumultus Germanici id nos exſequi non permittent. Deliberamus interea contendere in Angliam; ſi fecerimus, ſpes non leuis eſt repetendæ Hollandiæ, viſendíque iterùm tui. Vale, & quod facis, me amare perge. Pariſiis poſtridie Kal. Aprileis anno M. DC. XXXII.

Illuſtri Viro HVGONI GROTIO,

PETRVS GASSENDVS S.

PVdet me ſanè, illuſtris Vir, te ex Puteano noſtro, potiùs, quàm ex meipſo, accepiſſe obſeruariunculæ exemplum. Ecce itaque proprium offero; cùm veniam abs te deprecari alia ratione non debeam. Superuacaneum, fateor, officium, quando res tuis oculis ne ſemel quidem digna fuit: Sed nempe tua beneuolentia, meáque obſeruantia illud exigit. Eſt etiam quod placere poſſit, nempe vel noſtri Schickardi nomen, quem ſcio quanti facias. Ipſe aliunde exonerari inutili pondere potes ſi lubet alterum Exemplum, cum aliquo degentium iſteic amicorum communicare. Is ſi fuerit optimus Voſſius, rem mihi facies gratiſſimam. Si præclarus Lansbergius (quem tibi tamen ſim debiturus) rem habebo non iniucundam. Accepi te poſſe iſtic procurare neſcio quod genus ἰκτινοτίων. An operis etiam paullò prolixioris, quale eſt iſtud mearum nugarum tibi non protsùs incognitum? Si ſpem faceres, exſcribi curarem, quod poſſet ſuo tempore ex tuo præſcripto tranſmitti; ſed nolim eſſe importunus; Amare me perge, & Vale. Pariſiis poſtridie Kal. April. an. M. DC. XXXII.

Admodùm Reuerendo & Clariſſimo Patri CHRISTOPHORO SCHEINERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me literas dediſti, Optime virorum SCHEINERI, cum exemplo tuæ Pantographices, accepi ante paucos dies. Quàm verò gratas habuerim non eſt, quod tibi explicem multis: Sufficiat agnouiſſe me plenum affectus candorem tuum. Intexuiſti quam Parheliorum deſcriptionem rogaueram; Grates ob id refero ſummas, ac ſimul teſtor Superos, nihil mihi potuiſſe nunciare iucundius, quàm te fuiſſe priorum quoque Parheliorum obſeruatorem. Hactenùs nempe id ignoráram, adeò vt propterea non potueris debito cum elogio in Commentariolo meo nominari. Sed lætor, quòd ſolertiam tuam, nomine licet ignorato, ingenuè commendauerim, meáque opella acceſſerit ad tanti viri monumentum. Tu magni illam æſtimas; ſed ego hanc æſtimationem beneuolentiæ tuæ adſcribo; alioquin enim ſatis ſentio, quàm tenuia omnia mea ſint. Hæ potius laudes debebuntur Operi tuo eadem de te; cum mihi ſatis eſſe debeat, ſi nugamenta illa mea potuerint tibi non diſplicere. Eſt verò cur Opus euulges; cum ex adiuncta poſteriorum Parheliorum deſcriptione is habendus ſis, quó nemo plureis ſimul Soleis in hunc diem obſeruauerit. Liber tuus *de Maculis, Faculiſque Solaribus* ad manus meas nondum peruenit. Cùm primùm nactus illum fuero, pellegam ſanè auidiſſimè; tum quòd hoc genus Argumenti mihi maximoperè placeat, tum quòd abs te, quem tanti facio, ſtudioſè pertractatum ſit. Delectat interea quod ſubindicas te ex eo numero non eſſe, qui ex Maculis Stellas faciunt, næuóſque pro luminibus, veluti Alcæi quidam habent. Miraris nomen tuum fuiſſe à Gallo noſtro diſſimulatum? Idem queſtus eſt Galileus coram aliquo meorum amicorum; teſtatus ſe illi in itinere multa amicè commonſtraſſe, quæ euulgata deinceps fuerint abſque vlla ſui mentione. Sed hoc donandum humanitati. Vidi iam tuam Pantographicen, ac dici non poteſt, quàm iucundè acceperim te eſſe nobilis illius inſtrumenti Authorem primum. Habueramus iam in hac Vrbe Parallelogramma ex Auri-chalco, qualia à te deſcripta ſunt; ſed tum inuentor ignorabatur; tum neſcio quis eam ſibi gloriam velle vſurpare viſus fuerat. Ipſe, vt verum fatear, vix perſuaderi potueram, quin foret illius origo vetuſtior; quippe humanæ ſortis pudebat, ſi tanti vſus Organum, ac res, vt mihi videbatur, inuentu adeò facilis, nemini pridem veniſſet in mentem. Ita ſcilicet comparati ſumus, vt poſtquam ouum apici conquaſſato inſtiterit, dicamus nihil fuiſſe facilius. Verùm nihil iam ambigo, quin Homines tibi hoc inuentum debeant, cùm & tempore tuæ inuentionis non exſtet memoria illius antiquior, & noſtra hæc, Patrúmque ætas alia multa protulerit ſæculis priſcis inaudita. Quocirca tibi gratulor, ſimulque habeo gratias, quòd me eum eſſe volueris, cui res in Gallia primùm innotuerit. Oſtendi tuas literas eruditiſſimo Petauio, qui cum præclarè diuinaſti conſuetudinem mihi intercedere. Is gratiſſimam habuit, quam illi ſalutem dixiſti, enixéque precatus eſt, vt nomine ſuo plurimam referrem. Offendi illum ad calcem penè præclaræ cuiuſdam Opellæ, cui titulum facit *Rationarium Chronologicum*. Volumen erit ſatis iuſtum in 12. quo maior lua Hiſtoriæ nulla. Sic enim Vir magnus Chronologum agit, fidem vbique ſibi faciens, & characteres temporum inſigneis paſſim inſerens, vt tamen quaſi ſeriem texat vniuerſæ Hiſtoriæ. Alloquutus ſum etiam Sebaſtianum Cramoiſium, quo Typographo ille vti ſolet, expoſuíque illi quod ſignificaras de Operum permutatione tuo cum Typographo. Itaque ipſe paratus eſt commutationem facere Petauianorum Operum cum tuis; aut, ſi lubeat ſic agere, rationem tenere accipiendorum Exemplarium. Perſcripſeram antea ad Naudæum noſtrum vt tecum communicaret Exemplum meæ illius obſeruationis *de viſo in Sole Mercurio*: Mitto nunc tibi debitum, occaſione exhibita diſcedentis Viri

præclari,

præclari, & amici mei Iacobi Gaffarelli, qui Romam petens, vltrò sese ad illud tibi consignandum cum his literis obtulit; Res fortè erit non ingrata; quando ad studia tua pertinet. Qualiscumque tamen ea sit, ipsam habeto, quasi pignus constantissimæ in te obseruantiæ. Postularem vt factam Romæ obseruationem impertireris; sed quia nullam eius mentionem in tuis habeo literis; vereor, ne non sit abs te facta. Vale, SCHEINERI Optime, & me vt cœpisti, sic amare perge. Parisiis Eidibus April. an. M. DC. XXXII.

Et Reuerendo, & Celebri Viro THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

DIcebam tibi nuper salutem, CAMPANELLA clarissime, literis ad Naudæum scriptis: Nunc cùm virtutis tuæ studiosus Gaffarellus noster Romam petat, literas ad te dare placuit, quibus meam in te obseruantiam testatiorem exhibeam. Dudum certè est, quòd tuum illum generosum Genium suspicio: Sed quod amici illius mei tantus amicus factus sis, studiosè quoque iam complector. Vadem alium candoris mei, quàm communem illum amicum non præsto; ipse te satis edocebit quàm loquar ingenuè, quàm agam sincerè. Tu experire quocumque tandem imperato officio. Videbis profectò vt saltem desideraturus non sis paratissimam voluntatem. Tenue mitto munusculum: sed accipe simul ingentem affectum, quo me tibi totum deuoueo. Vale. Parisiis Eid. April. M. DC. XXXII.

GABRIELI NAVDÆO Suo,

PETRVS GASSENDVS S.

NIhil necesse est, mi NAVDÆE, vt scribam ad te pluribus. Discedit ad te communis amicus, ex cuius ore quæcumque forent conscribenda excipias. Accepi nuper Epistolam optimi Patris Scheinerij cum Pantographices exemplo, quo me donatum voluit; at redditum simul non fuit, quod ille missum simul scribit Exemplum quoddam Parheliorum. Fortè tamen id alia occasione ad me transmittes: rescribo ipsi, ac vnà mitto editam nuper obseruationem visi in Sole Mercurij. Mitto etiam, ac simul do ad præclarum tuum Campanellam literas, in quibus imploro tuum Vadimonium. Tu prout me nosti, fidem facito; neque enim postulo aliud. Ama me semper, & si quid rerum istic moliris, significa. Si fortè verò aliqua mea industria opus sit, nosti quo iure quæsitam habeas. Vale. Parisiis Eid. April. an. M. DC. XXXII.

EIDEM.

DIscesserat iam Gaffarellus noster, cum Tuberti manu accepi literas tuas suauissimas cum Epicuri effigie, & Parheliorum Exemplari. Responsurus illicò fueram; at quando tu faciebas spem tum Voluminis *de Maculis Solis*, tum Laërtiani Exemplaris, cum notis marginalibus; distuli, donec Moræus noster & reciperet, & traderet omnia. Nunc, cùm à tribus aut quatuor diebus ista sint mihi præ manibus; tempus sanè est, vt ad te rescribam. Initium porrò meritò facio ab illa gratiarum actione, quam singularem tibi debeo, ob procuratam effigiei Epicureæ delineationem. Nempe agnosco studium, quo Hovvenij illius tui, egregij sanè artificis, sollicitasti operam; ac receptam simul in te mei causâ obligationem. Quid ego illi per te debebam, significandum fuerat; quando sola animi grati testificatio non est satis. Neque verò est, quòd illum propterea minus expectare abs me debeat; qui daturus sum operam, vt ex nominis ipsius mentione, luculentissimam faciam. Quæso te, vt illi interea plurimam meo nomine & referas gratiam, & salutem dicas. Me profectò illius manus delectauit mirificè; & quotquot ex nostris amicis conspexere lineas, viri industriam laudarunt. Tu mihi declara, cùm primùm vacabit, an quod manu dextra Epicurus tenet, cylindri formam habeat, referátque volumen, seu chartam, sibi ipsi circumuolutam. Suspicor nimirùm sculptorem ad id respexisse, quod Laërtius ait κυλίνδρους, circiter trecentos fuisse Epicuro conscriptos. De Parheliis nihil adiicio ad ea, quæ priùs ad Patrem Scheinerium; rescribam ipsi postquam opus de Maculis pellegero; neque enim adhuc vacauit oculos, mentémque eò conuertere, ob segnitiem librarij, cui tradideram informandum. Lætor interea gratam illi meam obseruatiunculam de Mercurio in Sole, fuisse. Nihil necesse est ad ea respondere, quæ per te de illa requisierat; cum peruidisse iam omnia debeat ex misso excuso Epistolæ meæ ad Schickardum exemplari. Attexo potiùs aliam circa Mercurium obseruationem, quam habiturus quoque sit, quantum opinor, non iniucundam. Occasio imprimis huiusmodi fuit. Mandata iam typis, atque euulgata prædicta Epistola fuerat; cùm tandem sum nactus duas priores parteis Ephemeridum Keplerianarum. Illas obiter cum euoluerem, obseruaui Mercurium conspici potuisse sub Sole ante annos quatuordecim; tametsi id in nouo Orbe. Tunc piguit me id pronunciasse, concessum nobis primùm fuisse obseruare posse in Sole Mercurium; quod ex inuento vsque Telescopio, συνημμένος Soli coniunctus, subiunctus-ve priùs non fuisset. Quin maior etiam me cepit pudor, cùm ad sequenteis annos respectans, deprehendi post duos annos coniunctionem parem futuram, sicque rem longè euadere, quàm credideram, frequentiorem. Porrò alias quoque corporeas Coniunctiones perscrutatus, præter illam, quæ eodem anno euentura est, & præteritam ante decem annos; adnotaui debere vnam extrema die mensis Aprilis nuper elapsi contingere. Itaque licet non dubitarem inuisibilem futurum Mercurium, quòd, vel Keplero admonente, factus Sole superior, foret ab ipso contegendus: rem obseruare tamen volui,

ad conuincendos illos, qui adhuc in ea hærent sententia vt existiment Mercurium perpetuò deferri in Epicyclo, nos inter, & Solem detento. Ac rationes primùm subduxi, ex quibus habui Mercurium in medio Solis disco futurum (puta in distantia à centro, latitudineve Austrina minutorum non prorsus quatuor) proximè post occasum Solem; si quidem Sol nobis eo die occumbere debuit hora 7. min. 12. à Meridie; media verò illa Coniunctio celebrari debuit hora 7. min. 15. Ratiocinatus quoque sum, factis vtriosque Sideris in eandem partem motibus, totum Solis discum non posse peruadi à Mercurio, nisi horis præcisè decem; sicque transcursus initium ab hora vsque secunda cum duabus quintis futurum, finem verò post mediam noctem, seu hora 12. cum totidem quintis. Deinde omnia adparaui, vt si rerum à existimassem conspectum iri Mercurium, accinctúsque esse ab Aurora velui, suspicatus quinque horarum, vt nuper, anticipationem. Et fuit quidem Cælum toto tempore antemeridiano nubibus obductum; sed inclarescens à Meridie, clarissimum Solem ad occasum vsque transcurrentibus, per vices dumtaxat, nubilis raris exhibuit. Versabatur in eadem scena Mothæus noster Vayerius, & Cantaclarus, quorum prior circulum album, amplúmque oppositum Soli moderari voluit, cùm ipse Telescopij dirigendi gererem curam. Cæterùm illo tempore toto Mercurius nobis planè inoisus; cùm ne macula quidem alia disco Solis appingeretur. Hinc si ritè se habuit, Ephemeridum calculus, asseruare possumus, Mercurium præter Solem factum; sed sopponamus coniunctionem præoccupauisse quinque propè horis; an-non debuisset Mercurius ante horam decimam maturinam sub Solem ingressus, post secundam pomeridianam salutare centrum, ac illi deinceps ad occasum vsque, Vale continuum dicere? Certè Mercurij latitudinem atque adeò semitæ eius per discum Solis prolixitatem non malè designatam fuisse ex consonantia calculi cum illa mea nupera obseruatione est coniiciendum. Temporis autem hallucinatio non videtur maior, quàm tunc fieri hoc tempore potuisse; cùm præsertim heic error quoque Ephemeridum Origanicarum consentiat. Vt enim Mercurij cum Sole Coniunctio debuit per ipsas mense Nouembri tribus diebus cum septem horis euenire maturiùs, quàm debuerit per Keplerianas; ita iam debuit tribus diebus cum octo horis præcurrere. Verùm fingamus Coniunctionem debuisse non quinque, sed & decem horis celebrari velociùs; an-non tametsi Mercurius subiisset Solem ante eius ortum; debuisset nihilominus non abire ex eius disco, nisi duabus & ampliùs horis; postquam ego aciem intendi? Addo, ne quispiam causaretur potuisse Mercurium ab occaso Sole in discum eius incurrere, adfuisse me die sequente ab ipso vsque Sole exorto, hoc est, ante horam maturinam quintam, exploraturum an transcursus superesset vestigium. Nihil porrò etiam tunc visum; cùm licet Mercurius iniisset Solem ab ipsissimo occasu, non debuisset tamen exire, nisi besse propè horæ, ab exortu. Atque hæc sunt, quæ poteris cum optimo viro habere communia. Precarer, vt meo nomine præclaro Holstenio persolueres grates, quando me Noris Viri illustris in x. Laertij librum tuo interuentu beare voluit, sed profectò proua illius in me voluntas maior est, quàm vt restationem gratitudinis literis ad ipsum destinatis, prætermittam. Meum illi seu to, seu Bochardus noster tedderis Epistolium. Quod scribis de locis quorundam Authorum, qui Epicuri meminerint, aut illa vidi, aut ea non sunt, quæ scrupulosè valde consecter. Vt nihil enim negligo ex antiquis Authoribus, qui habere superstites Epicuri libros potuerint, ita non admodum requiro, quæ Recentiores proferunt, quando haurire nihil potuerunt, nisi ex iisdem fontibus, qui nobis quoque adhuc scaturiunt. Pergratum est tamen, quidquid admones, eum *analécta*, sedulus cognoscere possis, quæ me præterfugiant. Illud perlibenter viderem, quod de Bonciario subiicis: at vereor, ne, quod innuis, opus fuerit solùm in votis. Quod de quantulacumque mei apud Eminentissimos, Eruditissimósque Viros æstimatione, memoras; id totum debeo tum opinioni, quam de tua virtute meritò concipiunt, tum insigni amicitiæ, quæ mihi tecum intercedit. Tu vide, ne affectus ille, quo me complecteris, imponat, & in me prædicando nimius, idoneum sponsorem non habeas. Ipse mea conscius imbecillitatis, non alius haberi, alius esse studeo; neque is sum, qui meo Genio vllam faciam vim, vt sustinere famam possim. Vtcumque se res habeat, tu, qui me nôsti, fac nouerint id mihi cordi præsertim esse, vt à Viris eruditione eminentibus diligar, ipsisque me deuoueam totum. Saluta verò, inter cæteros eruditum Allatium, de quo sæpe cum Burdelorio Operum ipsius & demonstratore, & laudatore sermonem conseruî. Vidisti in Catalogo Francofurtensium Nundinarum Titulum Fluddanæ ad me Responsionis: Ego nihil vidi ampliùs. Aduenit nuper ex Anglia adolescens ingenuus, qui Fluddo viso, retolerit illam typis nondum commissam, ipsúmque Fluddum conquestum meam in scribendo breuitatem, in exantlando nescio quo magno Opere adhuc laborare. Cum primùm opus prodierit, mihíque innotuerit, tem vt exoptas significabo. Superest, vt indicem paucis quid lucis videatur Lucretio ex meis illis qualibuscumque lucubrationibus affulsurum. Id scilicet enixè rogas, quod res sit præsertim futura pergrata Clarissimo Viro Alsario à Cruce, benè meriturо nouis Commentariis de Lucretiana Philosophia. Faciam ergo ingenuè, sed priùs testatus me nullas meas nugas tanti ducere, vt putem illas cum vigiliis tam docti Viri comparandas. Tu me scilicet rubore suffundis, ac penè dicam, enecas, cum scribis illum ab instituto, si ego quidem credam mea sufficere posse, Poëtæ intelligendo, destiturum. Quasi verò non ego potiùs retrahere pedem ab incœpto debeam, quàm vt ille ab opere laudatissimo absterreatur? Sed erit fortè, quòd vterque in eodem campo decurramus, cùm ille Lucretium ex serie contextus interpretaturus

pretaturus sit, ipse Methodo paullò immutata Lucretium producturus sim, ad explicationem, confirmationémque Placitorum Epicureorum hinc totus quidem Lucretius in opellam meam transferetur; sed carminum ordo mihi perturbatus, planéque varius futurus est. Ecce enim assumo aliam in Epicuri vitæ Apologiam; alia in partem Philosophiæ Epicureæ Canonicam; vt quæ libro quarto de Sensuum veracitate disputantur; alia in partem Ethicam, vt quæ præsertim continentur in Librorum Procemiis; quæ referuntur in eodem libro de fugitandis amoris simulacris, ac pabulis, qoæ libro tertio de constantia in ferenda morte, & id genus alia. Cætera omnia variè per Physicam partem distribuo, passim nimirum, quatenus quidlibet facit ad institutum. Vt habeas autem specimen, ex quo tractationis ducere coniecturam valeas, recens exemplum profero. Versabatur proximis diebus illa quæstio præ manibus, an membra Animalium destinata fuerint, factáque ad vsum; an ipsis casu sic generatis, casus, industriáque vsum fecerit. Primùm igitur illam Epicuri opinionem commemoraui, quæ habetur apud Lactantium, tum libri tertij Institutionum capite 17. tum libri de opificio Dei capite 6. Deinde versus illos subieci, ex libro quarto Lucretij, *Illud in his rebus vitium*, &c. Ac postea, vbi exposui vt Epicurus excogitare fortuitam membrorum conformationem potuisset; carmina retuli nonnulla ex libro quinto Lucretij; præter ea, quæ cùm de rerum origine commemorassem. Adhæc sententiam consimilem Veterum aliorum Philosophorum attexui, ac nominatim Empedoclis, vt ab Aristotele narratur, tum libro primo, capite primo, de Animalium partibus; tum libro secundo, capite secundo de naturali Auscultatione. Id etiam subtexui, quod Galenus habet libro primo de vsu Partium, capite 21. circa Epicureos, Asclepiadeósque; ac simul apposui argumenta varia, quibus res fieret probabilis. Postremò, quoniam hæc opinio cum Decretis Fidei nostræ, veráque ratione non poterat stare; opposui illi inter cætera ea, quæ Lactantius disputat contrà: itémque quæ Plato in Timæo, Aristoteles locis citatis, Stoïci apud Ciceronem in libro secundo de natura Deorum, ac in tertio de Finibus. Subinde, postquam sum conatus Hippocratem aot excusare, aut ad veram etiam opinionem reducere; præcipua quædam ex Galeno totis illis septendecim, diuinis sanè libris, selegi; ipsémet quædam Marte meo contra Epicurum disserui; & quantum potui, feci satis argumentis oppositis. Hactenus edo specimen, ex quo tu potiùs intelligas, quàm ego cogar dicere, an & quantum id ad Lucretium faciat. Tu, si fortassis cum Alstrio communicandam rem duxeris, effice imprimis, vt summum candorem, quo cum, amicis ago, cognoscat; tum, vt quam cœpit in me testari beneuolentiam foueat; denique, vt meam in se obseruantiam perpetuam putet. Finem his scribendis faciebam, cùm me Mersennus noster inuisit. Occupatione mea perspecta, rogauit statim nomine suo salutem tibi dicerem, idem contendit Præsul meus, qui in musæolum ipsum deduxit. Petiit Mersennus, adijcerem, mirari se, quòd nihil adhoc de propositis per te Campanellæ quæstionibus responsum fieri curaueris. Excusare te volui; sed ille subiunxit aurem vellicandam. Voluit tandem, quod ego qooque, vt Campanellam salutares, neque Gaffarellum prætermitteres. Tu, mi NAVDÆE, optimè Vale; Perge similis esse tui; & me amare ne desine. Parisiis, v. Eid. Maïas an. M. DC. XXXII.

Præclaro Viro LVCÆ HOLSTENIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Qvanta sit humanitas tua, expertus loquor, Docte HOLSTENI, Acceperas me desudare in restituendo decimo, eóque deprauatissimo Laërtiani codicis libro. Illicò, factâ tibi copiâ Basileensis Exemplaris, cui ὁ μακαρίτης, Aldobrandinus Notas marginaleis, lectionésque varias illustri manu apposuisset; decerpsisti ex codice integrum librum decimum, ipsúmque ad me transmisisti. Profectò si ex nota facie, si ex obsequio præstito, si ex vetere amicitia hæc liberalis animi prodiisset testatio; esset, quòd gratias agerem: At nunc est præterea, quòd candorem tuum non sine stupore suspiciam. Videlicet qui promouendis ingenuis literis es natus, nullam studiosos adiutandi occasionem vis prætermissam. Cæteros ferè occupat liuor, qui defossos thesauros malunt, quàm vt, cum ipsi nequeant, ditescere alios patiantur. Tu longè generosior, qui, quod posses ipse vsurpare tibi, ita profundis in alios. Quod me attinet, dabo operam, vt experiare noo ingratum. Vtinam verò ipse mihi, quid officiorum præscriberes; ita me Deus adiuuet, vt obsequentissimum haberes. Non vacauit adhuc notas illas omneis conferre, ac expendere; obiter tamen animaduerti quò præsertim Vir eruditus interpretando respexerit. Obseruaui illum multa adnotasse ex editione Parisiensi, nisi fortè quoddam Exemplar Vaticanum habuit illi simile, quo Stephanus vsus. Vtcumque sit; fateor ingenuè quidquid habere hactenus ex Codicibus seu impressis, seu manu-scriptis licuit, impar esse locis corruptissimis, quæ passim occurrunt, sanandis. Absit proinde Medicas manus, ac oon fallenteis pollicear; satis erit, si meas quasdam coniecturas proferens perspicuum faciam, qua præcipuè Textus videatur esse νοσώδης. Sed non est, quòd te his detineam, virorum Humanissime; superest potiùs exorem te, vt quando me non cogitantem deuinciendum existimasti, affectantem iam in amicum studiosum tui, obseruantémque cooptandum censeas. Vale. Parisiis v. Eid. Maïas, an. M. DC. XXXII.

Viro

Viro Claro GVLIELMO CÆSIO *Typographo Amsterodamensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

SCripserat ad me ante paucos menseis nobile illud literarum decus Hugo Grotius, tum placuisse tibi meas aliquot Cælestium rerum Obseruationes; tum desiderare te pluteis ad illustrandum, quod moliris insigne Cosmographiæ opus. Itaque rem statim & illi, & tibi facturus pergratam, amicum meum singularem Iacobum Valesium in Delphinatu agentem generalem Franciæ thesaurarium, literis datis exoraui, vt quas haberet generis huius Obseruationes impertiretur. Siquidem nôtam penes ipsum delitescere plurimas, quas vel ipse, vel industrius, quo iampridem vtitur, obseruator peregisset. Exspectatum diu responsum, propter grassantem illic geotium morbum Epidemium; at commodum ecce aduenit. Quia enim noster Salmasius est crastina luce ad vos discessurus (ô Fata nostra, qualem virum eripi nobis patimur!) committam illi fasciculum, vel thesaurum potiùs acceptarum Obseruationum. Thesaurum dico; nam erit sanè, cur tibi ex eo euulgato Posteritatem totam obstringas. Nôsti enim obseruationes esse fundamenta, quibus Astronomia nixatur; & cùm plurimi exotiantur semper, qui Tabulas, Ephemeridásque contexere possint, aut corrigere, raris tamen sæculis nasci, qui ipsi studiosè obseruent. Hinc nihil mirum, si post exactam tot sæculorum seriem, perfectè adhuc instaurari Cæleste hoc studium non potuit; quando ex tota Antiquitate infrequentissima habentur obseruatorum subsidia. Vnus memoriâ totius æui dignissimus Tycho Braheus in hanc præsertim curam incubuit. Sed Codices obseruationum tandiu exspectari adhuc inuidentur. Et licet Keplerus ex illis Tabulas suas deduxerit; cùm nondum tamen hæ Tabulæ Cælo ad amussim respondeant (omnium alioquin præstantissimæ) desiderium Posteris fiet Tychonicarum Obseruationum, quæ cum faciendis conferantur, ad perficiendam scientiam. Seu enim Keplerus non omneis aduocârit, nec ceperit; seu fortassis aliquibus, quo Hypothesibus consentirent adiecerit quidpiam, aut ademerit: Profectò Veri scrutatores requirent olim historiam, varietatémque Obseruationum. Quod moneo, vt intelligas, non posse institutum tuum mihi non admodum probari; cùm, si qua nancisci obseruata potes, ea tanto studio transmittere in Posteros satagis. Imitaris enim generosum illum Snellij vestratis, & nostri quondam amici, genium; cui nisi deberemus, quas collegit Hassiacas, VValterianas, & Regiomontani, Tychonísque Obseruationes pauculas; mirum quàm tenues reliquiæ superessent nobis ex diuite æuo. Præclarè verò ita facis: etenim quæ cuduntur alia, delet dies facillimè; quæ huiusce sunt ordinis, recordatione grata confirmat. Cætera quippe non sunt certis alligata temporibus, & quæ scripta sapienter sunt, occidere millies & redire possunt: at obseruata huiusmodi sic à momentis temporum pendent, vt habita semel, singularia sint, & perdita semel, restitui non possint. Quare, vt studiosis carissima sunt; ita nunquam illos eorum temporum, quibus sunt perfecta occupat obliuio. Mihi proinde gratulor, quòd quas Obseruationes mitto (aliàs fortassis sepeliendas) procurare studiosis possim; tibi gaudeo, qui cùm sis natus, vt bonas Arteis promoueas, occasionem hanc præ manibus habeas. Fasciculus certè insignis; cùm nudæ præsertim sint Obseruationes; neque post citatum Snellij spicilegium vberius vllum, quod sciam, exstet. Vt verò habeas quanti fieri Obseruationes possint, aut debeant; sciro me bis omninibus sponsorem illarum præstari. Primùm Amicus ille meus, Vir fidei summæ, eruditionis eximiæ, patientiæ indefessæ est. Deinde eius obseruator nomine Elziarius, Olitor ille quidem est; sed quo profectò non alius vnquam magis opportuna loquutus. Sanè vt Protagoras olim Democrito exhibuit ingenij specimen ex scita lignorum structura: Sic Elziarius ex eleganti Vixilianorum hortorum cultu, genij Mathematici argumentum Valesio præbuit. Nec verò vnum illud fuit: siquidem breui is euasit, vt & obseruandi peritiam maximam acquisierit, & totam Trigonometriam planè perdidicerit, & Astronomiæ fundamenta ita introspexerit, vt ego aliquando superueniens, offenderim ipsum defendentem Telluris motum, soluentémque ex intimis huius scientiæ principiis, quæ eruditi quidam viri secùs sentientes obtrudebant. Quódque admirere, id cœpit sub annum ætatis quadragesimum, vxorem aliunde & liberos curans, hortósque colens assiduè: adeò vt cum illum noctu obseruantem, scribentémque contemplater, viderer mihi Cleanthem videre, à quo non secus transigebantur dies in hortis; noctes in studiis. Tertiò proinde & illius in eo obseruando diligentiam totam ac non semel intuitus sum; & exploraui ipsemet eius instrumenti, quo vtitur, fidem.

Sextans est trium paullò minus Pedum, ligneus ille quidem, sed quem illemet sic est fabrefactus, vt optimè cohæreat, sic illiuit, vt nihil patiatur à mutatis temporibus; sic per transuersas lineas diuisit, & pinnacidia in eo composuit, vt vix vnquam integro minuto aberret ab iis Fixarum distantiis, quæ à Tychone sunt consignatæ. Denique plurium huiusmodi obseruationum calculum instituens, deprehendi illas mirè consonare; & nonnullas etiam conferens cum exquisitioribus quibusdam ex meis, quod desiderarem, vix fuit aliquid. Cæterùm, cùm per-raræ sint habitæ Gratianopoli quàm plurimæ ac penè omnes peractæ sunt Viziliæ; quod oppidum est Gratianopoli ad Austrum duabus leucis maiusculis. Occasio fuit, quòd Valesius, quam-primùm ex Scotia, vnde est oriundus, ad Delphinatum accessit, ad illustrem illum Lediguerium sic adscitus est, vt cum celebrem eius domum, quæ Viziliæ est, frequentissimus iraret, Olitorem Elziarium

illic nouerit, & de parando in ipsis hortis Obseruatorio cogitauerit. Hinc poteris quidem has obseruationes Vizilianas inscribere: sed pergratè accipiam, si ex amici nomine Valesianas indigitàris. Ego provt ille eas ad me transmisit, committo; Tu vel transpone, vel selige, vel vtere tandem pro tuo instituto. Illarum series sic sequitur.

Planetarum distantia obseruata Vizilia, cuius latitudo 45. grad. 5. min. 39. sec. Longitudo eadem, qua Gratianopoleos, vbi Polus attollitur 45. grad. 12. min. Anno 1622. &c. prelongâ serie.

Habes hucusque, Praeclare CÆSI, obseruationum copiam, quâ Valesius credidit serie. Catalogus certè instructissimus, & non paucorum, vt vides annorum, circa Superiores Erraticas Stellas. Quod si non perinde instructus circa Inferiores est; causam puta editos monteis, qui Viziliæ Ortum, Occasúmque præripiunt, & conditionem earum Stellarum, quæ tum manè solùm, vesperéque conspicuas sese exhibent, tum plerumque latent sub radiis Solis. Mercurius verò potissimùm, de quo omnes Obseruatores id iure queruntur, quod de Marte Plinius, *inobseruabilem eius esse cursum*. Fortassis mea illa de Mercurio ante annum in Sole visô obseruatio poterit esse instar plurium, quæ desiderari heic possent; & quadam etiam ex parte supplere, quod Keplerus conqueritur, Obseruationes omneis Brahei per viginti annos conscriptas, cadere intra vnicum trientem Mercurialis excentrici; reliquos verò duos trienteis inobseruatos manere. Ex quo mirum videri non debet, si Keplerianus calculus tempore meæ obseruationis absuit à vero quinque propè horis; id lucro potiùs deputandum, quòd non vt alij abfuerit quinque aut saltem tribus diebus. An verò gratum faciam, si heic attexuero Obseruationem nuperam, ex qua circa eundem Mercurium Kepleriani quidem calculi error paullo maior; at aliorum Artificum maximus longè proditus est. Cùm hoc ipso anno 1632. & die Iulij 29. sub horam quartam matutinam expergefactus in Auroram respectarem, Venerem in ea promicantem vidi, & nescio, qua fœlici sorte oculos ipsi circumducens, incidi in Mercurium, ab illa distantem triplici quasi Diametro Lunæ. Facta statim præ manibus Kepleriana Ephemeris indicauit Coniunctionem sideris vtriusque celebrandam die 31. Idque in ipsa Meridie, cum nota hac apposita, *Mercurius ferè corporaliter iungitur Veneri; tamen quinque scrupulis superior. Attendatur manè ♀ eum in Aurora monstrabit paullò altiorem.* Itaque ego me ad illam, & diem, & horam ita accingendum duxi, vt diem non negligerem antecedentem, & consequentem. Verùm die 3. crassi adeò fuere vapores Horizontem obsidentes, vt priusquam discuterentur, Venus ægrè apparuerit, Mercurius euanuerit. Ipsa die 31. apparato organo, vt Veneris saltem distantiam à duabus Fixis acciperem, Fixæ omnes priùs obliteratæ fuerunt, quàm illa ex densioribus vaporibus emergeret. Quare id solùm superfuit, vt explorarem num Mercurius illius corpus circumstaret. Inclarescebat iam Aurora, & hora quarta parùm aberat, cùm ægrè Mercurium detexi, & Cantoclaro amico meo, cuius ædeis, ac vineam huius obseruationis gratiâ tunc vsurpabam, demonstraui. Situs Veneris supra Horizontem erat tunc septem circiter graduum; Mercurius verò ab ea distabat, cùm nudo visu inspiciebatur, tanto marginum interuallo, quantum Veneris Diameter adimpletura videbatur: cùm verò Telescopio, videbatur posse Diameter Venerea quinquies circiter collocari in intercapedine. Erat autem Mercurius Veneri non supra, seu ad verticem; non planè ad læuam, seu in eodem parallelò dicto Almicantharat; non planè loco inter hæc medio, sed versabatur inter hoc medium, & prædictum parallelum; adeò vt spectato Eclipticæ situ, videretur præcisè esse, aut non multo antè fuisse in eodem cum illa latitudinis circulo, sed collocatus ad Boream. Pulsauit quarta interea, & non longè post, Mercurius disparuit. Omnibus expensis; Quia iuxta prædictam Ephemeridem Coniunctio illa heic fieri debuit eodem die, hora ij. cum triente, ante Meridiem; & contigit tamen hora proximè tertia, cum sextante; ideò visum est calculum Kepleri nimis promouisse Coniunctionem hanc septem horis cum semisse. Sed parum nempe istud est, si cum hallucinatione Ephemeridis Origanicæ comparetur, iuxta quam tribus anto diebus euenire debuerat, & minimùm, si conferatur cum Ephemeride Argolij, quæ celebrandam promiserat quinque diebus maturiùs. Est autem valde mirabile, quòd vix aliquid, aut nihilum etiam Keplerus aberrauerit in designanda sub Coniunctionem latitudinum differentia: & maximè si Diameter Venerea conspecta Telescopio, habeatur vnius proximè minuti. Occasione porrò huius Coniunctionis, memorarem similem aliam Veneris eiusdem cum Marte, vt putà, quam etiam absque vlla designatione locorum ex Fixis obseruaui anno 1622. mense Octobri. Cùm die enim 14. discederem Diniâ Aquas-Sextias, Aurorâ iam inclarescente, animaduerti Venerem à Marte distantem paullò minus Diametro apparente Veneris. Existimabam esse Dodrantem, vel quanta apparebat inter secundum Equum in Helices cauda vicinámque ipsi stellulam intercapedo. Erat autem ♀ occidentalior, habénsque Venerem deflectentem in Mescurum, seu Vulturnum circiter. Die verò 15. eodem tempore, ac itinere Diniam inter & Aquas-Sextias medio, Venerem vidi orientaliorem, & Martem ab ea deflectentem versus Mesoboream. Distantia visa paullò maior, quàm inter duas infimas Stellas ex tribus appendicibus Balthei Orionis, longè verò minor, quàm inter duos Hœdos. Enimverò, quia eodem anno, ac in fine Ianuarij eorumdem ♀ ac ♂ Coniunctionem obseruâram Aquis-Sextiis, non illam quidem

dem adeò propinquam, sed tamen, vt puto, satis exquisitè; ideo lubet magis eam adponere. Radio vtebar Astronomico in parteis decies millenas diuiso, & transuersali in simileis, cylindrulisque pro pinnacidiis tam ad oculum, quàm in transuersali. Cæteros dies antecedenteis, consequenteisque prætereo; Coniunctionis diem deligo, & vnicum duntaxat ante, vnicum post adiicio. Itaque eiusdem & anni 1622. & Ianuarij die 30. hora 7. vespertina exhibita est distantia Veneris, & Martis o. grad. 36. min. & iterata o. grad. 35 $\frac{1}{2}$. min. ac repetita tertiùm o. grad. 35. min. At hora 7 $\frac{1}{2}$ inter Venerem, & caput Andromedæ distantia fuit 28. grad. 40. min. Inter ♀, & Markab Pegasi 20. grad. 56. min. Inter verò ♂, & caput Andromedæ 28. grad. 47. min. Inter ♂, & Markab 21. grad. 26. min. Ac postmodum ad explorandam instrumenti fidem inter Sirium, & Procyonem occurrit distantia 25. grad. 42. min. Die sequente 31. horâ 8 $\frac{1}{2}$ vespertina, distiterunt Venus, & Mars o. grad. 28. min. neque moliti quidpiam aliud, propter exortas nubeis licuit. Die verò prima Februarij, hora 7 $\frac{1}{2}$ vespertina, fuit distantia Veneris, & Martis o. grad. 36. min. $\frac{1}{2}$ Veneris verò, & Capitis Andromedæ 27. grad. 37. min. Veneris, & Alæ Pegasi 13. grad. 41. min. Martis, & Capitis Andromedæ, 28. grad. 12. min. ♂, & Alæ Pægasi 14. grad. 16. min. Simileis alias Veneris Coniunctiones adderem, ac præsertim quidem cum ☾; sed quia descriptam iam habes, quam obseruaui in hac Vrbe anno 1625. die 9. Februarij; addo hîc solùm aliam, quam obseruâram Aquis-Sextiis, anno 1619. mense Aprili, vel ex eo, quòd Sideris vtriusque distantiam acceperim non modò semel, cùm venater adhuc horam ex altitudine Arcturi: sed ter etiam interdiu, cùm horam captarem ex Sole. Die ergo Aprilis ij. manè hora 4. min. 55. distitit ♀ à ☾ 1. grad. 1. min. horâ 9. min. 36. distitit 2. grad. 24. min. hora ij. min. 16. distitit a. grad. 57. min. Hora pomeridiana o. grad. min. 20. distitit 3. grad. 27. min. Præterea autem, vt exacto mense, seu die Maij ij. manè hora 4. min. 50. cùm Luna videretur quasi constituere apicem Trianguli penè Isoscelis, cuius angulos ad basim occuparent ♀ & ♃ proximè ipsam eorum Coniunctionem, distantiam fuisse ☾ à ♀ 10. grad. 45. min. hora 4. 50. min. ☾ à ♃ 10. grad. 20. min. hora verò 5. Veneris verò & ♃ o. grad. 32. min. hora 4. min. 30. Sed ad Mercurium redeo, de quo postremò obseruationem, quam dicere licet negatiuam, adiicio, excerptam ex Epistola, quam Romam ad Naudæum scripsi ustendendam Scheinerio, v. Eidus nuperi Maij. Ea sic habet. *Attexo potiùs aliam circa ☿ obseruationem*, &c. vsque ad illud, *hac ergo sunt, quæ poteris cum optimo viro habere communia.* Habetur superiùs. Hactenus excerpo, mi CÆSI, ac finem simul facio. Tu benè Vale, & magno Reipublicæ literariæ bono magnis conatibus insiste. Parisiis Kalendas Octob. anno M. DC. XXXII.

Gassendi Epistola.

Viro nunquam satis laudato GALILEO GALILEI *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS S.

SAtis temporis iam elapsum est, Humanissime Virorum, ex quo Diodati manu accepi, quod consignari mihi voluisti, Dialogorum tuorum Exemplum. Quod serò tamen gratias agam, excusationem mereor; quando vix tandem licuit discedenti Parisiis desiderata lectione frui, die vno, aut altero. Nempe quam-primùm egregius liber factus est mihi præ manibus, tanta illius apud studiosos expectatio inarsetat, vt quia Diodatus Exemplum suum detulerat in Angliam, meúmque vnicum superetat; vix vllus fuerit, qui peruidere successiuè non postulârit. Itaque discessus occasio vix demùm fecit illius copiam, ægréque inter varias occupationes obriuui, vt prægustarem, quod spero adhuc, quam-primùm conquieuero, pleno quasi ore sorbere. Interea cùm forer in hac ciuitate paucis diebus commorandum, significare volui, quàm gratè acceperim librum; quàm iucundè percurrerim. Equidem tanta sum affectus inter legendum voluptate, vt etiam-num; quoties mente repeto, mirificè mouear. Ita scilicet tibi constas, amantissime Veritatis Vir, vt quodcunque ratiocinaris, Naturam semper sequaris Ducem, & ex propriarum Obseruationum diuite penu, Principia ducas. Assurgis quò Mortalium nemo subuectus est hactenus; fœlicésque huiusmodi sunt, qui vel eminùs consequuntur. Quod mirabile verò fit; cùm humana sagacitas procedere vlteriùs non possit, is iu te est animi candor, vt bona fide semper agnoscas, naturæ nostræ infirmitatem. Quantumcumque enim coniecturæ tuæ sint verisimillimæ; non sunt tibi tamen plusquam coniecturæ; neque, vt vulgares Philosophi solent, fucum facis, vel pateris. Quàm iustum rebus imponis pretium! Obliuisci certè, si velim, non possum, glebulæ terræ commendationem supra Adamantes, & alia, quæ malè sanum vulgus miratur. Dicerem plura, sed si perspectus tibi vtcumque meus est Genius, diuinabis planè nihil esse in tuis ratiociniis, quod summopere mihi non arrideat. Addo solùm me periucundè in id incidisse, quod per literas admonueras, de opinionis tuæ consensu circa Stellarum exilitatem, cum mea illa de Mercurio in Sole viso, obseruatione. Delectat quippe eam tibi cogitationem venisse in mentem pro ingenij acumine, inexhaustáque solertia, cui ego, vel non cogitans, tam promptam præstiterim fidem. Sic euenire plerumque solet, cùm nobis satis est animi, vt ab opinionibus præiudicatis discedamus. Non pauca sunt, quorum spem facis, vt circa ponderum cadétium inæqualem velocitatem. Quæso te, idque non meo solùm, sed Mersenni etiam nostri, aliorúmque nomine, vt non patiaris

nos illorum rabescere exspectatione. Morinus inter cæteros librum tuum auidè legit, réque suspicit, vt par est; non fatetur tamen se victum, existimátque rationes suas in manuscriptum Prodromum perseuerare illibatas. Ipse, cùm multa alia in tui gratiam edissérui, tum præsertim exaggeraui causam abs te redditam de geminata intra diem naturalem Maris reciprocatione,& commendatione dignissimam esse, & incocussam persistere. Ea commemorarem,nisi ipse nosses,solui potuisse obiecta omnia ex iactis abs te fundamentis. Id dico, Antiquorum omnium rationes, & Hypotheses apparere nugas & insomnia mera, quando cum inuento tuo comparantur. Contigit certè mihi non semel, vt cum apud viros ingenuos tuam explicarem sententiam, tanta in animis audientium fieret verisimilitudo, vt assumpta motuum Telluris Hypothesis,ad declarandum Maris æstum, probabilitatem ex ipsa declaratione obtineret. Verùm plura Deo volente, cùm licebit per otium. Vale interea & me ama. Lugduni in itinere, ipsis Kalendis Nouembribus,anno M. DC. XXXII.

Literas hasce cognato tuo viro optimo commendaui; Tu si quidpiam officy ex me fortasis exigas, significare per ipsum potes. Iterùm Vale.

Admodùm Reuerendo, & Doctißimo Viro Patri THOMÆ CAMPANELLÆ *Philosopho celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

RESCRIPSISSEM pridem ad te, Præclarissime CAMPANELLA, nisi posteriores tuæ literæ, quas emissas rescieuram, desiderium sui diuturnum fecissent. Ac illas quidem Parisijs demùm circa huius mensis initium accepi; sed de discessu tunc cogitans, responsionem distuli ex ciuitate hac transmittendam. Neque verò propterea otij vllum superest, vt Epistolam effusam conscribam; sed malo tamen aliquid tandem, quàm nihil omninò reponere. Itaque velim tibi persuadeas, nihil mihi vnquam contigisse gratiùs, singulari illa amicitiæ demonstratione, qua me beandum esse duxisti. Tu nempe ex censu longè alio, quàm literati isti triuiales, qui per compita, foráque crebrescunt; euincísque facilè, vt Philosophorum nostri sæculi habearis præcipuus. Quidni igitur suauissimum ducam à tanto viro diligi, quem magni quidem fieri, à viris bonis, doctísque videam, sed quem ego præ omnibus maximi semper æstimarim. Quod tu mea aliquid ducas, eximiæ bonitatis est; neque enim sum nescius, quàm exigui momenti sit, quidquid præstari abs me potest. Ea re solùm gloriari possum, quòd sum Veritatis studiosissimus & vt falli à nemine, sic fallere neminem volo. Id dico propter Obseruationes, in quibus potest industria quidem, at non fides desiderari. Ad Commentationes verò Epicureas quod attinet, subdubitare visus es, ne quid in Religionem peccem: Sed absit à me,vt excidat quidpiam, quod pugnare cum illa possit. Inculcas Prouidentiam: ego verò eandem aduersus Epicurum tueor; neque, si ille quicquam errauit, patrocinium causæ suscipio. Exopto, vt Naudæus noster fecerit tibi copiam earum literarum, quas ad ipsum dedi mense Maio. Si fecit, peruidisse potes specimen Dissertationis circa eam partem Prouidentiæ, quæ ad membrorum structuram spectat, ac simul pernosse quo studio Pietatis parteis complectar.Quippe quod Philosophum agam, dissimulare non debeo quidquid ad opinionum viri, quem interpretor elucidationem conducit:at quòd Christianus etiam,& Theologus sim, meminisse debeo, quid vtramque personam deceat. Hac ratione te imitor, qui pro ingenij acumine ita excussisti impiorum ratiocinia, vt de Atheismo triumphaueris, & pro summo etiam candore nihil eorum reticuisti, quæ in malignæ causæ gratiam edisseri solent, aut possunt. Ita scilicet faciendum, ne, si mussitanteis dumtaxat induxerimus aduersarios; suspicari aliquis possit, nos propriæ causæ diffidere,quasi non valeamus,nisi hostibus remissè agentibus procedere obuiam. Vtcunque sit,carissimum duco,quòd sic amicè me admones; idque in parte non postrema beneuolentiæ tuæ duco. Plura, Deo benè propitio, cùm Diniam meam appulero, & ad Naudæum etiam scribam, quem velim interea salutatum facias. Vale, eruditissime & candidissime Vir, méque, quod facis, æternùm ama. Scribebam Lugduni in itinere, Postridie Kalendas Nouembreis, anno M. DC. XXXII.

Admodùm Reuerendo & Clarißimo Viro CHRISTOPHORO SCHEINERIO, *è Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

DEBUERAM priùs rescribere, Optime Virorum SCHEINERI, ex quo præsertim literas tuas sub initium Iulij datas concessum est accipere; verùm quia faciebas spem conscribendi vberiùs; idque intra dies non multos, idcircò exspectare volui, vt liceret simul rescribere ad omnia. Sed enim,cùm spe inani lactatus, nescio qua sorte has posteriores literas nondum viderim, differre nolui diutiùs tum id tibi significare, tum te certiorem facere mei in Prouinciam discessus. Addo, quòd testatus nondum fueram, singularem illam voluptatem, quam ex lectione operis tui de Maculis Solis percepi. Dignum certè ingenium tuum, in quo hæ rosæ nascerentur, adolescerénque, dignus oculus, cui mysteria, adytáque ista paterent. Quod me attinet; vix quicquam offendi, cui non planè consenserim; fuere verò quam-plurima, quæ addidicerim, recens. Præcipuum fuit varietas motus ea ratione apparentis, vt interdum parallelus, interdum obliquus Eclipticæ fiat.

Quippe,

Quippe, quantum-vis multas habeam temporum anni singulorum consignatas Obseruationes; nunquam tamen animaduerti id genus inæqualitatis, donec me tuus liber admonuit; omnem scilicet varietatem abs me deprehensam in obseruationum defectum coniiciens. Qua Hypothesi explicas negotium, acutissima illa sané; sed simplicior fortè ex annuo Telluris motu depromeretur. Cum vtrauis tamen sufficiat, tua vel eo nomine placet, quòd alia istic displicet. Cætera prætereo; sed illud transeundum silentio non est; ineffabilem fuisse suauitatem, quâ, quæ sunt à te de modo Visionis oculatissimè demonstrata, arripui auidissimè. Fortassis id olim vberiùs pernosces, si quando meæ nescio quæ Physicæ Commentationes in lucem prodierint. Porrò, quia me literis superioribus admonueras, habere te præ manibus Parheliorum argumentum; gratum habebis, vt opinor, si obseruationem tibi indicem, quæ me fugerat idem pertractantem. Ea peracta est in Anglia, ante annos quadringentos, seu anno salutis ∞ C.C.XXXIII. describitúrque in historia Anglicana Matthæi Paris, in Henrico III. ac simul apponitur schema, in quo quatuor Soles Spurij vnà cum vero exhibentur. Si tibi fortè res est perspecta, horum paucorum versiculorum leuis iactura habenda est. Nisi sito, obseruatio digna videtur, quam discutias. Existimo desiderari aliquid in Diagrammate; disquirendum tamen an possint quatuor Soles adulterini alia ratione apparere, quàm abs te obseruatum est. Vale, SCHEINERI Optime, & me, quod facis porrò ama. Lugduni in itinere postridie Kal. Nouemb. anno M.DC.XXXII.

Si quid me fortè volueris, destinare literas, potes Aquas-Sextias ad Nobilem Senatorem Nicolaum Fabricium Petrisci Toparcham, illi siquidem curæ erit, vt compendiosè ad me mittantur. Vale iterum.

Præclaro Viro LVCÆ HOLSTENIO, PETRVS GASSENDVS S.

Nuisi nuper ex hac vrbe, Humanissime HOLSTENI, celebrem illum Meziriacum Burgi in Bressia commorantem. Cúmque varij inter nos confererentur sermones, incidit fortè mentio Geographiæ Agathemeris, cuius ipse habet Exemplum ex Bibliotheca Grauuellana Vesontij exstante descriptum. Subiit illicò in mentem consilium tuum circa minorum Geographorum euulgationem. Id vbi illi indicaui, subieciquе fieri posse, vt librum ipse non videris, paratum se statim exhibuit, pro ea, qua est, humanitate, ad ipsum tecum communicandum. Titulos est, quantum recordor Ἀγαθημέρε τῆ ὀρθῶνος γεωγραφίας ὑποτύπωσις. Incipit verò ἀπεχόμενοι, &c. estque foliorum circiter quatuor. Itaque si hic Geographus abs te fortè desideretur, potes id mihi interuentu Petriscij nostri significare. Ego verò operam dabo, vt nanciscі quam-primum valeas. Vale intereà, Præclare Vir, sicque habe, memorem me officij tui semper futurum, prætermissurúmque occasionem nullam, qua gratum tibi facere liceat. Lugduni in itinere v. Eid. Nouembreis M.DC.XXXII.

PETRVS GASSENDVS GABRIELI NAVDÆO *Suo*, S.

Longum, mi NAVDÆE, abrumpo silentium breui Epistolio: sed præstat nempe aliquid tandem, quàm nihil omnino perscribere. Appulsus ad hanc ciuitatem, humanissimóque exceptus hospitio illustris Petriscij, quem decus nostrum esse nosti, offendo illum scribentem ad te, exigentémque literas, quas suis consociet. Itaque licet præceps occasio; negligendam tamen non censeo, vt quam possum, salutem dicam. Priusquam exinde discedam, dicturus vberiorem sum: Scito interea me benè valere, exoptaréque vt tu optimè. Literas accipio ex amicis nostris, qui degunt Parisiis, obseruóque io Tubertinis, quorsum sis breui Paduæ futurus. Vtinam principium hoc sit stabiliendarum fortunarum. Accipio simul, quas Londino Diodatus noster tum ex se mittit, tum remittit missas ex Hetruria; agnoscóque virum præclarum expeditionem Romam parare: sed nosti tu meliùs quid id rei sit. Rescripturus ad illum sum, spondere tamen non audeo, vt breui respondeat. Effice tu, vt nôsse valeam quid aget cum illo fortuna. Nondum extrema adest manus illi Philosophiæ, cuius ru penè author es; quippe hoc solum infantiam quidem, at non maturam ætatem præstare est natum. Itaque exspectandum est, donec Parisios redieto. Id continget cum Præsul meus, quem spero breui heic adfuturum, iter eódem susceperit: suscipiet antem, quantum opinor, circa Octobris initium. Vir illustris Markæuillæus inuitauit me adhoc nuper literis humanissimis adinuisendum secùm Orientem: verùm exspecto consilium, quod Luillerium meum rogaui, priusquam disertè respondeam. Aliquid semper Cælestium rerum Commentariis meis adiicio: Tu si fortè sit istic gentium, qui hisce studiis delectetur, cura vt nôsse valeam. Communicabo haud inuitus tum obseruata cætera, tum nuperam Solis Eclipsim, sed ohe grandem Epistolam, non breue Epistolium! hoc igitur in lucro habe, méque vt facis æternùm ama. Vale, Aquis-Sextiis, pridie Nonas Maias anno M.DC.XXXIII.

Admodum Reuerendo Patri, & Viro Clarissimo, CHRISTOPHORO SCHEINERIO, PETRVS GASSENDVS S.

Maturè satis huc adueni, SCHEINERI Optime Virorum, vt acceptis literis tuis, sub Februarij finem datis, verbulum hoc reponerem. Verbulum, inquam; nam & vrget Veredarij præsentia, & metus, ne Romæ non sis, cùm ille ad Vrbem accedet, Significas videlicet euocari te in Germaniam à Maiestate

sacra Cæsarea, & Præsul meus coniicit discessum tuum in boccetempus. Vtcumque sit, parcendum mihi exiguo labori non est, vt si fortè hoc Epistolium ad te vsque perueniat, accipias quam teddo salutem. Non accepisti, quantum coniicio, quas Kalendis Nouembribus ad te dederam literas. Cum nempe Lugduno transirem scripsi & ad te, & ad præclarum Campanellam, consignauique literas Bibliopolæ Prost, pollicito se magnâ curâ, vt redderentur, effecturum. Sed mea hæc est non vestra iactura; quando quidem propter candorem, affectúsque mei significationem, quod ex me speretis magni nihil est. Lætor eundem Mercurium ab aliis duobus illustribus viris, quos commemoras, obseruatum fuisse: cùm verò etiam accepero quid, & qua ratione obseruatus fuerit, cumulata voluptas erit. Ipse tum mense Ianuario obseruaui Diniæ vespertinum Mercurium, tum impræsentiarum obseruo ex ædibus ipsis, & eo quo sum in hac Ciuitate exceptus hospitio illustris Viri Petriscij. Ab obseruatione cùm cessauero, quid abs me fuerit actum, perscribam. Est interea quòd impertiat, quàm peregi Diniæ obseruationem Eclipseos, quæ nuper contigit in Sole, quantum per pluuias, nubeis, grandines, ventos interuenienteis licuit. Si Romæ adhuc fueris, pergratum facies si totam rem cum Campanella communicâris. Scriberem etiam iam ad ipsum, si liceret per otium; sed vereor ne satis temporis non sit, vt vel tabellam solam transcribam, quam historiæ obseruationis in meia attexui Commentariis. Tu interea illum saluta, & Vale. Aquis-Sextiis, Non. Maij M. DC. XXXIII.

Salutat te quam-plurimùm Nobilis ille Hospes meus nusquam gentium non cognitus. Is & te summopere colit, & vrsinam tuam Rosam admiratus, tum laudes tuas cecinit pridem, tum etiam ex quo aduentaui, non paucos mecum circa tuas & Obseruationes præclaras, & propositiones de modo Visionis sermones conseruit.

& amicorum exigit candor, vt casus hos-ce consulant æqui. Quòd si fortassis illæ tibi, bona mea sorte, redditæ sunt; est quod gaudeam summopere, sperans exinde paucos hos versus gratiores tibi exstituros. Ad me quod spectat, tantò ipsas conscribo iucundiùs, quanto iis tibi exhibendis occasionem facio Nobilibus amicis meis inuisendi tantum Virum, quantus ipse es, eaque fruendi fœlicitate, quam mihi adhuc inuident fata. Cæterùm ex amplis nuper à Galileo Epistolis resciui ipsum breui Romæ, quò citatus est, adfuturum. Id miratus sum; quoniam nihil non approbatum edidit; sed nostrum non est nosse hæc momenta. Alia vt mittam, quàm ageres pro tara tua humanitate, & singulari industria, si exortum dissidium inter summos illos & amicos nobis viros (Galileum, & Scheinerium intelligo) componeres? Vir vterque adeò est bonus, adeò Veritatis studiosus; adeò fidei & candoris plenus; &, Deum tamen immortalem! occurrisse quod alterum alteri faceret infensum! Ipse certè satis dolere literatorum vicem non possum, quoties obseruo magnos viros in generis huiusmodi altercationes incidere. Nam pusilla quidem ingenia, quæ pendentem ex tenui filo consectantur gloriolam, ita excandescere possunt; at viros adeò eminenteis, quos sincerus agit Veritatis amor, iisdem moueri affectibus, magnopere sanè est mirum. Sed hæc nimirùm videtur esse humanæ sortis conditio: adeò sumus omnes, siue corporis, siue ingenij fœtuum amantes. Nolim porrò quicquam esse importunus nisi ipse eò propendeas; quocirca neque adiicio, quod meâ quidem sententiâ promouere concordiam posset. Tibi sunt clariùs omnia perspecta; etiam quæ dicere præsenti, quàm scribere absenti tutiùs. Itaque nihil vehementer à te exposco, efflagitóque, nisi vt amare me pergas, ac eum habeas, qui sit amantissimus & obseruantissimus tui. Vale Aquis-Sextiis VI. Eid. Mai, anno M. DC. XXXIII.

Admodùm Reuerendo Patri, & Viro Clarissimo THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

Non scripsi ad te, Vir Eximie, ex quo Lugduno iter faciens, literas ad te ipso die Kalendarum Nouembrium dedi. Dedi verò & ad Scheinerium, & vtrasque commisi Bibliopolæ Prost, ex quo, quòd agere se tecum per literas; assereret, obtinui, vt meas adiungeret suis. Hoc memoro vt possis ipse fidem meam saluam habere, nisi fortassis literæ illæ ad te vsque peruenerint. Videlicet non peruenisse suspicionem id ingerit, quòd scribens nuper ad me Scheinerius, mentionem earum, quas ad ipsum simul dedi, facit nullam. Profectò nisi & tu acceperis, est quòd maximopere doleam, quoniam ipsis responsum est binis pridem abs te allatis. Sed nempe huiusmodi fata nonnunquam inueniunt,

EIDEM.

Vas ad te scripsi nudius-quartùs, Præclarissime CAMPANELLA, iis commisi, qui inuisendi, & alloquendi te cotam occasione illa beari voluerunt. Vterque illorum præcipuus est alter à Sacris, alter à Secretis Duci illustrissimo, qui totam iam Romam exspectatione sui compleuit. Iter iam hàc post illos faciens Nobilis Boessiacus, qui ex eodem comitatu peroraturus est Latinè coram summo Pontifice, schedam quoque habere cupit, cuius reddendæ occasione salutem tibi coram dicat. Hæc itaque est, quam ipsi conscribo ac tanto quidem alacriùs, quantò & ipse mihi est amicus eximius, & tu is es, quem velim semper quam-plurimùm cognitum fieri. An-non tu id patienter feres, imò etiam consules boni. Nisi is esses, quem celebrem eminentissima virtus fecit, non ita te multi ambirent, ac impeterent, sed nempe Sol non fert indignè, cum heliotropia quæ eius vim persentiunt, in ipsum respectant.

Aut

Aut in virum adeò illuſtrem non debebas euadere, aut grauem iam eſſe non debet, ſi Literatorum omnium oculi radiis tuis percellantur. Vtcumque habeas, habe me ſemper virum ſtudioſiſſimum tui. Vale. Aquis-ſextiis III. Eid. Mai. M. DC. XXXIII.

PETRVS GASSENDVS CONSTANTINO *Suo*, S.

ACcepi ante paucos dies, Mellitiſſime CONSTANTINE, præclarum epiſtolium. Neſcio quæ fata fuerint illius, quod ſcriptum dicis menſe Ianuario: ſed alterius ritè recordor, quo, cum Pariſiis adhuc verſarer, beare me volueras; Mirum porrò, te hactenus nullum accepiſſe reſponſum; & nullum tamen neque amandi, neque ſcribendi facere finem. Sed nempe conſtantia hæc tanta in eum cadere ſolum poteſt, qui nomine tuo digniſſimus ſit. Ea profectò tanta eſt, vt vel inuitum fuerit raptura; quid-ni me etiam qui ſum iam pridem erga te propenſiſſimus? Pudet me tamdiu diſtuliſſe affectus ſignificationem, méque indignum fateor, cui tu ſic tuum teſtatum facias. Verùm, qua es humanitate, ſic condonabis negligentium, vt quem tacentem amaueris, loquentem iam impenſius ames. Nihil eſt mihi, quod reponam enarrationi illi tuæ diſſidiorum literariorum: ſed non ignoras, quàm ſit hoc ſolum ingratum & infertile. Hoc ſaltem ſcito, feciſſe te rem longè iucundiſſimam, quando hiſtoriam, ſeu veriùs hiſtrioniam Temporum docuiſti. Tametſi enim ægrè ferendum viros alioquin eximios ſeſe mutuò diſcerpere; ſuaue nihilominus eſt quid rerum iſtic agatur, noſſe. Humanitas eſt optare, vti benè ſit omnibus; at fieri mentium diuortia tam humanum eſt, quam in corporis habitu, vultúque eſſe diſcrepantiam. Varia hæc partium ſtudia ſapientiæ ſtudio coæua ſunt, neque ſperandum eſt ſæculum, in quo non citiùs inter Horologia. Tu viue ab his curis liber, neque puta eſſe, qui poſſit tantas liteis componere. Si certandum ſit, enitere ſemper id, quod pridem facis, vt amore vincas, corporéque ſimul, ac mente quam-optimè valeas. Reſciui quanto molimine cum noſtro Burdelotio, aliiſque amicis perſæpe contendas. Optimum genus certaminis, quo non vinci minùs, quàm vincere gratum, imò, quo vulnera inflicta iucundiora ſunt, quàm ipſa victoria. Hæc inter Viue fœlix, & Vale, ac inter cæteros amicos optimum Aubertum ſaluta. Diniæ, proſtridie Non. Iulias M. DC. XXXIII.

Clariſſimo Viro LEONI ALLATIO, PETRVS GASSENDVS S.

HÆſi diu, Præclare Vir, quibus verbis, aut qua ratione agere tecum occiperem. Quippe poſtquam Naudæus primùm, & Gaffarellus poſtmodùm literis ſuis ſignificârunt, quo me affectu proſequeris, animo confuſus toties reſtiti, quoties arripui calamum gratitudinem teſtaturus. Et ſanè ſi ego is eſſem, qui tam effuſam voluntatem aliquando promeritus vel leuiſſimis officiis forem: haud ita obſtupeſcerem: at me non modò facie ignotum, verùm ne vllis quidem datis, acceptis-ve literis conſcium, hac tanta obrui beneuolentia; quid-ni præ ſtupore obrigeam! Hæc vna res mihi ſolatio, quòd niſi quid dignum rependam, ipſe vertere tibi debeas, qui me impotem feceris. Quomodo enim in culpa ſim, qui anſam tibi præbuerim nullam; tu immerentem, nec rogantem, me cogitantem deuinxeris? Credidiſti fortè amicis plus æquo mihi fauentibus; at quorſum non ſubdubitaſti, eſſe nimis poſſe lenam amicitiam? Ego immenſum illis debeo, quando amicum te debeo; ſed parcere arti non poſſum, qua imponere tibi affectârunt. Et cum gratulari mihi ſummopere debeam, quòd ſic erga me animatus ſis, eſt tamen quod doleam nihil eſſe in me, quo te permoueri debuiſſe comperiam. Vtcumque ſit; præſtabo ſaltem, vt ingratum me experiaris nunquam, & cùm vires defecerint ſupereſſe tamen voluntatem viuidiſſimam deprehendas. Polliceor proinde quidquid tandem ſum; Tu ſic accipe, vt ſi poſſem præſtare quidpiam amplius, eodem animo tibi deuouerem. Vale bonarum literarum & Literatorum decus. Diniæ, poſtridie Eid. Iulias M. DC. XXXIII.

PETRVS GASSENDVS GABRIELI NAVDÆO *Suo*, S.

REddidit mihi, cum rediit, Præſul meus literas tuas. Eæ me ſanè delectârunt tum ob coniunctas cum Gaffarello vices, memoriámque habitam mei; tum ob fortunarum tuarum quod exopto vt maximum tandem accedat, incrementum; tum ob renunciatum Allatij erga me affectum inſignem, cuius me etiam poſt modùm Gaffarellus certiorem fecit. Veſtrûm vtriuſque conſilio Epiſtolium do ad præclarum Virum. Veſtrûm vterque ſuppleat, quod meæ deeſt induſtriæ. Præſul meus, qui te ſalutat diſceſſurus breui Pariſios rediturus eſt ante Hyemem. Ego cum illo non diſcedo, veritus, ne quadam ex parte libertatis iacturam faciam. Meminiſti, opinor, me noluiſſe aliàs accedere ad Eminentiſſimum Virum. Ceſſante huius proſequutione, eſt alius, quem tu probe nôſti, qui mirè me ſollicitat, vt fraternam, indiuiduam, perpetuam ſocietatem voueam. Spondet ab initio nolle ſe, vt priùs pedem domum iniiciam, quàm beneficium, penſionem-ve librarum ter mille fecerit ſecuram. Is ergo eſt, quem ſi Pariſios conceſſero, effugiam nunquam; adeò ille me ſuum cupit; adeò ego ſum impotens, vt denegem aliquid coram. Continebo itaque me in caſu hac, humili quidem, ſed quæ mei me habeat iuris. Hæc inter, quid putas, Luillerius, qui-cum ſolo poſſum, vt noſti, liberrimus viuere? Ille, vt me ſincerè amat, ſic conditionum, ipſa ſpecie, honeſtiſſimarum diſſuaſor non eſt; at ego

promissorum memor (quæ & magno viro obieci) plus illi largiri, quam exigat, volo. Non memoro vt penè se dedere eidem voluerit, ne separati degeremus, vt tantumdem, & amplius ex suo obtulerit; vt Regiam etiam professionem, quam recusaui, quæsierit; nempe illius erga me amor incompertus tibi non est. Expeditionis in Orientem vix nuper dimisimus curam. Spero autem heic adfuturum aut mense Nouembri, vt Hyemem mecum transigat; aut sub Veris initium, vt in Italiam secedamus, Venetiásque potissimùm. Fortassis illîc absoluere opus illud meum licebit; quod si heic gentium velim, non possum. Tu benè Vale, mi NAVDÆE, & me perpetuùm amare perge. Diniæ postridie Eid. Iul. M. DC. XXXIII.

Satius est ex aliis, quàm ex me addiscas, qua Responsione Schickardus Mercurium meum exceperit, qua Dissertatione Hortensius. Si adesset mihi vel vnum Exemplar, illud ad vos transmitterem; sed licebit fortassis alias.

Admodùm Reuerendo, & Religiosissimo, Eruditissimóque Viro, Patri ATHANASIO KIRCHERÈ *Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

QVo affectu, putas, accepi, KIRCHERE Humanissime, quas, vt me beares literas dedidisti? Certè quanto prosequi possum doctissimum, optimum, & amicissimum virum. Rescripsissem priùs: sed statim ab acceptis, concedendum peræ grè fuit. Quin maius otium exspectarem, neque (quod facio) rure scriberem; nisi proximè fores discessurus. Itaque paucos versus do, sed qui sint tamen amoris mei, atque obseruantiæ erga te perpetuæ amplissimo pignori. Procul abscedis; sed animo etiam illùc te consequar; neque locorum interstitia vllum amicitiæ interuallum statuent. Fortassis etiam te inuisurus in Scythicis illis confiniis aliquando sum; maximè si Deus, quod nôsti, destinatum iter fortunet. Supplebunt literæ interea, familiare commercium; neque deerunt officia, quæ inter absenteis præstentur. Cura solùm, vt valeas, & per tot castra, ac per militarem illam insolentiam, sospes euadas. Ita nempe non modò tibi, sed & bonis literis, Artibusque consules: & me quod spectat, animæ dimidium meæ seruabis. Quod de præclaro illo Tonduro commemorasti, pergratum habui. Ille est, opinor, de quo etiam multa Morinus meus retulit aliàs. Saluta illum meo nomine, & quia volens peruidebit quidquid circa nuperam illam Solis Eclipsin præstare potui, exscribam ecce hic tabulam, quam cum illo communicabis. Admone solùm Phaseis descriptas prout eæ sunt sub obscuro tecto per tubum acceptæ. Cæterùm dicere non possum quàm iucundum sim habiturus quod munus mihi destinas. Erit illud mihi quasi tessera amoris candidissimi, & μνημεῖον quolibet carius. Ægrè fero nihil mihi adesse, aut esse in me repositu dignum. Scribo tamen ad illum nostrum, quem nemo vnquam pro dignitate satis commendet, Petriscium; vt si quid habeat ex meis nugis, qualemcumque licet compensationem faciat. Vale, Præclarissime Vir, & me sic porrò vt cœpisti, ama. Dabam Tanarone, quod est oppidum Diniensis Diœceseos, postridie Kal. Augusti. an. M. DC. XXXIII.

ISMAELI BVLLIALDO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVàm gratas habuerim tuas literas, ipse, qui me amas, neque nescius es te abs me amari, coniicere potes. Non multis rescribo, quia iam non vacat extra ipsam domum, vrbémque versanti; sed ex prolixis literis quas ad Schickardum destino, erit quod putes scriptum non paucis. Videlicet Luillerius noster commonstrare tibi illas poterit, priusquàm in Germaniam mittat; Túque si quid videbitur cõmmodum, ex illis desumes. Puder adeò tardè rependisse grates, rescripsisséque eximio Viro; ac tu etiam habes, cur mihi succenseas, propter adseruatam, nondúmque transmissam præclaram tuam Epistolam: Sed quas causas illi, tibi dictas puta. Quæso te solùm, si literas meas peruolutare volueris, ne longas nimis adiicias moras. Delectat Veneris accessum ad Pollucis humerum non fuisse tibi inobseruatum; videbis neque mihi fuisse ex contextu Obseruationum, idque ad dies nuperi Maij 25. 26. 27. Cúmque obseruatio tua sit diei 26. Læteris te adeò propè ad verum collineasse. Certè & ego lætatus sum, quòd conspirauerimus ad vsque minuti dimidium. Circa locum Mercurij subductum per calculum ex obseruatione, quam ad te transmiseram; sustinendum iudicium erit, donec explorauero germana loca tum Cappellæ, tum dextri humeri Aurigæ. Vereor scilicet, ne eæ stellæ non ritè se habeant in Catalogo Tychonis. Antiqua nonnulla argumenta habeo, ac nuper etiam nescio quid nouam suspicionem iniecit. Loca etiam Lancium, aliarúmque Stellarum suspecta pridem habeo. Illùc fortè, si Deus faxit, curam aliquando conuertam. Inaudieram iam aliquid de Galilei liberatione; Is verò sanè non poterat carcerem valde diuturnum pati. Si literas enim vidisti, quas vir ille fidei plenus ad Diodatum simul & me scripserat, perspectum est illum non fuisse in culpa. Quod ratiocinaris de sensu Scripturæ ad sensum meum penitùs quadrat. Vide autem quantâ solertiâ senex optimus in iis literis idem argumentum pertractet. Quod familiariùs iam verseris cum nostro Mersenno, tibi gratulor; incomparabilis enim est Optimi Viri cõsuetudo. Non fert quæuis ætas plureis simileis; tantâ ille eruditione, & bonitate præcellit. Fruere illo, ac interea me amare ne desine. Vale Tanarone, Eid. Augusti, an. M. DC. XXXIII.

Conclusâ

Concluſâ illa adeò longâ ad Schickardum Epiſtolâ, vbi aliam quoque ad Hortenſium concludere volui, id conſilium cepi, quod tecum Luillerius noſter communicabit. Tu ſi vacat per otium, fac vt negotium acceleretur. Fortaſſis etiam noſter Merſennus adiutare vos poterit, profectò ſi id præſtiteritis ſubleuaueritis me importuniſſimo labore. Vale iterùm.

Viro Clariſſimo & Amico cariſſimo VVILLELMO SCHICKARDO, *Hebraicarum literarum & Aſtronomiæ Profeſſori apud Tubingenſeis Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

SAt ſentio, quàm tibi ſim impar, ô Eruditiſſimè, & Candidiſſimè virorum, qui ex tantulo debitore, tantus euadis creditor. An ſperare debueram tam exiguum munuſculum fauore tam grandi compenſatum iri? aut iam eſt, quod exiſtimem poſſe aliquid abs me ſuggeri, ex quo iterùm creditor conſtituar? Alterum abfuit; alterum abſit, cùm mihi potiùs gloriandum ſit, quòd æternùm vincar à tanto inter literatos Heroe. Ego vt ſolum ſterile vix ſum potis vt aliquid marcidulum proferam; tu, vt fœcunda terra, nihil non vegetum, ſtatímque maturum profundis. Hinc eſt, cur in re titulos ſpecioſos, ac nomina tegeram, quæ amor in me tuus expreſſit. Ipſe ſiquidem mecum habito, ac noui in tam curta re elogia hæc tanta mihi non deberi. Ac fortè quidem aliquid eſt, fuiſſe me aut primum, aut vnum ex iis, qui Mercurium primi ſub Sole viderunt; Sed contentus meâ opellâ, non-nihil profuiſſe Vraniæ cultoribus; pudore ſuffundor, cùm mihi propterea debito maiores grates rependuntur. Tametſi nempe literas meas obſeruationem præ ſe ferenteis, gratiſſimas tibi futuras ſperâram; non ſic me tamen habueram, vt deberes propterea viſcera velut effundere, & rem ipſam ſic illuſtrare, vt vmbella illa Mercurij Sole præclarior euaderet. Quàm gratulor proinde mihi, qui in virum inciderim, & amoris ingenui, & incomparabilis ſolertiæ? Quàm fortunatum duco libellum, qui occaſionem tibi præbuerit tanti operis contexendi? Licet enim mea illa obſeruatio mihi quoque ipſi ſit viſa non contemnendi eſſe momenti; attamen fœlicis fuit ſortis, vt te Patronum, vindicémque nanciſceretur illicò. Tu videlicet vnus videbaris, cui & obſeruationum copia ipſius vſui amplificando, demonſtrandóque ſuppeteret; & induſtria, patientiáque explicandi negotium adeò intricatum adeſſet. Quare & illa videbatur ſola tua commendatione poſſe inclareſcere, & vtilitate abs te patefacta, ad Poſteros vſque tranſire. Mihi certè timendum fuerat, ne quam præſumebam nepotibus ſeris extituram gratam, non eſſet in me vnde poſſem ad proximos tranſmittere; at confido iam, poſtquam tu tanto illam ſtudio tractas, fore vt deinceps non pereat, niſi quo caſu Cæleſtium amor, & literæ bonæ peribunt.

Porrò eſt, cur deprecer veniam, quòd ſignificare diſtulerim tamdiu conſignatam mihi reſponſionem tuam, cum illam habeam præ manibus ab extremo vſque Ianuario. Verùm, vt faciliùs condones, triplicem poſſum adferre cauſam. Vna eſt, quòd Exemplum illud pro tua voluntate ad me deſtinatum, neſcio qua ſorte imperfectum mihi redditum fuerit; deeſt nimirum quaternio tertius, quem & Luillerius meus Pariſiis ſibi inuiſum aſſeruit, & inclytus ille Senator Fabricius hîc Aquis-Sextiis deſiderauit. At ego exſpectandum duxi num Exemplum aliud comparare poſſem, ex quo integro perluſtrato, poſſem vberiùs reſcribere. Altera, quòd ſperauerim fore, vt Nundinis Vernis promiſſum abs te copioſius Reſponſum prodiret ipſéque proinde reponere poſſem aliquid appoſitum magis extremis tuis literis. Poſtrema, quòd cùm ad te dare ante Nundinas non poſſem, quas obſeruationes peregi circa ☿ veſpertinum prædicto menſe Ianuario; cunctandum cenſuerim donec peregiſſem alias circa eumdem hoc menſe Maio veſpertinum appariturum. Tametſi verò quotquot Exempla reſponſionis iam editæ fuerant delata Pariſios, coëmpta fuerint illicò, mihique nullum fuerit ſuperſtes: Tametſi bellici tumultus, qui noſtrates Bibliopolas ab adeuodis Nundinis proximè elapſis abſterruerunt, Obſtiterint quominus quicquam de tua illa ſeu inchoata ſeu abſoluta Reſponſione accipere potuerim. Tametſi quidquid poſſum ex meis Obſeruationibus præſtare, perexiguum futurum ſit: nihilominus committendum mihi vt tardiùs reſpondeam non eſt. Et vereor quidem, ne aut longè viarum ambages, aut turbæ illæ militares, quibus apud vos omnia ſcatent, literarum mearum aut retardationem aut deperditionem inducant; Sed committam, vt vela ventis, & omina bona precatus, conſcientiæ ſaltem ſecurus degam. Scilicet habere placatum, propitiúmque genium non poſſum; quò vſque tibi hanc qualemcunque meæ erga te gratitudinis teſtationem præbuero.

Equidem ſic afficior, non vt venire in examen partis illius Reſponſi velim, ſed vt poſſim ſolùm eximium candorem, conditionémque inſignem, quam in illa teſtatus es, ſuſpicere, & commendare. Quare & de meis ratiociniis poſt Obſeruationem adtextis, nihil eſt quod adiiciam; maximè verò cum cognoſcam quàm illa ſint leuia, neque vllum ſit, ad quod valim adhæreſcere, vt ad ſaxum. Quin etiam mihi res eſt pergrata, quòd pro candore tuo refellis quidquid ex illo tibi non placet; id enim ſic accipio, vt ſi animo laboranti Medicas manus admoueas. Longè alia mihi mens eſt, quàm quæ videtur maximæ hominum parti inſidere; quando tantum abeſt, vt iraſcar, dum contradicentem inuenio, vt agam potiùs gratias, & lucro habeam maximo, quòd tutiorem viam demonſtret, aut demonſtrare conetur, qua ad Veritatem perueniam. Hinc licet fortè aliquid ratiotiibus tuis

reponere

reponere possem; nolo tamen, quia & illud ponderis magni non iudico, & volo vt intelligas, neminem esse, qui me citiùs det vtramque manum verisimiliora suadenti. Abundè est, quòd facti fidem ita inconcussam tueris, vt illa sanè ingenua est. Falli possum; at fallere nihil est quod auerser magis; ex quo fit, vt certus non posse redargui in iis, quæ refero; præter conscientiam testeis non quæram. Adeat mihi tunc Præsul meus Raphaël de Bolonia, quem tibi vel honoris causâ nominare potueram: Sed confidentia nescio qua fretus, aut non memini, aut neglexi. Et videre poteris ipse quàm te non fefellerit candoris mei opinio, cum Obseruationes accipies, quas factas de eodem Mercurio sub Sole viso didici nuper. Beauit me nempe optimus Scheinerus, cùm VII. Kalendas Martij admonuit factam Obseruationem tum Oeniponti à suo quondam discipulo Ioanne Baptista Cisato, tum Rubeaci in Alsatia à Ioanne Remo Quierano, singulari amico suo. Beasset me magis, si historiam Obseruationis adiunxisset. Quippe commemorauit solùm non discrepare abs me Cissatum in describenda Mercurij magnitudine, nisi secundis duobus, aut tribus; sed fortassis nihil ampliùs habuit.

Quod superest, optâssem sanè, vt qualescumque sint illæ meæ Obseruationes nuperæ, ad manus tuas peruenissent ante absolutam, aut typis mandatam Theoriam Mercurij: At nisi ista occasione, aliâ fortassis vsui erunt. Exscribo autem illas, vt soleo, meis ex Commentariis, cùm Religio sit aliquid adiicere, detrahere-ve. Id moris habeo, vt quam-primùm obseruatio peracta est, ex vsurpata schedula illam transcribam in codicem, dum memoria est adhuc recens, si peccatum est aliquid, aut fortè quidpiam intercurrit, quod castigare erratum possit; at rem semel sic consignatam petire, quàm vim pati, malo. Cùm pro otio deinde licet, ac nisi sit res, quam ardenter cognoscere desiderem, quando sum curis solutus, reuoco illam ad calculos, Nisi sim, vti rarò sum, consignauisse est mihi satis. Videlicet satis existimo esse, si dum per vigorem ætatis, & oculorum aciem licet, quas Obseruationes possum, in Commentarios referam; sperans vel adfuturum tempus, quo illas possim retexere; vel adfuturos, qui possint magis publico vsui accommodare. Sic video fecisse Mæstlinum, quem tu iam longo pòst tempore lætaris reliquisse tibi, velut congestam materiem, quam in præclarum digeras Opus. Hæ nimirum res eiusmodi sunt, quas adnotauisse semel sufficit, cùm etiam plurimis exactis sæculorum myriadibus, & alienas manus admirant, quibus perinde expoliantur, ac dum recentissimæ sunt, & quantum libet simplices, insignem sui amorem creent. Quidni? cùm præceps, & lubrica obseruandi rem aliquam occasio nunquam tedeat; & quæcumque Obseruationes, aut peractæ priùs fuere, aut peraguntur posteriùs vtilissimè cùm ea consentantur. Hæc commemoro, vt non admireris, si nudas ad te Obseruationes transmittam, non item, quæ ex iis deduxi, aut deducere potui (calculum quippe continentem instituere adhuc non vacauit) & satis fuit per vices nosse, si quid obseruata Planetarum loca ab Ephemeride different. Cogitaui etiam te nullo quasi præiudicio detentum liberiorem fore in examinandis, versandísque Obseruatis, quæ quod non planè inter se aliquando cohæreant, ipse quò referam, non habeo; sed ecce tandem quid circa Mercurium, & occasione illius circa Planetas alios.

Anno Christi currente 1633. mense Ianuario, Stylo nouo, Diniæ. Occasione exhibita obseruandi Mercurij, qui vix nisi hac tempestate, &c. *Vt in Commentariis; ad vsque diem 30. eiusdem mensis inclusiuè.*

Et hactenus quidem priores Obseruationes transcribo. Posteriores seu nuperæ ab Aprilis fine incipiunt; Placet autem obseruationi diei 28. præmittere, quod adnotatum circa præcedentem inuenio. Id sic se habet. Die 27. Aquis-sextiis Cælum varium, sed flabat iam Africus (nempe à Solis Eclipsi vsque, constitutionem aëris constanter obseruauetam Vesperi Mercurium, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno eodem 1633. ac eiusdem mensis Aprilis die 28. vesperi, Aquis-sextiis. Cum ex die vsque superiore facta esset spes, &c. *Vt in Commentariis, ad diem vsque Iuny primam inclusiuè.*

Cœperam ista conscribere, exscriberéque ex quo die desiit Mercurius conspici. Quoniam verò licuit intereà Obseruationes peragere circa Venerem & Saturnum, quorum ab initio constitueram illius quidem Elongationem, huius verò Oppositionem cum Sole deprehendere; ideò haud graue habui ipsas quoque tecum facere communeis. Sum iam in procinctu, vt Diniam discedam; sed subcisiuas deligo horas, quibus tibi adhuc aliquid impertiar. Ac primùm quidem cognoscas velim rogasse me Luillerium meum, vt tui causâ obtineret ex amico illo & erudito viro Bullialdo, quas conscius eram illum habuisse circa Mercurium Obseruationes; ac simul describi curaret, quas Hassiacas nondum tibi perspectas fuisse meminetas. Ille ergo Epistolam, quam ad te Bullialdus ea de te conscripsit, sic misit ad me, vt sis iam cum hac illam accepturus. Deinde, cùm dolenda mihi, tibíque iactura antiquorum Commentariorum, non possim tibi profette plura, quæ habui aliàs circa Mercurium; saltem Excerptum duplex adiicio, ex quibusdam literis meis, quarum Exemplum abs se asseruatum idem Luillerius vnà transmisit. Vnum est circa transitum Mercurij præter Solem factum, ante menseis tredecim: Alterum circa Coniunctionem Mercurij cum Venere, ante menseis non ampliùs decem. Ne moror, en exceptum prius ex Epistola, quam Parisiis Romam ad Naudæum scripsi V. Eidus Maij. Anno M. D C. XXXII. Nihil necesse est ad ea respondere, quæ per te de viso in Sole Mercurio Scheinerus requisierat, cum peruidisse iam omnia debeat ex misso excuso, &c. *Vt in Epistola.*

En excerptum posterius, ex Epistola, quam Parisiis Amsterodamum ad Gulielmum Cæsium Kalendis Octobribus scripsi. Cùm hoc ipso

ipſo anno 1632. & die Iulij 29. ſub horam quintam matutinam expergefactus, in Auroram reſpectarem, Venerem in ea coruſcantem vidi, &c. *Vt in Epiſtola.* Verùm hactenùs de Mercurio. Addo quod Obſeruare licuit ex Eclipſi nupera Solis, quandoquidem verò tempore Eclipſeos macula eſt viſa in Sole inſignis, ideò deſcribo ex Commentariis quidquid adnotatum comperio totis diebus duodecim, quibus macula Solem occupauit. Series ergo ita ſe habet.

Die prima Aprilis huius nempe anni 1633. priuſquam Aurora multùm inclareſceret, cepi diſtantiam inter, &c. *Vt in Commentariis, vſque ad diem* 13. *incluſiuè.*

Huc vſque de Eclipſi Solis, & Obſeruationibus, quæ circumſtiterunt illam. An aliquid etiam adiiciam de Eclipſi nupera Lunæ, ſeu ea quæ contigit ſub finem ſuperioris anni. Puderet; quando nihil certum, nihil dignum præſtare licuit, ſed quidni etiam totum perſcribam homini amico, & ingenuo, cum agnitutus exinde ſit non voluntatem, ſed facultatem agendi quid melius defuiſſe. Igitur in hunc ſe res habet modum.

Anno Chriſti currente 1632. Menſe Octobri, die 27. Stylo nouo, Veſperi, Lugduni in Gallia. Deſtinâram animo adeſſe in hac ciuitate, &c. *Vt in Commentariis.* Et iſtud quidem de ea Eclipſi attexo. Tandem quod præſtare circa occultatam à Luna Stellulam Caudæ Arietis potui. Rem ſic expreſſam habeo.

Anno Chriſti 1633. & menſis Februarij die 14. veſperi, Diniæ, Idque ad Sacellum Diui Lazari, non procul ab vrbe remotum, verſus Africum, &c. *Vt in Commentariis*, Et tantùm de hac Occultatione.

Hæc abſoluebam Aquis-Sextiis, conſignaturus literas noſtro illi Fabricio, vt tranſmitti ad te curaret, cùm in ipſo penè diſceſſu literas accepi ex Hollandia vnà cum Diſſertatione per-docti illius, & maximæ ſpei Iuuenis Martini Hortenſij, circa viſum mihi in Sole Mercurium. Subiit etiam cogitatio apparitionis Mercurij, quam Kepleriana Ephemeris intra menſem pollicebatur. Hæc ergo fuit cauſa, cur mecum aſſumpſerim, detulerimque, non Diſſertationem modò, quam ille videre ardebat (habet nunc illam præ manibus, ſeu etiam quidquid heic ad te ſcripſi,) tum vt viderem num Diſſertatio ſuaderet quidpiam adiiciendum; tum vt exſpectarem num poſſem aliquid ſubnectere de memorata apparitione. Ac de ipſa Diſſertatione, quando tu haud-dubiè illam perſpexiſti, nihil quod dicam habeo; niſi quòd ſentio eius Authorem me ſummopere deuinxiſſe, teſtatúmque fuiſſe candorem, ſolertiam, & ſagacitatem inſignem. De apparitione Mercurij, hoc ſolum habeo, quòd fuerit nulla. Quæſo verò nihil cauſeris, quòd non maturiùs ſignificârim, literáſque has ad te miſerim, ſiquidem excuſatum me facere debent occupationes plures, maioréſque, quàm dicere liceat. Nunc etiam mihi vim aliquam, negotiiſque facio, cùm tibi non ex ipſa Vrbe, ſed ex diſſito oppidulo ſcribo, in quod meus me Præſul euocauit, ſed nimirum iam pudore ſuffuſus, quæſitum miſi tum has ipſas, quas abſoluerem literas, tum quaternionem Commentariorũ, quo continentur Obſeruationes tempore illo Mercurij fruſtra exſpectati peractæ. Ipſas ſcilicet ὡς λύτρον τινα, ſeu, ſi malis, quaſi mulctam, pœnámque procraſtinationis debui tibi perſoluere. Itaque ſic illas deſcribo.

Die 19. Iunij (ſcilicet huius eiuſdem anni 1633.) veſperi, idque Diniæ; Cum totis diebus antecedentibus nubes Venerem eripuiſſent, cuius ſtationem, &c. *Vt in Commentariis.*

Mi Schickarde, hoc adhuc vnum. Cum deſtinaſſet Præſul meus me in hoc ſuo temperatioris aëris oppidulo totis iis diebus detinere, quibus æſtus foret in Vrbe quaſi intolerabilis, iuſſi adferri ecce Radium, quo ſtationem tum ♀, tum ♄ obſeruitarem. Quia ergo, niſi circa ♄, attamen circa ♀ res non malè prorſus ſucceſſit, ideò non piget extremam manum non appoſuiſſe Epiſtolæ; donec poſſem hanc quoque tibi Obſeruationem elargiri. Vides, vt illi ſim ſimilis; qui viridarium ingreſſus, ita flores colligit, vt aliis aliiſque elegantioribus viſis ſubinde ſuccedentibus, quem extremum carpat, non habet; ſed tollam tamen denique manum. Quod ad hanc rem ſpectat, ſic *in Commentariis.*

Die menſis Iulij 29. ſcilicet huius eiuſdem anni 1633. Tanarone, quod Oppidulum eſt ſitum Diniæ ad Boream, diſſitúmque duabus leucis, ita vt, &c. *Vt in Commentariis ad vſque diem Augusti* 13. *incluſiuè.*

Hûc vſque progreſſus pedem ſiſto; quando & cras hînc diſcedendum, & vereor ne curæ ſuccedant, quæ hiſce Cæleſtibus obſtent. Conſtitueram ad paucos adhoc aliquot exſpectare dies, donec Saturni directio ſenſibilis facta obſeruanti foret; verùm adnotato vtcumque per hoſce dies illius ſitu, enitar poſt circiter menſem talem obſeruare, qui collatus cum eo, qui fuit à me ante menſem obſeruatus tempore ſtationis Planetæ prodat. Hînc, cùm iam mihi non liceat; potero tamen aliàs quidquid id rei communicare (ac ſi præſertim deſideres) vnà cum ſtatione priore, ad quam habendam Februarij finem, & Martium menſem totum conſumpſi; Nec verò multum exſpectarem; ſed nunc quoque Obſeruationes tunc habitas deſcriberem: ſed quia debet hoc veſpere diſcedere Diniam, qui literas craſtina luce deferat Aquas-Sextias, idcircò ſuperſedeo. Attexo ſolùm compendioſiorem (quod illa grata futura ſit) habitam in bruma de Stella Polari. Ea ſic habet.

Anno 1632. ac menſe Decembri, Diniæ, cum adeſſet tempus, quo per eaſdem nocteis, &c. *Vt in Commentariis.*

Sequitur quidem in Commentariis longa Meridianarum Solis altitudinum ſeries: verùm occaſione alia deſcribetur. Cum ſufficere iam debeat brumalem Solis altitudinem exiſtere Diniæ grad. 22. min. 26. $\frac{1}{2}$ Atque idcircò ſuppoſitis Tychonis Parallaxibus, cum maxima declinatione refringi nobis Solem in ea altitudine quatuor

minutis ampliùs quàm in Danico Horizonte.

Atque heic tandem modus esto. Iam enim videor conscripsisse non Epistolam sed librum; non opus quoddam elegans, sed centonem valde diffusum. Verùm memini te esse SCHICKAROVM, qui cum sis amantissimus simplicissimæ veritatis, iucundum habeas conscribi res pro vt se offerunt, habéntque. Hac certè de causa non selectas mitto, quas bonas duntaxat Obseruationes existimo; omneis potiùs tibi obtrudo, ne vel aliquo præiudicio Veritati ufficiam, vel prætermittam aliquid quod cognoscere potissimùm velis. Alius quispiam posset hanc meam simplicitatem deridere; Sed prætulerim delirus videri, quàm immeritam exigere fidem. Sunto Obseruationes imperfectæ; ego perfectas non iactito. Profero cuiusmodi sunt, vt si quis vsurpare volet, debitas cautiones adhibeat. Hinc, quantum possum; non singulareis, sed repetitas & dierum plurium obseruationes habere studeo, vt aliæ alias corrigant, & ex collatis omnibus certi aliquid depromatur. Vtinam verò quotquot nobis Obseruationes reliquerunt, & historiam, & tam errores quàm ritè gesta transmisissent? Scilicet iam expenderemus quo tandem modo forent accipienda, quæ nobis negotium facessunt, quòd ipsi illa nimis præcisa, nimísque indubia haberi affectauerint. Cùm enim dicunt exempli gratiâ se Planetam obseruasse in tali longitudinis, latitudinis-ve loco: si (vt Instrumenta, & modum obseruandi prætermeam) adderent saltem distantiam à Fixis; liceret postmodùm correctis Fixarum cùm locis tum distantiis, examen instituere, & fortassis ad veriorem loci obseruati cognitionem peruenire. Quin adduci quoque nunquam potui, vt seu Kepleto, seu Tychonis hæredibus parcerem, qui hactenus nobis inuiderunt seriem atque historiam tot illustrium obseruationum? An supprimendæ enimsunt omnes, vel maxima illarum pars, quòd plures, vt puto, non cohæreant Hypothesibus assumptis? An potest viros ingenuos veritatis suppudere, & non Aristoteles illud verissimè protulit βέλτιον εἶν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν; An non errata saltem prosunt, vt prudentiores, qui in idem incubuerint, euadant? Ne fieri posse memorem, vt quæ erronea existimantur ob præiudicium aliquod, aut prodantur legitima, ex aliis suppositis; & inducant in suspicionem, quæ immeritò habentur indubia: aut animos adiiciant ad melius quidpiam comminiscendum.

Sed ne longiùs abripiar, superest tibi salutem dicam nomine Nobilis illius, cuius sæpius mentionem feci, Nicolai Fabricij, qui est & Petrisci Toparcha, & in suprema Aquensi Curia inlustris. Is cùm sit vniuerso Orbi literatorum notissimus, ignotus tibi esse non potest. Non potest certè multa de illo non commemorasse tibi eruditus Holstenius, cuius ad ipsum literas nominis tui plenissimas vidi. Is est, qui magnâ semper curâ adiutandis omnibus studiosis sic inuigilat, vt fortè etiam studiis tuis suppeditare auxilia possit. Quàm multos enim codices, putas, non modò ex tota Europa, sed ex toto etiam Oriente & detegit, & comparat, quos maxima alacritate eruditis viris statim impertiatur? Vide igitur si quid institutis, cœptísque tuis conferre valeat. Et enim sic est erga te, & virtutem tuam animatus, vt gloriæ, fœlicitatique habiturus maximæ sit, si testatum tibi occasione quadam,non prorsus ingrata fecerit affectum. Vale semper, ama me semper, & amicum Lanzium semper resaluta. Tanarone, Eid. Augusti. An. DC. XXXIII.

Viro Eximio, & Amico singulari MARTINO HORTENSIO, *Delfensi, Mathematico solertissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVanam ratione tecum agam, HORTENSI Humanissime, qui me inscium & immerentem tanto fauore es prosequutus? Sanè & imparem me sentio, qui dignas grates vnquam persoluam, quando tu statim tantam in me effudisti beneuolentiam, vt me prorsus obrueris; & cùm gratitudinis ergò me totum reposueto, eo saltem nomine concedam, quod tu me deuinxeris prior. Verùm ipse tu aut adeò in me non debuisti esse profusus, aut temperare magis tibi, si sperasti, vt quidpiam æquum meritis tuis rependerem. Ego aut silentio testari inexplicabilem affectum in te conceptum debeo; aut si prætera exigis voces, raucidulum quidpiam solùm mussitare. Esto proinde hac qualicumque significatione contentus, & quod deest, sensum, ac memoriam tui vigere in pectore scito. Atque hæc quidem præmoneo, vt intelligas me non solùm in communem, quam & scripto publico, & priuatis literis exoptâsti, conspirare amicitiam, sed honori etiam summoducere, fœlicissimæque adscribere sorti, quòd tu tantus Vir me vltrò ambire pro immensa tua humanitate volueris. Nisi verò officiis, obsequiísque meis tuæ de me exspectationi abunde satis respondero, non defectum voluntatis erga te propensissimæ, sed imbecillitatem virium, quam satis sentio, incusato.

Ad Dissertationem tuam vt veniam, affectum imprimis accipio, quo me speciosis nominibus exornando vix finem facis: sed bona tua cum venia nomina ipsa respuo, vt quæ supellectili curtæ consentanea non agnoscam. Κύδραινε ὑμῖν ὁ Σωκράτης, vt veteri Parœmia dicam. Tu verò nostra sic accipis, quasi sint cuiusdam momenti. Si me amas, sic mecum age, vt cum eo, cui nihil est simplicitate antiquius; & quem

quem moderata etiam commendatio puellari penè rubore suffundit. Isti potiùs tituli te, similesque tui summos Viros decent ; mihi satis superque est, si amicus nominer tuus, quod ero sanè imposterum. Deinde, quòd rem ipsam spectat, eâ solertiâ, eóque iudicio conscripta omnia deprehendo, vt concedam planè in tuam sententiam. Neque id solùm dico in iis, in quibus te amicum nimis approbatorem habeo ; verùm in iis maximè, in quibus te candidissimum censorem experior. Certè quæ commendas eatenus placent, quatenus tibi non displicent : At quæ reprehendis ideò grata sunt, quòd & agnosco sinceritatem, & sanius quidpiam edoceor, quàm essem antè penè persuasus. Quantumcunque enim sic affici studeo ; vt experimenta admittens ratiociniis semper diffidam, & à ferendo iudicio de aliqua re continentissimus sim; me tamen tangit species quædam verisimilitudinis ; adeò vt verbis communibus vtens illius assertor aliquando videar. Enim-verò nulla est vnquam verisimilitudo tam potens, quæ me sic faciat indubium, vt non sim paratissimus ad amplectendum præclariorem. Hinc tantum abest, vt indigner si quis me minùs probabilem amplexum sententiam demonstret, quin illum potiùs vt Præceptorem, ac velut bonæ mentis parentem agnosco, & exosculor. Quin etiam vix audeo contradicere, & cum pudore quodam id facio, cùm aliqua superest defensionis ansa, ac spes; veritus ne aut libertatem, qua amici in me vtuntur, animo haud æquo accipere videar; aut pertinacem animum faciam, quem mihimet proposui, & liberrimum, & ad omnia ἀδιάφορον possidere.

Quàm puras proinde tibi multum debeo, qui conscriptam à me sententiam de aëre quodam Cælestibus globis circumfuso sic excussisti, vt me statim induxeris in longè verosimiliorem. Tametsi enim adhuc puto probabile admodùm esse regionem quandam velut aërem ex propriis seu vaporibus, seu exhalationibus, contextam cuiuis globo circumrespergi; euicisti tamen vt illam non iam tantam existimem, quæ tanquam Orbem lucis spatiæ globo concluso circumponat. Experimenta tua illustria, & præclara prorsus ratiocinia : hoc addo, debuisse me saoè diligentiùs attendere num seruaretur proportio quædam inter aërem & circumdatum illo globum. An enim licet Tellus nostra aëre suo circumamiciatur, illum tamen ad eam effusum altitudinem possidet, vt illustrata Lumine Solis, & conspecta eminùs incrementum lucis accipiat, quod vel ex Luna in sensum cadat ? Et verò quæ aliis globis adfingitur Lux, ea innumeris propè vicibus moleculas illorum excedit. Quod ad igneis nocturnos spectat, efficis quoque vt priorem deponam sententiam ; nam & causa quoque germana cur tantumdem amplificentur, ea videtur esse, quam ipse assignas, neque valde obstat, quod conicceram ex Iridibus areolis-ve lucernarum. Quo loco non possum satis commendare, quam commemoras Beeckmanni nostri solertiam ; sed ille nempe non semper sui simillimus esse non potest, Ac ipse quidem Epistolâ iam ad Schickardum missâ, & typis mandata, cùm nescio quid meditarer, aliquid adfine commentatus fueram ; sed ne excusare me videar vberiorem rei considerationem, te admonente aggressus sum, & vt se haberet penitiùs inspexi. Et profectò res fuerat digna maiore quadam attentione ; cùm quid præsertim disquirerem de contextura oculi, de lucis proprietatibus, de simolacris corporum, de visionis denique modo.

Miratus sum præterea indefessum studium, & sagacitatem qua venatus es apparentem Siderum magnitudinem ; ac tum suspexi candorem tuum in dimittenda illicò receptissima opinione ; tum gratulatus mihi sum, qui obseruatione mea calcar tibi addiderim ad id moliendum, quod Posteri non poterunt non amplexari. Poterit quidpiam adiici, detrahi-ve in tantis minutiis præ-obseruandi difficultate ; in designanda quantitate vera corporum Cælestium aliquid fortassis immutabitur circa suppositam abs te illorum à Terra distantiam ; sed hoc opus, hîc labor erit Instrumentis magis idoneis conquirere omnia, aut ea, quæ præscribis reuincere, aut iis tutiora præstare. Quando porrò dictam distantiam ex senis laudatissimi Lansbergij præscriptis proponis ; venit in memoriam, quod nuper, cùm forem Aquis-Sextiis colloquuti de iis simul cum præclaro illo viro, & vetere meo amico Iosepho Galterio. Rem verò, vt opinor, tibi (imò & seni optimo) gratam faciam, si id in hunc locum inseruero. Ergo cum ipse commendarem Lansbergianum illud inuentum circa dimensionem, distantiámque Terræ, & duorum Luminarium, ac Diagramma collaudarem, quod habetur & in Prolegomenis, & in libro secundo Vranometriæ ; Galterius quoque commendauit, collaudauitque demonstrationem, qua cæterorum artificum ratiocinationes erroris arguuntur. Verùm adiecit se considerare in exquisita instauratione, quod est à sagaci viro prætermissum; vt nempe semi-diametri cùm Solis, tum Terræ assumptæ forent, quæ terminantur ad veros contactus lineæ ex apice vmbræ in globos extremos directæ, vtque non ex centro ipso Terræ, sed ex superficie ducta foret linea in contactum cum globo ☉ quod inde, non illinc obseruetur Solis-semidiameter apparens. Quamuis enim Lansbergius parùm interesse interdum insinuet (quæ mea erat responsio) totum id parùm interesse ob ingentem Solis à Terra distantiam, & res tamen non videtur (insistebat ille) fuisse negligenda, quantumcunque sit momenti exigui : & quia hæc deinde stabilitur Scala dimetiendis cæterorum Syderum distantiis & magnitudinibus, excrescere admodùm potest qui in hoc negotio admittitur errorculus. Atque vt simul adiiciam, quam ille demonstrationem Ptolemæo suo inseruerat ante annos quindecim (ac nuper etiam Exemplo Vranometriæ Lansbergianæ à me Parisiis ad ipsum transmissæ)

libris prolatis statim ostendit. Res ecce in hunc sese modum, quantum me iuuat memoria, habet.

Supposito Diagrammate, eiusdémque explicatione, pro vt est apud Lansbergiū, addantur solùm lineæ *AN*, & *BO* cadentes normaliter in puncta contactus lineæ *DE*, itémque linea *PQ*, quæ post contactum in *Q* secet lineam *DE*, in *R*, & occurrat lineæ *AE* circa punctū *E*. Denique lineæ *AQ*, & *AR*. Ex his ita ratiocinabimur ad habendam distantiam, & magnitudinem Solis, idémque proportione erit intelligendum de Luna.

Primò angulus *D*, ita innotescet. Triangulū *BCI*, rectangulum est, datúrque præter Angulum *CBI*, latus *BC*, dabitur ergo linea *BI*. Similiter Triangulum *BOI*, Rectangulum est; datúrque in eo latera *BO*, & *BI*, dabitur ergo angulus *OBI*. Huic addatur Angulus *CBI* fiet angulus *CBO*, qui si auferatur ex recto *CBG* restabit *GBO* Porrò angulo *GBO*, æqualis est angulus *BDG* (seu quæsitus Angulus *D*) propter Rectangula, & communem angulum ad *G*.

Secundò linea *PR*, ita patefiet. Trianguli Rectanguli *OBD*, notum est præter angulos, latus *BO*; ergo innotescet etiam latus *DB*, cui si addatur *BP* fiet *DP* vnum ex lateribus Trianguli *DPR*, cuius quia præterea noscuntur omnes anguli, propter notum exteriorem *APQ*, nempe apparentis semi-diametri *AQ*, itémque interiorem *D*, idcircò non poterit ignorari latus *PR*.

Tertiò angulus *RAP* ita colligitur. Angulus *EAN* æqualis est angulo *ADE* propter Rectangula, & communem angulum ad *E*; scilicet *DN* produci concepta vsque ad concursum lineæ *AE*. Similiter angulus *E'AQ* æqualis est angulo *APQ*, vel *APE* propter Rectangula, & communem angulum ad *E*. Ex *EAQ* auferatur *EAN*; remanebit angulus *NAQ*. Hunc bipartitur linea *AR*, vt pote subtensa communis Rectangulorum, quorum aliunde bases *AN*, & *AQ* sunt æquales semi-diametri. Igitur si dimidium *NAQ*, vt pote *NAR*, angulus addatur angulo *EAN*, producetur angulus *EAR*, cuius complementum ad quadrantem est angulus quæsitus *RAP*.

Quartò proinde latus *PA*, seu distantia Solis à superficie Terræ ex eo dabitur, quòd in Triangulo *ARP* dentur omnes anguli cum latere *PR*, addendáque solùm est semidiameter *PB* vt producatur vera Solis à centro Terræ distantia.

Quintò item semi-diameter Solis *AQ* non dari non poterit, quòd in Rectangulo *AQP* dentur omnes anguli cum latere *AP*. Atque ita quidem, aut propè Galterius.

Vt ad exilitatem Stellarum, cùm Errantium, tum Fixarum redeam; video primùm quibus momētis clarissimi nostri amici Schickardi rationes deiicias, vt obseruatam à me quantitatem Mercurij non esse augendam propter Opticas fallacias demonstres. Ipse certè aliquid etiām, quod responderetur, meditatus fueram; sed tu reliquum nihil facis; existimóque præclarum vitum, postquam Responsionem attenderit tuam, ambas tibi daturum manus. Deinde tibi gaudeo, quòd te eædem propemodum cogitationes subierint, quæ virum illum nulli æuo vnquam tacendum Galileum. Is cum primùm legit deprehensam à me exilitatem ☿ literis datis significauit persuasum se iampridem fuisse, Mercurium cæterásque Stellas esse magnitudinis incredibiliter minoris, quàm vulgò habeantur, aut appareant; méque id visurum in libro, cuius prælo iam commendari erat Exemplum statim missurus. Stetit promissis Optimus Senex, ac medio nupero Ianuario literas ecce alias ad me, & ad communem nostrum Eliam Diodatum, conscriptas, quibus editionem suppressam, & se Romam citatum monet, *Sancto*, vt vocant, *Officio*, Libri rationem redditurum. Profectus ille Romam est, ac nescio quid iam cum illo agatur. Hoc persuasum propè habeo, nullum ad vos vsque peruenisse libri Exemplum, neque spem superesse magnam, vt breui perueniat. Quamobrem exscribam heic tibi paginam vnam, aut alteram, in qua agitur de exilitate Stellarum; vt videas qua ratione illam Summus vir obtinuerit. Exscribam verò Italicè, vt liber ille conscriptus est, quando re etiam Italicè intelligere ex eo colligo, quòd eiusdem Authoris librum de Maculis Solaribus citas, qui etiam Italicus est. Continet liber Dialogos quatuor, circa duo Systemata Ptolemaicum, & Copernicanum. Itaque quarto Dialogo, & pagina quidem libri 393. Collocutores *Sagredus* & *Saluiatus* sic prosequuntur,

Sagr. *L'error dunque di costoro consiste*, &c. Ad vsque illud, *Veggo*, &c. Porrò & quando postremis illis literis nuperi Ianuarij, in quibus suam de exilitate ♀, & ☿ repetit sententiam,

tiam, continetur inſignis quædam ratiocinatio vice Reſponſionis ad ea, quę ea Sacra Scriptura obiici ſolent Copernicanis: Iucundiſſimum habebis, ſat ſcio, ſi id quoque deſcripſero. Id nempe reſcripſi occaſione tum Antariſtarchi, tum famoſi Problematis, quos libros nôſti recens conſcriptos ad ſiſtendum motum Telluris. Inter cætera ergo hæc habentur,

Quanto al N. che pur ſi monſtra huomo di grande ingegno, &c. ad vſque illud, *alla moltitudine Populare*. Sic ille.

Menſes duo ſunt, mi HORTENSI, ex quo huc vſque proceſſeram. Scilicet nolebam ſegnis apparere in ſignificando tibi affectu gratitudinis; ſed iam volens nolens appareo, & niſi tua bonitas lentorem hûc meum excuſet, abiero inexcuſatus. Hoc tamen dicàm ingenuè. Cùm haberem tum quoque cœptam ad Schickardum Reſponſionem, in qua multæ rerum Cæleſtium Obſeruationes continerentur, cogitatio ſubiit eaſdem quoque tibi extituras gratiſſimas quòd aliquas potiſſimũ peruidere deſideraſſes. Factum ergo eſt, vt dum illas communicare differo, quo vſque meæ ad Schickardum literæ forent abſolutæ; totum hoc tempus elapſum ſit. Enim-verò quid putas iam concluſis literis contingit? Succedunt ecce occupationes totius cum Præſule meo viſitandæ Diœceſeos, quæ me prohibent, vt (quod ſummis votis expetieram) allaborem tibi. Verùm id cœpi conſilium, vt quando iam deſtituor Amanuenſi idoneo, ſcribam Pariſios ad meum Luillerium, vt confici curet Exemplum huiuſmodi Obſeruationum, priuſquam Tubingam illas deſtinet, ac deinceps id exemplum cum hac ipſa Epiſtola ad te in Hollandiam tranſmittat. Quòd ſi fortè etiam procuret, quæ obſeruationibus interſeruntur deſcribi, atque adeò quod ſatiùs erit, integram Epiſtolam, tum id erit mihi in lucro, vt cauſæ tibi innoteſcant retardatarum literarum. Heinc quia velim, vt eadem vel plurima, vel etiam omnia tibi dicta ea iſtimes, haud ero hac vice prolixior. Finio igitur apprecatus tibi & longos, & ſalubreis annos magno bonarum Artium bono. Addo ſalutem, quam exopto vt meo dicas nomine, & optimo Lansbergio, & amicis cariſſimis Golio, ac Beeckmanno. Vale. Scribebam Tanatone oppido Dinienſis Diœceſeos, Eidibus Auguſti M.DC.XXXIII.

Et Nobili & Docto Viro PETRO FRANCISCO TONDVTO, *San-legerio, Iurium Doctori*,

PETRVS GASSENDVS S.

LOnga iam mora, Vir Eximie, ex quo debui reſcribere, ſed purget illam bonitas tua, cui excuſatio nulla eſt ſatis. Id non merebar, vt me tuis præoccupares literis; mereor iam, vt mihi etiam ex dilata tamdiu reſponſione iraſcaris. Verùm qui fuiſti tam humanus, vt prior ſcribendo me ſuperior extiteris; eſto iam humaniſſimus vt condonando negligentiam te ipſo ſuperior euadas. Cæterùm delectauit me, quòd obſeruare tibi licuerit nuperæ Solaris Eclipſeos Initium. Non licuit nobis in hac vrbe circa id momentum tam eſſe beatis; at licuit tamen tum circa Finem, qui obſeruatus eſt nobis horâ 5. min. 45. tum circa Phaſcis alias, tibi vt ſcribis, iam perſpectas, ex quibus collegimus contigiſſe Medium Eclipſeos hora 4. min. 42 $\frac{1}{2}$ adeò proinde vt Emerſio fuerit horæ vnius min. 2. $\frac{1}{2}$ Quia verò, ſi Incidentiæ tantumdem tribuerimus, debet nobis eueniſſe Eclipſeos Initium hora 3. min. 40. quod obſeruatum tibi Auenione eſt hora 3. min. 29. euadet ſanè æquo maior inter duas haſce vrbeis differentia longitudinis; 9. vt pote minutorum. Sed ſuperârit, vt oportuit, emerſio Incidentiam paucis minutis aliquot, eáque aſſumantur quinque; tum non malè elicietur, quàm veram coniicio differentiam, minutorum proximè ſex. Si quidem hinc ad vos ſunt leucæ Prouinciales 23. quæ ſatis præcisè vni gradui magni circuli æquipollent. Et quoniam aliunde coniector latitudinem Auenionis vix tantumdem abeſſe à quadrageſimo quarto gradu, quantum Dinia ſuperat eundem, minutis nempe quinque aut ſex; exinde ratiocinor reſpondere ex Æquatore diſtantiæ huiuſcemodi gradum vnum cum dimidio; aut certè quam-proximè; atque adeò intereſſe nos inter, & vos, minuta vt dixi temporaria ſex. En portò cur lætari debeas, detrahi mihi quinque minuta circa Incidentiam, mirâ conſonantiâ cum Obſeruatione eiuſdem Initij peracta Pariſiis. Nempe ad me perſcriptum eſt, id accidiſſe Pariſiis alto adhuc Sole grad. 31. min. 27. hoc eſt horâ 3. min. 18. Et quoniam inde ad horam 3. min. 40. deſunt min. 22. fit vt detractis quinque minutis ſuperſint 17. quanta eſt aliàs à me conſcripta longitudinis differentia Pariſios inter & Diniam. Quippe Pariſij, & Aquæ-Sextiæ ex Obſeruata vtrubique eadem Lunari Eclipſi anno 1628. quatuordecim diſſident minutis; Aquæ-Sextiæ verò, & Dinia ex certis ratiociniis, minutis quam-proximè tribus. Et nonnullæ quidem cautiones adhibendæ præterea ſunt, ob inæqualem Pariſiis nobiſque factam durationem; ac præſertim quia Finis obſeruatus Pariſiis eſt, eleuato adhuc Sole grad. 12. min. 6 $\frac{1}{2}$ hoc eſt hora quinta min. 23. differentia planè vt priùs minutorum 22. Sed vtcumque ſit, non malè opinor, quis aſſumpſerit longitudinis differentiam min. 11. aut 12. Pariſios inter & Auenionem. Habes quid inde colligi circa pauca hæc loca poſſit. Plura nanciſci non licuit, adeò vel Cœlum non arriſit, vt in Belgio; vel communicatio eſt interturbata, vt ex ſuperiore Germania; vel pauci nimis ſpectârunt Cælum, vt vbique ferè gentium. Hinc doles non immeritò, non eſſe qui ſtudeant remediis Longitudinum reſtituendarum; niſi enim variis in locis obſeruetur tempore eodem Luna aut deficiens, aut Solem obſcurans aut Fixam aliquam vel tegens, vel prætermeans. Spes magna non eſt,

vt res perficiatur. Et fecit quidem Snellius quud potuir in Batauis suis Eratostheue, ac Typhi; plura facturus, vt perscripserat, nisi murs vota præuenisset. Facit iam etiam Schickardus ille, cui debitura plurimùm, si cuiquam alij, est Geographia. Facturum quoque se pollicetur tuus ille ac meus Morinus, qui Inuenti Longitudinum etiam in Mari medio inueniendarum arcani præstulatur ptæmia; sed vereur, nec fortè iniuriâ, vt rei curtæ quid semper desit, ac supersit, quud addere seri uepotes perpetuò possint. Tu benè vale, Præclare Vit, ac scitu me ducete tanti tuam beneuolentiam, cúmqne honurem, quo dignari, imò beate vuluisti me, vt quod potius ducam, sit nihil. Dare literas ad te possem aliis occasionibus, sed ptæstat illas committere eximiu nostro Petriscio, quandu ipse est, pet quem tuas ptocurasti àd me transmitti. Vale iterùm. Diniæ, Nunis ipsis Decembribus an. M. DC. XXXIII.

Præclaro Viro, & Amico eximio, VVILLELMO SCHICKARDO, *Professori linguæ Hebrææ, & Astronomiæ Celeberrimo, in Academia Tubingensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

SCripsi ad te mense Augustu effusissimas litetas. An eæ ad re petuenerint, aur incolumem in tantis Germaniæ cladibus uffeuderint, quid exoptem habeo, qnid suadear non habeo. Vtcumque sir tamen, ea mihi mens fuit, vt in magna farragine Obseruatiunum benè multarum, eas præsertim circa ☿ occuparas accipetes, quas ipse citca ☿ mensibus Ianuario, & Maiu snperiuribus petegissem. Nunc, cùm cognoscam ex nupetarum Nundinarum Catalogo Opus illud tuum nondùm fuisse absolutum, ptoditurúmque non priùs esse, quàm Vernalibus Nundinis; ea proptet id consilij capiu, vt maturè mittam quidquid ubseruare circa ☿ licuit, tum marutinum mense Octobri, tum vespettinum hisce diebus. Nempe hínc quoque adintari, quantum coniiciu poteris, nisi editio uperis extremam acceperit manum. Cettè quod hac postrema vice ad refractiones attenderim, sine quibus vix vnquam est ubseruatus ☿, erit opinur, cur suaue ducas posse exinde nou modò meas, sed fortassis quoque aliurum ubseruationes rectificari. Et spero quidem hunc Planetam vno adhuc, aut altero mihi conspectum iri die; sed ne uccasionem amici, qui est post triduum discessurus ad Fabticium nustrum, missam faciam; occiplo interea meo more ex Commentariis exscribere, quæ in illus dietim coniiciu. Duco porrò initium ex eu vsque tempore, quo sum prædicto mense Octobri insidiatus ☿. Tu cunsule boni, vr cætera omnia.

Die 15. Octubris anni 1633. Stylo uuuu, manè Cælu pulcertlmo, ab Initiu vsqua Autoræ, &c. *Vt in Commentariis ad diem vsque Ianuarij 12. inclusiuè ad illa vsque verba, ☿ vale dixeris.*

Hùc vsque exscribo, optime SCHICKARDE, quæ in Commentarios conieci ad superiorem vsque vesperam. Nou consignabu literas, nisi die ptuximu ante lucem; addam pruinde velut post-scripto si quid fortassis hoc vespere ubseruate fuerit concessum. Nisi feceru, vt nihil boni perseuerans aëris constitutiu pollicetur, scitu nihil fote Obseruatum, neque plura esse ex me citca hanc ☿ apparirionem expectanda. Quæ mitto, ea non erunt quidem adeò accurata; vt expeteres; Verumtamen tu sic accipies, vt affectum saltem, & conatum probes, Si quid præstem imposterùm, quod sit oculis tuis diguius, nôsti, upinot, me eum esse, quem liuor nullus afficiat. Inuigilabo potissimùm circa Eclipsin ☾ futuram ptoximo mense Martio. Accipies bteui quidquid conari circa illam potuero; ita sit nobis Cælum ptupitium. De Solari ptæterita misi ad te, non modò meam, sed impetratas etiam amicorum Obseruationes. Quam iam adüciam, vna est, nempe illam Petrus Franciscus Tondutus San-legetius I. C. Auenionensis cummunicauit mecum datis Septembri mense literis. Scripsit verò se obseruâsse Eclipseos Initium Auenione, die nuperi Aprilis octauâ, hora 3. min. 29. Sole scilicet adhuc alto supra Horizuntem grad. 31 $\frac{1}{4}$ nibil adscripsit aliud. Vt verò ego quidpiam mearum circa situm illius vrbis coniecturarum attexam, opinor ipsius latitudinem esse grad. 43. min. 54. nimirùm minutis 16. ampliutem, quàm Arelatensem habeam, differentiámque longitudinis eiusdem ab hac nustra vrbe esse vnius gradus cum semisse, seu tempotariorum minutorum sex. Snnt nempe hinc illuc 23. leucæ, qualium totidem vnum gradum Citculi magni complere solent. Sed iam tandem finiu, apprecatus tibi vt nouum, sic fœlicem annum. Ptecor etiam, vt Lanzium semper meo salutes nomine. Destinârat Fabricius noster aliquid ad te mittere, adintandorum studiurum causâ: Scribo vt hisce literis, si fortè iam vacet, adiungat. Vale. Scribebam Diniæ, ipsis Ianuarij Eidibus M. DC. XXXIV.

Clarißimo, ac æterni nominis Viro GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico, Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

MAgna me tenet exspectariu (ô magnum æui nustri Decus) quid rerum tibi contigerit. Tametsi enim rumore crebto nescio quid diuulgatum est; haud fidu nihilominùs donec tes fuerir planè perspecta. Vtcunque sit, eam esse noui animi tui moderationem, vr seu pro votis, seu præter vota aliquid interuenerit, paratissimus fueris ad omnem

fortunæ

fortunæ euentum. Eſt mihi proinde quid tibi congaudeam, nihil eſt, quod condoleam, quando nihil pôteſt accidiſſe, quod valuerit animi tui ſerenitatem obturbare. Viue ergo ſimilis tui, vt degas fœliciſſimè, neque patere vt hanc adeò venerabilem ſenectutem, quæ ſapientia fuit ſemper tibi comes indiuidua, deſtituat. Si quid fortaſſis aduerſum te, hoc eſt aduerſus Placita tua Sanctiſſima Sedes definiit, æquo animo acquieſce, vti virum decet prudentiſſimum; ſatiſque eſſe reputa, quod animatus non fueris niſi in gratiam ſolius ſemper creditæ tibi Veritatis. Reſciui nuper ex Diodato Berneggerum illum Argentoratenſem Latinam totum Dialogorum interpretationem moliri. Id fortè doleas; ſed tu nihil conſcius, neque impedire ſi velis, eruditorum vota poſſis. Cùm nuper literæ ad me deferrentur Pariſiis, aliæ ad me, aliæ ad te charactere eodem fuerunt. Et ad me quidem deſtinatæ illius Hortenſij ſunt, qui imitatus Keplerum tuo cum Nuncio diſſerentem, Diſſertationem inſtituit de viſo à me in Sole Mercurio: quæ ad te ſpectant, eiuſdem eſſe, quia ſunt eadem manu, conijcio. Accedit, quòd licet in meis nulla fiat illarum mentio; rogat me tamen Hortenſius, vt Exemplum tibi impertiar, ſi quod habeam præ manibus Diſſertationis mecum ſuæ. Fortè id exoptat, vt inde cognoſcas quàm fœliciter ex meo Mercurio occaſionem ſumpſerit incidendi in illam tecum de apparente Siderum exilitate, ſententiam. Gratulatus certè illud ipſi fueram ex ſcriptis etiam, quæ me voluerat ex tuis tum libris, tum literis non ignorare. Mitto igitur ad te librum vnà cum ipſius literis interuentu eximij, ac non ignoti tibi Fabricij, qui pridem ſummam virtutem tuam obſeruantiâ maximâ colit. An verò auſim tum illius, tum meo etiam nomine id exigere officij abs te, vt cures mitti ad nos vitra Teleſcopica optima, & ſi ſperare quidem licet, cuiuſmodi ſunt illa tua; quando hactenus nec Venetiis, nec Pariſiis, nec Amſterodamo nanciſci vlla potuimus, quæ ſatisfaciant abundè. Audebo ſanè quia nota mihi tam tua bonitas eſt; notus ardor, quo bonas Arteis, earúmque ſtudioſos promouere curas. Effice igitur rem dignam tua ſollicitudine, ac ſcito te facturum rem non modò nobis periucundam, ſed aliis quoque, imò etiam tibi, (quantum ſpero) olim futuram pergratam, cùm obſeruationes innotuerint, quas te procurante, peregerimus; & quæ conſequenter debebuntur tibi, tum generalis inuentionis, tum ſpecialis Organi nobis communicati, gratiâ. Poteris porrò ſeu directè Aquas-Sextias mittere ad illuſtrem Fabricium, qui idem eſt Petriſci Toparcha, & in Parlamento Regis Conſiliarius; ſeu deſtinare ad eundem intercedente Cognato tuo, aut affine Roſſico Lugduni degentibus. Vale, Incomparabilis Vir, & quod facis me ſemper ama. Dabam Diniæ XIV. Kalendas Februarij M. DC. XXXIV.

Viro & Præclaro, & ſummè Amico MARTINO HORTENSIO *Delfenſi, eximio Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS S.

BReuiter reſpondeo, Præclare HORTENSI, vt citò reſpondeam. Nempe occaſionem nanciſcor deſtinandi Aquas-Sextias ad noſtrum Fabricium tum quod Exemplum Diſſertationis, tum quas voluiſti literas ad Galileum tranſmitti. Nec verò agere id poſſum, quin ſcribens ſimul Pariſios, ſchedam hanc ad te, illinc dirigendam, adiiciam. Hoc ſolùm autem velim, vt ſcias me & accepiſſe, & gratas habuiſſe poſtremas tuas literas; ac præſertim cognoui meas tibi non diſplicuiſſe. Doleo Exemplum literarum, quas ſimul eodem menſe Auguſto ad Schickardum dederam, nondum perueniſſe ad te; ſed Luilletij mei ea non eſt culpa. Illicò enim id fuit peractum, & Merſenno noſtro ab illo commiſſum; ſed quæ eſt viri bonitas nimia, ipſum credidit neſcio cui videndum; ac deinceps recuperare quam citò voluiſſet, non potuit. Opinor autem ex quo præſertim literas tuas habuerit, incubuiſſe illum ſeriò vt tuis meiſque votis fieret ſatis. Cæterùm euenit ante ſeptem dies, vt occaſione ☿ tum menſe Octobri, tum nuper abs me obſeruati, literas alias obſeruationum ſimiliter pleniſſimas dederim ad eundem Schickardum. Scripſi verò ſimul Pariſios, vt deſcriberetur illarum exemplum, cuius tibi ſtatim copia fieret, nec pari modo diſtraheretur. Atque id quidem rurſùm procuro; non quòd eximium aliquid inter obſeruata agniturus ſis; ſed quia non poſſum alia ratione meum erga te affectum teſtari. Vna me res ſecurum facit, quòd bona ſemper fide ago, dum ago quidquid pro otij, loci, organorum conditione licet. Quod deſideras præſertim videre, ſi quid de Coniunctione illa ♀ & ☿ ante ſeſqui-annum obſeruauerim; ſcito niſi fortè ad te exemplum illud prius perueniat, deſcriptam exſtare meam obſeruationem in quadam Epiſtola ad Ianſſonium veſtratem illum celebrem Typographum ſcripta, duobus menſibus ex quo fuit peracta. Nempe literas detulit ad illum, qui ad vos tranſiuit laudatus Salmaſius. Poteris itaque ex ipſo obſeruationem repetere; neque illam modò, ſed & plureis alias, noſtri potiſſimum Valeſij, quas hortante nobili Grotio cum illo tum communicaui. Accepi iam eſſe in itinere quod ad me Pariſiis mittitur Exemplum Lansbergianæ Apologiæ. Per-quàm lubenter legam illam, etſi amicos impetat; quippe viros ita complector, vt ad opiniones illorum non teneam. Reſciui quoque ipſos ſeſe ad reſpondendum accingere: Vtinam ſic res vtrimque agatur, vt de moderatione non minùs, quàm de re ipſa certetur.

Indignum est quippe sapientibus viris dinexare se mutuò probris, & scommatibus: Ac dum testantur se suscepisse Veritatis patrocinium Animi imbecillitatem, impotentiámque sui testari. Cognoscam etiam perlubenter quid tu Bartholino opposueris. Non vidi quidem eius librum, sed fore spero vt ex tuo, genium, ingeniúmque illius agnoscam. Et fortè tu quidem Tychonem minutulè interdum carpsisti; verùm ipse quoque lætari deberet si tediniuus sisteretur, plurimarum rerum abs te monitis, ad quas satis non attendisset. Cura proinde, mi HORTENSI, vt quidquid sit de Bartholino, qui, qualis vir sit, ignoro, Tychoni saltem suus honor, quàm poterit magnus semper relinquatur. Atlas profectò ille fuit, ipsúmque grata recordatione Posteri omnes prosequentur. Quamobrem danda opera est, ne in illum sic inuehatc, vt nomen exinde commacules tuum. Deceptus fuerit aliquoties; at quanta dignum commendatione, attigisse illum, eam præcisionem, quàm Maiores nunquam sperârant, & tot quidem tantísque impensis, vigiliis, laboribus; vt taceam quàm arduum, ac lubricum sit obseruandi negotium, & quàm sit facilius hac in re præcipuè aliena reprehendere, quàm meliora ex se præstate. Hoc, vt amicum sincerum decet, ac in aurem dictum volo. Addo fore, vt experiaris nihil decessisse ex tuo instituto, cùm de viro semper loquutus venerabundo affectu fueris; imò tantò maius accessisse pondus, quantò scripsisse videberis amore solo Veritatis. Agnosces etiam non modò fore, vt minuatur inuidia (quæ nobis denique quid prodest?) sed fœliciùs etiam retractare possis materiam eandem, si aliquando fortè lubuerit, ac præterea honorem tibi conciliabis quam-maximum propter specimen indolis plenissimæ summi candoris. Quod ego semper aërem quemdam Cælestibus globis circumfusum habeam, non demonstratione, aut vllo effectu sensibili persuadeor; sed coniecturâ dumtaxat ducor ex similitudine cum Terreno globo. Hinc illum non amplius tantum facio, ex quo Astrorum species succrescat; tantum dumtaxat habeo, cuiusque globi proportione, quantus est hic noster respectu Telluris. Nimiùm absumus, vt experimento manifestare id valeam, sed nemo etiam, quantum opinor, rem secus habere ostendat. Pares in causa sumus cum illis, qui ex Marte, aut Venere de Terra ratiocinarentur. Profectò verò si facies (probabilem facit analogiam cum nostris hisce Elementis Marium, & Continentium; quid ni capiamus præter varias generationes, complurésque, in tota Lunæ superficie; tot exhalati circum vapores, ex quibus Sphæra circumvestiens huic aëri nostro similis exatur. Taceo fortassis aliquam desumi posse coniecturam ex eo quòd etiam Telescopio margo Lunæ extimus vnitissimus appareat; quòd inæqualitates conuallium & montium (tametsi in tanta distantia successiuè positæ, minùs obseruabiles) compliantur ipso aëre amplissimo tractu ad oras diffuso. Sed hæc dicenda pluribus, quàm præsens scribendi occasio patiatur. Prolixior, quàm speraram fui; nescio an lucro id deputandum. Saluto semper eosdem Amicos, ac præterea optimum Vossium, cum præclara familia. Vale. Scribebam Diniæ IV. Kalendas Februarij, M. DC. XXXIV.

PETRVS GASSENDVS CONSTANTINO *Suo*, S.

Calamum tandem arripio, Mellitissime CONSTANTINE, vt paucos tibi reponam versus. Non requiro verò imprimis, vt negligentiam meam tantam interpreratus fueris; ipse potiùs interpretor illam pro tuo in me amore, fuisse tibi non iniucundam. Non deposco etiam abs te, ne pertenuem hanc schedulam indignabundus auerseris; siquidem noui, tametsi feram, quòd mea tamen sit, non displicituram. Heinc, quia satis persentio nullam abs te mihi accusationem intentari; absit, vt ego vllam tibi excusationem pertexam. Gratissimum mihi est semper, quod tu scitè adeò perscribis de Literatorum ac τὸν φιλονεικίαν, ἢ διχοστασίαν contentionibus:

Non quia vexari quemquam'st iucunda voluptas;
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue'st.

Vtinam totam historiam dicere nobis aggrederetis. Vidi ex tuis literis datis Exemplum eius Epistolæ, quâ, οἱ φιλονεικοῦντες ἀρχηγέται reconciliari videntur. Illa mihi magis ingenua, quàm pro illorum ingenio exspectauisses, est visa; nescio tamen lis-ne exinde satis composita remaneat. Copiam feci nostro Petrisciu humanissimarum literarum tuarum, vt agnosceret, quod se attineret: Mitum autem dictu, quàm ille se tibi profiteatur esse deuinctum. Scripsi ad nostrum Gaffarellum, nisi omnia, selecta saltem, quæ illum per me tescire volueras; at quando iam accipio nullum ampliùs esse diuortium; nihil refrico sed gratulor potiùs. Vtinam verum vos inter sit, quod dicitur, *amantium iræ*. Mitandum profectò, æquè ac dolendum, potuisse viros eruditos, ac in tanta, támque diuturna consensione simul versatos, tantum pati dissidium; sed nempe summi est candoris, quidquid ex amico proficiscitur, tametsi duriusculum sit, interpretari benigniùs; & quantò melior quisque est, tantò magis amici vicem vt condolere, sic condonare. Ego ad vos, mi CONSTANTINE, vix sum prius consolatus, quàm hunc adhuc annum superaueto. Saluta interim Amicos ac tu præsertim salue, & Vale. Diniæ IX. Kal. Febr. M. DC. XXXIV.

Per-nobili

Per-nobili & per-docto Viro P. FRANCISCO TONDVTO *San-legerio Iurium Doctori,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi ex literis tuis ad præclarum nostrum Fabricium, Vir Eruditissime, Eclipsim Lunæ nuperam non inobseruatam tibi præteriisse. Gauisus summopere sum, ac volui etiam te non latere, tametsi ipsum Initium Diniæ quoque inuisum fuerit, cæteras tamen omneis Phaseis ad vsque semi-digitos adnotari abs me potuisse. Telescopio Lunam spectabam, ac respectabam identidem in Schemmata ad singulos semi-digitos delineata, vt de momentis, quibus Phases obiicerentur, iudicium ferrem. Hoc ergo modo, & alionde Fixæ alicuius Stellæ sectando altitudinem, petegi, & pertexui, quam obseruationis seriem heic appono, &c. *Vt in Commentarys.*

Vides non malè nos conuenire circa Finem Eclipseos, ac præsertim si prodita abs te centri ☾ altitudo exhibuit horam 10. min. 56. tuque pro fine accepisti restituti limbi momentum, inumbratione superstite; aut si, vt ipse ratiocinaris, exhibuit horam 11. min. 0. ipséque Finem pensitasti ex inumbratione illa sensibiliore desinente. Quod ad Procyonis altitudinem circa idem tempus obseruatam spectat; miratus sum quorsum tu occidentalior, videris illam depressiorem, quàm eadem mihi continuò sectanti, appareuerit: Sed nempe suspicatus sum, debere numeros abs te haud ritè fuisse inter conscribendum obseruationem consignatos, cùm loco graduum 29. scribendi fuerint 32. Ipse certè si calculos retexere volueris, agnosces ex illa altitudine elici horam non 10. min. 59. sed 11. min. 18$\frac{1}{2}$ ac huiusmodi minutorum 20. discrepantiam fortè obortam ex prætermissis quinque illis gradibus, qui Ascensioni rectæ ☉ ad circulum deerant. Circa medium tempus Eclipseos, cùm ex Phaseōn, & plurium & tutiorum comparatione comperissem ipsum extitisse Diniæ hora 9. min. 23$\frac{1}{2}$ miratus sum etiam reponi abs te potuisse ad horam 9. min. 3. Vel quod est summum min. 7$\frac{1}{2}$ adeò vt dimidia duratio fuerit æquo productior. Verùm memini, quanta sit in medio illo tempore ex inspectu Lunæ designando difficultas; cùm per minuta benè multa Luna veluti hæreat, & ne Lynceus quidem discernere possit lux-ne depereat, constet, vel augescat. Potes quoque ipse illius hæsitationis meminisse, atque idcircò facile fuisse, vt tum existimâris Medium, cùm possent minuta non pauca vel abundare, vel deficere. Fabricius noster, quod mirere, ita varias Phaseis accepit, vt Medium prope idem eliciatur. At cum Finem maturiùs triente circiter horæ, quàm nos, adnotauerit; sequitur, vt durationem dimidiam multùm decurtârit. Vtcumque sit, tu Vale semper, ac me porrò amare perge, qui persto amantissimus, & obseruantissimus tui. Dabam Aquis-Sextiis in Fabricianis ædibus, VII. Eid. April. an. M. DC. XXXIV.

Illustrissimo Domino, D. EDOARDO, *Baroni Herbert de Cherbury, in Anglia, & Castri Insulæ de Kerry in Hibernia, & Pari vtriusque Regni,*

PETRVS GASSENDVS S.

Vir Illustrissime, Menses aliquot elapsi iam sunt, ex quo Diodatus ille noster præclarum Opus ad me transmisit, quo me donarum volueras. Humanitas sanè eximia, &c. Aquis-Sextiis mense Aprili. M. DC. XXXIV. *Habetur sub Titulo ad Librum Herberti illustris Angli de Veritate, Epistola.*

Viro Clarissimo, Amicissimóque VVILLELMO SCHICKARDO, *in Tubingensi Academia linguæ Hebrææ, & Astronomiæ Professori Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

COEperam ad te scribere, optime Virorum SCHICKARDE, cùm tuas accepi literas circa Martij finem datas. Quantâ exinde fuerim cumulatus lætitiâ, explicare haud mihi promptum. Videlicet ex prima parte tuæ Responsionis edita, nihil de te audieram; verebárque, ne aut quid tibi contigisset humanitùs, aut binæ meæ literæ ad te vsque non peruenissent. Quas certè literas ad me vnà cum tua obseruatione Solaris Eclipseos missas innuis, iniqua nimis sorte non vidi. Sed me eo nomine fœlicem, quòd & tu degas incolumis, & meæ illæ literæ in tuas penetrârint manus. Qui tuas sub finem superioris Mensis & accepit, & ad me transmisit Parisiis, ille est Luillerius Rationum Magister, quo intercedente tu meas habuisti. Dignus vir sanè amore tuo, omniúmque tui similium (scilicet bonorum, eruditorúmque,) & quem cum multi mihi sint Amici præstantissimi, nemo est omnium, qui inuideat, cum incomparabilem dico. Qui verò in hac Ciuitate mihi consignauit, ille est Fabricius, qui & præsidium & dulce decus Literatorum omnium est. Vir omni laude longè superior, & cuius fama cùm iampridem aureis tuas compleuerit, testaris ipse quam gratam nuper habueris eius amicitiam. Adsum ego iam illi hospes à mense vsque Martio; & cum negotia quædam forensia me in ciuitate detineant, detinent tamen potissimùm Sirenes suauissimæ domi. Ædes hæ ipsissimæ sunt, in quibus rursùm peregi nuper, quas tu circa ☿ obseruationes exigis. Quippe non postrema mihi fuit causa, cur eo tempore aduentârim, quòd destinâssem

nâssem mense Aprili ad ☿ attendere, quem prouiderem Diniæ ob altitudinem montium inaspectabilem futurum. Et quid præstare quidem licuerit, iudicabis ipse percurrens obseruatorum seriem. Ego, quòd saltem maxima elongatio inde habeatur, fœlicitati magnæ adscribo. Verùm quid moror totum id ex Commentariis transcribere; cùm si quid amplius præfandum sit, possit te volente postmodum subiungi. Paucis ergo res sic se habet.

Anno 1634. mense Aprili, die 9. Stylo nouo, Vesperi, Aquis-Sextiis, Attendens num ☿ posset, &c. *Vt in Commentarijs ad vsque diem 29. inclusiuè.*

Hactenus exscribo, Præclare Schickarde, quidquid hac vice obseruare circa ☿ licuit. Tametsi enim is fuerit pluribus diebus appariturus, non apparuit tamen propter obstinatam nubium inuidentiam. Eæ quippe aut continenter toto Cælo fuere respersæ, aut ad Occasus certè regionem confertissimæ exstitere vespertinis temporibus; adeò vt cùm possem interdum alios Planetas obseruitare, Mercurium nunquam potuerim. Nihil est necesse adscribere quæ obseruata aliunde habeo. Hoc potius addo, cùm Keplerus aliquam fecisset spem videndi mane ☿ aut sub finem Maij, aut certè priore parte Iunij; ea de causa me attendisse, quantum potui sedulò, si quà fortè detegeretur. Obstabat tectum domus attiguæ, quominùs exortus liberè pateret. Eximius ergo Fabricius construi curauit supra tectum domus suæ Obseruatorium eminens simul, ac liberum; ex quo potuisset ☿ à tertio vsque altitudinis gradu (tantundem Horizon illic occupatur) sese conspicuum facere ni conspici graue duxisset. Ac Cælum quidem non semper arrisit, nunquam enim fuere crebriores, aut vberiores pluuiæ. Die saltem Maij 28. qua Cælum fuit manè serenum ☿ planè visus non est: Inuisus etiam diebus Iunij 5. 6. & 14. quibus Cælo valde sereno (saltem ad eam regionem Ortus) obseruaturus adfui etiam ante natam Auroram. Et quoniam circiter ea loca in quibus esse debuit ☿ nullæ insignes Stellæ coruscant, ideo ne locis planè incertis venarer ☿ nunc æquiterturum, ac penè æquilaterum Triangulum fingebam ex Medusæ capite, Lucida ♈ & ipso ☿ nunc alia ratione regebam obtutum, si quà in illum inciderem; sed irriti omnes conatus, & vt verbo dicam, ☿ matutinus visus non est. Hoc latere te nolui; memor operæ etiam superiore anno frustra collocatæ, in disquirendo Mercurio, vt literis aliis perscripsi.

Sequitur vt tibi impertiar quidquid circa nuperam Lunæ Eclipsim conscriptum habeo: quando aut totum describere, aut etiam dare literas tum per otium non licuit, cùm nudum tibi abacum obseruationis meæ transmisi. Accepi simul cum literis, quod circa Eclipsin ipse obseruasti, ac miratus sum, vel potiùs obstupui, dum ex tua, meáque obseruationibus collatis animaduerti sequi vt Dinia occidentalior Tubinga sit. Accepi etiam continuò ex Diodato schedulam, qua Berneggerio significasti hærere te, quî fieri possit, vt tantum lapsum admíserim. Ego verò etiam, mi Schickarde, hæreo, neque satis capio, quid totum id sit. Sed nempe transcribo imprimis quidquid in Commentariis est, subiecturus quidquid memoriæ præterea succurrerit, ex facta vsque obseruatione. Id igitur ita se habet.

Anno 1634. ac die Martij 14. Stylo nouo. Vesperi, Diniæ, Eclipsis ☾. Ninxerat manè, flante Euro, forma niuis irregulari; fuerátque propè adempta spes videndæ futuræ Eclipseos, tum præsertim, cùm leui pluuia perseuerante post niuem, obscurum planè Cælum fuit ad horam vsque pomeridianam 5. Porrò sub ipsam horam quintam, visæ sunt nubes heic illeic variè interhiscere, simúlque non nihil reuixit intermortua spes videndæ Eclipseos. Quamobrem curâ reassumptâ, &c. *Vt in Commentarijs ad vsque obseruationem Rabbi Azobi.*

Habes hucvsque, mi Schickarde, quidquid de hac Eclipsi ☾ in Commentariis reperio. Id mitto cuiusmodi est; quando absoluere non vacat. Ea mihi certè negotia sunt, quæ vix patiuntur exscriptionem: Sed tu facilè omnia indulgebis. Vt paucis ergo accipias, quid circa meam obseruationem hæsitationis subeat, memini primum me admiratum, dum calculo retexerem Fabricianam obseruationem, ac circa finem potissimùm, quî fieri posset vt tanta foret nos inter discrepantia. Cùm enim Dinia, & Aquæ-Sextiæ vix ampliùs quàm tribus minutis temporariis inter se distent; videbam nihilominus trientem horæ interesse. Ac tametsi non dubitabam, quin ipse fuissem accuratior, & quin vir eximius, dum ea sectaretur, quæ præscripta abs me voluerat, errorem quemdam sensibilem seu oculorum, seu organorum, seu adiutantium defectu potuisset admittere; scrupulus tamen remanebat, quòd ipse mihi fiderem ac tribuerem nimium. Ergo memoriâ repetens si quid etiam mihi inter obseruandum contigisset, nihil aliud subiit, nisi quod inter exspectandum donec Eclipsis inciperet, & Quadratum aliàs, vt puto, descriptum ad Aldebaran componendo perpendiculum incidisse inter 9000. & 10000. vmbræ versæ parteis. Hærere verò exinde cœpi, an fortè, qui numerus 9300. consignatus fuerat, quo tempore locum ♂ exploraui, in vmbra versa exstitisset, & qui postmodum adnotatus est 9000. quasi decrementum vt altitudinis ita numerorum iam fuisset. vsurpatus pro 1000. & consequenter quòd fortassis aut sectator Stellæ, aut ego ad primam cyphram non attenderemus, numerus 890. vmbræ rectæ, exstitisset scriptus pro 9900. ac postea etiam 8650. pro 9650. atque ita consequenter habitis semper circa primam cyphram 8. pro 9. 7. pro 8. 6. pro 7. 5. pro 6. 4. pro 5. inter sectandum Aldebaram. Verùm nescio quâ φιλαυτία persuaderi non potui eiusmodi inaduertentiam. En quo adiutus argumento animaduerti, cùm tempora crescentis Eclipseos hinc retraherentur, constare tamen quæ decrescentis adnotata fuerunt ex altitudinibus Procyonis. Quia enim primus numerus fuit

970.

970. qui iam vſurpari pro ſuperiore non potuit, & à quo omnes conſequentes ad vſque 5950. continua ſerie decreuerunt, ea propter omnis planè ratio emendandi ſublata eſt; ratúmque habui, vt decrementi, ſic incrementi tempora haud malè fuiſſe deſignata. Fauit quæ Lunæ altitudo Auenione fuerat à Tonduro obſeruata in fine Eclipſeos, & acceſſit, quod meminerim Eclipſim longè ampliùs, quàm ſperaueram, retardatam fuiſſe.) Quin etiam adhuc memini Dauidem Lautaretium clarum Medicum, & rarum amicum, qui tum aderat dum præteriiſſe longè videret, quod tempus nobis præſtitueramus, ſubductione debita facta ex Kepleri Ephemeride; iocando ſæpius quæſiuiſſe, Quid, ſi fruſtra hic apparatus? Quid ſi nos Luna ludere velit? Quid ſi exſpectatura ſit, donec præ impatientia diſceſſerimus? & id genus alia: cùm & ipſe quoque aliqua regererem, & commemorarem inter cætera, quid Origano aliàs contigiſſet.

Vides quid mētem occupaſſet, obſeruationi vt fiderem, tu rurſùm planè iam commones, tuam reponēs obſeruationem. Pudet nimirùm, dum omnia verſo, nihil occurrere, quod meam corrigens, conciliare cum tua poſſit. Arguere quippe tanti erroris, quātus inde demonſtraretur Tabulas omneis Geographicas extremæ foret impudentiæ. Suſpicari potuiſſe te, vel leuiter hallucinari, improbū foret, ac mihi etiam propemodùm ſacrilegum. Quocirca nihil ſupereſt, niſi, cùm ipſe homo ſim, humani à me nihil alienum putem. Quæſo te ſolùm, vt cùm tu quoque Solarem Eclipſim ſuperioris anni obſeruaueris, elicias exinde pro tua ſolertia quid diſcriminis inter Diniam, & Tubingam intercedat. Nempe quia ſimul oſtendetur, quot minutis proximè hac vice abfuerim in deſignandis temporibus; fortaſſis anſa præbebitur, qua occaſiones lapſus agnoſcantur. Poteris quoque explorare num minutulum aliquod ex Organi tui conſtitutione emendandum fuerit; cum ipſa quoque temporum per Azimutha captatio ſua quædam incommoda habeat. Profectò enim vel vnius Meridianæ lineæ inuentio, & exquiſita ſuper illam Inſtrumenti poſitio, vt nihil dicam de cæteris, non paruæ eſt difficultatis. Quamquam id mihi; cùm tu quidem facilè omnia præcaueas, quæ vitiare hanc ἀκρίβειαν poſſunt. Quod ſupereſt, cùm deſtinaſſem abeſſe Dinia proximo Martio, quo tempore Luna iterùm deficiet, enitar tamen ita res meas componere, vt illeic adſim, quo poſſim illeic omnia cautiùs & diſquirere, & deſcribere iteratò. Nihil eſt opus admonearis, vt ad idem te compares; eſt enim tibi ſatis res cordi. Aduerte interea ſi vacet ad tranſitum Lunæ propè Fixas aliquas: nam ego quoque eò attendam, quantum per occupationes, & Cælum ipſum licuerit; ac fortaſſis eueniet, vt eodem ſimul incumbamus. Non ſtabit profectò per me, quin tranſitum ☾ ſub Pleiadibus, & 16. Auguſti, & 4. Nouembris obſeruem. Vt habeas interea quid rei huiuſce à datis poſtremis literis præſtiterim; Obſeruationes aliquot ecce, quarum prima & ſecunda peractæ ſunt Diniæ, cæteræ in hac ciuitate.

Anno 1634. Menſe Febr. die 5. Stylo nouo, Veſperi, idque Diniæ, Appulſus ☾ ad Pleiadas ex Ephemeride, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, menſe Martio, die 6. Veſperi, cum foret Luna ad ſenſum exquiſitè διχότομος, &c. *Vt in Commentarijs.*

Atque hæ duæ quidem obſeruationes Diniæ; ſequuntur Aquenſes præter eam, quam ſuperiùs retuli tranſitus Lunæ prope Spicam die Aprilis 13.

Anno eodem, menſe Maio, die 13. Veſperi, Aquis-Sextiis. Statueram ad tranſitum Lunæ prope Cor Scorpij attendere; verùm nubes adeò contectæ, flante Coro tranſlatæ ſunt, &c. *Vt in Commentarijs,*

Anno eodem, menſe Iunio, die 6. Veſperi, Inualeſcere occipiente Coro, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, menſe eodem, die 9. Veſperi, occultatio auſtralis trium in fronte Scorpij à Luna, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, menſe Iulio, die 7. Veſperi appulſus Lunæ ad orientalem trium in Scorpio, ſeu, &c. *Vt in Commentarijs.*

Et hi quidem ſunt Lunares appulſus, quos commemorandos tibi habui, niſi fortaſſis gratum habeas, adiici alium planeticum magis, non ad Fixam, ſed ad ♂ ſub menſis huius initium. En igitur obſeruationem, quam peregi per triduum.

Anno eodem, menſe eodem, die prima, Veſperi perſeuerauit eximius calor, &c. *Vt in Commentarijs ad vſque finem obſeruationis diei 3.*

Triduanam habes obſeruationem, ex qua loca ♂ ac ☾ huiuſque appulſum ad illam circiter διχοτομίας eruere valeas. Occaſione ſtellulæ poſtremo loco memoratæ, ſuccurrit in memoriam captatus die 6. Iunij locus ſtellulæ illius maiuſculæ, circa eundem dextrum poplitem Ophiuchi; quam Luna margine Auſtrino prope attigit menſe Auguſto anni 1630. Vt habes in eo excerpto, quod impreſſum eſt, ex Epiſtola ad Keplerum. Vt ergo illa obſeruatio alicui quoque vſui ſit, ecce vnde poſſit vtrumque locus Stellæ reſtitui, quando apud Tychonem deeſt. Diſtiterunt memorata die, idque inter exſpectandum ☿ ea ſtella, &c. Itémque diſtantiæ Fixarum. *Vt in Commentarijs.*

Coronidis vice, & ne te farragine nimia onerem; attexo ſolùm obſeruationem futuram tibi haud iniucundam, quam adnectere liceat occultationi Propodis à ♃ &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem 1634. menſe Iunio, die 8. Veſperi occultatio extremæ alæ ſiniſtræ Virginis, à Marte. Cùm ab, &c. *Vt in Commentarijs.*

Finem tandem facio, Optime SCHICKARDE, cùm iſta ſatis ſupérque ſint. Hiatus ſunt, ſed præſtitit hianteis verſus relinquere, quàm iis complendis elaborando (quod factu ſemper facilè eſt) paginas facere inaneis. Non pudet verò adeò incoctas obſeruationes communicare, quando tu eo es animo, vt impolitas mauis, quàm nullas; eo candore, vt facilè ſimplicitatem meam excuſes; ea bonitate,

vt

vt rerum mearum nolis fieri dispendium; quibus curandis istud ipsum, quo ad te scribo, suffuror tempus. Quod innuis te procuratutum, vt ex meis obseruatis euulgentur aliqua; nisi quid fortè exceptum velim, scito omnia tibi permissa, & me solùm excipere, quod tu duxeris excipiendum. Tametsi enim certo consilio animum his rebus applicui: & longè sum tamen ab eo tempore, quo expetitum vsum deducam, & liuoris expers, nihil planè est, quòd habeam quasi in arcanis. Fortassis quoque ista olim non vacabit excutere: quid ergo inuideam, si quid fortè sit, ex quo studiosis fructus quæratur. Tu iudex esto; nam ego quidem testari affectum, & candorem possum; exquisitam operam polliceri non possum. Accepi tuis cum literis treis illas primas Velitationes circa Astronomiam, ac simul agnoui, quanto me in illis honore affeceris. Id non merebar, mi SCHIKARDE, neque sperandum mihi fuerat, vt me inter tantos viros cooptares: Sed nimirum nescit amor tuus modum, pectorique tuo permittendum est, vt hosce ardores effundat. Pellegi porrò auidè omnia, & consequutura mirè expetens, visus sum mihi vniuersam, eámque maximè sinceram, rerum Cælestium disciplinam fasciculo vnó collectam videre. Accepi etiam libellum tuum de Bacchanalibus Iudæorum. Eo declaras te nihil posse sic perfunctoriè agere, quin ludi tui seria aliorum longis excedant parasangis. Erit profectò cur exinde Iurisconsulti mirè illustrent Legem illam, *Iudæos quosdam Codice de Iudæis, & Cælicolis*, in qua restituenda, & interpretanda quidam desudarunt. Accepi tandem literas quibus me beauit clarissimus Lanzius. Adnitar illi hisce conclusis verbulum reponere, sperans vberiùs respondere. De Fabricio nostro nihil est, quod adiiciam; Ipse enim est ad ad te perscripturus. Non hodie tamen (nimis quippe aliis iam curis distrahitur) sed intra proximum octiduum. Tametsi verò literæ meæ ad te peruenturæ maturiùs non sint; festino tamen hac occasione destinare Parisios, vt dum Fabricianas illeic exspectabunt, procuret noster Luillerius eas obseruationes exscribi, quæ transmittantur ad Hortensium, quòd exscribere mihi bis non vacet. Exspectat etiam Fabricius ex communi nostro Diodato Responsum, si quam fortè nouerit viam, quà MSS. Codices, quos tu expetis tutò transmittantur. Vtinam verò eapateret, nam pluta tecum communicaret, vir longè humanissimus, & amantissimus tui. Quod de Holstenio scripseram, memoriæ lapsui imputandum. Siquidem ille literis suis ad Fabricium datis ante quatuor annos, non se Tubingæ fuisse scripsit, sed Viennæ de te sermonem habuisse cum præclaro illo Tegnagelio, qui etiam testatus est se adlaboraſſe, vt pertraheretis in Aulam Cæsaream. Degit porrò Holstenius Romæ, éstque Eminentissimo Cardinali Barberino à libris. Ipse est, qui Porphyrium nuper edidit cum Notis de vita Pythagoræ, emissurúsque est propè diem minorum omnium Geographorum, quos Antiquitas habuit, aut quos nancisci saltem potuit, manipulum valde insignem. Nihil obseruatum Romæ accepi, cuiusmodi tu exigis. Nam Scheinerus quidem Solarem Eclipsim superioris anni illeic obseruauit, & ante discessum in Cæsaris Aulam schemata aliqua nobiscum (etiam excusa) communicauit; sed de tempore nihil addidit, fortassis id sibi reseruans, donec euulger, quem de ea Eclipsi Tractatum promittit. Cæterùm dabo operam, vt quæ Eclipsis futura est proximo mense Martio, Romæ sedulò obseruetur; curæque erit, vt quidquid demùm fuerit obseruatum, deinceps accipias. Sed Vale tandem, vir Optime, idémque Amicissime; & qualem me ducis, talem esse habe. Scribebam Aquis-Sextiis, xv. Kalendas Augusti, anno M. DC. XXXIV.

GABRIELI NAVDÆO,

PETRVS GASSENDVS S.

Hic demùm dies, mi NAVDÆE, diuturni silentij finem attulit. Nec verò illud iam abrumpo, vt tibi propterea satisfactum existimem; abrumpo solùm, ne desuetudo nimiam præscriptionem inducat. Est nimirùm, quòd conquerare, nisi prolixas literas dem, treis saltem versus non exarari. Me quoque ipsum, dum attendo, negligentiæ huiusce pudet; quasi, quod iure amicitiæ liceat planè confidere, ipsum violare ius libeat, quo officia mutua præstantur. Quid faciam tamen; cùm talem me Natura parens effinxerit, ac te eum habeam, qui præsto sis nihil Amico non condonare? Age ergo, dignam te ipso bonitatem mihi prætende, qui nullam tibi excusationem debeo, possum-ve prætexere. Negotia certè præteteo, quæ me iam anni prope dimidium extra proprios detinent lareis; quippe & interdum per illa interquiescere licuit; & per id tempus literas ad alios Amicos conscripsi. Incusare etiam non possum occasionum penuriam: quando hospes adsum nostro isti magno omnium & literatorum, & literarum præsidio, Peirescio inquam, per quem sum conscius quid vterque communicetis. Non dico tandem, quia togatas, vt quidpiam tibi de Fluddana Responsione perscriberem, me exspectaſſe donec prodiret Frisiana illa Responsio, quam Fluddus minitatus est, vt res meliùs perstringeretur. Debueram nempe, vel hanc meam, quod nunc temporis facio, exspectationem significare. Quid ergo, inquies, Ne nunc quidem licebit quidpiam cognoscere ex iis, quæ respondit Fluddus? Id verò licebit, Optime NAVDÆE, sed vno verbo, cùm me vberiùs rem præstiturum recipiam, postquam quid à Frisio Fluddum defendente, (nisi Fluddus est sub nomine Frisij) fuerit responsum, peruidero.

Paucis igitur totum Opus paginarum est octoginta septem, & folij quidem non magni, sed characteris tamen minuti. Titulus prælongus; Inscribitur enim, *Clauis Philosophiæ, & Alchymiæ Fluddanæ; siue Roberti Fluddi*

Fluddi Armigeri & Medicinæ Doctoris, ad Epiſtolicam Petri Gaſſendi Theologi Exercitationem Reſponſum; In quo Ioannis Marini Merſenni Monachi obiectiones, querelaque ipſius iniuſta, immeritò in Robertum Fluddum adhibita examinantur, atque auferuntur: Seuerum ac altitonans Franciſci Lanouij de Fluddo iudicium refellitur, & in nihilum redigitur: Erronea principiorum Philoſophiæ Fluddanæ detectio à Petro Gaſſendo facta corrigitur, & æquali iuſtitiæ trutina ponderatur; ac denique ſex illæ impietates, quas Merſennus in Fluddum eſt machinatus ſinceræ veritatis fluctibus abluuntur, atque abſterguntur. Tractatio deinde iuxta Titulum in quatuor Membra diuiditur, & quodvis Membrum in pluries Parteis.

Primum eſt præcipoè aduerſus Merſennum, quem Fluddus conatur inſignis ignorantiæ conuincere, quòd viribus ſuis diffiſus, alienam opem popoſcerit, ac ſimul reſpondet cùm ad alia, tum ad obiecta minùs præcipua, quæ in Epiſtola illius Dedicatoria legere licet. Alterum èſt totum aduerſus Lanouium; ſcilicet propter Epiſtolam Dedicatoriæ illi ſubiectam, Tertium idque prolixius aduerſum me totum eſt, initio facto à deſcriptione naturæ, ſeu indolis meæ. Poſtremum eſt tum in eluendis illis impietatibus, quas Merſennus ipſi ex mea Exercitatione collectas inuſſit; tum in explicanda Diuina, myſticáque Alchymia.

Stylus autem eſt, vt cum Fluddus Alchymiam ſuam explicat, Scripturam Sacram ſemper intrudat; in cæteris verò ipſa Textus verba, ſeu Merſenni nempe, ſeu Lanouij, ſeu mea præſertim proferat; & conſequenter ipſis reſpondeat. Neque verò textus aut omneis, aut ſemel, aut ordine citat; ſed ſelectos, & quoties placet, ſeu ad inſtitutam à ſe pertinere methodum putat. Iam quod ad ipſos tam Merſennum, quàm Lanouium attinet; dici non poteſt quanta illos acritudine inſectetur, quantíſque probris impetat. Ad me quod ſpectat paulò ſe moderatiorem præbuit. Exſcribi iubeo integrum caput (id Epiſtolæ deinde adiungam) in quo obſeruabis Fluddum laborare, vt me à Merſenni, Lanouiíque genio alienum eſſe planum faciat. Sic aliis locis nonnulla ſunt in commendationem mei, vt, *quod à Merſenno traditur*, inquit, *argueret in Gaſſendo philautiam; ſed ego ipſum Merſennum potiùs iſtius vitij affinem puto, quem aliàs in pluribus falſum, & errantem inueni; non verò Gaſſendum, qui longè prudentior, & modeſtior eſſe apparet; quantumvis imperioſus iſte, & iactans Merſenni ſermo huiuſmodi rei ſuſpicionem inferre videatur.* Et rurſùs: *Certè commendo*, inquit, *aduerſarij iſtius mei ingenium, qui tanto ardore cuiuſlibet ſcientiæ radijs quodammodo illuminari appetit, tantáque diligentia affectat. Non inuideo illi bonam hanc inclinationem; ſed commendo, inquam, potiùs*, Ac poſteà; *Non dubito profectò, quin meliora, & profundiora longè in memoriali Gaſſendi arca deliteſcant; ſed non vult ea (meliori nimirum prudentia fretus, quàm eſt illa Fluddi) Mundo rudiori propalare. Vulgaria nimirùm publicare geſtit, quoniam Mundana Mundanis optimè arrident, at arcaniora, & magis ardua, quippe Mundanis ideò exoſa, quòd captum ipſorum ſuperent, ſibi ipſi ſapienter reſeruat. Quod ipſum ſi ego ab initio feciſſem, non perſequerentur me iam nunc Mundani tantis iniurijs.* Vnus locus eſt, in quo bilem continere non potuit, nempe cùm reſpondendum fuit ad ea verba, in quibus ſanè acum profundiùs infixeram. Dixeram enim, quod ipſe refert, *Ecce cùm Fluddus in Roſeos Fratres tam benè animatus fuerit; cùm ſemel, iterùm, tertióque Apologiam pro ijs ſcripſerit, cùm non modò vota illis clandeſtina vouerit, ſed palàm etiam, & aperta voce vt Babal, Babal inclamauerit, cum adfuturos ſibi vt Deos è machina ſperauerit, cúmque ex his proficere nihil omninò potuerit (ſcilicet illis adeò beatis non vacauit ſic diuertere) nihilominus ipſorum aduentum, ac per ipſos reſtaurationem hiſce temporibus faciendam tanti putauit eſſe momenti, vt ſicut Chriſto olim naſcente, nouum Sidus exortum eſt: ita Fratribus iamiam diuerſuris, duæ illæ Stellæ, Altera in Cygno, Altera in Serpentario recenter apparuerint.* Hæc verò ille ſic excipit: *Intelligat cachinnis ouans ac turgens Gaſſendus Fluddum vtcumque prouocatum, irritatúmque, pacificum tamen eſſe, & perfacilè poſſe iſtiuſmodi à viro mundano, glorioſo, atque Thraſonico profecta ſcommata, ac irriſiones ferre.* Et poſtea, *Mea autem innocatio, cùm non more Gaſſendiano ſiue Papiſtico ad mortaleis vel Sanctos per imagines pictas, & ex lapidibus atque lignis ſculptas ſeu manufactas, ſed ad ipſum Deum viuum dirigatur: ille ipſe cùm ad Sanctos ſuos coram Idolis ab hominibus ſculptis & deauratis genua flectens, vt Babal Babal inclamet; Confidat in Hoſtia, & vino, ſiue Miſſa ſua ficta*, & infrà. *Cæterùm ſat ſcio etiam ipſum Gaſſendum tanta rerum cognoſcendarum curioſitate eſſe captum, vt audito Fratrum R. C. virtutum rumore, & intellectis ijs, quæ de Naturæ miraculis ab ipſis in eorum fama, & confeſſione publicata erant; mox egregius in ipſius mente appetitus, & ſitis pluſquam Tantalea, res ab ipſis editas intelligendi, atque addiſcendi exarſerit: ſed mens ipſius ſuperba impedimento fuit, quominùs ſeſe illis ſubmitteret, & ſic, more hypocritarum, aliud coram hominibus profeſſus eſt, aliud verò in corde habuit.* Ac rurſus, *Qua in re obſecro, adeò excellens eſt? An-ne quicquam in libello ipſius aduerſus Ariſtotelem emiſſum eſt, quod omnia ingenia humana ſuperet? Num hic ſolus Daphnis in ſyluis hinc vſque ad Sidera notus? An-ne obſeruationes ipſius Cæleſtes adeò raræ, vt etiam à ſapientiſsimis adorentur? Num denique Exercitationes ipſius in Philoſophiam Fluddanam adeò magnificæ, ac mirandæ, vt eaſdem tam glorioſa concluſione (ſummæ ſcilicet philautiæ indicio) finiret, & ante victoriam, quaſi triumphum caneret, vendicarétque ſibi palmam, ingeminans illud, Io Pæan! Io Pæan? Sed intelligat velim Gaſſendus*

cum toto Orbe Christiano eruditione predito, illius in scripti sui pracedentibus modestiam atque moralitatem calami mei rigorem, atque acrimoniam compescuisse, & hucusque temperasse: At si imposterum me scommatis premere tentarit; sentiet ipse, & reliqua sua pluma aues, qui Vir siem. Abstinui enim hactenus ab examine libelli sui aduersus Aristotelem, item ab inquisitione obseruationum ipsius Celestium; sed si me porrò incitarit, ostendam, &c. Ista exscribo fusiùs, quàm mihi proposueram; sed ideo ago, quia hæc sunt, quæ quantum coniicio desideras nosse. Agnosce verò, quàm id ingenuè; puderet quippe ad alium ea præsertim conscribere, quæ sunt in mei commendationem, sed tecum nimirùm, quasi cum me ipso.

Quod superest, an putas Fluddum eiusmodi Clauem suæ Philosophiæ, Alchymiæque tradidisse, qua vtramvis aperire seu intelligere liceat? nihil sanè minus; Quia semper, quod abundè conieceramus, obscurum per obscurius. Ac pernegat quidem me penetrauisse in diuina suæ Philosophiæ, Alchimiæque mysteria. Ego verò cùm id non profitear, non video tamen quorsùm dissuadear, quin ea sit illius mens, quam sum mihi visus primùm detexisse. Certè cùm ad alia respondeat, quæ ponderis magni non sunt; intacta tamen præterit ea, quæ præcipui erant momenti. Quippe Mersennum, exempli gratiâ, monueram, vt illum vrgeret, *An nomine Christi, Messiæ, Seruatoris, &c. intelligeret non Æthéream illam, seu quintam suam substantiam; sed Hominem illum verum, ac specialem, cuius natura à Verbo Diuino, ante annos mille sexcentósque, & non priùs assumpta est, qui natus est ex vera, & non metaphoricè dicta Muliere, at Virgine; qui in forma verè humana cum hominibus conuersatus est; & anno ætatis 34. sub Pontio Pilato cruci est adactus, in ea mortuus, ac posteà suscitatus*, &c. Enimverò quia disertè heic respondere cogebatur, & non ambages quærere; ideò obmutescere maluit, quàm aut sese prodere, aut amphibologicè loqui. Non ita sanè circa id, quod obtestatus conscientiam fueram, num alia via non peruenisset, quàm Geomantica in notitiam eius verrucæ, quam sub sinistra palpebra amasiæ sui contubernalis exstare diuinauerat. Nam ad hoc respondens: *Quod scripsi*, inquit, *verum est, atque ex animo Deum testor, me solùm Geomantiæ ope, atque rudimentis hoc perfecisse*. Occasione porrò Artis diuinatricis, quam profitetur, rem ecce lepidissimam. Proposuerat illi Mersennus in suis Commentariis Amici cuiusdam Theodidacti manus, iusserátque illum pronunciare de ipsius indole; minatus, ni vera referret, fore vt ille egregiè errores eius exciperet. Fluddus verò cum tam respondet, caput scribit, in quo contendit me esse illum Theodidactum, cuius eæ manus fuerint. At ego, cùm Mersennus illa Commentaria edidit, neque virum nôram, neque ipsi adhuc innotueram; adeò vt saltem ex hoc capite Fluddus factus sit Pseudomantes. Præterea, vt non mussitanter in eadem perstet sententia, quòd Anima hominis non creetur ex nihilo, sed ex Diuina substantia (vt & cæteræ formæ,) subducatur; quòd Causæ Secundæ per se nihil agant, & consequenter nullæ sint, Deus verò solus omneis in creaturis operationes eliciat, & id genus cætera, quibus quid ego obiecerim, quid ille responderit, quid regerere valeam, non vacat iam commemorare. Id fortassis cum fœnore tum vt præmonui, præstabitur, cùm Frisij responsio venerit in manus. Verbulum addam ad illustrem, doctúmque illum Claramontium; tu cum illi reddes, aut reddi curabis, quidquid deest, fac suppleas. Mitto ad te duos libellos, alterum Schickardi, alterum Hortensij, quos meo attexas Mercurio. Prodibit breui integrum Schickardi de eo Volumen, Exempla nactus cum fuero, tecum etiam communicabo. Vale intereà, & me porrò vt pridem facis, amare perge. Scribebam Aquis-Sextiis VI. Eid. Septemb. an. sal. M. DC. XXXIV.

Deles illustris Fabricius temporis satis sibi non esse, vt quas destinarat ad te literas hac occasione dare non possit. Salutat te intereà eo, quo nôsti illum erga te affectu; ac recipit se breui, hoc est, per Lugdunensem Veredarium iacturam hanc compensaturum. Vale iterùm.

Excellentissimo Equiti SCIPIONI CLARAMONTIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum tibi debeam, Clarissime Vir, nec sine ingenti affectu, nec sine immenso pudore commemorare potis sum. Debeo enim gratiam ob summum bonorem, quo me cumulatum voluisti, dum literis Naudæi nostri illos tua manu apposuisti versus, qui mihi plusquam aurei sunt. Debeo & mulctam ob negligentiam, haud dubiè incredibilem, quâ per tot menseis distuli gratitudinis testationem. An debeo mihi illud de tua humanitate polliceri, vt boni consulturus sis pœnitentiam hanc adeò seram? Non debeo sanè, si me attendam; debeo si te respiciam. Ego quippe priorem gratiam meritus planè non fueram; hanc posteriorem etiam demereor: At tu, qui bonus exstitisti incogitantem deuinciens, non potes non optimum te, supplicem complexus præstare. Agnoscenti ergo ignosce, & sic habe me, segnem licet, non fuisse tamen immemorem insignis illius fauoris, quo me dignatus es prosequi. Ipse te potiùs prior ambire, & compellare debueram; quo ergo loco mihi habendum, quòd tu præoccupaueris? Sed præclarus nempe Naudæus se proxeneram interposuit; nescio an ratum, an irritum id habere debeam, quod ab ipso gestum. Nam cessit quidem in rem meam, quod & me tibi cognitum, & te mihi amicum fecit: At rem egit præter decorum, cùm te virum adeò illustrem eo demitti passus est, & me imparem

imparem reddidit, qui dignam gratiam vnquam reponam. Vtcumque egit, & te illi, & me tibi sic debeo, vt in illo nihil non agnoscam antiquo affectui consentaneum; in te bonitatem vt promptissimam, sic profusissimam expetiar. Nihil superest,nisi vt me talem erga te imposterùm habeam, qui nihil officij, si quomodocumquè præstandum fuerit, prætereeam: Tu verò is esse,qui iam occepisti,hoc est, mei amans imposterùm pergas. Vale, Aquis-Sextiis VI Eid.Septemb.M.DC.XXXIV.

Cùm illustris ille Fabricius, de quo non potest Naudæus noster non conferuisse tecum sermones, resciret me dare ad te literas; postulauit salutem tibi nomine quoque suo dici; ita te etiam suspicit, & eruditionem, virtutémque tuam, vt est omnium Literatorum fautor eximius, veneratur.

Viro Clarißimo, Amicißimóque IOANNI BAPTISTÆ MORINO, *Doctori Medico, & in Inclyta Parisiensium Academia Regio Matheseos Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

Ellegi tuum, mi MORINE, de Longitudinibus librum. Cum sit verò, quod gratuler, tam præclarum opus abs te exantlatum; est tamen quod condoleam subesse tibi quod conqueratis. Quid facias tamen,cùm ea sit humanitatis conditio, vt nisi ex spinis non decerpat rosas? Stupendum foret,si pro votis singula tibi contigissent; neque parui ducere debes, quòd multa probè successerint. Est etiam fortassis, cur pietas tua rem totam sic interpretetur, vt hac ratione Optimus Deus gestientem lætitiam compescuerit. Ecquis scit enim, an-non fortassis elatus fuisses nimiùm; nisi hæc temperandi tibi subnata fuisset occasio? Vtcumque se res habear; edoctus esse, profectò debes ea, qua iam ætate es, nihil te pati non humanum. Porrò quod deposcis abs me, vt in tua causa arbiter sedeam, vide à quo, ant quid deposcas. Nam ego quidem longè absum ab ea seu eruditione, seu experientia, quæ ad hoe negotium necessaria est, & quamvis esset quidpiam in me, quo possem vtcumque gloriari; is sum tamen, qui soleam mihi-met ipsi diffidere, & à ferendo iudicio de rebus, quæ videntur etiam perspectissimæ, abstinere. Cùm tu etiam celebreis Viros ex Iudicibus effeceris reos; qua fronte ego, qui neque tecum, neque cum illis sim comparandus, cognoscere ansim, vel dirimere tantos inter Viros contestatam litem? Sanè, cùm illi, saltem Mydorgius, Bulengerius, Belgrandius tum cogniti mihi, amicique sint, tum habiti semper vt præcipua quædam lumina Mathematicorum; exoptandum mihi potiùs, & procurandum, si fieri possit, vt coëatis rursus in gratiam, quàm vt in dies exasperari vestrum animos vel videam, vel feram. Quid, quòd ipse quoque meum iudicium, vel eo nomine fecisti suspectum, quòd me in hocce tuo libro, & amicum tuum (vti sum reuerà) declaraueris, & commendatione toties repetità, ampliùs quàm decebat, exornaueris? An-non mutuum scabere videar, si cùm applausu accinuero, vel admittere facinus indignum, si refragatus fuero? Aut ergo mihi potiùs tacendum, quod ipse tamen non experis; aut boni debes consulere, vt planè recusem iudicis personam:

Itaque vt & morem geram, &c.

Hasce literas non absolui, quia iudicium interponendo posse me placere non sensi.

Admodùm Reuerendo, ac Optimo Patri THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

Aud ægrè feres, vt opinor, factum me conscium tui aduentus. Nouit Illustris noster Fabricius, cui committeret, cum mihi commisit. Commisit videlicet viro continentissimo Arcani, & obseruantissimo tui. Quem-putas verò ex tota Gallia accessum tuum cumulatiore cum voluptate, acceptutum? Maxima certè fuit exsultatio, qua re fœliciter adlapsum ad oras nostras comperi, ac me continere non potui, quin fausta omnia apprecatus, id maturè significàrim. Id insignis istius meæ fœlicitatis sensus exigit, qua tamdiu in hac tum Prouincia, tum Ciuitate detineor; donec te tandem contueri, complecti, & alloqui possem. Accede ergo ad nostrum decus, ae me apud ipsum diuersantem, téque exspectantem comperies. Vale. Aquis-Sextiis, ex Fabricianis ædibus III. Kalendas Nouembris, M.DC.XXXIV.

Clarißimo Carißimóque Viro D. VVILLELMO SCHICKARDO, *in Tubingensi Academia linguæ Sanctæ, & Astronomiæ Professori Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Nnus ferè est, Optime SCHIKARDE, ex quo nullas dedi ad te literas. An verò mihi sperandum fuit, vt pertingere ad re vllæ possent in hac tanta rerum Germaniæ, VVirtembergæ, Tubingæ tuæ perturbatione? Haud ampliùs certè, quàm mihi spondeo fore, vt ad te istæ penetrent; adeò omnia adhuc sunt turbarum plena. Enimverò fortunæ nostræ, Amicorúmque optimorum Luillerij, Diodati, Berneggeri committendum aliquid est; quoniam non omnia interciderunt, quæ sunt illorum interuentu vltrò citróque tradita. Quin etiam ingenti deputandum lucro, si facta, vel semel iniqua non sint, vt propterea nos pigere

non debeat operæ in Epistolis perituris frustrà consumptæ. Animos sanè adiicit, quòd quæ tu mihi circa obseruatam Lunæ Eclipsin nuperam communicata volueras, ad me vsque peruenerint, vtinam verò ad te vsque mala illa non peruenissent, quæ ex iisdem literis intelligere licuit, ac displicuit? Quanquam quî vocitentur mala, quæ tu pro constantia tua singulari, habueris veluti quædam exercitamenta virtutis rerum bonarum bonarum maximæ? Scilicet, vt Vir Sapiens, conditionem nôras rerum humanarum, eáque in boni sola duxeras, quæ abs te eripere nulla fortunæ iniquitas posset. Et durum quidem grassante lue, Coniuge iam, ac liberis orbum, obiectam statim habere Patriam nefandissimis hostibus, qui Matrem, Patruum, Sororémque immaniter confoderint; verùm quò fuere tela graniora, eò commendatior factus es, quòd non propterea illis succubuisti, sed perstitisti eadem semper fortitudine animi. Id præstitisti, vt cognosceremus non esse inermem virtutem, aut sapientiam inane nomen; effecistique, vt æuum nostrum gloriari possit Philosopho, quem Seneca, si viueret, cum Stilpone illo suo copularet. Nos saltem fœlices, quòd ipse incolumis euaseris, ac eminentiâ tuæ virtutis deuiceris ipsos victores? Sed nempe hoc bonarum Artium fœlicitati debebatur, vt illi Marcello fœliciores essent, téque sospitem in ea tanta strage reperirent, ac tuerentur. Viue igitur, Vir Præclare, & animo illo infracto benè mereri de literis perge.

Ego, quod te videam ob malignos casus rerum Cælestium, ac Diuinarum non intermisisse curam, suppeditare ecce pergo, si quid cælitùs obseruaui, vnde tua illa studia, adiuuentur. Et postularet quidem tuæ circa memoratam Eclipsin obseruationis occasio, vt quam circa eandem peregi, initio statim reponerem, verùm quia exspectas præsertim quidquid circa Mercurium à Septembri mense superioris anni obseruatum à me est; eapropter inde auspicor; memor me idem literis superioribus præstitisse. Porrò, quia nimis prolixum foret obseruationibus matutinis vespertinas artexere, quas per eadem tempora habui, aut vespertinis matutinas; idcircò ea solùm appono, quæ vnà cum ☿ seu manè, seu vespere obseruata exstiterint. Describo autem semper omnia, vt in Commentarios relata comperio.

Anno 1634. mense Septembri, die 18. Stylo nouo: Mane, Aquis-Sextiis in Fabricianis ædibus. Respergebantur toto Cælo, &c. *Vt in Commentarijs ad vsque diem 19. Octobris inclusiuè.*

Anno eodem 1634. die Nouembri 4. ☿ præter seu supra ☉ &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem 1634. mense Decembri die 12. Vespertina, &c. *Vt in Commentarijs, ad vsque diem 23. inclusiuè.*

Anno 1635. mense Ianuario, die 16. mane, Aquis-Sextiis, &c. *Vt in Commentarijs, ad vsque diem 7. Februarij inclusiuè.*

Habes hactenus, mi SCHIKARDE, quidquid est à me Aquis-Sextiis circa ☿ obseruatum. Repetij lares post-modùm, à quibus toto abfueram anno; Verùm satis esse fœlicem non licuit, vt sequutam ☿ post Vernum Æquinoctium vespertinam apparitionem potuerim inde obseruare. Notæ iam tibi querelæ meæ de intercepto nobis præ montium altitudine Horizonte; præ illa certè ac nubibus, quæ satis crebræ exstiterunt, quater dumtaxat Mercurium & videre & comparare cum solo Tauri oculo licuit. Id fore præsentiens mandâram Agarrato apud Optimum Petriscium relicto, vt ipse illeic attenderet, & detectum semel ☿ iuxta eam praxin, cuius mihi fuerat adiutor, obseruaret. Ac egit sanè ille, quod potuit, eámque adiututus heic, quæ obseruata ad me transmisit: At, quia schedas eius retexens, haud eam reperio, quæ continere obseruationes Aprileis debuit; eapropter iteratò scribo, vt eas quam-primùm communicet, quò possim saltem ad calcem harum literarum attexere vnà cum singulari illa, quam se mense Iulio peregisse scripsit circa ☿ matutinum. Dum expecto, ecce interea quid obseruatum mihi sit.

Anno hoc eodem 1635. mense Aprili, die 3. Vesperi, Diniæ, Cum flaret Corus, sed satis leuis, Distiterunt inter se ☿ & Aldebaram 3000.1935. hoc est 33. grad. min. 3 $\frac{1}{3}$ Fuit altitudo ☿ grad. 12. ac statim post pedis Orionis grad. 25. ac proinde hora 4. min. 16. Sirius & Lucida ped. ♊ 3000.2920. hoc est grad. 32. min. 58 $\frac{2}{3}$ deb. grad. 33. min. $\frac{2}{3}$

Die 4. sequente, Vesperi, distiterunt ☿ & Aldebaram 3000.2701. hoc est 31. grad. min. 49. Fuit Altitudo ☿ grad. 11. min. 50. ped. Orionis grad. 24. min. 15. Sirius & Lucida ped. ♊ 3000. 2920. hoc est grad. 32. min. 58 $\frac{2}{3}$ vt die superiori.

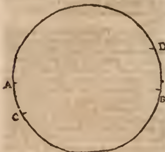
Die 6. sequente vesperi (scilicet die superiori induxerat Africus nubes) distiterunt ☿ & Aldebaram 3500. 1831. hoc est grad. 29. min. 40. Fuit altitudo proximè eadem quæ heri, Sirius, & Lucida ped. ♊ 3500. 2432. hoc est grad. 32. min. 57 $\frac{1}{3}$

Die 8. sequente vesperi, Africo obturbante Cælum, sed non quantum die superiore, distiterunt inter se ☿ ægrè conspicuus, & Aldebaram 3500.1515. hoc est grad. 27. min. 54 $\frac{1}{3}$ Fuit altitudo ☿ grad. 12. ped. Orionis grad. 20 $\frac{3}{4}$ Sirius, & humerus dexter Orionis ægrè visi 3500. 1340. hoc est grad. 26. min. 55 $\frac{1}{3}$ deb. grad. 26. min. 58.

Hisce de ☿ præmissis, tempus est exscribam, quæ obseruata abs me sunt circa Eclipsin nuperam Lunæ. Et fortè quidem iam habuisti, quæ per Diodatum ab ipsa statim obseruatione ad te transmisi; verùm quia non tædet laboris in tui gratiam iterati; & rem vberiùs in Commentariis quàm tunc scripserim expositam habeo; idcircò ista elicio.

Anno 1635. mense Martio, die 3. Vesperi, Aquis-Sextiis, Eclipsis Lunæ. Flauit Corus, ac cœpit nubeis ab hora vsque matutina circiter quarta discutere, rarásque solùm

solùm transtulit ab hora circiter octaua. Cæterùm ea fuit venti vehementia, vt vehementiorem non meminerim, & cùm serenitatis spem pro Eclipseos obseruatione penè indubiam fecerit;fecerit tamen dubium, exsequi-ne quædam ex iis,quæ destinaram,forer passurus. Sanè cùm à Meridie procurarem apponi lintea, quibus vis eius reprimeretur, mirum quanta colluctatione contra nitendum fuerit, vt paucula consisterent, nec disrupta pessundarentur, &c. *Vt in Commentarys.*

Ipse; quia malus sum Pictor, exhibeo heic tibi dumtaxat nudum circulum, quem si peripheriam intelligas Lunæ *A* erit punctum Initij Eclipseos, *B* Immersionis, *C* Emersionis, *D* Finis. Addo punctum *D*, fuisse è regione Caspiæ illius maculæ, seu tantillum supra eius medium; *B* paullò supra medium Pedis maioris illius Homuncionis; *C* vix quicquam supra aliam maculam quasi oppositam, & æqualem Caspiæ, & ad læuam Vmbilici, *A* denique sensibiliter supra aliam longè minorem, marginisque valde vicinam. Addo iterùm ex meis Picturis colligi ab *A* in *C* gradus Lunaris circumferentiæ 25. à *C* in *B* 142. à *B* in *D* 30. à *D* in *A* 163. Redeo ad Commentarios.

Restat vt ex varia, &c. *Vt in Commentarys.*

Exscribo hucusque Optime Virorum,quæcumque circa hanc Eclipsin, etiam ex tua obseruatione in Commentarios inserui. Attexo verò, vnde nuper exsultare contigerit. Conquirebam reliquias antiquarum Obseruationum, quàs transferrem in Codicem, cùm inter schedas insperatas occurrit illa, in qua Lunaris Eclipsis superioris anni primariò hoc est cum te ipsa obseruaretur, descripta fuerit. Peruestigaui illicò num quidpiam adnotatum foret, vnde momenta, quæ nos torserunt, corrigi possent, vel confirmari. Ecce autem post obseruatam Abdebaræ altitudinem 6900. seu 34.grad.36.min.hoc est hora 8. min. 22. cùm defectus crescens foret Digitorum $6\frac{1}{2}$ reperi hac Stella nube occultata & priusquam retegeretur, foretque alta 6780. seu 34. grad. 8. min. hoc est hora 8. min. 25. cùm defectus foret digitorum 7. Reperi, inquam, altitudinem mediæ trium Balthei Orionis obseruatam fuisse 6050. seu 31.grad. 10. min. Igitur magna auiditate subducere calculos cœpi, vt viderem, num inde tempus exhiberetur cæteris vel consonum, vel discrepans. Porrò quia exhibitam vidi horam 8. min.25. adeò vt vnius aut alterius ad summum minuti foret discrepantia; idcircò haud malè ominatus sum de tota illa serie temporum ex Aldebaram deductorum; hæcque occasio, vt verum fatear, torporem meum excitauit, vt ad te tandem scriberem, id ipsúmque significarem. Expendes proinde, quid totum hoc sit, vt iteratò, sicubi error delitescat, subodoreris. Dum hæc scribo (res planè mira!) redduntur mihi literæ à præclaro illo, & sagacissimo Viro VVendelino, in quibus inuenio quam obseruationem nuperæ Eclipseos peregit Herciæ Louanium, vt puto, & Leodium inter. Lego autem Initium Eclipseos illeic contigisse hora 6. min. $52\frac{1}{6}$. Immersionem horâ 7. min. $57\frac{1}{2}$. Emersionem horâ 9. min. $38\frac{1}{2}$. Repletionem horâ 10. min. $43\frac{1}{3}$. Vt Medium fuerit horâ 8. min. 48. Mitto quàm præclarè Obseruatio ista cum Aquensi nostra consentiat, indicatâ Meridianos inter differentiâ tam ex Initio, quàm ex Fine minutis $5\frac{1}{2}$. Cùm aliunde ex Medio eliciantur minuta 5. ex Emersione min. 6. Vnica Immersio differentiam solùm minutorum duorum indicat; quod vtri imputandum dicere non possum. Suspicor quidem non fuisse illum inter obseruandum vsum Telescopio; sed cùm istud ad coitionem Meridianorum faceret, idem argueretur in cæteris punctis. Vtcumque sit, vides profectò ex collata etiam hac obseruatione cum tua, quàm nimiùm tuus Meridianus in Geographorum Tabulis à nostris hisce abducatur.

Hactenus porrò de Eclipsi. Exspectas iam aliquot Lunæ ad Fixas appulsus conscribam; verùm hoc anno adeò fœlicem, ac superiore esse non licuit. Certè quos me obseruaturum ad Pleiadas receperam, nubes penitus obuelarunt, nisi quòd nocte illa inter 15. & 16. Augusti, anni superioris, facto semel hiatulo, ac iam superatis à ☾ Pleiadibus, interuidere Lunam potui à Lucida Pleiadum distantem secundum lineam διχοτομίας 1685. 1398. hoc est 1. grad. min. $36\frac{1}{3}$. Idque, cùm Luna alta foret superiore cuspide 22. grad. 35. min. Erat ipsi Stella ad dextram, & situ quidem superior, quasi tota Diametro ☾. Obiter autem dixi lineam διχοτομίας, non centrum; licet ea per centrum agi videretur, quòd perpendicularis ex Stella non in centrum casura, sed in partem lineæ illius Borealem visa fuerit. Nec verò nubes solùm crassæ fecere negotium tota ea nocte, quæ sequuta est diem 5. Nouembris; sed tenues etiam aliquæ iunctæ claritati Auroræ Pleiadas fecerunt penitus inuisas, die 10. mensis huius manè. Sic frustra planè aduigilatum circa Australem frontis Sagittarij, & die Ianuarij 14. & die 9. Martij, de quibus Keplerus admonuerat. Sed ne causeris nimiam huius anni sterilitatem, En adhuc præter monita, treis appulsus satis insigneis.

Anno superiori 1634. die Aug. 3. Vesperi, loca imprimis Veneris, Martis, Saturni, &

Lunæ adnotata. Exspectato postmodùm, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno eodem mense Septembri, die 3. a. manè, Appulsus Lunæ ad Pleiadas, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno hoc 1635. Mense Maio, die 30. Vesperi, Diniæ. Cùm ad Lunam attenderem, &c. *Vt in Comentariis.*

Gratum nunc, opinor, habebis, si commistam referam Lunam concursibus illis trium Planetarum Saturni, Martis, Veneris, qui debuere multis sub finem Octobris superioria esse conspicui. Itaque, ne hoc etiam loco circa matutinas Obseruationes immorer, vespertinas ita exscribo.

Anno 1634. Mense Octobris, Die 24. Vesperi, Aquis-Sextiis, Nubibus superstitibus, &c. *Vt in Commentariis, ad vsque diem 3. Nouembris inclusiuè.*

Hæc me admonent, vt exscribam quod obseruare licuit die 24. sequente eiusdem mensis Nouembris, Cum iam ♀ posset Obseruari interdiu. Id sic habet. Occurrens fortè ☾ in conspectum, sub hor. 2. à meridie, &c. *Vt in Commentariis.*

An adiungam etiam vnam, alteram-ve Obseruationem de ♀ cum ipso ☉ comparata? adiungam sanè, ac simul etiam obseruata contemporanea, vt de ♀ loco certior sis. Itaque Anno hoc 1635. Mense Februario, die 3. Vesperi, splendore ☉ satis retuso, distiterunt inter se, margine superiore ☉ exstante alto, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 5. sequente, Vesperi, distiterunt inter se (& inter rimas quidem nubium) ☉, &c. *Vt in Commentariis.*

Extrema dies, qua hac vice ♀ ad Occasum vidi, fuit 17. huius mensis. An videri etiam potuisset diebus consequentibus, nisi nubes obstitissent, incertum. Telescopio apparebat adhuc, quasi falx ☾ trium dierum, sine Telescopio quasi nubecula, miniméque rotunda, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 28. sequente manè apparuit ♀ inter nubeis adeò magna, ac splendida, vt videri haud dubiè potuisse à quatuor aut quinque diebus superioribus iudicara fuerit, nisi nubes obstitissent. Cùm nubes non permiserint illam cum ☉ comparare, exspectaui deinceps donec ☉ ex Horizonte ac nube, quæ ipsi incumbebat, emergente, distiterunt. ☉ orâ occiduâ, &c. *Vt in Commentariis.*

Die sequenti, ac primo Martij, distiterunt inter se, Cælo satis pulcro, & Aurorâ iam clarâ ♀, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 9. sequenti manè (nimirùm diebus superioribus non licuerat propter nubeis) distiterunt ♀, & inferior, &c. *Vt in Commentariis.*

Verùm mi SCHICKARDE, modum tandem facio; cùm innumera prope alia, communicanda suppeterent. Nimirum hæc scribo è lecto, in quo me condyloma quoddam ab aliquot diebus ita detinet, vt si velim citò, ac planè curari abstinere ab hisce iubeat. Probro etiam vertitur mihi, quòd die 10. Mensis huius vim mihi quandam fecerim nimiam, ad obseruandum transitum Lunæ supra Pleiadas ante memoratum. Sed ego leuia hæc omnia duco; nihil non sperans ex tenui victu, quem hac occasione tenuiorem adhuc solito instituo. Vtcunque sit, obtemperabo Amicis tantisper; addamque heic solùm vt liberem fidem, quas accepi proximis diebus ab Agarrato Obseruationes. Exscribo illas, quales sunt, sed censurâ adhibitâ quatenus coniectura iuuat.

Anno 1635. Mense Martio, die 23. Vesperi, Aquis-Sextiis. Detectus est ☿ altus duorum circiter graduum, sed obseruate comparando cum Stellis Fixis non licuit, &c. *Vt in Commentariis ad vsque diem 15. Aprilis inclusiuè.*

Agnosco has Obseruationes, vt sunt à me recensitæ fore tibi haud iniucundas. Quod ad matutinâ Mensis Iunij spectat etsi spe delusus aliquot iam annis penè mihi persuaseram ☿ quoque nuper versantem in ♉, ac in ♊ futurum manè inconspicuum. Hortatus tamen fueram Agarratum, vt ad illum attenderet, si fortè vspiam compareret, & crediderat quidem comparuisse die Maij 29. Sed vt optimus Fabricius perscripsit, Lucida Arietis, non ☿ fuerat. Errore detecto attendit vlteriùs, estque opinatus se illum tandem detexisse die sequentis Iunij 2. & cùm tam ipse ☿ quàm Lucida Arietis apparerent ægerrimè, adnotauit vtcúque distare ☿ & Lucidam ♈ 2900. 1065. hoc est 22. gr. 15. min. adiiciens statim futuram fuisse ex horologio Vrbico horam quartam cum quadrante. Nihil tale potuit deinceps ob nubeis dierum sequentium seu videre, seu obseruare; & cùm admonuissem, vt attenderet, num fortè pro ☿ aut caput Medusæ, aut mandibulam Ceti aut aliam Fixam vsurpauisset, rescripsit sese rem explorasse, memorem situs eiusce Stellæ; ac peruidisse illam haud-dubiè exstitisse Mercurium: Ipse adhuc anceps, imò penè certus non exstitisse, nihil definio.

Atque heic demùm finis esto, Propero, vt possit Amicus crastina luce discessurus literas deferre ad Fabricium, qui per memoratos initio Amicos, ac pro incredibili erga nos affectu, & sollicitudine, transmitti ad te procurabit. Quæso te, si & Lanzius noster euasit incolumis (quod omnibus expeto votis) salutem dicas meo nomine cum gratulatione ingenti. Tu verò Vale, & me porrò ama. Diniæ XVI. Kal. Aug. an. M. DC. XXXV.

EIDEM.

NE traham ampliùs tam longas moras, SCHICKARDE Amicissime, mitto ecce Obseruationes, quas ante mensem in hac vrbe circa ☿ habui, & quam-primum quidem nanciscor, quas penes optimum Fabricium eodem tempore peregit Agarratus ille, de quo iam ante. Nempe illas attexi meis volui, vt vberiùs tibi satisfieret vnde supplere, probare, emendare posses. Faxit Deus modò, vt literæ meæ ad tuas vsque, per hanc bellorum confusionem, perueniant manus. Occipio à die, quæ præcessit apparitionem ☿, de qua sic lego *in Commentariis.* Anno 1635. Mense

Septembri, die 11. Stylo nouo, manè, Diniæ, Quòd ☿ per hoſce dies exoriturus ſpetaretur, &c. *ad vſque diem 2. Octobris incluſiuè ; adſcriptis è regione Obſeruationibus matutinis, Aquis-Sextijs habitis, à die 12. in 25. Septembris incluſiuè, preut illas in Commentarijs aſſeruo*, &c.

Iſthac dum ſcribo ; accipio ecce, Virum Optimum peſte interijſſe.

PETRVS GASSENDVS MERSENNO *Suo*, S.

ACcepi nudiuſtertiùs vno eodémque faſciculo treis illas tuas literas ſuperiori menle perſcriptas, quibus interpellas eximium Fabricium, vt abs me eliciat, quid ſentiam de Quæſtione ſingulari à docto Viro propoſita. *Vtrum ſit aliqua demonſtratio perfectè Logica, perfectè Mathematica, perfectè ſenſibilis, qua probetur dari magnitudinem latitudinis non expertem, quæ aliquando, & alicubi ſit in puncto verè Mathematico, & cuius puncti nulla ſint partes, & tamen in eodem ipſa habeat parteis extra parteis ?* Ipſe pellubenter depoſcerem tempus ad Quæſtionis meditationem, quòd heri præſertim tota penè die intereſſe me, aut etiam præeſſe Sacris oportuerit, nec potuerim huc intendere mentem, verùm quia tu tantopere vrges, & præſto eſt occaſio reſcribendi Aquas-Sextias ad illuſtrem Fabricium ; calamum ecce arripio, & conſcribo raptim, quod ille ad te veredario proximo mittat.

Initio porrò mirabere, ſi rogatus ſententiam dicere, aperuero nullam : Sed excuſatio mihi in promptu, quòd quæſtionem non aſſequar, dum qua de magnitudine ea inſtituatur, non ſatis capio. Profectò, ſi præclarus Vir exigeret, num certa quædam, & explicata magnitudo probari demonſtrando poſſit in puncto exſiſtere, haud refugerem explorare, declararéque ſententiam ; nunc autem labor, quem ille facit in coniectando potiùs, quàm in demonſtrando verſatur ; & mihi quidem non tam de re, quàm de eius mente eſt addubitatio. Quid verò, inquies, Poteſt-ne illi magnitudo alia, quàm corporea, ſenſibiliſque, & vna, vel plures trium vulgò dictarum dimenſionum intelligi, comparata cum illo puncto, quod ab Euclide eſt definitum ? Poteſt, mi MERSENNE, quantum ſuſpicor ; quando & quæſitum videtur non poſſe dimenſionibus, punctiſque vulgaris quadrare ; & vir præclarus innuit poſſe ex eius reſolutione accipere lucem tum Chiaſmum Platonicum, tum aliqua id genus alia.

At quorſum videtur vulgaribus hiſce dimenſionibus non quadrare ? Primùm, quia longitudinem ſeu lineam perſpicuè excludit ; ſcilicet proponit magnitudinem latitudinis non expertem ; neque opinandum eſt virum, cui garrulitas eſt exoſa, ἀπεχρησμῶν loqui velle, cenſendo latitudinem illam in longum exporrectionem. Sic etiam non cadit in mentem Virum ſolertem, ac ſerium intelligere ſeu hanc primam, ſeu dimenſiones cæteras, eſſe aliquando, ſiue in momento, quod eſt punctum temporis, & pari iure durationem, ſeu magnitudinem temporaneam, ſi corporum affectio ſit attribui poſſe tam lineæ, quàm dimenſionum aliarum punctis. Quippe hæc ſunt nimis ἀπεργῶ, & ad Sophiſtarum nugas releganda. Prætereo autem, niſi velit ſecluſam longitudinem, prout latitudo illam comprehendit, ea tum poſſe obiici, quæ ſunt mox circa ipſam-met latitudinem attingenda. Subinde enim latitudo, ſeu dicta ſuperficies, poteſt-nè in puncto conſtitui ? In quo-nam amabo ? An in aliquo ſui-ipſius ? At præter nouam ἀπέχειν, non iam in puncto, ſed in punctis innumerabilibus erit, & nullum tamen erit, in quo, ſed iuxta quod parteis extra parteis conſtitutas habeat. An ergo in aliquo puncto contigui ſibi corporis ? At ſi plana quidem ſuperficies contingat planam, tunc parteis habebit non puncto vel punctis, ſed partibus æqualibus ſibi attiguis reſpondenteis ; & quidquid ipſius dicetur eſſe in puncto contiguo, nihil prorſus erit, præter eius punctum. Sin autem plana Sphæricam, aut Sphærica Sphæricam tangat ; tunc manifeſtiùs conuincetur punctum id eſſe, quod eſt in puncto ; non partem vllam ſuperficiei, quæ parteis extra parteis habeat ; niſi ad eas recurratur, quæ non in puncto, ſed iuxta ſunt.

An fortaſſis ille recurrat ad Corpus Dominicum, quod, cùm ſuis conſtet dimenſionibus, ac proinde habeat magnitudinem latitudinis non expertem, ſic cohæret tamen cum ſpeciebus panis in Euchariſtiæ Myſterio, vt totum ſit in minima parte, & in quolibet eius puncto ? Qua occaſione diſputatur, & vulgò etiam admittitur poſſe totam montis ſubſtantiam in punctum confluere, ablata ipſi diuinitùs, ſeu interna partium extenſione, quæ pleriſque eſt quantitas ; ſeu etiam externa duntaxat, quæ eiſdem eſt illius affectio ; adeò vt partes ſubſtantiæ omnes, (ſeu *entitatiuas* ſolùm, ſeu præterea *quantitatiuas*, ſic loquuntur, poſueris) ritè in puncto coëxſiſtant ? Attamen puto Virum præclarum ſpirare amplius aliquid, quàm quod edocemur in Scholis : Vt prætercam Myſterium Euchariſtici Corporis Fide tenendum, non explorandum aliqua Mathematica, ſenſibili-ve demonſtratione. Adde quòd, cùm ex Fide ſit, ſubſtantiam Sacri Corporis in ſpeciebus reuerà eſſe ; fortaſſis tamen non eſt ex eadem, quòd quantitas illi ſubiaceat, & miraculum in eo eſt, quòd Corpus ibi deſtituatur propriâ magnitudine, ſicque ne ibi quidem ſit magnitudo vlla latitudinis non expers, quæ in puncto conſtituta parteis extra parteis tueatur. Nihil autem morandum quòd Scholaſtici de confluxu illo ſuperexſtruunt ; quoniam argutantur de re, quæ nullius eſt exſiſtentiæ, & eas habet hypotheſeis, quas demonſtratio non admittit. Iam ergo niſi Quæſtio intelligenda eſſe videtur de magnitudine corporea, aut ſaltem ſenſibili, de qua-nam tandem intelligetur ? Videtur ſanè de incorporea, ſeu quæ ſenſum effugiat, & quæ non Inani ſeu Vacuo, ſed naturis, quæ ſola Mente ſunt perceptibiles, conueniat.

Hoc censu ille hsbete potest &Deum ter-Maximum, & Intelligentias, & humanam Animam; sed Deum potissimùm, qui & ploribus suffragiis incorporeus est, & ita magnus canitur, vt magnitudinis eius non sit finis. An verò etiam diceret hanc Dei magnitudinem latitudinis esse non expertem, idque non modò provt in se perfectione pollet immensa, attollitúrque eminentia planè insuperabili; sed etiam provt extra se, seu veriùs, quodam cum respectu, diffusionem duplicem habet, alteram quidem secundum locum, iuxta quam Cœlum, ac Tertam implet, & vltra hunc Mundum infinitè patet; alteram verò secundum tempus, iuxta quam omni æuo constat, éstque initio omni superior, omni fuit vlterior? An diceret etiam quæ puncta in loco, rebúsque locatis, itémque in tempore sunt, eiusmodi esse, in quibus cum Mathematica sint, & nullas parteis habeant, ipsa magnitudo Diuinæ substantiæ teuerâ existat, parteis sic habens extra parteis, vt illæ sint semper & vbique eædem, vel potiùs vna, & vt sic loquar, vnissima res seu substantia; quippe quæ admittatur tota in toto loco, ac tempore; & tota in qualibet parte (quod etiam proportione quadam & de Angelis & de Animabus Rationalibus concedunt) posset dicere; verùm aliò respexisse videri potest.

Etenim quid prohibet illum intelligere Animæ ex Timæo compositionem? Duas certè illius parteis admiserunt Pythagorei, & Pythagoreos imitatus Plato; alteram μεριστὴν, diuiduam, vt potè corpoream; cum sit quidam veluti flos, ac portio quædam purissima, tenuissimáque materiæ; alteram ἀμερῆ, planè indiuiduam, hoc est, ipsam Mentem incorpoream; cum ipsa ex natura sua ab omni materiæ concretione libera sit. Ac non memoro quidem quotsum tendat eiuscemodi contextura, seu ad explicandum quò pertineant τὸ θυμοειδὲς, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν, mortalia; quò τὸ λογιστικὸν immortale; seu ad insinuandum quo vehiculo Mens, quæ sit diuinæ particula auræ transmittatur in corpora, & quæ sunt hisce consequentia. Id solùm dico, quod ad rem est, Deum, cùm ex mente illorum has duas naturas, alteram diuiduam, alteram indiuiduam συνεκεράσατο commiscuit, id effecisse, vt magnitudo latitudinis non expers, vt putà res diuidua consociaretur veluti puncto rei scilicet indiuiduæ, & hac ratione simili puncto verè Mathematico; ac in ipso partium experte, haberet ipsa parteis suas. Certè nisi præclarus Vir hoc aut simili se explicet modo, non video quotsum respiciat. Et possum quidem toto Cælo in comminiscendo errasse: Sed hoc ipse turpe non duco, neque ægrè feram si magnæ hallucinationis conuincar; quando nec videri volo Oedipus, nec me Sphinga domi habere profiteor. Res ipsæ sunt, quas auidè, quantum licet quidem scrutor, & addisco; obscura verba, quæ obtroduntur datâ operâ parùm euro. Heinc si ridiculum me putes, quòd euagatus tam longè fuerim; vide, quî sis ipse dignandus, qui me tam impensè ad id prouocâtis. Quin etiam tibi ipsi verte, si nihil lucri ex tot iam verbis abs me effusis retuleris; putà quia nihil adhuc responsum ad quæstionem propositam, *Vtrum sit demonstratio qua probetur*, &c. Siquidem, ipse in causa es, qui rē sollicitaueris mihi non certam, nec præfinitam, quique prouidere debueris an-non sic excurrendum foret, vt explicarerut, si fortè aliquid occurreret, vnde ipsa de te constaret.

Vtrum, his etiam valere iussis, instigabis præterea, vt pôstrema expositione tanquam germana supposita, explicem quid videatur esse de demonstratione sentiendum? Si facis, rem improbam petis; cum noueris me nihil minùs, quàm demonstrationes iactare, & species tamen ipsa Quæstionis demonstrationem exigat, seu quis respondendo affirmet, seu neget. Enim-verò, vt partim tibi quadam ratione morem geram, partim meo me genio ἀπορητικῷ permittam, respondebo non demonstrando, sed addubitando solùm, vti reuerâ heic multa sunt, quæ hæsitationem pariunt. Ac primùm quidem, quòd non percipiam quid ille vocet demonstrationem, nec quibus Principiis niti ipsam velit. Videlicet cùm ratio, & efficacia demonstrationis alia sit apud Platonem, alia apud Aristotelem, alia apud Epicurum, alia apud alios; non apparet mihi quæ forma demonstrationis ipsi probetur. Coniicio solùm Virum præclarum non exigere vulgatem, seu Aristotelis ipsius, qui demóstrationem depinxit, qualem proferre nullam potuit. Insinuat ipse habere se speciale quoddam organum, quo iuxta propria Placita demonstrationes contexantur. Verùm si taleis exigit, proferat ipse potiùs, neque enim æquum videtur, vt hariolemur iterùm, quid ille adseruet in penu. Fortè est ipsi duplex Criterium; Intellectus putà, & Sensus, quando demonstrationem poscit Logicam, & sensibilem, cùm aliunde illa, quam & mediam habet, & Mathematicam appellat, sensibilis sit, propter immersionem quantitatis in materiam, & intelligibilis, propter abstractionem ab eadem. Neque verò arbitror illi demonstrationem Logicam dici, quæ tradatur in Logica, vel sit de rebus Dialecticis, nisi fortassis Logicam seu Dialecticam non Stoïco sensu, aut Peripatetico, sed Platonico vsurpet. Verùm quacumque tandem ratione demonstrationem accipiat; videtur saltem admissurus illud vniuersè dici demonstrari, quod ita euidens sit, vt Mens planè certa de illo reddatur.

Cæterùm seu compositam, seu simplicem Animam dicat, cùm illam habeat, vel ex toto, vel ex parte saltem, substantiam incorpoream; non video, quî possit exeinde contexi demonstratio, seu euidens ratiocinatio, certa habenda ipsi Lycæo, quòd nihil ducit incorporeum, nisi τὴν ἐντελέχειαν, hoc est inseparabilem à corporibus perfectionem; aut ipsi Porticui, quæ nihil nisi τὸ λεκτὸν, seu significationem vocis; aut ipsis Hortis, qui nihil nisi τὸ κενὸν Inane purà, seu rerum locum. Neque dicas nihil curandum, quòd illi possint manifestam Veritatem abnuere: Etenim, si illa fuerit manifesta, Intellectum ad assentiendum non dico suadebit, sed coget. Quis certè pro-

priis

priis oculis in meridiano Sole apertis, flectere mentem valeat, vt refragetur aſſerenti eſſe tunc diem, potiusquam noctem; atqui perfecta demonſtratio eſſe debet eiuſmodi vt repugnantiam omnem excludat. Dubito rurſus quorſum roget an poſſit de illa magnitudine eſſe Demonſtratio perfectè Logica, perfectè Mathematica, perfectè Senſibilis (neque enim treis haſce formas cum diſiunctione proponit) quippe ſi magnitudo illa in Intellectum ſolùm cadit, nec ſubiicitur Senſui, quo fieri modo poterit demonſtratio ſenſibilis, & non quidem quomodocunque, ſed ſenſibilis perfectè? Quomodo verò etiam erit perfectè Mathematica; cùm numeri, &c. Dimenſiones, & tota illa harmonia, non niſi Analogia quadam, & per tranſlationem ipſi attribuantur? Sed & quomodo poterit Logica perfectè cenſeri, cum rerum purè intelligibilium nulla ſit in nobis perfecta notitia? Siquidem illas non intuemur; ſed negatione duntaxat rerum corporearum ſic enitimur aſſequi, vt nihil tamen niſi fingamus, dum eas adumbratione quadam, vt poſſumus, concipimus. Quod ſi dicas poſſe ex rebus, quæ ſunt perfectè ſenſibiles Intellectum meditatione perfectè Mathematica aſſurgere in cognitionem rerum perfectè Logicarum; & ex Principiis ſtabilitis demonſtrationem contexere, quæ perfectè Logica ſit. Attende, quæſo, vt Intellectus ſuam illam gradationem faciat, & deprehendes euidentiam ita paulatim imminui, vt ad extremum cùm venerit, vix aliqua vmbra illius ſuperſit. Et dicant eiuſmodi res manifeſtiſſimas naturâ. Eæ certè nobis tales non ſunt, veréque quod attinet ipſas, dicimur habere oculos noctuarum.

Idem portò dicere licet, ſi ille fortè ſenſibilem magnitudinem profiteatur. Quippe, cùm ipſam alliget puncto, quod ſuo quodam modo incorporeum eſt, & ſenſum planè effugiens ab Intellectu ſolo ſpectatur, ſequitur punctum non intuitu, ſed abſtractione ſolùm cognoſci, per detractionem videlicet rerum diuiduarum, & habentium parteis, quo vſque Mens eò perueniat, vt capere ſe quidpiam putet, quod ſit & partium omnium, & diuiſionis omnis expers. Non vrgeo autem, vt fieri poſſet, punctum reuera nihil eſſe, ſed meram fictionem, & hypotheſin, ex genere earum, quæ fœliciter Mathematicis ſuccedunt, dum ex illis ratiocinantur, cùm iuraturi tamen non ſint, illas ſic in rerum natura, vt ipſi ſomniant, exſiſtere. Verùm hæc, & ſexcenta alia longioris ſunt diſquiſitionis. Finio Itaque, mi Merſenne; cùm & iam feſſus ſcribendo ſim, & γλαμμαθόφορος vrgeat. Perturbatè omnia habebis, neque erit vnde ſatisfactum putes; ſed veniam ſtamen non deprecor, quando quod potui, id præſtiti, & in hiſce quidem temporiis anguſtiis. Tu & bene Vale, & Amicos ſaluta. Scribebam Diniæ poſtridie Kal. Nouemb. ann. DC. XXXV.

EIDEM.

SIgnificas tuo Epiſtolio, MERSENNE Iucundiſſime, accepiſſe te literas, quibus reſponſum vtcumque eſt ad Quæſtionem præclari Viri. Niſi illę prorſus placuerint, haud me propterea pœnitet; quando nihil hac in re mihi contigit ex inopinato. Attexis ipſe alias quaſdam ſolutiones Problematis; Verùm de illis dicere mei non duco eſſe officij. Præſtamus quiſque quod poſſumus; atque adeo præter ius eſt exigere quidpiam ſupra vireis. Hoc ſolùm dico circa illam, cuius ipſe author videris, (& in quam etiam Bullialdus noſter, vt accipio inciderat) vix poſſe, quantum coniicio, ſolertiorem excogitari. Hæreſcis ipſe in Parabolæ Foco; ille etiam pedem in Hyperboles Vmbilico conſtituit: An quod Vir præclarus te admonuit pergendum eſſe vlteriùs, innuit aliquid attexendum de radiis poſt factam in Foco, aut Vmbilico coitionem diffuſis, quò ex ipſa decuſſatione eliciatur notio Chiaſmi illius, qui apud Timæum? Hoc certè & ipſe opinatus fueram, perſcripſerámque ad Fabricium (noſtrum illud eximium decus) ſed non curâram tamen aut tibi, aut præclaro Viro innoteſcere, quòd neque etiam hæc ſolutio vndequaque faceret ſatis.

Vt verò paucis rem iam declarem; reſumo ſolùm quod me ad calcem ſuperiorum literarum attigiſſe commemini, Nempe Mathematicum punctum eſſe meram quandam fictionem, ac hypotheſim; non verò quidpiam quod reuerâ exſtare per artem aut naturam poſſit. Quippe, vt Marcus Tullius Oratorem nobis depingit, qualem reperias neminem; ac vt intelligamus ſolùm, tantò fore ſpeciatim quemque Oratorem perfectiorem, quantò propiùs ad eminentem illam Ideam acceſſerit: Ita & Mathematici puncta, ac magnitudines deſcribunt indiuiduas, non ſanè quòd taleis indigitent vſquam; ſed vt puncta, aut lineas, aut ſuperficies vſurpaturi, intelligamus tantò congruentiùs attribui illis hæc nomina, quantò iis quæ de illis traduntur, definitionibus congruerint magis. Hinc quidquid de punctis, lineis, & ſuperficiebus indiuiduis demonſtratur, præclarè ſuccedit, quando explicantur Phyſicis punctis, lineis ac ſuperficiebus, quæ non exuunt vnquam rationem diuidui; demonſtrationéſque in iſtis tantò veriores efficiuntur, quantò ſua tenuitate propiùs illis acceſſerint. Solent pari ratione illi hypotheſeis ſtatuere in rerum Cæleſtium doctrina, quales tamen ſic ſe habere, vt ſtatuunt, non aſſerant, Concentricos, Epicyclos, Deferenteis, Æquanteis, & alia id genus; Et faciunt tamen, quòd ex ipſis calculus Mathematicus intelligatur, procedátque. Sanè cùm ad eandem aliqui aſſumant Telluris motum, cæteri quietem, quarum opinionum oportet falſam eſſe alterutram; vides tamen vt calculus ex hypotheſi vtraque texatur. Quod attingo ſolùm, vt intelligas nihil me dicere abſurdi, cum puncta, lineas & ſuperficies à Mathematicis definitas pro meris habeo hypotheſibus; quæque fieri poſſint de rebus, quarum nulla ſit exſiſtentia.

Quare & exinde peruidebis quid momenti habeant, quæ aduerſus ſtatuentes continuum ex inſectilibus componi, ſubtiliter argumentantur; vt fore Diagonium latere quadrati

quadrati non malus; circulos homocentricos inter se fore omneis æquaeis, atque id geous cætera. Dico iam punctum in quòd radij seu parabolicè reflexi, seu hyperbolicè refracti concurrant, non fore vnquam Mathematicum punctum, sed dumtaxat Physicum; quare & in puncto partium experte nunquam fore magnitudinem parteis extra parteis habentem. Nam admitto quidem demonstrationem, quæ fit de radiis, seu potiùs Mathematicis lineis in superficiem parabolicam, hyperbolicam-ve Mathematicè spectatam, & vt planè politam incidentibus, iisdemque seu reflexione seu refractione coëuntibus in Mathematicum punctum. At persuasum quis faciat lineas Physicas, seu radios Solareis perinde coincidere in punctum Mathematicum, & non potiùs coangustari in spatiolum, quod sensus quidem iudicet punctum; sed quod mente tamen in tot dissecari debeat particulas, quot coarctati radij capientur? Sanè demonstratum non est lucem esse quidpiam Incorporeum, & lucidum radium non esse defluxionem corpoream ex luminoso corpore; quin potiùs contrarium arguitur ex motu, ex resilitione, ex commistione, & aliis id genus: adeò vt radius traiiciatur independenter à medio, siue subiecto, quod in eo sit, corporeus ipse, imò corpus tenuissimum, gracillimúmque. Quòd si radius est quoddam corpus, aut saltem non sine subiecto corporeo; vides-ne vnum quidem radium in Mathematico puncto consistere posse; quippe nulla puncti capacitas est quæ corpusculo illi coæquetur. Si hoc verò sit, quantò minus esse poterunt plures radij, hoc est plura corpora; cùm non modò punctum esse nequear locus excipiendo corpori; sed ne plura quidem corpora possint per naturam consistere simul, seu coïre in eundem locum? Ridebis fortè, quòd sis persuasus politissimam superficiem posse radios reiicere in punctum planè indiuiduum: Verùm cogita priùs nulla arte exprimi posse superficiem adeò politam, vt reuerâ sit cauitatum & protuberationum expers. Ad sensum quidem ita erit, & neque oculus, neque digitus asperitatem vllam discernet; sed natura tamen semper inæqualitatem agnoscit; idque demonstratur vel ex eo quòd, nulla sit superficies, quæ non semper capiat, retineátque aliquid affusi humoris; adeò tenuiter vel aqua, vel gluten vel quid simile potest in particulas minutulas diuidi, quæ & ipsæ bamulis minutioribus incidant in repagula quibus cohibeantur. Et indica certè instrumentum poliens, in quo, & ex quo demonstrare aspetitatem non liceat imprimendam superficiei? Esto enim lima, esto puluis; esto quod voles aliud; profectò semper efficientur fossulæ quædam sensum fugientes. Deinde, vt nihil dicam de Materia, nihil de artificio formæ seu parabolicæ, seu hyperbolicæ constituendæ, ac nihil moter difficultates planè insuperabileis, si quis velit omnia exquisitissima haberi. Dico solùm admissâ quoque eiusmodi formâ planè exquisitâ, radios qui ex illa coïbunt, nunquam coïturos in eam confusionem, quam erigeret punctum illud indiuiduum. Si possit quispiam mortalium præstare quicquam in hisce formis elaborandis; eximius ille est noster Mydorgius: Verùm is magni, opiuor, ducet, si focum, vel vmbilicum deducere potuerit ad exilitatem animalculi illius, quod Acari dicitur, vel decimæ illius partis. Sanè hoc animalculum pro puncto penè est sensui; ac illius saltem portio decima tam minuta est, & similis puncto, vt nemo sit illam ampliùs diuisurus. Porrò cum vel resectus vous Acari pediculus habeatur sensui, ac humanæ industriæ indiuiduus: Cogita tamen quàm sit amplior ipsa Naturæ subtilitas, quæ resoluere illam potest in milliones aliquot particularum illarum, ex quibus ipsum contexuit. Aliquot dico; nam Natura aliquò vsque tandem procedit, neque diuisionem, resolutionem-ve in infinitum molitur. Itaque esto spatiolum non amplius pede Acari, in quod radij coofluant; cùm id pari iure possit diuidi in milliones aliquot minorum adhuc spatiolorum: habebunt in eo radij singuli regiones suas inconfusas; adeò vt quotquot radij coïbunt habituri sint regiunculas inter se distinctas. Nimirùm cùm radij liberè vergentes non ita sint multi, (Paradoxica mihi causa est, quod non ex puncto quolibet superficiei lucidæ diffundantur radij in quodlibet medij punctum) illi, extruso aëre, aëreis-ve corpusculis, quibuscum esse nequeunt (ne corpora multa sint simul, aut sese mutuò penetrent) ex diffusis collecti fiunt: Similéque est, ac si comam totis infusam humeris, vittâ colliges in digitum vnum. Vt in hac verò coostrictione non penetrantur mutuò capilli; sed sunt singulorum loca singula in spatiolo, quod comprimit vitta: ita & de radiis est Philosophandum, habita ratione gracilitatis eximiæ; adeò vt in decussatione radiorum ex oppositis in oppositas parteis procedentium, non per easdem hi, ac illi spatioli parteis transeant; sed per distinctas, & inconfusas. Et vides, quòd vulgò id non aduertatur, in quas cogantur angustias, qui vrgentur, quamobrem fiat, vt traiectæ Solis, cæterarúmque rerum species foraminulo, aut per lenteis Optici tubi, ita decussentur, vt situs, & color, ac varietas partium ita perfectè conseruetur? Sed nempe vulgò non attendunt ad subtilitatem Naturæ, & metiuntur omnia ex iis, quæ vel sensus dispicere, vel manus potest elaborare. Quàm sum iam nimius, mi MERSENNA; certè plusquam credideram. Iam ergò demum benè Vale. Diniæ, Eid. Decemb. M. DC. XXXV.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. BAPTISTÆ POISSONIO *Regio apud Andeis Cognitori, & Procuratori,*

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi, Vir Amplissime, quas ad me literas dedisti plenissimas beneuolentiæ. Id non merebatur illa qualiscunque Problematis tui celeberrimi discussio, quando præsertim

præſertim non licuit, quod ingenuè profeſſus ſum, vel eius ſcopum ſubodorari. Verùm quæ tua bonitas fuit, affectum ita attendiſti, vt pro effectu duxeris, cùm ſic erga me fuiſti animatus. Ipſe probè cóſcius, quantum balbutierim, non eſt, quòd iam ampliùs auſim muſſitare, ac circa tuum aliud Problema examen inſtituere. Satius lógè duco planè apertéque teſtari ignorantiá, quàm operosè obducere immenſá quadam argumentatione. Ita ſagacitatem tuam & ſuſpicio, & veneror, cum verſari tibi in mente affirmationis Problematis veritatem coniicio, quæ mihi pro ingenij hebetudine nó apparet. Quippe, tametſi prima fronte occurrerit mihi, quã vocant Intentionalem ſpeciem, ſeu Imago, ac ſimulacrũ, quod ex obiecto ſenſibili ita per mediũ effunditur, vt prototypi retinens figurá, ſic recipi totum in toto videatur, vt ſit etiá totum in ſingulis partibus, punctiſque illius, quæ ſint infinita: nihilominus cogitaui ſtatim aliud animo tibi inſidere; ac præſertim cùm ſpecies illa non ſit eadem, vt mea fert opinio, neque in toto medio, neque in quibus-vis eius partibus; vti neque in diuerſis Sẽſuum organis, neque in diuerſis partibus eiuſdem. Haud ita quidẽ creditur vulgò, Paradoxúmque nimium videtur, ſi dicatur obiectum quodpiam non poſſe idem à multis ſimul reſpectantibus conſpici; attamen ſic rem ſe habere puto, fortaſsiſque ipſi conciliarem fidem, ſi tũ animo illam agitares. Verùm aliud quidpiam, vt dixi, ſpectari abs te ſuſpicor, tantũ abeſt vt iam rurſus prius Problema quaſi retracturus explicare illud contendá de eadem ſpecie, ſeu imagine, quá ipſe credideris, & contrahi poſſe, & eſſe in puncto verè Mathematico, in quo tueatur parteis extra parteis. Videlicet pari ratione reſpondere fortaſſis poſſem non contrahi ſpeciem in punctum verè Mathematicum. Imò, quod Merſennus miratur, luminoſis radiis non cótingere, vt in tale punctum vnquam coëant, quantumcunque Mortales omnes ad parandum ſpeculum ſiue parabolicum, ſiue hyperbolicum connitantur. Hoc autem attingo, quod ipſe potueris in eam luminoſæ ſpeciei coarctationem reſpicere, tametſi mihi ſemper videaris & manifeſtiora, & ſublimiora attendiſſe. Ac meas quidem illas nugas peruideres ipſe aliquando ex Commentationibus in Epicuri Philoſophiam, ſi illæ tanti forent momenti, quanti iudicantur abs te; ſed eæ ſint potiùs tineis aſſeruandæ; neque dubium eſt, quin communis noſter tibi impoſuerit, cùm vt de ipſis tanta opinio conciperetur, author fuit. Ipſe perinde non impono; cùm me tibi eſſe deuinctiſſimum profiteor. To me, vt cœpiſti, ſic amare perge, & Vale, Diniæ pridie Kal. Mart. an. M. DC. XXXVI.

Viro Clariſſimo, Amiciſsimóque MARTINO HORTENSIO *Delfenſi, ac apud Amſterodamenſeis Mathematico Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

IAm faceſſat ſilentium, HORTENSI Humaniſſime, & pudor nunc tandem excitet torporem. Agnoſco nempe bona fide quantum in te, ac noſtram ipſam amicitiam peccauerim, dum ſemel, atque iterùm compellatus, nihil repoſui. Verùm tu, quod Vir bonus ſis, viro ignoſces minimè maloquique præ mera ſegnitie non eſt aſſequutus tuam diligentiam. Excuſationem nullam prætendo, quòd nec vllam habeam; nec, ſi ſuppetat, ea ſit obiicienda. Præſtat veniam vt deprecari, ita dumtaxat conſequi ex bonitate illa naturæ, qua mihi feciſti peccandi fiduciam. Quippe non adeò ſocors fuiſſem, niſi perſpecta indoles tua condonationis ſpem induxiſſet. Ac non rarò quidem accinctus, vt ad te reſcriberem, fui; verùm vel leui ſemper quadam occaſione interueniente contigit vt in proximas hebdomades res transferretur, effectúmque tandem eſt, vt dum mora moram trahit, ipſa procraſtinatio ooo in menſeis modò, ſed & in annos euaſerit. Nunc etiam parum abfuit, quin ſcribere adhuc differrem, quaſi id facturus Aquis-Sextiis, quò ſum profecturus intra paucos dies; Attamen quia eram nuperæ Eclipſeos obſeruationem miſſurus, & aliunde Diodato noſtro pollicitus fueram literas tandem ad te dare. Idcircò placuit paucos potiùs attexere verſus, quàm fieri amplius dilationi ſemper producendæ obnoxium. Videbis porrò, qua ratione Obſeruationem peregerim; ac niſi aliud, ſaltem fidem, Vtique amorem, & ſtudium probabis. Tu ſi quid iſthic obſeruatum, pari iure communicato, vnà cum ſuperioris anni obſeruatis Eclipſibus; nempe quas literas infinuas id continenteis, haud accepi. An ipſe quoque non habueris obſeruationes de illis meas, incompertum mihi eſt: certè vt haberes, & volui, & per Amicos procuraui, quibus commiſi, vt oon priùs ad Schickardum μακαρίτην illum, quæ deſtinaſſem tranſmitterent, quàm deſcriptum foret, quod etiam ad te tranſmitteretur Exemplum. Sed μακαρίτην nôſti quæ fata extrema paſſus eximius ille Vir fuerit; & quantum ſui deſiderium reliquerit nobis amicis, & Literatis omnibus, ac rerum præſertim Cæleſtium ſtudioſis. Vtinam ipſe, ſicuti es, ita te dignum habeas, cui is tradidiſſe lampadem videatur. In id incumbe, quæſo, & attende, quàm rari ſuperſint, quibus adyta illa Vraniæ abſtruſiora ſic pateant, vt poſſint quidpiam exequi immortali nomine dignum. Non ſtabit per me, quin Diodatus noſter haberi procuret, ac tibi committi diuitem commentariorum illius ſuppellectilem; Nôſti verò quanto ſtudio illam, dum vixit, vndique conquiſierit, inſtruxeritque; ſi modò clades illæ ingentes fieri ſoſpitem permiſerunt. Sed de his aliàs, vt & de tua præclara illa Oratione, cuius me exemplo beaſti; cuiúſque me lectio delectauit mirificè. Habuit Valeſius, quod tu cum ipſo communicatum eſſe voluiſti; exiſtimóque illum iam tibi gratitudinem feciſſe teſtatam. Accipio Argolum operá ipſius ad editionem nouarum ſuarum Ephemeridum vſurum; Tu velim mihi ſignifices, quid ſperandum eſſe videatur circa Ephemeridas, quarum ſpes facta in præfatione Tabularum Lansbergianarum. Significa etiam, ſi placet, an editionem diſtuleris elucubrationis de Diametro

Diametro Solis, vt si res adhuc integra sit, id quod circa dedicationem abs me exegisti, impertiar. Benè Vale, ac nunquam me, licet immerentem, amare desiste. Diniæ, Kal. Martiis an. M. DC. XXXVI.

Clarissimo, Doctissimóque Viro MATTHIÆ BERNEGGERO, *Supremæ Curiæ in Inclyta Argentoratensi Academia Moderatori sapientissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVod ad te scribam, Optime, Doctissiméque BERNEGGERE, tum ex officio, tum ex votis communis nostri Diodati est. Et officij quidem non possum sine rubore meminisse, qui toties de me meritum nulla sum vnquam gratitudinis testatiuue prosequutus. Scilicet dum noster Schickardus ὁ μακαρίτης superesset, quoties, amabò, vltrò citróque literas te intercedente, dedimus, & accepimus! Eras ipse velut communis vtriusque nostrûm depositarius; & ipse tamen, quod nunc possum non verecundè commemorare, nunquam ad te ipsum, vt, seu commendarem, seu agerem gratias, vel verbulum scripsi. Id semper sat fuit, quod noster Diodatus sese præstiturum recepit; tantâ me fecit confidentiâ de tua bonitate securum. Nunc verò postquam amicus ille longè optimus est fato perfunctus, quid differam ampliùs veniam deprecari, id ipsum agendo, quod dudum, ac sæpius debui agere, scribendo nimirùm. Scribo porrò etiam pro Diodati votis, quando is impensè me sollicitat, vt quædam ad te carmina in defuncti laudem transmittam. An verò possim id agere non exaratis paucis versibus, quibus ruditatem excusem? Certè Poëta neque esse, neque salutari vnquam volui; & exactu semel ætatis efflorescentis impetu eiusmodi studia planè intermisi. Nunquam etiam fui ea fœlicitate, vt mihi ipse satisfecerim, eâ patientiâ vt idem sæpius versando arroserim vngueis. Quare non iniuriâ diu detrectaui, quod ille abs me petiit, donec obtestanti per beatus Maneis, pérque ius amicitiæ, iratis Musis natus videri, quàm parùm illi obsequens malui? Hoc autem dico, vt leniùs feras, si quasi viâ sacrâ pergenti obtrudam, quæ stomachum moueant. Id scilicet agó ex necessitate, sponsorem eundem, ac Patronum, qui compulerit, habiturus. Quin etiam non leuis est spes fore, vt tu, quidquid id est, pro tua bonitate castiges; aut etiam planè deleas? Vt vt feceris, gratissimum erit. Cura modò vt Lanzius ille, abs quo me amari summopere sentio, sui me oblitum non putet; Vale.

ERgo morbus iners Marte potentior,
Ausus grande nefas, id Caput abstulit,
Cui per bella, per hosteis
Tot iam fata pepercerant?
Ergo fœda lues vlcere pessimo
SCHICKARDVM *rapuit, quo mage candida*
Illimisque magis nix
Celso non venit Æthere?
Ergo qui poterat pectore ferreas
Delinire Tigreis, mitis, & innocens
Exorare Tyrannum
Orci non potis exstitit?
O Diuûm pietas! ô hominum fides!
Quid virtus igitur? Quid probitas iuuat?
Quid nouisse tot Arteis?
Quid culmen Sapientiæ?
Quid prodest oculis, mentéque Siderum
Explorasse vias, si nihilominùs,
Quam Cælestium inanes,
In Terra premitur finum?
Quid linguas Asiæ, Inráque Regibus
Cum priscis docuisse aurea proficit:
Si iam Patria cippo
Mutum pertenui tegit?
Sed fallor; quoniam quà bonus exstitit,
Tot rerúmque sciens, parte superstite,
Diis miscetur, & altè
Hæc mortalia despicit.
Excelso feriens Æthera vertice,
Stellis inseritur, quas procul ambiit;
Et præsens speculatur,
Quæ coniecerat ominùs.
Spirátque, & propriis eloquitur libris,
Perfit, queis dederas viuere, celsior;
Et dignatus Olympo,
Diuûm Nectare pascitur.
Fœlix, qui Patriis, atque domesticis
Infractus potuit viuere casibus;
Et passus grauiora
Hunc finem reperit malis!
Certè, si lacrymis quis decoret Virum;
Non quæ pertoleret iam mala, defleat;
Sed quæ damna reliquit,
Cum desiderio sui.
Æther præcipuè lumina contrahat,
Ac fundat laticos, nubibus obtegens
Vultum, quòd sacra templa
Mystes deficiat frequens.
Obducat faciem Phœbus, & aureos
Cincinnos resciet; quòd Decus inclytum
Qui spectet, celebrétque
Hymnus haud fiet ampliùs.
Exercere choros Cynthia desinens
Condat sub tenebris ora nitentia,
Plangendósque labores
Mœrebunda redintegrèt.
Ipsi nam varians hactenus obstitit
Motúsque implicitus, formáque multiplex,
Ne noscatur, honoris
Quantum debeat adsequi.
Ille autem poterat fila retexere
Solus; iámque decus reddere cœperat,
Pollens mente sagaci,
Filum cum Lachesis secat.
Hunc casum pariter cætera congemant
Velatis radiis Astra vagantia;
Queis tantam, remoratus,
Lucem par fuit addere.
Sed supra reliquis, inclyte Mercuri,
Cui curas vigiles, & studium tenax,
Vt te nobilitaret,
Me instigante, dicauerat.

Vultus

Vultus quippe tuus ſic patet infrequens,
Sic pars oculitur maxima Semita,
Vt quà proruptus obires,
Nemo ſat benè diceret.
Is verò monitus te reducem gradu
In Phœbi ſolio cùm velut Arbiter
Cœli deuebereris,
Conſpectum mihi primitùs;
Anſam continuò carpſerat impiger
Texendi numeros, legibus orbitam
Certis exhibiturus,
Cum mors improba restitit.
Tellus quin-etiam quaſſa remugiat,
Quæ ſeu per Samia Gentis obambulet
Leges, haud habitura
Talem ſit modò Vindicem.
Seu quà longa iacet, debeat exprimi,
Errorum nebulis, queis ſcatet, eruta,
Non viſura ſit vllum
Deinceps huic oneri parem.
Sic Pontus reboans infremat, & caput
Nereus concutiat, dorſa quòd æquoris
Tiphy deſtituantur,
Inſtructo illius artibus.
Sic Aër; quoniam, ſiue Parhelia
Scrutari lubeat; ſiue quid ampliùs
Inſpectare per altum,
Haud is Dædalus euehat.
O quas non lacrymas fundere debeant
Nymphæ, mirificis quæ penetralibus
Naturæ reſerandis
Tanto iam careant Duce!
Quas non ſacra ſimul Pieridum cohors
Arteis ingenuas docta recludere,
Abſiſtente chorago,
Cui Phœbus dederat vires!
Sanè ſeu decuit ficta Poeſeos,
Seu vera Hiſtoria geſta reuoluere;
Nemo doctior illo,
Nemo comptior extitit.
Sin Genteis varias adloqui oportuit,
Quas Sol exoriens, quas videt occidens,
Haud vllus peregrinos
Effatus magè calluit.
Illi ſed ſtudium, curáque maxima
Linguam noſſe Sacram, quæ ſolet vſui
Immortalibus eſſe,
Priſci gloria Codicis.
Hæc eſt quam repetens Æthereas domos
Excultam retulit; quà modò Cœlites
Interfatur, & audit,
Quæ Mortalibus haud licet.
Illeic ergò ſua præmia conſequens
Virtutis, Superûm par ſit honoribus?
Æternúmque beatus,
Diuûm delicias legat.
Tu verò recolens, quàm tibi flebilis
Eius mors fueris, non tamen irritos,
O Dulciſſime LANZI,
Luctus perpetuùm trahe.
Id cura potius, molliter vt cubet,
Qui viuens Animæ dimidium ſuæ
Te duxit; monumenta
Dum fatis pius eripis.
Nimirùm violas ſparſeris, ac roſas,
Fœtus edideris ſi tibi creditos,
Et doctiſque boniſque,
Exſtinctos animaueris.

PETRVS GASSENDVS DIODATO *Suo*, S.

TRanſmiſiſti iam, vt opinor, ad Virum clariſſimum, amiciſſimúmque Martinum Hortenſium, quas ad ipſum nuper dedi literas per Luillerium noſtrum tibi conſignandas, vnà cum obſeruatione Lunaris Eclipſeos abs me per-acta Diniæ, vigeſima die nuperi Februarij. Cæterùm acceſſi deinceps ad hanc Ciuitatem, ſolitóque hoſpitio à per-illuſtri optimo, & nunquam ſatis laudato Nicolao Fabricio Petriſci Toparcha exceptus, reperi illum iam adeptum, quas optâram ipſum in Oriente vſque (pro ea, qua vbiuis notitia, & veneratione habetur) ſollicitare obſeruationes Eclipſeos Lunæ, quæ contigit ſuperiore menſe Auguſto. Quare & ipſas, cæteráſque, quas conquirere licuit, non priùs habui præ manibus, quàm tuo rurſum interuentu communicandas eſſe duxi cum eodem Hortenſio. Vtinam verò ſuperſtes etiam optimus ille Schickardus foret, qui-cum res communicaretur: Sed ne fata conquerar fruſtra; aggredior potiùs exſcribere, quæ excerpta mihi, & vel leuiter verſata, ſubductáque ſunt, vt hac occaſione tranſdantur.

Obſeruationes Eclipſeos Lunæ, quæ contigit Anno 1635. *Menſe Auguſto, die* 27. *(ſeu vt vulgus numerat* 28. *manè) Stylo nouo, per-acta, ac primùm quidem*

AQVIS-SEXTIIS.

AVſpicor verò haud immeritò ab ea obſeruatione, quam in ſuis Ædibus, ac Obſeruatorio proprio optimus Fabricius fieri procurauit. Accerſiuit P. Theophilum Minutium ex Minimorum Ordine, Domeſticóſque adhibuit Agarratum, atque Corberanum. Obſtitere plurimùm ipſis venti, nubes, ac fulgetra; ſed ita nihilominùs, vt & quatuor præcipua Puncta non omninò inuiderint, & plures Phaſeis intermedias permiſerint obſeruitare. Itaque Initium Eclipſeos nudo, liberóque oculo ſpectatum tunc contingere viſum eſt, cùm ora Lunæ ſuperior adhuc foret ad Occaſum alta 32. grad. 15. min. & Aldebaran 27. grad. 5. min. (nempe ferreo Quadrante amplo, & ſingula minuta prima tranſuerſalibus oſtendente) vnde fuiſſe colligitur ex Luna quidem hora 13. min. 25. Ex Stella verò hora 13. min. 21. At reſpectatum Teleſcopio, ſeu cum margo Lunæ cœpit reuerà temerati, orbari-ve luce primaria; adnotatum Initium eſt eadem horâ Lunâ adhuc altâ 31. grad. 46. min. & Capella 39. grad. 20. min. vnde fuiſſe colligitur ex Luna quidem hora 13. m. 31. ex Stella vero hora 13. min. 30. Quod ſpectat ad Phaſeis creſcentis defectus, haud fuit omnium ſatis perſpicua, accuratáque deſignatio. Tres præcipuæ

fuere; Obscuratio semissis peripheriæ, Obscuratio bessis; & Obscuratio dodrantis. Ac primùm quidem adnotatum est semissem pene peripheriæ fuisse obscuratum alto ad Orientem Pollnce 10. grad. 5. min. Seu hora 14. mio. 0 $\frac{1}{3}$. Itémque semissem fuisse obscuratum margine Lunæ superiore alto 28. grad. 55. min. Seu hora 14. 2. min. Et rursus, cùm videretur paulò post deesse adhuc quidpiam semissi, consequenter tamen fuisse aliquid semisse amplius obscuratum, Capellà ad Orientem altà 45. grad. min. 0. seu hora 14. min. 5 $\frac{1}{3}$. Assumatur porrò intermedium congruum & obscurationi semissis peripheriæ tribuatur defectus Digitorum 7. haud improbabile fuit crescentem Lunæ Defectum *Digitorum* 7. contigisse hora 14. min. 3. Deinde adnotatum est nondum bessem peripheriæ fuisse obscuratum Humero dextro Orionis ad Orientem alto 15. grad. 50. min. (ita opinor scribendum fuisse pro 19. grad. 50. min.) seu hora 14. min. 10 $\frac{1}{3}$ Et mox bessem visum fuisse Sinistro pede Orionis ad eandem regionem alto 11. grad. 15. min. seu hora 14. 11. min. Ac rursus tamen non ampliùs besse iudicatum fuisse, Capellà altà 46. grad. 10. min. seu hora 14. min. 13. Quia verò Bessi obscurato respondet defectus Digitorum 9$\frac{1}{4}$ idcircò probabile fiet defectum Digitorum 9 $\frac{1}{4}$ contigisse hora 14. min. 13. Forte fuit hora 14. min. 16. Quòd prima obscuratio circa Dodrantem mox referenda hùc pertinere videatur; Sed ipsa obseruatio relinquenda intacta est. Denique ergo adnotatum est obscuratum Iam peripheriæ Dodrantem fuisse, Aquilà ad Occasum alta 15. grad. 2. min. seu horà 14. min. 16, quo etiam tempore cuspis falcatæ Lunæ inferior atrigerat infimum limbum. Additur visum paulò pòst superatum fuisse Dodrantem. Aquilà altà 14. grad. min. 0 seu hora 14. min. 21 $\frac{1}{3}$. Quare & accepto congruo intermedio, & respondentibus Dodranti digitis 10$\frac{1}{2}$ probabile fiet defectum Digitorum 10$\frac{1}{2}$ contigisse 14. hora min. 20 $\frac{1}{2}$ aut si malis hora 14. min. 21. Totalis obscuratio Telescopio tespectata adnotata est cœpisse ad Maculam illam solitariam, ac veluti Caspiam, cùm ora Lunæ inferior attolleretur adhuc 25. grad. 45. min. & Aquila 12. grad. 5. min. Vnde prodit ex Luna quidem, hora 14. min. 24. ex Stella verò hora 14. min. 32 $\frac{1}{2}$ Verendum nè paulò maturiùs ea obscuratio contigerit; non modò, quia proportio defectus crescentis ita exigit, sed etiam quia Humero dextro Orionis alto 18. grad. 20. min. seu hora 14. min. 24. Dicitur filum dumtaxat illuminatæ Lunæ superfuisse; & Humero eodem alto 19. grad. 2. min. seu hora 14. min. 28. fuisse filum longè tenuius; adeò proinde, vt quidquid lucis deprehensum post-modùm est ad claritatem superstitem referendum esse videatur. Illa scilicet tanta esse ad aliquot minuta solet, vt facilè mentiatur lucem directam, ac primariam. Quare verisimile est Totalem hanc obscurationem non cœpisse tardiùs, quàm hora 14. min. 28. Recuperatio luminis prima adnotata est contigisse cùm nubes occuparent Lunam; sed mox tamen ante eam fuisse conspicuam, claritate scilicet illa secundaria iam inualescente; idque cùm Lyra ad Occasum attolleretur adhuc 7. grad. min. 50. seo hora 16. min. 5. Porrò, quia cum Luna deinceps apparuit, adnotatus est Quadrans peripheriæ iam restitutus, alto ad Ortum Pectore Cygni 21. grad. 5. min. Vnde proditur hora 16. min. 15. Eapropter, si supponamus respondere huic Quadranti restitutionem Digitorum 7$\frac{1}{2}$ & tali restitutioni tribuamus vel 6. vel ad summum 7. temporis minuta; videtur non potuisse Prima Recuperatio esse maturior, quàm hora 16. min. 8. Et tempore quidem altitudinis Stellæ Cygni adnotata est fuisse altitudo superioris marginis Lunæ 13. grad. 10. min. Vnde prodit solùm hora 16. min. 4. fed fidendum magis videtur expositæ altitudini, & collationi Fixarum: Nisi qood fortassis, ne tanta à conspecta vsque Lyra tetardatio inducatur; assumi verisimiliter potest hora 16. min. 6. Phases decrescentis defectus neque tam multæ, neque tam certæ, constantésque sunt adnotatæ, vt inscribi heic debeant. Id consideratiooe est dignum, quòd cùm Luna magis, magisque intra crassitudinem vaporum demergeretur, species eius magis, magisque ampliari obseruaretur, etiam Telescopio. Finis restat, qui in clara iam Aurota Telescopio tespectatus visus est contingere sub maiori pede Homuncionis illius Lunaris, cùm ora Lunæ superior attolleretur adhuc 4. grad. 20. mio. seu hora 17. min. 1. At libera acie spectatus cùm eadem ora attolleretur 3. grad. min. 45. vnde colligitur hora 17. min. 5. saltem, si vera Parallaxeos, Refractionisque Lunaris habita est ratio.

DINIÆ.

AN addam quid mihi contigerit Diniæ, ac in villa quadam ad montem Cossonum, in quam me-met cum tota pene supellectile obseruatoria receperam, ob præreptum Vrbi occiduum illum Horizontem. Certè vt nihil causer vehementiam venti, fulguráque, & tonitrua, tota penè nocte continentia; ac tandem pluuiam vberrimam, quæ effusa est Aurota iam inclarescente; ipsæ Nubes tantà constantià seu potiùs obstinatione eripuere nobis Lunam, vt vix circa horam à media nocte secundam videre illam permiserint. Id totum quidquid fuit scripsi tum Parisios, fortassisque etiam res fuit cum Hortensio communicata. Nisi fuerit, sic iam attexo. Exspectabatur breui hora à media nocte secunda, cùm series tenuiorum nobium, quas agebat Africus, visa est procedere, succedeteque versus Lunam. Tunc concepta aliqua spe interuidendi defectum, & Quadratum (more tangentium in costis diuisum) compositum fuit altitudinibus comparandis, & accepta præ manibus

manibus Teleſcopia, ac Schemata defectum Lunæ per ſingulos ſemi-digitos exhibentia (erant nempe mecum adiutores ſoliti.) Adaucta ſpes, cùm Aquila inter hiatum quemdam interluxit, & venti vehementia viſa eſt nonnihil remitti. Igitur Aquilam ſectando, detecta demùm Luna eſt præter tenuia nubila, & quãtum æſtimare licuit vſurpando Teleſcopia, & reſpectando Schemata. Defectus iam fuit *Digitorum* 5. Tunc lucida Aquilæ fuit adhuc alta 340. ſeu 18. grad. 47. min. vnde prodit *hora* 13. *min.* 54. & ora inferior 540. ſeu 28. gr. min. 22. Vnde hora 13. min. 55. Emerſit poſt Luna paulò clariùs, cùm iam tota ſemi-diametro, aut inſenſibiliter ampliùs, foret obſcurata. Erat proinde defectus *Digitorum* 6. aut tantillum ampliùs. *Fortè* $6\frac{1}{4}$ Fuit tunc altitudo marginis inferioris Lunæ 530. ſeu 27. grad. 55. min. vnde prodit hora 13. min. 59. Inconſpicua tunc Aquila; ſed comparuerunt tamen tam lucida Lyræ, cuius altitudo fuit 475. ſeu 25. grad. $24\frac{1}{2}$ min. quàm Markab Pegaſi, cuius etiam ad Occaſum altitudo in vmbra verſa 765. ſeu 27. gr. 44. min. Ex qua vtraque altitudine colligitur, *hora* 14. *min.* 1. Rursùs apparuit Luna, ſed paulò obſcuriùs, cùm iam videretur Defectus proximè *Digitorum* 7. aut aliquantò minùs, fortè $6\frac{3}{4}$ fuit tunc ora Lunæ inferior alta 525. ſeu 27. grad. 44. min. vnde hora 14. $2\frac{1}{2}$ min. & Lyra, quæ ſola comparuit, 465. ſeu 24. grad. 56. min. vnde *hora* 14. *min.* 4. Non longè poſt clariſſimè quidem, ſed poſtremum tamen viſa eſt Luna, cùm defectus æſtimaretur *Digitorum* 7. $\frac{1}{2}$. Tunc fuit altitudo oræ inferioris ☾ 517. ſeu 27. grad. 20. min. vnde prodit hora 14. $5\frac{1}{2}$ min. Et ipſius Lucidæ Lyræ 456. ſeu 24. grad. 31. min. vnde *hora* 14. *min.* 7.

PARISIIS.

OBſeruator fuit egregius ille, & non ignotus tibi, vt opinor, Iſmaël Bullialdus, cui tametſi nubes, ac ventus ab Occaſu Hyemali cætera præpedierint, ſequentia tamen non inuiderunt. Ac Primùm quidem, cùm Defectus creſcens per Teleſcopium appareret *Digitorum* 7. Fuit ipſi Altitudo Lyræ in Quadrante idoneo 31. grad. 23. min. ac proinde hora 13. min. 37. Cùm foret verò defectus *Digitorum* 9. fuit altitudo eiuſdem Lyræ 29. grad. 40. min. ac proinde *hora* 13. *min.* 48. Apparuit deinde *Totalis obſcurationis Principium*, Aquilâ altâ 16. grad. 30. min. ac proinde hora 14. *min.* $4\frac{1}{2}$ Et *Emerſionis Principium* Lyrâ altâ 14. grad. 32. min. ac proinde, *horâ* 15. *min.* 40. Denique Defectus decreſcens apparuit præcisè *Digitorum* 6. cum Lyra foret adhuc alta 10. grad. min. 50. ac proinde *hora* 16. *min.* 12.

ROMÆ.

OBſeruatores ibi aliquot; ſed aliquid ſanè videtur πρὸς ἀκρίβειαν deſiderari. Vt mittam illos, qui nimis multùm exorbitauiſſe videntur, duos propono, quibus eſt ſaltem quæpiam Altitudo cælitùs deſumpta. Prior eſt optimus ille, & doctiſſimus, clariſſimúſque P. Athanaſius Kirkerus è Societate IESV, qui ab eximio noſtro Fabricio prouocatus, adhibuit quidem ſocium P. Melchiorem Incoferum ex eadem Societate Mathematicum inſignem; ſed fuit illis præ manibus puſillum ſolùm Aſtrolabium; vt minùs ſit mirum ſi prodiderit nimiam temporis anticipationem. Vtcunque ſit *Initium Eclipſeos* adnotatum eſt contigiſſe Lunâ altâ 29. grad. 30. min. Incompertum nobis an centrum, an limbum vſurpauerint; ſed ſuppoſita veriſimiliter altitudine centri, colligitur fuiſſe *hora* 13. *min.* 56. *Totalis obſcuratio*, Lunâ altâ 24. grad. 24. min. vnde colligitur *hora* 14. *min.* 45. *Emerſio* quantum licuit per rimas quaſdam nubium, Lunâ eleuatâ 8. grad. 54. min. vnde colligitur *hora* 16. *min.* 33. Poſterior eſt Gaſpar Bertus, iuuenis induſtrius, atque eruditus: ſed is nempe, vt poſteà ſcripſit, & perfunctoriè ſolùm id egit, putà vt quibuſdam amicis quoquo modo rem demonſtraret, & moderationem Quadrantis, quo altitudines ſunt captæ, commiſit cuipiam adſtantium, eiuſmodi rerum non valdè perito. Vtcunque ſit autem, *Initium* Eclipſeos adnotauit contigiſſe centro Lunæ alto 32. grad. 45. min. & Aquila 19. grad. 35. min. vnde colligitur ex Luna quidem hora 13. min. $42\frac{1}{2}$ Ex Stella verò, *hora* 13. min. 51. $\frac{1}{2}$ vel 52. Totalem verò Obſcurationem eodẽ centro Lunæ alto 25. gr. m. 58. & Lyra 18. gr. min. 5. Vnde colligitur ex ☾ quidem Hora 14. min. 35. Ex * verò hor. 14. min. 42.

NEAPOLI.

OBſeruarunt duo, heinc nempe egregius Matheſeos Profeſſor Camillus Glorioſus, cum aſſumpto ſocio Bernardo de Magiſtris ſtudioſo Aſtronomiæ; inde Ioannes Ladron de Gueuarra, præſente Ioanne Baptiſta de Benedictis, perito Mathematico. Et huius quidem Poſterioris Obſeruatio, neſcio quo pacto non cohæreat, propter nimiam retardationem: Nempe Eclipſeos Initium refert ad horam 13. min. 51. Ex Lunæ altitudine 32. grad. 7. min. Quo etiam tempore plura horologia pulſauiſſe ſcribit horam 1. $\frac{1}{4}$ à media nocte. Quanquam ſe vſum Sextante addit 7. Palmorum Neapolitanorum; quo etiam minutorum partes exhibentur, & quo altitudo Poli Neapolitana comprobata fuit eadem, quæ exſtat in Saminiati Tabulis, Scilicet 40. grad. $48\frac{2}{3}$ min. Ne memorem alia momenta abſque vlla altitudine Lunæ, aut Stellarum prolata; etiam Finis Eclipſeos, quem neſcio, quo pacto doctus aliàs Aſtrologus, contigiſſe collegerit Luna iam ſub Horizontem demerſa min. 30. Itaque tutior, & accuratior videtur prioris, hoc eſt, Camilli obſeruatio. Certè ille per-quàm ingenuè profitetur deeſſe poſſe paucula aliquot minuta circa deſignatum Eclipſeos Initium. Quippe cælo aliàs vndique sereniſſimo (ô quantum illius à noſtro diſcrimen!) turbatus eſt ipſe ob

invmbrationem Lunæ verticem occupantem, cùm limbus tamen Telescopio intemeratus conspiceretur. Quare & *Initium* Eclipseos contingere est opinatus, cùm Aldebaram iam attolleretur 31. grad. 55. min. (vtebatur autem Quadrante Palmorum $4\frac{1}{2}$) qua ex altitudine colligitur *hora* 14. *min.* $23\frac{1}{2}$. Et quia subdit hoc commentum morulâ exiguâ antecessisse verum Initium, ideò videtur assumi posse ad minimum pro Initio *hora* 14. *min.* 25. *Totalem Obscurationem* contigisse dicit (addendo hanc Obseruationem exactissimam, & indubiam) cùm iam altitudo Aldebaræ foret 49. grad. 25. min. vnde colligitur *hora* 15. *min.* 21. Subiicit, quo tempore fuit *Dimidium lucis recuperata*, horologium Nouitiatus Iesuitici vicini pulsasse præcisè *horam* 10. Et quia adnotarat tempore prioris obseruationis idem horologium pulsauisse *septimam*, tempore posterioris *octauam*, adeò vt discrimen à priore sit horarum 3. à posteriore 2. Idcircò si ad horas 14. min. $23\frac{1}{2}$ addiderimus horas 3. vel ad horas 14. min. 21. addiderimus horas 2. Colligetur defectus decrescens Digitorum 6. contigisse hora 17. min. 21. vel $23\frac{1}{2}$ aut discrimine perexiguo hor. 7. min. 22.

CAHIRI in Ægypto.

OBseruauit P. Agathangelus Capucinus vnà cum socio Ioanne Molino Dragomano Veneto. Is exquisito, vt memorat, vsus est Astrolabio altitudini Lunæ accipiendæ. Non adnotauit porrò, an centrum, an oram Lunæ attenderit: Attamen probabile est (supponamus saltem) attendisse centrum. Igitur *Initium* contigisse refert altâ ad Occasum Lunâ 27. grad. Quare & suppositâ, quam ille designat, Poli altitudine 29. grad. 50. min. Colligitur fuisse tunc *hor.* 15. *min.* $14\frac{1}{2}$ Supputârat ille ex Astrolabio horam 15. min. 11. Quo exiguo discrimine Instrumenti fides probatur. *Totalem* verò *Obscurationem* cœpisse Lunâ altâ grad. 15. quare & ex iisdem suppositis, colligitur fuisse *hor.* 16. *min.* $16\frac{1}{2}$ Subdit præ Nili humiditate vaporibus, ac nubilis obseruari non potuisse, neque Recuperationem lucis, neque Demersionem Lunæ infra Horizontem, neque alia.

ALEPI in Syria.

OBseruauit P. Cælestinus à S. Liduina, Carmelita discalceatus, vnà cum P. Michaële Angelo Capucino perito Mathematico. Ille adfuisse sibi scribit varia horologia, ac etiam Telescopium, quo sint duodecim Phases adnotatæ. Accepit aliquoties Lunæ, ac Stellarum quarundam altitudinem; Etsi non refert quo Instrumento, neque an centri, an limbi Lunæ altitudo exstiterit. Ac cætera quidem haberi, & transmittenda esse scribit à memorato P. Capucino. Ipse intereà, quod habuit communicare haud graue duxit. Cœpta iam illeic fuerat Eclipsis, cùm *Prima Phasis* accepta est. Ea Sola est communicata, sicque exhibita, quasi iam defectus foret $\frac{1}{6}$ *Diametri* seu *Digitorum proximè* 2. memorantur horologia indicasse tunc *horam* 4. *matutinam*, seu 16. *à meridie*; ac Lunæ altitudinem fuisse 19. graduum. Supponatur autem fuisse vsurpatum centrum, & Polarem eleuationem esse Alepi 37. grad. 20. min. Colligemus fuisse tunc *horam* 15. *min.* 38. adeò vt horologia anticipauerint min. 21. Quòd si pro duobus digitis detrahantur ex eo tempore minuta circiter 10. haud planè abs re deducemus *Initium Eclipseos* contigisse Alepi *hora* 15. *min.* 28. Subiicit ille *duodecimam seu postremam Phasin* fuisse obseruatam cùm iam Aurora elucesceret, & horologia indicarent horam $4\frac{1}{4}$ *cum* 5. *minutis*, hoc est vt puto *hora* 16. *min.* 50. & exiguo post tempore superfuisse solùm modicam quandam, & dubiam lucem; adeò vt hora 5. (seu 17. (completâ Luna visa fuerit omninò demersa intra tenebras. Intelligere ex his licet eiusmodi Phasin, vel fuisse finem Illuminationis, Obscurationísque totalis initium; vel certè tam parùm superfuisse lucis primariæ, vt Totalis obscuratio debuerit incipere post vnum, aut alterum, tertium-ve minutum. Supponantur duo defuisse minuta; tunc *Totalis Immersio* contingere debuerit *hora* 16. *min.* 52. iuxta horologia; adimantur verò minuta 22. propter anticipationem iam expositam, debuit esse *hora* 16. *min.* 30. & quia talis horologiorum anticipatio sic increscebat (ex iis quæ mox referentur) vt attenta proportione videantur adhuc adimi posse min. 3. Idcircò *Totalis obscuratio* videtur esse referenda ad horam 16. *min.* 27. Ad explorandum porrò horologiorum fidem id facit, quod adiicitur. Die iam inclarescente, & Luna subeunte crassiorem vaporum caliganem, illius altitudinem fuisse obseruatam grad. 5. min. 30. quo tempore ab horologiis indicabatur hora quinta cum semisse; siue à Meridie hora 17. min. 30. Siquidem cùm ex adnotata Lunæ altitudine, colligatur fuisse hora 16. *min.* 56. Patet & tunc quoque anticipationem fuisse, & auctiorem quidem min. 12. adeò vt tunc horologia anticipando aberrauerint min. 34. Porrò & hic error etiam comprobatur, quòd cùm arcus semi-diurnus in ea latitudine sit hor. 6. min. 32. debuerit proinde Sol oriri hora 5. cum semisse; & tamen eo tempore, quo ab horologiis hora illa demonstrabatur, aberat adhuc Sol ab ortu 5. aut 6. gradibus (nempe quantum Luna ipsi opposita ab occasu) atque adeò horæ circiter dimidium. Et certè fit quidem diei inclarescentis mentio; at non exorientis, aut exorti Solis.

KEBECI in noua Francia.

AN postremò addam quod Mothæus noster Vayerius literis primùm indicauit, & ipse deinde facto cõperi, exstare nẽpe in Relatione

tione rerum nouæ Franciæ postridie Eclipseos conscripta, & Parisiis edita; quòd P. Paulus Iunius & alij PP. Societatis IESV ad Kebecum residentes (aut certè ad vicinas ædeis B. Mariæ de Angelis) Eclipsin Lunæ magnam spectarint, ipsa die Augusti 27. *circiter nonam vespertinam*. Sanè Eclipses aut maiore præcisione adnotatæ à Veteribus habentur, & ab Astronomis curantur, vt propterea Ista obseruatio qualiscunque tandem fit, non fuerit nobis prætermittenda. Vtinam verò Patribus illis optimis venisset in mentem insigne quoddam Eclipseos punctum, vel ex horologiis suis designare. Deum immortalem! quantum exinde quæsitum fuisset emolumentum, & ipsi Geographiæ, & Expeditionibus, quæ fieri solent in eas oras.

Hactenus varias huius Eclipseos obseruationes refero. Non instituo verò illarum inter sese comparationem, quà seu consensus, seu dissensus circa Incidentiam, Motam, Durationem, & consimilia innotescat. Duo quædam solùm adnoto pro longitudinum differentia. Vnum est, inde confirmari, quod addubitauetam, Meridianum Parisiensem ab Aquensi, & Diniensi longiùs ad Occasum distare quàm huc vsque ex alia quadam Eclipsi supposuerimus. Scilicet discrimen inter Parisiensem, & Aquensem habitum fuit minutorum temporariorum 14. At illud nunc maius intelligitur 12. proximè minutis; Adeo proinde vt Diniensis (distans aliunde ab Aquensi tribus proximè minutis ad Ortum) vix quicquam minus à Parisiensi, quàm semisse horæ dissideat. Porrò id facit, vt iam minùs improbabilis videatur illa differentia, quam inter Diniensem, & Lodunensem, Pictauiensem-ve Meridianos collegeramus ex Occultatione Reguli à Luna, quæ tuto Bullialdo Loduni, tum mihi Diniæ fuit obseruata Die 17. Iunij, anno 1627. vti sub finem *Epistolarum de Mercurio in Sole viso* obiter adnotatum habes. Quin-etiam si Schickardus ipse, ὁ μακαρίτης vioeret, minùs exinde miraretur Paradoxum illud, ad quod tum ipsius, tum meæ obseruationes Eclipseôn, nos vel maximè inuitos cogebant, nempe Meridianum Diniensem vix quicquam esse Tubingensi occidentaliorem habendum. Alterum est inde constare, quàm nimis multum Tabulæ, Chartæque Geographicæ omnes illa Ægypti, ac Syriæ loca à nobis removeant. Quippe parùm abest, quin treis horas, seu gradus 45. inter Meridianos Alepi, & Massiliæ constituant (parum est autem Massiliâ Aquis-Sextijs occidentalior) Cùm ex relatis tamen constet ampliùs quàm duas horas, seu 30. grad. non debere interseri. Et dubitaui quidem primùm de Obseruatione Cahiri, non capiens nempe, qui fieri posset, vt tam prope Neapolim, aut ad nos vsque reduceretur; sed ipsa Alepi facta Obseruatio tum Cahirensem comprobauit, tum sibi ipsi fidem fecit; quando vtcunque dubitare de cæteris liceat; Illud saltem constat visam illeic fuisse immersionem Lunæ totalem in vmbram. Nam si visa quidem ea fuisset existente Luna in ipsissimo Horizonte, atque adeò statim orituro Sole. Scilicet hora à media nocte 5. cum semisse; sanè tum demum viderentur tres horæ esse interponendæ; Atqui constat Lunam adhuc visam, obseruatámque fuisse cum iam horæ dimidium ab Immersione effluxisset; non possunt saltem plusquam duæ horæ cum dimidio interiici. Cæterùm, & quia tunc quoque Luna ab Horizonte abfuit 5. aut 6. gradibus, quibus debetur aliud circiter horæ dimidium; Eapropter indubium videtur, non esse maiorem longitudinis differentiam Alepum inter & Massiliam, quàm horarum duarum, seu graduum Æquinoctialium 30. quod mirabile sanè est, & adnotatione dignum.

Hæc cùm ita se habeant, cúmque immane adeò peccetur circa nobilissimam, vtilissimámque artem, vides profectò, mi DIODATE, quantum ea fuerit debitura nobilibus curis optimi Fabricij, si permori tandem illius exemplo magni quidam Principes simili studio Geographiæ restituendæ detinerentur. O quantum illi, & gloriam sibi, & populis suis, hoc est Societati generis humani vtilitatem compararent? Sed vota iam nimis antiqua, ac nescio quid sit porrò ominandum. Ne id obliuiscar, curauit vir ille eximius Eclipsin Lunæ nuperam in ædibus suis per eosdem obseruari; adhibito præter ea *Honorato Buccia*, Theologo Mathematico, Præposito Batresimensi. Cùm multæ porrò fuerint obseruatæ Eclipseos Phases, Addo heic solùm eius finem seu *Primam limbi restitutionem*, spectatum Telescopio fuisse attentione magna obseruatum, cùm Spica Virginis foret iam alta ad Ortum 21. grad. 0. min. ac proinde *hora* 11. *min.* 33 $\frac{1}{2}$ Mihi, vt nosti, idem finis obseruatus Diniæ, ex altitudine quidem humeri dextri Orionis hora 11. min. 36 $\frac{1}{2}$ ex altitudine verò Pollucis *hora* 11. min. 35 $\frac{1}{2}$ hoc est medio congruo *hora* 11. *min.* 36. Quare & differentia longitudinis Diniam inter & Aquas-Sextias, eadem comprobatur, quam sæpe supposui trium proximè minutorum. Nempe ex quo ad Snellium scribens (dum ille adhuc foret in viuis) eiusque Methodo insistens, habui ipsam minutorum Æquinoctialium 40. Prætereo Eclipsin visam illeic fuisse infra quantitatem trium Digitorum consistere: vt minùs sit mirum, si mihi non excesserit Diametri quadrantem; quem tamen studiosè ad id attendendo attigisse iurauerim. Prætereo etiam virum eximium iam resciuisse hanc Eclipsin obseruari non potuisse nec Romæ, nec Neapoli. Vtinam Cælum fuerit propitium aliis in locis magis dissitis, in quibus obseruari eandem procurârat. Quæso te verò, vt cum ista rescire Hortensium curabis, cures quoque vt ille nos participes suarum vtriusque Eclipseos obseruationum efficiat. Memini illum datis quibusdam ante biennium literis adiunxisse quasdam obseruationes Eclipseon, quas Oxonij peregisset insignis quidam Matheseos ac Medicinæ Professor; Non recordor iam nominis (neque enim sunt literæ ad manum) sed si ab illo iam habeat,

vel habere poſſit quidpiam circa iſtas poſteriores obſeruatum, per-gratum rem faciet, ſi communicare dignetur. Accepi Schickardum, quòd adhuc tempore Eclipſeos menſis Auguſti ſuperſtes foret, illam Tubingæ obſeruaſſe. Accepi etiam eius fratrem virum præclarum ad eum miſiſſe Obſeruationem quandam eiuſdem ad oſtia Garumnæ perfectam. Vtinam Vir doctiſſimus clariſſimúſque Berneggerus vtramque illam obſeruationem haberet adhuc depoſitam; quò ſicuti agi inter nos ſolebat, dum ſaluus foret, ὁ μακαρίτης, poſſem ab illo accipere? At ſi per tempus iam liceat, ipſum ea de re paucis compellabo. Tu benè Vale, mi DIODATA, ac me ſemper ama, quemadmodum ſoles. Scribebam Aquis-Sextiis VI. Eidus Aprileis. Anno M. DC. XXXVI.

Ad Illuſtrem, ac Per-Amicum NICOLAVM CLAVDIVM FABRICIVM *Petriſci Toparcham,*

PETRVS GASSENDVS S.

CVm iam non liceat ex integro obſeruationes deſcribere, quas abs te meeum communicatas, & ſupputatione facta in Commentariolos relatas depoſcis; excerpo ſaltem velut Compendium, quod tuis intereà votis ſatisfaciat.

Eclipſis Lunæ Totalis obſeruata anno 1635. menſe Auguſto, die 27. (ſeu vt vulgus numerat 28. mane) Stylo nouo, ac primum quidem,

ALEPI in Syria.

EXordior ab Obſeruatione, quæ in loco maximè Orientali per-acta eſt ab optimis, &c, *Vt in ſuperiore, his exceptis.* Id verò adſcribo, licèt vrgear, vt agnoſcas vberiùs, qnàm ſint futuræ vtiles nobiliſſimæ iſtæ tuæ curæ. An commemorabo, quod beatis me, cùm ſignificaſti haud minimam partem huiuſmodi Obſeruationum ab Eminentiſſimis Cardinalibus procuratam fuiſſe. Intelligo nempe, ſi ſemel Principibus Viris hæc placuerint, fore vt tandem nobiliſſima, vtiliſſimáque Artium Geographia poſſit inſtaurari. Vetus iam nimis propter illius deturpationem exſpoſtulatio, quòd ipſius reſtitutioni, Viri priuati ſint impares, & ſurdi ſint nimis, qui rerum potiuntur, quorúmque ea res intereſt præcipuè. At ſi tandem Pontifex Summus, aut ſaltem magnus ille Nepos in hanc curam incumberet (poſſet antem facillimè per Sacerdotes ac Religioſos, qui in omneis Mundi Regiones mittuntur) Deum immortalem! quanta exinde & vtilitas generi humano, & ipſi gloria compararetur? Sanè immenſam gratiam apud omneis doctos, ac bonos iniret, & re, vel ſolùm inchoata, vniuerſam Rempublicam literariam demereretur. Quamquam hæc tibi, quid occino; qui rem totam apprimè tenes. Ergo Vir Nobiliſſime, meique amantiſſime Vale.

Admodùm Reuerendo, & Clariſſimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO *Condatenſi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

DEcimus penè agitur menſis (Præclariſſime VVENDELINE) ex quo accepi literas ante annum abs te conſcriptas. Non eſt verò, quod ſnſpicere meam in reſcribendo moram compenſationem exigere: publica potiùs cauſa eſt, qua interclusæ nobis viæ literarum vltrò, citróque dandarum. Et hactenus qnidem cauſa perſeuerat; verùm eximia noſtri huiuſce viri, & amici incomparabilis ſolertia ferro potentius caſtra perrumpens, viam aperuit, qua iam tandem communicare mutuò poſſimus. Age proinde, nihil cunctemur, cum non ſit præſertim, quòd extimeſcamus fore, vt noſtræ literæ, ſi quas contingat intercipi, nos perduellionis reos conuincant. Innoxius nempe calamus nobis, neque πολιτείαν attingens, quando neque ipſi publicis ſeu rebus, ſeu conſiliis immiſcemur. Quæ tractamus negotia Reipublicæ ſeparatæ ſunt, & commune nihil cum diſſidiis huiuſcemodi vulgaribus habent. Ipſum eſt Cælum, ipſe eſt Mundus, ipſa rerum Natura eſt, in qua contemplando verſamur, & ex qua nihil poteſt vni diteſcendo accreſcere, quin ſit ſtatim omnium, & communis iuris. Nihil in ea diſcriminis, ſeu Celtæ, ſeu Cantabri ſimus. Quare & incolæ Mundani poſſumus, vt Diogenes olim, oppoſitas acies tutò permeare. Cæterùm non eſt, quòd propterea exiſtimes literis tuis hac vice ſatisfactum iri; abuodè erit ſi ſemel nobis glacies hæc ſecta fuerit, & ex eadem porrò detrita, ſperare vberius quidpiam concedatur. Sanè & illæ redditæ ſolùm, poſt ſuperioris anni Solſtitium, non præſtitere, vt poſſem ipſam Solſtitij obſeruationem, vbi poſcebas, peragere; ac multum erit, ſi per negotia proxime futurum obſeruare liceat. Quippe Pariſios reuocor dudum, & me ſola heic detinet Fabricij noſtri nobiliſſimi, humaniſſimi, amantiſſimi conſuetudo. Quocirca & ipſi præſertim debebis, ſi dum remoram iniicit, maximam illam, quam exigis Solis altitudinem ſim Maſſiliæ adnotaturus. Interea ne Epiſtola abſqoe teſſera abeat; ſcito nos illeic nuper adfuiſſe; & cùm amplus Quadrans præ manibus foret, Meridianas aliquot altitudines per biduum acceptas, exhibuiſſe penè, quam ipſe ſupponis eleuationem Polarem. Eiuſmodi præſertim fuit altitudo Solis die 12. huius menſis, in Meridie exhibita 65. grad. min. $0\frac{1}{2}$ Nimirùm, cùm aliunde foret Declinatio Solis Borea 18. grad. min. $22\frac{1}{2}$ Æquator deductus eſt altus 46. grad. 38. min. & Polus ipſe 43. grad. 22. min. exigua minuendus Solis parallaxi. Neſcio

porrò

porrò an Instrumenti vitio, an aliunde contigerit, vt præcedente xi. die altitudo Solis obseruata fuerit 64. grad. 48. min. vnde altitudo Poli deducta 43. grad. 19. min. duntaxat: vtcunque sit, eadem 12. die ex altitudine Aquilæ manè obseruata 54. grad. 36. min. intellecta rursum fuit altitudo Poli 43. grad. 22. min. quæ die præcedente ex altitudine 54. grad. 37. min. habita fuerat 43. grad. 21. min. Sic vespere eiusdem diei vndecimæ altitudo Spicæ 37. grad. 26. min. reposuit eandem Poli altitudinem 43. grad. 22. min. Cùm die superiore exsistens 37. grad. 28. min. præstitisset solùm 43. grad. 20. min. Prætereo Martem vespere eiusdem diei xi. altitudine sua summa 40. grad. 18. min. & Declinatione 6. grad. 20. min. prodidisse adhuc eandem Poli altitudinem 43. grad. 22. min. Quamvis Saturnus eodem die manè altitudine sua 24. grad. 28. min. & die sequente 24. grad. 27. min. non fecerit Polum altiorem, quàm 43. grad. 19. min. & 43. grad. 20. min. Id non ausim in speciem Refractionis conijcere, vti neque quòd altitudo Cordis Scorpij 21. grad. 7. min. fecit solùm altum 43. grad. 21. min. miratus sum magis, quamobrem Arcturus altitudine sui maxima 67. grad. 45. min. extulerit Polum ad vsque 43. grad. min. 23. Quo se eúmque modo res habeat; habes bona fide quid præstitum fuerit. Et non apparet heic quidem obseruationum omnium vel conspiratio, vel constantia, quantam fortassis deposceres; sed versatus ipse in hoc genere, ac non vna vice, (opinor) delusus, conatum haud minùs probabis. Ad illum certè tui gratiâ optimos Fabricius, & ego animati idcircò fuimus, vt si fortassis non liceret Solstitialem illam altitudinem obseruare, id substitueretur, quod est enarratum. Porrò si illam obseruâro, non Quadrante solùm perficiam, verùm vsurpabo maximè Gnomonem, & si possim quidem, quantum aliàs Gratianopoli, sex videlicet plus minùs orgyiarum. Quippe hoc tibi præstem certè, & dummodò tes ad libellam, ac perpendiculum componatur, nihil obtineri potest exquisitius. Re peracta, non differam, quominùs tecum communicem, ac simul etiam alia, quæ circa Eclipseis, & maximas Mercurij elongationes nosse peroptas. Impertitêr iam aliqua; sed aduersaria non sunt ad manum. Habeo in illis plusculas cum Solis, tum Lunæ notatas Eclipseis; & Mercurium quod attinet, Apparitiones vespertinas octo, matutinas quinque, postremo hoc triennio, ex quo reuisi Patriam, diligenter obseruatas. Solebam ista, & alia, ad optimum illum Schickardum, cùm superesset transferre; nunc cùm tu easdem agites curas, haud inuitus sanè profundam. Itaque plota pro otio, & dum Commentarij præ manibus erunt, ac tua etiam Epistola, ad quam plenior porrò dabitur responsio. Velim intereà, si quid fortassis cum illustribus illis Viris, & amicis eximiis Myræo, Geuartio, Puteano, & Chiffletio agas, salutem dicas meo nomine; & significes quàm sit mihi semper clarissimorum Nominum, & carissimorum Capitum iucunda recordatio. Tu autem Vale, & me ama. Dabam Aquis-Sextiis XIV. Kalendas Iunij M. DC. XXXVI.

Hæc absolueram, cùm noster Fabricius transmittere se ad te dixit Synopsin quandam abs me compactam obseruationum varijs in locis peractarum circa Eclipsin superioris mensis Augusti, quam ipsi quoque tamet illstis obseruatarum receperas. Adiecit se etiam mandasse, vt attexeretur Exemplum factæ à me Obseruationis circa Eclipsin nuperam, quæ contigit Februario mense, prout ipsam acceperas cum Hortensio communicatam. Gratissimum id habui, & quia bona forte fuit illi etiam præ manibus obseruatio Eclipseos, quam ante mensem quatuordecim in hac vrbe peregeramus; suasi, vt curaret seligi, ac subdi quatuor illa puncta, seu momenta præcipua, quæ tu etiam Herce (quantum memini) scripsisti abs te obseruata. Quin-etiam quia Finis nuperæ Eclipseos & in hac vrbe est obseruatus à Viro Illustrissimo, & Amstelodami etiam ab Hortensio; idcircò & hoc subijciendum censui, tu consule boni, & iterum Vale.

EIDEM.

RECEPI ante duos menses, VVENDELINE Doctissime, scripturum me vberiùs, si Solstitium tunc proximum possem Massiliæ obseruare. Nunc quando, &c. *Habetur sub Titulo, Solstitialis altitudo Massiliæ, Epistola.*

Viro Clarissimo, Amicissimóque MARTINO HORTENSIO, *Professori Matheseos Amstelodami Doctissimo, atque Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

ETIAM quoque scribo per-pauca, HORTENSI Humanissime, plura haud-dubie perscripturus, vbi Diniam peruenero, quò crastina luce apparo discessum. Exigo interea ab inclyto hocce, optimóque Fabricio, vt non priùs ad VVendelinum, quas ipsi committo, donet literas, quàm exscribi curauerit quod possit ad te cum hac scheda transmitti illatum Exemplum. Nempe id exopto, vt quidpiam abs me circa Diametros Luminarium habeas, dum obseruata alia, & commentationes de modo visionis ex meis Aduersariis Diniæ asseruatis exspectas. Delectauit me plurimùm quòd heic adhuc adfuerim, cùm Nobilis ille Tillyæus inlustrem Fabricium inuisit, vt de te audire, & conserere iucundissimos sermones liceret. Scito enim nihil esse mihi vt amicitia tua carius, ita vel sola nominis tui commemoratione iucundius. Spero me tandem Parisiis mense Octobri adfuturum. Illeinc Deo volente, & facilior & crebriór erit communicatio. Vale interea, Doctissime, Amicissiméque HORTENSI, & vt me cœpisti amare, perge porrò imposterùm. Vale. Aquis-Sextiis, pridie Nonas Augusti M. DC. XXXVI.

Viro nunquam satis laudato GALILEO GALILEI *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico Primario, ac Philosopho Præstantissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

PVtas (Virorum Optime, Clarissiméque GALILÆE) debere me præclarum virum transeuntem prætermittere, non commissa per schedulam, quam ad te perferat salute? Nec possum sanè, nec debeo; tantum iam tempus intercessit, ex qoo literarum nihil dedi ad te; tam grata mihi in pectore semper viget memoria tui. Vereor, ne non satis crediturus sis, quàm iucundos de te sermones cum illo conseruerimus, aut quantæ vertam fœlicitati, quoties audire quempiam, qui te fuerit coram allocutus, licet. Ita me Deus adiuuet, vt te sospitem voueo, quò & ipse quoque frui tuo conspectu optatissimo tandem possim. Id, fatis benè volentibus continget mihi, priusquam annus proximus prorsùm elabatur; quando fixum, ratum, constitutum est, non rediturum me Parisios, quin te priùs adiero; & fœlicem istam senectam amplexibus meis fuero prosequutus. Decreui nihil emittere ex nugamentis illis meis circa Epicuri Philosophiam, donec reuersus fuero abs te: Vtinam sis ipse superstes, si is tandem fœtus visurus sit lucem. Memorabit egregius Vir, quid me rerum interea heic molientem offenderit; scilicet eximio illo Telescopio, quo me beare dignatus es, effigiari Lunam procuro suis lineamentis, & coloribus; qua etiam in re Pictor iam adhibitus fuerat ante duos annos per complureis menseis. Nunc eidem negotio tantò incumbo ardentiùs, quantò noster Fabricius, incomparabilis ille detinet heic Claudium Mellanum, Pictorem illum, Cælatorémque celeberrimum, quem tu Romæ nosti (certè & ipse mihi de te quam-plurima commemorauit) vt penicillo, scapellóque instituto subseruiat. Si res soccedat, nemo te priùs promeruisse Exemplum potest. Vidisse videor in Venere quæ corniculata etiam-num apparet, futura breui διχότομος, nescio quid disparitatis inter intimam extimámque oram. Si, cùm euadet ἀμφίκυρτος, nebulosior in medio, quàm in limbo deprehendatur; tum demum comprobabitur, quod est verosimillimum, τὸ φαινόμενον σχῆμα, simile Lunari quadrare in ipsam, Vale, Virorum Optime, méque semper, qui semper tui sum obseruantissimus, ama. Salutat te quam-plurimùm inlustris Fabricius, abs quo quantum & suspiciaris, & ameris, apprimè nôsti. Scribebam Aquis-Sextiis in illius ædibus XIV. Kalendas Decembris, anno salutis M. DC. XXXVI.

PETRVS GASSENDVS GABRIELI NAVDÆO *Suo*, S.

SIgnificasti, mi NAVDÆE, obscurum euasisse me, dum breuis esse volui: Ecce igitur vt mulctam expendam. Dixeram ipsum Solem horizonti vicinum, &c. *Habetur sub Titulo, De Apparente Magnitudine Solis humilis, & sublimis, Epistolæ quatuor.*

Clarissimo, Doctissimo, Amicissimóque Viro MARTINO HORTENSIO, *Professori Matheseos apud Amstelodamenseis Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

ALter iam mensis labitur, HORTENSI Humanissime, ex quo Diodatus, optimus ille, transmisit ad me literas Octobri mense abs te conscriptas. Præter destinatas ad me, erant quæ ad nostrum Valesium: Is ad me, cùm eas accepisset, remisit subinde, vt pellegerem; ac impensè sollicitauit, vt votis tuis facerem satis. Hoc itaqoe est, quod aggredior; tum quidem, quia ille efflagitat, tum verò præsertim quia iam erga te debitor sum inueteratus. Depóscis, vt significem, quo artificio Solis, ac Lunæ aucupari diametros soleam. Postulas etiam, vt causam dicam detectæ abs me differentiæ, qua diametri huiusmodi alia magnitudine in visum incurrunt, alia per vmbram sese depingunt; quam rem video Morinum nostrum, secus quàm se habet, ad te perscripsisse. Age ergo consule boni factum compendium operæ, quando exscribi iussi exemplum Epistolæ ante duos menseis ad Naudæum virum amicum, & Philosophum in Italiam missæ, in qua vtrumque præstitum est. Obseruata in exscripto proportiò non est, nec trabeculæ, nec pinnacidiorum; sed ipse satis intelliges ex adiuncta hac descriptione. Suppono Pedem Regium, seu Parisioum diuidi vulgò in duodecim digiros, quem-vis digitum in duodecim lineas (sic dicere solemus vncias) & abs me quam-vis lineam per transuersos ductus in duodecim particulas, seu quasi puncta subdistingui. Hac ratione trabecula (quæ dimidio pedis crassitudine non est maior) deprehensa est continere secundum lineam fiduciæ inter pinnacidia extremis apposita pedes 22. digit. 2. lin. 0. part. 4. vniuersè particulas 38308. pro quibus inter supputandum substituere soleo Secantem complementi 261542. Vtrumque autem Pinnacidium Altitudinis aliàs debitæ deprehensum est latum digit. 5. lin. 6. part. 4. vniuersè part. 796. Atque hoc quidem addendum fuit. Addendum & aliud circa id, quod conqueretis de inobseruabili Lunæ vmbra. Sed suppono nempe eam trabeculam mira tractari facilitate, si circiter medium, vel fenestrulam debitè alta suffulciatur. Suppono etiam lucem è fenestra ita esse circumcidendam, vt non multò amplior,

quàm

quàm ferant pinn acidia, ſub ingrediatur in ſcenam. Suppono demum ex ea vmbra, quam pinnacidium ſuperiùs in inferiore depingit, reiiciendam eſſe, quam penvmbram vocant, accipiendáque ſolùm eſſe extrema vmbræ nigerrimæ, tanquam includentia id ſpatium, quod Luminaris diameter nulla ſui parte reſpectat. Iam cùm res notatu facilis videatur in vmbra, quam Sol proiicit, ita corrigo hebetudinem delineationis Lunaris. Parata, & ad manum habeo pluſcula alba foliola geminis lineis interſtincta, parallelis illis quidem, ſed intercapedine inæquali in diuerſis foliolis, vt ex facta ſucceſſiuè applicatione plurium inferiori ipſi pinnacidio, internoſci poſſit ac determinari, quæ intercapedo exquiſitè vmbra compleatur. Demonſtrationem attexerem, quam in memorata inſinuaui Epiſtola; ſed ipſe ſtatim eam peruidebis. Itaque præſtat heic ſubiiciam, quod in illa non attigi, (neque verò neceſſe fuit; quando poſtulata ſolùm cauſa fuerat diuerſitatis diametri ſecundum obtutum & ſecundum vmbram) præſtat, inquam, ſubiiciam quid obſeruarim hactenus circa diametralem vtriuſque Luminaris quantitatem. Ac primùm quidem prætereo, quod ſuperiore Æſtate, vigeſima nempe menſis Iunij obſeruaui Maſſiliæ, vbi vſurpare trabeculam licuit pedum 36. digit. 1. lin. 7. part. 7. vniuerſè particularum 62443. Cùm mecum enim detuliſſem, ipsique appoſuiſſem eadem Pinnacidia latitudinis particularum 796. vmbra ſuperioris deprehenſa eſt in inferiore contracta ad digit. 1. lin. 8. part. 10. hoc eſt vniuerſè ad particulas 250. ex quibus accipiendo pro dimidio ſuperſtitis lucis 273. ratiocinatus ſum ſemidiametrum Solis eſſe grad. 0. min. 15. ſec. 2. ſeu diametrum totam grad. 0. min. 30. ſec. 4. Superiore nocte, cùm Luna foret ad exortum alta gradibus circiter 10. Vmbra diametri illius decurtatæ quidem apparuerat digit. 2. lin. 1. part. 2. Integræ verò digit. 1. lin. 11. part. 6. Vnde exhibita fuerat ſemidiameter decurtata quidem grad. 0. min. 13. ſec. 38. Integra verò grad. 0. min. 14. ſec. 9. ſeu diameter tota grad. 0. min. 28. ſec. 18. Sed hæc vt dixi prætereunda, quando plures iteratæ obſeruationes non ſunt. Quippe eo ſolùm proceſſeram, vt VVendelino gratificaturus obſeruarem illeic loci altitudinem Solſtitialem, quam, vt hoc dicam obiter, deprehendi eſſe grad. 70. min. 10. ſec. 55. Quoniam vſurpato ſtylo altitudinis pedum 51. digit. 8. lin. 4. part. 0. hoc eſt vniuerſè particularum 89328. obſeruaui vmbram meridianam minimam pedum 18. digit. 4. lin. 5. part. 10. vniuerſè particularum 71750. idque detractâ ſolùm vnicâ particulâ, quòd Sol paullò maturiùs Initium ♋ attigiſſet, quàm in ipſa meridie diei 21. vbi particulæ fuerunt 31751. Adeò proinde vt fuerit proportio Gnomonis ad vmbram qualis radij 5000000. ad tangentem 3554312.

Sed ad Diametros Luminarium tandem redeo, quas & ſæpiùs, & quietiùs in hac ipſa Ciuitate, ædibúſque ipſis optimi Fabricij obſeruare licuit, vſurpatâ Trabecula initio deſcripta. Ergo quod Solem attinet, cùm obſeruationes paucæ vix ad paucula ſecunda excurrant; plurium tamen conſentiunt, vt Apogeius ſit grad. 0. min. 30. ſec. 12. Perigeius grad. 0. min. 31. ſec. 6. Illeic nempe vmbra ſuperioris pinnacidij contrahitur in inferiore ad digit. 3. lin. 2. part. 4. vniuerſè part. 460. heic verò ad digit. 3. lin. 1. part. 6. vniuerſè part. 450. Quod ad Lunam verò conſenſus ſimiliter eſt, vt Apogeia ſit grad. 0. min. 26. ſec. 37. propter vmbram in inferiore pinnacidio contractam ad digit. 3. lin. 5. part. 8. Perigeia verò grad. 0. min. 31. ſec. 6. hoc eſt, præciſè prorſus tantâ, quantus Sol etiam Perigeius, propter vmbram ſimiliter contractam ad digit. 3. lin. 1. part. 6. Id mirabere, mi HORTENSI, ſed ego quidem non video poſſe errorem magnum ſubeſſe. Expendes ipſe omnia, & ſi quid vitij, diſcriminiſque obſeruando agnoueris, pro tuo candore admonebis. Iam, vt vel vnum Exemplum habeas diametri per vmbram variæ apparentis, prout Sol decliuis, aut ſublimis euaſerit, Ecce, verbi causâ ſuperiore Iulio, ac die 12. manè, Cùm Sol foret altus 3. grad. Vmbra ipſius in prædicto inferiore pinnacidio fuit digit. 3. lin. 3. part. 6. vnde colligitur diameter grad. 0. min. 28. ſec. 52. Alto verò Sole grad. 5. vmbra fuit digit. 3. lin. 3. part. 0. Alto grad. 8. vmbra digit. 3. lin. 2. part. 8. Sícque deinceps donec à 15. circiter gradu altitudinis, ac in ipſo meridie vmbra fuit digit. 3. lin. 2. part. 4. Miſſum autem facio incrementum vmbræ eadem proportione à meridie factum, cùm & veſpere antecedente, alto Sole grad. 3. fuit ſimiliter vmbra digit. 3. lin. 3. part. 6. Sícque rurſùm diameter Solis fuiſſet grad. 0. min. 28. ſec. 52. Ad-hæc vt exemplum etiam habeas variatæ Lunæ diametri, prout vel ſecundum vmbram ſpectatur, vel ſecundum nudum obtutum; ídque in diuerſis lucis gradibus: Ecce cum die 24. ſuperioris Iunij, hora 2. matutina, Obſeruaſſem eadem ratione diametrum Lunæ decurtatam grad. 0. min. 18. ſec. 42. propter vmbram digit. 4. lin. 1. part. 0. Integram verò grad. 0. min. 28. ſec. 36. propter vmbram digit. 3. lin. 3. part. 10. (Refero autem bona fide, cùm Luna inter Apogeium & Perigeium media, videri debuiſſet diametri dimidio minuto circiter maioris: ſed nimirum in Plenilunio obſeruari poteſt exquiſitiùs) cùm id, inquam, ſic peregiſſem, vſurpaui Radium, ac in eiſdem tenebris ſeu ante natam Auroram, & cùm ſola Lunæ reſpectatæ lux tranſuerſùm afficeret oculos deprehendi diametrum eius, decurtatam quidem grad. 0. min. $26\frac{1}{2}$ Integram verò grad. 0. min. 38. Cùm poſtmodùm autem Aurora cœpiſſet inclareſcere, obſeruaui decurtatam gr. 0. min. $25\frac{2}{3}$ Integram grad. 0. min. $36\frac{2}{3}$ Rurſus cùm dies foret omnino iam clara, decurtatam grad. 0. min. 24. Integram grad. 0. min. $34\frac{2}{3}$ Iterùm cum exortus Sol verſaretur adhuc inter vapores ſatis denſos, decurtatam gr. 0. min. $23\frac{1}{2}$ Integram rurſus grad. 0. min. $34\frac{2}{3}$ Denique cùm Sol foret iam nitidiſſimus, & dies clariſſima, decurtatam grad. 0. min. $21\frac{1}{2}$ Integram grad. 0. min. 33. Obiter heic adnota, quod dicere oblitus fueram, Diametrum ipſius-met Solis inter vapores exiſtentis, & in altitudine grad. 3. tum cùm per vmbram exhiberetur

beretur solùm grad.o.min.18.sec.52.obseruatam fuisse eodem Radio grad.o.min.33$\frac{1}{2}$.

Ex his iam pernosces quid tibi Motinus significare voluerit, neque opus est aliquid adiiciam circa rationem, quam exigis huiusmodi apparentiarum. Illæ nimirùm aliæ sunt, quàm ipse perscripserit; & dum huiuscemodi sint, ratio tibi est abūdè perspecta. Quippe & ratiociniis tuis in Dissertatione mecum instituta id debeo, vt me suspicio eius ipsius, quam in prædicta Epistola expressam habes, subierit. Cæterùm de Morino nostro nihil aliud dicere possum nisi quod vir optimus est; de eius opinionibus, déque assentatione, aut potiùs veneratione, qua illas prosequitur, quid dicendum sit, ipse satis nosti. Delectauit me plurimùm, quod perscripsisti de Instructione Naucleris vestris tradita, vt possint in India, aliísque locis Eclipseis Lunæ obseruare. Delectauit etiam optimum Fabricium, qui procurauit per Generaleis Religiosorum Ordinum subditis sibi Religiosis, qui peregrinantur, degúnt-ve in illis Regionibus, idem muneris demandari. Porrò quoniam Instructio illa typis, vt ais, excusa est, per-gratum nobis facies, si curaueris illius Exemplum ad nos transferatur. De Schickardi scriptis nihil prorsus audio; sed nempe longum iam tempus est, ex quo ne noster quidem Diodatus à Berneggero aliquid habet. Nôsti quæ sint earum Regionum, viarúmque impedimenta. Benè Deus fortunet omnia, Tu benè Vale, mi HORTENSI, ac me amare ne desine. Illustris Fabricius te multùm salutat, prospetáque omnia tibi apprecatur. Scribebam Aquis-Sextiis in illius Ædibus, Eidibus ipsis Februariis, M. DC. XXXVII.

Viro incomparabili GALILEO GALILEI, *Magni Hetruriæ Ducis Mathematico*,

PETRVS GASSENDVS S.

Deram nuper Aquis-Sextiis, GALILEE Clarissime, Præstantissiméque Virorum, cùm Inlustris Pireskij nostri τῶ μακαρίτου, germanus tuas accepit literas, & quanta mei mentio facta abs te fuisset, ostendit. Et confestim quidem gratitudinem testatus ad te scripsissem; sed partim, quæ ad manum erant negotiola interturbarunt, partim desiderium, ac spes agendi coram gratias continuit. Constitueram videlicet hoc ipso anno te conuenire, inseréatque animus, cùm significatum à Diodato est, grauem morbum ætati iam ingrauescenti superuenisse. Quare apparato commeatu de die discessus deliberabam, cùm ecce renunciatum est itinera omnia terráque, maríque sic occupari milite, vt sine magno discrimine penetrari istùc non possem. Id vbi confirmatum est, ac bona sorte simul accepi te ab eo morbo conualuisse, sic nutare cœpi, vt tandem præstabiliùs censuerim differre adhuc in paucos menseis meam versum te profectionem. Accessi interea ad hanc Ciuitatem & discessuro Lugdunum Veredario paucos hosce versus exarare placuit, qui Rossio, Cognatóque tuo, optimis viris commendarentur. Accipies proinde & valete me, & gestare semper in mente, medullísque intimis memoriam iucundissimam, ac venerationem tui. Quantum verò putas id doleo, quod commemotas quódque à Diodato iam acceperam, oculorum altero te fuisse orbatum? Sed & quantæ putas id mihi consolationi vertitur, quòd perspectam animi tui moderationem habeo, neque hæreo, quin solitâ, hoc est inuictâ constantiâ casum istum admiseris, tanquam nihil à conditione humanitatis passus alienum? Et versetur etiam alter, qui superest oculus in simili discrimine: cogito tamen te ad hanc quoque iacturam leniter ferendam esse paratissimum; quippe sic affectum, vt quocumque te, vel Natura, vel Fortuna adegerit, lubens, lætúsque consequaris. Nôsti nimirùm quantum præstet sequi volentem, quàm trahi inuitum; & patiendi necessitatem consensione potiùs lenire, quàm repugnantiâ exasperare. Te verò præsertim consentaneum est ad omnem euentum, compositum esse, qui es iampridem aduersus Fatum tantopere exercitatus; quémque vix vllum telum ferite, quod non fuerit præuisum, potest. Quæ cæcitas certè instare videtur, nun ex inopinato continget; neque sic mœrore afficiet ob hebetatam corpoream aciem, quàm voluptate recreabit, ob superstitem perspicaciam mentis. Accidat enim; futurus tamen & habendus es, quasi alter Appius, quo inter Romanos nemo oculatior; aut quasi alter Democritus, quo (seu verum, seu fictum sit quod de cœcitate eius dicitur) nemo inter Philosophos solertiùs, ac penitiùs naturam rerum introspexit. An fortè etiam non cogitabis præter hoc spolium, quod nisi aliud, saltem mors sui facies iuris, superfuturos oculos immortalitatis luce coruscanteis? Videlicet fieri non potest, vt extinguantur, aut intereant fœlices illi oculi, quibus primis concessum est tot res mirandas conspicere, & conspiciundas exhibere. Verùm consisto; ne candorem, modestiámque summam offendam; addóque solùm esse, quod doleam, nisi te lumine vtroque res discernentem conuenero. Quippe tecum communicare in animo erat præter cætera non contemnendum Paradoxum, *Quod aperto licet oculo vtroque, altero tamen solùm videamus visione, quam distinctam vocant.* Sed quamquam non possis ipse explorare, quæ experiundo mihi contingunt; habebis tamen facilè cæterorum experimenta; & vel ex solo parallelismo motus oculorum tibi cognito coniicies, opinor, opinionem hanc videri planè necessariam. Et quæretur quidem fortassis quid alter præterea oculus moliatur; verùm constabit illius axem sic relaxari, aut retrahi, vt planè prorsúmque otietur, & Naturæ ductu ex oculis duobus illius axem dirigi, qui valentior exstiterit; vt solent membra gemina inæqualis esse virtutis.

Plura, Deo volente, coram: Interea nihil adiicio circa dolorem quem concepisti ex immatura Optimi, Nobilissimíque Pireskij morte.

morte. Sanè is ſummo quidem ſtudio bonos, literatóſque omneis qua Orbis patet, complectebatur; ſed te vt primas in iis tenere arbitrabatur meritò, ita imprimis & ſuſpiciebat, & proſequebatur inſigni affectu. Conſcius ſum ipſe quid tui cauſâ procuratum voluerit; quàm vehementer inſtiterit; quàm obtinere non deſperârit. Et quamquam fortaſſis id tibi, qui es ingenti animo præditus, ἀδιάφορον fuit: ſaltem illius erga te mens eſſe non potuit ardentior; nec per eum ſtetit, faturum-ve fuit quin maxima cum libertate tranquillitatéque degeres quod ſupereſt æui. Me quod attinet, ipſe te ſuperiorem longè hiſce caſibus, inſultibúſque Fortunæ duco; iſtámque ſedem habeo, non inſtar infauſti cuiuſdam exſilij, ſed inſtar optatiſſimi, fortunatiſſimique ſeceſſus. Quaſi verò cordati viri quidquam ampliùs deſiderent in mediis Aulæ fluctibus, tumultibúſque Ciuitatum, aut quaſi tibi in hac ætate poſſit aliquid eſſe dulcius, quàm procul abeſſe à prophana turba, quæ quaſi bellua multiceps nihil verè humanum ſapit; nihilque, præter ſimulationem, inuidiam, perfidiam, cæteráque id genus ſpirat. Iſtic proinde contentus viue, & quantum licet fœliciter, Vale. Maſſiliæ III. Eid. Octob. M. DC. XXXVII.

Principi Magno, Sapienti, Bono, LVDOVICO VALESIO, *Alenſi Comiti, leuioris Equitatus per Gallias Magiſtro, & Gallo-Prouinciæ Pro-Regi,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

MAGNE PRINCEPS, Commuto locum, Deo propitio, valetudine commutata. Haud eſt verò fas te inſalutato ſtationem hanc deſerere, in qua te præeunte fui conſtitutus. Diſcedere nempe teneor Aquas-Sextias, ne Abbas Campinius lateis repetat, quin ſalute coram accepta, ſalutem ipſi referam præſens. Et plenum quidem robur non eſt: ſed vireis fortaſſis acquiram eundo. Spero certè abundè fore, vt ad te breui redeam, ac præſertim ſi vel Brinoniæ, vel Belgenſerij fueris, vbi adfuturus ſperaris. Spem aliunde fecit optimos Antiſtes, is nempe in cuius Diœceſi verſaris, fore vt te etiam conueniat ab Aſſumptione Dei-paræ. Fecit & Belrecullius, eximium illud luoenum decus. Vtinam publica negotia illis, mihíque fœlicitatem, hoc eſt auguſtiſſimam ſimul, ac iucundiſſimam tui conſuetudinem non inuideant. Retulit nuper Robertus meus quantâ excepiſſes lætitiâ alterum illum Præſulem à partibus meis futurum. Non hæreo etiam, quin ipſi ſemel, iterúmque adeunti te teſtatum eſſe volueris quàm ſit rem tibi facturus gratam. Faxit Numen, vt ipſe olim non inteſtatum faciam, quàm tu me ſponte obſtrinxeris, quàm ego iure euaſerim tuos. Quod ſpectat certè ad id negotium, ecquid fauſti non ominet, quòd fœlices tuæ intercedant manus? Sex Primarij Viri ſunt, quorum ſuffragiis res peragenda: debetur autem reuerentiæ auguſti tui nominis, quòd conciliatis quatuor, ſim iam duobus votis ſuperior. Et ex cæteris quidem duobus, alterum deprecari nefas, nimiúmque eſt, quòd ipſe illi tuam depoſcenti gratiam fauere detrectauerit: quid verò alter tibi Pariſiis reſponderit, mihi non conſtat. Id quidquid ſit, maximum fuerit, ſi priuſquam inde diſcedas, Vicarium accerſiueris, qui Sede vacante ſuo vtetur iure. Tametſi enim fortè reponat ſe iam alij fidem dediſſe, aut vt det literas habuiſſe; exigere tamen ex eo poteris, vt quantum per fidem licebit graue non ducat, vel tui cauſâ ſymbolum in me ſuum conferre. Scilicet nullus dubito, quin ſuæ ſpontis adhuc ſit, & fore confido, vt Electus Præſul libertatem ipſi pleniſſimam faciat. Recepit quoque præclarus ille, quem primo loco memoraui, ſuis agere literis, vt conſpirantem illum efficiat. Quid verò non euenerit, ſi ex deſiderij tui teſtificatione acceſſerit pondus? Vide, OPTIME PRINCIPVM, quantum mihi de te pollicear. Temerè ſanè, ſi me ſpectem; ſed licentia tamen non illicita, ſi indulgentiam illam tuam, quæ reddidit iampridem me de tua bonitate ſecurum. Viue ſemper fœlix, & Superis charus, ac benè, imò optimè Vale. Draguiniani in ipſo diſceſſu III, Kal. Auguſti, M. DC. XXXIX.

EIDEM.

MAGNE PRINCEPS, Iterùm quidem te interpello; ſed interpello tamen volentem. Nempe conqueſtum te memini, quòd ad te non ſæpiùs, & Latinè literas darem. Tametſi verò negotiis nunc diſtineris oppidò magnis; emergit tamen, vel potiùs conſtat ſemper animus liber, ſoléſque inter claſſica, etiam Euterpes tibias audire. Paucis aliunde volo iam te; quoniam ſum ad te breui rediturus. Occaſionem fecit, qui hac iter faciens literas vltrò ad te accepit. Is Coteuli illius tui magnum agit Vicarium; eſtque in ipſius Eccleſia benemeritus, notúſque Præcentor. Cùm verò me impensè amet, exoptétque meum negotium pro votis ſuis ſuccedere; ſatagit ipſe quoque illud pro ſua virili promouere. Et quoniam accepit eum virum, de quo ſcripſiſſe commemini, abs te, vt eius quoque ſuffragium euincatur, accitum iri; ideò inſinuanda tibi verba cenſuit, quæ ad inſtitutum non parum conducant. An-non patiere, OPTIME PRINCEPS, vt illa tibi ſuggerat, quando mea res agitur, quæ eſt tibi maximè cordi? Maior eſt profectò humanitas tua, maior beneuolentia, quàm vt audire lubens detractes. Agnoſces porrò virum alioquio cordatum, ac omninò dignum, quicum ſermones conſerantur. Excuſationem nullam ſubtexo, quia nullam abs me exigis, ſed vis candidè, & quod non promereor, penè familiariter agi. Fortunet Deus conſilia tua, téque ſoſpitem diu ſeruet. Vale. Dabaſ Diniæ, III. Kalendas Septembris, anno Salutis, M. DC. XXXIX.

EIDEM.

EIDEM.

REm, MAGNE PRINCEPS, quàm debeo tibi gratias vberes agere, ob tam profusam beneuolentiam! Scripsisti ad meum Præsulem, vt significares quid Regi placeret; vt sponsorem præstares te posse à promissis illum resilire; vt innueres te experiri, quid tui causâ facere vellet; vno verbo, vt illum mihi, cætetotum instar quæreres fautorem. Quonam interea, Deum immortalem! dicendi lepore es vsus? Quos stimulos non adhibuisti, vel iufixisti veriùs? Quos ad persuadendum, quod intenderas, rationis neruos non contendisti? Dicam ingenuè visus es mihi factus te ipso superior, nec potui mihi non gratulari, ac fœlicitati magnæ vertere, quòd te eum gesseris mei causâ! Habebam certè jam alia: sed hoc babeo nunc argumentum incomparabilis bonitatis, quòd non potuerit etiam in caput coniunctissimum esse comparatior. Faxit Deus ter-Maximus succedant tibi prosperè omnia, & cum impar sim, qui grates rependam, ipse Δίκην, ἢ χάριν meam suppleat infirmitatem. Erit porrò, OPTIME PRINCEPS, cur admirere virum illum nescio qua ex causa ita obriguisse, vt eautè Marpesia fuerit inflexilior. Alium certè neminem noui, qui non statim dedisset manus, nec puto quemquam esse Mortalium ita natum itatis Gratiis, vt vel audito nomine tuo non euasisset obsequentior. Misit ipse statim consultum ecquidnam responsurus esset: sed ad illum nempe cuius interest, vt votis tuis non fiat satis. Et videbis sanè, eùm respondetit, vt dare non ausus repulsam perspicuam, hærere tamen se insinuet quo retrahere pedem possit. Ita penè iam egerat circa obstrictam tibi fidem; detexi enim quo attificio adniteretur facere fucum, vt quasi Proteus deluderet, elaberetúrque, quæsito prætextu. Rem totam perscripsi ad nostrum, si dicere liceat, Campinium, subnotauique compedes aureos, quibus ille vinctus tenetur. Indicaui etiam tam illi, quàm præclaro Marescoto, quid facto opus existimem, vt sui vel nolens deditionem faciat. Noui quippe eum nihil æquè, ac fauoris tui iacturam extimescere, sed vt te habet Principem bonum (qui profectò es optimus) ita te esse ptocliuem putat, qui & verba accipias, & excusatiouem quamcunque admittas. Quare si innotuerit te, non sine indignatione tergiuersationem eius excepisse, displicuisséque quòd noluerit saltem Maiestati Sacræ obsequi: haud-dubiè deuictus coram te procumbet. Quia verò & tuam, vt mihi videtur, dedecet Personam, & ille se dignum non præstat, cui ipse id significes, congruere magis visum est, vt Marescotus, cui is aliunde plurimum confidit, rem exsequeretur. Vocaui quoque Ber-villam, amicissimum scilicet caput, in partem quandam operæ, ratus per-grata fore omnia, quando & de me agitur, & de testatione tuæ voluntatis, quam irritam fieri non est consentaneum. Tu igitur quidquid id est, æqui, bonique sic consule, quasi ipse ad quidlibet de te audendum me animâris. Vale, PRINCIPVM OPTIME, & me amare desine nunquam. Diniæ IV. Eid. Septemb. M. DC. XXXIX.

PETRVS GASSENDVS
BORIENÆO *Suo*, S.

AMicorum Candidissime, reddidit mihi hesterna luce tuus famulus tertium Epistolium. Occupatissimus cùm forem, non vacauit extemporaneam responsionem cōscribere; is verò receepit se illam circa vesperam quæsiturum. Non rediit tamen; quare ne illam nimis retardatam eauseris, mox expergefactus calamum arripio. Sed hem! mi Amice, quàm appositè famulus ingreditur limen, excusationem ex eo texens, quòd heri ad te reuerti non debuerit. Ne heic ergo illum diutius detineam, ago paucis immensas gratias ob singularissimum affectum: Quantum certè tibi debere me sentiam, ipse, qui me nosti, conijcere potes. Virum hactenus non conueni, quia ex quo ipse discessisti, pomœrij fineis egressus non sum. Accepi aliunde locum heri fuisse peruulgato versui, ac interpretationibus, ob quam sibi asselli sui iacturam Martinus creauit. Quamprimum tandem & potero, & licebit illum inuisam; quoniam & debeo, & tu hortaris. Exspectat adhuc doliolum, virus haud-dubiè, non vinum hausturus. Vtinam ex fago eomedere vellet; sed alexipharmacum non curat. Commisetam huic nudiustertiùs vnde imposturam conuelleret de claudo in me pedibus non eunte. Quid fidei factum, nondum comperi; hodiernus dies fortè docebit. Multa habetem prætetea; sed quia adscribere non vacat, vnum quod lubens intelliges, subiicere animus est. Accepi nempe literas à Principe ter-optimo eidibus huius mensis datas; ex quibus quia Latinæ sunt paucos exscripsisse versus non pigebit. *Nepotis*, inquit, *ad Antistitem tuum missi, reditum exspecto, cuius contumacia tantis à me machinis oppugnabitur, vt supplices, & victas manus cogamus eum tendere. Cunctator Naturâ meditatur aliquid, quod votis respondeat meis. Fortassis sodalium nobis vota conciliat, vt confecto negotio gratior ad me accedat.* Sunt plura, sed heic modus esto. Tu benè Vale Amicorum decus. Ex Museolo XIII. Kalendas Octobris, M. DC. XXXIX.

Principi Magno, Sapienti, Bono,
LVDOVICQ VALESIO, *Alensi Comiti, leuioris Equitatus per Gallias Magistro, & Gallo-Prouinciæ Pro-Regi,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

MAGNE PRINCEPS, Redit ad te demum Antistitis Nepos, literásque defert; in quas penetrare, piaculum mihi, ac Religio est.

eſt. Vereor tamen ne poſſis de me Euripideum illud vſurpare.

Μάτην ἄεισα, ὡς τυγχάνει καλῶς,

adeò viſus ſum ad te ſcribens rem ipſam acu tetigiſſe. Perſpicies ipſe quidquid id eſt, & ſi ſit fortè aliqua Sphinx, Campinius tibi OEdipus erit. Hoc teſtari poſſum, internuncium tuum ſeſe generosè geſſiſſe, ac eſſe cur in eo agnoſcas animum planè obſequentem. Eſt etiam quamobrem fidem illi habeas, cum referet ecquid-nam cauſæ remoram tantam iniecerit. Iuuabit hoc quoque, vt intelligas quid in receſſu conditum lateat, ac vbi rem pernoueris, id agas pro more, amoréque erga me tuo, quod expedire videbitur. Me quod attinet, longè abſum, vt quidquam præſcribam, aut inſinuem; quando tua illa ſolertia grandiora omnia, & vt ſic dicam, magnificentiora prouidet, ac præſtat. Certè hac ipſa occaſione feciſti ipſe non rogatus, quod ne in mentem quidem mihi occurriſſet; ac tametſi occurriſſet, nefas duxiſſem, aut ſperare, aut abs te exigere. Ita efficis, vt de te dicere idem liceat, quod de Gratiano Auſonius, *Spem ſuperas, cupienda praeuenis, vota praeuenis, quaque animi noſtri celeritas Diuinæ inſtar affectat, beneficiis praeuntibus anteceditur, præſtare tibi eſt, quam nobis optare velocius.* Heinc nihil mirum, ſi ſentiam me tanta hac beneficentia non onerari, ſed opprimi; & (quod durum eſt animo gratitudinem profitenti) peruideam nullam temporis longinquitatem ſufficere, vt quas debeo gratias debitè perſoluam. Hiſce ſi addas immenſam illam beneuolentiæ teſtationem, quam expreſſiſti nuperis tuis, iiſque Latinis literis; quid ſupereſſe animi putes? Eſt ſanè cur contraham vela; eſt cur non modò ſileam, ſed etiam planè obſtupeſcam, ſcilicet non minorem gloriam Mnemoſyne tibi, quam Bellona parat; quando Viris quoque ſtudioſis, vmbraticiſque præripis palmam. Vis dicam quid contigerit? Reuocauit mihi in mentem mellita tua Epiſtola quod Carolus IX. Auus ille tuus, Regum generoſiſſimus, ad Petrum Rouſardum carmine perſcripſit; at diſplicuit tamen me eum non eſſe, qui polliceri idem poſſim, quod Coryphæus ille Poëtarum. Quippe ſi prodire quidpiam ex me poſſet, quod genium haberet, vnde viueret, ſcripta ad me tua intexerem chartis non igne, non ferro, non vetuſtate abolendis. Quam-putas quoque diſplicuit non poſſe me Senecæ inſtar, Epicurum imitari, qui ad Idomeneum ſcribens, rigidæ tunc potentiæ Miniſtrum, & magna tractantem, (ita loquitur Seneca) *Si gloria*, inquit, *tangeris, notiorem te Epiſtolæ meæ facient, quam omnia iſta, quæ colis, & propter quæ coleris.* Pergit autem ille, *Nunquid ergo mentitus eſt? quis Idomenea noſſet, niſi Epicurus illum ſuis literis incidiſſet? Omnes illos Megiſtanas, & Satrapas, & Regem ipſum, ex quo Idomenei titulus petebatur, obliuio alta ſuppreſſit.* Et poſtea, *quod Epicurus amico ſuo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili; habeo apud poſteros gratiam; poſſum mecum duratura nomina educere.* Neque verò ipſe quoque Seneca mentitus eſt, quando ſuis Epiſtolis ignotum aliàs Lucilium ad nos vſque, & porrò tranſmiſit. Enim-verò, cùm is non ſim, qui talia ſpondere, aut præſtare valeam, neque profectò tu is es, qui timere debeas, ne tanta tua virtus tradatur vnquam obliuioni. Cæterùm quod tuo illo ſtylo in quo grauitas ſententiarum cum elegantia verborum certat, neſcio quid duriuſculum lenias, id dignum ſanè tua comitate, ipséque planè agreſtis ſum, qui ſciam dumtaxat laruam laruam, & ſimiam ſimiam dicere. Qualiſcunque ſim, fœlicem me habeo, quòd tu dignaris amare me. Perge id agere, & Vale. Diniæ XII. Kalendas Octobris, M. DC. XXXIX.

Commendatio Extemporanea,

Contendunt ecce in Italiam per-eruditi iuuenes Baptiſta Baillius Normanus, & Ludouicus Derodo Delphinas; & quia inuiſum non præteribunt maximum illum Galileum, quem affari vt coram poſſint, peregrinationem præſertim ſuſcipiunt, idcircò ſciant ſe maximum operæ-pretium eſſe facturos. Videlicet Virum conuenient, famâ ſuper Æthera notum, & quo alium non extulit ætas hæc noſtra glorioſiorem. Quippe tametſi Orbis terrarum laudatis Virorum inluſtrium ſcriptis, factiſque circumſtrepit; horum tamen omnium memoriam ſilentium altum breui inuoluet, nomen, quod ille Cælo inſcripſit, donec Cæleſtia curæ erunt, apud Homines perennabit. Quæſo Præclaros Iuuenes, ſalutem meo nomine dicant; ac perſuaſum habeant inuidere me, quòd vnà adire, Virúmque complecti perinde non liceat, obſtantibus fatis. Apprecor illis fauſtum iter, Aquis-Sextiis raptim, XVI. Kalendas Nouembris M. DC. XXXIX.

PETRVS GASSENDVS BORIENÆO *Suo*, S.

Debeo multa, perſoluo pauca; ſed ſatius eſt aliquid demum, quàm nihil omninò reponere. Perſpectum habeo quidquid tibi mei ergo contigerit: non fuit verò id tibi ferre quàm mihi audire ingratius. Te ſcilicet amoris candor facere potuit alacrem, me quòd cauſam præbuerim, non potuit angor non occupare. Hoc vno ſum nomine fœlix, quòd tu me nec ignarum habes, nec immemorem tanti tui affectus. Vtinam liceat, quantum me tibi deuinctum agnoſcam, opere teſtari. Spero ſaltem fore, vt olim meminiſſe iſta nos iuuet; vbi mutuò in apricis illis, viridariiſque fabulabimur. Vale interea, ô candidum, & dulce Amicorum Decus. Aquis-Sextiis Non. Nouemb. M. DC. XXXIX.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

OPTIME PRINCEPS, En redit Campinius abs te, nec defert tamen literas, quas receperat abs te postulare. Eæ sunt, quas pro tua illa incomparabili bonitate conscribere dignatus es ad Grassensem Episcopum. An-non boni consules, si quas ille oblitus est, exigam iam per famulum, quando ipse nequeo te coram adire? Consules haud-dubiè, méque eum habebis, quo obsequentiorem non deuinxetis, neque obseruantiorem tui. Vale IX. Kal. Febr. M. DC. XL.

EIDEM.

SCribere nolui, sed ire ipse: obstitit tamen nescio quod fatum. Id perrumpam Deo propitio, nec longas sanè moras heic traham. Vtinam interea valeas optimè, ô & dulce Decus, & Præsidium nostrum. Diniæ, ex Musæolo XVI. Kal. Maias an. Sal. M. DC. XL.

EIDEM.

EST sanè, quòd me non iam moræ, sed morositatis accuses: nisi accipias quid remoram mihi iniiciat, vnde excuses. Mouit scilicet Præsul noster quietis impatiens camarinam, quæ vt clarescat, Collegæ omnes enixè obtestati sunt, ne videar subito discessu deserere communem causam, ac vireis quidem omneis explicui, vt bonus ille præter Statuta, vsúsque Ecclesiæ nihil attentaret: verùm nihil profeci, in eóque iam sumus, vt prouocationis auxilio vtamur. Mittimus proinde quæsitum iusta Appellatoria, quæ vbi lege agentes impleuerimus, nihil erit, quòd me deinceps detineat. Vale intereà, PRINCIPVM DECVS; & me, quod facis, æternùm ama. Diniæ ex Musæolo VIII. Kalendas Maij, M. DC. XL.

An-non pro tua bonitate patiere salutem abs me Optimo Beruillæ dici?

EIDEM.

PRæter omnem profectò spem rescribo ecce, nec iam aduenio. Quippe non rescripsi per complureis dies, qui discessurus in singulos fui, & non discessi tamen, quia in singulos subnatæ sunt variæ resistendi causæ. Qui eas subrexuit is ipse fuit, qui priores rexuerat; sed technis illius breui finis fiet. Vtcunque fuerit, expecto solùm πνεῦμα ἅγιον aduocatum, ipsóque propitio vela tandem faciam ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς. Ita & officio erga Deum fungar, nec deseram Fratres, qui id expetunt, vt simus ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ & non suberit cur deinceps discedam abs te ante ipsum חַג הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה. Sospes interea esto, ac Vale. Diniæ ex Musæolo XII. Kalendas Iunias, M. DC. XL.

Salutem semper plurimam, quantum per te licet, Beruillæ dico.

Verè Pio, Docto, & Amico Viro
ATHANASIO KIRCHERO
è Societate IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

REdux in hanc vrbem, Optime KIRCHERE, literas accipio abs Naudæo nostro, quibus salutem nomine tuo, vt semper solet, plurimam dicit. Non possum verò me continere, quin ad eum rescribens schedam hanc seponam, qua grates iam toties debitas rependam. Eram quoque vltrò ad te perscripturus quod à me diebus proximis circa variationem Magneticæ acus obseruatum fuit. Nempe Valesius noster scripsit se tibi significasse eius libelli argumentum, quo fides est facta in Anglia variationem hanc decreuisse. Conieci autem fore, vt lubens ex literis meis addisceres, si quid eius rei haberem in promptu. Cum primùm ergo admonitus obseruationis Anglicæ fui, reuocaui statim in mentem obseruatam mihi Parisiis variationem longè minorem, quam Authores eam præscripsissent. Memini quoque illam Diniæ, Massiliæ & in hac ipsa Ciuitate nunquam posterioribus annis eò potuisse pertingere, quò prioribus peruenisse noram. Quare & rem sum facilè persuasus, & parùm abfuit, quin mei me pudoris suppuduerit, qui inuariatam variationem habens, meæ culpæ adscripsissem totam obseruationum varietatem. Re communicata cum eximio illo Iosepho Galterio, Vallettæ Priore, qui-cum, mecúmque aliàs penes nostrum Peireskium, τὸν μακαρίτην, es coouersatus, non est ille quidem penitus adsensus, sed dignam tamen rem censuit, quæ à nobis exploraretur. Cum ipse verò vix iam à morbo diuturno conualesceret, incumbendum mihi præcipuè rei obseruandæ fuit. Peregi autem tam intra ædeis, quas ille iam inhabitat, & in quibus recens Meridianæ lineæ ductæ sunt, quàm intra alias, quas iunior incoluit, & in quibus lineæ ante triginta annos supra pauimentum exaratæ adhue conspiciuntur. Ne longum verò faciam. Doresseus quidam tum Professor Philosophus, & Arelatensis postea Ecclesiastes variationem in hac Vrbe ante annos prope quadraginta censuerat esse graduum nouem. Ipse Galterius non longè post deprehendit Doresseum acu non satis prolixa vsum, nec lineam ipsi habitam ex intersectione cum vmbra perpendiculi Azimuthum referentis ad obseruatam interea Solis procul à Meridie versantis altitudinem supra Horizontem, quæ est profectò Methodus omnium optima semper visa. Quamobrem cautiones quas decuit, adhibuit, ac obseruauit variationem consistere infra gradum septimum, breuique peruidit ne

ne attingere quidem ſextum. Superueniens ego ab annis circiter duobus ſupra viginti, certus propè fui variationem non excedere quintum gradum. Re conſequenter, & repetitis obſeruationibus, exploratâ deprehendimus variationem paulò minorem gradibus quinque, definitámque gradibus quatuot cum dodrante habuimus. Hac præoccupatione ducti (neque enim fateri pudet) nihil deinceps hæſimus, quin variatio huiuſmodi pro conſtanti habenda foret, vnde & oſcitantiùs mentem deinceps aduertimus, & ſi quid incongruum apparuit, meræ negligentiæ attributum fuit. Sanè cum ante quatuor annos obſeruatem Maſſiliæ proportionem vmbræ Solſtitialis ad Gnomonem, & Meridianis lineis ductis Pyxidem amplam, accuratéque elaboratam applicarem, memini ſæpius conqueſtum me quòd variatione Magnetica tertium gradum non ſuperante, non duxiſſem lineas ſatis exquiſitas. Nunc verò quid putas abs me obſeruatum? Nulla fuit profectò Meridiana linea cui acus variè applicita peruenerit ad tertium gradum. Ac in aliquibus quidem conſtitit ad duos cum ſemiſſe, viſa eſt etiam aliquando non peruenire prorsùs ad duos; verùm applicita ad lineam, quam habuimus maximè tritam, quæque eſt adhuc maximè omnium ex antiquioribus conſpicua, duos omninò gradus exhibuit. Adnixus eſt optimus Senex id cognoſcere etiam ipſe, ægréque demum fidem adhibuit, cum tam procul à quinto gradu teſiſtere acum conſpexit. Atque hæc ſunt tandem quæ te ſcire volui, ne ſi cum fortè plures aliunde obſeruationes habueris, teſſera mea deſideretur. De cauſa nihil adhuc potui, quod ſatisfaciat, comminiſci, tametſi variè verſauerim, & Copernicanam anticipationem, & Gilbertinam verticitatem, & Keplericos nucleos, & Democriticos hamulos, catenuláſque, & alia id genus oppidò quàm multa. Exſpecto quid cenſueris ipſe, qui præter inſignem ſolertiam perfeciſti haud-dubiè experimenta longè plura. Vale, Aquis-Sextiis, v. Non. Iul. M. DC. X L.

Clariſſimo, & Doctiſſimo Viro FORTVNIO LICETO, *in Bononienſi Academia Philoſopho Eminenti,*

PETRVS GASSENDVS S.

DEliberandum diu non fuit, FORTVNI LICETE, Vir Eximie, an accepto tuo de Quæſitis libro, deberem ad te ſcribere; cùm tu me in eo ſic obſtrinxeris, vt planè oportuerit meum erga te gratitudinis affectum reſtari. Quippe, &c. Aquis-Sextiis Eidibus Augusti, anno Salutis M. DC. X L. *Habetur ſub Titulo, de Apparente magnitudine Solis humilis, & ſublimis, Epiſtola.*

PETRVS GASSENDVS, NAVDÆO *Suo*, S.

SEſqui-menſis eſt, mi NAVDÆE, ex quo ad Licetum ſcribere occipiens, dedi ad te literas, quibus me breui tranſmiſſurum quidquid ſcriptum foret, ſpem feci, &c. Aquis-Sextiis, Eidibus Auguſti, M. DC. X L. *Exſtat ad calcem ſuperioris.*

Clariſſimo & Doctiſſimo Viro HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

ECquem me virum habeas, Vitorum Humaniſſime, qui ſemel, iterúmque prouocatus, nihil reſpondeam, & vix iam tandem poſt tertiam interpellationem aliquid reponam? Scilicet annus prope eſt, ex quo me beare tuis literis, tum libelli egregij *De Solidorum grauium naturali motu*, Exemplo voluiſti. Menſes quoque non multi ſunt, ex quo aliæ literæ tuæ ad me peruenerunt; & dies perpauci, ex quo tertiæ, quæ cum Exemplo alio eiuſdem libelli fuere deſtinatæ. An-non proinde iure ſucceneſeas, quaſi aut ego inſoleſcens, tantam humanitatis tuæ teſtificationem parui fecerim; aut obtorpeſcens non potuerim diligentia hac tanta excitari? Ego verò, Præclare Vir, torporem in me pudendum agnoſco, & cui niſi pro tua illa bonitate eximia ignoſci non debeat: Cæterùm enim, quàm mihi caræ literæ tuæ fuerint, quàm cara tua munera, non eſt mihi dicere promptum. Sed res nimirùm ita ſe habuit. Literas tuas ſemper accepi aut in itinere, aut in ipſo ad iter faciendum procinctu; & cùm ſemper in primum otium reſponſionem diſtulerim, effectum eſt, vt vel nanciſci parum otij licuerit, vel aliquid ſemper interuenerit, quod aliò traduxerit curam. Nunc etiam parum omninò abeſt, quin huc appulſus, occaſionem ad te ſcribendi prætermittam; adeò promptum reditum parat Princeps, Pro-Réxque optimus, quocum acceſſi, & quicum nuper, cùm iam Tolone diſceſſiſſem, poſtremæ tuæ redditæ ſunt. Ne committam tamen, vt diutiùs officio deeſſe conuincar, haſce conſcribo (raptim licet) & commendaturus ſum, vt ad te mittantur quam-primùm. Doleo nimirum, quòd paratæ heſterna luce non fuerint, cùm Veredarius hàc iter fecit. Imprimis autem gratias tibi, quantas poſſum maximas habeo, quòd agere mecum literis prior occeperis; quòd me fieri amicitiæ tuæ participem volueris, quòd xenia etiam contuleris; quòd finem ſilentio, velut obſtinato tuâ conſtantiâ Induxeris. Deinde, quòd rogas ecquid de libello abs te tranſmiſſo ſentiam; ſcito me illum ſuſpicere propter demonſtrandi methodum ſpecialem. Quippe eximius Galileus, qui eadem propoſuit, & plura deduxit,

alia ratione progressus est : Egregius autem vir Balianus propriam aperuit semitam, ac perspicuum fecit posse multis viis ad Veritatem perueniri. Et postulat quidem concedi nonnulla, quæ quispiam fortè abnueret, quòd Naturæ subtilitas hebetudinem sensus non sequatur ; quòd coactus retinaculo motus, non videatur vllo momento coæquari liberrimo : quòd perpendiculorum parallelismus in similitudinem assumptus non eximat difficultatem ; cùm velut ex eius suppositione circa hæc nostratia interuallula error tantò proditur magis, quantò heinc magis receditur; ita ex postulatorum concessione tantò possit maior detegi fallacia, quantò motus prolixior (videlicet ex Cælo vsque, aut ad Centrum vsque) vsurpabitur. Enimverò & cohærentia experimentorum illis fidem facit ; & consequutio proportionis, qua grauia decidentia velocitatis acquirunt gradus. Mirabile certè videatur, si Balianus solo ratiocinio eam proportionem innexerit, quam primus, quod sciam, Galileus est experiundo assequutus : Et par est tamen ita censere, cùm ille adeò inclytus Vir experimenti nec proprij, nec Galileani meminerit. Est mihi porrò specialis quidem eam obseruandi methodus, ex descensu puta per aquam, quæ tardatiorem casum faciens, obseruabiliorem reddit per momenta celeritatis acquisitionem ; attamen non est cur heic loci quicquam de illa congeram, vt neque de Physicis causis, quas ad explicanda huiusmodi symptomata sum aliàs commentus. Recipis adhæc te missurum Exemplum duorum Dialogorum, quos præclarus ille Licetus committi prælo mandauerit. Res verò mihi quidem per-grata ; sed fronte planè perfricta sim, si cum nihil præ manibus, quod rependatur iam habeam, ausim acceptatione mea tuam prouocare liberalitatem. Memini primis illis tuis habitam fuisse abs te mentionem meæ cuiusdam Epistolæ, quam clarissimus Vir & expendisset, & in opus suum de Quæsitis dignatus fuisset inserere. Ego tum id opus nondum videram : neque priùs vidi, quam Naudæus noster (nostrum appello, quia ad me scribens, te agnitum sibi, amicúmque profitetur) exemplum transmisit, quod accepi solùm superioribus mensibus. Accepta porrò occasione testandæ gratitudinis scripsi copiosè ad Licetum : Vtinam verò non præ nimia loquacitate obruerim : adeò multa congesta sunt, quæ circa Problema illud de Speciebus, vmbrísque corporum venere in mentem. Siquidem præter Physicas causas, præcipuorum effectuum, quæ circa Visionis mysterium occurrunt, Paradoxa quoque multa interserui, quæ non-nisi æquum, atque perspicacem, qualis ille est, iudicem sustineant. Memini etiam te requisiisse, an superstes esset, & quid-nam rerum ageret celebris ille Medicus Faber. At quia Naudæus significauit plura te de illo Parisiis, quàm ego nôrim, accepisse, idcircò nihil heic adiicio, adhortórque solùm, vt si paratum habes id opus, quod titulo subindicasti, id euulgare ne differas ; cum seu ille simile quidpiam ediderit, seu suppresserit, tua tibi laus sit integra futura. Videlicet fieri non potest, vt vterque vel in idem collineaueritis, vel iisdem experimentis, iisdem ratiociniis, iisdem ordine, figuráque dicendi vsi fueritis ; vt proinde eadem planè sperare ex vtroque liceat. Quod scribis de Viro insigni Iacobo Gaufrido nostrate, quem generosissimus Parmæ Princeps sibi à Secretis esse voluit, fuit longè acceptissimum. Quod verò sperasti eam mihi cum illo intercedere amicitiam, vt quas familiareis exoptas tradere possim literas, scias velim ne ea quidem fœlicitate me esse, vt probare me illi facie, nomine-vè cognitum possim. Quare & licet benè de Viri humanitate coniicio, non ausim tamen rem pertentare, quæ te nihil iuuet, & me nihil aliud, quàm ineptum declaret. Si credas tamen literas quomodocumque profuturas, nihil me respiciam, sed dabo, quàm conducenteis potero, vt in me saltem obsequendi non desideres voluntatem. Vale. Scribebam Antipoli, XI. Kal. Octobris M. DC. XL.

Viro Clarissimo A. F. PAYENO, *Iurisconsulto Auenionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

AN-non me iure habeas Mortalium morosissimum, in quo ex datis vsque tuis humanissimis literis causari potes tantum morarum ? Pudet profectò Baronis nostri Viri optimi pollicitationem, & exspectationem tuam iam toties delusam ; Pudet varia negotia segnitiem-ve obtendere, vt excusationi prætextus quæratur. Quare & præstat vt venia, si indulgendam censueris, bonitati tuæ adscribatur tota. Spero autem fore, vt etiam condones, quòd iam tam pauca respondeam, cum intelliges me reuerâ etiam-num fuisse præpeditum, neque arripuisse calamum, nisi ne Baro inclytus absque Epistolio ad te aduentaret. Quem verò me tandem haberes, nisi hac saltem occasione testarer gratitudinem, quòd me prior conueneris, quòd te amicum obtuleris, quòd mea deprædicaueris, quòd lucubrationum mearum aliquid habere cui inuigilares, expetieris? Ac par esset quidem tecum aliqua ex obseruatis communicare; sed non heic mihi illorum copia, qui maturioris reditus spe apud lareis omnia deposui. Faciam tamen satis quam-primum licebit; ac ne exspectabo quidem donec domum rediero, si quæ niues, & frigora præcipitârunt tantopere, mitescere Cælum non-nihil patientur. Quod de variatione Magnetica rogas, scito illam quoque nobis variam esse; Quippe ante annos triginta singularis noster Iosephus Galterius, Prior, ac Dominus Valletæ prolixiorem contraxerat, fixámque & ratam habuerat graduum sex ; quadrante

drante aut triente minus, & cum ante annos viginti vterque simul iocumbentes gradu integro minuissemus, habuetamus, nihil iam hærentes, ipsam inuariatissimam. Nunc verò postquam noster Valesius Anglicæ illius obseruationis admonuit, mentem seriò aduertimus, deprehendimúsque illam vix excedere duos gradus. Id nempe acu applicita tam Meridianis lineis, quæ ante annos xxx. ductæ, indeleteæque perseuerârunt, quàm aliis recentioribus, quæ demissis semper ad varias Solis altitudines perpendiculis, fuere exaratæ. Verùm Deo propitio aliàs de his plura. Salutem intereà dico plurimam eximio illi San-legerio, abs quo, & ab optimo Bardio memini iucundissimam nominis tui mentionem factam. Vale Eruditissime Vir, & me vt cœpisti, sic amare perge. Dabam Aquis-Sextiis, IV. Kal. Nouemb. M. DC. XL.

Viro Erudito, & Amico Sincero PETRO PVTEANO *Claudij F.*

PETRVS GASSENDVS S.

INsinuauit Luillerius noster postremis suis literis, adhibuisse te ægrè fidem iis, quæ ad ipsum perscripseram de factis à me circa motum Proiectilium experimentis. Id verò miratus, &c. Aquis-Sextiis, XII. Kal.Decemb. M. DC. XL. *Habetur sub Titulo, De motu impresso à motore translato, Epistola.*

EIDEM.

MOram non traho, Vir Eximie, sed mox obsignatis, missisque, quas peruidebis literis, hasce occipio, vt liberem de propositra Parenthesi fidem. Aquis-Sextiis III. Eid. Decemb. eodem anno. Quippe, &c. *Habetur ad calcem superioris,*

Erudito, Candido, & Amico Viro D. IOANNI CAPELLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

HAud sanè hæseram, mi CAPELLANE, quin si Luillerius noster communicaret tecum meam illam satis prolixam Epistolam De apparente magnitudine Solis humilis, & sublimis, &c. *Habetur sub Titulo, De apparente magnitudine Solis humilis & sublimis, Epistola.*

Clarissimo, & Doctissimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

ET hac etiam vice, per-optime BARDI, redditæ sunt mihi in ipso ab Vrbe discessu tuæ literæ Kalendis Decembribus datæ. Memoras initio scripsisse te alias diebus mox antè præteritis: Ego verò illas ad me nondum peruenisse ægerrimè fero. Repete quæso, ac mente vestiga, quâ illas viâ transmiseris, plurimi quippe redemptas velim, vt quam mentem tuam iis significatam insinuas intelligere, & satis proinde pro mea erga te obseruantia facere possim. Etenim quod de literis abs Clarissimis illis Viris Galileo, atque Liceto, seu conscriptis, seu conscribendis obiter attingis, non capio. Non quòd tu difertè mentem non aperias, sed quòd aperire te viro, qui priores tuas iam acceperit, persp ectásque habeat, præsumas. Ac suspicor quidem facere te etiam mentionem illarum, quas ipse ab Augusti vsque Eidibus ad Licetum dedi, quarúmque etiam cum nuperas ad te scriberem memini; sed vereor, ne hanc suspicionem faciat desiderium, quo flagro pernosse an eæ literæ fuerint ad Licetum perlatæ. Cùm illas enim Romam ad nostrum Naudæum, cuius interuentu Bononiam transmitteretur, direxerim; nec rescire quidem in hunc diem potui, Romam-ne vsque, & ad optimi illius amici penetrârint manus. Id mihi fuit consolationi, quòd cùm postremis hisce tuis accepi exemplum eorum Dialogorum, quorum mihi spem feceras, quibúsque eximius Licetus te intercedente donatum me voluit. Debeo porrò ingenteis gratias illi propter donum, tibi propter operam: & cùm par sit animo grato mentionem mei nominis eius calamo, ac tuo ore toties expressam excipere; tum id præsertim commemorandum, quòd meam illam Epistolam *de Sole sublimis, humilisque* vmbra iteratò edi vterque voluistis. Est verò cur tibi simul gratuler, quòd talem sis nactus Amicum, qui tibi parteis præcipuas in iis committat Dialogis, quique eximias animi doteis abs te præ summa modestia penè consepultas iacere non sinat. Nempe id saltem adnoto, dum totum librum cursim euoluo. Euoluo, inquam, ne cùm tenear ad te quam-primùm rescribere, comprobem me in cognoscendo argumento non negligentem. Tametsi certè per primum otium gratias habiturus optimo Liceto, cogito tem pleniùs & disquirere, & cum eo conferre; nihilominùs tecum quoque, cuius ille personam induit, paucis agere ex officio est. Sed velim pernoscas mihi penitùs non innotuisse dissidium, quod inter Viros Clarissimos Licetum atque Claramontium intercedere Dialogi docuerunt. Siquidem neque illius opus *de nouis Astris, & Cometis*; neque istius reprehensionem, vel fando inaudieram. Non potui porrò non ægrè ferre, Viros & magnos, & amicos, eò potuisse procedere, vt bona mutuò verba non audiant; Quippe cùm id moris minùs deceat, & professionem Sapientiæ, & Humaniores literas, quibus vterque efflorescit. Verùm spero rem compositum iri, & Claramontium eadem hasta, qua læsit, vulnus curaturum, ac præsertim cum obseruârit nihil fuisse propterea abs Liceto dictum acerbius. Percurri ergo imprimis opus *de Centro & Circumferentia*; adnoraui que magnum Virum pro solita illa sua diligentia nihil fecisse reliquum;

& subtiliter etiam excogitasse plurima, veluti centrum leuitatis in apice leuium, ascendentiúmve corporum, & centrum qualitatis neutrius in qualibet Cæli particula constitutum. Percurri & opus inscriptum *de Terra vnico centro motus singularum cæli particularum*, obseruauique quod superiùs insinuatum fuerat, de Terræ globo cum aëre ad vertices vsque montium circumfuso, ecce cum nempe Physicum centrum, circa quod Cælestia moueantur, potiusquam punctum, partém-ve vllam circa medium insensilem, id ipsum in hoc repeti, copiosissiméque, & nullo omisso probationis genere, aduersus Claramontium defendi. Percurri denique, & illud *de Regulari motu, minimáque parallaxi Cometarum Cælestium*, animaduertique Licetum propugnare fusissimè argumenta illa Tychonis de Cometarum motu per circulum maximum, déque per-exigua illa Parallaxi, ex qua conuincitur non ferri omneis infra Lunam, vt censuit Claramontius. Neque me latuit institutum, quo Licetus innuit sategisse se demonstrare in opere *de nouis Astris & Cometis* Aristotelis Philosophiam cum Astronomorum experimentis consentire. Optime Bardi, cùm redierim solùm heri in hanc vrbem in Comitatu Optimi Principis, & Pro-Regis nostri, cœperam hosce ad te versus hoc statim manè exarare. Pluribus prosequuturo adest ecce mihi ex inopinato Tabellarius hac transiens, ac postulans si quid fortassis sit mihi præsto præ manibus. Ego verò ne oblatam occasionem prætercam, qualescunque sunt versus, trado, confisus te excusaturum, quòd non modò alteram manum, sed ne iteratam quidem lectionem præ festinatione patiantur. Vale Aquis-Sextiis, Non. Ianuariis, M. DC. XLI.

Ita propemodum se habet hæc Epistola, quòd ipsum-met protographum cum suis lituris consignatum non potuerit hùc, nisi memoriter, transferre.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs
Εὐπράττειν.

Discedo ecce, cum tu accedis; at volens facio, quia te volente. Significabit Robertus meus quid causæ fuerit, cur maturàrim, cur ipse posterior discessurus sit. Postulabit etiam abs te meo nomine Epistolium, quòd quia peruidebis esse è re mea, scribes haud-dubiè non inuitus. Quæ consignata volueras verba, resignare non distuli: cognosces autem quemadmodum Viri illustres gesserint morem. Inclytus Galliardus mira comitate, cùm tu abires, deuinxit me: id tibi insinuo, vt non sinas meam gratitudinem intestatam. Vale ô decvs Principvm, Aquis-Sextiis, iv. Eid. Ianuariis, M.DC.XLI.

EIDEM.

Nⁱ redeunt ad te Sanitiensis, & Glandatensis Præsules, Roberto meo commutante, ipse discedo heinc Parisios, & ne lateis quidem reuiso. Quid causæ sit, ex illis disces, qui simul etiam enarrabunt, vt omnia se habuerint, vt omnia nobis successerint. Æquum est autem, vt ex me nôris incredibilem animi ardorem, inconcussámque constantiam, qua tui ergò sese gesserunt. Non commemoro autem odium penitùs implacabile, quo noster ille semper exæstuat; id cognosces ex Glandatensi, cuius vehementiæ, ac industriæ quantum debeam, non, si vox quidem ferrea sit, non si ora centum exprimere possim. Recepit tibi significandum quid adhuc ex tua desideretur opera; non hæreo verò, quin tu illud tantò exsequaris lubentiùs, quantò rem tuam ex te mea facis. Nempe id demum superest, vt cœpto negotio coronidem imponas. Rem insinuaui etiam Roberto, cui rerum pro me agendarum indiculum concredidi. Scribam amplius, Deo propitio cum Lugdunum peruenero. Tu interea, optimè Vale. Dabam Ebreduni in ipso discessu, xi. Kal. Februarij, M. DC. XLI.

EIDEM.

Non mirabere, cur heinc scribam; cùm iam nôris me non potuisse in Delphinaleis illos monteis, nec Vapioio, nec Sistarico penetrare. Scilicet tantæ niuium moles occupàrunt itinera, vt viatores omnes heinc illeinc resistant. Necessitate ergo cogente in has inferiores regiones deflexi, vnde iam rectà iter instituo. Interea cum Mannâ transierim, vetulam vidi, cuius Marchio aliquoties mentionem fecit. Ea est octogenariâ maior, neque è lecto facilè assurgit; sed nempe ex casu, quo præfracta tibia perfectè sanata non est. Facies illi vegeta satis, neque rugosa admodum, ostendit viraginem fuisse; & ipsa, & quæ circumstabant mulierculæ aliquot, testatæ sunt renatos denteis ante annos circiter quatuor, cùm quindecim scilicet annis vixisset planè edentula. Rogata num per dentitionem exquisitum fuisset dolorem experta, exquisitissimum, respondit. Quin-etiam, inquit, infandus est, quo per hæc tempora discrucior. En quippe vnum iam emersurum, qui omnem quietem conturbat. Is autem fuit molarium vnus ad læuam maxillæ superioris partem. In illam cum respicerem, animaduerti paucos denteis albicantes, aut integros; plurimi quippe nigrescebant, nonnulli erant carie exesi. Plura Deo volente per otium. Cùm hesterna luce prandissem Balmetis, transire volui per Vallem-clausam, vt mirabilem illam Sorgæ scaturiginem contemplarer. Non vacat illam describere, faciam autem Deo propitio, si interquieuero tantisper Lugduni. Vale interea Optime Princeps. Dabam hospiti ad te transmissuro, cùm discederem Insulâ in Comitatu Venasino, vi. Kal. Febr. M. DC. XLI.

EIDEM.

EIDEM.

DEſtinâram pluribus ex hac vrbe perſcribere; verùm feſtinanti non ſuppetit tempus. Vnum eſt, quod tacere non poſſum; Illuſtriſſimam nempe Heroïnam tuam Coniugem nullo non officio deduxiſſe in parteis meas Præſulem Heduorum. Ita oportuit auguſtam domum in me deuinciendo conſpirare totam. Videtur aliunde meus hûc appulſus non ſine quodam Numine in id tempus incidiſſe, quo properantem ad te egregium à Secretis Virum videre, & affari licuit. Quippe ex ipſo quoque non pauca addidici, quæ noſſe interfuit. Excepit nos communi menſâ noſter ille Campinius, publicus Iuſtitiæ in hac vrbe Vindex, qui quantum te ſemper & colat, & amet, dicerem, niſi nôſſes ſatis? Seruet te nobis ſoſpitem Deus in annos Neſtoreos. Dabam Lugduni in Itinere. Kal. Febr. M. DC. XLI.

Finiebam Epiſtolium, cùm allatæ ſunt, redditaque mihi iucundiſſima tua litera IV. *Kal. præſentes data. Quàm auidè exoſculatus, quàm arctè complexus illas fuerim, ipſe qui tui erga me amoris, qui mea in te obſeruantia non neſcius es, conücere potes. Accepi ſimul, quas es dignatus commendatitias adiungere; vtar verò ipſis, vt mones, communicato conſilio cum præclaro ac iure tibi cariſſimo Victoria Abbate. Quòd mittere dignatus es ad Graſſenſem Epiſcopum, qui nominationem ratam adferat, conſentaneum eſt eximio affectui, quo cœpiſti me proſequi.*

Dij tibi, ſi qua pios reſpectant Numina, ſi quid
Vſquam iuſtitia eſt, & mens ſibi conſcia recti,
Præmia digna ferant.

Iterum Vale.

EIDEM.

SCripſi ad te paucis diſcedens Lugduno. Subij deinceps Ligerim, in quo ſuborta tempeſtas me integrum diem Digonij detinuit. Succeſſit die ſequente in idem diuerſorium Hugo Antagoniſta, cum Camerario San-victorino. Ipſe, quia expeditiore vehebat nauigiolo, Briaram matutiùs perueni, dimiſsóque lembo Aureliam vſque conducto veredis mihi vtendum cenſui. Cùm peruenissem Corbelinm, ſcaphidium rursùs vſurpaui, quo fœliciter denique quinto Eid. hûc appuli. Quem primum conueni ſuccedente die, fuit tuus Abbas, Inclytus ille, qui ſanè prout virum decuit tibi addictiſſimum, literas tuas, méque excepit. Is inter cætera officia per-affabilem præbuit illuſtrem Chaviniom, qui lectis tuis literis adeò ſe comem præbuit, fauorémque òmnem pollicitus eſt, vt perſpectiſſimum fecerit quo te cenſu habeat, quo affectu colat. Dies fuit ante-cinereus, quo etiam videre, affarique licuit placidiſſimè illuſtrem Noyerium; &, ne quidpiam illius diei fœlicitati deeſſet inuiſi præterea optimum illum Caldo-Bonæum, qui me conſequenter reuiſens, renunciauit Heroïnam Duceſſam Aquiloniam commendaſſe me Præſuli Carnotenſi, huic non-niſi heſterna luce literas tuas reddere potui; quæ ſanè illi tam gratæ fuerunt, vt ſeſe nihil non tui cauſâ præſtiturum receperit. Illuſtriſſimum Principem Parentem tuum, quia ruri eſt, conualeſcitque, nondum vidi. Literas etiam nondum reddidi illuſtriſſimo Principi Condæo, tum quia ferè hactenus inter Filij nuptias fuit, tum quia rebus alijs procurandis tempus impendi. Præſules omneis, qui Comitiis ſunt interfuturi nondum ſum affatus. In his eſt Auguſtodunenſis, quem tamen accepi generosè reſpondiſſe Abbati San-vandrillæo aduerſarij parteis tuenti, ſe prorsùs à meis futurum. Conuenient cras omnes apud Altiſſiodorenſem, vt definire valeant quo die ex Vrbe diſceſſuri ſint, quo inituri Comitia. Sanitienſem cum meo Roberto in dies ac horas exſpecto: quippe ex literis Campinij tranſiiſſe eos Lugduno in confeſſo eſt. Deſunt verba, vt exprimam quantum me Graſſenſis, optimus ille deuinxerit, ſcilicet nihil reliquum ad tantam præſtandam procurationem ſuam fecit. Quæſo te pro tua bonitate, gratitudinis meæ ſenſum per noſtrum Berecullium illi inſinuandum procures. De negotij ſucceſſu nihil eſt, quod adiiciam. Nulla quantum coniector fiet Agentium commutatio in ſequens quadriennium. In id mihi incumbendum, vt cauſa mea cum Hugone decidatur; & ſi ſuperior fuero, in ſubſequens quinquennium admittar. Omnia Deus ter-Maximus pro beneplacito diſponat. Neſcio quas alias literas dare præterea in Prouinciam poſſim. Neceſſe eſt tamen amici me hoc præſertim tempore, niſi ad eos ſcribam, excuſatum habeant. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & præſidiū meum. Obliuiſcebar rogare te, vt ſi quid tranſmittendum ad me fuerit, id ad Andream ſecretarium, officioſiſſimum iuuenem, cum literis tuis deſtinari iubeas. Comperio nempe hac via me recepturum omnia longè diligentiùs. Ber-villam ſemper, vt par eſt, ſaluto. Iterùm Vale. Pariſiis, XV. Kal. Mart. M. DC. XLI.

Hæc iam ſcripſeram, cùm proſper aduentus Sanitienſis Præſulis, ac mei Roberti renunciatus fuit: hoc te ſcire volui, quia & viros amas, & iucundum duces, quòd Illuſtris Præſes reſcire tuo iuſſu id poſſit. Erit profectò quod læteris Germanum ſibi numquam viſum firmiore valetudine, neque Robertum hilariore.

EIDEM.

SCribo adhuc ad te ex Vrbe; ſed proximo tamen diſceſſurus die. Scilicet Præſules quo die conuenturos prædixeram, diſtulere diſceſſum in totum octiduū. Literas tuas non reddidi Illuſtriſſimo Principi, quoniam Andream, cui eas Abbas inclytus concredidit, à ſex vſque diebus videre non potui. Siſtaricenſis Præſul aduenit, qui tuas de me literas oſtendens, nihil non ſe tui cauſâ facturum pollicitus eſt. Die Lunæ ſeu V. Kal. fiet Comitiorum auſpicatio; cauſa autem noſtra vel non diſcutietur, vel ſaltem non dirimetur ante finem hebdomadis. De ſucceſſu eſt ſemper cur metuam ab Abbate San-vandrillæo, tanto feruore aduerſarium tuetur, tanta autho-

ritate pollet, ac ex contracta potissimum non ita pridem affinitate. Gloriatur certè se aliquot auertisse suffragia;& cùm deflectere Præsulem Augustodunensem non possit, futurum sperat, vt Decanus Matisconensis ab eo desciscat, suffragiúmque irritum reddat. Spes mea semper in Domino, qui causæ æquitatem nouit. Vtinam eius voluntas fiat. Scribere alij nemini vacat,sed nempe tu satis es bonus, vt si qui amici te rogauerint, quî valeam; valere me dicas. Vale tu optimè, ô PRINCIPVM DECVS,& præsidium meum. Parisiis VIII. Kal. Mart. M. DC. XLI.

EIDEM.

EN denique, OPTIME PRINCEPS,quo fine negotium coronatum fuerit. Cœperat causa primo statim Comitiorum die disceptari (quid rei fuerit aliàs exponam) cùm delecti sunt Præsules, allectique alij ex inferiore Cleri ordine, qui acta censerent. Primas in iis tenuit Archi-Episcopus Tolosanus, Vir omni elogio superior, qui postquam nouit ex familiari, plenóque fiduciæ colloquio auersari reipsa me, quod nisi cum dedecore poteram non prosequi, negotium arbitratu suo componendum vltrò suscepit. Non ignoras, OPTIME PRINCEPS (quod nôrunt etiam Bervilla, Berecullius, & Valletæ Prior, amicorum intimi) optasse me semper exoriri aliquem, qui in id curæ incumberet, vt me ex illo honestis quibusdam conditionibus expediret. Itaque ansam arripui; ac tametsi mihi videbar haud-dubiè superaturus suffragiis, ius tamen cessi aduersario, acceptis conditionibus, quas optimus Præsul cum suis Assessoribus,ex quibus Arelatensis Archidiaconus fuit, præscribenda censuit. Quæ illæ fuerint edicam aliàs. Nunc, cùm non vacet abundè est, si noueris magnâ me lætitiâ perfundi ex translato onere, quod ne toro quidem Crœsi auro impositum humeris vellem. Vox est Comitiorum me relictis spinis delegisse rosas; quietémque mihi non proprio,sed alieno dispendio comparatam fuisse. Probârunt consilium etiam qui tui causâ fauebant constantissimè, Sistaricensis, Augustodunensis, & Sanitiensis Præsules; itémque Prior San-Victorinus; ne quidpiam dicam de cæteris. Hæc raptim, dum scribo Parisios, quo proximo die discessurus sum, Vale, ô DECVS PRINCIPVM,& præsidium meum. Meduntæ, Kal. Mart. M. DC. XLI.

Cum ne Riantiensi quidem Baroni, mei tam amanti, ad quem videbis literarum fasciculum dirigi, scribere quicquam liceat, manda, quæso, quis exitus negotij fuerit, significari.

EIDEM.

REdditæ sunt mihi ab Andrea literæ tuæ suauissimæ, IV. Kal. Martias conscriptæ. De iis quid possum dicere, nisi quòd tu semper similis es tui. Quas nuperas dedi Meduntæ de negotij exitu te certiorem facient. Cùm hûc redij, mirum dictu quanropere Amici omnes congratulati fuerint. Scilicet me mihi ac Musis redditum esse agnouerunt, quem penè condoluerant intra procellas Aulicas, & ciuileis turbas coniectum, absorptúmque iri. Ipse, quid mihi in votis esset, significare ausus non fueram, nisi vni Luillerio; adeò verebar ne Aduersarius mentem alicunde subodoraretur. Agendum semper seriò fuit, vt illi metum incuterem, quo mihi expetitas pacis conditiones demum offerret. In fructu iam est, quòd iucunda veterum Amicorum consuetudine frui placidissimè liceet; sed cumulata erit volupras cùm te licebit reuisere. An id sit futurum ante anni finem, spondere planè non audeo. Si te priùs tamen, vel publica pax, vel certè induciæ sinerent, quod sæpe optasti, venire ad nos; Non redires sanè, quin me, quod sæpe promisi, in comitatum dederem tuum, Ne intereà otiosus per Æstatem sim, quæsitum mitto quam retractare elucubrationum farraginem, possim. Eam dum exspecto, fortassis edam, quam dudum Vitam Peireskij, τοῦ μακαρίτου pellegisti. Itinerarium de quo loqueris, compendio quidem, sed integrè habes; nisi literæ aliquæ perierunt.Scripsi quippè Ebreduno,in ipso discessu; scripsi Insulâ, & Lugduno in itinere. Scripsi ex hac Vrbe ab ipso appulsu. Obstinatam mentem Antistitis noui; sed tu præclarè insinuas Horatianum illud, *leuius fieri patientiâ, quidquid corrigere est nefas.* Mittam proxima occasione, quam ad Augustodunensem scribis, Schediolum addam,quo meam gratitudinem testatiorem faciam. Si fortè ad Sistaricensem,& Sanitiensem scripseris, significare poteris te gratam habere constantiam, qua ad meum vsque negotium compositum perseuerârunt. Veretur posterior ne consilium, quod cœpi sis improbaturus; videlicet è re non fuit innotescere omnia omnibus. Quamobrem fac quæso, vt intelligat rem tibi esse non iniucundam. Ber-villæ semper apprecor salutem. Vale, OPTIME PRINCIPVM. Parisiis postridie Non. Mart. M. DC. XLI.

EIDEM.

SCripsi mox antè literas alias, quibus Franciscum Amalricum nostratem Canonicum te salutare desiderantem, commendatum facerem; Scribam fortassis alias in grariam Lafayæ,tum vt gratias agam propter bona verba,quibus illum es consolatus, quòd se comparare ad expeditionem præ inualetudine non potuerit; tum vt exorem ne quod munus implere hac vice non valuit,detrimento illi impositum sit; sed ad ampliora potiùs prout spem facere dignatus es, gradui. Nunc scribendum nihil superest, nisi quòd iam sum vberrimè affatus viros Religiosos, ac tui obseruanteis, Hilarionem, Mersennum, Reynaudum. Inuisebam heri Burdelotium; bona autem sorte incidi in Russilionensem Comitem, qui me complexus, illicò rogauit de te, quî valeres. Retracto nunc Peireskij Vitam prælo commissurus statim à Paschalibus. Tu Vale DECVS PRINCIPVM, & præsidium meum.Parisiis, Eidibus Martij. M. DC. XLI.

EIDEM.

Nihil potuit contingere dulcius, quàm non diſplicuiſſe tibi, quod cepi conſilium aſſerendi me in tranquillam vitam. Campinio paulò ſecus viſum; ſed nempe vt optimus eſt, meique amantiſſimus, dolet non ſaltem fuiſſe mihi conditiones æquas, & vtileis magis. Ego verò quamuis aliunde nihil penè in rem meam vertatur, maximi tamen æſtimo Animi quietem, & libera ſtudia. Nullo certè cum auro commutatum velim, quam voluptatem iam percipio, dum quidpiam pacatiſſimè lego, meditor, comminiſcor. Quippe nemo poſſit auidiùs diuturnam aut famem, aut ſitim explere. Accedunt hiſce deliciis, mellitiſſimæ literæ, quibus me beare ſuauiſſimum ducis. O te optimum! ô me ter-fœlicem! Viue diu, ac ſemper Vale, DECVS PRINCIPVM, & præſidium meum. Pariſiis, XI. Kalend. April. M. DC. XLI.

EIDEM.

Non multum vacat Sacro hoc die calamo dare operam; quia tamen Berecullius noſter ſignificauit peruelle te negotij conditiones noſſe: En paucis, vt ſe res habuerit. Exonerabam ſeriò pectus coram optimo Archi-præſule, cùm id vnum eſſe cordi inſinuani, vt ſuppeteret vnde poſſet creditoribus fieri ſatis. Tum verò ille, dummodò, inquit, debita tua non excedant libratum' millia quinque aut ſex, ſpero negotium confectum iri. Ego autem, excedunt, inqnam, duobus aut tribus millibus (quippe præter Chirographum, cuius ipſe commeminiſti, liberârat me iam alio Campinius, ſuperërántque partim Aquis-Sextiis, partim Diniæ leuiora alia) & ille, vereor ne ſit plus nimio, inquit; ſiquidem Vir, quicum rem habes miræ tenacitatis eſt, prælaturus abs re haberc vel huiuſce ſummæ dimidium. Videro tamen an, cùm ſuperſint muneris gerendi anni quatuor, & ſtipendia in ſingulos quatuor millia librarum ſint; partiri ſummam ſic liceat, vt octies mille in rem tuam cedant, Ad quæ ego, vt videbitur, inquam, nam tametſi exemplo Agens poſſem plura exigere, idque in te præſertim curta; ſpes eſt tamen fore, vt Deus in futurum prouideat, abundéque eſt, ſi præteriti anxietate mens eximatur. His ſermonibus habitis, optimus ille ita incubuit, vt rem demum deduxerit quò propoſuerat deducendam. Eſt igitur Hugo mihi traditurus octo librarum millia, dimidium perfectis Comitiis, reſiduum poſt annum exactum: idque vel Aquis-Sextiis, vel pro libitu in hac Vrbe. Conditionem tamen appoſitam voluit, vt ſi fortè currente anno è viuis exceſſerit, reſiduum illud exigere ab hæredibus non ſit fas, & æquum. Hæc ſunt, PRINCIPVM OPTIME, quæ de negotio addiſcere pro tua illa eximia beneuolentia per-optaſti; Et pernouiſſes quidem priùs; ſed pollicitus fueram me nemini euulgaturum, præterquam vni Campinio, cuius potiſſimùm intererat noſſe. Enim-verò quod ad te ſpectat, dicere videor nemini, quamquam & me à data fide pene liberum ſentio, quando rem per alios innotuiſſe iam plæriſque comperio. Vtcumque ſit tamen, nolim fieri author; adeò vt cum poſſint Berecullius, & Ber-villa eſſe conſcij, velim prætereea cum nemine rem per ipſos communicari. Salutem illis plurimam dico; nec tu dici heic abnuis. Vale OPTIME PRINCIPVM, & præſidium, ac Decus meum. Pariſiis, IV. Kal. April. M. DC. XLI.

EIDEM.

Literas habui, OPTIME PRINCEPS, à Natali Tornatore Eccleſiæ noſtræ Presbytero, quibus accipio illum tua authoritate indigere. Neſcio an te id deceat, aut qua ratione eius votis te intercedente fieri ſatis poſſit. Hoc vnum teſtari, & poſſum & debeo, virum eſſe omninò bonum, Dinienſiúmque neminem eſſe, cui ſim, quàm illi obſtrictior. Ipſe eſt, qui meorum omnium negotiolorum curam gerit; qui in ædibus meis habitat; quem commenſalem habeo; cui ſi dixero vade, vadit, ſi, veni, venit; cuius ea eſt in me propenſio, vt quidquid mea intereſt, ſuâ intereſſe haud ſecus ducat. Sanè Præſule etiam noſtrò adeò erga me malè animato, ipſe quoque illius odium ſubire veritus non eſt; & cùm Præſul pluteis amicos, imò & quem famulum nôſti, auertere tentauerit, Tornator nec prece, nec pretio, nec minis, nec iniuriis, à mei amore deflecti vnquam potuit. Quin-etiam, quod me tam conſtantet amet, cauſam fuiſſe exiſtimo, cur bonus ille eam ipſi anſam ad te confugiendi fuerit machinatus. Quæ innuo, vt cum certus ſim te, vt me amas, nihil mei causâ, quod in te fuerit, non præſtiturum, intelligas perinde eſſe illi, ac mihi gratificati. Dicerem plura, niſi hæc ſatis. Tu, OPTIME PRINCEPS, Vale, Pariſiis, Non. April. M. DC. XLI.

EIDEM.

Eum immortalem, quàm bonus es! auſus fueram rogare te, vel expetieram potiùs poſtremis meis literis, vt quam abs te opem Tornator ille meus exigeret, non eſſet graue impertiri. Tu verò quam-primum res tibi innotuit, & ne exſpectato quidem meo deſiderio, negotium voluiſti confectum, ac plura etiam fieri mandaſti, quàm mihi optanda ipſe nouerim. An-non hæc ſumma bonitas, amórque nimius erga me? Sed nempe Deum imitaris, qui nos non modò inconſultos, ſed immerenteis etiam ſuis cumulat beneficiis. Vtinam Ipſe præmia digna, qui fons eſt bonorum inexhauſtus, ferat, nam tibi quidem grates dignas perſoluere haud opis eſt meæ. Quas nuperas ad me dediſti, vel potiùs quibus me beaſti, non habui ſatis tempori, vt eas, cùm ad te ſcriberem, fuiſſe redditas renunciarem. Teſtari dignatus es meam pro Lafaya commendationem non exſtitiſſe tibi ingratam. Hoc ipſum verò quoque eſt; pro quo tibi gratias debeo immortaleis. Id illi

illi iam significo: & quia literas à me poscit, quas ipse manu sua donet, ideò præter hoc Epistolium, aliud eius manu accipies, quod quæso sit non importunum. Nisi facerem, posset ille aut me frigidum ducere amicum, aut persuaderi me de tua diffidere beneuolentia. Illud ego nolim, huc ipse non vis. Literas accepi diebus proximis ab Episcopo Augustodunensi, cum fasciculo, quem iam ad te transdo. Scripsit speciales in eo conclusas ad Heroinam tuam Coniugem; & quia rationem, vt puto reddit commendati mei ab illa negotij, idcircò mihi ipse permisi, quoniam ex officio esse credidi, eas conscribere, quas istis attexo. Tu benè, imò optimè Vale, Decus Principum, & Præsidium meum. Parisiis, pridie Eid. Apil. M. D C. X L I.

EIDEM.

Cum nihil mihi posset contingere dulcius mellitis tuis literis, tum quas nuperas habui, mellitissimæ exstiterunt. Non ob id sanè, quòd me animæ dimidium mæ salutasti (id enim me potiùs rubore suffudit, tot nominibus imparem, tot parasangis sepositum) sed ob suauem adeò pro excusso rugo ponderoso congratulationem, vt potuerit etiam si quid pœnitentiæ fortè superfuisset, prorsus delinire. Quid non neruorum intereà emollientia verba habuerunt? Erat apud me Vir per-eruditus, cùm tuas accepi literas. Is me legente, Deum! inquit, vt stylus hic Tacitum sapit? Ego verò, imò, inquam, dicere debuisti, vt Taciti genium adeò potest optimus Princeps potiore iure, quàm Lipsius, appellare Tacitum suum. Cætera vt prætereeam, id verum præcipuè, deterritum me, quòd arduom esse agnouerim, inter abruptam contumaciam, & deforme obsequium medium inuenire. Quibus scilicet paucis diebus interesse Comitiis licuit, facile fuit peruidere, aut loquendom ad gratiam, aut esse à gratia prorsùs excidendum. Cum illud verò pro indole, institutóque abhorterem, istud pro rerum gerendarum conditione extimescerem; nihil visum tutius, salubriúsque est, quàm lubricum adeò iter declinare. Et suggillabant quidem boni, meique amantes Prælati, quasi animo despondèrem, neque durum Virtutis callem tenere possem impauidus. Ipse verò, id vobis, inquam, perfacile dictu, factúque, quibus illicò discessuris agendum nihil superetit, at cùm fuerit mihi deinceps rárum temporis in Aula terendum, Virique illi grauissimorum negotiorum causâ tam sæpe adeundi, quibus displicere non erubuetim. Dicite, amabo, qua fronte, qua mente repulsas, supercilia, ac fortè grauiora excipiam? Ac si immersus quidem iam forem, necessitas-ve adigeret, enatarem sanè totis viribus, & vel fœlix emergerem, vel fortis perirem: Verùm re adhuc integrâ, & cùm mihi nihil sit necesse, ecquid me dem præcipitem, volénsque experiar iniquitatem Fortunæ? Hæc tum ego, quæ tibi iam non improbati gaudeo. Viue, ac Vale Decus Principum, & Præsidium meum, Parisiis, XIII. Kalend. Maias, an. M. D C. X L I.

EIDEM.

Est nobilis quidam Diniensis cognomen habens à Salice, qui repetitis vicibus vt donem ad te literas deposcit. Vellet enim quantum coniector, causam nescio quam commendari in Sabaudi Principis Aula, ratus si haberet à te literas, fore vt Princeps, eiusve Parens dici fieri ius imperaret. Ipse huc vsque abnui, nescius qui possis pro remporum, rerúmque conditione esse comparatus. Nunc sanè etiam subterfugio; non quòd verear ne minùs me ames, tanquam importunè nimis rogitem; sed quòd non feram te in eas quasi angustias coniici, vt vel non sponte aliquid præstes, vel inuitus aliis opinionem facias, quòd in me non satis propendeas. Et agnosce quantum alionde confidam. Æquum foret me Ber-villæ, Bereculij-ve vsurpare industriam ad subodorandum nihil-ne prohibeat, quò minus concedas quod expetitur: Et ecce malo tamen ipse, ipsi tibi id insinuare, vt significari mihi iubeas obstaculi-ne quidpiam subsit. Nempe si subsit, quàm potero ingeniosè vlrum auertam, ne rogaturus te adeat. Sin minus tum votis illius nihil suberitus faciam satis. Vale interea quàm optimè, Decus Principum, & Præsidium meum. Parisiis VI. Kalend. Maias M. D C. X L I.

EIDEM.

Quod ad te scribam nihil est, nisi hoc ipsum, nihil esse quod scribam. Fallor tamen? Sed nempe consilium vt in arena accipio. Quid hoc est, inquies? Succurrit, inquã, vt ad te perscribam quid iam agam rerum. Ecquid verò est? Absoluo examen Primę Philosophię, siue Metaphysicę Renati Cartesij viri celebris, quã manu-scriptam Mersennus habuit, meæque censuræ commisit. Operis argumentum rogas? Ecce author illud distribuit in Meditationes sex, quarum Prima inscribitur. *De iis, quæ in dubium reuocari possunt.* Secunda *de natura Mentis humanæ, quod ipsa sit notior, quàm corpus.* Tertia *de Deo, quòd existat.* Quarta *De vero, & falso.* Quinta *de essentia rerum naturalium, & iterum de Deo, quòd existat.* Sexta *De rerum naturalium existentia, & reali Mentis à corpore distinctione.* Vis pernosse quidpiam vberius? Ecce *In Prima* dubium facit, quidquid in hunc diem cognouit, tum ob frequentem Sensuum falaciam; tum ob somniorum delusionem, ob quam certus esse non potest, iam-ne dormiat, an vigilet; tum ob quempiam fortè errorem, in quem possit, nisi à Deo, saltem à malo Genio induci. *In Secunda, Cogito,* inquit, *igitur exsisto:* ac tum requirit ecquid-nam sit, animaduertitque se non esse corpus, sed præcisè rem cogitantem. Heinc se dicit Mentem, quæ corpora esse iudicans, quia illa cognoscit, tantò magis se esse inferat, quantò se clariùs, hoc est, cogitatione propria cognoscit. *In*

In Tertia habet pro Regula, *Quidquid clarè, distinctéque percipit, verum esse*; vnde & quia cognoscit per Ideas, & Ideatum vna repræsentat Deum, scilicet substantiam æternam, infinitam, omnipotentem, ac cætera; Et hæc Idea tantum habet realitatis obiectiuæ, vt neque ipse, neque alia causa præter Deum, producere illam in Mente potuerit: Eamobrem cùm ipsam clarè, distinctéque percipiat, & aliunde à Deo se habere sciat, neque ea in re possit decipi; concludit exsistere Deum. *In Quarta*, probat Deum fallere non posse, esse se errori obnoxium, quòd de nihilo participet; errorem esse Voluntatis, seu arbitrij, quatenus latiùs, quàm Intellectus, pater, & iudicium de rebus fert, quas Intellectus non percipit clarè. *In Quinta* agnoscit se habere Ideas corporeorum accidentium, vt extensionis, ac figuræ; & acceptâ figurarum vnâ, vt putà Triangulo, argumentatur Deum necessariò exsistere, quia non minùs impossibile est concipere Deum, seu Ens perfectissimum, cui desit exsistentia perfectionum præcipua, quàm concipere Triangulum, qui non habeat tres angulos pares duobus rectis. Additque propositionem, quòd Deus exsistat, certiorem esse quacumque alia etiam Mathematica; quòd de cæteris certum esse non liceat, nisi prius constiterit Deum esse, neque esse fallacem. *In Sexta* ratiocinatur, esse aliquid, præter seipsum, idest præter Mentem, ac specialiter proprium corpus, & quia habet Ideam corporis distinctam ab Idea Mentis, concludit esse proinde Mentem distinctam à corpore; ac exsistere sine illo posse. Quid de istis sentiam, cognoscere aoest. Cum conclusiones prorsum amplectar, nempe Deum exsistere, Mentem separabilem esse; non adrident tamen ratiocinia, quibus ille putat se eas demonstrasse. Hæc & non habui, & habui scribenda. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, v. Non. Maias M. DC. XLI

EIDEM.

NE sit molestum, OPTIME PRINCEPS, monstrari à me tuas literas; id enim simul tuâ, meâque, & Reipublicæ interest. Tuâ interest; quia tametsi tibi non alius studiorum sit præfixus scopus, quàm vt quæ negotiis intercurrunt otia non inutilia exigas, & honestissimam voluptatem rerum gerendarum curis intermisceas, non est tamen nihili habendus, qui honor blandè vestigare, vltróque ambire virtutem soler, etiam inuitam. Meâ interest; quia licet & mihi studia ipsa sint pretium, non potest nihilominùs gloriosior fieri accessio, quàm si boni, doctique omnes probari tibi ea nouerint, ac me eum esse, quem tu tam bonus, támque doctus Princeps tantopere ames. Interest Reipublicæ; quia in hac tanta peruersitate celari non debet tam tarum exemplum, quo edoceantur Proceres quantum virtus, ac eruditio cohonestet amplam fortunam; & sentiant minores vellicatam antem, quasi suppudere illos debeat temporis iacturam vltrò facere, ac te indefessum in Artibus bonis excolendis non imitari. Quod me attinet, nullus actior insigi valeat stimulus, quàm ex perspecto illo ardore, quo caues adeo sollicitè, ne dies abeat sine linea, ac censes illum planè periisse, in quo non quidpiam legeris, scripseris, fueris meditatus. Perge modò, OPTIMA PRINCEPS, quando tua hæc studia sunt non solùm tibi oblectamento, sed aliis etiam emolumento; & sic habe, tantò tuam gloriam pleniorem fore, illustriorémque, quantò pauciores æmulos habueris, parem neminem. Significauit BeReculius quemadmodum te gesseris erga meum illum Antistitem; id ipse totum refero ad amorem erga me tuum. Conuenit ille cum meis Collegis, & meo quidem vnius damno, præter fas, & recens, antiquúmque ius; Sed nempe agendum interdicto erit, vt iure, præsénsque eò restituar, vnde me ille iniuriâ, absentémque deiici suis technis curauit. Tu Viue, & Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, VI. Eid. Maij. M. DC. XLI.

Eximio Viro RENATO CARTESIO,

PETRVS GASSENDVS S.

VIR EXIMIE; Beauit me Mersennus noster, cum tuarum illarum sublimium de prima Philosophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præstantia, ingenij perspicacia, nitorque dictionis mirificè placuit, &c. Parisiis Eid. Maij M. DC. XLI. *Habetur sub Titulo, Disquisitio Metaphysica, seu Dubitationes, & Instantia aduersus R. Cartesium.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐ πράττειν.

NImis bonus es, qui ita me amas. Quòd dare illas literas te inconsulto nolui, publicarum rerum ignorantia fecit. Certè de tua beneuolentia diffidere me, non est quòd verearis. Literas ergo dabo, quia non improbas; verùm proxima solùm occasione. Nunc me quippe Mersennus noster facit occupatissimum, qui transmissurus crastina luce in Hollandiam Animaduersiones illas meas in Cartesianam Metaphysicam, donec exscribuntur, sollicitè instat. Heinc neque iam tecum agam pluribus; abundè erit, si gratias agam ob testationem affectus tui erga me constantissimi aduersus meum illum Antistem factam. Noluisti ipse literis tuis, quæ tua est moderatio, eos sermones significare, quos, satagente illo tecum redite in gratiam, habuisti de me; at illi profectò mihi innotuerunt. Quod scribis declarasse illum velle etiam mecum tedire; quî potuit seriò facere, quando interea omnem mei conciliandi ansam

ſam præſecuit? Scilicet mihi interea id iuris ſuffuratus eſt, cuius niſi ſim planè excors, atque improbus, dedicationem neceſſariam fecit? Nam ſi me ſolùm id attineret, condonarem facillimè; at Beneficij mei ius eſt, quod vt illibatum accepi ab Anteceſſoribus, ita ad Succeſſores transmittere teneor. An committam, vt illi mihi vertere olim opprobrio poſſint, quod in me ſatis aut animi, aut fidei non fuerit, vt vſurpatorem ſinerem impunem? Videre profectò ne poſſe quidem Eccleſiam prius repetere, quàm in integrum fuero reſtitutus. Et Spinoſa quidem Vir optimus; ſed facilem nimium ſeſe præſtitit, cùm de iure me attinente, & de quo non fuerat controuerſia, ita permiſit tranſigi, vt ipſe ſpoliatus eo fuerim, & homo infenſiſſimus, cui cordi magis nihil fuerat, illo tanquam præda exſatiauerit ardorem hoſtilem. Sed hem quo abripior! id ignoſce ac benè Vale Decvs Principvm & Præſidium meum. Pariſiis, xvi. Kal. Iunij, M. DC. XLI.

Quòd iter ſuſceptum vertat proſperè, è pectore voueo. Literas hac vice non habeo à noſtro Bereculio; ſed ſuperiore geminas habui. Cum Ber-villæ memineris, an-non patiere heic adiici quam multam illi ſalutem dico? Peireskij Vita eſt tandem ſub prælo. Vale iterùm.

EIDEM.

Perſcripſit ad me Bereculius Antiſtitis mei pollicitationes. Illis diffido, quia noui, quàm modicæ fidei Vir ſit. Quòd ſciam certè, niſi aduerſum me promiſſis ſuis nunquam ſtetit; Sed nimirùm voluit abs te reconciliatus diſcedere; fretus interim tranſactione, quam aduerſum me pepigit, vel potiùs extorſit. Et vis ſcire, quid cogitârit? Videlicet poſſe humanitùs quidpiam tibi, mihive contingere, priuſquàm de iure controuerſia fiat. Profectò, ſi homo ἀναλφάβητος, Græcam non affectaſſet fidem, declaraſſet ſchedâ tibi conſignata velle ſe nihil meo iuri, ea tranſactione derogatum, & rem conſtare integram donec pleniùs cognoſceretur. Non fecit? Scito anguem latere. Cur verò putas illam ad calcem conditionem appoſuit, vt niſi iura ea tranſactione ſibi tributa conſequeretur, non ſtaret ipſe cæteris? Cur, inquam; niſi quia agnouit iniuriam mihi à ſe illatam, nec potuiſſe Collegas meos in ipſum transferre meum ius; ac intereà putauit omnem conquerendi anſam mihi adimi, quod ſecus Capitulum totum in me-met veluti armarem, quaſi aduerſus fœdifragum, inſtaurandíque belli authorem? Clauſula ſanè inſolita, naturæ contractus aduerſa, & de qua (ſi id per amicos à me ſalutatos liceat dicere) ne Normanus quidem quiſpiam cogitaſſet. Ac non me latuerat quidem eius mens; ſed accipio ecce Diniâ literas, quæ illam planè perſpectam faciant. Quid te his tamen rebus detineo, Hvmanissime Principvm, quaſi nihil poſſim ſcribere, quod ſit tibi lectu iucundius? Condona, quæſo, animi motus, qui frangi poſſe viſi non ſunt, niſi ad te appellerentur. Niſi tam bonus, tam mei amans, tam tui eſſes ſimilis, non effunderem iſta in tuum pectus. Aliàs agam de aliis. Nunc ſaltem tacendum prætereà non eſt, quod Bereculius adiicit, non potuiſſe omninò te, qui es Hominum manſuetiſſimus, tam aduerſus Antiſtitem, quàm aduerſus Spinoſam bilem continere. Qua de re quid dicam, non habeo niſi quod nimiùm fœlix ſum, qui te erga me talem habeo. Viue igitur, ac optimè Vale, Decvs Principvm, & Præſidium meum. Pariſiis, ix. Kalend. Iun. M. DC. XLI.

Antonio Godello, *Graſſenſium Epiſcopo*,

Petrvs Gassendvs S.

Paucis ac ſerò reſpondeo, Præsvl Optime; ſed perſpecta nempe tua bonitas opinionem facit peccandi impunè. Reſcripſiſſem tamen maturiùs; verùm is codex, intra quem latuit præclara tua Epiſtola, eſt nuper dumtaxat Belgenſerio miſſus. Nunc, niſi ſcribo pluribus, concurrenteis, neſcio qua ſorte, occupationes poſſum cauſari. Et perrumpo nihilominùs, quòd treis denique verſus, quàm nullos dare ad te præſter. Id præſertim, quia Bereculio te eſſe Aquis-Sextiis, meminiſſéque mei nunciante, vellicari aurem non abs re perſentio. Suppudet quippe videri me præ negligentia immemorem tam virtutis tuæ eximiæ, quàm amoris erga me tui. Peireskij Vita mandatur iam typis, foliorum formâ quadripartita; eáque erunt, quantum coniicio, numero prope ſexaginta. Quintum iam-num excuditur, pollicetúrque Typographus operam ſatis diligentem. Quod tu ſcriptum probas, non de opere, ſed de materia accipio, quæ haud-dubiè ſuperat opus. Agnoſco interea candorem, ſed non ſine beneuolentia, quæ imponere tibi potuit. Vtcumque ſit operam dabo, vt in me obſeruantiam, gratitudinémque deſideres nunquam. Vale, Pariſiis, ix. Kal. Iun. M. DC. XLI.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs Εὐπράττειν.

Si ex me quæras, Optime Princeps, quid iam rerum agam, paucis referam. Noſti varia Experimenta, quæ circa res proiectileis, deciduáſque per-acta ſunt, cùm per ſuperiorem Autumnum, quà curru, quà equo perluſtrares Prouinciam, & Triremi celerrima tenderes Maſſiliâ Caſteldifium verſus. Quippe non modò te auctore plærique illa exſequuti ſunt, ſed præiuiſti quoque ipſe, & vt egregiè perceperas, ita eximiè ediſſeruiſti quî contingeret, vt omnes motus rerum à nobis tam emiſſarum, quàm dimiſſarum perinde fieri apparerent, ſeu id corpus, cui inſiſteremus quieſceret, ſeu moueretur. Ego ſubinde ad

ad Amicos in hanc vrbem ea perſcripſi;& quia fuere à quibus fides non-niſi ægrè impetraretur, ideò conſcripſi vberiores ad aliquos Epiſtolas, quibus causâ expoſitâ eximetem admitationem. Oſtendi nempe id potiùs fuiſſe futurum admirabile, ſi lapis ſurſum ex curru aut equo, vel naui tranſlatis proiectus in ipſam manum non recidiſſet, aut ſi ex ſummo malo dimiſſus, non decidiſſet in pedem mali. Nunc igitur præcipuas duas eiuſmodi Epiſtolarum volentibus ipſis tettactò, ac vt euulgentur vltrò patior; etiam poſterior, quâ oſtenſum eſt Copernicæam (niſi Pythagoricam potiùs, & Platonicam) de motu Terræ opinionem impetendam eſſe argumentis firmioribus, quàm quæ vſurpare eſt moris. Id ſtupore profectò dignum, homines non è vulgo modò, ſed eruditos etiam, & ex Philoſophis, Mathematicíſque maximè illuſtreis obiicere experimenta, quæ neque ipſi fecerint, neque ab expertis acceperint; ſed quæ putent ita debere neceſſariò ſuccedere, vt perfeciſſe illa ſe iactitare non erubeſcant. En præ cæteris Clauij verba, *Pari ratione efficeretur lapidem, ſeu ſagittam aliquam magna vi ſurſum directè proiectam non in eundem locum recidere, veluti in naui aliqua celerrimè mota accidere conſpicimus.* Quid tu heic dicas, qui in naui celerrimè mota, ſecus accidere conſpexiſti: Et ſi dixiſſet quidem ille, *veluti probabile eſt, aut veluti ferunt, qui fuerunt experti*; ſolam vel negligentiam, vel credulitatem cauſarer; at cum id dixit, *veluti accidere conſpicimus*; ſit ſanè cur præterea ſummam admiter ſecuritatem. Tu benè Vale, PRINCIPVM, DECVS. Scripſit ad me nuper Arnulfus (affinis ille ſcilicet, hoſpéſque Draguiniani meus) timere ſe quidpiam à Conciuium malè animatorum technis; ſi te adierit, certus ſum te illi præſidium ſolitum non denegaturum. Iterùm Vale, Pariſiis, Kal. Iun. M. DC. XLI.

EIDEM.

NE mirere, OPTIME PRINCEPS, ſi immoderati iſteic ſint feruores; tales certè heic quoque vigent, quales via ſentit Aftica. Ac furtaſſis quidem videri penè intolerabiles poſſunt, quòd repentè ſubiecrint; quòd diuturnis, exquiſitíſque frigoribus ſucceſſerunt: ſed vt vt ſit vix medio Iulio exſpectatus fuerat æſtus importunior. Hæc verò rerum eſt inconſtantia, quæ humanam omnem prouidentiam eludit. Nam ſuas quidem cauſas hæc habent; ſed ſagacitati noſtræ nuſquam obuias. Sol diſpenſator eſt caloris, quo accedens ad nos Æſtatem, abſcedens creat Hyemem; at cùm incedat, vno tenore; cur non vno quoque tenore increſcit, ac decreſcit calor? An-non eſt neceſſe cauſæ interueniant, quæ & hane interruptionem faciant, quæque & media Hyeme æſtus, & media Æſtate excirent algores? Eæ ſunt ergo cauſæ, quas dixi fugere humanam ſolertiam. Repetunt ipſas Aſtrologi ex Schematiſmis Siderum; ſed hæ non poſtremæ illorum ſunt nugæ. Quippe Schematiſmi len- tiſſimè fiunt: ſunt hæ mutationes prorſus repentinæ. Et ſi fierent quidem propterea ex Sideribus quædam veluti ſpecula, quæ radios Solis nunc collectos, nunc diſperſos tranſmitterent, id quandam veri ſpeciem præferret; nunc verò illi orbiculi nunquam ſeſe ita componunt, vt variationem facere alieni, vel ſui caloris, ſenſibilem poſſint. Videntur ergo potiùs ex ipſamet Terra cauſæ repetendæ, ex qua Auſtrini halitus per Hyemem ſuborti tepotem inducunt, Borei per Æſtatem feruorem tetundunt: ſed quis eſt idcircò adeò oculatus, vt quibus diebus, quibuſve horis huiuſcemodi halitus ſint ſubortituri proſpiciat? id garriunt quoque Aſtrologi; ſed nempe vt ſolent humanos euentus. En famulus meus correptus eſt febri; ardent viſcera; arteriæ ſubſiliunt: requirunt illi cauſam ex Aſtris, ac Natalitio Themate; & verò ipſe proximam, recentémque non neſcio cauſam. Præclarè penitùs vt noſti; ac me ediſſeruiſſe aliàs memini, ille Poëtarum Coryphæus,

> Ὢ πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται·
> ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
> Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.

Quod in hunc modum interpretor:

> *Eheu! quàm grauiter mortales Numina culpant?*
> *Quippe mala à nobis aiunt accedere; at ipſi*
> *Stultitiâ propriâ, haud fato, mala perpetiuntur.*

Sed modus eſto. Quas heic adiungo literas à Roberto meo tranſmittendas habui. Manda quæſo tuorum alicui, vt tranſdat illas, quò deſtinantur. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, VII. Eidus Maias M. DC. XLI.

EIDEM.

SCribebam nuper de repentinis mutationibus Aëris: id comprobatum peropportunè, cùm temperati feruores ſunt, vno, altero-ve poſt die. Ecce enim vernante cælo frequentes pluuiæ, tonitrúaque, & hodierna etiam hac luce à tempore ante-lucano. Quàm delectabit, ſi inaudiero parem iſtheic eſſe temperiem, vt quia ſcribis te in oram Prouinciæ orientalem excurrere, ſalubriùs, gratiúſque excurras? videlicet non tuâ ſolùm, ſed meâ quoque intereſt (ne quid dicam de cæteris) vt valeas, & iucundè valeas. Heinc timerem magis; ſed compertum habeo, quanta eum incolumitate, ſuauitatéque poruetis in eadem regione ducere Æſtates. Id debetur tuæ virtuti, quæ ad omne cælum corpus compatat, animum ad omnem fortunam. Eadem eſt enim, quæ temperantiam, æquanimitatémque præſcribit, quarum ope & ſanitatem, & alacritatem tueris. Ita maximum tibi adeſt bonum, quo frui per naturam licet, ſana in ſano corpore mens. Nihil eſt opus te admonere, vt perenne id facias; qui apprimè noſti quàm pretioſum ſit, quàm non poſſint imperia.

omnia, diuitiæque omnes cum illo conferri, doles te negligentiùs solita studia colere per has bellorum occupationes; sed non ignoras ea nos lege, conditionéque esse natos, vt vndique esse beatos non liceat. Voluptas aliunde non exigua est, in commune bonum conuertere vota; populos commissos probè regere, quam nactus es Spartam, illam exornare. Denique negligentiam illam cum ea compensas diligentia, qua libris dimissis, rebus ipsis studes. Quippe tua studia vmbratilia tota, quemadmodum nostra non sunt; sed intermistam, vt plurimùm contemplationi actionem habent. Est verò cur intereà Reipublicæ literariæ nomine tibi gratias agam, quando sic amas literas, vt perire existimes, si quid temporis illis non impendis. Macte porrò animo esto; nam quidquid agas, semper studes, qui dies, horásque ita dispensas, vt nullam frustrà exigas, nullam non impigrè, honestéque ducas. Viue modò diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum, Parisiis, postridie Eid. Iun. M. DC. XLI.

EIDEM.

POstridie quam nuperas scripsi, accessit Laurentius Aquensis Consiliarius, inuisurus (quod fecerat nondum) Abbatem Campinium, Virum optimum, & Germani instar, obseruantissimum tui. Discessurus voluit me etiam coram videre, & alloqui: quare euocatus ex Musæolo ad salutandum ipsum processi. Datis, acceptísque communibus de valetudine verbis enarrauit vultu, &, vt apparuit, pectore in lætitiam effuso, scripsisse se pridie ad te vltróque tuam in impetranda redeundi licentia opem implorasse. Protulit etiam, ostendítque Epistolæ suæ exemplum, innuens, si potuisset, eam stylo supplice magis contexere, fuisse haud-dubiè vsurpaturum. Insinuauit quoque, si tam ipse, quàm Socius potuissent literis reddendis clariores viros deligere, haud quaquam fuisse neglecturos. Cùm recitasset quid in Prouincia, quid in Aula actum, non actum-ve foret, subdidit se, vnà cum Socio conuenisse Parentem tuum, itémque Chauinium, & Abbatem Victorianum, vt submissam tibi mentem testarentur, possént que tuam beneuolentiam Viris eiusmodi intercedentibus conciliare. Denique adiecit me sibi rem facturum gratissimam, si ad te scribens, summum ardorem, quo præsidium tuum expetit, efflagitátque, significarem. Excepi ipse lætari me, apprehensum denique filum, quo se ex mæandris subducere posset. Conscriptas ad te literas, & argumento, & stylo, & manu reddentium fore non ingratas, PRINCIPEM te esse summè generosum, ac bonum, & qui inuictus cætera, sinceris tamen precibus, affectibúsque sis non inuictus. Præclarè actum erga Patronos, qui tui tam studiosi sint, in quos sis ipse adeò propensus. Me nullo planè habendum loco, qui nullus esse apud te debeam, nec possim nisi temerè talibus Viris interuenire. Ausurum tamen, quia id vellet, suggerere ipsius pronam, & ad omne obsequium comparatissimam voluntatem. Quod superesset, pergeret modò, quo dextro pede occeperat. Hæc summa est, OPTIME PRINCEPS, consertorum mihi cum ipso sermonum. Ac datam quidem libero fidem, dum, quod expetiit, exsequor; sed interim tamen quo & decet me, & tuâ interest, candore, id præsto, quin-etiam neque consilium, neque suasionem adhibeo; cùm tu sapientior, meliórque sis, quàm vt præter nudam historiam, aut face, ad diiudicandum, eligendúmque quod optimum; aut stimulo ad exsequendum, prosequendúmque indigeas. Vale optimè, ô PRINCIPVM DECVS, Parisiis, XI. Kalend. Iul. M. DC. XLI.

EIDEM.

RVborem creas, OPTIME PRINCEPS cùm iis me elogiis, quibus sustinendis sum impar, exornas. Sed nempe, vt Parentibus filiorum næui lumina sunt: ita verendum est, ne tibi cuius est candor eximius, amor ille tantus, quo me prosequeris, imponat. Ego profectò longè absum, vt in me, quam præsumis scientiæ plenitudinem agnoscam; quippe qui non Oceanum, sed nec riuulum, aut ne stillam quidem posse summis labris attingi confidam. Tametsi enim eius scientiæ, quam appellare τῶν φαινομένων, seu Historicam soleo, consequi possim aliquid; illius tamen percelebris, qua intimæ rerum naturæ, proprietatésque cognoscantur, ne atomum quidem mihi-met polliceor. Hæc est, quam Deo totam concedo, qui, cùm Naturæ opifex sit, solus habere perspectam sui opificij rationem possit. Et considera quidquid primum in rerum natura occurret, Animal, Plantam, quidvis aliud: non omnes simul Philosophi caussas germanas proximásque, & modum aut artem structuræ illius vnquam explicabunt. Vnus qui fecit, dicere potest; at nobis homuncionibus præter stuporem, superest nihil. Fœlices nihilominus, quibus Diuina bonitas spectaculum tot operum admirabilium non inuidit. Videtur author ille Naturæ sese habere vt artifex, qui fabricatus Dædali statuas, aliáque id genus stupenda, ipsa quidem propalam faciat; sed interiora tamen illa machinamenta non reuelet. Quare, vt satis esse spectatoribus debet oculos pascere incundè, neque aut conqueri de Artifice, aut se habere miseros debent, quòd illius solertiam non complectantur animo; ita nobis in pulcrum hoc Naturæ Theatrum admissis, sufficere debet tot rerum, quæ in illo exhibentur, contemplatio suauissima; neque iure possumus aut cum Deo expostulare, aut infœlicitati cuipiam vertere, quòd ipsius quoque peritiam in iis condendis non assequamur. Ac sapienter sanè ille sic prouidit. Quippe non iam admirationi, aut venerationi hominibus foret, si supra homines nihil saperet, ipsíque eius industriam se

consequu

consequutos gloriari possent. Vides proinde, quæcunque sint Scholarum pollicitationes, qua de scientia ego desperem; vides quam ausim prosequi, dum τῶν φαινομένων, seu historiâ rerum, hoc est ipsa effectorum τοῦ Δημιουργοῦ, sum speculatione contentus. Sed & vide quæso, an id sit, quod vocas altum sapere; cùm me ex gradu illo summo sublimis Sapientiæ demittam, & hanc humilem, cuiusque è vulgo nemo non sit capax, consecter. Vtcunque sit, aurea profectò, ipsóque digna Apolline tua illa sententia, de Veritate cùm agitur; non esse, quod Aristotelis aut Platonis simus studiosi. Dicendum aliàs de illa erit. Nunc, ne sim nimius, finem facio; apprecatus tibi omnia prospera. Viue & Vale Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis iv. Kal. Iul. m. dc. xli.

EIDEM.

Qvod cœperam nuper dicere, resumo; ne videar illam adeò præclaram de Veritate sententiam absque tessera dimisisse. Imprimis verò illud occurrit, tam Aristotelem, quàm Platonem reuerentiores fuisse Veritatis, quàm vt sese illi prætulerint; qui si prætulissent, non esset profectò quamobrem ipsos reueremur. Quippe Sapientiæ professores ob id solùm suspicimus, quòd docere illos arbitremur vera; nam si profiterentur falsa, ecquis ad illos accederet? Itaque ipsa Veritas est, cuius vnius studiosi sumus, & cuius speciem induat oporter, si quid falsum prosequimur. Videlicet ne mimi quidem, picturæ, & alia, quibus decipimur, delectant, nisi quatenus præ se ferunt similitudinem cum vero. Vnde & constat quàm sit preciosa, quàm diuina res Veritas; cuius sola vmbra tantoperè placet. Quàm optandum proinde foret, vt humanum genus aperiret oculos, quo Veritatem potiùs ipsam, quàm similitudinem, aut vmbram & agnosceret, & consectaretur. Ecce enim fucus obtenditur rebus, quo solo abducimur; neque interim vera bona aut cogitamus, aut discquitimus, aut discernere ardenter studemus. Quare nec mirum est, si rerum veritate non perspecta, atque idcircò si naturæ voce, seu ratione non exaudita, cœci nos motus abripiant, & quasi cynosurâ destitutos in scopulos, breuia, syrteisque coniiciant; Donec profectò quid reuerà, quid apparenter solùm sit bonum, non satis internoscimus, inuoluunt nos, seu potiùs obruunt cupiditatum inanium fluctus; & quia illis metas secundum naturam non præscripsimus, longè omninò absumus, quàm vt nos ad portum patiantur perduci. Is portus Tranquillitas est, quam cùm nemo non appetat, nemo non passis velis declinat. Quid enim aliud agimus, dum libidini, ambitioni, auaritiæ laxamus habenas? dum odiis, iniuriis, rapinis, bellis, cædibus, proditionibus Cælum cum Terra commiscemus, & societatis humanæ iura susque déque euertimus? nisi non harum perturbationum origo, & causa ignorantia est; quæ, dum Veritatem studiose requirere negligimus, tenebras facit, ac intereà occupat, tenétque imperium. Sed vetus nempe querela est; neque cum rebus humanis ita benè agitur, vt cessare potiùs nostris, aut futuris, quàm præteritis temporibus, debeat. Tu inter has publicas turbas placidum illum animi statum, quod facis, constanter tuere. Viue diu fœlix, & Vale, Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis, iii. Non. Iul. m. dc. xli.

EIDEM.

Veniam dabis, Optime Princeps, si paucus prorsus versus dem: sed nempe scriptioni destinatum tempus suffuratus Amicus est; cui omni officio fuit satisfaciendum. Id licere mihi putaui per te, qui tantam fecisti de te confidentiam. Fiet aliàs Deo volente cum hac iactura compensatio: quamquam iacturam non dicerem, nisi ipse pro tua immensa bonitate ita sentires. Quippe esset potiùs lucro apponendum, si quod legendis literis meis tempus detetis, ad alia referres. Tu præsertim, ac isto quidem difficillimo tempore; quo sustines tot, ac tanta negotia. Accepi nimirum, quas habuisti causas, vt Prouinciæ metuetes, & singulariter prouideres. Vides intereà casum insignem, quo hostes recens perculsi sunt; cùm esse nihil potuerit eâ, quam sunt adepti victoriâ luctuosius. Fortunet Deus prosperè omnia, téque Imprimis incolumen seruet. Viue diu, & Vale, Decvs Principvm, & Præsidium meum. Parisiis, iv. Eid. Iul. m. dc. xli.

EIDEM.

Nihil fuerat opus, Optime Princeps, conscribi ad te Cartesianæ Metaphysicæ argumentum; quando ea iam excuditur, Mersennúsque noster editionem curat. Ita ipsemet est nuper confessus, qui initio celauerat; adiecitque imprimi vnà cum Obiectiones alias, tum Animaduersiones meas solutione iam à Cartesio missa. Requisiui ipsum, vt mihi illius copiam faceret, cum verò tergiuersaretur, an-non facis, inquam, quòd Antagonista se acerbiorem præbuit, veretisque ne ex lectione aliquid molestiæ creetur? annuit ingenuè; tum autem ego, Tu non igitur me sat nôsti, qui si quid rationis occurrat, ardenter excipiam; si quid stomachi, facilè condonem? dedit itaque demum pellegendam. Cùm perfecissem, quàm benè, inquam, mecum agitur, quòd meæ Animaduersiones secundum totam seriem cum Responsionibus imprimantur! quippe erit vnde Lectores æquum de controuersia, déque stylo iudicium ferant. Hæc ipse ad illum: Tu Optime Princeps, cum liber erit præ manibus, quid id totum sit, vberiùs cognosces,

Heic solùm addo, per-mirum esse, quàm simus quisque nostri amantes, quàm sententiæ semel insixæ tenaces, quàm contradictionis minimè patientes! Cúmque id minus quemlibet deceat, tum præcipuè virum sapientiam professum, qui dignus esse eo nomine, nisi pro scopo habeat veritatem solam non potest. Non modò enim æquum videtur, vt patiamur Placita nostra controuerti ab aliis; sed etiam vt ipsimet nos veritatis ergo, ipsa euertamus. Digna sanè vox Aristotele, *δόξειε δ᾽ ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι, καὶ δεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας.* Sequitur, quod nuper innuebam, *ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν*, hoc est Platone, ac veritate, *ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν.* Sed hæc, & alia tu meliùs nôsti. Viue diu ac Vale, DEEVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis XIV. Kal. Augusti. M. DC. XLI.

Bervillæ semper salutem nuncio. Scribo ad Valtortam, vt illi commendem mei cuiusdam agnati causam: nisi tecum sit quæso te, vt tuorum quispiam meas literas ad illum transmittas. Iterùm Vale.

EIDEM.

ERam nuper apud Thuanum, cùm Princeps, Antistésque Metensis eò adueniens, post consertos quosdam sermones, ecquis Vir essem requisiuit. Cùm Thuanus verò, Puteanúsque dixissent ad aurem esse me virum Prouincialem, quem tu amore tuo dignareris, dici non potest, quanta me derepentè in tui gratiam humanitate fuerit complexus. Cœpit subinde facere palam quantum te Cognato gloriaretur, lætaretúrque; quanta eximiam tuam virtutem, cuius exempla retulit, veneratione prosequeretur. Non refero pòrrò, vt omnes & assenserint & symbola contulerint; id solùm attingo, vt nôris quanti ab illo Principe fias; quanti ab omnibus, qui te nôrunt. Quin etiam talia non scriberem, si vel facere aliquam tibi assentandi opinionem possem; vel te eum nossem, qui ad vanam ostentationem ista referres. Sed nimirùm tu sic me amas, vt nouam quandam abs te gratiam inire necesse non sit: ego tuæ virtutis eam habeo rationem vt incentiuum facere, potiusquam remotam contendam. Et teneris certè vel ex eo, pergere constanter, quò cœpisti gressu; quòd in oculis omnium, clarissimáque luce verseris; neque potes non in hac morum peruersitate esse exemplo, cuius, quibus iunati sunt veræ virtutis igniculi æmulatione accendantur. Quàm, putas, verò res est diuina, dum hoc tramite indeflexus incedis, spargere te interea, & dum nihil cogitas, odorem, quo alliciantur plurimi, inducantúrque in eandem viam? Macte proinde animo esto, & quod agis, id semper age; sic enim demum poteris inter Heroës locum habere. Eò multi aspirant; sed quia interim virtutem non-nisi fucatam sibi statuunt ob oculos, ideò lactantur inani spe, exeidúntque ingentibus ansis. Viue modò diu, ac Vale, DEEVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, VII. Augusti, M. DC. XLI.

Obsignâram iam Epistolium, cùm redditæ mihi tuæ literæ sunt, ipsis huius Mensis Eidibus conscriptæ. Restraui ergo, sed eo solùm fine, vt significarem mihi redditas: quippe non-nisi proxima occasione iis responsurus. Ber-villam iubeo semper saluere. Vale iterùm.

EIDEM.

PErspecti mihi labores sunt, quos in communiendis iis locis, quibus aliquid timetur, impendis. Et quereris quidem non sine lepore ex nihilo nihil fieri; sed cùm opis diuinæ sit ex nihilo nihil facere; proximum tamen ipsi est, pauca ex te facere multùm. Haud malè proinde ominati sunt, nec meriti malè de tua prouidentia, qui à te tantum operæ ex subsidiis tantillis sperârunt. Quippe, vt non aliud, hoc saltem fecere, vt te tutelæ Numinis creditum esse constiterit. Heinc est tua illa [illegible], quâ gloriari potes eadem naui te, ac tuam simul fortunam vehi. Fortunati nimiùm, qui tecum vehuntur? Populi fœlices, sua si bona nôrint! Perge modò, OPTIMS PRINCSPS, grandi hoc passu incedere; gerentem quippe hos animos Numinis fauor destituet nunquam. Gratiam facienti quod in se est non denegari, tritâ sententia: tu verò vota non concipis, nisi admota atarto manu. Ista nec de te nimiùm spondeo, nec præ segnitie Cælum fatigas, sed cùm præstitisti, vt per te nihil stet, vt Deus omnia fortunet, voues. Nôsti eiusmodi consilium ne Ethnicos quidem latuisse, qui adiuuari forteis à Diis, & Deos omnia vendere laboribus pulcrè senserunt. Nôsti Diuinam, Primámque causam se solà non agere omnia, quæ & Secundas cùm fecerit, eas sanè esse nequicquam noluit. Quare optas quidem ab ea incrementum, sed & plantas, & rigas tamen. Quidni hac fretus conscientia, & tatus nihil prætermissum, serena mente constanter sis; qui vtcumque de prospero euentu securus non sis, nihil videas tamen, cuius te possit propter infaustum pœnitere. Apprecor ipse prospera omnia, infausta omnia deprecor. Sic Viue diu fœlix, & Vale. Parisiis, postridie Kal. Augusti M. DC. XLI.

Quod spes sit fore, vt Epistolium te Aquis-Sextiis conueniat, an-non feres heic à me dici, quando non vacat scribere, Bereculio nostro, atque ac Ber-villæ plurimam salutem? Vale iterùm.

EIDEM.

MEnsis prope est, ex quo ad te scribens memini Victoriæ, quæ non [illegible] verùm [illegible] victoribus fecit. Agnosces iam quæ non ouatio, sed [illegible] illis succedat. Videlicet, deiectâ Statuâ, basis quoque suffossa est; & qui erat Patuleius, factus est

eſt illis Cluſius Deus. Mirari profectò par eſt, nos heinc ſecuros maximè eſſe, vnde ante dies tam paucos timebamus quam-maximè. Sed hæc eſt nempe fœlicitas, hoc ſacrum conſilium imperans Fortunæ. Quippe cùm ſit ſagacitatis id conijcere, quod futurum eſt, tum prudentiæ præſertim eſt quidquid demum occurrerit, ſic temperare, vt benè vertat. Euentus plærumque in nobis non ſunt; at cùm cauſa cæca illos faciat, poteſt prouida ſic inflectere, vt nihil videatur non factum conſultò. Hoc ego ſatè dicere ſoleo, non tam quadrare circulum, quàm ex globo facere cubum. Nôſti enim quod dicitur,

Vt ſphære Fortuna, cubo ſic inſidet Hermes.

Quamquam quid ego iſta ad te; qui tantâ ſapientiâ omnia moderaris? Verùm condonabis, quòd exciderint ex recente memoria, ac præſentanea meditatione. Facile profectò non fuit non intendere animum ad inexſpectatiſſimum caſum. Voueo tibi nullum fieri improuiſum; nullum ex quo non te fortunatiſſimum probes. Vine modò diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Pariſiis, v. Eid. Sextil. M. DC. XLI.

EIDEM.

QVod dicis te veram virtutem non poſſidere, ſed optare, ex ipſa virtute proficiſcitur: Quippe, vt præteream hoc eſſe modeſtiæ, quæ ipſa quoque cum eſt ingenua, ac ſine fuco, Virtus eſt: Oportet profectò non inchoatam modò, ſed adultam etiam obtineat, qui veram atque conſummatam expetit ardentibus votis; Et diceret fortaſſis alius te ne iſtâ quidem deſtitui; ſed neque ipſe de te ſic ſentis, neque ſentire congruum eſt; quoniam ipsâ excideres, ſi te conſequutum putares. Noſſe vis, vt iſtud accipiam? Dicis ipſe egregiè veram virtutem eſſe immotam; Dicis Primo tantùm Motori conuenire, vt non moueatur: colligo ergo veram virtutem in Primo tantùm eſſe Motore. Et quia tamen de virtute, cuius homines valeant eſſe capaces, agitur; putârim id ſic temperandum, vt humana virtus conſiſtat in ſimilitudine cum Primo Motore, non omnimoda illa quidem (neque enim Dij eſſe poſſumus) ſed quantum quidem per humanam imbecillitatem fas eſt; adeò vt quiſque veram virtutem tantò magis obtineat, quantò obtinet conſtantiorem. Heinc accedere ad veram virtutem, eſt ad Deum accedere; hoc eſt, ad conſtantiam aliquo modo ſimilem immutabilitati Diuinæ. Et quia res eſt per ſe ardua, perinde eſſe mihi videtur, ac ſi quis non ſecundum flumen, ſed aduerſus, hoc eſt in ipſam ſcaturiginem nauiget. Vt enim faciliùs nihil eſt, quàm ſecundo flumine ferri; ita nihil procliuius, quàm delabi per viria, & vt labor eſt tendendi in fontem; ita difficultas inhianti ad illam quaſi originem virtutis. Quare vt nitenti in fontem quieſcendum non eſt, nè referatur ab ipſo fonte; ita aſpiranti ad ſummam virtutem connitendum perpetuò eſt, ne, ſi non faciat, ab ea recedat. Atque hoc tandem eſt, quod volebam, cùm fore dixi, vt à virtute conſummata excideres, ſi in ea eſſes opinione, vt te adeptum exiſtimares. Nempe hæc opinio feriatio eſt quædam, per quam non modò non promouemur, ſed etiam longè ſemouemur; ſicque comprobatur, quod ſæpe audiiſti, in via virtutis non progredi, eſſe regredi. Cætera aliàs, ne ſim iam nimius; intereáque exopto tibi non virtutem modò eximiam, ſed etiam virtutis eximiæ cumulatiſſimam mercedem. Benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, XVII. Kalend. Septemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

AN nuper contradictio fuit, cùm te virtutem eſſe immotam aſſerente, ſic annui, vt cenſuerim tamen non eſſe quieſcendum? Non videtur ſanè quando quidem virtus ipſa eſt Animi conſtantia, quæ conſtantiſſima cum eſt, tum demum vera virtus eſt; Neque enim eſt, cur putemus ſolam iuſtitiam eſſe conſtantem, atque perpetuam voluntatem, vt Iuriſconſulti definiunt; id ad virtutem omnem ſpectat; & vt conſtantia voluntatis tribuendi ſuum cuique eſt Iuſtitiæ; ita Temperantiæ honeſtè; Fortitudinis generosè, Prudentiæ ſapienter agendi. Porrò, quod nôſti habitum dici Qualitatem permanentem variis actibus comparatam; dictum habeto de Virtute, quæ habitus eſt, quæ permanens eſt, quæ repetitis actibus firmitudinem nanciſcitur ſuam. Vnde & ſicut deſuetudo habitus alios obliterat, ſic ſpeciatim ipſam virtutem, ac proinde, ne id eueniat, intermittenda actio non eſt. Quin-etiam tantò magis eſt ipſi virtuti proſpiciendum, quantò non modò ceſſatio lentitudinem in mentem inducit, ſed crebræ etiam ſunt occaſiones oppoſitorum actuum, qui in habitum contrarium detorqueant. Quippe vt deſint cætera, paſſiones continuò inſurgunt, quæ niſi Virtutis ipſius reprimantur imperio, eam demùm è ſolio deiiciunt, occupántque, & tenent arcem. Itaque Virtus quidem immota: ſed vt ſit, agnoſcis vt non ſit quieſcendum. Id fit, vt dum arbor tanto fit ſtabilior, quanto ampliùs radios agit; ſic nempe minùs & arbor ventis, & virtus paſſionibus cedit. Si placet, comparato quoque ipſas paſſiones cum fluctibus, Animum cum naui, facultates eius cum iuuenibus, quorum vt ille loquitur, alij malos ſcandunt, alij per foros curſitant, alij ſentinam exhauriunt; ſiquidem virtus denique ipſa ſimilis erit Gubernatori, qui clauum tenens ſedet in puppi quietus, nec (vt verbis eiuſdem dicam) facit ea, quæ iuuenes; ſed multò maiora, & meliora facit. Hæc ſatis ſunto. Tu autem Vale, Ocelle Virtutis, & PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, X. Kal. Septemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

FRigidissimum te Poëtam dicis; quid, si calidissimus fores? Noui sanè ingenium tuum ad maiora natum, maiora sectatum, non fuisse ardenter complexum hoc-ce eruditionis genus. Memini, quod abs te accepi, vix tibi semel iterúmque carmen aliquod excidisse; at simul noui quo enthusiasmo animi sensa exprimas; memini simul quo studio elegantiores Poëtas colas. Quare & minùs mirum est, si in versus omninò bonos, vel non cogitans interdum erumpas. Eiuscemodi profectò ij sunt, quibus Epistolam clausisti

Occidit fortuna Ducem, Martémque repressit;
Hostibus ecce suis palmam Rex præripit ense.

Agerem lubens Commentatorem; sed inseruisse in Epistolium, vt pretiosam gemmam sufficiat; quò nitorem tuum ad te referens, indéque splendescens gratiosius accedat. Adderem quoque ex me nonnulla; sed quid Anseri cum Olore? Sum ipse quippe longè frigidior, qui vix semel quoque decennio agitante Deo calorem concipio, ægréque tandem Apis Matinæ more, modóque, seu per laborem plurimum operosa paruus fingo carmina, vt verbis illius rem dicam. De reditu, quod admones, memento, PRINCEPS OPTIME, nondum esse annum exactum. Peireskij Vita iam-nunc primùm, vel potiùs tandem è prælo prodit, delibero autem quidpiam-ne præterea eo, quo superest semestri committam. Semestri dico; nam, vt quæ nôsti inita mecùm pacta compleantur, exspectandus est Martius proximus. Accepisti Comitia demum ad vmbilicum, quod aiunt, perducta. Ostendit in iis Robertus animos omninò ingenteis. Hugo quoque ille, cui vices remisi, ita gessit generosè, vt nihil sit, cur facti pœniteat. Abest vterque cum Gerenteo, cúmque illis Præsulibus, quos destinârunt Comitia ad dicendum Regi postremam salutem. Ego sic tibi salutem dico, vt te saluum velim in annos Nestoreos. Vtinam ita viuas, & Valeas, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, III. Kal. Septemb. M.DC.XLI.

EIDEM.

NOn est, quòd te heic multum morer, nam & superiore die scripsi per Veredarium publicum; & hasce credo cursori tuo comites libri, in quo es mihi prima, summáque camœna dictus. Is porrò liber exemplum est editæ nunc primùm Peireskianæ Vitæ, cui nihil potuit esse gloriosius, quàm & pro tuis votis conscribi, & tuis sub auspiciis in lucem prodire. Attexo ipsi duo Exempla, quorum, si per te liceat, alterum Valauesij sit; alterum Baronis Riantij; nempe istorum, secundum te interest prima omnium habere. Omnia incompacta; Sed ea adparo, cuiusmodi mox è Typographeio traduntur, ne cursore ex improuiso transeunte, imparata habeam. Adde quòd Valauesius, qui compactorem Peireskianum in ære habet, significauit velle se curare exemplum Musæo destinandum tuo: Neque ego non debeo rem facere illi per-gratam. Quæso te vt facias tu quoque, atque adeò iubeas tria simul Exempla ad memoratum Baronem mitti; is enim tradet artifici, qui tuum elaboret ex præscripto Patris. Hoc solùm volui; Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis pridie Kal. Septemb. M.DC.XLI.

EIDEM.

EN OPTIME PRINCEPS, quæ sunt vices rerum. Scripsi ad te ante sex menseis de negotio composito; & ante octiduum de pactis seruandis: Scribo nunc omnia ne quicquam acta, nihílque mihi superesse, nisi vt illud occinam, opera, & impensa periit. Quid, inquies, istud rei est? Vt paucis dicam, Regia Maiestas & Cardinalis Maximus irritâ, fecere tam Ebredunensem, quàm Arelatensem nominationem Agentium; Hugóque, cui ius cesseram, liberatus proinde fuit fide præstita de damno sarciendo. Heinc, cùm spes foret his ipsis diebus quatuor librarum millia, & intra sex menseis quatuor cætera persolutum iri; comprobaui quàm verum sit, spem vigilantium esse insomnium. Si nosse porrò desideres, vt se res in Aula habuerit; ecce quemadmodum Robertus, qui ipse interfuit, enarrauerit. Præsul Gratianopolitanus, cui Meduntensia Comitia priusquam distraherentur id commiserant muneris, coram Rege iam per-orârat cùm Agentes Cleri pro more, vt gratos haberet, ipsi exhibens, hoc abs Rege tulit Responsum, *Ego illos gratos non habeo, quòd nominati fuerint absque præscripto vllo meo; túque* (respexit tunc in Hugonem) *etiam pecuniam numerasti. Poterunt deinceps alij nominari, Cancellariúsque meum hac de re interpretabitur Placitum: Intereà Prior San-dionysianus Agentium functionem obibit.* Cardinalis quoque subinde per-oratione ab eodem facta, *accepistis,* inquit, *ipso Regis ore, quid velit circa Agenteis factum. Id significauit, me non inconsulto; ac, si quid fortè oblitus fuisset, qui suggererem præsto aderam. Quod ad Cancellarium remisit, ne hæreatis, aliò non tendit, quàm vt securos vos iubeat id iuris, quod cuique Prouinciæ ex ordine competit, sartum tectúmque seruatum iri. An tu verò* (oculos simul ad Abbatem Grinanium vertit,) *nominari iterùm possis, prouidebitur postmodum.* Et quoniam Hugo tunc requisiuit, num posset quoque iteratam nominationem procurare; *neque tu,* inquit, *qui numerasti, neque qui accepit, potestis.* Dicente illo, nec se numerasse, nec accepisse alium; & quam-vis Chirographo sese obstrinxisset, fecisse id tamen pro voto, atque applausu Comitiorum; nihílque actum in ea re fuisse, quod non esset agi consuetum pro Comitiis cæteris, quæ iuberent semper eum, qui cederet, præstari abs eo, cui cederet, indemnem. *Benè vertit,* inquit, *quòd non numerasti; sic quippe nihil tibi laboris in repetendo supererit. Quod spectat ad Chirographum, iubebit Rex illud Aresto rescindi.* Hactenus

ctenus ille retulit. Cum inaudiisset Andreas tuus eodem ipso die, quo hæc fuere peracta, sategit, ne, si fortè Hugo Arestum illud deposceret, ipse inauditus exciderem iure. Non sanè quòd velim, aut possim virum cogere, vt promissis stet, sed quòd æquum esse videatur, vt eorum emolumentorum, quæ per semestre tempus cepit, me quadantenus participem faciat. Heinc & rem mihi statim nunciauit, & Victoriano etiam Abbati, qui vt humanissimus est, tuóque amore reuerà dignus, omnem operam vltrò obtulit. Rediit iam Hugo in Vrbem, in eóque sumus, vt quid debeat, velit-ve commune facere noscatur. Scribo aliunde ad Andream, literas ad Bosserium dans, si quid forte Numina flecti Parentis interuentu possint. Sed facio solùm vt Amicis id volentibus satisfaciam: nam neque spes vlla affulget, neque si esset aliqua, non eam ducerem insomnio vaniorem, scilicet lactari iam dedidici, restátque solùm vt animum aduersus hunc casum obfirmem. Et nihil quidem fuisse in rem meam versum graue nihil est, id vnum angit, non superesse vnde me ære liberem, ac præsertim erga optimum Campinium, cuius in me amor tener nimiùm fuit. Verùm Deus ter-Optimus qua ratione sit prouisurus nouit. Viue tu fœlix OPTIME PRINCEPS, ac in annos Nestoreos Vale. Parisiis postridie Non. Septemb. M. DC. XLI.

Literas afferuo, quas scripsi postridie, quàm dedi ad te superiores. Ea sunt conclusa fasciculo Exemplarium trium Peireskianæ Vitæ, quem Cursor tuus receperat se hàc transeundo accepturum. Forté-ne transierit incompertum habeo, neque inuisens hoc manè Abbatem petere ex eo memini; sed si iam transiit leuis iactura, nisi quòd mihi fuisset pergratum id opus quamprimùm à te conspici. Vale iterùm.

EIDEM.

NIhil à datis vsque ad te superioribus literis ex Aula accipio. Hugo sic rigidè tuetur, & debere nihil à se, & sibi emolumentorum perceptorum nihil superesse, vt quod sperem penè nihil sit. Deus Optimus benè omnia vertat. De cursore tuo nihil audio; quare sepono Epistolium ante dies quatuordecim scriptum, quod vnà cum isto accipias. Exempla si deinceps mittam, id te præhabuisse nihil nocuerit. Do interea vt breuitatem qua iam vti cogor quodammodo suppleat. Nempe officio distrahor, quo me amicus expertus pridem nimis obsequiosum implicuit. Quid faciam tamen, quem Natura eius finxit facilitatis, vt quicquam Amicis leuioribus licet, recusare potis non sim? Tu benè, imò optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis Idib. Septemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

TRansiit denique Cursor tuus, discessitque heri ex hac Ciuitate. Non fui ego domi, cùm me requisiuit; at monstrauit ipsi meus famulus fasciculum ad te destinatum. Cur illum non detulerit, ipse-met tibi renunciabit. Literas attulit ab Andrea, quibus accepi, quod & Bosserius Abbati Campinio iam significârat. Euenit nempe, quod Amicis, Vates non malus, prædixeram, quódque ad te etiam memini perscriptum. Ipse, cùm omnia commiserim Diuinæ Prouidentiæ, tueri quantum licet εὐθυμίαν conor. Id solatio est, quòd nihil eorum, quæ mihi, Amicis-ve visa sunt, conducentia prætermiserim; quod superest, quódque in mea potestate situm non est, ne me frustra torqueat, animum contendo. Versabar heri, cum heinc abessem apud illustrem Cancellarium: Scilicet hac hebdomade videre me semel, ac iterum voluit, occasione Vitæ Peireskij, quam se pellegisse totam est testatus. De eximia humanitate, singularique eruditione, cuius specimen dedit, dicerem, nisi tu Virum abundè nosses. Demiratus sanè id sum; ac in illo potissimùm negotiorum mari immenso. Audio te in Vrbem breui rediturum, & quantum coniector, istæ literæ tibi iam reuerso tradentur: Faxit Deus ter-Maximus, vt incolumis redeas, sobolémque saluam, lætámque inuenias. Dicere non memineram scripsisse me ad Valesium, vt ex iis Exemplaribus, quæ ad ipsum transmissa sunt, quæque haud-dubiè breui accipiet, tibi offerat, quod & destinârat. Ac doleo quidem librum non citiùs incidisse in tuas manus; quando momenti licet non magni, habere te tamen primum oportuerat; verùm nôsti ipse, quæ obstiterint fata. Dum tu, quidquid demum id sit, æqui, bonique consulas, quod sanè facies, mitiùs feram. Diu, ac fœliciter Viue, atque adeò optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis XII. Kalendas Octobris M. DC. XLI.

Non vacat iam ad Berecullum, vt constitueram rescribere; Enim-verò, tu satis bonus, vt patiaris ipsi heic me, æquè ac Bervillæ salutem nunciare. Vale iterum.

EIDEM.

DEficiunt me verba, PRINCEPS OPTIME, quibus tua illa tam apposita, tam aurea, tam bona accipiam. Ecquid enim possit præclarius, animosiúsque depromere Philosophia tota ex diuite peno? Ecce nempe sic me affaris, vt me affari ipse debui, si is quidem essem, quem tu, dum scribis, esse peroptas. Certè, tametsi Sapientia me nihilo inferiorem Stilpone finxisset, non aliud mihi ipse dixissem, quàm quod tu me mones tuis literis. Iusserat Demetrius cum Megaram cepit, Philosophi domum intactam seruari; & cùm postmodum prouideret, vt restituerentur, quæ erepta fuerant, ea propterque ἀναγραφὴν τῶν ἀπολωλότων ab eo poposcerit, respondet vt Laërtius habet, μηδὲν τῶν οἰκείων ἀπολωλέναι, παιδείαν γὰρ μηδένα ἐξενηνοχέναι, τόν τε λόγον ἔχειν, καὶ τὴν ἐπιστήμην. Quæ proinde à Seneca merito iure exaggerantur, addente ipsum id respondisse, *cùm captâ Patriâ, amissis liberis, amissa vxore, ex incendio publico solus,*

& tamen beatus exiret. Ac nihil quidem simile iussit, qui fortunas meas cum aliorum fortunis coniunctas euertit; sed neque ego ea sum virtute, qui si periude fuissem rogatus, fuissem perinde responsurus. Tu verò, PRINCEPS eximiè bonus, ominaris melius de me, ac talem mentem, qualis fuit magni Viri interpretaris: Vtinam me dignum tuo iudicio præstem, eúmque me exhibeam, quem deprædicas. Ex hoc certè casu non potui non quodammodo conturbari; quanquam, vt ingenuè id dicam, nihil me mouit iactura propria, sed quam perpessutos Amicos persensi. Nam ad me quod spectat, tum pauca sufficiunt, tum interest parùm, quando-nam, & indutus-ne, an nudus sepeliar. Ad Amicos quod attinet; non ita possum fieri austerus, vt si quod illi pro nimia sua in me propensione patiantur detrimentum, non me afficiat. Quippe quod illi quoque innuunt, se mei ergo lenitet ferre, nescio quo pacto afficit magis. Si quid solatur, fati est rigor, dum patientiam facit necessariam, ægritudinémque inutilem monstrat. Quid de profusissima illa voluntate subiiciam, qua animatus erga me es? Profectò grates tibi dignas persoluere non opis est meæ. Facultates offers, neque ambigo, quin ex pleno offeras cõrde: At cùm te tanta bonitas deceat, esse à me debet non alienus pudor. Quamquam, ne putes me non satis de tuo candore dignè sentire, summam, quam ipse suggeris testaret confidentiam, nisi faceret ratio religiosum. Nempe non vererer facere versuram, commutare-ve debitum, nisi te in eo esse nossem, vt Maternam hæreditatem ære alieno liberam facias. Satis est proinde hanc affectus tui significationem habere, commendatámque facere, cum aliunde æquum non sit fieri tuis rebus malè consultum. Gratias hac quoque vice ago pro communicato illo carmine:

Gallia fert laurum, gestat Castella cupressum;

Quippe & ex ipso, veluti ex vngue fœlicitatem venæ agnoscere iuuat, ipse cum mihi recens nullum, quod reponam ad manum sit, attexo ecce Ἐπικήδειον μέλος, quod in Schickardi obitum excidit ante paucos annos. Habebis vnà fasciculum non aliorum carminum modò, verùm Orationis etiam Funebris, in qua vnum miror fuisse prætermissum. Memini antè Demetrij de Stilpone solliciti; Marcellum similem de Archimede gessisse curam: Dux Lotharingius, nisi aliud, hoc præstitit saltem memorabile, quòd in Tubingæ obsidione Schickardi virtutem reueritus est, cauitque ne ipsi, eius-ve familiæ à militibus noceretur. Hoc est, quod Orator omisit, quódque existimaui tibi virtutis amantissimo fore lectu non iniucundum. Ducere volebam lituram insertis de me versibus, at videri id vanius, quàm tolerare intactos potuit; cùm & nihil fuerit propter te necesse, qui & nôsti me non ambire elogia, & persuasus es me aliis de me plusquam mihi credere nolle. Fasciculum paullò grandiorem atteram; tu condonabis, mandabísque pro singulari humanitate ad Valauesium quam-primùm mitti. Viue diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, V. Kal. Octob. M. DC. XLI.

EIDEM.

SCripsit ad me Salzæus ille, qui te conuenit, vt literas ad Sabaudum Principem dares. Cùm fuerit verò abs te exceptus non modò pro eximia tua erga omneis humanitate, sed etiam pro tua erga me singulari beneuolentia, dici non potest quantâ lætitiâ exsultantem dimiseris. Quas ad me certè literas scripsit, testantur effusissimam; & quas mihi gratias ob se commendatum egit, peregitque, adeò vberes, feruidæque sunt, vt quàm fueris ipse in illum effusus, perspectissimum faciant. Teneor ipse quidquid gratiarum ab illo fero, ad te referre; cum alioquin εἰδέναι μὲν, ἀποδοῦναι δὲ non liceat per vireis. Sed nempe tu nimis es bonus, ego nimis sum imbecillus; tibíque aut affectus ille, quo in me propendes, temperandus est, aut ferendum si testationem gratitudinis haud æquam reportes. Studia mea in eo iam sunt, vt quas nôsti Commentationes Philosophicas digerere pergam. Quinquennium est, ex quo ad illas animum non appuleram, neque cogitabam quos de ipsis habeo fasciculos euoluere ante reditum in Prouinciam meum. Instigârunt tamen Amici, Luilletiúsque noster imprimis, vt quando eram in hac Vrbe Hyemem totam commoraturus, mandarem illos ad me transmitti, Ij ergo transmissi iam sunt. Quare & quas curas elapsis tot annis intermiseram, repeto nunc primùm. Supererant pauca ex Tractatulo de Causis, Fortuna & Fato; ea iam attexo, scripturus statim de Ortu, & Interitu. Nihil fuerat necesse id significare; sed tu is es, cui debeam omnium, quæ à me aguntur rationem. Fortè etiam, ne quid non nôtis subnotabo imposterùm quidquid dabitur comminisci. Nimirum satis conicio, quam gratam facturus tem sim. Vale interea quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IV. Non. Octob. M. DC. XLI.

Patere semper Bereculio, ac Bervilla salutem dici.

PHILIBERTO DE LA MARE,
Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

EST profectò, cur me ineptum, æquè ac negligentem habeas, qui cùm fuerim tanta à te humanitate prouocatus, nihil à tempore iam tanto in hanc diem responderim. Tantum proinde abest, vt culpæ excusationem vllam prætexam, quin me profitear prorsus indignum, quem vltrò honotaueris, quem deinceps, rogatus licet, beneuolentia prosequaris. Non etiam tantum est animi, vt postulare veniam ausim; quippe quam me nec promereri, nec iure sperare sim conscius. Vnum superest, vt me tibi sistam, ipse verò quidquid à me actum, non actum censeas, plenóque

plenóque facto arbitrio imperes, condonesſ-ve mulctam; πάρεργον certè eſt, quod ſubiicio, aliquam reſcribendi moram mihi ſubnatam ex occaſione diſceſſuri ad te Amici, quo non poteſt eſſe amicior. Scilicet cùm ſignificâris Peireskij memoriam eſſe tibi caram, ac meam qualemcumque opellam de eius Vita, ac moribus fore tibi non iniucundam, cogitaui ad te per illum eius Exemplum tranſmittere, haſcéque ſimul literas dare. Tu ſic accipies, non quaſi liber aliquid ex me habeat, ſed quaſi eius ſit argumenti, quod ſe ipſo ſit placiturum. Id ſi tuas ſenſiſſet manus, ecquo non ornatum decore prodiiſſet? (nempe modeſtè nimiùm agis, tuam induſtriam dum eleuas) ex meis habet non quod oportuit, ſed quod mearum virium, officiíque fuit: cùm is ſim, non quem depingis, ſed quem eſſe in votis eſt. Vtcumque fuerit, & meam ſegnitiem quomodocumque interpreteris, ſcito eximiam comitatem, qua te tam ſponte in me geſſiſti, hærere mihi medullitùs, méque adeò non fore nunquam vt tibi deuinctiſſimum, ita ad obſequium omne comparatum. Vale. Dabam Pariſiis, Non. Octob. M. DC. XLI.

SAMVELI PETITO, *Viro Clariſſimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

TArdè reſpondeo; ſed tardè nempe, quem deſtinaſti Librum accipio. Gratias pro illo habeo ingenteis, & qualeis tua virtus, amórque, quo me proſequi dignaris, merentur. Legam porrò ipſum, atque pellegam; ſed non quo ipſe, qui es Mortalium modeſtiſſimus, animo depoſcis. Faciam potiùs, vt ſegetem eruditionis demetam, neque enim poteſt non vbertima ex tam fetaci ſperari fundo. Non eſt proinde, cur à me aliud exſpectes iudicium, qui præiudicium heic ratum habes. Ipſe es, qui cenſere debes, ſeu quid eſt alienum, ſeu tuum, qui potes non aliena modò abſque liuore, ſed etiam tuam ἄνευ φιλαυτίας perſpicaciſſimus ſpectare. Mitto eam ob rem, quod ſpectes, ac cenſeas, Peireskianæ vitæ Exemplum, tametſi meum nihil eſt, quod ferre tuam limam poſſit. Habebis id verò in pignus obſeruantiæ erga te meæ, futurum alioquin pergratum ob deſcriptum Heroëm illum, qui te, dum vixit, plurimi fecit, tuique amantiſſimus fuit. Et commutario ſanè haud æqua, neque exquiſita compenſatio; at cum multùm deſit, reputabis tamen ſuppleri id ex animo, quo me tibi totum deuoueo. Tu me ſemper ama, & Vale. Pariſiis, V. Eid. Octob. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

SVperioribus literis, recepi perſcripturum me ſi quid comminiſcerer rerum. Nunc, cùm ea, quæ meditor ex media illarum, quas nôſti, elucubrationum ſint ſerie, operæpretium eſſe videtur ſeriem hanc prius retexere, vt quorſum iſta potius me, quàm alia habeant, perſpicuum fiat. Itaque cùm fuiſſet pro votis Luillerij noſtri, vt Epicurum calumniis, quibus à tot iam ſæculis infamatus fuit, purgarem, peruidi eſſe quidem præcipuè circa eius Viri doctrinam, Philoſophiam-ve incumbendum: At præmittendum omninò cenſui librum Apologeticum circa eiuſdem Vitam, ac mores. Nimirum, ſi ſemel conſtaret quanta honeſtate morum fuerit, tum poſſe eius Placita videri minùs improbanda. Sic Ariſtoteles teſtatur parem illam Epicureæ de Voluptate opinionem, quam Eudoxus profitebatur, fidem præſertim obtinuiſſe ex Temperantia profitentis. διαφερόντως γὰρ ἐδόκει σώφρων εἶναι, Quod de Epicuro ſanè dici potuit. Nihil verò neceſſe eſt, vt te admoneam, quemadmodum, ſi quæ ſunt Placita ipſius cum Religione pugnantia (vt nemo fuit Philoſophorum, qui non peccàrit aliqua) illa ſtudioſè impetam. Memini enim te perſpexiſſe, quæ fuerint ſpeciatim à me aduerſus ipſum in gratiam Prouidentiæ animaduerſa. Conſcripturo iam ſeriem mearum illarum Commentationum, ea cogitatio incidit, fore tibi non iniucundum, ſi ſummam quoque ſubiecero, quaſi exinde ſis habiturus operis totius Breuiarium. Quippe tametſi id non poſſit vnis peragi literis; nihil oberit, ſi in plureis aut in plurimas diſtribuatur. Quin potiùs fore id præſentio, vnde & mihi ſcribenti labor, & tibi legenti faſtidium leuetur. Quanquam videtur cogitatio concoquenda maturiùs: nunc enim primùm in mentem ſubiit. Quidnam facturus igitur ſim, proximæ literæ monſtrabunt. Tu intereà, ô & Præſidium, & dulce Decus meum Vale. Pariſiis, V. Eid. Octobris, M. DC. XLI.

Hac quoque vice Bereculo, ac Bervillæ ſalutem dico.

EIDEM.

PLurihus te iam affari non vacat; videlicet comparo me, vt Eclipſin Lunæ, quæ futura eſt hoc ipſo veſpere, obſeruem. Teneor tamen ſignificare redditas mihi fuiſſe tuas humaniſſimas literas, B. Dionyſij feſto conſcriptas. De iis dicenda multa cùm forent, attingo ſolùm fuiſſe te pro more tuo bonum nimis, cùm memorem tui me eſſe iuſſiſti. Quaſi verò aut tu is ſis, cui loco eſſe aliquo debeam; aut ego is ſim, cui excidere tantus ille amor, quo me beas, poſſit? Videor perſpexiſſe quò reſpexeris: ſed ſi me noſti, nihil eſt neceſſe, vt quæram, præſtem-ve ſponſorem. Talis ſum planè, qualis Ennius à Cicerone deſcribitur, haud magna in re, ſed fidei plenus. Quare & quidquid euenerit, ſecurus eſto neminem vnquam, quiſquis mortalium ille ſit, poſſe irritum facere, quod pactum ſatis ipſe cenſuiſti. Quod pollicitus fueram me perſcripturum his literis, differre nunc quoque in proximas cogor. Scribendum etiam aliquid foret de malignitate mei Præſulis, ſed Bereculus, cui pluſcula ea de re mox ſcripſi,

scripsi, supplebit. Vir ille certè meæ quieti vltrò nimis tendit insidias, &, si quid tibi de me promisit, pessima exsequitur fide: sed Simia nimirùm semper Simia est. Tu dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

Viro Clarissimo, Amicissimóque A. F. PAYENO, *Iurisconsulto Aueniomensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

Tanta fuit tuæ erga me humanitatis profusio, vt apertis literis tuis, ac vix dum visis titulis, quibus immerentem ornasti, præ confusione testiterim. Ecquis sum enim, quem tu debueris tanta non dicam honorare, sed obruere beneuolentia? An dicam fuisse illum tibi vitri cuiuspiam conuexi instar, quod ἐσοπτικῶν imposuerit, dum me tantum deprædicasti, qui nullus propemodum sim? Certè cùm ipse affectum tuum quam-maxima possum, ac par est; animi gratitudine excipiam, tu patiaris volens oportet, me id, quod non sum respoere ingenuè. Et quam-putas animo prompto ea regererem, quæ te magis decent? At non mihi perinde sunt suaues illæ Musæ propitiæ, agnoscóque me imparem, qui possim quidpiam meritis tuis, ac mea erga te voluntate dignum proferre,

ἀλλ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,

Quod exoptàras, vt illa tua de Peireskio elucubratio vitæ illius attexeretur, doleo non potuisse præstari; sed nempe id opus ante sesqui-mensem circiter è prælo iam prodiit. Peruelim illius exemplum ad te, & ad Tondutum dari; nescius præsertim aliqua-ne obtineri Lugduno valeant: at qua possim via in promptu non est. De Obseruationibus est sanè per-æquom vt tibi demum fiat satis; quo circa in id quam-primum incumbam. Si liceat nobis per nubila obseruare quiequam ex defectu Lunæ, qui futurus post paucas horas, seu proximo vespere est, id fiet statim tecum commune. Dum memor certè comparo, vt ad eum attendam, parùm abfuit, quin hac occasione nihil rescriberem; sed visum est satius versus pauculos, tametsi incompositos, exarare, quàm nullos. Scilicet me magis obstrictum persensi, quàm vt differrem diutiùs grati animi significationem. Plura igitur aliàs. Tu intereà cum optimo Tonduto San-legerio, Vale. Parisiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

Idem libero, Præclare PAYENE, id scilicet mitto, quantulum est cumque, quod ex Eclipsi nupera obseruare per nubeis licuit. Accinctus eram cùm Bullialdo ad eam accuratè spectandam: at non fuit Cælum satis propitium. Cùm enim Luna exoriens, & libera quidem adhuc à defectu sese in prospectum dedisset, nihilomious gradus duos cum semisse alta vix fuit, cùm præter nubeis sese surripuit, neque per duas circiter horas, quà lateret, indicium fuit. Quin-etiam maligna lux fuit, confusus-ve albor duntaxat, quo sese primum prodidit; &, cùm vix tandem nubila aliquantisper attenuarentur, discernere marginem Lunæ nisi per extremos digitos vix licuit. Et quosdam quidem notauimus; sed commemorare nihil necesse est, cùm non sint præsertim summè exquisiti. Vnicum finem, de quo nobis indubiè constat, adscribo. Nosti à limbo restituto superesse adhuc ea parte nigritiem, siue penumbram, quatenus eiusmodi pars non pleno adhuc Solis aspectu, totis-ve radiis collustratur: eius rationem porrò non habeo, cùm de Eclipseos Fine pronuncio. Itaque Finis tum adnotatus, cùm ora Lunæ prius temerata restituta primùm apparuit; contigit nobis superiore Lunæ margine iam elato supra Horizontem grad. 24. min. 20. Nulla tunc comparebat Stella: quare esse oportuit hæc Lunæ altitudine ad eliciendam horam contentos. Fuit proinde (si ritè tamen ratiocinati fuimus) hora à meridie octaua cum minutis 50. Cæterùm cùm Bullialdus habeat quem communicatum secum voluit obseruationum Codicem ex quo aliunde nihil iam tametsi præ manibus esset, vacaret mihi exscribere. Comperio ecce bona sorte mea inter Schediasmata Epistolam semi-perfectam, quam ad Schickardum tum scribebam, cùm illius mors nunciata fuit. Ea continet obseruationes à me peractas Diniæ circa matutinam apparitionem Mercurij, anno 1635. ac mense Septembri, vnà cum nonnullis circa Venerem, Martem, ac Iouem interceptis. Id ergo totum quidquid est, mitto; vt, quod exoptare te significas, exercere calculum valeas. Attextas ibi animaduertes, quas Obseruationes per id tempus fieri Aquis-Sextiis curaui. Non habeo illas in Commentariis, neque occurrunt schedulæ, quas de iis ad me Obseruator dedit. Verùm te per otium poteris curare ipsas & exscribi, & ad me transmitti, ne iis orbatus remaneam. Quod superest, Epistolam vel mei causâ tibi habe, quì ad te conscriptam reputare potes. Nescio quo casu primum folium semi-lacerum euaserit; sed cùm lubuerit pellegere, facile erit adglutinare. Si rem volueris cum Optimo Tonduto facere communem, beabis me quam-plurimùm. Illum quam-plurimum saluto. Tu autem Vale. Dabam Parisiis, VIII. Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Vellicant aurem literæ tuæ, ne non exsequar, quod iam destinàram. Ergo ne longum faciam, Apologeticum illum Librum, in quatuordecim Capita distinguo. *Primis* nempe *duobus* historiam, seu nudam vitæ seriem

riem retexo. *Duobus alijs* occasionem infamiæ quæsitæ disquiro. *Postremis* decem calumnias, quæ aduersus Viri pietatem, bonitatem, sobrietatem, castitatem, studium bonarum Artium fuere congestæ, discutio. Atque vt de primo Capite iam dicam, Natus est Epicurus Gargetti (quod Oppidum fuit Atheniensis agri) Patre Neocle, ex genere Philaidarum. Annus fuit tertius CIX. Olympiadis, ac dies decima mensis Gamelionis; hoc est, annus ante Christum CCCXLI. & dies secunda Februarij; si retroagas anni nostri formam: fuit autem is annus decimus sextus à nato Alexandro Macedone, septimus à mortuo Platone. Anno ætatis decimo quarto prælegebatur ipsi illud Hesiodi, Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', &c. *Exortum primum chaos est, &c.* Quæsiuit ex Grammatico, *vnde-nam chaos exortum foret, si primum quidem exortum erat.* Cum ille autem id nosse non sui, sed Philosophorum muneris dixisset, *abeundum ergo*, inquit, *est mihi ad Philosophos, vt ab eis edocear rerum veritatem.* Hacce proinde occasione & Philosophiam colere cœpit, & Præceptores aliquos habuit (speciatim verò Nausiphanem, qui fuerat Pyrrhonis auditor) sed penè tamen dici potest fuisse eum αὐτοδίδακτον, adeò verè de illo sectator Lucretius:

Pectore parta suo, quæsitáque proœmia liquit.

Cùm Democriteum se profiteretur, ludum apertum habuit Mytilenæ, & Lampsaci, annos natus triginta duos. Athenis deinceps consedit, Sectámque à se vocatam instituit, annum circiter trigesimum sextum. Comparauit autem Hortos, in quibus cum discipulis, familiaribúsque philosopharetur, pretio minarum LXXX. seu, vt monetâ exprimam nostrâ librarum Turonicarum M. M. M. CCXL. Memorabiléque est, quod Plinius obseruat, instituisse illum primum agrorum, villarúmque delicias nomine Hortorum in ipsa Vrbe possidere; cum vsque ad eum mos non fuisset in Oppidis habitari rura. Sub annum quadragesimum quartum contigit illa celebris per Demetrium obsidio, qua fames à Plutarcho descripta inualuit, Epicuro interea Scholam, seu familiareis sustentante numeratis dietim in singulos fabis. Quot autem ad ipsum familiares, amicique non ex Græcia modò, sed etiam ex Asia, Ægyptóque confluxerint, insinuat Laërtius, dum ne Ciuitates quidem integras ipsis excipiendis fuisse satis, ait. Et Cicero, postquam est miratus quàm pauca Amicorum paria ex Antiquitate memorentur: *At verò*, inquit, *Epicurus in vna domo, & ea quidem angusta, quàm magnos, quantáque amoris conspiratione consentienteis tenuit amicorum greges?* Præcipui ex illis amicis fuere Metrodorus, Hermachus, Polyænus, quos *magnos Viros*, inquit Seneca, *non Schola Epicuri, sed contubernium fecit?* Vis-ne Valerij Maximi verba, *Hoc*, inquit, *loco aptè referantur Polystratus & Hippoclides Philosophi eodem die nati, eiusdem Præceptoris Epicuri Sectam sequuti, patrimonij etiam possidendi, alendæque Scholæ communione coniuncti, eodémque momento temporis vltima senectute exstincti. Tam æqualem fortunæ pariter, atque amicitiæ societatem, quis non ipsius cælestis concordiæ sinu genitam, intactam, atque finitam putet?* Sic ille. Ad Libros quod spectat, memoratur plureis, quàm Aristoteles scripsisse, ac vno Chrysippo pauciores. Quamquam neque Chrysippo cessit, si attendas istum compilatorem duntaxat fuisse, Epicurum vocibus propriis ad trecentos vsque cylindros complèsse. Ne te prægrauem, hæc sufficiant. Tu, meum dulce Decus, ac Præsidium Vale. Parisiis, VIII. Kalendas Nouemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

Scripsi ad te pauca de Epicuri Vita; habe & iam pauca de illius morte. Testamentum condidit, quo Amynomachum, & Timocratem bonorum suorum non tam hæredes, quàm Curatores instituit. Hermacho successore suo in Schola designato, mandauit ipsi ab illis tradi & libros, & domum, cum Hortis, qui ad Vrbem; itémque domum, quæ in Meiite oppido; in eius nempe, ac cæterorum vnà philosophantur, successorúmque illorum vsum. Mandauit quoque, vt reditus ex eiusdem consilio, prout esse videretur, ex comphilosophantium vsu dispensarent, & ex iis etiam alerent liberos Polyæni, & Metrodori amicorum, filiæque eiusdem Metrodori consentaneam dotem constituerent. Mandauit rursùs certam partem eorundem redituum seponi ad parentandum singulis annis, mensibúsque variis, Patri, Matri, Fratribus tribus, & Metrodoro, ac Polyæno; itémque sibi. Seruos præterea manummisit, ac tandem constituit, vt tuendæ Scholæ, Hortorum, cæterarúmque rerum studium ad Curatorum hæredes, aut eos quibus sui successores illud committerent, transiret. Calculi morbo laborauit, quo, dum iam penè deficeret, ita ad Idomeneum, seu, vt Cicero habet ad Hermachum scripsit, *Cùm ageremus beatum, & eundem vitæ supremum diem, scribebamus hæc. Tanti autem morbi aderant vesicæ, & viscerum, vt nihil ad eorum magnitudinem posset accedere. Compensabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoriâ rationum, inuentorúmque nostrorum. Sed tu, vt dignum est tua erga me, & erga Philosophiam voluntate ab adolescentia suscepta, fac vt Metrodori tueare liberos.* Cùm foret deinceps demissus in balneum, merum poposcit, idque vbi hausit, Amicos admonuit, vt Dogmatum suorum essent memores, intérque ea verba animam efflauit, dies fuit morbi XIV. & Gamelionis mensis decimus; fluente Olympiadis C.XXVII. anno secundo. Attigit proinde annum ætatis LXXII. sed Græco more, quo tribus diebus LXXI. superauit; cùm re exacta ad nostram anni formam, desint totidem, nempe dies illa respondet trigesimæ primæ Ianuarij (quæ fuerit dies Mercurij) anni supra ducentesimum septuagesimi ante Christum. Cùm obiisset, honorauit illum Patria statuis æneis, referente Laërtio. Et vt de affectu successorum aliquid adiiciam, Ecce Cicero sub persona Attici, *Nec verò*, inquit, *Epicuri licet obliuisci, si cupiam,*

piam, cuius imaginem non modò in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & annulis habent. Et Plinius, *vultus*, inquit, *Epicuri per cubicula gestant, ac circumferunt secum. Natali eius xx. Luna, sacrificant, feriásque omni mense custodiunt, quas Icadas vocant.* Sed hæc satis sunto. Tu diu Viue, ac benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

Plurimam semper Bereculio, ac Bervillæ salutem nuncio.

EIDEM.

PErscripsi nudam vitæ, ac mortis Epicuri historiam. Nunc de Moribus priusquàm dicam, occasionem ecce infamiæ, qua illi fuere vulgò traducti. Vixit Epicurus, sed non-nihil iunior, quo tempore Zeno Stoicorum Princeps. Vt porrò Zeno natura austerus, ac tetricus fuit, ex Laërtio, sectatorésque studiosè se eius exemplo composuere, ex Luciano; ita Dogmata ab eo tradita, ab istis defensa austeritatem cum nimia quadam iactatione præ se tulerunt. Nempe summum Bonum Virtutem statuentes, arduam, asperámque ad illam præstituere viam: edixere Dolorem non esse malum, Sapientem esse ἀπαθῆ, atque idcircò non iniuriâ affici, non pœnitere, non misereri: addidere illum non ignorare, non opinari, Diuitem, Regem, Deo parem esse, & id genus similia, quæ Plutarchus est insequutus. Epicurus autem pulchra quidem verba, sed verba tamen esse hæc censuit; quamobrem humaniùs, simpliciúsque agens, ac agnoscens quidquid homines agánt, voluptatem quandam ab illis spectari; haud est veritus Voluptatem finem bonorum dicere. Non dixit tamen quamlibet à viro sapiente requirendam esse; sed eam dumtaxat, quæ in Indolentia, seu sanitate corporis; & tranquillitate Animi consistit. Censuit consequenter virtutem esse solam idoneam huic voluptati comparandæ; quatenus Temperantia sanitatem corporis facit, & ipsa aliæque virtutes sedandis affectibus natæ tranquillitatem Animi parant. Cùm ergo Zeno, Stoïcique viderent suum fastum ex hac Epicuri simplicitate fieri ludibrio, neque ignorarent celebreis suas quasdam cùm in Physicis rebus opiniones, tum in Dialecticis argutias ab eo constanter improbari; ideò exarsere in ipsum implacabili odio, neque, quoad Sectæ viguere, infensissimi esse destiterunt. Hinc quæsito ex voce Voluptatis prætextu declamauere summum Bonum ab ipso constitui in ingluuie, ac Venere; quod Zeno ad Antigonum innuit, & Virtutem fieri voluptatis obscenæ ministram, quod Cleanthes expressit pictâ tabulâ, in qua voluptatem vt Reginam, virtutes vt pedissequas, famulanteísque repræsentauit. Sic Chrysippus Epicurum exhibuit, vt discipulum illius Archestrati, à quo fuit copiosè de gulæ voluptatibus disputatum. Sic Diocles composuit ipse quinquaginta amatorias Epistolas, illásque & quæ Chrysippi erant, eius generis, sub Epicuri nomine euulgauit. Sic alij citati Laërtio, ac in iis etiam optimus Epictetus. Sic apud Agellium vir sanctus, & grauis dictus Hierocles: sic vno verbo cæteri fuere non absimili genio constantissime instigati. Nempe is fuit Sectæ veluti character, vt nemo illi nomen daret, nisi præuio quodam quasi Sacramento, religiosóque fœdere inito, contra Epicurum. Et perspicuè nosse id vis? Attende solùm ad Senecam, qui, quòd Epicurum perinde, ac cæteri consectatores non insectaretur, & aliquoties etiam commendaret, hasce ab illis exprobrationes audiit. *Quid agis Seneca? deseris parteis? quid nobis Epicuri Præcepta in ipsis Zenonis Principijs loqueris? Quin tu benè, & grauiter, si partium piget, transfugis potiùs, quàm prodis?* Ita ipsemet memorat in libro quem scripsit de vita Beata, in quo aliunde ostensurus se veritatis, potius quàm partium studio adigi, *Mea*, inquit, *ista sententia est, (inuitis hoc nostris popularibus dicam) Epicurum sancta, & recta præcipere.* Et iterùm, *Non hoc dicam, quòd plerisque nostrorum Sectam Epicuri flagitiorum magistram esse, sed illud dico, malè audit, infamis est, & immeritò.* Verùm hæc satis, superque sunto. Tu, ô & Præsidium, & dulce Decus meum, Vale. Parisiis, VI. Eid. Nouemb. M. DC. XLI.

Salutem semper Bereculio, ac Bervillæ plurimam dico.

EIDEM.

ADdo iam ad ante perscripta de occasione infamiæ, Declamatores, & Comicos, qui ab Athenæo, aliísque citantur, ludicrum exinde contexuisse argumentum, ex quo in theatris, concionibúsque plausum quærerent, ac referrent. Quare & cœpit apud vulgus rumor propagari, radicésque agere; ac tantò magis, quantò deinceps non defuere, qui dediti luxui, voluptatibusque obscœnis, iactauerunt sese habere & authorem Philosophum, & Philosophiam adstipulantem. Tales fuere quidam Pseudo-Epicurei, quos, qui erant germani, dixere Sophistas ex Laërtio. Talis Piso ille, in quem Marcus Tullius inuectus est; tales vno verbo, quotquot Seneca his verbis perstringit, *Non ab Epicuro impulsi luxuriantur, sed vitijs dediti luxuriam suam in Philosophia sinu abscondunt, & eò concurrunt, vbi audiunt laudari voluptatem.* Attexi possent viri maligni, qui seu mera affectus prauitate, conscripsere calumnias, vt Theotimus ille, qui propterea accusatus à Zenone Epicureo, & mulctatus capite fuit, quod Athenæus memorat; seu vt superstitionem fouerent, questúmque inde facerent, effudere conuitia, vt Pseudo-Propheta ille Alexander apud Lucianum. Dicendi subinde sunt viri, docti illi ac boni quidem, sed qui populares tamen fuerint, quíque tametsi veritatem nossent, putârint tamen declamandum non modò aduersus prauam voluptatem, sed etiam aduersus authorem illius, apud vulgus creditum, vt ea ratione gratificantes multitudini, virtutem pleniùs inspirarent. Tres seligantur ex Ethnicis, qui studiosè, præ cæteris contra Epicurum dixerunt, ex iis Cicero vnus esto, qui in Tusculanis, *Negat Epicurus*, inquit, *posse iucundè*

viui,

viui, nisi cum virtute viuatur; negat vllam in Sapiente vim esse fortunæ; tenuem victum anteferre copioso; negat vllum esse tempus quo Sapiens non beatus sit; omnia Philosopho digna; sed cum voluptate pugnantia. Non istam dicit voluptatem? Dicat quamlibet. Ac statim, *Et conqueruntur quidem Epicurei, Viri optimi (nam nullum est genus hominum minus malitiosum) me studiosè dicere contra Epicurum.* Rursúsque, *Et illi pugnant, & quidam vicinorum fidem implorant*, &c. Quo loco vides Ciceronem & veras Epicuri opiniones non ignorasse, & illas tamen, sectatoribus licet reclamantibus, populariter interpretatum fuisse. Sic cum in libris de Oratore easdem deduxisset, *Ego non quæro*, inquit, *nunc, quæ sit Philosophia verissima, sed quæ Oratori coniunctâ maximè.* Alter Plutarchus, qui in posteriorem librum aduersus Coloten relatis opinionibus, ob quas Epicurus infamatus fuit, tum reclamare Epicureos fatetur, tum sibi ipsi obiiciendo iniustitiam calumniæ; *attamen*, inquit, *nos opinionem, non veritatem attendimus ἀλλὰ τὴν δόξαν, οὐ τὴν ἀλήθειαν σκοποῦμεν.* Id ne dixisses de tanto Viro? id magis mirare; retuli priùs Epistolam, quam Epicurus iam moriens scripsit. Cùm ille se in ea opposuisse dicat doloribus suis perceptam animo lætitiam ex recordatione antecedentium ratiociniorum, *διὰ τῇ τῶν γεγονότων διαλογισμῶν μνήμῃ*, sic enim habet textus Græcus exstans apud Laërtium, cuiusque quam habes interpretationem, ex ipso Cicerone est: at Plutarchus, vt esset, quod carperet magis, verba sic detorsit, vt dixerit *Epicurum opposuisse dolores suos τῇ μνήμῃ τῶν ἀπολελαυσμένων πρότερον ἡδονῶν earum voluptatum memoria, quibus sese ante proluisset.* Tertius Galenus, qui testatos legisse se cùm opera Epicuri alia, tum præsertim Ratas Sententias, ac speciatim illam, *Nihil vnquam prodesse venereorum vsum; præclarè agi si nihil noceat*, nihilominus ita sæpe aduersus illum declamitat, vt si nihil prorsùs aliud, quàm obscœnitatem oleret. Seligantur denique tandem tres quoque ex Patribus Sanctis, qui profectò quantò ad vitam magis Cælestem attenderunt tantò fuerunt excusatiores; recitatis mox Ethnicis. Primus Clemens Alexandrinus, qui cùm legisset Epistolam illam ad Menæceum, cuius Præfationem oppidò quam-pulchram, in Stromatis retulit, & in qua Epicurus germanam de Voluptate sententiam exposuit: nihilominùs sic inuehitur, quasi ille non aliam, quàm corpoream, pecudúmque propriam voluptatem commendauisset. Secundus Lactantius, qui postquam libro Institutionum tertio retulit *Epicurum constituisse summum Bonum in voluptate animi, Aristippum verò in voluptate corporis*; deinceps tamen exaggerat fuisse illum *turpissimæ voluptatis assertorem.* Postremus Beatus Ambrosius, qui cum in suis Epistolis illam etiam partem citatæ ad Menæceum Epistolæ, quæ est de Voluptate, producat, his verbis, *Etenim, clamat ille, quia non potationes, neque comessationes, neque filiorum soboles, nec fœminarum copula, nec piscium copia, aliorúmque huiusmodi, quæ splendido vsui parantur conuiuij, suauem vitam faciunt; sed sobria disputatio*, &c. Et attamen variè aduersus illum, sectatorésque perinde instat, ac si *illi disrumperentur delectatione corporis, & voluptatem magis æstimarent inquinamento corporis, quam sobrietate mentis.* Sed hactenus esto occasio infamiæ. Dicerem iam de occasione, quæ te Tolonem euocauit, quámque mecum communicare literis tuis dignatus es; sed, vt vides modum excessi; cùm & nihil aliud necesse sit, quàm agere tibi gratias continenteis. Benè, imò optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, Eidibus Nouembris, M. DC. XLI.

EIDEM.

QVæ hactenus recensui, eò spectant, vt constet vnde Epicurus infamari occœperit. Aggredior deinceps Capita præcipua criminationum enumerare: repositurus è vestigio, si quid sit, quo illæ diluantur. Cùm sit verò ab obiecta ipsi impietate ducendum initium, illa omittenda heic est, quæ spectatur circa doctrinam; scilicet non iam quæritur, docuerit-nè aliquid impium, sed verum impiè vixerit. Vixisse porrò videtur primùm tum à Cicerone supponi, tum à Seneca, dum propter negatam ab eo Prouidentiam, hic quidem instat non subesse *cur Deum Epicurus vereatur, quando ipsi neque tribuendi, neque nocendi materia est.* Ille verò, *Quamobrem*, inquit, *dij colendi sunt, non intelligo, nullo nec accepto ab ijs, nec sperato bono.* Hinc esse videtur, quorsum tam Plutarchus, quàm Athenæus exaggerent abolita fuisse apud Epicurum mysteria, sacrificia, libationes, primitias, pompas, festos dies, & id genus alia. Addit Plutarchus, si Epicurus Deos aliquando adorauit, sacrificulis adstitit, & de Deo, rebúsque diuinis similia cum populis, dixit, fecisse illum simulatè, ac præ multitudinis metu. Deinde, cum Deos è Mundo sustulerit, videtur voluisse, tam se, quàm suos haberi in Diis. Legitur enim apud Plutarchum mandasse Idomeneo, vt mitterentur primitiæ ad sacri sui corporis cultum; & cum delati fuissent à Colote honores diuini, illum & gratè eos excepisse, & verba illa adiecisse, *effecisti vt & nos te sacrum vicissim deputaremus.* Ac rursus illa, *Incorruptibilis esto, ac nos incorruptibileis reputa.* Spectare huc possunt cæremoniæ Testamento institutæ, idque comprobante præsertim euentu, quo Sectatores illas *εἰκάδας* & diuina festa coluerunt, & Epicurum tanquam Deum quemdam venerati constanter sunt. Deum certè dixit Lucretius illis versibus,

—— *Deus, ille Deus fuit, inclyte Memmi,*
Qui Princeps vitæ rationem inuenit eam,
quæ

Nunc appellatur Sapientia, quique per artem
Fluctibus è tantis vitam, tantisque tenebris
In tam tranquillo, & tam clara luce locauit.

Quòd voluerit autem Sectatores suos Deos facere, confirmare videtur tum illud ad Menæceum. *Fiet vt iussis pareas meis, viues tanquam Deus inter Homines*; tum quod Plutarchus memorat, Epicureorum fuisse proprium, vt sese Deorum æquales iactarent. Denique subiici heic posset impietaris species in Patriam, Parentes & alios, ptovt Epictetus illam obiicit: verùm quia ex Placitis Viri deducitur potiùs, quàm facto probetur; ideò immotandum circa eam non est. Hæc iam sufficiant. Tu responsionem, qualis afferri poterit; proxima occasione expecta. Vale interea, dulce meum Decus. Parisiis, x. Kalendas Decembris, M. DC. XLI.

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Singularis sanè est bonitas tua, cùm tantillum munusculum, tam ampla grati animi significarione commendas. Id tanti non esse ingeuuè agnosco; & dum sic in pignus mei erga te obsequentissimi affectus, suum operæ-pretium est. De Pinacothea Peireskij, quod rogas, mihi planè est in incerto. Hoc testari possum Virum nobilem, & τῷ μακαρίτῃ germanum recepisse se digesturum immensam illam congeriem chartaceorum monimentorum. Res fuerat digna omnibus voris, vt ille ante obitum quæcumque nôrat de mensuris, ponderibúsque conscriberet; at nihil est vnquam tale aggressus, habuítque solùm in Commentariis indigesta Schediasmata. De Guijoue nihil mihi compertum, ac debebo tuæ diligentiæ, quia vir fuerit coguoscere, vbi opera eius euulgâris. Ad mea studia, quod attinet, vix per quinquennia repeto libros, infœlicitatéque ea sum, vt abductus statim fato nescio quo mearum obliuisci deliciarum cogat. Causa hæc est, cur meæ illæ Commentationes quas memoras, quidpiam adhuc desiderent, hæteóque abunde-ne satis habiturus quietis sim, vt manum extremam imponere possim. Æstimat illa Robertus meus pro suo amore erga me uimio. Non sunt ea profectò adeò sedula, ac coniectura fortè est facta. Vtcumque fuerit, operam dabo, vt de euentu certior fias, obstrictus nimirùm, quòd curæ sit ecquid rerum à me agatur. Tu benè Vale, ac me porrò ama, qui eximiæ tuæ virtutis sum obsetuantissimus. Parisiis, x. Kalendas Decembris, M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Non exspectas sanè, vt Epicurum excusem, quasi nou spuriæ, sed germanæ Religionis sectator fuerit. Cùm is eadem laborarit seu infœlicitate, seu culpa, quâ cæteri Philosophi; satis est, si vt alij pij habentur, quòd Deos coluerint, Epicurus quoque haberi, quòd Deos coluerit, possit. Ad hoc porrò vel illud potest ex Laërtio sufficere, quod affectus sanctitatis, seu pietatis eius erga Deos, *ἡ πρὸς θεοὺς ὁσιότης*, ineffabilis fuisse perhibetur. Ne memorem vixisse illum in ea Ciuitate, ac iis temporibus, quibus Philosophi Deorum negligentes malè mulctabantur, vt argumento sic ipsum nihil tale peccasse, cui ea Ciuitas honores decreuit. Quid quod cùm illi iam in vera Religione magis probentur, qui Deum colunt, non vt serui, supplicij metu, aut præmij spe, sed, vt filij, ob maiestatem, excellentémque eius naturam, Epicurus coluit posteriore hoc, cæteri illo priore modo? Id obiecta ex Cicerone, & Seneca loca confirmant, ac præsertim cùm Cicero in libris de Deorum natura, Epicuream illam vocem referat, *Habet venerationem iustam quidquid excellit*; & Seneca libro de beneficiis quinto addat *Epicurum Deum colere, nulla spe, nullo pretio inductum, sed propter maiestatem eximiam, supremámque naturam*, illúdque etiam habeat: *atqui hunc vis videri colere, non aliter quàm Parentem.* Ad Plutarchum quod attinet, memoratum iam ante est, vt fuerit præter verum, ac fas in Epicurum comparatus. Et neget priuatim eum sacrificasse: at saltem innuit nou neglexisse publicam Religionem. Quod simulatè verò egisse causatur, scrutatorem cordis inuidiosè agit. Vt prætereaam, quia ritus illi superstitiosi, ac spurij erant, potuisse illos meute improbari; cum Sapientia tamen eorum temporum Patrias de iis leges seruandas censeret. Athenæus loquutus est ex Poëtarum rumusculis; & vtcumque verum sit; quod de aboliris mysteriis, cætetisque obiicitur, id non potest osoribus superstitionis fieri exosum. At postulauit Epicurus sibi offerri primitias; diuinos honores delatos admisit; Deum se declarauit, & Coloten etiam; atque id genus cætera? quasi verò, non ista sapiant spurias illas Epistolas, quas Stoïci & confinxerunt, & sub Epicuri nomine vulgarune? nisi Epicurus non se mortalem agnouit, ueque vnum ex præcipuis Dei attributis incorruptibilitatem censuit; vt sibi aut cuiquam Mortalium asseruerit Diuinitatem? quæ Testamento porrò canit, ea fuere, quæ pro more tunc agebantur; cum quidpiam quoque persimile, sed alio fine etiam-num fiat. Dixerit verò Lucretius Deum; at videtur

certè

certè voluiſſe nihil aliud, quàm gratitudinem teſtari propter accepta beneficia, imitatus nempe receptum Antiquitatis morem de referendis in Deos hominibus illis, qui ſuis inuentis ac laboribus generi humano profuiſſent. Vide vt ex comparatione conſequenti argumentetur,

Confer enim diuina aliorum antiqua reperta:
Námque Ceres fertur fruges, Libérque liquoris
Vitigeni laticem Mortalibus inſtituiſſe,
Cùm tamen his poſſet ſine rebus vita manere;
Vt fama'ſt, aliquas etiam nunc viuere Genteis;
At benè non poterat ſine puro pectore viui:
Quò magis hic meritò nobis Deus eſſe videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas dedita Genteis
Dulcia permulcent animos ſolatia vitæ.

Idem habet de Hercule, cuius laboribus eleganter enumeratis, pergit,

Cætera de genere hoc, quæ ſunt portenta peremta,
Si non victa forent, quid tandem viua nocerent?
Nil, vt opinor: ita ad ſatiatem Terra ferarum
Nunc etiam ſcatit, & trepido terrore repleta'ſt
Per nemora, ac monteis magnos, ſiluáſque profundas,
Quæ loca vitandi plerumque eſt noſtra poteſtas.
At niſi purgatum'ſt pectus, quæ prælia nobis,
Atque pericula ſunt ingratis inſinuandum?
Quantæ conſcindunt hominem cuppedinis acres
Sollicitum curæ, quantíque perinde timores?
Quid-ve ſuperbia, ſpurcities, petulantia quantas
Efficiunt cladeis? quid luxus, deſidiéſque?

Cùm Epicurus porrò dixit eum, qui præceptis ſuis pareret, victurum vt Deum inter homines; nihil aliud quàm phraſin figuratam vſurpauit, vt immortale Virtutis decus, quo Sapiens fulget, commendaret. Plutarchum autem miror; quaſi non noſſet Stoicorum potiùs eſſe proprium, vt ſeſe iactarent æquales Deorum? De pietate in Patriam, teſtimonium dicunt Statuæ ipſi ab illa conſtitutæ. Pietas in Parentes, ac Fratres ex Teſtamento innoteſcit; cum & Plutarchus exaggeret beneuolentiam illam fraternam. Non reticet quoque Laërtius & manſuetudinem in ſeruos, & vniuersè bonitatem, affectúmque inexſuperabilem ἀνυπέρβλητον erga omneis. Vnde & Cicero, *Epicurus*, inquit, *homo minimè malus, vel potiùs vir optimus.* Sed modus eſto. Is certè, niſi excederetur, de literis tuis quidpiam dicerem, quamquam putare dictum debes, me, quod exigis, mentis oculos habere in te reuerà coniectos. Multi me de Monæci arce, vel tui cauſâ rogitant, ſed ego neque quicquam habeo, neque ſi haberem (& de tuo præſertim conſilio, & ductu) niſi tuo iuſſu euulgarem. Vale, ô Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, III. Kal. Decemb. M. DC. XXI.

EIDEM.

VT nunc accipias, quæ Epicuro obiici malignitas ſoleat, duo ſunt illius capita, Vnum eſt ingratitudo erga Præceptores; Alterum maledicentia aduerſus omneis Philoſophos. Et prius quidem poteſt ex Cicerone confirmari, cum Epicurum notat, quod Nauſiphanem Magiſtrum tam malè acceperit, illúmque vexârit omnibus contumeliis. Contumeliæ autem præcipuæ haberi videntur ex Epiſtola, cuius Laërtius & Empiricus meminerunt. In ea enim Epicurus appellauit Nauſiphanem *pulmonem*, quaſi ſenſus expertem, *indoctum, ſophiſtam, improbum, impoſtorem, cynædum.* Eadem ratione legitur Pamphilum Platonicum mirificè contempſiſſe; negaſſe ſe quidpiam didiciſſe à Xenocrate; diſſimulaſſe Lyſiphanis, Praxiphaníſque inſtitutionem. Quamuis autem Democritus amplius quàm ſæculi dimidio ante ipſum natum, mortuus fuerit; quia tamen eius doctrinam hauſit, & ſe aliquandiu Democriteum profeſſus eſt; idcircò dici quoque poteſt, fuiſſe in illum, vt in Præceptorem ingratus. Nempe & aliàs ipſum vituperauit, ſcribente Cicerone *ſe nolle Democritum laudatum à cæteris, ab Epicuro qui eum eſt vnum ſequutus, vituperatum.* Et cætera inter pro Democrito Ληρόκριτον dixit apud Laërtium, quaſi gramiis laboraſſet, ſeu in cognitione rerum cæcutiiſſet. Videtur porrò cum ingratitudine coniuncta fuiſſe ambitio; quòd exinde nempe voluerit baberi αὐτοδίδακτος. Ita manifeſtè Empiricus rradit circa Nauſiphanem: circa Pamphihim verò Cicero, *Metuit*, inquit, *ne quid vnquam didiciſſe videatur.* Et rurſus gloriante Epicuro ſe magiſtrum habuiſſe nullum, *Hoc non prædicanti*, inquit, *tamen facile equidem credam, ſicut mali ædificij domino glorianti ſe Architectum non habuiſſe.* Similia haber Plutarchus circa Democritum; docens Epicurum ſtudio gloriæ rumeſcentem, furentémque cum eo rixari. Prætereo autem quod memoratur aliquos tum illius, tum aliorum libros pro ſuis euulgaſſe, iactatus ſe vnum inueniſſe verum, præcelluiſséque omnibus; vt præ cæteris recitat, & inſectatur Cleomedes, inſtituta inter ipſum, & Therſiten comparatione. Poſterius autem caput comprobari poteſt, vel ex vno Plutarcho, apud quem tam ipſe, quàm Metrodorus dicuntur, quæ vocabula inter homines fœdiſſima ſunt, ſcurrilitates, cantillationes, iactationes, ſcortationes, homicidia, ſuſpiratus, corruptelæ, grauedines; ea aduerſus Ariſtotelem, Socratem, Pythagoram, Protagoram, Theophraſtum, Heraclidem, Hipparchum, & aduerſus quem non virorum illuſtrium, congerentes effudiſſe? Scribit quoque Cicero dixiſſe illum contumelioſiſſimè aduerſus Pythagoram, & Empedoclem;

maledixisse turpissimè Phædoni Socratico; totis Voluminibus proscidisse Timocratem. Exstant etiam apud Laërtium scommata aduersus Platonem, Heraclitum, Protagoram, alios. Habetúrque adhuc speciale fragmentum cuiusdam Epistolæ apud Athenæum, & Eusebium, in qua Epicurus causatur Aristotelem dilapidasse paternam substantiam; militasse infœlicitet; egisse pharmacopolam, & id genus similia. An fidem harum rerum facit, qui genius fuit Sectæ, quasi inspiratus? ea non memoro, quæ Plutarchus habet de Colotæ virulentia, ac mordacitate aduersus Platonem, Empedoclem, Parmenidem, Melissum. Adnoto solùm ex Cicerone Metrodorum, & Hermachum dixisse contra Pythagoram, Platonem, Empedoclem; & meretriculam Leontium fuisse etiam ausam scribere aduersus Theophrastum. Sic scribit Zenonem, quem nôtat Athenis, fixisse maledictis Socratem, scurram Atticum appellando; itémque Chrysippum, Chesippum, & alios. Sic suß persona Cottæ alloquens Velleium, *Tu ipse*, inquit, *paulò ante*, *cùm tanquam Senatum Philosophorum citares*, *summos Viros desipere*, *delirare*, *dementeis esse dicebas.* Missum autem facio, quod Athenæus habet de Diogene Babylonio, cùm illum dicit *malè moratum*, *maledicum*, *obtrectatorem*, *& ne Regibus quidem parcentem*, *ea propeérque Antiochum*, *qui ab Epiphane secundus Rex fuit*, *ingulari ipsum mandasse.* Heic modus esto. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô dulce Decus meum, Vale. Parisiis postridie Nonas Decemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

QVàm fuit eximia bonitas tua cum literas dedisti plenas de Monæci negotio, Principísque ad te appulsu. Quidpiam simile exoptare (vt tuæ nempe famæ seruitem) ausus fueram; tu verò vota pro singulari humanitate præuenisti; scilicet, vt mihi gratificareris, nondum quippe meæ illæ literæ ad tuas peruenerant manus. Quaeis itaque pat est, ago gratias, Deum precatus ter-Maximum, vt cætera tua omnia consilia perinde fortunet. Quam certè refers ex istis laudem, vt cumulatissima est, ita quantum afficiat me nosse ipse potes, qui nosti me esse obseruantissimum tui. Ad pensum venio, quod non est cur amplissimum iam exspectes. Etenim multa quidem obiecta superioribus literis; sed breuis Responsio ex Laërtio patet, dum enumeratis iis, quæ fuere à Stoïcis, aliisque congesta de ingratitudine, ambitione, maledicentia, subiicit illos insanire, μαίνονται γὰρ οὗτοι. Oppono proinde, quæ ipse ad calcem Epistolæ penultimæ de pietate, humanitate, mansuetudine, bonitate commemini. Et certè, cùm ex Cicerone, Epicurus fuerit non modò vir bonus, sed etiam optimus; qui potuisset talis haberi, si fuisset tam malè grata Præceptores, cæterósque illos Sapientiæ Professores animatus? An malignitate laborans tot, tam bonos, támque constanteis Amicos parare aliunde potuisset? nihil verò propterea aduersus Ciceronem, Plutarchum, Empiricum regero. Dico dumtaxat illos sequutos, quæ respersa erant per spurias, suppostitiásque Epistolas, de quibus est superiùs dictum, & quarum Authores, vt Laërtius insanos, sic Illustrius appellauit calumniatores ἀπεχθάνας. Addo, cùm nullatenus probabile sit effudisse illum conuitia vlla in Præceptores; fieri absque vitio potuisse, vt si vel aliquos non audisset, vel nihil frugi ab iis didicisset, inficiaretur Præceptores. Quin etiam, si multa ex se excogitauit, adinuenítque (vt alia profectò ratione haberi Sectæ Princeps non potuit) nihil prohibuit ipsum se habere αὐτοδίδακτον, cùm non sit ex se αὐτοδιδαξία mala; & verissimum sit, nihil omninò sciti, quod non primus quispiam seipsum docuerit. Contradixerit porrò in multis ipsi etiam Democrito; atque id amore Veritatis licuit, cuius respectu Democritus dux eius non dominus fuit, vt verbo dicam Senecæ. Satis est, quod Democrito honorem habuerit, vti reuerâ habuisse fidem faciunt apud Plutarchum & Leonteus, & Metrodorus. An autem illius aliorum-ve libros pro suis venditauerit, diiudicari debet tum ex claritate eorum temporum, tum ex vbertate, qua ipsi fuit promptum, ex alibi dictis, conscribere libros. Quod ad cæteros Philosophos spectat, nihil ad generalem responsionem addendum, nisi fortassis propter illud, quod est aduersus Sectatores obiectum. Ac, vt non negauerim quidem, quin aliqui esse degeneres potuerint; quando profectò non ita benè agitur cum rebus humanis, vt societas vlla absque næuo sit; ita videtur calumnia tam concitari aduersus illos, quàm aduersus ipsum authorem potuisse. Id Cicero præsertim suadet, cùm de Epicureis loquens, testatur nullum vnquam fuisse genus hominum minùs maliriosum. Res expenderetur fœliciùs, si eorum libri superessent, Nam & cùm scripsisse aduersus Theophrastum, Philosophum-ve alium, neque insolitum, neque illicitum sit; tum libri illi, in quibus effusa maledicta dicuntur, suppositítij fuisse videntur. Profectò, cùm vnicum nobis Lucretij opus supersit, agnoscere ex eo licet, non fuisse Sectæ genium, vt Philosophis cæteris malediceretur. Vt de Democrito enim taceam, cuius opinionem aliquoties impugnaturus ita præfatur,

Democriti, quod sancta Viri sententia ponit.

Ecce Empedoclem non refutat, quin laudes Siciliæ, è qua ille erat, prosequurus ita exordiatur:

Rebus opima bonis multa munita virûm vi,
Nil tamen hoc habuisse Viro præclarius in se,
Nec sanctum magis, & mirum, carúmque videtur.
Carmina quin-etiam diuini pectoris eius
Vociferantur, & exponunt præclara reperta:

Vt

Vt vix humana videatur ſtirpe creatus.
Subiicit autem tam de ipſo, quàm de cæteris, vt refutationis neceſſitatem veluti leniat.

Quamquam multa benè, ac diuinitùs inueniens
Ex adyto tanquam cordis reſponſa dedere
Sanctius,& multò certa ratione magis,quàm
Pythia quæ Tripode ex Phœbi, lauròque profatur:
Principijs tamen in rerum fecere ruinas,&c.

En vt verſibus te intetdum obruam. Sed te nempe hæc eruditio,vt & omnis alia delectat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, Eidib. Decemb. M. DC. XLI.

EIDEM.

ECce iam caput accuſationis, quod vt vulgare maximè eſt, ita videtur præcipuè Epicureiſmo nomen feciſſe. Gulam intelligo, ob quam Epicurum heluonem, lurconem, & cætera dicunt. Chryſippus apud Athenæum diſcipulum facit inſignis Gaſtrologi. Damoxenus Comicus Præceptorem peritiſſimi coqui. Refert idem Athenæus illum à Timoœ victimarum voratorem deſcribi; additque fuiſſe aſſentatum Idomeneo, ac Metrodoro. Scribitur idem apud Laërtium de Myrtho, vt eſſet vnde gulam expleret. Plutarchus memorat Methrodorum his verbis ſcribentem ad Timocratem, *Quanto perfuſus ſum gaudio; quantâ animatus audaciâ, cùm ventri ritè gratificari ab Epicuro didici?* Et rurſus, *Nihil iuuat, ô Timocrates, Græcorum Seruatorem fieri; nihil item coronas ab ijs, propter Sapientiam obtinere: Iuuat mandere, ac potare vinum, quantum quidem ventri non noceat, & illi tamen gratum ſit: quippe circa ventrem eſt ſummum bonum.* Quæ recito, vt intelligas quorſum Olympiodorus, & alij ex Patribus Sanctis, prædicent vitam Epicuri, ſociorúmque eius apud Salomonem deſcribi loco illo Sapientiæ, *Exiguum, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtra, &c. Venite ergo, & fruamur bonis, quæ ſunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioſo, & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, &c. quoniam hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors noſtra.* Quorſum præterea Chryſologus, & alij non-nulli conferant Epicurum cum Prodigo illo Euangelico, & porcum etiam appellent, requirentem ſiliquas, hoc eſt, voluptates corporeas. Sed & D. Auguſtinus meminit porcum appellatum à Philoſophis, fortè propter illud ex Horatio tritum,

Me pinguem, & nitidum, benè curata cute viſes,
Cùm ridere voles, Epicuri de grege porcum.

Scribit ad hæc Laërtius Timocratem Metrodori fratrem prodidiſſe, *Epicurum bis quoque die vomere ſolitum, præ luxu; & ſe quidem vix potuiſſe effugere nocturnam illam Philoſophiam, myſterijſque plenum conuenticulum:* adieciſſe verò *Epicurum ſolitum quotidie minam impendere in menſam*, hoc eſt, aureos noſtrates ſex cum ferè ſemiſſe. Credas huc

Gaſſendi Epiſtolæ.

ſpectare illud Senecæ, *Obijcite Platoni, quòd petierit pecuniam; Ariſtoteli, quod acceperit, Democrito quòd neglexerit, Epicuro quòd conſumpſerit.* Ac heic attexenduin, quod ſuo loco retulimus, Epicurum mori voluiſſe niſi præhauſto mero, vt extremus actus reſponderet fabulæ? Stoici certè apud Ciceronem morbum, quo interiit, ad edacitatem retulerunt. Addo, cùm Suidas hæc de Epicuro inter alia ſcribat, *Saxeas menſas, & donaria in ſepulchro, hic beluo, & obſoniorum vorator, incidi iuſſit*; nihil eſſe mirum, ſi plærique Epicurum comparent,vt cùm viris aliis luxu perditiſſimis,ita præſertim cum Sardanapalo, qui buſto incidi iuſſit Epitaphium à Cicerone ita expreſſum,

Hæc habeo, quæ edi, quæque exſaturata libido
Hauſit; at illa iacent pulcra, & præclara relicta.

Hæc abundè ſunto. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Pariſiis XIII. Kal. Ianuar. M. DC. XLI.

Ne pagina hæc abeat vacua, carmina adſcribo, quæ Amicus, Muſicæ amans die ſuperiore abs me extorſit, proximis cantanda Nataliriis. Ea verò, duodena expetiit:

Nunc agite, ô Gentes, myſteria diſcite mira.
Naſcitur in ſtabulo Calorum Conditor; eſtque
Iuſtratus fœno, cui ſeruit purpura Regum.
Quæ parit, eſt Virgo; genitrix eſt filia nati.
Incipit, æterno qui tempore conſtitit; & qui
Excipitur loculo, magnus ſine limite conſtat.
Eſt homo, nec tamen eſt perſona humana; Deúſque
Cùm ſit, mortalis tamen eſt: ſed nempe ſub vno
Suppoſito geminæ naturæ conciliantur.
Sic Deus eſt, & homo; ſic iungens infima ſummus,
Humano generi potis eſt afferre ſalutem.
Hæc itaque, ô Gentes, myſteria diſcite mira.

ALITER.

INtacta genitus Virgine naſcitur
Infans: Angelicum concinitur melos;
E Calo noua lux prodit, & imminet
Cunis inſolitum iubar.
O formoſe Puer, delicys date
Humani generis! creſce laboribus,
Quos vt nos redimas, & tibi gloria
Vertantur, Pater imperat.
Fœlix interea, quam recubans premis,
Tellus! hæc violas fundat, amaracus
Miſtas, dum manibus lilia porrigens
Plenis, Gens pia ſupplicat.

EIDEM.

DEuoraui opuſculum, quo me donare dignatus es, & pro quo gratias debeo multas. Nihil ipſius non placuit: ita ſe Author eximius probauit ſuâ famâ dignum. Patiere tamen dici à me, nihil æque placuiſſe, ac illud encomium, quod tu voluiſſes pro animi moderatione ſuppreſſum.

Ac debet illi quidem tota Natio quas cecinit laudes in Gallicum nomen; sed debet longè ampliùs tibi, ex quo indicium de tota Gente ab ipso factum, expressúmque. Hæc tamen aliàs. Cùm nunc exspectes quid de Epicuri sobrietate dicturus sim. Ecce describit illum Laërtius: *Simplici pane, & aqua contentum; & splendidiùs epulaturum, quidpiam casei solùm poscentem.* Citat quoque Dioclem referentem illum, sociósque *frugalissimis, vilissimisque cibis vsos; & cùm quæuis aqua in potum sufficeret si vinuli quidpiam aliquando adhiberetur, satis illis fuisse cotylen*, hoc est, mensuram Parisiensi *semi-sextario* non maiorem. Stobæus, cùm memoret etiam *pane, & aqua contentum* fuisse, addit celebre ex eo dictum, *habentem se mazam, & aquam, paratum esse etiam cum Ioue de fœlicitate certare.* Plutarchus ipse tenuem hunc victum dissimulare non potuit, cùm illum *in maza, & lenticula* suauitatem summam quæsiisse scripsit. Porphyrius autem, *notum est*, inquit, *vt plerisque Epicureorum ab ipso vsque Principe ita exorsis, maza, fructúsque sufficiant.* Exinde minùs mirabere, quod Cicero ait, cum de Epicuro loquens, *Hic verò ipse*, inquit, *quàm paruo est contentus?* Sed erit tamen cur mirere, quod exstat apud Senecam, *Ecce*, inquit, *gloriatur Epicurus, non toto asse se pasci, Metrodorum, qui non tantum profecerit, toto?* Non erat autem assis valor monetâ nostrâ æstimatus, nisi denariorum Turonicorum nouem. Quæso te, quàm deberet famem malignè extinguere, cùm parciùs adhuc victitaret? Scilicet idem Seneca, *Quin-etiam*, inquit, *certos habebat dies ille magister voluptatis Epicurus, quibus malignè famem extingueret; visurus, an aliquid deesset ex plena, & consummata voluptate; vel quantum deesset, & an dignum, quod quis magno labore pensaret.* Plura congererem; sed Iuuenalis versus sufficiant, dum veluti indignatur, Si quis

—— *Non Epicurum*
Suspicit exigui lætum plantaribus Horti;

Dúmque ostensurus, ecquis-nam sit finis cupiditatum constituendus, rem in hunc modum exsequitur:

—— *Mensura tamen quæ*
Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt;
Quantum, Epicure, tibi paruis suffecit in Hortis.

Non est proinde, cur immorer in iis reiiciendis, quæ fuere obiecta. Nam vulgus quidem probra coniicit, quæ vera sint, necne haud nouit. De Chrysippo est aliàs dictum: Comicorum scommata non Epicurum modò, sed & Socratem & cæteros magnos Viros proscinderunt. Idem de Timone dicendum, qui conscripsit σίλλους, hoc est maledicta aduersus omneis Philosophos. Assentatio illa eleuatur tum ex tenuitate victûs, tum ex iis quæ Epicurus tam ad Idomeneum, quàm ad alios scripsit de cupiditatibus coërcendis; quale est illud apud Senecam, *Si vis Pythoclea diuitem facere; non pecuniæ adijciendum, sed cupiditatibus detrahendum est.* De genio, atque instituto, non Plutarchi modò, sed Sanctorum etiam Patrum, dictum vniuersè suo loco. Horatius nihil aliud, quàm ludit. Quòd ex Timocrate memoratur, videtur planè commentitium; seu spurcitiem spectes, quæ in illa Ciuitatis luce tolerata non fuisset; seu impensas, quæ nimirùm excessissent Epicuri censum. Quòd moribundus merum petierit, perspicuum est fuisse non crapulæ vitium, sed debilitatis remedium. Quòd laborârit calculo, non intemperantiæ fuit, sed naturæ. Quòd morbo interierit, id habuit cum bonis, ac malis commune. Denique Suidas tumusculos, non verò quæ ex Testamento, probatísque authoribus haberi poterant, collegit: & quòd Epicurus cum Sardanapalo, similibúsque comparatur, merè declamatorium est. Attexam heic, in gratiam eorum, qui germanum Epicuri institutum Sectati fuerunt, quod Cicero de illis habet. *Ita viuunt quidam*, inquit, *vt eorum vitâ refellatur oratio; atque, vt cæteri existimantur dicere meliùs, quam facere: sic hi mihi videntur facere meliùs, quàm dicere.* Et vt exemplum victus habeas, en vt de Pomponio Attico Cornelius, *Nemo*, inquit, *in conuiuio eius aliud acroama audiuit, quam anagnosten (quod nos quidem iucundissimum arbitramur) neque vnquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est; vt non minùs animo, quàm ventre conuiuæ delectarentur. Nunquam eos vocabat, nisi quorum mores à suis non abhorrerent.* Pergit, *Cum tanta pecuniæ factus esset accessio, nihil de quotidiano victu mutauit, nihil de vitæ consuetudine; tantáque vsus est moderatione, vt neque in sestertio vicies, quod à Patre acceperat, parum se splendidè gesserit; neque in sestertio centies, affluentiùs vixerit, quàm instituerat; parique fastigio stetit in vtraque fortuna.* Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, VI. Kalendas Ianuarij, M. DC. XLI.

Quod dixi superioribus literis minam Atticam valere aureos Solares nostrateis sex cum semisse; dicere debui aureos solares septem cum sextante. Quod heic autem legis fuisse Attico sestertium vicies, interpretare monetâ, qua iam vtimur, Turonicas libras 1861110. Quod sestertium centies, 9305550. Salutat te Guillelmus noster, eximiè sanus, eximiè bonus, quem nescio quo malo, ac impostore genio ductus meus ille Antistes deprædicari fecerit per nebulonem quemdam, deploratæque famæ Eleemosynarium nomine Ioannem Stephanum Galterium, emissariósque alios, fuisse capite truncatum ad Greuam.

PHILIBERTO DE LA MARE,
Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

QVod vberem adeò commentarium de Gulionio perscripseris, humanitatis tuæ fuit. Ego certè ausus non fueram ad id operæ prouocare, abundè ducens, cùm opera euulgarentur,

rentur, cognoſcere. Doleo nihil me ſimile habere de Lepanthino prælio, qood, te depoſcente, reponam; ſed ego nempe is Vir non ſum, cui ſpeciale quidpiam de eo compertum eſſe potuerit, præter vulgarem hiſtoriam tam Proſâ à cæteris, quàm Carmine à Rege Scoto, Vaſconéque Poëta conſcriptam. Quando tu tanta ſedulitate circunſtantias ſcrutatus es, quæ ſingulares ſingulis innotuerint; non debes ſane committere, vt nobilis labor ſua careat luce. Quas per me dare ad Naudæum literas voluiſti, ad ipſum tranſmiſi, neſcius licet, Romæ-ne adhuc degentem conuenturæ ſint. Quippe illuſtris Mazarinus illum accerſit omnibus votis, ac pollicitationibus; & ex poſtremis literis exſpectabatur ſolùm conſenſus Cardinalis Antonij, in cuius ære ille viuit. Mirè commendat Robertus meus, quæ experitur abs te officia: ipſe io me quam poſſum partem gratitudinis maximam recipio. Tu Vir illuſtris optimè Vale. Pariſiis, VI. Kal. Ianuar. M. DC. XLI.

PAVLO DV MAY, *Senatori Diuionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

CVm reſponſionem differo, occurrit ecce interim gratias agendi noua occaſio. Scilicet tibi ſatis noo fuit grata manu, & cum elogio meas illas de Peireskij Vita commentationes excipere: ſed, vt accipio ex literis, quas Riantij Baro ad me dedit, perſcripſiſti, quoque ad ipſum, quàm magnificè de illis ſentires. Id bonitati tuæ eximiæ acceptum totum refero; & quantum me imparem eſſe commendationi tuæ ſum conſcius, tantum me tibi ob ſingularem beneuolentiam deuinctum profiteor. Eſt etiam aliud, qood tibi debeo propter meum Robertum homanitatis genus. Etenim cùm ille ſit mihi merito magno cariſſimus, & quantum tibi debeat literis ſuis ſignificet; non poſſum ego, quantum id eſt, non ducere in me collatum. Quas datis ad me literis adiunxeras, redditæ fuerunt. Non eſt, cur de meo ſtudio dubites in captandis anſis, de quibos ſcripſiſti. Ægrè ſolùm habeo, me non eſſe tanti, qui rebus à me commendatis pondus addere magnum poſſim. Vale, Pariſiis, VI. Kalend. Ianoar. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

DIxi nuper de Gula Epicuro obiecta; en nunc obiectam Venerem. Primùm declamatur in illius Hortum, quaſi io infame lupanar, in quo meretrices proſtiterint, Leontium, Themiſta, Phylænis, & aliæ à Plutarcho, Laërtio, & Cleomede commemoratæ. Celebratur autem præſertim Leontium, cuius exſtat Epiſtola in Græcanicarum ſerie circa Epicuri laſciuiam ſenilem. Legitur verò apud Laërtium non Epicurum modò cum ea rem habuiſſe, verùm etiam Metrodorum. Addit Clemens Alexandrinus duos alios, addit Athenæus Epicureos omneis; ſubiiciens Danaën Leontij filiam fuiſſe ſimiliter ſcortatam. Hûc ſpectare putes nocturnum conuentum, de quo dictum eſt, cùm de Gula; itemque gloriationes illas Corniadæ, numerantis apud Plutarchum, quoties concubuiſſet cum Hedia, & Leontio, Thaſium bibiſſet, oppiparè cœnaſſet; vt minus ſit mirum, ſi Epicurus rurſus comparetur cum Sardanapalo nente purpuram inter ſcorta, & illius Hortus cum Synagoga Strigum, Paradiſo Mohammedis, & ſimilibus. Deinde congeruntur ea, quæ in Epiſtolis Epicuri amatoriis fuere conſcripta, vt quod exſtat apud Laërtium, *ô Regem Apollinem, Lentiola, quo nos tumultuoſo plauſu compleuiſti, Epiſtollulam pellegentes tuam!* Itémque, *Is ſum, qui niſi vos ad me acceſſeritis, poſſum vel ſæpius volutatus impelli.* Et rurſùs ad Pytoclem formoſum, & duode-viginti annorum adoleſcentem, *Sedebo operiens exoptatum tuum, & veluti Dei alicuius ingreſſum.* Hûc ſpectant infractæ, & blandulæ illæ appellitationes, quibus Coloten, verbi gratia, dixit ex Plutarcho Κολωτάρα, & Κολωτάριον, *Colotulum, & Colotillum.* Taceo obiici iſtam quoque intemperantiæ ſpeciem, vt cauſam morborum & mortis, de quibus ex Suida, Stoicíſque dictum iam eſt. Denique tam iſta, quàm ſuperior intemperantia cauſa Epicuro fuiſſe dicitur, cur abactus fuerit è Philoſophorum choro. Viſum eſt iam Cleomedem, Epictetum, Hieroclen relegaſſe illum ad cynædos, & meretrices. Refert Themiſtius patrem ſuum ſuſtuliſſe ipſum è Catalogo. Maximus Tyrius, *Epicuri*, inquit, *ne nomen quidem ſcio, neque enim admitto Philoſophiam, quæ laſciuias, vt neque Imperatorem qui ex acie diſcedat.* Et Lactantius, relatis illis ex Lucretio de Epicuro carminibus,

Qui genus humanum ingenio ſuperauit, & omneis
Præſtinxit, Stellas exortus vti Ætherius Sol;

Subdit, Quos equidem verſus nunquam ſine riſu legere poſſum. Non enim de Socrate aut Platone hoc ſaltem dicebat, qui velut Reges habentur Philoſophorum; ſed de homine, quo ſano, & vigente nullus æger ineptiùs delirauit. Memorabile eſt, quod Archeſilas apud Laërtium interrogatus, *cur homines ex cæteris ad Epicureos, ex Epicureis autem ad cæteros non migrarent*, Reſpondit, quoniam *ex viris quidem Galli fiunt; ex Gallis verò viri non fiunt*; alludens ſcilicet ad Gallos Sacerdotes Cybeles exſectos, & effœminatos. Ad hunc locum ſpectat, quod Suidas, Ælianus, & alij memorant fuiſſe Epicureos à Romanis expulſos; itémque à Meſſeniis, à Lyctiis, ab aliis Rebuſpoblicis; quòd adoleſcentium corruptores eſſent & ſapientiæ degeneris, turpis, effœminatæ inuentores. Vno verbo exſtat verſus apud Apollinarem,

Ast Epicurus eliminat vndique virtus.
Vale PRINCIPVM OPTIME, & cœptum hunc annum, ac Nestoreos porrò fœliciter exige. Parisiis, III. Nou. Januar. M. DC. XLII.

EIDEM.

CVm testimonium iam aliquod de Epicuri castitate, expectes, palmare est, quod verè doctus, Sanctúsque Pater Gregorius Nazianzenus in Iambicis habet, dum postquam retulit Epicurum Voluptatem statuere pro fine bonorum, subdit,

Ac ne ob voluptatem, improbam hanc laudarier
Quis crederet, moderatus, & castus fuit,
Dum vixit ille; Dogma moribus probans:

Et de Dogmate quidem cùm agetur, perspicuum fiet Epicurum ea tradidisse Continentiæ, atque honestatis præcepta, vt seueriora non potuerint tradi. Nunc, cùm de moribus agatur, notabile præsertim est, quod legitur apud Stobæum, scilicet asserente quodam Sapientem amore non capi, ac, cæteros inter, exemplo esse Epicurum, excepit Chrysippus, *haud legitimè id concludi, eò quod Epicurus ἀναίσθητος, sine sensu* fuisset. Testimonium ab inimico; sed interim probans, quod aliunde probabilissimum facit parcissimus victus, de quo ante scripsi; & labor assiduus, quo præter doctrinam viua voce traditam, libros innumeros conscripsit. Quippe & subductis libidinis fomitibus, & fugata desidiâ, potuit circa venerea ἀναίσθητος iure censeri. Non repeto ipsam Voluptatis vocem fecisse totam fabulam: addo potiùs illud ex Cicerone, *Quid ergo (dicet aliquis) Epicurum existimas ista voluisse, aut libidinosas eius fuisse sententias? Ego verò minimè; video enim ab eo dici multa seuerè, multa præclarè. Itaque, vt sæpe dixi, de acumine eius agitur, non de moribus. Quamuis spernat voluptates eas, quas modò laudauit; ego tamen meminero*, &c. Itémque illud ex Seneca, *Mirum est aliquid fortiter dici ab homine mollitiem professo*; ita enim plærique *iudicant: apud me verò Epicurus est fortis, licet manuleatus sit.* Sed ne plura consecter, & vt ad obiecta breuiter respondeam; fuere quidem fœminæ quædam cum Epicuro in Hortis versatæ; sed quo versatæ modo fuerunt Lasthenia, & Axiothea cum Platone in Academia; Theano, & aliæ cum Pythagora; Gemina & aliæ cum Plotino; & aliæ cum aliis Philosophorum Coryphæis; nempe, vt philosopharentur. Et quoniam Leontium potissimùm obiicitur; sanè illam non meretricem, sed studiosam fœminam fuisse, vel illud vnum arguit, quod ex Cicerone *librum scripsit aduersus Theophrastum scito sermone, & Attico*; quódque Plinius memorat illam depictam fuisse cogitabundam. Prætereo autem fuisse ipsam Metrodori vxorem, vt & Themistiam Leontei, & aliorum familiarium alias; ac Epistolam ipsi attributam fuisse Alciphronis stylum exercentis commentum. De conuentu illo nocturno iam diximus, Corniades Epicureus non fuit. Comparationes declamatoriæ sunt. Epistolæ à Diotimo confictæ, in quibus esse quoque potuit, & illud de Colote, & quidquid fuit præterea Epicuro obiectum ab iis, quos insanire Laërtius dixit. Circa obiecta de morbo, ac morte, nihil adiiciendum ad antedicta. Superest locus de reiectione è Philosophorum choro. Sed qui reiecerunt, vel Stoici fuerunt, vel certo consilio hæserunt disseminato in vulgus rumori. Vt autem magnos Viros opponam, & intereà citatum iam B. Nazianzenum reticeam; primus occurrit Constantinus Porphyrogennera Imperator, qui Insulam Samum describens, *ex hac*, inquit, *prodierunt Viri Sapientia laude insignes, Pythagoras, Epicurus, Melissus, aliique non pauci.* Succurret Cicero, qui & aliquando *Philosophum nobilem* dicit, & passim nobilissimis Philosophorum intermiscet. Et Seneca, qui dum respondet obiicientibus Philosophos aliter vixisse, quàm docuerint, *hoc*, inquit, *per malignissima capita & optimo cuique inimicissima, Platoni obiectum est, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni.* Non subiicio Apuleium; non ipsum Laërtium; non innumeros alios, ac potissimùm eruditiores quosque, ex quo bonæ literæ restitui ante annos prope ducentos cœperunt. Continere me non possum, quin & subindicem egregium Epigramma, quo apud Laërtium Epicurus concluditur ab Apolline, aut Musis edoctus; & subtexam ex Anthologia distichon Menandri præclarum, quo Epicurus confertur cum Themistocle, cuius quoque Pater appellatus Neocles fuit,

Χαῖρε Νεοκλείδα, δίδυμον γένος, ὧν ὁ μὲν ὑμῶν
Πατρίδα δουλοσύνας ῥύσατ', ὁ δ' ἀφροσύνας.

Quod ego quidem distichon, vt potui, ita reddidi.

Par Neoclidarum fœlice; queis Patria debet,
Vni, vt liberast; alteri, vt & sapiat

Quod ad expulsos Epicureos spectat, non negandum quidem, quin esse potuerint degeneres aliqui; ecqua enim vnquam instituta Societas fuit, in qua omnes fuerint, institutorum seruantes? sed fatendum quoque, & potuisse illos ob calumnias, factionésque aduersariorum expelli; & hoc illis commune fuisse cum cæteris Sectis, vt testantur Edicta Antiochi, Lysimachi, Atheniensium, Romanorum, ac præsertim suadente Catone, & imperante Domitiano, sub quo Epictetus quoque fuit Româ deiectus. Addo Epicureos, ex Eusebio, floruisse omnium diutissimè in vrbibus; & quemadmodum Epicuro, sic illis quoque dicatas statuas, vt ex inscriptione Brundusii reperta constat. Concludo verò, selecto illo ex pluribus Ciceronis loco, *Ac mihi quidem, quod ipse bonus Vir fuit, & multi Epicurei fuerunt, & hodie sunt, & in amicitiis fideles, & in omni vita constantes, & graues, nec voluptate, sed officio consilia moderantes; hoc videtur maior vis honestatis, & minor voluptatis.* Tu Viue iucundè, Vale DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IV. Kal. Ianuar. M. DC. XLII.

EIDEM.

EIDEM.

QVidquid Superioribus literis circa Epicurum defensum, quidquid postremis circa alia studia commendare dignatus es, id totum debeo humanitati, ac singulari beneuolentiæ, qua dignaris me immerentem. Sed ne ad alia iam digrediar, superest extremum caput accusationis in Epicurum, quod est de odio bonarum Artium, seu liberalium disciplinarum. Nam vniuersè quidem auersatus illas fuisse dicitur, testante Cicerone, *cum nihil olere ex puerilibus disciplinis*; scribente Quintiliano, *fugisse illum omnes disciplinas*; dicente causam Empirico, *quod disciplinas ad Sapientiam nihil conferre existimaret*. Neque id modò, sed etiam dehortatus cæteros fuisse, ne illas amplecterentur; vt Pytoclen apud Laërtium; vt Sectatores omnes apud Plutarchum; Athenæum, & alios. Confirmat vtrumque Cicero his verbis; *Hæc Epicuri non probo; de cætero, vellem equidem aut ipse doctrinis fuisset instructior (est enim, quod ita videri necesse est, non satis politus iis artibus, quas qui tenent, eruditi appellantur) aut ne deterruisset alios à studiis.* Speciatim verò quod spectat ad Grammaticen, mitto, quæ apud Plutarchum, Empiricum, Laërtium, Cleomedem leguntur. Sufficiat idem Cicero, cùm de Epicuro loquens, *Si loquendi*, inquit, *vim, si consuetudinem verborum tenuisset, nunquam in salebras tantas incidisset*. Et rursùs, *In hac exposita sententia*, inquit, *sunt qui existimant, quòd Epicurus inscitiâ planè loquendi fecerit, fecisse consultò*; de homine *minimè vafro malè existimant*. Huc spectat, quod Plutarchus scribit *noluisse illum occupari sapientem in Criticorum quæstionibus; neglexisse Historiam, repudiasse Poesim*; quod præter Heraclidum Ponticum, Maximum Tyrium, & alios, Torquatus quoque apud Ciceronem testatur; *An ille*, inquit, *tempus, in Poetis euoluendis consumeret, in quibus nulla solida vtilitas, omnisque puerilis est delectatio*. Quod ad Rhetoricen, arguitur omnem prorsùs ornatum Orationis neglexisse, scribente Agellio *ipsum curas vocum, verborúmque elegantias non modò non sectatum, sed etiam insectatum fuisse*. Idem confirmat Halicarnassæus circa voces, & Athenæus circa structuram conscripti ab Epicuro Symposij. Cicero autem illius, ac Metrodori libros cum quibusdam confert, *quos neque distinctè neque eleganter, neque ornatè scriptos latinè* commemorat, & de Epicuri Philosophia alicubi loquens, *Abest*, inquit, *ab eo viro, quem quærimur & quem authorem publici consilij, & regendæ ciuitatis ducem, & sententiæ, atque eloquentiæ Principem in Senatu, in populo, in causis publicis esse volumus*. Et sequutus Quintilianus, *alia*, inquit, *mihi quæstio exoritur, quæ Secta conferre plurimum eloquentiæ possit; quanquam ea non inter multas possit esse contentio. Nam Epicurus imprimis nos à se ipse dimittit, qui fugere omnem disciplinam nauigatione quam velocissima iubet*. Quod ad Dialecticen, non refero, quæ Stoici, Plutarchus, Themistius, & cæteri obiecerũt. Vnus Cicero sufficere potest, cuius sũt varia hac de re loca, sed ille præcipuus, *In illa*, inquit, *Philosophiæ parte, quæ est quærendi ac disserẽdi, quæ λογικὴ dicitur, iste vester planè, vt mihi quidem videtur, inermis, ac nudus est. Tollit definitiones, nihil de diuidendo, ac partiendo docet; non quomodo efficiatur, concludatúrque ratio tradit; non qua vi captiosa soluantur, ambigua distinguantur ostendit, iudicia rerum in sensibus ponit, quibus si semel aliquid falsi pro vero sublatum sit, sublatum esse omne iudicium veri, & falsi putat, &c.* Quod denique ad Mathematicen, ecce Torquatus Epicurum excusans, *An se*, inquit, *vt Plato in Musicis, Geometrica, Numeris, Astris conficeret, quæ & à falsis initiis profecta, vera esse non possunt; & si essent vera, nihil afferrent, quo iucundius, id est melius viueretur*. Plutarchus verò ostendit quibus se voluptatibus Epicurus priuauerit, dum neglexit Geometriam, Arithmeticam, Astrologiam, Musicam, ac persuasit etiam Regibus, vt in suis Conuiuiis, quaslibet potiùs scurrilitates, quàm Musicas, Poëticásque disquisitiones tolerent. Prætereo quæ varia habet Cicero, vt illud, *Quod profectò nunquam putauisset, si a Polyæno familiari suo Geometriam discere maluisset, quàm illam ipsum dedocere*: itémque illud, *Quasi bis bina quot essent, didicisset Epicurus, certè non diceret: sed dum palato quid sit optimũ iudicat, cæli palatum, vt ait Ennius, non suspexit*. Prætereo etiam quæ Cleomedes, & alij, ac id seligo, quod habet D. Augustinus, *Quis*, inquit, *Geometricas literas legere magistro Epicuro, aut discere voluit? contra quas ille multum pertinaciter, nihil earum, quantum arbitror, intelligens disserebat*. Hæc satis; quæ ideò est visum cæteris obiectionibus circa mores attexere, quòd aspernari ingenuas Artes maxima labes morum videatur. Tu morum candidissimorum illustris PRINCEPS, optimè Vale. Parisiis, XVI. Kal. Februar. M. DC. XLII.

Si iam Aquas-Sextias redieris, patere, quæso, nomine meo, tam Bereculo, quam Ber-villæ salutem quam-plurimam dici. Vale iterum.

EIDEM.

DIlutus postremùm de obiecto odio Liberalium Disciplinarum, id vniuersè adnoto, esse in illis quidem, vnde liberales, hoc est homine libero, ingenuóque dignæ censeantur; sed irrepsisse tamen in singulas multa, quæ sint vaniora, inutiliora, spinosiora, perniciosiora, quàm vt ea Vir sapiens consectari debeat. Ipsum verò Epicurum non illas vniuersè repudiasse, sed quatenus solùm sunt vanæ, inutiles, spinosæ, atque perniciosæ. Quoniam autem nulla non fuit captata in ipsum declamandi ansa; ideò ex hoc capite quoque exprobratum illi fuit, quòd omnem prorsus disciplinam oderit, ac dissuaserit. Decantatum præ cæteris videtur illud ad Pythoclen, *Omnem disciplinam ô beate, deuita*; ex eo enim est, seu ex fonte deductum quod M. Tullius, Quintilianus, Plutarchus, alij obiecerunt. Verùm, cùm illud coniectum fuerit in Epistolas, ex Laërtio supposititias; perspicuum est, quidquid exinde deriuatum

fuit,

fuit sapere calumniam. Cùm Empiricus certè addit causam, quòd Epicurus existimaret disciplinas esse ad Sapientiam inutileis, id subnotat ipsum illas non damnasse, si ad Sapientiam, & voluptatem non illaudatam quicquam conferrent. Heinc, quod ad Grammaticen spectat, testatur idem Empiricus, non fuisse illam ab Epicuro quacumque ex parte eiectam; & quod Plutarchus reprehendit circa Criticos, arguit Epicurum ipsum eodem respexisse, quo Senecam, dum in Professores artium liberalium, vt molestos, verbosos, intempestiuos, scribens subdit, *Quatuor millia librorum Didymus Grammaticus scripsit; miser! Si tam multa superuacua legisset? In his libris, de Patria Homeri quaeritur, in his, de Æneae matre vera, in his libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit: in his, an Sappho publica fuerit*: & alia, quae erunt dediscenda, si scires. Huc proinde spectat illud Torquati, *Non Epicurus ineruditus; sed ij indocti, qui quae pueros didicisse turpe est, ea putent vsque ad senectutem esse discenda.* De Poësi testatur Laërtius, placuisse Epicuro Sapientem rectè, de illa disserere, & Poëmata non fingere quidem, sed tamen pangere ποιήματά τε ἐνεργῶς οὐκ ἂν ποιῆσαι, hoc est, non describendo fabulas, sed aut res praeclarè gestas, quod deinceps Atticus fecit; aut quae ad morum institutionem, naturaeque illustrationem faciant, quod Lucretius. Quod spectat ad Rhetoricen, non fuit Epicurus illius ignarus, qui librum de ea ex Laërtio scripsit; sed resecuit solùm, quae ab ea aliena, inutilia-ve censuit, & perspicuitatem σαφήνειαν solam retinuit. Cùm haec verò constet ex delectu, dispositionéque tum verborum, tum sententiarum; clarum videtur quidquid praetereà ex illa arte exigitur, aut esse inutile, aut ab ea alienum. Ipse ne verò, seu in loquendo, seu in scribendo fuerit adeò barbarus, & inelegans, vt interdum Cicero, aliique declamant, vel Cicero ipse esse testis potest; exempli causâ; cùm, *Vide*, inquit, *quam sim fallare, Torquate. Oratio me istius Philosophi non offendit; nam & complectitur verbis, quod vult, & dicit planè quod intelligam.* Sic Seneca passim, *Aliquam magnificam vocem Epistola secum ferat. Ecce occurrit mihi nescio vtrum verior, an eloquentior. Cuius, inquiens, Epicuri.* Item, *Eleganter, itaque ab Epicuro dictum est*, Ac rursùs, *Et apertior ista sententia est, quàm vt interpretanda, & disertior, quam vt adiuuanda.* Quod ad Dialecticen, Scribit quoque Empiricus, *non omnem fuisse ab illo neglectam, sed Stoicam solummodò*, id nempe ob superuacaneas, spinosasque illas argutias. Heinc solo Dialectices nomine mutato, *Canonicam* scripsit, hoc est, Regulas tradidit, quas vtileis esse ad ratiocinandum putauit; & in quibus potestate, vt loquuntur, continetur, quidquid visum est à Cicerone desiderari. Id suo loco disquiretur, edisseretúrque speciatim quod circa sensus obiicitur. Heic sufficiat, cùm Plutarchus illum circa syllogismum quemdam reprehendisset, excepisse Agellium, *Id factum minutè nimis, ac propè etiam subfrigidè, vnde & Epicurus*, inquit, *cuiusmodi homo est, non inscitia videtur partem illam syllogismi praetermisisse; neque id ei negotium fuit, syllogismum tanquam in Scholis Philosophorum cum numeris omnibus, & cum suis finibus dicere*, &c. Quod ad Mathematicen denique, non in ea quidem fuit Epicurus tantus, quantus Pythagoras, aut Plato: verùm neque inferior fuit Zenone, & aliis; neque tantum illam explosit, quantum Socratea, cùm etiam de Caelestibus censuerit Sapienti esse disserendum. Heinc quae specialia obiiciuntur de magnitudine Solis, & similibus, suis locis soluenda sunt; satisque iam est dicere, non fuisse Epicurum auersatum hanc partem, quatenus ad Sapientiam, honestámque voluptatem conducit; sed quatenus solùm infrugifera est, aut mirificè laboriosa. Illud ex Plutarcho circa Musicam, esse declamatorium, vel ex eo constat, quòd inter Epicuri Placita Laërtius id refert, *solùm Sapientem de Musica ritè habiturum sermonem*; cùm & aliundè Empiricus scribat Musicam ex eo dumtaxat ab Epicuro, vt à Platonicis quoque, improbatam fuisse, *quòd inutilis, segnis, vinosa, pecuniarum prodiga esset.* Atque heic tandem Apologiae circa Epicuri mores finis esto? Non esto verò vnquam meae erga te obseruantiae; qui sum, viuóque ex asse tuus. Tu annos Nestoreos, & Viue, & Vale, ô & dulce Decus, & Praesidium meum. Parisiis, IX. Kal. Februar. M. DC. XLII.

EIDEM.

VIdes, PRINCIPVM OPTIME, vt lentè licet festinantes, ad Apologiae peruenerimus metam. Superest aliud, quod sit quidem incomparabiliter prolixius de Doctrina curriculum; verùm id semel ineundum est, precandúmque solùm vt Deus fortunet. Si exeuntem manè viatorem sollicitudo caperet tanti illius numeri passuum sigillatim percurrendorum; haereret sanè in limine: sed & ille debet eam mittere curam, itérque solùm ingredi; quoniam tametsi non aduertenti, spatia immensa superabuntur; & nobis non immensitas operis cogitanda est, sperandúmque solùm, vt sensim progressi simus illud tandem ad vmbilicum perducturi. Non quòd sim certus tot me adhuc abfuturum hedomadas, vt totidem datis ad te literis, id complecti quidquid est, possim; sed quòd si fortè tandiu absim, nolim me demùm ob institutum non satis maturè prouisum poeniteat. Et absim breuiùs; nihil nocebit aliquo vsque processisse, & quidquid demum peractum erit, id fiet ipsi operae-pretium. Non poterit certè res tibi non esse iucundissima; tum ob Sapientiae studium, quod vnum erit argumentum; tum ob manum, quam tibi esse non ingratam satis testaris. Adde quòd literas non-nisi septeno quoque die accipiens, non sis facilè sensurus fastidium; ac tot aliis curis interpositis, sis interim, quasi animum relaxans, & ad quidpiam rerum nouarum diuertens vniuersam propemodum Philosophiam repetiturus. Nempe, vt antè ad Luillerium, non eam dumtaxat, quae Epicuri fuit specialis, sum prosequutus; sed quidquid praetereà

prætereà ex cæteris Sectis perſpectum habui, complexus ſum;ita compendio tecum agens, quidquid præcipuum ex ſingulis videbitur, haud prætermittam. Initium verò faciam ab iis, quæ generatim de Philoſophia videntur eſſe prænoſcenda; ne videar illotis, quod aiunt, rem attrectare manibus. Quanquam id deinceps prima occaſione; iam enim, ſi aggrederer, excederem haud-dubiè modum. Sunt etiam duo quædam, quæ hîc attexenda mihi ſuperſunt. Vnum eſt, quam debeo gratiarum actionem ob bona illa tua verba, tum de Epicuro purgato, tum de enarrato Peireſkio, quorum ſi vterque adhuc viueret, foret cur ſe ampliùs vni tuo elogio, quàm prolixis meis Commentariis debere putaret. Alterum eſt, quòd meo Roberto tibi haud profectò incognito, officium debeo. Grauis quædam illius cauſa diſceptatur impræſentiarum coram Senatu Diuionenſi. Ac non audet quidem petere abs te commendatitias literas vllas; ſed quia ſubueretur, ne aduerſum ſe dare aliquas cogiteris, vellet bonitatem tuam exoratam, vt cùm te non fuerit meritus propitium, non experiatur quaſi infenſum. Nouit cuius illeic ponderis habeatur attinentium te proximè Principum commendatio; timétque præſertim, ne quædam ad illos literæ à te extorqueantur. Ipſe recepi me id tibi illius rogatu ſignificaturum. Túque tantò magis id conſules boni quantò noſti, quæ inter me, ac illum ſit neceſſitudo. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium ac Decus meum dulce. Pariſiis, pridie Kal. Februar. M.DC.XLII.

EIDEM.

VT ſtem promiſſis, OPTIME PRINCEPS, non aliunde exordiar, quàm ab ipſamet Epicuri adhortatione ad Menæceum, dum ad illum ſcribens, vt eſt apud Laërtium, in hunc modum præfatus eſt. *Neque iuuenis quis exiſtens philoſophandi moram trahat, neque ſenex cum fuerit, philoſophando defatigetur. Ad Animæ quippe ſanitatem neque immaturus, neque intempeſtiuus eſt quiſquam. Et qui dicit tempus ad philoſophandum, aut nondum adeſſe, aut præteriiſſe; perinde facit, ac is, qui dicit tẽpus ad beatè degendum aut nondum aduenisse, aut eſſe elapſum. Itaque & iuueni, & ſeni eſt philoſophandum; iſti quidem, vt in ſenio, quaſi iuuenis, efflorescat bonis, ob præteritorum gratiam; illi verò, vt in iuuentute, quaſi ſenex, matureſcat ob futurorum ſecuritatem. Hinc ea meditari par eſt, quæ fœlicitatem pariunt; ſi quidem cùm illa adeſt, nihil eſt, quod non habeamus, cùm abeſt, nihil non agimus, vt conſequi illam poſſimus.* Hactenus ille: reſerto autem, vt imprimis definitionem intelligas, quam apud Empiricum tradit, dum, Philoſophiam eſſe dicit *Exercitationem, quæ rationibus & ſermocinationibus vitam beatam inſtituit.* Quo loco, *Exercitationem* dicit, vt innuat ſtudium Sapientiæ (id enim ſonat iſta vox) debere eſſe animatum; non habitus inſtar torpentem, ſiue quis ſecum ratiocinando, ſiue ſermonem cum aliis ſerendo, ſtudeat Sapiens euadere, beatámque vitam adipiſci. Deinde, vt agnoſcas finem, quem ex Metrodoro apud eundem Empiricum ſola omnium artium Philoſophia conſiderat, videlicet *fœlicitatem.* Vbi ille habet Philoſophiam quaſi *artem vitæ*, & cùm artes cæteræ de opere quidem, at non de fine ſollicitæ ſint (vt dum faber conficit clauim, quâ alius aperiat; aut Orator parat Orationem, quâ alius ſuadeatur). Philoſophiam ita vult eſſe de ſuo fine ſollicitam, vt non cenſeat Philoſophum, ſi quis fœlicitatem aliis, non ſibi parare contendat. Hùc ipſi quoque Stoici ſpectaſſe videntur, dum Philoſophiam definierunt *Exercitationem artis conuenientis*, qui deſcribentes Sapientiam, *rerum diuinarum, humanarúmque ſcientiam*, id ſolùm dixere ſpecialius, quod rationibus, ſermonibúſque diſquiſitum, vitam beatam parat. Hùc etiam Ariſtoteles, qui in Metaphyſicis ita Philoſophiam definit *Veritatis ſcientiam*, vt ſtatim declarans functiones illius contemplationem & operationem, contemplationis finem dicat veritatem, operationis ipſum opus; ac deinceps in Ethicis, ad fœlicitatem referat vtramque. Hùc & ipſe Plato, qui non alio ſenſu dixit Philoſophiam eſſe *Exercitationem mortis*, quàm vt indicaret aſſueſcendum eſſe in ſeuocando animo à rebus corporeis, cogendóque vt ſecum ſit, & dignioribus cogitationibus incumbat; hoc enim modo *Animum ſecernere à corpore*, nihil aliud eſt, vt Cicero interpretatur, quàm *emori diſcere.* Hùc quod ipſe Cicero aliàs, dum præclaram illam in tertiam Tuſculanarum Præfationem concludens, *Eſt profectò*, inquit, *Animi medicina Philoſophia, cuius auxilium non vt in corporis morbis petendum eſt foris; omnibúſque opibus, viribúſque, vt noſmetipſi nobis mederi poſſimus, elaborandum eſt.* Adderem alios; ſed hoc ſufficiat; cùm vita beata iuxta Epicurum in corporis, & animi, ſed huius præſertim, ſanitate conſiſtat, Philoſophiam in eo eſſe, vt ex Virtutum ac potiſſimùm temperantiæ praxi ſanum corpus præſtet, quantum per humanam fragilitatem fas eſt; & ex cognitione, ac æſtimatione rerum debita, Animum ſanum, hoc eſt tranquillum terroribus putà, ac inanibus cupiditatibus liberum; quantum per humanam imbecillitatem licet, efficiat. Agnoſces exinde, quò reſpiciant trita ex Lucretio carmina.

Suaue mari magno, turbantibus æquora ventis,
E Terra magnum alterius ſpectare laborem:
Non quia vexari quemquam 'ſt iucunda voluptas;
Sed quibus ipſe malis careas, quia cernere ſuaue 'ſt.
Suaue etiam belli certamina magna tueri,
Per campos inſtructa, tua ſine parte pericli:
Sed nil dulcius eſt, benè quàm munita tenere
Edita doctrinâ Sapientum templa ſerena;
Deſpicere vnde queas alios, paſſimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ;
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Noctéis, atque dies niti præſtante labore,
Ad ſummas emergere opes, rerúmque potiri.

Et

Et quæ sequuntur.

O miseras hominum menteis! ô pectora cæca!
Qualibus in tenebris vita, quantisque periclis
Degitur hoc æui, quodcunque est? nonne videre 'st
Nil aliud sibi naturam latrare, nisi vt, cùm
Corpore seiunctus dolor absit, mente fruatur
Iucundo sensu, curâ semota, metúque?

Sed modus esto; Tu annos Nestoreos corpore simul, ac mente sanus, Vale. Parisiis, postridie Non. Februar. M. DC. XLII.

Bereculio & Ber-villæ perpetuam salutem.

EIDEM.

SCripsi mox ad te, & pluribus quidem, via compendiosiore. Hæc iam post-scribo, vt significem Viri nobilis legitimum votum. Is est Paulus du May Diuionensis Senator, qui vt cum Peireskio dum vixit, amicitiam coluit, ipse quoque & literarum, & Literatorum amans, ita pridem tanto affectu, quantum verbis vix liceat explicare, prosequitur. Sunt illi Cognati, fratrum nempe vnus, & ex fratre altero Nepos, ciues Tolosates, qui graui lite contestaturi in Senatu Prouinciæ, te haud-dubiè sunt inuisuri. Adnixus est ipse, qua est caritate, eorum dissidia componere, & Condæi quoque Principis illustris, à quo impensè diligitur, interpositam fieri authoritatem procurauit. Nihil proficere cùm potuerit, superesse existimat, vt iuri dicundo locus permittatur. Et quia tamen subueretur, ne qui prior accesserit, bonitatem inuocet tuam, vt tuo patrociuio causam adiuues, ideò exoptato te exoratum, vt ἀδιάφορος neutri faueas, aut vtrique fauens, vtrique sis author Patriam repetat, Arbitrósque à Principe memorato delectos audiat. Quoniam verò illum non latet, quanta in me sis propensione, idcircò id tibi per me innotescere expetit; qui posset profectò, vt tu optimus, ipse merentissimus est, nullo vti intercessore. Ego autem & morem gero, quoniam ius amicitiæ est; & tantò facio alacriùs, quantò id quod, quæso, tuæ dignitati, æquitatique est consentaneum; ac certus sum, te pro tua illa in me beneuolentia æqui, bonique consulturum. Viue, & Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis iterùm, postridie Non. Februar. M. DC. XLII.

PAVLO DV MAY, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

ECce, Fabroti nostri manu tuas accipio literas, ac statim conscribo, quas dari per me ad optimum nostrum Pro-Regem deposcis. Haud eas obsignabo, vt si fortè velis proprias ipsis adiongere, possis, quod fortassis non fuerim satis assequutus, declarare. Gratias tibi habeo pro significata Roberti valetudine, absquo nullas habui literas hac vice. Quidquid in illum humanitatis, officiíque contuleris, id mihi fore collatum nôsti. Quod de vindiciis Lazari, Magdalenæque nostratium mones, opis meæ sanè non est. Quæstio facti est, quæ aut Actis, aut testibus decidi debet; ego idoneis destituor, solámque Maiorum meorum, quam piè sequar, pietatem habeo. Deus qua bonitate est, veritatem prosterni, aut iacere non sinet. Vale. Parisiis, postridie Non. Februar. M. DC. XLII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπραγεῖν.

CVm superioribus literis dictum sit Philosophiæ finem non alium, quàm fœlicitatis adeptionem esse, non est, cur alia occasione factam ipsi originem, quàm ex eiusdem fœlicitatis desiderio existimemus. Nam causa quidem apud Platonem, Aristotelémque admiratio est; verùm ne admiratio quidem ad Philosophandum, seu requirendum causas instigat, nisi quia res molesta est, & infœlicitatis pars, in ignoratione versari. Cæterùm Epicuro quoque eam philosophandi occasionem fuisse ex hisce Lucretij carminibus intelliges.

Nam cum vidit hic, ad victum quæ flagitat vsus,
Et per quæ possent vitam consistere tutam,
Omnia iam fermè Mortalibus esse parata:
Diuitiis homines, & honore & laude potenteis
Affluere, atque bonâ natorum excellere famâ:
Nec minus esse domi quidquam tamen anxia corda,
Atque animum infestis cogi seruire querelis:
Intellexit, ibi vitium vas efficere ipsum,
Omniáque illius vitio corrumpier intus,
Quæ conlata foris, & commoda cumque venirent,
Partim quòd fluxum, pertusúmque esse videbat,
Vt nulla posset ratione explerier vnquam:
Partim quod tetro quasi conspurcare sapore
Omnia cernebat, quæcunque receperat intus.
Veridicis igitur purgauit pectora dictis:
Et finem statuit cuppedinis, atque timoris:
Exposuitque bonum summum, quò tendimus omnes,
Quid foret, atque viam monstrauit tramite prone,
Qua possemus ad id recte contendere cursu, &c.

Quandoquidem verò Epicurus nec primus, nec solus fuit philosophatus, & requiri potest ex quo vsque tempore Philosophia occœperit: non est primùm, cur immoremur circa vocis originem, cuius Authorem Pythagoram fuisse, cùm Leonti Phliasiorum Regi roganti quantum saperet, respondit, *se nihil aliud, quàm φιλόσοφον id, Sapientiæ esse studiosum*; testantur Cicerò, Laërtius, Lactantius, & complures alij. De re ipsa quæstio cùm sit, fabulas prætereo, vt quod legitur de Zoroastre,

Zoroaſtre, Perſarum Philoſopho, quinque annorum millibus ante Troiæ excidium; quod de Vulcano, qui Philoſophiam apud Ægyptios primus docuerit quinquaginta annorum millibus ante Alexandrum Macedonem; & id genus alia ſimilia. Dico ſolùm, ſub nomine Sapientum celebrari in Græcia ſeptem illos, qui fuere non multùm antiquiores Pythagora; quanquam hiſtoria de Tripode apud Laërtium memorata arguit Sapientis nuncupationem & recuſatam ab ipſis, & vni Deo tributam fuiſſe. Succurrit locus ex Cicerone, quem non pigebit exſcribere. *Itaque*, inquit, *& illos ſeptem qui à Græcis σοφοὶ Sapientes à noſtris & habebantur, & nominabantur, & multis ante ſæculis Lycurgum, cuius temporibus Homerus etiam fuiſſe ante hanc vrbem conditam, traditur; etiam Heroicis ætatibus Vlyſſem, & Neſtorem accepimus, & fuiſſe, & habitos eſſe Sapientes. Nec verò Atlas ſuſtinere Celum, nec Prometheus affixus Caucaſo, nec ſtellatus Cepheus cum vxore, genero, filia traderetur; niſi Cœleſtium diuina cognitio nomen eorum ad errorem fabulæ traduxiſſet; à quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione ſtudia ponebant, Sapientes & habebantur & nominabantur.* Hæc ille; quibus nihil antiquius apud Ethnicos memoratur, niſi quòd ferunt de Minerua Sapientię Dea, ſeu Pręſide, ex cerebro Iouis prognata. Ad nos quod ſpectat, non Sapientiam modò æternam profitemur ex Summi Dei Intellectu progenitam; ſed creatam quoque, propagatámque, agnoſcere eoudem Authorem tuerernur, vt qui illam primo Parenti initio Mundi indiderit. Sic primus homo celebratur, tanquam primus Sapiens, ſeu Philoſophus, argumentoque affertur, tum quòd impoſuerit rebus nomina; tum quod ea Sapientiæ monimenta reliquerit, quæ inſculpta duabus columnis apud Ioſephum recitantur. Succeſſit porrò longa ſerie, ac poſt diluuium Abrahamus, cuius Sapientiæ teſtimonium dixerunt ex Ethnicis Hæcateus, Nicolaus Damaſcenus, ac Beroſus præ cæteris, ex quo Ioſephus verba hæc refert. *Poſt diluuium autem decima ætate, erat quidam iuſtitia cultor, Vir magnus, & Sideralis ſcientia peritus*: Subiicit poſteà Abrahamum, cùm veniſſet in Ægyptum, communicaſſe cum Ægyptiis numerorum, ac Siderum ſcientiam. *Nam ante Abrahamum*, inquit, *rudes erant Ægyptÿ huiuſmodi diſciplinarum, quæ à Chaldæis ad Ægyptum profecta, exinde ad Græcos tandem peruenerunt.* Habes heic originem veram, deriuationémque Sapientiæ ad Græcos vſque, ex quibus vides riuulos adhoc quoſdam deduci. Differendum foret de ſpeciali modo comparandæ Sapientiæ, ſed quia ſum iam nimis, ſufficiat adſcribere volgatos illos, quos Agellius refert ex Afranio verſus.

Vſus me genuit, mater peperit Memoria;
Sophiam me vocant Graÿ, vos Sapientiam.

Vale, PRINCIPVM SAPIENTISSIME, Vale ò dulce Decus meum. Pariſiis, Eidibus Februarij, M. DC. XLII.

Gaſſendi Epiſtola.

EIDEM.

Triplex diſtinxit Epicurus genus Hominum, qui ad Philoſophiam naſcuntur. Senecæ quippe verba hæc ſont. *Quoſdam ait Epicurus ad Veritatem ſine vllius adiutorio exiſſe; feciſſe ſibi ipſos viam. Hos maximè laudat, quibus ex ſe impetus fuit, qui ſeipſos protulerunt. Quoſdam indigere operâ alienâ; non ituros, ſi nemo præceſſerit, benè ſequuturos. Ex his Metrodorum ait eſſe; egregium hoc quoque, ſed ſecundæ ſortis ingenium.* Et paulò poſt, *Præter hæc, adhuc inuenies aliud genus hominum, ne ipſum quidem faſtidiendum, eorum, qui cogi ad rectum, compellique poſſunt, quibus non duce tantum opus ſit, ſed adiutore, &, vt ita dicam, coactore; Hic tertius color eſt. Si quæris exemplum, Hermachum ait Epicurus talem fuiſſe. Itaque alteri magis gratulatur; alterum magis ſuſpicit. Quamuis enim ad eundem finem vterque peruenerit; tamen maior eſt laus, idem effeciſſe in difficiliore materia.* Sic ille. Cæterùm, cùm Plato exigat in eo, qui eſt futurus Philoſophus, inueſtigandi Veri ardorem, ingenium docile, memoriam firmam, affectus temperatos, laborem conſtantem; ac prætereà fœlicitatem naſcendi in ea Regione, in qua Sapientia excolitur; vnde & Diis gratias agit, quòd Græcus fuerit, non Barbarus natus, ea de cauſa mirum non eſt, ſi Epicurus illi conſentiens, pronuntiârit apud Laërtium, *non in quouis corporis habitu, neque in quauis gente Sapientem naſci.* Quod quidem tametſi Clemens Alexandrinus ita fuerit interpretatus, quaſi Epicurus cenſuerit ſolos Græcos poſſe philoſophari; nihilominùs non videtur alia eius fuiſſe ſententia, quàm eſſe perdifficile emergere in virum Sapientem, ac philoſophari, vt par eſt, niſi conſentaneæ dotes à natura conceſſæ ſint, & inſtitutio, exercitatio, occaſio, exemplum accedant. Certè & habuit ipſe amicos ex Ægypto philoſophanteis; & non modò nouit Ariſtippum Cyrenaicum, Diogenem Sinopeum, alioſque non Græcos, philoſophatos fuiſſe: ſed cæteros inter Democritum ipſum abiiſſe procul philoſophatum cum Ægyptiis, Chaldæis, Magis, ac Gymnoſophiſtis. Quo loco admoneor, vt paucis percurram quos nouimus olim apud varias genteis præter ipſos Græcos Philoſophiam coluiſſe. Itaque in extrema India celebres fuere *Gymnoſophiſtæ*, quos inter præcipui fuere, qui dicti ſunt *Brachmanes*; nempe fuere & alij dicti memorato Alexandrino *Sarmanes*, Straboni *Garmanes*, ac in ipſis *Hylobÿ*, ſeu in ſyluis æuum degentes. Prætereo autem *Pramnas*, quoniam illi quaſi Sophiſtæ inter Gymnoſophiſtas fuerunt. Celebres deinde fuere apud Perſas *Magi*, quorum Princeps Zoroaſter, & apud Babylonios, Aſſyrioſque *Chaldæi*: tametſi Cicero & alij Chaldæorum nomen non artis, ſed gentis putant; fortè quia, vt Diodorus habet, Philoſophia erat quarundam familiarum propria, traditionéque acquirebatur. Fuere apud Iudæos *Phariſæi*, *Sadducæi*, & *Eſſæi*, *ſeu Eſſeni*; quos poſtremos Plinius, & Porphy-

rius commendant. Apud Ægyptios autem celebratissimi fuere *Sacerdotes*, ad quos non modò Democritus, sed Plato quoque & Thales, & Solon, & Pythagoras (qui vt posset eorum mysteria cognoscere, etiam circumcisionem ex Porphyrio est passus) & plerique alij. Memorat D. Hieronymus in Æthiopia *Gymnosophistas* cùm eo accessisse Apollonium scribit: & ne mirere, Lucianus illos Indorum propaginem facit. Memorat D. Augustinus in Mauritania *Atlanticos*, seu *Libycos*, Sectatores nempe Atlantis, & Herculis, qui primi in ea Regione sunt philosophati, ac de rebus præsertim Cælestibus, ob quarum peritiam, & propter sphæræ inuentionem dicti sunt Cælum sustinere. Memorat idem Sanctus Pater *Hispanos Philosophos*; sed qui illi fuerint, nobis incompertum. Iam de *Druydis* nostratibus nihil est, quod adiiciam; de quibus apud Cæsarem & alios tam multa. Obseruo solùm videri illos, cùm ex Britannia aduenissent, successisse memoratis Diodoto Saronidis, & Straboni Vatibus, quibus antiquiores adhuc fuerint *Samothei*, *Samnothei-ve* Laërtio dicti. Nihil proinde addo de *Bardis* Gallorum Poëtis, quorum non Strabo modò, & alij meminerunt; sed Lucanus etiam illis versibus tibi profectò non ignoratis.

Vos quoque, qui forteis animas, belloque peremptas
Laudibus in Cælum Vates demittitis æuum,
Plurima securi, fudistis carmina Bardi.

Fuere præterea *Tyrrheni*, *seu Etrusci* in Italia: *Sacra fœmina* in Germania, & vlteriùs *Getæ*, *Scytha*, *Hyperborei*, de quibus vix quicquam præter nomina apud memoratos Alexandrinum, Augustinúmque habetur. Nam quod Zamolxis, Getes, & Anacharsis Scytha philosophati fuerint; ad ipsos Græcos est referendum; vt referendum etiam quod Lucianus de Orpheo, & Eumolpo Thracibus scribit. Sed hæc iam satis. Tu philosophare, ac æternùm Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IX. Kal. Mart. M.DC.XLII.

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi cum literis tuis egregium tuum illom de Burgundico bello commentarium. Egregium, inquá, reuerá enim nihil mihi ex eo inter legendom non placuit, nisi quod nimis properè factum iri finem ex mole præsensi. Et qoàm ardenter, putas, exoptaui, vt quo stylo, ac studio illam Landonæ obsidionem exsequutus es, aggressus fuisses cætera, quæ oon ad bellum noperum modò, sed vniuersè etiam ad Burgundicam attinent historiam. Perge modò, Vir Erudite, nam si hoc quidem opusculum, nihil fuit aliud, quàm prodromus, est cur te magnam oppidò gloriam esse consequuturum speres. Gratias, quàm-possum maximas pro tuo in meum Robertum affectu & habeo, & dum viuam babebo. Explorata mihi magis eius fides, quàm vt dum tuæ beneuolentiæ argumenta commemorat, commendátque diffidere possim. Sed oempe tu nimis es bonus, qui esse vis magis, qoàm videri amicus. Esto igitur æque in vtrumqoe; nam ego quidem illum, qoàm me habere cariorem noo possum. Vale, Parisiis, IX. Kal. Mart. M.DC.XLII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

Obserabam nuper meas literas, cùm tuus ille Victoriæ Abbas, hominum vrbanissimus misit ad me tuas, éstque ipsemet statim insequotus. Vocabant me etiam aliò quædam curæ; adeò vt ne post-scripto quidem licuerit mentionem tuarum facere, quarum me profectò decuit meminisse. Nempe & illæ conscriptæ fuerant vrgente discessus apparatu in Aulam, & tantum temporis succideras, quantum sufficeret, tum vt quid terum egisses, faceres perspectum; tum vt significares quam tibi id sit, quidquid scribo, non iniucundum. Verùm tu mihi hactenus eam fecisti coofidentiam, vt nihil penè non audeam; &, si quid culpæ sit, ipse, dum nimia bonus es, videaris solus esse in culpa. Nunc, cùm tibi grata res sit, ire pergo eandem-met viam, vt non improbarâ Apologiâ, quæ de Viri moribus est, suppetat vnde ferre quoque de Doctrina iodicium possis. Ac-non malè qoidem es subodoratus me mea persæpe interpositurum ratiocinia; sed meos etiam est, ita cæterorum antiquorum Philosophorum intertexere Placita, vt credere possis non vnios magis, quàm omoium simul Philosophiam esse. Heinc est, quamobrem videas me in istis Philosophiæ Procemialibus immorari. Quippe non vnius, sed plurium inuestiganda sapientia est. Cùm superioribus porrò literis illos recensoerim, qui antiquitùs præter Græcos philosophati memorantur, & sim consequenter dicturus de Græcis, ex quibus Epicurus fuit, & à quibus eam quæ sola penè cognoscitur, habemus Philosophiam; Tria quædam hoc loco præmitto. Vnum est, quòd te obseruasse apud Empiricum memini, treis generales philosophandi apod Græcos rationes fuisse; Dogmaticam, Acatalepticam, Scepticam. Quicunque enim existimârunt se veritatem inuenisse, illi δόγματα, seu *Decreta* rata, certáqoe tradiderunt, vnde sunt dicti *Dogmatici*, quales Peripatetici, ac Stoïci fuerunt. Quicunqoe verò sunt opinati veritatem adeò occultam, vt esse ἀκατάληπτον, seu *incomprehensibilem* putârint, ij *Acataleptici* dicti sont; cuiusmodi fuere Academici ab Arcesila præsertim instituti, qui ne verisimilitudinem quidem retinuerunt; & cùm Socrates dixisset se hoc vnum scire, quòd nihil sciret, ipsi-ne se hoc quidem scire, an nihil scirent professi sunt. Quicunque demùm oe-

que

que ſtatuerunt verum inuentum, comprehenſúmque, neque cenſuerunt inueniri, comprehendique minimè poſſe, ſed aſſenſum ſuſtinentes, in eo quærendo remanſerunt, ij *ἀπὸ τῆς σκέψεως*, ſeu *à conſideratione*, *Sceptici* appellati ſunt, veluti etiam *Ephectici ἀπὸ τῆς ἐποχῆς à cohibitione aſſenſus*; tales autem fuere Pyrrhunij, ad quos tametſi Epicurus, pertinere ioterdum videatur, ac præſeriim circa Meteuta, ſeu Sublimia, atque Cæleſtia; attamen ad Dugmaticos, quod dogmata, tradiderit, & Sspientem eſſe traditurum cenſuerit, videtur eſſe teferendus. Alterum eſt, duos generaleis fuiſſe Philoſophiæ tractandæ modos; vnum ubſcurum, alium perſpicuum. Et obſcurum quidem ſectati ſunt, tum qui fabulis Dogmata obuelârunt, vt feciſſe creditur Humerus, & qui tes Diuinas ac naroraleis deſcripſerunt Poëtice, vt Empedocles, Xenophanes, Parmenides, aur muraleis per Apulugos, vt Æſopus; tum qui ſymbolis, Ænygmatibúſque Placita obduxerunt, vt Pythaguras, & plærumque Plato; tum qol ſtyli ubſcuritate, vt Heraclitus qui prupterea dictus eſt *σκοτεινὸς*, *tenebricoſus*; & Ariſtuteles, qui Alexandru de librorum Acruaticorum editiune conquerenel, teſcripſit *illos ſic editos, quaſi non eſſent editi*, & ab Attico comparatus eſt ſepiæ atramentum effuudenti. Perſpicuum autem ſequuti ſunt Ariſtippus, Zeno, Pyrrbo, ac præ cæteris Epicurus, cui, vt antè ſcripſi, *σαφήνεια* vnicè placuit, & cuius Sectatores fuere ſemper animati aduerſus obſcuritatem, veluti Colotes dum apud Macrobium imptubar figmentum à Platone vſurpatum; & Luctetius dum Hetaclitus ab eo dicitur.

Clarus ob obſcuram linguam, magis inter inaneis,
Quàm de Graneis inter Graïos, qui vera requirunt,
Semper enim ſtolidi magis admirantur, amántque,
Immerſis quæ ſub verbis latitantia cernunt.

Tertium eſt, fuiſſe Græcurum Philoſophiam in varias *αἱρέσεις*, ſeu Sectas diuiſam, quæ ſumpſerint numen, aut à Sectæ Principe, vt Pyrhagorica, Epicurea; aut ab eius Pattia, vt Cyrenaïca, Megarica; aut à loco, vt Academica, Sruïca, aut ab adiuncto, vt Peripatetica; aut à modo, vt Ephectica; aut ab inſtituto, vt Cynica, &c. Vt illæ autem reducaotur ad certa quædam Capira, præſcribenda imptimis eſt tota Poëtarum factio, qui ſeu præceſſere Troianum excidium, vt Muſæus, Linos, Orpheus, ſeu ſequuti ſunt, & Olympiadas præceſſerunt, vt Homerus, Heſiodus. Cùm verò Olympiadem citciter quinquageſimam floruerit illud celebre Septem vocaturum Sapientum examen, ex quibus fuit Thales, qui docuit in Ionia; & circiter ſexageſimam Pythagoras, qui io illa Italiæ parte, quæ olim magna Græcia, nunc Calabria dicitur; ideò dicere poſſumus ex illis vſque temporibus cœpiſſe duas matrices Sectas, *Ioniam*, & *Italicam*, ex quibos aliæ ſint deriuatæ. Verùm de ipſis poſteà. Tu interim, optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis, pridie Kal. Mart. M. DC. XLII.

Gaſſendi Epiſtola.

Si iam Aquas-Sextias redieris, Bereculinm aquè, ac Ber-villam ſalute. Hunc ipſiſſimum verſum occipiebam, cum alias accepi abs te literas, Deum immortalem! quàm mihi nimium tua illa nimia bonitas tribuit.

EIDEM.

Habes iam Thaletem Mileſium fuiſſe Principem Sectæ Ionicæ, qui habetur etiam Phyſicæ inuentor. Succeſſit porrò illi Anaximander Præceptor Anaximenis, cuius auditor Anaxaguras Philoſophiam tranſtulit Athenas. Hoius ſucceſſor Archelaus Magiſter fuit Socratis, qui relicto Phyſicæ ſtudio, ſolam excoluit Ethicam; iſque fuit interea, ex quo, vt ex fonte centeſimam circiter Olympiadem, Nubiles prufluxeriot Sectæ; etenim ex eius auditoribus Plato quidem docens in Suburbio *Academia* dicto, inſtituit Academlcam: Antiſthenes in Gymnaſio *Cynoſarge* dicto, Cynicam: Ariſtippus dictam à Cyrene Patria Cyrenaicam: Euclides dictam ſimiliter à Megara, Megaricam, & Phædon ab Elide, Elidenſem. Cùm Plato verò præter Ariſtotelem, (de quo poſtea) auditores habuerit cùm Speuſippum Sororis filium, tum Xenucratem; ſucceſſere iſti in Schola; & cum Zenocrati ſucceſſerir Polemon, ſucceſſere Polemoni Crantor, & Crates Atbenienſis; ac eatenos fuit Vetus Academia ſubſequutus Arceſilas, author Acatalepſiæ, inſtituit Academiam appellatam Mediam, vt & Lacydes eius diſcipulus dictam Nouam, ſeu Tertiam: Niſi quòd non-nulli ipſam referunt ad Carneadem aoditorem Hegeſimi, cuius Præceptor Euander Lacydem audiuit. Cùm Carneadi ſucceſſiſſet Clitomachus, diſcipulus Iſtius Philu inſtituiſſe dicitur Quartam, & Philonis auditor Antiochus Quinram; ídque ipſis iam Cicetonis temporibus, qui & illum audiuit, & iſtius familiaris fuit. Incompertum quæ fuerit deinceps ſucceſſionis ſeries: cum Cicetu ipſe, Plutarchus & alij in Academicis habeantur. Quod autem ſub Alexandru Imperatore cœperit noua factlo, è qua fuere Ammunius, Plotinius, Porphyrius, Iamblichus, & alij; iſti non iam ampliùs Academici, ſed Platunici fuere dicti. De Ariſtotele vt iam dicam, is à magiſtro Platone deſciſcens, *in Lyceo* docuit, & Peripateticam ideò dictam, quòd deambulandu duceret, inſtituit. Succeſſit illi Theophraſtus Præceptor Straronis, cuius auditur Lycon diſcipulum habuit Ariſtonem magiſtrum Critolai, qui vnà cum memorato Carneade Legatus Romam venit tempore Catonis maioris. Poſt Diodorum Critolai diſcipulum ignoratur ſucceſſorum ſeries: cùm memorentur tum & Cratippus Ciceronis tempore, & Nicolaus Damaſcenus & plæriqoe alij: ne aliquid dicam de Intetpretibus, Alexaudro, Themiſtio, Olympiuduto, Simplicio, Philuponu, &c. qui ſub Imperatoribus flurueruns, Quod ad Sectam Cynicam ſpectat, Antiſthenis diſcipulus celebris ille Diugenes fuit,

cuius auditor Crates Thebanus, Præceptor fuit Leonis Citiensis, à quo instituta fuit noua Secta dicta Stoïca ἀπὸ τῆς στοᾶς *à portica variegata*, in qua docebat. Successit Zenoni Cleanthes; huic Chrysippus; huic Zeno Sidonius, quem sequutus Diogenes Babylonius tertius, cum Carneade, & Critolao Romam venit. Huius successorem Antipatrum audiuit Panætius, qui fuit Scipionis Africani familiaris, & Præceptor Posidonij, quem Pompeius Rhodi inuisere voluit. Cum nos heic series deficiat, habiti sunt tamen deinceps inter Stoïcos multi magni viri, Seneca, Epictetus, Antoninus Imperator, & alij. Ita cùm series Cynicorum in Cratete deficiat, fuere tamen deinceps inter illos magni nominis Demetrius commendatus à Seneca, Demonax à Luciano, & plures, &c. Quod ad Cyrenaicam attinet, successere Aristippo heinc Arete filia, heinc Antipater. Et Arete quidem Aristippum filium instituit dictum propterea μητροδίδακτον, cuius discipulus fuit Theodorus, Bionis præceptor. Antipater verò successorem habuit Epitimedem, Præceptorem Parębatis, à cuius discipulis Hegesia & Anniceride fuere *Hegesiaci*, *&* *Annicerij* dicti. Hegesias porrò ille fuit, qui πεισιθάνατος, *mortis suasor* dictus, prohibitus fuit à Ptolæmeo disserere de infœlicitate vitæ. Quod ad Megaricam, cuius Sectatores etiam Dialectici, & Eristici, siue contentiosi appellati fuerunt: successit Euclidi Eubulides, huic Alexinus, quem sequutus Apollonius Cronus Diodorum Cronum auditorem habuit. Sunt qui velint Euclidis non sectatorem modò, sed etiam auditorem fuisse Stilponem de quo aliquid ad te pridem scripsi. Quod denique ad Elidensem, illa satis obscura est; vixque de ea duntaxat notum, quod Phædoni successerit Plistanes, istúmque audierit Menedemus Eretrias, qui suis deinceps successoribus Eretriarorum nomen fecit. Et de Secta quidem Ionica satis. De Italica, Deo volente literis proximè sequututis. Vale intereà, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, Non. Mart. M. DC. XLII.

EIDEM.

PRincipem Italicæ Sectæ Pythagoram fuisse iam dixi. Nempe tametsi Patriâ Samius, Polycratis tamen tyrannidem non ferens, secessit in partem eam Italiæ extremam, in qua docuit & obiit. Successit illi Thelanges filius, post quem, qui ad decimam vsque successionem seu Philolai discipulos, Aristotelis tempore floruerunt, fuere *Pythagorici*, *seu Pythagorei* specialiter dicti. Pythagoram aliunde, aut certè Thelaugem vt nonnulli volunt, audierunt Empedocles, & Xenophanes, ex quibus iste instituit Sectam Eleaticam dictam, ab Elea, Parmenidis successoris patria; itémque Zenonis, qui Parmenidi successit, idque, cùm Heraclitus interea Ephesi philosophabatur. Zenonè porrò audiuit Leucippus, Præceptor Democriti, qui Hippocratis, & Socratis temporibus vixit. Democritum audiuere Protagoras, & Metrodorus Chius præceptor Diogenis Smyrnæi, cuius discipulus Anaxarchus, is fuit, qui coram Alexandro de Mundorum pluralitate disseruit. Auditor Anaxarchi Pyrrho, Sectam instituit dictam Pyrrhoniam Ephecticam, Scepticam; cuius, aut ante memini. Discipulus eius Nausiphanes fuit: at nulli ipsi successere, qui fuerint verè Sceptici ad vsque Ptolemæum quemdam Cyrenæum, cuius discipuli fuere varij, ac nominatim Euphranor, cuius auditor Eubulides Ptolemæum Alexandrinum docuit, Heraclidis illius magistrum, quem Ænesidemus Zeuxippi præceptor audiuit. Successit huic Zeuxis præceptor Antiochi, cuius successorem Menodotum audiuit Herodotus Tarsensis præceptor Sexti Empirici, qui Plutarchi ex sorore Nepos M. Antonium Philosophum auditorem habuit. Cùm illi successisset Saturninus quidam, incompertum est quoque, quæ fuerit deinceps successorum series. Ad Nausiphanem Pyrrhonis auditorem vt redeam, is fuit præceptor Epicuri, à quo est Epicurea Secta instituta. Aliquot eius auditores iam commemoraui superioribus literis, vt Neoclem, & cæteros fratres, vt Metrodorum, Polyænum, Idomeneum, Leonteum, Pythoclem, Murem, &c. Sed heic referendus præsertim Hermachus, qui Epicuro in Schola successit. Habuit porrò Hermachus quidem successorem Polystratum, hic Dionysium, hic Basilidem; at cum varij deinceps memorentur, Protarchus, Demetrius Lacon, Diogenes Tarsensis, Diogenes Babylonius, &c. ignoratur tamen qua serie deinceps successerint; cum habeamus solùm ex Suida, fuisse successiones quatuordecim per annos CC. XXXVII. ab vsque Epicuri morte, ad vsque Iulij, & Augusti Imperatorum tempora, quibus floruit Zeno Sidonius, Apollodori successor, & Ciceroni visus, auditúsque. Prætereo autem quàm multi Romæ per id tempus floruerint. Nam præter Andronicum Grammaticum; Lucretium Poëtam Cicerone antiquiores; ecce ipse memorat vt contemporaneos, Pomponium Atticum, C. Cassium. C. Trebatium, L. Papyrium Pætum, L. Sanseium, T. Albutium, M. Fabium Gallum, L. Pisonem, C. Amafinium, Catium, Pausam, complures alios; quibus addi possent ex Poëtis, Virgilius, Horatius, Propertius. An-memorabo statim post fuisse Bassum, Aufidium, ac Diodorum, quos Seneca laudat? An statim post, quos refert Plutarchus, Zopyrum Medicum, Alexandrum? An statim post, quos Lucianus, Damidem, Hermonem, Hermodorum? An statim post, quos Galenus Pudentianum, Antonium? An consequenter alios? Addere præstat Laërtium, cum posteriùs scriberet, memorasse deficientibus cæterorum Philosophorum successionibus, Epicuri successionem continenter perseuerare, idémque posteriùs restatum Eusebium, itémque Lactantium, & alios. Notandus verò præ cæteris locus apud Eusebium, vbi aliunde Numenius exaggerans summam Epicureorum consensionem, secus quàm euenerit Platonicis, Stoicis, aliis, quos fuisse diuisos in factiones constat; sic habet, *Heinc propter constantem illorum inter*

ter ſe conſonantiam, Dogmata placidiſſimè, pacatiſſiméque ſe habent: hacque Epicuri Inſtitutio Reipublica cuipiam vera, germanaque perſimilis eſt, quam nempe à ſeditione remotiſſimam vna mens communis, vnáque moderatur ſententia. Ex quo nec defuerunt, nec deſunt, neque vt appares defuturi ſunt, qui perlubenter illam ſequantur. Sic ille. Idem eſt poſtmodum teſtatus Themiſtius, dum *Epicuri Placita ſeruari apud Sectatores, vt Leges Lycurgi, aut Solonis* ſcripſit. Et ne ſimilia ex Cicerone, aliiſque reſumam, ſufficiat illud Senecæ. *Apud illos quidquid dicit Hermachus, quidquid Metrodorus ad vnum refertur: omnia, quæ quiſpiam in illo contubernio loquutus eſt, vnius ductu & auſpiciis dicta ſunt.* Hæc iam ſatis. Tu ſemper Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Pariſiis, pridie Eid. Mart. M. DC. XLII.

Cum illuſtriſſimus Princeps Condæus lectâ iteratò Peireskij Vitâ expetiiſſet Videre me, acceſſi ad illum ante duós dies, ipſe verò & me exceptis humaniſſimè, & vt aliquoties conuenirem inuitauit.

EIDEM.

Vas ad me qointo Eidus ſcripſiſti, voluit tuus Abbas ſua reddere manu: nôram iam quæ te habuiſſent negotia; nôram fuiſſe te in procinctu, vt Arelatem diſcederes; quare nihil minus quàm literas iſta occaſione abs te exſpectabam. Verùm quæ tua bonitas fuit, quæ animi tranquillitas, etiam me hac vice voluiſti, & potuiſti beare. Ego, cùm literis poſtremis, vt de cæterarum Sectarum, ſic de Epicureæ præſertim ſucceſſione perſcripſerim, commemorare iam deberem quæ monumenta ex ſingulis, ac Epicurea præſertim ſuperſint. Attamen in iis recenſendis cur deteram tempus non eſt; cùm ſi Platonis, Ariſtoteliſque, & Interpretum doctrinæ ipſorum opera ſepoſueris, & quæ Sextus Empiricus pro inſtituto Pyrrhonio ſcripſit, quæ Arrianus ex Epicteto iuxta Stoïcorum Placita collegit, paucáque alia adieceris; vix aliquid præter fragmenta habeamus. Nempe, vt illos prætercam, qui nihil ſcripſerunt, vt plærique ſentiunt de Pythagora, qui Gymnoſophiſtas, Chaldæos, Sacerdotes Ægyptios, Druidas, alióſque imitatus, non ſcripto, ſed voce, & per Cabalam vt loquuntur, Dogmata ſua tradidit; extitere cæterorum numeroſiſſima opera, temporum iniuriâ planè exciderunt, niſi ſi quæ tranſcripta extant in libris ſuperſtitibus. Huic fato inter cæteros obnoxius Epicurus fuit, qui tametſi plura, vt Laërtius habet, quàm Ariſtoteles ſcripſerit; nihil tamen ad nos ex ipſo peruenit, præter paucas Epiſtolas, & Ratas, vt Cicero appellat, Sententias Κυρίας δόξας, quas idem Laërtius tranſtulit in decimum librum. Cætera ſunt veluti ſcopæ, quas ex Cicerone, Seneca, Plutarcho, Empirico, aliis colligere licet; niſi quòd tres perſonæ ſunt in Ciceronis Dialogis, quæ videri poſſunt Epitomen quandam Opinionum Epicuri, ac potiſſimum Moralium texuiſſe; Torquatus primo de finibus: Atticus primo de Legibus; Velleius primo de natura Deorum: quia etiam iactura tot Voluminum, quæ de rerum natura Epicurus ſcripſerat, tantò ferri faciliùs poteſt, quantò Lucretius iis ſex libris, qui de eodem argumento ſuperſunt, videtur fuiſſe omnia illius Phyſica Dogmata complexus. Propoſueram de Philoſophiæ partitione addere pauca; ſed quia occurrit impræſentiarum quod aliò diuertat, modúmque præſtribat, ideò hac de re, proxima occaſione. Subiungo ſolùm quod diſtichon occaſione Lucretij mox memorati ex Ouidio ſuccurrit.

Carmina ſublimis tum ſunt peritura Lucreti,
Exitio Terras cum dabit vna dies.

Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, & Decus meum dulce. Pariſiis, XII. Kalend. April. M. DC. XLII.

EIDEM.

Exſequor ecce his literis quod fui nuperis præſtiturus. Scilicet paucis de Philoſophiæ partitione dicendum reſtat, vt ipſas deinde parteis aggrediamur. Itaque, ne multa conſecter, ſolet Philoſophia bifariàm diſtribui. Et primùm quidem in *Contemplatiuam, & Actiuam*, θεωρητικὴν, καὶ πρακτικὴν, quod non Ariſtoteli modò ſolemne eſt, ſed etiam Platoni ex Alcinoo, Stoïcis ex Seneca, denique ipſi Epicuro. Docet Plutarchus Contemplatiuam eſſe, quæ in ipſa rei diſquiſitæ ſpeculatione conquieſcit, vt dum quæritur, *Sitne Sol animal? Sit-ne aliquid extra Mundum?* Actiuam verò, quæ præterea ad actionem vitæ contendit, vt dum quæritur, *Quomodo vita ſit inſtituenda? quomodo oporteat liberis præeſſe?* cùm conſtet autem partem actiuam eſſe Ethicam, quatenus tanquam ſui parteis complectitur Monaſticam, Oeconomicam, Politicam: eſt aliqua tamen inter Philoſophos circa Contemplatiuæ ſubdiuiſionem diſcrepantia. Quippe cùm Ariſtoteles ſpecies illius fecerit treis, Philoſophiam primam, ſeu Theologiam (quam etiam Metaphyſicam Sectatores appellauerunt) Phyſicam, & Mathematicam; Cæteri habuere Mathematicam cum ſuis illis ſpeciebus, Geometria, Arithmetica, &c. non inter parteis Philoſophiæ, ſed inter Arteis liberaleis. Quod ſpectat ad Theologiam, Plato quidem illam vt partem à Phyſica diſtinctam habuit, appellando Dialecticam, quatenus, ratione, & diſcurſu ad diuina aſſurgitur: at Stoïci, Epicurei alij fecere partem Phyſicæ, prout Phyſica cauſas inueſtigans, agnoſcit in ipſis diuinas, ac potiſſimum Productricem, Conſeruatricem, Gubernatricem naturæ rerum. Secundò celebris eſt Diuiſio in treis illas parteis, Logicam, ſiue Rationalem, nomine alio Dialecticam; Phyſicam, ſiue Naturalem; Ethicam, ſiue Moralem: ſed aliqui vnicam tantum ex his partibus admiſerunt, vt Eubulides Logicam, Thales Phyſicam; Socrates Ethicam; nonnulli duas ſolùm, vt Xenophanes Logicam, & Phyſicam; Archelaus Phyſicam, & Ethicam; Cyrenaici Ethicam, & Logicam;

Cæteri treis simul, vt non modò Stoici, sed etiam Plato, Aristotelésque (ex Cicerone, & aliis) ac ipse demùm Epicurus. Etenim, licet Epicurus vnicam ferè Ethicam probârit; admisit tamen Physicam, vt necessariam Ethicæ, & licet videatur repudiasse Dialecticam; quia tamen ipsa fuit duntaxat Stoicorum Dialectica; Canonicámque ipsi substituit, Tertiam quoque partem sub nomine alio, vt Seneca habet, induxit. Non addo heic quemadmodum Stoïci Philosophiam comparantes cum agro dixerint Physicam esse quasi arbores, Ethicam quasi fructus, Logicam quasi sepeis; & comparantes cum ouo, vitellum esse Ethicam, albumen Physicam, testam Logicam; & comparantes cum Animali, Ethicam esse Animam, Physicam sanguinem, & carneis; ossa ac neruos Logicam. Addo potiùs quod attinet ad tractationis ordinem; Panætium quidem, ac Posidonium censuisse initium faciendum esse à Physica; & Diogenem Prolemæensem ab Ethica; sed Zenonem tamen, & cæteros Stoïcos, Aristotelem quoque & alios, ac nominatim Epicurum, voluisse à Logica esse auspicandum. Sic cùm Chrysippus ex Stoïcis, & Simplicius ex Peripareticis, Ethicam Physicæ præmittendam censuerint, cæteri tamen existimârunt Physicam esse præmittendam. Ex his proinde fuit Epicurus, qui vt habuit Canonicam quasi procœmium Physicæ, ita autumauit sine Physica seu contemplatione rerum naturalium constitui non posse Ethicam siue doctrinam de fine bonorum. Aristoteles causam censuit, quòd Adolescentes ob passionum vehementiam, non sint Ethicæ auditores idonei, qui sint tamen Mathematicæ (adde & Physicæ) capaces. Verùm quid id sit, cognoscendum est ex perspectis partibus de quibus deinceps Deo propitio erit agendum. Tu interea Vale, Optime Principum, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, v. Kal. April. M. DC. XLII.

EIDEM.

Literas accepi, quas dare ad me VIII. Kal. cùm iam Arelate rediisses, voluisti. Composuisse te porrò eius Ciuitatis dissidia nihil mirum est; ecquis enim tibi iubenti, vel suadenti potiùs resistere valeat; cùm is sis, qui lenire Tigreis, tumidósque Leones possis? Quomodo possit quæcunque demum populo in magno coorta seditio non illicò frangi, vbi tu primùm affulseris, & tua illa oris maiestate, vocis suauitate, rationis solertia occœperis dictis animos regere, pectoráque mulcere? quod ais te meas exspectare literas, humanitatis est; at quod exspectes sollicitè, amoris est oppidò vehementis. Sed nempe nec recés, nec insolés est amari me nimiùm abs te; meas nugas abs te aliquid putari. Qualescunque eæ sint, mihi satis est, esse tibi non iniucundas. Pergo proinde, & cum literis superioribus dictum sit treis parteis Philosophiæ, Canonicam, Physicam, Ethicam iuxta Epicurum distingui; aggredior de prima pauca scribere. Præmitto autem Canonicam dici, propter librum, qui ab Epicuro inscriptus est *Κανὼν*, siue *Regula*; cùm fuerit etiam inscriptus *περὶ κριτηρίου*, *de iudicio*, seu *iudicandi instrumento*, ex quo effectum est, vt Cicero aliquando *Regulam*, aliquando *de Regula, & iudicio* librum citârit; ne memorem apud Plutarchum *Κανόνας*, seu *Regulas* dici ob complexionem plurium Regularum. Cùm porrò vox Canon transferatur ad varia; tam potuit tamen isti Epicuri, quàm celebri illi Polycleti libro conuenire, à quo, vt à lege, Plinius memorat peti solita artis lineamenta. Quippe vt Statuarius in suo Canone *proportiones omnes corporis descripsit, & mox opere precepta probauit*, quod à Galeno etiam adnotatum est; ita Philosophus in suo omnia veritatis Criteria, seu iudicia exposuit, & subiecto mox opere, Physica videlicet, Regulas redegit in praxim. Heinc ergo hæc prima Philosophiæ pars Canonica dicitur; ac non minore quidem iure, quàm pars illa Geometriæ, siue Musica, quæ ab Agellio describitur; siquidem vt illa est Ars modulandi Canones tradens, sic ista est *Ars tradens canones diiudicandæ Veritatis*. Cæterùm quoniam hæc Ars est, aut Dialecticæ species, aut substituta Dialecticæ: eapropter eius tractationem duobus libris complexus sum, quorum Prior inscribitur de Canonica Dialecticæ substituta; Posterior de Canonibus. Vt autem heic habeas quandam veluti totius opellæ synopsin: ecce requiro Priore libro, quid Dialectica sit, & qualis antiquissima fuerit? quæ fuerit Zenonis, Euclidis, Platonis, Aristotelis, Stoicorum: quatenus Dialectica fuerit ab Epicuro repudiata, & substituta Canonica: quid verum, quid falsum, & de vtriusque Criterio: Veritatis Criterium, qui tollant: qui modi Epoches Scepticorum: Criterium qui ponant: quod nam, & quotuplex Criterium ab Epicuro assignatum. Posteriore autem libro, Canones propono, vnum de Veritate; statuendo aliquid verum esse, ac illud posse diiudicare, & sciri. Quatuor de Sensu Criterio primario; statuendo non sensum, sed opinionem falli, & quatenus opinio haberi debeat vera, aut falsa. Quatuor de Anticipatione, seu Prænotione, Criterio altero; statuendo vnde sit, & quomodo ex ea aliquid dignosci, rationéque colligi valeat. Quatuor de Passione Criterio postremo; statuendo quemadmodum ex Voluptate & Molestia iudicium de rebus eligendis, ac fugiendis ferendum sit. Duos de Vocum in disserendo vsu, statuendo, vt debeant vtrique à colloquutoribus vsurpari. Hæc itaque sunt, de quibus ad te, Deo propitio singulis deinceps literis aliquid perscribam. Tu interea Vale, Decus Principum, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Non. April. M. DC. XLII.

Bereculio semper, ac Ber-villa plurimam salutem. Speráram posse transmittere Exemplum mearum Epistolarum de Apparente magnitudine Solis humilis, & Sublimis; sed ne nunc quidem integra è Typographeio prodierunt; & Bibliopola consilium cepit attexendi alias de Motu impresso à motore translato. Id nisi sit graue, poteris Bereculium rescire per te. Vale iterum.

EIDEM.

EIDEM.

PErſcripſit ad me Berecalius, quàm habueris ægrè meum illum Aotiſtitem continenter non meam modò, ſed eorum etiam, ſi qui me amant, aut mea curant, quietem turbare. Quid verò tamen facias; cuius iram minuere, nulla temporis longinquitas poſſit? adeo qui vt terrorem ſui incutiat, nihil ſibi eſſe viodictâ dulcius, & glorietur, & facto probet? Ac me quidem quod attinet, quem quàm gratis oderit, noſti; nihil eſſe quod non facile feram; id ſolùm angit, quod Amici ſic mei causâ exagitantur, vt de deſerenda vrbe cogitent; adeò ſe ille iactat finem, quoad vſque ad vnum omneis exterminârit, ounquam facturum. Verùm, ne te rerum iſtarum recitatione detineam, quas attingere ſolùm volui, vt quas tibi debeo, ob tantum affectum gratias agerem, Occipio, quod recepi nuper, me literis ſequentibus de Dialectica commemoraturum. Imprimis Dialecticæ vox non eſt Platone antiquior, qui occaſionem eius ſumpſit à Dialogis, in quibus Interrogans,& Reſpondeos mutuò diſſerunt, ac ratiocinantur; ex quo & Dialecticos dixit. Heinc Zeno Eleates Dialogorum ſimul, & Dialecticæ author perhibetur, Laërtiúſque id memorans, definiri Dialogum dicit, *qui ex interrogatione & reſponſione conſtans inſtituitur de re quapiam Philoſophica, vel ciuili, idque ſeruato perſonæ decoro, & apta verborum ſtructura*: Dialecticam verò *Artem ſermonum, qua aliquid confirmamus, aut refellimus, conſtantem ex interrogatione, & reſponſione diſſerentium.* Non malè proinde Cicero, nunc *Diſceptatricem* interpretatur Dialecticam, oũc *Artem differendi, & vera ac falſa dyudicandi* deſcribit. Non beic memoro, quemadmodum Plato, Ariſtoteles, cæterique acceperint: quemadmodum Stoïci, aliique alio nomine Logicam appellauerint: obſeruo ſolùm cum ſit paucis de origine, antiquitatéque illi dicendum, oon de Naturali, quàm vocaor, heic agi, ſed de Artificiali, cuius poteſt duplex quaſi cauſa agnoſci; Vna ludicra propter artem æquiuocationum, & ſophiſmatum, quam ab otioſis, & luſus gratiâ excogitatam, excultámque fuiſſe, tum Cicero ſcribit, tum Agellius exemplo probat. Altera ſeria, nec alia, quàm quæ circa Rhetoricam à Quintiliano exprimitur, dum *Homines*, inquit, *ſicut in Medicina, cùm viderent alia ſalubria, alia inſalubria, ex obſeruatione eorum effecerunt Artem: ita cum in dicendo*, (adde & in diſſerendo) *alia vtilia, alia inutilia deprehenderent, notàrunt ea ad imitandum, vitandúmque; & quadam ſecundum rationem adiecerunt ipſi quoque.* Haud abs te porrò Dialecticæ, & Rhetoricæ parem cauſam facio; quooiam hæ duæ Artes fuere primitùs indiuiduæ, Sapientéſque habiti ſunt, qui ſimul & rationum vi, & verborum gratiâ valuerunt. Heinc Socrates apud Xenophontem eoſdem διαλεκτικωτάτους, καὶ ῥητορικωτάτους dixit, conſtárque primos Legiſlatores, ac Principes cùm eloquentes extitiſſe, tum, vt exſiſterent, meditari priùs apud ſe debuiſſe, & rationes varias, & methodum ſcitè, appoſitéque ad perſuaſionem deducendi. Taleis fuiſſe Lycurgos, & Solones Plato, Ciceróque teſtantur. Tales fuere heroïcis temporibus Neſtor, ex cuius ore melle dulcior manabat oratio; Phœnix, qui Achillem eſſe μύθων ῥητῆρα docuit; Vlyſſes, cui Ipſa Minerua adſtitiſſe non alia de cauſa fingitur, quàm qoòd proſpiceret quemadmodum foret ratiocinandom, perorandúmque. An cùm ſub iiſdem temporibus Salomō noſter floruerit, ille nullum veſtigium reliquit? Alia prætereo, notóque ſolùm, quod in huuc modum interrogat: *Quis talis vt Sapiens, & quis cognouit ſolutionem verbi?* itémque quod his verbis habet, *Si multitudinem Sapientia deſideret quis: ſcit præterita, & de futuris æſtimat; ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum.* Vis aliquid adhue antiquius? Vide Dialogum Iobi cum Amicis, quem plærique autumant à Moſe conſcriptum, & obſeruabis vt illi mutuò ſibi vendicent diſſerendi artem. Tale eſt illud, *Reſpondete, obſecro abſque contentione. Non inferior veſtri ſum; quis enim hæc, quæ noſti, ignorat?* Et, *An, cùm cæteros irriſeris, à nullo confutaberis? quid noſti, quod ignoremus? quid intelligis, quod neſciamus?* Itaque Dialectica ars non fuit quidem ſcriptis ab omni æuo commendata, ſed in vſu tamen fuit aliquo, ex quo homines mutuò degere, colloqui, aliíque aliis perſuadere quidpiam ſtuduerunt. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, IV. Idus Aprilis, M. DC. XLII.

EIDEM.

DElectauit magnoperè non diſplicuiſſe tibi ſententiam de præhabita cæteris Morali Philoſophiæ parte. Et certè quiſquis attenderit, neceſſe eſt ipſam cæterarum principem habeat, quatenus cæterarum fines ad eius finem diriguntur, ſed hæc aliàs. Nunc vt dicam primùm de Dialectica Zenonis Eleatæ, ipſe Ariſtoteles fuit, qui Zenonem Dialecticæ, quemadmodum Empedoclem Rhetoricæ authorem fecit; tametſi propter Artium coniugium Empiricus habuit Empedoclem vtriuſque authorem. Inſtitutum porrò Zenonis fuit deſciſcere à ritu Poëtarum, qui argumentatione inartificiali rationem reddebant rerum, omnium ex ſola Deorum voluntate, διὰ θελήματα θεῶν, itémque à more cæterorum Pythagoricorum, qui ſilentes addiſcebant, neque cum Præceptore colloquêbantur; ac deinde loco rationis authoritatem eius obtendebant αὐτὸς ἔφα. Heinc & ratiocinationem inſtituit, & Dialogi forma expreſſit; vnde & illius ars Dialogiſtica fuit; continens putà regulas, quibus ad ſeruandum decorum colloquutores vterentur. Illam Plato mirè excoluit, nemóque fuit Philoſophorum, qui non ſaltem Sympoſiom, Dialogum-ve alium compoſuerit. Ex hac philoſophandi ratione euenit, vt omnis ratiocinatio dicta interrogatio fuerit, quod ex eo tempore vſque Syllogiſmi, non vt nunc fit, abſolutè, & integrè, ſed interrogando & per partes ſolummodò proponerentur. Exempli causâ, nunc dicimus, *Omnis*

homo est animal; atqui Socrates est homo; igitur homo est animal. Tunc autem ita procedebatur, *Est-ne omnis homo animal, an-non? est sanè. Et Socrates non-ne est homo? profectò. Igitur Socrates est animal? oportet omninò.* Vides proindeartem Zenoniam fuisse quasi subtilem quandam consequutionum methodum, de qua loquens Proclus, ostendit quemadmodum Zeno tradiderit viginti quatuor consequutionum quasi formas, ex quibus manifestum fieret, quid sequeretur, vel non sequeretur, quoties quidpiam compararetur, puta vel idem ad seipsum, vel aliud ad aliud, vel ipsum ad aliud, vel aliud ad ipsum. Fuit & exinde à quibusdam author habitus τῆς ἐριστικῆς, litigiosæ artis, quam sequutus illum Protagoras mirè prouexit. Sed Zenonis quidem refert Aristoteles argumenta varia, ac potissimùm quibus ille probabat nullum dari motum. In ipsis fuit argumentum Achilles dictum, non quòd validissimum foret, quemadmodum Achilles erat Græcorum robustissimus; sed quòd in illo Achilles celer pedibus, cum testitudine tardigrada compararetur; ostendebatur nempe, si vel vno pede testudo Achillem antecesserit fieri non posse, vt Achilles testitudinem nunquam assequatur; quoniam cùm testudo nullo non momento spatij quidpiam conficiat, quod nisi successiuè seu vno momento post aliud non possit ab Achille confici, tantumdem semper conficiendum intersit. Protagoræ verò celebratur argumentum, quod ἀντιστρέφον, seu *reciprocum* vocatur, & quo fuit aduersus ipsum Euathlus discipulus vsus. Is se illi ea conditione instituendum tradiderat, vt mercedem non solueret, nisi quo die primo apud Iudices causam egisset, euicissétque, Dum cunctaretur postmodùm Protagoras illi diem dixit, & dialemmate hoc est vsus, *seu viceris, debebis ex pacto; seu non viceris, ex sententia.* Euathlus verò excepit, *seu vicero, non debebo ex sententia, seu non vicero, non debebo ex pacto.* Prætereo autem Iudices causam differentes in longissimum diem, dixisse per-quam lepidè, *Mali corui, malum ouum.* Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XIV. Kalendas Maij, M. DC. XLII.

Patere, quæso, Bereculio, ac Berville salutem dici.

EIDEM.

QVoniam discipuli Euclidis (à quo fuit Socrates auditus) Dialectici dicti specialiter fuere; sciendum est eius Dialecticam à Zenonia quidem profectam, atque adeò Eristicam, sed speciali tamen adhibito modo. Quippe Euclides id moris habuit, vti apud Laërtium est, non sumptionibus impugnare demonstrata à cæteris; sed conclusionum frequentiâ aliis super alias inductis, qui vrgentissimus arguendi est modus. Prætereo fuisse ab eo reiectum à comparatione doctum argumentum, quòd seu simile vsurpetur, illud cuius causâ vsurpatur, præstabilius sit; seu dissimile, id rem non attineat? adnoto verò Eubolidem eius successorem inuenisse varia Interrogationum, seu Sophismatum veriùs genera, quorum Stoïci arripuerunt non pauca. In iis fuit τὸ ψευδόμενον *Mentiens*, de quo Africanus Iuris-consultus. Exemplum à quo factum nomen apud Ciceronem sic habet: *Si dicis te mentiri, verúmque dicis, mentiris: Dicis autem te mentiri, verúmque dicis, mentiris igitur*, Ἠλέκτρα, de quo Lucianus. Exemplum de Electra fratrem non cognitum rogante, ita est apud Sophoclem; *An ille viuit? Si ego quidem, An tu ille es?* &c. Ἐγκεκαλυμμένον, *Obuelatum*, de quo idem Lucianus, apud quem etiam est exemplum. *Nôsti tuum Patrem? maximè. Quid igitur, si prope te obuelatum aliquem Statuam, & rogem nôstin' hunc? quid dices? scilicet non nosse me dicam. At ille ipse est Pater tuus? quare patrem tuum nôsti, & non nôsti.* Σωρείτης *Aceruales*, de quo Vlpianus; nomen verò habet ab aceruo, quem vnico grano constitui, aut destrui iuxta exemplum, quód Cicero habet, ita potest argui. *Vnum granum alteri additum, facit-ne aceruum an-non?* si neges, *an tertium duobus additum faciet?* si neges, *quartum-ne? quintumne?* atque ita porrò, donec vbi confessus fueris, colligatur vnicum esse granum, quo addito aceruus fiat, sublato aceruus tollatur. Κερατίνην *Cornutum*, de quo non-nemo; cùm exemplum vulgare sit; *Quòd non amisisti, habes; non amisisti cornua; cornua ergo habes.* Fuere præterea Διαλανθάνων *Fallax*, & φαλακρὸν, *Caluum*: sed quorum exempla legisse me non memini. Sunt, qui Obuelatum, & Cornutum referant ad Diodorum Cronum, quem Cicero facit Eubulidis successorem, vnà cum Stilpone, cúmque Alexino viro contentiosissimo, Diodori porrò argumentum, quo nihil moueri arguebat, sic habuit; *Si quid mouetur, aut quo in loco est, aut in quo non est, at non in quo est, manet enim; neque in quo non est, quia nihil agit vbi non est: non igitur quicquam mouetur.* Nôsti ex Sexto Pyrrhonio, quàm facetè proinde illum Erophilus irriserit, cùm afferentem humerum luxatum, vt restitueretur, sic affatus est, *Humerum dicis loco motum? dico ego non esse; nam si est motus, aut quo in loco fuit, aut in quo non fuit,* &c. Stilpon autem cùm negaret species, seu vniuersalia, asserebat consequenter eum qui hominem dicit, dicere neminem. Is de Minerua Phydiæ aliquando rogauit, referente Laërtio, *Nunquid nam Iouis filia Minerua Deus est? certè: Atqui hæc est Phydiæ? profectò: igitur Deus non est.* Neque deuitauit exilium; tametsi accusatus apud Areopagitas responderit se negasse *Deum*, non *Deam*; quod causatus Theodorus quæsiuit, sublata-ne veste spectasset: denique Alexinus Menedemum sic interrogauit, *An verberare Patrem tuum desiisti?* Verùm ille, quasi Haruspex Haruspicem, Ita excepit, *Neque verberaui, neque desij.* Prætereo autem Menedemi, qui enunciationes negatiuas sustulit, & ex affirmatiuis connexas, hanc fuisse rogatiunculam, *Diuersum non-nè à diuerso diuersum est? certè, Prodesse autem à bono diuersum est? ita sanè. Non est ergo prodesse bonum.* Sed ista plus æquo: Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium,

dium,& Decus meum dulce, Pariſiis, VII. Kal. Maij, M. DC. XLII.

EIDEM.

NOn miror ſanè te comprobare factam à me parem, imò indiuiduam Dialecticæ cauſam cum Rhetorica. Videlicet te ſpectare non potes, quin vtriuſque vim ex æquo agnoſcas; ſed hæc aliàs. Nunc quod obſeruas Dialecticæ vocis authorem Platonem, appoſitè me admonet, vt quidpiam de eius Dialectica dicam. Itaque ſupponendum eſt velle Platonem Animam noſtram portionem eſſe animæ Mundi, & Mentem noſtram portionem Mentis, quæ ſit ipſius animæ Mundi pars puriſſima, ac intelligentiſſima, continénſque proinde Ideas, ſeu exiſtens potiùs ipſa Idea rerum omnium, vno verbo ipſemet Deus. Vult conſequenter Mentem noſtram eſſe ex natura ſua rerum omnium ſcientiſſimam; ſed quarum tamen obliuiſcatur, dum à ſuo toto, ſiue principio veluti præſcinditur, & in corpus demergitur; adeò vt ignoret præcipuè ſuum illud Principium, quod ſit ſummum ens, ſummum verum, & ſummum bonum. Hoc poſito vult Dialecticam eſſe πορείαν ſiue progreſſionem ex hoc quaſi ſpecu ignorantiæ ad lucem intelligentiæ ſummi illius Veri, docétque eam progreſſionem fieri, cum ex rebus iſtis materialibus proceditur ſenſim ad immaterialeis. Nempe cenſet Mentem per ſpecies rerum extremarum excitatam reminiſci rerum priùs cognitarum, de quibus tandem ſcientiam habeat (cùm rerum externarum, ſiue ſenſibilium non habeat niſi opinionem) contendit autem ſtudium Matheſeos præmittendum eſſe quaſi προπαιδείαν, ad annum vſque ætatis circiter trigeſimum, (vt Mens aſſueſcat abducere ſe, ſiue cogitare res ſine materia) ac tum demum Dialecticæ incumbere, illiúſque ductu conniti ad illam primi Entis notitiam; aſcendendo nempe ex vmbris, ſeu rebus materialibus ad ſimulacra, ſeu formas rebus ipſis impreſſas; & ex ſimulacris ad illorum fontem, ſiue Ideam primi Entis, à quo regrediatur, ad quod redeat, in quo denique conquieſcat. Eſt autem præſertim Analyſis duplex, in qua πορεία illa conſiſtit; vna dum ex variis rebus ſenſibilibus, quibus perfectio aliqua, vt pulchritudo ineſt, elicitur notio eius perfectionis, quæ intelligibilibus conueniat, exempli causâ ipſius Pulchri. Altera, dum ex demonſtratis ac ſubdemonſtratis, ad carentem medio propoſitionem peruenitur; vt dum Animus immortalis oſtenditur per viam motus, qui à principio ſit, cuius non ſit origo. Ad vtramque verò Analyſin tria quædam requirit, diuiſionem putà, qua rebus debitè tributis omnis deuitatur confuſio: definitionem, qua rei cuiuſque natura, & ſciatur, & exprimatur (videlicet germanam ſcientiam definitione vult comparari) denique ipſam inductionem, qua ex ſingularibus vniuerſalia deducuntur, vt ipſis deinde tanquam mediis, ſeu principiis vti inter ratiocinandum liceat. Ac aliquando quidem etiam inductione à contrariis vtitur; verùm refellendo dumtaxat, ſeu argumentando aduerſus Sophiſtas. Quippe, vt Plotinus declarat, etiam Platonis Dialectica cognoſcit mendacia, ſeu Sophiſmata, ſed veluti ex accidenti. Tale eſt illud apud Laërtium, *Tuus Pater aut eſt à meo diuerſus, aut idem. Si igitur diuerſus à meo, tuus eſt Pater, cùm diuerſus à patre ſit, pater eſſe non poterit. Si verò idem eſt, qui meus Pater, cùm idem ſit, qui meus Pater; meus igitur Pater erit.* Itémque illud in Enthydemo, *Canis eſt tuus, canis eſt catulorum pater; igitur canis eſt tuus Pater.* Mira verò ſolertia eſt, qua ſub perſona Socratis Sophiſtas vbique refellit, dum vel diſtinguit facilè, vel reſpondendo aliquid amplius, quàm ſit rogatum adiicit, quod ferre Sophiſtæ non poſſunt. *An Patrocles eſt frater tuus? Ex matre quidem, non ex Patre. Igitur frater & non frater? non eodem quidem patre*, &c. Sed de Platone iſta ſufficiant. Tu optimè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Non. Maij, M. DC. XLII.

EIDEM.

DEdi ad te mox antè aliam Epiſtolam ſatis prolixam; hac, non multis quidem te volo, ſed multum, ſeu ardenter volo. Nouit Burdelotius quantum tu me ames; noſti ipſe, quantum ego illum; noui ego quantum ille Petrum Baptiſtam Borghium Genuenſem nobilem, eruditum Virum. Exoptat ergo Burdelotius vt tu, intercedente me, gratificeris Borghio, ac in re quidem quæ dignitatem, æquitatem, humanitatem tuam deceat. Cum ad Borghium Romæ degentem tranſmitterentur nuper Genuâ duo integra volumina (dicunt vulgò *Pieces*) ex ſerico panno, ac damaſceno opere, vnum viride, aliud cæſium; contigit duas rateis, quibus vehebantur, quibúſque *Montagutas*, *& Podeſta* præfecti erant, à duobus Prouincialibus Myparonibus inuadi, ipsáque adeò volumina in Prouinciæ oram abduci: quod te proinde rogo, eò ſpectat, vt pro tua illa antiqua fide, próque tua authoritate diſquiri mandes, qui illi ſint, qui Genuenſeis naueis diripuerunt, ſuáque fecerunt, quæ ad Borghium pertinent; ac poſtea ipſis imperites, vt cùm in res Genuenſium non fuerit piraticum ius, id reddant Viro eximio, quod fuit iniuriâ ipſi ablatum. Cùm ſis porrò is, quem te noui, ſcilicet Princeps, quo non eſt iuris, & æqui ſeruantior; non eſt quidem tibi alio incentiuo, quàm ipſa facti notitia opus: at patietur tamen tua bonitas addi, quod agatur cauſa Viri eruditi, & quæ Burdelotio ſit maximè cordi. Patiere, inquam, ob ſincerum, quo me proſequi dignaris amorem; ac ſuaue habebis, dum rem facies iuſtam, facere ſimul mihi per-gratam. Plura non dico; ne videar ſatis non agere tecum confidenter. Hoc ſolum habe, non poſſe mihi quicquam iucundius accedere, quàm ſi me amicum non inutilem Burdelotio probem. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Nonas Maij, M. DC. XLII.

EIDEM.

EIDEM.

De Dialectica Aristotella non est, qood multa congetam; cùm faciat io Scholis pagmam vrramque. Adnoto solùm ex Ciceroe, fuisse illi duas Dialecticæ parteis, Inuentionem atque Iudicium; qood Laërtius subpartiri in Dispositionem & Vsum viderur. Cùm velit autem Dialecticæ finem esse adeprionem notitiæ tam veri τοῦ ἀληθοῦς, quàm verisimilis, τοῦ πιθανοῦ (ad quod vnicum, aliqoando accommodat Dialecticæ vocem) ideò, vt manu veloti ducat ad Inuentionem argumentorum, quibos vtrumqoe comptobetut; conscripsit libros Topicos, in qoibus contineentur loci, & quasi sedes argumentorum, quæ proinde duci dicuntur à definitione, à partium enumeratione, &c. Et quia censet omne Problema, siue quæstionem quæ disceptatur, reuocari posse ad Capita quatuor, Definitionem, Genus, Proprium, Accidens: idcircò & locos distribui secundum ista capita; & constat proInde pertinere qooque ad Inuentionem tum Porphyrij librum de Prædicabilibus, seu *Genere*, *Specie*, *Differentia*, *Proprio*, *Accidente*; tum Aristoteleum de Categoriis, quæ nihil sunt aliud quàm series Generum, Specierum & Indiuiduorum sob summis illis Generibus, quæ dicuntut *Substantia*, *Quantitas*, *Qualitas*, *Relatio*, *Actio*, *Passio*, &c. Pertinent porrò ad Iudiciom, seo dispositionem noo modò libri Analytici dicti, tam Priores, qoàm Posteriores, sed ille etiam, qui *de Interpretatione* inscribitur; cum in eo agatur de collocatione vocum, seu vt appellant terminorum (Subiectum dicunt, & Attributum) ad conficiendum enunciationes, quæ sint affirmatiuæ, negatiuæ, vniuersales, particulares, veræ, falsæ, &c. Continetur autem in prioribus Analyseos libris artificium Syllogismi, quatenus ille constituitur ex tribus Enunciationibus, quatum concessis prioribus dnabus, (Maiorem, & Mioorem, seu Propositionem, & Assumptionem vocant.) Tettia quæ dicitur Conclusio, non potest omoinò negari. Ita si probandom sit illi, *Omne* C *esse* B, nimirùm exempla in literis affert, pro quibus *Hominem*, *Corpus*, *Animal*, (quodlibet accipere licet) vsurpat argumentum, seu, vt vocant, Medium *A*, illúdque ita copulat nunc cum vno, nunc cum alio eiuscemodi terminorum, vt confectis, præmissísque hisce Eounciationibus, *omne* A *est* B, *omne* C *est* A; hæc necessariò infetatur, *igitur omne* C *est* B. Talis est & ille, *nullum* B *est* A, *omne* C *est* A; *igitur nullum* C *est* B. itémque ille; *omne* A *est* B; *omne* A *est* C, *igitur aliquod* C *est* B. Adfero verò hæc tria exempla iuxta numerum trium Figurarum, qoas ille distinguit; prout vel medium sit subiectum Maioris, & attriburum Mioorís; vel attribuitur in vtraque; vel in vtraque subiicitur. Nisi verò adiuogit quartam, in qoa medium fiat attributum maioris, & subiectum minoris, vt si dicatur, *omne* C *est* A; *omne* A *est* B; *igitur omne* C *est* B. ideò facit, quia talis figura nihil aliud est reipsâ, quàm prima; sola nimirùm præmissarum transpositione ab ea diuersa. Vt præter eum verò & Modos singularum Figurarum varios, Conuersionésqoe, & Reductiones, itémque alias præter Syllogismum Argumentationis species, Enthymema, Inductionem, Exemplum; addere præstat paucula de posterioribos Analyseos libris. Contioetut ergo in illis doctrina de Demonstratione, siue Syllogismo necessario, & gignente Scientiam, hoc est, certam, euidentémque notitiam¨(cùm de Dialectico, seu probabili, gignentéque solùm opinionem agatur præsertim io Topicis; & de Sophistico seu Fallaci', gignentéque errorem, in dicendis mox libris) idque siue Mediom sit causa, atque definitio subiecti conclusionis; quo casu Demonstratio dicitut *διότι propter quid*, vulgò *à Priori*; siue sit effectus, & proprietas necessaria; quo casu Demonstratio dicitut *ὅτι*, *Quia* vulgò, *à Posteriori*. Vult proinde duas Præmissas esse Principia, seu Axiomata, hoc est Propositiones per se notas, vnioersaleis, necessarias, immediatas, veras, &c. Tametsi in exemplum solùm afferat Planetas non scintillare, quia propè suot; noo esse salt:•:rices in Scythia, quia non sunt vites; & alia id genus. Denique ad partem Iudicij, quæ dicitur Vsus, pertinent libri Elenchorum, in quibus traduntur tum varia tam Interrogantis, quàm Respondentis officia; tum genera varia Sophismatum, quæ vel in dictione, vel extra dictiooem vult esse. Scilicet in Dictione sunt, quæ dicuntur exempli gratiâ *homonymia*, vt cùm ex eo, quòd Canis latrat, iofertur Canem cælestem lattare, & *Amphibolia*, vt cum ex oraculo de peruertendis opibus coniecit Cbræsus Persicas, qui euertit interim suas, &c. Extra Dictionem verò, quæ dicuntur *à dicto simpliciter ad dictum secundum quid*, vel contrà: vt cùm ex eo, quod arma reddenda Domino dicuntur, infertur, ergo & furioso; vel ex eo, quòd non reddenda furioso, infertur, ergo neque Domino. Itémque *Ignorationis Elenchi*, vt, cùm ignotat aliquis contradictionem solùm esse de eodem respectu eiusdem; ex eo quod duo sint dimidium quatuor, putat duo vnius duplum non esse; quasi idem dimidium, ac duplum esse simùl non possit, &c, Verùm hæc nimis; cùm hæc, & plura incomperta tibi non sint. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, VII. Eid. Maij, M. DC. XLII.

CASSIANO A PVTEO, *Nobilissimo Equiti*,

PETRVS GASSENDVS S.

Oportuit igitur me quoque tuam experiri humaniratem, cùm me donasti iis literis, quibus oon potuerunt esse humaniores, Sed non vana nempe est fama, te eum esse, qui nullam vnqoam benè merendi prætermittere occasionem possis. Quam certè habuisti scribendi ad me, tuæ comitatis fuit tota; ac me idcircò tantò magis tibi obstrictum persentio, quantò nihil fuisse agnosco in me, vode id honoris consequi spes foret.

Quod

Quod nostri enim Peireskij τῷ μακαρίτῃ memoriam propagare studuerim, id multis debui nominibus: quòd mentionem nominis tui, non meritis profectò parem, sed qualem occasio tulit, fecerim; id tuæ virtuti, debitum fuit. Cùm tu itaque ob vtrumque testaris gratitudinem, non tam rependis gratiam, quæ nulla debetur abs te, quàm gratiam impendis, quæ abs me debeatur. Addis, quæ est bonitas tua, eam testationem beneuolentiæ, vt ad quiduis officij experiundum securum facias. Ipse, cùm vertam fœlicitati, quòd sic erga me animatus sis, verbis tamen destituor, quibus animum significem gratum. Hoc saltem testor fore nunquam, vt me effusæ huiusce tuæ voluntatis obliuio capiat; ac amare te neminem, quem probare obseruantiorem, & obsequentiorem possis. Vale, Parisiis, postridie Eid. Maij, M. DC. XLII.

Clarissimo, & Doctissimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Compertum iam tibi, BARDI Optime, quàm morosus sim debitor, qui, &c. *Reliqua exciderunt.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Exculta fuit Dialectica à Stoïcis potissimùm; tametsi de ipsa inueniendi parte, vt Cicero habet, nihil tradiderunt. Quinetiam cùm pars Iudicandi consistat præsertim in confectione Syllogismorum, nihil tradiderunt de Absolutis, in quibus Aristoteles totus fuit; sed de Hypotheticis duntaxat, in quibus Aristoteles penè nullus. Fecere porrò primùm duos locos, vnum de Voce significante, alium de Re significata. Occasione Prioris, inquisierunt, quid vox, quid dialectus, quid barbarismus, & similia. Occasione Posterioris, quoniam Rem intellexerunt, non quatenus est in seipsa, sed quatenus sui species transmissa per sensus, à principe Animi parte comprehenditur, & ab illa dicitur, siue enunciatur; ideò egerunt de Sensibus, de Phantasia, seu Comprehensione, & de Dictis τῶν λεκτῶν. Cùm vellent autem Dictorum alia esse imperfecta, vt *scribit*; alia perfecta, vt *Socrates scribit*, & ex his præcipua esse *Axiomata*, Effata, seu Enunciationes (nam sunt etiam interrogationes, iussiones, &c.) Ideò distinxerunt Axiomata varia, & curam non simplicium præsertim habentes, alia appellârunt *Connexa*, vt, *si dies est, lux est*: Alia *Adnexa*, vt, *quoniam dies est, lux est*. Alia *Copulata*, vt, *dies est & lux est*. Alia *Disiuncta*, vt, *vel dies est, vel nox est*. Sunt in his singulis duæ partes, quarum priorem *Incipientem*, posteriorem *Desinentem* dixerunt. Quare & ex earum comparatione de veritate, aut falsitate Axiomatum pronunciantes dixerunt, verbi causâ, Connexum illud verum esse, cuius parti incipienti, *si dies est*, repugnat oppositum desinentis, nempe *lux non est*, atque ita de cæteris. Egerunt postea de Syllogismo, quem & λόγον Rationem dixerunt, & constare etiam voluerunt tribus Axiomatibus, Sumptione, Assumptione, & Conclusione vocatis, hoc modo, *Si Sol lucet, dies est: atqui Sol lucet, ergo dies est.* Adhibuere verò Syllogismo τρόπους *Modos*, siue Regulas eiuscemodi, *Si primum, ergo secundum; atqui primum; ergo & secundum. Si primum ergo secundum, sed non secundum; igitur nec primum. Non primum simul & secundum, atqui primum, non ergo secundum. Vel primum vel secundum, atqui primum, non ergo secundum. Vel primum vel secundum, atqui non primum, ergo secundum.* Prætereo autem vt Syllogismos dixerint ἀπεράντους *qui rectum exitum nō habent*, vt, *si dies est, lux est, atqui dies est, igitur Dion ambulat*: ἀσυνάκτους, *qui non cohærent*, vt, *si dies est, lux est; atqui lux est, igitur dies est*. Vt cohæreret autem, assumendum fuit, non, *atqui lux est*, sed, *atqui dies est*. Prætereo rursus quas de veritate, & falsitate tradidere Regulas; veluti, *verum vero est consequens*, vt, *si dies est lux est*; & *falsum falsò*, vt, *si Terra volat, Terra habet alas*; Et, *verum falsò*, vt, *si Terra volat, Terra est; at non falsum vero*, vt, *si Terra est, non sequitur Terram volare*. Adnoto solùm Stoïcos tradidisse varios captiosæ rationis, siue Sophismatum modos, vt præter numeratos, cum de Eubulide, *Mentientem*, *Fallentem*, *Electram*, *Obuelatum*, *Soritea*, *Cornutum*, dici possunt Θερίζων *Metens*, κυριεύων *Dominans*, οὔτις *Nullus*, σωρεύων *Colligens*; & qui fuit præ cæteris celeberrimus Κροκόδειλος *Crocodilus*, cui nomen, vt opinor fuit, quod est à Luciano indicatum exemplum, *Est-ne tibi puer? Quid-ni. Quid si hunc ad fluuium fortè ambulantem Crocodilus rapiat, & postea se redditurum polliceatur hac lege, vt illi verum dicas, quidnam de puero reddendo apud se decreuerit; quid tu dices ipsum in animo constituisse? Quæstionem rogas ad quam difficile admodum est, &c.* Denique ἀργὸς λόγος *Ignaua Ratio, cui si pareamus*, inquit Cicero, *nihil est omninò, quod agamus in vita.* Sic enim interrogant, *Si fatum tibi est ex hoc morbo conualescere, siue Medicum adhibueris, siue non, conualesces.* Item, *si fatum tibi est, ex hoc morbo non conualescere; siue tu Medicum adhibueris, siue non; non conualesces*: Et *alterutrum fatum est: Medicum ergo adhibere nihil attinet.* Suggeri adhuc possent Sophismata plura ex Chrysippo, cuius supra trecenta Volumina de rebus Dialecticis à Laërtio recensentur. *Qui non-initiatis indicat mysteria, impiè agit; Ierophantes non-initiatis indicat mysteria; ergo impiè agit.* Et, *si quis est Megaris, non est Athenis; homo est Megaris, ergo homo non est Athenis.* Et, *est quoddam caput, illud tu non habes, ergo caput non habes.* Et, *si quid loqueris, ex ore egreditur tuo; atqui currum loqueris, igitur currus ex ore egreditur tuo.* Verùm faciendus istis est modus, ne si consectet tot inutilia, tedargere

guere videar te, dicentem à me non inutilia scribi, Quod interseris interea iudicium de Dialecticis studiis, præclarum est; vt cætera: quod de amore erga me tuo, latentis ignis est scintilla. Perge me amare, & Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, postridie Eid. Maij, M. DC. XLII.

Bereculio semper ac Berylla salutem.

EIDEM.

EX iis, quæ hactenus perscripsi de Philosophorum variorum multiplici Dialectica, elicies, opinor, quorsum Epicurus repudiauerit Dialecticæ studium. Non fecit nempe, quòd, verbi causâ, negligendas voces putârit; sed quòd eas ex communi vsu, ex Grammatica repetendas censuerit. Non item, quòd Syllogismos non nôrit; sed quòd esse non necessarios, vel à natura suggeri, vel faciliore Methodo parari posse crediderit. Non etiam, quòd Sophismata interdum texi ignorârit; sed quòd vel contemnenda esse, vel artificio longè planiore solui existimauerit. Dialecticam ergo reiecit, non vt præcepta falsa tradentem, sed vt inutilissima, & operosissima congerentem. Eadem ratione D. quoque Augustinus, eam minùs probauit, similitudine allata, quam vix vlla vnquam prætermittere occasione soleo. *Si quispiam*, inquit, *dare volens præcepta deambulandi moneat non esse cuiquam leuandum pedem posteriorem, nisi cum posuerit priorem, &c. Vera dicit, nec aliter ambulari potest; sed faciliùs homines hoc faciendo ambulant, quàm animaduertunt; cùm faciunt, aut intelligunt, cùm audiunt, qui autem ambulare non possunt, multò minùs ea curant, quæ nec experiendo possunt attendere. Itaque plærumque citiùs videt ingeniosus non esse ratam conclusionem, quàm præcepta eius capit, tardus autem non eam videt, sed multò minùs quod de illa præcipitur, magisque in his omnibus ista spectacula veritatis sæpe delectant, quàm ex eis in disputando aut iudicando adiuuamur.* Hactenus D. Augustinus. Improbauit porrò Epicurus ipsam Stoicorum Dialecticam potissimùm, non ferens videlicet illos eius causâ intumescenteis. Iure-ne autem, an iniuriâ ex Cicerone intelliges, qui Stoïcos propterea carpit, dum ait, *Illos ossa nudare, spinas vellere, contortiùs concludere, dicere squalidiùs, ratiunculis vti.* Itémque ex Plutarcho, qui confert illos cum Polypo propria acetabula hieme voranti; quasi ipsorum Dialectica suis inuentis sola pascatur, neque extra ipsam vllus sit præceptorum vsus. Et ex Luciano, qui illos causatur, nihil aliud, quàm sibi mutuò affingere cornua, facere Crocodilos, nihílque habere aliud quàm misera verbula, & togatiunculas, quibus mentem pascant. Et ex Themistio, qui postquam recensuit illorum Outidas, Obuelatos, Dominanteis, Cornutos, quæ *molesta* ait, & *importuna Sophismata* subdit, *quorum & intelligentia difficilis est, & inutilis notitia, Lorei illius instar, cui Mida plaustrum illigatum fuit.* Quid, quòd Seneca etiam, tametsi Stoïcus, consimilia habet? Vt ex locis oppidò multis seligam vnum, aut alterum: cùm Zeno aliquando ita conclusisset, *Nullum malum gloriosum est; mors autem gloriosa est; mors ergo non est malum*; excipit Seneca, sed indignabundus, *Perfecisti! Liberatus sum metu, post hæc non dubitabo porrigere ceruicem? Non vis seueriùs loqui, nec morituro risum mouere?* ac infrà, *Ego non redigo ista ad legem Dialecticam, & ad illos artificij veternosissimi nodos. Totum istud genus exturbandum iudico, quo circumscribi se, qui interrogatur, existimat; & ad confessionem perductus, aliud respondet, aliud putat. Pro Veritate simpliciùs agendum est, contra mortem fortiùs.* Et paullò post, *Quem Mortalium circumscriptiones vestræ fortiorem facere, quem erectiorem possunt? Frangunt animum, qui nunquam minùs contrahendus est, & in minuta, ac spinosa cogendus, quàm cum aliquid grande componitur.* Et tandem, *Aduersus mortem tu tam minuta iacularis? Subulâ Leonem excipis? Acuta sunt ista, quæ dicis: nihil est acutius aristâ. Quædam inutilia, & inefficacia ipsa subtilitas reddit.* Sic alibi, *Non debuit hoc nobis esse propositum, arguta disserere, & Philosophiam in has angustias ex sua maiestate detrahere. Quantò sanctius est ire apertâ viâ, & rectâ, quàm sibi ipsi flexus disponere*, &c. Et rursus, postquam edisseruit, sint-nè virtutes Animalia, iuxta Stoïcos, *Dissilio*, inquit, *risu, cùm mihi propono solæcismum Animal esse, & barbarismum, & Syllogismum, & aptas illis facies, tanquam Pictor assigno. Hæc disputamus, attractis superciliis, fronte rugosa. Non possum hoc loco non dicere illud Cæcilianum, ô tristes ineptias? ridiculæ sunt.* Sed hæc satis. Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, x. Kalendas Iunij, M. DC. XLII.

Bereculio ac Berylla salutem.

EIDEM.

INnui iam antè Epicurum, cùm repudiaret Dialecticam, seu artem illam disputatricem, substituisse Canonicam, seu continentem Canones diiudicandæ veritatis. Veritatem porrò duplicem distinxit, vnam *Existentiæ*, seu qua res est id ipsum quod est: quo sensu dixit nihil differre *an aliquid dicas verum, an existens*, ἀλλ' ἢ ὑπάρχον, aliam *Dictionis* seu *enunciationis*; *ac Iudicij*; quo sensu dixit *verum esse, quod ita se habet, vt se habere dicitur*, τὸ οὕτως ἔχειν, ὡς λέγεται ἔχειν. Priori veritati nullam falsitatem opposuit: Aurichalcum enim, verbi gratiâ, non falsum aurum est, sed verum aurichalcum. Posteriori autem opposuit falsitatem, qua *res aliter est in se quàm se habere dicitur*, τὸ μὴ οὕτως ἔχειν, ὡς λέγεται ἔχειν. Nimirum Prior ab intellectu iudicante non pendet, cùm nihil aliud sit, quàm ipsamet rei, vt loqui solent Entitas; Posterior pendet, cùm nihil sit aliud, quàm conformitas iudicij cùm re iudicata. Consensit proinde circa vtramque cum Aristotele, vt & speciatim circa quæstionem de futuro contingenti; quatenus admisit quidem totum istud coniunctum, *Viuet cras Hermachus, aut non viuet*, at non separatum illud, *Hermachus viuet*, neque

rursus

rurſus illud, *Hermachus non viuet.* Vide, ſic habet Cicero, *quàm ſit cautus is, quem iſti tardum putant? Si enim*, inquit, *alterutrum conceſſero neceſſarium eſſe, neceſſe erit cras Hermachum viuere, aut non viuere. Nulla autem eſt in natura talis neceſſitas.* Non adiicio quemadmodum à Stoïcis diſſenſerit. Illi enim ſunt, quos Cicero notat; obſeruo potiùs, cùm in ferendo de rebus iudicio opus ſit Criterio, ſeu, vt ſic loquar, Iudicatorio, vel iudicandi inſtrumento; ideò illud fuiſſe ab eo diſquiſitum. Et ſolet quidem vulgò ex Empirico triplex diſtingui Criterium τὸ ὑφ' ὅ, *à quo*, videlicet Homo, τὸ δι' ὅ, *per quod*, ſcilicet Mens, ſenſus, aut facultas alia; & τὸ καθ' ὅ, *ſecundum quod*, putà Operatio, aut applicatio facultatis (conſimilis res dicitur, vt cùm ad explorandum pondus, requiritur *libripens, libra, & libræ vſurpatio*; aut ad explorandum menſuram, *menſor, orgyia, & applicatio orgyiæ.*) Verumtamen illud *A quo*, non tam Criterium eſt, ſeu iudicatorium, quàm iudex; & cùm aliunde id, *ſecundum quod*, referatur ad id, *Per quod*, ipſum, δι' ὅ, ſiue *Per quod*, aut ſolum, aut certè præcipuum videtur. Quia ſum verò poſteà dicturus quidnam de Criterio, non Epicurus modò, ſed cæteri etiam ſenſerint: ideo heic prænoto, Res omneis, quatenus ad noſtram notitiam, atque iudicium comparantur, aut manifeſtas eſſe, aut occultas: Manifeſtæ ſunt, quæ ex ſe patent, vt lux diurna; Occultæ verò triplices ab eodem Empirico diſtinguuntur; Quædam enim ſunt penitùs occultæ; eæ nimirum, quæ nullo modo diſcerni, comprehendique poſſunt, vt, ſint-ne Stellæ numero pares? Quædam ſunt occultæ naturâ; eæ nempe, quæ ex ſeipſis quidem euidentes non ſunt, ſed per indicia tamen aliqua comprehenduntur, vt ſunt pori in cute, qui ex ſe inconſpicui, inferuntur nihilominus ex permanatione ſudoris. Quædam ſunt occultæ ad tempus; eæ ſcilicet, quæ ex ſua quidem natura euidentes ſunt, ſed ob externum tamen impedimentum, aut defectu debitæ diligentiæ nos latent, vt ſunt Antipodes, qui ad noſtrorum vſque Proauorum ætatem latuerunt. Adnoto hæc autem, vt intelligas non diſquiri Criterium; neque circa res manifeſtas, quæ ex ſeipſis innoteſcunt; neque circa res penitùs occultas, quæ incertitudinis ſunt inuictæ; ſed circa res naturâ ſua, aut ad tempus ſolùm occultas. Siquidem, cùm incertitudo, qua circa has afficimur, aut ex factis indiciis, aut ex remotis obſtaculis ſuperari poſſe videatur, non deſunt tamen, qui ſentiant deeſſe nobis Criterium, quo neceſſaria indicia, ſeu neceſſariam obſtaculorum amolitionem percipere liceat. De his poſtmodùm. Tu interea Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præſidium meum. Optat Laſaya denuò tuam bonitatem experiri; dabo illi fortè alias literas; nóſti verò profectò illas eſſe non poſſe perfunctorias. Tuas accepi datas XIII. Kal. próque ipſis gratias debeo immortaleis. Vale iterum. Pariſiis III. Kal. Iunij, M. DC. XLII.

Gaſſendi Epiſtola.

EIDEM.

QVæris ex me, OPTIME PRINCEPS, qui fieri poſſit, vt Stoici, cum Philoſophi tanti fuerint, ac ſeſe in Dialecticis exercuerint tantopere, Inuentionem tamen prætermiſerint neceſſariam adeò Dialecticæ partem? Sed ſi fecere quidem conſultò, arbitrari cauſam par eſt, quòd rati fuerint Inuentionem non eſſe partem Dialecticæ, neque ad illam pertinere. Videlicet ars nulla docet ſuam Inuenire materiam, ſed operari ſolùm circa ipſam. Sic tradit Sutoria, non inuentionem corij, ſed confectionem calcei ex corio; & Fabrilis non inuentionem ferri, ſed confectionem clauis ex ferro; ac pari modo cæteræ. Quare & Dialecticæ erit tradere non inuentionem argumenti, ſed confectionem Syllogiſmi ex argumento. Quemadmodum autem Coriaria ſuppeditat corium Sutoriæ, & Metallaria ferrum Fabrili; ita cæteræ diſciplinæ argumenta Dialecticæ. Ex quo fit proinde, vt ſi requiratur, verbi gratià, Sit-ne Octobri proximo futura Eclipſis, an-non? Dialecticæ munus non ſit inuenire argumentum, quod inueſtigare, & aſſequi eſt Aſtronomiæ proprium; ſed ſubminiſtrante argumentum Aſtronomia, declarare quemadmodum Syllogiſmus fiat, quo futuram eſſe Eclipſin probetur. Et, ſi proponatur ſit-ne pax ineunda, an-non? Ipſi non incumbat inuenire rationem, quam explorare, & pernoſſe Politicæ ſolius eſt; ſed ſuggerente rationem Politica, methodum texendi Syllogiſmum tradere, quo pacem eſſe ineundam ſuadeatur, & ſic illi quidem tueri ſe aduerſus Ciceronem poſſent. Interim porrò heic ſubnoto, quod fui alioquin perſcripturus, videri poſſe non abs re Philoſophos quoſdam ſenſiſſe latere nos quid verum ſit; quando via vllum placitum adeò eſt veriſimile, vt non illius oppoſitum æquè veriſimile fiat. Philoſophi porrò ij fuere, qui pernegàrunt vllum eſſe veritatis Criterium; & non pauci ſanè, nec notæ obſcuræ. Vt Poëtas enim Laërtio memoratos reticeam, Homerum, Euripidem, Archilochum, & nihil de ſeptem Sapientibus dicam: ecce recenſet Cicero Parmenidem, Nauſiphanémque reprehendenteis eos, qui, cum ſciri nihil poſſit, audeant ſe ſcire dicere. Subiicit Laërtius Zenonem Eleatem, Empedoclem, Hippocratem, & cum Democritum etiam addat, notanda profectò Ciceronis verba, *num noſtra*, inquit, *culpa eſt? Naturam accuſa, quæ in profundo veritatem, vt ait Democritus, penitùs abſtruſit*. Heinc nimirum eſt tritum illud, deliteſcere veritatem in Democriti puteo. Quid dicam de Socrate, cuius illud quoque peruulgatum eſt, *hoc vnum ſcio, quod nihil ſcio?* Quid de Platone, quem ex iis, quæ Socrati tribuit, argumentatur Cicero ipſum eadem cum Socrate ſentire? Et certè Academici ab eo inſtituti, de Veritate deſperantes, aut veriſimilitudinem ſolam, retinuerunt, aut omnimodam etiam ἀκαταληψίαν, ſeu *incomprehenſibilitatem* induxerunt, quod tribuitur Arceſilæ. Socratem etiam Ari-

stippus imitatus in eo est, quòd Physicam respuit, quasi incomprehensibilia tractantem. Accensentur rursus ab Empirico Xeniades, Anacharsis, Protagoras, Enthydemus, Gorgias, Metrodorus Chius, Anaxarchus, & Monymus Cynicus. Ex quibus sunt quidem Protagoras, & Gorgias potissimum celebres, sed memorare tamen potissimùm iuuat, quod de Metrodoro habet Cicero, *Ille enim sensus appellauit post Democritum obscuros & tenebricosos; & initio libri, qui est de Natura, Nego, inquit, scire nos, sciamus-ne aliquid, an nihil sciamus? Ne idipsum quidem nescire, aut scire scire nos, nec omninò sit-ne aliquid, an nihil sit?* Speras vt Pyrrhonios, Scepticos-ve adiungam; sed eos capere pagina non posset. Quippe attingendi sunt Modi, ac veluti Loci communes, ex quibus illi sunt argumentati, continendum est, siue cohibendum assensum, quoties non de eo, quod apparet, sed de eo quod res in seipsa est, dicitúrque verum, est quæstio. De ipsis ergo commodiùs literis proximis dicetur. Tu intereà, ô & Præsidium, & dulce Decus meum Vale, Parisiis, postridie Non. Iun. M. DC. XLII.

EIDEM.

MOdi Epoches Scepticorum, de quibus dicendum suscepi superioribus literis, commemorari decem solent. *Primus* ex Animalium varietate desumitur. Cùm de veritate enim rerum naturalium, siue sensibilium præsertim agatur, non Homines soli audiendi, quibus solis sensus concessi non sunt; sed audienda quoque Animalia cætera, quibus sui quoque sunt sensus. Porrò, vt in illis temperies, contextutáque organorum varia est, ita res eadem apparet vni vnius coloris, odoris, saporis; alij verò alterius, ex quo fit, vt tanquam grata requiratur ab hoc, tanquam ingrata refugiatur ab illo. Quare & dici quidem potest, qualis res cuique Animali pro speciali eius constitutione appareat, non qualis secundum se sit; cùm si talis aut talis esset ex natura sua, talis omnibus appareret. *Secundus* ex ipsa varietate Hominum, quippe tametsi illis solis standum foret, ea tamen est temperamentorum, organorúmque diuersitas, vt manifestum sit vnam rem non vniusmodi omnibus videri, ídque non in rebus modò sensibilibus, sed in intelligibilibus quoque; adeò vt proposita quæstione de aliqua re, dici quidem possit, quid de ipsa huic, quid illi videatur; at non tamen qualis sit reuera, & secundum se. *Tertius* ex varietate Sensuum. Quia tametsi concederetur vni homini standum esse; nihilominus varij sensus variè rem eandem percipiunt. Nam mel, quod palato est suaue, molestum est oculis; & quod vnguentum olfactum exhilarat, ingratum est gustatui: ex quo dici duntaxat potest, qualis res cuique sensui appareat; non qualis secundum se sit. *Quartus* ex varietate affectionum in eodem sensu. Quoniam tametsi standum foret vni vnius hominis sensui, is tamen adeò diuersè afficitur, prout in iuuentute, senectute, somno, vigilia, sanitate, morbo; saturitate, fame, quiete, motu, & similibus est; vt dici solùm possit rem talem, aut talem pro tali affectione apparere, non talem, aut talem sua natura esse. *Quintus* ex variis positionibus, interuallis, locis. Constat enim ex his variatis magnitudinem, figuram, motum, colorem, qualitatésque cæteras videri diuersimodè, sicque nihil aliud dici posse, quàm talem rem in tali situ, distantia, loco, talem apparere. *Sextus* ex admistionibus quibuscum rerum species ad facultates perueniunt. Quod enim coloratum vitrum, aut bilis suffusa, quam species visibilis pertransit, manifestè facit, dum colorem variat, id, licet minus aduertatur, facit suo modo medium quomodocumque dispositum, sicque dici aliud nihil potest, quàm talem apparere rem, qualis est medij dispositio. *Septimus* ex quantitate, & constitutione subiecti. Arenulæ enim, verbi gratiâ, separatim asperæ, coniunctim sunt læues. Cornu Caprinum integrum nigrum est; & argentum album, cum illius tamen ramenta alba sint, huius verò nigra; atque adeò solùm dici potest, prout res solitaria, sociata, integra, coniuncta est; talem, talem-ve apparere. *Octauus* ex Relationibus. Quandoquidem nihil non habet relationem ad varia, dicíque potest respectu quidem vnius, pulcrum, dulce, eruditum, magnum, &c. respectu verò alterius deforme, amarum, ineruditum, paruum, & alia. Quocirca, & cum dici talis, aut talis absolutè nequeat, dici solùm potest, quatenus ad hoc, vel illud comparatum apparet. *Nonus* ex crebrò, & rarò contingentibus, quo pacto non Solem, sed Cometam miramur; non aquam sed aurum suspicimus: cùm si vices commutaueris, sit longè mirabilior Sol, & aqua pretiosior futura. Ex quo fit, vt vel æstimentur non ex eo, quod secundum se sunt, sed ex eo, quòd infrequentes, vel familiares apparent. *Decimus* denique ex variis moribus, atque institutis. Notum est enim nullam legem, consuetudinem, persuasionem apud nationes quasdam vigere, cuius non opposita vigeat, viguerit, vigere possit apud alias, eóque definiri non posse, quid bonum, honestum, iustum suá naturâ sit, sed solùm quid istis, illis-ve Gentibus appareat. Atque isti quidem vulgares sunt Modi. Numerantur & quidam alij; sed tres tamen præcipui sunt; vnus *Diallelus*, seu *Alternans*, cùm nempe quispiam arguitur probare vnum ex altero, quod ipsum, nisi mutuò per alterum probari non possit. Alius *Hypotheticus*, seu *aduersum supponens*, cùm supponente aliquo propositionem tanquam veram, opposita assumitur, quam supponere pari iure liceat. Tertius *Reijciens in infinitum*; cùm nimirum probatio probationis exigitur; & rursus postremæ probationis probatio: atque ita porrò; quasi nihil sit sine ratione admittendum. Possem exempla omnium afferre, sed paginam expletam vides. Ipse, si lubeat, seu ex Laërtio, seu ex Empirico, seu ex teipso plura depromes. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præsidium,

dium, & Decus meum dulce. Parisiis, Eidibus Iunij, M. DC. XLII.

EIDEM.

QVI Veritatis Criteria sustulerint, ante perscripsi; qui posuerint paucis ecce. Insinuaui iam admissum ab ipsis vel solum sensum, vel solum intellectum, vel vtrumque; vel quidpiam præterea. Et qui solum quidem sensum pro Criterio admiserit, vnus ferè memoratur Asclepiades, persuasus nimirùm, vt Empiricus habet, esse omneis sensuum apprehensiones veras, ratione nihil comprehendi. Qui Intellectum, Mentem, aut Rationem solam, memorantur primùm non pauci ex iis, qui tollere omne Criterium sunt visi; quemadmodum Xenophanes, Parmenides, Empedocles, Democritus, Plato; quasi ipsi nihil aliud voluerint, quàm abrogare sensibus fidem; neque pernegârint, quin rationis esset discernere verum, & falsum. Deinde ij, qui ex Thalete ortum duxerunt Physici, ac Anaxagoras præsertim, cuius est opinio celebris de Mente; cuique, vt sensuum imbecillitatem in discernendo vero probaret, exemplum vsurpauit duorum colorum, albi, & nigri, quorum si vnus guttatim infundatur in alterum, visus nunquam percipiet mutationes ad naturam subiectas. Itémque Pythagorei, ac nominatim Philolaus, qui repudiatis etiam sensibus, Mentem vnicam adhibendam censuerunt, sed purgatam tamen, vt faciliùs cum Mente communi, seu Vniuersi communicet; quod Heraclitus quoque sensit, addens, cùm dormimus, secretiorem quandam fieri mentis communis, & specialis; cùm vigilamus autem per ipsas sensuum quasi portas attractionem fieri illius ad istam. Qui sensum simul, & intellectum, ij fuere non modò Aristoteles, Theophrastus, Peripatetici cæteri; sed ex Platonis quoque Sectatoribus Speusippus, & Xenocrates; quatenus duo distinguentes rerum genera, Criterium sensibilium Sensum, intelligibilium Intellectum dixerunt. Quod idem Galenus, aliique sequuti sunt. Qui aliquid præterea, fuere Stoicorum nonnulli, cùm ad sensum, & intellectum adiecere nunc Appetitum, nunc Scientiam, nunc anticipatam notionem, nunc comprehensiuam Phantasiam. Quo loco nota est Zenonia apud Ciceronem similitudo, cùm manum aduersam digitis extensis simplicem esse Phantasiam, (hoc est apparentis rei perceptionem, quam Cicero *visum* interpretatur) dixit; eandem cum digitis non-nihil depressis, Assensum; cum eisdem in pugnum compressis, Comprehensionem; cum manu alia ipsam arctè, vehementérque constringente, Scientiam. Notum & quòd Laërtius, aliique de Sphæro Stoïco scripserunt, qui, cùm exorta apud Ptolemæum Philopatora quæstione, Opinetur-ne Sapiens, nec-ne? Opinaturum esse negasset; iussit Rex apponi mala Punica cerea; ad quæ ille manum deceptus porrexit, Exclamante autem Rege assensisse ipsum Phantasiæ non veræ; negauit sese assensisse, quòd mala essent Punica, sed quòd talia esse verisimile foret. Superest de Ipso Epicuro dicam, qui supposuit primùm omnem quæstionem esse posse vel de vocibus, vel de rebus: ac censuit ad voces non opus esse alio Criterio, quàm perspicuitate sermonis, de qua duos Canones proposuit suo referendos tempore. Supposuit deinde quæstiones de rebus aut ad speculationem solam pertinere, eásque vel de rebus sensibilibus, apparentibúsque: vel de intelligibilibus, & immanifestis, aut referri etiam ad actiones vitæ. Supposuit denique Criterium, *à quo* esse solum Hominem; Criterium *per quod* esse solam Mentem; Criterium autem *secundum quod*, de quo præcipuè agitur, esse posse quasdam functiones tam Sensus, quàm Mentis, quàm ipsius quoque Appetitus. Ex his autem conclusit tria esse veritatis Criteria, *τὰς αἰσθήσεις, ϗ τὰς προλήψεις, ϗ τὰ πάθη, Sensiones, Anticipationes, Passiones*, singuláque accommodauit singulis rerum generibus: Nimirùm voluit sensibilia diiudicari ipsa sensione (ita potiùs dico, quàm Sensu, vt deuitetur æquiuocatio, tametsi rem semel præfatus, dicere quoque sensum possim, cùm vt Græcè *αἴσθησις*, sic Latinè *Sensus*, non facultatem modò, sed actionem quoque significare valeat.) Intelligibilia Anticipatione, seu anticipata notitia, quam etiam prænotionem dicunt. Actiones vitæ denique Passione, siue voluptatis, atque doloris affectione. Ad singula porrò Criteria varios adhibuit Canones, sed quia illi erunt deinceps sigillatim commemorandi, ideò ista heic vniuersè prælibasse sufficiat. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, XII. Kal. Iul. M. DC. XLII.

EIDEM.

PRiusquam Canones proponantur, qui possunt circa singula Veritatis Criteria ex Epicuro constitui, generalis ille attingendus est, *Esse aliquid verum, quod possit dijudicari, ac sciri.* Attingo autem OPTIME PRINCEPS, non tam quòd ipse planè acquiescam, quàm quod teneat causam non malam viri non mali adiuuare. Ea verò videtur defendi sic posse. Certum est imprimis dari veritatem *exsistentiæ*, cùm tametsi Gorgias argumentatus fuerit nihil exsistere, constet nihilominus & exstitisse eum, qui id dixit, & nos exsistere, qui id iam consideramus, & vniuersè cæteri: Ac certum rursus, dari veritatem *Enunciationis*; cùm quidquid ille iterùm ratiocinatus fuerit, constet plurima verè enunciari, vt Sole exorto, diem esse, aliáque id genus similia: Veritas verò vtraque diiudicari siue Sensu, siue Criterio alio potest. Deinde quia fortè dicetur huiuscemodi veritatem esse dumtaxat *τῶν φαινομένων, eorum, quæ apparent*: Difficultatem verò esse de Veritate *τῶν ἀδήλων, eorum quæ sunt immanifesta*; Ideò certum quoque videtur talem aliquam veritatem dari, quæ intellectu, seu ratione, vt Criterio diiudicetur. Quippe, quidquid Sceptici dicant, constat,

verbi causâ quod attigi aliàs esse in ipsa cute poros, qui manifesti cùm non sint, ex sudore tamen, vt indicio indubitato colliguntur. Nam si cribrum esse perforatum debet, vt tritici grana transmittat, esse profectò debet & cutis, vt sudoris guttulas; quando, nisi foramina seu magna, seu exigua sint, vt exitus pateat, exire nihil potest. An dicent quæstionem esse non de hoc effectu, sed de ipsa natura cutis, aut hominis etiam, alterius-ve rei? Verùm cùm nemo profiteatur, aut profiteri debeat se naturam cognoscere; non dico rerum omnium, sed ne vnius quidem ea perfectione, vt ipsius nihil lateat; nihilominùs negari non potest, quin quadantenus in eam penetretur, ac tantò magis, quantò plura eius attributa peruestigando innotescunt. Et certè Viri perspicaces, nisi nôrunt omnia, quæ ad hominis verbi gratiâ naturam spectant, plurima tamen non ignorant; neque dici potest (vti secus posset) inutile esse omne studium, omneis Doctores, omneis libros. An opponent non ideò res Aristotelea demonstratione sciri? At nisi tali demonstratione, saltem sciri definitione, quæ Platoni est vera scientia, possunt, definitione, inquam, quæ licet non vndique perfecta sit, reuerà tamen est aliqua; & tantò quidem perfectior; quantò quisque sagaciùs, fœliciúsque res inuestigat. Quid dicendum verò ad Epoches Modos? Ad primos illos quatuor quod spectat; tametsi res eadem non appareat vniusmodi & variis Animalibus, & variis Hominibus, & vni etiam homini secundum sensus varios, & affectiones varias: attamen duo aliqua sunt, de quorum veritate constet; Alterum esse in ea re causam generalem, quæ apparere ipsam sensui faciat; Alterum esse in sensibus variis causas specialeis, ac varias, quæ faciant variè apparere, vt vnus enim est Solis calor, qui incidens in ceram, & lutum, illam emollit, hoc indurat, ob dispositiones in ipsis diuersas; sic ob diuersas idem mel, verbi causâ, applicitum organis variis, exasperat vnum, & demulcet aliud: & cùm sua cuilibet causæ necessitas sit; ob quam hoc potiùs, quàm illud agat; ideò est saltem aliqua huius necessitatis certitudo. Idem proportione dicendum de Modis consequentibus. Quippe positio, interuallum, locus, admistio, quantitas, raritas, frequentia, necessariam important causam, cur res talis appareat, atque idcircò sciri id possit. Moralis etiam ille modus causam habet in diuersitate temperamentorum, quæ varia in variis cum sint; necesse est animis ea sequentibus diuersa placere. Ad treis postremos, quod attinet, Diallelus imprimis non est, cùm ex effectu colligimus, intelligimúsque necessariam causam. Tum si assumentibus nobis esse diem, quando Sol lucet, alius supponat oppositum, id potest profectò, sed videat quàm iure. Denique Effata per se nota sunt, quæ probatione non indigent. Quamobrem necesse non est infinitum processum dari. Dicenda sanè hæc pluribus; sed tibi tamen intelligenti, & hac præsertim tempestate occupatissimo, multa nimis. Vale ergo, PRINCIPVM DECVS, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, v. Kalendas Iulij, M. DC. XLII.

EIDEM.

BOnitatis sanè fuit nimiæ, eas literas in ista Aulæ agitatione conscribere, quas IX. Kal. Tarascone dedisti. Ad ipsas verò ecquid respondeam, præter id ipsum, quod est à te sapienter, sciteque expressum, hoc est, quid aliud quàm plausum dem ad illas tuas adeò prudentes, atque eleganteis sententias? Parum certè abest, quin ad eas attendens, abducar, vel potiùs absterreat à nugis meis obtrudendis. Verùm quia esse illas tibi non iniucundas subindicas, dum immersus licet ciuilibus vndis, testaris te illas legere, ac pellegere; idcircò obfirmor, cœptísque insisto. Scripsi ex Epicuri mente triplex esse Criterium; cùm autem Sensus primarium sit, déque eo distinguam quatuor Canones, en iam tibi illorum primum, *Sensus nunquam fallitur; ac proinde est omnis sensio, omnisque adeò apparentia vera.* Ne res porrò adeò absurda, ac haberi solet, videatur; memento, quæso, quemadmodum duplex distinguatur cognitionis genus, vt putà, simplex Apprehensio, qua asseritur, aut negatur nihil: & Iudicium quo asseritur, aut negatur aliquid, quódque vel est præceps, dicitúrque *Opinio*; vel maturum & dicitur *Ratio*. Etenim censet Epicurus non aliud cognitionis genus competere sensui, quàm simplicem apprehensionem, quæ ita est vera, veritate illa, quam exsistentiæ diximus, vt falsitas ipsi opponatur nulla. Videlicet veritas illa, cui falsitas opponitur, Enunciationis veritas est, atque idcircò ad Iudicium spectat, quo sensum destitutum vult. Hinc Ratio ipsi prima est, quia sensus non ratiocinatur, & memoria caret; ex quo fit, vt non valeat duos terminos connectere ad faciendum Enunciationem, ferendum-ve iudicium; sed in nuda rei apprehensione consistat: vnde & falsum proferat nihil. Ita visus, dum percipit alicuius rei colorem, nihil aliud, quàm recipit eius coloris speciem, & merè passiuè se habens, non pronunciat rem esse, aut non esse eius coloris; sed simpliciter apprehendit colorem oblatum, speciem-ve illius. Altera est, quia sensus quidquid demùm sentiat, reipsâ afficitur, & qualiscumque res appareat, reipsâ talis ipsi apparet, & propter aliquam quidem causam, qua perseuerante non possit talis non apparere. Quamobrem sensus non fallitur, apparentiam percipiens, quæ reuera est, quæque constante causa non potest non esse; qualis est etiam species turris, quæ procul sita rotunda apparet, aut baculi, qui partim in aqua, partim in aëre constitutus apparet deflexus. Tertia, quia sensus non potest refelli. Non idem à seipso, quia semper æquè afficitur, & non potest aut diiudicare quandonam sit melior, aut deterior sensio; Non vnus ab alio; quia vnus obiectum alterius non nouit, nec apprehendere illud potest;

teſt: non denique ab Intellectu, quia intellectus poteſt quidem Opinionem corrigere, at nullo modo ipſum ſenſum, à quo ſic dependet, vt quidquid cognoſcit, eius interuentu cognoſcat, & ſi aliquid corrigit, ab illo monſtrante addiſcat. Quarta, quia ſenſus proinde eſt Regula prima, quæ ſi fallax ſit, nihil certi vnquam haberi poſſit. Multa Lucretius ad hanc rem; ſed illud præſertim,

Denique, vt in fabrica ſi praua'ſt Regula prima,
Normáque ſi fallax rectis regionibus exit,
Et libella, aliqua ſi ex parti claudicat hilum;
Omnia mendosè fieri, atque obſtipa neceſſum'ſt,
Praua, cubantia, prona, ſupina, atque abſona tecta,
Iam ruere vt quædam videantur velle, ruántque,
Prodita iudicijs fallacibus omnia primis:
Sic igitur ratio tibi rerum praua neceſſe'ſt,
Falsáque ſit, falſis quæcumque ab ſenſibus orta'ſt.

Poſtrema, quia fide Senſibus detracta tollitur omnis vitæ degendæ, & rerum gerendarum ratio; ex quo præſtare ille docet, reddere mendosè apparentium cauſas,

Quàm violare fidem primam, & conuellere tota
Fundamenta, quibus nixatur vita ſalúſque.
Nec modò enim ratio ruat omnis; vita quoque ipſa
Concidat extemplo, niſi credere ſenſibus auſis,
Præcipiteiſque locos vitare, & cætera, quæ ſint
In genere hoc fugienda, ſequi contraria, quæ ſint.

Mitto, quæ poſſent congeri ex Tertulliano, & aliis, occaſione eorum verborum; *Mitte digitum tuum huc, & vide manus meas*, &c. Itémque, *Quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt*, &c. Scilicet ab ipſis ad Senſuum certitudinem prouocatus, verùm indicaſſe ſat eſt. Quod ſpectat ad experimenta, quæ ſolent vulgò obiici, ea ex Canone ſequente ſoluentur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, v. Non. Iul. M. DC. XLII.

EIDEM.

Alterum, opinor, Canonem exſpectas circa primum Criterium: ille igitur ita habet, *Opinio eſt conſequens ſenſum, in quam veritas, & falſitas cadit.* Vt exemplo manifeſtetur; peroret procul aliquis, & auditor tenuem dumtaxat, confuſámque vocem percipiat, tum, ſi opinetur Oratoris vocem eſſe quoque propè tenuem, & confuſam, falſa erit Opinio; ſi fortem, & diſtinctam, vera. Quid ipſa ſenſio interim, ſeu perceptio tenuis, & obſcuræ vocis? ex ſuperiore Canone illa falſa eſſe non poteſt, ſed vera planè; quia reuerà talis vox percipitur, neque poteſt auris percipere aliam; quando vocis maxima pars diſſipata eſt, deperditáque per aërem, priuſquam ad aurem perueniat. Non conuenit ergo ſenſioni, vt falſa aliquando ſit, ſed Opinioni ſolummodò: ſeu, quod idem eſt, cadit falſitas non in ſenſum, qui ſimpliciter apprehendit, ſed in intellectum, qui præterea ſuum iudicium adhibet, ac talem eſſe rem in ſe, qualis ſenſu apprehenditur, opinatur. Intelligere heic licebit, quod eleganter Lucretius,

Cætera de genere hoc mirando multa videmus,
Quæ violare fidem quaſi ſenſibus omnia quærunt,
Ne quicquam; quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi, quos addimus ipſi;
Pro viſis vt ſint, quæ non ſunt ſenſibu' viſa.

Soluit proinde experimenta, quæ numeroſa obiiciuntur, non negando quidem falſitatem illis ſubeſſe, ſed oſtendendo illam ad Mentem, non verò ad Senſum eſſe referendam. Primum petitur ex turri quadrata, quæ apparet procul rotunda; ſed nempe intellectus eſt, non verò ſenſus, qui rotundam pronunciat, talémque viſum iri opinatur, ſi quis propiùs acceſſerit; cum ſenſus quidem nihil aliud, quàm renunciet talem turrim apparere ob ſpeciem detritam, rotundámque in via factam, renunciaturus pari fide non rotundam, ſed quadratam vbi propiùs aſtiterit; ſcilicet ob integram ſpeciem. Aliud eſt de vmbra ſequente, imitantéque corporis geſtus; at ſenſus quidem nihil aliud, quàm vmbram videt, vbicumque, & quandocumque videt, opinio eſt autem, non ſenſio, ſiue ſimplex viſio, quòd obſeruata ſuccedens vmbra, eadem ſit cum antecedente. Quippe memoriam non ſenſui ad apprehendendum, ſed intellectui ad opinandum, connectendum-ve terminos quibus affirmet quidpiam, neget-ve, inſeruire perſpicuum eſt. Tertium de naui viſa immota, ac prætereunte littore. Sed cùm viſus quidem nihil aliud, quàm nauim, littúſque, vbicumque ſe offerunt, percipiat, & memoria careat, qua res priùs viſas cum poſterius viſis coniungat, manifeſtum eſt intellectum eſſe, qui opinetur quieſcere nauim, cui ſemper ineſt oculus, & moueri littus, cuius partes oculo ſuccedenter exhibentur. Vt breue autem faciam, idem dicendum ad ea quæ ille aggerit de Sideribus quieſcere viſis, cum tamen continuò moueantur; de montibus diſſitis, & procul tamen viſis coniunctis; de apparente pueris poſt gyrationem circumcurſatione; de Sole proximè monteis viſo, cùm immenſa tamen ſpatia interiaceant; de tanto ſpatio ſub aqua viſo, quantum à Terra ad Cælum eſt; de flumine viſo, dum traiicitur, verſus caput ſuum relabi; de viſa abite in anguſtum portícu; de Sole nautis viſo ex vndis emergere, & in vndas demergi; de remis inflexis, ſeu refractis viſis; de viſis noctu Sideribus præter nubila properare; de rebus viſis geminis

geminis, pupillâ leuiter detortâ. Denique de rebus per somnium (adde & insaniam) apparentibus, quatenus est etiam sensus interior irrationalis, nihílque aliud, quàm species, motiones-ve earum percipiens. Scilicet eadem Responsio accommodari omnibus potest, potéstque de omnibus dici, quod Diuus Gregorius Nyssenus de remo, déque Turri habet, *Neque est*, inquit, *hic error visus, sed intellectus. Nam ille quidem videt, & annunciat? Intellectus autem repræsentatis non attendit.* Idem habet Macrobius, rationem arguens negligentiæ, non incertitudinis sensum, quem dicit *rem vnam certissimam omnium.* Imò idem quoque videtur Aristoteles insinuasse, dum non errare sensum dixit circa proprium sensibile, pronunciauítque esse sensui, magis quàm rationi fidendum. Verùm de his post-modum plura. Nunc, ô PRINCIPVM OPTIME, benè imò optimè Vale, Parisiis, v. Eidib. Iulij, M. DC. XLII.

Bereculio, & Bervillæ salutem.

EIDEM.

VErsari te adhuc Tarascone rebar, cùm tuas accepi literas Nonis huius Mensis Aquis-Sextiis datas. Significasti verò rem miram, pergere te Antipolin, quasi aliquid ab hoste metuentem. An Hispano enim satis animi, vt milite nostro Iberum bibente copias in Oram nostram dimittat, opperiente te, & Regia Classe insequutura? sed mei captus ista non sunt: quare venio ad nugas meas, quas te non ingratas habere testaris. Perscriptum iam sensum non falli: perscriptum Opinionem esse, quæ aut vera, aut falsa sit. En de vera Canonem tertium, *Opinio illa vera est, cui vel suffragatur, vel non refragatur sensus euidentia*, Nimirùm Euidentia est ea sensus apparentia, quæ in controuersiam vocari non potest; quæ fidem ex seipsa habet; quâ probabilius nihil est; quare, si talis quæpiam sit, quæ opinioni suffragetur, aut certè quæ non refragetur, censet Epicurus opinionem veram. Suffragatur autem verbi gratiâ, si ob factam ex interuallo hominis apparentiam, opinio fuit Platonem esse, & sublato deinde interuallo, apparentia fit euidens, quæ Platonem esse confirmet. Non refragatur verò, si quis opinatus verbi causâ Lunam esse infra Horizontem, nulla sit deinde apparentia, etiam semotis nubibus, quæ esse illam supra conuincat. Docet proinde Epicurus non ex quacumque apparentia opinandum esse, siue pronunciandum de re; sed ex ea solummodò, cui contradici iure non possit. Ipse est nempe, qui introduxit apud Laërtium τὸ προσμένον, quod est *exspectandum* esse, siue temerè iudicium non ferre; vt cum Turri apparente procul rotunda, quæritur an rotunda sit: præscribit enim illum, qui videt, non debere statim pronunciare, sed (προσμεῖναι καὶ ἐγγὺς γενέσθαι τοῦ πύργου καὶ μαθεῖν ὁποῖος ἐγγὺς φαίνεται), *exspectare, & ad Turrim propè accedere, ac animaduertere qualis cominus appareat.* Colligis exinde quam immeritò suggilletur Epicurus; quasi non distinxerit inter id quod apparet, & id quod pronunciandum est, aut existimauerit ex quacumque apparentia ferendum esse iudicium de eo quod res est, cùm ex opposito docuerit non esse temerè opinandum, sed circumspicienda diligenter omnia, exspectandúmque, donec euidentia, aut faueat, aut non reluctetur. Non immoror porrò in iis, quæ Cicero speciatim habet, refero solùm ex eo locum Canoni allato consentaneum, *Meo*, inquit, *iudicio ita est maxima in sensibus veritas, si & sani sunt, & valentes, & omnia remouentur, quæ obstant, & impediunt. Itaque & lumen mutari sæpe volumus, & situs earum rerum, quas intuemur, & interualla aut contrahimus, aut diducimus, multáque facimus, vsque eo dum aspectus ipse fidem faciat sui iudicij, quod idem fit in vocibus, in odore, in sapore; vt nemo sit nostrûm, qui non in sensibus sui cuiusque generis iudicium requirat acrius.* Hæc ille, & plura; in quibus solùm notandum est, quod iudicium sensibus ex vsu loquendi attribuit, esse ad mentem referendum. Idem notandum in Macrobio, ex quo locum rursus appositum ecce, *Nam si eminus*, inquit, *pomi, quod malum dicitur, figura visatur, non omnimodo id malum est, potuit enim ex aliqua materia fingi mali similitudo; aduocandus igitur sensus alter, vt odor iudicet; sed potuit inter congeriem malorum positum auram odoris ipsius concepisse: heic tactus consulendus est, qui potest de pondere iudicare; sed metus est, ne & ipse fallatur, si fallax opifex materiam, quæ pomi pondus imitaretur, elegit. Confugiendum est igitur ad saporem, qui si formæ consentiat, malum esse nulla dubitatio est.* Sic ille. Tu vbicumque fueris, OPTIME PRINCEPS, optimè Vale. Parisiis, xv. Kal. Augusti, M. DC. XLII.

EIDEM.

ERat Mersennus optimus mecum, cùm tuas accepi literas pridie Eidus, Cannis conscriptas. Memorarem heic quid ille de te, & senserit, & dixerit; sed neque ferret animi tui insignis moderatio; neque ignoras quid ille fuerit publicè testatus de tua Virtute. Itaque in eo iam non moror, dicturus potiùs de Canone, qui superest quartus, atque vltimus de Criterio primo. Is ita se habet, *Opinio illa falsa est, cui vel refragatur, vel non suffragatur sensus euidentia.* Rem ex superiore iam tenes. Quippe euidentia Lydius lapis est, quo Opinionum vt veritas, ita falsitas exploratur. Si quis enim exempli causâ opinetur ignem calidum non esse; an non idcircò falsa eius Opinio conuincitur, quod Euidentia sensus refragetur? & dum vulgò opinantur esse Sphæram Ignis inter Aërem, & Regionem Lunæ, an-non potest falsa haberi opinio eiuscemodi, quòd non suffragetur sensus Euidentia? absurdum profectò videtur ob ratiunculas aliquas, & leueis prorsus coniecturas, deserere fidem manifestam sensuum; ac præsertim cum dogmatum ingentes moles super-exstruantur, sic enim contingit, quod ait Lucretius,

Deinde

Deinde adopinamur de ſignis maxima paruis,
Ac nos in fraudem induimus, fruſtramur & ipſi.

Exinde concludo partem maximam Controuerſiarum Phyſicarum poſſe facilè dirimi, ſi ad euidentiam Senſus prouocetur. Adderem plura, ſed iam non vacat. Tu id, OPTIME PRINCIPVM, boni conſule, & optimè Vale, Pariſiis, VIII. Kal. Auguſti M. DC. XLII.

EIDEM.

QVam glorioſum, quæſo, eſt hoc? naſci veluti in purpura, & poſſe tamen quæ es ad me ſcribere dignatus de Aula ſentireis ſanè mihi eſſe videtur dignus Principe animus, qui ſuperior ſplendore illo, quo faſcinantur cæteri; mortalia omnia infra ſe videt: ac verè liber, ſuíque compos, tribuit rei cuique legitimum pretium. Viue beatus hac indole, & non improbans tua illa ſtudia meis plerumque intercipi nugamentis, iſta iam habe. Criteriorum alterum eſt, quod Epicurus *πρόληψιν* dicit, Cicero *Anticipationem, Prænotionémque* interpretatur. Id non eſt alienum ab eo quod Ariſtoteles, *προϋπάρχουσαν γνῶσιν antecedentem notitiam*, & Stoici *ἐννοίας immanentem notionem* vocant. Vis autem declarem vtcumque quid ſit? Ex quo vſque tempore vidiſti verbi cauſâ equos, impreſſa eſt menti, memoriæ-ve tuæ ea animalis ſpecies, quæ cogitationi ſeſe offerat, quoties equi vocem audis pronunciari. Quî fit igitur, vt ſi quis apud te diſſerat de equo, nullo labore illum percipias? nempe quia habes antè perceptam illius animalis ſpeciem, ad quam referas, quod ab illo audis. Itaque talis ſpecies, ſeu mauis imago præconcepta, mentíque hærens & quoties opus eſt, occurrens, ipſa eſt Prænotio, ſeu Anticipatio, aut Anticipata cognitio, *πρόληψις*, de qua loquimur. En iam de illa Canonem Primum, *Omnis quæ in mente gignitur prænotio dependet à ſenſibus: idque vel incurſione, vel proportione, vel ſimilitudine, vel compoſitione.* Id ipſum eſt quod alij dicunt nihil eſſe in Intellectu, quod priùs non fuerit in Senſu; inſinuatúrque interim, vt in ſenſu præfuerint, quæ videntur nunquam tranſiiſſe per ſenſum. Imprimis quippe dubium non eſt, quin Sol, Luna, Terra, Aqua, Homo, Lapis, & ſimilia omnia, quorum prænotiones in mente habemus, in ſenſus noſtros incurrerint, ac proinde quin prænotiones fuerint in nobis genitæ *κατὰ περίπτωσιν incurſione*. Deinde verò quæcunque aliæ prænotiones in nobis ſunt illæ ex iſtis præhabitis, atque adeò ex iis rebus, quæ priùs in ſenſus inciderint, pendent. Quæ enim, verbi gratiâ, Gygantis, aut Pygmæi eſt; ideò in mente gignitur, quod priùs viſi homines fuerint vulgaris magnitudinis, alij maiores, alij minores, ménſque exinde anſam accipiat augendi, atque imminuendi præhabitam ſpeciem, ſeu prænotionem hominis *κατ' ἀναλογίαν proportione*, iuxta quam pergit illam augere, ac minuere, faceréque quantumlibet prolixiorem, aut contractiorem. Quæ eſt aliunde Americæ, ipſa gignitur *καθ' ὁμοιότητα ex ſimilitudine*, in mappis, vt vocant, Mundi delineata, ſpectatáque ab oculis, adiuncta ſimul comparatione cum perſpectis à nobis terris. Quæ eſt chimæræ, aurei-ve montis: ea gignitur *κατὰ σύνθεσιν per compoſitionem*, quæ à mente fit, dum viſis Leone, Capra, Serpente, illorum ſpecies copulat, & viſis ſeorſim monte, ac auro, montem aureum inde compingit. Hæc iam ſufficiant; nam & quæ ſubiicienda forent de anticipata notitia Dei, Angelorum, cæterarum rerum, tum ad loca ſpecialia ſpectant, tum heic vniuersè intelligi poteſt, quas habemus ſpecies huiuſmodi rerum, non eſſe abſque analogia ad res, vt corporeas, ſic ſenſu perceptas, Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, Kal. Aug. M. DC. XLII.

EIDEM.

ALius *περὶ προλήψεως* Canon, de quo iam dicendum, huiuſmodi eſt, *Nihil quærere dubitare, intelligere, opinari, redarguere, ô diſſerere ſine Prænotione licet.* Ita Cicero, Empiricus, Laërtius, Clemens, alij non pauci commemorant. Idem autem penè eſt, quod Ariſtoteles cenſet; cum docet *omnem doctrinam, omnémque Diſciplinam in cogitatione poſitam ex præexiſtente cognitione eſſe.* Tametſi, cùm Ariſtoteles velit præuoſcendum, & quòd res ſit, & quid eadem ſit, Epicuro ſufficiat Prænotio quid ſit, ſeu quid voce ſignificetur. Quippe prænotio quoque haberi rerum non exſiſtentium poteſt, vt Chimæræ, & conſimilium. Cæterùm, quòd nihil quærere ſine prænotione fas ſit, manifeſtum penitùs eſt, cùm inquiri nulla res poſſit, de qua ſuſpicio quædam non ſit; & de illa eſſe ſuſpicio ſine aliqua Prænotione ſeu, vt loquitur Cicero, informatione accepta non poſſit. Referre iuuat quemadmodum Epicurus rem exemplo declaret, *καὶ οὐκ ἂν ἐζητήσαμεν*, inquit, *τὸ ζητούμενον, εἰ μὴ πρότερον ἐγνώκειμεν αὐτό, οἷον τὸ πόρρω ἑστὼς, ἵππος ἐστὶν, ἢ βοῦς; δεῖ γὰρ κατὰ πρόληψιν ἐγνωκέναι ποτὲ ἵππου καὶ βοὸς μορφήν, οὐδ' ἂν ὠνομάσαμέν τι, μὴ πρότερον αὐτοῦ κατὰ πρόληψιν τὸν τύπον μαθόντες. Neque verò id, quod quærimus, quæreremus, niſi illud priùs haberemus cognitum, exempli causâ, quod procul conſiſtit, equus-ne an bos eſt? oportet enim equi, & bouis formam aliquando prænotione habuiſſe perſpectam. Quippe ne nominaremus quidem aliquid, niſi prius illius effigiem prænotione arriperemus.* Dicerem de cæteris, ſed res nimis clara. Itaque patiere, vt heinc finem faciam, cum etiam vocer ad alia. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS, Pariſiis, VI. Eid. Aug. M. DC. XLII.

Iſthac abſoluebam cum ecce è Prouincia aduenìens Nobilis Pontiſius Durbarum Toparcha, & inuiſit me, & ſignificauit dolere ſe magnopere, quòd te coram ſiſtere ſe in nupera Ordinis ſui conuocatione non fuerit potis. Expetiit dolorem hunc ſuum innoteſcere tibi meis literis. Ego negare id officij Viro amico non potui; ratus te, cui nihil non ingenuè volo cognitum, boni conſulturum. Iterùm Vale.

EIDEM.

Nihil sanè ex literis tuis addiscere iucundius potui, quàm te in illo assiduo (& hac præsertim tempestate) per Prouinciæ oram discursu, valetudine frui firma. Vrinam id liceat in Nestoreos anoos: adeo è re est generis humani, vt talos vigeant Principes, qui regimine subditis, exemplo vniuersis prosint. Noo parum tibi interim debet nobilis Ordo Prouiociæ, dum vt commendes illius fidem, iis maioribus dignum prædicas, qui Carolum Imperatdrem olim inglotium expuleruot. De me quod habes, nimirum est; sed illud nimirùm pro tua bonitate. De Mersenno dici oon potest, quantum illum beaoeris. Verùm alia instant, quæ 'ad te iam scribam. Nempe exspectas Canonem de Prænotione tertiom. Eo verò cuiusmodi sit. *Habenda Prænetiones sunt quam-maximè generales, vt argumentari tutiùs in singularibus liceat.* Heic supponitur Prænotionem tantò generaliorem esse, qoantò est singularibus conditionibus denudatior: sie enim cùm ex Prænotione, exempli causâ, hominis detrahimus alborem, nigrorem, adolescentiam, senium, eruditionem, ignorantiam, & alia quàm possumus multa singulorum quorundam propria, ae ea interim retinemus, quæ communia sint omniom, vel quam-maximè licet plurium, veluti est Animal bipes, implume, & ratiocinij capax; tum prænotionem Hominis, quam maximè licet generalem assequimur. Vides obiter Prænotiooem hanc noo differre ab eo, quod vulgò io Scholis, & Vniuersale, & cuiusque rei Definitionem appellant, cùm aliunde quoque videatur nihil esse aliud, quàm Idea Platonica, qoatenos sic abducta est à rebus singularibus, vt nulla sit tameo singularis res, quæ non ex illius participatione noscatur. Cæterùm quia argumentari nihil aliud est, quàio ex generali intelligere, colligere-ve singulare: ootum est tantò tutiùs, faciliúsqoe id fieri, qoantò Prænotio est generalior. Quæratur, verbi gratiâ, de Æthiope, an sit homo, aut non. Vnde colligas autem, hærebis, si eam hominis prænotionem habueris, vt album esse Animal debeat; at dices & verè & incunctaoter esse, si colorem detraxeris. Nempe hæc statim in animo argumentatio intercurrer. *Quod est Animal bipes, implume, & rationis capax id homo est. Est autem Æthiops huiusmodi; Igitur est homo.* Quo loco agnoscis operosas illas argumentandi formulas non esse admodùm scitu necessarias; si quidem modò in mente sit generalis prænotio, conclusio de re singulari spoote ipsa colligitur, nulláque arte Dialecticæs, sed lumine solo naturæ est opos. Experientia saoè id docet in omnibus hominibus, etiam in pueris, ac rusticis; qui modò habeant animum generali quadam alicuius rei prænotione informatum, conclusiones ita eliciеot, vt ne Dialecticissimi quidem Dialecticorum id faciant meliùs. Prænôrit enim Rusticus animal esse id qood sentit, seu videt, audit, &c. tum si ex eo quæras, est-ne Plato animal? putas-ne, aut hærebit vt esse respondeat? aut si poscatur ratio, etiam vt hoe addat, quia sentit? & præseriber quidem Dialecticus dicendum in forma, *Quod sentit est animal, atqui Plato sentit; igitur Plato est animal*, Sed totus iste syllogismus iam ab eo factus sopponitur, cùm breuitatis causâ respondit, Plato est animal, quia sentit. Vnde & tametsi dicere non possit qoid sit Propositio, quid Assumptio, quid Figura, qoid Barbara, quid alia id genus similia: rem tamen ipsam tenet, ac præstat. Et Dialecticus sopra ipsum habet solùm verba, ac obseruationes circa modum intelligendi aliqua; cum ille ioterim rem eandem, & quo par est modo intelligat; quod voum est operæ-pretium. To benè Vale, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, XVIII. Kal. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

Nihil sanè est, qood adiiciam meditationibus illis tois, quibus posse eo, qoo es oatus, ae positus loco, sic incumbere; absit vt esse, vel fructuosius, vel laodabilius quicquam possit? Qui secus faxit, haud qoaquam mirum, si quid iotersit, semper ignorer; si dedecus domus sciat vltimus, imò & fortè nũqoam sciat, sed ad Criterium cuios est postremus Canon attexendus is ita habet, *Quæ minimè euidentia sunt, ex rerum euidentium prænotionibus demonstrari debent.* Sic demonstrauit Epicurus Inane rem ineuidentem ex moru, qui euidens est. Sic pori cutis inconspicui ex sudoris conspicui dimanatione ostenduntur. Notandum verò rem euidentem, quæ ad probandum aliquid iocuidens assumitur, quæque vulgò & Medium, & Argumentum appellatur, dictam fuisse antiquis Signum, Græcè σημεῖον, καὶ τεκμήριον. Tametsi verò Epicurus pro eodem ferè habeat τὸ σημειῶδες, καὶ τὸ τεκμηριῶδες: videre tamen licet Quintilianum sic distioguere, vt dicas τεκμήριον appellari *signum*, seu Argumeotum *necessarium*, quòd cùm aliter se habere non possit, vix pertioere ad artis præcepta videatur. *Nam*, inquit, *vbi est signum insolubile, ibi ne lis quidem est*: σημεῖον verò appellari *signum*, non *necessarium*, comprehendens nempe ea, quæ εἰκότα Græci vocant, *quæque*, inquit ille, *etiamsi ad tollendum dubitationem sola non sufficiunt, tamen adiuncta cæteris plurimum valent.* Cum tam pauca porrò τεκμήρια Quintiliani seoso occurrant; quanti putas faciendum est si τὰ σημεῖα occcurrerint, quæ haberi εἰκότα, seo *verisimillima* possint? eiusmodi haboit Epicurus quam ἰσονομίαν dixit, & Cicero est *æquilibritatem*, seu *æquabilem tributionem* interpretatus. Ea æquiualet vulgari effato, *Posite vne contrariorum in rerum natura*, (qood scilicet euidens sit) *poni debet & alterum* (nempe qood sit ineuidens.) Vsus autem est τῇ ἰσονομίᾳ, vt demonstraret, si *mortalium tanta multitudo sit, esse immortalium non minorem; &, si quæ interimunt, innumerabilia sint; etiam ea, quæ cõseruant, infinita esse debere.* Et obiicit quidem Cotta, *isto modo, quemadmodum homines mortales sunt, sint aliqui immortales, & quemadmodum nascuntur in Terra,*

naſcantur in Aqua , &c. Verùm hæc ſolùm arguunt Demonſtrationem eiuſmodi conſtare ex ſigno minimè neceſſario ; neque obſtare quin ſit ex iis , quæ adiuncta cæteris , ex Quintiliano plurimùm valent. Quod ſi quis putet Demonſtrationem inſtituendam ſolùm iuxta Ariſtotelem ex ſigno neceſſario , Dicunt Græci τεκμήριον , Cicero *inſignem ac propriam percipiendi notam* appellat. Id in Geometria quidem eſt verum , at non perinde in Phyſica, in qua vniuerſa , ne Ariſtoteles quidem ſuæ illius Demonſtrationis vllum proferre exemplum poſſit. Sed hæc ſatis, Tu benè Vale , DECVS PRINCIPVM , Decus meum dulce, Pariſiis, XI. Kalend. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

QVod exoptas, OPTIMA PRINCEPS, vt ad Criterium prænotionis accedat aliud , quo liceat actiones vitæ diiudicare; ecce quàm opportunum ſit. Nempe dicendum ſupereſt de Criterio illo poſtremo, quod Epicurus *Paſſionem* vocat , & quo diiudicari vult quidquid eſt agendum in vita , *Paſſionem* τὸ πάθος appellat , quam alia voce *Perturbationem* , *Commotionem & Affectum* interpretantur ; complectitúrque eo nomine tam Voluptatem, quàm Moleſtiam ; quas ideò vocat τὰ πρῶτα πάθη , *Paſſiones primas* ; quòd cæteræ omnes ad eas referantur. Eſt ergo apud Euſebium hæc illius ſententia , τ̃ αἱρέσεως, καὶ φυγῆς ἀρχὴν, καὶ κριτήριον ἔχειν ἡμᾶς τὴν ἡδονὴν, καὶ τὸν πόνον. *Voluptatem & Moleſtiam eſſe in nobis principium* , *Criteriúmque proſequutionis & fugæ*. Idem habet apud Laërtium , ſupponens quidquid agimus , rerum proſequutionem, aut fugam eſſe ; ac docens, cùm deliberatur voluptatem & moleſtiam tam præſentem, quàm conſectaneam eſſe ſtudioſè attendendam. Sunt hac de re Canones Quatuor, tanquam generales quædam Regulæ omnium Actionum humanarum, quas vnico ecce proſpectu exhibeo. Canon I. *Ea voluptas , quæ nullam habet adnexam moleſtiam, amplectenda eſt.* Canon II. *Ea moleſtia quæ nullam habet voluptatem adnexam , fugienda.* Canon III. *Voluptas, quæ aut maiorem voluptatem impedit, aut grauiorem moleſtiam parit , fugienda.* Canon IV. *Ea moleſtia , quæ aut maiorem auertit moleſtiam, aut vberiorem voluptatem creat, amplectenda.* Fœcunditas magna horum Canonum ; nam profeſſioni etiam Chriſtianæ quam-maximè accommodantur. Verùm & res eſt per ſe nota , meditationéque ſola indiget , & cùm vniuerſa Moralis Philoſophia heinc pendeat , non eſt quod multis iam dicatur. Vale PRINCIPVM OPTIMA , & ita age omnia , vt quidquid demum euenerit, nulla te actorum ſubeat pœnitentia. Pariſiis, IV. Kalend. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

BEnè me noſti , OPTIMA PRINCEPS, quando mecum agis tanta confidentia. Iſthæc ſunt , quæ pro more eſt , vt tanto magis diſſimulentur, quantò impenſiùs afficiunt; túque longè ſapientior es , quàm vt , quod ad te attinet , ipſa fieri propalàm velis. Sed nempe tu me illum habes , cui poſſis vt tibi omnia dicere ; & cùm ea prudentia ſis, vt temerè nihil efferas ; eo ſimul candore es , vt fidum pectus latere nolis. Hæc porrò aliàs ; nam & ſi quando te reuiſere dabitur ; animos feciſti, qui tum inardeſcent. Nunc cùm habueris hactenus varios Canonas de Criteriis rerum; ſupereſt , vt & duos accipias de legitimo vſu Vocum. Vnus ad illum , qui loquitur , Alter ad illum, qui audit, ſpectat. Videlicet fabula vitæ his eſt actoribus contenta. En ergo priorem ; *Dum loqueris , delige voces communeis, & perſpicuas , ne aut ignoretur quid velis , aut interpretando tempus fruſtra teras.* Præceptum heic vides , ac rationem ſimul. Cùm enim vox ſit homini conceſſa , vt audienti mentem declaret ; quid-nam abſurdius facere poteſt, quàm voces ab vſu alienas , obſcuráſque ſic vſurpare , vt declarari ipſum debeat , quod declarando eſt deſtinatum , & (quaſi luci lux alia, qua videatur , ſit neceſſaria) illi qui interpretem agit, opus eſſe interprete ? Et vulgaris quidem excuſatio eſt , quòd non ſemper voces familiares ſuppetant ; ſed aut falſum eſt non ſuppetere , ſi modò quis rem probe teneat , & linguam ritè calleat ; aut præſtat eas ſupprimere , quæ nihil aliud quàm crucem figant. Quæritur , vt exemplo dicam ecquid Motus ſit , reſonant Scholæ *eſſe actum entis in potentia , quatenus in potentia.* Quod me attinet, mallem dicere eſſe progreſſionem de loco in locum , vel mutationem loci (&, vbi volueris ad alia quoque extendere, mutationes qualitatis, &c.) quàm tradere definitionem longè obſcuriorem ipſo definito. Neminem certe reperias , qui audito nomine , Motus, non concipiat mente , quid ea voce velis: neminem , qui audita primùm ea ſerie verborum , *actus Entis in potentia , quatenus in potentiæ*, ſuſpicari poſſit, intelligi Motum. Annon præſtaret igitur illam prorſus negligere, quàm rem ex ſe claram per eam obſcurare ? Sed , vt prætercam cæteros , ecce vt pulcrè Cicero notet diligentiam inutilem , qua vſi fuere Stoïci in repudiatione communium , & Inductione nouarum vocum : *Zeno* , inquit, *Metelli vitam negat beatiorem quàm Reguli, proponendam tamen ; nec magis expetendam, ſed magis ſumendam, & ſi optio eſſet , eligendam Metelli , reiiciendam Reguli. Ego quam ille proponendum , &c. magis eligendam beatiorem hanc appello , nec vllo minimo momento plus ei vitæ tribuo , quàm Stoïci. Quid intereſt , niſi quòd ego res notas notis verbis appello , illi nomina noua quærunt , quibus idem dicant. Ita quemadmodum in Senatu , ſemper eſt aliquis , qui interpretem poſtulet , ſic iſti vobis cum interprete audiendi ſunt. Bonum appello, quidquid ſecundum naturam eſt, quod contra, malum : ſed nec ego ſolus, ſed tu etiam Chryſippe, in foro, domi , in Schola definis. Quid ergo aliter homines, aliter Philoſophos loqui putes oportere ?* (Scilicet illi valetudinem verbi gratiâ non bonum, ſed præpoſitum , præponendum-ve appellabant , & dolorem non malum ſed reiiciendum)

dum)pergit, *Quanti quidque sit aliter docti, aliter indocti; sed cum constiteris inter Doctos quanti quidque sit si homines essent, vsitatè loquerentur*. Hæc Cicero. Tu benè Vale, Principum Decvs. Parisiis, Non. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

PRæclarum est, Optima Princeps, quod eleganter exaggeras de humanæ mentis imbecillitate. Ea nempe est, vt nihil nosse, præter rerum corticem liceat; & ne minimæ quidem rei intima natura introspici possit. Oh! si vel hoc vnum intelligeremus, quomodo eliciatur Visio, res familiarissimæ, qualis sit hæc videndi vis; & quî fiat, vt talem rerum faciem percipiat? cur seu foras quidpiam prorumpat, seu ingeratur aliquid, consequatur hæc adeò pulcra & amabilis actio; quàm speciosus censeri posset vanitati nostræ quæsitus prætextus? Nunc autem cùm alta caligo menteis nostras sic occupet, vt tale nihil perspiciamus: an-non suppudere iactationis debet, qua efferimur, dum tantopere de nostra solertia, & subtilitate gloriamur? Quod Sapienter addis *verborum dissidium; si constet de re, non esse curandum*; id tum in mentem reuocat, quod literis nuperis scripsi, tum admonet vt posteriorem circa vsum vocum Canonem subiiciam. En vt illum conceperim, *Dum audis, id enitere, vt vim subiectam vocibus teneas; ne te vel præ obscuritate lateant, vel præ ambiguitate deludant*. Regulæ scopum duplicem vides; cùm enim dicentem audiamus, vt veri quidpiam ab eo discamus, danda nobis opera est, vt & pernoscamus quid velit, & caueamus ne fucum faciat. Sufficit porrò hic vnus Canon, Sophismatibus omnibus soluendis; cùm si priusquam respondeamus ipsum Sophistam, seu rogantem, seu syllogismum obtrudentem interpellemus, vt explicet, ecquid singulis vocibus, propositionibus-ve intellectum velit, cogatur obmutescere, aut futilitatem suam propalare. Nam finge Sophistam, qui roget, *An-ne omnis Canis latrare potest, an-non*? Ac esse qui vicissim quærat, *Quid intelligis hoc nomine Canis*? Tunc si intelligere se dicat Animal illud quadrupes, domesticúmque, nulli non notum; erit, quod respondens affirmet, sed ille ridiculus erit si pergat assumere, *aliquod sidus esse canem*; tale scilicet animal, vt latrare Sidus concludat. Sin dicat se sua interrogatione comprehendere etiam Sidus; tunc erit quòd respondens neget; ille verò intereà comprobabit se stolidum, qui in Sidera transferat latratum. Quod si non roget, sed vna serie syllogismum totum contexat, rogandus erit pari modo, quid in prima propositione nomine Canis intelligat, Efficierúrque, vt hærere in ipso limine cogatur; & qui ridere alium volebat, fiat ipse ridiculus. Dicerem plura; sed sufficit id attexere, quod Seneca habet, dum rem indignam Philosopho Sophismatum structuram docens, *Tu mihi*, inquit, *verba distorques, & syllabas digeris: scilicet nisi interrogationes vaferrimas struxere, & conclusione falsa à vero nascens mendacium adstruxero, non potero à fugiendis petenda secernere. Pudet me; in re tam seria senes ludimus, Mus syllaba est; Mus caseum rodit, syllaba ergo caseum rodit. Putas me nunc istud non posse soluere; quod mihi ex ista sententia periculum imminet? quod incommodum? sine dubio verendum est, ne quando in muscipula syllabam capiam aut ne, quin, si negligentior fuero, caseum liber comedat; nisi forte acutior est illa collectio, Mus syllaba est, syllaba autem caseum non rodit; Mus ergo caseum non rodit. O puerileis ineptias? In hoc supercilia subduximus, in hoc barbam demisimus; hoc est, quod tristes docemus & pallidi*. Mitto cætera, quæ ille præclarè, ac speciatim dum ista confert cum præstigiatorum acetabulis, calculisque, & captiones dicit, quæ nec ignoranti nocent, nec scientem iuuant. Et tantum de Canonica compendiosè perscriptum esto. Tu, meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Parisiis, postridie Eidib. Septemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

QVàm absum longè, Optima Princeps, ab eo, quem postremis literis describis! Putas me esse ἀπαθὴς: Ego verò me ἐμπαθὴς, plusquàm credi possit, agnosco. Sed nempe tu eximiè bonus per-humanè interpretaris quidquid in aliis humanum est, ac in me præsertim, in quo amor tuus facit lumina ex næuis. Ac verum est quidem animi Passiones acriores in his, leuiores in illis, plus minusve erumpere: sed & contingit, vt plurimùm tantò grauiorem esse affectum, quantò interiùs concoquitur; & vtcunque etiam interiùs perturbatio non magna sit, verissimè tamen illud dicitur. *Quisque suos patimur manes*. Heinc & verius dici nihil potest quàm quod dictum est præclarè à Te, *illos censendos esse perfectos, qui minus imperfecti sunt*. Scilicet nemo est hominum, qui vitiis prorsùs careat, beatúsque ille habendus est, in quo & pauciora, & leuiora vigent. Quod de amicitia non iam primùm habes, id ipsum pergit in me ruborem, passionémque adeò, creare; quando is non sum, qui-cum & te inter amicitiæ ius, quod æqualium est, versari dicatur. Beneuolentia erga me tua, obseruantia erga te mea, genere alio relationis, quàm *æquiparantiæ*, vt Scholæ loquuntur explicanda est. Enimverò tua erga me beneuolentia modum nescit; &, me quod spectat, rem sic accipio, vt tu censeas me, dum te veneror, eum esse, qui reuerà sum, videlicet φιλαπαθής. Aggressurus fui scribere ad te de nobili illa Philosophiæ Parte, quæ Physica dicitur (nempe quæ de Canonica dici poterant, hactenus perscripsi) verum id officij abs me impræsentiarum exigitur, vt inhumanus planè sim, iniuriosèque ἀπαθὴς, nisi eo studiosè defungar. Itaque stylum heic abrumpo, sperans, si quid iacturæ vertas (licet profectò tanti non sit) dandis proximè literis id cum fœnore compensare. Quæso te interea, si vacet, eam Præfationem perlegas, quam libris quæstionum naturalium Seneca Vir magnus præfixit. Legisti iam

illam

illam haud-dubiè; at cùm iteratò, cùm attentè, cùm mei memor repetes, nouam flammam haud-dubiè cum voluptate noua concipies. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XIII. Kalend. Octob. M.DC.XLII.

Beruilla salutem.

EIDEM.

NOn displicuisse tibi priorem de Vocibus Canonem, & placiturum quoque eum fuisse, qui ab illo supererat, res est mihi per-quàm iucunda. Agedum nunc relictis verbis, emergamus ad ipsas res, Res scilicet, quas Physica, de qua recepi aliquid ad te scribere, contemplatur. Mitto porrò Physicam dici ἀπὸ τῆς φύσεως *à Natura*; & cùm sit vox φύσις ἀπὸ τοῦ φύειν, quod est tum *nasci*, tum *gignere*, Ideò Naturæ nomen complecti non modò quidquid nascitur, sed etiam quidquid est eius causa; & quidquid proinde in Vniuerso est. Ex hoc certè est, cur interdum, & Vniuersitas ipsa rerum, & vniuersè vis agendi, quæ in rebus est, Natura vocetur; interdum & quæuis singularis res; & quod singulare, ac internum est in ipsa agendi principium. Vides proinde cur Epicurus Physicam scientiam, seu φυσιολογίαν, sic enim appellat, definiat, quæ τὴν περὶ φύσεως θεωρίαν πᾶσαν ἔχει, *vniuersam de Natura speculationem continet*, ea videlicet tam Naturæ rerum vniuersæ, quàm singularis cuiusque rei perscrutari debet principia, parteis, causas, vireis, proprietates, actiones, effecta, & quidquid demùm ad illam intimè cognoscendam spectat. Quamobrem autem quidpiam dicatur aliquando fieri naturâ potiusquàm vel arte, vel casu, vel arbitrio, vel diuinitùs; id ex iis, quæ aliàs edisserentur, fiet perspectum. Nihil heic de Origine seu antiquitate Physiologiæ addo; quippe ea videtur esse cum ipsis Hominibus nata; neque enim Homines primi potuere oculos in Cælum, alias-ve res conijcere, quin nosse appetierint, requisierintque vnde quidque esset. Et quamuis Thales Milesius dicatur Physicorum primus; id tamen duntaxat, quia exposuit primus, quæ de Natura perceperat, vocibus vulgò intellectis, non Deorum, aliarum-ve rerum fabulosarum nominibus, vt Poëtis, qui ante id tempus philosophabantur, mos erat. Certè & cùm Thales Eclipsin prædixit, antecessores habere debuit, qui consimileis plureis adnotassent; quòd illum quoque non pernegasse apud Plutarchum legitur. Nihil addo etiam de Physicæ scopo, cùm qui est aliàs vniuersè Philosophiæ propositus, vt comparanda tranquillitas, tollenda admiratio, voluptas inde consequens, is ad partem hanc præsertim attineat. Hoc solùm admoneo corrigendum scopum, quem Epicurus præstituit, dum eum fructum voluit ex Physiologia colligi, vt liberemur terroribus, qui partim ex Eclipsibus, Fulminibus, Cometis, cæterisque similibus; partim ex morte ipsa impendent. Non sanè quòd ipsa terrorum depulsio, si præcisè consideretur, legitimus scopus non sit; sed ille voluerit tum Sublimia illa (ita enim vocat, non esse timenda), quasi nulla diuina vi, institutione, curâ contingant, tum mortem metuendam non esse, quasi animus superstes non sit, & Inferi ipsi sint mera commenta. Videlicet possunt Sublimes effectus iuxta institutam à Deo rerum seriem contingere, & nos tamen non conturbare, qui nouerimus Deum sinere causas naturaleis suas agere vices ac esse aliunde optimum Parentem, qui nihil instituerit, nihil patiatur accidere, nisi in nostrum commodum; tametsi id nos, vt plurimùm lateat. Potest quoque & immortalis superesse Animus, & non esse fabula mera, quod proditur de Inferis; ac non ideò tamen perterrere nos quibus sit compertum supplicia infanda manere solos improbos, delicias verò æternas probos; quales vt simus studendum sit, si homines quidem dicamur, & simus.

Sic igitur terrorem animi, tenebrasque necesse'st
Non radij Solis, neque lucida tela diei,
Discutiant; sed naturæ species, ratioque.

Vt iisdem verbis sed alio sensu cum ipso Lucretio concludam. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, ac Decus meum dulce. Parisiis, VI. Kalend. Octob. M.DC.XLII.

Viro Amico, & Erudito SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

BInas abs te literas habeo, ex quo te isthûc recepisti. Vtrisque eum erga me amoris affectum testaris, qui sit dignus tua indole; cùm in me quidem nihil sit, quod præter effusam in te voluntatem suspicere possis. Quod certè habes de comparatis ad aliquid nugarum mearum excudendum Typographis, officij tui totum est; quippe nihil veritus es tua commendatione illas prægrauare. An-non fuit tibi prospiciendum, ne te pro Viro, qui soluendo non esset, præstares sponsorem? Quam-putas enim leuis rei est mea illa congeries Epicurearum Commentationum? Non ausim sanè committere, vt in apertum prodeant; abundéque est, vt Amici, qui ferre næuos patienter possunt, illarum participes fiant. Prodromus Exercitationum Paradoxicarum libellus tanti non est, vt iteratò lucem accipiat. Ad Instantias, quod attinet, concessi lubens Pratæo nostro, vt licet res digna eâ curâ non sit, appareat, quia vult, illarum Exemplum. Quod aliunde habes de optimis Viris Riueto, Vossio, & aliis, id & factæ abs te mentioni, & bonitati eorum eximiæ, quàm sum præsens expertus, debeo. Vtinam foret pro viribus, vt me illorum beneuolentia, & tua simul erga me propensione dignum probarem. Dicere non possum quàm fuerit res grata id accipere quod subindicasti posterioribus literis, fuisse te nempe illustri illa Rhingrauij domo exceptum. Audio Riueti factum esse; vertant illi prosperè omnia, quando bonis tam benè vult. Vale mi

SORBERI,

Sorberi, & me semper ama. Parisiis, v. Kal Octob. M.DC.XLII.

Ludovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrus Gassendus Εὐπράττειν.

PAuca sum nuper ad te scribens circa Physiologiam præfatus. Addo iam duo Capita, quæ non videntur prætermittenda. Alterum est de Methodo, qua Epicurus philosophandum (in Physiologia censuit: Alterum verò est de Ordine, quo in ea procedendum innuit. Et circa Prius quidem, duæ sunt præcipuæ eius Regulæ. Vna, ὐ γὰρ κατ' ἀξιώματα κενὰ, καὶ νομοθεσίας φυσιολογητέον, ἀλλ' ὡς τὰ φαινόμενα ἐκκαλεῖται. *Philosophandum est de natura, non ex vana authoritate, & quodam quasi legis præscripto; sed prout deposcunt, quæ nobis apparent.* Aurea, vt vides, sententia, & quæ adiuuanda non sit; quando constat illum non phisophari, qui ex alieno nutu pendet, qui ducem habet non rationem, non obseruationem, atque experientiam, sed placitum Magistri solum, in cuius verba iuratum sit. Altera, τηρητέον τε, καὶ διαιρετέον ὅσα μοναχὴν ἔχει τοῖς φαινομένοις συμφωνίαν, καὶ ἃ ἐναντιμαρτυρεῖται τοῖς παρ' ἡμῖν γινομένοις πλεοναχῶς συντέλεσθαι. *Attendendum, ac discernendum quæ ea sint, quæ singularem habent cum apparentibus consonantiam, & quæ pluribus modis fieri consonum est iis, quæ apud nos fiunt.* Scilicet, cùm philosophando de rebus occultis indicandum sit ex iis, quæ apparent, distinguendum voluit inter ea, quæ apparent vnico modo euenire, & ea, quæ contingit fieri pluribus; vt cùm dicere liceat ea se habere certo modo, quibus respondent apparentia, quæ vnico modo eueniunt, non perinde dicamus ea certo aliquo modo fieri, quibus apparentia responderint, quæ fieri pluribus contingit. Prioris generis esse duxit *Inanis* existentiam, & *Principiorum* insectilitatem. Posterioris ea, quæ *Sublimia* dixit, vt Phaseis Lunæ, Eclipseis, Cometas, tonitrua, &c. quorum omnium adnixus est tradere modos, causásque plureis. Cur sic fecerit, audi Senecam, qui relatis causis Terræ motus multis. *Omneis*, inquit, *istas esse posse causas Epicurus ait, plureisque alias tentat, & alios qui aliquid verum ex istis esse affirmauerant, corripit; cum sit arduum de iis, quæ coniecturâ sequenda sunt, aliquid certi promittere.* Circa Posterius verò caput, videtur ille Physiologiam effecisse quadripartitam. Quippe quantum colligi potest ex iis, quæ restant monimentis, egit *Primùm* de Vniuerso, déque Atomis, & Inani; ex quibus illud composuit, & consequenter de rerum omnium, quæ generantur, & corrumpuntur, Principiis, Causísque, & de ipso Ortu, ac Interitu, de Motu, atque Mutatione, de variis Qualitatibus, quæ mutationem consequuntur. Egit *Secundo loco* de Mundo, tanquam de parte Vniuersi; nimirùm esse putauit plureis, qui nostri huius instar, sint omnes & ortui & interitui obnoxij. *Tertiò* de Sublimibus περὶ μετεώρων, sic enim vocauit quæcunque visuntur in superiore regione Mundi; seu nempe in Cælo, seu in Aëre, atque adeò non Astra modò, sed Meteora etiam specialiter dicta. *Denique* de Humilibus, quo nomine complecti licet tum ipsum Telluris globum, ex Terra & Aqua constantem; tum quæ ille putauit Inanima esse, hoc est, tam Fossilia, quàm Plantas; tum quæ prædita Anima scilicet ipsa Animalia, è quorum numero est Homo. Et posset quidem alius prætereà ex ipso ordo colligi, cùm & alium sit sequutus Lucretius, qui cætera inter Sublimia postposuit. Verùm qui propositus est, commodus præcipuè apparet. Pelagus immensum, Princeps Optime, sed pergendum tamen quovsque licebit. Hæc nempe sunt studia, quibus incumbendo *est aliquò prodire tenus, si non datur vltrà.* Tu benè intereà (ô Decus meum) Vale. Parisiis, v. Non. Octob. M. DC. XLII.

EIDEM.

LIteras accepi geminas, ex quo ipse dedi postremas: sed Victoriani nempe Abbatis, Prudomique absentia priores seriùs redditas fecit; vtrisque & eruditionem, & beneuolentiam erga me oppidò ingentem testaris. Ego verò vt illam reuereor, hanc exosculor; ita pudore planè suffundor. Profectò enim de me, & sentis, & scribis magnificè nimis; eáque interim bonitate, ac industria rem temperas, vt siue annuam, leuiculus sim; siue abnuam parum decorè fastidiosus videri possim. Abnuo tamen potiùs qui plus mihi debeo, quàm aliis de me credere; neque hæreo, quin tu qua es indole, id candori potiùs, quàm fastidio vertas. Non facio aliunde, quasi præscripturus, quà mecum ratione debeas agere; id enim pleni tibi est iuris, nimiúmque est, quod sic me ames, vt modo tandem, quocunque agas; sed facio solùm, vt insinuem agnoscere me, & quantus tu sis, & quantulus ego, quem tu sic exornas. Sed agedum ad institutum. Ex iis, quæ nuper deducta sunt, colligis esse iam aliquid de Vniuerso perscribendum. Ecquænam verò putas est vocis huiusmodi notio? nomine quidem *Vniuersi* nihil aliud intelligitur, quàm ipsa rerum omnium complexio. At cum ex Physicis antiquis alij complexionem hanc strictiùs, alij laxiùs acceperint, idcircò non omnes perinde Vniuersum intellexerunt, Plato, & Aristoteles, τὸ ὅλον, τὸ πᾶν, *Totum*, seu *Omne*, vel *Vniuersum* idem cum *Mundo* esse voluerunt, neque enim existimârunt præter istum Mundum esse aliquid; quæ eadem videtur fuisse Heracliti, Thaletis, paucorum aliorum sententia. Cæteri aliud Vniuersum, aliud Mundum esse censuerunt; nam Vniuersum quidem putârunt esse in immensum diffusum; Mundum verò vt potè suis definitum limitibus, per exiexiguam esse Vniuersi partem. Cùm isti porrò opinarentur esse circumquaque vltra istum Mundum spatium aliquod infinitè sparsum; fuere, qui illud habuerint omninò Inane, seu

ſeu Vacuum, vt imprimis Pythagorici, qui neceſſarium eſſe duxerunt, vt eſſet in quod, & ex quo reſpirare hic Mundus poſſet; ac Stoici etiam, qui id admiſerunt, vt eſſet in quod Mundus olim conflagraturus diſſoluerentur. Fuere, qui materiâ oppletum totum habuerint; quemadmodum Empedocles. Fuere & qui partim Inane, partim Plenum poſuerint, vt quotquot præſertim aſſeruere plureis, infinitos-ve eſſe Mundos, infinitáque Principia, ex quibus poſſent Mundi compingi. Huiuſmodi fuiſſe perhibentur tum Sectatores Thaletis ad Socratem vſque, ſi Anaxagoram exceperis, tum ex Secta Italica Xenophanes, Leucippus, Democritus, Metrodorus, Anaxarchus, maximè verò Epicurus. Ex huius mente eſt, quod Lucretius Vniuerſum appellat *Omne, Naturam omnem, Naturam rerum, Summam rerum, Summam totam, Summaï totius ſummam*, &c. Adnotari autem heic poteſt commendari Epicurum à Lucretio, quòd non paſſus animum iiſdem, quibus Mundum coarctari anguſtiis, illius clauſtra confregerit, ſpatiatúſque fuerit libertimis ſpatiis.

Ergo viuida vis animi peruicit, & extra
Proceſſit longè flammantia mœnia Mundi;
Atque omne immenſum peragrauit mente, animóque.

Et vide vt admoneat,

Hiſce tibi in rebus latè 'ſt altéque videndum,
Et longè cunctas in parteis diſpiciendum;
Vt reminiſcaris Summam rerum eſſe profundam,
Et videas Cælum Summaï totius vnum,
Quàm ſit paruola pars, & quàm multeſima conſtet.

Tum non multò poſt,

Scilicet & fluuius, qui non eſt maximus ei 'ſt,
Qui non ante aliquem maiorẽ vidit: & ingens
Arbor, homóque videtur, & omnia de genere omni,
Maxima, quæ vidit quiſque, hæc ingentia fingit,
Quom tamen omnia cum Cælo, terráque marique,
Nil ſint ad ſummam Summaï totius omnem.

Cætera aliàs. Accipies vnà Epiſtolarum aliquor recens excuſatum Exemplum. Fortè ſatis animi erit, vt occaſione proxima, aliud pro Bereculio mittam. Vale intereà, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, VI. Eid. Octob. M. DC. XLII.

EIDEM.

EGregia fuit ſanè tua illa diſtinctio, cùm id ſeparans, quod Epicurus parùm piè de Deo ſentit, id amplexus es, quod ex Phyſiologia conſequi licet emolumenti. Id pari modo iam facito. Dicebam nuper ex Viri mente aliud eſſe Vniuerſum, quàm Mundum; addo iam ex eadem, conſtare Vniuerſum ex natura duplici, corporea nempe, & incorporea; & illâ vtrâque eſſe infinitum. Natura corporea duplex ipſi eſt, ſimplex ſcilicet, & concreta, ſiue manis compoſita. Simplex eſt quæ poſtcà Atomus dicetur, purà vt illud minimum, in quod vi naturæ reſolui quid poteſt. Concreta, quæ contexta eſt ex ſimplicibus, ſiue Atomis, vt lapis, vt planta, vt Terra, vt Mundus. Appellat autem tam ſimplicem, quàm concretam naturam Corpus. Naturam incorpoream alia voce *ἀναφῆ intactilem* dicit, ac per ipſam nihil aliud, quàm Inane intelligit. Putat ſiquidem nihil poſſe incorporeum intelligi præter Inane ſpatium, quod aliunde tale deſcribit, vt *neque agere, neque pati poſſit, ac præſtet ſolùm, vt corpora moueri per ſeipſum poſſint*. Et dari quidem corpora in Vniuerſo ex ſenſu probat; dari Inane ex ipſo motu; nihil verò dari præterea ex eo arguit, quod præter naturam, quæ ſit ſolida, quæque tangi vel tangere, pati vel agere, pellere vel reſiſtere, cæteráque id genus valeat; ac præter naturam, quæ nihil omninò ſoliditatis habeat, neque iſtorum quicquam præſtet, concipere tertiam non liceat. Concludit proinde Lucretius.

Omnis vt eſt igitur per ſe Natura, duabus
Conſiſtit rebus, quæ Corpora ſunt & Inane.

Atque hoc quidem loco peccatum Epicuri fuit, non quòd appellauit Inane Naturam incorpoream; ſed quòd non aliam propterea incorpoream agnouerit, qualem nos eſſe profitemur & Diuinam, & Angelicam, & Animorum humanorum, vt ſuis locis dicendum eſt. Obiici Epicuro poſſet, præter illas duas naturas, dari grauitatem, leuitatem, calorem, frigus, &c. Verùm, vt Ariſtoteles iſta appellat accidentia, & non tam entia eſſe vult, quàm Entis entia, ſeu modos Entis; ita omninò Epicurus ipſa appellans καὶ συμπτώματα, καὶ συμβεβηκότα, ſeu ex Lucretij interpretatione, Coniuncta & Euenta, conſiderari illa non vult, vt aliquas per ſe Naturas, neque, vt aliquid diſtinctum à duabus huiuſcemodi

Nam quæcunque cluent, aut his Coniuncta duabus
Rebus ea inuenies, aut horum Euenta videbis,

Dicere deberem da Infinitate; verùm occaſione proxima commodiùs. Hac ipſa attexo Exemplum, cuius ſuperiore iam commemini. An-non vel ex eo boni conſules, quod id Bereculio noſtro deſtinetur? Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præſidium, ac Decus meum dulce. Pariſiis, XVI. Kal. Nouemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

BEas me valde, OPTIMA PRINCEPS, dum tanti ducis meas literas, vt ex ipſis ſemper aliquid retractes. Scilicet non maiore poſſes argumento oſtendere eſſe eas tibi non iniucundas. Pergo itaque quod cœperam nuper ex Epicuro dicere, Vniuerſum nempe eſſe infinitum, tam multitudine corporum, quàm magnitudine ſpatiorum. Et generatim quidem eſſe non poſſe Vniuerſum finitum, probat, quia quidquid finitum eſt, id concipi poteſt cerni aliunde extrinſecùs; at cùm Vniuerſum complectatur omnia, atque ideircò omnem locum, nullus poteſt concipi locus, ex quo cernatur extrinſecùs, quamobrem concludit non poſſe Vniuerſum eſſe finitum,

Omne quod eſt igitur, nulla regione viarum
Finitum 'ſt; namque extremum debebat habere.

Extremum porrò nullius poſſe videtur
Eſſe; niſi vltra ſit, quod finiat, vt videatur,
Quo non longius hæc ſenſus natura ſequatur.
Nunc extra Summam quoniam nihil eſſe fatendum 'ſt,
Non habet extremũ: caret ergo fine, modóque.

Speciatim autem de ſpatiis probat, quia nullum eſt ſpatium aſſignabile, vltra quod aliud cogitari, aſſignaríque non valeat. Nam vt dicas totum ſpatium occupari ab iſto Mundo; concipiatur, inquit, aliquis exſiſtens in ipſa ora Mundi extrema, è qua telum extorſum vibret. Aut procedet telum, & ſic erit ſpatium, per quod illud tranſuolet; aut non procedet, quia impedietur; & cùm impedire nihil poſſit, niſi corpus, illud erit igitur extra Mundum corpus, atque adeò ſpatium, quod id occupet; quare & cùm poſſit de qualibet ſpatiorum parte idem dici, ideò carebunt ſpatia extremis, ſeu quod idem eſt erunt infinita,

Hoc pacto ſequar: atque oras vbicunque locaris
Extremas, quæram quid telo denique fiat:
Fiet vti nuſquam poſſit conſiſtere finis:
Effugiúmque fugæ prolatet copia ſemper.

De corporibus verò probat, quia ſi cùm ſpatia ſint infinita, finita forent corpora, hoc eſt non tam Mundi, quàm Atomi, ex quibus ſunt Mundi; tunc quæ corpora in iis mouerentur, in immenſum excurrerent, neque mutuò ſibi occurrere, ſéque apprehendere vnquam poſſent. Quare neque fieret, vt coire poſſent, & ſiue Mundum, ſiue aliam quamlibet rem progignere,

——Nunquam concreta creaſſent
Vllam rem; quoniam cogi diſiecta nequiſſent.

Vnde & concludit, quemadmodum ſpatia magnitudine infinita ſunt, ita debere corpora multitudine eſſe infinita. Quo loco cùm infinitudo ſpatiorum tolerari poſſit; ſi quidem & noſtri plærúmque admittunt eſſe vltra Mundum infinita ſpatia quæ *Imaginaria* appellant, & in quibus fatentur Deum poſſe condere innumeros Mundos: non perinde tamen tolerari poteſt infinitudo corporum; quando aduerſatur Fidei principiis, vt ſit quidpiam aliud præter Mundum hunc, qui finitus cùm ſit, ex infinitis conſtare non poſſit. Hinc neque ea ratio concludit, qua infinitudo corporum probatur; quoniam neque Mundus, neque aliud quidquam ex fortuito vllo Atomorum concurſu fit, ſed Deo condente, atque diſponente originem habet. Sunt præter hæc duo alia quædam, quæ ille habet de Vniuerſo; ſed cùm iam non vacet, aliàs referam: quippe & hæc ipſa tumultuariè ſcribo. Tu intereà, Vale, DECVS PRINCIPVM, ac Decus meum dulce. Pariſiis, IX. Kalend. Nouemb. M. DC. XLII.

EIDEM.

QVam poſtremis literis tuis, & teſtationem eruditionis, & ſignificationem affectus erga me demonſtrare pergis, non eſt, quod multis iam repetam. Satis eſto, cum eſſe te, quem maximè omnium Mortalium ſuſpiciam, & colam. Ad illud quod nuper conſcripſi, Vniuerſum ex Epicuro eſſe, dicique infinitum, id imprimis conſequitur, vt centro ſiue medio careat. Non eſt verò opus id pluribus probem; cùm ſatis conſtet non eſſe centrum, vbi circumferentia non eſt; nec medium, vbi non ſunt extrema. Hinc, quod vulgò centrum ſeu medium vocamus, id dicitur reſpectu Mundi; eodémque pacto, qui alios eſſe præter hunc Mundos aſſerunt, ſuum cuique centrum, ſeu medium aſſignant; cùm interim tamen ipſi Vniuerſo, ſiue rerum Summæ, nihil ſimile tribuant. Quamobrem & non negant quidem, quin ſint partes Mundi vndique cum centro deuinctæ; & motus omnes vel ad ipſum vel ab ipſo, vel circa ipſum medium ſint: at non concedunt tale quidpiam in Vniuerſo exſiſtere, verſum quod omnia comitantur, aut cui illigata cohæreant.

Illud in his rebus longè fuge credere, Memmi,
In medium Summæ (quod dicunt) omnia niti,
Nam medium nihil eſſe poteſt, vbi Inane, locúſque
Infinita: neque omninò, ſi iam medium ſit,
Poſſit ibi quicquam hac potius conſiſtere cauſa,
Quam quauis alia longè regione manere.
Omnis enim locus, ac ſpatium, quod Inane vocamus,
Per medium, per non medium cōcedat oportet,
Æquè ponderibus motus quacunque feruntur.

Obeſſe Epicuro videtur, quòd Atomorum explicans motum, tendere illas deorſum dicit. Si ſint enim in Vniuerſo quæ dicimus loca deorſum, ac ſurſum, ſeu ſuperum, ac inferum, neceſſe videtur, vt in Vniuerſo detur centrum, ſeu medium, cuius reſpectu illa dicantur. Sed nempe loca ſurſum, deorſúmque accipiuntur quidem iuxta Ariſtotelem ex comparatione medij, extremique in ipſo Mundo; at non, perinde iuxta alios, Platonémque potiſſimùm, qui docet in Mundo nihil abſolutè ſurſum, deorſum-ve magis, quàm prorſum aut retrorſum, dextrorſum, aut læuorſum dicendum. Sed iſta omnia ſolùm dici comparatione Animalis, ac pro eo ſitu, quem ipſum in Mundo habere contingit. Vnde & Mundi circumferentiam extremum quidem, ſed non ſupremum; ac centrum ipſum medium quidem, ſed non infimum locum vocat. Referam aliàs quomodò graue, & leue proinde accipiat non reſpectu centri, ſed reſpectu loci ad quem quidlibet ſponte fertur, aut à quo vi abducitur. Hoc ergo modo, cùm Epicurus meminit locum ſurſum, ac deorſum, ipſa intellexit poſitione ſolùm, comparatéque ad Animal, quod fingens vbiuis in Vniuerſo conſtitutum, habénſque hinc à capite, verſum quod Atomus accedat; hinc à pedibus, vltra, quos diſcedat, lineam infinitè protenſam; idcircò totam illam regionem, è qua Atomus aduenit, appellauit ſurſum, illam in quam abit, deorſum. Id deinde ex Vniuerſi infinitate conſequitur, vt cenſeatur Immobile. Verùm hac de re alia occaſione. Vale intereà, OPTIME PRINCEPS, Decus Principum, Decus meum dulce. Pariſiis, pridie Kalend. Nouemb. M. DC. XLII.

Quæſo Bereculio ac Bervillæ ſalutem.

EIDEM.

Dicerem iam plura circa id, quod rogas de Inani, seu Vacuo; sed oe aliquid antecertam, faciet satis quod iam perscripsi in transmissis Epistolis *de apparente magnitudine Solis humilis, & sublimis*. Significasti reddidas fuisse, & (quæ tua est comitas) velle ipsas te legere non semel; quæso vel semel legere digneris, quos *de Vacuo* articulos interseruos habes ad paginam 62. itémque ad 196. & 198. Nempe quod abs me exigis, ita locis illis expressum comperies, vt noo fuerim hic expressurus meliùs. Addo dumtaxat Epicurum accipere Inane, seu Vacuum, non modò pro spatio, seu loco inoccupato à corpore; verùm generaliter etiam pro loco, seu spatio, quod sua natura Inane est, quódque sui in eo sit corpus, seu noo sit idem inuariatum, immotúmque manet. Ac tale quidem spatium asseruit esse infinitum, totúmque hunc Mundum pusillam ipsius occupare particulam: quippe, cùm extra Mundum supersit quoquouersum infinitè diffusum, sicuque in ipso alij Mundi, ac per ipsius immensitatem Atomi, seu corpuscula infinita variè discurrant, quæ valeant in Mundos compingi, & in quas, aut consimileis, compacti Mundi resolui possint. Hoc proinde est, quod iam ante scripsi, ex illius mente, Nihil esse in Vniuerso præter Inane (intellige spatium) & Corpora (intellige Atomos, Mundósque ex ipsis compactos) ac Vniuersum tam illius diffusione, quàm istarum multiplicitate esse infinitum. Ex his porrò intelligis quod dicendum supererat ex superiore Epistola, nempe Vniuersum ex Epicuri meute immutatum perseuerare; nam Mundum quidem verbi causâ non vult immutabilem esse, quòd extra Mundum locus pateat, vnde plagam accipere, aut quo exsolutus excedere possit. At non perinde Vniuersum, quando neque locus, oeque aliud quidpiam extra ipsum est, cùm sit infinitum, omniáque complexum. Hûc spectat Lucretianum illud.

Nec rerum summam cõmutare vlla potest vis
Nam neque quo possit genus vllum materiai
Effugere ex omni, quicquam 'st; neque rursus in omne
Vnde coorta queat noua vis irrumpere, & omnem
Naturam rerum mutare, & vertere motus.

Addit, tametsi intra Vniuersum varij fiant motus, posse tamen ipsum secundum se totum immotum censeri. Res est perinde intelligenda, ac dum quispiam stare censetur immotus intra quem tamen cerebrum, pulmo, cor, arteriæ, homores ipsi variè mouentur. Cùm ille verò rem exprimat similitudinibus aliis, illam quidem prætereo de grege ouium procul pascente, immotóque viso; dum interim oues singulæ varios motus obeunt. Sed continere me non possum, quin aliam attexam, quæ vt perelegantet exprimitur, sic tuam attinet professionem.

Præterea magna Legiones cùm loca cursu
Camporum complent, belli simulacra cientes:
Et circumuolitant Equites, mediósque repetè
Transmittunt, valido quatientes impete cãpos,
Fulgur ibi ad cælum se tollit, totáque circùm
Ære renidescit tellus, subtérque virûm vi
Excitur pedibus sonitus, clamoréque montes
Icti reiectant voces ad Sidera Mundi,
Et tamen est quidam locus altis montibus, vnde
Stare videtur, & in campis consistere fulgur.

Subiicerem Anaximandrum, Xenophanem, Metrodorum, aliósque complureis in eadem fuisse sententia. Attingerem præsertim quidpiam de Parmenide, & Melisso ob sugillationes Aristotelis; sed & res præstari aliàs poterit, & videtur iam adhibendus modus. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & dulce Decus meum Vale. Parisiis, VII. Eid. Nouemb. M.D C. XLII.

EIDEM.

Qvod postremis literis tuis attigisti de Atomis, monet me vt de iis dicturos, præmittam earum Assertores, ac Epicurum imprimis, non in eo peccasse, quòd Atomos esse simpliciter dixerint; sed quòd improductas à Deo, & (quod memoratum iam est) infinitas posuerint. Nam simpliciter quidem dicere Atomos, nihil aliud est, quàm dicere primam Materiam; vnde & quod non improbatur in cæteris Philosophis, qui sub aliis nominibus Materiam primam constituerunt, id non potest in Epicuro sub eo nomine improbari. At asserere Atomos æternas esse, ingenitásque; hoc tam non ferendum in Epicuro est, quàm non fertur in Aristotele, Platone, & aliis, qui pari ratione Materiam æternam, ac ingenitam esse defenderunt. Cæterùm, cùm vulgò obserues Aristotelis Materiam admitti, ea præmissa castigatione, quòd creata à Deo sit; agnosces posse Atomos quoque, supponendo illas à Deo creatas esse, retineri. A Notatione vt exordiar, notum est quidem ἄτομος, seu ἄτομα dici, quasi *indiuidua*, seu *insecabilia*; sed vulgaris tamen hallucinatio est, quòd Atomi vulgò habeantur, quasi Mathematica puncta, quæ impartilia esse debent; quòd partibus careant, magnitudinéque omni destituantur; cùm Atomi tamen à suis Authoribus & habere parteis, & prædita esse magnitudine asserantur; ac eo nomine tantùm appellentur, quòd sint adeò solida, seu, vt ita loquar, compacta, & dura, vt nulla sit vis, qua secari possint. Perspectam habes, OPTIME PRINCEPS, Opinionem celebrem, statuentem vnumquodque corpus (etiam animalculum Acari, summum-ve eius pediculum) diuidi posse in infinitum. Epicurus id non concedit; verùm existimat Naturam sic exsoluere posse omnia in particulas minutissimas, vt in aliquibus tandem minimis consistat, quas exsoluere deinceps non valeat. Ita cùm ex Acari verbi gratiâ fecerit Natura millenas particularum myriadas, & ex vnaquaque istarum, millenas, ac plureis, si volueris; contendit fore, vt postremò perueniatur ad minimas, quæ sint vlterioris exsolutionis incapaces. Istæ igitur minimæ particulæ, Atomi sunt, de quibus ille loquitur; corpuscula videlicet omnium minima, atque prima. Adnotari proinde potest distingui ab ipso triplex Minimum, Matheseos, Naturæ, &

& sensus. Et Minimum quidem Matheseos est punctum, quod ex suppositione solùm est, fingitúr-ve à Geometris. Minimum naturæ est ipsa Atomus, in quam omnis resolutio desinit, à qua incipit omnis compositio. Minimum verò Sensus est, quo nihil minus cadit in Sensum, cujusmodi est Acari, exempli causâ respectu visus. Ex quo Atomus est veluti media inter minimum Matheseos, & minimum Sensus: quatenus vt in Atomo-supponere licet innumera puncta, ita in Acari intelligere licet innumeras Atomos. Ne videatur porrò Epicurus esse, aut primus aut solus, qui Atomos defenderit, ecce inuexit illas Moschus, de quo Empiricus, & Strabo etiam ante bellum Troianum; ac deinceps, præter Leucippum, Democritum, Metrodorum, alios: etiam Ecphantus Pythagoreus, qui eas appellauit *σώματα ἀδιαίρετα*, *corpora indiuisibilia:* etiam Empedocles, qui *θραύσματα ἐλάχιστα*, *fragmenta minima* intellige Elementorum. Dixit etiam Heraclitus qui *ψήγματα ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ* *ramenta minima*, *& partium* siue partitionis, *expertia*: etiam Plato, qui Empedoclis instar, Elementa composuit ex particulis præ exilitate inconspicuis, ac specialiter figuratis, quasque successor Xenocrates *μεγέθη ἀδιαίρετα* *magnitudines indiuiduas* vocauit; etiam Asclepiades, cui *ὄγκοι* *moleculas*, easdem esse cum Atomis Epicuri monstrat Galenus: etiam Heraclides; etiam Diodorus, Artemidorus, Mnesitheus, alij. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, postridie Eid. Nouemb. M. DC. XLII.

Literas à Bereculio, & Ber-villa habeo; non vacat iam rescribere si interim illos valere heic iubeam, an-non te volente id faciam? Tu ipse Valle iterùm.

EIDEM.

ID etiam, quod de Atomis literis nupertimis habes, admonetet me, vt aggrederer earum existentiam probare: Sed quia sit spes de tuo discessu, & ne hæ quidem literæ te in Prouincia fortè conuenient; ideò res differenda est, aut etiam coram edissetenda; cum hùc nempe, (quæ mea erit fœlicitas) accesseris. Interea, ne vbiuis demum Epistolium ad te perueniat, & accedat absque tessera, quæ cæteris sit consentanea; ecce occasione illius exilitatis Atomorum, de qua nuper scripsi, attexo ex Anthologia duo quædam Epigrammata, quæ haud sint tibi displicitura, Vnum est,

Ἀγρὸν Μηνοφάνης ὠνήσατο, καὶ διὰ λιμὸν
Ἐκ δρυὸς ἀλλοτρίας αὐτὸν ἀπηγχόνισεν.
Γῆν δ᾽ αὐτῷ τεθνεῶτι βαλεῖν οὐκ ἔσχον ἄνωθεν
Ἀλλ᾽ ἐτάφη μισθοῦ πρός τινα τῶν ὁμόρων.
Εἰ δ᾽ ἔγνω τὸν ἀγρὸν τοῦ Μηνοφάνους Ἐπίκουρος
Πάντα γέμειν ἀγρῶν εἶπεν ἂν οὐκ ἀτόμων.

Agrum Menophanes emit; sed ab arbore sese
Strangulat alterius, dum premit atra fames.
Nec fuit ex proprio, qua tellus iniiceretur
Vicini, at pretio, conditus est in agro
Agrum Menophanis si nosset, plena Epicurus
Omnia dixisset non Atomis, sed agris.

Alterum,

Ἐξ ἀτόμων Ἐπίκουρος ὅλον τὸν κόσμον ἔγραψεν
Εἶναι, τοῦτο δοκῶν, Ἄλκιμε, λεπτότατον.
Εἰ δὲ τότ᾽ ἦν Διόφαντος, ἔγραψεν ἂν ἐκ Διοφάντου,
Τοῦ καὶ τῶν ἀτόμων πολὺ λεπτοτέρου,
Ἢ τὰ μὲν ἄλλ᾽ ἔγραψε συνεστάναι ἐξ ἀτόμων ἄν,
Ἐκ τούτου δ᾽ αὐτάς, Ἄλκιμε, τὰς ἀτόμους.

Ex Atomis Epicurus ait cōsistere Mundum,
Alcime, quippe putans his nihil esse minus.
At si nouisset Diophantum, constituisset
Ex ipso potiùs, qui minor est Atomis,
Aut alia ex Atomis, texens, ipsas potuisset
Ex Diophanto Atomos composuisse priùs.

Quod superest, vt pleno affectu te aduentare desidero; ita plenis votis, fœlix, faustúmque apprecor iter. Tu auibus bonis id aggredere, prosequere, perfice; & vbicunque fueris, ô dulce Decus meum, Vale. Parisiis, XI. Kal. Decemb. M. DC. XLII.

Admodùm Reuerendo, & Religiosissimo, Doctißimóque Viro, PETRO CAZRÆO *Societatis* IESV, *Diuionensis Collegij Rectori sapientissimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

EXimia profectò humanitas tua, vt imperàris tibi patientiam percurrendi, cognoscendique, quidquid illud fuit meatum ineptiarum; méque simul adeò solerti, elegantique disquisitione cohonestandum censueris. Et dies quidem sunt aliquot, &c. Parisiis, VI. Eidib. Decembris, M. DC. XLII. *Habetur sub titulo De proportione qua Grauia decidentia accelerantur Epistola.*

Viro Nobilißimo, PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

SErò respondeo; nam ecce mensis, ex quo tuæ literæ datæ; sed in causa fuit rum inualetudo, tum prolixa Responsio, cui hoc attextum Schediolum habes, &c. ibidem, eodémque die. *Habetur ad calcem superioris.*

Viro Eruditißimo, Amicißimóque GABRIELI NAVDÆO, *Eminentissimi Cardinalis Mazarini Bibliothecario*,

PETRVS GASSENDVS S.

VEni Escuenum, mi NAVDÆE, cum optimo Principe, ac mea in Prouincia Prorege Ludouico Valesio, Alensi Comite, cui per Sacra hæc tempora; fugienti multitudinem, habere me sui secessus religiosi comitem placuit. Et quia discedens, &c. *Habetur sub titulo, Nouem Stellæ circa Iouem visæ*,

PHILIBER

PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

NIhil necesse profectò est meum tibi Robertum commendare pergam; quando tu illum obstringere, vt ex ipsius literis sum certior factus, vltrò pergis. Necesse est potiùs adhibeam nouum actioois gratiarum genus, quatenus tu vota præueniens, noo fecisti precibus locum; sed ea est nempe bonitas tua, vt occasiones benefaciendi prouoces potiusquàm exspectes. Hoc saltem habe, gerere me animum, qoi sit, & gratitudinis, & reuerentiæ erga te plenus. Vale, Parisiis, postridie Non. Decemb. M. DC. XLIII.

Ingenuo, Studioso, ac magnæ spei Puero, IOANNI BOCHARTO SARRONIO,

PETRVS GASSENDVS S.

CArissimam habui, quam nuper tuis ad Patruum literis testatus es memoriam mei. Iucundissimum simul fuit tuo ex stylo agnoscere qoantum breui profeceris; scilicet exinde auguratus sum, quid sis deinceps præstiturus. Neque verò metuo, ne meam fallas spem: quippe qui nucibus relictis, nihil ampliùs puerile sapias. Intelligis iam quanto ornamento cariturus sis, nisi seriò, alacritérque hac, qua es ætate, ingenium excolueris. Quamobrem ooo hæreo, quin ipse-met tibi addas animos, & quin ex te ipso maximum erga literas ardorem concipias. Id ergo age, mi SARRONI, hoc est, quo pede cœpisti, perge. Si facias enim, ita te noui, vt ausim de te nihil noo sublime spondere. Vale, Parisiis, pridie Noo. Mart. M. DC. XLIII.

LVDOVICO DECORMIO BERECVLIO, *Regio generali Aduocato in Senatu Aqui-Sextiensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

DIgnum profectò, BERKEVLI, ea persona, quam sustines; digoum eo cultu, eóque affectu, qoo Regis longè Maximi, ac Piissimi Maiestatem, virtutémque es prosequurus; cognoscere studiosè velle, quas ille memoratu dignas per extremum morbum voces fuderit. An tamen, dum illas pernosse ex meis potiùs literis, quàm ex vulgari fama peroptas, satis meministi quis sim? Vir scilicet ounquam ad Regiam accedens, neque quid rerum in ea geratur, quidve dicatur, nisi id fuerit apud omneis passim euulgatum, callens? Ecquid ergo putas consilij cepi, cùm neque frustrare te votis, neque rem præstare tuæ de mea fide opinioni incoogruum sustinui? Nempe optimum Principem, ProRegémque nostrum consulendum censui, vt ipse, quæ nosset, mihi reounciaret, & ego ad te non rumusculos, sed excepta illius ore, vt dictata ex adyto Oracula perscriberem. Is quippe & complura nouit, qui Regi frequens adfuit, & fallere nescit, cui pudor, ac fides, veritásqoe noda non inueniunt parem, & sic nos amat, vt nihil non sit, si quid fortè iouet, gratificaturus. Noo priùs certè quid tu me velles, quid ego ipsum subinnui, quàm ecce pectore effuso, eo me prouocatis, *inquit*, quo spoote, imò impete feror. Siquidem verba illa aurea, quæ cedro digna Rex est loquutus, vel potiùs vt Cycnus moriens cecinit, ita recursant animo, vt nihil esse possit illorum, & vestri causâ potissimum, commemoratione iucundius. Paululom posteà meditatus, ac ingeminatis illis versibus, quorum Gallicus lepor est,

Ego, qui Athenis visitaui Socratem
Incarceratum, quique vidi toxico
Eius labores vltimos finirier, &c.

Iam faciam, quod vultis, ait; tametsi noo est cur speretis, vt verba vobis vel omnia, vel ordine quodam seruato recenseam. Tu postea, vt voles, illa digeres; ipse referam, vt quæque occurrent. Imprimis verò, quam mox audisti fieri mentionem de Socrate, scito eam mihi excidisse, quòd pro certo habeam, oeque Socratem, neque Caniom, neque si qui fueruot istis similes, spectâsse intrepidiùs mortem. Mensis penè fuit integer, quo mortem pro foribos esse, renoncianribus Medicis, Sacerdoribúsque io coosesso habuit. Tantum verò abest, vt illum interea dulcis vitæ amor tenuerit, quin potiùs moram longiorem trahens repetiit illud identidem, *Tadet animam meam vita mea.* Et cùm deductus aliqoories ad extremum anhelitum, veluti reuiuisceret; *Per-mirum*, inquit, *posse reos pronunciato sibi capitali iudicio vix paucis horis superesse; me mortis instantis redditum certiorem, tot diebus superuiuere!* Ac ne putes tamen dixisse id illum, præ mero vitæ fastidio; ecce imitatus Apostolum est, dum dissolui cupiit, & esse cum Christo. Nempe, cùm primùm fuit de vita breui finienda admonitus, vsurpauit illud ex Psalte, *Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* Heinc maturè voluit extrema confessione sese probare, totam, ex quo regnare cœpit, vitæ seriem retexere; quidquid emendatione dignum speciatim foret, edoceri; Eucharistico Sacramento, vero Viatico, non destitui; extrema denique Vnctione, agens Aoimam communiri. Hæc aorem dum ministraretur, sese ipsemet ad illam composuit; digitis suis capillitium dimooit à temporibus; attentus fuit, respooditque ipse ad precationes Antistitis; &, cùm videretur in altera manuum esse nimis tenue iuunctionis vestigium, ipsam exporrexit, innuitque, vt sensibiliùs illineretur. Cùm treis exinde hebdomadas in ancipiti fuerit; interpellauit Medicum, ne se celaret extremam horam, cùm illam haberet indubiam, Medico proinde vnicam duntaxat superesse horam monente, *Benè est*, inquit, *ipsam igi-*

tur non sine fructu transigamus. Dum preces illæ recitarentur, qoibus excedens è corpore Anima Deo commendatur, quam attentionem potuit, collegit, & qua voce potuit, cum Ministris respondit. Expetierat, sperarátque Animam reddere fetiâ sexta, qoa & suam Patri Seruaror Christus reddidit. Cùm iam verò quinra iniret, ipsáque Mensis decima quarta, & Dominicæ Ascensioni sacra; *Nihil graue*, inquir, *hac die mori; quâ ascendit Christus in Cælum; quâ Corporis sui mysterium instituit, & qua anniuersaria Regnum hoc terrestre cum illo Cælesti commutandum monstrat.* Mirum interim, quàm paterna fuerit sollicitudine, ne qood dimittebatur Regnum, detrimenti quid pateretur. Quippe à morbi vsque iniriis peragi cæremonias iussit, quæ in sacro Baptismate Delphini desiderabantur, vt Successori mox futuro nomen simul imponeretur. Tum Regui habenis Reginæ commissis, delectísqoe Procetibus, quorum consilio vteretur, quidquid eò vsque consiliorum de Maiestate Imperij, déque salute publica inierat, concredidit. Quod mirere autem, ipsis conuocaris, & consultare coram se, tanquam iam fatis defuncto iossis, spectare voloit quemadmodum res perageretur, cùm ampliùs oon esset. Voluit & deinceps continenter penè, ac pridie eriam, quàm obierit, cognoscere ipse, ac statuere quidquid incidir rerum gerendarum. Accipiens sub id temporis, assensisse demùm Hispanum vt proximo Iulio conuenientes Munsterum Legati de Pace ineunda setiò agerenr. *O me*, inquir, *fælicem, qai beaadam breui meum Populum futura pace prouidee! O, si mihi tantum sappeteret vita, quàm eò totis viribus, ardentérque incumberem? nunc quia me Deus, ad se vocat; illum saltem coram orare, quo vsqae exorem, pacémque obtineam, nunqaam desinam.* Idem & sæpiùs aliàs repetiit, testatus, si optare sibi diuturniorem vitam liceret, eo solùm fine opiaturum, vt & *Regno sao pacem quæreret, & sibi Diuiaam clementiam pænitudine conciliaret.* Nempe inter has Regni curas, nunquam singularis, veræque pietatis affectum depofuit. Sic statas quidem horas negotiis cognosceudis adhiboit; sed & statas etiam sacris Martyrum historiis prælegendis habuit. Sic Liberos quidem Reginæ cum rerum summa commendauir, Fratríque etiam, & Condæo, ac pro suo cuiusque gradu Proceribus cæteris; sed & fausta omnia à Deo apprecatus, Patriarcharum more ipsis benedixir. Sic & omneis sese adeunteis, salutanteísque resalutauit; & bona semper verba, aut consolatoria, aut admonitotia adiunxit. Testantibus luctum Forcæo, & Castilionæo, Marescallis; *Ne mihi*, inquit, *condolete, qui sum in procinctu, vt ad Deum pergam, sed vobis potiùs, qui præter rectam salatis viam inceditis.* Parenti meo à Tertiana conualescenti maciem ostendit, & *Vide*, inquit, *vt hominem conditio Regia non eximat à conditione mortalitatis.* Eadem Liencurio demonstrata familiare illud subiecit, *Memento homo quia cinis es, & in cinerem reuerteris.* Chirurgo quoque cubiculario, Bontano scilicet vestrati, eo ipso die, quo obiit, *congruum iam profectè, vt repetam terram, qui iam præter terram elere nihil videor.* Addam-ne alia, quæ ad eundem aliquoties dixit, aut etiam repetiit? *Si obseruâris*, inquit, *me in delirium incidere, tua esto cura, vt mundus, compositúsque semper inueniar, & statim atque obiero, memeato abluere cadauer.* Ac rursus. *Exsecato me quidem*, inquit, *sed iam penitùs frigidum, triduóque etiam exspectato.* Innoente verò illo, cadauer demortui morbo hominis uon posse tamdiu asseruari, *vt igitur*, inquit, *videbitur fiat.* Quid memorem verò respectantem sæpius, quà fenestris apertis licuit, Sandionysianum Oppidom, commeminisse, *se illeic breui suis Patribus appositum iri, & cum fiat via gemina*, inquit, *qui cadauer meum illâc transferent, eá, qaa prolixior est quidem, sed commodior tamen incedant.* Iussit & noctu transferri se, ae sine pompa sepeliri. Stupendum intereà illum his de rebus ita sermones conseruisse, vt si se attinuissent nihil, vt si spectassent ad alios; vt si de familiaribus, solitisque negotiis fuissent. Scilicer ea semper apparuit serenitate, tranquillitate, securitate animi, vt persuadear quod ante dixi, posse Mortalium neminem aut constantiùs oppetere, aut imperturbatiùs opperiri mortem.

Hæc sunt, BERECVLI, qoæ optimus Princeps, sua illa oris suauitate, quantum quidem memoriâ complecti potui, enarrauit. Prætereo enim quæ subiunxit de exemplo Maximi Regis ad quod sese componere Orbem iam totum sit consentaneum. De Prouidentia, qua contigit & regnare illum XXXIII. annos, secundom mensuram ætatis plenitudinis Christi, & exquisitè adeò complere huiuscemodi numerum, vt Magi fuerint ipsi iustiùs, quàm Plaroni olim sacrificamti. De sanctirate, qua par est credere Regem optimum euectum in Cælom, ac promeritom adeò oppormnam, insignémque victotiam à generoso Principe Enguenij Duce reportatam. De fœlicitate, quæ sub tam augusto Regimine sperauda est, educato interim Rege sub eius Matris auspiciis, quæ Senatori exaggerauti Infantis pulcritudinem, *Ego verò*, inquit, *dabo operam ne minùs sit bonus, qaàm pulcer.* Plura sunt, quæ ex ipso coram audire breui poteris, iam enim comparatus est, vt proximis festis exactis discedat. Habebis verò interim ista, non quibus tibi fiar saris, sed quibus reputare debeas nihil amplius sperari potuisse ex me, licet obsequentissimo, & obseruantissimo tui. Qualiacunque sint, ipsis fruere, & benè, imò optimè Vale. Scribebam Parisiis, XI. Kal. Iun. M. DC. XLIII.

Erudito, & Amico Viro SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

FAcio tandem satis, SORBARI; mitto scilicet qoem iamdudum efflagitasti Codicem meatum aduersus Cartesij Metaphysicam

phyſicam Inſtantiarum. Niſi priùs feci, &c. Pariſiis, v. Eid. Iun. M. DC. XLIII. *Habetur ſub titulo, Diſquiſitio Metaphyſica, ſeu dubitationes & Inſtantiæ aduerſus Renati Carteſij Metaphyſicam.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

IN reſumo nunc calamum, quando te iam coram affari non poſſum. Facio verò, quia tametſi in itinere adhuc ſis; prouideo tamen literas meas tibi ſub ipſum-met ingreſſum in Prouinciam redditum iri. Hinc vt ipſe proſperum iter, fauſtáque omnia apprecor; ſic literæ meæ, quòd fœliciter acceſſeris gratulabuntur; ac ne inter acclamationes, quibus te conciues excipient, ipſe ſolus videar tacere, præſtabunt. Accipies vnà Exemplum meæ ad Naudæum Epiſtolæ, agnoſcéſque eam ipſam eſſe, quam Eſcueni dum dignareris cubiculum inuiſere, me ſcriptitantem obſeruitaſti. Erit & vnum quod Bervillæ, te volente, donabitur; reliquus ille faſciculus ad Bereculium deſtinatur. Is teſtabitur accepiſſe ſe, quem extremotum Regis verborum Commentariolum ipſe dictaſti, & vt ad illum perſcribere mihi liceret, aſſenſiſti. Viue in annos Neſtoreos, ac benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, pridie Eid. Iun. M. DC. XLIII.

GODEFRIDO VVENDELINO *Condatenſi Canonico*,

PETRVS GASSENDVS S.

PAucæ horæ ſunt, ex quo datis ad F. Langerenum literis, tum te rediuiuum ſum congratulatus, &c. Pariſiis Eid. Iunij, M. DC. XLIII. *Habetur ſub Titulo, Solſtitialis altitudo Maſſilienſis.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

SPes eſt, vt iſtæ literæ te iam Aquis-Sextiis receptum conueniant. Faxit Deus ter-Maximus, vt inaudiamus totum iter tibi proſperè ſucceſſiſſe. Cùm inuiſiſſem nudius-tertius præclarum illum Abbatem tuum, vt ſi quid haberet abs te, renunciaret; is teſtatus eſt nihil habere ſe, ex quo fuit ad te Andreas remiſſus. Craſtina luce, Deo propitio, accipiemus quemadmodum Lugdunum ſuperaueris, & Campinius ne fuerit reliquum iter comitatus; an paucos dies aſſumpſerit, quibus ſit te conſequuturus. Nôris iam quid rerum nouarum & heic, & iſtheic contigerit. Fœlicem te, cui Deus finxit præcordia de meliore lûto; quàm vt caſibus hiſce temerentur. Eſt animus tibi, rerúmque prudens, & ſecundis temporibus, dubiiſque rectus, quamobrem is ſemper ſui ſimilis, hæc per negotia liber emerget. Nulla tibi opus Sibylla, quæ non cedendum malis admoneat; ſed contrà, quà fortuna ſinet, eundum eſſe audentiùs: quippe cùm tibi fortunæ loco diuina Prouidentia ſit, ipſi totum te (præſtans interim quidquid Virum bonum, generoſúmque Principem addecet præſtare) committis. Id age ſemper, OPTIME PRINCEPS, & longum viue ac benè Vale. Pariſiis, XIII. Kal. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

REdiit nudius-quartus in hanc Ciuitatem Hugo ille Ebredunenſis, cui ante duos annos ius Procurationis totius Cleri conceſſeram; quique ſpeciali nutu Regis, Cardinaliſque abire iuſſus, reuocatus à Clero eſt. Is dum hæc ſcribo, eſt in procinctu, vt reſtituatur in integrum, ac deinceps procuratione inſequens biennium fungatur; & quia ius, fáſque exigunt, vt quantum reſtat temporis, tantum me præſtet eius iacturæ, quam ſimul ſum paſſus, indemnem, ideò præſtolor rei euentum, vt ſi quid fortè ſerus veſper ſit in mei gratiam vectutus, experiar. Exopto certè, non alio fine, quàm vt (quod aliàs ſum conqueſtus) alieno ære me eximam, maximéque erga Campinium, in quo non poſſum profectò aliud, quàm bonitatem nimiam cauſari. Habes Tolone iuuenem egregium nomine Vitræum, cui copiarum Naualium plurima, vt audio, eſt commiſſa cura. Quæſo ſi quæpiam ſe offerat gratificandi ipſi occaſio, illam mei causâ non inſuauem habeas. Is & eximia eſt indole mihi à puero vſque perſpecta, & Parentem habet, quicum mihi arcta, valdéque antiqua eſt neceſſitudo. Itaque, ſi quia tu me amas, ille ſe amari à me ſenſerit, res ſanè continget, qua mihi eſſe iucundior vlla non poſſit. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Pariſiis, VI. Kal. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

SPeramus tandem proxima occaſione accipere tuum in Prouinciam appulſum. Faxit Deus ter-Maximus, vt talis fuerit, qualem voueo; fauſtiſſimus videlicet. Hugonis inſtauratio de qua ad te nuper ſcribebam, decreta quidem à Clero fuit; ſed ille tamen nondum voluit ſe in negotia ingerere, donec Regina factum probârit, quod ſeſe Prior Sandionyſianus decreto oppoſuerit, ac Sanitienſem Epiſcopum procuratione ad hoc tranſmiſſa, ſuarum habuerit partium fautorem. Literas ecce habeo à Medico claro, Amiciſſimóque Dauide Lautaretio, apud Dinienſeis Conſulum primo, quibus ardenter expetit, vt pergam tibi eam Ciuitatem, quæ & mea ſit,

commendare, Ego verò nihil arbitror necesse commendationem repetere, cùm sic me ames, vt non possis quidquid habete cordi me semel nôris, non meminisse. Rescribam tamen tem præstitam, addámque me confidere, vt sis non modò Ciuitatem, quæ mihi est carissima, sed ipsum quoque Lautaretium, virum & eximiæ virtutis, & singularis in me amoris, summa gratiâ prosequuturus. Optimè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, vt. Non. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

NONdum accepi, OPTIME PRINCEPS, peruenisse te Aquas-Sextias, sed fuisse tamen in procinctu vt Arelatis eo pergeres. Ita renunciauit Andreas, qui & omnia heic successisse tuis pro votis certiorem fecit. Fortunet Deus omnia, téque imprimis per hosce æstus, eáque in regione incolumen seruet. Campinius, quantum conijcio, debet iam conuenisse te, Vir, quem tu sic amas, qui te sic obseruat. Est sanè cur Virum tibi gratulet, quicum possis omnia, perinde ac tecum. Discessura heinc eius vxor proxima hebdomade est, quæ te quoque & totam familiam venerationi maximæ habet. Nihil de optimo Abbate, déque nostro Luillerio dico, nosti enim quo cultu te suspiciant, atque reuereantur. Me quod attinet, quis erga te sim, vel innuere superuacaneum. Pauca ad Berecullium scribo; patere, quæso, Bervilla nôrit, quam ipsi annuncio plurimam salutem. Tu & longùm Viue, & optimè Vale. Parisiis, VI. Eid. Iul. M. DC. XLIII.

EIDEM.

ACcepi demum & aliorum, & suauissimis tuis literis, te Aquas-Sextias incolumen per medios æstus accessisse. Quàm id iucundum fuerit, ipse vel ex eo, quo te veneror affectu conijcere potes. Quas vicissitudines notas, admirabiles sanè sunt; sed ea est condirio terum humanarum. Vix erit, cur Posteri credant; sed iis nempe, quibus perspecta ipsa inconstantiæ constantia non erit. Heinc tu omnia reputans noua, à Sapiente non dissides, qui habeus omnia vetera, etiam nouitatem rem habuit non nouam. Fœlix interim tua mens, quæ tot intet motus immota consistit, & sublimis, mortalia omnia, velut ex Cælesti arce despicit. Deuinxisti me nimiùm, cum meam Commentariunculam adeò auidè pellegisti. Si quid in ea fuit tuis oculis dignum, id ipsum fuit, quod tu meas aureis fueras dignatus permulcere. Cæterùm meministi-ne, qua te ante discessum tuum de recogitandis mecum vitæ annis quæsierim intetpellatione? Beabis profectò, si occœperis, à Natalitiis vsque exorsus. Suppetent haud-dubiè horæ aliquæ in singulas hebdomadas, quibus quid rerum egeris, aut quid tibi contigerit, intra saltem vnum, alterum-ve annum, & repetas mente, & chartis committas. Id vernaculè fieri poterit, & siue aliquod Epistolium, siue nullum adiunxeris, vt fasciculus literarum mitti. Quæ recensui cotam heic non repeto; memento dumtaxat te mihi annuisse. Iuuerit prima occasione vitæ Parentum seriem ad te vsque natum vel breuiter texere, intexeréque præ cæteris & tempus Coniugij, & communem Ptolem. Succedente posteà licebit commemorare circunstantias temporis, ac loci, quibus natus es, quibus initiatus, quibus enutritus ad id vsque tempus, quo agnoscis esse in te memoriam antiquissimam tui. Cætera consequentibus expedies quàm facillimè, ratus præsertim te non debere scrupulosè contendere, ne quid prætereas, aut transferas; cum id, si quid fuerit, valeat postmodùm per schedas suppleri, atque emendari. Aggredere modò, ô PRINCIPVM DECVS, memor me eum esse cui depositum sit sacratissimum futurum. Vale intereà quàm optimè. Parisiis, XVI. Kal. Aug. M. DC. XLIII.

EIDEM.

NE obliuiscat iterùm, ecce auspicor à salute, quam Mersennus, optimus ille, annunciati tibi per me exoptauit. Quam Andreas dixit abs te, fuit longè iucundissima: & maximè quia constitit te semper optimè valere. Nisi quod te nuper rogaui memoriæ satis hæreat, patere autem tantisper velli, ac te deinceps facilem da. Memento, nisi sis hodie incipiendo idoneus, neque etiam cras, aut perendie fote; ac in huius generis tebus proctastinationem eò ducere, vt facienda omnia infecta relinquat. Pertumpendum itaque est, & quocumque modo admouenda manus; cùm difficilius semper sit incipere, quàm emendare, si quid non benè cœperis. Cuius tes sit molis morandum non est; aggrediendum modò, neque cogitandum quàm sit operæ quod testat immensum. Nempe id sensim minuitur, si modò quid detrahi cœptum; & quod immane initio est, temporis progressu tandem euanescit. Multis ictibus deijcitur quercus, vt verus habet Adagium; ac memini aliàs proposuisse me exemplum viatoris, qui nihil moratus, quàm sit exiguum quod vno passu peragitur, ingreditur tamen, & nihil cogitans, conficit postremò magna interualla. Heinc est quamobrem te interpellem vt cum te aliunde Prouerbium non lateat, ἀρχὴ ἥμισυ παντός, *dimidium facti, qui cœpit habet*; ideò properes, nequè te venturas differas in horas. Et forsan quidem nihil id necesse, quòd tu iam te accinxeris; verùm inculcasse necquicquam nocebit, nec tu non boni consules pro eo, quo es erga me affectu. Vale, PRINCIPVM OPTIME. Parisiis, IX. Kal. Augusti. M. DC. XLIII.

Admodùm Reuerendo & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, & Pastori Hercano*,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn est mihi dicere promptum, VVENDELINE Clarissime, quàm suaueis habuerim tuas literas die mensis vndecima datas. Ex iis scilicet didici vt viuas, vt

vt valeas, vt ſtudeas, vt me, quo non potes habere tui obſeruantiorem, ames. Tametſi verò non ſatis agnoui an ad me ſcribens acceperis quem circiter medium ſuperioris menſis literarum faſciculum Naudæo noſtro credideram; eſt nihilominus cur mihi-met gaudeam quòd geminæ illæ meæ literæ ante ſeptennium traditæ ſeu nuper, ſeu recens peruenerint in tuas manus. Demirari ſatis non potui, quem ſignificaſti ſtupendum conſenſum obſeruatæ illius à me Eclipſeos Lunaris anno 1636. cum Lunaribus tuis Tabulis, neque enim poteſt contingere vt maior in rebus huius generis ſperari fœlicitas poſſit. Noſter quoque Bullialdus deprehendit hanc Eclipſin provt eſt à me obſeruata non potuiſſe ad conditas à ſe Philolaïcas Tabulas cæterarum inſtar quadrare. Sed vide nempe quod negotium fuerit ipſi quoque Tychoni creatum circa Eclipſin à ſe obſeruatam ſub finem Ianuarij, ex eius Epiſtola ad Longomontanum, quam retuli in ipſius Vita. An iſthæc verò fuit cauſa, cur ne ſuæ Lunari Theoriæ detraheret fidem, ipſam non inſeruit in Catalogũ Eclipſium à ſe obſeruatarum, vt obiter adnotaui. Quod ſpectat ad illam anni 1628. talis eſt prorsùs eius deſcriptio, qualem tecum communicatam Peireskius ab alio, quàm à me non accepit. Ipſe nempe ſum, qui eam obſeruaui præſente noſtro Galterio, ac vſus Quadrato cuius ipſe coſtas tribus pedibus Pariſienſibus cum ſemiſſe longas Tangentium more diuiſeram. Deſignaui Initium ex Sirio iam alto partibus tangent. 3870. hoc eſt 21. grad. 9. min. Immerſionem ex corde Hydræ iam alto 2525. hoc eſt, 14. grad. 0. min. Emerſionem ex eodem alto, 5440. hoc eſt, 28. grad. 33. min. Finem ex Pede Sin. Orionis adhuc alto 5010. hoc eſt, 26. grad. 37. min. neque in eorum deſignatione vllam rationem habui penumbræ, ſed patefactæ ſolummodò per Teleſcopium obſcuritatis. Tuum eſt meminiſſe, qua ratione ipſe, aut germani tui paria deſignaueritis; nam ego quidem, ſi quid vitij à me admiſſum fortaſſis fuit, qua ratione intelligam, corrigámque, non habeo. Quos de Eclipſibus libellos à Mœſtlino, VVelperóque editos commemoras, non incidere in meas manus. Eclipſin illam menſis Maij anni 1631. nobis quoque nubes in hac Ciuitate prorsùs eripuerunt. Quantitas Eclipſeos quam obſeruaui Diniæ anno 1623. ac die Aprilis XIV. æſtimata fuit à me digitorum XI. ac ſemiſſis. Quoniam tametſi oculo nudo, atque etiam Radio falx lucis reſidua æſtimata fuit ſeſqui-digito; nihilominus Teleſcopio, & comparata ad Diametrum ♃ cui habita æqualis fuit, viſa eſt debere digito integro deminui; ídque ob Iouis Diametrum vix quicquam minuto maiorem. Si te fortè præterea iuuet noſſe quantitatem alterius Eclipſeos, quam obſeruaui etiam Diniæ, anno 1634. & die 14. Martij, ſcito illam fuiſſe digitorum præciſè XI. Contigit eius Finis Procyone adhuc ad Occaſum alto 31. grad. 55. min. ac proinde hora 11. min. 2. Et quia ipſiſſimum Initium obſeruare non licuit, ex Phaſibus tamen; per ſingulos ſemidigitos obſeruatis ante & poſt medium Eclipſeos, deduxi ipſum Medium contigiſſe hora 9. min. 21 $\frac{1}{3}$ Quod exigis verò Eclipſeis horum poſtremorum annorum, ac illam imprimis, quæ contigit anno 1638. & die Decembris 20. ecce eam exſcribo, provt eſt inſerta in meos Commentariolos: hoc ſolùm præmittens, quòd fuit à me obſeruata Diniæ, apparatis pro more meo variis Phaſeon ſchematibus, in quibus ſemidiametrum vmbræ eſſe ſuppoſui non iam triplam (aut proximè) ad Lunæ ſemidiametrum, ſed partim duplam, partim duplam cum Semiſſe; partim proportionum inter has mediarum. Nempe experiẽtia me docuerat arcum vmbræ in diſco Lunæ eſſe portionem circuli, quàm vulgò habeatur minoris; cùm & nihil ſit opus heic inſinuem, quod aliunde pernoſſe potes, obſeruatum fuiſſe à me Lunæ Diametrum Apogeiæ quidem non niſi 0. grad. 26. min. 36. ſec. Perigeiæ verò 0. grad. 31. min. 6. ſec. vt Diametrum quoque Solis obſeruaui, Apogeij quidem 0. grad. 30. min. 12. ſec. Perigeij verò 0. grad. 31. min. 6. ſec.

Eclipſeos creſcentis Phaſes, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipſin attinet, quæ contigit anno 1641. & die Octobris 18. Accinxi me quidem cum iam aduenissem Pariſios ad eam obſeruandam cum Viro Clariſſimo Iſmaële Bullialdo; ſed inuiderunt nobis nubes maiorem ſpectaculi partem. Quidquid obtinere tamen ex ea licuit, en vt ſubinde fuerit in Commentarios eoſdem relatum.

Cum Luna foret, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipſin anni 1642. ac diei Aprilis 14. (Decem-nouenalis poſt illam, quam primam obſeruaui Diniæ) accinxi me quidem quoque cum eodem Bullialdo, ac Religioſo optimo P. Georgio Furnerio Societatis IESV. Quid tamen nobis contigerit, planius erit cognoſcere ex Commentariorum excerpto. Sic ergo in illis inter cætera.

Sub horam XI. ipſum locum, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipſin eiuſdem anni 1642. ac diei 7. Octobris, (ſeu diei octauæ mane) præclarè me-met compararam cum eodem Patre Furnerio ad illius obſeruationem, ſed denſæ adeò fuere nubes, vt Luna ne minimum quidem ſe conſpiciendam præbuerit. Verſabatur per illud tempus iuuenis induſtrius Antonius Agarratus Amanuenſis quondam meus inter copias Barcinonenſeis. Is autem fore Eclipſin præſentiens, & mihi gratificaturus ſeceſſit pauliſper ab Exercitu, & ſeſe quatenus licuit ad obſeruandum compoſuit. Cùm veniſſet poſtea Pariſios retulit ſe fuiſſe vnâ leucâ circiter ad ortum Ilerdæ (quæ vulgo *Lerida*, ſeu Leida,) ac obſeruaſſe quantum potuit, *Apparato nempe Quadrante, habitóque vnà Teleſcopio*, &c. *Vt in Commentarijs.*

Tu ex his proficies quantum poteris, & affectum ſaltem, quo vellem quidpiam exhibere magis exquiſitum probabis. Habeo adhuc in ſchedis fuiſſe Initium obſeruatum Lugduni, oculo ♉ alto 57. grad. 45. min. hoc eſt horâ 2. min. 46. & Totalem Immerſionem Viriliæ (vbi Polus attollitur 45. grad. min. 5.

min.5⅔. ad meridiem Gratianopoleos) Procyone alto 35. grad. 12. min. hoc est hora 3. min.27. quæ non congruunt quidem inter se spectata Meridianorum differentiâ & cum fiderim potiùs Viziliano obseruatori, Lugdunensis nihilominus cum Ilerdanô,habita quoque Meridianorum ratione, magis congruit. Tu tamen omnia videris. Dabo operam, Deo benè propitio, vt quæ Eclipsis proximo Septembri instat, obseruetur quatenus Cælum fauerit, ac tecum statim communicetur. Agnoui ex literis tuis quam-eximiè bonus vir sit R.P. de Rheita, cùm tantum absit, vt propter meam Censuram succensuerit, quin potiùs tibi significârit se & illam gratam habere, & velle ea mihi nomine suo dici, quæ me rubore suffuderint. Itaque velim, si tibi vacet, ipsi vicissim significes me pectore pleno, affectúque sincero eius virtutem venerari, ac in eo esse, vt si quid egi, quod displicuerit, deuoneam, & quantum licet, velim non actum. *Lampadem* tuam non videtam; quæ enim duo eius exempla fuerant ad Naudæum transmissa, ita distracta fuerant, vt neutrum potuisset ad me peruenire. Obstupui eam legens & sagacitatem, & solertiam tuam, exoptóque quam-maximè, vt quæ præclara Paradoxa dudum concepisti, ac iam parturis, fausto denique Sidere nascantur. Proh! quàm arrisere tuæ illæ in Iudiciariam coruscationes? quàm expetij, vt etiam te fulminantem experiretur. Quod me interim tanti facis, dum innominatum non finis,id & nimium est, & nimij amoris. De lapidis casu ex Terræ superficie in centrum intra 12.potiùs, quàm 20. horæ minuta, quî colligi valeat,non satis percipio. Extulerat Kepletus Solem semidiametris Terrenis 13876. Tu 524.superadiicis;bni, quo argumento? resalutat te optimus Petauius, qui etiam rediuiuum te est gratulatus quam-plurimum; resalutat quoque Præclarus Naudæus, qui etiam bis, terque, ne negligerem inculcauit.Saluta tu Amicos eosdem,quorum mentionem factam habes superioribus literis,& longùm Viue,ac semper Vale.Parisiis III. Kal. Aug. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

ET hac adhuc vice in aurem obgannio, vt si id nondum occœperis, quod iteratò rogatus es, meminisse possis occipiendum esse. Non video profectò quî te differas, cùm possis nulla fructiosiore occupatione distineri. Nam,& quod iubet Oraculum, cognitioni tui vacabis, & disquirendo quis fueris, agnoscendóque moliri-ne aliquid melius poteris, intelliges quem esse te inposterùm sit consentaneum. Imitaberis & Principes Viros, qui de Vita, rebúsque gestis scripsere commentarios, quibúsque non habet Historia aut generosiores, aut innocentiores. Id fiet per schedas; sed interim tamen ego sic compingam, sicque adseruabo, vt ipse tu olim rem cognoscere, téque in ea agnoscere sis suauissimum habiturus. Tunc & iuuabit meminisse, & intexere si quid deerit, & detrahere, si quid effeterur; & transponere si quid non quadrabit; & membris, articulisque congruo situ dispositis adhibere carnem, ac vitalem succum. Id tamen, vt fieri aliquando possit, incipiendum maturè est ab elementis rudissimis; neque enim fœtus vllus consummatur, qui non initio informis sit, neque exquisitum erit vnquam opus, cuius sperabuntur exordia perfecta. Maturè ergo aggredere; nam donec mora moram trahit, ante initia consistitur; & præsciinditur spes omnis prouectus. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Kal. Aug. M. DC. XLIII.

EIDEM.

HOc vnum addo, OPTIME PRINCEPS, ad superiores literas, non esse quamobrem verearis, ne vaniiati res vertatur, si non mihi modò, verùm etiam aliis fortassis innotuerit. Nam primùm quidem, si ita probes, res ita agetur te inter, & me, vt nemo futurus sit conscius, & quidquid mihi dixeris, lapidi fuisse dictum videatur. Deinde verò cùm te Deus eâ gratiâ donauerit, vt haberi possis eximium Virtutis exemplum inter Principes; non est profectò inuidendum, si qualis es, talis non esse, & olim fuisse existimeris. Sic autem loquor, securus tantum abesse, vt exinde vanâ gestias gloriolâ, quin descendas potiùs in te, vt agnoscas gratus-ne sis in Diuinam munificentiam. Hinc prouidendum quidem est, tibi, quòd & quantum noui, peroptimè facis, ne animus tuus ob egregias doteis efferatur, & insolescat; ne te illas merito tuo, potiusquam ex mera Dei dignatione habere præsumas, ne te reputes esse aliquid, & si qui sunt tui dissimiles, damnes; aliáque id genus, quæ diuinum Verbum in Pharisæis improbat, quæque spem præscindunt æternæ mercedis. Verùm seruatâ, quæ par est moderatione animi, nôsti Præceptum esse Diuinum, vt coram hominibus luceas, quò illi videntes tua opera bona, gloriam referant ad Cælestem Patrem. Quare & debes te exemplum; ne sint, qui putent fieri non posse, vt cum splendore isto Natalium, cúmque hac tua tanta fortuna cohærere Virtus perfecta non valeat; & teneris, cùm sentias te non tibi solùm esse natum, adiuuare quam-plurimos qui se profectò comparabunt ad virtutem Heroicam, cùm te illum habuerint, cuius imitatione teneantur. Vale, DEVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VII. Eid. Sextil. M. DC. XLIII.

Literas hasce iam obsignâram, cùm bona forte fuere ad me suauissima tua postrema perlata. De ipsis nihil aliud attexere vacat, nisi quòd gratias plurimas ob te mihi annuentem habeo. Cætera Deo benè propitio proxima statim occasione.

Ad

Ad Venerandum Senem, IOSEPHVM GALTERIVM, *Doctorem Theologum, Priorem ac Dominum Valletæ, Amicorum antiquissimum,*

PETRVS GASSENDVS S.

Ecquid miraris, OPTIMA SENEX, Morinum nostrum remisisse veteri amicitiæ nuncium, edito aduersum me libro, in quo vltrò inoffensúsque, sese insensissimum gessit? An non tibi pridem perspectus eiusce viri genius? is nempe, &c. Parisiis, IV. Eid. Sextil. M. DC. XLIII. *Habetur sub Titulo, Ad librum Ioannis Baptistæ Morini, cui titulus Ala Telluris fracta, Epistola.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Gratias iam egi ob pronam tuam in vota mea voluntatem. Eas iam repeto, ac te solùm oro, vt quam-primùm vacauerit, meminéris stare promissis. Inaudiui iam aliquid de ista, quam commemoras hominum nostratium factione. Faxit Deus ter-Maximus, vt illi in viam redeant, & qua fœlicitate sunt, dum te talem habent, agnoscant. Dolui maximè nostrum illum ad eorum parteis accessisse, neque potui alia ratione eius mentem interpretari, quàm vt voluerit apud illos pleniorem fidem quærere, quò posset ipsos faciliùs restituere in bonam frugem. Audio illorum præcipuos vnà cum ipso huc aduenturos; non capio tamen quid valeant, nisi te habuerint propitium, sperare. Non nôrunt adhuc se alterâ qua lactabuntur spe excidisse; an-non frustrabuntur quoque alterâ, nisi id fortè prouiderint, vt te geras intercessorem. Gratulor tibi noua trophæa, quæ generosissimus Princeps Consobrinus tuus proximis diebus retulit ex *Theonu-Villæ* expugnatione. Gloriosissimus certè ille, & dignissimus sanguine vtroque, quo cum ipso communicas. Vtinam illum Deus, vt vnum ex præcipuis Galliæ columinibus incolumen seruet. Tu OPTIME PRINCEPS, & meum Decus Vale. Parisiis, postridie Eid. Sextil. M. DC. XLIII.

Admodùm Reuerendo, Religiosissimo, & Doctissimo Viro P. HONORATO FABRO *è Societate* IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

Reddidit mihi germanus tuus, eximiæ comitatis vir, quas voluisti mihi per ipsum literas raræ & doctrinæ, & humanitatis plenissimas dari. Cùm omnia certè suspexerim, tum imprimis illam effusam, singularémque bonitatem, quâ me ignotum, immerentémque, inexspectata adeò amoris testificatione obruendum censuisti. Nam insinuâram quidem germano suauissimum fore, si quando daretur tuas illas de Cælestium motuum Physicis caussis speculationes per-egregias cognoscere; at te idcircò obsequuturum, & tam cumulatè præsertim, vt iure non debueram, ita nec reapsè profectò sperâram. Itaque gratias impareis quidem, sed qualeis tamen possum, habeò; confisus te meam saltem erga te pronam voluntatem esse probaturum. Miratus tam fueram tuum illum Tractatum *de Coloribus*, tametsi neque integrum, neque nisi cursim legendum concessum; nunc verò accipiens totam Physicam pari à te studio excultam, & vel vnicum *de Motu* argumentum illustratum plusquam triginta propositionum centuriis, & stupeo, & sæculo nostro prodiisse Virum gratulor, qui quam diuinos Artifex Mathesin implicuit tanto operi, explicare vt generosè, sic fœliciter aggrediatur. Quas te aduersus Copernicum excogitasse rationes dicis, dignæ erunt haud-dubiè tua illa solertia: siquidem, tametsi non satis perspicio, quid ex tarditate eius partis rotæ, quæ aduersam axi viam tenet possit in ipsum colligi; auguror tamen te exinde rationem texuisse validissimam, vel ex eo, quòd Terram quiescentem supponis, vbi de motu Cælestium Physicâ causâ sermonem instituis. Sanè verò quiete Terræ in centro Mundi supposita, nulla potuit Hypothesis (quantum quidem possum mente assequi) ingeniosior excogitari. Hactenus enim permulti quidem Planetarum motus per spiras, celeritatémque Firmamenti circumductionem in Occasum peragi autumauerant; at nemo perinde caussam Physicam spirarum istarum dicere tentârat; túque rem ita aggressus es, vt simul ipsam reddidisse verisimillimam videaris. Quippe tametsi cæteræ quoque Suppositiones dubium patiantur; ille tamen spiralis motus, cuius sunt gyri angustiores ad Tropicos, explicatiores ad Æquatorem, adeò perspicuè declaratur ex compositione recti accelerati, & circularis æquabilis, vt nihil sit procliuius, quàm existimare rem eo peragi, quo dedocis modo. Quin-etiam itus, reditúsque ex Tropico in Tropicum eam habent Analogiam ad eos excursus, recursúsque, quos non improbabile sit peractum ire lapidem in perforatam Terram dimissum; itémque ad vibrationes, reuibrationésque ponderis funipenduli, vt rem non intellectu modò, sed oculis penè cernere videamur. Et quamuis ex tua Positione acceleratio motus recti videatur futura secundum rationem, quâ Sinuum versorum incrementum fit, quæque non-nihil differt ab ea quam Galileus, Mersennúsque, &, si fas dicere, etiam ego, obseruitate visi sumus; attamen circa ipsa initia discrimen est adeò insensibile, vt possit penè ad obseruandi difficultatem reuocari. Siquidem vt nuper scribebam ad Amicorum aliquem, diligentiam propè omnem superat, discernere an sit progressio iuxta numeros

meros integros 1. 3. 5. 7. 9. An iuxta hosce 1. $2\frac{4}{11}$ $4\frac{1}{4}$ $6\frac{1}{7}$ $8\frac{1}{8}$ &c. Idem porrò dico de asserta à te constitutione Apogæi, déque eius motu (& ne ipso quidem æquabili) in consequentia, de inuariata eacentricitate, & (quod mihi pene probatum) de inuariata similiter obliquitate Eclipticæ; de præcessione Æquinoctiorum, déque turbinatione Solis, & si quæ sint alia, quæ Hypothesin Solaris motus attineant. Quippe, quantum-vis nonnulla sint tum operæ difficilioris, tum Intellectus abstrusioris; vniuersa tamen demonstrant quo sis ingenio, & animo ad quidvis quantumlibet arduum exsuperandum comparatus. Quanquam enim tu is non es, qui motum illum prodromnm, quem supponi posse Galileus censuit, ita seriò accipias, quasi reuerà aut necessariò in conditu rerum fuerit aliquis; nihilominus ipsum adeò scitè atque appositè vsurpas, vt inde penè tam facile Cælestium motuum originem, varietatémque explices, quàm qui vsurpant fluxum puncti, explicare solent creationem, accidentiáque dimensionum. Heinc deuinxisti me sanè nimiùm, cùm rescire voluisti me quàm hæc præclarè excogitâris; ac proinde viam quasi straueris ad inuestigandum vberiùs Physicam causam tum præcipuam, tum organicam motionum Cælestium. Nimirùm spes est, vt pro tua sagacitate, atque solertia, disquisitionem hanc promouens, facem præferas, qua quæ tenebræ adhuc supersunt, discutiantur. Perge itaque rem factutus dignam præclarissima indole, dignam non erudita minùs, quàm illustri familia; dignam Societate, quam quidquid est rarum, sublime, & magnificum decet. Sic verò habe me vt honori, sic fœlicitati magnæ vertere, quod fueris non modò cooptare me, sed accersere etiam in tui amicitiam dignatus. Quantò certè me tibi obstrictiorem vel ex hoc vno capite sentio, tantò daturus sum operam, ne tua de me opinione, tuóque affectu me indignum probem. Vale, Literatorum Decus, & me, vt amare cœpisti, sic perge. Parisiis, XIII. Kal. Septemb. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

AN narrabo tibi, quod mihi (dormienti, nescio, an vigilanti) superiore nocte contigit insomnium? Meditabar quî fieri posset, vt tot iam tentatis remediis, nullum non impar hactenus fuisset Filio tibi carissimo, ac tantæ spei persanando. Subiit verò me cogitatio curationum admirandarum, quas ad Balnea, Thermásque nostras Dinienseis peractas cognôram; ac tum, quid-ni, inquam, si illoc deferretur illustris Infans, sanitatem recuperaret? An-non, si malignus est humor, qui meatus obstruxerit, eámque, quam memorant, neruorum infirmitatem fecerit, adest tum aqua ad exsoluendum, tum Crypte sudatoria ad educendum comparata? An-non illeic innumeri, qui sint neruorum aut debilium, aot decurtatorum Paralytici annis singulis conualescunt? Et non-ne opus duntaxat foret singulari prudentia in temperando vso pro morbi, ætatis, virium conditione? Dicere non possum somnus-ne deinceps me inuaserit, an continens fuerit; at cum-primùm fui postmodùm sub auroram expergefactus, ea cogitatio sic rediit, vt censuerim illam qualiscunque foret, esse tibi significandam. Itaque hoc ipsum iam præsto, & cùm par non sit, vt meis insomniis, ac tanta præsertim in re fidem adhibeas aliquam, addo tamen te rem facturum Paterno studio non indignam, si Lautaretium Medicum accersiueris consulendum. Non sanè quòd isteic desint Medici, qui nostri eiusmodi Balnei, vaporarijque sint apprimè gnari; sed quòd degens illeic Lautaretius, illáque præsertim, qua est sagacitate, & diligentia, rem cognoscere præ cæteris possit. Vtcumque fuerit, saltem ad te hæc perscripsisse nihil nocebit. Vale, PRINCIPVM, Vale meum Decus. Parisiis, XII. Kal. Septemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

BEasti me, OPTIME PRINCEPS, cùm iteratò fecisti spem eorum, quos petij commentariorum. Comperta mihi iampridem fuerat animi tui moderatio, neque ego non sensi me tui pudoris pulsare fores; sed nempe ideò non destiti, quòd raros fuerim esse te de meo candore securum. Aggredere itaque solùm, & quo quidem modo ipse instituisti, is enim peregregius est. Hoc vnum te quæso, ne te singularis, de qua dixi, modestia ad celandum quidpiam quod videri possit laudabile esse, compellat. Quippe id in meum sic effundes sinum, vt centere possis in tuo constitulo. Commemini, exempli gratiâ sed non tamen satis disertè, conseruisse te nescio quos sermones cum Condæo Principe, tempore nuptiarum ipsius; cum Duce Mon-morantio, quo tempore nescio quid ipsi interuenit dissidij cum Henrico Magno, dum te aliquando inter Pueros quosdam Primores vnum requireret, & alia id genus, quæ mihi noluerim omninò abs te reticeri. Huiuscemodi quoque sunt, quæ te tam carum cum cæteris, tum præsertim Auo tuo reddiderunt. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, & quò lætus pergis inde fœlia redi. Parisiis, V. Kal. Septemb. M. DC. XLIII.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

QVocumque scribas idiomate, rem mihi periucundam facis. Perscripsit ad me optimus Campinius quantum se tibi deuinctum sentiat; ne dubita verò quin affectus ille, quo est erga te animatus, in dies excrescat. Facis profectò pro singulari animi tui moderatione, cùm te sic demittis, tuámque industriam, quæ quanta sit, noui, sic attempetas; facis pro eximia Sapientia, cùm si quid potest

poteſt tœdij, moleſtiæ-ve interuenire, hoc & ſale condis, & melle dulcoras; ſed to cordatiſſimus nempe, qui pari ſtudio quamcumque Spartam nanciſceris, ipſam exotnas. Chorezius nihil de caritate Teleſcopiorum ſuorum temiſit. Vnum heic habebis cum geniculo, & motdaci cochleola, ſuſtentaculo ligneo inſerenda. Eſt canaliculus prætetea, cui adhibitum præſtare poſſit Microſcopij vſum, verùm cùm is ſit longior cubito, alia occaſione etit tranſmittendus. Vale. Pariſiis, v. Kalendas Septembris. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

DIci non poteſt, OPTIME PRINCEPS, quanta lætiria fuerim perfuſus, cùm in faſciculo libromm, quos voluiſti miſſos ad me, tuas non modò literas, verùm eriam commentariorum quaſi primitias concluſas habui. Quàm ſuaue autem putas, fuit, candorem illum agnoſcete, quo recenſuiſti omnia, neque timuiſti, ne ea ſecus, quàm ſe babetent, ioterpretaret. Hæfete certè ex eo non debui, quin fiducia tibi foret de me plena, ac reputares poſſe te mecum, periode ac tecum ſerere ſermones. Et quantum quidem poſſis, docebit te dies, exſcripſi intercà ſchedam integram, ipſúmque ad te iam temitto autographum, vt certior euadas nihil harum rerum tua ipſius manu ſcriptum temanere. Nec verò ſecus de cæteris, quæ deinceps ad me tranſdete dignaberis agam; quæſo te ſolùm, ne id præſtare, quaotum per negotia licebit, omittas. Quippe plurima quidem ſunt, quæ te togarem prætereà circa ptimum iſtum commentarium velim; ſed nolo te intetturbare, cùm abundè interim ſit, quod rem per ſumma, ac præcipua pro temporum ſerie capita enarres. Scilicet hæc vbi fuerint abſoluta, retexemus ſpecialiùs omnia, & circunſtantias intertexemus, quarum licet tibi videaris oblitus, petcontando tamen dabo operam, vt excitari memoria poſſit. Quàm difficilia euaſerint tempora, mihi non ignotum; verùm ſpes eſt fore, vt breui miteſcant, & Cælum hiſce oubilis variè turbatum ſerenetur. De libris tranſmiſſis id cepi conſilij, vt res cum viris optimis Merſenno, Hilarione, Nizzerone communicetut, ij enim vt ſunt erodiri, & ſui inſtituti, ſodaliúmque amantes, ſic opportunè prouidebunt per quos-nam ex ſuis libri offerantur. Siquidem videri indecorum poſſet, & inſtituto iniurium, ſi alienus quiſpiam ſe ingereret in rem ſpectantem ad hominem, qui nomen dedit Sodalitati. Concredam proinde illis ipſos libros, ratus te oon malè conſultum id ire. Nihil attexo rerum nouarum, tametſi eæ ſint, quas noſſe interſit; ſed nimirùm qui tua curant, norúntque omnia præclariùs, iſto me ſubleuant labore. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præſidium & Decus meum dulce. Pariſiis, pridie Non. Septemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

NIhil eſt noui, quod ad te ſcribam. Nam qood ſpectat quidem ad cariſſimi tibi Viri inſtaurationem, ob quam vt tui cauſa læter, ita impensè gratulor, res fiet abundè perſpecta per tuos. Remiſi nuper id Schedion, quod dignatus fueras ad me mittere, ſperóque fore vt deinceps conſimilia recipiam, quantum certè tibi per ea quibus diſtineris negotia, licebit. Libros commiſi Patribus, de quibus poſtrema occaſione ſcripſi. Dixit Merſennus ſe argumentum ex ipſis Authoris literis iam noſſe, omnéſque ſimul receperunt deliberaturos ſe cum ſuo illo virorum optimo Challouio per quos & libri offerantur, & votis Authoris ſatisfiat, ac mihi rem poſteà ſignificaturos, cuius poſſim te facere certiorem. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, III. Eid. Septemb. M. DC. XLIII.

Hæc iam ſcripſeram, cùm reddita mihi poſtrema tua literæ fuerunt. Et vix quidem vacauit ſchedium ipſis adiunctum exſcribere. Perfeci tamen, quare & ipſum cum hac Epiſtola recipies. Condonabis autem, ſi de argumento literarum nihil reponam; exſcriptio illa videlicet nihil temporis reliquum fecit. Vale iterum.

Clariſſimo, & Doctiſſimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me geminas dediſti ante duos menſeis literas accepi ſolùm nudius-tertiùs. Commiſi verò ſtatim Amico quas ad Petrum Fabrum vnà deſtinaſti, & commendaui ſollicitè, vt virum ad tibi reſcribendum inſtiget. Nimia porrò eſt bonitas, qua me pergis obſtringere, cùm nihil tam diuturno offenſus ſilentio nihil de ſingulari tuo erga me affectu remittis. Et potes ſanè eſſe de mea in te propenſione ſecurus; ſed interim tamen niſi prorſus bonus, non poſſes hanc meam negligentiam tantam conſulere boni. Per-gratum fuit cognoſcere quem attexuiſti Indicem præſtantiſſimum motum Operum, is quippe vt ſaliuam mouit, ita editionis impatientiam fecit. Mirè interea me delectauit, quòd vnum verſari ſub prælo agnoui; vtinam & id breui prodeat, & cætera mox conſequantur. Quod renuncias de optimo, præclariſſimóque Liceto, nouum mihi penitùs eſt, niſi quantum noui ex Naudæo noſtro editum pridem ab eo librum *de luce Lunæ ſecundaria in Galileum τὸν μακαρίτην, ac partim etiam aduerſum me:* ſiquidem neque quod exemplum, neque qoas inſinuas literas ad me peruenerunt. Beabis me verò, ſi libri Exemplum tranſmitti ad me procurauetis; non tam profectò qoòd in illo res agatur mea, quàm quòd ſit iucundiſſimum habere atque aſſeruare tanti amici monimentum. Id poterit, quantum opinor, Genuenſi internuntio tradi, & ad optimum Principem, ínque mea Prouincia Pro-Regem rectà dirigi, inuolucro ſolùm ſuperaddito, quod Epigraphen iſtam

P præferat,

præferat, *A Monseigneur, Monseigneur le Comte d'Alais Gouuerneur, & Lieutenant general pour le Roy en Prouence.* Ille scilicet ita amat me, vt & volens ipsum excepturus sit, & iussurus statim vt ad me transdatur. Interim, si quidpiam fortè literarum ad eximium Licetum des, quæso te, illum iubeas, & saluere meo nomine, & rescire neminem esse apud quem possit eius virtus, atque eruditio fieri commendatior. Velim etiam vt plurimam Clarissimo Medico Sebastiano Baldo annuncies salutem. Tu benè Vale. Parisiis, xiv. Kalendas Octob. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Tertium eum tuis literis nuper daris accepi Schedion, id verò cæterorum instar exscriptum cum hisce remitto. Cumulas me gaudio, cùm te tam constantem hac in re præstanda experior, neque subest, quamobrem hæream, quin sis deinceps, dum per negotia licebit, perseueraturus. De Bereculio, quod memoras, dolorem mihi renouat, quo, illum à te defecisse accepi. Conuenire ipsum aliquoties volui; sed à suo semper diuersorio abfuit. Inuisit me ipse semel, iterúmque; petnegauit autem sese aliquid, quod reputaret esse tibi displiciturum commisisse. Nempe testitisse se quidem Classis illius supplicum libellorum institutioni; at fecisse ex munere, & non fuisse vnquam abs te, si quid displicuit, significatum; &, cætera quod attinet, esse se constanter tenetentem tui. Quid porrò ego reposuerim, nihil est necesse commemorare; tu enim satis id coniicis ex veneratione qua te, tuámque virtutem perspectissimam meritò complector. Cætera inter illi prædixi, quod & euentus iam comprobat, nisi & ipse, & cæteri, eo quo par est modo te propitium quærant, nihil esse quod sperent pro votis cessurum. Scripsi hodie Genuam ad quendam Amicum nomine Hieronymum Bardium, vt transmissurus ad me librum, quem Licetus in Galileum, ac in me simul edidit, ipsum ad te cum inuolucro, & epigraphe dirigat. Si faciat, nullus dubito, quin & excipias, & transdas volens. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, xiv. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

EIDEM.

Vperum, quod literis tuis attexuisti Schedium, cum hisce recipies. Quos ad me libros miseras, delecti ex ordine viri, vt præsenseram, obtulerunt. Ipse Cancellarius Regij priuilegij pollicitus diploma est; id vbi viri Religiosi præ manibus habuerint, consignaturi mihi sunt, vt ad te, seu ipsum ad Authorem transdam. Concedo rus crastina luce cum Abbate Campinio (cuius summa semper in te obseruantia) & Molæo Præside mei etiam amantissimo, Lunæ Eclipsin, quæ perendie futura est, obseruaturus. Horizontem liberum quæro, vt quia Luna est oritura aliquantisper iam deficiens dum Sol occubiturus est, experiar num vterque sit (Terrâ interpositâ licet) simul supra Terram futurus conspicuus. Scilicet quasi vaporum Regio ita vtriusque radios refringere heinc inde valeat, vt quamuis demersi infra Horizontem, imminere tamen Ipsi conspiciantur. Res obseruata aliàs est, verùm non à me, qui ne ausim quidem vt Cælum sit mihi futurum hac vice propitium sperare. Ista ad alium non scriberem; sed nempe tu meas non improbas nugas. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, vt t. Kal. Octo b. M. DC. XLIII.

EIDEM.

Vna manus nobis vulnus opémque tulit.

Scilicet quantum prima fronte literæ tuæ conturbârunt, febrim renunciantes, qua tentatus es; tantum eædem te conualuisse commemorantes exhilarârunt. Vtinam hæc fuerit, ac etiam-num sit valetudo constans; téque porrò Deus incolumem seruet in Nestoreos annos. Id, quod me literis postremis timere dicebam, euenit, quippe Eclipseos tempore obstitere votis densissimæ nubes. Heinc non modò simul supra Horizontem conspicere Solem, Lunámque non licuit, sed ne deinceps quidem Lunam, dum in summo defectu fuit. Exitum dumtaxat, Cælo sese posteà aperiente conspeximus, vno altero-ve minuto post horam octauam. Versabamur tunc Sucij, quod oppidum nôsti satis editum non longè à tuo, Patentis-ve Grobosio; quamobrem illeic optimus Abbas, optimus Præses Molæus, & ego redire noluimus, loco egregio non per-lustrato. Eremum quoque Camaldulensium sacri causa adiimus, ac interim suspeximus insigne Paternæ, tuæque pietatis monimentū superstiturum. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, postrid. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

Pensum remitto.

Admodùm Reuerendo & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, & Pastori Hercano*,

PETRVS GASSENDVS S.

Vas postremas literas dedi, spem fecere obseruationis, si quam fortè peragerem circa Eclipsin tunc futuram, quæ & deinceps contigit die XXVII. superioris mensis. Fidem itaque istæ liberabunt, tametsi per-pauca obseruata sunt, Cælo scilicet inuidente. Concesseram Sucium, quod Oppidum est tribus heinc leucis ad ortum distans cùm inclinatione tantilla in Austrum (Meridianorum differentiam vnius minuti temporarij habeo) vt quia locus editus est, experirer num Sole adhuc supra Horizontem exstante, Luna non-nihil suo in exortu iam deficiens exstaret quoque. Verùm & dies fuit totus pluuius, & densæ nubes non modò illud intercepere spectaculum, sed maximam etiam, de qua maxime sollicitus eram, quantitatem Eclipseos.

Eclipseos. Cætera negata cum fuerint, fœlicitas saltem fuit aliqua, spectare defectum deficientem posse, & momentum id adnotare, quo Telescopium exhibuit oram Lunæ redintegratam. Id quidquid fuerit vt habeas, ecce heic illud tibi exhibeo.

Altitudo Lunæ, &c. *Vt in Commentariis.*

Præterea autem Eclipsin desiisse ad partem Lunæ superiorem, non omnino ad verticem, sed tantillum ad dextram, seu versus Occasum, & quatuor, aut quinque pôst horæ minutis (nempe dum Luna superstitem inumbrationem exoreret) distitisse ♄, qui erat tunc Lunæ inter Aostrum & Occasum, à margine quidem remotiore Lunæ 1. grad. min. 41 $\frac{1}{4}$ à viciniore verò 1. grad. min. 13 $\frac{1}{2}$ à centro autem 1. grad. min. 31 $\frac{1}{10}$ nempe quantum Radio Astronomico assequi id licuit. Obseruauit per idem tempus in hac Ciuitate Ismaël Bullialdus ac ita se habuit eius obseruatio.

Arcturo ad Occasum, &c. *Vt in Commentariis.*

Adiecit Arcturo alto grad. 19. min. 42. seu hora 7. min. 19. sec. 11. destitisse ♄ ab ora Lunæ proxima o. grad. 45. min. Exspecto si fortè qui alij, quibus eandem curam commendaueram, fœliciores exstiterint. Intereà nolui committere, vt hæc non rescires quam-primum. Tu quid tibi contigerit, si significes, periucundum erit. Vale, & Amicos saluta. Parisiis, V. Non. Octobr. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

Appulsurus Monæcum es hoc ipso, quo hæc scribo die, quantum quidem ex tuis, aliorúmque literis supputanti conijcere licet. Vtinam faustis auibus eò accesseris, inde redeas, & omnia ad obsequium, tranquillitatémque comparata offendas. Perspectum iam erat, quod dignatus es rerum nouarum insinuare; faxit Deus ter-Optimus, vt quantus ad benè merendum de Prouincia nostra propendes, tantus habearis ab omnibus, & quæ conditio est temporum, temporum conditio esse agnoscatur. Quos innuis mores hominum, noui; sed spes est, vt illi descendant in se, ac potissimùm, dum nequicquam se contendere obseruitabunt. Videlicet, vt præconcepta de tua lenitate opinio fecit audendi animos; ita generoso honesto incoctum pectus animos franget. Fœlices! quòd tu adeò bonus, vt sis resipiscentibus iniuriam omnem condonaturus. Perscriptum est ad Valauesium esse te in ipsum animo infenso; is verò iurat nihil se aliud, quàm obseruantiam testarū fuisse. Nam quod *Arearum*, hoc est suam propugnatā causam voluerit, id & postulatā abs te, & impetratā licentiā fecisse. Suæ esse infœlicitatis quòd te suis rebus, votisque adoersum habuerit; at nihil idcireò de reuerētia tibi debita remisisse. Dolere se potuisse tuas aureis accommodari maleuolis, qui ausi fuerint nescio quid tibi præter verum insusurrare. Nempe te queri fecisse se, quod ne somniàrit quidem vnquam; neque enim se vnquam accessisse, aut in consortium dedisse iis, quos tu causaris tuis consiliis, institutisque repugnare. Implorare se meam fidem, si cum nôrim qualis vir siet, qoa consuerudine cum iis, qui tibi minùs affecti sunt, id vel ipsa specie probabile ducam. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, testari possum nobilem virum & venerari semper te, & quantum coniecturis mihi maximè euidentibus assequor, non fecisse locum expostulationi. Quod superest, non latet te, qua me necessitudine Peireskius ille ὁ μακαρίτης, suæ familiæ deuinxerit, quà me & ipse Valauesius Riantij Baro & eius filius teneant. Quare non improbabis fanè, si id præstem ipsi erga te officij, quod recusare, nisi desertor amicitiæ habear, non possim. Præsto aliunde pro eo affectu, quo tibi, si modò liceret per virium mearum modulum, conciliare, aut sistere quam-plorimorum animos vellem; ratus nihil tibi esse iucundius, quàm regnare in animis, ac nihil esse magis à tua indole, quàm serenitatem testari, alienum. Certè & tua illa verba inserta in Epistolam, *paucorum culpa fuit, vnius pœna*, &c. id reuocàrunt in memoriam, quod Ouidius cætera inter de Augusto cecinit,

Multa metu pœna, pœna qui pauca coërcet;
Et iacit inuita fulmina rara manu.

Sed hæc satis, OPTIME PRINCEPS, tu meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Parisiis, VII. Eid. Octobr. M. DC. XLIII.

EIDEM.

Accipio discessisse te vno, altero-ve pôst die, quam statueras; sed discessisse expeditiorem. Redeas modò incolumis, quidquid est rei, perinde est; nam quod attinet quidem ad inducias, satis deinceps, Numine benè propitio, omnia supplebis. Dignatus fueras ante sesqui-mensem rescribere ad me, non insuaue fuisse, quod de illustri, carissimóque Infante admonueram; ipsèque volueram, quid-nam spei foret ex Lautaretio cognoscere; si fortè de morbo quidpiam inaudiisset. En verò literas iam habeo, quibus ille ad me perscribit se fando quidpiam inaudiisse, & quantum experientia annorum triginta, quibus Balneorum, Thermarúmque vireis probauit, suggerit nihil se Infanti ex illarum vsu metuere, quam-plurimum verò sperare. Tempestatem iam prætetlapsam, qua vsus aquarum consentaneus est, opportunam fore Vere proximo, si & (quod vouet meritò) Optimus Deus ægellum seruet, & ipse ea sis voluntate, vt earum vireis experiatur. Id ego nescire te nolui, tum vt ex facta spe recreeris, tum vt eò curam conuertere possis. Futurum puto, vt Lautaretius proximis Comitiis intersit; poterit verò ea occasione tum αὐτοψίᾳ explorare, quæ sit morbi vis, & conditio, tum tibi edisserere quid facto existimet opus. Vtinam omnia prosperè, ac prout sunt mihi in votis, succedant. Tu, OPTIME PRINCEPS, quam-optimè Vale. Parisiis, postridie Eid. Octobr. M. DC. XLIII.

EIDEM.

SPes est, vt faustum reditum Epistolium hoc gratuletur. Scilicet debes, quantum coniicio, speróque, Monæco rediisse, & ab aliquot etiam diebus in ipsa Vrbe consistere? An non portò aliquoties, dum fores eius loci spectator, repetiisti illa ex Virgilio?

—— Quantas acies, stragémque ciebunt
Aggeribus socer Alpinis, atque arce Monæci
Descendens gener aduersis instructus Eois,

Perspecta nempe tibi historia? An meditatus aliunde es, quamobrem *μόνοικος* vocetur? duplicem causam designat Seruius, nimirum vel quòd Hercules illeic pulsis omnibus, solus habitârit, vel quòd in illius templo nunquam aliquis Deorum simul colitur; sicut in Iouis Minerua, & Iuno, in Veneris Cupido? At forsan-ne fuit causa alia, quòd ejus loci situs præruptus habitationem singularem, & solitariam faciat? Fortè-ne proinde, quod sæculis priscis eò se Piratæ reciperent. Hercules a loco ipsis repurgato cognomentum tulit, potius-quam donauit? Tenere me non possum, quin occasione Herculis Liguriam quoque, dum ex Gallia (vbi τὴν Ἀλησίαν Vrbem condiderat) rediret, lustrantis; author sim tibi, vt perlegas quæ pauca habet hac de re Diodorus Siculus *libro Historiarum quarto*. Præ-cæteris certè admirabere historiolam, quam ille ἐργάτιν vocat de muliercula operas locante. Aliud quod scribam, nihil est. Tu, OPTIMA PRINCAPS, quamoptimè Vale. Parisiis, x. Kal. Nou. M. DC. XLIII.

EIDEM.

REdiisse te Monæco accepi, & cogitasse statim Massiliam. Rumor fuit te ipso Comitiorum Consularium die, hoc est, nudiustertiùs illeic adfuturum; hæsi ipse, ac visus sum hærendi rationes vtrimque habere. Precor semper Diuinum Numen, vt omnia tibi pro votis cedant; adeò sum certus nullum te non legitimum concipere votum. Vereor, ne illa negoria obstaculo fuerint penso instaurando; quamobrem & nihil abs te ne proxima quidem occasione exspecto. De insequuturis meliùs ominor; dummodò quiete, ac otio, quod spero, maiore fruaris. Intereà verò, si modò valeas; benè, imò optimè est. Vale ergo quamoptimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, III. Kal. Nouemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

ID, quod veritus fueram, euenit, vt grauia nempe illa negotia ne aliquid commentariorum ista quoque vice haberem, obstarent. Id delectauit, cœpisse omnia placidè adeò succedere; ac spem factam, vt ex ea vrbe discederes votorum compos. Debebitur successus fœlix & singulari prudentiæ, & generosæ indoli, quæ vinci ac cedere nescia, nihílque metuens, meruit timeri. Fortunet semper tua consilia Deus Optimus Maximus; & cùm ipse finxerit cor, tribuat tibi omnia secundum cor tuum. Id ego vouco vnicè, ac vt te inaudiam optimè valere. Vale igitur semper optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, postrid. Non. Nou. M. DC. XLIII.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

QVæ per-eleganter scripsisti de Spectro illo lucido, cognoscere per-gratum fuit. Quod verò nomine non tam tuo, quàm optimi Principis expetiisti nosse quid de eo sentirem, id non fuit perinde iucundum. Etenim & ille est nimiùm sibi pollicitus de me; & tu non satis excusasti curtam meam supellectilem, cùm eius desiderium suscepisti significandum. Quippe ego quidem vt in cæteris, sic in hisce rebus præsertim cæcutio, in hisce, inquam, in quibus aliunde periculum non leue est, ne quis aut nimiùm credulus, aut parum pius esse videatur. Enimverò, cùm præferam ineptus videri, potius quam morosus, ac vbi præsertim obsequium Principi tanto debitum (& à me quidem) exigitur; en, quam non verear balbutire. Imprimis non inficior sanè, quin lucula illa, quæ per nocturnas tenebras, & cum nulla extrinsecùs penetrare in lectum posset, intra ipsum lectum apparuit, potuerit esse diuinitùs ad significandum aliquid immissa. Id probabile enim facit tum Pietas eximia quâ tam generosissimus Princeps, quàm eius Coniux Heroïna illustrissima, commendantur (tales nimirum sunt, quibus-cum communicare ille solet, qui vna lux est in tenebris lucens) tum commemoratus à te blandus, plenúsque dulcoris sensus, quo affectus vterque fuit. Is nempe est, cuiusmodi ab Angelis lucis creatur; cum horror incuti non modò à Potestaribus tenebrarum, sed à spectris etiam naturalibus, qui fuerint improuisi, soleat.

Porrò, cùm is sim, qui id non inficier, an-non tamen dignum consideratione, cur si id signum Deus immisit, perspectum simul non fecerit quid eo significatum vellet? An reputare enim par est, Deum nihil aliud, quàm lusisse, vt puta signum ludicrum solùm, inutiléque exhibens; cùm intelligi ex eo non potuerit, quid nam sperandum, aut metuendum; quid-nam prosequendum aut fugiendum foret? An se Deum peius gessisse, quàm parentem, quàm Principem, quàm virum prudentem, & bonum, qui si subditorum quidquam interest, illos non Ænigmaticè, sed explicitè commonitos facit? Ac difficile quidem est, imò vireis fortè humanas excedit, si ea lux naturalis fuit, causam illius dicere; at æquũ profectò non est notitiæ nostræ modulo vim incomprehensam naturæ metiri. Nisi fortè ea vertigine sumus, vt quasi omneis naturæ vireis ad vnguem perspexerimus, nihil supra captum nostrum sit, quod non illicò esse quoque supra naturã existimemus? Et quæ-nam tamen, inquies, subesse coniectura potest, ob quam opinemur naturam consimile quidpiam interdum moliri? ego quidem non sum tam solers, vt vllam intimè peruideam; sed, quantum tamen assequor, dici fortè posset huiusmodi lucem aut ob affectum oculi, aut ob rem, quæ tenerà esset extra oculum, apparuisse.

Vt verò primùm aliquid de affectu oculi dicam, videtur res contingere alterutro duorum modorũ potuisse; Vno, si tẽporanea in optimo Principe fuit, quæ in Tiberio Imperatore perpetua

petua penè fuit diſpoſitio. Is nempe, dum noctu expergiſceretur, aperirétque oculos, eam ex ipſis lucem fundebat, vt res poſitas in obſcuro, in quas obtutum dirigeret, ad certum tempus conſpicaretur; quod noui etiam nobili cuipiam fœminæ contigiſſe. Altero, ſi oculos habuit, vt ipſe quoque aliquando in me expetior, comparatos. Scilicet interdum, cùm expergeſio, interdum etiam cùm ante ſomnum forte aperio oculos ipſos ea luce perfuſos habeo, vt ex improuiſo immiſſam iu lectum lucem ſuſpiceer, & videre ipſum lectum clarè videar; tametſi teipſa extra me nihil videam, quippe neque brachium exporrectum detegens, neque rem vllam manu contactam vbi, aut qualis eſt, diſcernens.

Et poſſe quidem ex oculis lucem aliquam promanare, qua res obiecta illuſtretur, quæque reflexa in oculos ſpeciem ipſius referat, nemo penè ierit inficias; cùm & ferè ſit in confeſſo nocturna Animalia luce vti propria, vt prædam conſpiciant, & animaleis ſpiritus, qui coaceruari intra oculum, ac deinceps effundi poſſint, naturæ eſſe igneæ; atque idcircò lucidæ (non iis certè minùs, qui ex pilis affrictis vulgò promicant) varia argumenta perſuadeant. Poſſe aliunde oculum tepore ſomui, concluſionéque palpebrarum excalefactum lucem quandam concipere, quæ facultatem interiorem, Imaginationem videlicet, moueat; nihil abſurdum inuehit. Etenim ſi in variis lignis, in ſquammis, & fluore piſcium, aliiſque huiuſmodi rebus excitatus putrefactione calor lucem in ipſis ſenſibilem creat; quid-ni creare in oculo poſſit excitatus calor à coucluſis, mobilibúſque ſpiritibus; cum & in ipſo talis fieri temperies aduentitia valeat, qualis in ipſis cicindelis, noctilucis-ve natiua eſt?

Quod autem etiam ex lucula intra oculum exſiſtente imaginatio ſic percellatur, vt conſpectæ lucis apprehenſio fiat, vel illud arguit, quòd dum inſpecto Sole oculos concludimus, videre adhuc videmur Solem, aut ſuperſtitem eius lucem nobis veluti obuerſantem; quæ etiam oculis ſubinde apertis, & in librum intuentibus characteres aureos exhibeat; cùm is tamen color ſeu huiuſmodi lux intra ipſum oculum ſit. Nempe imaginatio id quod intra eſt, extrò transfert, quocumque viſus defigitur; quomodo ſolent quoque qui ictero, aut hypoſphagmate laborant, res viſas habere lucidas, aut rubras, & nemo non imaginatur ſeriem eſſe lacrymularum tranſlatarum per aërem, quæ ſeries guttularum eſt tranſlatarum per oculum; & qui ex Sole directè inſpecto contraxere noxam (vt ego certè aliàs) videre videntur in aëre medio quaſi congeriem graculorum gregatim volitantium; cum ſit potiùs congeries notularum in oculo à radiis Solis inuſtarum. Atque id quidem, ne memorem eandem vim Imaginationis non modò lucem, aut colores exſiſtenteis in oculo, quaſi exteriùs in aëre exſiſtenteis apprehendere; ſed apprehendere etiam ex ſolo motu imaginũ, ſpecierum-ve in cerebro ex rebus vſque impreſſarum, vt furioſorum, delirantium, & ſomniantium viſa manifeſtũ faciunt.

Vt dicam verò etiam aliquid de re, quæ extra ipſum oculum ſit; videtur potuiſſe ea lux eodem modo contingere, quo *Caſtores*, ignéſque alij, luculæ-ve potiùs conſimiles ſoleut. Quamobrem enim, ſi aliquando id euenit in nauibus, vt poſtquam rudentes, cæteræque partes præ vehementia tempeſtatis incaluerint, ij excitentur halitus, qui concreſcentes conſpicui fiant, & citra ardorem colluceant; non poſſit interdum halitus humanus & concluſus præſertim, ſic coucreſcere, vt ſimilis ignis minimè ardentis, ſed lucentis ſolùm ſpeciem referat? Et non-ne conſtat halitum non ex cæteris modò Animalibus, ſed ex Homine quoque tranſpiratus formari in ignem, luculam-ve huiuſmodi; quando non modò incaleſcentes poſt ſerotinas pluuias equi viſi aliàs ſunt binas flammulas binis geſtare auriculis; ſed id ipſum etiam quod eſt à Poëtis cantatum de Aſcanio, teſtati Hiſtorici ſunt de Seruio Tullio iuuene; vt nempe illi iu Regiæ dignitatis præſagium obſeruata fuerit

Lambere flamma comas, & circum tempora paſci?

Addere poſſem loci genium, è quo fundi queat talis halitus; quippe non ſola Cœmiteria illis fundendis ſunt comparata; ſed loca etiam alia, cuiuſmodi ſanè memorandum eſt *Regoni* Caſtrum in Prouincia, vbi per nocteis verè hiemanteis illud perfamiliare eſt, quod ſingulare Seneca habuit de Stella viſa conſiſtere ſupra Gylippi lanceam, dum Syracuſas peteret, & Plinius de viſis à ſe ſupra militum pila inhærere. Illeic ſiquidem quotquot efferuntur haſtæ, baculi, digiti per atrium, aut præter feneſtras, totidem ſtatim igniculi, ſeu luculæ potiùs innoxiæ ſuper-exoriuntur. Poſſem ſimul commemorare ſpecialia quædam Africæ loca, in quibus ſpectra varia nõ alia de cauſa familiaria ſunt, quàm quia ventorum defectu varij glomeres vaporum formantur, conſiſtúntque per aërem, & cum ad motum accedentium, recedentium-ve ſolùm moueantur, non aſſuetos indigenas, ſed aduenas ſolùm inaſſuetos perterrefaciant. Poſſem & ediſſerere, vt vapores lucidi fieri ob corpuſculorum ex quibus texuntur variatam poſitionem valeant; citatéque ſpeciem Auroræ Borealis, qualem mirabiliſſimam obſeruaui eo tempore, quo Mons Albanus obſidebatur. Poſſem poſtremò alia quoque hiſce affinia ſubtexere, ad declarãdum quî potuerit intra illud cubiculum is ſeu halitus, ſeu vaporis conformari glomerulus, qui abierit in luculam; ſed faciendus is denique eſt modus.

Iam, ſi requiras vtra ratione exiſtimem próbabile luculam illam apparuiſſe; nihil pronuncio; ſed dico ſolùm, niſi ipſa quoque illuſtriſſima Heroïna eandem luculam conſpexiſſet, futurum fuiſſe, vt haberem quaſi rem veriſimilem, apparuiſſe eam luculam propter affectum oculi, & poſterioris quidem modi. Nimirum inſtabilitas, & diſcurſio à te deſcripta, videri poſſet arguere mobilitatem oculi; eodem modo, quo illam arguit inſtabilitas & diſcurſio lacrymularum memoratarum. Hæ quippe non alia ratione moueri apparent, quàm quia dum viſionis axem verſum ipſas obliquè ſitas conuertimus, auertimúſque, quæ guttulæ in oculo ſunt, vnà cum oculo mouentur, perpetuóque axem viſionis, aut antecedunt, aut

consequuntur. Sic vmbellæ, quas memorasti, videntur arguere crassiusculas aliquas parteis humorum ocularium, quæ interceptæ speciem vmbræ media in lucula crearent; eo fortassis modo, quo mihi contingit, qui ob crassiusculum vaporem intra pupillam oculi dextri, præ me fero semper vmbellam lenticularis amplitudinis, quam & clausis etiam oculis discerno, & dum oculo illo lego, characteribus interceptam habeo; ex quo & lego laboriosiùs. Sic dici posset inconstantiam magnitudinis, & figuræ, quam similiter adnotasti, arguere illam luculam intra oculum mobilem, dilatari, contrahi, diuersimodè figurari: quando quæcumque mutatio euenire interiùs potest, illam vis imaginationis fieri exterius apprehendit. Sic demùm quod refers voce excitata, & exporrecto bracchio luculam statim euanuisse, arguere posset luculam contentam intra oculum, ea contentione velut discussam dissipatámque excessisse.

Verumtamen, cùm Heroïna illustrissima eandem viderit, & neque aut loqui ad gratiam aut sibi ipsi imponere (qui eius est candor, quæ virtus) voluerit, atque idcircò tale spectrum extra oculos fuerit (secus scilicet non potuisset vtrique simul apparere) eapropter non video quid supersit aliud, quàm vt posteriore ratione apparuisse existimetur. Videlicet propter vaporis, halitus-ve glomerulum, qui & lucem conceperit, & discurrerit, & transformatus fuerit, & tandem euanuerit, quo solent modo *Castores* aut genera alia consimilia lucis.

Et hactenus sit balbutiisse satis. Tu quidquid id est, boni consule, & cum memorabis quid rescripserim, partim tua eruditione, tuóque iudicio tempera; partim pro tuo in me amore, quatenus decere, aut conducere tibi videbitur, dispensa. Benè Vale, ac nostrum illum Galterium, Senem Optimum, Bargemoniúmque simul saluta. Parisiis, Eid. Nouemb. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

Perscripseram iam ad Neuræum, cùm redditæ fuerunt tuæ literæ postridie Kalendas conscriptæ. Retexere heic nihil vacat ex literis ad illum datis circa apparentem tibi luculam; id quidquid est, cognoscere eo referente poteris, quando & ipso intercedente innotescere mihi rem voluisti. Quod solùm iam vacat, tibi gratulor, & ob fœlicem reditum, & ob res omneis pro voto gestas. Aliàs Deo propitio plura; &, quæ præsertim attexere in animo erat, de dæmonio Socratis, de genio Bruti, & aliis, si per tempus quidem licuisset. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, Eid. Nouembris, M. DC. XLIII.

EIDEM.

Rediisse te Massiliam accepi, vbicum que fueris, fausta adprecor. Vereor, ne quæ semper negotia interuenire plurima solent, diuturno obstaculo sint commentariolis repetendis. At modò tibi res penitùs è memoria non excidat, & cùm primùm vacauerit, curam illius non prætermittas; id hoc vnum exigere fas. Addiscam lubens eadem-ne semper tibi apparere lux pergat, & quòd tuum-met de illius apparitione sit iudicium. Nam & nemo ea meliùs quid id rei sit definire, aut saltem coniicere valeat; & quod ego quidem de illo, te volente, balbutij, nullius est planè momenti habendum. Vtcumque sit tamen, Tu OPTIME PRINCIPVM, & dulce meum Decus Vale. Parisiis, XII. Kal. Decemb. M. DC. XLIII.

Hæc quæ vides iam scripseram, cùm fuere ad me tua litera cum Commentariolo perlata. Præuenit meum votum tua diligentia: quamobrem mihi tantò gratior, quantò insperatior fasciculus fuit. Non remitto iam schedion, quoniam non vacat exscribere; id verò proxima occasione, nunc significasse contentus, remittam. Interea Vale iterum.

EIDEM.

En remitto iam Schedion, quod occasione superiore non licuit. Quas es dignatus dare Massiliæ ad XIV. Kalendas, accepi. Hem verò, quanta animi, & magnitudine simul, & moderatione conscriptas! De tuo in Prouinciam affectu, nemo qui te nouit, vnquam dubitet. Quid enim tibi potius in votis, quàm vt contueri florentem valeas? infœlicitas tua fuit, quòd neque eam acceperis, quam tueri fœlicem posses, neque fuerint ea tempora, per quæ reddere licuerit fœlicem. Vtinam verò Conciues mei id satis intelligerent, & durare, seméque rebus secundis seruare sat nossent: quippe quantum-vis aliquorum ingratitudinem querare; quantum-vis sint, qui te inuitum ad extrema remedia vocent; non idcircò tamen quam-optimum rerum conditio tulerit, tuum illum affectum minùs explicabis. Faxit modò Deus, vt tam apparere, quàm bonus es, possis! nam etiam qui te adegerunt, vt dignitate temperares indulgentiam, experientur te indulgentiâ temperare dignitatem. Viue igitur in salutem omnium, & eum te semper, qui reuerà es, præsta. Viue, inquam, & benè Vale DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, V. Kal. Decemb. M. DC. XLIII.

SAMVELI SORBERIO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

Quas ad me dedisti ipsis Eidibus superioris mensis literas, accepi. Debui maturius quas tantas debeo pro tantis officiis gratias reddere; sed tu tam amans mei cùm sis, etiam indulgens haud-dubiè eris. Quem inspirasti mei amorem in Curcellæi optimi pectus; te, & verbis expertus sum, nam quæ fuere tria

prima

prima folia Diſquiſitionis meæ excuſa, & abs te explorata miſit; ac dedit ſimul literas humaniſſimas, & affectus plenas. Reſcripſi illicò ad ipſum gratitudinem quâ potui teſtatus. Ipſe, qui tua commendatione feciſti mihi beneuolum, facito quoque tua ſponſione de mea obſeruantia ſecurum. Doleo non potuiſſe me adhuc meæ illius qualiſcunque in Fluddum Exercitationis, quod ad te tranſmittam Exemplum nanciſci; ſed enitar tamen, ſi qua potero, non rem ſanè, ſed tuam illam erga me propenſionem ſpectans. Spes eſt vt Bornius, eximius ille, ſi te Hagam iam recepiſti, viderit iam te, conſeruerítque tecum ſermones. Deum immortalem! quùm ſtatim alter alterum deperibitis, qua vterque indole eſtis? Sentio me ab illo amari; ſed tu, qui ampliùs nôſti me, etiam erga ipſum te ſponſorem præſta. En quantum mihi de te permittam; ſed eſt nempe mihi tuus ille candor, ardórque apprimè perſpectus. Perge modò amare me cui hæres profectò in ipſis medullis. Haſce adhuc cum ſuis tranſdet officioſiſſimus Martellus, iuuenis ſanè omnibus nobis merito magno cariſſimos, meque dum in hac Ciuitate ſupereſt, potiſſimùm beans. Vale. Pariſiis, IV. Kalend. Decemb. M. DC. XLIII.

Hac iam ſcripſeram, cùm ecce accipio inſignem faſciculum, in quo præter optimi Curcellai literas folia conſequentia ad vſque Alphabeti finem reperio. Manum hinc tollo, vt ad eum ſcribam, noluì autem neſcire te vt ingeminare pro me grates poſſis. Vale iterùm.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

QVæ de conſpecta lucula literis ad Neuræum datis diſſeruerim, ipſe, dum vnà cum Campinio ad te redierit, commemorabit. Quæ conſtitueram de genio Bruti, & de dæmonio Socratis, vt celebrioribus dicere; attexeréque literis, eò ferè tendebant, vt confirmarent luculæ ſpectrum nihil non humanum, naturale-ve extitiſſe. Quandoquidem verò exoptas, vt quæ de iis ſentiam iam ediſſeram. En paucis vt de Bruti genio eſſe imprimis ſentiendum putem. Nox erat profunda, & ſilebant Caſtra, erántque lumina propè omnia exſtincta, cùm Brutus ad ſomnum compoſitus, & tamen (quia parum propter inſtans bellum dormiebat) ſemi-ſomnians, non deſiſteret animo verſare quanto vrgeretur rerum pondere; quo in diſcrimine Reſpublica foret; quæ Pompeium manſiſſet ſors; quid in extrema clade, & deſperatis rebus capiendum eſſet conſilij; cæteráque non abſimilia. Quare & nihil mirum, ſi aliunde anxiæ, ærumnoſæque complexionis cum foret; ſi cùm ex Sectæ placitis tam multa animo hærerent de Geniis, ac Dæmonibus, iiſque tam bonis, quàm malis, viſus ſibi fuerit videre accedens ad ſe illud ſpectrum, quod ſe & malum diceret Genium, & Philippis rurſus videndum; tametſi reuerà nihil conſpexerit, ſed ſpectrum fuerit ſolùm in mente, & ex genere quidem eorum, quæ præ Imaginationis vehementia, ac per incertum præſertim ſomnum, ſolent nos dubios facere, vigilando-ne fuerint, an ſomniando conſpecta. Ac Brutum quidem fuiſſe dubium, inde primùm colligitur, quòd ex famulis, quidpiam-ne vidiſſent, audiiſſent-ve requiſiuit, Videlicet ſibi non habebat fidem; eratque, cur ſubdubitaret, num fuiſſet reuerà res viſa inſomniom. Deinde ex eo, quod illi nihil ſe nec vidiſſe, nec audiſſe profeſſi ſunt; qui tamen niſi viderant, audierant-ve Genium loquentem (vt qui potuiſſet oculis ſolùm, oculiſque Bruti ſe accommodare) at debuerant ſaltem humanam, notámque Bruti vocem audire, ſi is quidem fuiſſet reuerà loquutus, cum viſus fuit ſibi & rogare Genium quis eſſet? & ad illa eius verba, *videbis me Philippis*; intrepidè dicere, *videbo*. Rurſus ex eo, quòd, cùm rem die ſequente enarraſſet Caſſio, & Caſſius ex ſuæ Philoſophiæ principiis fuiſſe inſomnium ediſſeruiſſet; ſedatus eius animus fuit, vt putà qoaſi nihil ampliùs hærens, quin fuiſſet reuerà inſomnium. Quid-quod potuit qoque falſus eſſe rumor apparitionis; nempe ex eorum numero, qui occaſione magnarum cladium diſſeminari ſolent in vulgus, quod ſibi factum ſatis non putat, niſi aliqua præceſſiſſe ſucceſſiſſe-ve prodigia narrentur. Plutarchum certè non aliunde hiſtoriam illam accepiſſe inſinuat ſatis vocula, *Dicunt*; quam repetit quoque dum apparitionem Philippus iteratam refert; & quod caput eſt, memorat Publium Voluminium, virum Philoſophum, qui cum ab vſque initio ipſi Bruto commilitaſſet, cætera quidem multa recitârit, de tota autem apparitione mentionem nullam fecerit. Atque hæc qoidem de Bruti genio. De dæmonio Socratis aliàs. Nunc, ſi gratum fuerit fanere optimorum, amicorúmque Virorum deſiderio, quatenus Bervillæ id innui, rem & ipſi, & ego ſimul tuæ bonitati feremus acceptam. Non hæreo quin Deus fortunet quæ meditaris Comitia; quippe ſperari ſucceſſus alius, quàm quem fœlicem cætera conſilia parturiunt non poteſt. Aderit ipſis Lantaretius, tu, ipſo viſo, non poteris caræ prolis non meminiſſe. Viue diu fœlix, & Vale DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis pridie Non. Decemb. M. DC. XLIII.

EIDEM.

QVod iam circa Socratis Genium à me exſpectas, ſic accipe. Plutarchus quidem, & Apuleius ſcriptis hac ipſa de re libris, conſentire in id videntur, vt verus Dæmon fuerit, qui Socrati adſtiterit. At Xenocrates qui pernoſſe Platonis, & Socratis mentem (ſi quis alius maximè) debuit, profeſſus eſt *Εὐδαίμονα bono Dæmone præditum*, hoc eſt, *fœlicem* eſſe illum, cui obtigerit *bona Anima*; adiecitque *ταύτην ἑκάστῳ τὸν δαίμονα, hanc vnicuique Dæmonem eſſe*. Ex quo veriſimile fit, Socraticum Dæmonem non aliud fuiſſe quàm

Animam, mentem-ve ipsius ratione, prudentia, solertia, sagacitate, meditatione, exercitationéque instructam. Certè & Apuleius ipse id non obscurè innuit his verbis, *Nihil aquè miror, quàm cùm omnes & cupiant optimè viuere, & sciant non alia re viui, quàm animo, nec fieri posse, quin vt optimè viuas, animus colendus sit, homines animum suum non colant. Nec aliud te in Vlysse Homerus docet, qui semper ei comitem esse voluit Prudentiam, quam Poëtico ritu Mineruam nuncupauit. Igitur hac eadem comitante omnia horrenda subiit, omnia aduersa superauit. Quippe ea adiutrice Cyclopis specus introiit, sed egressus est, Solis boues vidit, sed abstinuit*; Hæc ille: quæ commemoro, ne nimiæ vertas temeritati, quòd videar in dubium reuocare rem, quæ sit apud omneis propè in confesso. Ac-ne putes non alias quoque mihi subesse coniecturas, ecce imprimis Timarchus ille, qui, referente Plutarcho, in Trophonij antrum delapsus, interrogauit de hoc Genio, nihil aliud responsi habuit, quàm Genios huiuscemodi portiones esse Animæ nostræ non vt cæteras depressas in corpus, sed caput velut circumstanteis. Nempe quasi Genius nihil aliud sit quàm τὸ ἡγεμονικὸν *princeps illa Animæ pars*, quæ in capite sedem habet. Deinde Siminias apud eundem quæsiit diligenter ex Socrate ipso, cujusmodi foret ille eius Genius; at Socrates nihil prorsùs respondit: scilicet quasi mentiri nolens, vt si suum Genium esse dixisset separatam substantiam; & persuasionem tamen non tollens, ob quam salutaria consilia (quòd suggeri diuinitus crederentur) arripiebantur: vti fecisset, si esse nihil aliud, quàm Mentem prudentem dixisset. Adnota interim quàm multi non insequentibus modò Sæculis, sed ætate quoque ipsa Socratis de veritate, conditionéque huiusce Genij dubitârint. Ad-hæc memorabile est, nunquam dixisse Socratem se vidisse quidpiam Dæmonium, sed solùm vocem Dæmoniam, vt signum quoddam inaudiisse, Nimirum quasi prudentia foret, cuius dictamen exaudiretur. Ea nempe est, quæ insusurrat secretam-ve gannit in aurem; & loquutio est familiaris, vt dum rationem consulimus, dicamus, videri nos nobis aliquid audire, quod obmurmuret, persuadeat, doceat, &c. Prætereà notatu est dignum, eam vocem eiusmodi fuisse, vt nunquam quid agendum foret, sed quid non agendum monuerit. Nisi verò id non insinuat partam experientiâ prudentiam, quatenus videmus multos pœnitere ob id, non quod tacuerint, hæserint, non egerint; sed ob id quod loquuti fuerint, asseuerârint, fecerint. Heinc sanè, cū Socrates ipse se apud Iudices excusat, quòd à suo genio deterritus ne ad Rempublicam accederet, fuerit; nihil omninò aliud videatur, quā præcauisse pericula accedentibus impendentia. Et cùm dicit se eodem cogente obstetricatum quidem fuisse, sed nihil tamen generasse; nihil aliud, quàm errores cauit, in quos incidunt, qui Dogmata tradunt. Denique, ne ob id, quod dixi de salutaribus consiliis existimes illum noluisse persuasione falsa prodesse; ecce hoc ipsum est quod illi, Platoni-ve eum inducenti ab Eusebio obiicitur; & ipse-met tum in Theage gloriatur quantum hac ratione profuerit; tum se excusat in Apologia, quòd suam illam vocem multò rectiùs Dæmonium vocet, quàm alij faciant, qui Deorum vim, potestatémque Auibus tribuunt. Sed hæc nimis. Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Decemb. M. DC. XLIII.

En hasce mox obsignaturus, tuas accipio literas Kalendis ipsis Massiliæ datas. Apparitionis constantiam miror; si quidem Neuræus ad me scripserat obseruasse te fuisse primam lucem traiectam in cubiculum per rimulam quandam in laqueari factam. Spectanda res erit attentiùs; nam ad me quidem quod attinet, nihil est, quod pronunciatum velim; nescius præsertim conditionum, quibus ea apparitio fit. Intereà verò, subest omninò, cur bono semper sis animo (quemadmodum reuerà es) ratus te illi adhærere, in quē qui sperant, non confunduntur. Quod superest autem, ita semper habeo, id quidquid apparet, si à Deo sit, non diu passuram eius bonitatem vt quid te velit dubius pendeas; siquidem augustius sentiendum de eius Maiestate est, quam vt monendo non moneat, hoc est moniturus illudat. Nisi sit, euenire posse, vt diutiùs appareat, sed naturali tamen ex causâ; qua constante mirum non sit, si pari modo perseueret. Id verò obiter. Tu iterùm Vale.

E I D E M.

COmpensabit prolixitatem superiorum Epistolarum breuitas huius Epistolij. Multa nugatus in illis sum; sed argumentum quâ fuit naturâ vix paucioribus expediri potuit. Res est & scatens scrupulis, & implexa ambagibus; an putas sententiam posse arripi, quæ firmamentis stet inconcussis? Non mihi certè, cui satis est, si aliunde major quædam verisimilitudo affulgeat. Heinc par est me eum semper habeas, qui, seu quidpiam dicam, seu dicere videar, nihil præiudicatum velim. Ac non hæreo quidem, quin aliunde me sectantem seria nerui deficiant, animíque; sed & tu is es, qui nihil non meo erga te affectui condones. Vtcunque profectò langueant cætera, at viget semper studium, quo sum ad obsequendum comparatus. Tu Vale semper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, XV. Kalend. Ian. M. DC. XLIII.

Hac perscripseram, nihil literarum hac occasione abs te exspectans; & ecce tamen literas, Schediónque accipio satis tempori, vt significem accepisse. Cùm aliud non vacet, hoc saltem te volui. Vale iterum.

E I D E M.

VEniam dabis, OPTIMA PRINCEPS, nisi succidam ex die Solemni, vnde remorer pluribus. Schedion remitto, quod occasione superiore non potui. Conuenit nudius tertiùs me, qui verè est summa in te propensione atque obseruantia præclarus Legerius. Accepi fuisse te Salone. Vtinam qui

hodie

hodie σωτὴρ naſcitur, in ſalutem quoque Infantis illuſtris naſcatur. Tu Salue, ac Vale ſemper optimè, DEcvs PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis ipſo fortunatorum Chriſti Natalitiorum die. Anno M. DC. XLIII.

EIDEM.

DVm me accingo, OPTIME PRINCEPS, vt fauſtum annum apprecer, ecce redduntur literæ, quibus ipſe es prior apprecatus. Nec verba modò hiſce Kalendis vtrimque læta dicimus, *Et damus alternæ, accipimúſque preces:* ſed tu, quæ tua eſt bonitas, apponis etiam Xenia, quaſi ſtipem, caricas, mel, *Inceptum peragat dulcis vt annus iter:* Donarem ipſe Tripodas, quæ præmia fuere Graiorum fortium, ſi & mihi foret hæc vis, & animus tibi talium rerum egens; ſed neque tu exſpectas aliud, neque mihi aliud ſuppetit, quàm gratus in te animus, plenúſque votorum affectus. Ac videri quidem tibi poteſt ſatis, ſi rem agnoſcam in pectore, quam ipſe ne verbo quidem expreſſiſti. Quippe quod alij hominum contenti dixiſſe, non faciunt, tu contentus potiùs feciſſe non dicis; quódque alij vtraque manu oſtentant, dum altera dant, tu ſic dextrâ das, vt ſiniſtram celes. At cùm is ſit in te character bonitatis eximiæ, tùm improbare ſanè non potes, ſi vt collati beneficij conſcientia tibi ſufficit, non mihi perinde accepti ſufficiat. Videlicet quæ virtus eſt in conferente reticentia, in accipiente crimen eſt; illéque magis beneficium, quàm ſuum benefactorem amat, cui non eſt longè potior fruitione teſtificatio. Et vide, vt etiam ter-Optimus Deus, à quo eſt omne donum perfectum, commemorari beneficientiam non modò patiatur, ſed etiam depoſcat. Depoſcat, inquam, non ſui cauſa, ſed ne qui ipſam experti ſunt, ſurdo veluti verbere ingratitudinis torqueantur. Tu ergo cum non exigas, patere ſaltem referre me quas grates debere me ſentio, ne videatis mihi rem longè iucundiſſimam inuidiſſe. Et geſtit quidem pluribus ſenſus interior ſe prodere; ſed modum adhibeo, ne ſim importunus. Vno proinde verbo, vt tu dictam tibi putas poſteriorem partem, ita ego mihi priorem Græci illius verſiculi, χάριν λαβὼν μέμνησο, καὶ δοὺς ἐπιλάθου. Viue, & Vale in annos Neſtoreos DECVS PRINCIPVM, ac meum Decus dulce. Pariſiis, Kalend. Ian. M. DC. XLIV.

Reſcripturus Ber-villæ eram; ſed cùm iam per tempus non liceat, & res præſtanda Deo propitio occaſione proxima ſit, nunciabo illi interim, te benè volente, plurimam ſalutem.

EIDEM.

FEcerant poſtremæ meæ literæ literas hac vice ſperandas, cùm nullas habeam, cauſam coniicio, quòd Maſſiliam diuerteris. Rumor heic fuit neſcio quid turbarum illeic contigiſſe: ipſe, ſi quid fuit, leuiſſimum fuiſſe ex eo auguror, quòd tale nihil ex literis optimi Campinij habeatur: quin-etiam apud aliquos rem exaggerantes ſic interpretor, vt tu tanquam communis Parens, & Aquas-Sextias, Maſſiliámque pari affectu proſequens, partiri cum vtraque Vrbe Feſtos dies volueris; ne altera neglectam ſe præ altera conquereretur. Scilicet rem eſſe non nouam, vt vtrobique alternis degas; ac nihil fieri poſſe prudentiùs, quàm prouidere ne quod opus ipſe ſtruxeris ſuffodiatur; téque idcircò præbere & vigilem, & indefeſſum. Vtcunque fuerit, exſpecto ſemper, ac Diuinum veneror Numen, vt compos fias votorum omnium, adeò certus ſum nihil te præter τὸ κοινῇ συμφέρον ſpectare. Vale ſemper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Eid. Ian. M. DC. XLIV.

Hæc cum perſcripſiſſem & iam literas ad Ber-villam abſoluerem, recentiores ab illo habui, quibus, quia ſignificauit quid rei Maſſiliæ actum fuerit, animum planè ſerenauit. Adiecit quàm tibi glorioſè, quámque pro votis omnia ſuccedant; ea verò res, Deum immortalem, quantâ me animi lætitiâ perfudit! Vale iterùm.

EIDEM.

LIteræ iſtæ, quantum coniicio, te aut iam Valletam appulſum, aut in itinere conuenient; vtinam & incolumem & proſperè omnia gerentem conueniant. Literas habeo Diniâ, quibus conciues illi mei vberes habent gratias pro eo, quo recens à te cumulati ſunt beneficio. Nempe quod tuam ac Monæceam cataphractorum centurias diuerti aliò iuſſeris, id tuæ erga me beneuolentiæ referunt acceptum. Ego verò quas-nam propterea tibi agere potis ſim, qui me vltrò ac non rogatus tot nominibus continenter obſtringis? Mirum certè, quàm angerer, ſentiens me adeò imparem, niſi noſſem ſpectare te voluptatem ſolam, quâ afficeris, dum rem agis quam prouides mihi extituram iucundam. Itaque nihil aliud mihi supereſt, quàm vt vota continuò fundam, ac identidem illud repetam, *Dij tibi ſi qua pios.* Futurum ſpero, vt nunc demum Lautaretium non modò videas, ſed arctè etiam complectaris, tum vt merentiſſimum Virum, tum vt amantiſſimum mei, tum vt deſiderantiſſimum priſtinæ valetudinis in illuſtriſſimo Infante. Operam, quantum opinor dabis, vt priuſquam montes repetat, illum inuiſat, exploretque, & quidquid ipſi ab exortu notatu dignum obtigit, exquiſitè, & ad vnguem addiſcat. Magna ſemper me complet ſpes reſtitutionis in integrum; tanta me in Viri induſtriam, eximiáſque aquarum dotes, ſecundum Deum, tenet fiducia; Deus vtinam vota mea fortunet. Hæc dum conſcribo, literæ tuæ Nonis datæ mihi redduntur. Quam verò tu bonus ſemper erga me, qui quaſi eſſem aliquid, graue non ducis teſtari te mei deſiderio teneri. Parùm ſanè abeſt, quin ſtatim prorumpam; ita ſubuereor ne non videar ad minimam tuæ voluntatis ſignificationem ſatis comparatus. Ac non poſſunt quidem mea illa cum Hugone negotia (ex quibus factum iri ſatis optimo Campinio ſpes eſt) niſi anno ſequente

componi;

componi; at si senseto te in eo esse vt in Patriam tedeam, méque tibi sistam, nihil rerum est, quòd valere non iubeam. Testot candidè,& ex animo,vt & persuasissimus sum tuis illis verbis nihil esse candidius. Vale, DEVS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce meum Decus. Parisiis, XVIII. Kal. Febr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

NEque est, quod ad te iam scribam, neque, si esset, possem omninò id explicare pluribus. Aliò nimirùm literas do,vt fusiusculas,ita arduas ob difficilem, quam verso materiam. Non debui tamen committere, oe versiculis saltem paucis non dicerem, quam apprecor, continentérque voueo, salutem. Ipsam, vt opinor, accipies incipieotibus Comitiorum fluctibus detumescere: exopto verò semper is sis, qualem suum Mallium describit Claudianus, *quem nec tot limina rerum, aut tantum turbauit onus, &c.* Tu portò haud-dubiè talem te præstabis,cui præcordia sunt de meliore luto, & virtutis studium haudquaquam ignauius. Esto igitur, vt Olympi vertex, perpetuum nulla temeratus nube serenum.Esto per tanta oegotia liber,ac similis tui emerge,&Vale. Vale,inquam,benè, imò optimè, DEVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis,XI. Kal. Febt.(qui mihi Natalis) M. DC. XLIV.

EIDEM.

HIc non potest, OPTIME PRINCEPS, quàm iucundæ fuerint tuæ literæ in ipso procinctu ad Comitia datæ. De tuo in omneis Ordines affectu ecquis dubitet, cùm & naturâ, & studio noo possis ad benefaciendum quam-plurimis potes, esse comparatior. Vtcunque enim ea moueas,quæ videri ingrata possunt;& inuitus tamè id facis,& idcirco facis ne in eotum vicem longè ingratiora succedant. Rem oon agnoscunt qui solent omnia commodi, aut incõmodi præsentiâ dumtaxat metiri; at geri tem decet ex tua prouidentia, non ex illorum ignorantia, &, si qui fortè seu tetum gnari,seu ignari obmutmurent, meminisse Fabij illius cognominati Maximi, qui non ponebat rumotes ante salutem. Versiculum nôsti qui insequitur, *Ergo magisque, magisque viri nunc gloria claret.* Nempe consequuntut semper tempora, in quibus qua mente quidque actum fuerit, perspiciatur, & commendetur. Extorquet demum veritas etiam ab infensis elogia, & plærumque sunt, quos nimiâ alioquin indulgentiâ abalienandos, sinceritas austera conciliet. Curandum modò vt virtus ingenua honestique studium sibi semper constet. Quod supetest enim, ipsam suus honos vltro demùm ambit, longéque vestigat. Quod conuentus causâ Valletam concedens optimi Senis memineris, qui loci illius Ptior salutatur, dignum fuit tuo illo in boons, erudirósque Viros amore; dignum affectu quo es in illum, vel mei ergô animatus. An-nou verò coosules boni, sijid ego ipsum rescire procurem, qui nihil habeo carius, quàm vt, si qua ratione possim, fœlicem illius senectam oblectem. Nimirùm cùm maximi ducat à Principe tantæ virtutis amari, non poterit sanè non summa suauitate tum affici, cum accipiet quàm bonis verbis fuerit abs te cohonestatus. Perscripsit ad me aliquid Neuræus de libro Patris Octuli, cuius duo exempla ad me Septembri mense transmisisti. Significaui tum temporis quibus ea vt alterum Regi, alterum Cancellario traderentur, cõcredidissem;ac me deinceps(fatebor enim) cepit ipsorum alta obliuio, securum vt puto fuisse illis curam, quorum maximè interfuit, commissam. Nunc à Neuræo admonitus, schediolo prouoco Mersennum, ab eóque vicissim schediolum accipio, quod literis hisce habebis adiunctum. Habebis, inquam, tum vt perspicias quatenus res processerit, tum vt elicias quo pretio liber ille habitus fuerit, & penes Cancellarium, & penes illos, qui eius verba exceperunt,recitarúntque. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Kalend. Febt. M. DC. XLIV.

Erudito, & Amico Viro SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn potero sanè deinceps tecum agere, mi SORBERI, nisi opinioοem de me abs te conceptam temperes,ac titulis parcas, quibus me exornas. Quorsum-nam verò tu leuem illum,quo te donâram expunxisti,vt non possem sine rubore meam videre Epistolam Epigraphe adeò ieiuna vulgatam? Quorsum in ea quam apposuisti Typographi nomine, fuisti io meos adeò profusus, vt dooare libri exemplis,si quæpiam nanciscar, ausim neminem, ne laudis immensæ, ac immeritæ propalator videar? Esto, quæso, imposterùm in te simul, & in me æquior; ac te maiore, me oppidò minore modulo, metire. Quod de natura Temporis rogitas, eiusmodi est,vt neque satis id assequar, oeque assequutus exprimere possim. Causam coniicio, quòd Mens nostra sit præoccupata notione vulgari, quæ efformatur, dum voces illæ transcendentales, ac Synonymæ *Ens, Res, Aliquid* proferuntur. Quippe cùm, vt voces, ita & notionem applicemus solùm ad id quod Substantiam, Accidens-ve concipimus, ea nos tenet anticipatio,vt quidquid est terum,aut Substantia esse, aut Accidens debeat. Exinde autem efficitur, vt quia esse Tempus in tetum natura habemus indubium, persuasi simus illud esse aut Substantiam aut Accidens, & definiamus eius naturam iis vocibus, quas oon-nisi substantiis,accidentibúsque inditas habemus. Ceterùm Tempus esse videtur aliquid ab omni substantia, accidentéque prorsus distinctum; & habere se ex pari cum Loco, qui ratione consimili neque in substantiis, neque in accidentibus sit habendus.Nempe vt Locus quæpiam tes est immobiliter perseuerans; ita & Tempus

Tempus res quæpiam est inimpedibiliter fluens; ac in Rerum distributione assignanda esse videntur præter Substantiam,& Accidens, duo quædam quasi genera rerum, *Locus*,quo capiatur, & *Tempus* quo duret quidquid vel substantia, vel accidens est. Vtrumque genus ex se infinitum,siue principio, & fine carens; illud secundum dimensionem longitudinis, latitudinis,& profunditatis; hoc verò secundum prioris, posteriorisque successionem; adeò vt ratione illius concipiamus Deum Immensum, & ratione huius Æternum. Vtrúmque etiam habens parteis inexhaustas, illud quidem, secundum quas & Mundus & quæuis pars eius dicatur heic potiùs, quàm alibi esse, cum supersint nihilominus vltra Mundum immensa spatia, In quibus perinde exsistere posset. Istud verò secundum quas & Mundus,& quæuis pars eius esse dicatur nunc potiùs quàm aliàs; cum Duratio, tamen interminata,& Mundum præcesserit,&(si Deus destruat) sequutura sit, in qua exsistere perinde potuisset. Est verò vtrumque præterea & secundum totum, & secundum parteis inalterabile, inuariabiléque; adeò vt siue aliquid rerum creatarum sit, siue nihil; siue quiescat, siue moueatur; & siue feratur ociùs, siue segniùs, illud nihilo secus constans, immotúmque perseueret, istud nihilo secus vno,eodémque tenore fluat. Dici hæc pluribus deberent; sed erunt tibi tamen plus æquo, vt inde elicias quousque mea me nugæ perduxerint. Tua illa porrò seria omninò,ac relata potissimum non ad Temporis exsistentiam, quæ neque à motu, neque à quiete dependet, cum omnis potiùs motus, & quies in tempore sit, seu tempore aliquo duret; sed ad notitiam Temporis, quæ profectò nisi ex motu, partibúsque eius succedentibus haberi non potest. Id autem præclarè insinuat tum illud de somno exemplum, quod est ab Aristotele, Interpretibúsque eius illustratum, imò & illud de insomniis, déque cogitationibus, quæ succedenter elicitæ, animaduersæque habentur pro motu tempus mensurante. Illud autem te videtur monere quod si nullæ prorsus mutationes forent, tunc non modò respectu nostri, sed etiam reipsâ nihil præteritum, aut futurum sed præsens solummodò esset. Enim-verò res illo casu non præterirent quidem,quasi desinentes,cùm fuissent; neque essent futuræ, quasi exorientes cùm non fuissent, sed durarent tamen, hoc est immutatæ perseuerarent certo tempore, in quo ob inuariatum fluxum liceret semper distinguere prius, & posterius, seu præteritum, & futurum non actu quidem mensuratum motu aliquo, sed mensurabile tamen. Scilicet non Tempus est mensura motus, vt vulgò definiunt; sed motus potiùs Temporis: vtcumque motu cælesti assumpto pro generali quadam mensura, videamur nobis non tam parteis huiusce motus, quàm temporis ad mensuram cæteros speciales motus vsurpare. An fortè proinde videris res ipsas durantes non durationem designare,cùm dicis in ipsis nihil fore futurum, aut præteritum, sed præsens dumtaxat? Hæc ipsa certè transsumptio est, quæ videtur mihi præcipuum circa Æternitatem negotium creasse; cùm quæ propria sunt æternæ substantiæ translata in eius durationem sunt, cuius tale nihil esse proprium possit. Sed ista plus satis. Salutem, quæso, optimo Curcellio nuncia plurimam; ac significa rescripturum me cum accepero quæ sex folia Meditationum fecit speranda. Vale, Parisiis, XII. Kal.Feb. M. DC.XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπραγεῖν.

REducem te quantum coniicio hoc Epistolium domi comperiet. Vtinam & incolumem,& votorum compotem factum. Audire spero Lautarerium in comitatum adhibitum, vt subinde inuisere, exploraréque Infantem possit. Faxit Deus ter-Optimus, vt res denique optimè succedat. Quæsiit Mersennus ex me demandatam-ne salutem nunciârim; ego verò etiam Schediolum,quo eam demandari expetierátque translatum asserui. Nouisse ex eo poteris friguisse heic magnopere, tota decade φθίνοντος superioris Mensis; at τῇ νουμηνίᾳ, seu Kalendis huius, aëris temperies propè vernans rediit, nec Sequana modò ob niueis quiescenteis intumuit, sed plenæ etiam aquarum vix deduxere non semel ἢ χειμαῤῥοφόροι in vitæ discrimen non leue. Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium,& Decus meum dulce. Parisiis, Nonis Feb. M. DC.XLIV.

EIDEM.

QVod exoptâram, hoc mihi tuæ significarunt literæ, nempe te vidisse & complexum fuisse præclarum Lautarerium, & quod amplius est, illius industriæ, experientiæ, affectui plurimùm tribuisse. Fore spero, vt Deo propitio, nunquam te fiduciæ illi habitæ, commissæque curæ pœniteat; adeò sagacem, solertémque, & sedulum compertum habeo. Quod conuentus primordia probè, & pro votis tibi cesserint, summè & lætor, & gratulor; neque tamen illa præcipuè tibi fuisse cordi coniiciam, hæsere licet quin cætera paris fuerint fœlicitatis. Res deberur & prouidentiæ, & magnitudini animi, quã te inuictum præstitisti, quæque præstabit in posterùm, vt affectus ille in Prouinciam tuus, qua par est reuerentia, agnitionéque excipiatur. Vereor ne non-nihil te permouerit,quod iam haud-dubiè de Parente illustrissimo inaudiisti. Non sanè quod videri possit iacturæ quidpiam tua in re familiari esse timendum; sed quòd pro tenero amore, quo erga illum affectus es, nolles rem præter conditionis ætatisque decorum factam. At, quæ est in te natura,studióque insignis μετριοπάθεια non potest profectò non statim sic temperasse animum, vt motos fluctus composueris, & dicto

citiùs,

citiùs, quod ille ait, tumida æquora placâris. Nimirum Sapientiæ tantopere amans, quid in tua facultate sit, vel non sit, meditatum tenes; paratúsque es, si qoid accidat, quod auertere tuæ opis non sit, excipere imperturbatè. Et sapientis certè non est, impotenter æquè, ac frustrà torqueri, & angor ille animi cui se vulgus hominum dat, non valetudini modò obest, sed etiam consilio, si quod fortè sit tanquam in arena capiundum. At tibi quidem quod-nam heic sit, capiundum, absit, vt præscribam: Res ingenij mei modulo est maior, túque tibi ipsi consultor esse consultissimos potes. Nôsti quippe maximè omnium, neque monitore est opus, vt memineris quidnam te vt filium, vt Principem, vt Pro-Regem, vt eum, qui es, quíque audis, deceat. Mihi satis est æquam mentem arduis in tebus abs te seruatam congratulari, commendaréque; fœlici nimiùm, quòd tu is sis, qui ob sermones hisce de rebus tecum consertos non offendare. Vale, ô, DECUS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis prid. Eid. Febr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

INnaudio nostrum quidem Campinium Aquas-Sextias iam reducem, at te vna, aut altera hebdomade ampliùs domo abfuturum. Vbicunque fueris, Deus Optimus-Maximus te sospitem seruet. Inaudio quoque exacta fuisse Valletana Comitia, vt tu iam cœpta perscripseras, fausto videlicet successu. Quàm delectat verò fuisse pronam omnium in tua vota conspirationem! Iam quippe rumpatur inuidia, si quæ sopersit, necesse est, cùm & turbarum concitandarum succisa sit spes, & ademptus color. Quàm placet quoque ita potuisse comparari negotia, vt quo tempore subsidiorum grauiorum metus incutiebatur, Prouincia potuerit leuiora sentire? Heinc scilicet erit, cur tota Prouincia te vt verè Parentem habeat, eúmque agnoscat, abs quo liceat quam-maximum tempora patieutur leuamen sperare. Viue igitur tanto nostro bono, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce & Vale. Parisiis, XII. Kalend. Mart. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVi dicebatis Cotiniacum Religionis ergô iter instituisse, euocatus es, vt accipio, sedandis Arelatensium rixis. Sed nimitùm pietatis solùm commutasti officia, memor voti abs te concepti pro publica tranquillitate. Agnouisti Deo pacis principi gratissimum fore pacis sacrificium, & abs te præsertim, quem vt vindicem, sic Antistitem illius constituit. Diceris inde Massiliam quoque ad componendum dissidia illeic suborta concessurus. Scilicet tanquam Angelus pacis eo confestim aduolas, vnde accipis ipsam exulare. Quàm vouendum nobis, vt viuas, & valeas, præstiturus te semper hisce studiis, ac laboribus indefessum? Viue igitur in annos Nestoreos, & vt tot negotiis sustinendis par sis, valentissimam valetudinem. Vale. Parisiis postridie Bissextilium anni M. DC. XLIV.

EIDEM.

COnuenit me nuperis diebus præclarus Abbas Victorianus, & quæ te subierit de me cogitatio, perspectum fecit. Quis mentem stupor, quis faciem rubor inuaserit, ipse perpende. Idem profectò etiam-num quoties repeto, aduertóque, inuadit. Agnosco nempe quàm sim non dignus bonitate illa immensa, qua sic in me propensus es: quàm impar illi muneri, cui tu me parem pro inexhausto in me affectu existimasti. Quid putas-verò animi sit, aut effari quid valeam, cùm tu hac tua beneficientia sic me pergas obruere, vt nullam ampliùs eloquendi facultatem reliquam facias. Ipsa quoque res de qua agitur, putas-ne eiusmodi est, vt ad ipsam consilium afferre expeditum possim? an-non ipsam admittere fidentis nimiùm, nec satis conscij quid vires ferant, animi est? an-non reiicere fastidiosi, ac fortè diuinæ, tuóque vtenti ministerio dispensationi aduersantis? Ecquid proinde mihi sit tutius, dum teuereor tacitus voluntatem erga me tuam, animom ita comparare vt neque affectando, neque recusando laborem, Numini committam vt prouideat. Ipsum; tibique, & aliis ea consilia suggeret, quæ & gloriæ suæ, & meæ saluti esse agnoscet conducentiora. Vale ô DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Non. Mart. M. DC. XLIV.

EIDEM.

NOn potui profectò non mouere me, qui te permouit nuperus dolor. Qui enim exopto nihil magis, quàm videre te vt rebus florentem, valentémque prosperè; ita præsertim serenitate, tranquillitatéque animi fruentem; quàm, putas, ab iis metuo rebus, quæ conturbare statum hunc possunt? Quam verò magis metuerem nisi perspectam satis haberem, & generosam indolem, & sapientiam, qua prouides, ne sis casibus humanis inferior; ita sit nimirùm, vt concuti quidem, quod hominis est, at non deiici, quod Sapientis est, valeas. Et humana certè imbecillitas vix patitur quemquam eò perfectionis assurgere, vt non primo eorum aspectu moueatur; at sapientia tamen sic animum regit, vt illicò factam commotionem sedet. Ostendit nempe humanos casos esse quasi μορμολύκια, ad quorum aspectum paoitare procliue sit; verùm id esse inter sublimia, vulgariáque ingenia, quod est inter viros, pueróque discrimen. Vt enim pueri nunquam satis aduersus terrorem firmantur, neque animi satis habent, vt personam detrahant; Viri autem, qui nôrunt esse inania terriculamenta, neque subesse quidpiam laruæ, quod meritò metum incutiat; paoore statim eximuntur: sic ipsa è vulgo ingenia ad omneis casus percelluntur, neque vnquam satis vel audent, vel possunt quid iis subsit, aut non subsit discernere: quæ verò sese sic euexerunt, vt mortalia omnia

omnia tanquam ex alta arce despiciant, nôrunt laruam esse quidquid territat, ac nihil veri mali, quod iure perturbare possit subtendi. Hinc, quia quidquid in iis est mali, non te, sed opinione constat, id imprimis curant, vt sanas de rebus opiniones habeant, congruáque ipsis pretia statuant; quod nisi quis fecerit, degere imperturbatus non possit. Non sanè, quod apud eos homines, quibus-cum versamur, non interdum viri commodi persona geri possit, aut debeat; sed quòd sit longè aliud reuerà, ac intra pectus affici, aliud sese eum exhibere, quem talem videri intersit. Nempe videri iracundum, miserabundúmque sæpe expedit, licet improbum castigare, & subleuare miserum, absque commotione interna sufficiat. Sed nôsti ipse meliùs omnia, insinuasséque satis est; quod ipse penitùs peruideas. Tu temet proinde ipsum consule; &, quod teuerà generosum, etectúmque tuum decet animum, præsta, ac tuere te semper his superiorem casibus, téque maiorem reputa, quàm vt succumbas molestiæ, aut inutilis te mœror conficiat. Vale potiùs, OPTIMA PRINCEPS, qui Præsidium es, & Decus meum dulce. Parisiis, v. Eid. Mart. M. DC. XLIV.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

PAuca pro multis, mi NEVRÆE, sed duo nempe verba sufficiunt, admiratio, & gratitudo. Quippe rapit me in admirationem tua illa Phocæ descriptio, adeò accurata; atque elegans, vt videre rem videar; & gratias habeo vberes (quales profectò debeo) pro ipsa mecum communicata. Optandum, vt sæpiusculè tibi ingeratur occasio conscribendi similia; quando ea tui styli fœlicitas est, vt nihil non graphicè exhibeas; & dum verborum proprietas, collocatióque cum varietate, delectúque rerum contendit, inexhausta interim quadam dicendi vbertate exundes. Delectauit mirificè descriptionis lectio, & Abbatem nostrum, illum virorum optimum, & Puteanos fratres cum toto consessu, è quo tuos Bullialdus fuit. Visa res illis fuit digna, quæ insereretur in Piscium historiam, ipséque excepi, si Aristoteles tam eorum quos descripsit piscium, quàm tu huiusce αὐτόπτης fuisset, non fuisse futuram Athenæo ansam iocandi ob res illi incompertas. Salutem tibi nunciat Bullialdus, fœlix iam ob Typographi operas gnauiter resumptas. Commisi ipsi quas copiosas Dantisco habui literas, ob obseruationes Eclipseon, quarum mihi fuit facta illeinc copia. Ex Hollandia nihil adhuc habeo. Hac in Vrbe res literaria nihil, quod sciam, noui profert. Arnaudus Doctor Theologus à Cancellario accersitus, iussus est nomine Reginæ Romam quam-primùm concedere, rationem libri illius sui *de Communionis frequentia*, coram Pontifice redditurus. Vale, & Senem optimum meo nomine plurimùm saluta. Parisiis, v. Eid. Mart. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

QVod malè fueram ominatus te Arelatis teducem, Massiliam quoque concessurum. Nihil verò mirum, si vbique tibi pro votis omnia succedant, cùm hoc vnum in votis sit, vt tranquillitatem vbique stabilias. Nihil mirum, si omnium tegas animos, si omnium mulceas pectora, cùm ministrante arma furore, facibúsque, & saxis iam volantibus, oboriti nemo, conspicique valeat, vt dignitate, & sanguine, ita meritis, & pietate grauior. Ac optumum quidem Campinium tecum conspirate mihi in confesso; potésque sanè id, quod facis, fidum Achaten dicere; sed interim tameo bonitatis est tuæ, quòd, dum ob rerum prosperè gestarum gloriam demetis, ipsum ita in partem voces. Is tecum haud-dubiè insignem commuoicauit imposturam, qua euincere Aothor studuit, vt illom inde abduceret; nescimus verò tibi-ne simul parcere satis voluerit, ac ob rumores potissimùm, quos (ipso forsan ventilante) inaudimus isteic respersos. Quàm es portò fœlix, cui tot, tantisque districto negotiis, graues ijcasus, quos literis insinuasti se ingerunt; & semper nihilominùs animum inuictum, & infractum geris. Macte esto, OPTIME PRINCEPS; præbes te quippe hac ratione dignum Deo spectaculum, quale Seneca Virum fortem cum mala fortuna compositum dicit. Hac vna re sanè euades te maior, si teipsum, hoc est, humanam imbecillitatem superaueris, non passus, putà, animum ob hæc humana deiici, aut ignauè languescere; sed generosè temer obfirmans, vt ipsum non modò tranquillum, sed & alacrem tuearis. Et, si quidpiam quidem prodesset dare se angori in prædam, tolerabile forsan foret labi animum sinere; cùm verò id nihil sit aliud, quàm malum malo aggerere, quid fieri possit laudabilius, quàm sic regere animum, vt quo par est pede consistat, neque imbecilliter demittatur. Res ardua, paucisque concessa; sed videlicet vera Virtus res vulgaris minimè est, Heroicæque est indolis difficultates perrumpere, & ad fastigium contendere, de quo attingendo vulgus iners, & minima quaque occasione animos despondens, ne cogitat quidem. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XV. Kal. April. M. DC. XLIV.

EIDEM.

VEnerant Eidus Martiæ, cùm Arelatem postridie discessurus, id ipsum tuis literis significare dignatus es. Spes est, vt Deo beoè iuuante, confecta ex voto negotia illa fuerint, quæ vt eam in Vrbem tedires fecerunt. Isthæc, qoa hæc perscribo, dies, duplici sacra nomine (vt putà, qua Christus Servator vitam mortalem induere, exuerèque voluerit) attulisse iis debet finem; quare, & iam voueo faustum reditum, proximósque dies vt festos, sic

sic faustos. Ipsos, vt opinor, transiges Salone. Faxit Deus ter-Optimus, vt concinenter illud Ecclesia *Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea*; ipse pleno exultationis, lætitiæque corde illi accinas הללו יה. Cæterùm, cùm per hosce dies eximium Capellanum leui inualetudine laborantem inuiserem, is significauit non nescire se quid nomine meo postulatum foret. Ipse obstupescens, quia neminem alium, quàm optimum, fidissimúmque Abbatem Campinium (& præclaro quidem Victoriano volente) conscium feceram; ecquo-nam, inquam, id nôsti modo? Apud amicum, inquir, versabar cum superueniens Sant-Angelus, vbi fortè fuit de te facta mentio, quid actum fuisset verbo nos docuit. Tum ego, tuam erga me beneuolentiam exaggerans, quid Chauinius in tui gratiam apud Cardinalem egisset exposui. Ille verò non puto, inquit, inde resciisse Sant-Angelum; sed ex Reginæ potius ore, qui-cum rem fortè potuerit Cardinalis communicare. Er consertis subinde variis de negotio sermonibus, Patere, inquit, tibi sim author, vt optimum Principem tuum, quando rem seriò exoptat, roges, dignetur ipse ad Reginam, Cardinalémque literas dare, quibus feruorem suum restetur, & quis Vir sies, explicet, ac simul destinare alias ad Condæum Principem velit, quæ eum animent, vt opus promoueat, amoliatúrque obstacula; siquidem prouideo fore, vt res stet & optimi Principis fide, & præsidio Viri in Aula potentis. Idem penè censuerat optimus Abbas Campinius; ac nisi tem vellem ad te scribere, receperat se ad fratrem scripturum. Itaque facio vtrique satis, dum candidè hæc ad te scribo; sed nempe quasi historiam nudam, &, quòd te celare nihil debeam; alioquin enim neque consilium, neque precationem adhibeo, qui expero potiùs, vt illud duntaxat, quod Spiritus tibi Diuinus suggesserit, agas. Quinetiam cùm id totum fuerit cum præclaro Abbate Victoriano communicandum, assensi, cum censuit nihil esse necesse machinas nouas adhibere priusquàm grauius quid ingruat; illustrem enim Chauinium videri hactenus prouidisse. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. April. M. D C. XLIV.

Viro Clarissimo, Sapientissimóque IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleωs Scabino*,

PETRVS GASSENDVS S.

EA sanè fuit, Vir Sapientissime, humanitas erga me tua, vt grates dignas persoluere non sit omninò opis meæ. Vocasti nempe ipse me in partem amicitiæ, quam ego potiùs ambire debui, ac vltrò simul donasti ea, quæ exigere probibuisset pudor. Decet proinde, vt non sis minùs in ignoscendo liberalis, quàm in præoccupando fueris; & agnoscendi impotentiam, quam fecisti ipse in me, non mihi vertas vitio, sed tibi-inet ipsi condonandam putes. Quin etiam, quòd tardè rescribam venia deberur, quòd tardè prorsus literas tuas acceperim, quippe duos prope menseis cum semisse, ex quo es dignatus ad me scribere; subéstque, vt ipsum quoque excusationis partem faciat, nisi tibi hac occasione satis copiosè respondeam; quando præstare censeo, vt pauca potiusquàm nihil dem, ne ea, qua tenearis par est, exspectatione diutiùs frustreris.

Gratulor, quòd potueris tot illas Fixas priùs inuisas in Aquario sic peruidere, vt factum tibi satis putâris in dignoscendis iis quinque, quas optimus Vir pro Erronibus circa Iouem habuit. Quod ego certè de quinque Stellis pridem perspectis rem exposuetim, fecit conditio, & Stellarum, quas ille dixit se *Mediceis* multò maiores inuenisse, & Telescopij, quod vt ille nouum, insolitúmque deprædicauit, sic visum fuit posse huiusmodi esse, quod prospectu foret duorum, aut trium graduum; alioquin profectò taleis ipsi visas, qualeis tu posteà, summa haud-dubiè sagacitate, & diligentia obseruando detexeris, satis insinuaui, cùm adieci Iouem esse potuisse inter alias solo Telescopio conspicuas; eamque cum Ioue ac inter se dispositionem obtinenteis, quæ exhiberetur in Diagrammate; vnde & exempla similium configurationum adscripsi. Ex diebus secunda, quartáque Septembris, quibus ipse Iouem vidisti in eadem Aquarij regione, in quam post menseis quatuor redierit, adnotata mihi solùm est secunda, de qua in Aduersariis habeo sic, *Hora quarta vespertina cum semisse, priusquàm nubila occultarent Iouem, visos fuisse Mediceos quatuor, duos ad Ortum, propiorem distantem ab illius margine diametris* $2\frac{1}{2}$ *remotiorem diametris vndecim, duos ad Occasum, propiorem distantem diametris similiter* $2\frac{1}{2}$. *remotiorem, qui & omnium maximus fuit diametris quatuor*. De diebus 22. eiusdem, deque 26. Octobris nihil habeo, tametsi non desit de circumstantibus aliquid. Gratias verò interim habeo pro communicata illa in certas horas euariatione.

Debeo porrò ingenteis quoque pro adeò egregio Solis Schemate, in quo aliquot maculas, faculásque appinxisti: lætórque te & obtinere egregium adeò Telescopium, & methodo vti, quæ videatur longè quàm Scheineriana facilior, & pollere non modò visu, qui possit sanè haberi Lynceus, verùm etiam manu adeò eleganti, vt depingi nihil accuratius possit. Facit hoc certè, vt non modò consentiam, sed quantum licet etiam exhorter, vt quem ego *Selenographiam* affectaui, ipse perficias; siquidem, cùm mihi pingendi ignaro vtendum aliis fuerit manibus; potes tu rara fœlicitate tuis-met vti, & pingendo, &, quod maximum, æri incidendo. Et quantum quidem ego perfecerim, vt agnoscere valeas; mitto ecce icones duas, alteram Pleniluniij, alteram *τῆς διχοτομίας* seu Quadraturæ posterioris, cuiusmodi solas incisas, excusásque habeo; cæteris affectatis quidem, sed neque incisis, neque, vt coniicio vnquam incidendis.

Manum

Manum in vtraque agnoſces egregij Pictoris, cælatoriſque Cl. Mellani; niſi quòd cùm oblitus fuerit apponere maculam pertenuem, quæ eſt ad limbum orientalem, prope aliam maiuſculam, fitque perſæpe inconſpicua, ipſe calamo, nec benè appoſui. Quod ex Icone Plenilunij decerptum eſt, conſpectum nihil turbat; quando ad eam partem nihil inſigne conſpicitur. In alia quidpiam eſt turbatum prope ipſam διχοτομίαν: ſed agnoſces fuiſſe vitium excudentis. Saniores mitterem, ſi ad manum forent; ſed aliæ prorſus nullæ ſunt, præter vnam quandam Plenilunarem, imperfectiorem; quales verò cumque ſunt, mitto, quoniam non hæreo, quin ſis ipſas iucundiſſimas habiturus. Quod ſupereſt, quoniam in Peireskij Vita quid de variis Selenographiæ vſibus concepiſſem, legiſti; nihil eſt, quod hoc loco ſubiiciam.

Quas obſeruatas à te cùm Solis, tum Lunæ Eclipſeis deſcribis, obſeruare quoque mihi contigit; quare & non parùm obſtrinxiſti me, cùm me tuarum obſeruationum, quas poſſem cum meis conferre, eſſe participem voluiſti. Solaris anni 1639. diei primæ Iunij, fuit obſeruata Aquis-Sextiis, vbi & cœpit hora 4. cum min. 44. Finem obſeruare non licuit propter ſuborta nubila; cum hora 6. min. $35\frac{1}{2}$ non deficeret ampliùs, niſi vnus digitus cum min. 26. Sed interim ex adnotatis tam ante, quàm poſt medium, Phaſibus 57. ratiocinatus ſum Finem contigiſſe hora 6. min. 46. ac Medium proinde fuiſſe hora 5. min. 45. exſiſtente tum maximo defectu digit. 8. & min. proximè 13. Prætereo autem Eclipſin cœpiſſe infernè & ad dextrum reſpicientium Solem in diſtantia à perpendiculo grad. 60. ſecundum Solis marginem, & defectum increſcentem digitorum 6. fuiſſe exquiſitè ad dextram; defectum decreſcentem iterùm 6. fuiſſe exquiſitè ſurſum. Eclipſis autem Lunaris anni 1642. ac diei 15. Aprilis manè obſeruata fuit in hac vrbe, vbi & contigit illius initium hora à media nocte o. min. 10. Totalis obſcuratio hora 1. min. 11. Recuperatio luminis hora 2. min. 47. Finis hora 3. min. 48. Ita porrò fuit nobis quoque euanida Luna ſub medium Eclipſeos, vt ne vllum quidem veſtigium illius apparuerit, niſi quibus fuit acutiſſimus viſus. Eclipſis verò anni ſuperioris, ac diei Septembris 27. obſeruata fuit partim in hac vrbe ab egregio Viro Iſmaele Bullialdo, cuius iam Aſtronomia Philolaica ſub prælo verſatur; tum à me quatuor ab hinc leucis Gallicis ad ortum, quo nimirùm diſceſſeram, vt ex loco edito, quid in Sole occidente, & Luna per Eclipſin oriente contingeret, obſeruitarem. Obſtitere nubes ad vſque beſſem, dodrantem-ve Eclipſeos; ſed præter tamen aliquot Phaſeis ante finem obſeruatas perſpicuè demùm contigit Finis, illi quidem hora 7. min. $59\frac{1}{2}$ ex altitudine Ariadnes 30. grad. min. 54. Mihi hora 8. min. 1. ex altitudine cinguli Andromedæ 38. grad. min. 15. vel hora 8. min. 2. Ex altitudine Lucidæ Arietis 21. grad. min. 5. & extremæ in ala Pegaſi 33. grad. min. 5. Quæ quidem cenſui commemoranda, vt tu quoque poſſis obſeruationum noſtrarum cum tuis inſtituere comparationem.

Et vt totidem communicem alias, En tibi ex Solaribus præter duas quaſdam typis mandatas, alteram anni 1621. ac diei Maij 21. alteram anni 1630. ac diei Iunij 10. En, inquam, aliam obſeruatam Diniæ anno 1633. ac die Aprilis 8. non quod ſpectat ſanè Initium (illud enim mihi nubes inuiderunt) ſed quòd ad Phaſeis 27. acceptas partim ante Medium, partim ante Finem, qui cum contigerit hora 5. min. 45. ratiocinatus ſum ex Phaſium collatione contigiſſe Initium hora 3. min. 40. ac Medium hora 4. min. $42\frac{1}{2}$ cùm foret maximus defectus digitorum 8. min. 18. Non tacendum verò fuiſſe tunc in Sole tergeminam maculam, præter duas alias minutulas, quæ occultari cœperit creſcente defectu digit. 7. & deſierit emergere decreſcente defectu, digit. 7. min. 42. idque diſtando tunc à centro Solis verſus Auſtrum partibus Sexageſimis Diametri eius 21. Cùm & primum apparuiſſet die menſis primo, & viſa poſtremùm deinceps fuerit 15. Ex Lunaribus duæ poſtremæ ante illas tuas, obſeruatæ fuere. Altera anni 1638. ac diei Decembris 21. manè, Diniæ, vbi contigit illius Initium hora à media nocte o. min. $36\frac{1}{2}$ ex altitudine Aldebaræ ad occaſum grad. 49. min. 18. vel hora o. min. 37. ex altitudine Capellæ grad. 71. min. 29. Et poſt Phaſeis 34. Totalis obſcuratio hora 1. min. 38. ex altitudine Arcturi grad. 39. min. 21. vel hora 1. min. 39. ex altitudine Sin. Pedis Orionis grad. 26. min. o. Emerſio prima hora 3. min. $13\frac{1}{2}$ vel 14. ex altitudine Hum. dextri Orionis ad Occaſum grad. 30. min. 32. & poſt Phaſeis 38. Finis hora 4. min. 14. ex altitudine eiuſdem grad. 20. min. 3. Singulare autem fuit, quòd dum penumbra occuparet adhuc marginem Lunæ occidentalem, orientalis è regione occuluerit Stellam quæ eſt in extremo pede Caſtoris, antecedit-ve aliam in pede præcedente Geminorum, idque alto eodem Humero Orionis grad. 15. min. 54. Ac proinde hora $4\frac{1}{2}$ min. 37. Altera anni 1641. ac diei Octobris 18. & Pariſiis quidem, vbi tamen non licuit præter paucas Phaſeis niſi ſolum Finem videre deducer éque ex ſola Lunæ altitudine (nullis comparentibus Fixis) ipſum contigiſſe hora 8. min. 50.

Quòd de occultatione Saturni à Luna anno 1629. ac die Iunij 19. à te ſubiungitur, poterit conferri cum excerpto illo ex literis ad Keplerum meis, quod vnà cum Mercurio in Sole viſo editum fuit. Supereſt, vt ſi quid me velis, quod præſtare meæ facultatis ſit, libertate ſumma perſcribas. Sic enim velim habeas, eſſe me eum, qui, vt amicitiam vltrò oblatam exoſculor, téque ex animo, affectúque pleno complector, ita ſim perpetuo maximi facturus, poſſe quopiam obſequio illam, qua me proſequeris beneuolentiam demereri. Salutem tibi nunciat memoratus ante Bullialdus, non omiſſurus in ſuis illis Aſtronomicis Tabulis quas tuas cum ipſo communicaui Obſeruationes, ad eliciendum Meridianorum longitudinis-ve diſcrimen, Dantiſcum, & Pariſios inter

Quæso verò si inter te, & eximium illum Eichstadium necessitudo intercedat, salutem illi dicere nomine meo plurimam velis; ac sponsorem præstare te gratitudinis erga illum meæ. Vale. Parisiis, VII. Kalend. April. M.DC.XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

EX literis optimi Campinij ad te Arelaten pergentis didici te ea in Vrbe per dies festos adfuturum. Conieceram fore, vt eos Salone cum familia exigeres: sed vbicunque exegeris, vtinam prosperè, suauitérque. Credere par est Solem isteic vernantissimum affulgere; quando heic illucere serenior, gratiorque non possit. Cœpit hæc constitutio cum ipso Æquinoctio; neque arbitror tempestatum fineis fuisse vnquam adeò exquisitè compositos ad præscripta Astronomorum. Scilicet pluuiæ, nubila, niues, frigoráque hiberna, quæ donec Sol versatus est in toto Piscium signo, viguerat, excessere cum Piscibus, móxque ingresso in Arietem Sole, successit verna temperies, qualis Mundo nascente fuit, si verum sit quidem, quod plærique volunt, Mundum conditum occupante Sole Arietis initium,

Non alios prima nascentis origine Mundi
Illuxisse dies, alium-ve habuisse tenorem
Crediderim. Ver illud erat, Ver magnus agebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri.

Ita nimirùm Poëtarum Princeps; tametsi non desunt qui floribus Vernis præferant fructus Autumnaleis; & Mundum Autumno creatum probabile facit Hebræorum annus, quem nihil necesse fuerat iubere instituendo Pascha deinceps inchoandum Verno Æquinoctio, Plenilunio-ve mox insequenti, si id quidem initium prius, & ab ipso Orbe vsque condito fuisset. Verùm hæc ipse præclariùs nôsti. Vale semper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, Kal. April. M.DC.XLIV.

Clarissimo Viro, CASPERIO GEVARTIO, *Scribæ Ciuitatis Antverpiensis Primario*,

PETRVS GASSENDVS S.

AN-non par est, Eximie Vir, te, ex tempore illo tanto, quo nullas ad te dedi literas, oblitum esse nominis mei? Ipse quidem tuam illam raram aduersum me beneuolentiam ex animo nunquam deposui; at debui sanè præterea adhibere affectus mei crebriorem significationem. Nam quòd per nostrum VVendelinum, optimum illum scilicet, dictam aliquoties salutem voluerim, id negligentiam in exarandis paucis versibus non excusat. Benè interim mihi vertit, quòd de tua eximia humanitate non diffido; ex ea quippe quam non promereor, quamque tamen efflagito, consequuturum me veniam spero. Cæterum quod iam torporem excussit, Exemplum fuit per-egregiæ optimi VVendelini *Eclipsigraphiæ*, quod Religiosus eruditúsque Franciscus Nizeronus ex Minimorum ordine non priùs fuit nactus, quàm id Viro clarissimo Ismaëli Bullialdo Tabulas edenri Astronomicas, committi quidem, sed mea manu voluit. Ipsum scilicet cùm percurrerem, animaduerti rem mihi longè cognitu iucundissimam, Antoninum tuum sub prælo versari. Et quia nôram præclarum virum Ægidium Menagium, qui in eandem curam dudum incubuerat, cuíque ego spem pridem editionis huius tuæ feceram, rem quoque gratam habiturum, idcircò cum ipso eam communicaui. Is verò lætitiam testatus, declarauit se abdicasse institutum euulgandarum in eum authorem coniecturarum, ex quo nuper prodiit editio Anglicana Casauboni, qui earum partem maximam MSS. variis, quibus ipse fuerat destitutus, comprobauit. Adiecit nihilominùs superesse adhuc circiter viginti ab illo intactas, eásque tibi per me offerri perquàm gratiosè voluit; vt, si qua ratione probares, iis pro libitu vtereris. Egi ipse gratias tuo nomine, significandámque ipsius in te propensionem recepi. Itaque hoc est, quod iam præsto. Tu præscribe quod factum voles. Si putes enim te posse rem habere satis tempori, vt eam expendas, & si quid fortè tanti sit, ad calcem apponas, dabo operam, vt breui accipias. Quod ad VVendelinum Epistolium do, curabis, sat scio, volentissimus, vt in ipsius perueniat manus. Vale singulare Literarum Decus. Parisiis, postridie Kal. April. M.DC.XLIV.

Admodùm Reuerendo, & Clarissimo Viro GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVonam in censu haberes me, Præclarissime VVENDELINE, si ad Geuartium tuum scribens, non adderem saltem ad te verbulum? Accepit singularis, & Religiosus Vir Franciscus Nizeronus Minimus eximij illius tui *de Eclipsibus* operis exemplum, & tantam in eo mei nominis mentionem factam conspiciens, voluit ipsum quidem cum clarissimo Bullialdo, sed mihi nihilominus non inuisum communicari. Ego itaque, occasione memoratæ tibi editionis librorum Antoninianorum, quam Ocellus ille bonarum literarum apparat, ad ipsum scribens ansam arripio destinandi simul ad te Epistolium, cui prolixam sanè Epistolam debeo. Quippe non possum vnquam satis, quas debeo gratias commemorare ob affectum erga

me

me tuum (ita tacere de me non potes) necnon teneor aliquid tecum conſerere de opere, cuius cauſá refers tam egregiam laudem. Sed nempe ſperandum eſt mihi, quovſque licuerit vberiùs totum librum pellegere, qui nondum eſt mihi, niſi curſim viſus, aut Bullialdus mentem aperuerit, cui haud-dubiè nobilis illa Eclipſeon congeries erit vſui in ea quam molitur ac ſub prælo haber, *Philolaica Aſtronomia*. Hoc ſolùm iam poſſum innuere, eſſe quòd ſummopere mirer inſignem diſcrepantiam noſtras inter obſeruationes duarum nuperarum Eclipſeon, quæ heic, iſteícque fuere per-actæ. Nam ſi finis quidem poſtremæ ad 27. Septembris ſuperioris diem contigit vobis adeò præcisè hora 8. aut tertio, quarto-ve ad ſummum minuto prætereà, quî fieri poteſt, vt idem nobis eadem hora contigerit, quadrante horæ circiter remotioribus in Occaſum? Bullialdo nempe in hac vrbe contigit ipſa hora 8. ne integro quidem ſemiminuto minus ex altitudine Ariadnes 30. grad. min. 54. Mihi verò Sucij, quod in Ortum diſtat decem proximè Italicis milliaribus, hora 8. cum ſeſqui-minuto aut minutis duobus. Quomodo verò altitudo trium diuerſarum Stellarum, quam continenter venatus ſum, facere mihi ludum potuit? Fuit enim Lucida Arietis alta grad. 21. min. 5. vnde prodit hora 8. min. 2. Extrema alæ Pegaſi grad. 13. min. 5. vnde hora 8. min. 2. & cingulum Andromedæ grad. 38. min. 25. vnde hora 8. min. 1. Quomodo aliunde Agarratus meus obſeruans Rarzi in eodem proximè mecum Meridiano, ac in latitudine obſeruata 49. grad. 18. min. adnotare quoque eandem horam potuit, & ex altitudine præſertim eiuſdem Stellæ Arietis 21. grad. 10. min. Vnde prodiit illi, ſicuti & mihi hora 8. min. 2. Et ſi finis antecedentis ad XIV. Aprilis anni M. DC. XLII. contigit vobis, aut hora 16. min. 2. ex horologio, aut hora 15. min. 41. ex culminatione capitis Ophiuchi poſt minuta 4. quî fieri poteſt, vt idem nobis contigerit non hora 15. min. 23. vt tu ſupputas, ſed hora 15. min. 51. ex altitudine marginis Lunæ inferioris gr. 12. min. 30. aut ad minimum, & tutiùs quidem, hora 15. min. 48. ex ſerie altitudinum Arcturi antecedenter obſeruatarum? Siquidem etiam, cùm ſupereſſet vnus tantum digitus, interlucens Arcturus fuit adhuc altus gr. 42. min. 0. vnde hora 15. min. 42. Et cùm ſupereſſet adhuc ferè ſemi-digitus, altus fuit gr. 41. min. 12. vnde hora 15. min. 46. Ego certè planè cæcutio, cum de tua ſolertia, induſtriáque non dubitem, & non videam tamen quî potuerint imponere variorum Aſtrorum altitudines conſentientes. Sed de his quidem per otium plura: nam & deſtino ad te mittere, ſi putes quidem è te fore, appulſus Lunæ aliquot ad Fixas aliquas inſigneis, vt poſſis ad ipſas vberiùs explorare Tabularum fidem. Vale intereà, Inclyte Vir, cui multum mea Dinia (imò & tota Prouincia) ego verò plurimum debeo. Dabam Pariſiis, poſtridie Kal. April. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

FAcile ſanè coniectu eſt, quid rerum euenturum ſit, quocunque intuleris pedem. Scilicet vbique id exſequeris, quod conceperis animo; Deúſque ſemper conſilia tua, vt quæ, niſi eius auſpiciis, non ſoleas inire, fortunat. Intererat publicæ pacis, cui inceſſanter aduigilas, vt Ciuitatum principum, qui tuo è nutu penderent, moderatores crearentur. Id verò nunc demùm aſſequutus es, exturbatis factionibus, & prouidentia peruigili, & diligentiâ indefeſſa. Vtinam, ſi qui adhuc ſunt tuæ bonitatis immemores, ſua demum ſponte reſipiſcant. Quod & liuorem aſpernaris, & calumniam floccifacis, rem vt indole generoſa, ſic tua virtute dignam præſtas. Quippe grandi paſſu incedens, eſt cur, vt moloſſus ſuo robori fidens iſtorum quaſi occurrentium catellorum inſultus contemnas, factúſque ſublimis, vt Luna, ipſos vt nequicquam latranteis deſpicias. Deo commiſſam ſibi vindictam volenti obtemperas volens; ipſe ergo vindex inimicos tuos pedum tuorum ſcabellum ponet. Hoc habet virtus ſua mole ſtans, vt quaſi rupes inconcuſſa prauorum minas non extimeſcat, quæ videlicet quaſi fluctus, dum allabuntur, colliduntur. Perge itaque Heroico gradu, ſicque ſemper te compara, vt tametſi fractus illabatur Orbis, ipſæ te ruinæ impauidum feriant. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, VI. Eid. April. M. DC. XLIV.

EIDEM.

REſcieram ex aliis, ac indigitaram ſuperioribus literis, quod ipſemet dignatus es nuperis tuis ſignificare. Quàm ſæpe verò, putas, ſubiere, dum te cogito, illa carmina,

Quæ non ſeditio, quæ non inſania vulgi
Te viſo lenita cadat? quæ diſſona ritu
Barbaries Medi, quam non reuerentia frangat?

Scilicet quocunque aduentas, quaſi Sol quiſpiam exoriris, caliginémque turbarum omnem, ſi quæ ſit ſuborta, momento diſpellis. Quod iſteic autem aliquantiſper, compoſitis licet rebus, commoraris, paterni ſanè affectus eſt; ſic enim concordiam, quam non ſine quodam labore parturieris, tanquam prolem foues, donec adoleſcat. Cogitas ſubinde vniuerſam illam maritimam oram luſtrare, tuáque præſentiâ, quâ eſſe vallum non poſſit tutius, communire. Hoc verò prouidentiæ eſt, quam dicerem te eripere tibi, niſi ipſe ſolam agnoſceres tuam, quam aſſiduis laboribus tueris Prouinciæ quietem. Gratias ſemper habeo immenſas pro eo, quo me dignaris amore. Victorianum quidem Abbatem, quia tibi ſic viſum, conueni; ſed nempe duntaxat,

vt testarer me in eo assensu perstare, quem illi adhibueram opinanti nihil mouendum, nisi quidpiam grauius vrgeret. Sufficeret quippe quod foret à Chauinio iam præstitum, quódque præstari, ac veluti refricari per vices posset, maximéque si bonus ille in ancipiti statu pergeret, cùm si alioquin meliùs haberet, vti habere fama est, abundè, ac plus nimio foret fuisse me singularem adeò beneuolentiam abs te expertum. Vale modò, OPTIME PRINCEPS, Vale ô Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XVII. Kalend. Maias, M. DC. XLIV.

EIDEM.

BEatus es, OPTIME PRINCEPS, dum ratione temperas tœdium ex amicorum absentia, quam tuam Solitudinem vocas. Nam potest sanè dici solus, quisquis non habet qui-cum omnia, vt secum, loqui valeat, neque re minus solitarium hæc turba circumstantium reddit, dum absunt fida pectora, quàm olitorem sua olera, aut pastorem oues, dum socij non adsuot. Verùm quia ipse didicisti esse tibi instar mulrorum (videlicet perspectam babens humanæ vitæ conditionem, quæ stabile esse nihil patitur, capitáque etiam carissima pro varietate casuum abducit, idcircò beatum te habeo, quando germana hæc ratio est occupandi eos aditus, quibus fortuna tendere fœlicitati insidias solet. Heine est, cur gratias agere Deo immortaleis tenearis; quòd cùm ferè alij mortales degere secum nescij, magnam æui partem cum sui ingenti fastidio traducant; prouideris ipse maturè, vt possideres in teipso, quod dies nocteisque faceret breueis. Quippe iucundius nihil est, quàm animo esse ita comparato, vt neque aliorum comes, sis illis oneri, neque solus tibi-met ipsi; ac saltem licear dicere, tibi seu quiescenti, seu iter agenti nunquam iniucundam solitudinem, iniueundam sæpe societatem fuisse. Tritum est, quod Cato apud Ciceronem de Scipione maiore scripsit, dicere nempe eum solitum nunquam se minùs oriosum esse, quàm cum otiosus, nec minùs solum, quàm cum solus esset: sed vide, vt ille excipiat, *Magnifica verò*, inquit, *vox, ac Sapiente digna, quæ declarat illum & in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secum loqui solitum, vt neque cessaret vnquam, & interdum colloquio alterius non egeret. Itaque*, pergit, *Duæ res, quæ languorem afferunt cæteris, illum acuebant, otium, & solitudo.* Eo autem quàm præclarè Ennius illum cæterorum languorem apud Agellium expresserit,

Otio qui nescit vti, plus negotij habet,
Quàm quum est negotium in negotio.
Nam cuiquod agat, institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi, mentem atque animum delectat suum.
Otioso initio animus nescit quid velit.
Hoc idem est: neque domi nunc nos, neque militiæ sumus.
Imus huc, heinc illuc, quum illuc ventum est, ire illeinc lubet.

Incertè errat animus; præter propter vitam viuitur.

Sed ista nimis. Tu & fœlix Viue, & perpetuò Vale, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, X. Kalend. Maij M. DC. XLIV.

EIDEM.

DIuinæ sanè est prouidentiæ, quòd plærisque Viris non vndique bonis multa fœliciret eueniant; quasi ea cum actionibus, quæ proficisci ex virtute videri possunt, sint compensanda, at quæ insinuas, cum ad Diuinam quoque prouidentiam pertineant, ipse secus interpretor. Quippe author quidem non sum, vt timorem illum deponas, quo vt firmamento Christianæ Religionis perfectio stat, (iubemur nempe cum timore, tremotéque saragere vt tum etiam, cùm nihil esse prætermissum conscij sumus, nos inutileis seruos agnoscamus) Verùm quæ tua vota Deus sic fortunat, ad Populi potiùs tranquillitatem, quàm ad re spectant, quem Deus aliunde difficillimis, diuturnissimisque casibus exercet. Quare subesse non videtur, vt à prosperitate hac timeas, quam optare semper debes maximam; vtcumque pro tua pietate esse circa propriam expetendam ἀδιάφορος possis. Id age potiùs, vt cùm omnia ad Deum authorem retuleris, ipsum habeas instar optimi Parentis, qui habet figmentum, hoc est imbecillitatem humanam perspectam & facienti quod in se est, denegare gratiam non potest. Aggrauat semper corpus hoc, quod corrumpitur, animam; nihilque vnquam prorsus sincerè, & citra omnem ad nos respectum illius ergo agimus. At cum nôrit virium non esse nostrarum, vt omnem planè nostri amorem, hoc est, naturam ipsam exuamus; quid-ni satis æquus, benignúsque sit, vt præstantes quod possumus, quò ipsum quam-licet sincerissimè diligamus, non auersetur? Accessit hûc tandem eximius Bervilla, ac delectauit summoperè potuisse me non prorsus malè discessus illius conjicere causam. Gere modò semper incoctum generoso pectus honesto; pectus Principe, ac teipso dignum; vt quam es huc vsque laudem meritus, non tuearis solùm, sed etiam adaugeas. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Kalend. Maias, M. DC. XLIV

Erudito, & Amico Viro SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

VEriùs aliàs, mi SORBERI, nunc ne nihil rescribam, pauca accipe. Quod ais Dogma esse Cartesij, nullum dari Vacuum in rerum natura, exspectandum est donec demonstrârit; quippe id antiquum, sed nondum probatum, ac iis præsertim, apud quos

——Natura duabus
Consistit rebus, quæ Corpora sunt, & Inane.

Omnem materiam esse extensam, seu vt dicere illum

illum ais, eſſe extenſionem eſſentiam materiæ, ſuo quodam ſenſu verum eſt; at viciſſim omne extenſum eſſe materiam, non ſequitur. Ego certè duplicem ſoleo extenſionem diſtinguere, corpoream putà, & incorpoream; illam corporis, ſeu materiæ; iſtam ſpatij, ſeu loci propriam; vnde & moris mei eſt dimenſionum alias corporeas, alias ſpatialeis indigitare. Heinc cùm ille, vt ais, dicit vbicumque eſt ſpatium menſurabile, ibi eſſe corpus; vides quàm abſim, vt id concedam, qui fateor quidem omne corpus occupare aliquod ſpatium, omneiſque eius dimenſiones coæquari totidem ſpatij dimenſionibus; at non ſubinde ſpatium omne occupari à corpore; cùm ſeu corpus ſit, ſeu non ſit, & ſeu continuum, ſeu interruptum, ſeu quieſcens, ſeu tranſiens, ipſum ſpatium ſemper immobile ſit, & cum inuariatiſſimis dimenſionibus perſeueret. Quod ſubdis illum defendere ne Deum quidem poſſe inducere vacuum in rerum naturam, non ſatis perſpicio, quî adeo fidenter limites præſcribat Diuinæ virtuti; quaſi ea non poſſit quidquid eſt corporeum intra ædem hanc, in nihilum redigere, obſiſteréque, ne in vicem ipſius aliquid ſuccedat. Nam quod deſtruendo aërem deſtrui quoque ſpatium oporteat, nulla ratione euincitur; & quod interuallum inane inter ædis parietes menſurari non valeat, ipſa eſt concluſio, quæ fuerit probanda. De calore quod ſubnotas, diſtinctiunculâ ſolùm eget. Siquidem, cùm calor non ſit abſque motu corpuſculorum, quæ Veteribus fuere ſphærica, ſi ipſa quidem corpuſcula per inane abeant, aut in corpus incidant, quod non temerent, nullus erit calor; at ſi in corpus ſubeant, cuius parteis diſcutere, ſemouereque valeant; tunc calor erit aliquis; cùm is nimirùm aliud nihil ſit, quàm talis motus corpuſculorum, quatenus fit cum cohærentium inuicem partium diuulſione. Et quia iſta eſſe videtur generalis caloris notio, illi ſpeciatim additur ſenſus in Animalis corpore; quando talis partium diuulſio in eo fieri abſque ſenſione, hoc eſt perceptione illius non poteſt. Quamobrem erit quæſtio de Voce, ſi velis calorem ibi ſolùm eſſe, vbi eſt ſenſus, ſiue facultas partium diuulſionem percipiens; ſcilicet ipſe ex ſubiecto ſpeciali rem definies, alij generatim accipient. Quî fiat porrò, vt hæc diuulſio in Animalis corpore cum ſenſu quodam doloris ſit, natura facit, non ſumptorum ſeparatim corpuſculorum, ſed contexturæ, quæ eſt ex ipſis, quæque fieri perinde poteſt ex inſenſilibus ſenſilis, ac fit calida ex non calidis, humida ex non humidis; qualitatibus nempe ſubnaſcentibus ex habitudine complurium. Sed hæc ſanè nequeunt paucis explicari. Iſta dum ſcribo, nunciatur ecce aduentaſſe demùm Exempla meæ illius Diſquiſitionis. Id profectò appoſitè, vt poſſis optimo Curcellio ſalutem dicens, ſignificare. Tu optimè Vale, ac me ſemper ama. Pariſiis, prid. Kal. Maij, M. DC. XLIV.

Viro Doctiſſimo, Clariſſimóque ADRIANO HEEREBOORDO *Inclytæ Leydenſis Academiæ Profeſſori Philoſopho,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVo me rubore, dum tuam lego Epiſtolam, ſuffuderis, dicere promptum mihi non eſt. Quippe non modò amicitiam, quam meritò plurimi facio, vltro offerre dignatus es, ſed ea ſimul exhibuiſti beneuolentiæ indicia, quæ mereri me potuiſſe non ſentio. Nam quod habes quidem de aliquibus quæ excidere opuſculis; id tanti profectò non eſt; tuæque potiùs eſt comitatis, quòd meas nugas aliquid putes. Quocirca rem potiùs acceptam in verba de me nimis bona optimi Bornij refero; ſat enim noui quàm ille ſe continere potis non ſit, dum plenum amoris pectus efferueſcit. Vtcumque ſit, tametſi impar tuæ illi de me opinioni ſim; is ſaltem ſum, in quo ſis nunquam & animi erga te grati, & affectus reciproci candorem deſideraturus. Inaudij allatum eſſe in hanc Vrbem vnum, alterum-ve Exemplum editæ Louanij cenſuræ, quam commemoras in meam illam Epiſtolam de detectis recens circa Iouem Stellis, quamobrem, vel te monitore, dabo operam, vt quid-nam rei ſit cognoſcam: interim verò penè ſum certus, quinque illas Stellas eſſe Inerranteis; ac, niſi nudo viſu conſpicuas; quales indigitatæ ſunt, ſaltem (prout innui) ex numero earum quæ Teleſcopio ſolùm pateſcunt. Scilicet ex quo tempore habitæ in Planetis ſunt, Iouem circumire non ſunt deprehenſæ; quod vnum tamen ſuppetere Cenſori potuiſſe argumentum video. Perpendiculi inconſtantiam ipſe non aſſerui; ſed retuli ſolùm, ac neſcio an aduerſus illam plura à Cenſore dicta fuerint, quàm ipſe ego inſeruerim in alteram Epiſtolarum, quæ in Bornij noſtri manus peruenerunt. Vale, Vir Præclariſſimè, & qui tam ſponte amaſti me, ne deſine, quæſo, rogatus amare. Pariſiis, pridie Kal. Maias. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

QVanta ſit literarum tuarum ſuauitas, dicere quî valeam? Iis videlicet præcordia ſic tangis, vt ſentiendo quidem, ſed exprimendo impar ſim. Ecquæ-nam eſt verò hæc bonitas tua, vt affectum erga te meum, ardentiſſimum illum ſanè, ſed qui non alium quàm obſeruantiæ mereri poſſit titulum? Tu amicitiæ elogio, quaſi quæpiam foret conditionis paritas, dones; & quaſi id ſatis non ſit, etiam Petrum tuum amiciſſimum voces? Quid illud quoque, vt velut oblitus quod in me

habes imperij ios, & roges me, & non enixè modò, sed enixissimè etiam roges? Roges autem, vt impetres rem, tanto iure debitam, tantopere pronam, ac tui recordatio est; quam si velim deponere, deponat potiùs ignis calorem. Idem de Bervilla restatet, nisi tu ampliùs illum nosses, quàm vt me teste egeat, Vir sanè pretij ob excelsum candorisque plenum animum ingentis. Quàm dolerem porrò esse eum abs te, nisi & causam vtcumque nossem; & generosi animi tui vigorem perspectum haberem, & conscius forem eius lætitiæ, qua superesse isteic tibi optimum Campinium veluti exsultas. En reddetur tibi cum his literis Exemplum eius Disquisitionis, quam nosti me pridem adoersus Cattesij Metaphysicam instituisse. Mitto verò, noo vt in ea bonas aliquot horas perdas, sed ne quidpiam meum te lateat, maximéqoe, cùm inaudieris voluisse Hollandos ipsam euulgari. Pudori est solùm, vnà mittere, quod Typographi nomine præmissum elogium amici fecerunt. Sed ago nempe tecum simpliciùs, quàm vt aut quæram, aut velle videar gloriam quærere ex gloriæ contempto. Satis est, qualiscumque sim, non esse meum pectus tibi conuelatum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, prid. Noo. Maij. M. DC. XLIV.

EIDEM.

ID sanè verum, OPTIMA PRINCEPS, experiri oos rerum vices, quas ipse eximie declaras. Ecce enim Duces ad exercitus ex Hibernis iam eductos discedunt, ac repetunt Belgium, ex quo Heros ille Consobrinus tuus superiore anno spolia reportauit. Accipio quoque Hollandorum classem fore postridie comparatam, vt quo opus fuerit, statim aduolet; & Auraïcum Principem fuisse nudiusquartùs ad eam discessurum. Fortunet Deus omnia, vt fractis hostium animis, de pace ineunda serio cogitetur. Spes non est, vt ante Septembrim, qui Legati illius ergò conuenerunt, de ea disceptent, quippe quidquid iam agitur, vestibulum vix attinet; ingresúsque in adyta ab Æstatis fato momentum expectat. Heinc non hæreo sanè, quin cauere debeas à machinatione aduersus Prouinciam, cuius fuisti admonitus; siquidem, tametsi spes noo sit Hispano, vt si quam arcem inuaserit tueri illam diurulè possit; prouidet tamen rem opportonè eueniuram quo tempore, inclarescere, pondetísque ostentare plurimum possit; ac sit de compensatione potiùs, quàm de vindicatione agendum. Quamquam non sat video quî bene consultus aggredi rem ausit, cùm neque tuam sagacitatem, prouidentiam, animi magnitudinem, neque copiarum Naualium vim qua reprimi possit, habeat incompertam. Vtcumque sit, quia fieri potest, vt quasi in angustias actus, nullum non moueat lapidem; suntque aliunde res hominum infidæ, & alearum plenæ; ideircò tutius nihil est, quàm nullam vim hostium pusillam, infirmam-ve existimare. Quid ego tamen noctuas Arbenas? Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Maij, M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVòd nullas ad te literas ante octiduum dederim, in causa fuit rusticatio mihi tota bebdomade cum optimo Abbate communis. Ob eandem certè neque ille, neque ego vllas dedimus ad Campinium fratrem. Qood tu autem nullas abs te datas ob susceptum iter excusas, & nullas esse proximè dandas, ob suscipiendum occupas, id sanè est tuæ illjus singularissimæ comitatis. Scribere enim me ad te officij est, qood intermitti citra culpam non valeat. Te verò ad me scribere, bonitatis est, à qua abstinere citra excusationem possis. Sed nimirùm in te non est, vt euadas vnquam dissimilis tui; hoc est vt esse desinas Principum humanissimus, ac in me præsertim qui-cum agere effusissimo affectu cœpisti. Id mirè profectò etiam comprobat quidquid in tua reliqua Epistola est argumenti. Quippe id eiusmodi est, vt ne gratias quidem ausim agere, ne laudes agnoscam, quas commemorare sine pudore non sustineam. Quare neque erit, cur mihi vitio vertas, si dum ipse tibi in me commendando non temperas, & me neque tuum causati iudicium, neque meam ignorare imbecillitatem par est, planè ptorsúmque obmutescam. Vna est tua in me propensio, quam neque nescire, neque tacere vnquam liceat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Kal. Iun. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVì factum est, OPTIME PRINCEPS, vt cùm donec futurus esses in itinere, nihil literarum abs te exspectandarum præmonuisses, literas tamen Tolone transiens, ad me datas volueris? Scilicet tibi diem sacrum feriari solidum non licuit; nec de eo partem noo demere, quo ex insperato posses me beare. Itaque quam-maximas possum tibi grates meritò habeo, maximéque cùm argumentum literarum esse volueris id, qood circa Antipolin cui præsertim timeas, cepisti consilium. Ac suspicatus quidem fueram Tolonem esse, cui hostes inhiarent, sed est reuerà Antipolis expugnationi patentior, & vtcunque posset deinceps longè faciliùs recipi, parum id Hispanus curaret, si esset modò quod obtendetet, tum cùm vniuersè de rebus componendis disceptaretur. Timetur heic quoque, ne è Luxemburgo irruatur in Campaniam ob eas, quas illeic apparant copias Bekus, Lamboyus, & Verthius, Lotharingóque potissimùm, vt ferunt, suas collaturo, néque obtinente Engueoio quantum opus seu militum, seu Tormentariarum machinarum foret. Sunt tamen, qui putent eas copias euocatom iri in Flandriam; videlicet non moodò nostris oppugnantibus Grauelingam, qoo est ante triduum Caleto discessum; sed Hollandis quoque aliunde negotium facessentibus, quos nupertimæ literæ mox irrupturos perhibuerunt. Quàm intereà Classem nobis subministrant è regiooe Dumkerkæ est; obstitura ne Grauelingam aliquid subsidij prosiliat, quare & nescio, verum-ne sit, quod

quod ferunt diebus proximis prorepſiſſe illeinc, & lembulis quidem, homines ſexcentos. Vna ferè hoſtibus ſpes in ipſo eſt Piccolomineo, Equitatúque, quo pollet. Vtinam hanc quoque Deus ſic infringat, vt ſeriò deinceps de pace agatur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, III. Non. Iun. M. DC. XLIV.

EIDEM.

AN iſteic quoque frigus viget, quod fugari viſum, quo tempore feſtum ignearum linguarum illuxit, ab exactis tamen Octauis, quaſi poſt-liminio ſic redit, vt iam adhuc magna ex parte redintegratum perſeueret. Noſter certè exercitus, ex quo non pauci per æſtus illos interceptos ſiti perierunt, longè nunc abeſt, vt de ardore intolerabili conqueratur. Is, vt accipio, ex millibus Peditum quatuordecim, Equitum ſex reipſâ conſtat; ſuntque ad ipſum præterea ex legione Palatina deſtinatæ cohortes decem, aut Centuriæ, nauis, XXX. Facta eſt ſpes, vt Eidibus circumuallatio perfecta ſit, ac vrbs intra duos menſeis expugnetur. Vtcumque ſit labor præſertim futurus circa San-Philippeum propugnaculum; quod Vrbs non minus protegit, quàm ipſum tutelæ eſt Vrbi. Ferunt Piccolomineum tribus ſolùm milliaribus à noſtro eſſe exercitu, cui nihilominùs quâ terra, quà mari vberrimus ſuppetit commeatus. Scribebam nuper eſſe Hollandos in procinctu, vt aliquorſum nutu primo irrumperent: audio tamen nunc eſſe adhuc illos in eadem Liroyæ ad Moſam ſtatione. Lotharingus, diuiſis copiis, earum partem ad Bekum mittit, partem verò ad Bauarum, cui reſtitutus Thutennius Rhenum traiecturus breui perhibetur. Henricus Iulius Dux Lauemburgi pergere Oſnabrugum fertur, Imperatoris nomine, ſperatúrque proinde, vt Dux Longa-villæ Regis nomine eò breui contendat. Id vbi fiet, tum demum ſpes futuræ pacis firmior euadet. An quo iſta perſcribo die, Thomas Sabaudus exercitum in Mediolanenſeis educturus ſit, ipſe, quàm nos citiùs pernoſces. Pernoſti verò haud-dubiè fuiſſe Hiſpanum Venetis Cremonam oppigneraturum, ſi quam modò pecuniæ vim, copiáſque eorum impetraret, Mediolanenſeiſque id habuiſſe, quaſi indignum facinus, ac prætuliſſe pecunias ex ſeſe ipſis corrogare. Cætera nos longè remotiùs attinentia prætereo, vt Tranſyluano non omnia pari fœlicitate ſuccedere, & Koniſmarkium aliunde quaſdam Imperatoris vireis fregiſſe; Galaſium accurrere Dano Gottemburgum nunc obſidenti; & Torſtenſonum ab Iutlandia Cherſoneſo ſcilicet illa Cimbrica, non diſcedere; Anglum continenter eſſe in anguſtiis, ac eſſe præſertim, quod meritò timeat ab obſidione Eboracenſi. Ea etiam prætereo, quæ ad Aulam ſpectant, quæque ad heſternas Guebriani ad Deiparæ ſepulti ſolemneis exſequias; cùm quæ huiuſcemodi ſunt, par ſit omninò ex aliis te quàm ex me reſcire vberiùs. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, IV. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Ampliſsimo & Clariſsimo Viro CASPERIO GEVARTIO, *Scribæ Ciuitatis Antverpienſis Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

CVm ſim neſcius, literæ-ne, quas ad te, & ad VVendelinum Aprilis initio conſcripſi; redditæ tibi fuerint, ſuggero ecce alias, quibus te certiorem faciam iterùm, niſi editio Notarum tuarum in Antoninum ſit abſoluta, eſſe Viro clariſſimo Ægidio Menagio dignas notatu coniecturas, ipſi intactas Caſaubono; quas (noſſe modò deſideres) ſit tecum communicaturus. Hoc ſolùm te volo, ac vt ames me. Vale, ô eximium literarum Decus. Pariſiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo & Clariſsimo, Doctiſsimóque Viro GODEFRIDO VVENDELINO, *Paſtori Hercano, Condatenſi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVas nuperas dedi ad te literas, eæ deſtinatæ fuere Antverpiam ad eximium Geuartium poſtridie Kalendas Aprilis. Niſi eas fortè acceperis, iactura leuis, certus ſis modò eſſe ſemper me & animo grato, & affectu prono pro ſingulari, qua erga me es animatus, beneuolentia. Eam certè abundè es nuper teſtatus in eximio illo de Eclipſibus opere, cuius editionem gratulatus ſum, & de quo quæ plura iam dicam, non habeo; quando Exemplum curſim viſum meas in manus non recidit. Quia ſum verò pollicitus loca aliqua Lunæ ſingularia, exquiſitéque obſeruata, ex quibus poſſis Tabularum Lunarium fidem explorare; deſcribo ecce occultationem Quadrilateri Pleïadum, ad quam dum forem Aquis-Sextiis ante annos ſeptem, attendi. Deligo eam verò quòd videatur vna habenda inſtar plurium, ipſámque exhibeo, qualis tunc relata in Commentariolos eſt; quò minùs mirere, niſi ſupputârim omnia tempora, ſed quæ dumtaxat cognoſcere aliis tum curis diſtracto, ſat fuit. Cùm reſumpſiſſem porrò nuper in manus tuas literas ſuperiore Octobri datas, admonitus ſum, quod fueram oblitus, literas date Aquas-Sextias, vt impetrarem quam B. Marij ſcriptam per Dinamium popoſceras vitam: quoniam verò fecit abſentia Siſtaricenſis Epiſcopi, penes quem iam eſt Legendarium, ne ea vita exſcriberetur, mitto quod intereà excerptum ex vetuſto Breuiario eſt, ac literas ſimul, quas ad me ſcripſerant tùm Riantij Baro, qui Peireskio ex fratre Nepos, & in munere Senatorio ſucceſſor eſt; tùm Decormius Bereculius generalis, Primariúſque in eodem Senatu Regis Aduocatus, quos, vt exſcribi vitam illam procurarent, interpellâram. Cùm primùm ipſam, vti ſpero authoribus illis obtinuero, ad te incunctanter tranſmittam. Subiit aliunde cogitatio,

tatio, facturum me tibi rem gratam si exscriberem, & hac occasione ad te mitterem, quod collegi aliàs de Sanctis Ecclesiæ Diniensis Antistitibus, quorum meministi haud-dubiè reliquias à te pridem visas. Id scilicet, cum Atlanteo operis immensi authore communicare poteris; vt (si ita videbitur) Sanctorum quoque Præsulum nostrorum memoriam illustret. Rem aliàs coram pollicitus optimo Rosvveidæ non præstiteram, quoniam qua isteic fui Æstate, quem benè valentem reliqueram Iunio, cum in Hollandiam discederem, reperi defunctum cùm redij, Iulio. Tu VVENDELINE, æternùm Vale. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Fortassis Viri eximij Caramuel, atque Vanlangrenus suaue ducent cognoscere pro suo vterque instituto quam ad te mitto Obseruationem occultarum Pleiadum. Id si ita sit, haud-dubiè communicabis cum ipsis volens. Vale iterum.

Admodùm Reuerendo, Amplissimóque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, *Lobkovvitzio,*

PETRVS GASSENDVS S.

Legi, Vir Præclarissime, Censuram illam tuam mei qualiscumque Iudicij de Stellis circa Iouem visis. Perlensi verò inter legendum me factum obstrictissimum, reputauique non posse me absque ingratitudinis nota non respondere aliquid, & prouocatum potissimùm humanissimo illo Epistolio. Itaque gratias refero, non quantas debeo, sed quantas possum. Primùm, quòd ipse præoccupâris, ac adeò sponte, gratiosèque amicitiam obtuleris mihi expetendam, mihi requirendam. Deinde, quòd me iis elogiis, quibus prægrauet, exornaueris; quippe quasi amans iam me, licere putasti, si meriti quicquam in me foret, exaggerare. Insuper, quòd tenuem opellam sic tetractare fueris dignatus, vt integram denuò euulgaueris, ac pleniore etiam luce illustràris; & me ea ratione cùm religiosissimo, optimóque Rheita consetueris, vt ille nihilo me minùs habitutus sit obseruantem sui. Ad-hæc, quòd licet non agnoscam quî duo illa Theoremata descripto à me apparenti Stellarum motui aduersentur, id tamen, quod ex ipsis vrges, quódque cætera attinet, eiusmodi sit, vt comitatem suspicere, quàm regerere quicquam malim. Scilicet vice omnium argumentum vnum sat est, si quinque illi noui Errones Iouis Sidus adhuc circumstent, cùm nisi ita sit, mea coniectura semper perinde vigeat; saltem quod attinet ad Stellas Telescopio solo conspicuas, qualeisque à se obseruatas, (vnica excepta, ex cognitis pridem) Vir clarissimus Ioannes Hevelius Dantiscanus significauit. Prætereà, quòd insertas meas obseruationes aliquot non modò commendaueris, sed & subinde tuo quoque ratiocinio nobilitâris; vtcumque mea ex dictione facta fuerit ansa intelligendi Coniunctionem Veneris, ac Solis spectare ad diem Februarij anni M. DC. XXXVII. decimam sextam, cùm profectò non ex Eicbstadio, cuius nullas nôram, sed ex Keplero, cuius tunc solas habebam Ephemerides, coniunctionem reiecerim in diem sequentem decimam-nonam. Vtcumque etiam velle videaris eleuare illam Veneris latitudinem, cum non minorem præscripta fuisse, vel illud possit arguere, quòd detecta Venus quadrante horæ post occasum Solem, gradibus adhuc circiter quatuor eleuata exstiterit, & dimidio horæ post Solem occidens Horizontem subierit gradibus proximè 12. Borealiùs, quàm ille subiisset.

Denique, quod obseruationem de reciprocante Perpendiculo ita refutandam institueris, vt & honorem nobili Viro eius Authori habueris, & mihi id solùm tribueris, vt bona fide retulerim qualem ille perscripserat; quando neque me rem nondum expertus, reciprocationis præstiti sponsorem; neque præstiturus me deinceps fui, cùm & experientia, & ratione nixus, sum argumentatus aduersus Morinum; qui ipsam scribens aduersum me, est per-auidè amplexatus. Quod superest, duo gratulor, vnum te esse adeò fœlicem, vt obseruare tutò possis increscentem, decrescentémque magnitudinem Diametrorum, Lunæ quidem in singulos dies, Veneris, & Solis in singulas hebdomadas; cæterorum Planetarum in singulos menseis, atque adeò etiam, dum illi circa Apogeia, atque Perigeia versantur: quippe mirum dictu, quantum hinc subsidij ad perficiendam Astronomiam vniuersam sit accessurum, ob interualla Planetarum, Terræque inde stabilienda, vbi res semel constiterit. Alterum, apparare te præclaram Selenographiam, & (quod nuper etiam perscripsi ad memoratum Heuelium, quidpiam simile meditantem) subleuare veluti me eo labore, quo cœperam ante decem annos defungi. Scilicet institutum meum cognoscere potes ex Vita Peireskij, in cuius libro quinto exposui quas agnoui fore præcipuas Selenographiæ vtilitates. Cedo autem iubeos curam integram, qui neque nisi paucas habeo Lunæ Phaseis æri incisas, neque in eo esse iam possum, vt cælatorem dirigam iuxta Iconismos cælitùs captatos duobus ampliùs annis per Pictores eximios; neque me habeo satis idoneum, qui nomina imponam congrua tot, támque variis partibus per Lunaris Mundi mappam digerendis. Tu verò age, Vir Eximie, positam in medio gloriam occupa, & immortale nominis Decus tuæ perpetuæ puta. Vale. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Vir Clarissime, si cognoscere fortè voles, quam ad VVendelinum occultatiâ Luna quadrilateri Pleiadum obseruatiunculam transmitto; agnosces ex ea aliquem Selenographia vsum. Quam maculam appello Caspiam, *eam peruidebis intelligi, qua est solitaria ad limbum occiduum, cuique ex opposito penè respondet alia fat similis, vt dici* Anti-Caspia *possit. Quem verò* Homuncionem (aliàs Thersiten) *dictum videbis, dico etiam* Mare occiduum; *cùm & Mare* Eoum *vocem maiorem illam in Ortum effusam,* Boreùmque *refusam in Borram; & interdum quo-*

quæ maculam maiorem imitatione antiquorum dicam. Hecates Penetrale. *Ne quidpiam attingam de partium minorum indigitatione, vt* Salinarum, Vallis vmbrosæ, Rupis niueæ, Amara montis, Vmbilici, Lacunæ, *& similium, quæ abs te haud-dubiò fœlicius indigitabuntur. Vale iterum.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

REdiisse te incolumem ex perlustratione Maritimæ oræ, quantum suaue est, tantum gratulor. Perscriptum est tecum aduentasse famam insignis repulsæ, quam passi Hispani ad Ilerdæ muros ingentem non hominum modò, sed commeatus quoque, & auri, quantum duo gestarent veterina, fecerint iacturam. Res mihi in voto, potiusquam in spe, quatenus eam fieri ratam non comperio. Constantior nobis fuga hostium ex arce San-Philippea, quam octiduo ampliùs tueri potuerant, nisi prætulissent Pyrium puluerem in Vrbem non satis instructam inferre. Exscendere demùm Hollandi ad Philippinam Flandriæ, neque procul Tasio, quod Gandaui dicunt, metati sunt castra. Timent Flandri Dammæ, Hulstiæ-ve; Comésque Isemburgius magna Peditatus cum parte aduersum occurrit. Hollandos esse non pauciores millibus octodecim ferunt. Turennius missis sarcinis ex improuisóque Rhenum superans, paria Germanis, nisi iam castra mouere cœpissent, redditurus fuit; tametsi complureis ex iis interfecit, & adduxit captos, vel ab vnico Roseo, Equorum plusquàm mille, hominum plusquàm septingentos. Sunt tamen Turennio Equitum sex millia, & Peditum quinque; cùm sint Germanis Equitum decem, & Peditum octo, præter Lotharingi, quas exspectant copias. Inaudij tamen Lotharingum (vtcumque etiam Piccolomineus duo Equitum millia ab illo exspectet) in eo adhuc esse, vt deliberet vtrum nobis se, an Hispanis sit dediturus. Ex quo Ratgoskius in Transiluaniam se recepturus perhibetur, pondúsque belli Germanici transferendum in Daniam speratur, intolerabiliores sunt, quas Legati Imperatoris Monasterij proponunt pacis conditiones. Perseuerat adhuc in Anglia Eboracensis obsidio; tametsi rumor de capta Vrbe admodùm percrebuerit. Sed hæc nimis. Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum meum dulce. Parisiis, XV. Kalendas Iulij, M. DC. XLIV.

EIDEM.

GRatulor denuò quem es dignatus reditum fœlicem nunciare. Mira, dignáque te prouidentia, qua cogitasti tam Tolonem, quàm Antipolim communire; mira, & te digna, quæ sollicitudo te habuit de rebus ad Ilerdam gestis. Multum sanè est, quod tuæ curæ debent, quorum causa vnum Centurionum eò destinasti; at longè est amplius, quod debent elogio abs te reddito de strenua, qua viros egerunt virtute. Vtinam ille referat hostes non modò in vlteriorem Iberi ripam recessisse, sed & coactos fuisse Hispaniam interiorem repetere. Grauelingana obsidio prosperrimè semper succedit. Erant iam nostri ante dies quinque ad ipsam vsque fossam promoti, parabántque inde tormentis viginti tum præsidia quædam murorum deiicere, tum reddere fossæ traiectionem tutam. Discesserat Piccolomineus, vt impetus primos Hollandorum retunderet; at postquàm visum est ab illis nihil metuendum summoperè, rediisse fertur, & Dunkerkam, nostrósque inter constitutos, Luxemburgicis copiis increuisse. Ea de causa ferunt Euguenium secundum Mosam discedere, Leodiúmque versus properare. Conualescit iam Lotharingus; sed versatur semper in ancipiti, è quonam stare partibus debeat; statutúsque potiùs à nostris speratur. Hollandorum pro pace legati discessuri mox Monasterium sunt, itémque, qui ad componendum Dani, Suecorúmque dissidia mittuntur. Sunt isti tamen Dani suspecti, vel eo nomine, quòd interim naueis quadraginta armatas conscendant. Sed nimirùm timent Hollandi, ne quæ eodem vergit Hispanica classis fretum occupet, quod iurgiorum est non postrema causa. Est intereà tam Suecica, quàm Danica classis comparata ad prælium; quid autem euenturum sit, Solus, cui omnia patent, nouit. Imperatoris exercitus, dum Transyluano instat, ne sibi instet Turennius metuit; sicque inter saxum & sacrum, quod aiunt, quodammodo stat. Perhibent nihilominus Galasum Lipsiam obsessurum. Excessit Anglus Oxonio, obsidionem metuens, exspectánsque interim, si fortè quidpiam prosperi Roberto Palatino ad soluendum obsidionem Eboracensem misso contingat. Rumor fuit abiisse illum in Hiberniam; verùm non sunt ipsius res hactenus adeò deploratæ. Tu fœlix Viue, ac semper Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. Iul. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo, Sapientissimóque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, *Lobkowitzio, Abbati Disembergensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

REddidit mihi nudius-tertiùs optimus Mersennus tuas literas, quas cum scheda sub inuolucro ad se destinato accepit. Oblitus es rescribere vbinam, & quando illas dederis; sed quantum conijcio eæ fuere scriptæ Cruciniaci ante decem plus minùs dies. Ipse à diebus quindecim meas ad te Louanium dedi, & nescius tamen, illicic-ne fores, ipsas destinaui ad eximium Chiffletium Bellofontanum Balernæ Abbatem, qui illas vbicumque te versari

versari nosset, transderet. Non potui verò vlla ratione maturiùs ad te scribere, gratitudinémque testari; quoniam ooo priùs libellum tuum, conscriptúmque in eo ad me humanissimum Epistolium peruidere concessum fuit. Nunc cum bonitate in me adeò effusa exstiteris, vt etiam manu exarata, eáque benè longa Epistola præoccupâris (quippe nihil adhuc obtinens à me) non possum sanè me continere, quin prima hacce occasione denuò rescribam, gratiásque agam, &, quod meam illam Disquisitionem Franco-furti inuentam tanti feceris, nimiæ erga me beneuolentiæ tribuendum agnoscam. Facio porrò quoque, ne me segnem habeas, circa id officij, quod comiter adeò abs me exigis; vtcunque sim impar, qui planè, protsúmque ea in re tibi faciam satis. Exoptas nimirum rescire ex me, qui Authores hactenus fuerint, & ex Parisiensi quidem Facultate potissimùm, qui defenderint Pontificem Summum extra Concilium Generale, hoc est solum, aut in Concilio Nationali: imò & ipsa Concilia Nationalia errare posse. Verùm & ipse interim ita enumerasti multos, vt omnêm prope diligentiam censeri possis anteuertisse; & ego ex Auenionensi, non verò ex hac omnium Summa Facultate sum Theologus, vt tu videris supponere, cùm ex me id rei perquiris. Vt rameo, quantum quidem possum, ac licet, tibi morem geram, non meam exponam seotentiam, sed historicè solùm referam, si quid ex Authorum lectione, aut ex Doctoribus eximiis, amicísque intimis ac vno præsertim ioclytæ huius Facultatis conuersando addidici.

Ac primùm qoidem vt ingenuè agam, videris mihi noo debuisse inter citandum aothoritates, Molinæi commeminisse; siue enim ille *Carolus* est, nôsti quàm sit ipsius oomen in Romana Curia exosum; siue *Petrus*, nôsti eum esse manifestè ἑτερόδοξον, & à Fide, communionéque Catholica loogè alienum. Videris deinde opinionem Nauarri debuisse non ex VViddringtono, sed ex ipsomet potiùs citare, maximéque cum eios Textus apud hunc Authoreio mutilatus sit; & intersit sententiam Viri, qui, & magni oominis est, & Romæ etiam vixit, scripsitque, ex ipso eius haurire fonte. Atque vt discrimen agnoscas, en vt Nauarri textus se habeat in cap. Nouit. notab. 3. num. 84. de iudiciis. *Non est consilium in præsentia definire, cui principalis Ecclesia potestas fuerit à Christo collata, an Ecclesiæ toti, an verò ipsi Petro, propter illam maximam discordiam Romanorum, & Parisiensium. Illi enim tenent Petro, & successoribus datam esse hanc potestatem, atque ideo Papam Concilio esse superiorem; Hi verò, quibus Gerson adhæret, totam datam esse toti Ecclesiæ; licet exercendam per vnum, atque ideò in aliquot saltem casibus Concilium esse supra Papam. Quarum illa scilicet Romanorum videtur placuisse S. Thomæ in 2. 2. qu. 11. art. 2. & 3. & qu. 1. art. vlt. & in 4. dist. 19. qu. 1. Thomæ à Vio in eiusdem articulis, & in paruis Opusculis, tom. 1. & in Apol. 2. part. cap. 1. & in 2. part. cap. 9. vbi altiùs omnibus, & profundiùs, hoc demonstrare conatur. Altera verò placuit Panormitano, qui pro Parisiensibus est, in capite Significasti, & in tract. super Concilium Basileense, quem frequentius nostri sequuntur, vt tradit Decius consil. 115. quam mordicus tuetur Iacobus Almainus è Sorbona Theologus, qui respondit Thomæ à Vio, libello iusto, & Ioannes Maior in cap. 16. in Matth. idem facit, aiens Romæ nemini permitti tenere Parisiensium, & Panormitani sententiam; nec rursus Academiam illam Parisiensem pati, vt contraria opinio asseratur in ea.* En etiam, vt se textus habeat in Comment. in 7. dist. de Pœnitentia, dist. 5. pag. 492. col. 2. num. 32. *Ex hac conclusione primò infertur Pontificem Romanum ad confitendum sua peccata teneri; quia diuina lege obligatur; quamuis verum sit non ligari per caput illud, Omnis; & ita non teneri absolutè ad confitendum semel in anno. Quod etiam sensit Io. Andreas, & Felinus. Quod procedit, tenendo illam, quam plerosque omnes Italos audio tenere opinionem, quámque magnis viribus tutari conatur Thomas à Vio, scilicet Papam esse supra Concilium. Nam, si teneremus alteram sententiam, quam Schola Parisiensis cum tota ferè Gallia sequitur, Concilium vniuersale supra Papam esse (& adeò quidem sequitur, vt Iacobus Almainus scribens in hoc ipso articulo, dixerit, eum, qui contrarium assereret in Francia, hæreticum iudicatum iri) diceremus, vt ait ille, Romanum Pontificem statuto Conciliorum ligari, ac proinde ad illud caput, Omnis, seruandum teneri.* Sic textus Maioris à Nauarro citari, scilicet in cap. 19. Matthæi, ac in prioribus quidem Commentariis editis anno 1518. super illod, *Si peccauerit*, huiusmodi est. *Hæc quæstio quærit, an Pontifex Maximus sit supra vniuersale Concilium, vel super vniuersalem Ecclesiam. Super præfata quæstione duo sunt modi dicendi oppositi; quorum vnus tenet Papam esse supra Concilium Vniuersale. Hunc modum aliqui Cardinales tenuerunt, & tenent, & communiter Thomistæ, & Romæ, vt asseritur, nulli fas oppositum publicè tueri. Alium modum semper Vniuersitas nostra Parisiana à diebus Concilij Constantiensis imitata est, sic, quod in ea, qui prædictam tenuerit, in campo cogitur eam reuocare.*

Iam, quòd hîc citatur Constantiense Concilium, nihil agnosco antiquius opinioni isti fauere, quàm Epistolam Innocentij III. ad Philippom Augustum Francorum Regem, quæ reperitur numero 104. inter editas nuper à Bosqueto. Scilicet in ea hæc verba habentur, *Propter sententiam Euangelicam, quam ipse Deus expressit, vt quod Deus coniunxit, homo non separet, cum absque dubio nec Sanctorum exempla, nec Patrum decreta intentioni tuæ in hoc suffragentur, verùm, si super hoc absque generali definitione Concilij determinare aliquid tentaremus, præter diuinam offensam, & Mundanam infamiam, quam ex hoc possumus incurrere, forsan ordinis, & officij nobis periculum immineret; cùm contra præmissam veritatis sententiam nostra non possit authoritas dispensare.* Posterius autem, quod habet Thomas de Corsellis Parisiensis Theologus in Propositione an. 1440. facta à Biturigibus

præsente

præſente Rege in Concilio Eccleſiæ Gallicanæ; his verbis. *Poſt hæc omnia Papa Martinus cum toto Concilio dedit literas ad Prælatos, & Inquiſitores, in quibus continentur articuli Ioannis VViclef & Ioannis Hus, inter quos iſte ponitur articulus* XLI. *Non eſt de neceſſitate Salutis, credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias. Super quod dicit Papa, approbante Concilio, Error eſt, ſi per Romanam Eccleſiam intelligat vniuerſalem Eccleſiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum Summi Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares. Deinde in Interrogatorio in iiſdem literis poſito, ſuper quibus haberent interrogari ſuſpecti de hæreſi Huſſitarum ponuntur ſequentia, Interrogetur vtrum credat quod quodlibet Concilium generale, etiam Conſtantienſe, vniuerſalem Eccleſiam repræſentet. Ex quibus manifeſtum eſt, quòd per Papam Martinum, & Cardinales, qui tunc ibi communiter aderant viginti tres, vna cum toto Concilio fuit approbatum, quòd Concilium generale habeat ſupremitatem in Eccleſiam, & quòd vniuerſalem Eccleſiam repræſentabat.* Quod verò dicitur Vniuerſitatem Pariſianam id imitatam eſſe, à diebus Conſtantienſis Concilij, ecce proferunt Pariſienſes epiſtolam ſcriptam ad Pariſienſem Facultatem Theologiæ ab Innocentio VIII. die Septembris 7. an. 1486. quâ improbatum nihil fuerit, quod fuiſſet eo vſque ab illa defenſum, ſed comprobatum potiùs huiuſcemodi verborum tenore, *Dilecti filij ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Intelleximus non ſine magna cordis noſtri lætitia ſinceram animorum veſtrorum deuotionem, quam ad nos, ſanctámque Romanam Eccleſiam, & Fidem Catholicam habetis; cuius omne ſtudium, & curam veſtram pro eiuſdem Fidei defenſione, & hæreſum exſtirpatione ſicut probatiſſimos quoſque Chriſtianos decet, inceſſanter adhibueritis.* Afferunt quoque non improbatum Facultatis eiuſdem Decretum de celebratione generalis Concilij diei Ianuarij 11. ac anni 1497. in quo ad quæſita à Rege reſpondendo inter cætera ſic habetur, *Reſponſum eſt, quod Summus Pontifex & Pater Sanctiſſimus tenetur de decennio in decennium congregare Concilium generale, Vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, & maximè nunc, cùm tanta ſit deordinatio in Eccleſia, tam in Capitibus, quàm in Membris, quæ cunctis notoria eſt.* Inferiùs autem, *Dixit & definit prædicta Facultas quod tempore vrgentis neceſſitatis, vt nunc, vel poſt decennium ab vltimo celebrato Concilio, vt ſuprà dictum eſt, poſtquàm aliqua bona, & magna pars & notabilis Chriſtianitatis, quemadmodum regnum Franciæ, vel Rex Chriſtianiſſimus ipſius vices gerens, rogauerit, ſummauerit, & exhortatus fuerit dictum Summum Pontificem, cæteráſque partes Eccleſiæ, de congregando dictum Concilium, & ad ipſum conueniendo, & de prouidendo neceſſitati Eccleſiæ. Ipſe verò Pontifex, vel aliquæ prædictarum partium fuerint recuſantes, negligentes, vel differentes de veniendo ad dictum Concilium, nihilominùs illi, qui aderunt, & comparebunt poterunt ſine alijs non comparentibus dictum Concilium celebrare, & neceſſitati Eccleſiæ prouidere.*

Ad ipſa Maioris tempora vt veniam, id mitto, quod habet Senonenſe Concilium, anno 1528. celebratum, Cardinali à Prato S. Sedis Legato, Præſide, in Decretis Fidei, Decreto III. his verbis, *Proinde, cùm certa ſit, & infallibilis Eccleſiæ Regula, ne aliquando inuiſibilitatis prætextu tandem eludi queat; ea profectò Sacris generalibus Concilijs authoritas derogari non poteſt, quæ proximè Vniuerſalem repræſentant Eccleſiam. His enim Concilijs, ſi ea decernendi, quæ ad ſinceritatem Fidei, & exſtirpationem hæreſium, Eccleſiæ reformationem, & morum integritatem pertinent, poteſtas adimatur; nihil certum; nihil ſtabile futurum eſt, nihil denique, quo Hæreticus ab Orthodoxo poſſit internoſci, Nec erat, quo veterum quondam retunderentur inſultus, niſi Eccleſiaſtici Proceres exemplo Apoſtolorum Concilia celebraſſent, quibus Sancti Spiritus authoritatem ferocientibus illis, & humanarum rerum ſcientiâ tumentibus opponerent.* Mitto & quod habet Ioannes de Celaïa Pariſienſis Theologus, ac Valentiæ in Hiſpania natus, qui tametſi in Patriam redux, mutârit ſententiam, opinionis tamen Pariſienſium fidem fecit ſub Gallorum Doctorum nomine, ſcribens in 4. ſent. diſt. 25. qu. 5. de Symboli editione, his verbis, *Pro huius quæſtionis enodatione, eſt aduertendum, quòd mirabilis eſt controuerſia inter Doctores Catholicos circa iſtam difficultatem, veluti de ſuperioritate Papæ ad Concilium. Nam Ioannes de Gerſono & Galli Doctores, & multi Almanorum tenent, quòd ad Vniuerſale Concilium pertinet edere Symbolum, & determinare ea, quæ Fidei Catholicæ ſunt & non ad Papam.* Quo loco, vbi ille addit, *contrarium tenere non modò Italos, ſed etiam Hiſpanos*, tuum eſt videre, teneat-ne etiam Abulenſis, quem ipſe poſt Adrianum Papam VI. Cardinalem Cameracenſem, Cuſanum, Panormitanum, Florentinum, citâſti, præter Franciſcum de Victoria Profeſſorem Salmaticenſem; qui, vt Nauarrus, probabilem vtramque opinionem putat. En verò ex Gallia præter Almainum, alioſque citatos à re pauculos Adrianus Gualterus Pariſienſis Theologus, & maioris Monaſterij Monachus in tract. de primatu Petri, & Eccleſiæ hæc habet; *Sic ergo relinquitur, temerè dici, veritatique maximè contrarium eſſe, quòd Summus Pontifex in nullo caſu Concilio Vniuerſali ſit inferior. Nec minus item falſum, quod in nullo caſu poſſit ipſe deponi, præterquam in caſu hæreſis; nam ipſe poteſt eſſe criminoſus, aut fautor alicuius criminis, vel intolerabilis erroris, tam pernicioſi Reipublicæ Chriſtianæ, quàm pernicioſa eſt hæreſis. Cui crimini reſecando, ſi non poſſit remedium adhiberi, niſi per Summi Pontificis deſtitutionem, verè & realiter deſtituendus eſt.* Et paullò pòſt eandem doctrinam hocce diſticho comprehendit,

PETRVS *in Æde Sacra Caput eſt, & quandoque Membrum;*
Paret, vt eſt Membrum; præcipit, vt Caput eſt.

Ioannes Arboreus, Pariſienſis etiam Theologus lib. 4. Theoſophiæ, cap. 32. ſic ſentit, *Decretales Epiſtolæ non exequuntur canonibus Conciliorum & definitionibus. Hanc facilè ſuadebo aſſertionem. Minùs authoritatis habet Romanus Pontifex, quàm tota, & Vniuerſalis Eccleſia, quam repræſentat Concilium generale ritè con-*

gregatum. Nam Papa in Fide errare potest, vt dicit Innocentius huius nominis IV. cap. 1. de summa Trinitate; & tota mihi aberrare via videtur, qui aliter sentit; & plus veritati tribuendum est, quam amico. Assentantur sanè Romano Pontifici, qui faciunt cum immunem à peccato, & lapsu hæreseos, & schismatis; cùm non sit diuino munere confirmatus in gratia. At Concilia generalia legitimè congregata non possunt in Fide aberrare. Claudius Consors, similiter Parisiensis Theologus, in confutatione errorum VValdensium, *Paucis*, inquit, *probemus vtramque & Ecclesia & Petri authoritatem, Ecclesia primò, ex eo, quòd generalium Conciliorum definitione Ecclesia sit supra Papam, quem instituere & ex causa destituere potest.* Verùm iste scribebat iam anno 1548.

Cæterùm ab anno vsque 1542. conditi fuerant celebri Facultatis Decreto articuli *Parisienses* dicti, numero XLII. quos iuramento adhibito profitentur etiam-num quotquot in fine Licentiæ sunt Doctoratum adepturi. Ipsorum autem XXI. huiusmodi est, *Eodem veritatis firmamento recipiendum, potestatem excommunicandi esse de iure diuino, immediatè à Christo Ecclesiæ concessam.* Et XXII. *certum est Concilium generale legitimè congregatum vniuersalem repræsentare Ecclesiam, in Fidei, & morum determinationibus errare non posse.* Ex quibus minùs mirum est, si scribens posteriùs Dominicus Soto (vtcumque oppositum cum sua familia sequutus) in 4. sentent. dist. 20. qu. 1. art. 4. sic quærat, *Verum potestas iurisdictionis in vtroque foro fuerit collata Ecclesiæ, vt in toto corpore immediatè resideat, an verò in Prælatis eius?* Et posteà sic habeat, *Nihil hìc dicere molimur de illa molesta lite, vtrum Concilium sit supra Papam; quæ causa est, vt nunquam Concilia eo candore fæliciter celebrentur, quo antiquitùs; sed quia rerum consequentia hoc exposcit, ne clauium tractatus mutilus maneat; quidquid sit de illa quæstione, pro nostra tenuitate subiectum proximum Ecclesiasticæ Potestatis & iurisdictionis explanare adoriamur. Enim-vero Gerson in Tractatu Potestatis Ecclesiasticæ, quem imitatur Almainus in suo libro de comparatione Papæ, & Concilij, cap. 6. atque alij fautores illius opinionis, quòd Concilium est supra Papam, arbitrati suam opinionem ex hoc fundamento pendere, aiunt potestatem Ecclesiasticam iurisdictionis in vtroque foro residere in tota Vniuersitate Ecclesiæ, hoc est in toto corpore, quod aiunt, Categorematicè, instar Reipublicæ Ciuilis.* Hoc tempore non video rem vocari ampliùs in controuersiam; fortassis ob iuratos illos ab omnibus articulos; tametsi sunt, qui opinionem vtramque probabilem putent. Cúmque neutra disertis verbis defendenda proponi soleat; retineri tamen antiquam, iuratámque intelligi potest ex ipsa ratione loquendi tam eorum, qui libros conscribunt, quàm eorum qui disputant Theseis. Quippe cùm nihil simile obseruem pro opposito; facere tamen pro hac videtur, quòd scribens Franciscus Hallerius Parisiensis Theologus pro defensione Ecclesiasticæ Hierarchiæ, seu in vindiciis Censuræ Facultatis Theologicæ Parisiẽsis aduersus Hermandi Loëmellij spongiam, editis anno 1632. §. 2. sic instat. *Legisti in libello Richeriano Regimen Ecclesiæ esse Aristocraticum; an-non legisti statum esse Monarchicum?* Et postea, *licet Episcopus hic, aut ille morte exstinguatur; licet ob crimen expellatur, sine Episcopo tamen Ecclesiam esse negamus, in qua semper remanet Episcopalis Cathedra, in qua viget semper Episcopi principatus.* Et rursùs, *Hoc sensu neque Ecclesiam vniuersalem, nec particularem vllam perfectam sine Episcopo esse posse pronunciauit Parisiensis Theologorum Facultas, & contrariam sententiam falsissimam, in consequentia periculosam, temerariam, scandalosam, ordinis Hierarchici destructiuam, Populo Christiano nociuam, traditionis Apostolicæ, & successionis Apostolicæ fundamentum conuellentem; imò & in hæresin inducentem iudicauit.* Facit verò etiam, quod Theseis proponens Robertus Constantinus Baccalaureus Sorbonicus anno 1639. die Nouembris 18. Sorbonica 29. Thesin hanc inter cæteras vltima columna reposuit, *Promulgatio essentialis est legi, non acceptatio; tenentúrque omnes Principum edictis parere, non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Pari iure quisque fidelium, excepto nemine, Ecclesiæ Catholicæ, & Conciliorum decretis subditur.*

Atque hæc sunt quidem, quæ recepi initio commemoranda historicè, non dogmaticè verò expendenda. Videlicet retuli solùm, vt tibi quasi fido amico rem exigenti gratificarer; non vt sententiam dicerem, cui nullum ex me accederet pondus. Tu id totum quodcumque est, quo do affectu excipe, & tanquam pignus quoddam meæ erga te obseruantiæ habe. Parisiis, VII. Kal. Iul. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS

Εὐπράττειν.

QVæ de Ilerdæ obsidione & vouisti, & prouidisti, ea perinde prorsùs contingunt. Quam times Classem Neapolitanam, comparatam audieram, quæ sese nostræ opponeret, si Tarraconem obsideremus. Nunc, quod Hispanus præoccupârit, prospexeritque fore, vt Mottæus cogeretur pedestreis copias ab instituto diuertere; id arguit Classem huiuscemodi aduersus Prouinciam destinatam fuisse. Præclarè autem vertitur, quòd tu & sagax præsenseris, & indefessus perfeceris, ne nostram in oram appellere, nisi vt in scopulum possit. De obsidione Grauelingana nihil non faustum accipimus. Piccolomineus, & Melosius nihil hactenus attentârunt, & tametsi sperent ad vndecim millia, quibus iam præsunt, militum, accessura, ex Beko sex, & ex vicana coactione decem, nihilominùs id nostros nihil terret; quorum circum-vallatio absoluta est, & quinque Regiis arcibus, seu mauis propugnaculis tuta. Tormenta intereà, de quibus iam scripsi deiecere Vrbis præsidia, vnicúmque cornutum opus superstes in pomærio, nuperrimis

pertrimis

perrimis diebus occupandum fuit. Hollandi, quod mirum, nihil interim mouent, &, quaſi minante Iſanburgio, Aſſenedæ ſemper conſiſtunt. Deliberant adhuc eorum ordines Claſſis-ne, de qua nuper ſcripſi, Danis ſe, an Suecis addicat, an neutra remanſura ſit; videtúrque euentus belli Danici habiturus eſſe exinde momentum. Vrget ſemper Galaſium Saxo ad obſidionem Lipſiæ; ignoratur tamen, facturusne ſit, an petiturus Daniam, an irrupturus in Pomeraniam. Acceſſere ad illum Coloredi vires, relicto Hasfeldio, qui ſit obſtiturus Koniſmarkio, ac Heſſis copias collaturus. Conſtat Tranſiluanus viribus infractis, & vtcumque Polonus ipſum ad ineundam pacem cum Imperatore inſtiget, non obaudit tamen, dum Turca non annuit. Redit per Poloniam ex Moſcouia Voldamarius infecto matrimonio, quòd propoſitas conditiones amplexari renuerit; nempe profitendi Religionem Gentis, iuxta quam Baptiſmus iterandus fuit; & excedendi nunquam Moſcouitæ ditionis confinia. Fama eſt hunc fuiſſe quæſitum prætextum, ex quo illi Sauromatæ afflictari Daniæ Regnum inaudierunt. Lotharingus Vormaciæ eſt (quippe iam redux Treuiri) ſuáſque adhuc copias in ſtatiuis habet. Anglus continuò angitur, & Eboracum patitur extrema. Plura dicerem; ſed iſta plus æquo. Tu, OPTIME PRINCEPS, & meum Decus Vale. Pariſiis, Kal. Iul. M. DC. XLIV.

EIDEM.

SEceſſiſſe Albaniam te per hoſce æſtus, quos maximos experimur, mirè delectat. Quippe & is locus videtur eſſe amœnus præ cæteris; & aliunde eo ſitu eſt, vnde momento valeas, quò vocare te præſertim negotia poſſunt, conuolare. Id ſanè eſt nuper à te probatum fœliciſſimè, cum Maſſiliæ vix priùs fuit ſeditio ſuccenſa, quàm abs te exſtincta. An-non verò cum eò potueris tempeſtiua adeò diligentiâ accurrere, commeminiſti Corij, in quo locum deligere qui totum æquè preſſum vult debet? Quid heic quoque rerum turbare operarij quidam attentauerint perduxiſſe iam ad te fama poteſt. Id tanti fortaſſis non fuit; ſed Aulæ nihilominùs redeundi in Vrbem occaſionem fecit. Ferunt eam inde non diſceſſuram ad vſque Grauelingam captam. Eius porrò vrbis obſidio fœlici pede ſemper procedit. Tentârunt hoſtes nuperis diebus trecentos quinquaginta viros ex reformatæ, vt vocant, militiæ præfectis delectos in ipſam Vrbem intrudere; at ij incidere in noſtrorum Equitum quadragintos circiter, qui omnes ſtrenuè, obſtinatéque dimicantes interfecerunt, perpaucis exceptis, iiſque manu captis. Ipſi ſunt, qui Aurelianenſem certum fecerunt Piccolomineum perquàm grauiter laborare, & Meloſium eſſe podagrâ correptum. Exercitum imparem eſſe, qui munimenta noſtra adoriatur; ac videri eſſe aliquid ab ipſis obſeſſis timendum. Hollandi nihil aliud, quàm mouerunt caſtra, quæ & metati sũt Adegemij, loco Brugis milliaribus horariis tribus diſtante. Rediit Enguenius ad fluenta Moſæ, poſtquàm parte exercitus in Luxemburgum penetrante, Beki copias ſic euocauit, vt parte alia interim traiectionem fecerit tutam, adducenti copias ex Leodienſi tractu Marcino. Aiunt Lotharingum mouiſſe cum ſuis Luceburgum verſus, & fama tamen ſemper eſt ipſi nobiſcum conuenire. Turennius obſeruat ſemper Bauaros, Rhenum vt minantur, breui traiecturos. Tranſyluani exercitus præcellit ſemper Imperatorio. Lentè admodum incedit Galaſus. Torſtenſonus cogit, móxque educturus in aciem exercitum eſt. Nullum adhuc Nauale prælium in Balthico mari commiſſum. Commiſere Sueci Franco-furtum aliáſque Vrbeis ad Oderam Marchioni Brandemburgico, qui & iam ſe ipſis penitus addixit. Sunt ſemper res Angli afflictiſſimæ: nam cætera inter, Principem Rupertum memorant à Scotis fugatum. Luſitani ex Caſtellanis inſignem tulere victoriam, ſed tu illam iam, vt opinor, nôſti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, poſtrid. Non. Iul. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVam dignatus es ad me mittere Exercitatiunculam tuis cum literis accepi. Acceptiſſima verò mihi fuit, & quòd tua, & quod ingenium, quantum eſt tuum, redolens. Quod poſtulas verò vt pro meo candore quid de ea ſentiam, ediſſeram, faciam ſanè, nec tamen dicam, quod de Henrici Engoliſmenſis Propatrui tui carminibus dixiſſe Malherbium ſubiungis. Scilicet iſta, quæ à Viris tuæ ſortis proficiſcuntur, pretioſiſſima habeo; neque exigenda ad eam limam duco, qua probari ſolent virorum vmbraticorum lucubrationes. Res eſt adeò rara, Virum Principem ſe habere dignum, qui partem ſui nobiliorem, Animum nempe, excolat, natalibúſque congruum exhibeat, vt qui ſe ſupra cæterorum veluti turbam euehunt, ſint commendandi maximè; & quos edunt partus ingenij, ſint quouis auro pretioſiores. Quippe, vt interdum non vacat, ita & plærumque non decet fœtus lambendo ſic expolire, vt ſcrupuloſitatem magis, quàm fœcunditatem teſtentur; ſatiſque eſt, ſi qua erumpunt fœlicitate ingenij, exemplum fiant, quo & alij animari Principes poſſint, & priuatos ſuppudeat, niſi ſtudioſè æmulentur. Memini rem ad te ſcripſiſſe de generoſiſſimi Regis Caroli IX. Aui tui carminibus, quæ cenſuiſſet pari ratione ſupprimenda Malherbius, & magnus tamen vir Ronſardus glorioſum habuit carminibus ſuis, vt nobileis gemmas inſerere poſſe. Itaque huiuſmodi cenſu lucubratiunculam tuam habeo, in qua vtcumque aliquid poſſet, ſi ab otioſo, literatóque prodiiſſet, deſiderari; nemo tamen non ſit abs te, ac inter tot præſertim curas, occupationéſque profectam vnicè exoſculaturus, & quoniam haud-dubiè requires, quid deſiderari poſſe iudicem, inſinuabo ecce ſeorſim in ſcheda, ſchemate putà appoſito, ex quo ipſe retexere tua illa cogitata poſſis. Id nempe tale non contexam, in quo alia membra, aliáſque rationes quàm à te allatas exhibeam, aut aliquid etiam, quod videri poſſit ſuperuacaneum reſecem; viderer

quippe non tuam opellam ad Analysin reuocare, sed synthesin quandam meæ facere; verùm id conficiam, in quo eadem omnia, ac sola, quæ tibi venerunt in mentem, quasi digerantur. Faciam verò, quo simul innuam, seu (quia bene id voles moneam) vt cum deinceps simile quodpiam aggredieris opusculum, attentè spectes argumentum, quod tibi proposueris, & perspectâ eius naturâ duas, treis, aut plureis eius parteis statuas, & si opus fuerit earum vnamquamque diuidas, ac subdiuidas, referásque omneis in schematis speciem; scilicet inde fiet primùm, vt nullam partem, quæ videri possit necessaria, prætereas; deinde, vt nullam præposterè colloces, sed quo esse idoneo maximè loco possit constituas; tum, vt quid congruat ad cuiusque aut confirmationem, aut illustrationem, & excogites, & dicas distinctè. Ad-hæc, vt neque quid perturbes, neque alienum quid inseras, neque idem bis memores, neque, vt breui faciam, aliquid in toto contextu supersit, aut desit. Sanè vbi rem pertentaris, aliquotiésque perfeceris; mirum dictu est, quanta copia te affluere sis obseruaturus; quando præter spem, tantum aberit, vt labores penuriâ, quin potiùs labor futurus sit in habendo eorum delectu, quæ numerosissima occurrent. Mirum, quàm proinde breui tempore id sis præstiturus, & omnibus quidem absolutum numeris; quod aliàs non-nisi prolixo spatio, ac semper deficere quidpiam suspicatus, exsequeris. Mirum denique, quàm sis facilè peruisurus, agniturúsve aliorum-ne scripta, concionésque se probè habeant, & possent-ne res aut conscribi, aut dici appositè magis. Verùm ipse intereà modum excedo; neque satis caueo, ne Sus, quod dicitur, *Mineruam*. Tu id, quidquid est, pro tuo illo in me amore consule, & bene semper, ô & Præsidium & dulce Decus meum, Vale. Parisiis, Eid. Iul. M. DC. XLIV.

Remitto ecce autographum Exercitationis, retento exemplo. Rerum nouarum nihil scribo, tum ne te nimium onerem, tum quia ad Campinium omnia iam perscripsi. Vale iterum.

EIDEM.

OPTIMA PRINCEPS, nihil est opus insinuatione, vt literis meis refricem memoriam tuæ illius adeò insignis, incomparabilisque iacturæ. Scilicet illa animi tui celsitudo, atque constantia mihi adeò perspecta est, vt nullus hæream, quin sis ad id generosissimè comparatus. Ac fieri profectò non potest, quin tam grauis casus te commouerit, ipséque inhumanus sim, si excipere illum te absque acerbo luctu debuisse contendam. Sed par est nihilominus de tua virtute augurari, vt modum consentaneum dolori adhibueris, ac tempore breui id euiceris, quod ipsæ è vulgo animæ prolixo demùm consequuntur. Quippe ea quidem non est imbecillitatis humanæ conditio, vt abdicare omnem molestiam, & si quæ præsertim ex naturæ sensu (qualis tuæ est orbitatis) profecta sit, possit; cùm & ipse naturæ Author propensionem istam in liberos tantam esse nequicquam noluerit: at non est, tamen ipsum quoque diuinum munus Sapientiæ frustrà, vt non plurimùm vehementiam perturbationum temperet, vt non maximoperè omnem acerbitatem leniat; vt non placidissimè animum ad Authoris naturæ decreta componat. Fœlix es proinde, DEVS PRINCIPVM, cui Deus mores ex hoc metallo, præcordia ex hoc luto finxit. Quamobrem age, ipse te quoque dignum fingere Deo perge, dum cogitas effectum quidem præter naturæ ordinem, vt à quo efferri debueras, dulcissimum filium præmatura hac abreptum morte extuleris; at non contigisse tamen præter institutum æternæ Prouidentiæ, citra quam ne capillus quidem cadere ex capite potest. Videor certè mihi te identidem illud repetentem audire, *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen eius benedictum*. Videlicet in eo es, ne esse videare malæ fidei, quasi inuitus reddens id, quod commodatò solùm habueris; ne grati parum animi, quasi nihili reputans tanti pignoris vsuram concessam. An-non verò etiam lucro deputas, exercitationem constantiæ, qua ille rerum Arbiter probandum te, Aquilæ instar, non degenerem censuit; dum oculos tuos in illam corpusculi conflictationem tam molestam, támque diuturnam inconniuentes defixos voluit? An-non vertis quoque summæ indulgentiæ quòd te orbaturus carissimo puellulo, animum tuum sic præparârit, vt rem expedire & tui, & illius gratiâ fuerit consentiendum? Quod superest autem, an-non tibi satis perspectæ res humanæ sunt; vt nôris quam dicunt *Fortunam*, (sed nos *Prouidentiæ* partem facimus) ita in ipsis ludere, vt inaneis curas proculcet, ludibrióque habeat? Cum sanè te illa orbitatis importunissima cogitatio sæpius haud-dubiè subeat, vix hæreo quin ipsi opponas illud ex Sacro Oraculo, *Nouit Deus cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt*. Nempe ij ferè sunt homines, qui generi, stirpi-ve suæ æternitatem destinent; ignari Deum consilia hæc euertere, pessundaréque. Heine, cùm ipse quoque interdum potueris hac cogitatione mentem pascere, ac tanto quidem æquiùs, quantò in tuo illo Ascaniolo spes inclinata recubuit propagandi superstitis ex Stemmate Regio rami singularis, ea tamen dubio procul fuit animi tui moderatio, vt te non lactâris inani hac spe, qua homines vulgò sibi somnia fingunt. Nisi nos verò Historiæ monent intercidisse familias omneis prole olim beatissimas, nullaque illarum vestigia iam-pridem agnosci. Nulla vnquam diuturnior fuit *Capetana* hac gloriosissima, cuius tu quoque surculus es, at quàm pauci, quæso, ex tam numerosis supersunt iam rami? Ipsos ego æternos voueo; at quis tamen iuret eadem illos fata, quæ & cæteros non breui manere? Fac verò esse superaturos non vnum, non duo, sed decem, & plura adhuc sæcula? Quid demum, quæso, id totum est, si cum totius temporis longinquitate comparetur? An-non dices guttulam aquæ collatam ad Oceanum, ac etiam cum Simonide, ne punctulum quidem æternitatis minutulum esse?

Vt

Vt pridem certè euanuere tot illæ ſtirpium ſeries, ex quibus contextæ fuere Dynaſtiæ Ægyptiorum, Aſſyriorum, Perſarum, cæterarúmque Nationum omnium; ita profectò ſpes non eſt, vt quæ nunc in honore ſunt temporis progreſſu non attingant metam. Et, putas, ſi homines fortè aliqui meminerint noſtri poſt vnum aut duo, tria-ve, aut quatuor annorum millia; memoraturos etiam poſt decem, poſt viginti, poſt plura ſi Mundus quidem durauerit? ô quàm alta tandem obliuio & uos, & res noſtras inuoluet! quàm altum ſilentium hos ſtrepitus omneis, quibus iam per totam Europam obſurdeſcimus, obruet! Tempus veniet, ne dubita, cum Grauelingane, & Ilerda exſtiterint vnquam ignorabitur; cùm neſcietur Hiſpani-ne & Galli, quales nos iam ſumos, ſpiritum vitalem vnquam duxerint; cùm iſtæ Suecorum in Germaniam, & Tranſiluanorum in Hungariam irruptiones reticebuntur; cùm perinde erit & Regi, & Parlamento Angliæ, ſeu viciſſe, ſeu ſuccubuiſſe, tanquam profunda caligine noſtram hanc lucem excipiente. Nimirum quæ hucvſque fuit rerum omnium viciſſitudo vices agere ſuas perget; & ex Regnis Reſpublicas, ex Rebuſpublicis Regna, & Anarchias faciet. Quippe inceſſanter commiſcens Imperia; fineis Prouinciarum, ditionúmque turbans; his addens, illis adimens; quaſdam diſpeſcens, quaſdam conſocians; omnia ſúſque, déque ſic conſtituens, vt ſi quempiam noſtrûm fingas reducem, non ſit ampliùs rerum faciem agniturus, ac tantò magis, quantò ex eadem viciſſitudine rerum eſt, vt interdum literæ vigeant, interdum barbaries ſic obtineat, vt præteritorum omnium memoria penitùs deleatur. Ne memorem vetuſta omnia recentibus ſemper ita cedere, vt ſemper quæ ſunt omnium vetuſtiſſima, obſoleſcant. Iſthæc veriſſima cùm ſint, facilè tamen non capimus, quæ capere etiam penè auerſamur; excæcati nempe vano gloriæ ſtudio, quo nomen noſtrum propagare, tranſderéque in vniuerſam poſteritatem ſatagimus, ac ſæculis paucis nos conſequuturis æternitatem ipſam metientes, exhortemus cogitationem in Chaos illud defigere, in quo omni luce ſimos cariturì. Quorſum hæc verò, Optime Princeps, certè, vt vel monente me, tametſi haud-dubiè id facis, attendas, temétque ſolneris hoc Dilemmate, *aut Mundus breui deſinet, aut immenſis adhuc ſæculis durabit*; ac ſi breui quidem deſiturus ſit, cur me diſcruciet orbitas, quem alioquin Nepotum ſeries poſt tempus non longum fuerit defectora; cui ad æternam vocato gloriam, perinde prorſus futurum ſit, floruiſſe poſteris, aut caruiſſe. Sin longiſſimè ſit perduraturus, cur me adhuc ſanguine longo non cenſeri diſcrucier, cùm fuerint alioquin & nati natorum, & nati ex illis ſetiùs, ocyùs agmen clauſuri; cùm denſa nocte conuelante, & mea, & omnium poſterorum, interfuturum nihil ſit, quiſpiam-ne tamen duxerit ex me, milleſimum, an nullum. Enim-verò, cùm fieri nequeat (aut difficillimum certè ſit) vt hominem planè exuamus, hoc eſt præſtemus, ne aliquæ gloriæ cupiditas nos tangat; cúmque ſuaue proinde ſit per ora virûm, tam dum ſumus ſuperſtites, quàm paucis illis ſæculis de quibus dixi, volitare nôſti vt famam extendere opus ſit ſolius virtutis. Non Alexander certè, nec Cæſar; non Ariſtoteles, nec Tullius hanc, qua vigent gloriam à liberis habeot; ſed ab iis quibus incubuere illuſtribus factis, ſcriptíſque. Eſt in te vtrumque, Princeps Optime, qui & ſcribenda facere, & ſcribere facienda potes. Interim verò eſt iam ad manum, vt patem teſtatus animi magnitudinem cum celebribus illis viris Anaxagora, Pericle, Xenophonte, Antigono, Paullo, Puluillo, & cæteris, qui liberorum mortem, atque orbitatem conſtantiſſimè pertulerunt, parem cum ipſis gloriam, nominíſque ſplendorem merearis. Itaque, poſtquàm meditatus illud Menandri fueris,

Ὃν οἱ Θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος,

Nempe propter illud, *Optimum non naſci, proximum verò quam-primum mori*: oe, quæſo, te luctui committe,

Ἀλλ' αὐτὸς αἰεὶ μίμνε τὴν σαυτοῦ φύσιν
Σῴζων βεβαίως, ὥστε χρυσὸς ἐν πυρί.

Sicque eſto diu ſuperſtes, ac Vale. Vale, ô Decvs Principvm, ô & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, xi. Kalendas Sextil. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Abſit, Principvm Optime, vt quàm nuper fui, tam nunc ſim prolixus. Habet certè me, donec cogito, pudor neſcio quis; quaſi opus tot verbis fuerit tuæ illæ Heroïcæ, veréque cæleſti virtuti. Quippe tyrocinium iam pridem non ſpeculatione nuda perfeciſti, ſed animatiſſima etiam, exercitatiſſimáque conſtantiâ, qua excepiſti hactenus tam varios fortunæ inſultus. Id verò quis præſtet, niſi animum ſupra conditionem vulgarem poſſideat; niſi generosè ſeſe erigens, indeflexéque continens, maioris ſe faciat, quàm vt patiatur ſe deprimi, obuiiſque paſſim caſibus proſterni? ô fœlicem illum, qui cum Metrodoro poſſit dicere, *occupaui te, fortuna, atque cepi, omneíſque aditus tuos intercluſi, vt ad me adſpirare non poſſes!* Sed nempe ij plærumque ſumus, vt donec proſpera ſint omnia mandemus malæ fortunæ laqueum, dum aduerſi quid accidit, nihil poſſit ſtatim videri deiectius. Te verò non tenet haud-dubiè imbecillitas iſta tanta, grandioréque animo es, quàm vt propoſiti immemor, temet neque habeas, neque oſtendas vitum. Poſtquam naturæ id indulſiſti, quod ipſi negare in manu cordatiſſimorum non eſt, haud hæreo, quin te, qua par eſt, fortitudine excitâris, & ratione agens, ex te obtinueris, ne diuturnus te conficeret luctus; Et certè cùm nihil ſit magis non inutile modò, verùm etiam noxium; quæ-nam hæc foret Sapientia velle mœrore opprimi, recuſaréque attollentis virtutis manum prehendere, emergeréque in tranquillum ſtatum? Sed finio, ne modum iterum excedam; memor te iſta & meliùs noſſe, & animoſiùs exſequi, quàm vt tibi ſit monitore, hortatore-ve vllo opus:

Perge modò præstare te tua virtute dignum, & Vale. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, IV. Kal. Sextil. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Mitto ecce, OPTIME PRINCEPS, quas à nostro Luillerio literas accepi ad te destinatas. Dici non potest, quanta is semper veneratione te prosequatur; quanta quoque optimus Abbas, qui nisi etiam ad te scripsit, teneritudo affectus fecit, qua veritus est, ne vulnus attingens asperitatem induceret, cui delinienda impar foret. Austerior ego; sed me nimirum, cui est perspectior tua virtus fecit securiorem, tatum aliunde posse te quod officij simul & affectus fuit, merito abs me exspectare iure. Nunc verò vt vel animi diuertendi causâ aliud exsequar, pauca ecce rerum nouarum, quantum quidem habeo comperta, renuncio: vtcumque ipse aliunde plura, vberioráque sis accepturus. Octiduum iam est, ex quo nostri Grauelingâ potiti sunt, deditione factâ; cùm iam & propugnacula occupata, & intra Vrbem milites non plures octingentis superstites forent. Speratur Dux Aurelianensis ab expeditione illa breui redux, Mellereo, qui munimenta restituenda curet, relicto, & Gassione, qui aggressuros quidpiam Hollandos adiuuet, misso. Spes aliunde est, vt Enguenius collatis cum Turennio copiis Friburgum obsidione soluat; vt fama est (nescio an rata) Odancurium iam soluisse Ilerdam. Qui Monasterij, Osembrugique Impetatoris ministri sunt, agere de pace ineunda, nisi intersit Danus, recusant. Ferunt Impetatoris copias, dum à Transyluano se reciperent, fuisse pessimè ab illo affectas; addúntque ipsum Imperatorem admodùm veteri, ne à Turca nihil impetret; imò ne etiam prouocet quæ viginti hominum millia in procinctu esse ad Budam dicuntur. Commissum est Nauale prælium Danum inter & Torstensonum à matutina nona in noctem, Femeram prope Insulam. Hic paullò peius habuit, ille paullò priùs cecinit receptui; vterque in eo iam est, vt se comparet pugnæ instaurandæ. Perhibent interim Legatos Hollandorum eò peruenisse, cùm & aliunde accesserint Konismarkius Bremam, & Galasius Mekelburgum. Res Angli afflictissimæ; Eboracum captum; cæsa hominum octo millia. Robertus Princeps in fugam actus; Nouocastrensis, & alij Proceres Hamburgum appulsi. Rex quoque ipse, vt aiunt, excessit, recepítque se in Hiberniam. Regina verò ad nos discedens Brestensem Armoricæ portum Parlamentariis nequicquam insequentibus appulit. Cætera mitto; quoniam hæc nimis. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, Non. Sextil. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Auguratus sanè nequicquam non fueram, te casum longè asperrimum ea excepisse animi lenitudine, & constantia, quæ virtutem Heroïcam, téque dignissimam deceret. Id enim ecce vel ex tuis agnosci literis est promptum; quando non modò renouare dolorem scribendo auersatus non es, verùm es præterea de eo temperando generosè ratiocinatus. Quin-etiam accepi quam anxiam aliunde tibi procurârint rerum sollicitudinem, qui leuamentum debuerant, tum cùm literas exarasti: vt tantò magis proinde miter animum tibi inter tot graueis occasiones molestiæ, constitisse imperturbatum. Perge modò, OPTIME PRINCEPS, erectum semper, infractúmque aduersus hosce quasi fluctus vndosi maris te gerere; videlicet qui clauum tenens se gnauiter habet, procellis agitantibus gloriâ deinceps, voluptatémque æquore pacato, assequitur grandem. Quam Summi Pontificis mortem accepisti, haud-dubiè, inaudiimus ipsi quoque. Compleuit ille quam-proximè tertium annum septenarium; sed æqua demùm necessitas sortitur insigneis, & imos. Par est, vt etiam noueris Ticinum-ne sit, vt aiunt, à nostris obsessum. Fama satis constans heic est, solutum esse obsidione Friburgum. Obsedere Hollandi tandem quod Tasium Gandauense vocant; nec desunt, qui iam captum censeant. Terror exinde Flandris ingens; sed, vt opinor, Hispanis maior. Omini vertunt, quod Munsteri Ædes Hispanorum ictæ fulmine ingenti arserint incendio. Grassatur Transyluanus liber (copiis nempe Imperatoris nondum refectis) Hungariâ totâ. Procedit Galasus è Mekelburgo in Regionem Holsteniam; sed illi tamen excipiendo sese comparat Torstensonus. Prælium Nauale inter Suecos, Danósque nondum instauratum. Ferunt Tuillerium ex Dania discessisse in Sueciam. Non excessit Rex Angliæ in Hiberniam: Transiit iam Regina Nanuetis, speratúrque heic breui adfutura. Reditus Ducis Aurelianensis retardatior non-nihil est, sic expetentibus Hollandis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, meúmque dulce Decus Vale, Parisiis, pridie Eid. Sextil. M. DC. XLIV.

Quam Exercitatiunculam dignatus fueras transmittere, typis mandare congruum duxi: feci autem, vel ex eo fine vt puriore charactere expressa posset asseruari. Excusa sunt verò pauca exemplaria, vt sit quasi non edita si tu ipsam fortè volueris suppressam. Aliquot exempla cum hisce accipies, simúlque agnosces vix vnum, alterum-ve fuisse interpositum verbulum, ac speciatim de Pœnitentia, vt consequi posset, eam esse secundam post naufragium Tabulam; quando ipsa est, de qua dici id solet. Tu quidquid id est, boni consule, affectuique tribue, vt soles, sincero. Vale iterum.

Nobilissimæ, ac eruditione, virtutéque omnigena ornatissimæ Virgini, ANNÆ MARIÆ SCHVRMANNÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

Euinxit me nimiùm optimus Duchesnius exempla donans Dissertationis, quam tu, ô rarum Sæculi, ô incomparabile Sexus tui Decus, instituisti annis superioribus de non

non incongruo Virginibus bonarum literarum ſtudio. Nam hactenus quidem inaudieram, demiratúſque fueram Virginem eſſe Vltraiecti, quæ penicillo, cælo, radio, acu prouocare artifices quoſque expertiſſimos poſſet; quæ præter linguas haſce vulgareis, etiam Latinam, Græcam, Hebræam, Arabicam, earúmque lepores eximiè calleret; quæ ad coronamentum ingenuarum Artium adhiberet rerum etiam Diuinarum, etiam Humanarum, etiam Naturalium ſingulare ſtudium; quæ nihil denique non aſſequeretur ſubtilitate ingenij, nihil oris facundiâ non exprimet, nihil manus induſtriâ non imitaretur. At me ſtupor iam occupat, cùm ex paginis hiſce paucis, vt ex veſtigio Herculem, aut ex vngue Leonem, ſic perſpicere mihi videor, & maturitatem iudicij, & modeſtiam animi tantam, quanta eſſe poteſt in ſpecimine commendariſſimæ virtutis. O, quàm te proinde, Virgo, memorem! nam eſſe quidem fœminæ poſſunt, quæ & verborum elegantiâ, & ſententiarum pondere animi ſui admirationem pariant; at licet ſemper interuidere ſiue loquantur, ſiue ſcribant, neſcio quid non ſpontanei, affectatique ſtudij; neſcio quid gloriolæ inanis, leuitatíſque ingenitæ: in hocce verò opuſculo, inque ſubiuncta ad Virum illum eximium Reſponſiuncula, is mihi videtur candoris, ingenuæque ſimplicitatis fuiſſe expreſſus abs te character, vt nemo legens non internoſcat eminere æquè in te & meditatiſſimam peritiam, & compoſitiſſimos mores. Ad me quod ſpectat, non alium puto eſſe genium Sapientiæ, quo beari homines poſſint; vnde & te fœlicem habeo, quæ talem nacta fueris, qualem vix perfectiſſimi Philoſophorum ſunt aſſequuti. Neque verò ego is ſum, qui iſthæc legenda obiicerem tibi, niſi te eam agnoſcerem, quæ ob encomia non geſtias, quæ tuas laudes niſi inuita, niſi vultu moderationem, pudorémque teſtante, non audias; quæ exinde potiùs occaſionem captes & referendi omnia ad illum, à quo omnis perfectio eſt, & cauendi, ne quid indignum habita de te opinione agas, explorandíque, ſi quicquam deſit ad conſummatiſſimam virtutem. Obiicio verò interim, tum quia ille ſignificauit non eſſe meum nomen tibi inauditum, téque eo me habere loco, quem meritus ſanè non ſum; tum quia, cùm noſtrum hocce æuum te in exemplum extulerit, quo nullum huc-vſque habetur illuſtrius; viſus ſum mihi cenſeri poſſe in fœlicitatem eius inuidus, niſi tuæ virtuti tantæ teſtimonium hoc redderem, & commendatione mea qualicunque, meóque applauſu quaſi calculo comprobarem. Quod ſupereſt, tu perge modò eſſe ſemper ſimilis tui; quando alterius eſſe non potes, perge reputare tot præclaras doteis, ob quas effloreſcis, ac ſuſpiceris, ex eo maximè ſemper effulſuras, quòd tam ſponte, támque conſtanter fucatas haſce, & caducas aſpernata illecebras, delicias veras, perenneíſque in excolendo animo, hoc eſt parte tui diuina, immortalíque poſueris. De me verò ſic, quæſo habe, neminem eſſe, foreve vnquam, qui eſſe poſſit obſeruantior, venerantiórque tuæ virtutis. Vale. Scribebam Pariſiis, Eid. Sextil. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπϱάττειν.

AGnoui ex literis optimi Campinij eſſe te Maſſiliæ, ac benè valere, Deum immortalem! quanto gaudio! nimiſquam enim metueram, ne ad tempeſtatis intemperiem accedentes tot, támque graues ægritudinis occaſiones valetudini detrimento forent. Sed tua nempe eſt εὐθυμία, cui ſecundum Deum id debes; cùm quæ Medici vocitare animi παθήματα ſolent, adeò frequenteis, adeóque graueis corporibus inferant noxas. Rerum nouarum nulla eſt tibi renunciatu iucundior victoria memorabili, quæ Duci Enguenio Conſobrino tuo longè generoſiſſimo obtingere ſanè glorioſior non potuit. Varias ipſius circumſtantias prorſus ſingulareis aliunde accipies; mihi ſatis eſt non tacere eum fuiſſe ardorem inuictiſſimi animi, vt nihil quantumlibet arduum inſuperabile reputans, & periculis, manifeſtis licet, ſeſe intrepidè obiiciens illum Bauarorum profligauit exercitum, qui capto Friburgo, Briſacúmque iam cogitans, obſtaculo quam-maximo paci ineundæ videbatur. Scilicet ratus Imperator fore, vt ipſius, Hasfeldianíque interuentu, res ſuas ad Rhenum reſtitueret, & ciuitates liberas, Proceréſque Germaniæ eo ſemper metu contineret, quo non auderent ad Comitia Monaſterienſia accedere; vtque aliunde miſſis in Daniam auxiliaribus copiis, Suecorum vireis frangeret, totámque proinde Germaniam ſuum ſub iugum mitteret; ideò viſus eſt huc-vſque nihil minùs, quàm pacis ſtudium cordi habere. Nunc verò ſi exercitus victor irrumpat in Bauariam, illícque hiberna in ſtatione ſit, tum inſtante periculo ne Germanicæ libertatis illuceſcente ſidere Vrbes, Principéſque animos reſumant, tum metu incuſſo, ne copiis quibus Bauarus defenſetur, reuocatis è Dania, res illeic, Oratore Regio intercedente, componantur, Suecíque denuò irruant, ac Imperij res peſſum eant; videtur eſſe, cur Imperator ſeriò de pace ſit cogitaturus. Quanquam meum ſanè non eſt falculam mittere in hanc meſſem. Quod ſupereſt, ferunt Galaſum, Torſtenſonúmque non ampliùs quàm vnius diei itinere mutuò abeſſe; ſperatúrque fore, vt breui Dauos inter, Suecóſque quà terra, quà mari prælium committatur. Vrgent ſemper Hollandi Thaſium, Hiſpaníque, metati licet proximè caſtra, nihil tamen mouent. Rumor eſt egiſſe Brugenſeis, Gandenſeis ac totam viciniam de redimenda penſiunculis agrorum ſuorum libertate. Dimiſit Gaſſio quam Vattenſem arcem, Abbatiámque ceperat, difficultate communiendi.

Illo relicto, redijt in Vrbem Mellereus à diebus quinque, ipséque Dux Aurelianensis accessurus quoque dicitur post triduum. Aduentura hodie Carinanea est; Regina verò Angliæ, nisi post mensem non exspectatur, quod sit diuersura ad Aquas Borbonias. Rex eius Coniunx in magna semper rerum perturbatione est; & quia suspendi nescio quos Parlamento fauenteis iussit, scribunt strangulandos hac hebdomade Cantuariensem Archiepiscopum, aliósque quosdam Regiarum partium. Enim-verò non-ne hæc nimis? Tu, ô PRINCIPVM, OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Crastina luce, Deo propitio, mittam ad Luillerium nostrum literas, quibus beare es illum dignatus. Quas hodie ex eo habui, significant ipsum Medio matricibus reducem; eò scilicet cum cæteris sui ordinis Oratoribus salutaturus ierat aduentátem primùm Schombergium Pro-Regem. Speráram quidpiam de Enguenij instituto perscribere, nam ex quo Enguenius discessit Friburgo, curámque ipsum ad deditionem cogendi Erlaco commisit, fama est susceptam ab eo magni momenti expeditionem, verùm ea de re perspectum nihil habuit. Ferunt quatuor hominum millia mitti in Alsatiam ex copiis, quæ sunt relictæ ad Grauelinguam (rediit nempe Aurelianensis in Vrbem ante quatuor dies) sed nescio tamen verum-ne sit, quando accipio Melosium destinasse quasdam ad Picolomineum aliquid à nostris metuentem. Dum ipse interim Melosius nihil aduersum Hollandos tentat, vrgere illi pergunt Tasium acriter, vt aiunt, obluctans. Classes Suecorum Danorúmque non cõflixere iteratò; tametsi in procinctu sint, neque pedestres Danorum copiæ Galaso adhuc accessere. Habet is statiua proximè Torstensonum; quanquam pugnaturus fortassis non est; ac præsertim si verum sit euocari ipsum in Hungariam, quòd Imperator alias copias, quas obijcere Transyluano possit, non habeat. Dicuntur intereà qui Munsteri sunt Imperatorij Ministri oblatas à nostris agendi de Pace, seu voce, seu scripto, seu Oratorum Venetorum interuentu, conditiones respuisse. Afflictissimus semper Anglus, maximéque ex quo detecta aduersus Essexium machinatio est; nempe Duces quidam militiæ præcipui si ventum fuisset in prælium, tradituri illum ipsi Regi erant. Quod perscriptũ fuerat de Archi-Episcopo Cantuariensi, & aliis ratum haberi iam non comperio. Vtcunque sit, Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, VII. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Rector, cùm mandari typis procuraui tuam lucubratiunculam, fecisse me rem tibi non ingratam. Non hæreo verò, quin à viris quibuscum illam communicasti, & à nostro præsertim Sene optimo plausum tuleris; ij quippe non possunt non eadem in illa quæ ego ad te initio scripsi, suspexisse. Suspexit sanè etiam Neuræus; ita enim Tolone scribens citra vllum vestigium adulationis significauit. Fier aliàs Deo propitio suspiciendi occasio plenior, cùm aliorum Opusculorum fieri copiam volueris. De rebus Aulæ nihil scribo, quòd ex aliorum literis eas cognoscere meliùs possis. De exoticis ista pauca. Dum exercitus Bauarorum reparatur ad Neccarum, Hasfeldiúsque in Belgium destinatus, eò reuocatur, Enguenius intereà cum Turennio secundum Rhenum properat, obsessurus, vt fama est, & occupaturus, vt speratur, Philippoburgum. Tasium sic semper oppugnatur, vt expugnandum breui sit, vtcunque magna castrorum pars senserit factam inundationem. In eo feruntur esse Hollandi, vt quia Legatis in Daniam missis abundè satisfactum non est, statuant Naualeis copias, quas in mari Balthico habent, Suecicis in mare digressis adiungi. Accessere iam ad Galasum terrestres Dani copiæ, ac fore speratur, vt breui inter ipsum, Torstensonúmque res decernatur. Konismarkius intereà victricibus armis pergit properè, vt cum Transiluano in Morauiam irrupturo conferat vireis. Confirmari iam audio, quod penultimis literis scripseram de Parlamentariis Regis Angliæ iussu suspensis, déque Cantuariensi Archiepiscopo Talionis pœnam iure metuente. Decretæ heic fuere diebus proximis quæ necessariæ impensæ sunt Vattensi arci communiendæ, quando non illam Gassio, quod percrebuit, dimiserat; sed distulerat communiendi curam. Scripsit Campinius optimus soluisse Brezeum Tolone Tarraconem versus: vtinam Ilerdæ iactura cum Vrbis illius occupatione compensetur. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, Præsidium, ac Decus meum dulce. postrid. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Haud iniuria sanè tuo metuis Enguenio; scilicet periculum est, ne generosus adeò cum sit, periculis se plus æquo obijciat. Quid facias tamen? Id in eum quadrat, quod nõsti dictum de Cæsare, *nescia est virtus stare loco, solus est pudor non vincere; natus quocunque vocet mens acer, ac indomitus manum ferre, ferro nunquam parcere, successus vrgere, instare, gaudere. Quidquid obstet, impellere; fecisse ruinâ viam,* Inaudiisti nuper quid apud Friburgum; accipies quam-primum vt in expugnando Philippoburgo se gesserit. Seruet ipsum modò incolumem Deus. Ominatus fueram fore, vt si ille, exturbatis hostibus, in Bauariam irrumperet, cum Galasus è Dania in Germaniam reuocaretur. Nunc nescio, an extimescente, Imperatorémque implorante Bauaro, an Imperatore ipso præsentiente, ac metuente Palatinatui, arcique famosissimæ; an aliunde contigerit; sed ferunt Galasum reuocatum fuisse. Addunt verò Torstensonum, te ex interceptis literis perspectâ, illum ita præoccupasse, vt coactum confligere planè prorsúmque

ſimque profligârit, & in Germaniam, Daniâ dimiſsâ, victricia arma conuerterit. Id, ſi verum ſit(neque enim res habetur adhuc ſatis conſtans) Imperatoris res agitur, tempúſque eſt ſanè vt cogitet Pacem. Bauaro iam exercitum Hasfeldianum conceſſerat; ſed erit profectò cur aliò diuertat. Enguenius intereà potietur ſecurus, Deo benè propitio Philippopoli,ac perget toti illi Regioni terrorē creare oppidò ingentem. Ferunt Spirenſes expuliſſe, quod à Lotharingo habebant præſidium; & ab Enguenio obtinuiſſe. Neſcias quid interea conſilij capturus Lotharingus ſit; adeò erunt illi deinceps pinguia ſtatiua parum tuta. Mitto non eſſe propterea Danos liberos à Suecorum metu. Nam præter relicta non-nulla à Torſtenſono præſidia,prætérque Horni exercitum; ſupereſt ſemper ipſorum Claſſis, & iam quidem propter adiunctam Hollandicam, formidabilior. Hæret Koniſmarkius in Saxonia,Torgauium vehementer vrgens,dum Tranſiluanus præſtolatur in Hungaria exercitum ab Imperatore iam iam inſtauratum. Scribunt Taſij obſidionem proſperè ſemper ſuccedere, ac proximis diebus deditionem fore. Ruunt ſemper in peius res Angli,Parlamentúmque ſuſpendio demum multauit Viros nobileis,tametſi hactenus pepercit Archi-Epiſcopo Cantuarienſi. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, v. Eid. Septemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

ERit profectò, cur læteris expugnatum fuiſſe ante dies ſex ab Enguenio Philippoburgum. Scilicet,cum maxima ſint quæ meritò ex eo ſperantur, neſcio tamen ſperarine facinus illuſtrius, glorioſiúſque poſſit. Quippe dimidio vix ampliùs menſis potitus eſt arce, quam Suecus,fulmen illud belli, vix anno obtinuit. Cúmque ea iure haberetur Germaniæ propugnaculum, nihilque foret, neque nobis, neque hoſtibus hac obſidione inſperatius; obſtupeſcere omninò par eſt, & in audendo animum, & in exſequendo diligentiam, & in vrgendo contumaciam, & in potiundo fœlicitatem. Vtcunque ſanè alia tam præclarè geſta non ſuppeterent,tam egregia ſpolia relata non forent; aliundè foret,vt ſalutari Germanicus, Imperatórque, & victor deberet. Enim-verò cum iſthæc ſit futura tibi lætitiæ cauſa; quanta-nam tamen Deum immortalem! moleſtiæ cauſa ſuberit, cùm alterius illius tui laudatiſſimi Conſobrini Comitis Turnonij fatum innoteſcet! Is nempe fuit non iniuriâ habitus tibi cariſſimus; quando & amantiſſimus tui, & ea omninò fuit indole, qua eſſe generoſior, atque amabilior non potuit. An-non verò ſolabitur, quòd licet in flore iuuentæ præreptus, conſummatæ tamen virtutis ſpecimina ediderit; & factis famam extenderit longè deinceps perennaturam. Ac dolendum quidem, cùm ipſo occidiſſe illuſtrem adeò, tòrque ſeculorum familiam; ſed illi tamen obtingere glorioſius ſepulchrum non potuit; cùm non poſſit ruinis illis, quas inter occubuit, adeò fortiter, marmor vllum, aut elegantius, aut durabilius reperiri. Cogita interim, amabo, quàm verè nuper ediſſeruerim, ſollicitos fruſtra eſſe homines de ſerie Nepotum perpetuò longiſſime-ve prodncenda; quando vix vlla exſtat familia, cuius acta, monumentáque monſtrari, quàm huius antiquiora valeant;& tamen cùm ſuperſtes iam tot conſepultis aliis foret, ipſa quoque ſuum heic inuenit fatum. Quid-ni verò? cùm ea ſit rerum humanarum conditio, vt ob indeſinenteis motus iſti aſcendant, illi exſcendant, fiátque etiam temporis progreſſu,vt ex bubulcis Reges fiant,& bubulci ex Regibus? Id autem qui contingeret, niſi aliqui interciderent, vt alij exoriren-tur, ac niſi aliqui exoritentur, vt alij intercide-rent? Sic verſat omnia viciſſitudo; & vtcunque proſpera ſors aliquantiſper interdum couſter, aduerſa nihilominùs in filiis, Nepotibus-ve ſeriùs, ocyùs ſuas habet vices. Sed tu hæc omnia meliùs, qui es iam-pridem omnia attentiſſimè meditatus. Rerum nouarum quid-nam adiiciam; cùm hæc Philippopolitana ſit ex æquo cum pluribus;imò ſuo ſplendore cæteras præſtinguat? magni momenti ſecundum ipſam expugnatio eſt Taſij, quod ab Hollandis denique ante decem dies occupatum fuit. Non fuit Torſtenſonum inter, Galaſiúmque commiſſum prælium;ſed pergere ferunt vtrumque, iſtum in Miſenam, illum in Sileſiam. Incedit Torſtenſonus lentius,creditúrque, cùm illi ſe addidere Koniſmarkius debeat, magnum aliquid ab eo agitari. Alias de tuis literis humaniſſimis, ac te dignis,ſunt enim iam iſta baud-dubiè plus æquo. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XVI. Kal. Octob. M. DC. XLIV.

EIDEM.

COmpertum quoque ex literis optimi Campinij habeo, quod de tuis laboribus cum ipſo communibus ſcribis. Vtinam finem det breui Deus,vt quiete frui quietiſſima, qualem mereris tandem poſſis. Spes forte non eſt, vt ille in frugem ſe recipere aut velit, aut valeat, qui mali cauſa, præter ſpem prætérque decorum iſtheic ſuperuenit; ſed vertet omnia Deus in melius, neque aſpirante eius numine ibunt res Aulæ ita turbatum, vt ſeditioſi vouent, iactántque. Nempe, quod momentum eſt viſum poſſe lancem deprimere, ſucceſſu rerum ſic temperatur, vt appareant deinceps omnia in æquilibrio conſtituta. Quam Tarraconis expugnationem aſſeuerari heic audio, certa-ne ſit, tu meliùs noſti; de Santyaca res eſt dudum nota. Quandocunque illa continget (nam ſaltem habetur indubiè futura) Odancurius tanto maiore cum fœnore demeter gloriam, quantò non defuere, qui probro illi verterint Ilerdam amiſſam. Enguenius interea, Turennio dimiſſo cum millibus Equitum quatuor, & Peditum tribus, Vormatiam in fidem recepit, ſparatúrque fore, vt Moguntiam quoque,aduerſus quam idem Turennius ſubinde conceſſit,

cessit, recipiat; cum aliunde Bekus Bauari rogatu præsidiariâ turmâ roborasset Francodalum; Enguenius, nescio an Turennius, misso Tubatole, delêrint ad vnum octingentos equites, qui deduxerant pedites quadringentos. Temperabunt ista non-nihil gestientem Imperatoris lætitiam, ob munera quædam à Turca, Moscouitáque mutuò accepta, obque spem conditionum pacis, quas à Transiluano sibi pollicetur. Qui certè Ministri, Legati-ve eius Monasterij sunt non perinde esse à pace alieni, ab audita vsque Bauarorum profligatione perhibentur. Galasus, mutato consilio, Albin traiecit non sine magnis à Torstensono incommodis. Restitit verò & Torstensonus, ac dum præstolatur Konismarkium, traiecit & ipse; & vix à Galaso dimidium, vt aiunt, est diem. Ita versaturi iam sunt inter Albin & Visurgim, Regione ob Drusum, Varúmque famosa, duo insignes exercitus; sed nescias, conflicturi-ne, quod imitatus Fabium Galasus restituere rem cogitet cunctando. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, IX. Kal. Octob. M. DC. XLIV.

EIDEM.

Ruri versabar, OPTIMA PRINCEPS, cùm redditæ mihi tuæ literæ amœnum alioquin secessum amœnissimum effecerunt. Suspexit illas Præses Molæus, cuius in villa prope Grobosium senos dies exegimus, & studiosissimus librorum cùm sit, sensit se tanto tui exemplo fieri debere studiosiorem. Redux in Vrbem electum audio Cardinalem Pamphilium in Pontificem Maximum, ac ab eo assumptum Innocentij decimi nomen. Quo cum applausu Electio fuerit excepta in Aula, mihi incompertum, ipse tu coniectabere. Dolendum prorsùs obsidionem Tarraconensem fuisse solutam; sed nempe inde edocemur, quàm verè dictum pridem sit, nihil esse parte ab omni beatum. Aliunde quippe succedunt semper prosperitate prosperrima quæ Enguenius tuus agitat consilia. Ecce enim accipio recepisse illum in fidem non modò Moguntiam, de qua spem nuper feceram, sed etiam Cruciniacum, Binghenium, Oppenheimum, aliásque cùm arceis, tum vrbeis, quas inter non desunt, qui Landauium numerent; cùm alij dicant solùm obsessum. Constantiùs perhibent Turennium obsidere Francodalum, arcem scilicet munitissimam, quæ vnica, si expugnetur, esse operæ-pretium possit. Nescio verum-ne satis sit quod Electorem Moguntinum implorasse Regis tutelam, narratur; vnum verisimile est, fore, vt si res nobis constent, & Francodalo potiamur ante Hyemem, rerum Germanicarum facies maximoperè commutetur. Bauari nihil adhuc tentârunt; exercitum ægrè cogentes, & Land-grauianis potissimùm negotium facessentibus, ex quibus aiunt etiam quatuor millia ab Heroina ad Enguenium missa. Ferunt Galasum cum Cæsarianis, superato Albi, tendere in Austriam, & Torstensonum cum millibus Equitum quatuordecim illum continuò insectari. Cùm rumor sit fuisse pugnatum in Anglia, dicitur victoria à Rege stetisse; sed circumstantiarum circumfertur nihil, & cùm scribatur ex Hollandia traiecisse inde Palatinum in Angliam, docebit nos dies, traiecerit-ne tanquam concordiæ arbiter, quod non-nulli interpretantur, an vt eligatur in Regni Vicarium, quod alij probabilius putant. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, prid. Kalend. Octobr. M. DC. XLIV.

HENRICO BORNIO, *per-erudito, ac per-amico Iuueni*,

PETRVS GASSENDVS S.

Redduntur ecce, Rure dum redeo, literæ tuæ suauissimæ ante dies XII. datæ. Adest verò Martellus noster, dum eas accipio, per-opportunè, vt destinatas ad se habeat, verbulúmque simul rescribat. Nempe nihil aliud per tempus licet, quàm raptim tibi significare, literas tuas redditas, ac reddere simul, dicere que paucis plurimam salutem. Aliàs, Deo beuè volente, plura: nam etiam quod de Physica Cartesiana me rogitas, nihil esse potest, quod iam respondeam, cui illam viderem nondum contigit. Quippe nec prostat adhuc venalis, nec Mersennus eius Exempli, quod per Veredarium obtinuit, copiam ante discessum fecit. Nescio aliunde, an-non possit videri nimis in vrbanum, & à meo genio nimis alienum, pacatum dissidium vltrò reuocare, & in librum, qui me speciatim non attineat, inquirere. Vtcunque ille iam in me non scriptis, sed verbis insultet; ac fuerit in isto quoque opere, tacitè, vt ais, me subnotaturus. Nimis me interim & tu, & tot alij insignes Viri, quos insinuas, obstringitis, cùm me reputare eum dignamini, qui viri commenta retegere possim. Id scilicet affectui tribuo, curtæ rei alioquin conscius, ac non nescius prouinciam hanc ad vos longè potiùs spectare. Quamobrem & tibi, & illis gratias habeo quam-maximas. Tu & tibi habe, & cum iis partire, cúmque ipsis Vale. Parisiis, Kal. Octobr. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

Perfudisti sanè Neutæum, OPTIMA PRINCEPS, insigni gaudio, cùm illum adeò humaniter, familiariterque excipiens, dignatus es quarundam tuarum elucubrationum *ἀκρόασιν* habere. Nempe illarum quasi plenus literas perscripsit ad me, plenas profectò & stuporis, quo tuum ingenium suspicit; & affectus, quo raram tuam bonitatem prosequitur; & lætitiæ, qua sibi ipsi ob habitum

tum abs te honorem gratulatus, vix temperat; & gratitudinis, quam non-modò coram sed etiam, vt vides, tam procul demonstrat; & obseruantiæ, qua tot illustris excellentiæ notas in te veneratur. Id, quod miratur potissimùm, tua illa ratiocinia sunt in libros Nicomachios; & sunt ea certè tuo delectu, tuóque studio dignissima; maximéque cùm eò spectent, vt in exserendis consimilibus circa Politicos inseruiant. Videlicet notiones illæ de Fœlicitate, de Bono, de Virtutibus, Vitiisque, de Affectibus Animi, quædam velut Principia sunt, ex qnibus par est in publicis rebus administrādis philosophari. Rerum nouarum vt quidpiam addam; acceperamus iam Gassionem arcem quandam denuò cepisse, & occupasse, profligasséque sesqui-mille Equites: ecce autem fama iam est, irruisse illum prætereà in stationem hostium insignem, quæ illis mirè exturbatis cum sarcinis tota ipsi cesserit. Exspectamus, num ratum fiat, quod proximis diebus percrebuit de capta ab Enguenio tuo Vrbe, arcéque Heidelbergensi; déque incessu in Bauaros, si quà prouocari in certamen possint. Sunt, qui ferant illum ab expeditione in Aulam breui rediturum; sed nescio, an ea ipsi mens, præsertímque, si cordi sit, vt esse debet, parta tueri. Siquidem aiunt Bauaros, Hasfeldianósque in eo esse, vt cùm primùm Bekus, Lotharingúsque accesserint, aut Enguenij fortunam sistant, aut etiam, quantum dabitur, eò vnde deiecti fuere, restituantur. Incedunt semper Cæsarei, Suecíque per Germaniam. In Hungaria autem ferunt Transyluanum, de concordia dum agitur, detrimenti nescio quid passum. Discessit Hollandica Classis ex Balthico mari in Germanicum, Danica verò & Suecica, quasi conflicturæ, in alto consistunt. Fuit nuper, vt audio, in Anglia non tam commissum prælium, quàm actus in fugam Parlamentarius Equitatus, factáque, armis positis, Peditatus deditio; sic tamen, vt aliqui fuerint Regiis turmis accensiti; cæteri, qui prætulerint abire inermes, dimissi. Scribunt Palatinum sic fuisse exceptum à Parlamentariis, vt laudatis coram, atque comprobatis Parlamenti consiliis, decreta ipsi pensio fuerit, qua illeic degat non indecorè. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Parisiis, Non. Octobr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

PRæter literas, quas dare ad me IV. Nonas dignatus es, accepi etiam alias, quas dederas V. Kalendas. Eæ sunt, quibus adeò constanter de carissimi Capitis Comitis Turnonij interitu philosopharis. Hoc verò sanè est animum ita habere comparatum, vt fortunæ, quod ille ait, mandare laqueum liceat. Qui nempe eius lusus nouit, & prouisis casibus variis, quibus solet impetere, animum firmauit, ac apud se statuit fortiter illos qualescumque occurrerint, excipere, is est, quem cubo insidentem Fortuna exagitet frustrà. Is est, qui dum volens, fata sequitur, trahi se inuitum ab illis non sinit; dicíque adeò potest inexorabile fatum subiecisse pedibus; quando illud iam, vt quidpiam impendens, horrendúmque non extimescit. De gloria, quæ ratiocinaris, eiusmodi profectò sunt, vt dici nihil posse videatur præclarius, cùm enim eius appetitus innatus hominibus sit, non tam est conandum, vt eradicetur ex illorum mentibus, quàm opera danda, vt ad ea solùm, quæ sunt honesta, conuertatur. Illud scilicet foret attentare rem factu impossibilem, & cui tacitè illi etiam, qui acriùs in ipsam inuehi videntur, testimonium dicunt. Istud est rem ἀδιάφορον in legitimum dirigere vsum, & de hominum, in qua viuitur societate, bene mereri. Id peregregium interim est, quod positam omnem in hominum memoria gloriam esse caducam reputas; est enim reuerà tempus rerum edax, & quod illius refugit denteis per aliquot paucas chiliadas annorum, per myriadas certè non effugiet. Egregium & illud, quod consequitur, rei saltem studendum esse, qua durabilior nulla sit; quippe nihil est magis secundum naturam, quàm id bonum eligere, quod gradum præcipuum in multis obtineat. Literis posterioribus cætera quidem omnia digna tua sagacitate sunt; sed nihil, vt puto, verosimilius, quàm prosperos hosce successus eliminare pacis spem; qui nimirum sunt, Hispanorum mores. Adde verò quæ gesta nuper ad Ilerdam, Tarraconémque; exinde enim obiicient non recuperandæ modò totius Prouinciæ spem factam, sed & hunc fore quasi gradum, quo euecti, & Lusitanum ex vsurpato solio deiiciant; & tot támque variis in locis amissas arceis recipiant; & in nos demùm, quos sperant semper aut exhauriendos peculio, aut factionibus turbandos, grassentur. Ex iis, quæ nuper scripseram, obsessum quidem fuerat Laudauium, qnod & fuit demum expugnatum; at non item verò perinde Francandalia (ita nominat, non Francodalum, qui inde ad me literas Disembergiensis Abbas dedit. Vrget continenter Galasum Torstensonus; & cùm non parùm illi negotij ad Salam fluuium fecerit, perhibetur, ipso prope Magdeburgum relicto, in Bauariam cum Equitatu sanè ingenti irrupturus. Transiit per hanc Vrbem diebus proximis rediens in Hispaniam Melosius. Tutius-ne illi forsitan foret in Lusitaniam appellere, quæ manent illum fata monstrabunt. Vale, PRINCIPVM, OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, prid. Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

Subuerentur Conciues mei, ne Pedemontana illa copia hiematum in Prouinciam redeant; vnde & te exorem, instant, vt te misereat Regiuncula quam maior vis miseram fecit. Mihi vel semel idipsum tibi subinsinuasse abundè est.

Erudito, & Amico Iuueni, ABRAHAMO PRATÆO,

PETRVS GASSENDVS S.

EXardescit nimiùm tuus in me amor, dum quasi satis explicare pro votis affectum non valeas, in laudes erumpis, quibus præ

prægrauer, tanquam meritis longissimè impar. Vnum, quod agnosco in me propensissima est voluntas, quà non potui te, ex quo mihi perspecta tua indoles fuit, non amantissimè complecti. Quippe tua ista lenitas motum; & cum eruditione coniuncta modestia fecere te amabilem; candor verò, ardórque ille, quo amari me abs te sensi, insigni feruore pectus animàrunt. Magnopetè gaudeo incubuisse te interpretando operi, cui præbere lucem non possis, quin ab eo ipse inclarescas. Præclarum Vallæum mei meminisse sua illa in Epistola humanitatis fuit singularis. Quod rogas autem, vt si quid habeam ad corroborandum sententiam, à qua ille se non stare insinuet, perscribere velim ad te, non est sanè quorsum quid à me exspectes. Agnoscere scilicet potes me non tam sententiam dixisse, quàm obseruationem narasse, & ea quidem mente, vt non propterea voluerim quidquam vllam in partem præiudicatum. Hoc inculcare dumtaxat possum, commeminisse probè me, transadactâ Payani manu per septum cordis spathulâ, vbi sursum deorsum movens? ... spicillo, animaduersum fuisse cùm ab aliis, tum abs me curiosiùs spectante, nihil dilaceratum, aut effractum fuisse (postquàm ille, causantibus nobis, secari iussit septum secundù, & ad vsque spathulam,) sed spathulam fuisse traductâ per flexuosum quidem, sed vnitissimum tamen, politissimúmque, non autem cruentum, vllà-ve ratione discerptum meatum. Cúmque id repere, absum tamen, vt vel autumem similcis meatus in omni corde reperiri, quandoquidem non modò Fluddus (Harueo etiam non inconsulto) scripsit eos non fuisse obseruatos in aliis; & descriptum illum à me esse potuisse ex speciali illius cordis dispositione; sed etiam præclarus Vallæus scripsit in illa Epistola, taleis meatus, nisi fiant tentante manu, non reperiri; vel idcircò statim admittam mero ex casu contigisse, vt illi reperti à Payano fuerint; ac volo rem solùm vt nudam, merámque historiam à me recitatam. Rogas rursus, vt si quidquam habeam de meatu Cholidocho, per quem nosti à me deductum ex stomacho in iecur chylum priusquàm detectæ lacteæ Venæ fuerint, id iam tecum communicem. Sed nempe nihil habeo, nisi quod inserui in Meditationes meas Physicas, & curæ, quibus iam distineor, otij satis non faciunt, vt id pro votis exscribere transmitteréque ad te possim. Cogitaui autem aduersaria mea, si res fortè vrgeat Martelio nostro committere, vt tum id exscribat (faciet enim volens) tum etiam illud, quod sequitur de Sanguinis circulatione. Videlicet, vt quædam moneo aduersus Venas lacteas, vsum-ve ipsis attributum; ita causas commemoro, ob quas fieri possit, vt quis longè minus illam sanguinis circuitionem probet. Paucis vt dicam, nihil est quod tibi de me, si modò quid possim, polliceri iure non debeas. Clarissimis Medicis, Sponio Guillemino, & plurimam refero salutem. Tu & bene Vale, & me semper ama. Parisiis, prid. Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

Viro Clarissimo, Sapientissimóque IOANNI HEVELIO, *Dantiscana Reipublicæ Palæopoleos Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

NOn multum est, ex quo accepi literas tuas suauissimas sub Iunij finem Dantisci datas. Suauissimas dico, tum propter sincerum, quem erga me spirant, affectum, tum propter adiuncta ipsis pignura meritò mihi cara habenda. Accepi verò tempori satis, vt cum Bullialdo communicatem, quas Eclipseun obseruationes impertiri dignatus es, tū à te peractas, tum à cæteris magnis illis Viris, vnà cum dararum ad te literarum exemplo illo, in quo præclarus Linemannus comparationem Meridianorum iuxta obseruata instituit. Scilicet ille, nondum perductis ad vmbilicum Tabulis, habuit vnde obseruationes suum in locum inserere, & vestra illa loca pleniùs cum hisce nostris conferre posset. Mira aliunde lætitia, quas Phaseon Lunarium Icones vnà transmisisti sum exosculatus; siquidem non potui non valde mirari, & oculi tui in obseruando perspicaciam, & manus tuæ in penicillo, cœlóque tractando industriam. Nam & cùm sit in te præterea tam affectus ad exsequendum, tum constantia ad insistendum, tum diligentia ad explorandum, sunt iu te vnu ex dotes, quæ vix in alio vllo sint vnquam; quæque, nisi concurrant, frustra perfectio operis difficillimi exspectetur. Etenim sat noui, quod tu insinuasti, neminem intelligere quanti id sit laboris, posse, nisi manum admouerit, præstaréque quidpiam ipsemet tentârit.

Videris porrò titulo cuiuslibet Phaseos apponere tempus debere, quo obseruata fuerit, v. c. Anno 1644. die Aprilis 10. hora 8. à meridie, & hora 16. diei 4. à Coniunctione. Quia enim quoties idem tempus à Coniunctione est redditurum, non eadem Phasis futura est, sed vmbræ sectio obliquè facta promouebit cuspidem Boream, reducet Austrinam, vel promouebit Austrinâ, & reducet Boream; sicque parteis quasdam tectas reteget, & retectas teget; neque proinde Maculæ exdem apparebunt ampliùs in eodem lucis, vmbræque confinio, quòd aliunde magis, minúsve distabit à limbo, prout libratio illa Lunæ magis, minus-ve partem illustrem, visámque, è Terra, aut ampliabit, aut contrahet; Idcircò fieri poterit, vt qui Lunam contemplabuntur, & cum Phasibus tuis conferent, aut existiment fuisse te quadantenus hallucinatum, aut non aduertentur ad intelligendum librationis tempus, ac periodos, quibus cæderi Phases fuerint exspectandæ. Quod superest, nemo te meliùs diiudicarè valeat, sit-ne, exempli gratiâ, Macula illa, quam *Caspiam* nuncupare soleo, tantillùm æquo nigricantior, & debeat-ne pingi eius circumductus paulò laceratior, ac sursum, deorsúmque non proinde obtusus? Vniuersè certè videretur mihi & sectionis vmbræ, & Macularum saltem maiusculatum

insculatum limes exhibendus inæquabilior, idque præstari forsan posset non prorsus infœliciter, si æs non scapello, sed aqua forti excauaretur. Præterea autem in Phasibus primorum illorum dierum, videri frequenter, quantum memini, vltra Austrinam cuspidem, ac in ipso limbo, duo aut tria quædam lucida puncta non parùm dissita ab ipsa, & à se quoque inuicem, quasi editos vertices vastis vallibus interceptos; verùm non fuere illa fortè in iis vmbræ sectionibus à te exhibitis conspicua. Quanquam isthæc ego solùm attingo, ne cùm ipse petieris, vt si quid mihi videretur notatu dignum, significarem, desiderare possis candorem; alioquin enim tu potior iudex, cui ipse omnia concesserim.

Quod de Campanella rescire peroptas, fabula est mera. Ille neque de Telescopio conficiendo cogitauit vnquam, neque vnquam rerum Cælestium obseruandarum studiosus fuit. Circiter id tempus, quo rem inaudiisti, perscriptum ad nos fuit ex Italia Neapolitanum quendam nomine *Fontanam* adinuenisse Telescopium, quod habita ratenus omnia vt canalis prolixitate, lentiúmque amplitudine, ita obiectorum adauctu, admonitionéque longè superaret. Adferebatur in exemplum grandescere per ipsum Lunam, quantum *Platea*, vt vocant, *magna* Vrbis Neapoleos grandis est; itémque Saturnum ouali forma sic conspici, vt hinc inde à medio, ac versus extrema perforatus esset, Cælúmque & Stellæ præter foramen, viderentur; Martis discum talem spectari, vt posset in vno eius latere mons quidam discerni: Iouem non modò Satellites iam notos circumvehere, sed etiam præ se quasi ferre quandam trabem aut fasciam, cæteráque huiusmodi. Et quia contigit Campellam hisce de rebús aliquando coram quibusdam rerum Cælestium inanibus dissetere, factum est, vt seu ipse sibi eius Telescopij inuentionem tribuerit, seu alij ex ipsius verbis interpretati sic fuerint, seu ob quæsitum Viro nomen, rem ad illum retulerint, ipséque non prorsùs abnuerit; factum est, inquam, vt peruulgata exinde fama fuerit de inuento à Campanella huiuscemodi Telescopio, déque rebus ab ipso visis, sed cum immutatione quadam, vt vsurparæ *Platea Regia, siue Parisina*, pro Neapolitana. Neque id modò, sed & quia ille rogatus de causa insignis æstus, siccitatísque, quæ per id tempus nescio quid de Solis ad Terram accessu protulit in medium; ideò seu reuerà enumerauerit (ac fortè quoque senserit) Eccentricitatem Solis valde imminutam ab annis superioribus, Solémque adeò vltra quadragena leucarum millia Terris admotum, seu illi, qui ex eius ore verba exceperunt, sic acceperint, id sic elatum in vulgus fuit, vt rerum ignari pro certo habuerint descendisse admodùm versus Terram Solem, quo vsque frigora ac pluuiæ annorum consequentium fidem fecerunt aut remansisse, aut restitutum fuisse Solem in suum locum.

Rogas subinde, nouerim-ne, an Telescopium ex sphærica, an ex hyperbolica sectione fuerit præparatum; sed fateor id mihi esse incompertum, qui Telescopium minimè vidi; vtcunque inaudierim, cùm vsurpatum Florentiæ fuerit, comprobasse illeic Viros eruditos insolitum nihil ipso demonstrari, sed ea solùm, quæ videntur per Telescopia cætera, aliquantò maiora simul, distinctioráque apparere. Interim autem suspicor sectionem esse sphæricam; atque idcircò à cæteris magnitudine non specie differre. Nempe quotquot noui industrios, solerteisque viros hactenus conatos conficere vitra Hyperbolica; operam planè perdiderunt; & qui præcellit cæteris, machinásque nullas non commentus est, perassabréque elaborauit Vir oppidò vt sanguine, ita animo Nobilis Daniel Auberius Maurerius, eò tandem peruenit, vt agnouerit, fateríque Cartesium hàc transeuntem coëgerit, fieri non posse, vt exquisita hyperboles forma per compositos quoslibet motus incidatur, quoniam organum incisorium ita inæquabiliter agit, vt vna sui parte in vnam; alia in octo parteis vrgeatur. Et, quia is mihi est per-amicus, ideò postquam ipsum admonui, quid tua illa & à teipso elaborata vitra præstarent; tum obstupuit, tum me rogauit exorarem te, vt significares alia-ne esset, & quænam forma, præter sphæricam, vsurpata. Ego verò recepi quidem me id perscripturum ad te; sed absit tamen, vt exigam, si vel nimirum fuerit graue; qui sic alioquin sum comparatus, vt nihilo sim minùs obstrictus futurus, si certo fortè consilio rem nolueris communicatam. Id solùm audeo mihi de tua beneuolentia polliceri, vt transmittere digneris ad me tuorum illorum vitrorum par, quo rem experiri mirabilem liceat. Fixarum nempe deradiationem, discúmque simul maiusculum quem ipse habui hactenus, etiam minorem, quàm Galileus. Si facias, nôsti vitra esse tabellulis ligneis probè communienda; & aut fasciculi literarum forma per veredarium, aut libelli, per mercatorem destinanda esse ad Bibliopolam *Cramoisium*, cuius interuentu ea sim accepturus. Vides quàm agam tecum fidenter; sed videlicet, vt peropto agere te mecum, si quid fortè sit, quod ex me, bona mea sorte, velis. Animos autem addit munus præclarum, quo me beare vltrò dignaris, Librum mittens futurum mihi merito iure carissimum, & tui causâ, & Authoris, eximij scilicet Eichstadij, quem velim per te sic resalutatum, vt intelligat esse neminem, à quo maiore cum affectu & veneratione colatur.

Salutat porrò Bullialdus quoque pleno pectore te, & illum, exoptátque, quod ego prior, vt plurimam etiam salutem præclaro Linnemanno dicas. Quod is Massiliæ tribuerit, quam Eclipseos obseruationem ipse per-egi Aquis-Sextiis, non multum sanè interest; quoniam Massilia non est vel vno minuto horæ integro Aquis-Sextiis occidentalior. Cùm nihil inaudiissem de libris, quos à claris Viris Gaulmino, Gaffarellóque editos literæ tuæ insinuârunt, Authores ipsos quæsij, si illos prælo iam commisissent, pernegauit verò vterque, ac solùm spem aliquam fecit fore vt breui committeret. Quod superest verò prodire nihil noui in re Literaria, quod scire te iuuet;

exspectóque solùm, donec memoratæ euulgentur Tabulæ, vt ad te transmittam illarum Exemplum. Incidit mihi casu in manus typus quinque Phaseon Lunarium, quas ante annos 18. quidam Antonius Faber (Vir alioquin industrius) cælari, excudíque curauit. Illas proinde heic adiungam, eo solùm fine, vt si libuerit profitearis quantum huc-vsque in vera Lunæ repræsentatione aberratum sit; vtcunque eò post Galileum non-nulli adhibuerint curam. Adiungam verò etiam schema delineationis primariæ, quod ego incidi æri procurâram, vt partium situ, proportionéque, quanta fieri potuerat, accuratione præsignatis, Phases deinde singulæ ad id relatæ conformarentur. Magnum id compendium, ac nescio, tu-ne præparâris quidpiam simile; quoniam video maculas quasdam, vt duas illas longiusculas, quæ inter Caspiam, ac limbum sunt, non fuisse eodem situ à te in vtraque Phasi notatas. Tu quidquid id est, boni consule, ac eo affectu, quo sincerior esse non possit, traditum habe. Vale, Vir Præclarissime, méque porrò amare perge. Parisiis Eid. Octob. M. DC. XLIV.

Excidebat quod admones, Stellam, quam ante duos annos, & die 2. Septembris obseruâram ad ortum Iouis, distantem ab ipso diametris eius XI. Fixam fuisse non Mediceam; id deberi sedulitati, qua in Cælum intentus es. Nempe id potuisse intelligere ex Obseruationibus à te crebriùs antecedenter, consequentérque repetitis, cùm me etiam facere cautiorem potuerit dies 7. qua rursus Stellam in eodem propè ad Iouem positu conspexi (distitit scilicet ab eo 10. diametris) quippe cum ea esse potuerit, quæ die 2. distiterat duabus ac semisse dumtaxat. Vale iterùm.

Admodùm Reuerendo, Amplissimóque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, *Lobkovvitzio, Abbati Disembergensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accipio ecce literas tuas decimo Septembris Francandaliæ datas, ac doleo simul datas à me, etiam à Mense Iunio, ad te vsque non peruenisse. Destinâram illas ex tuo præscripto Cruciniacum; & vt possent tutiùs transmitti, credideram ipsas Equiti illustri, qui-cum Langerenus agere per literas solet; pollicito nempe, perscripturum se ad nobilem fœminam, cui Veredariorum Bruxellensium cura, vt studiosè satageret, earum ad te transmittendarum. Feceram satis tuis votis, quantum quidem fuerat in me (qui scilicet Auenionensis, non Parisiensis Theologus sum, vt de alma hac Facultate quantum ipsius alumni nôrim) ægréque iam habeo frustratum te fuisse meo qualicunque officio, ac me idcircò erga te videri posse indiligentem. Et vereor quidem ne literæ (quibuscum fuere aliquæ etiam ab optimo Mersenno datæ penitùs interciderint; verùm non propterea factum repeto; sed præstare duco paucos hosce versus exarare, & Langereno commendatos facere, vt si fortè isthuc penetrare valeant, qua de re est vt ambigam, certus reddaris habuisse me tuas vtrasque literas Cruciniaci, & Spiræ datas; ac simul monearis non incongruum fore, si amicum quempiam Bruxellæ, alibi-ve indigites, qui & literas habere à me, & ad te transdere turò possit. Id sanè vbi præstiteris, ac simul innueris necdum à te fuisse literas meas recuperatas; tum iteratò easdem conscribam, numerum scilicet Authorum, qualeis expetis, adauctiorem; ac sententiam quoque de laudabili circa oscillationes, diametrósque Planetarum conatu. Vale intereà, & saluus semper ex mediis hisce turbis emerge. Parisiis, Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS

Εὐπράττειν.

Per-egregiè sanè distinguis inter quietem, & otium, quando comparare te licet cum Gubernatore, qui vt verbis dicam M. Tullij, *clauum tenens sedet in puppi. Non facit ea, quæ iuuenes; at multò maiora, & meliora facit.* Vtinam ventus adeò secundus tuum conspiret in regimen, vt fœliciter in quem tendis tranquillitatis portum peruenias. Effieiere satis ab aliis de Enguenij reditu certior. Rediit & Parens eius in Aulam, quæ ipsa est per hosce dies tota in procinctu, vt repetat Vrbem. Rumor est non leuis Galasum fuisse tandem à Torstensono ad decernendum prælium compulsum; ac Peditatu profligato, fugatísque Equitibus, machinas belli, sarcinámque penitus omnem amisisse. Id si verum sit (quod profectò difficile creditu est, perspecta Galasi sagacitate, & prouidentia, eáque castrorum metatione, quæ fuerat, Sala superato, opportunissimè deleta) actum propemodùm de rebus Imperatoris videri potest. Nihil certè potest obesse, quominus Torstensonus pergat securus in Bauariam, eámque vt Daniam deprædetur; nesciόque an-non Bauarus id fortè præsentiens nuncium miserit, qui Regem quæsit de neutrali statu. Is videtur saltem quas habet ad Rhenum, copias euocaturus; quare & relictus ab Enguenio, Turennius non-modò nihil quæsitis metuet, sed etiam ad aliquid amplius tentandum animabitur. Ferunt eum nuper ita irruisse in Equitatum Francandalianum, qui nescio quorsum prodierat, vt ne nuncius quidem, qui posset factum narrare, fuerit superstes. Gassio aliunde ita excurrit, grassatúrque per Flandriam, vt, si Picolomineo nihil animi relictum foret. Nihil ferè minùs laborant Dani ob Suecos relictos cum Vrangelo, quàm dum totus Exercitus cum Torstensono impenderet. Excitatæ recens in Scotia sunt turbæ aduersus ordinem Nobilium, qui à Rege constiterant; Réxque interim non neglecta prosperi successus, de quo nuper scripsi, occasione,

caſione, obſidet Plimorhum. Eo ſi potiatur, magna fiet ad vireis ipſius acceſſio, iam enim ſaltem poterit maris dominium controuerti. De Caralonia quod memorant, reſcire ipſe præclatiùs potes. Vale PRINCIPVM OPTIMÆ, Præſidiom, & Décus meum dulce. Pariſiis, XII. Kalend. Nouemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVod dignatus es optimi Merſenni ad te appulſum ſignificare, mihi oppidò quam iucundum fuit. Facile nempe intellexi quantâ tu lætitia perfuſus, Virum exceperis, tam bonum, tam doctum, tam tui obſeruantem; quantâ ille quoque Principem conuenerit, tam humanum, tam eruditum, tam & cognoſcentem, & amantem fui. Animo iam conceperam fore, vt Maſſiliam ſub tempus Comitiorum concederes; quoniam tametſi non ignorabam eſſe in te, vt mero nutu, ac ſine Comitiis Conſules creares; augurabar tamen te ea bonitate auctoritatem temperaturum, vt ſi modò Ciues meliora ſuadenti morem gererent, pareteris vltrò rem geri pro more. Non nequicquam interim notas vix fuiſſe olim Purpuram Romæ ambitu maiore petitam, quàm caperatur iam in Vrbe, quæ illi Orbis capiti fœdere iuncta fuerit; quippe homines & vbiuis gentium, & omni æuo homines ſunt, & cùm varia ſint, quæ in ipſis pro variis conditionibus paſſiones efficiunt, ipſæ tamen interim paſſiones eædem, pares-vo in omnibus ſunt; cùm neque Rex, amiſsâ Prouinciâ turbetur magis, quàm ruſticus amiſſo prædiolo; neque maior in illo ſit iræ vehementia, dum indicit bellum, quàm iſti dum intendit litem. Et habes certè ipſe iam in Prouincia exempla multa, ex quibus ſit promptum intelligere ſuum cuique Oppidum Romam eſſe; neminémque eorum, qui primas in vnoquoque ambiunt, ſecus eſſe quàm Marium, aut Sullam, animo affectum. Rerum nouarum vt quid attexam; ferunt Torennium Philippoburgo diſceſſiſſe Spiram, VVormatiam, Oppenhemium, & Francandaliæ imminere. Interim autem Bauari recepere Manhemium, ac præſidium interfecerunt trecentorum militum; ipſéque Roſa ægrè euaſit, traiecitque lembo cis Rhenum. Falſum conſtat fuiſſe rumorem, qui tantopere percrebuerat de Cæſarianis profligatis. Ij conſtant ſemper ad Bernburgum, præſtolantúrque Saxones, qui vbi ſemel acceſſerint, perhibent prælium à Galaſo detrectatum non ampliùs iri. Quanquam ferunt etiam Torſtenſonum ſic collocaſſe copias, vt neque Saxones quin priùs dimicent, accedere poſſint; neque Cæſariani, qui priùs certamen ineant, diſcedere. Res ſemper Danos inter, & Suecos verſantur io ancipiti; ſpéſque eſt non leuis, vt Tuillerio intercedente, componantur. Id memoratu interim dignum, conſtare ſemper Regem illius virtute, & canis venerabilem, infracto prorsùs animo, ac adeſſe coram exercitui aduerſus Hornium comparato; inque eo eſſe videri, vt oſtendat quàm glorioſum fit Imperatorem ſtantem mori. Anglum victoriâ illâ ſuâ indiligenter vſum ſcribunt. Addunt Vallerum ipſi inſtare, Eſſexium reparare vireis, Nouocaſtri expugnationem paucos intra dies ſperari; cœptam intereà neſcio quam aliam magni momenti obſidionem; Irlandos, qui in Scotiam irruperant prorſus deletos; ac plura eiuſcemodi. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Kalend. Nouembr. M. DC. XLIV.

EIDEM.

SPero proxima occaſione accipere negotia illa, quæ affecta ſubindicas, confecta fœliciter fuiſſe. O te fœlicem interea, qui potes in mediis hiſce fluctibus adeò tranquillè philoſophari! Fidem certè vberem facis definitioni Platonicæ, qua Philoſophia dicitur eſſe exercitatio, ſeu meditatio mortis. Nempe hoc eſt ipſum, quod eximiè præſtas, cùm de huiuſmodi argumento ea & mediraris, & ſcribis, quibus non video præclariora neque Socrati, neque Senecæ veniſſe in mentem. Perge modò, OPTIMA PRINCEPS; neque enim hæ cogitationes vitæ iucunditatem turbant, vt ſibi vulgus hominum fingit; ſed eam tranquillitatem pariunt, vt exinde Vir Sapiens ſummum nec metuat diem, nec optet; verùm patienter ipſum expectet, & coram factum vltrò excipiat. Scilicet, memor frugalitatis, nihil affectat præter fas, & vitam non prolatare, ſed honeſtare meriens, ipſam moriendi neceſſitatem præſtito aſſenſu delinit. Agnoſcit hanc vitæ vſuram fuiſſe ſibi gratis conceſſam; quare & quantacomque eſt, ipſam in lucrum deputat; eáque fruitur, vt conuiuio, à quo inuitus recedere, vt quieti ſe dedat, non debeat. Verùm tu iſta longè meliùs; adnoto ſolùm, vt mors ſui, illuſtribus ſemper exemplis nos moneat. Ecce nimirùm inaudiimus obiiſſe Reginam Hiſpaniæ; quod etiam par eſt te iam accepiſſe. Ferunt Regem cùm duabus horis ab ipſius obitu Madritum accederet, graui morbo correptum fuiſſe. De Regina Angliæ, quæ eſt in hanc Vrbem cras excipienda, vulgare eſt laborare ipſam hectico affectu. Lotharingiæ Dux ægrotare periculosè dicitur, ac ingenteis intereà querimonias profundere aduerſus Duces Cæſarianos. An addam verò ne quidpiam rerum nouarum non communicem, ipſas eius copias ad Moſellam conſiſtere, & Turennium ſemper circum Francandaliam verſari. Communiunt Bauari Menhemium, intereáque Haſſiaci Vrbem neſcio quam obſident. Galaſus adniaus eſt fruſtrà ſe Magdeburgum recipere; fruſtra accipere nouas vireis. Quippe proprio Caſtrametatu inter fluuiali quaſi obſeſſus, ac Torſtenſono non permittente, aut ipſi exceſſum, aut aliis acceſſum. In Baltico mari nihil adhuc tentatum, & cùm Danos perhibeatur Bredemburgum recepiſſe, fertur tamen neſcio quam grauem paſſus iacturam in Noruegia; capto, abductóque Gottemburgum Pro-Rege. Ex Anglia nihil dignum memoratu habeo. Ex Flandria id ſolùm, quòd Picolomineus de recuperanda Vattenſi arce

arce cogitas, deque præsidio, commeatúque Audomaropolim immittendo. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Parisiis, prid. Kalend. Nouemb. M.DC.XLIV.

Redit ecce ad te Berville, valetudine prospera, ac semper tuo ille cordato, sinceróque affectu dignus. Inuisens me proximis diebus Nobilis ille Turrium Baro, dici non potest quantâ se teneri tui obseruantiâ fuerit contestatus.

Admodùm Reuerendo Clarissimóque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico*,

PETRVS GASSENDVS S.

Delectârunt summoperè, quas repetitò dare ad me (etsi priores non habui) superiore mense literas voluisti. Ex iis nimirum addidici & valere te, quod præcipuum votum; & tradi abs re obliuioni tuas illas delicias non posse. Beabis profectò & me, & posteros rerum istarum studiosos, Eclipseis euulgans, quas commemoras, ipséque lætor interea quòd adstrui illis asseris præclararum tuarum Tabularum fidem. De illis à me obseruatis nihil aliud, quàm fidem descriptionis spondeo; cùm esse possit in me industriæ, at non voluntatis defectus. Ad tempora quod attinet, scito illa fuisse à me methodo eadem semper captata. Solitus sum quippe ea semper venari ex altitudinibus Siderum, non quemadmodum ipse coniicis azimuthali vllo sessili-ve Quadrante, sed suspenso potiùs, & eo quidem modo, vt clauus ad centrum grauitatis quadratè infixus, & intra fulcrum teres liberam ipsi verticalem circumductionem faciat, ac ipsum-met interea fulcrum parte superiore intra inferiorem versatile liberam faciat horizontalem. Hac proinde ratione non cohæret amussis, perpendiculum-ve ad latus Quadrantis, sed ab infixo ad centrum cilindrulo libere proximéque faciem quadrantis dependens, ac supra eandem leniter pulsans, secat, demonstrátque in arcu gradus, & minuta, prout pinnacidia alteri laterum applicita diriguntur in Astrum. Cùm verò aliunde quam-maximè licet, Astrum deligam non in situ humili nimis (metu scilicet refractionis) neque aut in nimis sublimi, aut nimis prope Meridianum (quippe veritus, ne ascensus descensus-ve tarditas moræ discretionem non satis pro voto sensibilem faciat) sed in situ mediocri, & ad Ortum quidem, Occasum-ve, cùm ascensus aut descensus intra minutum temporis admodùm sensibiliter, obseruabilitérque variatur; non video sanè quî possit tempus methodo vlla, vt simpliciore, ita tutiore obtineri. Quæ certè obseruatio hac ratione peragitur, solam Instrumenti elaborationem, Obseruationisque attentionem supponit. Quæ verò aliis, multa prætereà, in quibus peccare nihil est procliuius. Nimirùm inter cætera, vsus Quadrantis Azimuthalis, tum libellatam supponit planitiem, tum cohæsionem ad Meridianam lineam, tum hanc eandem lineam probè adinuentam, tum alia, quæ cuius sint molis, testari soli experti possunt. Sic tua illa ad quampiam turrim procul positam collineatio supponit & eandem Meridianam lineam; & situm faciei, anguli-ve turris omninò perpendicularem, & oculi constitutionem in ipso Meridiani plano; & vel æstimationem distantiæ ab ipso Meridiano iustam, cùm Sidus in illo non est; vel oscillationes eâ chordâ expressas, cuius longitudo inuariata maneat, ac indubitatò ituum, reditúumque numero dimetiatur horam: ipsárumque consimiliter perspectæ durationis, & alia, in quibus est opus, ac labor. Sic, ne de horologiis machinatibus quidpiam dicam, tua illa Sciotetica perspectam supponunt & declinationem plani, & directionem axis, & seu Meridianam loci obseruatam, seu variationem Magneticam, & plura quæ neque te latent, neque scrupulosè agentibus, certitudinémque requirentibus non difficillima sunt obtentu. Ingero hæc autem, non sanè vt tuis obseruatis fidem aliquam detraham, aut meis maiorem aliquam conciliem; sed solùm, vt quo es candore, & erga veritatem sincero affectu, diiudices ipse ecquid rei sit, quorsum inter nos non semper conueniat.

Quippe quòd mones Initium Eclipseos anni 1642. ac diei Aprilis 14. debuisse Parisiis contingere hora 11. min. 45. ac me, sociósque ideò illud falsò retulisse ad horam. 11. min. 10. Cogita, si horam venari appenso Quadrante, vt iam dictum est, potuerimus hallucinari, non paucis aliquot minutis in Cordis Leonis altitudine obseruanda; sed totis quatuor gradibus; ac ne admoneri quidem erroris tam grauis in tota illa serie altitudinum consequenter obseruatarum? Cogita etiam, cùm inter horam appellatam tibi Cælestem, & templi horisonium discrepantia fuerit Initio Eclipseos minutorum 5. & in Fine minutorum 21. num discrimen sit referendum potiùs in reputari à te Meridiani deflexionem à vero, quàm in irregularitatem horisonæ machinæ; quasi ea intra horas 4. horæ quadrante à se abfuerit. Non quòd idcircò machina censenda sit fuisse exquisitè composita cum ipso Cælo; sed quòd ex capite vtroque potuerit error quispiam componi. Pari ratione quod attinet ad Eclipsin illam anni superioris, ac diei Septembris 27. Cogita, quæso, cur debeas potiùs ad illos Bullialdi Digitos attendere, quos ille & incertos habuit, & nulla habitarum præ oculis Phaseon directione determinauit, quàm ad ipsum Finem Eclipseos, quem illo tantum vnicum habuit; maximéque, cùm idem Finis fuerit Agarrato obseruatus, ac mihi; & non modò obseruationes tres in diuersis locis habitæ consenserint; sed etiam ex iis tribus Stellis, quarum altitudo obseruata fuit à me, duæ idem minutum exhibuerint, ac tertia discrepârit vnico dumtaxat. Inuitus sanè hæc inculcarem, quæ ante

quoque

quoque innueram: ſed animos addit ſinceritas tua, cùm & faciam ſolo Veritatis ſtudio, & amore tui cordatiſſimo, quo tuam famam ſartam, tectámque io omnem velim Poſteritatem. Ac durum quidem ſuſpicari, non eſſe tuas Hypotheſeis, Tabuláſqoe omninò ratas; ſed durius eſt ſanè vim facere Cælo, obſeruatíſque Phænomenis: cùm fas, & æquum ſit nos Cælo, ſi quidquam comminiſcimur, noo Cælum nobis accommodare. Quanquam, cùm aurea ſit illa vox, præſtare Philoſophum virum tuendæ Veritatis gratiâ 'ἐπὶ τῷ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, non hæreo, quin ipſe comparatus ſis ad agnoſcendum te hominem, ac fatendum potuiſſe te quapiam in re hallucinari. Multùm ſanè præſtiteris, ſi condideris Tabulas, quæ propiùs ad verum collineent, quàm aliæ vllæ ex tam multis, quæ conditæ hactenus ſunt; Vtcunque forſan aliquid deſiderari adhuc poſſit. Hac ſanè ratione mereberis laudem, ſi illas ſolùm extuleris, vt omnium vero proximas, non autem vt verum planè aſſequutas. Nam ſi alioquin taleis iactâris, & tales fortè non fuerint, excides gloriâ, quam ij merentur, qui licet quidpiam vndique abſolutum non proferant, præſtant tamen, quod in ſe eſt, eáque moderatione ſunt, vt commendationem vltta fas non quærant. Sin autem tales fuerint, tum nihil famæ addideris, quoniam & tales habebuntur, ſi tales quidem extiterint, & non quia ipſe dixeris, ſed quia verum erit, laudem conſequeris. Interim verò tantum dettahetur, quantum modeſtiæ deerit; & procliuis erit defectus alicuius ſuſpicio; quatenus commendatio propria eſt, ſemper qua ſi hedera, quâ vinum, vt aiunt, generoſum non eget. Exemplum inſigne, recénſque habemus in Lanſbergianis Tabulis, quibus extollendis id euicit Author, vt non ipſas modò incertitudinis, ſed proprias quoque obſeruationes fidei non bonæ fecerit ſuſpectas. Scilicet videtur multas detorſiſſe, vt congruere poſſent hypotheſibus; cum laudabile potiùs fuiſſet eorum admonere, quæ forent incongrua, iudicio Poſteris relicto, qui in eo ſunt incubituri, vt alias fingant hypotheſcis, quæ ſint Cælo conſonantiores; quique iuuari ſentient ſe noſtris etiam erroribus, eóque nomine gratiam referent, ſi modò illos bona fide non erubuerimus propalare. Neque verò eſt, cur exiſtimemus conatus noſtros vltimos fore, ac ita à nobis laboratum iri, vt nihil ſuperſit operæ. Profectò nimirùm ſupererit ſemper, quod uobis extinctis, ac in omne æuum homines moliantur, vt has diſciplinas perficiant; nóſque abundè ſatis agemus, ſi quo viuimua ſæculo, transdamus illa ad Poſteros, vnde progreſſus perinde fiat, ac factus ad nos vſque eſt, ex iis, quæ Maiores nobis reliquerunt. Sed heus! quò abripior, Optime Virorum? Tu condona affectui, quo eſſe erga te ſincerior, vehementiórque nullus poteſt, Vale. Dabam Pariſiis, iuuigilaturus proximæ Ecelipſi, de qua admones, Non. Nouemb. M. OC. XLIV.

Gaſſendi Epiſtola.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NIhil fuit mihi præter ſpem factum, cùm ſucceſſiſſe tibi pro votis Maſſilienſia Comitia ex literis tuis addiſcere licuit. Nôram ſcilicet tuam prouidentiam, ueque hærebam, quin animis in te propenſis ſic vteteris, & alienos tua præſentia, authoritatéque ita contineres vt nihil non pro tuo deſtinatu, pacificéque per-ageretur. Summoperè intereà gaudeo te eò deduxiſſe negotia, vt videaris poſſe deinceps longè qoietiùs degere, tanquam & turbis iam ſedatis, & rebus ſic compoſitis, vt ſuum ex ſeipſis tueri impoſterùm tenorem poſſint. Acceſſit, quo prædixi die Regina Angliæ ad hanc Vrbem; Rege Regináque tota cum Aula obuiam progreſſis. Qui Hiſpanæ obitus fuit aliquantò pòſt euulgatus, Aulam totam pullatam fecit. Rerum externatum, ac potiſſimum Germanicarum vix quicquam habeo; ſcilicet Curſorem præcipuum non ſpoliatum modò, ſed etiam trucidatum ferunt. Accepi ſolùm Koniſmarkium partim occidiſſe, partim adduxiſſe Halberſtadium tria Equitum millia ex Cæſariano exercitu, qui deprædatum exceſſerant Halberſtadienſem, Anhaltinámque Regionem. Ex Anglia etiam aliud nihil noui, quàm moueri iterùm cauſam Archi-Epiſcopi Cantuarienſis, ac duorum ſimul neſcio quorum Hibernorum Nobilium, qui ſe ſubduxerant è Turri. Addunt quidem Parlamentarios in eo iam eſſe, vt de condirionlhns pacis Regi offerendis deliberent; verùm hæc iam vetus, & citra ſpem fructus repetita cautio. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Eid. Nouemb. M. OC. XLIV.

EIDEM.

HAud abs re fuit quòd Neuræum recentium illarum turbarum delegiſti enarratorem. Is videlicet rem eo ſtylo, eáque ſimul fide deſcripſit, vt legens mihi videar meis oculis ſingula hauſiſſe. Delectanit antem præcipuè intelligere, quantâ tu, accepto tumultu, diligentia accurreris, quanta animi magnitudine, ſecuritate, conſtantia, ſeditioſorum conſilia, impetus, motus fregeris: quanta vt oris maieſtate, ſic lenitate, & gratia bonos demerueris; continueris, firmaueria; quanta poſtremò fœlicitate commotos fluctus ſedaueris, & ad tuum illud, *Quos ego?* cunctus dicto citiùs, tanquam Pelagi ceciderit fragor. Vtinam illi impoſterùm ſic reſipiſcere condiſcant, vt neque quicquam deinceps turbent, neque ſibi malum accerſant, ipſéque, qua es indole, & benefacere omnibus, & ſæuire in neminem poſſis. De exteris quas nôrim rebus, id ratum habetur,

quod scripseram nuper de Cæsarianis Equitibus à Konismarkio partim cæsis, partim manu captis, Halberstadiúmque abductis. Addunt Torstensonum cognita penuriâ, qua exercitus Cæsareus laborat, ita fuisse metatum castra, vt Galasum oporteat aut fame perire, aut prælio rem decernere; atque adeò sibi non sine discrimine facere viam. Memorant aliunde Naoale certamen fuisse Suecos inter, & Danos Octobri ruente tandem initum, at quo successu planè non constar, ita scilicet prioribus fauent Hamburgenses literæ, posterioribus Lubecenses. Licebit fortassis proxima occasione quidpiam certi perscribere, Per-mirum interea, nisi Sueci victoriam reportauerint, quibus fuere, vt perhibent, Naues quadraginta duæ, inque iis Præfecti magna parte Hollandici; cùm Danis non plures quàm sexdecim fuerint; vtcumque insignis in illis exstiterit vocata *Draco*, vna cum Theissone Nauarcho eximio. Nosti fuisse iam-pridem actum de contrahendis nuptiis inter Reginam Sueciæ, & Brandeburgicum Electorem; audio iam rem deliberatam, ac esse vtrimque de pactis, conditionibúsque conuentum. Incertus heic rumor percrebuit de morte Regis Angliæ; ille verò, vt scribitur recepit se hospes Oxonium: Quæ literæ id perferunt renunciant fuisse Nouocastrum post obsidionem quindecimestrem à Scotis tandem expugnatum. Quanto id Parlamentariorum emolumento contigerit coniicere ipse quam-optimè potes. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, XIV. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

REdiisse in Vrbem te, iucundissimum fuit percnosse. Videlicet visus es tuas repetiisse delicias, Musæum reuisens, ac libros. Per-quàm gratè etiam accepi, quod de venatione scripsisti; siquidem intellexi tibi relaxaturo animum, non ipsum modò Apollinem, sed Dianam quoque propitiam fore. Id verò præsertim mirè delectauit, quod ex aliorum literis noui fuisse nimirùm multos, qui se in bonam frugem receperint; quippe futurum indè præsensi, vt tranquillitatem demùm stabilires. Faxit Deus ter-Optimus, vt quàm generosus, quàm bonus, quàm sincerus es, tam intelligant, & profiteantur omnes; quò & illis optimè vertat, & tibi suauissimum sit, vniuersorum animos habere tecum conspiranteis. De exteris rebus nihil video iam refragari famæ de victoria illa Suecorum in Danos nuper reportata. Quin etiam iam addunt hasce circumstantias, vt maiorum illarum Nauium Danicarum captæ decem fuerint, exustæ duæ, eæque præcipuæ, *Pelicanus*, & *Draco* vocatæ; duæ submersæ, & non plures, quàm duæ, tres-ve superstites vix è periculo dilapsæ. Nihil necesse est memorare, quam-multi proinde seu Duces, seu milites fuerint cæsi, vulnerati, & capti; id verò memorabile, ex Suecorum exercitu milites paucos, Duces nullos, cæsos, aut vulneratos fuisse. Ferunt Vrangelum subinde Insulam *Fermeren* inuasisse, & classem, viribus resumptis, altum repetiisse, nescio quid denuò attentaturam: tametsi scribunt quoque Gallum, Hollandúmque Oratores, impetrasse octiduanas inducias. An-non, vt verisimile est, Danum procuratas ab iisdem Oratoribus pacis conditiones non recusaturum; ita videtur Imperator rebus suis haud-dubiè publica pace consulturus; quando si iam tantum negotij à Suecis, qui in Germania sunt, sustinet, est cur valde metuat, si qui aduersus Danum occupati nunc sunt, se quoque in ipsum conuertant? Obiter porrò Pacis res eo solùm promotæ dicuntur, vt cùm Cæsarei, Hispanique Legati ægrè consenserint res Fœderatorum vnà cum nostris disceptari; id eo iam sint, vt quos Fœderatos intelligamus declaretur. De Konismarkio quod scripseram etiam maius famâ fuisse comprobatur. Continet semper se Galasus non sine ingenti penuria, neque ferendis ipsi suppetiis destinati Saxones Magdeburgo prodeunt, seu quòd sibi caueant, seu quòd ipse Dux prodire eos nolit, nisi Galasus comparet se ad rem aperto Marte, instructáque acie decernendam cum Suecis. Perhibent tamen Hasfeldium discessisse à Bauaris, vt ipsi ex illis angustiis excessuro opituletur. Nescitur verò an Bauari sint interea rerum quidpiam molituri; & quia nihilominùs de Rheno traiiciendo cogitárunt, eam ob caussam quæ Regiæ copiæ non procul Francandalia erant, Moguntiam versus discesserunt, ac Rosa speciatim cum tribus Equitum millibus in eo est, vt coitioni virium Lotharingum inter, & Gleenum obstet. Est iam Regina Sueciæ pro comitiis Regni Maior habita, ac, vt nuper scripsi, breui coniuganda. Res Angli nunc tandem propè desperatæ, Quippe vix securus in parua, quæ post varias cladeis superest ipsi Regiuncula, salutem aliam, quam à Parlamento oblatam sperare vix potest. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

SVmmoperè gaudeo rediisse te valetudine prospera in Vrbem. Huiuscemodi exercitationes, & animum recreant, & vireis reficiunt, ac temperante potissimum, quæ tibi cordi semper est, cautione illa, *ne quid nimis*. Poterat sanè atrata Aula Reginæ Angliæ obuiam prodire: quippe mors Reginæ Hispaniæ sic renunciata iam fuerat, vt ne me quidem (quemadmodum ex literis meis nouisti) latuisset; verùm ne testandæ lætitiæ foret luctus impedimento, dissimulanda ea mors fuit, neque in vulgus, nisi post vnum, alterumve diem efferenda. Meritò porrò eximias doteis tantæ Reginæ commendas; nam quantum quidem accepi fando, legendóque cùm alia, tum libellum, quo Oliuarez exauthoratus describitur, ea esse non potuit, & Natalibus, & illa imperij maiestate dignior. Timebatur nuperis diebus, ne inualescentibus Bauaris, relictæ apud Mediomatrices Enguenij copiæ, illeinc abduci, vsurpatique ad Mottæ

obsidio

obſidionem non poſſent; audio tamen iam abſcedere illas, ac Darmſtadium verſus in hiberna concedere. Id ſi ita ſit, in promptu haud eſt, vt Lotharingi cupiæ cum Luxemburgicis, & Gleenicia coëant, ac promoto præſertim verſus Moſellam Roſa, qui in eo eſſe dicitur, vt obſtet, ne etiam deſtinata hiberna capeſſant. Ferunt Galaſi exercitum vrgeri in dies maximis anguſtiis, & vix illi duo hominum millia ex Peditatu ſupereſſe, occupante Sueco omneis aditus, neque vllam interim rerum neceſſariarum penuriam patiente. Iuſſus repetitò Hasfeldius in auxilium accurrere, properat quidem, ſed ſcribunt tamen obſtituros Haſſiacos magna vi, ne copias admoueat. Diſcedebat Hornus ex Dania in Sueciam. Danus id factum ſeriò accipiens inſequi illum acriter cœpit; ipſe verò acie conuerſa, fudiſſe inſequenteis fertur, & aut cecidiſſe, aut manu cepiſſe cùm Duces multos, eóſque inſigneis, tum milites ſupra bis mille quingentos. Adſunt ex Anglia literæ, quæ nuperas illas Regis cladeis eleuent, ac ipſum prodiiſſe Oxonio Londinum verſus, perhibeant, quaſi iterùm conflicturum. Quid id rei ſit, euentus monſtrabit. Interea præcipuæ pacis conditiones à Parlamentariis oblatæ dicuntur, vt qui Regis partes viri Primores ſequuti ſunt, ipſi Parlamento plectendi ſiſtantur; ſegniores tertia bonorum parte compenſandis belli expenſis mulctentur: vt triennio quoque Parlamentum cogatur, & per intermorium reſideant in aula viginti quatuor quaſi *Ephori* (Commiſſarios illi appellant) ſine quorum arbitrio nihil à Rege decernatur. Vt vocata illa *nobilis cuſtodia* (qualem noſti eſſe in Normannia) abrogetur per Angliam, Regíque ob remiſſum ius, centum Iacobæorum millia quotannis pendantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Pariſiis, poſtrid. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro ADRIANO HEEREBOORDO, *Profeſſori Philoſopho in Inclyta Academia Leydenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

Pergis, Vir Præclariſſime, ea humanitate me obſtringere, vt verba me, quibus meam tibi gratitudinem inſinuem, deficiant. Quod certè cum optimo Bornio ſtudium conferens rem facere mihi gratam ſatagis, eiuſmodi eſt, vt dolendum ſit illud, quidquid eſt opellæ meæ non eſſe tanti. Hinc quæſo & te, & optimum illum, ne ſitis de ea tantopere ſolliciti, cum habentes me, qui affectus veſtri candorem exploratum habeam, ac certus ſim per vos non ſtare, quin illud, quod in mei gratiam eſtis aggreſſi, perficiatur. Et verè quidem auguratus eſt Bornius fuiſſe Priuilegium euulgandarum Epiſtolarum non Bibliopolæ ſed mihi conceſſum; verè etiam cenſuit nihil veſtro illi ab eo Priuilegio, quod mihi in ſcriniis ſeruatur metuendum; at neque Epiſtolæ illæ editæ id ſtudij merentur, vt iteratò excudantur; neque quaſlibet adnectere ipſe tanti habeo, vt vel minimùm veſtra hac ſollicitudine dignas putem. Si pergatis tamen, & mos iſti veſtro affectui tanto gerendus ſit, abundè mihi videtur eſſe, duas *de Motu impreſſo*, ipsíſque duas illas ineditas adiungere: ſic enim & volumen congruum, argumentíque vnius fiet: & qui habent iam exempla argumenti huius, alteriúſque *de Solis magnitudine*, ex editione altera, minùs grauabuntur habere ex iſta; & ſi quæ pauca fortè ex illa Bibliopolæ adhuc ſuperſint, ea poterunt ob parem formam cum aliis non recuſis diuendi faciliùs. Verùm, vt vobis videbitur, quibus plenum competit ius & in me, & ſi quid eſt meum. Vale, Vir Præclariſſime, & me, vt cœpiſti, ita ſemper ama. Pariſiis, III. Non. Decemb. M. DC. XLIV.

Verè Erudito, ſinceróque Amico HENRICO BORNIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Qvas ante menſem literas ipſe, & eximius Heereboordus ad me dediſtis, redditæ fuere ante octiduum. Non reſcripſi tunc, quòd officiis neſcio quibus diſtraherer; nunc verò etſi ingruunt alia, ſuccidenda tamen breuis mora eſt, ne debitum tibi ampliùs differatur. Itaque quam-maximas poſſum gratias ago, ob tuum illum aſſiduum, profuſúmque affectum; teſtatus nihil eſſe in me, quod pellicere illum poſſit; ac tuam eſſe bonitatem, generoſámque indolem, cui ipſum referam acceptum. Scripſit quoque eximius ille, de editione Epiſtolarum; ipſe autem ad eum reſcribo, nihil eſſe quidem à Priuilegio, quod ipſe mihi obtinui, Bibliopolæ veſtro timendum; ſed non videri tamen rem tanti, vt veſtris hiſce curis ſit digna. Et quia tamen Martellus noſter conſentire non potuit, vt quas ad te tranſdiderat Epiſtolas, remitterentur, ac Ipſi aſſentiendum fuit vt liceret vobis duas illas *de Motu* iteratò edere, quò duæ ex eodem argumento nondum editæ poſſent euulgari; ideò ad illum ſcribens ſubiicio, id mihi quidem ſi modò vobis videbitur, non ingratum fore. Hac nempe ratione Bibliopola noſtras, ſi qua adhuc habet editionis ſuæ Exemplaria, detrimenti minus patietur, potis ipſa diuendere, vt coniugata cum cæteris, quæ ſolus de alio argumento habebit, & qui hactenus Exemplaria ex editione illa quæſierunt, minùs ægrè ferent ex recente hac quærere, tanquam geminata habituri pauciora. Ne volumen commemorem fore, vt vnum ita vnius argumenti non inuenuſtum: quamquam vt vobis gerere omnia pro arbitrio liceat volo, & concedo vtcumque fiet, ſcito, mi BORNI, me ſemper ſecurum de tua erga me voluntate eſſe, & ſic me habere, vt obſequentiorem ac tui amantiorem neminem habeas. Vale, Pariſiis, III. Non. Decembris, M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

QVàm est hoc verum, OPTIME PRINCEPS, quod æternitatem in splendoribus Sanctorum admunes spectandam! Siquidem nulla potest lux in hoc tenebrarum Regno perennare; neque est, cur apud mortaleis splendor aliquis nominis fama-ve vlla non mortalis speretur. Beati proinde fuerimus, si hæc caduca floccifacientes, ad sola illa verè constantia, ac nunquam peritura bona conuerterimus animos, & vota. Appositè verò memoras euersos Crassos, Pompeiósque, & illum, *ad sua qui domitos deduxit frana Quirites*; scilicet vt ij admoneantur, qui rerum potiuntur, potiri-ve student, in quàm lubrico illis res constet, edocti præsertim tot illustribus, quæ etiam-num ob oculos sunt, vicissitudinis exemplis. Errant ditionibus spoliati Lotharingi, Palatinique, & Principes Germaniæ plures. Anglus in eo penè iam est, vt vel re, & nomine Regis, vel re saltem careat, si nomen tueatur. Idem penè Dano timendum est, nisi maturè ipsa pace, quam iam exoptat, & suggerunt Regni ipsius Ordines, sibi, suísque rebus prouideat. Nempe id confirmant, quod perscripsi nuper, de fuso eius exercitu, amissísque speciatim Equitibus mille, & quingentis. Vix euasit ipse Malmoyenum saluus cum mille superstitibus; & cùm euocare eò satagat, quos prætereà habet Gluchstadij nongentos, accinctus est Vrangelus, quò id armatorum quinque millibus instructus impediat. Quid tot memorem Regna, Prouinciásque ex Hispanica ditione tam in vetere, quàm in nouo Orbe rescissas, adeò vt, quæ Austriaca Domus affectabat nuper totius Orbis imperium, illius, quod iam obtinebat, amiserit non minimam partem? Certè, vt reliquiæ seruentur, & ad recuperandum amissa tutior pateat aliquis aditus, ferunt Hispanos, Cæsareósque, qui Monasterij sunt Legatos, seriò nunc demùm agere de Pace nobiscum ineunda. *Circulus*, vt vocant, Franconiæ eodem incumbere decreuit, missis ad Imperatorem Oratoribus, qui deliberationem renuncient, non ratihibitionem quæsiut; idque Imperator, vt aiunt, præsentiens, licentiam ipsi, cæterísque per Germaniam Circulis, vt nominibus suis Monasterium Legatus destinent, concessit. Quin etiam addunt Bauariæ Ducem ad eum scripsisse, sibi se priuatim quæsiturum Pacem, nisi ab ipso grandeis suppetias, quibus nempe nos à finibus suis depellere possit, obtineat. Galasus adhuc in angustiis, cùm etiam nuper Torstensonus centum illi currus commeatu onustos interceperit. Et Hasfeldius quidem iam propè accessit, sed propè quoque Hassiaci, vt videatur nihil penitùs sine prælio posse tentari. Ex quo Bauari visi fuere se in Franconiam recipere, excessit Rhenum Turennius, & munitum nescio quod Oppidum obsidere nunc perhibetur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, v. Eid. Decemb. M. DC. XLIV.

EIDEM.

ECquis ambigat, si te quidem nôrit, quin tua semper eò vota tendant, vt Ordinum Prouinciæ omnium, si qui sunt auersi, animos concilies, & stabilita tranquillitate, pacificè, & per-amanter in illorum mentibus regnes? Is scilicet tuus est genius, vt mereri benè de omnibus velis, malè verò de nemine; ac nemo est, qui tuum in pectus, intimúmque cor penetrans, non deprehendat indolem incomparabilis bonitatis. Qui certè penetrare abnuunt, aut se nosse dissimulant, pauci sunt, iíque sunt, qui priuatis rebus, potiusquam publicis studentes, suâ interesse existimant, vt tuum potiùs regimen quàm hominum mores, temporúmque conditionem causentur. Enim-verò spes est non leuis, vt ipsi se quoque in frugem recipiant; ne, si dum Regiâ incedis viâ, & sinceritatis splendore perstringis omnium oculos, tuæ virtuti manus non dent, se & exuisse Huminem, & Tigrides esse natos profiteantur. Nihil ex Aulæ rebus perscribo. De exteris, ferunt Galasum emersisse tandem ex illis angustiis. Emissis nimirùm delectis tribus Equitum millibus, iussit Torstensonus maiorem Equitatus partem illos insequi; Galasus verò, re perspecta, mouit properè, & parte duntaxat sarcinarum in Castris relicta, stitit se propè Magdeburgum. Ita habetùr ex literis pridie Kaleudas Lipsiæ datis. Quod adnoto ob alias quasdam, quibus scriptum esse ad Cardinalem dicunt fuisse Cæsarianos sub Galaso planè prostratos. Nempe id quoque verum esse, scriptis postremis literis potest. In Dania Rex semper vrgetur à Regni sui Ordinibus, vt aurem paci accommodet; & continenter potissimum, quà terra, quà mari infestantibus Sueeis. Ex Anglia scribunt fuisse tandem Cantuariensem Archiepiscopum à Parlamentariis suspendio damnatum. Aiunt Bauaros in Palatinatum reduces cepisse quoddam Oppidum, & Gleenum, Lotharingúmque versus Rhenum accurrere; quo successu, dies docebit. Debet Mottæ obsidio ab aliquot iam diebus cœpisse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus. Vale, Parisiis, XVIII. Kal. Ianuarij, M. DC. XLIV.

EIDEM.

QVòd Vespasianum imitatus, si quid amici peccant, taces, si quid rectè agunt, commendas, id sanè est tuæ illius imperio dignæ humanitatis. De optimo nostro quid dicam, non habeo; nisi quòd dulci larium amore, & quietioris vitæ desiderio allectus, mihi fuisse videtur ad cogitandum de reditu. Quod autem re æquè, ac suus consilium suum celauerit, fecisse videtur, ne vlla ex parte ab instituto diuerteretur. Ac tuâ quidem magis, quàm nostrâ rem cognouisse intererat; sed hoc ipso videtur mihi ad eam respexisse indulgentiam, quam iam erga ipsum testaris. Quantum

portò

porrò ego doluerim, itéque etiam obuiam si licuisset voluerim. (nam vt tuâ referre, sic etiam illius, ne abs te discederet germana mea erat sententia) dicere nihil attinet; præstátque hac ipsa in re tui imitatione teneri. Scripsit ad me nuper ex Belgio ille eximiè doctus, bonúsque Godefridus VVendelinus, cuius memini in Vita Peireskij, versari se in eo, vt suam de Declinatione Solis maxima Diatribam quadruplò auctiorem iteratò edat, & quia pars non parua Diatribæ innititur Obseruationi, quam ipse in eius gratiam peregi Massiliæ, quámque compendiosè descriptam illis exhibui paginis, subiecit se illam S. P. Q. Massiliensi inscripturum, si me authorem habuerit; vnde & iteratò rogat, vt suasor, dissuasor-ve sim. Ego verò, cum sim ad illum crastina luce rescripturus, consilij inops penè sum, quòd virorum in ea Vrbe principum genium non satis nôrim. Non sanè quod ille, optimus virorum, aliud exigat, quàm suam pronam in condecoranda Vrbe voluntatem ab ipsis gratè accipi (neque enim aut impensarum in editionem erogandarum, aut alterius rei prorsùs meminit) sed quòd sim nescius quæ illis mens in excipiendo futura sit, aut quid possim Viro tam bono támque amico facere sperandum. Cogito nihilominus animos ipsi addere, fretus illa commeodatione, qua confido te, pro tua bonitate esse illos animaturum, vt gratitudinem in ipsum testentur. Cum sis certe in eruditos, bonósque omneis adeò propensus; eris profectò etiam in illum, quo nescio an eruditiorem, melioremque vsquam inuenias. De rebus nouis, vanus non fuit, quem nuper rumorem esse posse verum de Cæsareorum clade perscripsi. Nempe Galasi Equitatus, Albi superato, VVittembergam petebat, cùm Torstensonus ipsum fuit ea insequutus fœlicitate, vt totum planè fuderit, Ducésque vel occiderit, vel sauciauerit, ac ceperit viuos. Benè cessit ipsi Galaso, quòd Magdeburgi constiterit cum peditatu, & sarcinis; nimirum hoc est, quod superest saluum. Percrebuerat rumor de capto ab Imperialibus Olmutziu, at iam obsidionem memorant solutam, Cæsarémque ipsum laborare non parum, vt Transyluanum reprimat, qui acceptis octo Turcarum auxiliarium millibus, tum Vrbem quandam nuper cepit, tum aliam denuò obsidet. Abscessere Rheno Gleenus, Lotharinguísque infecta re; & ad statiua Mosellam versus, Confluentémque ipsum redierunt. Turennius, qui non alio fine traiecerat Rhenum, quàm vt Bauaros à suppetiis Galaso ferendis reuocaret, pedem retulit, ac iam serið obsidet Crueiniacum. Dauus est nouas passus cladeis ob munitorum aliquot, eorúmque insignium locorum iacturam. Quod de conditionibus pacis Anglo oblatis memoras, admonet me, vt ipsas-met, qualeis nudius-quartùs accepi, transmittam. Audio Regem non recusare omninò de iis agere; sed in eo hærere, quòd agnoscere Parlamentum nolit vt legitimum Parlamentum nisi hac præuia cum conditione agere nolit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMS, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

Admodùm Reuerendo, Clarissimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico*,

PETRVS GASSENDVS S.

EST sanè cur fata demirer mearum illarum literarum, quas primùm & ante octennium, & repetitò ante annum dedi; vt nimirùm nuper dumtaxat tuas in manus peruenerint. Sed miror magis, te nonquam mihi disertis verbis significasse, non fuisse tibi eas redditas, inuitatos licet à me literis consequentibus, & viso in Vita Peireskij earum ipsarum argumento. Id ego non aliò referre, quàm ad summam moderationem, bonitatémque tuam possum; quasi fueris subueritus, ne me fortassis importunè ad iterandum operam videreris sollicitare. Vtcumque fuerit, summè delectat præstitisse me aliquid, quod tibi potuerit esse non ingratum. Mea illa ratiocinia aduersus tuam, receptámque Obliquitatis variationem eo solùm fine congesta fuerunt, vt ad ea attendens, prouidere posses de ea sententia, quam defenderes, firmissimè constabilienda. Abundè est verò, quòd æqui, boníque meam libertatem consulueris; neque etiam offensus fueris postremis illis literis, quarum mentionem quoque iam facis. Parum certè abfuit, quin literis datis meæ me licentiæ pœnituerit; sed quanto iure debuerim semper de tua bonitate benè ominari, fecisti ipse perspicuum; dum quidquid id fuit, vt à pectore candoris pleno profectum habuisti. Hinc est profectò, cur nihil prorsùs mihi supersit scrupuli; quando vtcumque hallucinatus in suggerendo consilio fuerim, muneri tamen non defui, quod sinceri esse amici est visum. De tua ατεκλέων aliàs; iam enim diuertor, neque ea licet, quæ liberet attexere; hoc esto satis interim vidisse me quidem sæpe Lunam plenam transuersa nube, ceu trabe bisectam, & perpendicularem eius Diametrum non-nihil transuersâ visam prolixiorem; at mihi tamen prolixitatem, qualem memoras, nunquam visam fuisse. Quin-etiam illa solùm mihi ad oculum talis apparuit; siquidem dimensio Organo per-acta diametros prodidit æqualeis; retulique adeò τὸ φαινόμενον ad hallucinationem illam, quam me sæpe docuit experientia, dum attendenti ad treis Stellas, quarum vni altera sit ad perpendiculum subiecta, & tertia ad libellam sita, ea, quæ est subiecta, apparet longè distantior; cùm Organum tamen longè propinquiorem, quàm eam quæ sita est ad libellam, prodat. Sæpe aliunde animaduerti corniculatam Lunam in situ decliui, ac intra nubila, vapores-ve densos, ostentare quidem inferiorem cuspidem, nimis vt elatam, ita & retusam, ac rotundatam propemodum; at superiorem tale nihil passam, vt pati debuisset, si iam κατάκλασιν, quàm ἀνάκλασιν suas egisset vices. Sed aliàs plura, cùm & hoc solum impræsentiarum obiiciam, vt ansam ampliorem meditandi faciam. Quod ex me circa tui *Loxia* nuncupa

nuncupationem rogitas, citiùs fecero, si exscribam, quod hesterna luce ea de re perscripsi ad optimum æquè, & generosissimum, ac eruditissimum Principem Ludouicum Valesium, mea in Prouincia Pro-Regem. Sic porrò esse agendum censui, quod & ille me satis amet, vt expetitam commendationem polliceri mihi potuerim; & cogitârim Primores illos hac commendatione perstrictos, testaturos haud-dubiè gratitudinem vberiorem. Tu me semper ama, & æternùm Vale. Parisiis, x. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

Resalutant te plurimùm Clarissimi, & Eximij Viri, Petauius, & Bullialdus, abest Furnerius à Ciuitate. Salutem quoque Arnaudo tuo renunciatum in Prouinciam misi. Vale iterùm.

Lvdovico Valesio, *Principi Optimo*,

Petrvs Gassendvs Εὐπραγεῖν.

AVspicor à fœlicitate, qua vt inchoandus perendie annus tibi totus eat, Deum veneror. Plurimum semper te laborum, negotiorumque sustinere incompertum mihi non est; sed cùm nihil in vita mortalium omni ex parte beatum sit; fœlix es tamen, quantum licet, donec tuo illo generoso, atque infracto animo quidvis excipis, quidvis geris. Qui nimirùm hoc instituto mentem semel non obfirmârunt, fluctuant, seu potiùs exæstuant semper, & nunquam non rerum seu iam exactarum angore, seu circumstantium difficultate, seu impendentium metu torquentur. Cæteri verò, quibus ipse prælucere exemplo potes, postquàm id sibi defixerunt, vt indecorè nihil agant; vt quantâ licet prouidentiâ, quæ sint ventura subodorentur; vt impigrè quidquid maturè deliberârint exsequantur, illi demùm possunt otium in negotio, tranquillitatem in medio æstu, serenitatem in statu rerum etiam perturbatissimo nancisci. Quippe neque præteritorum discruciantur memoriâ, vt quorum nihil suâ culpâ euenisse conscij sint; neque obuiis præsentium difficultatibus offenduntur, vt ad quas saltem vniuersim perspectas sese comparârint; neque futurorum terrore, periculo-ve consternantur, vt quæ nisi auerti possint, fortiter ferre decreuerint. Quòd Hispanos seriò de pace non cogitare addubitas, iure, quantum assequor, facis, quando ipsis spes semper insidet, vt vel nostris rebus turbatis, exhaustóque ærario, vel Cæsaris rebus in Germania prosperè succedentibus, restitui in integrum possint; & velut ex æquo agere de pace, quam, vt res iam sunt, nisi cum iactura, nominisque dedecore sperare posse non videantur. Si quid tamen ipsos compellat, metus erit, ne decipi pergant, & dum malè de rebus nostris, ac benè de Cæsareis ominantur, res in peius ruere non cessent, sortémque tandem pessimam habeant. Inaudies breui, vt coniicio, sore, vt valde percellantur, cùm Principem vnum, in quo habent spei collocatum quam-plurimum agere seorsim de pace accipient. Distulit Harcurtius discessum in Kalendas Februarias; perhibetúrque eius exercitus haud-quaquàm minor millibus militum viginti futurus. Clades Cæsarei equitatus, de qua ad te semel iterúmque scripsi, vndique iam asseritur; additúrque Galaso Magdeburgi concluso nihil amplius quàm Equites mille, & duo Peditum millia superesse, Transyluano aliunde accessisse Turcarum ferunt non octo, sed quindecim millia. Danis, Suecísque pactæ induciæ in Decadem Ianuarij primam, qua exacta futurum est vt inter illos de pace agatur. Misit Rex Angliæ ad Parlamentum, qui arbitrium significent circa propositas conditiones. Discessuri illeinc sunt Legati Hollandiæ, vt Parlamentariis non prorsus accepti. Accessit interim ex Suecia, qui de ineundo fœdere cum ipsis agat Parlamentariis, ac eorum permissu vim militum cogat. Vale, Principvm Optime, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

EIDEM.

VOta repeto, inito iam anno, quæ pro tua fœlicitate, ruente, imò desinente superiore conceperam. Vtinam exaudiat, faxítque Deus Optimus-Maximus; ita me ipse adiuuet, vt non annum modò, sed & totum æuum sis beatissimè exacturus. Exiges porrò, quantum quidem humana patitur conditio, si ad eius nutum te attemperans, tuebere constanter quam soles virtutem, atque honestatem; ac omnia gerens pro ea prudentia, & sagacitate, qua præditus es, consiliorum fata eius prouidentiæ sic commiseris, vt quidquid demùm eueniat, nullius pœnitentiâ, quasi id non potueris meliùs instituere, ducaris. Comitia abs te conuocata, vt prosperè succedant voueo, successura autem ex ea, quæ virtutem tuam circumstat fortuna coniicio. Nihil de carcere Odancutij scribo, quando is tibi priùs debuit, quàm nobis innotescere. Miseror dumtaxat, ac miror quemadmodum *Hinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto sustulit; hic posuisse gaudet.* Laborare adhuc fertur Lutharingus in distribuendis per hyberna copiis, futurúmque erat diebus nuperis, vt se per Regalia Bruxellam conferret. Perseuerat adhuc Turennius in obsidione Cruciniaci, speratúrque fore, vt breui Arce expugnata potiatur. Torstensonus vno, alteróque captis, deuastatísque Oppidis hiematurus dicitur inter Albin fluuium, syluámque Hercyniam, & Konismarkius intereà ita destinauit cum suis, tum Hassiacis copiis hibernam stationem, vt de obsidione Magdeburgica, concluso Galaso cum reliquiis exercitus cogitare videatur. Instare semper Transyluanum aiunt, & Legatum Cæsareum ne fandi quidem licentiam à Turca adhuc obtinuisse. Instigant continenter Dani summâ vehementiâ ad pacem suum Principem, ac fuisse ferunt, qui vellet, nollet, ineundam esse conclamârint. Quod perhibent Angliam misisse Parlamentariis significatum, id eo est, vt quia agitur de regi-

mine cum Politico, tum Ecclesiastico innouandis, de loco priùs, in quo res tanta decerni possit conueniatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, ipsis Regalibus, hoc est postrid. Non. Ian. M. DC. XLV.

Hæc absolueram, cùm allatum est schediolum de Anglicis rebus. Id qualecumque est, vt possis cognoscere, hisce concludam, eo non continentur proposita omnes à Parlamento conditiones; sed reuerentia interim, quæ sunt oblata, notanda est. Addunt Cantuariensem Archiepiscopum esse quidem in superiore illo conclaui facti conuictum; sed superesse quæstionem iuris, an nimirum idcircò sit vt Maiestatis reus damnandus. Vale iterùm.

EIDEM.

NVnquam es profectò non similis tui, qui semper quam-optimus es. Nota Boni germana est, quod spontaneam sui diffusionem faciat. Quàm esse te bonum proinde, par est, qui es in me etiam profusus? Ecce enim redeunte anno tua redit munificentia, & fœlicem anni decursum, dum mihi optas, etiam facis. Quippe Virtus quidem vtramque in fœlicitate complet paginam, sed supersunt tamen quasi margines, quibus hæc, quæ vitam beatiorem, hoc est commodiorem faciunt, adscribantur. Nam est Virtus quidem seipsâ ad benè, beatéque viuendum contenta: sed vtcumque illam externa non iuuent ad viuendum meliùs, quatenus in nulla vitæ conditione alium, quàm iustum & tenacem propositi virum esse patitur: conferunt tamen ad viuendum beatiùs, quatenus non vt probitas, sic fœlicitas quæ huius est vitæ, latitudine, & gradibus caret. Ac gestit quidem Porticus vocibus planè magnificis; verùm ipsis sepositis, spectatáque dumtaxat te, nihil aliud, quàm Hortus, aut Lycæum sentit. Hæc tamen aliàs; quando iam istud à me solùm attingitur, ne ab instituto discessisse videar, cùm te dico fœlicitatem verbo apprecatum, & re exsequutum. Videris mihi interim Deum Optimum-Maximum imitatus, cuius verbum efficax est, ac nunquam quem præfert non præstat effectum, Ecquid-nam verò mihi propterea subesse putes animi? Sanè, vt tuam continenter bonitatem exosculer, quam immerens licet continenter experior. Et quod pergas quidem tuis literis nihil prorsus de munere abs te collato significare, agnosco te quoque perstare in eo, vt ne gratiam quidem à me, commemorationémque exspectes, sed dum ita me hisce radiis tuæ beneficentiæ perfundis, non potes iure habere me ἀφωνότερον illa statua, quam Sole radios affundente effectam memorant vocalem. Hoc doleo, verba mihi deesse, quæ quidquid fibrâ latet arcanâ, non enarrabile, resignent,

ἀλλ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν.

Dolerem verò longè ampliùs, nisi tu ampliùs nosses me, quàm vt pectus geram, tibi, nisi verbis testantibus, immanifestum. Id vnum testor, vigere in me eum gratitudinis affectum, quo exigere calentiorem non valeas, quique, quod tibi abundè sit, eo nomine solum mihi facit satis. Gratias rursus ago pro ea voluntate, quam in VVendelinum virum illum eximiè bonum testaturum te recipis; si velle quod iam cœpit, pergat. Quæ de Anglo ratiocinaris, præclara prorsùs, & generosa tua indole digna sunt; sed facturus-ne ille sit, si ad tantas modò redigatur angustias, summus rerum Arbiter nouit. Nihil hebdomade hac habemus ex ora illa Britannica; nempe aliquando cauet Parlamentum, & rebus præsertim minùs prosperis, ne nauis vlla è portu soluat. Danicæ res semper turbatæ. Decumbit Magdeburgi Galasus, corpore nescio, an mente prostratior. Deliberare Cæsarem ferunt de substituendo ipsi Hasfeldio; intereà verò Magdeburgum ea laborat penuriâ, Konismarkio putà, & Hassiacis variè incommodantibus, vt deditionem factura sit, nisi suppetiæ à Saxone intra sesqui-mensem ferantur. Quos Bauarus Legatos mittit ad Monasteriensia Comitia, superauere iam Franco-furtum: ij, vt opinor, rem peragent, quam superiorum literarum aliquibus iam insinuaui. Potitus demùm Turennius est ea, quam obsidebat Cruciniaci arce, ac deinceps copiarum partem Mosellam versus in hyberna deduxit. Rediit ad Attrebates Gassio, prouisúmque est, ne Vattensis arx glacie hostibus fauente capiatur. Nimirùm ita iam hyemat, vt supercrustante gelu Sequanam, plærique nec pontes, nec lembos requirant. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & dulce meum Decus. Vale, Parisiis, Eid. Ian. M. DC. XLV.

EIDEM.

REram vicissitudinem eximiè ob oculos ponis; &, quod cæcitatis Mortalium, qua sunt conditione te misereat, humanitatis est affectus. Subest interim, cur tibi des plausum, vt vnus ex iis, qui rari apparent in tam vasto gurgite, æqui rerum æstimatores. Nam videas quidem plurimos hæc eadem edisserere; sed qui propterea res humanas vt è specula contemplentur, & suum cuique pondus tribuentes comparatum animum habeant iuxta proprium arbitrium, *numero vix sunt totidem, quot Thebarum portæ, vel diuitis ostia Nili.* Porrò, qui sic affecti sunt, ij sunt veri illi Sapientes, qui iudicio Pythagoræ sic hisce fortunæ ludibriis intersunt, vt qui spectatores accedunt ad Panegyrium, & spectaculis absque vlla sollicitudine fruuntur. Ac te quidem Natalium, præsentiumque rerum conditio non patitur quasi è Terra labores nauigantium, aut quasi è monte militantium motus intueri; sed quantum-vis tamen sis rerum gerendarum studio immersus, is es, qui conatus res tibi, non te rebus submittere, quæcumque seu à cæteris, seu à te quoque ipso geruntur, tanquam infra te posita conspicias. Ea, quæ de Anglis subinsinuare præsertim videris, eiusmodi sunt, vt consentiente ad pacem Rege, nolint Parlamentarij cum illius Legatis, sed cum ipso solo de ea agere. Cepere ij recens quædam Oppida, iusseréque Londinum deduci coniuratos sexdecim, qui Dutoneri

arcem,

arcem, portúmque Regi tradere satagebant. Ea verò fuit causa, cur nihil superiore hebdomade illeinc addidicerimus; tanquam nulla naui è portu soluente. Teotârat Hasfeldius io Dania nescio quid io Vrangelum; verùm infœlici, vt aiunt, successu: cœpta aliunde grassari pestis in ipsa Metropoli, incolas non parùm conturbat. Dicitur tamen hoc demum mense illeic de pace seriò agendum. Fertur Regina Sueciæ annos iam nata octodecim cepisse Regni sui habenas, audio tamen eius coniugium cum Bransdemburgico Electore turbari à Rege Poloniæ, minitante fore, vt Prussiam Ducalem Fisco applicet, si ille Prussiæ occasione Vasallus cùm sit, ad Regnum adspiret, quod ipse ad se pertinere contendit. Obsidetur semper Magdeburgi Galasus; ferúntque ipsi milites non superesse vltra nongentos: addunt eius Vrbis Archiepiscopum in eo esse, vt procuret inter Saxonem, Torstensonúmque statum neutralem. Ipse interim Torstensonus ita in Bohemiam perhibetur irrumpere, vt Pragenseis miro terrore percellat. Fore aiunt, vt Imperator pacem cum Transyloano ineat; sed acceptis nempe, quas ille præstituit, conditionibus, quarúmque illæ esse feruntur, vt sentiendi de Religione libertas in Hungaria sit, & eodem ex Regno Iesuitæ pellantur. Scribitur Bauarum misisse Oratores ad Cæsarem, qui aut ingentem quandam pecuniarum vim, aut restitutionem Regionis supra Anisanæ obtineant; quando non videtur de Palatinatu superiore esse securus. Atque hæc quidem sunt, quæ iam, vt è specula cootemplari licet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, meúmque dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Feb. M. OC. XLV.

EIDEM.

SVccessisse Comitia prosperè, pióque tuis votis gaudeo, gratulórque impensè, siquidem (quæ est temporum conditio) id penè præcipuum incumbere munus Pro-Regibus in Aula putant, vt ex demandatis Prouinciis importari vim pecuniarum quam-maximam liceat, in ærarium curent. Videlicet alia ratione inutilem esse eorum prouidentiam; quatenus frustrà Prouinciarum tranquillitati consulitur, nisi eam fieri rutam armis, sola vi onmorum animandis procuretur. Nihil verò mirum te animos habuisse protsùs obsequenteis; quando, sit licet penuria ingens, nemo tamen nescit emunctionem hanc te iouito fieri, ac parendum esse, vel ex eo præsertim, quòd incumbens necessitas tua bonitate temperetur. Vtinam tempus demum adueniat, quo sublenare populos ab hisce oneribus possis; quippe voluptatem præsentio, quá humanissimè perfunderis, si quando, Numine propitio, reflorescentem Prouinciam tuo sub regimine contuitus acclamationes exceperis affectus & votorum plenas. Ferunt Cæsarem, Hispanúmque ita ad pacem esse propensos, vt destinaturi mox sint Principes Ministros Monasteriũ, atque adeò ipse etiam Longa-villa sit breui sese ad eandem expeditionem comparaturus. Faxit Deus, vt nisi res tempestate verna possit peragi; non differatur vltra Autumnum, quo vix sperandum hoc anno bonum, saltem sequuturo proximè allucescat. Destinantur iam in Picardiam copiæ, ne si fortè Picolomineus, vt aiunt, teotet aliquid, aggredi imparatos possit. Versari Moguntiæ nunc ferunt Turennium, & nuper quasdam eius copias eò rediisse spoliis onustas ex Durmstadiensi Prouincia, in quam, traiecto Rheno, irrepserant. Hæret Galasus semper Magdeburgi cum militibus non ampliùs quingentis, Torstensonus verò non monuit quidem, sed Equitatu iam instructo esse dicitur io procinctu, ac sibi ab eius iocursu superiorem Palatinatum non minùs, quàm Bohemiam timere. Scribunt non potuisse Transyluano conuenire cum Cæsare, ipsúmque idcircò mouisse denuò castra in Cæsariaoos. Speratur adhuc Saxonem coiturum cum Suecis in neutralem statum. Speratur & pax Danos inter, Suecósque proximè ineunda, appatante Sueciæ Regina terrestreis, Naualeisque vireis, quæ nisi ea ineatur, bello instaurando comparatæ sint, prostrato aliunde ab Vrangelo, quod dicere nuper volui, Hasfeldio. Ex Anglia, quid sperandum sit, nemo facilè diuinârit. Nam cùm Parlamentum delegerit locum decimo quinto ab Vrbe milliari, in quo de pace cum Rege agat, sic tameo Legatis agendi tempus præfiniit, vt quæsitus esse in Regem prætextus, nisi absque mora conditionibus subscribat, videatur. Et aliunde id, quod appellant *Londinensis Vrbis Consilium*, decreuit (sese nimirùm gerens Parlamento quoque superius) tum coitionem *Conclauium*, tum negata Regi, ob prauum eius regimen, obedientia; faciendam de nouo regimine consultationem; quæ res agitata, & ad præfinitum vsque illud tempus indecisa remanens, argumentum est eiusdem prætextus. Fuit miser Archiepiscopus vigesima mensis capite plectendus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, VI. Kal. Feb. M. OC. XLV.

Nobilissimæ, ac eruditione, virtutéque omnigena ornatissimæ Virgini, ANNÆ MARIÆ A SCHVRMAN,

PETRVS GASSENDVS S.

NOn id promerebar, ô VIRGO longè incomparabilis, vt mei causâ discederes à tuo illo instituto scribendi nihil ad exteros, nec mihi sanè ad te scribenti fuerat aliud in animo, quàm vt tuæ virtuti tam raræ tabellam quasi appenderem, & tibi quanta apud me esses veneratione significarem. Iraque, quòd meam qualemcumque conceptæ de te opinionis testificationem acceptam habueris, & dignata præterea fueris rem facere mihi perspectam præclaris illis, & tua modestia, eruditionéque dignis literis, beasti me oppidò non parum. Quod interim verò consilium, morémque fueris prætergressa, intelligo factum me esse vel hoc nomine obstrictissimum.

Paucula

Paucula porrò hæc iam repono, non vt parem rurſus gratiam prouocem, ſed vt quam poſſum maximam gratitudinem ob acceptam teſter. Vnde & exoro, ne, niſi quid forſan bona mea ſorte iuſſura me ſis, præſcriptam tibi metam tranſilias; ac meminiſſe dumtaxat velis, eſſe me eum ſemper, qui tuam virtutem conſtantiſſimè, ſumméque reuerear. Vale. Pariſiis, v. Kal. Febr. M. DC. XLV.

Clariſſimo, Doctiſsimóque Viro ANDREÆ RIVETO, *Selectis Auraici Illuſtriſsimi Principis, à Conſilijs.*

PETRVS GASSENDVS S.

QVanta putas me verecundia, ac ſimul lætitia tuæ literæ perfuderunt, Virorum Humaniſſime, cùm & ſenſi me cultorem tam ſegnem raræ illius beneuolentiæ, quam adeò ſponte, cumulatéque es olim teſtatus in me; & te agnoui ea bonitate, vt amare conſtanter me nihilominus pergeres, ac literis etiam conſtantiam facere teſtatam non dedignaueris. Id ſanè tanti apud me eſt, vt ne eleuetur, nullam negligentiæ excuſationem prætexere ſtudeam; ſed culpam ingenuè profeſſus, ſolam, cuius tantam ſpem facis, abs te indulgentiam implorem. Ac teſtes, ſunt quidem quos citas, optimus Merſennus, amabiliſſimus Sorberius, itémque Dalleus eximius, aliique tecum communicantes, quam ſemper de te, tuáque virtute magnificè ſenſerim, ſed debueram ſanè etiam aliquoties per literas ſignificare qua te reuerentia, quo affectu proſequerer; ac tum ſaltem, cùm non fui neſcius te operam mihi nauaſſe, intercedentibus Amicis, quæ ſingularem animi grati teſtationem promereretur. Fuere mihi porrò tuæ literæ vel eo nomine etiam periucundæ, quòd habuere comites alias ab incomparabili Virgine, quam profectò non ſine magno nominis ſplendore tuam dicis. Nempe qui illam tanti facio, vt exiſtimem dono quodam Prouidentiæ genitam fuiſſe, in qua Natura, Sapientiáque totas vireis experirentur, non poſſum eius literas non habere quaſi cariſſimum pignus, ac tantò magis, quantò noui cepiſſe illam id conſilij, vt nihil ſcribens ad exteros, voluerit me tamen facere exceptum. Reſcribo ecce, ne inteſtatam ipſi gratitudinem faciam; ſed præſto id tamen paucis verſibus, ne velle videar exigere, vt prætergredi inſtitutum pergat. Tu Epiſtolium curabis volens; fac verò, amabo, vt intelligat, ſentiátque de me, eſſe neminem, qui tantam illam eius virtutem pretio æſtimet pretioſiore.

Quod ſcribis iudicium, cenſurámque meam in opus Carteſij nouum exſpectari; verum eſt quidem fuiſſe me ſollicitatum à plurimis, vt aggrederer Phyſices illius, quemadmodum aggreſſus fueram Metaphyſices diſcuſſionem: ſed ego hanc ſpem feci nemini; neque pollicitus quidquam ſum; quin potiùs detrectaui ſemper, ac me multis nominibus excuſatum conſtanter feci. Reponere nimirum ſoleo, non ex meo eſſe genio, vt in aliena opera, nihil prouocatus, inquiram. Nam quod Metaphyſicam viri paullò ſtudioſiùs diſquiſierim, factum ideò fuit, quòd ille in me ſe geſſiſſet præter decorum. Compoſitum iam videri diſſidium; quando, tametſi ille dicatur me ſemper linguâ laceſſere, calamo tamen prorsùs quieſcit, & ne tria quidem illa verba, quibus ſe Phyſicam edentem reſponſurum receperat, vſquàm operis illius appoſuit. Potuiſſe me gerere morem, ſi opus ab alio fuiſſet euulgatum, aut nihil priùs inter me, Authorémque interceſſiſſet; quippe tum pronum fuiſſet conſilium, ad veritatis ſtudium referre: nunc autem nihil fore procliuius, quàm ita rem interpretari, vt quidpiam fuerit, ac etiam-num quid alta mente repoſtum maneat; ſímque vt tenax propoſiti, ſic nimiùm amans contentionis. Poſſe aliunde videri me liuore quodam id facere, ac nihil aliud, quàm prodere aut malignum nimis affectum, quaſi aliorum partubus illicò ſuffocandis inhiem; aut animum ſterilitatis rerum bonarum minùs conſcium; quaſi cùm nihil in me ſit vnde gloriam promerear; quærere mihi aliquam ex detractione alienæ affectem: atque hæc ſunt quidem, aliáque id genus, quæ inſtigantibus obiicio. Addo iam verò, vt putes me tecum agere confidenter, videri mihi hunc laborem eſſe ſuperuacaneum; quando liber videtur eſſe Authori ſuo præmoriturus. Neminem certè video, qui legere à capite, quod aiunt, ad calcem ſuſtineat; qui non tædioſiſſimum habeat; qui non miretur potuiſſe virum tam operoſas habere nugas. Me quod attinet, vereor admodum, ne quam ille gloriam præſumpſit, non adipiſcatur; vt nempe Ariſtotelem è Scholarum ſolio deturbet, ipſe imperium in iis obtineat; veluti tam multis contendit in ſua illa Epiſtola ad P. Dinetum conſcripta. Fruatur tamen, ſi poſſit quidem, ſua illa bona fortuna; conqueri ſanè non poterit obſtitiſſe me (vt conqueſtus eſt, obſtitiſſe optimum virum) ne & prælegatur, quod expreſſum eſt in illa eadem Epiſtola; & familiam ducat, quod ad alium ſcripſit; & Theologi etiam quas cudit nouas opiniones antiquis præponant; quod quartis obiectionibus reſpondens prædixit venturum. Id verò mirere, Geometram eximium potuiſſe ſibi tot in ſomnia, atque chimæras fingere; &, quod eſt ampliùs, diuendere pro demonſtrationibus ratis. Nam virum quidem ſolertem quis neget poſſe plurima comminiſci, quæ quadantenus inter ſe cohæreant; & eo ſtylo conſcribantur, qui altercando, rixandóque vt in Scholis ſolent, comparatus ſit; ſed velle protinus commẽta in rerum naturam inferre, & profiteri huiuſmodi, non alia eſſe rerum Principia, ſic ſe non alio habere modo, primam Materiam, proximas Cauſas, natiuos Motus, &c. hoc iam eſſe nolle agnoſcere quid humani ferre humeri recuſent. Nihil neceſſe eſt ſpeciatim attingã; nam ab vſque hypotheſi, *quod corpus mundanũ infinitum ſit, ſeu*, vt ludit, *indefinitum; quod ex ſe prorſus ſolidum ſit, neque à ſpatio differat; quòd teri in fragminula loco variè commutabilia abſque admiſſo inani valeat;* aliáque eiuſcemodi; id quot trahat incõmoda, contradictionéſque perſpicit non nemo? Non quòd

quòd ille suis distinctiunculis subterfugere, facerèque fucum non valeat, aut saltem nitatur; sed nempe, non, vt imperiti, inanésque verbis capiuntur, sic Viri graues, studiosique veritatis iis inhærescunt; neque non verbis sepositis ipsas res sollicitè quærunt. Hoc vnum duntaxat lubet adnotare, quoniam ad Metaphysicam Disquisitionem attinet; cùm ille priùs nihil non egisset, tum meditando, tum respondendo ad Dubitationes varias, sed ad primam potissimùm, circa Meditationem quintam, vt persuaderet Trianguli, rerúmque aliarum Ideas non fuisse vnquam nobis per sensus illapsas, sed ab ortu ingenitas; ac ipse semper institissem Ideas huiuscemodi illapsas esse nobis per sensus, quatenus ex vno, aut aliquibus singularibus perspectis, Ideas quasdam, seu notiones generaleis effinximus, quæ singularibus posteà omnibus accommodarentur: ecce iam ita manus dedit, vt cætera inter ipso primæ partis articulo 59. isthæc legere verba liceat, *Eodémque modo, cùm spectamus figuram tribus lineis comprehensam, quandam eius ideam formamus, quam vocamus ideam Trianguli, & eadem postea vt vniuersali vtimur ad omnes alias figuras tribus lineis comprehensas, animo nostro exhibendas.* Paria obseruare mox ante circa vnitatem Temporis liceret; verùm hoc, aliísque dimissis, eum indicasse locum sufficiat, quem, si tanti ducas, possis cum obiectis, priúsque responsis conferre. Quo loco admonere possem, non fuisse cur ille, tanta iactatione gloriaretur se falsi nihil ex eo die admisisse, quo omnia exuit præiudicia, & Deum vt sui Autorem, ita non fallacem agnouit. Nam nunc, verbi causâ, secus planè sentit, quàm senserit in Methodo post præiudicia abiurata, Deúmque & sui Authorem, & non fallacem agnitum, cum Imaginaria admitteret spatia, in quibus Deus nouam materiam nouo Mundo componendo sufficientem creare posset, cæteráque hisce affinia. Sed finem potiùs facio, ne, velle heic videar ipsam, quam recuso, dicere sententiam. Tu, quidquid id est, boni consule, & loquacitatem hanc tantam cum diuturno illo silentio compensa. Vale, Vir Humanissime, & senectam hanc viridem, etiam vltra sæculum profer, Parisiis, v. Kal. Febr. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

Est cur gratuler iteratò, emersisse te è fluctibus illis turbarum Comitialium, ac posse, dum iam Tolone quiescis, luctantē cum Stæchadicis fluctibus Africum spectare. Ac tu quidem illos cum istis egregiè prorsus comparas; verùm addi potest, cùm fabula sit, quod de Neptuno tumida æquora placante, narratur; temperare reuerà te tumultuantium affectuum æquor, dum & consiliis animos regis, & dictis mulces pectora. Delectat interim, quod homines nostros eo dignaris elogio, vt prono obsequio erga Regem sint; nam tametsi ad infimum præsertim Ordinem id referas; eò tamen incumbet tua prouidentia, vt si quid Proceres delirent, non ideò Achiui plectantur. Rerum nouarum vix quicquam est, quod ad te perscribi mereatur, ac potissimùm, cùm ab iis abstineam, quæ attinent siue ad Aulam, vt consilium de repellendo Cardinali Valenceo ante octiduum huc appulso; siue ad Curiam, vt expostulatio ob insolitas, crebrásque à legitimo Tribunali Euocationes. Non discessit adhuc Harcurius, præstolatus putà iudicium circa Egulonium Ducatum. Sunt Turennij copiæ adhuc Trans-Rhenanæ, perhibéntque Oppidum quoddam ab ipsis occupatum fuisse. Torstensonus semper in procinctu stat, coëúntque interea in Bohemiam Cæsarei, ac futurum erat diebus proximis, vt Vertbius eò appelleret, & cum Hasfeldio vireis conferret. Versatur Galasus semper Magdeburgi cum Ducibus aliquot, ipsorúmque vxoribus; dimissi autem in Bohemiam, qui supererant 500. aut 600. milites, in itinere cæsi memorantur. Ferunt aliunde Konismarkium, & Hassiacos ab iis finibus excessisse. Accessit Oxesternius Sueciæ Cancellarius cum duobus Senatoribus ad agendum de pace cum Dano; non desinunt tamen idcircò, ac cis mare potissimùm obsidiones quædam, prouocationésque hostiles. Qui vicus in Anglia delectus ad agendum de pace est, *Vxbridgium* vulgò appellatur; & quos Comites Conclaue Superius eò destinauit, sunt *Northumberlandus*, *Pembrokius*, *Dembighius & Salisberiensis*, nomina octo destinatorum ab Inferiore non memini, neque de Scotorum, aut destinatione aut nomenclatura aliquid accepi. Soluit interea Princeps Robertus, non absque Insigni iactura, quam susceperat, Regis nomine, Abingtonensem obsidionem; & quæ præsidia prope Plimmuthum occupata à Regiis fuerant, recepta iam esse produntur. Quin etiam aiunt Parlamentarios inuasisse nescio quod Castrum magni momenti in Vallia. Exspectantur tamen à Rege millia duodecim Hibernorum. Infœlix Archiepiscopus fuit tandem capite truncatus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Febr. M. DC. XLV.

EIDEM.

Gratulor tertiùm, OPTIME PRINCEPS, sic peracta fuisse Comitia, vt plausum etiam tuleris cùm te in Vrbem recepisti. Ac præclarè tu quidem Deo cordium scrutatori committis, veri-ne fuerint, an personati, qui vultus tibi occurrerunt: interim tamen qualescumque ij fuerint, augurari licet temperiem ipsorum affectibus factam; ac sperare, vt sese demum in bonam frugem seriò recipiant. Quod superest, non multum te hacce occasione morabor; videlicet accingo me, vt euenturam hoc vespere Lunæ Eclipsin obseruitem, sicque sacris Vraniæ, à qua ipse es non alienus, vacem. Nec verò aliunde perspexi rerum nouarum aliquid, quod magni videatur momenti. Ferunt Turennij

Turennij copias non fuisse satis prosperè obsidionem quandam aggressas. Aggressi sunt aliam Hassiaci, alíamque item Konismarkius, Holsatiæ formidabilis; dum Torstensonos interim vatiè excurrit in Bohemiam, ac eius irruptio nihilominus in Palatinatum timetur. Rumor est nouæ cuiusdam cladis, quam passi Dani fuerint; tamersi benè semper de Pace eos inter, Suecósque ineunda speratur; vtcunque de ea non ante Kalendas huiusce mensis debuerit agi. Quæ Monasterij disceptatur, lento semper procedi gradu, Ministris Regiis, Cæsareisque procurationes instauratas indeptis ac Hispanis adhuc præstolantibus: debet nihilominùs Longavilla illùc discedere ante mensem. Quæ in Anglia, dies nos breui qoò euasura sit docebit; scilicet debuit occipere die superiore eius disceptatio. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Eid. Febr. M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, Doctissimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN tibi, Optime VVENDELINE, totam seriem obseruationis, quam superiore nocte peregi; neque enim patiuntur temporis angustiæ, & intercurbationum vices, vt agam tecum iam pluribus, si velim quidem hac expedita occasione communicatam.

Phases Lunæ deficientis, &c. *Vt in Commentarys.*

Reuocate cœperam ad calculos omnia; sed toties fui interturbatus, vt vix potuerim tumultuariè vel vnius Procyonis calculum absoluere. Expende ipse, & emenda omnia, ac Vale. Dabam præproperè Parisiis, III. Februar. M. DC. XLV.

Recepit optimus Princeps praestiturum se erga Massilienseis quidquid rerum petierimus. Excusatum habebit me eximius Langrenus si metuens, ne Cursor discedat, nihil iam ad ipsum dem literarum.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

NIhil esse potest, quod adiiciam ad tuam illam commendationem Viti manibus innocentis, & cuius menti infusum aurum, non auri cupiditas est. Adderem solùm, si id pati tua illa modestia posset, esse re verè huiusmodi, tametsi nihil adderem ad eam, quâ præluces, gloriosissimam, ac meritissimam famam. Me quod attinet, is sanè non sum, quero, vt sæpe dixi, cum describis voues, vtinam verò vel vmbrâ solùm eius, quam de me concepisti, opinionis me dignum exhibeam, obseruaui nuper, qoam perscripsi me obseruaturum Lunæ Eclipsin, quæque tuos oculos quoque euocauit haud-dubiè, si fuit quidem tam vobis istheic, quàm heic nobis Cælum propitium. Cœpit ea nobis hora 5. cum minutis 34. Desiit octauâ, cum minutis 40. ac fuit proinde tota duratio horarum trium cum sex minutis. Contigitque medium hora 7. cum min. 7. Fuit maxima obscuratio Digitorum 9. cum quadrante aut semisse ad summum. Cœpit autem infernè ad Boream, ac desiit supernè præcisè, aut tantilla cum deflexione versus Austrum; idque cùm duæ cuspides in perpendiculo eodem fuissent, defectu prouecto ad Digitos sex cum semisse; ac fuissent planè ad libellam deducto, defectu ad Digitos treis. Linea ducta per discum Lunæ à marginis puncto, quo Eclipsis cœpit, ad illod, quo desiit, non reliquit plureis ambitus Lunæ gradus ad partem lucentem, quàm 25. aut 30. supra centum, (id verò, cùm summo defectu obseruato non malè congruit) & fuit aliunde arcus vmbræ eundem discum temerans, portio circuli vix maioris, quàm qui diametro excedetet semel Lunarem. Molestus forem, si adderem plura; nisi, quòd adnotari potest, futuram vsui obseruationem Tabulis Cælestium motuum reformandis, quando nullæ non aberrârunt, neque nullæ non prolixiorem durationem sperandam fecerunt, quàm reuerâ contigerit, vt putà aliæ excedentes à vero totis sex minutis, aliæ 10. aliæ 15. aliæ 19. aliæ 27. & ampliùs. Atque ista qoidem Cælestia. Ad res humanas quod attinet, discessit Harcurius tandem nudiustertiùs. Turennius apparat Equitatum. Regij pro pace Legati in eo sunt, vt cum Suecis deliberent, qua ratione ipsum de pace negotiom promoueri valeat, qui autem illùc Imperialium Ciuitatum iam accessere, in eo sunt, vt obstent, ne id promoueatur, quò vsque, qui à cæteris sunt destinati, accesserint. An proinde tam citò quàm speratum fuit Longavilla, (& cum eo noster Capellanus, generalis rei gerendæ à secretis delectus) discessurus sit, est cur meritò vocetur in dubiom. Deliberasse aut saltem egisse de rebus momenti non parui Torstensonum memorant cum Saxonico, Brandemburgico, & Hassiaco Legatis; ingressus est aotem, ac pergit passu iam grandi per Bohemiam cum vniuerso exercitu, adoriturus, vt putatur, Cæsareum. Proptereà certè Imperator Pragæ iam degens copias omneis cogit, ac dici potest ipsius res, exercitu illo Galasi consumpto, rediisse ad Triarios, & vel ex eo de summa agi, quòd in ipsa Imperij sede victorem exercitum insultantem sit excepturus. Ferunt res Danorum paullò erectiores. Ex Anglia aliud nihil habeo, quàm cœptum esse agi de pace à die ante istum nono. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Matt. M. DC. XLV.

Admodum Reuerendo, Doctissimóque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Pastori Hercano, Condatensi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

OPTIMA VVENDELINE, non abs re verebar, cùm ante octiduum ad te scriberem, ne præ nimia festinatione, interturbationéque crebra præposterè quid ageretur. Ecce enim cùm deinceps altitudines tum Pollucis, tum Ceruicis, Cordísque Leonis reuocassem ad calculos & singulis sua tempora, vt factum iam fuerat, circa Procyonem apposuissem; facilè deprehensa fuit ex vniformi discrepantia tam geminarum cellularum inter Procyonem, & Pollucem, quàm singularum inter Leonis Ceruicem, & Cor immutatom quidpiam circa ordinem fuisse. Euocato itaque Agarrato meo, quo in hac Vrbe iam morante vsus fueram, vt altitudines captaret, ac describeret, dum ego forem intereà Telescopio in Lunam intentus, iussi illum in suam ipsius descriptionem intendere, ac dispicere quid rei id foret. Ac demonstrauit ille quidem me non aduertisse cœcos quosdam ductus, ob quos altitudines Cordis Leonis, ab octauo vsque decrementi Digito fuerant reducendæ; reponendæque omnes vnâ cellulâ superiùs, vnâ cum illa cellula vacua, cui postponenda foret altitudo Cordis Leonis præcedens, ac statuenda illi è regione altitudo Ceruicis superior in vicem altitudinis Procyonis 40. grad. 30. min. cuius lituram non aduertissem; cùm non aliud fuisset, quàm altitudo 40. grad. 3. min. bis posita; id quidem, inquam, demonstrauit, at quod spectaret ad Procyonis, Pollucísque altitudines, nihil comperit fuisse interuersum. Ego proinde ratus iam errorem fuisse calculi circa Procyonem instituti, sic ipsum cœpi retexere, vt Initio statim deprehenderim fuisse me sub ipsum principium vnâ cyphrâ hallucinatum, ac totam deinde seriem calculi fuisse deinceps ex eo turbatam, idque præter specialeis lapsus, qui sub finem irrepserant, quare & totam descriptionem ipsius Agarrati manu exscribendam iussi, & instaurato calculo, sua altitudinibus singulis tempora adscripsi. Iussi & illum deinceps exemplum totius obseruationis conficere, quod hodierna luce ad te mitteretur, vt vel scrupulo te eximerer, vel labore etiam quodam subleuarer. Id ipsum porrò est, quod heic habes, cuique hosce versus attexo, vt errorem excusem, qui tibi haud-dubiè negotium quoddam facesserit. Sed nempe facilè agnosces candorem simul, affectúmque, quo rem gratam tibi facturus facere volui, nihil cunctatus, nihilque adeò reueritus ne transmitteretur quidpiam inconditum. Tu proinde quidquid id est, æqui, atque boni consule, ac Vale. Parisiis, XII. Kalendas Martij, M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

HAud è nihilo est, qood præsentis fore, vt Bohemia sit quasi Theatrum, in quo bellum mox recrudescat. Ecce nimirùm Torstensonus ferro, ignéque omnia deuastans, abesse Prâgâ dicitur milliaribus non ampliùs qoatuor, ipséque Cæsar, cùm ea ex vrbe Pilsenum versos discederet, pedem referre coactus fuit. An recrodescet etiam in Dania, quo iam expugnato Homburgo, Albíque traiecto, Konismarkius properat, vireis collaturus cum Vrangelo, à quo Ripenom cum internecione cruenta memorant receptum: longè hac ratione sunt Cæsar, & Danus, vt suppetias inuicem ferant, cùm & aliunde negotium Danicæ pacis non promoueatur. De Anglicana potior est spes, modò Londinenses non obstent. Ad generalem quod attinet, accepere tandem Legati Hispani iteratam procurationem, addúntque Regem Hispaniæ destinasse prætereà Medinam Torrezium, & Cameracensem Episcopum ad Monasteriensem conuentum. An Torrezius sit vice Pignerandæ, quem delectum audieram totius legationis caput, nondum mihi compertum est. Addam-ne sperasse Gassionem, vt Audomaropoli, fauente intestina Ciuium coniuratione potiretur; eámque fuisse germanam causam copiarum nuper heinc mittendarum, ac spe frustratum, innolasse Duacum inter, & Insulam, cepisséque illeic Orchias, vnde & deinceps vlteriùs grassetur. Pluribus te iam morare non vacat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Kal. Mart. M. DC. XLV.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

VT fuerim vsos narratione Massiliensis expeditionis scribo ad optimum Campinium. Tibi debeo speciatim gratias, ob Lunaris Eclipseos communicatam obseruationem. Ipse iam meam ad te transmisi, quam posses cum tua conferre; & quod adiùci circa illam heic possit, nihil superest. Attexo dumtaxat horarum momenta altitudinibus isteic obseruatis, vt si fortè tibi, aut optimo Seni noo vacauerit calculos subducere, comparationem temporum isthæc inter loca instituere possis. Res igitur sese in hunc modum habet.

Phases Lunę deficiẽtis, &c. *Vt in Commẽtarys.*

Coniicio ex temporum serie altitudinẽ Procyonis primam fuisse consignatam à te non 26. grad. 30. min. vti exscribendo irrepsit, sed 46. gr. 30. min. vnde potest deduci hora 7. min. 25. Hærendum autem puto Initio, ac Digitis primis; quoniam Digitorum variatio redditor sub medium Eclipseos inobseruabilior. Nutat tantillum finis. Et nisi tamen calculus Lunæ nimis multa supponeret, supputatum ex ea tempos meliùs consonaret cum Initio, quàm illud quod deducitur ex alterutro illarum Fixarum.

Quanquam

Quanquam & habui rationem centri, cùm ipse non expresseris, centri-ne fuerit, an superioris inferiorisve limbi altitudo. Sed de his aliàs; nam ista ecce imminente oona præpropere do. Vale, & Senem optimum saluere quam-plurimùm iube. Parisiis, vi. Kal. Mart. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

Inaudiimus ipsi quoque, quem apparatum Turcicum narras. Vtinam Deus Principum Christianorum menteis illustret, vt conciliatis affectibus, imminentem auertant perniciem. Ac non est quidem è nibilo, quòd Melitenses sibi prospiciunt: sed si Turca fortè cogitet Siciliam, vnde-nam, quæso, poteſt Hispanus abundè virium cogere, quibus-cum irrueoti obsistat? sin inducat in animum, vt Transyluano fauere pergens, auxiliareis ipsi copias conferat; quomodo Cæsar Succis aliunde impendentibus impetum retundet? Mirum profectò, nisi ille Christiani osor nominis ex hisce proficiens occasionibus, impietatem suam cum ditione promoueat. Quod dico porrò de Cæsare, confirmant literæ postremæ, quibus scribitur Torstensonum in eo esse, vt Egram traiiciat, ac Imperatorium adoriatur exercitum, qui ad Pilsenum iam conuocatus, vix accedere dicitur ad militum quindecim millia. Credunt Turennium, dum copias omneis prope Philippoburgum accersit, mente agitare facinus insigne. Deiiciunt Hassiaci præsidium, quod dudum obsessum vi tandem ceperunt. Putant Konismarkium breui irrupturum cum sex hominum millibus in Archiepiscopatum Bremensem. Danicæ res semper se periode habent. De Anglica pace penè desperatur, quòd rex præbere assensum nolit, aut expongendo Episcopatui, aut iuri regendæ militiæ in Parlamentum transferendo: quodqoe de pace dum agitur, Regij VVimothum ceperint, qui Portus magni est momenti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, v. Non. Mart. M. DC. XLV.

EIDEM.

Sic sanè est, OPTIME PRINCEPS, comparari Magnates possunt cum Magnis Luminaribus; Homines è vulgo cum Stellarum turba. Rarò Sol ac Luna deficiunt, rarò ioteteunt Principes; crebrò occuluntur Sidera minora; crebrò populares moriuntur. Defectum in illis vtrisque facit raritas celebrem; defectum in istis vtrisque crebritas facit inobseruatum. Timetur ex vtrisque illis deficientibus rerum perturbatio, deficientibus his vtrisque alta viget securitas; nullum-ne igitur discrimen? Illud profectò vnioersè, quod de Eclipsi Solis, Lunæ cæterorúmque Siderum ad hominum omnium mortem comparata, dici idem possit, quod est à Poëta de eorundem occasu dictum. *Soles occidere & redire possunt; Nobis, cum semel occidit breuis lux, Nox est perpetua vna dormienda.* Illud speciatim, quòd non sit perinde à Solis, Lunæ-ve Eclipsi, ac à morte viri Principis timendum. Quippe qui defuncto Principi succedit, alius homo est, aliáque consilia agitare potest; at Sideri oon aliud Sidus, sed ipsum-met sibi succedit; ac noui nihil machinator, quod ne per breuem quidem defectum eorum malorum causa est, quæ & vulgus metuit, & Astrologi inanes decernunt. An verò Solis luce priuari per integras noctis, Terrâ eum nobis præripiente, possumus nihil metuere, & ita præposteri simus, vt priuati per morulam, Luna eundem intercipiente, æquum reputemus expauescere, quasi magno quodam malo impendente? Quàm sapienter, quámque cordatè dignus ille Præceptore Anaxagora Pericles, cùm ob visam Solis Eclipsin consternato exercitu, militum animos erexit; Solem faciei pallio præripiens, edisserénsque nihil interesse, prope-ne, an procul velamen obtendatur Soli? Sed hæc aliàs: nunc, quod perscribis iterum de apparatu Turcico, tatum habetur ex Imperio, quò Melitenses Equites iussi sunt se in Insulam recipere ante Aprilis finem. Turennius nihil adhuc mouet. Torstensonus pontem perfecit, quo speratur mox Egram traiecturus. Dicitur Galasus Pragam concessisse, vt casum excuset amissi exercitus; quo successu dies docebit. Irrupit Konismarkius in Archiepiscopatum Bremensem, nec sine stratagemate præsidia ad Albin constituta cepit. Grassatur aliunde Vrangelus in Dania non longè admodum Hamburgo. Anglicana pax propè desperata. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, vi. Eid. Mart. M. DC. XLV.

Admodum Reuerendo, & Religiosissimo, Doctissimóque Viro, P. PETRO CAZRÆO *Societatis* IESV, *Metensis Collegij Rectori Sapientissimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

Pellegi, OPTIME CAZRÆE, quam dignatus es ad me dare, ac publici iuris simul facere Demonstrationem Physicam, qua ratio accelerationis in motu rerum grauium naturali determinatur. Agnoui verò imprimis, &c. Parisiis, Eidibus Martij, M. DC. XLV. *Habetur sub titulo, De Proportione quâ grauia decidentia accelerantur, Epistola.*

LVDOVICO VALESIO, *Princip*i *Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

Qvàm verendum, OPTIME PRINCEPS, ne vites immensæ quas apparat Turca, in Christianorum Principum magnum dede-

cus comparentur! quippe res eò sunt deductæ, vt nihil copiarum transmitti eò possit, vbi timetur impetus, & ne Hispanus quidem iri eo est, vt facilè petat, impetret-ve pacem; ac priuato occurrens malo, alios ad commune arcendum inuitet. Spectatores erimus ipsi; sed nescij intereà quid secum vehat Hesperus; vtinámqoe Polyphemus ille de nobis voraudis non cogitet demum, aut vlsuri saltem non simus ipsum Summum Pontificem Auenione rursus sedere coactum. Nisi certè ter-Optimus, Maximúsque Deus prospiciat, suámque ipse causam tuetur, nihil uon subest periculi, adeò est damno auertendo Christianus Orbis imparatus. Nam quòd ille quidem solam Melitensem obsidionem cogitet non est admodum vero-simile; vtcumque *causa mali tanti coniux iterum*, &c. dici possit. *Sed exurgat Deus, & dissipentur inimici eius; & fugiant, qui oderunt eum à facie eius.* Ad res Germaniæ quod attinet, dicitur iam Spiræ agere Turennius, translatis eò sarcinis, quas dudum habebat Moguntiæ. Torstensonus traiecto Egrâ Pilsenum versus rectà contendit, Imperatorium exercitum illeic degentem adoriturus: verum-tameu Cæsarei Duces maturè castra inde mouerunt; ac tametsi ille insectari pergat, creduntur nihilominùs ipsa quasi Imperij fata prælij fortunæ non commissuri. Cepit Konismarkius Stadenum, Seredanum-ve insignem Vrbem in Archiepiscopatu Bremensi; súntque etiam aliæ, quæ aut captæ iam, aut breui capiendæ sperentur. Mirè aliunde Vrangelus grassatur semper in Dania, donec nimirùm præstò non sunt, quæ obsistendo vires sufficiant. Anglicana pax desperata, & viginti hominum millia à Parlamentariis decreta *Farfaxio*, quem totius militiæ Ducem, Imperatorem-ve iam delegerant. Cepere aliunde Parlamentarij Portum vnum, aot alterum ex iis, qui Regi supererant in Orientali littore, ac Plimmurbum ab obsidione inueterata liberàrunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac dulce Decus meum Vale. Parisiis, XVI. Kal. April. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOn demiror, OPTIME PRINCEPS, euocasse Hispanum è Sicilia milites, quo tempore fuerant in eam destinandi. Nimirùm cùm ipsa Hispania sit Imperij cor, cuj paroxysmis laboranti, dum Catalonia, Lusitaniáque velut Systolen, ac Diastolen creant, subueniendum præcipuè sit, idcircò potiorem Hispaniæ, quàm Siciliæ rationem habuit. At, inquis, Turca est in procinctu, vt inuadat Siciliam, fortéque etiam ipsam Calabriam. Id incertum, excipiet ille, cùm & Turca quoque vireis comparare in vnam Meliten perhibeatur; certum autem est fore, vt in Hispania impetar, interéstque aliunde, vt non obsistam modò hostibus insultantibus, sed hactenus etiam obtrusos expellam. Nisi verò cùm impar sim qui Hispaniam simul, & Siciliam tuter, satius non est, vt alteram viribus compositis seruem, quàm vt vtramque diuisis amittam. At periculum grande interim ne detrimentum grauissimum Religio Christiana patiatur? Id non mihi probro vertetur, sed Gallis, qui suis irruptionibus effecerint me impotem ad auertendum tantam perniciem. Sed malum è Gallia accersiit affectatio Catholici, hoc est generalis in Christianos imperij; ac præstabilius esset pœnas ambitionis patienter ferre, quàm facere causam pietatis disertam? Heic verò, an canetur surdo? an, vt vulgò obiicitur, ille est ita excepturus, vt ad populum phaleras? an illud quoque repositurus Eheu,

> *Vare, regustatum digito terebrare Salinum*
> *Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.*

Ἐπέχω, exoptóque solùm vt saltem flectat animum ad deposcendum inducias, aut pacem potiùs, qua valeat intima firmare, extima tueri. Quid euenturum porrò putemus, si verus sit rumor, qui heic de accepta à Cæsare clade constanter crebrescit. Ferunt scilicet Torstensonum iniisse prælium cum Cæsarianis, solidum diem in eo consumptum, cæsa hominom decem millia (sunt qui perhibeant XIV.) Péditatum totum Cæsatis prostratum, interfectum Halfeldium; Goësum, & Verthium manu-captos, Cæsarem ipsum Pragâ dimissâ, vix se recepisse Passaniam. Ac tale quidem mihil habent Franco-furtenses, Coloniensésque ante dies decem datæ literæ; imò nec quas vidi Pragenseis, scriptæ à diebus nouemdecim; sed habent tamen scriptæ Ambergæ in superiore Palatinatu, decimoquinto ante hunc die. An verò, si res ita habeat, æquum est, vt Austriaci sibi plaudant, ac efferantur? Sanè res eius momenti est, vt non videatur, donec vberiùs constiterit, rata habenda. Addunt Transyluanum tendere Olomontium, vt obsidione eam liberet; ac si Imperator Oppida in Hungaria ab illo capta reperat, destinatum habere à Turca subsidium. Cepere ad-hæc Vrangelus Arceis & Konismarkius Vrbeis insigneis; ac ipse Bremensis Archiepiscopus sese in Insulam recepit. Quare & nihil mirum, si Sueci eas Dano conditiones pacis proponant, vt triplicem ampliùs Coronam nou gestet; vt se ampliùs Regem Gotthorum, Vandalorúmque non venditet; vt vectigalibus mare soluat, vt præcipua quædam præsidia deiiciat, & alia eiuscemodi. Futurum erat nuper in Anglia, vt conuocato Londinensi Consilio, & hominibus Conclauis vtriusque Parlamenti assistentibus, recitarentur quæ acta fuerant circa pacis negotium, cum Rege non ita pridem agitatum. Verendum autem, ne decretum in eo consequenter fuerit, vt eiuratâ omni in Regem reuerentiâ, obedientiáque, de regimine nouo prouideatur. Recepere intereà Parlamentarij VVimuthum, nec sine magno fœnore, prorsùs, vt appareat nullam posse Regi fœlicitatem esse constantem. Tu constanter Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, IX. Kal. April. M. DC. XLV.

Clarissimo,

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro, D. ANTONIO FRANCISCO PAYENO, *Iuriſconſulto Auenionenſi*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi ſolùm nuperis diebus quas dignatus es ad me dare poſtridie Kalendas Nouembris. Significare id poterit, qui tradendas acceperat, ac eris ipſe ea æquitate, vt nihil mihi ſuccenſeas, ſi tardiùs ecce, quàm debuerim reſcribam. Peruellem feciſſe maturiùs, vel gratiarum ergò, quas debeo, quáſque quàm poſſum-maximas habeo, ob præclarum, quod literis accedere voluiſti munus. Id certè gratiſſimum fuit, quòd vt ſymbolum tuæ beneuolentiæ ita ſpecimen fuerit ſingularis non modò tuæ, ſed fraternæ etiam, hoc eſt, geotiliæ eruditionis, & elegantiæ. Addam-ne me fuiſſe quoque delectatum eius loci recordatione, in quo fui & ipſe ante annos vnum, ac triginta inauguratus? Inclytæ certè Academiæ non poſſum vnquam ſine affectu gratitudinis meminiſſe. Prodiit(quod requiris ex me)circiter id tempus, quo ad me ſcripſiſti, Bullialdi Aſtronomia; & quantum accepi, illius Exemplum tranſmiſſum ad eximium Tondotum San-legerium fuit. To illum, quæſo meo nomine ſaluete quam-plurimùm iobe. Iobe & Germanum, ac Vale. Pariſiis, IX. Kal. April. M. DC. XLV.

Reuerendiſſimo Præſuli, ac Domino D. IOANNI CARAMVELI *Lobkovvitzio, Myſienſi Epiſcopo, & ſanctæ Eccleſiæ, Sediſque Moguntinæ ſuffraganeo*,

PETRVS GASSENDVS S.

ACceperam iam tuas literas Menſe ſuperiore Francofurti datas, cùm diebus ecce nuperis priores illæ redditæ ſunt, quas ſcripſeras Menſe Ianuario. Haſce exſpectabam, vt poſſem tum cumulatiùs gratulari, tum meam vberiùs reſtari lætitiam ob nouum, in quem es promotus, gradum. Facio iam autem, ac ſimul voueo, vt quod dicitur, verè gradus ſit, nempe, quò vlteriùs ad quod vſque culmen es promeritus, eucharis. Quantæ-nam interim virtutis eminentiſſimus eſſe Princeps debet, qui te eius virtutis Virum ad id munus delegerit, ad quod plærumque Aulici, ambitioſique aſſumuntur. Beaſti me certè, inouens meum nomẽ non eſſe ille inauditum; peruelimque eſſe in me, vnde & tueri, quam illi de me feciſti opinionem, poſſim; & fieri ea, qua erga cultores bonarum Artium afficitur, beneuolentia non indignum. Nullæ ſunt tuarum literarum, quæ meminerint tibi redditam, quam quæſiſti ex me Doctorum Facultatis huius almæ conſeriptorum conſenſionem; ſed habueris modò, id mihi ſat eſt; cui aliud nihil cordi fuit, quàm vt tibi quocunque tandem poſſem modo, gratificarer. Ad nuperam Lunæ Eclipſin quod ſpectat, obſeruaui illam ſatis diligenter; quippe fuere Phaſes à me proximè octogiota notatæ. Cætera inter Principium Teleſcopio inſpectum contigit hora 5. min. 34. ſcilicet Procyone iam alto 22. grad. 53. min. Finis autem hora 8. min. 40. nimirùm Corde Leonis alto 34. grad. 55. min. & Ceruice 38. grad. 32. min. ac ipſa ſtatim Luna inferiore, margine 34. grad. 10. min. Defectus promotus vltra Digitos nouem, ſemiſſémque non fuit. Tu optimè Vale, ac me ſemper ama. Pariſiis, VIII. Kal. April. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS. Εὐπράττειν.

FAlſus haud fuit rumor ille, quem nuper ad te de inſigni clade ab Imperatore accepta perſcripſi. Interfectus tamen Halfeldius non fuit, ſed captus vnà cum aliis plæriſque ex Primoribus Ducibus, Goeſus non captus, ſed cæſus, & Verthius nec cæſus, nec captus, ſed elapſos incolumis cum parte Equitatus non parua; commiſſum prælium Ianienſi tertio à Tabero milliari, pridie Nonas, ſeu ſexta Menſis; & cruentum quidem præſertim à pomeridiana ſecunda in noctem; cùm à ſexta vſque matutina velitationes leuiores cœpiſſent. Conſtabat Suecus exercitus millibus militum viginti, Imperatorius ſexdecim; ferúntque ex his octo millia in ipſa acie trucidata. Erat tum Imperator Pragæ, & Galaſum mox tradere iudicibus meditabatur, cùm exercitus iactura accepta, tum Vrbis tutelam Galaſo commiſit, tum properè Vienam conceſſuros diſceſſit. An Torſtenſonus deinceps Pragam cogitârit, an Moraviam contenderit, nondum habetur ſatis compertum. Pergunt continenter Koniſmarkius, & Vrangelus quo cœperunt pede. Pacis negotium Danos inter, & Suecos agitari cœptum ab initio circiter Menſis. De Anglicana nulla ampliùs mentio; ſed cura eſt tota heinc inde in exercitibus comparandis, vnde & miſiſſe dicuntur Parlamentarij ad Farfaxium librarum Sterlinarum octoginta millia. Regina verò coniux ad Regem quinquaginta millia, quæ & fœliciùs perlata ſunt, quàm piſtoletorum, vt vocant, tria millia, quæ fuere Vimuthum deuecta, cùm à Parlamentariis fuiſſe receptum, ignoraretur. Monaſterij deprehenſum eſt Hiſpanorum Procuratorem non cætere captionibus. Cæſarei verò agere de aſſerendo in libertatem Archiepiſcopo Treuirenſi in præliminaribus recuſant. Longavilla nondum eò diſceſſit, ſed Baloeoli ſemper, quaſi in itinere commoratur; neque niſi noctu, & quaſi ignotus accedit ad Vrbem. Quid rerum nouarum in Senatu interuenerit, ex literis aliorum cognoſces; vti & futurum proximè

 diſceſſum

diſceſſom Cardinalis Valencæi, quicum ooſter eſt nudius-quartùs Villa-Regij collocutus. Inuiſit me nuperis diebus eximius Vir P. Petinus, quem natalium iure tibi ſubditum; & Matheſeos non Practicæ minùs, quàm Theoricæ eruditione celebrem noſti. Cùm ſermo autem incidiſſet de Prouincialibus monimentis, & ipſe io ſinuaſſem exoptare me, vt quæ potiſſimùm Tolon., Stæchadicíſque Inſulis deſunt, ipſius ductu perficerentur; teſtatus eſt ille poſſe nihil ſibi iucundius contingere, quàm ſi induſtriam tuis ſub auſpiciis explicate concederetur. Ego verò recepi ſtatim me hacce de re ad te perſcripturum, ratus niſi alium deſtinaſſes iam, fore vt ipſum huic operæ & deligeres, & præficeres lubens. Scribo proinde fiduciæ plenus, tum quia nullos hæreo, quin pro tuo io me amore licentiam hanc meam boni conſulas; tum quia ſom certus eventurum nunquam, vt te, ſi fortè illo vtaris, vſum fuiſſe pœniteat. Scilicet abundè illius ingeniom, ac hiſce ſpeciatim in rebus experientia perſpecta eſt; neqoe ipſe opinor neſcis fuiſſe illi commiſſam curam à Cardinali Richelio abſoluendorum Præſidiorum, quæ maximè habebat cordi. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Pariſiis, prid. Kal. April. M. DC. XLV.

Viro Clariſsimo, Sapientiſſimóque D. IOANNI HEVELIO, *Dantiſcanæ Reſpublicæ Palæopoleωs Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

AMpliùs Menſe eſt, ex quo babeo oon tuas modò literas pridie Nonarum Ianuarij datas, ſed duos etiam recentiores Lunariom Phaſeon ectypos, ac ipſum Exemplum Ephemeridom, quo tu, eximiúſque Eichſtadius eſſe me donatum voluiſtis. Tenuit me verò neſcio quis torpor, ne dum reſcribendi occaſiones procraſtinando prætereo, ad te maturiùs reſcriberem; ac parùm abfuit quio etiam iam oblatam prætermiſerim, Rus videlicet conceſſurus. Sed neſcius oimirùm proximis-ne diebus, an noo-oiſi Feſtis exactis, redituτus io Vrbem ſim, committere oolui vt tametſi ſperem vberiùs poſtea reſcribere, non paocis ſaltem verſibus res acceptas ſignificarem. Attexere autem par eſt, quas debeo & tibi, & Viro magno magnas gratias, quaſque vt reſcire per te ille poſſit, fore coofido. Cùm nihil verò ſit ad manum, quòd vobis fore acceptius putem, quàm editam nuper à noſtro Bullialdo Aſtronomiam. Credidi iam ecce illius exemplom eidem *Cramoiſio*, quo intercedente accepi Ephemeridas; vt cùm ſe curaturum ipſius tranſmiſſionem receperit, fieri qoaliſcunque compenſatio poſſit. Adiunxi autem exemplum libelli, qui *Ariſtarchus Samius de Mundi ſyſtemate* inſcribitur; quique, tametſi ſoppoſititius, induſtrius eſt tamen, & nullibi proſtat. Hæc ſuo tempore habiturus (lenta enim tranſ-vectio eſt) habebis heic ioterim, quod dum ad te ſcribo fieri exſcriptum iobeo obſeruationis à me per-actæ circa Eclipſin nuperam, quod poſſis cum eodem Eichſtadio, aliiſque amicis facere commune. In ipſo cùm ille perſpiciet præſcriptam à ſe dorationem toto penè horæ dimidio ab obſeruata diſcrepare; agnoſcet profectò videri non tam ipſius calculi, quàm Tabularum vitium vel ex eo, quod nemo non deduxerit durationem hanc æquo prolixiorem. Quanquam; ſi vobis quidem fauit, vt ſpero, Cæli ſerenitas, id iam procul-dubiò animaduertiſtis; ac peruidiſtis, quod Seneca ait, multum reſtare operis, neque adiiciendi adhuc aliquid occaſionem eſſe præcloſam. De Phaſibus nihil adhibeo ad ea, quæ ſunt à me perſcripta ſuperioribus literis; qoando ipſe es potior iudex; & mihi, quid-nam videretur inſinuaſſe abundè eſt. Nam Caſpiam quidem maculam obſeruatam prîdem à me variantis configurationis, deprehendes ſatis ex illa, cùm acceſſerit, Aſtronomia. Lapidi dixiſti, quod dignatus es de Teleſcopio admonere; etſi, vt verum fatear, partim pigreſcens, partim aliis occupationibus abductus, nondum eius rei periculum feci. Si velis quidpiam ad cenſuram Lobkovvitzij reſpondere, tibi per me integrum eſt; quippe & initio conſtitui nihil aduerſus illam iostare, & ad ipſum quoque Authorem, qui iam Moguntious Suffraganeus, priuatim reſcribens, verba hæc inſerui, *Adhuc tametſi non agnoſcam, quî duo illa Theoremata deſcripto à me apparenti Stellarum motui aduerſentur; id tamen, quod ex ipſis vrges, eiuſmodi eſt, vt temitatem ſuſpicere, quàm regerere quicquam malim. Scilicet vice omnium, argumentum vnum ſat eſt, ſi quinque illi noui Errones Iouis Sidus adhuc circũſtent; cùm, niſi ita ſit, mea coniectura perinde ſemper vigeat; ſaltem quod attinet ad Stellas Teleſcopio ſolo conſpicuas; qualeſque à ſe obſeruatas (vnica excepta ex cognitis pridem) Vir Clariſſimus Ioannes Heuelius Dantiſcanus ſignificauit.* Beabor, ſi qoando complecti præclarum Conſobrinum detur. Videbor enim mihi teipſum complecti, corámque affari, & quæ peruellem ſanè tibi, obſequia ipſi exhibere. Plura aliàs. Vale interea, ac meo ſemper nomine clariſſimos Viros ſaluta. Pariſiis, Kalend. April. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

VErum eſt quidem, OPTIME PRINCEPS, non omne malum ex Aquilone, ſed iam ex Oriente impendere ingens; at oôſti profectò horriferum Boream feciſſe occaſionem Euro, qui ad Perſida, & matutinis radiis ſubdita iuga receſſerat. Nec verò eſſe dubium poteſt, quin Turcicus ille afflatus ſit Chriſtiano Orbi metuendus; ſed neſcimus ſanè quò ſit euaſurus, qui labem in Catholicum ſpargere Suecicus occœpit. Optandum oobis

nobis fuerat, vt Auſtriacorum ambitio fræno quaſi coërceretur; fuitque ipſi temperandæ non omninò inutilis irruptio illa Aquilonaris; interim tamen efferata gens eo iam euaſit potentiæ, vt, ſi pergat, verendum ſit, ne ambitione detumeſcente, etiam cor ipſum labefactetur. Docebit dies an-non ex iis, quæ circa pacis negotium penè inſuperabiles difficultates excitabuntur, futura non poſtrema ſit à victrice illa, ſuperbâque gente. Docebit & num Hæreſis, quæ ſerpſit iam tantopere, radices exinde firmiores, productioréſque ſit habitura. Deus Optimus optimè omnia vertat. Scribitur Pragâ euaſiſſe ex nupero prælio Cæſarianorum millia quinque, cæſa quatuor, capta quatuor, atque ſemiſſem. Non obſediſſe Torſtenſonum, vt creditum fuerat, Taberem, ſed ſucceſſiſſe in Morauiam, vbi inaudita exercitus clade ſponte liberarum obſidione Olmuntium. Timeri, ne ille breui ſubigat non totam modò Morauiam, ſed etiam Auſtriam, qua parte ipſam, Danubiúmque interiacet, & accedente potiſſimùm, quem aduocauit, Tranſiluano. Exercitus regendi curam ab Imperatore Galaſo commiſſam; ac ituras in ipſum copias tum ex prælio ſuperſtites, tum quæ reductæ à Valſtenio ex Olmuntina obſidione. Interim porrò, ne Bauarus vireis iterùm conferat, traiicit ecce Rhenum Turennius cum decem hominum millibus, negotium illi in Bauaria facturus. Diſceſſit Colomeſium Longa-villa ante dies ſex; conceſſurus inde Monaſterium illicò à Feſtis exactis; nempe qui Vir eòdem contendit ex Hiſpaniæ Primoribus, Burdigalâ tranſiit ante dies decem. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VII. Eid. April. M. DC. XLV.

EIDEM.

PLenæ Sacro hoc die aures rerum piarum, Diuinarúmque vix admiſere quicquam vulgarium, atque humanarum; quod ad te perſcribam. Inaudij ſolùm Imperatorem ſe Viennam quidem (& non magno cum comitatu) recepiſſe; ſed Suecos, qui ſub Torſtenſono, eò vſque ſic excurrere, vt, Tranſiluano aliunde accedente, periculum ſit, ne illeic tutus diù non conſiſtat. Recepit Verchium Bauarus cum millibus Equitum tribus ex nupera clade ſuperſtitibus, ac fertur quammaximum poteſt exercitum cogere, quo fretus, niſi Imperator de ineunda pace generali ſeriò cogitet, ſpecialem ſibi ipſe procuret. Id ſi contingat, mea de qua aliàs, coniectura non malè cedet, quanquam eò redactæ ſunt Cæſaris res, vt tergiuerſandum nihil ampliùs videatur. Traiecit quidem Rhenum Turennius; ſed quorsùm iturus, nondum exploratum. Vrangelus arce Margaritanâ captâ, Gluſtadium propè obſidet, & Koniſmarkius captâ Rottemburgica nihil iam facit reliquum iis, quæ à Danis occupabantur in Archiepiſcopatu Bremenſi. Perhibent etiam Oppidum neſcio quod ab Haſſiacis captum. Plura addere iam non vacat. Tu ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Eidib. April. M. DC. XLV.

EIDEM.

NIſi nuper mentionem vllam acceptarum abs te literarum habuerim, veſtigio-ve quaſi ſubnotauerim, ſera nimis redditio fecit. Nunc etiam, ſi quid fortè rerum ad me ſcribere es dignatus, in manus nondum incidit, vt poſſim proinde illius impræſentiarum meminiſſe. Mouerat me, quod inſinuauit præclarus Neuræus ſuis literis, expetiiſſe te vt conquereretur quòd deſtiterim ad te ſcribere; ſed nimirùm, quòd conſcius ſim nullam occaſionem à me prætermiſſam obtrudendi tibi garritus mei aliquid; rem ita ſum interpretatus, quaſi eum arguere pro tua comitate, tacitéque volueris, quòd non accederet ad te ſatis frequens. Auguror quippe quæ eruditio, virtúſque eius eſt ſingularis, delectari non parùm te illius conſuetudine, ac ipſum, qua moderatione, reuerentiáque erga te eſt, nolle tua illa eximia affabilitate abuti. Rerum nouarum vt quidpiam attexam, promouet ſemper Torſtenſonus victricia arma per Morauiam, Septentrionalémque Auſtriam, ac cæſis duobus millibus Cæſarianorum Equitum, tum arceis quaſdam alias, tum præſertim Cremiū ad Danubium cepit. Cogit interim cœtus Imperator per ditiones hæreditarias, vt calamitati inſtári occurrat, liberique ipſius Gradiſcam cum auia profecti, ſuppeditari milites, pecuniáſque paſſim depoſcunt. Offenſus Rex Daniæ conditionibus ſanciendæ paci præterquiſitis; agere iam ampliùs de ineunda non vult, fretus copiis naualibus, quibus præeſſe ipſe contendit. Verendum eſt tamen, ne peſſimè vertat, quando, niſi ineatur pax, inaudio Hollandos in procinctu eſſe, vt vim nauium ingentem cum Suecicis conferant, neque ſatis liquet, quî obſiſtere generoſus ille Rex poſſit. Conſiſtit ſemper Durlaci vltra Rhenum Turennius; ac inſtiturus iter in Franconiam creditur, quò Haſſiaci quoque iam contendunt. Coacta certe ad Neccarum ſeptem Bauarorum millia perhibentur, quò illum, ſi traiicere fluuium meditetur, impediant. Acceſſit interim hùc à Bauaro duce, qui Vir è Societate Ieſu à confeſſionibus ipſi eſt, neque, vt par eſt, credere abſque procuratione ad pacem ſpectante. Ex Anglia aliud nihil habeo, quàm Exercitum Parlamentariorum ex quatuordecim Peditum & ſeptem Equitum millibus conflatum, in pedes iam ſtare. Addunt cæſos in Scotia fuiſſe quotquot à Regis partibus erant illeic ſuperſtites; verùm id non perinde conſtat. Tu ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XI. Kal. Maij. M. DC. XLV.

EIDEM.

IVre ludibrium demiraris, quo Galaſum nunc deprimit, nunc mutata vice erigit fortuna. Ecce illum denuò militiæ Præfectum; licet Leopoldus Archidux ſit generaliſſimus creatus. Cogit ille exercitum quanta

maxima

maxima potest diligentia;exspectátque etiam eas copias, quibus Gleenus, & Lamboyus præsunt: tametsi oportet,vt quidquid est penè Equitatus ad Cæsarem mittat. Dicitur porrò Cæsar non modò ratam in multos annos obtinuisse à Turca concordiam, sed iniisse quoque cum Transyluano pacem, cessis illi septem, præter occupatos in superiore Hungaria, Comitatibus, depulsis ex ea Regione Societatis IESV Religiosis viris,& Lutheranis,*Protestantibus*-*ve*, vt vocant, in ipsam inductis. Scribunt nihilominùs Cæsarem non dio Viennæ constiturum(dimissis iam Matre, Liberisque in Styriam cum pretiosa quaque suppellectile) maximéqoe, si verum sit captum iam secundo ab vrbe milliari à Torstensono Cornemburgum,ac inde ad ipsum vsque Pontem excurri. Insignem ferunt appatatum, quo Sueci, quà terra, quà mari circum Stokolmium se comparant; & mox discessurum ab hibernis Hornum grande nescio quid meditari. Obsidet aliunde Vrangelus Rogensburgum, súntque eò etiam nonnullæ copiæ destinatæ à Konismarkio,tanquam iam securè Bremensis Archiepiscopatus potiunte. Rediit ad sese Daniæ Rex, spésque affulget iterùm; vt breui pacem cum Suecis ineat; vtcunque illi obex iam præcipuus à Cæsare sir, qui ne ille coosenriat, ingentem pecuniarum vim spetandam ex Hispania facit. Ac rumor est quidem Hispanicam classem eò iam contendisse, circum-lustrata magna Britannia, per Mare Deucaledonium, sed is-ne vetus sit,dies breui docebir. Traiecit Neccarum Turrennius, præmisso Rosa cum Equitatu, qui & profligauit Equitatum Bauaricum, & quidquid superfuit ex septem hominum millibus excedere versus Danubiom coëgit. Qui Vir Religiosus in Aulam missus fuerat à Bauaro, Responsum tulit non heic de Pace,sed Monasterij esse agendum. Discessit Grotius hesternâ luce,itétque instituit Hamborgum.Ex Anglia nihil aliod scribunt,quàm omnia ad prælium esse comparata, factâ Farfaxio licentiâ, vt etiam in exercitum, in quo fuerit Rex,depugnare possit. Qui nuper nobis ex Flandria irrepserat timor, diuturnus non fuit. Mottæ obsidio promouetur, ac futurum est, vt hebdomade proxima sectis ductibus tendatur ad muros. To, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis,IV. Kal. Maij. M. DC. XLV.

EIDEM.

COgitate Atelatem, & porrò Maritimam oram tua digoum prouidentia est. Vtinam nisi Classis nostra satis se habeat prospetè (videlicet aliquot iam Tritemibus malè exceptis) Hispanica saltem, cuius apparatum superiorem longè nostro perhibent,negotij nihil tibi facessat! Vtinam etiam,quod de Principum Ducum expeditionibus auguraris, euentu ipso comprobetur, & tam Æstate proxima sint, quàm superiore fuete fœlices. Aurelianensis adhuc abest,sed Vrbem tamen insequente repetiturus hebdomade; & mox in castra se receptutus. Euguenius etiam discessurus paucos intra dies in Campaniam est; ac forte priusquam tendat in Germaniam,oppetiturus Lothariogum, qui Mottæ cum manu non patua laturus suppetias putatur. Cepit interea Turennius Hallam non ignobilem Sueuiæ Vrbem, & iam instituere iter Danubium versus dicitur. Cepit & Torstensonus munimentum *Pontis* vocitati *Lupi*, quod Viennæ è regione est; ac tum superiùs Pontem extruxit, qoo obstet ne copiæ Cæsareæ coëant; tum inferiùs transmisit manum militom, qui occupârint, communierintque oescio quod Cœoobium. Ferunt intereà Cæsarem asseruisse Archiepiscopum Treuirensem in libertatem, addúntqoe pacem cum Transyluano oon esse habendam peoitùs indubiam. Quæ disceptatur in Dania, speratur breui successura; vtcunqoe Vrangelus semper Rogensburgum sic vrgeat,vt iam captum esse credatur. Monasteriensis negotium in eo esse iam dicitur, vt Ministri Regij Hispanis, Imperatoriisque exhibuerint Regiorum iurium commentarios. Res Anglicæ semper io eodem sunt statu: nisi, quod vnns ille Primotum, qui Regi faoebat, copiásque insigneis habebat in Scotia, profligatus est, & prostratus nuper. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Maij, M. DC. XLV.

Admodùm Reuerendo, & Religiosissimo, Doctissimóque Viro, P. PETRO CAZRÆO *Societatis* IESV, *Metensis Collegij Rectori Sapientissimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

QVod non improbâris, Optime CAZRÆE, mandari typis meam Responsionem seu qualecunque iudicium de tua illa Demonstratione circa acceleratationem grauium decidentium, cuius autographum ad te misi, si modò vindicias,quas intercedente eodem nobili Senatore,& Amico singulari, Francisco Luillerio, dedisti ad me,iuberem attexi: ecce oon alia coditione Typographo anoui, dum meam opellam exigeret, quàm vt tuam simul accipiens, tuo desiderio faceret satis. Vsus sum autem eâ licentiâ, quam abs te, &c. Parisiis, Nonis Maij, M. DC. XLV. *Habetur sub titulo de Proportione quâ grauia decidentia accelerantur.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

REdditas tibi fuisse meas omneis literas vehementer gaudeo,non profectò quòd tanti sint, vt non pęriisse quicquam intersit, sed quòd esse tibi quasi continens obseruantiæ meæ argumentum possint. Spes est te fore

com

cùm hæ redderentur, reuersum Aquas-Sextias. Vtinam verò licuisset tibi oram totam inuisere, & tot curis sepositis, animum rantisper laxare. Quanquam haud-dubiè semper in id pro tua incumbis sapientia, vt quidquid rerum seu publicarum seu priuatarum acciderit, erectam mentem semper contineas; serenam, & tranquillam serues; angorem omnem elimines, ac perpetuò memineris, vt bene viuere, sic lætari. Sat nosti gaudium vnum esse ex fructibus Spiritus Sancti, sátque reputas quanti sit, vt honestatem prosequi, sic hilaritatem tueri. Non fuit sanè ea vana fides, quam te non habere vanam es persuasus. Quippe datum est affari Amicum, resciréque ex illo id, cuius me tu quoque pro tua bonitate certiorem fecisti: esse nimirum semper te constantissimo in ipsum affectu. Magna animos tenet exspectatio, quò Rosæ obsidio euasura sit, vtinam tam fœliciter, quàm ardenter optas succedat; ac in fumum abeat ex opposito, quam Melirenses Equites non tam metuere, quàm cupere pro iuuenili ardore scribis. Ad res, quæ possint impræsentiarum ad te scribi, quod attinet, rediit ecce hodie in Vrbem Dux Aurelianensis ex aquis Borboniis; Eoguenius breui discessurus, præmittit interim Grandimontium. Turennius capto Gerneshemio, ad Danubium vsque penetrasse dicitur, & compulso in stationem Verrhio, cúmque eò mille Equitibus, machinas translatitias sex, cum trecentis Bauaricæ sarcinæ curribus cepisse. Torstensonus munita arce, quæ Viennæ è regione est, ac dum Transyluanum exspectat, excurrit repentè in Morauiam, eáque occasione Galasus pedem retulit in Bohemiam. Vrgetur adhuc magno conatu Rogensburgum ab Vrangelo, dum Sueci aliunde sese comparant ad obsidendum Magdeburgum. Spes est penè certa futuram Suecos inter, & Danos pacem; cùm in conditiones iam concesserint difficillimas omnium visas. Longa-villa nondum Munsterum discessit; sed discessisse iam perhibent redeuntem Munstero Daualsium. Dicuntur Regis Angliæ res in peius semper ruere; ac recens narratur defectio Primorum Regni quinque aut sex, qui Parlamento dederint nomen. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Maij. M. DC. XLV.

EIDEM.

EX eo, quòd optimus Campinius accessit Aquas-Sextias, coniicio te quoque illùc appulisse; quando postremis literis dignatus es eum dicere vt fidum Achatem, sic laborum socium. Vtinam modò, cùm ille quandam valetudinis iacturam sit passus, tua steterit incolumis, ac porrò constans perseueret. Rerum nouarum si quid est boni, id temperatur detrimento, quod est in Germania perpessus Turennius, circumstantiarum vix quicquam notum. Aiunt interim ipsum nihil metuentem, tanquam hostibus procul dissitis permisisse exercitum oppidatim distrahi, & copias in castris habuisse non multas, cùm superueniens repentè hostis, & castra cepit, & ipsummet in Oppidum quoddam ægrè aufugientem, breuíque capiendum insequutus est, & reliquas copias serò accurrenteis adhúcque dispersas, deleuit, & Duces inter cæteros, Rosam manu-captum abduxit. Voueo vt dies meliora doceat; intereà prouisum dicitur in Aula, vt Enguenius eò discedat, ineunte statim hebdomade; comparato iam Aurelianensi, vt reperat Flandriam, imperaturus exercitui, qui minimùm ex millibus Equitum sex, & Peditum quindecim constet. Quod superest autem, Torstensonus capto in Morauia Niclasburgo, rediit ad Danubium, perhibetúrque obsessurus vnà cum Transyluano Pisonium, quod volgò *Presburgum*, in ipsis Hungariæ, Austriæque confiniis. Ferunt Galasum accersitum Viennam, vt Cæsari præses Consilij Militaris adsideat, ac regimen exercitus interim commissum Comiti Bukenio. Speratur Saxo coïturus cum Suecis in neutralem statum, & Konismarkius intereà nihil non comparat ad obsidionem Magdeburgensem. Vrangelus, relicta exercitus parte in castris Rogensburgicis, excessit nuper cum reliqua, Hasfeldium præoccupaturus. Remora iterùm iniecta negotio de pace Danos inter, & Suecos. Exspectari ferunt Monasterij Archiepiscopum Treuirensem, & Longa-villa dicitur demùm eòdem postridie discessurus. Mortæ obsidio sic promouetur, vt fuerit iam ante dies octo ad ipsam vsque fossam peruentum. Hollandi in procinctu sunt, vt sex intra dies Dordracum concurrant. Ex Anglia nihil certi habeo, literis purà, aut non aduectis, aut nondum certè redditis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

EXistimabam nuper te regressum Aquas-Sextias, quòd & accepissem reuersum Campinium; & literas nondum habuissem, quibus dignatus fueras significare te constitisse. Nunc, cùm posterioribus tuis, & aliorum etiam literis cognôrim te eò fœliciter rediisse; tum id gratulor, tum quos dies commoraturum scribis te, vt auspicatò transigas voueo. Quod de Capellano nostro inaudiisti, & ex me scire desideras, in hunc se modum paucis habet. Qui Ministri Principes Regia, publicáque negotia curant, fore prouidentes; vt Longa-villa quam-primùm esset è Normania redux, Monasterium discederet, facturos se gratum illi cogitârant, si Capellanum, quem summè amaret, cuiúsque peritiam, prudentiam, ac fidem perspectam haberent vnà cum ipso destinarent futurum à Secretis illi, procuratoribúsque aliis, totius de pace ineunda negotij. Id & Longa-villa absente, & Capellano inscio, decretum, vt illum mirè delectauit, sic istum mirè perculit; quippe quasi foret obex positus, tum studio valetudinis, qua non satis firma fruatur; tum generi vitæ tranquillo, ad quod se huc vsque composuerit; tum exercitationi ingenij, cui viribus parem se agnouerit, & addixerit; tum illi animi libertati, qua non ex præscripto, sed sua

ex sententia, quæ agenda, dicenda, scribenda esse videantur assueuerit; tum saltem spei reuertendi Monasterio, cum Longa-villa, si fortè illum ante rem confectam regredi contingat, ac non remanendi cum Viris, quibus-cum agens, mari flammam, aut Cælo Terram fuerit misturus. Itaque post effusas varias in Amicorum sinus querimonias, in eo, qua pollet solertia, industriáque, incubuit, ac euicit demùm, vt per Longa-villam, pérque Ministros rem gratam habenteis, liceretit volenti renunciare muneri; quod nisi fuisset ea, qua est, & moderatione simul, & magnitudine animi, non modò non reiicere, sed & ambire iure potuisset. Et sic res quidem ista se habet. Discessit intereà tandem Longa-villa, debuitque heri agere Rhemis. Daualsius iussus eum opperiri; discessuri sunt intra vnum alterumve diem Aurelianensis, & Enguenius. Priorem antecessit Gassio, qui-cum abiit Strada recogniturus exercitum, & renunciaturus Hollandis, qui à tertia die Mensis proximi cincturi Vrbem quampiam obsidione perhibentur. Euasit sospes Turrennius, traiecitque Mœnum ad Herbipolim, & Cassellas ad Landgrauiam cum duobus Equitû millibus, accessit præter cohortes varias, quæ partim Brisacum, partim Philippoburgum, partim aliò se receperunt. Sunt, qui perhibeant Verthium eo prælio interemptum fuisse. Banari esse in eo dicuntur, vt recuperent oppida à nostris nuper occupata. Cepit Torstensonus Vrbem nescio quam in ipsis Hungariæ confiniis, apparátque Pontem, quo Danubium transmittat. Præmisisse ad illum fertur Transyluanus Bacorgaborem cum insignibus copiis, iussúsque Konismarkius est versus ipsum accedere millia militum duodecim collaturus. Vrangelus, re fœliciter gesta, caprôque etiam Friderichstadio, sic Rogensburgum regressus est, vt iam ipsum compellere ad angustias extremas dicatur. Postridie, quàm dedi ad te superiores, accepi Regem Angliæ sic fuisse Oxonij conclusum, vt vix sine periculo pedem referre concederetur. Audio iam Principes Robertum, Mauritiúmque eò accessisse cum magna satis militum manu, vixque futurum, quin Parlamentariis pluribus accurrentibus, certamen, & fortassis quidem Decretorium, breui ineatur. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

Vtinam Turca sic irretiatur iis de quibus scribis voluptatibus, vt de molestia Christiano Orbi inferenda cogitet nibil. Audio tamen, licet iam fortè intactam sinat Meliten, esse quamobrem Siculi timeant, & recens acceptæ Româ literæ renunciant, centum esse Naueis, quæ iam Oris illis Siciliæ, Calabriæque immineant. Id mihi semper in votis est, vt Deus Optimus optimè omnia vertat. Discessere, heinc, vt præscripsi nuper, Enguenius postridie, & Aurelianensis perendie mearum literarum. Quò hactenus euaserint, quid molituri deinceps sint, euentus nos breui docebit. Sunt, qui putent Enguenium non priùs reuisurum Rhenum, quàm Motta sub iugum data fuerit, nescio tamen ardor-ne ille, contineri adhuc per vnam, alteram-ve hebdomaden possit. Dicuntur Banari ouantes illum operiri ad alteram ripam; sed cui absenti minas intentant, eius præsentis irruentisque impetum haud-dubiè non ferent. Seruet illum modò incolumem Deus. Fortassis etiam Bauari aliò gentium reuocabuntur, maximéque si verum sit, accessurum mox Konismarkium in Hassiam, & collaris cum Lant-grauo, cúmque Turrennio viribus, in Bauariam irrupturus. Vrget Torstensonus Brini obsidionem, neque de futura breui deditione, tametsi post tertiam repulsam, desperat. Vrget, & suam Vrangelus, postquàm digressus iterum, tria Danorum millia interfecit, aut cepit. Scribunt aliunde Hornum obsidere Christianostadium, & classem Hollandicam, superato Sundo, in Balthici Maris amplitudinem penetrasse. Exiit Oxomio Rex Angliæ, interim autem Farfaxius Tautonica obsidione soluta, accersere dicitur Scotos, vt eorum inter exercitum, suúmque, ipsum Regem concludat. Transiit Longa-villa Carolopoli, Mosâ vehendus Leodium vltra. Qui Regis Lusitaniæ Legati Monasterij sunt, agniti non modò à nostris, sed etiam à Suecis, cæterisque fuere, ipsis Hispanis, Cæsarianisque vix quicquam murmurantibus. Hæc iam absoluebam, cùm inuisit me præclarus noster Capellanus. Significaui illi quid nuper dignatus fuisses de eo rogare. Ipse verò qood tua dignum recordatione censueris, dici oon potest quanto ardore experietit gratias tibi per me agi; ac insinuari quanta te veneratione prosequatur. Id ergo hisce versibus præsto, sponsorem simul præstans me eximij, quo niter candoris. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

Paucis te hac vice morabor, nam quòd rosas quidem licuerit exeunte Maio carpere, debet res tibi esse comperta. Quod superest, omnia in procinctu stant, ac prope diem est, vt multa erumpant. Breui scilicet innotescet, quid consilij Aurelianensis, Enguenijsque ceperint; quid rerum Hollandi attentauerint; quo impetu Konismarkianæ, Lant-grauianæ, Turennianæ copiæ Bauaros represserint; quo successu obsidiones Mottæ, Brini, Rogensburgi euaserint; quid Parlamentarij Oxonium obsessuri præstiterint; aliáque statim renuncianda. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Eid. Iun. M. DC. XLV.

Fuere mihi literæ tuæ redditæ, cùm has obsignarem. Rescribam, Deo benè propitio, proxima occasione vberiùs. Memini intereà fuisse ante vnum alterum-ve Mensem affixum Programma per Templorum valuas, pérque compita, quo significaretur adesse, qui Sclauonicum idioma doceret. Requiram illum, itaque, & quicquid resciero, de ipso perscribam. Tu mihi perscribe, si quid actum velis. Vale iterum.

EIDEM.

EIDEM.

Vt Etſatur adhuc in Ciuitate is, quem ſcripſi nuper docere poſſe Illyricam linguam. Quamobrem exſpecto, ſi quid fortè ſit, quod ſis me iuſſurus agere cum ipſo. Nôſti ſcilicet, quanto iure ſim quidquid demùm volueris me, ad obſequendum comparatus. Ingreſſus iam eſt Aurelianus in Flandriam, ac munimenta aliquot, quæ fuerant progreſſui obſtituta, cepit. Debent Hollandi iam exſcendiſſe; quò tamen, nondum eſt compertum. Enguenius hæret adhuc Metis, obſidionem obſeruans Mottæ, quæ per pyrios cuniculos ſubuerti luce heſterna debuit. Dicitur eius exercitus ex hominum millibus duodecim conſtare. Qui conflatus ex Turennianis, Koniſmarkianis, & Haſſiacis copiis eſt, non eſt minor millibus Equitum nouem, Peditum quatuor. Bauaricus partim Equitum, partim Peditum millibus decem non eſt maior. Quare & dicitur iam ſemel, iterúmque in fugam actus, ac potiſſimùm ad Kirchemium, cuius promotam iam obſidionem tribus cum tormentis bellicis dimiſit. Cepit tandem vi Torſtenſonus Brinum, ac in eo eſſe iam dicitur, vt Spilbergam perinde capiat. Acceſſit Gabor intereà, Bukenio nequicquam obſtante, cum ſex equitum millibus, ipſéque etiam Tranſyluanus ſperatur breui cum viginti hominum millibus acceſſurus. Creduntur, viribus collatis, obſeſſuri vnà Presburgum; eámque ob cauſam Archidux immiſit tecens partim in vrbem, partim in arcem milites mille, & quadringentos. Cepere aliunde Sueci Torgauium in Saxonia. De obſidione Renſburgiea ab Vrangelo nihil accepi. Spes iterùm non parua eſt, pacis inter Danos, Suecóſque ineundæ. Obſidetur reipsâ à Farfaxio Oxonium. Teudit intereà Angliæ Rex in Regionem Eboracenſem. Receſſerunt ex ea Scoti, & prætextu eundi in Ceſtriam, per Cumberlandiam, tegredi putantur in patriam. Nempe in ea Regis res habuiſſe ſe nuper non infœliciter dicuntur. Si ille, citra inſignem cladem, ſuperare Æſtatem poſſit; eſt cur non deſperet res poſſe reſtitui. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis XVI. Kal. Iul. M. DC. XLV.

Iſta nondum abſolueram, cùm inuiſit me egregius ille iuuenis, qui Illyricam linguam profitetur, ipſum nondum fueram affatus; ſed reuerà mihi eſt viſus & probatis moribus, & eruditione inſigni. Requiſiui illum inter cætera, an ſi fortè iſthic concedendum foret, comparare ſe ad hoc poſſet, reſpondit verò ſeſe omninò quidquid ſuaſero, præſtiturum. Tuus iam quid optes, explorare labor; mihi fas iuſſa capeſſere. Vale iterùm.

EIDEM.

BInas abs te habui heri literas, datas ſcilicet tum poſtridie Nonas, tum Eidibus ipſis. Aderant, cùm illas accepi noſtri, Luillerius, Capellanus & alij Viri eruditi, qui pellectas priùs à me, cùm legere quoque ipſi expetiiſſent, dici non poteſt, quàm fuerint & eruditam ſententiam, & elegantem dictionem mirati. Vidit interim Capellanus ipſum ſui elogium; ac tum eſt erga te teſtatus ſingularem planè gratitudinem; tum commendandæ heroicæ tuæ virtuti finem vix fecit. Vacat heic iam Regia Matheſeos Profeſſio; ac ipſe vrgeor vndique, ne mihi oblatam, & iam aliquoties à me recuſatam reiicere pergam. Neſcio an ſim tandem me vinci paſſurus. Si faciam, ea erit conditio, vt renunciate non indecorè quam-primum mihi libuerit, liceat. Scilicet te ſemper ita cogito, vt nullam mihi remotam, ſi quò me voces, factam velim. Rerum nouarum vt quidpiam habeas, cœpta fuere Cleri Comitia, quibus Cardinalis Lugdunenſis præeſt, cum hac hebdomade ineunte. Tempore eodem, Reginæ iuſſu, Inquiſitionum claſſes curiam repetierunt. Traiecit Aurelianus Colmam, ſed non ſine cæde hominum, vt aiunt circiter ſexcentorum. Sunt qui putent Picolomineum, acceſſione facta copiarum Lamboij, commiſſurum prælium noſtro cum exercitu; ſed neſcio tamen iuſſus-ne ſit talem experiri fortunam. Exſcendere Hollandi, ac ipſis dicitur Becus obſiſtere. Quod autem Bredetodus cum exercitus parte per Philippinam, & Taſium, occupare Regiunculam *Vaeſium* dictam aduitatur, videtur omninò obſidio impendere Antuerpiæ, cùm hac tatione Scaldis ſit quaſi in compedes iturus. Cuniculi ad Mottam ſuccenſi, moléſque ingentes emotæ; at non eo ſucceſſu, quo noſtris aditus liber pateret; quippe & huc-vſque repulſam ſunt paſſi, & Magalotto, ob lethale vulnus ad caput inflictum, proſtrato. Diſceſſit heri Villa-tegius, qui & ſuccedat, & rem conficiat. Peruenit Enguenius Sauernam; & quas literas habeo fide dignas ex illius exercitu, tribuunt ipſi omninò millia peditum ſex, equitum tria cum ſemiſſe. Turennianæ copiæ vnà cum adiunctis, numerum exeedunt, de quo ſcripſi nuper. Bauari cauent, ne compelli ad ineundum certamen poſſint; idque præſtolari intereà exercitum confœderatum. Erigi non-nihil res Cæſaris dicunt; nam & receptæ eſſe Lupi munimentum, & tantum abeſſe, vt Sueci Brino potiti fuerint, quin obſidionem potiùs ſoluerint, metu Leopoldi Archiducis, inſigneis copias eò deducentis. Erigi etiam aiunt res Angli; nam, cætera inter, cepiſſe Leceſtriam Prouinciæ cognominis caput, inque ea vim opum, armorum, equorum non exiguam. Dicitur tamen Farfaxius, relictis militibus paucis in Oxonienſi circumductu, ipſum è veſtigio ſic ſequi, vt, Scotis iuſſis regredi, iri duos inter exercitus ſperet concluſum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IX. Kal. Iun. M. DC. XLV.

EIDEM.

OCcœperam iam ad te ſcribere, cùm datas ad te literas ad XII. Kalendas accepi. Declaràram paulò vberiùs quod inſinuatum dumtaxat fuerat ſuperioribus literis, vt Cardinalis Lugdunenſis, cui tanquam Magno Franciæ Eleemoſynario commiſſa eſt cura Regiarum in Academia Profeſſionum, detuliſſet vltrò Profeſſionem Matheſeos, & quòd ipſe ſatis conſtanter abnuerem, tum penè adhibuiſſet preces, tum Diploma quoque, vt lice-

ret minùs recusare, domum misisset. Adiiciebam, vt Amici omnes non obtestationibus modò, sed penè etiam dicam conuitiis adegissent me ad dedendum manus;& victus tamen, ea conditione, cum Cardinali pepigissem, vt liceret mihi quam-primum luberet, renunciare muneri,integrâ eius beneuolentiâ. Augustatus scilicet fueram, quid fores ad me perscripturus. Quanquam, si pernosse potuissem,qualeis dedisti literas, in ipso esse itinere, facilem adeò me non præbuissem; ac prætulissem prorsùs agrestis reputari, potiùs quàm leuis. Quid facto opus, quando res iam non est omninò integra, indecorúmque adeo est canere palinodiam tam citò?Cogito ecce,quia ea negotia, quæ, te volente in hac Vrbe me detinuere hactenus, habitura finem alioquin non sunt, nisi ipsis Cleri comitiis ad finem conuergentibus; edere intereà quoddam specimen admissæ à me Professionis;ac tum,quia iam fecero fidem Professionem non contempsisse, & fuero Cardinali, Amicisque quantum potuero, gratificatus, nemini fore querelæ ius, si remittam muneri nuncium, quem me remissurum fuerim contestatus. Id quantum coniector, sub Hiemem fiet, ac saltem longè abero, vt Deo propitio discessum differam in annum. Viue, quæso, intereà fœlix, animos semper erigens, & comparans semper ad lætitiam mentem. Significauit suis literis præclarus Neuræus, quæ tua recens fuerit in meam Diniam bonitas; sed nimirùm sic amas me, vt nullam mihi gratificandi occasionem prætermissam velis. Retum nouarum vt pauca addam, obsidet ab aliquot diebus Aurelianensis Mardikum, Grauelingam inter, & Dunkerkam vrbeis. Dicitur & eò appulisse, quæ nostrorum faueat instituto, Hollandica classis. Perhibent aliunde Enguenium traiecisse Rhenum ad Philippopolim;& cùm Bauari nondum mouerint,fœderatum exercitum versari prope Franco-furtum, constaréque ex millibus equitum decem, peditum tribus. Memoratur quidem Archidux Leopoldus eò incumbere, vt liberet Brinum, at Torstensonus interim neque obsidionem, neque spem potiundi oppido dimisit. Pacis negotium Danos inter & Suecos leutè promouetur,ipsique Oratores Hollandi non intersunt ampliùs quasi arbitri, sed quasi partes(non sine Regis Danici stupore) se gerunt. Videntur illeic omnia ad nauale prælium esse comparata; idque dum interim Rogensburgum aduersus diuturnam obsidionem constat. Scribunt Regem Angliæ teneri Oxonium,ac permirum fore, nisi occurrente Farfaxio cum septemdecim hominum millibus, certamen ineatur, etiam procul adhuc absentibus Scotis.Tu,ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale.Parisiis prid. Kal.Quintil. M. DC. XLV.

EIDEM.

INsinnauit mihi diebus nnperis eximius ille Grassensium Præsul esse hac in vrbe Aquensem Apparitorem, nomine Maurum, qui procuratione accepta à Vincienfibus, vt Episcopatuum vnioni resistat,abutatur passim nomine cùm tuo, tum etiam optimi Campinij, vt fauorem sibi nescio quem conciliet. Ego securum esse eum iussi,fieri id haud-dubiè te cum-primis inscio; adeò noui illum abs te maioris fieri, amarique, quàm vt, si quos habeat aduersarios, velis ipsis patrocinari. Ac assensit ille profectò fieri id sine te authore; sed putauit tamen suâ interesse, vt rem tibi suggererem, quò eam improbare, ac non pati posses. Itaque ego hoc officij recusare illi non potis, & maximè quidem fiduciæ ob tuum in me amorem plenus,tum recepi,tum exsequor, quod me recepi præstiturum. Sperabam, vt sub vesperam Illyricus me conuenitet, quò possem certi aliquid de eius discessu ad te scribere, sed à die vsque crastino procurare non desinam,vt si fieri possit, post triduum discedat. Accessit mane ad me *Prudhomius* visurus quid illi pecuniæ erogandum existimarem. Ipse verò censui sufficere posse centum libras Turonicas, aut ad summum centum viginti. De rebus nouis;ecce, castra communire Aurelianus pergit:sed, quod naues Hollandicæ accedere propiùs ob vada, munimentúmque ligneum non possint, ac Dunkercani proinde lembi facilè subrepant noctu Mardikum, timetur iure ne obsidio multos in dies protraharur;nisi tamen forrè Hollandi munimentum illud quam-primum euertant. Pergenti Enguenio post Rhenum traiectum, dicitur Turennius,Mœno superato,sic occurrere cum fœderato exercitu, vt ex coniunctis tot viribus magni aliquid sit breui sperandum. Sunt qui Brinum iam occupatum dicant; sunt qui Suecos repulsam passos cum insigni quadam iactura perhibeant; addúntque Cæsareos, & Cremij arcem recepisse iam,& in eo iam esse, vt recipiant vrbem. Quid id rei sit, dies breui docebit. Perseuerat adhuc Rensburgi obsidio. Rex tamen Daniæ eò rerum compulsus esse dicitur, vt de ineunda cum Suecis pace, tametsi conditionibus parum æquis, cogitet seriò. Commisit Anglus prælium cum Parlamentariis,octauo Kalendas; verùm deuictus, fugatúsque vix euasit incolumis, dimissis vnà cum proprio curru, suppellectiléque cariore, omnibus sarcinis, armisque; & præter cæsos, captis abductis quinque hominum millibus. Quæ fata fuit illum deinceps mansura, Deus Optimus nouit.Nihil de Motta addo,cuius debuit hodie pactis conuentis fieri deditio.Nihil de Harcurij duplici victoria, quæ non potest tibi esse incomperta. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eid. Quintil. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOn potuit sese Illyricus ad discedendum comparare totam intra hebdomaden; sperat se nihilominus altero, tertio-ve insequentis die comparatum fore. Inuisere recepi cras, perendie-ve cum ipso Prudhomium,vt centum libras Turonicas tuum iuxta imperium numerandas curem.Insignes profectò sunt clades, quas ab Hispano ad Sicorim nuper acceptas commemorasti;at quanti habea

habes recentiorem expugnationem Mardiki, ipſamque præſertim adeò celerem, vt Galli iure ab hoſtibus, quaſi quædam belli fulmina habeantur. Spes eſt, vt breui inaudiamus quidpiam ſimile ab Enguenio, quem fama eſt, accepto iam fœderato exercitu, Haliprunum (aliqui putant Heidelbergam potiùs) ſtatim obſeſſurum. Perſeuerare adhuc ſcribunt obſidiones celebreis Brlni quidem à Torſtenſono, Renſburgi verò ab Vrangelo, & Chriſtianopoleos ab Horno. Quod addunt autem fuiſſe Presburgum à Tranſyluano occupatum, vt non valdè aſſeritur, ſic veriſimilitudine caret. Verſatur adhuc Treuirenſis Archiepiſcopus Francofurti, hæretúrque an Monaſterium (qui rumor fuit) ſit conceſſurus. Acceſſit tandem eò Longa-villa; vtinam fauſtis auibus, ac eo ſucceſſu, quem multi ſperant; non pauci vix ſperant cùm expetant tamen. Rex Anglus poſt cladem acceptam, recepit ſeſe Briſtoviam, inſtauraréque illeic denuò perhibetur exercitum, quo prælium inire iteratò poſſit. Ferunt poſſe cum cogere militum millia octodecim; ſed & Parlamentarios quatuor millia ampliùs; idque præter Scotos, qui iam acceſſiſſe Nouarchiam dicuntur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, prid. Eid. Quintil. M. DC. XLV.

EIDEM.

EN diſcedit tandem ad te eruditus iuuenis Ioannes Vgevinius ex Ducatu Ruſſiæ, qui linguæ Illyricæ callens, eam prouinciam obeat, quam ipſi præſcribes. Ipſe eſt, qui hoc Epiſtolium reddet, quique & lenitate morum, & facilitate obſequij tibi carior breui euadet, quàm vt commendatione prolixa indigeat. Tu itaque illum pro ſolita tua humanitate ſic excipe, quaſi qui ſit tibi penitùs addictus. Vale PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Pariſiis, XII. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

REdi iam manè Epiſtolium, quod conſignaturus eſt tibi expetitus ille abs te iuuenis, qui ex Ducatu Ruſſiæ oriundus perhibetur eximiè callere Sclauonicam linguam. Is maturiùs diſcedere, quàm hodierna luce non potuit. Diſceſſit autem curru Lugdunum, peruenturus illùç decimo ab heinc aut vndecimo ſummùm die. Exegetam ſolùm à *Prudbomio* tradendas ipſi libras centum; ſed agnoui eſſe prætereà illi erogandas viginti; & maximè quidem, vt ſi fortè Lugduni aliquos comperiat eiuſce idiomatis libros (qualeis nanciſci heic potuit nullos) ſuppetat vnde coëmere abſque viatici detrimento poſſit. Aut verò fallor, aut eſt omninò probatiſſimis moribus, quantum quidem pernoſſe licuit ex conſuetudine non valde diuturna; & ex eo, quòd tu ipſa facie, vt dictum noſti, legatur homo. Quòd es dignatus meam parendi neceſſitatem non improbare, ſolitæ tuæ, ac præſertim erga me bonitatis fuit. Conditio aurem illa, vt fuit dumtaxat tui ergò appoſita, ita profectò quotieſcunque lubitum tibi fuerit, adueniet. Rerum nouarum vix quicquam habeo, quod ſcribendi curam mereatur. Diſceſſit quidem Mardiko Aurelianus ante ſex dies; ſed præter Linkij munimentum aduentantis metu ſuccenſum, deſertúmque, nihil geſtum accipio. Sic inaudio Enguenium cum fœderato exercitu non longè Halipruno, Bauariſque verſari; ſed fuiſſe aliquid ab ipſo tentatum nondum comperi. Ex Auſtria rumores incerti; niſi quòd Brinum, vtcunque extrema pati dicatur, reſiſtit tamen; & ſuſcepta à Tranſyluano aliqua quidem, non ipſa tamen Presburgica obſidio eſt. Res in Dania ſemper confuſæ. In Anglia verò Farfaxius exſpectare adhuc Scotos dicitur, vt vnà cum ipſis Regem adoriatur. Quid nuperrimè ab Harcurio dum hoſtium commeatus variè intercepit, geſtum fuerit, noſſe tu priùs, quàm nos oportuit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô Decus meum dulce. Pariſiis, eodem XII. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

AGet tibi haud-dubiè optimus Præſul gratias, ob tam effuſam beneuolentiam. Id nempe cum ſumma affectus, gratitudiniſque reſtificatione præſtiturum recepit ſe, cùm tuis fretus literis, quàm eum amares ſecurum feci. Quid heic præſertim noui ſit, ex aliorum literis noſces. Exſpectatur Dux Aurelianus cras perendie-ve aduenturus; interim verò nata ipſi ſuperiore nocte eſt filia. Dicitur poſt aliquot dies repetiturus exercitum, Præfecto interim Ranzouio, donec Gaſſio à vulnere, quo ſauciatus eſt, conualeſcit. Speratur ſubinde grande aliquid moliturus in Flandria; nam & eò rendit, qui nouus Ambiani apparatur exercitus, & qui à Villa-Regio dicitur eſſe deducendus. Ad munimentum Linkij quod ſpectat, id nuper ſolùm captum eſt; & hoſtibus quidem non fugientibus, ſed ſeſe permittentibus mero arbitratui victoris. De Enguenio rumor eſt quidem præliatum fuiſſe in Bauaros, & cum victoriam ab eo ſtetiſſe, tum cæſos confligendo fuiſſe heinc Verthium, inde Turennium, verùm is planè certus non eſt; conſtantiúſque aiunt Enguenium in Franconiam contendere, hoſteis Bauariam tuaturos deflectere Danubium verſus. Ferunt Torſtenſonum parte aliqua exercitus ad Brinum relicta, accedere cum reliqua, eáque potiore ad Tranſyluanum, Cæſarianis videlicet iam iam inualeſcentibus; vtcunque quaſdam illarum copias ſic infregiſſe perhibeatur, vt ipſe quoque Archidux fuerit in diſcrimen non leue adductus. Creditur iam demùm ineunda Suecos inter, & Danos pax. Ad generalem quod attinet conueniſſe Cæſarei, Electoreique dicuntur, vt conuocaris etiam qui adſunt, adeſſe-ve poterunt, ex omnibus Ditionibus, Comitatibuſque liberis Germaniæ, ſingulatum iura ſpeciatim diſceptent; quò ipſis pacis Arbitris viam ſternant complanatiorem. Memorant Angliæ Parlamentum literas poſtremò dediſſe ad Regem

quibus cogetur, vt ab se omneis turbarum authores ableget, & Londinum repetat, suam authoritatem indepturus, quantam sperare maximam per ipsa Regni iura possit: ni faciat, fore sibi promptam apud omneis excusationem, quòd extremis denique malis adhibita fuerint extrema remedia. Tu, ô, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVi ante dies quindecim discessit ad te Vgevinius, is quæ sit spes recuperandi Illyricos libros aperiet. Recepit nempe sese Lugduni, si quos in hac Vrbe non potuit nancisci, valeat requisiturum. Quòd Turca in Cretam vireis experiatur, facit fortè, ne cùm desperet de expugnanda Melite, videri possit exercitum nequicquam coëgisse tantum. Nihil verò mirum interim, cogitare iam illum de occupanda Insula; cùm sit mirum potiùs cogitare tam serò; tametsi enim non videatur esse admodum magni, donec habetur à Venetis, ea tamen est, quæ comparata ad maris (imò & Græciæ, quod pridem Aristoteles notauit) imperium videatur. Dignus sanè Harcurius iis, quibus eum exornas elogiis; sed & fœlix interim est, qui talem sit encomiasten nactus. Non accessit húc Aurelianus; verùm Borburgum obsidet, speratúrque eo breui potiturus. Nibil tamen mouet Picolomineus, planè vt appareat nihil cùm cætera, si modò Dunkerkam tueatur, curare. Id constabit clariùs, si qui nouus nobis apparatur exercitus, Audomaropolim, aut aliam insignem Vrbem impetat, neque ille tamen suppetias laturus accurrat. Non longè est Enguenius iam à superiore Palatinatu; nam Rotemburgum ad Tuberam non procul à fontibus cepit. Discessisse ab eo ferunt Konismarkium, vt opem Suecis quos Saxones, Cæsarianique vrgent, ferat, Sunt tamen, qui scribant misisse eò solùm Equites mille, & quingentos. Accessit tandem Transyluanus ad Torstensonum cum exercitu, qui militum vicies mille perhibetur; addúntque Bukenium, dum insidias quasdam ad Presburgum instrueret, cæsum; & Galasi exercitum Pilsenum vsque in Bohemiam compulsum. Offert Danus Suecis, vt impetret pacem, aliquot insignia vltra mare loca; illi verò plura deposcunt, quæ etiam fortassis tandem obtinebunt. Conuenit ipse cum Hollandis; sed superest tamen Suecorum consensio. Angli res pessum semper ruunt, neque modò Farfaxius obsidione Tamtonem soluit, sed obsessorem etiam sub Goringo exercitum fregit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Non. Aug. M. DC. XLV.

Dum hæc absoluerem, accessit ad me qui renunciarit se inaudiisse pacem Danos inter, Suecosque sancitam; & fuisse Cantelmum VIII. *Kalendas permissurum se arbitratui Harcury, nisi suppetias experiretur. Vale iterum.*

EIDEM.

NOn destitit sanè Neuræus, quod insinuasti commendare; neque ego segnis profectò in sollicitando artifice fui; sed nempe ille tum alia quædam opera præ manibus habuit; tum ea perfecit lentissimè; tum me proinde continente procrastinatione delusit. Nunc, cùm videatur seriò tandem manum operi admouisse, spes est quidem, vt stet promissis, ac meis votis faciat satis: sed quàm citò id sit futurum, minimè ausim polliceri. Facere dumtaxat certiorem te possum, futurum vt per me non stet, quo minùs rem breui absoluat. Exsequutus *Prudhomius* est, quod dignatus es illi demandare. Opinor verò Iuuenem ad te iam demum accessisse. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Borburgi obsidio in dies promouetur; sitque expugnationis spes hebdomade insequutura. De Enguenio nihil certi, ac ne illud quidem, quod ferunt, in eo esse Bauaros, vt digresso iam Konismarkio, præliũ aduersus illum instituat. Dicuntur iam Brinũ, & arx Spilbergensis extrema pati à Torstensono; ac misisse ad Cæsarem cogi se, vt statim, nisi opẽ ferat, se dedant. De Bukenij morte dubitari non video. Pax etiã Danos inter, & Suecos vix quicquam in ambiguo est, Monasteriẽsem quî putes promotam; cùm necdum constet de titulis, quibus se Ministri Principum ornari deposcunt. In Anglia dicitur Farsaxius obsidere nescio quam arcem, in quam Goringus machinas belli, sarcinásque coniecerat. Dicuntur & Scoti, acceptis stipendiis, tum deseruisse Vorcestriam, tum iter in VValliam instituisse aduersus Regem. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Sextil. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVi ad te peruenerat rumor de profligato ab Enguenio Bauarorum exercitu, is fallus quidem, sed veri tamen quasi prodromus fuerat. Quippe tunc nondum prælium commissum; nunc autem sic gesta res est, vt generosissimo Heroi gloriam pepererit ingentem. Cognosces ipse satis aliunde quidquid circumstantiarum est; mihi abundè est, quòd tibi, qui sic ad illum attines, hanc adeò illustrẽ gratuler victoriam. Id facio verò, dum interim desiderio tangor carissimi capitis, quòd eo in conflictu strenuè dimicando occubuit; Nobilis fuit iuuenis Daniel Auberius Maurerius, cuius industriæ Enguenius ipse professus est debere se Philippo-burgum expugnatum. Is ad indolem verè generosam, tum Philosophiæ studium, tum bonarum Artium adiecerat cultum, ac cætera inter eam appararat supellectilem Organorum obseruãdis Cælestibus, vt speraretur iure Hipparchus, Tychóque Gallicus futurus. Verùm aliter est Superis visum, illéque nobis præreptus est (Capellano verò mihique imprimis, quibuscum amore iunctissimus fuit) vt ea spectet iam cominùs, quæ eminùs solùm fuerat spectaturus. Non exciderent isthæc mihi, nisi eum te nossem, qui volẽs meis condones affectibus, vt quocunque lubet se eiserant modo. Quod superest, hesterna

luce

luce gratiæ ſolemnes habitæ ſunt pro Borburgi expugnatione. Ferunt Tranſyluanum inſtructum myriadibus quatuor militum obſidere Presburgum, & Torſtenſonum cum equitatu idcircò ad eum diſceſſiſſe, quòd Galaſſus, & Archidux, dum eſſent ſuppetias Brino allaturi, coacti fuerint diuertere, tenderéque Presburgum verſus. Conſtans ſemper fama de pace Danos inter Suecóſque eſt. Obſident in Anglia Scoti Herefordium, cepitque nuper Farfaxius muniriſſimas quaſdam arceis. Venetos conſternatos aiunt, non modò quòd actum de Inſula putent, ſed etiam, quòd ſe, quà terra, quà mari impetiendos præſentiant. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XV. Kal. Septemb. M. DC. XLV.

EIDEM.

Acceſſiſſe demum ad te optimum illum Iuuenem eſt mihi ſanè perquàm incundum. Scilicet tenebat me iam quæpiam de illo ſollicitudo, ob quinque iam hebdomadas ab eius diſceſſu tranſactas. An fuit porrò iſtheic die Lunæ magis, quàm hæic Cælum propitium, vt ſpectare vobis licuerit quod contigit deliquium Solis? Nobis certè præter eius Initium, quod minuto quarto poſt matutinam decimam obſeruaui accidere ad partem Solis Boream (& gradu quidem à verticali proximè trigeſimo) vix adnotari quicquam potuit, quod votis ſatisfecerit. Nam quòd per vices quidem, raptimque interuiſum aliquid fuerit, quouſque Eclipſis peruenit ad Digitos quatuor cum beſſe, deficientibus interim ex ipſa Solis circumferentia gradibus circiter centum quinque; fuere tamen nubes deinceps ea opacitate, quæ & explorare maximum defectum non permiſerit, & vt cætera ſic præſertim Finem fecerint penitùs inuiſum. De rebus humanis, cùm eo ipſo die habitæ fuerint gratiæ ſolemnes pro Engueniaoa victoria, occupationéque Norlingæ, quæ poſtridie prælij facta eſt; non accepi quidpiam-ne fuerit ab Heroë illo tentatum. Aurelianus Caſſelium montem de dedendo ſe ſic interpellauit, vt occupare cum iam credatur. Voluit Brinum ſe Torſtenſono certis dedere conditionibus; at ille paciſci vllas recuſauit; conſtánſque ſatis fama eſt, ipſum ea iam Vrbe potiri. De Presburgenſi obſidione, an iam cœpta, aut imminente vix dubitari quicquam video; & quia narratur Bukenius neſcio quam cladem circa eam paſſus, falſum vides fuiſſe rumorem, qui de eius morte percrebuerat. Quàm verò tu de Danorum, Suecorúmque pace hæſiſti; quando literæ recentiores perhibent Claſſem Suecicam nihil non hoſtile moliri. Cepit Farfaxius nouam arcem, aliámque rursùm obſidet; & Scoti obſidere non modò Herefordium, ſed aliam quoque Vrbem dicuntur. Scribunt interea Parlamentum obtuliſſe Regi pacis conditiones, quas niſi accipiat, aleam planè iaciat. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VIII. Kal. Septembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

Vas dignatus es ad me dare pridie quàm Albaniâ diſceſſurus eſſes, accepi. Gratulor Æſtatis feruores illeic fœliciter exactos, ac in impendentem Autumnum parem voueo fœlicitatem. Quæ de rerum ſtatu in Chriſtiano Orbe ratiocinaris, digna te ſunt; & maximè quidem circa Venetos, quos ea vixiſſe ſecuritate, vt de tanto hoſte non magis metuerent, eſt prorsùs ſtupendum. Siquidem videtur Reſpublica nulla conſiliis floruiſſe ſapientioribus; neque maiore prouidentia caſibus variis proſpexiſſe; ſed perſæpe nimirùm Deus ſæculi prudentiam confundit, planúmque facit, niſi ipſe Ciuitatem cuſtodierit fruſtra vigilare qui cuſtodiunt ipſam. Et de Creta ſanè acta res videtur; neque minùs Illyridi timendum eſſe perhibent ob traiicienteis per Styriam, Carinthiámque copias ingenteis; verumtamen res curæ erunt Deo Optimo, Maximo, ſperandúmque ex eius bonitate eſt, vt non modò malum ſerpere non ſinat, ſed penitùs etiam ipſum aoerruncet. Ad res noſtras quod attinet, Aurelianus non modò Caſellium, ſed Bethunam quoque, & alia loca munita cepit, ac plura vt capiat in procinctu eſt. Enguenius aliunde ſemper Bauaros obſidionibus, præliiſque infeſtat. Fama de Brino capto elanguit; imò ſunt, qui ſcribant veniſſe ſuppetias, leueis illas quidem, ſed aliquas tamen. Reuiuiſcit fama ex oppoſito de Danica pace cum Suecis ineunda. Koniſmarkius reipſâ ſe in Saxoniam rediiſſe demonſtrat. Anglus nouas perpeſſus cladeis, tum Oxonium reuerſus eſt, tum continendis populis Comitem Robertum Briſtolæ reliquit. Emerſerat quædam Ruſticorum factio, quę ſeſe ab armis tam Regis, quàm Parlamentariorum tuerentur; ac incedebant iam armatorum circiter decem millia, cùm Parlamentarij incōpoſitam multitudinem exturbârunt. Tu, ô Principvm Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Kal. Septemb. M. DC. XLV.

EIDEM.

Tenes me ſanè multis, magniſque omnibus tibi obſtrictum, at non eſt, quod putes eſſe in poſtremis illam, quaſi parentationem, quâ meum Mauterium glorioſè functum condecoraſti. Poterit olim tuus Enguenius quis ille fuerit, te edocere, vt minùs proinde pœniteat te bona ipſi verba dixiſſe. Habent ſe porrò Germaniæ res eo, quo perſcripſi tenore, niſi quod ſenſerit-ne Brinum ſuppetias, multi dubitant; ac ſit iterùm de pace Suecorum, Danorúmque fama vacillás. De Anglicis vera profaris; Rex enim VValliam deſerit, quippe ipſam quoque non ſidam expertus, & in Scotiæ monteis recipere ſe ad Montroſium dicitur, toto penè Angliæ equitatu eum inſectante. Noſtras cur attingam non eſt; nam quid heſterna quidem luce in Senatu actum, aliunde pernoſces; venit eò Rex, ac iuſſit Edicta vndeuiginti in Acta referri; vtcunque murmuratum ſit rem inſolitam, hac Regis ætate. Ipſæ Inquiſitionum Claſſes

Classes mouere quidpiam cœperant; sed nihil aliud denique, quàm Deûm, hominúmque in Præsidem primum implorârunt fidem. Discessurus fuerat Condæus ab aliquot diebus ad Aquas Borbonias; restitit tamen hacce de causa; & Aurelianus intereà aduenit nudius-tertiùs, qui ipse quoque Regi adstaret. Vertat Deus optimè omnia. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Eid. Septembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVòd hac vice neque abs te, neque ab optimo Campinio literas vllas acceperim, per-facile coniectu est, fuisse à vobis in montanam nostram Regionem iter susceptum. Quàm verò putas doleo abesse me à Laribus, quos quantum coniector, hoc, quo ad te scribo tempore inuisis. Scilicet te lætitiæ plenus paupere cauo exciperem, neque tu ad me, quasi ad Philemonem diuertere dedignateris. Gratulor porrò nesciisse te quanto cum vitæ discrimine Heros Enguenius laborârit. Scilicet, quo nuper vespere scribebam, aduenit Cursor ex Germania renuncians ipsum febre continua, aluique profluuio vndecimum iam diuexari diem: ac nocte solùm superiore aduenere duo alij, qui esse eum iam à febre liberum retulerunt. Quantis itaque in angustiis tota fuisses hebdomade, si morbum rescijsses, de quo ad te scribi ante octiduum potuit? quantâ iam debes esse lætitiâ, cùm ægrotasse illum non priùs, quàm conualescere addiscis? captum iam ab illo fuerat Dunkelspihelum, exercitúsque ad Halipruni obsidionem deducebatur, cùm ipse Philippopolin, vbi quietiùs decumbere liceret, comportatus fuit. Ferunt interim Bauaros se comparare sollicitè vt castra nostra adoriantur; vtinam irrito conatu! falsus omninò habetur rumor, qui percrebuerat de inita inter Cæsarem & Transyluanum pace. Torstensonus parte copiarum Brinum obsidentium subducta, dicitur insigne nescio quid moliri. Konismarkius, Miseno capto, Kemmitium petit, Saxóque intereà cum Suecis coire in statum neutrum expetit. Inita iam demum atque promulgata Danos inter, & Suecos pax; vnáque esse præcipuarum conditionum ea dicitur, vt Hallandiæ Prouinciæ sub Suecis remaneat in annos proximè quinquaginta. Non licuit infœlici Anglo penetrare in Scotiam; ac præter Equitatum, quo semper vrgetur, coguntur copiæ vndique; quæ in angustias ipsum compellant. Bristolam intereà obsidet Farfaxius; neque potuit Princeps Rupertus equitibus mille stipatus sese ex ea subducere. Migrat Aurelianus cum reliqua Aula his ipsis diebus Fontem-Bellaqueum; neque est, vt aiunt rediturus in Flandriam. Cepere nostri interea Lentium, & Armenterias; ac vtcunque Insulani nostros hactenus non admiserint; saltem neque admittere Hispanum præsidium voluerunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVII. Kal. Octob. M. DC. XLV.

EIDEM.

QVas à Campinio literas Tarascone datas accepi, argumento fuere discessisse te in Ortum, illum in Occasum; méque haud verè coniecisse, cùm opinatus nuper sum fuisse tecum iter ab eo institutum. Debes iam haud-dubiè in Vrbem rediisse (cùm & aliunde Consularium Comitiorum tempus immineat) vtinam & incolumi constanter valetudine, & animo quasi iucunda quadam rusticatione recreato. Aduenit ecce tertiùm Cursor, qui renunciârit Enguenium ita conualuisse, vt de proximo in castra reditu cogitaret. Quanquam non modò ipsi licentia redeundi in Aulam est facta, sed additum etiam abs Rege imperium, quod eius Parens, quæ eadem est tua Matertera, procurauit. Tametsi porrò Bauari in procinctu esse, vt Haliprunum obsidione soluant, dicantur; nondum tamen ipsos aliquid tentasse aduersus castra accepimus. Constantior iam habetur pax Cæsarem inter, ac Transyluanum; ferúntque omneis Cæsareas copias in Torstensonum se comparare, dum interim & Konismarkius pactis cum Saxone induciis semestribus, se ad eum confert, & Sueci vires hactenus in Dania occupatæ eòdem contendunt. Pax illa Danos inter, & Suecos proclamata fuisse dicitur à decimo ante Kalendas; & oppida hinc inde capta redditum iri conclusum est pridie Kalendarum Nouembris. Non Hallandiæ modò Prouincia, sed Regiunculæ etiam aliæ remansuræ sub Suecis sunt in annos triginta, non vt scripseram nuper quinquaginta, Idque præter Gollandiam, Prouinciolasque alias, perpetuò ipsorum dominio addictas. Id scilicet perscriptum est vnà cum morte illustris Grotij, qui è Suecia rediens non sine insigni bonarum literarum damno, ipso sui anno Climacterico incidit in febrim, obiítque Rostochij. Videntur Regis Angliæ res nonnihil meliùs se iam habere; ecce enim Montrosius Scotiam vniuersam sub iugum misit; Scotique adeò, qui per Angliam, tum ipsum Regem Insectabantur, tum Herefordium obsidebant, omnibus dimissis Patriam repetunt, si fortè subsidij ferre quidquam possint. Penetrauit Rex interea Oxonium, vnde & vnà cum Goringo speratur suppetias Bristolæ laturus. Ex Flandria scribunt Insulanos admisisse demùm Hispanum præsidium; veruntamen nostros Basseam obsidere. Tu, ô, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, X. Kal. Octob. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOndum redijsse te in Vrbem, qui fuit tibi Campinius occursurus, significauit. Interim verò ex literis Amicorum complurium non accepi modò fuisse Diniæ te, sed ibi etiam testimonia solitæ tuæ erga me beneuolentiæ exhibuisse. Quippe non modò es dignatus humileis casas inuisere, ac te sistere in Musæolo meatum aliquarum vigiliarum conscio; sed Hominibus quoque nostris voce, scriptóque palàm fecisti quantum esset cordi, vt

sarta,

sarta, tectáque illa qualiacunque mea iura haberent; ac intelligerent simul me non posse abs te amari ardentiùs. Agnoscis ipse quàm non valeam debitas grates rependere; sed ipse nempe in causa es, qui tantus cùm sis, tantulum me ita deuincis, vt dum tibi non temperas, me prorsus obruas, ac penitùs imparem agnoscendo facias. Rerum nouarum vix quicquam habeo; & si quid habeo, ecce vix quicquam mihi superest temporis, quo id perscribere ad te possim. Conualescit semper, sed lentè Enguenius. An discesserint nostri Haliprano, vt adoriantur Bauaros; an alio consilio, dicere non possum. Constans est rumor de inita Cæsarem inter, & Transyluanum pace; constantior adhuc de inita ipsos inter Danos, & Suecos. Non differetur omnium arcium, oppidorúmque restitutio in finem vsque mensis Octobris. Fore memorant, vt Vrangelus quindecim millia militum in Germaniam illeinc deducat; cùm constet etiam rumor de semestribus inter Saxones, Suecósque induciis. Ferunt Konismarkium discessisse iam in Morauiam ad Torstensonum. Addunt missa à Transylnano ad Torstensonum tria equorum millia. Quod scribunt Legatos Cæsareos seriò iam ad pacem propendere, valdè optandum. Quod nostri in Flandria non obsideant Basseam, causam esse aiunt interceptas literas, quibus hostes admoniti egregiè communierint locum. Plura scribere iam non vacat. Tu, ô Principum Optima, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Kal. Octob. M. DC. XLV.

EIDEM.

Gratulor te demùm in Vrbem rediisse; ac tuæ quidem literæ eam fluxionem non memorant, qua dum scriberes, laborabas; sed optimus tamen Campinius illius ita meminit, vt etiam penè diffiderit posse te ad me scribere hac vice. Sed tu scilicet nimis bonus, vt mei ergò noueris valetudinis habere rationem. Insinuatum ab illo est contraxisse te id incommodi ex mora paullò diuturniore in sudorifica illa Crypte. Ego verò id non demitor; qui ipse quoque aliàs paullò diutiùs in ea moratus, dentium dolorem non leuem sensi. Id periculi iis non subest, quibus sunt humores ex Balneorum vsu educendo dispositi; at imparatis, insuetisque facilè tota corporis œconomia perturbatur. Deum quæso ter-Maximum, vt te in quam-optimum statum, ni iam fecerit, quam-primùm restituat. Nôram iam dignatum te fuisse lares meos inuisere, & ipsis-met Consulibus mea illa iura commendare. Quare & gratias iterum habeo, quòd & tam sponte feceris, & graue etiam non duxeris ipsemet id significare. Quæ mea heic erant negotiola pessum penè ruunt Hugonis perfidiâ. Siquidem postquàm iam à Clero stipendia plena, & quasi nunquam à procuratione abstinuisset, obtinuit, ac honorarij etiam vica octodecim millia librarum consequutus est; repetenti mihi mea iura, quæ & ipse semper dum suis frueretur, vt iam fruitur, fecerat speranda; obstinatè negat se quicquam debere; ac, vt in ius vocem fidenter inculcat. Res mihi adeò inexpectata, maximéque ob præconceptam de eius probitate, fide, moderatione opinionem, vt dubius pendeam, me-ne ipsum, qui illi nimis fiderim, damnem; an nihil aliud, quàm malitiam, impudentiámque eius detester. An faciam, quod ille inclamat, sed me id nimirum abhorrere nouit, vt vocem in ius, litem-ve scilicet intendam. Hæc ego sanè aut nullo modo, aut planè inuitus ad te scriberem; sed ipse, vt faciam addis animos, dum quæ mea sunt, ita habes cordi. Vt hæc mittam tamen, ac alia attexam, futurum speratur, vt Aula breui in Vrbem tedeat ob Legationis Polonicæ ad Caletensem oram adpulsum. Aduentat Enguenius; & cùm iam credatur peruenisse Nanceium, paucos intra dies Cantillium accedet. Actum aliquid nostros inter, Bauarósque nondum auditur. Scribitur dumtaxat vtrosque contendere Danubium versus. Ferunt Cæsarem accedere Lincium, ac sunt, qui id interpretentur, vt cum Bauaro colloquatur. Obstat egregiè Torstensonus, ne ipsius copiæ Danubium traiiciant, dum Konismarkius interim eò properat, ratis iam induciis. Hæsurus Transyluanus est in ipsis Hungariæ confiniis, quovsque eius Regni comitia ratas habuerint conditiones, quas cum eo Cæsar pepigit; sed quo successu dies docebit. Danica pax, quod alia spectat, exsequutioni demandatur, disceptatioque superest solùm de Archiepiscopatu Bremensi. Scripseram nuper Monrossium subegisse iam Regis nomine vniuersam Scotiam, & Scotos, qui per Angliam, eò accurrisse tanquam ad incendium: nunc autem, quantum hactenus resciui, is successus fuit, vt Scoti Montossium Lesleo duce fregerint, eóque terum adegerint, vt vix potuerit cum ducentis militibus euadere in monteis. Neque verò hæc vna Regis clades; ecce enim Farfaxius cepit aliunde Bristolam, dedente etiam arcem Ruperto, ea conditione, vt tam sibi, quàm militi discedere cum armis, cúmque sarcinis pro more Oxonium liceret. Tu, ô Principum Optima, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, pridie Non. Octob. M. DC. XLV.

Per-erudito Iuueni Ioanni Vgevinio Roxolano,

Petrvs Gassendvs S.

Binas iam abs te habeo literas; tu abs me habes hactenus nullas. Ecquem-nam virum habetes me, nisi me sub cute, ac intimè nosses? non est profectò, cur suspicere, aut propensioni erga te meæ quicquam penitùs decessisse; aut mihi satis non esse cordi, quidquid rerum te attinet; aut tuas mihi literas posse non gratissimas esse. Segnities est mera, cuius lenocinio dum scribendi differo tempus, etiam destinatum præterlabitur, re quapiam noua interueniente. Certè iam etiam parùm abfuit, quin literarum nihil darem; ac præclaro illi Neuræo cui salutandi committerem curam. Videlicet tuo candori fidendum magis

çenſeo, quàm vt ſcrupuloſè amicitiam colam. Si quid expediat, aut ſit neceſſe; paratiſſimus ad officium ſum; ac ſic etiam me erga alios habeo, vt ſim licet in iis, quæ ſunt vrbanitatis negligens; non vereor tamen, ne amici aut mihi minùs amici ſint, aut me minus amicum putent. Scripſi iam nuper, vt experiiſti; neque hæreo, quin ille Vir, qui adeò cordatus, bonúſque eſt, omni officio te proſequatur. Tu bene vale, & ſic habe me nihil vnquam prætermiſſurum, quod intelligam tua intereſſe. Pariſiis, prid. Non. Octobr. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπραγεῖν.

AVdio te adhuc tuo illo laborare ῥευματισμῷ, vtinam breui cum penitus euanuiſſe compertum fiat. Fluxionibus biſce ſuæ periodi ſunt, quæ exſpectandæ potiùs à ſobrio, quietóque vitæ genere, quale tu haud-dubiè conſectatus es, quàm à nimio vſu pharmacorum videntur. Nondum acceſſit qui aduentat Orator ex Polonia, ac non mari quidem, vt creditum fuerat, ſed terrâ; neque rediit hactenus Aula, vtcumque in dies reditura ſpectetur. Peruenit tandem ſoſpes Enguenius Cantillium ante dies quatuor. Poſt admotos in Flandria noſtrum, Hollandúmque exercitus, póſtque circumuentum iam Hulſtium, quod obſidere Hollandi pergunt: regreſſi noſtri non Vdenardam, vt creditum fuit, obſident, ſed Baſſeam. Quanta Flandrorum conſternatione iſthæc peragantur, non facile dictu. Qui noſtri in Germania ſunt, immorari Hallæ Sueuorum dicuntur. Ferunt Cæſarem Lincio Ratiſbonam vſque venturum, vt conuocatis Principibus amicis, & Catholicis, quid conſilij ſit capiendum prouideat. Obſtat interim ſemper Torſtenſonus, donec præſtolatur Koniſmarkium, ne Cæſariani Danubium traiiciant. Perhibent Præfectum Hallandiæ ac alium etiam neſcio quem hærere, quæſito prætextu, ne Prouinciam Suecis vt pactum eſt, dedat. Ruunt Angli res continuò in peius; clade noua affectus Montoſſius, concluſit ſe caſtro, quod iam obſidetur. Defecere recèns inſignes aliquot vrbes ad Parlamentum; & quæ obſidentur Voceſtria, & Nouomarchia, deditionem mox facturæ ſperantur. Hæc abſoluebam, cùm tuæ mihi redditæ fuere literæ; Delectauit ſummoperè, quod inde agnoui te meliùs valere. Gratias habeo, quòd ſis dignatus quis Comitiorum Conſularium euentus fuerit, ſignificare. Reſcieram iam Caneam captam, condolueramque ita eſſe Orbem Chriſtianum comparatum, vt naſcenti malo ire obuiam non poſſit. Ecquæ enim, quæſo, pernicies, ſi Vrbis inſignis iactura iacturam totius Inſulæ ſic trahat, vt damnis longè grauioribus inferendis ſit quaſi gradus? vertat Deus omnia in melius. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Eid. Octobr. M. DC. XLV.

EIDEM.

HAbebis ecce cum Epiſtolio exemplum trium Epiſtolarum, quæ prodeunt nunc primùm in lucem. Accipies autem lubens, ſat ſcio, quòd vtcumque magni momenti non ſint, meæ ſint tamen, & argumento cum iis cohæreant, quibus ipſe aliquam pridem anſam feciſti. Si ſuſtinueris vel ſummulas ipſis præfixas percurrere, neceſſe non eſt quicquam heic præmoneam. Multa ſunt in textu, quæ legi citra tœdium minimè valeant; ſed ea nimirùm à me extorſit polemicum ſcribendi genus. Heinc quæſitum remedium eſt ex illis compendiolis, vt ſi liber alioquin nimius, Coronidéque ſera ſit longus, dictum putetur, *legito pauca, libellus erit*. Vota illa tua pro fœlicibus Chriſtianorum in Turcas armis, digna ſunt tua & pietate, & magnitudine animi; ac, ſi quæ Campinius Maſſiliâ perſcribit vera comperiantur, votorum iam es quadantenus compos. Inuenit ægrè heic res fidem, quòd literæ Venetiis datæ die menſis XXVI. victoriæ non meminerint, quæ obtenta tamen à die quarta perhibetur; quaſi res adeò proſperè geſta non potuerit tandiu Venetos latere. An inſinuem verò eſſe heic Prophetam, qui Apocalypſin interpretetur, & magna quidem ſubtilitate, de futuro intra annum excidio tum ſtirpis Ottomanicæ, tum Sectæ Mohamedicæ; ac ea de cauſa benè multos, quibus Religio cordi eſt, aut in militiam ſacram conſcribi, aut in eam ſaltem opes erogare. Ipſe ἐπέχω, imò ἀπέχω, vtcumque ſorte neſcio qua factus negotij particeps; qui quærere fugio quid ſit cras futurum. De præſentibus dicere vt pergam, dum Torſtenſonus Koniſmarkium ad Danubium adhuc exſpectat, accedunt interea Leopoldus, Galaſúſque ad Bauaros. Turennius verò vt tot collatis viribus impar, repetit Rhenum. Perſtant Hollandi in obſidione, famáque eſt fore, vt Hulſtium expugnent intra viginti plus minus dies. Noſtri non Baſſeam ſunt aggreſſi, ſed Lentium; ac non ipſum modò, ſed & alia quædam oppida ceperunt. Dicitur Enguenius perendie Cantillio in Vrbem venturus; ſperatur & Aula reuerſura tota inſequente hebdomade. Legatio illa Polonica diuerſura eſt nocte proxima Siluanectum. Neſcio an inaudieris Polonum Regem, dum vxorem magno apparatu, ex Gallia accerſit, conuocare intereà Torunij Synodum quandam celebrem, in qua inter Catholicos, Lutheranos, & Caluiniſtas, de Religione ſic diſceptetur, vt, ſi fieri poſſit, in vnam conſpirent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XI. Kal. Nouembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

NOn neglexit ſanè Neuræus quæ tua fuerit ſententia de Hugone ſignificare. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, malam eius erga me fidem cauſatus apud te non fueram, indignationem vt prouocarem; ſed ſolùm, vt qui ſe haberent mea illa negotiola, quæ tibi eſſe non parum cordi perſpectum erat

neſcius

nescius non fores. Nihil erit profectò opus, vt te deinceps vlla earum commemoratione fatigem. Addo iam solùm perstare illum obstinatè suo in consilio; & cum optimus Præsul Tolosanus ab eo extorsisset, vt res designatis heinc inde permitteretur arbitris, postquam ego quidem Prælatos illustreis, Pariensem Coadiutorem, & Sagiensem Episcopum, nomine meo indigitaui; tum illum pedem retulisse, abnuisséque rem per arbitros decerni, quin-etiam togitante me nihil-ne conscientiam reueteretur; veritus non est coram eodem Tolosano Antistite, corámque nostrate Gerentæo respondere, eam sibi esse persuasionem, vt possit idcircò non stare promissis, quòd credat cessum sibi à me ius fuisse sibi à me fauore præreptum. Ita videlicet prætextum quasi lenimen aliquod aduersus conscientiam percellentem quærit. Sed nimis tamen hac de re. Rediit tandem Aula in Vrbem; etiam Dux ipsa Enguenius valetudine prospera; & quæ Legatio Polonica accessit San-Dionysium, ingressura Vrbem perendie insigni cum pompa speratur. Cepere quidem nostri in Flandria oppida quædam, quibus se illeic sistere tutò per hiemem possint; at ferunt tamen Picolomineum recepisse montem Casellium, & quidquid præsidij in eo reperit, internecione deleuisse; idque, dum interim Hollandi Hulstio potituri haud-dubiè timentur. De Turennio an sit statiua cis Rhenum, ac in Lotharingia habiturus, nondum compertum. Non sunt Bauari longè Halipruno, aiúntque intereà Cæsareos regredi Torstensoni metu, qui ita mouit versus Bohemiam, vt dicatur etiam in alrum Palatinatum excursurus. Ingressus per Bohemiam Konismarkius sic in Silesiam penetrauit, vt oppida quædam insignia illeic ceperit, ac Vratislaniam obsessurus putetur. Ratihabitio Danicæ pacis est vltrò citróque data, & accepta; ac perhibetur Vrangelus mox in Germaniam discessurus. Dicitur Rex Angliæ tantillum erectior. Aiunt videlicet Monrossium neque tantam perpessum cladem, quanta iactata fuerat; neque diu fuisse, quin res in Scotia prolapsas restituerit. Memorant etiam Goringum quidem aliquam passum iacturam fuisse; sed passos nihilominùs Parlamentarios non minorem. Saltem ipsi Parlamentarij nondum rem esse aduersus Regem planè confectam profitentur, quando constare negotia scribunt, quæ in sequentem annum supersint. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMS, & dulce meum Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Nouembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

Non multis te moror, quia multa non habeo, neque suppetit multum temporis. Celebris heic fuit ante dies quinque Polonorum exceptio; futurúmque est, vt perendie nuptiæ in Regia celebrentur. Nondum cepere Hollandi Hulstium, saltem quod inaudierim, prope diem tamen capturi sperantur. Nostri intereà futuram in Flandria hiemationem in dies stabiliunt. Turennius cis Rhenum hoc est in Alsatia, Lotharingiáque hiematurus putatur. Qui Cæsariani cum Bauaris ad eum adoriendum coïerant, regressi iam sunt. Rediens è Silesia Konismarkius dicitur mox viteis in Bohemia cum Torstensono collaturus. Discessit iam Vrangelus, ac Albi traiecto, per Germaniam incedit. Ex Dania nihil habeo, nisi quod accipio Seuerinum Longomontanum, oppidò grandæuum, vtpote, qui Braheo adiutor fuerit, vitam cum morte commutasse. Ex Anglia perscribitur Regem accessisse Nonarchiam, ac hiemem illeic transacturum. Sollicitant quidem Parlamentarij Scotos vt Vrbem illam obsideant; sed futurum potiùs videtur, vt sint de patria solliciti, in qua iterùm Monrossius præpollet. Ferunt interim munitissimum nescio qnod castrum occupatum à Cromvvele Parlamentario; addúntque ipsum cum Farfaxio aggressurum esse Goringum, vt vel prælium conserere, vel dimittere obsidionem Plimmuthensem cogatur. Scribunt Monasterio Ministros Cæsareos tum visitasse Longavillam, tum ad Ministrorum Regiorum postulata responsum dedisse. Obliuiscebar rem satis nouam, Cæsarem nempe, vt specialiùs Transyluanum demereretur, designasse illum Pio-Regem Hungariæ (an-non per-mirum nisi ouem, quod aiunt, lupo commiserit?) ac futurum breui; vt etiam Sacri Imperij Principem creet. Res valde vulgaris; sed mihi parùm fida. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMS, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Nouembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

Varum illarum literarum decimo Kalendas datarum meminisse nuper non potui, quòd non-nisi bidno post nuperas meas ad te datas fuerint acceptæ. Illæ sunt, in quibus præclarè ratiocinatus fueras, tum de vulgari Medicina, tum de eo, quod Tiberius censuit, debere vnumquemque suam regere valetudinē, annos supergressum triginta. Nuptiæ inter Regē Polonum, & Mariam Gonzaguam celebratæ sunt eo, quo prædixerā die, Réxque, & Regina sponsam deduxerunt proprio insignem Diademate, è Regia in Niuernam domum. Fuere honores varij deinceps illi habiti, imprimis verò hesterna luce à summo Senatu, aliisque Magistratuum Ordinibus, & à Clero etiam, Academiáque Parisinis. Eam sub initium hebdomadis insequentis discessuram ferunt. Cùm literæ variæ habeantur, quæ captum iri Hulstium paucos intra dies perhibeant; tum legi quasdam Caleto scriptas, quæ ab octiduo memorant captum. Sunt, quæ renuncient Banariæ Ducem morbo extremùm laborare; & Konismarkium, Torstensonúmque ita iustituisse colloquium, vt ille in Morauiam redierit, hic iter destinauerit in superiorem Palatinatum. Addunt digressos è Dania Suecos Albi superato sensim promoueri. An accessuri autem sint ad alterutrum vel vtrumque, an constituri potiùs per se, euentus proximè docebit. Plura iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Nouembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

EIDEM.

Vere rursus literæ tuæ bidoo dumtaxat post literas à me conscriptas redditæ; vt proinde agere gratias maturiùs non potuerim, ob exceptum adeò gratiosè Epistolarum mearum exemplum. Id profectò tanti non fuit, vt verba funderes tam bona, aut te aliud tecipetes, quàm vel ipsum Titulom, vel quod summum fuit, summulas lecturum. Sed nimirùm, qui tuus est erga me amor modum non tenet; & quam de me præconcepisti opinionem, eiusmodi est, vt, pace tua dixerim, non satis caueas, ne quid nimis. Delectaoit magnopetè habuisse te honorem tantum aduentanti Antistiti; quando is non potest non augere eam, qua in Aula præpolles, gratiam. Inaudij verba, quæ io Senatu ille accepit, ac teddidit. Quæ futura heic sit illorum interpretatio, ru coniicis probè. Nondum excessere Poloni ex Vrbe; sed excessuri tamen dicuntur insequente hebdomade. Quod de Hulstio capto perscribebam nuper, euentu ipso fuit comprobatum. Passus est deinde Lamboyus eam à Gassione copiarum cladem, quam futurum conceperat vt ille à se pateretur. Nunc, quod memoratu sit dignum, Treuirorum Metropolis à Turennio sic obsidetur, vt deditio eius speretur intra decimum ab binc diem. Torstensonus vrbe nescio qua potitus perterret Bohemiam. Vrangelus verò, dum maiores adhoc è Suecia vireis præstolatur, moras per Luneburgum trahit. Futurum aiunt, vt Magdeburgom neutrum à Suecis impetret statum; atque idcircò ab obsidiooe eminùs facta liberetur. Hæc inter verba, redduntur ecce tuæ literæ VII. Eidos datæ. Abbas Saluius est, qui eas ad me mitrit, cùm solitus fuerit mittere Prudhomius. Nisi id importunum sit, togatum te velim, vt cùm ad me dare literas dignabere, deferri ad Campinium iubeas; vtpote cuius cum literis domum rectà missis eas sim accepturus. De Hugone quod iterate tua dignatur bonitas, intercedit ecce rursus Getentæus, si stare fortè ille velit aliquorum Prælatorum, Aduocatorúmque arbitrio. Facturusne sit, euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decos, Vale. Parisiis, XV. Kal. Decembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

Erò magis ex Vrbe tedeo, qoàm vt motari te pluribus, tametsi desiderem, possim. Habendæ à me gratiæ fuere, & Cardinali Lugdunensi, & Parisiensi Coadiotori, & viris aliis Primoribus, etiam optimo tuo Consobrino Duci Vantadoreo, quod conuenire hesterna luce in Regium Collegium dignati, perorantem me patienter audierint. Itaque istud causæ est, cur animum tardè ad scribendum appellam. Retum nouarum pauca inaudij, Regina Poloniæ est cras discessura. Constat Treuirorum obsidio. Leopoldus, & Vertbius minis intentatis Torstensonum petunt. Ille interim & variè grassatur, & ad hiberna se comparat. Idem molitur Konismarkius. Exspectat adhuc Vrangelus in Luneburgo Suecicas copias. Conuenere Magdeburgenses cum Suecis de neutrali statu. Comes Trautmandorfius Cæsaris Achates Monasterium properans, aderat nuper Franco-furti. Facit illius destinatio, vt seriò de pace cogitate Cæsar credatur. Ao demereri Germanos velit, vt pacem sibi conciliet, permissâ Protestantibus sentiendi de Fide licentiâ, rai euentus breui docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Decembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

Eminas abs te literas eodem prope die accepi. Quod de Rege magnæ Britanniæ ratiocinaris, non coniectura, verùm ipsissima res est. Fœlix erat ille futurus, si maturè sibi induxisset in animum, vt cum Parlamento rediret in gratiam: sed nempe obstitere semper qui adstitere illi Magnates, cùm rati se esse præsertim exosos, neque posse vnquam incolumitatem prece, aut pretio redimere, prætexoerunt ipsi & Maiestatis immunitionem ex propositis nimiùm iniquis conditionibus, & spem prope certam vinceodi, mittendique omneis rebelleis sub iugum. Interim verò dum illos audit, consoltorémque fidum non habet, pessum in dies ruit, ac verendum est ne breui oon modò minotam, sed etiam extinctam Maiestatem videat. Supererant illi nuper quædam copiæ, quibus stipatus videbatur posse citra periculum incedere, consistere-ve: ecce autem illæ sic deletæ sunt, vt dimissâ Nouarkiâ Oxonium se receperit cum equitibus vix trecentis. Nihil ampliùs ipsi vltra Nouarkiam aut Regionum, aut virium est; & qui Goringus ad Ecceestriam cum superstite exercitu est, sic à Farfaxio cohibetur, vt penè ad votandum propria, quod aiunt de Polypode, acetabula adigatur. Scribont Parlamentum fecisse Roberto, & Mauritio discedendi licentiam; ac in eo iam esse, vt posttemum destinet, qui offerant Regi pacis conditiones. Nisi accipiat, non video sanè quis se tutò præster euentus sponsorem. Eiusdem porrò ponderis sunt, quæ cætera ratiocinaris; ac de ipsa præsertim pace, ad quam vsque magnum oppidò chaos interiectum; vtcumque dicuntur Hispani petiisse qoadriennis inducias, ea conditione, ne Lusitanis rebellibus suppetiæ ferantur. Perhibent certè Cæsarem eo successu animatum, quo Leopoldus frater nostros cis Rhenum compolit, reuocasse Trautmandorfium, quasi nihil iam ampliùs timeat, neque esse sollicitus de pace debere videatur. Quanquam hæreo, id-ne sit verum, cùm ob cætera, tum quia Torstensonus, & Konismarkios in eo sunt, vt collatis viribus irruant in superiotem Palatinatum. Mitto captam fuisse Treuirorum Vrbem, Electorémque Principem restitutum in integrum, Mitto discessisse ex Vrbe ante dies quinqoe Reginam Poloniæ. Mitto cætera, quæ aliunde nosces. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dolce Decus, Vale. Parisiis, Kalendis Decemb. M. DC. XLV.

EIDEM.

EIDEM.

Literas habeo à Neuræo, quibus ait te gratiosè conquestum, quòd occasione nuperrima nihil dederim ad te literarum. Ego verò, OPTIMA PRINCEPS, & dedi sanè, & eadem viâ, qua semper dare sum solitus, miróque quî fieri potuerit, vt qui debuerunt reddere, euaserint negligentiores. Memini illas ipsas fuisse, quibus oratum volui te, vt quia semper nimis serò tuæ literæ ad me prouenirent, deferri illas ad optimum Campinium, Neuræum-ve iuberes, ita nimirùm fore, vt illas cum ipsorum literis rectâ destinatis maturiùs haberem. An verò, cùm tu id fortè volueris ipsi Neuræo significare, ille rem non satis percepit, & tuam ideò, quæ mea fuit, querelam esse est opinatus. Certè, si ista quoque vice dare es dignatus ad me literas, illæ redditæ nondum sunt; non quòd illos ideò incusem, quibus est reddendi cura demandata, illi enim haud-dubiè sunt, quàm vt citiùs valeant rem præstare occupatiores; sed vicem meam dumtaxat doleo, quòd si quidpiam fortè intersit, non possum maturè satis respondere. Vtcumque sit, delectat me, quòd meas tibi per Neuræum literas tradi præscripseris; sic enim, & ipsi occasio salutandi te sæpiùs dabitur, & ipse sæpiùs virum affari quicum verba non iniucunda conferi valeant, poteris; quippe illum noui eius indolis, vt nisi vocetur, aut quicquam intersit, ægrè ex musæo discedat. Rerum nouarum vix aliud habeo, quàm quod rescitur Mardikum ab Hispanis recuperatum. Imbecillum præsidium nôrant, Præfectúmque etiam absentem; quare & minus mirum est, si ipso potiti intra horæ dodrantem, ea nocte, quæ festum D. Barbaræ præcessit, dicantur. Qui rumor percrebuerat de reuocato Trantmandorfio, comprobatus verus non fuit. Scribunt videlicet Munstero exspectari illum in dies, sed mandatum tamen à Cæsare habens, vt Protestantibus Germanis quidquid demùm petierint annuat, si fœderibus modò Gallicis, Suecicisque nuncium remittant. Ferunt hiberna per Bohemiam à Torstensono constituta; ac Vrangelum grandi passu eò contendere, Luneburgo relicto. Addunt futurum, vt dimissæ à Dano copiæ nobis succedant. Anglus nihilo meliùs habet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Eid. Decembr. M. DC. XLV.

Clarissimo Viro PETRO MONERIO, *Doctori Medico*,

PETRVS GASSENDVS S.

Erit cur mirere, Clarissime Vir, me, cùm sim tibi vt facie, sic nòmine forsan ignotus, id cepisse consilij, vt quidpiam ad te literarum darem. Sed nimirùm & tua mihi humanitas fando innotuit, vt minus propterea verear ne succenseas, & quod volo te, eiusmodi est, vt minùs hæream quin pro tuo erga res bonas studio, æqui, bonique sis consulturus. Inaudij te, ex quo Philosophiæ cœpisti dare operam, tantæ vertisse fœlicitati, quòd esse te eximij illius, Reuerendique Patris Honorati Fabri auditorem contigisset, vt captus eius Sitenibus, ab illo non discesseris; sed contentis aliis collegisse semel curriculo (sic enim vocant) puluerem Philosophicum, ipse constans, ac indefessus colligendum censueris etiam iterùm & tertiùm, quartúmque. Sensisti quippe ex eius ore tanquam ex Amaltheæ cornu, vt inexhaustus, sic nouas semper promanare delicias; neque committere, vt illis genium defraudares vnquam potuisti. Aiunt itaque penes te exstare, quidquid ab illo per octennium, nouenniúmque dictatum est, hoc est tuæ facultatis esse thesaurum oppidò insignem, quo beare homines possis. Tertius scilicet prætercurrit annus, ex quo cùm mihi concessum fuisset egregia quædam specimina scriptorum eius conspicere, interpellare Virum cœpi, ac non modò per literas, sed etiam per Viros verè nobileis germanum eius, ac patruelem Vagelasium sollicitare, vt quæ tam multa, tàmque præclara supra vulgare philosophandi institutum excogitasset, publici iuris faceret. Enimverò ea semper fuit animi ipsius modestia, vt & hactenus cecinerim surdo, & penè vt imposterum id ab eo obtineam, desperem. Quamobrem rogandum te censui (& non meo quidem dumtaxat, sed etiam complurium, qui Viri ingenium pridem suspiciunt, nomine) vt cùm rei pretium ipse noueris, ipse euulgare quidquid ex ea tibi commodissimum videbitur, velis. Fortassis nempe aliquis fuerit hac in re delectus habendus; sed quis ille futurus sit, nosse te meliùs nemo possit. Ausim interea, si apud te quantulacumque fortè sim fide, spondere fore, vt nunquam te eiusce facti pœniteat; neque, vt tibi vnquam vitio, quod rem clandestinè curâris, vertatur. Siquidem, officiosum est hac ratione fallere viros, quorum est in præclaris rebus non tam moderatio, quàm aut parcitas, aut diffidentia nimia; ac illi verè amicos agunt, qui tale quid ipsis aut insciis, aut refragantibus, moliuntur. Pernosces verò ipse haud-dubiè facturum te rem eruditissimis, & viro, & familiæ, & Societati non indecoram, ac tum esse te de iis benè, imò optimè meriturum; cùm rem procurabis, quæ gloriæ non cedere ipsis non possit. Testabere autem aliunde & in Præceptorem eximium eximiam gratitudinem, & singularem in hominum vniuersitatem affectum; atque idcircò egregiam planè, quemadmodum merebere, ita profectò referes laudem. Ad me quod spectat, si me fortassis bona mea forte audieris, tum gratulabor ipse mihi, quòd præclari facinoris me suasorem præstiterim; ac talem voti mei fortunam non infœliciter tentârim; tum animo erga te viuam vt penitùs gratissimo, ita comparatissimo ad obsequendum si quid me velis. Vale. Dabam Parisiis, postrid. Eid. Decembris, M. DC. XLV.

LVDOVICO

LUDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRUS GASSENDUS Εὐπράττειν.

EA fuit nuper præcipitatio, qua & ad te scripsi, & variè compegi literarum fasciculos, vt confectò prætereà vno ex aliquot meæ illius Inauguralis Orationis exemplis, nó meminerim vnum-ne ad te speciatim destinârim; quòd ne literis quidem meis significauerim destinatum. Enim-verò, aut illud tibi in manus sponte inciderit, aut Neuræus saltem tibi consignârit. Quod autem te eo donatum voluerim, non fuit sanè, vt in ipso pellegendo tereres tempus; sed dumtaxat id vt haberes, cui nihil, quod meum sit, non iure debetur. Cæterùm habere Prælectiones pergo in auditorum frequentia pro solita Scholæ solitudine satis magna; súntque illi maxima parte & rude donati, & ingenui viri. Rerum nouarum vix quicquam est, quod ad te perscribi mereatur. Perhibent Trantmandorfium Monasterium iam appulisse; quo successu docebit dies. Quod scribebam nuper de Danicis copiis ad nos accessuris, tatum iam habetur; asseruntque eas ex sex peditum, quatuor equitum millibus constare; ac fote, vt ipsi Turennij exercitui breui accrescant. Excessisse Torstensonus è Bohemia dicitur, vt collatis cum Konismarkio, quæ in Silesia sunt viribus, Turingiam versùs iter instituat. Vexatur semper Angliæ Rex eadem fatorum iniquitate. Istbæc dum scribo, ecce mihi tuæ redduntur literæ ipso die Nonarum datæ. Fuere haud-dubiè viri amici, qui de oratione scribentes, meas esse nugas aliquid putarunt. Tu interim, & nimis bonus, & nimiùm mei amans es, vt illicò ipsis tantam fidem babeas. Vtinam verò tam teipsa, quàm tu me habes, eloquens forem, vt esset quod in tuæ virtutis commendationem impenderetur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce Decus meum, ac Præsidium Vale. Parisiis, perendie Iduum Decembr. M. DC. XLV.

EIDEM.

EVere hac vice literæ tuæ paullò maturiùs redditæ; quippe eas accepi matutinis horis. Quod exspectare meæ illius orationculæ exemplum dignaris, tuæ humanitatis est, amorísque erga me summi, Eam sanè vbi pellegeris, tanti non fuisse, vt à te exspectaretur, deprehendes. Quæ de Germanis, Hispanísque ratiocinaris, præclara sunt: vtinam verò illi de pace, induciis-ve sic cogitent, vt dum ue seriò cogitare de illis videantur affectant, iis ipsis, quæ seriò haud-dubiè concipiunt, non excidant votis. Nempe & nostra eòdem rendunt; sed non tamen consimili artificio dissimulata. Inaudies percrebuisse heic de futura illicò pace, aut de futuris saltem in annos XIV. induciis rumorem, ac authores fuisse citatos tum Cardinalem, tum Cancellarium, tum & Præfectum, & Censorem Ærarij; verùm quas licuit Monasteriensis literas videre, tale nihil habent. Ansa fortassis ex eo facta, quòd vulgaris persuasio fuit, Trantmandorfium seriò de pace acturum; sed quidquid ab eius accessu exactum huc vsque fuit temporis, id totum peuè in salutando, resalutandóque consumptum excessit: ac aliunde ne adhuc quidem qui profecturi ex Hollandia Monasterium sunt legati de pace, illeinc discesserunt. Aiunt Cæsarem hiematurum Lintzij, ac exercitum eius longè esse, vt insequatur Suecicum, & Konismarkium interim complura per Silesiam insignia loca occupasse. Angli res nihilo meliùs habent: fecisse illum suorum partium Sectatoribus libertatem scribuut discedendi ad Parlameutum, vt rebus suis quocumque tandem potuerint modo consulant: planè, vt si præsente iam, aut imminente naufragio, liberum foret accipere quamcumque tabulam primùm occurrentem. Accipies cum his literis tuæ Iconis Ectypum, qui vnicus expressus est à quadrante boræ dumtaxat. Typus scilicet nondum est omni ex parte absolutus, vt transmitti hac vice possit Ectyporum fasciculus; istéque interea sufficiet, vt quid id sit rei cognoscere possis. Vtinam ipso Prototypo frui nobis liceat in Nestoreos annos. Sic proinde viue, sic vale, DECVS PRINCIPVM, decus meum dulce. Parisiis, XI. Kal. Ianuar. M. DC. XLVI.

EIDEM.

LIteras ex Prouincia bac vice accepimus nullas. Videlicet non potuit Cursor, quantum conuicere par est, eniti per hæc frigora, quantâ solitus fuit diligentiâ. Heic certè cùm priùs per aliquot dies hiemasset satis acriter, tum & pridie Natalitiorum, & totis Festis sic conglaciauit, vt Sequana denso concreuerit gelu. Rigor hic Melano fuit excusationi, cur exeudi mihi non curauerit quem Iconum fasciculum mittere ad te destinâram; verùm id Deo benè propitio occasione proxima fiet. De rebus nouis, scribuut Munstero ita cœpisse Trantmandorfium cum Regiis Ministris agere de pace, vt sit Cæsaris nomine cessurus quidquid illi comperit iuris in Metensem, Virodunensem, & Tullensem Episcopatus, vt Landgrauiæ Hassiacæ nescio quid iurium relaxaturus, vt bona fide cum Palatino causâ ipsius cognitâ, probéque discussâ acturus; vt ipsis demum Suecis pecuniâ numerata satis facturus. Aiunt interim Cæsarem fidem Bauari babere suspectam; ac subuereri ne is nobiscùm quidpiam fœderis meditetur. Traiecit Albin Vrangelus, & copiis incolumibus ad Torstensonum iam accessit, quò illi, vnà cum Konismarkio, euasuri deinceps sint, euentus breui demonstrabit. Cepit Turennius quandam arcem munitissimam vltra Rhenum, nec procul Moguntiâ; ac perhibetur tamen secundum Rhenum, quam secundum Mosellam esse hiematurus. Angli res pronæ semper ruunt. Cepere recèns Parlamentarij vrbem, arcémque in Lancastriâ. Petiit Rex ab ipsis in gratiam Ducis Richemontij, & quorundam aliorum liberi commeatus literas, quas & concesserunt.

Nondum

Nondum accipio missas fuisse quas aiunt postremùm ab illis offerendas Regi pacis conditiones. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

SIccine ergo, OPTIME PRINCEPS, obruere me pergis tuâ munificentiâ; neque redire Solem ad nos, quin tua simul redeant munera permittis? Sed sedulò nempe Solem imitaris, qui benefaciendo indefessus est, illáque, ea quibus nihil reportat, fouet. Meruit porrò interim Sol & haberi Deus ab iis, qui ipsum Authorem Solis ignorârunt, & ipsi τῷ Θεῷ *Dei* nomini causam facere, tam ἀπὸ τοῦ θέειν, quòd perpetuò *currat*, quàm ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι, quòd *peruidens* omnia, omnibus prouideat. An-non ipse saltem mereris haberi viua Dei imago, quando in Religione Sacra, id quod in Prophana audire non licet? Nôsti quippe, quod ait Plinius, *Deus est mortali iuuare mortalem, & hac ad aeternam gloriam via.* Et statim, *Hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, vt tales Numinibus adscribantur.* Ac longè quidem abes ipse, vt simile quidpiam affectes, qui pergis etiam largitionem habere quasi clandestinam, dum ne literis quidem tuis interseris vllum de ea verbulum; adeò vereris, ne quod occultum esse expetis, retegatur; at forem profectò ego excusatior, si minùs in accepto dono commendando modum tenerem, in quo conferendo ipse non tenueris: &, vtcunque aliud non liceat; saltem hanc tuam beneficentiam pati innulgatam non possum. Id displicet, quòd verba me, quibus mea in te gratitudo congruè exprimatur, deficiant; ac recreat illud solùm me, quod meum tibi pectus esse non incompertum sentio, neque ambigo, quin meum affectum candoris, venerationísque erga te plenissimum probans, sis pro singulari tua bonitate in ipso regnare contentus. Cæterùm, cùm binas abs te hac vice literas habuerim, tum non potui illas præsertim sine rubore legere, in quibus meam Oratiunculam tuo prægrauasti encomio. Quippe ea tanti sanè non fuit, quam cognoscere totam sustineres; quantò minus, vt tuo illo Eulogio tanto eam exornares? Habebis heic tandem quem sperandum feci Iconum tuarum fasciculum, vt si lubeat in selectiores distribuere Amicos possis. Vereor ne qui cominùs erunt, desideraturi aliquid sint ad similitudinem exquisitam; sed Mellanus tui causatur absentiam, ac vouet, si quando tuimet ipsius frui conspectu liceat, adhibitum iri à se omne studium, vt imaginem exprimat, quæ non sit ouum ouo similius. Quamobrem ipso vsus fuerim, fecit tum viri celebritas, tum facta ante tuum discessum, quam & asseruârat, tui delineatio. Ad typi, tabulæ-ve cælatæ magnitudinem, formámque quod spectat, agnosces esse eandem assumptam, quæ ad effigiem Monmorantij Consobrini tui τῷ μακαρίτῃ vsurpata fuit. Habebis & Oden, quam ad te transmitti Capellanus ille noster exoptauit. Haud hæreo verò, quin ea sit futura tibi gratissima, & merito Viri, qui tui obseruantissimus semper est, & commendatione Enguenij, cuius laudibus Ode consecrata. Rerum nouarum nihil heic est, nisi quòd falsus rumor fuit, qui de commisso in Bohemia prælio, cladéque à Suecis accepta percrebuit. Rediit Stokolmium Tuillerius, ac fuit Cancellarius Oxesternius Comitis titulo donatus. Hæret semper Oxoniæ Anglus, ipsámque quasi à Farfaxio breui impetendam communit. Pacis negotium lentè procedit. Turennius partem exercitus in hibernis iam collocauit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & hunc, & porrò Nestoreos annos fœliciter viue, ac Vale. Parisiis, Non. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

VErebar sanè id, quod euenit, quódque Neuræus significauit, ne scilicet missa effigies, tui effigies non satis foret. Noluisti ipse pro tuo illo in me affectu quicquam causari, veritus purà ne mihi quicquam molestiarum ingereres, verùm hoc ipsum magis me angit, quòd tibi tam bono, tam mei amanti operam locârim tam parùm fœlicem. Et quàm putas vellem, vt licuisset mihi hacce occasione esse cœlatori; neque pendere exprimendis hisce lineamentis ab aliena manu? At mihi non cœlum subtile, sed rudis solùm calamus est, quo vtcumque posset illa tui melior, diuiniórque pars deformari, est tamen adeò singularis animi tui moderatio, vt ne pudorem iniiciam, operæ esse parcendum putem. De Iconismo quid cogitem, ad ipsum rescribo Neuræum, vtinam sint & sapientiores, & fortunatiores δεύτεραι φροντίδες. Quòd fueris dignatus tuas literas tanta amoris erga me tui testificatione complere, pro tua illa fuit bonitate, qua, quod ad me spectat, temperare tibi, modúmque tenere minimè es potis. Ecquis nimirùm non fuerit, si rem nôrit demiraturus, te, tantus cùm sis, cum tantulo me agere ea pari; & non qualem possum, ac debeo, obseruantiam exigere, sed reciprocam petere amicitiam. Qualecumque sit, quod tibi de me polliceri potes, (nihil autem non potes, quod opis quidem meæ sit) id omninò tuo ex nutu, arbitrióque pendet. Inaudieris iam appulisse huc Cardinalem Antonium; & filium Longavillæ natum. Perhibent agi iam de pace aliquanto feruentiùs; vtinam verò etiam fœliciùs. Addunt Torstensonum collatis cum Konismarkio copiis Litomericum obsidere. Accessit à Turca, qui à Cæsare liberum commeatum exercitui aduersus Venetos comparato obtineat. Scoti Nouarchiam obsident: Rex ipse à Parlamentariis pacem poscere renunciatur. Plura pluribus iam non vacat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Parisiis, prid. Eid. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ET parum vacat, & pauca sunt, quæ impræsentiarum scribenda occurrunt. Nondum literas ex Prouincia habuimus; sed, quantum quidem conijcere ex superioribus fas est, esse

esse oportet, quæ Comitia tum indixeras iam perfecta, Deum venerot, vt in illis omnia tibi pro votis successerint. Versatur adhuc in Ciuitate Cardinalis Antonius; sed discessurus breui, vt aiunt in Abbatiam Normanniæ quandam, vnde comitatu ex Italia recepto, duos post menseis rediens, excipiatur solemniùs, & vt Nepotem Summi Pontificis decet. Rumot fuit admodnm vulgaris abiturum heinc illum in Prouinciam, & concedente Turrim Aquosam inhabitandam Ledigerio, immoraturum compluſculùm. Id si verum sit, non potes profectò suspecti consilij non particeps fuisse. Meliùs iam habet Dux Antelianus à sua illa Nephritide, calculos nempe emisit duos quibus fuit per dnos dies maximè quidem dinexatus. Illustrissima eius Coniux emisisse partum immaturum dicitur, ac meliùs quoque se iam habete. Memini nupet fœlicis partus, quo Illustrissima tua Consobrina filium edidit, illo ipso die. Paucæ sunt horæ, ex quo inuisens Capellanus me, tetulit & Mattem, & Filium oprimè valere. Adiecit purrò literas à Longauilla tecèns acceptas, spem magnam pacis facete; quippe superatas iam omneis præliminareis difficultates; ac ipsummet compouendarum rerum negotium seriò susceptum. Procedere aiunt tes Germanicas, Anglicanásque eodem tenore; & quod spectat ad Flandricas, inaudieris iam, vt opinot, quemadmodum Gassio Legioni insigni penè integrè conficiendæ excurrerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis XIV. Kal. Febr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

QVam eleganter expressisti rigorem illum hiemis, qui istic dum conscriberes literas posttemas inualuit? Profectò tempestatis faciem non auersater magnopete, si tam bella occurreret, quàm est bellè à te descripta. Nos hac in Vtbe nihilo clementiorem experti sumus. Videlicet à Natalitiis in hunc vsque diem, quo cœpit degelate, ita desæuiit, vt glacies robustissima, qua tum Sequana obduruit, etiam-num perduret. Quàm humaniter verò etiam doles vices infœlicis Principis, qui dum Maiorum fatigit, etiam minotum iacturam facit. Vtinam ille tam cordatè, quàm tu, potuisset ratiocinari, neque enim sese in eas coniecisset angustias, ex quibus teuocare gradum, incolumísque euadete, nisi æqnus amet Iupitet, non possit. Isthæc dum scribo, redduntur ecce, quas es dignatus Lambiscij dare. Ita-ne verò, OPTIME PRINCEPS, vacauit tibi literas otio, quietéque dignissimas inter negotia illa tam ardua, importunáque perscribere? Nimirum accepi ex aliis quàm intricatæ molitiones occupationem tibi faxint, & quantum inde suboriti implicari laboris sentias, vnde leuamen oneris, qnod sustines, fuetat spetandum. Næ tamen fallor, qui cum te nôrim ea esse magnitudine, atque constantia animi, vt nihil hisce gerris, titiuillitiisqne mouearis, reputate debeam te uihil propterea ex tranquillitate illa remisisse, quam peperit tibi & animi candor, & motum integritas, & dictorum umnium, factorúmque consensio. Audieris, opinor, futurum vt Aurelianus in Prouinciam tuæ contermiuam discedat, & Turnonem Comitia, quibus intersit euocet, nisi ea fortè votorum Aulæ sese audientiora exhibeant. Aduentare aiunt Turennium in Vrbem, & vel hoc ipso vespere, vel crastina die adfuturum. Hollandi pro pace Legati accessisse iam Monasterium perhibentur. Ferunt Ministros Regios securitatis titulo deposcere, & Lotharingiam, Comitatúsque conterminos, & vtramque Alsatiam, & cum Suntgora Brisgoïam, & Philippoburgum, atque Hermenstemium, & nescio quæ insuper alia: Suecos autem petere & vniuersam Silesiam, & ipsam Pomeraniam, & Mekelburgi maritima; & Harberstadium, Osnabutgum, quosdámqne alios Episcopatus. Interim verò ipsi Sueci non modò Litomericum, sed etiam quædam alia circum loca expngnauerunt. Dicitur eorum exercitus computatis Vrangeli copiis, ex sexdecim equitum, & quatuordecim peditum millibus constare. Excurrit veredis Konismarkius Varsouiam; & cum Polono collocutus exercitum subinde repetiit. Quid id fuerit, rei euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Febr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ACcipio ecce literas, quas iterato è mediis Comitiis dignatus es dare. Fit verò ex ipsis occasio suspiciendi iterùm qui animum inter tot turbas adeò imperturbatum geras, & tam serena mente de pace, déque bello ratiocineris. Sed nimirùm nescius ad dextram, finistram-ve deflectere, & rectò semper tramite qua virtus demonstrat, incedens, ipsis negotiis superior es, ac illa tractas nou negotiosus. Non fueram ego opinatus duratura tandiu Comitia, subueteor tamen, quid fuerit causæ; ac lætor esse te ea spe, vt fœliciter denique succedant. Significauit mihi Tornator, qua in amicos illos meos bonitate exstiteris; vnde & quas possum gratias refero, quando quas par est, meæ non est opis. Haud hæteo verò, quin cogitàris totam etiam Vrbem onere eximere, si in te quidem id fuerit situm; quare & grates etiam rependo ob pronam adeo voluntatem. Tametsi enim aliqui immemores beneficiorum, qnæ mei causâ conferre soles, non est tamen proptereà æquum, vt affectum in Patriam exuam, & debiliorum, pauperiorúmque propter aliquos poteutiores, ditioréſque dimittam curam. Post datas ad te superas inuisens Capellanus me, ea legit, quæ dignatus es de condito Poëmate in Enguenij laudem inserere tuis. Quam putas verò, Deum Immortalem! sese deuinctum testatus est, quòd tu, tantus Priuceps, tam bona de ipso fundere sustinueris verba! Exoptauit certè, vt tibi suo nomine gratias agerem, ac sensum gratitudinis quam-maximum significarem,

Nihil

Nihil habet Aula recentius, quod ſciam, quàm miſſum Curſorem à Cardinali Barberino,& Thadæo fratre,quos cum tota familia, ac ſola Thaddæi vxore Romæ relicta, appuliſſe Leonem aiunt, vt fuit ſtatim tibi haud-dubiè perſpectum. Inſigne profectò temporibus noſtris ludibrij Fortunæ, ac viciſſitudinis humanarum rerum exemplum, quo moneantur omnes,qui ſtant,vt iuxta præceptum Seruatoris, videant ne cadant, ac ne ita fidant volubili globo, quin ſaltem pedem alterum ſupra immotum cubum conſtituant. Exemplum aliud in Anglo Rege, qui cùm tertiùm per literas à Parlamento petierit, vt accedere Londinum liceret, & de pace ipſa coram agere, ita repulſam paſſus eſt, vt Parlamentum ſtatuerit, nulla ratione neque coram, neque per Legatos cum eo agere, ſed præſcribere ſolùm ipſi conditiones, in quas concedat. Præter illa, quæ nuper ſcripſi à Miniſtris Regiis Monaſterij propoſita, poſtulârunt ecce vt tota Alſatia Franciæ adſcribatur, & Rex, quaſi eius Land-graoius in Comitiis Imperij tum ſedem habeat, tum ſuffragium ferat. De Lotharingi negotio agendum Monaſterij negant; ac contendunt eum Principem debere ab vno Rege dependere. Tendere aiunt Torſtenſonum in ſuperiorem Palatinatum; ac fore, vt cum Bauaris, ſi quà obſiſtant, prælium committat. An verò etiam aliquid Cæleſtium rerum commemorabo? Ecce, cùm nudius-tertiùs manè Lunæ Eclipſis contigerit, ſatis fui fœlix, vt ſaltem totam, quod aiunt, Incidentiam obſeruitare potuerim. Cætera inter Initium fuit horâ præcisè quartâ cum quadrante, & Immerſionis Totalis punctum hora quinta cum parte quinta. Prætereo glaciem planè ſolutam, ac Sequanæ aluenm admodùm intumeſcere; tametſi frigus viſum eſt hocce ipſo die reſumere vireis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Kal. Februarij, M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, & Doctiſsimo, Clariſsimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatenſi Canonico, Paſtori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

DVo penè ſunt menſes, Optime Virorum, ex quo accepi literas Bruxellæ abs te Langreno tuo conſignatas. Et ſtatim quidem præclaro Viro literas mihi redditas, quò te certiorem eiuſce rei facere poſſet, ſignificaui; at non feci tamen Reſponſionis ſpem, quo vſque tibi reddere eorum, quæ per me curari in Prouincia exoptâras, rationem poſſem. Tametſi verò reddere quampiam ab aliquot iam diebus potui; quòd tempus nihilominùs nuperæ Eclipſeos inſtaret, ac perſcripturus ad te forem, quam expertus fuiſſem in ea obſeruanda probam; improbam-ve fortunam; idcircò, vt tibi vnis literis ſatisfacerem, differendum cenſui. Nunc igitur cùm me fortuna circa Eclipſeos obſeruationem non omninò deluſerit (nam totam ſaltem Incidentiam dubio tempore conſpicuam reliquit) ecce de ea quidem aliquid dicendum; ſed priùs tamen eſſe videtur ad capita illa præcipua literarum tuarum præmittenda Reſponſio. Itaque poſt illas acceptas, deſtinaui ſtatim, quas per me voluiſti ad nobilem Arnaudum tranſdi, conſcriptis vnà verſibus paucis, quibus & dicerem ſalutem, & quanti deberet tuum illum affectum ducere, facerem perſpectum. Scripſi autem ſimul ad Riantij Baronem Aquenſis Senatus Conſiliarium, & Peireskij τοῦ μακαρίτου, ex fratre Nepotem, ac à tribus iam menſibus ex aſſe hæredem; quando qui hæres fuerat Parens ipſius Valaueſius, terrena illi ſpolia, periturus ipſe Cæleſtia, dimiſit. Scripſi, inquam, vt tui cauſâ duo quædam ex eo flagitarem; vnum vt vel tranſmitteret quem poſſem tecum communicare Babylonium laterculum; vel curaret ſaltem impreſſos in eo characteres ita ſcrupuloſè, exquiſitéque delineari, vt nihil intereſſet, an in ipſo-met latere, an in tabula effigiati conſpicerentur. Alterum, vt cùm extare noſſem in ipſius ædibus antiquum marmor, quod Peireskius Maſſiliâ obtinuerat, erectum prius ad exteriorem *Templi Accolarum vocati* parietem, quódque ille eſſe opinabatur ſtatuam Crinæ Medici, habiti ſecundi Vrbis fundatoris: vt, inquam, curaret id marmor per Pictorem quàm magna poſſet imitatione adumbrari, quia ſtatua eſſe, haberi-ve tam Pytheæ, quàm Crinæ valeret; neque vlla poſſe obtineri ſtatua inſtituto tuo accommodatior videretur.

Cæterùm ex Arnaudo quidem nihil accepi hactenus; at Illuſtris Baro dum faciendi ſatis poſteriori petitioni occaſionem præſtolatur, fecit iam ſatis circa priorem. Videlicet effigiem nactus, quam fieri Peireskius curârat vnà cum facta deſcriptione memorati laterculi, & miſſa quidem, quantum coniector, ad veſtratem Rubenium (Italicè quippe ad ipſum ſcribebat) ad me tam effigiem, quàm deſcriptionem miſit. Vtramque proinde tranſmitto ad te, ac Baronis etiam addo literas, vt pronam ipſius voluntatem nôris. Vereor interim, ne maiorem euentu ſpem conceperis; ac potiſſimùm cùm Ægyptius potiùs, quàm Babylonius later videatur (vtcumque ipſi quoque Ægyptij potuerint perinde ſuas Siderum obſeruationes conſcribere) verùm quidquid id rei ſit, tu & peruidebis, & conſules boni.

Næ verò & nimiùm es bonus, & mei amans nimiùm, dum, vt Pytheæ ita mei mitti Iconem poſtulas, ac eo præſertim, quo inſinuas fine? Abundè ſanè eſſe poteſt, ſi qualiſcumque fiat mentio tum meæ in te obſeruantiæ, tum adhibitæ diligentiæ, vt tibi qua poſſem ratione ſatisfacerem; niſi ſis etiam adeò profuſus, vt tua in me viſcera pro tuo erga me ardore effundas. Ac non ſum quidem adeò auſterus, vt Amicis inſtantibus tale quid negare ſuſtineam; ſed non poſſum tamen ea eſſe fronte, vt effigiem mei paginæ vlli appictam videam. Cùm Peireskius

certè ex me excepiſſe, vt Melleni manu æri incidi me pateter, dedi illicò operam, vt typus ipſe ſupprimeretur; ne videlicet res in alios, quàm in intimos, fidóſque Amicos abiret. Hinc vellem quidem aliquis mihi ſupereſſet iam Ectypus, quò donare te potis forem (ſed eo ſolùm fine, vt tibi haberes) cùm non ſuperſit, operam dabo, vt ſi qua poſſim recuperare occaſione alia rem præſtem.

Adiungam hiſce literis quæ exarauit Merſennus raptim de oſcillationibus tuis. Peregit ipſe experimentum quam-maximè fieri exquiſitè licuit per brumam, chordâ Pariſinorum pedum 49. aſſumpta. Quàm ſollicitè in Solſtitium vnà cum variis clepſydris, quæ ipſi fuere vſui, aſſeruat; ſed hac de re quidem ſuo tempore.

Ad Lunæ Eclipſeis annorum ſuperiorum quod attinet, redij (te non ſemel, neque frigidè poſtulante) ad Thuanas ædeis, in quibus peractâ obſeruatio anni 1642. qua de quereris, fuerat; verùm nihil non circumſpiciens, adnotare prorſus nihil potui, quod ex parte Cæli impoſuerit, & tempore quidem Initij præſertim, quo ſerenitas fuit, & Luna, Regulúſque extra omnem Refractionis aleam ſublimes, ac oculi noſtri loco edito ad libellam pene cum tectis domorum vicinarum facti. Quamobrem ſi quid fuit erroris, id in culpam mei, qui potuerim eſſe non ſatis attentus, conijciendum eſt. De alia anni 1643. idem planè dico; tametſi non poſſum ſatis demirari, vt Bullialdus Pariſiis, Agarratus Rarzi, ego Sucij adeò præciſè circa finem, & tempore quidem cælitùs deſumpto, conuenerimus; vtque ſpeciatim mihi aſſumptæ trium diuerſarum Stellarum altitudines idem, exhibuerint minutum. Idem etiam penitùs dico de alia ſuperioris anni; tametſi non licet quoque non mirari, quî fieri potuerit, vt non modò aſſumpta ad finem Lunæ altitudo, ſed altitudo etiam duarum diuerſarum Fixarum mihi imponeret, dum ex ſingulis idem momentum venatus ſum, & conſpirante præſertim ſerie altitudinum præcedentium.

Ad Solarem verò Eclipſin ſuperioris Auguſti quod ſpectat, fuit mihi quoque Cælum infauſtum; potiſſimùm verò ſub Medium, ac Finem. Acceſſit infœlicitas deperditæ ſchedæ, cui aliquot Phaſes conſignaueram, dum nubes per Initia aliquoties dehiſcerent. Memini dumtaxat contigiſſe Initium, cùm iuuenis pereruditus Ioannes Picardus, & ſtudioſus adoleſcens Claudius Luillerius, quos vnà cum famulo aucupandæ Solis altitudini præſtitueram, ídque, dum ipſe intereà in ſcena vicina ſpecialem machinam moderaret, pronunciaſſent mox ante altitudinem graduum præciſè 46. ſicque horam fuiſſe decimam cum minutis quatuor, aut perparum ampliùs. Memini quoque cœpiſſe Eclipſin in parte diſci Solaris Borea, cùm inclinatione ad verticalem verſus Occaſum triginta graduum proximè; & cum Sol momento interluxiſſet, ſub Medium, aut aliquantò priùs, fuiſſe Eclipſin Digitorum 4. cum beſſe; ac deficientis limbi Solaris portionem 105. graduum adnotatam fuiſſe.

An addam verò perſcriptum ad me fuiſſe Gratianopoli à Valeſio I. obſeruatum fuiſſe Auenione Eclipſeos Initium Sole alto 52. grad. 25. min. ac proinde hora eius diei xxi. matutinâ 10. min. 25. Finem autem Sole alto 57. gr. 15. min. vel 56. grad. 50. min. hoc eſt hora vel 0. grad. 34 $\frac{1}{2}$ min. vel 0. grad. 41. min. à Meridie.

An perſcriptum Dinia meis ab amicis, quibus demandâram, vt meis vſi Organis id, quidquid poſſent, exſequerentur; obſeruaſſe ſe Eclipſeos Initium Sole alto 33. grad. min. 8. hoc eſt hora matutina 10. min. 35. Finem verò alto 56. grad. min. 34 $\frac{1}{2}$ hoc eſt hora à Meridie 0. grad. 40. min. Ac non ampliorem viſum fuiſſe, quàm Digitorum 3. defectum.

An miſſum fuiſſe Româ ad Merſennum ſchedam, qua continetur geminam fuiſſe obſeruationem illeic peractâ, altero quidem Obſeruatorum attendente ad Horologium Sciotericum, quod eſt in Palatio Cardinalis Spadæ; altero verò ad ſimile aliud, quod eſt in Conuentu Gallorum Minimorum in monte Pincio; ac obſeruatum vtrobique fuiſſe Initium hora 11. min. 16 $\frac{1}{3}$ alto aliunde Sole 58. gr. 30. min. in verticali 53. Eclipſin autem perueniſſe ad ſeptimam partem Diametri Solis in parteis 24. diuiſæ, hoc eſt ad Digitos 3 $\frac{1}{2}$.

An denique fuiſſe perſcriptum Dantiſco à præclaro Heuelio obſeruaſſe ſe in ea vrbe, tum Sciroterico, tum ex altitudine Solis, contigiſſe Initium hora 11. min. 24. Finem hora 1. min. 55. ídque præter Phaſeis interiectas complureis; ex quibus aliunde obtinuerit fuiſſe defectum maximum Digitorum 7. cum dodrante.

Porrò & Eichſtadium ſimilibus vſum Stetinæ Pomeraniæ, obſeruaſſe Initium hora 11. min. 8. Finem hora 1. min. 24. præter Phaſeis itidem varias, ex quibus etiam obtinuerit maximum defectum Digitorum 7 $\frac{1}{2}$.

Et Linnemannum Regiomonti conſimilibus etiam vſum, obſeruaſſe primùm defectus ſeſquidigitum hora 11. min. 48. Digiti verò vltimi $\frac{1}{2}$ partem, ſuperſtitem hora 1. min. 55. ídque etiam præter varias Phaſeis, ex quibus obtinuerit maximum defectum Digitorum 8. Addenda hæc ſanè vt poſſent cum iis, quæ tu hac de re miſiſti ad me, compenſari.

Vt verò iam demùm de Eclipſi Lunæ, quæ nudius-quartùs contigit obſeruationem meam attexam; vix ſanè affulſerat ſpes interuidendi aliquid, aut tota die ſuperiore, qua nubes fuerant denſiſſimæ; aut noctis etiam magna parte, qua effuſiſſima eſt pluuia. Et verò, Deo benè propitio, cœpere nubes ſub mediam noctem tum rareſcere, tum variè interhiſcere; ac res ita ſe habuit, vt paullò ante horam 4. Cælum fuerit iam plerumque ſerenum, & ſerenitas fuerit conſtans ad vſque quintam cum ſemiſſe. Ab hora vſque ſeſquiſecunda conſcenderam alteram Turrium quæ ad ingreſſum *Templi B. Virginis*, cum iiſdem adiutoribus, quos circa Eclipſin Solis memoraui; apertas nempe curârat fores optimus Canonicus, Abbáſque Campinius, quo etiam fauente fuerant Organa à die ſuperiore in Turrim illata. Editum elegeram locum, vt, ſi fors ferret, attenderem, num tempore exortus

Solis

Solis heinc Sol, inde Luna deficiens ſupra Horizontem exſtarent;attamen fruſtratus ſpe ſum, quoniam apparuit quidem Sol;ſed Luna ob nubes minimè comparuit. Ne longum faciam ſeriem ecce, qua obſeruando progreſſus, &c. *Vt in Commentariis.* Breui poſt ſubortæ ab Occaſu nubes Lunam penitùs obtexerunt, neque interuidere ſunt paſſæ, niſi ſemel, idque tranſcurſim, præter hiatulum, cùm viſa eſt recuperaſſe ex luce primaria Digiti proximè dimidium alta adhuc margine ſuperiore 4. proximè gradibus; atque adeò horâ proximè 6. min. 55.

Atque ita quidem ſe obſeruatio habuit. Videris ipſe, qui fieri poſſit, vt duo momenta præcipua 9. propè minutis abſint ab iis, quæ præſcripſeris. Aueo certè ſcire, quid tibi hacce vice contigerit, vt experiri liceat, num ſaltem aliquis defectus coniiciendus ſit in Meridianorum differentiam præſumptam.

Iſthæc vix abſoluo; cùm ecce redduntur à Riantienſi literæ vnà cum Statuæ delineatione, de qua ſum initio loquutus. Itaque illam etiam adiungo, ac lætor fore exinde tibi voluptatem cumulatiorem. Si iuuet te quidpiam teſtari in illum gratitudinis facies profectò erga Virum, qui & te pridem ſuſpicit, & de te benè mereri ſtudet. Vale, Virorum Optime, ac eſto ſuperſtes in Neſtoreos annos. Pariſiis, III. Non. Febr. M. DC. XLVI.

Clariſſimo, Sapientiſſimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiſcanæ Republicæ Paleopoleos Scabino*,

PETRVS GASSENDVS S.

DOnec pluribus ſcribere ad te ſpero, Virorum Humaniſſime, committere interea nolui, vt iuuenis nobilis, ac per-eruditus *N.* hacce occaſione daret literas, quin participem te ſimul facerem meæ qualiſcunque circa Lunæ Eclipſin obſeruationis (nam de Eclipſi quidem Solis dicere aliud nihil poſſum, quàm contigiſſe nobis ipſius Initium die illa Auguſti 21. hora antemeridiana 10. cum minutis proximè 4. & à Borea quidem, cùm inclinatione à verticali in Occaſum in ipſo Solis limbo graduum 30. proximè, ac exſiſtente medio circiter defectu Digitorum 4 $\frac{1}{2}$ defeciſſe ex circumferentia grad. proximè 105. Cætera cum nubes, & caſus præripuit.) Ne verò moret, ecce totam obſeruationis ſeriem, prout ſtatim, ſeu ipſo die Ianuarij 31. cuius manè, ſeu tempore antelucano per-acta fuerat, in Commentarios eam retuli.

Phaſes Lunæ, &c. *Vt in Commentariis.* Iſthæc ſunt, quæ exſcribo raptim, tu inelegantiam paginæ excuſa, ſi quidquid eſt modò, pellegere poſſis. Breui, Deo volente, & plura, & meliùs. Reſaluto viros præclaros, potiſſimùm verò optimum Eichſtadium. Ipſe & Vale, & me amare perge. Pariſiis, III. Non. Feb. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐϖϱάττειν.

NÆ ego, cùm nuper perſcriberem natum Longa-villæ filium, feceram imprudens, non aduertens ſcilicet te orbitaris tuæ admonitum iri? Næ tu verò iam ſic reſcribis, quaſi exinde occaſionem leuandi dolorem orbitaris acceperis. Tu alius certè longè ab iis, qui ne vllum quidem veſtigium, & quaſi μνημόσυνον pignoris deperditi ferunt, ac rurſus ab iis, qui in vidua domo nulla, niſi triſtia ſigna ſuſtinent; è quorum numero nôſti fuiſſe Herodem illum Articum, in quem ob mortem filiæ, nihil niſi atratum ferentem, iocatus Sextus Philoſophus, *ecquid napos, domum inferſ*, inquit ad ancillam, *quos, quod albi ſint non ſit herus toleraturus.* Habes ea proinde, quæ ſponte mihi in mentem reuocârint, quod de Fabio Maximo à Catone Maiore dictum, dum *multa*, inquit, *in eo Viro preclara cognoui; ſed nihil eſt admirabilius, quàm quomodo ille mortem filij tulit.* Profectò ſi Poſteri nôrint qua animi moderatione hacce in re te geſſeris, erit quamobrem, tuam orbitatem cum ſimili gloria compenſatam putes; neque repures te minùs fœlicem, dum videris illum quem propter filium ſuperſtitem nemo laudaſſet; ex eo etiamnum commendari, quòd præreptum filium moderatiſſimè tulerit, & laudationem etiam ſcripſerit, *quam*, inquit idem, *cùm legimus, quem Philoſophorum non contemnimus?* Sed de his aliàs. Nunc vix eſt quicquam rerum nouarum, quod ad te ſcribam. Acceſſit ad Aulam Princeps Carinanius ab vno, aut altero die, ſicque poſt diem longiſſimum vxorem denique reuiſit. Monaſterio nihil habetur, niſi quòd Miniſtri Cæſarei deliberant adhuc circa propoſitas à noſtris ineundæ pacis conditiones. An Anglus oblatas à Parlamentariis exceptus ſit, an amandaturus, heinc abſurditas, heinc neceſſitas hærendi anſam meritò faciunt. Obſtitiſſe aiunt Vrangelo, Sueciſque in Palatinatum tendentibus niueis, ne pro votis progrederentur; ſed captam tamen interim ab ipſis arcem *Brucum* vocatam, quæ magni oppidò momenti habeatur. Dicitur Koniſmarkius cogere nouum exercitum, & Torſtenſonus miſiſſe Lipſia Oſnaburgum, ad impetrandum ſtipendia copiis Suecicis per Germaniam fuſis. Nupturam ferunt Sueciæ Reginam Conſobrino illi, qui diu ſub Torſtenſono militauit. Addúntque Reginam Poloniæ eſſe Hamburgum iam prætergreſſam. Vrgent impensè Haſſiaci Marpurgenſem obſidionem; & Colonienſes à Melandro moleſtiſſimè infeſtantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis v. Feb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ADdi nihil poteſt ad ea, quæ de Fortunæ inconſtantia, viciſsitúdiſque rerum improuiſis habes. O te interim humaniſſimum,

qui pro immensa bonitate tanto es afflictis solatio! Qui tanta per æquora vectos, tantisque periclis iactatos ea comitate excipis, vt illi non subiisse exsilium, sed commutasse lateis videantur? Qui Genti nostræ eam laudem quæris, vt nulla videri hospitantior possit; donec illi crudeleis terras, ac auarum id littus fugiunt, in quo, vt Palinurum, sic ipsos fata infanda excepissent,

Et gens crudelis madida cum veste grauatos
Prensantésque vncis manibus capita aspera montis
Ferro inuasisset.

Quod verò perscribis eos viros æquissimè, fortissiméque istam fortunæ iniquitatem, atque acerbitatem ferre, id tantò mihi fit minùs dubium, quantò sum mihi semper visus agnoscere in Cardinali (nam germanus quidem haud perinde notus) singularem adeò virtutem, vt facilè capiam vigere in ipso & constantiam mentis inuictam, & animi robur infractum. Heic sanè est, vbi Sapientia vireis suas explicans, quanti sit in vita momenti declarat, quæ & studiosorum sui fida comes, nunquam ipsos deserit, sed per Caucasos, Syrteisque sectatur, simúlque emergit atque enatat, & despondere nunquam sinens, illud identidem inclamat; *Nunc animis opus, ô Socij, nunc pectore firmo.* Sed quónam euado? Rerum nouarum nihil pene est, quod vt nóris, valde intersit. Nondum mouere Sueci castra, sed prope Egram semper consistunt. Cepere Hassiaci denique Marpurgum. Monasterij quæ tria sunt Imperialia collegia eò solùm vergunt, vt nostrorum postulata temperent, dum Cæsarei instant, vt deliberetur quidpiam-ne, & quatenus sit ex postulatis concedendum. Aiunt Hispanos eas Hollandis offerre pacis conditiones, vt permirum sit, nisi admittantur. Angli res peius semper habent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ADegere me denique Amici, vt Hugonem in ius vocarem, qui ipse in se dicere ius noluerat, ac arbitrio etiam bonorum, imò optimorum Virorum de quibus ante aliquot menseis quidpiam ad te scripsi, stare recusârat. Qua fide vir sit, vel ex eo nosces, quòd dicere adactus, Sacramento adhibito, quam mihi summam promiserit, se non meminisse, iurârit, dicam, an peierârit: itaque in eo iam sum, vt inchoata scripto probatione nixus impetrem licentiam adhibendi testeis omni exceptione maiores, quorum sit memoria tenacior. Id disceptandum hodierna luce apud Palatij Magistros Libellorum Supplicum fuerat; verùm ille tergiuersatus vadimonium desertum fecit. Perscribo hæc porrò, vt tibi insinuem quid me rerum hodie occupatum habuerit, fecerítque, vt vix supersit paucis versibus conscribendis tempus. Quanquam & vix est aliquid rerum nouarum, quod ad te scribam; nisi quòd Strada præfestinanter, inexspectatóque discessit in Hollandiam, vt nescio quid rei iuret Ordines, Principémque Auraicum Regio interuentu componat. Negotium de pace perinde, ac nuper. Consistunt semper Cæsarei, Suecique in Bohemia; aiunt tamen omnia ad prælium breui committendum esse comparata. Angli res semper afflictiores. Cepere recens Parlamentarij heinc Darmuthum, illeinc Cestriam; ac in eo iam sunt, vt Vorcestriam capiant. Id si fiat, vix ipsi duæ, tres-ve vrbes supererunt, ac ipsas inter Nouarkia, quæ eminùs etiam penè obsidetur. Scribit, rescribitque, ac nullas non offert Princeps infœlix conditiones; verùm surdis canit, & cum iis agit, qui sic in se summam rerum transtulerunt, vt illam aut exuere, aut cum eo partiri velle non videantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

PErgit Hugo tergiuersari, ac eiusmodi nectit moras, vt nescius in quam longam diem valeat negotium protrahere, doleam, quòd interim tantumdem meum versum te reditum moretur. Quàm vehementi enim me putas tui reuisendi ardore flagrare, vel ex eo, quòd ipse pro tua bonitate teneri te tanto mei desiderio testaris. Enitar profectò quantâ maximâ licebit diligentiâ ab hacce lite me expedire; ac vtinam mihi aliunde faciendi satis optimo Campinio facultas adfuisset; neque enim ex me, quantum reor, amici vnquam extorsissent, vt ob conceptam erga virum indignationem intenderem ipsam. Mensis est, ex quo ad te scripsi nihil habere Aulam recentius Barberinorum in Prouinciam appulsu; nunc recentius nihil, quod sciam, ipso Cardinalis Francisci accessu ad hanc Vrbem habet. Hesterna nempe die aduentauit, exceptúsque ad Carentonem fuit à Cardinalibus Lugdunensi, Mazarino, & Prælatorũ, Virorúmque Aulicorum insigni turba. Nõ rediit cum illo germanus Cardinalis Antonius; sed eum pertexisse in Prouinciam aiunt. Disseminatus rumor est de commisso in Bohemia prælio, quo profligati Cæsarei, Bauaríque à Suecis fuerint; verùm is ratus nondum habetur. Hassiaci capto Marpurgo, circumvicina quæque expugnant. Admisit Magdeburgum Suecicum præsidium. Excipienda Dantisci fuit Regina Poloniæ ante duodecim aut quindecim dies. Pacis negotium haud secus, quàm nuper. Angli res nihilo saniores. Post occupatam Cestriam, etiam Nouarkia cominùs obsessa. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

EIDEM.

VRgeri se præsentiens Hugo, assensit tandem vt lis arbitris dirimenda permitteretur. Perstiti ipse in designandis Coadiutore Parisino, & Sagiensi Episcopo; ille delegit Arelatensem, & Xantonensem Præsules, adfuturúsque est Tolosanus, à quo negotij series cuius ipse fuit pars magna, narretur. Cùm proximis diebus coituri sint, comparo me, vt pari mente faustum, infaustúmque exitum opperiar, nimirùm si fortè

cecidero

eecidero cauſâ, lucro non exiguo iam nunc deputo, quod mihi curarum immune reſtitueeut tem pus. Sin verò temperantibus, vt fere mos eſt, iura Arbitris (tametſi in eo ſemper ſum, vt totum, aut nihil, ſummo iure adi udicent) aliquid fiat reliqnum, tum ipſe mihi inſuſurrabo, id quod in ore eſt omnium, *multum eum lucrari, qui à lite diſcedit.* Rnmor eſt, ſed neſcio quàm verus, mandaſſe Hiſpanum Miniſtris Monaſterij degentibus, vt mero Reginæ arbittatni conditiones pacis committant. Id, ſi verum ſir, timeo Danaos. Quid enim, ſi ille contendat aut Reginam, Aulámque noſtram vocare in inuidiam. Si præoptare bellum pergat, reclamantibus populis, & Turca, quem ille prætexit, inſtante, aut texere eundo, ac redenndo motas; obſtaréque, ne miles noſter nimis properè ex hibernis prodeat? Mouere Sueci Bohemica caſtra; quorſum tamen nondum innotuit. Rediturus breui Tuillerius, deducturus eſt milites, qui iam in Dania nomen dedere. Ex Anglia ſcribunt Farfaxium, relicta parte exercitus obſidentis Eceeſtriam, occurriſſe Principi VValliæ deducenti ſuppetias, ac ipſum ita profligaſſe, vt ægrè ſoſpes cum quingentis equitibus euaſerit. Cùm ea vrbs proinde capienda mox ſit, & aliunde Nouarkia deditionem iam meditetur; vix ſunt aliæ præter Vorceſtria, & Oxonium ſuperfuturæ. Ac ipſe quidem Rex ſcriptitare, nihilque non offerre pergit; ſed conamine ſemper irrito. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMX, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VII. Eid. Mart. M. DC. XLVI.

E I D E M.

DEſtinat iterum ad te Capellanus noſter exemplum conditæ à ſe recens Odes, ratus te pro ea comitate, qua cætera ſoles, illud excepturum, ac venerationem ſummam, qua te colit, atque reueretur, non improbaturum. Nondum conuenere Prælati, quos Arbitros delegimus, ſed diem nihilominùs quo rem diſceptent, iam condixerunt. Experiit meus ille Arnulphus Draguinianenſis, quem dudum nôſti, commendari tibi ab optimo Campinio, rogatu meo, neſcio qnid rerum; Tu ſic factum intelliges, quaſi non potuerim id viro negare, cui præter ius affinitaris, etiam officia, meritáque non ſanè parua me obſtringunt. Quod ſupereſt enim, ſi quid fortè ſit, quod aut importunum videatur, aut ne accommodes aurem obſtet; ſcito id à me eſſe recantatum. Rerum nouarum nihil penè habeo; nam inter Suecos, Cæſateóſque nihil quod memoratu dignum videri poſſit, actum noui. Negotium de pace quantum agitur quidem in propatulo, ſe perinde habet; ſed aiunt tamen arcana qnædam colloquia intercedere, ex quibus ſit breui aliquid ſperandum. Rediere in Hollandiam duo ex Oratoribus Monaſterium deſtinatis, vt ipſimet Ordinibus conditiones ab Hiſpanis oblatas ediſſerant coram. Menſis eſt ex quo Regina Poloniæ excepta Dantiſci magnificè eſt; at Rex interim VVarſouiæ ægrotat: neque quovſque conualuerit, illa exceſſura Dantiſco putatur. Angli res ſemper afflictiores, & quod caſum eius deploras, humanitate tua eſt dignum. Quod Guiſius Eques retulit de apparatu Turcico, à nemine ambigitur; vtinam Deus omen auertat, & Chriſtiani nominis oſor incidat in laqueum, quem parat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Eid. Mart. M. DC. XLVI.

E I D E M.

PErſcripſi nuper Arbitros proximo die conuenturos; at cùm in locum conuenerint, non conuenere tamen in ſententiam. Nam abs me quidem deſignari id totum deberi, quod promiſſum fuerat, ſenſerunt, quatenus Hugoni emolumentorum ob depulſionem nihil deperiit; deſignari verò ab ipſo deberi nihil defenderunt ob redditum Chirographum ipſo tempore depulſionis. Et reclamabant quidem iura ſtatuentia poſſe id repeti, quod errore facti relaxatum foret; ſed illi nempe in eo hæſerunt, vt affectanti quidpiam remitti Hugoni gratificarentur, & meos ad aliquam ſpeciem temperamenti inducerent. Ac noluere quidem mei inconſulto me quidpiam de ſumma relaxare; ego verò, qui adeò inuitus, ac tantas poſt moras intenderam litem, dimidium potiùs amittere, quàm inſtaurare litem malui; ſicque aſſenſi vt perſolutis quatuor librarum millibus, finis ipſi imponeretur. Id cùm fuerit ſatis, vt me ære alieno liberarem, præſtabilius duxi reſidui iacturâ tranquillitatem redimere, quàm euadere ditior miſero bonarum horarum impendio. Quin-etiam id ſum conſequutus, vt liceat ad te regredi quam-primum cœptis Lectionibus in Regio Collegio impoſuero finem. Rerum nouarum quid memorem? nam & iam adhuc nihil ſunt moliti qui Sueci in Turingia ſunt, neque qui Cæſarei, Bauarique prope Noribergam verſantur. Apparari in Suecia ferunt ſuppetias oppidò inſigneis, quæ in Germaniam breui traiiciant. Dicitur Regina Poloniæ, tametſi Rex nondum conualuerit, diſceſſiſſe ad ipſum Dantiſco VVarſoniam. Obſtant ij, quorum intereſt, vt iura Imperij illibata remaneant; ne alia ad nos transferantur, quàm quæ ad treis Epiſcopatus, & Mediouicum, Pinarolámque attinent; nam ne alioquin ipſa Alſatia nobis cedat, ſummè repugnant. Memorant Anglum, vt aliquas ab Hibernis copias obtineat, indulgere ipſis quidquid denique Priuilegiorum expetunt, & ad Religionem maxime qnod ſpectat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, X. Kal. April. M. DC. XLVI.

E I D E M.

VIx iam demùm ſub veſperam in Muſæum redux, calamum arripio, vt proxima Feſta fauſta apprecer; nempe demere de ſolido die ne partem qnidem minimam propter officia pietatis licuit. Non erit proinde cur à me exſpectes rerum nouarum aliquid; quandoquidem nec cogitare, nec audire quicquam vacauit; & ſi quid mihi aliud agenti

aureis fortassis perculit, id paucis attingo ad nostrum Campinium, qui sit omnia tecum communicaturus. Cætera inter, quod insinuo de proposito inter Regem nostrum, Puellámque Hispaniæ Infantem coniugio, concedendóque in dotem Belgio, comprobat id ipsum, quod præclarè ais, fallacem Geutem, dum omnia offert, nihil donare, ac interim suspiciones iniicere, quibus exturbet Confœderatos. Profectò enim, ex quo Strada significauit tem Batauis; mirum quàm illi alienata à nobis mente euaserint; quámque cogitare seriò cœperint de componendis cum Hispano rebus. Quod de futuris Comitiis innuis, tuæ prouidentiæ est congruum, & maximè quidem, cùm non sit hærendum, quin abundè prospexeris, vt commoda ex iis speranda, sic timenda incommoda, quæ sæpe ex communicatis coëuntium Ordinum, factionúmque consiliis, sequuntur. Hæc dum scribo, nouus Cælator, quo peritiorem neminem similitudini exprimendæ noui, attulit ad me specimen eius Iconis, quam expressit ex prototypo Monsteriano; videtur id mihi non omninò malè, transmittóque ipsum, vt interim habeas, habiturus plura, vbi procuràro, vt exactis Festis plura excudantur. Vtinam res tibi non ingrata sit; cui facere gratam fuit maximè cordi. Vale, ô DECVS PRINCIPVM. Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, III. Kalend. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

QVa bonitate, quod te rogâram de Arnulpho exceperis, Neuræus mihi significauit. Perscripsit nempe te ineunctanter quidquid id esset, factum iussisse; ac misisse etiam Stipatorum vnum, qui & placitum tenunciaret, &, si quid opus præterea foret, tuo nomine exsequeretur. O meam licentiam erga te nimiam! ô tuam erga me nimiam indulgentiam! Cùm me inualetudo leuis per hosce dies habuerit, non vacauit quos Iconismos fueram pollicitus procurare. Ipsos proxima occasione, Numine fauente, accipies. Rerum nouarum id non postremum, quod VValliæ Princeps, cùm à Farfaxio versus Cornubiense adigeretur promontorium, subduxerit se, & in Aremoricam migrârit. Dicitur & Rex eius Parens migraturus fuisse in Hiberniam; sed tutum ne iter illi fuerit, quà terra, quà mari meritò hæretur. Veri aliunde in dubium video, futuri-ne Hollandi sint in suo nobiscum fœdere constantes; adeò prætexunt varia, libellis etiam editis, vt pacem cum Hispano ineuntes, iure nuncium remittere initæ nobiscum Societati videantur. Procedit interim vtcunque Monasteriense negotium, aiúntque Cæsareos in id consensisse vt Electoratus restituatur Palatino Principi, sed ea conditione, vt Octauus sit, & donec ipsi superior quoque Palatinatus restituatur, persoluantur Bauaro centies tricies centena millia. Germanici exercitus nihil adhuc mouisse narrantur. Memorant Regiuam Poloniæ peruenisse tandem VVarsouiam, ac futurum fuisse, vt circiter medium superioris mensis nuptiæ agerentur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis postrid. Non. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NOn fuit profectò sine fœnore illa Epistolij iactura, quando tu ipsam postmodum adeò solidè compensasti. Certè & ipse Capellanus se verbis tam bonis prægrauatum conqueritur; & ad me quod spectat, quæ tibi idonea reponere valeam, non suppetunt verba. Cùm non sit meus reditus tanti, vt tibi cordi esse mereatur, est mihi tamen conspectu tuo desideratissimo frui tanti, vt pauci qui supersunt menses euasuri sint annis prolixiores. Habebis heic quos Iconismos recepi nuper transmittendos. Censui autem ex iis texendum satis insignem fasciculum, vt vnde valeas, si libuerit, quam-plurimis gratificari. Noueris aliunde haud-dubiè Aurelianum Ducem cum Cardinale Mazarino concessisse diebus nuperis Liancurium, & Gassionem eòdem conuenisse è Flandria, ad deliberandum quid mox facto opus. Pergens Turennius interim ad exercitum in Germaniam, transiuit Nanceio, & Meris, scribítque Luillerius eius equitatum per Regionem illam in hibernis relictum ex lectissimis cohortibus nonaginta constare. Monasterij nihil aliud nobis offerri ab Hispanis aiunt, quàm Damuillerium, Bapalmam, Hedinum, & nescio quem præterea alium non minoris momenti locum. Nondum planè constat Valliæ Principem in Aremoricam transiisse; tametsi ex ea Insula, in quam se Farfaxij metu recepit, transiturus speretur. Non transiit quoque Rex in Hiberniam; sed continuit sese Oxonij, penè iam inermis, ac potissimùm à profligatis recens tribus hominum millibus, qui ad ipsum deducebantur, quibúsque excipiendis ipse frustrà cum alio filio Eboracensi Principe, ac Palatinis, Oxonio excessit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eidib. April. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NOn esto aliis, OPTIME PRINCEPS, at mihi certè, meisque es Cæsar; dum quod ab illo in Imperio, abs te in Prouincia præstatur. Tenetur sanè meus ille ad dicendum tibi Panegyricum; at nisi satis eloquio valeat, affatu tamen satis pollet, vt & pro accepto abs te beneficio sentiat se obstrictissimum, &, si quid aut tu illum iubeas, aut ipse tibi quomodocunque placiturum prouideat, sit tibi omni obsequio gratitudinem testaturus. Ego verò, ad me quod spectat, quidquid mei ergò in eum contulisti, sic volo receptum in me, vt abs me deberi solidum profitear; ac patiar ex me olim repetas, si quid in illo desideretur. De rebus nouis nihil est constantius, quàm quod tota Aula breui discessura in ipsa Flandriæ confinia sit; neque, vt speratur quidem, sine fructu. Monasterij nouæ semper difficultates suboriuntur; scribunt tamen

spem

ſpem eſſe magnam, vt pax anno ſaltem ruente ineatur. Hiemant adhuc Sueci; ſed ad Cæſarem interim ſcripſit Bauarus propriis ſe copiis indigere, vt illas opponat Turennio, cuius aiunt exercitum ex ſexdecim militum millibus conſtare. Perhibent verò conſtitutum aliunde Haſſiacum ex duodecim millibus;ſed accedente nempe Koniſmarkio, qui iam ad ipſos properat;vt pote prorſus compoſitis inter Saxones, Suecoſque negotiis. Ex Anglia ſcribunt Parlamentarios inuitaſſe Principem VValliæ, vt in ſuam ipſorum fidem ſeſe dedat; fore videlicet, vt omnia pro conditione experiatur; ac dicitur ſimul à Parente iuſſus, vt diſcedat potiùs maturè in Franciam. Ipſe interim Rex ad Parlamentarios velle ſe Londunum accedere ſcripſit, non iam ampliùs vt paciſcatur da pacis conditionibus, ſed vt eas, quas ipſi præſcripſerint, ſubeat. Reſponſum autem tulit, ſi priùs accedat, quàm oblatis ſubſcripſerit, coniectum iri totum ipſius comitatum in carcerem; ac prouiſum ſimul iri, ne quiſquam, qui ſit Parlamento ſuſpectus,ad eum admittatur. Non addo Reginam Poloniæ fuiſſe exceptam VVarſouiæ, & celebratas Nuptias [illegible] menſis ſuperioris. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XII. Kalend. Maij. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Ot, támque bona ſunt illa verba, quibus dignaris, OPTIME PRINCEPS, commendare curam valetudinis, vt ad immenſas, quas debeo gratias nihil aliud poſſim addere, quàm id, quod concipio pro tuæ conſtantia, perfectionéque ardentiſſimum votum. Ad meam certè quod attinet, vix eſt, quod illam magni habeam, niſi quia ſpes eſt, vt ſit ad præſtandum tibi obſequium comparata futura. Eſt ſemper Aula hinc diſceſſura ſub hebdomadis inſequentis finem. Rumor videtur ſatis conſtans de iam inita cum Cæſare pace; ſed is nempe eo argumento, quantum opinor, nititur, quod diſceſſurus Cæſar Presburgum ad Comitia Hungarica, mandauit Miniſtris Monaſterij degentibus, vt eas offerrent conditiones, quæ viderentur non poſſe nobis, Sueciſque eſſe non acceptæ. Quas illi proinde afferunt iam, eæ ſunt, vt Briſacum nobis, itémque Alſatia, ac Diœceſes totæ trium Epiſcopatuum cedant. Ipſis autem Suecis cedat Pomerania, illáque adeò altera maris Baltici expetita ora. Sunt interim adhuc Sueci in hibernis; vtcumque Bauarus dicatur ſuas ſeduxiſſe copias Turennij metu, vt nuper ſcribebam. Patitur Anglus penè extrema, quoniam & exciſus illi equitatus, qui Oxonij ſupererat; & perhibentur Parlamentarij ipſum eminus ſtatim obſeſſuri. Plura ſcribere iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Kalend. Maij. M. DC. XLVI.

Per-erudito, ac per-amico Viro, SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVod epiſtolium ad me Caleto, vela mox facturus dediſti, accepi. Nihil opus fuit excuſare, quod vale coram non dixeris; nam præclarus noſter Martellus ſat declarauit quàm improuiſa diſcedendi occaſio fuerit; & quàm requiſieris me tamen; vtcumque non adfuerim domi. Quod addis autem potuiſſe te ante diſceſſum extorquere ab eximio illo Hobbæo id exemplum libri de Ciue, cui ipſe manu propria marginaleis notas appoſuit, vt cum iſthuc, vbi te voueo incolumem, perueneris, edi iteratò procures; id ſummoperè delectauit. Videlicet tam pauca fuere excuſa libri Exemplaria, vt illa ſui ſitim potius fecerint, quàm expleuerint. Siquidem innumeros video, qui librum ardenter, ſed fruſtrà requirant, & liber certè eſt non vulgaris, dignuſque, qui omnium qui altiora ſapiunt, manibus teratur; neque, ſi illa ſepoſuero, quæ Religionem, in qua ſumus [illegible], attinent, Scriptorem agnoſco, qui hoc argumentum ſcrutetur quàm ille profundiùs. Vtinam verò cætera etiam, quæ ille verſauit, perinde extorſiſſes? quippe & ex ipſis in lucem prolatis ſumme beaſſes nationem totam Philoſophantium ſolidè; cùm ego quidem neminem nôrim, qui ſit inter philoſophandum magis à præiudiciis liber; quíque penitiùs quidquid rerum ediſſeruerit introſpiciat. Enim-verò tu Virum ſatis nôſti; fruſtráque foret, ſi quid præterea in commendationem eius adderem. Vale, & Amicos optimos ſaluta, imprimíſque Curcellium, Hereeboordum, Bornium, & alios. Pariſiis, IV. Kal. Maij. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

GRatum fuiſſe tibi, quem ad te tranſmiſi Iconum Faſciculum, argumentum eſt bonitatis tuæ. Quod verò meam ſingularem erga te obſeruantiam etiam amicitiæ nomine commendas, id affectus eſt erga me immenſi, iam enim ſæpius dicendum fuit, te in amore erga me teſtando non tenere modum. Cùm neque fas ſit admonere, vt tibi ipſi temperes; neque, ſi quicquam ſtudioſè velis, ire aduerſum liceat. Quod ſupereſt, Deum veneror, vt me faciat hac ſaltem tanta beneuolentia non indignum. De rebus nouis, prorogatus Aulæ diſceſſus iterùm eſt in hebdomadem inſequentem; fertúrque quin-etiam, alteram Aurelianus exſpectaturus. Nôris autem iam, vt opinor, Andeganum ac vnà Condæum, itémque Cancellarium in Ciuitate remanſuros. Conſtans ſemper rumor de pace cum Imperatore ineunda;

ineunda ; tametsi ille præscribens modum oblatis condirionibus, deposcit, vt Regiones illæ deficiente Borbonia Stirpe in statum tedeant pristinum, ac possideantur Regio iure, non vt Germaniæ Circuli, ob ius ad Diætas Imperialeis. Vrget porrò interea Imperatorem Bauarus, de pace alioquin acturus priuatim, ac Regem etiam postulaturus Tutorem filij honorarium, veritus scilicet, ne Cæsar vendicans sibi tutelæ ius, bona pupilli faciat sua, ac mobilia potissimum, in quibus esse dicitur auri, argentique vis ingens. Teuetur Rex Angliæ Oxonij conclusus, & cùm Eccestriâ iam deditâ Fairfaxius eò properet, vides quid illi supersit spei. Parlamentarij, dum seditionem in Ciuitate metuunt, edicunt velle se nihil aliud, quàm Monarchiam constabilire; ac illam quidem temperatiorem, sed & florentiorem simul reddere. VValliæ Princeps se in Iarsæam Aremoniæ Insulam recepit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Non. Maij. M. DC. XLVI.

EIDEM.

TAmetsi non prorsus pacatam Arelaten reliqueris, abunde est tamen quod non valdè commotam. Fieri videlicet non potest, quin in tanta illâ studiorum, animorúmque varietate non sit semper variarum partium, seu agitationis intestinæ quidpiam superstes: sed, vt mare nunquam est adeò tranquillum, quin aliqua semper agitatiuncula teneatur, & tranquillum tamen non desinit dici, donec insignes fluctus non sunt, quibus susque deque vertatur; ita nec ciuitatis status non quietus censendus est, donec factionum motus non sunt, qui sursum deorsum omnia conturbent. Ex quo fit profectò, vt tu nihilo sis minùs Neptunus habendus, quàm ille æquoreus, qui nunquam sic placat tumida æquora, quin aliqua semper subagitatione affecta relinquat. Quod mones de Classis discessu, facit vt & ego bene apprecer, & votum addam, ne ex accidenti Turcæ negotiis heinc consulatur. Discessere heinc denique Rex, Reginàque nudius-quartùs, & Cardinalis nudius-tertiùs, excipiendi à Condæo Cantillij, indéque post vnum, alterum-ve diem digressuri Compendium. Dicitur negotium de pace in dies promoueri. Aiunt siquidem & Imperatorem remissurum esse conditiones appositas, & Hispanum offerre adhuc heinc Russilionem, & Rosæ portum, inde Grauelingam, & Theonis-villam. Feruntur Sueci reliquisse hiberna, ac Vrangelum vnà cum Hassiacis pergere obsessum Vrbem ad Visurgim. Nondum mouisse tamen Cæsarei, Bauarique ideò dicuntur, quòd nosse priùs peruelint quid rerum meditetur, moliatúrque Turennius. Maiores adhuc Angli angustiæ; futuræ omninò breui maximæ, nisi insignis quispiam metus, aut seditionis in Ciuitate, aut defectionis in Scoria, Scotorúmque exercitu frangat animos Parlamentariorum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Eid. Maij. M. DC. XLVI.

EIDEM.

SVspecta habere, quæ circumferuntur de pace cum Cæsare, etiam prætermisso Hispano, ineunda, sagacitatis sanè est tuæ. Inaudiisti porrò deinceps Hispanum etiam obtulisse conditiones non prorsùs incongruas. Quid, si ex eius sententia fuit, quòd Cæsar fuerit se absque ipso pacem initurum, quasi minitatus? Videlicet cùm rerum suarum necessitate eò adigatur, vt ipse quoque in eam consentiat, id prouidisse maximè potest, vt quam gloriosam minimè licet, saltem non indecoram obtineat? An-non verò talem obtineat, si prætexere valeat maluisse se redimere pacem iniquissimis conditionibus, quàm non maturè saluum facere quidquid virium posset, quod vt tremendo illi nominis Christiani hosti opponeret; ac tum maximè, cùm aliunde ab illo consanguineo deseretetur, à quo iure nibil non opis exspectare debuerat. Vtcunque sit, rumor ille semper constat, & literæ Monasterienses, quas legere recenteis licuit, facere spem pacis non exiguam pergunt. Discessura Aula Compendio insequente hebdomade; ac statim à Festis exactis Ambianum versus perhibetur. Aiunt Suecos iam obsidere Hoxteram, & Imperialeis castra mouisse, peruenisséque prope Marpurgum. Noributgenses' literæ postulasse ferunt Turcam à Ragotzkio, vt commeatum liberum præbeat Tartaris ad se accessuris. Quas ex Anglia habemus, variæ sunt; cúmque consentiant omnes Regem habitu seruili exiisse Oxonio, sunt quæ perhibeant agnitum, captúmque à Parlamentariis; sunt quæ hac de re nihil prorsus habeant. Quid id sit rei, breui constabit. O caliginem interim, atque inconstantiam rerum humanarum! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XV. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NOn debuit sanè æuum nostrum suis carere prodigiis, tametsi ea sunt, quæ vt rectè ais, *Posteri vix sunt credituri.* Quippe nihil habent Antiquitatis monumenta admirabilius, quàm quod olim in temporum nostrorum Historia legetur. Succisam tam breui Austriacam potentiam, tot non Europæ dumtaxat, verùm etiam Orbi formidabilem. Regem Angliæ adeò florentem Regno spoliatum, eóque redactum, vt quò sese tutò recipiat, non habeat. Lusitanum dispendio tanto Monarchiæ Hispanicæ, tot iam annos nobile Regnum, quasi abs parente traditum, tueri. Galliam nostram Rege, & Cardinali exstinctis, ac Pupillo tot inter hosteis imminenteis superstite, non modò non fuisse prostratam, sed victricem quoque, & expugnatricem effectam. Tot insuper, tantáque alia his contigisse temporibus, vt visa fuissent non iniuriâ haberi posse in fabulis, si quis euentura nobis prædixisset. Quid vesper adhuc serus vehat, nemo facilè dixerit; sed coniicere tamen licet nondum esse factum euentis insignibus finem. Spes illa pacis, quæ fuerat feruida adeò, iam

elanguescit.

elangueſcit. Futurum fuit, vt hiſce diebus irrumperet Engulenius in Flandriam. Aurelianus hoc demum die diſceſſurus ex Vrbe fuit. Hollandi ſub medium menſis inſequentis grande aliquid aggreſſuri ſunt. Hoxtera ad Viſurgim à Suecis iam capta. Peruenit Anglus incolumis ad Scotorum exercitum. Scripſere hi ad Parlamentum, quid facto opus videretur. Reſcriptum, vt Regem in carcerem conijcerent. Quid actum deinceps, hactenus neſcitur. Literas habeo à tuo Roxolano, quibus enixè rogat me, vt diſcedendi veniam à tua impetrem bonitate. Ego officium hac in re meum ſuperuacaneum exiſtimo; quando ea eſt humanitas tua, vt ſi ipſemet à te poſtulet, tu ſis eum ipſo illicò, vt cum homine libero acturus. Mirum, quantum ille commendet quem experitur abs te affectum; & cùm aliunde non explicet quanam abeundi causâ moueatur; ipſe eam inquiſitam nolo. Quæſo ſolùm te, vt condones, ſi quicquam fortè egerit imprudens (vir alioquin minimè malus) quanquam neque id opus eſt, cùm tu tanta naturæ ſponte ad benignitatem propendeas. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Pariſiis, VIII. Kal. Iun. M.DC.XLVI.

Per-erudito Iuueni IOANNI VGEVINIO ROXOLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

SCribo, quod tuorum eſt votorum ad Illuſtriſſimum Principem, ſperóque futurum, vt tibi, qua eximia eſt bonitate, annuat. Quantum doleam animum tuum amaro hoc affici ſenſu, explicare ſanè non poſſum. Vertat Deus omnia in melius, conditionémque ſic fortunet, vt quam virtus tua meretur, tranquillitatem conſequaris. Ad me quod ſpectat, is ſemper ſum, cui nihil ſit gratius, quàm aliquo te pro modulo virium demereri obſequio. Talem me ſemper experiere. Vale. Pariſiis, VIII. Kal. Iun. M.DC.XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπραξίαν*.

QVod ad te nupera occaſione non reſcripſerim, inualetudo fecit. Nunc pauca reſcribo, quòd illa emendatior quidem, ſed perſeueret adhuc tamen. Vſurpo autem calamum dumtaxat, vt inſinuem die ab hinc quarto diſceſſurum ad te, quem abs me voluiſti Eleemoſynarium. Is alius eſt quidem ab eo, de quo ad Neuræum nuper ſcripſeram; ſed facta eſt haud-dubiè commutatio in melius; nullúſque hæreo, quin, Deo propitio, res cedat tibi oblectamento. Viri doteis deſcripſi mox literis ad Neuræum datis. Addo heic ſolùm me ſic habere, reperiri vix poſſe alium, qui magis deceat tuam tam illuſtrem, támque plenam pietatis Domum. Deum veneror, vt rem experiare, qualem ſpetandam facio, qualémque prior ipſe in ſpe, votóque, & affectu habeo. Nihil enim vnquam erit iucundius, quàm præſtare obſequium, quod poſſit tibi eſſe acceptum. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Pariſiis, VI. Eid. Iun. M.DC.XLVI.

EIDEM.

IN diſcedit ad te Deſnoſius hoc ipſo, quem præſcripſi die. Tu illum ſic excipies, vt qui ſeſe totum deuouerit tuo famulatui. Hiſce verſibus cum nihil aliud velim, ipſos nempe do illi ſolùm, vt tul adeundi occaſionem faciam. Precor Deum ter-Maximum, vt téque, & totam Familiam Illuſtriſſimam incolumem ſeruet. Vale itaque, DECVS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Pariſiis, prid. Eid. Iun. M.DC.XLVI.

EIDEM.

PErſeuerat inualetudo; tametſi videtur in dies, Deo propitio, decreſcere. Heinc, neque multa, neque de multis. Precor ſolùm Diuinum Numen, vt tuam illam luſtrationem oræ Maritimæ fortunet. Quidquid rerum nouarum eſt, & quod ſpectat potiſſimùm ad Aulæ regreſſum ex aliis accipies. Concludam heic ſolùm quam ſchedam nactus ſum de rebus externis. Diſceſſit ad te ante dies treis Deſnoſius Eleemoſynarius. Futurum confido, vt omninò placeat, defert Epiſtolium abs me, cuius occaſione conuenire te poſſit. Numeraui illi in viaticum centum libras Turonicas; quas hâc tranſiens heri *Prud-homme* ſe nomine tuo redditurum recepit. Tu Vale ſemper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Pariſiis, XVII. Kal. Iun. M.DC.XLVI.

EIDEM.

COnualeſco lentè; ſed, iuuante Deo conualeſco tamen. Scilicet tuſſis inueterata, partim febri fuit deminuta, partim leniri ſenſim pergit, pulmóque cui timueram, euadit in dies liberior. Victitabam parcè, vt nôſti; at nunc parciùs adhuc viuendum aſſumpſi; neque id planè abſque ſucceſſu. Nempe hac ratione non fouetur ampliùs, ſed ſenſim potiùs abſumitur ſuperfluus ille, qui vexauit humor. Quæſiui ipſe mihi hoc remedium; ſpéſque eſt fore, vt non pœniteat ipſum omnibus Medicorum, qui etiam ſunt mihi amiciſſimi præhabuiſſe conſiliis. Apprecor tibi ſemper valetudinem vt vegetam, ita conſtantem. Futurum ſpero, vt cùm ad te hoc Epiſtolium perueniet, acceſſerit iam quem Eleemoſynarium exſpectas. Stetit promiſſis *Prud-homme*, miſit ſcilicet nudius-quintùs libras illas Turonicas centum. Diſceſſit nudius-tertiùs ex Vrbe Conſobrina tua Longauillæ Vxor Colomeſium, conceſſura inde Monaſterium proximo die. Multus ſemper ſermo habetur

habetur de pace cum Cæsare inita, sed quid id sit rei Superi ipsi nôrunt. Coituræ mox dicuntur Turennianæ copiæ cum Hassiacis, Suecicisque in superiorem Hassiam; neque procul illeinc Cæsareæ, Bauaricæque adfuturæ. Inaudieris obsessum in Flandria à nostris Cortereacum; ac spem esse, vt, hostibus licet quam-proximè instantibus, paucos intra dies capiatur. Hollandi nihil adhuc mouerunt, quod quidem acceperimus. Detinetur semper à Scotis Nouocastri Rex Angliæ; ac, vt exarmari priùs iusserat in Scotorum gratiam Monrossium, ita iam mandauit Præfecto Oxonij vt Parlamentariis Ciuitatem dedat. Parlamentarij interim ipsi nouas agitant conditiones, quibus Rex debeat subscribere. An is sit finis ciuilis belli Regioni futurus, incertum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kal. Iul. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Non scripsi nuper, OPTIME PRINCEPS, quòd à superiore scriptione aliquantò peius habuissem. Nunc, Deo propitio, præclariùs valeo, ac sentio, agnoscóque me fieri in dies robotatiorem. Hoc scire te duntaxat volui, ne vt me haberem nescires, atque idcircò anxius pro tuo in me affectu hæreres. Nam Aulam quidem post triduum discessuram Fontem-Bellaquenm, expugnatum in Flandria Cortereacum, coëuntes Dordracum Hollandos, VValliæ Principem mox hûc aduenturum; Patentem eius æquè à Scotis, ac Parlamentariis ad subscribendum conditionibus, quas ipsi præscribunt vrgeri; & quidquid prætereà rerum nouarum est, abundè ex aliis accipiês. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô meum dulce Decus, Vale, Parisiis, prid. Non. Iul. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Summè delectat, OPTIME PRINCEPS, rediisse in Vrbem te prospera valetudine. Vtinam fruaris deinceps eadem constanter. Plurimum haud-dubiè tolerandum fuit in tua illa lustratione sollicitudinis, ac laboris; maximéque in maturanda illa Classis instauratione, quam fieri expedirè operæ-pretium fuit. Verùm tu, quæ negotia sunt Regia, publicáque adeò curas alacriter, vt dum iis incumbis, nihil molestiarum, quæ non possunt hac tempestate non maximæ esse, sentire videaris. Ad meam quod spectat valetudinem, ea lentè quidem, sed semper tamen recuperatur. Domo nondum exeo, nisi Sacri causâ; sed spes est tamen, vt possim breui etiam longiùs concedere. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Discessit Aula proximis diebus, vt præmonueram, Fontem-Bellaqueum. Accessit quidem ad Matrem suam, sed non ad Aulam VValliæ Princeps, Rex eius Parens constat semper quasi inter saxum, & sacrum, Oxonij deditio iam facta. Non discessit adhuc exercitus noster Cortereaco, cui interim communiendo insudat. Dicuntur Hollandi cepisse iam vnum, alterum-ve munimentum ad Scaldin prope Antvverpiam. In Germania nihil audio ab exercitibus patratum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Iul. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Non sum profectò tanti, vt quæ mea interdum est dubia valetudo, mouere te debeat. Quare & tantò obstrictior sum, quantò sum tuæ huius tantæ sollicitudinis immerentior. Potes porrò iam esse de meo statu, Deo benè propitio, propemodùm securus. Quippe iam ferè ex integro recuperatæ mihi vires; nisi quod vox nondum planè libera; rametsi & ipsa fit sensim vt clarior, ita continuatior. Lætor admodum non frustratum me spe illa, quam conceperam de Eleemosynario tibi placituro. Profectò verò quæ bona verba habere de illo dignaris, eiusmodi sunt, vt vel ipsa sola esse satis valeant illi extimulando ad omnem virtutem. Delectat etiam, quæ de optimo Roxolano commemoras, exopróque summoperè quam ille tibi operam iam præstat fieri non iniucundam. Futurum erat, vt VValliæ Princeps hesterna aut hodierna luce San-Germano digressus, & per hanc Vrbem transiens, Aulam conneniret ad Fontem-Bellaqueum. In Anglia Vorcestria de deditione agit. Princeps Rupertus, quòd propiùs Londinum, quam conditum fuisset, venitauerit, iussus dicitur ante dies decem transiicere mare. Legatus Scotorum non alia de re cum Angliæ Parlamento egit, quàm vt conditiones visæ Scotis iustæ ad Regem quam-primùm mittantur. Non fuit comprobatum, quod nuper ad te de Hollandis perscripseram. Quin-etiam subinde per aliquot dies percrebuit rumor de pactis clam cum Hispano induciis, iisque in annos vndetriginta. Nunc, an seriò agant, an-non, quod plurimi interpretantur, definire meum non est; admitto solùm quod perhibent exscendisse illos, ac esse in Flandria, non longiùs à nostris, quàm Belgicis milliaribus septem. Nec-dum etiam iam mouent aliquid Germanici exercitus. Dicitur duntaxat Turennius versari cis Rhenum, ac videri velle obsidione cingere Artembachium. Tu ô, PRINCIPVM OPTIME ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Sextil. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Quem non mouerent literæ teneritudine tanta edulcatæ? Vtinam exhibere me hocce tuo affectu non indignum possim? Inandij quàm constans fuerit ille rumor de mea morte disseminatus; quando meum quoque Beneficiolum fuit Auenione Impetratum. Sed ecce me tamen, Numine fauente, & superstitem, & qui possim mox ad omne obsequium esse comparatus. Pauca iam scribam, tum quia iubes, tum quia, si velim, non licet per tempus. Videlicet coactus fui tam multa Diniã scribere, maximéque propter indignum Primi Consulis facinus, vt reliquum sit temporis penè nihil. Subiiciam proinde solùm vno verbo,

verbo, vigere heic semper quam-maximos æstus: discessisse ab exercitu nostro in Hollandicum sex hominum millia sub Marescallo Grandimontio. Obsideri Antverpiam sed rumore dubio; eò sese Picolomineum cum octo militum millibus recepisse. Longovitzium à Fertæo-Seneterrio expugnatum, ac obsideri iam Montem-medium. Turennium non quam nuper scripsi, sed aliam Coloniæ propiorem Vrbem cingere. Traiecto illeic Rheno conuolatum ad Suecos, & Hassiacos, qui irruentes in sua castra Cæsareos, & Bauaros cum insigni eorum clade repulerunt. Esse in eo Anglum, vt vel iis subscribat Scotorum conditionibus, quibus Rex pene esse desinat; vel Ecclesiasticis censuris Regionis illius subiaceat. Palatinos Robertum, & Mauritium Caletum appulsos, discessisse illum quidem hùc, istum in Flandriam ad exercitum nostrum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Sextil. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Nihil semper dulcius tuis literis; nihil tuæ beneuolentiæ significatione humanius. Debet mihi sanè mea valetudo vel ob hoc ipsum esse curæ, vt & rem gratam tibi faciam, & subsit, quod pro te profundam. Ea mihi, Numine propitio, euadit semper corroboratior. Tametsi me adhuc ob æstus perseuerанteis domi contineo, hi vbi deferbuerint, assuescam paulatim me credere Cælo, eóque comparare, vt tandem optatum ad te reditum instituam. Res inter nouas, primas tenet Dunkerkana obsidio; eò scilicet conuolâtuor nostri, cùm persuasi hostes cinctum iri Antverpiam, ac potissimum ob traosmissa illa è nostro exercitu millia hominum sex, totas penè vireis illùc diuerterunt. Et oppugnamus quidem adhuc Bergam Vinociam, quæ est Dunkerkæ veluti propugnaculum; sed Gassio tamen interim munimenta ad mare vsque ab Hispanis nuper molimine magno exstructa occupauit. Traiecit Rhenum Turennius, & Hassiacis, Suecisque iam adest: Cæsarei autem, ac Bauari castra mouisse, & repetere interiorem Franconiam dicuntur. Missæ tandem ad Anglum sunt conditiones à Parlamento, Legatis iussis, breui redire, neque apud Regem dies ampliùs decem commorari. Dimissam à nostris Orbitellæ obsidionem inaudiisse tu prior debes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Parisiis, III. Non. Sextil. M. DC. XLVI.

Audio cursorem aduentasse, qui agere Bergam de deditione renuntiârit. Gratias quàm possum maximas habeo pro fauore, quo prosequi Draguinianensem Consulem in mei gratiam creatum pergis.

Per-quàm Erudito, & sincero Amico, HENRICO BORNIO, PETRVS GASSENDVS S.

Æquom me censebis, Suauissime BORNI, qui nihil hactenus ad tot literas humanissimas dederim responsi? Tibi certè mens

Gassendi Epistola.

est candidior, quàm, vt eam ob causam, de meo in te affectu hæreas. Mihi longam prætexere excusationem nihil est opus. Vno verbo, inualetudo, quæ me per menseis complureis habuit, huic me officio imparem fecit. Quin-etiam cùm oondum ab ipsa penitus liber euaserim, erit cur boni consulas, si labori parcês, pauca iam rescribam. Cogito verò verbulum quoque ad illustrissimum Reuensbergium dare; tu, cui solidam debeo, maximíque duco, Viri amicitiam, fac vt quidquid deerit suppleas. Gratissimum erit quod sperandum facis præclaræ Physicæ exemplum, quando vel ex paucis, quibusdam, quas videre mihi licuit Thesibus, veluti ex vngue leonem coniicio, augurórque ipsum maiora pareore generosæ indolis specimina exhibiturum. De editione Responsionis meas ad Instantias, nihil adhuc inaudio. Tu Vale semper quam-optimè, & cum præclaro Heereboordo, nostrum etiam Sorberium, cuius coniugio omnia fausta apprecor, plurimùm saluta. Parisiis, V. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

Clarissimo, Doctissimóque Viro IACOBO REVENSBERGIO, *in Vltraiectina Alma Academia Professori Matheseos Celeberrimo,* PETRVS GASSENDVS S.

Qvod exacto iam tertio mense, & paucis ad literas tuas comitatis plenas respondeam, excusatum faciet, quæ inualetudo tenuit me, atque etiam-num, licet facta iam emendatior, tenet. Id honoris non promerebar, quo me beare dignatus es, amicitiam offerens tuam, & cùm ipse ego eam prior ambire meritò debuerim, tantò tibi deuinctior sum, quantò tu vltrò præoccupasti. Heinc te præeunte consequor quidem, sed volentissimus tamen; & cùm spondeam fore, vt nunquam per me stet, quin omni officio amicitiam colam; securum te iubeo, nihil omninò esse, quod tibi de me, quantum quidem vires suppetent, polliceri non possis. Quæ Solis Eclipsis superiore anno, & die XXI. mensis Augusti contigit, cœpit in hac Vrbe hora matutina 10. ac minuto proximè quinto. Altitudo scilicet Solis proximè antè fuerat graduum præcisè 46. Fuit autem initium defectua supernè seu ad Boream in distantia à verticali graduum quam-proximè 30. Cætera nubes inuidere. Quæ Eclipsis verò Lunæ contigit die vltima nuperi Ianuarij, cœpit nobis Polluce ad Occasum alto gradibus 23. min. 10. atque idcircò hora matutina 4. cum min. $15\frac{1}{2}$. Captaui Phaseis subinde varias, quousque Totalis obscuratio contigit alto Regulo grad. 16. min. 50. hoc est hora 5. min. $11\frac{1}{2}$ cùm & statim Pollux altus adhuc fuerit gr. 14. m. 25. & Castor subinde gr. 15. m. 30. hoc est hora 5. min. 13. Soccessere breui pòst nobes, quæ reliquo toto tempore Lunã obtexeruot, quousque occubuit; nisi quod non-nihil interluxit, cùm videretur iam circiter semi-digitus

lucis restitutus, essétque eius altitudo secundum superiorem limbum 4. proximè grad. atque ideircò hora 6. cum 55. proximè minutis. An Luna prorsùs euanida, inuisa-ve futura fuisset, sub ipsum Medium obscurationis, tametsi nubes nihil obstitissent, pronunciare non valeo. Ad Eclipsin illam anni 1642. quod spectat, euanuit mihi quidem Luna, cui iam euadit visus hebetior; sed qui adstabant oculatiores, discernere se illam autumabant. Plura aliàs, Clarissime Vir; tu perge rogatus, quod vltrò cœpisti, hoc est me amare ne desine, ac bene Vale. Parisiis, v. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

MEa valetudo, de qua esse pro tua bonitate sollicitus pergis, in eo statu est, vt sperem me posse, Deo bene iuuante, Sacrum facere proximo Assumptionis die. Vtinam Deus ter-Optimus, quæ vota pro tua, totiúsque Familiæ incolumitate concipere pergant, exaudiat! De rebus nouis, Berga quidem expugnata à nostris est; at quia Hispani interim intrusere Dunkerkam hominum millia circiter sex, ideò nostri ab ea cingenda cominùs deterriti sunt; ac deficiente præsertim Classe, quæ mari subsidium prohibeat. Obsident tamen Mardikum à quarto vsque mensis die; vtcunque Hispani eò properè iniecerunt duo militum millia. Castrametati citra Scaldin, ac non longè Antverpia. Hollandi illeic hærent, nec quicquam mouent. An Turennius iam cum Hassiacis, Suecísque contulerit vireis, compertum penitùs non est; neque inaudimus noui aliquid ab ipso vsque Cæsareorum, Bauarorúmque recessu patratum. Excepit Longavilla Vxorem Monasterij. Quod verò de pace negotium illeic disceptatur, in eo esse dicitur, vt cùm Imperator consentiat, res Germanicas in eum statum quo erant anno sæculi XXIV. restitui, postuletur adhuc restitutio in eum, quo erant anno XVIII. Ex Anglia nihil habeo, nisi quod inter cæteras conditiones ad Regem missas, non postremæ sunt, quibus & Religio Catholica (infandum!) planè aboleatur, & militiæ ius penes Parlamentum in XX. annos solidum remaneat. Si quid in Aula transigitur, id ex aliis cognosces meliùs. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NIhil est, PRINCIPVM OPTIME, quod tibi potiùs renunciem, quàm Deo propitio, non esse lethale inflictum luce hesterna vulnus generosissimo illi tuo Consobrino, Duci Enguenio, dum via secta incedenti, granatum primum dissiliens, feriit humerum, & capitis partem perflauit, potiusquam perussit; adeò vt, tametsi sanandus ante viginti dies non sit, sanandus tamen planè censeatur. Ita scilicet me mox edocuere acceptæ è castris Mardikensibus literæ; vtcunque rumor ante horam sinisterior fuerit respersus. Adderem nihil posse cogitari gloriosius, quàm quod est ab illo nudiusquintùs patratum; cùm tot circa ipsum perempti, aut vulnerati Proceres; nisi rem pleniùs ex vberiore facti narratione perspecturus fores. Addo id solùm, quod ex iisdem intellexi literis, necesse videlicet fore, vt si Hollandi ludere nos pergant, neque Classem mittant, quæ communicare Mardikenseis cum Dunkerkanis prohibeat, obsidio à nostris soluatur. Id, si demum fiet, tuus ille intereà, & conualescet, & sese illis non exponet periculis, quæ supersunt haud-dubiè vt creberrima, ita maxima; sicque Deo vertente in melius, eueniet, vt hocce casu tanquam leuiore, grauiorem alium redemerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVI. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

COncessisse Brinoniam te declinando æstui sum valdè lætatus. Quantos profectò Aquis-Sextiis viguisse feruores consentaneum est; vbi ego quidem non commemini sensisse me vllum eo, de quo non-nemo heic conquestus est, intensiorem. Vtinam verò per negotia licuisset tibi maturiùs; sed præstat tamen reliquias, quàm nihil, Æstatis amœnitate hac temperare. O Fœlicem aliunde te, qui sic habes Mundi histrioniam perspectam! Siquidem tametsi pro tua indole nihil tibi sit candore antiquius, & graue sit non posse omnia nec cum omnibus aperto pectore agere; id nihilominùs agere, quod agas, in rectum collineando finem, & quod conditio temporum, publicáque vtilitas ita exigat; hoc ad Sapientiam pertinet, cuius semper est possessio iucunda. Secùs sanè illis euenit, qui ambitione, aliisque occæcari passionibus, neque æqui seruantes sunt, neque veri amantes, dum, quod sua intersit, dumtaxat attendunt. Rerum nouarum vix quidquam habeo. Nam discessisse tandem isthùc rei tormentariæ Præfectum, ipse abundè pernoueris, & rediturum hodie ex Aula VValliæ Principem, sua cum Parente, id minoris refert. De Rege eius Patre hoc solùm accepi, quod conditionibus oblatis subscribere noluerit, tum quia parum æquis, tum quia nihil secum de iis fuerit actum. Quò res porrò sit euasura, magnæ exspectationis est, ipso spoliato, inermíque, &, si fas dicere, captiuo. Significauit Aurelianus fore, vt ante exactum mensem Mardiko denique potiatur, capto iam ab Hollandis, eò demum appulsis, propugnaculo ligneo, & obstructo à nostris canali, quo Dunkerkam inter, Mardikúmque erat commercium. Dicuntur intereà Hispani recepisse

Meheuemium,

Mehenemium, ac vniuersum præsidium internecioni dedidisse. Illa Eoguenij tui adustio curationis quidem lentioris, sed periculo tamen semper vacat. Isthæc dum scribo, accedit ecce, qui mihi rennuntiet aduenrasse mox ab Aureliano Cursorem, à quo perhibeatur illum rediturum, húcque accessurum vnà cum Enguenio die penultima huius mensis. Scilicet spem indubiam esse captum iri Mardikum die abhinc ad summum quarto. Ad summum, inquam; nam etiam hodie subuertendum fuit cuniculis pyriis præcipuum propugnaculum; ac statim ingressus tentandus. Adiicit ille naueis Hollandorum appulisse non ampliùs sex. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Primè profectò res habet, quòd Classis nostra est in procinctu. Quippe, nisi aliud, id salrem præstabit, ne Hispanica quidpiam aggredi aduersus oram Prouinciæ ausit. Nisi aliud, inquam; nam & spes heic est, vt vsus ea Melleræus insigne aliquid moliatur. An verò successus patirer sperandus videtur vel ex eo, quod scribis totam Prouinciam milite scatere? coniiciendum certè hosce milites exercitui Maritimo instruendo esse comparatos. Deus Optimus bene omnia fortunet. Accessit ad Vrbem, vt præscripseram, hesterna luce Aurelianus; verùm remansit tamen, qui imperet exercitui Enguenius: videlicet intra quatriduum meliùs omninò habiturus. Captum Mardikum eo ipso, quo ad te nuper scribebam, die, superstitibus adbuc licet tribus militum millibus, qui & se victoris permisere arbitrio, &c. vt manu-capti sunt in Galliam adducti. Nemo heic non putat Enguenium eò incubiturum, vt Mehenemium reciperet, quod alioquin vix liceat Cortereacum facere tutum. In Germania dicunt Turennium, & Suecicarum copiarum partem anteuertisse Cæsareorum, Bauarorúmque exercitum, ac necesse fore, vt ille aut prælio, aut fame (aliunde iam valde afflictarus) pereat, sicque euenturum, vt nostri, Suecique hiemare securè in Bauaria possint. Ex Anglia nihil habeo noui à Legatorum reditu. Parlamentarij siquidem deliberant adhuc quid sit facto opus; quando Rex subscribere oblatis conditionibus recusauit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

ID timendum sanè, quod tuo Enguenio times; quandoquidem ille dum omneis animi verè generosi implet numeros, id-ipsum non timet. Vtinam eum seruet incolumem Deus, qui ornamento tanto est & Regno florentissimo, & gloriosissimæ Familiæ. Cùm pati iam currus vectationem possit, dicitur non cœpisse modò deducere exercitum, sed cingere etiam Basseam obsidione. Hoc tamen nondum, quod sciam, constat, vti neque constat de Grandimontij reditu cum sex hominum millibus quos obsidendæ Antuerpiæ prætextu Hollandi nobis subduxerunt. Aiunt Cæsareos, Bauarósque defectu commeatus, viæque tutioris sic deflectere, vt etiam Rhenum traiecturi sint; ac fieri vix posse, quin planè eant pessum. Addunt Turennium, Fœderatósque intereà cepisse varia oppida, munimentáque non contemnend.; ac esse in procinctu, vt Haliprunum obsideant. Negotium de pace penè intermissum, instaurari iam dicitur. Faxit Deus ter-Optimus, vt proxima hyems, cæterà sterilis, fœtum tantis votis expetitum parturiat. Degit Angliæ Rex semper Novocastri, ac paruit tandem iussis Monrossius, armis positis, ac itinere mari destinato. Parlamentarij esse nuper in eo dicebantur, vt deliberarent, an paterentur accedere non-nihil propiùs Regem Londinum. Heic noui nihil, quod nôrim quidem, nisi quod die superiore accessit Legatus à Regina Sueciæ, quódque Aurelianus est Fonte-Bellaqueo Blosium discessurus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meu[m] dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

QVod dignaris perscribere de exercitus nostri apparatu, bene ominari de successu iubet. Id vix persuaderi bene multis potuit, vt quidpiam denuò aggrederemur, aut, vt res, & tempora sunt, exsequeremur fœliciter; sed spes iam tamen est plurima in ipso Imperatore sita; ac in iis copiis, quibus illum iri instructum insinuas. Heic, si quid rerum nouarum est, paginam vtramque tuus Enguenius facit. Ille de Basseæ obsidione spargi rumorem curauerat, cúmque tendere illùc crederetur, VVernam diuertit, occupauítque, hoc est præclusit aditum, qui solus Dunkerkam supererat hostibus liber. Dicitur subinde aggressus Vrbem comiouis cingere, Hollandorum classe interim appellente, aduehenréque Grandimontium eum abducta militum manu. Videtur fama satis constans de Haliprunì obsidione à nostris, Suecísque susceptà: sed interim tamen regressos Hassiacos cladem nescio quam perpessos est rumor. Nihil adhuc est, quod audierim quidem, à Parlamentariis in Anglia decretum. Aiunt tamen illos per-molestè tulisse effectum Regis indulgentià, vt iam Hibernia penè tota Anglicanum excusserit iugum. Discessit ad Aulam Sueeorum Legatus, ac Aurelianus, qui hûc redierat, eò reuersus est post aliquot dies Blosium concessurus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis postrid. Eid. Septemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

HAud hæreo quidem, quin bene multi iteratam expeditionem auersati illud obtendant,

——Quia nos vestigia terrent;

Plurima te aduersum spectantia pauca retrorsum.

At non hæreo quoque, quin multis præstantia Ducis animos addat; ratis putã, quid vel Caprarum ducente Leone exercitus possit. Fortunet Deus omnia; ac vtinam tandem tua illa vota de conuertendis in communem hostem Christianorum armis compleantur. O, quid non possent vel ipsi Galli, collatis in vnum totis viribus, & accedente ad animos ea, quã iam vigent, bellandi peritia!

O quantum posset Terra, Pelagique parari! Constans satis huc-vsque fama de obsessa ab Enguenio Dunkerka: sed vtcunque tamen circum-vallatione cingere Vrbem cœperit sectis ire viis aggressurus non est, quò vsque videar, quid referat quem nuncium petiturum misit, & quidpiam ouminorum animandis militibus, & Prætorianas aliquot tam Gallicas quàm Heluetias cohortes. Non rediere à Grandimontio nisi soli pedites; verùm aduenere intereà quatuor Polonorum millia meritura. Minimè visum Turennio est immorari ad Haliprunum, sed illius vice obsedit, cepitque Schorendorfium, quo fretus tutò valeat in Virtembergensi Ducatu hiemare. Qui hostes fuerant versus Rhenum digressuri crediti, Danubium versus diuerterunt, ac Ratisbonam iam properant, vt Bukenium sibi adiungant. Verumtamen accurrunt simul Turennius, & Vrangelus, vt præoccupent, & ad prælium cogant. In Anglia res adhuc eadem confusione; atque hæc quidem publica. Ipse differo in dies discessum, præstolando quónam euasura sint, quæ mihi primus Consulum Diniensium nomine *Inramius* fraude insigni negotia fecit. Interim verò, quia transeunte nuper manu militum Diniã non potuere eius Collegæ literarum tuarum reuerentiores obstare, quo minus eorum aliquot saltem, & vni meorum Affinium, & redemptori meorum qualiumcunque redituum destinauerit, diuertendos. Ideò veritus ne si deinceps, quod absit, incidat similis occasio, ille testari odium pergat, scribo ad meum Tornatorem, vt elenchum eorum, quos velim exemptos, ad tuum à Secretis mittat, quò tuo iussu Diplomata Illis necessaria conficiat. Tu, qui iam vltro, ac pro tua illa incomparabili bonitate ire obuiam voluetas, annues haud-dubiè licet non vtar vberiore comprecatione. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XI. Kal. Octob. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Qvàm sum recreatus, Deum Immortalem! literas suauissimas legens, quas dare ad me Belgenserij dignatus; refricuisti mihi memoriam cari illius Capitis, cuius, nisi cum voluptate desiderio mista recordari nó licet! Vtinam verò illi per fata esse licuisset superstiti, vt posset te hospitem tantum hortis illis, quos suâ curâ nobilitârat excipere! Vtinam, & tibi licuisset ab ipso, quo erat genio, excipi!

O qui complexus & gaudia quanta fuissent! Verùm desiderio, & pudor & modus adhibendus est, ac leniendum patientiâ, quod durum cùm sit corrigere est nefas. Audio te deinceps reperiisse Vrbem, ac voueo, vt te in illam sanus, incolumísque receperis. Quod de discessu Classis perscribis, exspectationis magnæ est; vtcunque ea fortassis aliò, quàm quò rumor ipsam dirigit, contendat. Occœpit Enguenius sectis ire viis, ac sese sub Eidus mensis proximi Dunkerka potiturum sperat. Censeri possunt Duces Hispani, vt inter saxum, sacrúmque stare; nam ecce interim Hollandi cingunt, oppugnántque Lierium, arcem, vt munitissimam, ita momenti maximi Mechliniam, & Antverpiam inter; illi autem non possunt aut vireis partiri, quin reddant prorsus inefficaceis; aut in alteros incerto euentu sic conuertere, quin alteri locum expugnent, qui Prouinciæ iacturam trahat. Sollicitat Hispanus Anglos; sed illis est satis negotiorum domi; nec dicuntur hactenus aliud, quàm pulueris pyrij quidpiam impertiri. Cepere nostri in Germania Donanerdam supra Danubiom; irrumpentésque in Bauariam, consternationem pariunt ingentem. Ferunt Augustam Vindelicorum de deditione agere; & Bauarum ipsum relictis, vt potuit, minutis Monaco, atque Æniponto, Ratisbonam discessisse. Literæ postremùm Monasterio acceptæ perhibebant pacem cum Cæsare propè conclusam, iam verò timendum non est, vt ille vel à Bauaro instigatus, referat pedem. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kalend. Octob. M. DC. XLVI.

Admodum Reuerendo, Clarißimóque Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longe-optimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

Qvas duodecimo, quartóque Kalendas dedisti ad me literas interuentu nobilissimi Equitis à Scala accepi. Cùm non vacet iam pluribus ad vtrasque respondere; pauculos saltem versus transido, vt & acceptas significem, & me propitio Numine non viuere modò, sed etiam valere renuntiem. Saltem plurimùm iam conualui; & spes est, vt breui quidquid reliquiarum morbi superest, planè, prorsúmque euanescat. Vtinam verò idem fatum contigisset morbo optimi illius, carissimíque Erycij Puteani,

——Cui pudor & Iustitia soror
Incorrupta fides, nudáque Veritas
Quando vllum inuenient parem!

Literas certè legenti tuas, & cogitanti Arcem illam, in quam videbat mihi aliàs vt in Parnassum ascendere, ac, illo præeunte, Musarum choro interesse, subiit illicò exclamare, *excessere omnes! verùm desiderio sit pudor, ac modus*. Vnus iam, alterve est annus ex quo Bullialdus discessit Venetias, mensísque

que eſt, ex quo perſcripſit petiturum mox Romam ſe, neque diu fore, quin ſolutura Conſtantinopolin ex ora Hetruriæ naui Anglica, eòdem, occaſione accepta contendat. Si illi propitium, quod voueo, Salum, Solum, Cælúmque fuerit, obſeruabit illîc haud-dubiè quam commemoras Ianuarij Eclipſin. Salutem illi abs te nunciabo; & ſi quid à ſe obſeruatum ex ea Eclipſi tranſmiſerit, id quid ſit, te diu latere non patiar. De illa, quæ ante annos quatuor, nihil eſt quod addam ad meas nuperas; niſi quòd tibi integrum eſt, vt quo ſumus vſi Organum cauſeris. Quadrans fuit eiuſdem Bullialdi, cuius fides penes eum eſt, neque enim ipſe illum exploraui. Reſalutant te Viri optimi Merſennus, & Petauius; ad Furnerium quod attinet, ille iam-pridem ab vrbe abeſt. Tu &, Vale diutiſſimè, & Vale ſemper quam-optimè, & me, quod facis, æternùm ama. Pariſiis, III. Non. Octob. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

QVod inaudiiſti, OPTIMA PRINCEPS, de inſtituta aduerſum me lite à Dinienſibus, dum factæ à ſe vſurpationis iurium mei Beneficioli conſtabiliundæ ſatagunt, comperitur nimis-quàm verum. Quod potiſſimum diſplicet, ipſa eſt meo illo optato reditui ad te remora iniecta. Dabo operam tamen, vt ea perrumpatur quàm fieri citò poterit; fiet autem, opinor, ſi Conſulis primi iniquitatem repreſſero, qui Ciuitatem non commouit, niſi vt patrocinium ſibi publicum quæreret, poſtquàm quæſitum à ſe fundum à meo, mei-ve Beneficij dominio malignè ſubduxit. Eſt certè, cur illi præſertim ſuccenſeam; nam & ſecundus Conſulum, & alij quidam Primorum Vrbis qui è factione eius non ſunt, conantur, quantum quidem poſſunt, (vaferrimus nimirum eſt) eius artibus obuiam ire. Verùm, quid te tricis, apiniſque moror! Ecce de aliis rebus vt dicam, acceſſit ante dies quatuor Thaddæus Barberinus cum vxore ad Aulam; idque poſt acceptum iam nuncium de reſtituta in integrum, motu proprio, Pontificis familia tota Barberinorum. Dicitur Aula eſſe Vrbem ſub initium hebdomadis inſequentis repetitura. Percrebuerat rumor ante paucos dies de iam occupata ab Enguenio Dunkerka: ſed is fuit dumtaxat prænuncius illius qui breui verior, Deo propitio, ſuccedet. Conſimilis reſperſus fuerat de iam occupato ab Hollandis Lierio; & deinceps tamen dubitari cœpit, neque omnino conſtitit verera-ne obſideretur. Excurrere noſtri, Suecique in ſuperiorem Banariam pergunt; neque iam de facta Auguſtæ deditione dubitari video. Conditiones pacis, de quibus nos inter Cæſareóſque c nuenerat, ratæ haberi non debebant, niſi ſuperiore Septembri exeunte, cum Confœderatis etiam conueniſſet. Quid verò, idcircò profectus Oſnaburgum Longavilla euicerit reſciri nondum à nobis poteſt. Mortuus in Anglia Eſſexius Comes; interim verò ambigitur Scoti-ne ab Anglis in Regis gratiam ſint diſceſſuri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMS, ô meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Non. Octob. M. DC. XLVI.

EIDEM.

DIſceſſurum te ruſticandi, ſeu vt ipſe interpretaris, oblectandi animi gratiâ, fuit profectò mihi ſcitu periucundum. Nam cùm nôrim te tot, ac tanta ſuſtinere negotia, quid poſſim accipere dulcius, quàm te interdum curis gaudia, ne iis conficiaris, interponere? Quanquam, qui tuus genius eſt, vix eſſe vnquam potes, quin muneri continuo vacans publicis commodis inſeruias; ex quo fit ſanè, vt verear, ne non mera recreatio ſit, quæ te ab Vrbe euocet; ſed ea prætextui ſolùm ſit, aut certè non præcipua, ſola-ve diſcedendi cauſa. Vtcunque ſeſe habeat res, faxit Deus domum incolumis redeas. Regreſſa demum Aula in Vrbem ab ineunte hebdomade, neque diu admodum fuit, quin tota perſtrepuerit de fœlici armorum Enguenij ſucceſſu. Scilicet inuictus glorioſúſque ille, Dunkerkâ tandem potitus eſt; &, cùm de conditionibus deditionis ipſis Nonis pepigerit, earum vna fuit, vt in vrbem quinto Eidus admitteretur. Itaque debuit heſterna luce victor, triumphator in eam ingredi; & nuncius die craſtina, qui factum narret, exſpectatur. Non perſeuerat iam ampliùs, qui tantoperè percrebuerat de deditione Auguſtæ rumor, Conſtantior eſt longè, certiórque, qui de capto ad Lycum Ranio, déque excurrente in totam Banariam noſtro, Suecóque milite, hoſtium nemine vſquam obſiſtente. Rediit Longavilla Oſnaburgo, poſt diem decimum; at Suecos hortatus, vt cum Cæſare, imitatione noſtri, conuenirent, nihil aliud reſponſi, quod perbibeant, tulit, quàm illos ſeſe Stokolmio ecquid facto ſit opus exſpectare. Dicuntur aliunde, qui ſunt Germani Catholici, nolle iam amplius ſtare iis, de quibus antè conſtiterat, ipſos inter & Proteſtanteis. Aiunt Scotos fieri in dies ad coëundum cum Anglicanis Parlamentariis difficiliores; ſpémque eſſe Regi, vt experturus non ſit ab Aquilone omne malum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Eid. Oct. M. DC. XLVI.

EIDEM.

INaudieram iam Claſſem noſtram oppugnare arcem Iluæ Inſulæ, cui nomen inditum *Portus-longus*; at neque circunſtantias, quas perſcribere es dignatus, perſpexeram; neque tempus quo coniicis fore, vt expugnetur, nôram. Id ſi contingat, tempus erit, quod tuus Enguenius præter-propter in expugnatione Dunkerkæ conſumpſit. Quippe, qui ad cingendum Vrbem XIII. Kalendas acceſſit, agere Præſidium coëgit de deditione, ipſis Nonis, ac Vrbe demum potitus eſt, quo

prædixi die, puta V. Eidus, Rex, Reginàque, & tota Aula nudius-quartùs ritu solemni pro tam expedita, imò pene dicam, pro tam improuisa, inexspectatàque, & tanti momenti occupatione gratias egerunt. Quid ille deinceps sit facturus, nescitur; nam cùm sint qui domum reuersurum dicant, sunt, qui fore conijciant, vt aliquid adhuc priusquam milites in hiberna mittat, moliatur; maximéque, si verum sit, quod video increbrescere, obsidere Hollandos Venloüm ad Mosam. De capto Ranio nullum iam dubium. De Augusta verò nihil aliud est, quàm fuisse in eam minas intentatas certum. Non coïere adhuc in vnum Cæsaris, ac Bauari copiæ; nostræ, Suecicæque ad prælium eas inlicere meditantur. Arduum semper illud, ingentísque molis de pace negotium, tametsi nescio quid Hispano futurum iam animi sit, nobis Dunkerkâ potientibus, nisi conditiones ab ipso, quas accipere liceat, offerantur. Nihil in hunc diem, quod sciam, à Parlamentariis Anglicanis decretum est; sed difficilem nempe cardinem, vt cui rerum summa innitatur, versant. Prosperam tibi apprecor rusticationem, venationémque. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale ô præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XIV. Kal. Nouemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Nondum rediisse te in Vrbem, sed proximè tamen rediturum fuisse perscripsit Neuræus. Apud nos noui nihil est, quod equidem sciam, cuiuspiam momenti. Nam qui percrebuit iterùm rumor de capta Augusta iterùm euanuit; & qui inualescit de pace siue inita, siue mox ineunda nescio quàm sit tutus. Vnum est dumtaxat memorabile, consentire denique Scotos, vt Rex permittatur Parlamentariorum arbitrio, ac Parlamentarios in eo esse, vt deliberent, quo ille sit modo deducendus Londinum. Ex Flandria nihil certius habeo, quàm pluisse Bruxellæ pluuiâ purpureâ seu rubescente, quam vulgus dicit sanguineam, pridie Eidus huiusce Mensis, seu pridie quàm de deditione Dunkerkæ actum, pactúmque est. Illius historiolam descripsit, typísque mandauit præclarus ille VVendelinus de cuius arduo opere Massiliensibus dedicando memini ad te aliquid scripsisse. Summa est, vt ostendat quid discriminis inter ipsam, & descriptam illam à me in Peireskij Vita, intersit; & causam eius esse declaret Chalcâthi copiam, quâ regio subterranea Scaldin inter, Mosámque scatet. Plura iam non vacat; sic me totum diem, qui me inuisere Germani, Anglique aliqui tenuerunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, seu ruri, seu domi, seu vbiuis sis, bene, imò optimè Vale. Parisiis, VII. Kal. Nouemb. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Et-iucundum fuit accipere te valetudine prospera in Vrbem reuersum. Quæ pro Enguenio tuo voues vota; ipsa sunt, quæ concipere omneis par est, quibus Patriæ gloria est cordi. Cùm Parens illum excepturus progressa iam Cantillium sit; an-non abundè videtur dignus, quem ipsa quoque suis humeris referat Gallia vniuersa. Inuisens me hesterna luce præclarus Capellanus Decaterrastichon Epigramma, quod in eius laudem ac in monimentum Dunkerkæ captæ composuit, ad te transdendum consignauit; idque in pignus venerationis, qua te semper prosequitur, ac ratus aliunde fore tibi rem, pro eo quo Consobrinum tantum deperis amore, pergratam. Cùm post datas literas tuas concessurus Massiliam fueris, vt adesses quo tempore Consules creari pro Comitiis solent, inaudio ecce nescio quid turbarum illeic interuenisse. Tametsi verò nondum satis, quid id sit rei, compertum habeam; accipio tamen nihil potuisse ex magnitudine simul, moderationéque animi tui desiderari. Id verò mihi haud-quaquam nouum, cui perspectum iampridem est, quàm generosa sis indole; quàm pacis amans, quàm æqui seruans. Rerum nouarum nihil propè habeo. Inualuerat iam tertiùm rumor de occupata à nostris Augusta, & ecce tamen iam perhibent etiam solutam obsidionem. Sic post famam quoque de Venloo capto, discessisse exinde, re infecta, Holandos ferunt. Aiunt & iteratò Scotos nondum conuenire penitùs cum Anglis; sed rem iam maturiùs Comitiis conuocatis deliberari. Monasterienses literæ spem multam pacis facere pergunt, etiam cum Hispano ineundæ, à capta Dunkerka; verendum tamen, ne quæ Infantis Hispaniæ interuenit mors, negotium non-nihil ob spem Cæsari factam, interturbet, sed quid sit venturum cras, fugio quærere. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus Vale. Parisiis, postrid. Kal. Nouemb. M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, Clarissimóque Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longe-optimo*,

PETRVS GASSENDVS S.

Lecto scribo, OPTIME VVENDELINE, sed ferre nimirum diutiùs non possum, quin quas debeo rependam grates, pro præclarissimo libello. Is per doctas virûm manus volitauit, nemóque eum legit, qui non sibi habere illius exemplum expetierit. Ad me quod spectat, summoperè gaudeo rem obseruatam, descriptámque à Viro amico, & fidei pleno, qui ad rem accuratè explorandam nihil non contulerit studij. Itaque non hæreo, quin purpurea pluuia, qualem describis, deciderit, alia scilicet à præsumpta illa, quam à me descriptã in Vita Peireskij commemorare dignatus es, nec sine vestigiis amoris aduersum me tui. De causa, fateor dici nihil posse, quod allatam illam à solertissimo Chiffletio, cui ipse subscribis, non inmeritò, verisimilitudine vincat.

ear. Tametſi enim ne ille quidem, quo candore eſt (ac probè memor quanta ſit humanarum Mentium circa hæc Naturæ arcana caligo) iuraturus ſit, rem ſe haud-dubiè ita habere, vt ſe habere ſecùs non valeat; attamen nemo alius, opinor, facilè quidpiam proferat, quod cum ipſius ratiocinio videri poſſit comparandum. Nam, vtcumque poſſet opponi non rubere, vt roſæ folia, ita Aſphalticam materiam, quæ macerata intra nubem ex Chalcanthinæ affuſione ruborem pluuiæ perinde creet, ac creant roſæ illius aquæ, qua maceratæ fuerint, Chalcanthi oleo ſuperinfuſo, neque ſufficere, quòd ex Aſphalto eliciatur oleum obſcuriore purpura ſplendens, quo arguatur vis rubeſcendi intra Aſphaltum contineri; quoniam idem Chalcanthi oleum nullum ruborem exprimit in aqua qua fuerint folia ex Sena macerata; licet ruborem quoque latentem illud videatur arguere, quòd is ex infuſo tartari oleo exprimatur. Vtcumque, inquam, ſiue iſtud, ſiue aliud quiſquam opponat; nihilominùs & aliquid ſemper deprehendetur diſcriminis, & probabilitas ſemper ſua ratiocinio ſimul, experimentóque conſtabit. Mira ſunt prætereà quæ de igne illo ſubterraneo ratiocinaris, quamquam ego ſemper ἐπέχω, tanquam perſuaderi non potis, poſſe flammam vllam in loco obturato, aut excitari, aut perdurare; nam quod alioquin Ætnam, ſimiliáque loca quaſi caminos habeas; illa videntur ſanè imparia tanto incendio ſpiramenta; credóque quas flammas ea loca eructant, non ex imo prorumpere, ſed quo momento materia inflammabilis in aërem erumpit, creari. Verùm hæc longioris ſunt diſquiſitionis. Quod habes de puluere pyrio, qui ex auro paratus vocitari ſolet *aurum fulminans*; facit admoneam, poſſe quoque huiuſcemodi puluerem ex aliis Metallis parari; ſaltem ex ære, atque ferro; de quibus, quo dubites minùs, concludam hiſce literis ex vtroque aliquantulum, vt experiri tutemet poſſis. Scripſi ad Bullialdum ante dies quatuor, ad illi à te ſalutem nunciaui; & quidquid fuit tuorum votorum expreſſi. De mei effigie quod pergis eſſe adeò ſollicitus, faciam tandem (tametſi ſanè non abſque verecundia) ſatis, quam-primùm meliùs habuero. Spes enim eſt, vt Deo propitio ex inualetudine hac breui emergam. Tu interim, mi VVANDALINE, bene, imò optimè Vale. Pariſiis, v. Eid. Nouembris. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

NVllas ad te literas dedi ſuperiore hebdomade; quoniam non prorſus bene habebam. Valeo nunc meliùs, Deo propitio, tametſi me committere in aliquod tempus aëri prohibeor. Quàm me delectat interim te proſperè ſemper valere! Vtinam in annos Neſtoreos. Acceſſit denique ad Vrbem tuus Enguenius ante dies quinque. Digreſſurum aliò rumor fuerat; ſed hærent omnes meritò, generoſior ſit, an prudentior. Acceſſit quoque eius Parens ad Aulam nudius-tertiùs. Fama rurſus eſt, initam pacem etiam cum ipſo Hiſpano eſſe; cùm totis votis eam expetam, vix tamen adduci eò poſſum, vt credam. Turennius, Suecique in procinctu ſunt, vt inferiores numero licet decem hominum millibus, prælium cum Cæſareis, Bauariſque committant. Ferunt nondum Scotis, Angliſque de Regis dedendi forma, modóque conuenire. Nollent nimirùm iſti emiſſe, illi vendidiſſe videri. Docebit nos dies & euentus omnia. Quod de Portu-longo occupato ſcribis, nondum inaudieram: extremus quippe nuncius dicebatur nihil aliud retuliſſe, quàm obſides datos. De Ilerda video rumorem, qui ſiniſter fuerat, mutatum in melius. Scripturus ad te nuper fueram de Draguinianenſi negotio; verumtamen, ſi faciam iam, factum erit tempori ſatis. Sex ſunt, puto, menſes, & ampliùs, ex quo pro tua bonitate, & vt mihi gratificareris, deſignaſti Conſulem, meum illum affinem Arnulphum. Nihil non deinceps illi egerunt, qui tegendæ vrbis ius inuaſerant, vt quod feceras, redderent infectum. Negotiis turbatis, ego hic incubui, vt in Auguſtiore Conſilio fieret Placitum, quo rei totius informatio Campinio noſtro permitteretur. Quippe reputaui eſſe neminem, qui ardentiore ſtudio quidquid egeris ratum curet. Tu, quæſo, ſi quid opus ſit, illi ſic faue, vt quod cœpiſti aſſerere, conſtabiliatur. Fidenter ſanè, ſed noui nempe, quanta tua ſit bonitas, quantus amor erga me tuus. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale dulce Decus, & Præſidium meum. Pariſiis, XVI. Kal. Decembris, M. DC. XLVI.

EIDEM.

PRæclara ſunt adeò, quæ de obitu Principis Hiſpani præmaturo ratiocinaris, vt accedere ad ipſa nihil valeat. Satis mihi proinde eſt, attendere, quàm tibi ſit rerum humanarum conditio perſpecta, quàm egregiè noris virtutem in quam manca ruat ſemper fortuna, vnicam eſſe. Valetudo mea, Deo benè propitio, habet ſe ſatis proſperè, tametſi domo, niſi Sacri audiendi causâ, nondum excedo. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Acceſſurum breui in Hollandiam ferunt Marchionem Brandemburgicum, ducturum illeic in vxorem Principis Auraïci filiam. In Germania ſunt ſemper noſtri, Suecique in procinctu, vt cum Bauaris, Cæſareiſque prælium committant; niſi obſtent, qui illûc miſſi Monaſterio Legati ſunt metu euentus, qui, iam promoto pacis negotio, remoram iniiciat. Non ſunt quidem fauſta, quæ iſtheinc de Ilerdenſi obſidione audio; ſed de ea hîc ſemper eximia eſt ſpes, maximéque propter ſuppetias, quæ fuere Harcurio ferendæ inſignes. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IX. Kal. Decembr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

CVm tanta sit illa affectus erga me tui teneritudo, haud abs re deficiunt me verba, quibus exprimam, quo idcircò sensu arcanis in fibris afficior. Quæso solùm semper ter-Optimum Numen, ne me patiatur hoc amore, quem satis sentio hærere tibi in intimis visceribus, medullisque fieri indignum. Valeo iam, Deo propitio, meliùs, spésque est, vt eius adspirante gratiâ, vitæ satis ad id complendum, quod tua spectant, vota, supersit. Si quicquam sanè foret ex ipsa maturiùs discedere graue, illud esset potissimùm quod non liceret tuæ de me exspectationi facere satis. Seruet modò te incolumem Deus. Rerum nouarum nihil iam habeo; nam qui rumor quidem vagatur de quæsita nostris, Suecísque aduersus Cæsareos, Bauarósque victoria, nullum habet certum, quem nôrim authorem. Quod heic perhibent de recessu Hispanici exercitus ab Ilerdensibus castris, potest tam tibi esse, quàm nobis perspectum. Debes iam ipse esse complexus Melleræum, inclytum illum famæ Gallici nominis in Italico orbe vindicem; quando tanto cum fœnore res nostras in illo restituit. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô dulce meum Decus, & Præsidium Vale, Parisiis, prid. Kalendas Decembris, M. DC. XLVI.

EIDEM.

PRofusus nimiùm amor tuus, cui mea valetudo tantopere cordi. Ea fit in dies corroboratior, donec memet domi contineo; ac interim laboribus, studiisque operosis parco. Dum superfit, quod mihi liceat tuum in obsequium profundere, erit, cur cum fructu ingenti recuperatam putem. De lite quod togas, Consules Dinienses, vel potiùs eorum primus *Iuramius*, Procuratorem Regium Aquensis Rationum Curiæ implorârunt; ísque obstitit, ne illa heic gentium, vt poterat fieri, compendiosè dirimeretur. Itaque lis ad Curiam illam proximis diebus remissa fuit; eritque ea mihi istheic agitanda. Quod maximè doleo, est illa grandis iactura temporis, quod melioribus impenderem curis, ac potissimùm, dum prouideo, qua me illi sint diuexaturi prolixitate, exsistente *Iuramio* litigiosissimo Mortalium, & totam istam camarinam non alio fine commouente, quàm vt insignem iniuriam, qua me, Beneficiúmque meum affecit, texisse videatur. Quin etiam doleo summoperè, quòd postquam ad te, Deo propitio, concessum fuerit accedere, sit mihi continuò à tua illa iucundissima consuetudine discedendum, vt hisce me occupationibus omnium importunissimis dedam. Veruntamen hæc vitæ sors, & rerum conditio. Cogitationes hasce vt mittam, & rerum nouarum addam aliquid, redux ecce in Vrbem est ab hesterna vsque luce Melleræus. Laborat Nemorosius Dux insolita quadam Apoplexiæ specie, à qua parum spei superfit: Princeps haud paruum, vt video, facturus sui desiderium, ac ista præsertim ætate, isto habitu corporis, cui tale nihil videbatur timendum. Non conflixere in Bauaria, vt ferebatur, exercitus; nec perseuerat etiam rumor de Monaco à nostris obsesso. Perhibent tamen omnia semper prosperè nostris succedere; cùm & hostium horreum Lansbergam occupauerint, & vnum, alterum-ve copiosum commeatum intercepetint, & hactenus hostes fluminis obiectu ab ingressu in propriam Regionem Bauariam prohibuerint. Aiunt aliunde Hassiacos Coloniensis copias, quibus præerat Melander, fudisse. Elanguescit iam iterùm quantum audio Pacis negotium; at nulla sanè illius facies noua, inopina-ve surgit. Nondum penitùs inter Anglos, Scotósque conuenire scribunt. Addunt vereri Parlamentarios, ne Londinensis Ciuitas affectum in Regem resumat, memor nempe fœlicitatis, quam cum illo amiserit. Et sanè si illa à parte Scotorum Regem instaurare cum legitima authoritate conantium staret; Parlamentarij haud-dubiè à præstituto exciderent fine. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

Admodùm Reuerendo, Doctissimo, Clarissimóque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longè Optimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

MEnsis est, plusminùs, OPTIME VVENDELINE, ex quo ad te scripsi Amicos, quibus pellegendi tuam illam *de pluuia purpurea* historiam copiam feceram, expetiisse sibi ipsius exempla. Commisi subinde quod fueras dignatus transmittere ad me meo Bibliopolæ, ísque non modò curauit illud typis nouis exprimi, sed plurimis etiam, qui Latinè nesciunt, rem peruosse cupientibus, Gallicam illius velut compendiosam edidit interpretationem. Mitto ad te proinde editionis vtriusque exemplum; testatus abesse Librarium, vt iacturam inde vllam experiatur. Mitti Latinum potuit ante quindecim, Gallicum ante octo dies, verùm distuli, quo vsque licuerit opera eadem transdere, quam repetitis, feruentibúsque votis tuis non potui negare imaginem mei. Vnà igitur illam iam transmitto; tu sic accipe, quasi nihil sit, quod tibi de me, si meæ sit opis, & quantumvis cogar, erubescere, polliceri non valeas. Vale, & me æternùm ama. Parisiis, postrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

Verè Nobili, Eruditóque Viro D. IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, *Patritio Parisino,*

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi vnà cum literis Gergouiæ Aruernorum datis tuam illam Disputationem Physico-Mathematicam, cuius me lectione recreare

recreare voluiſti. Dicere profectò non poſſum, quàm me mirificè delectâris, cùm ſuſpendente animum acumine, neſcio, an elegantia magis, eam ſic prægustare non potui, quin, valetudine licet parum firma, vno tenore hauſerim totam. Eccur interim tu es erga me ea bonitate, comitatéque, vt mihi hocce in argumento plenam meſſem deferens, tibi ſpicilegium duntaxat attribuas? Inuertenda ſanè hæc ſunt, cùm & alionde ſint in meo illo alioquin patentiore campo, inanes ſolùm ſpicæ enatæ; ager hic tuus, anguſtior licet, grauidis ariſtis caneſcat? vt verbo dicam, eſt cur exoptem rem fieri quamprimùm iuris publici; tum tui ergo, ita nihil eſt tua ſolertia non dignum tum mei, ita eſt honori adſtipulatore tanto aſſeri; tum veritatis, ita intereſt, vt aduerſum ingenia hæc ſimileis tui fautores habeat. Optimus ille nihil iteratò, quod ſciam in me edidit; reputare autem par eſt fore vt ſi ſemel tuum iſtud quaſi totius controuerſiæ coronamentum conſpexerit; quidquid fortè illi præ manibus fuerit machinamenti dilabetur. Vale, Præclariſſime Vir, ac me, quod facis, porrò ama. Pariſiis, poſtrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

HAbuiſſe ſe omnia Maſſiliæ pacificè, ac pro tuis votis delectauit ſummoperè. Vtinam omnia ſemper tibi proſperè perinde ſuccedant, euaneſcentibus perinde ſi quæ tuas aduerſum curas fortè compareantur, conſiliis. Demiratus ſum tam breui momento, tam pugnantia fuiſſe tibi de Ilerdenſi obſidione renunciata, vt prioribus literarum verſibus fauſta ſcripſeris, poſterioribus infauſta narrâris. Subiit certè ſtatim illa cogitatio,

Ipſa dies quandoque Parens, quandoque Nouerca.

tanta eſt inſtabilitas, incertitudóque rerum humanarum. Iure interim, vt opinor, Amici tui vicem doles, cùm te, vtcumque ſe, qua de re hæret nemo, generoſiſſimè geſſerit; vitio tamen ipſi vertatur, quòd ſuapte ſponte id negotij ſuſceperit; & ſi qui in Aula ipſi malè affecti in illum ſunt, anſam declamandi in ipſum hanc habeant. An verò heinc erit retardandæ pacis vel occaſio, vel excuſatio? Video iam certè de illa breui ineunda pene deſperari. Quid, ſi Hiſpani hocce ſucceſſu elatiores facti quidpiam inſuper, nec infœliciter tentent? Meditari nempe eos aiunt obſidionem triplicem, Cortereaci (dicunt etiam aliqui Dunkerkæ) in Belgio, Plumbini in Hetruria, Balaguerij in Catalonia. Quid ſi interim Dux Bauariæ, quem morbo extremo laborare ferunt, diem obeat? Fortunet Deus nobis omnia. Tu modò, ô PRINCIPVM DECVS, Viue ſemper fœlix, & Vale, Pariſiis, poſtrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NIhil ſanè gratius mihi poterat, quàm quod eſt expreſſum tuis literis abs te, ac de te renuntiari. Ecquid enim poſſim audire iucundius, quàm & bene valere te, & facere te ea, quæ tueri conſtantem, diuturnámque valetudinem poſſint? alterum quippe præſente bono, alterum ſpe futuri delectat; & cùm interſit te viuere, intereſt tamen magis valere. Fœlicem diem, quo te ſubiit cogitatio eiuſmodi, vt non modò priſtinas illas exercitationes repeteres; ſed aliis etiam adhibitis efficeres contentiores. Scilicet ἡ γυμναστικὴ nobiliſſima τῆς ὑγιεινῆς pars eſt; meritóque inter tria illa ſanitatis tuendæ παραγγέλματα poſitam habemus πόνον ἀσκεῖν. Perge proinde, OPTIMA PRINCEPS; memineris modò, quod eſt à Sapiente iam olim dictum, μηδὲν ἄγαν. Rerum nouarum vix aliod habeo, quàm quod perhibent Fœderatos inter, & Bauaros, Cæſareóſque initum conflictum. Stetiſſe victoriam à noſtris (quatuor millibus hoſtium cæſis) addunt; idque præter cladem non mediocrem à VVerthio mox antè acceptam. Sed id-ne totum verum ſit, vadem me præſtare non auſim. Cùm noluerint Sueci de pace Monaſterij agere, ne videri poſſent quicquam cum Legato Pontificio habere commune; diſceſſiſſe iam cæteros Oſnaburgum memorant; futurúmque, vt tam Cæſarei, quàm noſtri eòdem breui concedant. Fuere Hagæ ipſis Kalendis celebratæ nuptiæ inter Electorem Brandemburgicum, & Principis Auraici filiam. Ex Anglia nihil, quod ſciam, noui, niſi quòd Farfaxius Londini exceptus aliqua cum ſpecie fuit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præſidium, & Decus meum dulce. Pariſiis, XII. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

NVllos hæreo, OPTIMA PRINCEPS; quin quotquot hac vice literas accipies, obitum renuntient illuſtriſſimi Principis, quem demum nudius-tertiùs ſub horam nonam veſpertinam ſua illa, qua toties diuexatus fuerat, ποδάγρα abduxit è viuis. Ipſe caſum commemoro duntaxat vt ſignificem, quam tibi ob factam iacturam condoleã. Nimirùm præter inſigneis illos Cognationis, Agnationiſque quibus cohærebatis gradus, tu te illum dicto, factóque ſic amare teſtatus es, vt non poſſit tibi non relinquere ſingulare deſiderium ſui. Id me erigit, quod prouideo te tuam illam conſtantiam aduocaturum in ſubſidium, neque paſſurum vt animus, qui ſe hactenus adeò grandem, inuictúmque aduerſus tot alios luctuoſos caſus præſtitit, ad renuntiationem huius deiiciatur, ſoles quin-etiam ſic omnia tela Fortunæ habere prouiſa, vt iſtud præſertim te non fugerit, ob repetita identidem eiuſce morbi ſymptomata; dicturúſque proinde ſtatim, ipſo audito, haud-dubiè ſis,

Hoc quoque percepi, atque animo mecum antè peregi.

Et cùm ſint, qui fatis ſe accommodent, vt quod corrigere eſt nefas, patientiâ leuius faciant,

ciant; id tibi sapientius est moris, vt omnia permittens arbitrio æternæ Prouidentiæ, persuasus sis nihil posse melius, vtiliúsque contingere, quàm quod illa (cui etiam casus capilli est curæ) dispensante contingit. An-non verò etiam id solabitur, quòd ille hæredem reliquit, Magnum, Celebrémque Enguenium, qui-cum vt tibi hactenus vehemens amor intercessit, ita est sanè imposterum ardentior adhuc intercessurus. Seruet vos modò incolumeis Deus Optimus in Nestoreos annos. Cùm nihil sit, quod insuper rerum nouarum abs me exspectes; addo solùm antecedente eiusdemmet diei, quo Condæus interiit, manè natam fuisse Aureliano prolem, quæ si fuisset mascula, tum exclamare de hisce aureis Regiæ stirpis ramis licuisset, *vno auulso, non deficit alter.* Quia secus visum Superis, subiit saltem cogitare, quàm verè dictum ab illo fuerit,

Nec nox vlla diem, neque noctem Aurora sequuta'st,
Quæ non audierit mistos vagitibus ægris
Ploratus mortis comites, & funeris atri.

Tu iterùm Viue, & Vale, DECVS PRINCIPVM, ô & dulce meum. Parisiis, v. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

EIDEM.

Haud est par sanè, OPTIME PRINCEPS, vt hanc labentis tacitè anni abire pariar originem absque votis ardentibus pro tua, totiúsque Familiæ incolumitate conceptis. Causæ scilicet publicæ, priuatæque insignes sunt, ob quas interest saluum te, quam diutissimè superesse. Ac noui quidem singularem animi tui moderationem, non modò quod ad cætera, sed etiam quod ad ipsius vitæ diuturnitatem attinet. Verumtamen quod tuæ virtuti, id non perinde ἀλλήλων illorum desiderio est, qui te, vt obseruantia, ita amore prosequuntur. Tametsi æquum profectò est, vt omnes vel tui exemplo permoti, nosmet admoneamus posse fieri, vt qui iam ineuntem annum vidimus, exeuntem non perinde videamus. Nempe, cùm nobis in decursu vnius annorum, quem cœperimus definendum sit, nemine vtimur sponsore, quo liceat nobis de hoc potiùs, quàm de alio esse securis. Nam quod plærumque Astrologi, cæterique id genus Vates annos tam facile largiuntur, impudentiâ, imposturáque intolerabilis videtur, sed querela hæc alterius est loci. Vtinam modò quæ tibi fausta, fortunatáque apprecor, Deus ter-Optimus concedat. Significauit mihi Neuræus, vt dignatus fueris ad meos illos scribere; sed isthæc nimirùm familiaria sunt tuæ illius erga me beneuolentiæ argumenta. Rerum nouarum nihil pene habeo, nisi quod *Seruientus* Plenipotentiariorum nostrorum vnus simul cum vno ex Cæsareis accesserit iam in Hollandiam, vt cum Marchione Brandemburgico de compensatione Pomeraniæ, quam Sueci ab Imperatore deposcere dicuntur, agant. Quod Vlmæ autem coituri nostri, hostiúmque Duces feruntur, vt agant de induciis; id nondum satis perspectum est; vti neque id quod Turennius millia hostium duo cecidisse dicitur; aliáque id genus non-nulla. Quàm præclara interim sunt, quæ ipse de rebus Catalonicis, déque Harcurio ratiocinaris. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, ac Præsidium Vale. Parisiis, prid. Non. Ian. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvæ anni noui occasione ratiocinaris, OPTIME PRINCEPS, eiusmodi profectò sunt, vt nisi te alia tam multa supra vulgus eueherent, possent abundè genium grandem & curantem quidquid dignum Sapiente, bonóque est demonstrare. Quam abundè apprecationem mei causâ instituis, ea est quæ nisi te abundè nossem, amplissimam fidem posset facere incomparabilis tuæ bonitatis. At quam voluisti quasi appendicem literis tuis esse adiunctam, ipsa est, quæ pergit ruborem creare, adeò mihi continens est tuæ non modò beneuolentiæ, sed beneficentiæ quoque argumentum. Gratiam itaque quantam quidem maximam possum habeo; sed quæ tamen sit & tuo dono, & affectui, quo per-velim testatam facere gratitudinem impar. Tu, qui adeò constans in me demerendo obstringendóque perseueras, constantem saltem hunc affectum, quo esse non possit ardentior alter, acceptum habe. Habebis autem dubio procul, vt vel id mihi solatio sit, qui etiam priusquàm ad te veniam, in illud ipsum inciderim, cuius metu Socrates olim accedere ad Perdiccam renuit. Rogatus nimirum cur id faceret, ἵνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ ἀπόλωμαι. Quod quidem declarans M. Antoninus, τουτέστι, inquit, μὴ εὖ παθὼν ὁμοίως ἀντευποιῆσαι. Sed neque ego Socrates sum, neque tu is es, cui prona voluntas videri non possit superque, & satis. Viue, & Vale PRINCIPVM DECVS. Noui nihil attexo, quia nihil iam est, quod quidem ad te perscribi mereatur. Insultant semper Confœderati, dum interim hostes sese in interiora recipiunt. Negotium de pace nihilo promotius; neque inauditur adhuc, quid Seruientus penes Hollandos profecerit; pactis conuentisque conditionibus de daturis pecuniam Anglis, discessurisque ex Anglia Scotis, exspectatur adhuc, quid Regi, de quo nihil est pactum conuentum, sit eventurum. Quid rerum Italia moliatur; quid ex ea nuncietur ipse meliùs nôsti. Vale iterùm dulce meum Decus. Parisiis, III. Eid. Ian. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Vre obstupui, OPTIMA PRINCEPS, parem tibi fuisse hacce occasione, & cogitando animum, & conscribendis literis manum. Scitè dictum ab illo est, curas leueis loqui, ingenteis stupere: an-non ergo Sapientia fuit, quæ fecit, ne, perculsus licet grauissimo casu hæreres tamen attonitus, sed te ipsum statim tibi redderes, tuíque similis constares? Quippe fieri quidem non potest, quin tam acuto, validóque Fortunæ telo impetitus, inflictum vulnus senseris; at præsto tamen fuit

fuit lenimentum, quo & dolorem temperare, & inducere cicatricem valueris. Sic age ſemper, OPTIME PRINCEPS, hoc eſt, paratus ſemper eſto æquo perferre animo, quidquid ſerus Veſper ſit demum vecturus. Rerum nouarum nihil eſt, quod ſciam, niſi quòd Princeps Auraïcus dicitur extremo laborare morbo; & Rex Angliæ extremo pene authoritatis detrimento. Rogârat nuper Parlamentum, vt liceret ſibi Londinum circumvicinámve aliquam Regiam domum accedere, è qua de pace agere poſſet: at Parlamentum cauit, ne de pace agatur; ſed conditiones ſolùm ad Regem, quibus ſubſcribat tranſmittantur. Ac poteſt ille quidem ſi velit recipere ſe domum neſcio quam viginti leucis Londino diſtantem; ſed commoraturus tamen cum iis dumtaxat quos Parlamentum deſtinârit, & quatenus id ad ſalutem tum Regis, tum Regni conducere videbitur. Obſcuriùs forte rem enuncio; ſed illi non-nihil ambiguè Decretum ſuum expreſſerunt. Quo fine, euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, xv. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

Admodùm Reuerendo, Clariſſimóque Viro GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatenſi Canonico, Paſtori Hercano, Amico longè Optimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVi, quàm fuiſti, mi VVENDELINE, circa Eclipſin nuperam fœlix! Ecce enim contigit nobis Teleſcopio attendentibus, pluuia opportunè ceſſante, attenuatiſque nubibus illius Initium hora 8. min. 8. Procyone videlicet alto 32. grad. 45. min. & ſtatim 32. grad. 50. min, ac Ioue 33. grad. 45. min. Finis autem hora 10. min. 16. Corde Leonis nimirùm alto 35. grad. 50. min. ac ſtatim poſt, Ceruice Leonis, 40. grad. 25. min. cùm & ſtatim ante fuiſſet altitudo Ceruicis 40. grad. 10. min. Cordis 35. grad. 45. min. De interceptis Digitis nihil admodùm certi adnotare licuit, ac ne potui quidem præcisè æſtimare quantitatem maximam, quòd denſæ præſertim per id tempus nubes non permiſerint limbum obſcuratum vllatenus diſcernere; adeò vt dicere ſolùm poſſim, conſtitiſſe Eclipſin infra diſci dimidium; neque acceſſiſſe, niſi ad Digitum præterpropter quintum. Cætera prætereo, vt cœpiſſe Eclipſin in parte limbi infima (ſiue minimùm vergendo ad dextram, hoc eſt in Meridiem) qua parte terminabatur linea per mediam faciem *Homuncionis*, ac Lunæ centrum concipi ducta; hoc eſt, qua parte Langerenus noſter habet *Sanedriam maculam*, deſiiſſe autem ad limbi dextram, octoginta proximè gradibus, nempe qua parte circiter, Langerenus reponit *Carolum Lotharingum*. Prætereo hæc, inquam, vt ſubiiciam voluiſſe me aduigilare, valetudine licet nondum firma, vt attenderem, ſi qua Luna occultatura Iouem foret. Occultauit porrò parte ſuperiore, ac ſubiit illum margine, citra Teleſcopium conſpicuo, hora 14. min. 10. Arcturo nimirùm ad Ortum iam altô 39. grad. min. 5. Cùm Teleſcopio verus margo tantum adhuc à Ioue abeſſet, quantum eſt dimidium longitudinis *Caſpiæ* maculæ, vt reputare exinde liceat, quantum per Plenilunium, noctéque intempeſta, lux illa ſpuria nobis imponat; quantúmque æquo citiùs ineunte Eclipſi ſpurius ille margo temerari incipiat; & exeunte tardiùs deſinat, quàm verus, atque adeò quantum potuerint Maiores noſtri Teleſcopio deſtituti hallucinari. Verùm ſpectata Teleſcopio Luna cœpit denique occulere Iouem, Arcturo alto 40. grad. 17. min. ſiue hora 14. min. 17 $\frac{1}{2}$. Deſiit verò Ioue, nempe viſo ad Occaſum emergere, Arcturo alto 46. grad. 55. min. hoc eſt, hora 15. min. 0 $\frac{1}{2}$ ſeu hora matutina diei XXI. tertia. Pars autem limbi, qua Iupiter mirè eſt viſus, fuit è regione medij illius quadratuli lucidi quod eſt ad dextram cuſpidis niueæ, ſiue qua parte Langerenus reponit *Sinum Principis*; quà exire, è regione genæ ſiniſtræ *Homuncionis*, ſiue aliquantò ſupra maculam Langereno *Hugeniam* vocatam; exitu diſtante ab initu, gradibus 72. Expendes ipſe ſingula, quæ ego mitto iam ſupputare. Adnoto duntaxat occultationem Martis à me in hac vrbe obſeruatam, deſcriptámque ad calcem *Mercurij in Sole viſi*, fuiſſe ad eandem planè regionem, & Iouiali iſta perparùm minorem. Quippe initu, exitúque intra huiuſce limites proximè heinc inde contentis; complectentibúſque circunferentiæ partem non ſeptimam ſolùm, verùm etiam ſextam, vt tunc adnotaui. Vale, OPTIME VVENDELINE, ac me, quod facis perpetuùm ama. Pariſiis, VIII. Kalendas Februarij, M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

PErſpicit abundè ſagacitas tua, quo dicere ſenſu cum Sapiente potuerim, *Nihil eſſe ſub Sole nouum*. Quare & lubens tibi ſubſcribo, dum argumentaris noua eſſe omnia, ob continentem, quæ in rebus obſeruatur, mutationem. Nam verum quidem eſt rerum Summam eandem generatim conſtare; ſed verum eſt quoque, ſingulareis rerum circunſtantias in dies variari. Non poteſt res graphicè magis, quàm abs te eſt factum, circa mores exprimi; adeò mihi ſum viſus illud Poëtæ audire,

Diſſidet ambiguis ſemper mens anxia votis,
Nec voluiſſe homini ſatis eſt: optata recuſas;
Eſſe in honore placet; nunc diſplices, & dominari.
Vt poſſint, ſimile volunt, &c.

Ad Naturam verò quod ſpectat, non ſola ſanè lucernæ

lucernæ flamma perseuerare eadem visa, alia, aliáque semper est. Non solus fluuius habitus idem, ex aquis tamen indesinenter succedentibus, rusticóque frustra exspectante, dum defluant, constat, vt proinde Heraclitus iure dixerit, *eundem fluuium bis non transiri*, & Cratylus adiecerit, *ne semel quidem transiri eundem; quando secundam partem transeundo, prima iam dilapsa, tertia nondum allapsa est.* Ipsi nos quoque in pari fluxu propter nutritionem versamur; & quod ferunt de Naui Argo, in qua tabulis sensim substitutis, nihil non nouum fuit cùm Græciam repetiit; quod de populo quolibet, in quo nemo non alius post centum annos interuenit, idipsum potest & de nostrûm vnoquoque existimari; quando licet iidem senes dicamur fuisse, qui iuuenes; ob particulas tamen nostri abscedenteis, accedenteísque, tales sensim euadimus, vt iidem dici, nisi, quod aiunt, æquiualenter non possimus, sed hæc vt mittam, addam-ne cùm ante annos nouemdecim obseruassem istheic Lunarem Eclipsin die Ianuarij xx. obseruasse me heic nuper eadem die aliam, cuius Initium cōtigerit hora 8. cum minutis 8. Finis hora 10. cum minutis XVI. Quantitas autem accesserit ad Digitum proximè quintum. Rerum nouarum nihil adiicio, nisi quòd Consobrina tua Longauillæ Vxor discessisse iam Monasterio debet, vt Parentem superstitem consolatura in vrbem redeat. Quod Marchio Brandemburgicus abiisse ex Hollandia ante duodecim dies dicitur propter vtriusque Pomeraniæ, de qua Monasterij, Osnaburgíque agitur, negotium; quod scribunt conuenisse demum Hispanos inter, & Hollandos; sed Vltraiectensi Prouincià excepta; conditionéque apposita, si modò cùm Gallis conueniat. Superest pergenti ad Comitia tibi, itum, reditúmque apprecer fœlicem; exorémque, vt quando illa Draguiniani es habiturus, haberi ratum id iubeas, quod semel de meo Arnulpho statuisti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

Clarissimo, Sapientissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Republicæ Palæopoleos Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

EXcedebat superior annus, cùm tuas accepi literas perendie Eiduum Nouembris datas. Reddidi statim, quas adiunctas reperi optimo Mersenno, qui & illicò responsionem ad te transdendam consignauit. Distuli verò mittere, quòd essem meam attexturus, vt significarem vná operá, si quam Eclipseos nuperæ exsequerer obseruationem. Nunc autem demùm quia bona sorte ea mihi tota non periit, Initium, atque Finem do; quantum per Cælum licuit (quòd tota die pluuium, & ad tempus vsque Eclipseos inuisum, iis tamen momentis potuit conspici) quantúmque per meam valetudinem (quæ est iam toto anni besse parum firma) attendere graue non fuit. Itaque cœpit nobis Eclipsis die huius mensis XX. hora 8. min. 8. ex altitudine Procyonis 32. grad. 45. min. Desiit hora 10. min. 16. ex altitudine Reguli 35. grad. 50. min. Maximus defectus definiri præcisè ob densitatem nubium non potuit. Addo porrò Eclipsin Iouis post aliquot horas à Luna contecti. Subiit scilicet illum Luna parte sui Borea, Arcturo alto 40. grad. 17. min. seu hora 14. min. $17\frac{1}{2}$ dimisit Occidua, Arcturo alto 46. grad. min. 55. seu hora 15. min. $0\frac{1}{2}$ cum interstitio graduum in ipso Lunæ margine 72. Mitto dicere vtramque Eclipsin, quatenus designatur heic, spectatam Telescopio fuisse. Exspecto quid tu de vtraque; ac suspicor quidem posteriorem istheic nullam fuisse, operæ tamen pretium erit, nosse quantum Luna infra Iouem transierit, si fuit à re quidem distantiola illa proxima adnotata. Saluere semper quàm maximè clarissimum Eichstadium iubeo. Discessit Bullialdus Bizantium; vtinam eò sospes peruenerit, illeícque Eclipsin obseruârit. Tu quàm-optimè semper Vale. Parisiis, VII. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

EXimiè nosti, OPTIME PRINCEPS, qualis Iberorum sit genius; at damno certè suo iam nôrunt, non esse Gallos ita leueis, quin, sicut possunt quærere, ita sciant parta tueri. Faxit modò Deus, vt quas mari, terráque copias in illas Hetruriæ arceis comparant, eludamus; ac sponsorem propè dem me, fore, vt ab iis, quas obtulerant conditionibus non referant pedem: nempe consilij inopes sint, nisi agnoscant, vt hactenus nihil sibi æquè nocuit, ac melioris Fortunæ spes; ita euenturum, vt in ea perstantes, deteriore semper conditione sint; ac fortè quoque sibi malum denique maximum accersant. Nondum rediere Longauilla, & Trautmandorfius Osnaburgo; spésque est, vt priusquam redeant pacis negotium Cæsarem inter, Suecósque, & nos valde promoueatur. Quàm putas id verò vrget Bauarus, dum videt milites tam suos, quàm Cæsarianos grassari iam in superiorem Palatinarum! Scilicet eò digressi sunt, traiecto Ingolstadij Danubio, dum terga vertunt nostris, Suecísque, qui interim capto ad lacum Acronium Constantiensem-ve Bregentio, perhibentur Lindauium quoque, quod oppidum est munitissimum, breui occupaturi. Accepi heri tuam illam Illustrissimam Consobrinam non tam maturè discessuram, quàm spes, rumórque fuerat; quòd se prægnantem comperit, nec se credere itineri ausit. Ex Anglia nihil habeo hac hebdomade, vt se res tamen nuper habebant, verendum est semper, ne omnia Regi optimo pessimè vertantur.

Significauit

Significauit mihi Neuræus fuisse te tandem ad Comitia postridie tuarum discessurum. Dicere interim non ausim, quanto ille semper affectu literas de te suas compleat, quanto candore de te sentiat; quanto cultu te veneretur. Potes tu nempe id coràm nosse. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô Decus meum dulce, Parisiis, Kalendas Febr. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NVllas hac vice literas, neque optimus Abbas, neque ego istheinc habuimus, quòd Cursor partem fasciculorum reliquisse Lugduni dicatur. Sed bene est, si modò tu, & quos ipse amas valetis. Rerum nouarum vix quicquam est, nisi quod Turcæ nuncius exigis tecens à Cæsare, vt pedestrem traiectionem ad ditionem vsque Venetorum liberam faciat. Obsidetur semper Lindaulum à Confœderatis exercitibus. Agitur adhuc de negotio Brandemburgici Electoris. Euicit apud Hollandos Seruientus, vt quod iam penè cum Hispanis tatum fecerant, infirmetur. Qui missi Londino ad excipiendum Regem à Parlamentariis fuerant, creduntur iam illum deducere Hombeium, Regiam nempe domum, leucis Gallicis viginti Londino distantem, vbi commoraturus sit, quomodo, & quamdiu Parlamento commodum erit. De quodam negotiolo ad me attinente vt quidpiam attexam, cùm diebus proximè elapsis nobilis Riantij Baro de Romularum Prioratu sermonem haberet cum Puteanis Fratribus, admonitus ab illis fuit, factam coram Vice legato resignationem inualidam esse; quòd Beneficij collatio ad Lerinensem Abbatem spectet, & Celsissimus Contyæus Princeps Indultum habeat Cardinalitio par, quo talis collatio ipsi vindicetur. Itaque & ipse, & illi, amicique cæteri in id consensere, vt Beneficium huiusmodi meo nomine peteretur; ac tum illustrissimus Præsul, Parisiensis Coadiutor, rem communicauit cum Celsissima Heroina Matertera tua, tum optimi Patres Petauius, & Burdinus de eadem egerunt cum Celsissimo Principe; tum Burdelotius, vt faceret fidem, quantum tu me ames, quantùmque proinde tes grata tibi futura esset, habere quasdam voluit ex tuis ad me literis, illámque delegit in qua præclarè adeo testatus es luctum ob mortem Celsissimi Principis, quámque & ipsi Princeps, & plærique alij sunt iure admirati. Vt paucis dicam, res hactenus pro amicorum voto successit; ipséque tibi illam insinuo, vt nisi incommodum sit, dignetis Epistolia abs me reddenda transferre quibus tam Celsissimæ Matertetæ tuæ, quàm Celsissimo Consobrino testatum facias factam rem ab ipsis erga me, tibi gratam fuisse. Videlicet tum nomen tuum, quo mihi iure merito gloriari licet, interuenit, tum alterius opem, quàm tuam restandæ gratitudini, cui sum planè impar, implorare non possum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô & Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Eid. Febr. M. DC. XLVII.

EIDEM.

SCribebam nuper, OPTIME PRINCEPS, eatenus probè successisse, quod de Romularum Prioratu Amici certatim curârant. Bullam quoque mihi deinceps Celsissimus Princeps iam concesserat; supereràtque vt de adeunda possessione prouideretur; cùm ecce subortus Indultarius est, qui & amicorum conatus, & Principis gratiam elusit. Nempe illius Priuilegium quæsito mihi iure est potius; & vtcumque Amici sustinendum velint, donec vt se habeant illius acta constiterit; ipse tamen ab vsque initio pollicitationi Fortunæ diffisus, nihil est quod sperandum ducam. Non me interim res admodum mouet, qui etiam identidem Amicis optimis opposui, quod est præclarè ab illo dictum, *Cur à fortuna potiùs impetrem vt det, quàm à me, ne petam?* Ipsissimum hoc exarabam cùm tuas accepi literas, sub mensis initium Draguiniani datas. Quam-putas verò sum demiratus, te in salo hoc negotiorum tanto, delibrare posse quidpiam temporis, quod siue Philosophiæ, siue conscribendis literis impendas. Me quod attinet, habebo etiam gratias, si, quovsque redux in Vrbem euades, intermittere hanc curam digneris. Sanè & quas nuper expetij, ad Celsissimos Principes, adetunt satis tempori, si modò à te fuerint non incommodo tempore conscriptæ. Porrò, vt quid noui habeam, iam perscribam; perhibent ecce nuncium illum à Turca ad Cæsarem missum, poscere ab eo reliquiarum nomine trecenta auri dolia; hoc est vt puto, trecenties centum millia triginta-ve milliones Turonicarum vt vocamus Librarum. Constat semper obsidio Lindauiensis ad lacum Acronium. Negotium illud Electoris Brandemburgici circa vitamque Pometaniam absolutum iam dicitur; atque adeò potest Germanica pax censeri admodùm promota. Fecere Hollandi infectum, quidquid cum Hispanis actum fuerat; & cùm Plenipotentiarius Hispanus ad illos accedens, vix abesset iam sextum lapidem, missi sunt, qui illum pergere vlterius prohibuerint, ac reduxerint Monasterium vsque. Nondum accepi Rexne Angliæ Hombeium deductus à Parlamentario comitatu fuerit: audiui duntaxat recusasse illum eò contendere, ac elegisse pati potiùs non inultum violentas manus, quàm amittere sponte libertatem. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XV. Kal. Mart. M. DC. XLVII.

Verè Nobili, Eruditóque Viro D. IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, *Patricio Parisino*,

PETRVS GASSENDVS S.

REscribere distuleram ad binas illas literas, quas Fratres tui Nobiles, atque per-humani, abs te reddiderant, quò vsque ad manum iterùm haberem tuam illam *Disputationem Physico-Mathematicam*, in qua

qua scribis te lapsum agnouisse. Cùm illorum itaque alter ipsam superioribus diebus ad me referre dignatus sit; facio ecce satis prima occasione, pellecto rursùm opere, ac iis maximè Corollariis, circa quæ es subodoratus, quid tibi Cazræus reponere valeat. Porro non quadrant quidem speciatim, & nisi facta accommodatione, Corollaria huiusmodi ad factam continuò, æquabilitérque accelerationem; sed nimirùm tu definiendum quid esset motus æquabilis, æquabiliter-ve acceleratus, non assumpseras; verùm quid esset alterum motum esse altero velociorem; quod potuit saltem *ad hominem* (vt facturus deinceps eras) argumentando vsurpari. Quamquam, cùm ista aut similis supperere exceptio possit; tui profectò erit candoris, si quid supersit scrupuli, fateri ingenuè excidisse tibi præ festinatione membrum alterum argumento accommodatius. Videlicet, vt bona fide, per quam homines nos esse agnoscimus, nihil potest præstabilius, laudabiliúsque reputari; ita & lucro est deputandum, quòd vel nobis infensi rectum quid admoneant, vt si quid hiet, si quid protuberet, si quid amussis vt ille ait, deliret, emendare valeamus. Facies tu hoc verò, detrimento tantò minore quantò in re ipse ius dicens, hostem præuenies, & alioquin præoccupaturum, exarmabis. Quod alter ille, cuius mentio à nostro Mersenno est facta, adnixus iteratò sit ostendere emensa decidendo spatia æqualibus remporibus non numerorum imparium, sed vnitatum seriem inire, tradita tibi lampas iam est, vt hunc quasi cursum absoluas. Ego certè, quantum nunc quidem per inualetudinem licet adhibere animum studiis, ita diuertor ad alia, vt ad hasce curas reuerti, si velim, non possim. De Caramuële, & Rheita quod rogas, rescripsi quidem ad priorem, postquàm iterum illam meam Velitationem edidit; verùm priuatæ literæ fuerunt, quibus aliud nihil contestatus sum, quàm vnicam aduersum me valere experientiam posse; nempe *si quinque illi Errones præter Mediceos inducti, circumpositi etiamnum circum-euntésque Iouem deprehendantur*. Nihil ad hoc responsi datum; sed interim optimus Rheita volumen ingens edidisse de Cælestibus rebus dicitur, titulo *Oculus Enoch & Eliæ*, ac in eo tum fuisse conquestus egisse me præproperè, tum edixisse mihi iam satis à Caramuële fuisse responsum. An verò sibi experientia suffragaretur, ne verbum quidem. Tu & bene Vale, & me semper ama, Parisiis, XI. Kal. Mart. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Debet iam esse adhibita extrema Comitiis manus: vtinam verò pro tuis votis. Quam tu es causatus ab illis absentiam, ipse demiratus non sum, qui geminam illis fuisse causam putárim; alteram videlicet standi promissis impotentiam; alteram inuidiæ conflandæ occasionem. Futurum fuerat, vt Princeps Condæus Consobrinus tuus in Italiam contenderet; sed ecce iam in Cataloniam, reuocato Harcurio, concedet. Nempe, vt exercitui Pedemontano Carinanius; sic nauali imperitabit Princeps Mathias, quem esse nosti Magni Hetruriæ Ducis germanum. Erit porrò breui Condæus ad expeditionem accinctus. Quippe mandauit Comitatui, vt se comparet in Nonas mensis insequentis. Futurus dicitur in Flandria sub Aureliano Princeps Nemutius (quem recidisse audio in morbum valde periculosum) vnà cum Gassione, & Rantzouio, illisque propugnando potiùs, quàm impugnando constiturus. Subscribi debuit pactis conuentis inter Brandemburgensem, & Suecos, Eidibus ipsis huiusce mensis; & quæ postremæ Osnaburgenses, Monasteriensésque literæ id habent, maximam nobis, si quam vnquam Germanicæ pacis spem faciunt. Sunt certè, qui fore eam citiùs perfectam, quàm expugnatum Lindauium putent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kalendas Martij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvas dignatus es dare literas ad Serenissimos Principes, vnà cum datis ad me accepi. Habeo verò tibi pro illis immensas, qualeis & debeo, gratias; fœlix, nisi eas scribere mediis in negotiis fuit importunum. Non reddidi ipsemet illas, quoniam proximis hisce diebus fuit vnde timerem, ne in meam illam inualetudinem reciderem; vt proinde necesse fuerit, ac etiam-num sit, me aliquantisper continere domi. Commisi tamen eas Burdelotio, qui se redditurum, & captata quidem per-opportuna occasione recepit. Nondum retulit fuisse redditas; non hæreo verò quin pro eo, ac mereris sint excipiendæ. De reditu quod subinsinuas, nihil mihi sanè magis est cordi; ita ardenter expeto statim atque Verna tempeties, meáque valetudo fuerit confirmata, ad te conuolare: spero id autem, Deo propitio, non longè ab ipsis Paschalibus fore. Dicebatur hesterna luce Nemutius è viuis proximè excessurus. Scribunt aliunde Auraïcum ad Æquinoctium vix peruenturum. Versatur adhuc illeic Seruientus, &, vt aiunt quidem, re nondum confecta. Ostendit Capellanus à Longavilla literas, quibus pax cum Cæsare, Hispanis nequicquam obsistentibus, promotior in dies fieri perhibetur. Conditionibus inter Suecos, & Brandemburgensem subscriptum; appositúmque, nonnisi parta generali pace, esse valituras. Accepimus hodie literas Nanceio, quibus scribit Luillerius non esse Lindauium à Suecis obsessum; & plæræque tamen sunt aliæ, quæ singulareis obsidionis circumstantias renuncient. Recepit se, & quod superest, hiemat Turennius in Virtembergâ. Debet iam

Rex

Rex Angliæ perueniſſe Hombium. Libertate excepta nihil-non honoris à Proceribus Anglis experitur. Aiunt, cùm ex eo quæreretur, an-non cum Anglis degere, quàm cum Scotis duceret ſatius, reſpondiſſe, malle ſe ſane cum ipſis ſui emptoribus, quàm cum venditoribus eſſe. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Kal. Mart. M. DC. XLVII.

EIDEM.

DEum immortalem! OPTIME PRINCEPS, ſic affici te, quod mihi fortunam non arridere exiſtimes, vt totis penè literis nihil aliud, quàm conqueri de iniquitate illius videaris! Ego ſanè tuum illum tantum erga me affectum ſuſpicio, & exoſculor; interim autem neque mihi non arridere fortunam duco, quæ hactenus mihi non paucarum rerum, quas pro iure ſuo abſportare poſſet, vſuram permittit; neque vllam prorſus iniquitatem eius agnoſco; quæ mihi nihil pollicita, rea agi non poteſt, quòd non ſtet promiſſis. Ipſe ſum potiùs in eam iniquus, dum vt Amicis gratificer, fores illius importunè pulſo; adeò ptoinde, vt, ſi repulſam patiar, debeam non ipſam nimis auſteram, ſed me inſtituti parum memorem, parum quoque tenacem, cauſari. Verùm ne tibi plura de me (niſi quòd nondum valeo meliùs admodum, quàm antè octiduum) Dictus fuerat Condæus Princeps diſceſſurus initio ſtatim inſequentis hebdomadis; nunc autem eius finem dicitur eſſe exſpectaturus. Sarcinas interim præmiſit ab vno, aut altero die; tranſiturúſque per Burgundiam (neque illeic multum commoraturus temporis) acceſſurus in Cataloniam ipſis Paſchalibus perhibetur. Scribunt Monaſterio, agi iam negotia tum Lant-grauiæ Haſſiacæ, tum Palatini Comitis; ac in eo eſſe, vt quam-primùm ſint coronidem adeptura. Cogitant interim Hiſpani, quid ad quinquaginta plus minus, quas ipſis propoſuimus, conditiones ſint reſponſuri, quódque potiſſimum querantur, induciæ ſunt, quas Luſitanis partas, ratáſque voluimus. De Anglo aliud nihil audio, quàm eſſe ipſi chartam, calamóque interdictum; neque ipſi aut famulos, aut cuſtodes alios, quàm à Parlamento præſcriptos, adeſſe. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtridie Nonas Martij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVàm verendum ſemper, ne quod ſubuereris de pace, ſit nimiſquam verum! Ecce enim cœpit hebdomade hac quæ ſpes illius ſuperiore incaleſcebat, decaleſcere; adeò nihil videtur lucis, niſi extinguendum, exhiberi. Dicitur Condæus quarto ab hinc die Regi, ac Reginæ vale dicturus; vtcumque deinceps dies aliquot commoraturus in Vrbe ſit; inaudióque eius germanam paucis pòſt diebus adventuram. Obſidetur ſemper Lindauium, cepitque interea Turennius Tubingam. Traiecere Rhenum Lotharingi copiæ, acceſſuræque Landgranio Darmiſtadenſi auxiliares dicuntur. Conſtat ſemper Anglus in eo, ne aut abrogationi Epiſcopalis ordinis, aut eorum, quos eſt expertus fidos, partiúmque tenaceis, damnationi ſubſcribat. Hæc publica; ad me quod ſpectat, aliquantò meliùs Deo volente habeo; ſcilicet dum me in lecto contineo, crudus ille, ac acerbus humor longè iam decoctior, mitiórque euaſit. Tametſi porrò proximis diebus prodire ipſe foras non potui; non deſtiti nihilominus eò per amicos incumbere, vt Draguinianenſe negotium, quod in mei gratiam, pro tua ſingulari bonitate occœperas, authoritate demum Regia poſtremam acciperet manum. Illuſtriſſimus nempe Cancellarius id me exoptare non neſcius, caueri voluit Placito quidquid viſum iam fuerat optimo Campinio cauendum, imò & cenſuit quædam amplianda, quæ vixdum ille indigitârat. Expetij porrò ita fieri, non tam profectò quòd mei illius Arnulphi aliquid interſit, quàm quia agitur de rato præſtando, quod ipſe conſtitueris; de protegendo viro, quo in ea Vrbe neque fideliorem, neque cordatiorem habiturus ſis; confirmandis partibus, quas ſis probaturus, factione oppoſita multis nominibus potiores. Exhibebit tibi Placitum Campinius, vt pleniùs agnoſcas quid id rei ſit; neque interim opus eſt, vt ſi quid in illo exſequutioni demandando authoritate tua indigear, rogem te, vt annuas, fauéaſque. Vale modò, PRINCIPVM OPTIME, ó meum dulce Decus, ac Præſidium, Vale, Pariſiis, Eid. Mart. M. DC. XLVII.

EIDEM.

VAleo in dies meliùs, Deo bene propitio, ſperóque ſemper fore, vt ſim poſt dies a Paſchate non multos ad diſcedendum comparatus. Scilicet hoc vnum mihi eſt in votis, vt poſſim tandem itineri diſcrimine nullo me committere, & natale ſolum repetens, tuos ſimul in amplexus ire. Non poſſum certè ſatis explicare, quanto me rubore ſuffundant, quantoque ſimul ſenſu permoueant repetitæ illæ, & ſinceri affectus pleniſſimæ inuitationes, in quas, vt ſi aliquis forem, vt ſi tecum eſſem ex pari, tua bonitas eſt adeò profuſa. Ad res nouas quod attinet, dicitur denique Condæus luce craſtina diſceſſurus. Quod ſcribebam Kalendis menſis Auraïcum Principem non producturum vitam adviſque Æquinoctium, euentu ipſo eſt comprobatum, nimirùm occubuit Hagæ biduo ante Eidus; illas, inquam, Eidus, quæ venere quidem, ſed non exceſſere, ſaluo Cæſare. Aiunt Hollandos interim non conuenire neque de eo, cui dignitas eadem Imperatoria deferatur, neque de pactis conditionibus cum Hiſpano ratis habendis. Ferunt Bauarum in eo eſſe, vt pacem nobiſcum ſeorſim ineat, ac induciarum negotium, de quo agitur Vlmæ, probè ſucceſſurum. Turennius intereà, relicto Tubingæ præſidio validiſſimo, repetiiſſe

repetiisse dicitur Danobium. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, XI. Kal. April. M. DC. XLVII.

EIDEM.

PRæter literas, quas ad me tua bonitas est dare dignata, accepi etiam alias ad Riantij Baronem conscriptas. Plenissimæ priores sunt continentis illius tuæ de mea valetudine sollicitudinis, & sinceri illius desiderij, quo meum reditum præstolaris. Dolui id egisse veterem Amicum, quod tibi displicuerit; sed est iam quod gaudeam, fuisse tibi factum in Aula abunde, & satis. Ad posteriores quod attinet, ago sanè tibi quàm maximas possum pro tam effuso affectu gratias, verum quæso simul, ne id improbes, quod cepi de ipsis, déque Alliaudi literis minimè reddendis consilium. Quippe non sustinui Baronem in eas coniicere angustias, vt aut mihi, tibi-ve potiùs, quod posceretur, denegaret, aut ex consanguineo id exigeret, quod detrimento ipsi foret. Satius mihi longè, faciliúsque fuit id negligere, quod in meam rem esset, ac semel abiectam non resumere habendi beneficij curam. Succurrit mihi semper illud, *Satis multa bona habebimus, si timuerimus Deum*; ac interim Dei in me benignitatem exosculor, qui in te tenui animum paucis contentum est largitus. Non tam proinde illum precor, *det vitam, det opes*; quàm vt mihi parare, seruaréque pergat æquum animum, quo vt euadam ditior, non diuitiis adiiciendum, sed cupiditatibus detrahendum censeam. Habebis heic Exemplum Odes, quod Capellanus, optimus ille, ad te destinandum mihi consignauit. Rerum nouarum vix quicquam habeo; nam Condæi quidem discessum, quo prædixeram nuper die, ipse abundè noueris; & quod Generalis Triremium Præfectus clam non Amita modò, sed domesticis etiam suum ad officium discesserit, diu te latere non potest. Pacis negotio remoram iniicere Sueci dicuntur, quatenus vt superior etiam Palatinatus restituatur, instant; Konismarkius interim, & Hassiaci cepere Kirchemium. Aiunt obsidionem Lindauij solutam, & pactas tandem Vlmæ inducias. Consensere Hollandi, vt Filius Auraïci Principis iisdem omnibus, quibus Pateris muneribus, iuribúsque potiatur. Quòd Angliæ Rex in eo pergat, vt nolit neque in Religionem, neque in Amicos suos peccare; Parlamentum esse in eo perhibetur, vt seueri nescio quid sanciat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. April. M. DC. XLVII.

EIDEM.

REcruduit tantillùm, qui me vexat humor; sed & breui post maturescere nonnihil occœpit. Ita fiet demum, vt Deo propitio, post tentamenta varia sensim infirmata penitùs mitescat. Vergit eò semper mea spes summo animata desiderio, vt ad te quam-primùm & discedere, & peruenire incolumem liceat. Delectauit summoperè fecisse me rem tibi non ingratam, cùm sum adnixus negotium illud Draguinianense promouere. Sunt interim verò immensæ, quas tibi ob tantum fauoris in re exsequenda præstiti, debeo gratias. Id profectò Neuræus quoque cum insigni affectus tui testatione ad me perscripsit; ipséque interim sum ex eo fœlix, quòd & illum talem, qualem tu describis, amicum experiar; & tu ea bonitate sis, vt testimonium dicere amoris illius erga me digneris. Ad publica quod attinet, debes ipse iam in procinctu esse, vt Condæum Principem per ipsa Prouinciæ confinia transeuntem conuenias. Auraïcus Princeps pro ætatis feruore, ac genio familiæ, aliud nihil, quàm Martem spirat: sed Fœderati Ordines maiori ex parte non adhibent aurem. Vrgent continenter Suecici Ministri rem difficilem, vt nempe fiat penitùs satis tum Palatino Comiti, tum Hassiacorum Land-grauiæ. Scribunt Vlmenseis Arbitros conuenisse, vt Bauarus in neutralem statum admittatur; ac ratihabitionem heinc ab ipso Bauaro, inde à Longavilla in dies exspectari. Addunt illius exercitum ea ratione iri dimissum, vt sit ad Venetorum copias aduersus Turcam accessuros. Haud difficile quidnam interim cogitare Cæsar valeat, diuinare. Anglus in iisdem semper angustiis; futurum enim erat nuper, vt Angli, Scotique Legati coniunctim cum eo postremum agerent de subscribendo conditionibus, quarum hactenus memini aliquoties. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Non. April. M. DC. XLVII.

EIDEM.

PErgit mihi mitescere, Deo bene propitio, importunus humor; ac neque iam tussis adeò aspera est, neque exspectoratio adeò difficilis; neque respiratio adeò vehemens, neque oris sermo adeò laboriosus. Videor mihi proinde, Numine fauente, esse in procliui, vt in meliorem statum restituar; sicque possim breui in procinctu esse, vt, quod pergis expetere, valens non malè, ad te regrediar. Rebar nuper scribẽs ad te, esse te in eo per id tempus, vt legentem tunc confinia Prouinciæ, Condæum Principem conuenires; verùm id, vt accipio, biduo iam ante præstiteras; adeò ille supputationem vulgarem dierum, ac itinerum suâ præuertere diligentiâ solet. Ex Aula nihil habeo noui, nisi quod Aurelianus hesterna luce cum Coniuge ad Aquas Borbonias discessit. Quod superest, constans habetur, quod de Bauaro nuper scripsi. Addunt autem ab eo concedi Lavvingam quidem, & Halipru-num nobis, Memmingam verò, & Vberlingam Suecis, dimissuris vicissim ipsi Donaverdam, & Rauiom. Restituturum etiam VVitembergensi perhibent quidquid ex ditione eius occupauit, ac ipsos Rosam, Sundbergúmque liberos ad nos remissurũ. Meditari semper Lotharingum aiũt irruptionem in Palatinatũ, & quà præsertim ditio est Archiepiscopi Treuirensis; vnde

Ferzo

Fertæo mandatum, vt copias in eum colligat, & Turennio etiam, vt aliquas mittat. Monasterio nihil scribitur, quod exscribi multùm intersit. Processisse iam debet admodum Consobrina tua Longauillæ vxor, quam exceptura Parens discessit proximis diebus Cantillium; & excepturus frater Contyæus discessurus est tertio abhinc die. Tu, ô Principum Optima, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, pridie Eidibus Aprilis, M. DC. XLVII.

EIDEM.

NOn iam breuis esse laboro; sed cogor potiùs, Optime Princeps, adeò mihi temporis parum facta diei officia residuum fecerunt. Ago proinde solùm gratias tuum nomine meo, ob illum amorem, quo temperate tibi non potes, quin nimis de me magnificè sentias: tum nomine etiam nostri Capellani, qui se deuinctissimum tibi, ob illa tam bona verba profitetur. Ex rebus nouis seligo vnam, quæ plurium instar meritò sit, si vt spes est quidem, vera comprobetur. Aiunt nimirùm Cæsarem, ex quo accepit Bauarum Vlmensibus illis conditionibus subscripsisse; subscripsisse & ipsum pactis conuentis Monasterij ante aliquot iam, vt inaudiisti, menseis. Fortè, qui in gratiam Hispani manus dare abnuerat, sensit paratam sibi non leuem apud ipsum excusationem. Res eiusce momenti est, vt tametsi illam à viris fide dignis accèperim, exspectandum tamen, quovsque vberiore fide constiterit, censeam. Interim autem, si vera sit; hauddubium videtur, quin Hispanus quoque breui tempore in pacem consentiat: an-non verò, si id contingat, ac aliunde Ottomannus ille nihil aliud, quàm sanguinem spirans, diem, vt perscribunt, extremum obierit: an-non, inquam, spes magna est vt Orbi Christiano pax demum quæratur? Vtinam! Tu, ô Principum Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kalendas Maij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

FOElix Condæus, qui te, vt Consobrinum, ita & Encomiasten habet! non Achilles talem Poëtam, non Alexander talem Pictorem nactus. Quod obseruasti nihil in eo esse, præter ætatem, iuuenilem; quàm citò, quæso, per-quam eximio comprobauit specimine? Inaudio nempe eum omnem pompam à Barcinonensibus recusasse; ac Authorem fuisse, vt impensæ amplificando bellico apparatui destinarentur. Seruet illum modò incolumem Deus; ac tibi æuum ita propaget, vt florentem immensa illa, quam meretur gloria diuissimè videas. Quod scribebam nuper fuisse proditum de subscriptione Cæsaris, votum solùm fuit, ac spes penè certa. Videlicet scripsit Daualsius rem ita esse in procliui, vt pro confecta haberi possit. Adiecit verò vrgeri se, vt Monasterium repetat, quod Mediatores instent vt etiam cum Hispano res peragatur. Quæ cætera habeo, non magni momenti; aut si quidquam est Id nisi aliunde, saltem ex Campinio pernosse licebit. Iam enim amplius nihil vacat, quàm tibi gratias agere ob literas commendatitias ad Dinienseis Consules in illorum gratiam, quos habeo In eà Ciuitate cariores: hæc scilicet tui erga me amoris argumenta sunt planè continentia. Mea valetudo eo iam euasit, vt, Deo propitio, Luillerius accessurus priùs non sit, quàm sperem fore me omninò ad discedendum heinc comparatum. Cùm ille verò expetierit, vt nisi se eorum salutato, non abeam; scripsit se nihil aliud deinceps, quàm militarem comitatum quo viarum pericula tutò declinet, præstolari. Tu interim, Principum Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Maij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

SIgnificatum iam memini superioribus literis, nihil penè esse, quod ampliùs me, præter nostri Luillerij, quem exspecto, aduentum, posse remorari. Quippe tametsi sum nudius-tertiùs leuicula febri tentatus, & tussis mihi non-nihil crebrior, asperiórque effecta est; attamen & ecce dies iam exactus, in quo tertianæ paroxysmum, qui Deo propitio nullus fuit, metueram; & illa in pectus defluxio nihil sensibilis cœpit incrementi. Causam noui symptomatis, non sanè in mutationem victus, quæ vix aliqua in me fuit conicio; sed in mutationem potiùs aëris, qui toto iam octiduo ventis, frigoribúsque sic infestatur, vt planè oportuerit diploidas resumere, & Vulcanum perinde prorsùs, ac per ipsam Brumam propitium habere. Spes est, verò vt saltem statim, ac Cælum euadet clementius, redintegrare, confirmatéque occipiam valetudinem, de qua nuper fuit, vt non modò bene sed etiam optimè sperarem. Nimio me interim rubore suffundere pergunt tuæ literæ, quibus profectò humaniores, suauioresque esse non possunt; adeò te delectat, vt natura bonum, ita ratiocinio optimum probare, imprimis verò erga me, quo non esset quisquam Mortalium fœlicior, si obtinerem vel minimam earum, quas in me repotas, virtutum. Vtinam verò sit aliquid, quod in tui obsequium impendere liceat. De rebus nouis dicitur Rex tota cum Aula pridie Nonas discessurus Compendium. Aurelianus verò ex Aquis Borboniis ipsis Eidibus accessurus. Ex quo Bauaris conuenit nobiscum, sunt ipsos inter, & Cæsareos in simultates omnia procliuia. Coloniensis proximè est, vt Germani sui exemplum sequatur. Daualsius adhuc Osnaburgi, itémque Trantmandorfius, qui-cum Sueci semper contendunt pro eius Vrbis Episcopatu; pro Amnestia; pro Antonomia Regionis-ve libertate. Tu, ô Principum Optime, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Non. Maias, M. DC. XLVII.

EIDEM.

Clementius iam effectum Cælum, cœpitque mihi interim tussis non-nihil mitescere; ipsi deliniendæ, aut etiam eliminandæ penitùs Medici Amici Asininum præscribunt lac. Fortè hac vice, donec Luillerium exspecto, illos audiam, quibus hactenus leuem habui fidem. Verendum mihi, ne si faciam, ὄνος πρὸς λύραν efficiar; sed mihi nempe insusurrabo, εἰ μὴ δύναιο θεῖν, ἱκανῶς ὄνος. Discessere hesterna luce Rex, & Regina Cantillinm, vnde mox Compendium, & breui Ambianum. Dicitur Regina discedens, testata se non sine pace comite reducem futuram. Id dulcius, quàm quod scribitur Trantmandorfium offensum nimia Suecorum contumacia, & excessisse Osnaburgo, & Monasterio etiam re desperata excessurum. Quamquam, vt res Cæsaris sunt, non video quî factutus sit. Grassantur Sueci in Franconiam; aiuntque Turennium, occupato Darmstadio, cum Lant-grauij familia, etiam Marpurgum, quò ille aufugiens sese recepit, obsidere. Vt Coloniensis iam amplexus; sic amplexurus mox dicitur Moguntinus neutralem statum. Plura attexere iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Eid. Maij, M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvam-longè sum, OPTIME PRINCEPS, vt eæ mihi suppetant voces, quibus tum exprimam affectum, quem mihi tuæ literæ mellitissimæ accendere pergunt; tum moram excusem, qua habitam abs te mei reditus exspectationem etiam-num fallo? Solatio est mihi quòd te adeo bonum, adeò candidè de me iudicantem; adeò mei amantem sentio, vt etiam tacenti de affectu credas, &, nisi quidpiam exsequar, quod præstandum receperim, in defectum non voluntatis, sed facultatis culpam conicias: ac, Deo quidem bene propitio, non prorsùs malè habeo; sed non est sanè facta mihi, quantam sperâram, virium accessio; neque polliceri ipse mihi possum, vt me adhuc itineri absque discrimine committam. Repugnant aliunde tantoperè Amici, studio solo meæ valetudinis, vt eorum amori indulgendum sit, quod mei amore exigi heic adhuc proximos feruores deposcunt. Voluit quin-etiam nomine omnium, qui est obseruantissimus tui, optimus Abbas Campinius hac de re ad te scribere, fidem facturus quam-impatienter procrastinationem tam diuturnam feram. Nihil sanè id fuerat opus; sed amori nempe, quo esse non potest sincerior, condonandum fuit. Luillerius quoque, cui negotia remotam iniiciunt idem fuit facturus; verùm necesse nihil est te excusationibus onerare. Hæc retardationis tantæ cogitatio sic mihi mentem occupat, vt vix quicquam rerum nouarum quod ad te scribam, in illam subeat. Id solùm percellit, quod aiunt Leopoldum Archiducem cum totis Flandriæ viribus cingere obsidione Armenterias, illúcque ideò confluere quidquid virium licet ex his regionibus corrogare. Quin perhibent etiam mandatum Turennio, vti superiore relicta, in inferiorem veniat Germaniam, ac solitam priùs præstari ab Hollandis, operam suppleat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XV. Kal. Iun, M. DC. XLVII.

EIDEM.

Svscepto demum consilio, quod valetudinis meæ status effecit necessarium, trahendi videlicet adhuc in mensem vsque Septembrim moras: cœpi ecce hodierna luce, quod scripsi nuper ἔκδοτον fieri. Fœlix, nisi & tandem ὄνος. Si quam insignem emendationem sperandam faciunt, heinc consequar, non prætermittam eius te, quando sic digna- ris de me sollicitus esse, facere certiorem. Ex rebus nouis, aliud nihil habeo, quàm accessisse Aurelianum ad Vrbem ante dies treis; ac esse post treis discessurum in Aulam. Nondum expugnatas audio Armenterias; tametsi posse copias nostras coïre satis tempori, vt suppetias ferant, iactari non video. Exspectatur breui Turennius in Luxemburgum irrupturus; vtcumque non desint, qui ipsum esse obsessurum Francandaliam putent. Aduenit Cursor nudius-quartùs, qui renuotiauit certo certius initam cum Cæsare pacem. Vtinam tam sit, quàm dicitur verum. Anglus in eodem semper statu. De Ilerda obsessa vota equidem pro expugnatione concipio; verùm concipio maximè pro Condæi tui incolumitate. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Iun, M. DC. XLVII.

Hasce obsignâram, cùm tuas pridie Eidus datas accepi. Serum adeò est, vt non liceat aliud, quàm condolere ob lugubrem erepti tibi Amici casum. Fœlicem te, qui ex te ipso consolationem quæsieris? Fœlicem illum, cui dederis literaleis hasce inferias. Tu, & diu viue, & iterùm Vale.

EIDEM.

Perculit nos sanè renunciatus ille optimi Campinij morbus, verùm erexit animos quod significante Neuræo, remitti cœpisse eius vehementiam; addere ipse dignatus es id factum ab vno iam die. Vtinam inaudiamus breui euasisse optimum illum tam tui venerantem, tam nostri amantem, nisi valentem penitùs, at saltem discrimine immunem. Quàm opportuna interim, quámque rationi consona tua illa querela est? Re- uera quippe Animalia suo illo naturæ instinctu certò requirunt, inueniunt, vsurpant consentanea remedia, quæ Homines suo ratiocinio nusquam, incertó-ve assequuntur. An verò cùm sit Ratio hac in parte Instinctui impar; & non possit tamen Natura fuisse nouerca in homines, par est credere nostra fieri culpâ, vt concessus nobis instinctus nihilo quàm illis inferior, sic miserè labefactetur, vt vix aut ne vix quidem vllum illius vestigium in nobis remaneat. Nempe ipsa bruta illibatum seruant, dum

dum alimentis vſa naturalibus, non immutant temperiem: nos victitantes adulteratis, temperiem planè immutamus; neque mirum proinde eſt, ſi Animalia non abducta à naturæ tramite, ferantur recta quaſi ductu ad id, quod ſibi congruum eſt;nos ab eo auerſi, erremus, &, niſi caſu in id, quod expedit, ipſa etiam ratione præluccente, non incidamus. Verùm hæc longioris ſunt Diſquiſitionis. Quod optabam nuper tam eſſe, quàm eſſe iactabatur verum;nequicquam nun fuiſſe euentus probauit; optandum nimirum, ſeu orandum potiùs, vt Deus ter-Optimus det, quam Mundus dare pacem non poteſt. Aiunt non eſſe ex Germania diſceſſurum Turennium, VVeimarianis abnuentibus, niſi, perſolutis ſtipendiis. Verſatur adhoc Aula Ambiani, Aurelianúſque eò diſceſſit dumtaxat nudiustertiùs. Inexpugnatæ hactenus Armenteriæ: aiúntque noſtros interim eſſe Iperam obſeſſuros. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, prid. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVas ad Abbatem optimum dignatus es literas dare, eodem modo me cum iis, quibus me beaſti; obſtringunt. Nempe vtræque præ ſe ferunt bonitatis erga me tuæ characterem oppidò inſignem. Nequicquam verò ſanè non eſt, quòd mutanti ſemper valetudini proſpiciendum ducis: ecce enim cùm ante dies quinque exire in Vrbem rentaſſem, inuaſit me febricula, ac triduo habuit continenter; neſcio an viæ non longæ labor, an aëris feruor penè immodicus, an lactis vſus, de quo ſcripſi ad te aliquoties læſerit temperiem. Vtcunque ſit, ſum iam omninò, Deo propitio, febre immunis; vtinam verò perinde ſit, da quo iterum ſcripſiſti, Campinius. De rebus nouis, dicitur Aula Ambiano digreſſa, hodie acceſſura Compendium. Scribunt Aurelianum non illeinc aditurum exercitum, ſed in hanc Vrbem regreſſurum. Armenteriæ expugnatæ quidem,ſed aiunt tamen ſpem noſtris eſſe, vt illas breui recipiant; neque id verò improbabile, ſi ea modò vera, quæ hiſce ſubiiciunt;nempe acceſſiſſe Torennium,& cum eo millia militum octo;Hollandos id tandem cepiſſe conſilij, vt exercitum pro more educant;hoſteis in eo eſſe,vt copiarum vim in Vrbium præſidia diſtribuant. De Ilerda nihil inaudio. Vtinam illeic proſperè omnia. Appulſus Princeps Carinanius ad Vrbem nudius-tertiùs, die ſuperiore diſceſſit in Aulam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VII. Eid. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

DEum immortalem! quantum delectat, valere meliùs optimum Campinium! Vtinam tandem quam-optimè! De mea valetudine quid mihi pollicear vix habeo; quando ecce mihi acris ille humor tuſſim aſperam denuò inſtaurauit. Sequela hæc eſt quædam eius febris, qua me nuper tentatum ſcripſi. Nondum reſumpſi lactis vſum,eius occaſione intermiſſum, in eo verò ſum, vt deliberem, ſim-ne omninò reſumpturus? Verùm quid de me tam ſæpe, & tam multa. Præclarum profectò tuum illud de Hollandis iudicium. Qui de illis nuper ſpargebatur rumor, is fuit, de quo meritò dubitárim, Turennij etiam aduentus dubius; tametſi niſi venturus ſit, dicitur ſaltem copias miſſurus. A captis Armenteriis, hærere etiam-num Cominis coram hoſteis aiunt. Quod gloriati fuiſſent Aulam noſtram deſtinaſſe præ metu redire Compendium; Aula non modò conſtitit, ſed deſtinauit etiam, vt perſcribitur, pergere Caletum. Sunt nihilominùs,qui perhibeant Aurelianum ſolum eò conceſſurum. Exercitus interim noſter fertur reipsâ ex viginti hominum millibus conſtare. Cæſarei deſiderio pacis nihil non concedunt Suecis; & Haſſiacis, nobis quoque; niſi quòd Cæſar abſtinere, quâ Auſtriæ Princeps, à ſuppetiis Hiſpano ferendis non vult, rogátque, quo potiure iure nos à ferendis Luſitano abſtinere detrectemus. Hiſpani ipſi interim manifeſtò iam ſubterfugiunt.Scribunt Anglorum exercitum eſſe Regi meliùs,quàm Parlamento affectum. Idne ſit quidpiam pariturum, breui, vt opinor, edocebimur. Quod ex Italia, Cataloniáque inaudimus, tu meliùs nôſti. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, ô meum dulce Decus, & Præſidium, Vale. Pariſiis, poſtrid. Eid. Iun. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ADhuc illud vnum de me, OPTIMA PRINCEPS, præclariùs valeo;nempe, vt tibi id noſſe gratum,ita mihi non-prætereundum. Quo penè momento hæc ſcribo, ipſum Solſtitium tranſigitur; id monet tibi apprecer totam, quam inimus, tempeſtatem fœlicem. Aduentat nunc demum Turennius; & cùm foret,vt perſcriptum eſt, ante dies quinque Metas appulſurus, prope eſſe iam debet, vt copias Flandrico exercitui iungat. Aiunt proinde exercitum ex triginta duobus millium millibus conſtiturum; ac fore, vt moliatur breui aliquid, quod Archiducis victorias obſcuret.Scilicet etiam poſt Armenterias,Cominaſque, occupatis Lentiis, quibus inſtat nunc temporis, eius conatus repreſſum iri, futurúmque, vt de propugnando, non oppugnando ſit cogitaturus.Ex Aula aliud nihil habeo, quàm Aurelianum hûc rediturum,vnde diſceſſurus hac die in Sabaudiam Carinanius fuit. Quod ſcripſi nupera occaſione de Anglicano exercitu erga Regem meliùs quàm erga Parlamentum affecto, eo fuiſſe ſucceſſu fama conſtans eſt, vt Regem & adierit, & è cuſtodia exemerit,& quaſi triumphantem deduxerit Londinum. Id ſi verum ſit, ô planè, prorſúmque humanarum rerum mirabiles vices! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale.Pariſiis,XI. Kal.Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

BInas simul literas habui, quas ad me dare, & tertio Eidus & decimo quarto Kalendas voluisti. Quod sapienter adeò in prioribus de Leopoldo ratiocinaris, simile prorsùs vero est; ac potissimùm, quia facta deinceps accessione Turennij, nihilo fore exercitum nostrum exercitu hostium inferiorem scribunt. Ilerdeosis obsidio nimis-quàm sanè difficilis; sed nempe tuo illi Heroi τὰ κατὰ πόλεμον duntaxat. Tuetur modò illum in tantis periculis Diuinum Numen. Haud abs re perstas in tua illa, quod ad pacem spectat, sententia. Nimirùm Austriaci Cæsarei non mussitantes insinuârunt, quid forent reipsâ facturi. Factam accipio Longavillæ reuertendi licentiam; quanquam addunt ea conditione, vt sit post menseia aliquot Monasterium repetiturus. Quæ posterioribus literis appulsus Bullonij occasione philosopharis digna te sunt; ac ipse ea legens visus mihi sum in ipsa Senecæ lectione versari. De Angliæ Rege quid subiiciam; nisi quod hactenus nihil aliud, quàm commutasse custodiam videtur. Quippe nondum est Loudinum deductus; ac parum abest, quin exercitus, Scotorum instar, illo potitus, videatur ipsum similibus conditionibus proditurus. Sed erit fortè ille fœlicior, quàm vt experiri hanc tantam fortunæ iniquitatem pergat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kalend. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

DIci non potest, quantæ vertatur Condæo tuo prudentiæ, quòd maturè Ilerdensem obsidionem soluerit; spectatis nempe circunstantiis, planum fecit se animi consilio, magnitudinéque ex æquo pollere. Venerat in Vrbem, cùm nuncius ab eo hûc aduentarit, Aurelianus; deinceps autem biduo solùm commoratus Aulam repetiit. In Belgio cœperat Leopoldus obsidere Landrecium; veruntamèn illi tutando dicuntur nudius-tertiùs milites immissi mille, & ducenti, vnà cum Manicampio; Addúntque Gassionem partim neci, partim mancupio sex penè millia hostium dedisse. Inaudieris iam, opinor, regressum in Germaniam Turennium, quòd VVeimarianis progredi, nisi persolutis omnibus stipendiis, in Flandriam recusantibus, præstiterit exercitum vltra Rhenum integrum, quàm citra mutilatum habere. Extant literæ ex Hollandia, quæ rem cum Hispanis nondum confectam renuncient; ac spem faciant fore, vt breui exercitus illeic campis eat apertis. Res Angli adhuc in incerto; exercitu significante, contendere se, vt vnicuique plena sentiendi de Religione libertas sit; vt soluto Parlamento, quod nunc obtinet, instituatur aliud; die præstituto soluendum; vt in eo de legitima, quæ Regi permittenda sit, potestate, deliberetur, vt sit, exceptis pauculis, præteritorum ἀμνηστία. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVod probâris, OPTIME PRINCEPS, tenuociatum tibi literarum initio Valetudinis meæ statum, facit breie quoque iam præmittam, me, Deo propitio, valere in dies præclariùs. Profectò sic habeo omne me, vt, si modò Deo fuerit visum, ne in deteriùs recidam, grata sumpturus manu sim, tametsi in melius deinceps non promoueat. Heinc, si ritu illo antiquo, cuius meminisse es visus, literas ad te meas non exordiar, *si vales, bene est*; non illud sanè mihi est causæ, quòd non videar posse satis verè subiicere, *ego quidem valeo*; sed quòd bene valere te, tam absolutè desiderem, vt rem cum conditione efferre non sustineam. Falsum fuit, quod nuper non modò abs me, sed ab aliis quoque haud-dubiè accepisti, de allatis Landrecio suppetiis. Perseuerat adhuc obsidio, nec video spem fieri, vt diu protrahatur. Aiunt VVeimarianis ita factum satis, vt Turennius illos reducturus sit. Si faciat, non est cur hæreamus, quin omnia vertantur, Numine fauente, in melius. Sit-ne Aula breui in Vrbem, vt celebre fuit, reditura, non est quamobrem asseuerem. Rumor tamen est, Materteram tuam proxima luce hûc accessuram. De rebus Angliæ aliud nihil habeo, quàm quod Regi meliùs sperandum videatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Iul. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVod hærebas propter rumores, qui de Condæo spargebantur, gratulor optime vertisse. Lucro profectò deputandum, quòd soluta obsidio incolumem emiserit, cui producta vix poterat (quibus ille est animis) non esse admodum fatalis. Accessit hûc ipsius Parens Matertera tua ante dies septem. Hæsit verò Aula, hæréque etiam-num constanter Ambianis. Landrecium nondum expugnatum. Gassio interim Basseam obsidet, & Rantzouius Dixmudam iam cepit, dum Sueci Egram obsident. Expedit Turennium in Germania versari. Audio Lotharingum obsidere Longovvitzium. Data acceptáque ab Hollandis fides, vt si Hispanus, confecta pace, quidpiam in confinia alterutrorum moueat; vtrique inuicem occurramus. Angli negotia nondum perfecta. Debet tibi non nouum esse, quod de nouo Siciliæ Rege ad nos vsque percrebuit. Debet & quod de Venetorum nauali in Turcam victoria, quam Cydonis seu Caneæ deditio fuerit insequuta. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. August. M. DC. XLVII.

EIDEM.

CAlamum iam assumpseram, vt paucos ad te versus exarârem, cùm binas accepi abs te literas, priores ante mensem, posteriores

riores Eidibus datas. Illis admones, vt VValterium de valetudine consulam; sed tum ille abest, tum, Deo propitio, meliùs iam valeo; nullúmque est febris hecticæ, quam times, vestigium. Istis facis me de proximo tuo Brinoniam discessu certiorem. Deum ter-Optimum veneror, vt illeic & te & totam familiam per hosce æstus incolumem seruet. Tuæ est prouidentiæ, quòd exinde sis Maritimæ nostræ oræ prospecturus; at quis Hispano animus, vt cogitare valeat de occupanda Areola, si verum sit quod perhibent, defecisse ab eo florentissima Siciliæ, & Neapoleos Regna? Sextus hic est dies, ex quo vt Landrecium sic Bassæam quoque expugnatam accepimus. Heinc compensatio insignis facta; aiuntque exercitum nostrum esse iam hostili potiorem. Quin-erit etiam longè amplius, si, quod memorant, non Lotharingus modò suas abduxit copias, à quibus Longovvitzium fuisse obsessum non constitit; sed Beknum quoque alias, quas vnà cum illo in Turennium deducat. Videlicet ferunt Turennium aduentare iam iterùm, & traiecto Rheno, Diuzam Lotharingiæ appulisse. Verendum interim, ne Sueci Egræ obsidionem soluere teneantur; properante eò Cæsare cum insigni exercitu, & concurrente VVerthio cum Bauarico equitatu. Angli negotia semper incerta. Rumor est Aulam Caletum primùm, tum Rhotomagum concessuram. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Aug. M. DC. XLVII.

En cum his literis Exemplum Institutionis Astronomicæ, nunc primùm è prælo prodeuntis. Tu id accipe, non quasi mereatur tuas in manus incidere; sed quasi cùm meum opusculum sit, par non sit, vt diu te lateat. Salutat te optimus Mersennus. Vale iterum.

EIDEM.

NOn quò rumor fuerat Aulam concessuram, sed post dies omninò paucos hùc accessuram fama iam est. Ipse interim Aurelianus accessit nudius-tertiùs. Perrexit iterum Rantzouius cum copiarum parte ad maritima, ac obsidere arcem Neostendam, quæ inter Neoportum, Ostendámque est, perhibetur. Gassio cum superstitibus prope Bassæam castrametatus, hæret. Compulsus prece, ac pretio Insulanorum, Archidux perrumpere castra tentauit: repulsus autem cum insigni iactura à Gassione est. Non Turennius denuò traiecerat Rhenum, neque ipse Diuzam peruenerat; sed missus ab eo Lametus cum duobus hominum millibus. Aiunt ipsius milites detrectare imperium Ducum; ac delegisse nescio quem Comitem Gulielmum, cui parere velint. Egra à Suecis occupata; & neque Cæsar tempori accurrit, nec pro voto concurrit VVerthius; quippe quem Bauarus, reuocato equitatu, exauctoràrit. Discessit Monasterio Trautmandorfius; pergunt tamen Ministri Regij disceptare negotia cum superstitibus Cæsareis. De Anglo nihil audio meliùs. Quò Neapolitana seditio (neque enim rebellio fuit) euaserit, scire auent multi. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kalend. Aug. M. DC. XLVII.

Dum has obsignarem, literas accepi è castris Bassæanis, quibus circumstantiæ magis singulares tentamenti describuntur. Illas ad Campinium sic transdo, vt moneam ipsas pellegat tantum, mox vna cum hisce transmittat ad te. Vale iterùm.

EIDEM.

QVamobrem adeò bonus es, vt si intermiseris semel rescribere, temet excuses? Nimium foret, si singulo, aut seno etiam quoque mense scribere vel paucos versus dignarere; nunc, cùm septeno quoque die bees me tuis literis; nisi interdum facias, causam dicis, quare non facias; sed nempe non carere modo humanitas tua eximia non potest. Adest iam occasio, qua illâ abutar; sed, non quia ego temerarius, tu ideò eris minùs indulgens; constans rumor est, fore, vt in Aulam ante hiemem proximam venias; optimus etiam Pater Bizutus, cum vale nuper diceret, retulit te sibi dixisse, dum in hanc Vrbem discederet, fore vt tu quoque hùc breui aduentares. Ipse hactenus assensum continui; nunc autem, quoniam tempus instat, quo de discessu cogitem, nôrim interest sis-ne reipsà ad nos aduenturus; quippe nisi sis, ipse breui me vti pollicitus iam sum, ad discedendum comparabo; sin autem sis, nihil mouebo, sed te præstolabor attentè, vt transacta heic tecum hieme, tecum Deo propitio, post hiemem discedam. Itaque velim rogatum te, vt, si molestū quicquam non sit, digneris me quid hac de re statueris, facere certiorem; siquidem ipse, prout res erit, deliberationem instituam. Vides, quàm agam confidenter; sed facio, ne si isthùc tendam, quo tu excedes tempore, cogar ibi diutulè te non præsente, facere moram. Cùm ad te nuper scriberem, sic Aula denuò cœperat cogitare Rhotomagum, vt tunc non longè illeinc abesset. Redit hùc autem hodierna luce, Rex, Regináque videlicet, nam Cardinalis heri accessit. Nihil memorabile, quod sciam, à nuperis meis patratum in Flandria. Rosa à Turennio in carcerem actus, vt potè tanquam proditor, & excitatæ seditionis causa. In Anglia si quid noui est, summa est potestas, quæ iam residet penes exercitum, ac Ducem Farfaxium. Quod de *Magnis Bibliis* rogas, quæ sunt in hac Vrbe nuper edita, quadringentis libris turonicis væneunt, atque ea quidem incompacta; cùm ipsa compactio (decem ingentia volumina sunt) superaddat pretio circiter Dodrantem. Quæ verò Antuerpiensia fuere hactenus *Magna* vocitata, ea trecentis libris, plùs minùs venduntur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus Vale. Parisiis, v. Eid. Sextil. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVàm nuper prolixus, tam nunc ero breuis. Non repetam certè quam fiduciæ plenam precationem nuper adhibui; quando

tu

tu adeò bonus es, & in me quidem maximè, vt nulla tibi opus sit, si quid te rogem, inculcatione. De Aula quid noui perscribam, nihil habeo; nisi quod Dux Aurelianensis Diuam Carnutensem, (quam etiam olim parituram regio illa coluit) veneratum fuit. Ex Flandria id solùm accipio, quod nostri dicuntur obsidere Lentios. Aiunt iam Turennium insequi perduelleis. Qui percrebuit rumor de accepta quadam post Melandri obitum à Cæsareis clade, non valde est certus. Londini quæpiam quidem seditio in Regis gratiam excitata; sed ille-ne ideò fœlicior, quàm hactenus fuerit, porrò futurus? Verendum sanè ne magna adhuc ea in Insula rerum perturbatio sequatur. Quippe ex duabus, quæ illeic vigent Religionis factionibus, obtinere quidem videtur, quæ dicitur *Independentium*, propter Farfaxium, & quos is voluit in Parlamento superstites; at quæ est *Presbyteranorum*, tum numero vincit, tum milites iam alio titulo in Vrbe conscribit; tum adstantia habet in Regnorum confiniis decem, plura-ve Scotorum millia. Tanti est semel camarinam mouisse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVII. Kal. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ERo iam etiam, quàm nuper breuior, quòd mihi totus pene dies ab inuisentibus succedenter eiusce conditionis Viris, quos non debuerim pro arbitrio dimittere, fuerit præreptus. Renuntiabo solùm fuisse heri mihi redditas abs te binas literas, priores quidem Nonis, posteriores verò pridie Eiduum datas. Addam nihil mihi esse iucundius, quàm quod ex vtrisque accipio; te scilicet probè valere, & præter negotia, studiáque, etiam venationi, ac istis excursionibus esse satis. Quod de cœpto, sed non perfecto negotio subinsinuas, Numen veneror, quam-optimè vertat. Ne verò anxium animum teneat, maturè semel deliberandum, ac deinceps tenenda constanter sententia. Siquidem opus solùm heic animis, & pectore firmo. Sed tu ista meliùs; ego innuo solùm, vt significem, quàm mihi sit cordi, te vt valentem corpore, sic animo hilarem esse. Lentios nostri non obsederunt, sed duntaxat inuadere stratagemate affectârunt. Cùm id non successerit; successit tamen quòd Equites octingentos circum-venerunt. Cætera momenti non magni. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kal. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

GRatias habeo, OPTIME PRINCEPS, quòd mihi adeò confidenter describere dignatus sis quid cogites de proximo, vel speraro potius in Aulam aduentu. Cùm res sic habeat, accingam me, vt ipsis Remigialibus, aut non longè post, Deo propitio discedam. Quòd dignaris autem facere mentionem adornati cubiculi, quo me exceptura tua bonitas sit; quæso, vt mihi liceat per te diuertere; proximè quidem, sed extra tamen ipsum Palatium. Non sanè, quod mihi non sit supra merita honorificum hospitio abs te excipi; sed quod euenturum prouideam, vt tibi liceat tanto diuturniùs, quanto è Familia minùs videbor adhærere. Nihil est necesse causas insinuem, quæ dici, nisi coram non possunt; satis esto, nihil fore vnquam mea erga te obseruantia vt sincerius, ita constantius. Ex Aula, si quid noui est, ipsa est valetudo Germani Regis, Andium Ducis, qui febri tentatus diebus nuperis, habet nunc, Deo fauente, meliùs. Constantior iam fama Præsulem Aquensem breui in Cataloniam, titulo Pro-Regis iturum. Quas illeinc vidi literas, discessum Condæi ad Eidus mensis proximè sequuturi notant. Quas Româ, ipsam etiam Sardiniam rebellasse memorant; sed, quòd tu nihil ea de re, vereor admodùm ne vera non sit. Quas Monasterio, Longavillam in ipso procinctu, vt hûc redeat, describunt; vnde & sunt heinc aliquot ad ipsum præmissi Abbauillam currus. Quas è Germania, perhibent cecidisse Suecos duo Cæsareorum millia; ac Cæsarem se Pragam recepisse. Addunt Turennium receptis duobus, qui defecerant, militum millibus, Rhenum rursùs traiicere, contenderéque Luceburgum versus. Quas ex Anglia, ferunt Farfaxium in Vrbem admissum occupasse Turrim; collocasséque in ea præsidium. An autem, & quando, quáque conditione admittendus Rex, dies edocebit. Quas ex Hollandia, admonent Classis, quam sex militum millibus instructam illi in Occidentalem Indiam destinant, vt ea loca recuperent, vnde fuere nuper à Lusitanis expulsi. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Kalend. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

IVre profectò demiraris Hispanicum illud imperium, quod toti penè Orbi compedes nuper intentabat, ita iam prolapsum corruere, vt instaurari, nisi facto quopiam insperato non possit. Nemo scilicet, si quis prædixisset, donec res illius florebant, id non habuisset in fabulis; tametsi euentus nos docuit, ipsum opinione, ac fama, potiusquam vigore interno stetisse. Nondum res ad metam deducta; sed fortè tamen deducenda; nisi pacis ope breui prouideatur. Qui degunt illi procurandæ Monasterij, Intercessores adeò obnixè sunt obtestati, ne ante dies aliquot Longavilla discederet, vt ille sit adhuc aliquantum hæsurus; & quod aliunde Oratores Hollandi eò concesserunt; spes est bene multis, vt non sine fructu negotium pacis iam instauretur. Discessit Gassio à statione; sed nempe, vt cuiuspiam Arcis obsidionem auerteret. Creditur Turennius iam in Luceburgo, ac aut ipsam Metropolim, aut Montem-medium obsessurus. Perseuerat rumor nescio cuius prælij, quod inter Cæsareos, Suecósque commissum, Suecis probè successerit. Rex Angliæ nondum meliùs habet. Ferunt interea

intereà Catholicos in Hibernia planè proſtratos, cæſis nimirùm quinque aut ſex vno conflictu millibus; ac fore, vt victores aduerſus Farfaxium reuocentur in Angliam, Scotis iam teſtatis ſcripto publico, ſe aduerſus eundem illicò aduenturos. Id ſi contingat, quantanam adhuc Inſulanos illos manet internecio. Quod de Finalij obſidione, aliiſque ad Italiam artinentibus memorant, pernoſſe ipſe meliùs potes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Non. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

PAucula ſcribo ob paruulam, quæ reſidua eſt, ad ſcribendum moram. Pluſcula, Deo bene volente, hebdomade proxima; quam ruri ideò deſtinaui, vt aſſueſiam aëri, qui à menſibus vſque ſexdecim vix vltra Eccleſiam ſum quicquam progreſſus. De rebus nouis, Aula petendie Fontem-Bellaqueum eſt diſceſſura. Flandrico noſtro exercitui accreſcere vireis in dies dicuntur. Diſtribuere hoſtes peditatum in Arcium, Vrbiúmque præſidia. Turennius obſidet Harlonem, Succi leuem neſcio quam cladem accepere à Verthio. Farfaxius in ſua illa rerum nouarum molitione perſtat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, Eid. Septemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ARripiebam iam calamum, vt pauca ad te ſcriberem, cùm literæ binæ abs te redditæ, alteræ poſtridie Kalendas, alteræ quinto Eidus datæ. Significabas prioribus te, niſi menſe inſequente non profecturum Maſſiliam; at ſignificas poſterioribus eò te euocari maturiùs. Conijector fore, vt eòdem redeas, poſtquàm Aquas-Sextias te receperis. Vtinam vbicunque fueris, & quocunque conceſſeris, ſeruet te Deus incolumem, tuáque conſilia fortunet. Scribo hæc non rure, vt ſperaueram, ſed ex ipſa Vrbe propter leuem febriculam, quæ me cum iam penè in procinctu forem, inuaſit. Cùm ſim verò Deo propitio ab illa iam liber, ac ſuperſit ſolùm quæ recruduit tuſſicula, ſpero intra biduum, triduumve quod deſtinâram exſequi; vt ſit mihi quaſi virium tentamentum; præexercitamentúmque in longiorem viam. Quintus hic eſt dies, ex quo diſceſſit Aula Fontem-Bellaqueum; niſi quod Dux Andium in Vrbe remanſit. Nihil audio noui ex Flandria. Suſpecta ſit Bauari fides. Koniſmarkius dicitur breui ad Vrangelum profecturus; idque duobus hominum millibus, qui à Turennio defecere, receptis. Monaſterij negotium de pace cum Hiſpano ſic inſtauratum, vt breui peruidendum ſit, quid ſperare ex illo liceat. Illeinc non procul Padeborna obſeſſa ab Haſſiacis. Angliæ Parlamentum non alias, quàm veteres Regi conditiones obtulit; quo conſilio, dies docebit. Quas Aquis-Sextiis literas habeo, triſte nuntiant funus optimi illius, & antiquiſſimi amicorum Ioſephi Galterij, Prioris Valletæ, quicum mihi videor animæ dimidium meæ amiſiſſe. Vtinam vacet aliquando perſpectum Mundo facere, quàm illum ſapientem, quàm bonum, quàm mei amantem tot hactenus annos licuit experiri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & Viue in annos Neſtoreos, & Vale. Pariſiis, XII. Kal. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

QVid animi ſubeſſe mihi exiſtimes, OPTIME PRINCEPS, cùm tanta pridem reditus mei, & concepta, & facta ſpe, ſignificare tamen iam cogor quid de me amici Medici cenſuerint. Nempe apud me vltrò conuenerunt, vt exprobrarent quam dixerunt nimiam diſcedendi pruriginem; ac tantoperè exaggerârunt quod mihi vitæ diſcrimen ſubeſt, niſi vacillante adhuc ſanitate memet per Autumnum contineam, à quo cauendum præſertim eſt; vt manus pene dederim reſiſtendi heic adhuc in pauculos menſeis. Ac illi quidem probè conſcij teneri me potiſſimùm tui reuiſendi deſiderio; volebant ad te valetudinis meæ ſtatum, ac rationes eius, qua in me ſunt vſi dehortationis perſcribere. Volebat & optimus Abbas teſtem ſe illis adhibere, veritus quippe, ne non ſatis, quo habitu ſim tibi manifeſtem: ſed abnui ipſe, ſecuros iubens, te mihi ſatis fidere; neque enim hærere; quin quam-primùm mihi ad te ire incolumi licebit, alacer concedam. Sic verò fiet, & breui quidem, quantum ſpero, OPTIME PRINCEPS, quando me ſic habere ſentio, vt pergendo me domi continere, rationémque victus ſuſceptam tueri, valeam, Deo bene propitio, tum Autumnum hunc abſque vllo graui ſymptomate tranſigere; tum ſub ipſum Veris initium proſperè valeris te conuenire. Ipſe interim quam-proſperrimè, ô meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Kal. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

RVre aduenio, OPTIME PRINCEPS, & Sucio quidem, quod prope Groboſium. Degi illeic toto quatriduo, niſi quòd nudiuſtertiùs inuitante ſerenitate, qua & priùs carueramus, & deinceps caruimus, iui tantiſper exſpatiatum in præclaris illis tuis ambulacris. Dum curru exſcendo, en mihi redduntur humaniſſimæ abs te literæ, octauo Kalendas Aquis-Sextiis datæ. Pergit ſemper bonitas tua valetudinis meæ curam, quam non promereor gerere; ipſa verò tametſi nondum reſtituta penitùs eſt, videtur ſemper nihilominùs, quantum quidem ſentio, progredi in melius. Aut nihil certè, aut parum eſt, quod experior incommodi ex hacce breui ruſticatione. Quare neque hæreo, quin θεῷ θέλοντι, ſic poſſim ad te denique Vere ineunte diſcedere; vt ſim non iam ægrotabundus, ſed perfectè ſanus ad te acceſſurus. Quantum doleam te cariturum ſuauiſſima illa Campinij, quem toties Achaten dixiſti, conſuetudine, conijcere ipſe quàm optimè potes. Eſt etiam, quod doleam, & mihi, & vniuerſæ Prouinciæ; verùm id, quod auertere non licet, leuiter ferendum. Rerum nouarum nihil accipio præter

vulneratum Gassionem in obsidione Lentij. Sunt, qui etiam mortuum ex vulnere dicant; confracta nempe cranij portione; sed res non planè asseritur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Non. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Inaudieram iam variolarum morbum istheic magnopere grassari; quare pro tua fuit prouidentia, vt Infans illustrissima degeret procul à contagio. Seruet illam tibi incolumem Deus; faciátque, vt florenteis videas de quibus potes dicere, *debes mihi Nata Nepotes*. Rumor fuerat Aulam breui redituram; sed iam constituta in vnam, aliam-ve hebdomadem perhibetur. Mandatum dicitur Turennio, vt in Germaniam redeat, iterùm cum Suecis vireis collaturus. Quippe iam demum Bauarus ita fœdus initum fregit, vt pars exercitus illius accesserit ad Cæsarem, pars concessam Suecis Memningam obsideat. Et contestatur ille quidem se pactis conuentis cum Suecis duntaxat non stare; velle autem manere fide cum Christianissimo Rege illibata; sed mera nimirum dat verba, quasi debeat Rex interim Confœderatos deserere, exspectaréque, donec iis fractis, arma in nos deinceps vertantur? Cæterùm hocce fœdifragio pacis negotium peruertitur; quatenus, vt audio, periculum est, ne Comitia breui dissoluta eant. Scilicet non modò Cæsarei, sed Hispani etiam Ministri nouos resumunt animos, & recusatis, quæ priùs fuerant admissæ conditionibus, facta omnia esse infecta insinuant. Nescio tamen ecquid nam adhuc spondere certo sibi possint; si verum sit, quod scribitur, Konismarkium ita fregisse Lamboyanum exercitum, vt acce ssurus Vrangelo, sit adhue non parum negotij facturus. Ex Flandria à recepto Lentio, & mortuo Gassione, nihil habetur noui. Nam de Dixmudæ quidem obsidione dicitur in Aula non magnopere laborari. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Eid. Octob. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Qvàm es semper similis tui, dum sic pergis amare me, ac meæ valetudinis plenam tanti affectus rationem habere! Ego verò, OPTIME PRINCEPS, leue semper spero de me, ac tantò magis, quantò isthæc tempestatum mutatio, nihil mihi, quod sentiam, infert detrimenti. Exinde certè auguror fore, vt Deo bene propitio, hiemem illæsus superem, ac simul superstites omneis morbi importuni reliquias deponam. Id interim tempus vel ea de causa per-alacriter transigam, quòd sim te volente, hanc nexutus moram. Speratus Aulæ reditus proxima luce fuerat; sed is est dilatus in biduum, triduum-ve. Debet quidem Dixmuda iam aut occupata ab hostibus, aut ab obsidione esse libera; sed res tamen nondum, quod nôrim, innotuit. Qui rumor iam antè de commisso in Bohemia prælio percrebuerat, compertus est vanus. Konismarkius quoque nondum eò discessit, verùm hæret adhuc eum Hassiacis, quousque Lamboyus fame pressus, deserat stationem. Aiunt Londinensem Maiorem coniectum fuisse in carcerem, addúntque conditionum Regi mox offerendarum has esse præcipuas, vt contentus deinceps sit Regiorum fundorum prouentu; vt abolendo penitùs Episcopatui consentiat, vt quescunque habuit Sectatores partium, Parlamenti arbitrio permittat. Quò euaserit sub Condæo tuo Agerensis obsidio; quò Cremonensis sub Murinæ Duce, & quidquid præterea in Italia moueri pergit, Tu meliùs nosti. Quod scribis de insigni strage, quam passa Classis Hispanica tempestatum sæuitiâ est, id videri potest diuinitùs factum; ac si præsertim illi fuit, qui à te præsumitur scopus. Licet hoc sanè suaue habere,

Non quia vexari quemquam est iucunda voluptas;
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue est.

Esto proinde semper fœlix, ac semper, ô PRINCIPVM DEVS, bene, imò optimè Vale. Parisiis, XV. Kal. Nouemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

Non obstitisse venæ sectionem, quominus ad me dextrâ scriberes, amoris fuit singularis, quo dignaris me prosequi. Summè verò interim delectar, fuisse id propbylacticum, nun therapeuticum remedium. Si valeas modò, bene est; ego licet non multò meliùs, peius saltem haud quaquam habeo. Quod lætaris me Grobosianis tuis ambulacris delectatum, cogites velim delectationem vberiorem factam ex spe præconcepta, quòd aliquando σὺν θεῷ forem ea tecum emensurus. Acceperamus iam, quod perscribis de Aquensi Archiepiscopo in Purpuratorum Collegium adscripto. Inaudio verò prætereà Pontificem Summum scripsisse ad Regem, exoptare se, ne ille à suo latere discedat. Recepta ab hostibus Dixmuda, perhibent Cortereacum eminùs ab iisdem obsessum. Remissæ ad Turennium sunt, quas commodârat copias. Ille verò repetens Rhenum, creditur in transcursu recepturus VVormaciam, si verum sit quod memorant eam ab Hispanis occupatam. Creditur & non procul deinceps abfuturus Moguntiâ, donec in locum demortui nouus Archiepiscopus sufficiatur. Cæteræ in Germania res, ac etiam in Anglia haud-admodum secus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Nouemb. M. DC. XLVII.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Republicæ Palæopoleus Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi nunc demùm, Clarissime HEVELI, quem fasciculum Exemplarium nobilissimi Operis transdere ad me tuis cum literis

literis ab Eidibus vsque Iuliis es dignatus. Reddidi statim suū cuique, Merseno primùm, tum Roberuallio postea Buiilialdo (ad nos nūo demùm reduci) ac mihi id babui, quod voluisti meū, & pro quo tibi gratias refero quam-maximas possum. Id compactori traditum statim ac mihi redditū fuit, adfuere Amici qui ipsum auidè legendum absportauerint, ipséque vix potui ex eo quidquam cursim perstringere, vt donec in manus rediturum foret, significare tibi possem non fuisse mihi planè inuisum. Itaque quantum quidem licuit, percurrendo cognoscere, dignum profectò visum est Opus, quod in seros Posteros transeat, nominique tuo, donec perennabit bonarum rerum studium, afferat immortalitatem. Quam in eo mei mentionem dignatus es facere, grato, vt par est, babeo animo, ac tanquam singularis tui erga me affectus argumentum complector. Obseruationem transitus Lunæ prope Iouem die sexta Iunij abs te peractam quam æri incisam mittere te scribis, nusquam reperi in fasciculo; verùm poterit alia occasione, nisi incommodum sit, transmitti. Delectauit interea peruidere aliam in librum insertam diei Aprilis 11. quippe ipse quoque eandem heic peregi; sed Phasi planè alia; quoniam, cùm tibi Iupiter totis sex minutis à cuspide Lunæ ad Boream abfuerit; mihi in ipsamet cuspide dimidio sui disculi super-exstitit; dimidio delituit. Fuit Arcturus id temporis altus gr. 49. exhibuitque adeò horam 10. cum minutis 4. Prætereo autem dum planè emersit, tantum à cuspide eum abfuisse, quantus dodrans est longitudinis vocatæ mihi maculæ Caspiæ, quam tu Mœotidem dicere maluisti; & Arcturo quidem alto 49. gr. m. 50. seu hor. 10. min. $9\frac{1}{2}$. quid circa Lunæ Parallaxin ac Meridianorum differentiam colligi hinc possit, pernosse est promptum. Cùm primùm Bullialdus suas sarcinas explicuerit, tum ad te scribet, tum si quid fuit cælitùs venatus, tecum communicabit. Ego ex ipso nihil aliud habeo, quàm obseruatam Smyrnæ Eclipsin Lunæ nuperam, hoc est Initium hora 9. min. 55. finem hora 12. min. 7. itémque Iouis occultationem consequenter cœptam hora 16. min. 37. finitam hora 17. min. 10. aliquid fortè ad præcisionem deest; sed rem per otium cum eo expendam; præsertim verò, si faxit Deus, vt quam mihi videor valetudinem recuperare, constanti eat pede. Proxima occasione Mersennus & ego contexemus fasciculum rerum ad te transmittendarum. Resaluto millies clarissimum Eichstadium. Tu me semper ama, ac optimè Vale. Parisiis, VIII. Kal. Nouembr. M. DC. XLVII.

Admodùm Reuerendo, & Clarissimo, Carissimóque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, *Condatensi Canonico, Pastori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

HAud malè sanè es ominatus, VVENDELINE Carissime, gauisurum me, quòd do-

lueris tantum. Ecquid enim, putas, esse mihi potest quàm te valere iucundius? ecquid acceptius, quàm nôsse te perpessum his casibus, sospitem adhuc superesse? Ipse, tametsi infirma semper valetudine diem traho, videor tamen, Deo propitio, aliquantò meliùs habere; spésque adeò non parua est, vt demùm planè conualescam. Hoc ipsum repono, vt sit, quod gaudere vicissim valeas; tametsi aliunde subiicio, quod vterque iure doleamus. Scilicet obitum renúcio amicissimi Capitis, optimi putà illius Galterij, Prioris Valletæ, quem vterque coluimus; qui, vt me semper impensè amauit, sic te & suspexit, & amauit sanè quam-multùm. O qualem Virum! Deum immortalem! Sed te coram nihil est opus de ingenij acumine; de iudicij maturitate; de animi celsitudine; de morum candore; de cæteris eximiis dotibus verba facere; quando is fuit tibi abundè perspectus. Abiit è viuis ὁ μακαρίτης, propè octogenarius, Nonis Septembris nuperi; corpore quidem valde afflictato, sed vegeta mente, & constantia summa. Rediit sospes noster Bullialdus diebus proximè elapsis Byzantio. Narrat verò sese captandæ ea in Vrbe Poli altitudini destitutum fuisse Organo idoneo; sed fando tamen à quodam Patre Societatis IESV accepisse, fuisse eam obseruatam graduum 41. cum semisse. Ad Eclipsin quod attinet, obseruauit illam cum Ioanne Fabro Massiliensi (cui ligneus Quadrans aderat) Smyrnæ, cuius loci ἔξαρμα ex Meridianis Solis per Ianuarium mensem altitudinibus gr. 38. min. 11. obtinuerat; tametsi idem refert sex ex Solstitiali altitudine eam deprehendisse grad. 37. min. 45. Contigit ergo illis Initium Regulo iam alto 35. grad. 10. min. seu hora 9. min. 55. Finis eodem alto 58. grad. min. 40. seu hora 12. min. aut 7. aut 9. Attendere porrò illi quoque ad occultationem Iouis, adnotarúntque subiisse eum Lunam alto Procyone grad. 9. min. 45. seu hora 16. min. 37. dimisisse Capellâ altâ 5. grad. min. 50. seu (correcta refractione) hora 17. min. 10. tametsi Capellam in tam decliui situ adhibere haud valde tutum. Addo eundem Fabrum, referente Bullialdo, obseruasse finem Lunaris Eclipseos, quæ anno superiore die 27. Iulij contigit; quámque nos Occidentaliores non potuimus conspicere, obseruasse, inquam, ibidem (& horologio quidem ad Solem composito) hora 8. min. 30. Quod doles autem nuperam, nusquam fuisse, quod innotuerit, obseruatam in Belgio, ecce eam Dantisci obseruauit præclarus Heuelius, adnotato Initio hora 9. min. 19. Fine hora 11 min. 28. De Occultatione Iouis per illam noctem nihil habet, sed vicissim prodit à se obseruatam emersionem Iouis è limbo Lunæ occiduo die mensis Decembris superioris anni 24. hora 8. min. 39. cùm aliunde Immersio fuerit à Linemmano obseruata Regiomonti, hora 7. min. 53. Quoniam verò Heuelius in sua illa, quæ nuper prodiit è typis, *Selenographia* delineauit transitum Lunæ propè Sidus Iouis ad diem superioris Aprilis 12. retulitque in proximo transcursu distitisse Iouem à Borea Lunæ cuspide min. 6. Idque, cùm foret hora 11. min. 15. ideo attexo

non fuisse mihi hunc transitum inobseruatum. Verùm (quæ tum fuit insignis ob diuersitatem locorum Lunæ Parallaxis) salutauit mihi Iupiter ipso sui centro ipsam-met Lunæ cuspidem; quippe disculi dimidio occultus, dimidio superextans fuit margini Lunæ superiori, pulcherrimo spectaculo. Fuit autem in cuspide ipsa hora 10. min. 4. Emersit integer è limbo hora 10. min. 9 $\frac{1}{2}$. Gratias ago pro indicato nomine *Ioannis de Lineriis*, qualem Astronomum Parisiis ante annos trecentos floruisse incompertum habueram. Rem communicabo proxima occasione cum ipso Bullialdo, cui cæterisque etiam amicis, quod hactenus non præstiti, salutem tuo nomine dicam. Dabo operam, vt quam-primùm exemplum aliquot nugarum, quæ nuper ex me prodierunt, accipias. Tu interim, ô Carum Caput, & diu Viue, & bene Vale, Parisiis, Kalend. Nouemb. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

NOn vacat quidem scribere multa, & tardè præsertim redeunti ex Diuinis officiis; verùm committere non possum, quin tester saltem me suspexisse egregium ratiocinium, quo familiaris rei curam non esse abiiciendam probas. Nam nisi præscinderes quidem τὴν πλεονεξίαν, cui nullus præscriptus est modus, tum μικροψυχίαν, rem adeò alienam à virtute Heroica, hærere aqua, quod aiunt, posset; sed hac cautione adhibita, nihil potest vt fieri, sic dici sapientius. Nimirùm cùm Sapientiæ sit prouentibus impensas metiri, ne aut præ nimia parcitate quid illiberale geratur; aut præ nimia profusione, necessitas fiat emendicandi; contrahendi alienum æs; fallendi fidem; rapiendi non suum, & quæ id genus similia sunt; quonam modo potest dimensio hæc fieri; dispensarióque ritè institui, nisi res suas quis nouerit, ac suis etiam œconomis, ne licere sibi nimium reputent, se eas nosse fecerit fidem? Non est Cortereacum obsessum. Peruenit Turennius, vt aiunt, Moguntiam. Memninga fortiter resistit. Bauarus ait se eo fine fœdus fregisse, vt pacem promoueat. Dicuntur eius copiæ cum Cæsareis nusquam coiisse. Angli in eo penè sunt vt res & Ciuileis & Ecclesiasticas Hollandorum ritu componant. Quid in Catalonia, quid in Italia geratur, ipse meliùs nosti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, Kal. Nou. M. DC. XLVII.

EIDEM.

HOc satis noui, OPTIME PRINCEPS, non quærere te quæ sunt tua. Vtinam ii quos, & in quorum gratiam operam impendis, id satis agnoscant. Quod de valetudine mea continenter adeò sollicitus es, ex nimio illo amore est, quo me immerentem beare dignaris. Ea tentata potiùs, quàm labefactata diebus hisce nuperis fuit. Nam quæ me quidem febricula per vnum diem solidum habuit, rursum non-nihil instaurauit; ac non ea exasperatione, Deo bene propitio, qua consueuerat. Si faxit Deus, vt ruens Autumnus nihil ampliùs noxæ inducat, esse videtur cur de me mihi ominer, spondeamque non malè. Vt illi tamen, in cuius manibus sortes meæ sunt, videbitur, fiat. Ex rebus nouis nihil æquè auditur, ac illa in dies peiora, quæ patrantur Neapoli ab ipso vsque Ioannis Austriaci appulsu; verùm debes ipse, vt priùs, ita pleniùs illa pernosse. In Germania accessere tandem Bauaricæ copiæ ad Cæsareas, quæ & iam insectari Suecicas dicuntur. Vt oppugnari, sic propugnari generosè Memningam ferunt. Addúntque Turennium obsessis eas misisse suppetias, quæ possint hosteis ad soluendum obsidionem compellere. Ex Flandria nihil habetur noui; nihil etiam ex Anglia accipio, saltem quod valde ratum sit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Nouemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NVllas hac vice literas ex Prouincia accepimus; scilicet debent seu Druentia, seu flumina alia nimium exundasse. Si valeas modò, bene est; ego quidem meliùs, quàm nuper nunc valeo. Laborat iam Rex Christianissimus variolarum morbo; prodeunt tamen fœliciter, ac propemodùm sine febri exanthemata à die superiore. Videntur hostes iteratò velle enixiùs Cortereacum obsidere. Cepit Turennius Falkestemium, exspectátque adhuc, quò Hassiacorum, Suecorúmque negotia vocent. Discessere à Lamboyo, qui in angustiis eum continebant; Vrangelus autem quasi à Cæsareis, Bauarísque, traiecturus mox dicitur Visurgin. Propugnatur semper fortiter Memninga, obsessique nullas conditiones audiunt. Anglicæ res semper confusæ. Quid egerit nuper Condæus, & an se viæ commiserit, latere te minimè potest. Magnæ exspectationis est, quid vecturus sit dies crastinus de Neapolitanorum rebus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, XVII. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

OB eam, quam nuper significaui Veredarij retardationem, binas iam abs te habeo literas; alteras Nonis ipsismet, alteras pridie Eidus datas. Pietate sanè tua est dignum, quod occasione institutæ Mortuorum commemorationi, de Animabus, quæ à funere purgari debeant, edisseris; mirúmque est Heterodoxos placitum abnuere, cuius fidem adstruat non Sacer modò Codex, tum eo quẽ insinuas, tum aliis etiam nonnullis locis, sed ipsum quoque Naturæ lumen, quod sequuti Ethnici, ac in iis quique Sapientiores, vt Pythagoras, Plato, alij huiuscemodi purgationis necessitatem agnouerunt. Rex dicitur hodie præclarè,

pro conditione morbi, ſe habere tametſi non ſeſe perinde die ſuperiore habuerit. Aiunt Condæum fuiſſe Diuione hac ipſe die diſceſſurum, & hùc acceſſurum perendie. Eques Guiſios eſt in procinctu, vt ad fratrem Ducem diſcedat, ex quo accepit Neapolitanos delegiſſe illum in Imperatorem. Apparet iam paulò inconfuſius, quò videantur denique res eius Regionis euaſuræ. De rebus Angliæ tale nihil, ex quo Legionum aliquot à Farfaxio facta ſeceſſio. In Germania eſt, cur Land-grauia ſuæ deditioni timeat; vt pote cui dicatur Cæſar cum Equitum quindecim, & Peditum nouem millibus inſtare. Videor mihi ὑπὸ ἀδύτου, non multò quidem meliùs, ſed aliquanto tamen melius, quàm ante octiduum valere. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Pariſiis, x. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

OPortet iam, quantùm coniicio, cœpta eſſe Comitia, eo in oppido, quod obtinuit vt faceret nomen *Ciuitatum* ſuum. Commendat locum Apiana viris; è qua expreſſum vinum eiuſmodi eſt, vt ex quo in hac Vrbe præſertim innotuit, & Frontinianum, & Hiſpanienſe, & cætera antè deprædicata obſcurârit; verùm celebriorem iam facient, quæ in eo calata Comitia, & te quidem potiſſimùm præſente, haberi voluiſti. Ea vt tibi pro votis cedant, ac vt deinceps tibi ſit proſper in Vrbem reditus, voueo. Habet ſe iam Rex, Deo propitio, meliùs, dieſque tertius elapſus eſt, ex quo euaſiſſe dicitur diſcrimen. Acceſſit in Vrbem nudius-quartùs Condæus tuus incolumis. Acceſſit etiam Belleuræus ex Anglia, vbi ſunt res ſemper haud-ſecus turbatæ. Imminere ferunt in dies hoſtium apud Flandros exercitum; ac Neapolitanis præſertim deſciſcentibus, ex quo celebrem ſuæ nationis defectionem acceperunt. Quin in ea geratur ipſe meliùs noſti; neque ignoras quod literarum ad ipſum Sommum Pontificem ab ea datarum ſit argumentum. Ad Germaniam quod attinet, Herbipolenſis Epiſcopus in Archiepiſcopum Moguntinum pro Regis votis electus eſt, ac diſceſſit ſtatim Turennius Memningam, cuius tamen obſidionem fatigatus à præſidio Bauarus dicitur ſoluiſſe. Aiunt Koniſmarkium, & Vrangelum ſic contuliſſe copias, vt obſtent ne Lamboyus ſuas conferat cum Cæſareis. Scribunt Monaſterio Miniſtros Cæſareos conditionibus pacis ſubſcripſiſſe. Valeo nunc paulò, Deo adſpirante, meliùs. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

EIDEM.

ACcepi quas dignatus es *Ciuitate* literas dare. Faxit Deus, vt quæ te illùc deduxere negotia, tam ſint euentu ſuauia, quàm eſt ipſum vinum *Ciuitatenſe* potato ſuaue. Quod de valetudine mea voues, eius eſt erga me amoris, quem ſanè vt merear, longiſſimè abſum. Ea porrò, quando es adeò bonus, vt quo ſit ſtatu, noſſe delectet, non iam prorsùs malè, Deo propitio, habet; quippe febricula euanuit, tuſſiſque euaſit longè mitigatior. Conualeſcit in dies Rex, ac Regina Parens, quam eodem morbo teneri fuerat creditum, ſic breui conualuit, vt omneis liberâtit metu. Noui nihil accipio ex Flandria. Scribitur ſemper Monaſterio pactas conuentas conditiones nos inter, & Cæſareos eſſe; nec deſunt, qui adiiciant etiam Cæſareos inter & Suecos. Memningam ferunt adhuc obſeſſam; ſed ſtrenuè ſemper obluctantem. Non eò profectus Turennius eſt; ſed ad Koniſmarkium, & Vrangelum, quos ob collatas iovnum vireis, fore perhibent hoſtibus potiores. Pernoſſes aliunde vt Rex Anglus ſeſe ex Anglia ſubduxerit, ac in Inſulam noſtris oris propinquam ſe receperit, exſul viuere, quàm captiuus præoptans. Inaudiuimus quidem Claſſem noſtram Neapolin verſus diſceſſiſſe; verùm quo ſucceſſu, adhuc incompertum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, poſtrid. Non. Decemb. M. DC. XLVII.

PETRVS GASSENDVS SAMVELI SORBERIO *Suo*, S.

MIſit nudius-quartùs ad me optimus Merſennus tuas literas IV. Eidus menſis ſuperioris datas. Longum iam tempus eſt, ex quo aliarum quoque debitor ſum; ſed non eſt profectò, quod me ideò babeas minùs memorem, venerantem, amantem tui. Inſignis nimirùm de tuo erga me amore confidentia eſt, quæ me ſegnem oppidò fecit, ne culpæ quidpiam conferam in eam inualetudinem, quæ me à ſeſqui-anno ac ampliùs iam habet. Quanquam mihi nihil eſt neceſſe excuſationem pertexere; adeò de tua bonitate, beneuolentiaque ſecuro. Quòd meam illam de traiectione Chyli, déque ſanguinis Circulatione Diſſertationem Gallicè redditam & nomine meo ſuppreſſo, committendam typis cenſuiſti, improbare ſanè non poſſum, neque non boni conſulere; cùm ipſe ſis qui feceris. Tibi ſiquidem plenum in me ius, &, ſi quidquam eſt, quod proficiſci abs me poſſit; id totum tui eſt arbitrij. Vnum vereor, ne ſcilicet ſi edatur fortè aliquando in lucem Tractatus de Animalibus, cuius ea Diſputatio pars aliqua eſt, deſumpſiſſe illam fide non bona videar ex alienis operibus, aut fruſtra, ineptéque tentaſſe aliquid noui inuehere; tametſi res fuerit meo Marte, & fortaſſis non ſine quadã nouitatis ſpecie conſcripta. Quippe & iſta edita fuiſſe antecedenter comprobabuntur, & meo nomine tacito, illepidum foret, neque mei genij, aut ipſa mihi vindicare, aut de editis conqueri. Vtcunque ſit ne ideò putes feciſſe te rem mihi parùm gratam; tum quòd hæc omnia minoris ducam, quàm vt debere me de ipſis eſſe admodùm ſollicitum putem; tum quòd perſuaſiſſimus ſim, eum eſſe tui in me affectum, quo non poſſit eſſe ſincerior; ac te nihil meum

attingere, nisi vt mihi, quam-maximè abundè potes, gratificeris. Itaque hanc mitte de pectore curam, ac operam solùm, nisi graue est, da vt quo nosse valeam, quid id rei sit, illius ad me exemplum transdatur. Si istheic fortè Prataeus est (frustra nempe volebam nuper eum salutari abs me Lugduni) saluere illum iube abs me; vti & Amicos cæteros, quos esse nobis communeis nosti. Tu, mi SORBERI, me amare perge, cui hæres in ipsis medullis, ac Vale. Parisiis, Eid. Decemb. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

QVàm bene nosti hominum mores, dum sic describis genium istorum oppidatim delegatorum, qui singillatim quidem adnuunt, sed vniuersim deinceps abnuunt! Non sanè, quod non idem propè Societatibus aliis vsu-veniat (obiici certè speciatim quoque nostris, quæ dicuntur Capitulis, solet) sed quòd hocce hominum genus τῇ ἀσθενείᾳ scorsim laboret, vt imbecillitatis conscium, & turmatim τῇ αὐθαδείᾳ insolescat propemodùm, quòd stipantibus aliis roboretur. Heinc vulgaris facta illa comparatio virgularum complurium, quæ fragiles singulæ cùm sint, diffringi congestæ in fascem non possunt. Rumor crebrescens de excepto Neapoli Duce Guisio vtramque heic paginam facit. Tenet interim omnes exspectatio euentus prælij duplicis, alterius pedestris inter ipsos Ciueis Neapolitanos à Guisio eductos, & collectam Nobilium manum, libero ciborum commeatui obstantium; alterius Naualis nostram inter Classem eò versum recèns prouectam; & Hispanicam illeic commorantem. Scribunt Memningam denique occupatam à Bauaris; addúntque Hassiam à Cæsareis maximoperè infestari. Rex Angliæ sese in Insulam non oris sanè nostris vicinam, sed in nobilem illam Vectam oræ Anglicanæ proximam subduxit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eidib. Decembr. M. DC. XLVII.

EIDEM.

NEcesse est hac quoque vice flumina exundauerint; quando Prouinciæ Veredarius ὁ γραμματοφόρος nondum hûc accessit. Tametsi verò nullas proinde istheinc habemus literas, conijcere tamen est promptum, & iam perfecta esse Comitia, &, nisi in Vrbem te receperis, proximùm esse, vt te recipias. Nempe Dies Sacri pro foribus sunt, quibus abesse domo non soles. Vtinam sospes cum sospite Illustrissima Familia eos ducas. Valeo ipse iã, Deo propitio meliùs; spesque est, vt possim per eosdem-met dies Sacrum facere, quod ne facerem, obstitit per sesqui-mensem inualetudo. Res inter nouas illud heic est, quod scriptum est Romà postridie Kalendas fuisse eum diem tertium, quo Summum Pontificem grauis ἀνορεξία cum febre vexaret. Sunt qui addant Guisium insignem victoriam ex Nobilibus Neapolitanis retulisse. Monasterienses literæ pridie Eidus datæ perferunt recusare Hispanos pacta conuentis subscribere, nisi Rex susceptæ Neapolitanorum tutelæ renunciet. An verò contingere id possit, reputandum est! Concessit Halipronum Turennius, eiúsque Nepos Durasius Regis nomine missus est, qui bellum Bauaro indicat. Pars Cæsareorum Hassià excessit, pars illam adhuc occupat, idque non valde procul Caseliis. Dicuntur tamen minui, & Sueci contra increscere, dum se ad hiemandum in Brunsuicensi Regione parant. Degit semper (nisi tenetur potiùs) in eadem Insula Angliæ Rex; ac mitiores nihilo sunt, quæ ipsi offeruntur pacis conditiones. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Ian. DC. XLVII.

Hæc absoluebam, cùm allatæ ad me literæ quædam sunt, quæ appulisse huc denique veredarium fecerint fidem.

EIDEM.

RErum nouarum quod hac vice abs me exspectes, nihil est. Quippe literas nullas habeo, nisi à quibusdam eruditis, quibuscum soleo vt in Republica ab hisce Mundanis aliena versari. Et me amici quidem nonnulli per isthæc Festa inuiserunt, quibus curæ est, quid vbiuis gentium geratur rerum, non ignorare; at ipsi tamen professi sunt, nihil sibi, præter pauca de rebus Neapolitanis esse perspectum. Verùm debes ipse profectò ea nosse, veluti fuisse, auspice Guisio, educta ex Vrbe viginti quatuor Ciuium millia, qui tripartitò progressi, triplicia Nobilium præsidia sic euerterint, vt liber omninò iam sit ciborum in Vrbem commeatus; itemque quasdam Vrbis regiones fuisse à Ciuibus receptas, quòd Hispanica Classis, nostræ metu, præsidij partem inde euocasset; ac rursùs Archiepiscopum, Cardinalémque Philomarium fuisse ab Hispano reum Maiestatis conclamatum; vniuersámque eius familiam municipij iure priuatam, quòd inuisentem se Ducem Guisium & admiserit, & reuiserit ipse. Insuper eosdem Neapolitanos minas Genuensibus intentare, quòd aduersum se Hispanis fauentes sese gerant pro hostibus; & quæ sunt id genus similia. An enarrabo insigne furtum in Luccebutgensi Palatio per ipsa nocturna Natalitiorum Sacra patratum. Diuersabatur ecce in Villa Riuierius Abbas, cum ingressi fures in illius cubiculum, quod ipsi Heroinæ cubiculo immixtum, singularem famulum id asseruantem trucidârunt, frustulatímque in ipsam secessus foueam deiecerunt; & quatuor *Philippeorum duplorum*, seu *Pistollarum* millia, effractâ arcâ absportârunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Ian. M. DC. XLVII.

EIDEM.

EIDEM.

FVere ad me heſteroa luce geminæ allatæ abs te literæ; alteræ quidem *Cimtani*, alteræ verò Aquis-Sextiis datæ. Cùm condoluerim propter priores, quòd illis Comitiorum turbis ſucceſſuras alias in ipſa Vrbe præſenſeris: conſolarioni tamen fuit, quòd negotiorum difficultates, qua es ſolertiâ proſpiciens, ſic te ad illas compares, vt ſapientis, boniqoe Viri officium nunquam deſeras; & tum in mediis eorum procellis pacatum animum tuearis; tum ob infœlicem ſoeceſſum pœnitentia non diſcrucieris; quatenus agnoſcis nihil fuiſſe contra prudentiæ leges peccatum, & non fuiſſe tui arbitrij fortunam, quam plærumque bumanæ res potiuſquàm ſapientiam ſequuntur. Cùm etiam propter poſteriores, quòd abs te diſcedens optimus Campinius tantum tibi ſui deſiderium reliquerit; id mihi quoque ſolatio fuit, quod agnoſcens eſſe non poſſe illius præſentiam perpetuam, præoccupàris animo ferendam leniter abſentiam; ac reputàris virum ſapientem maximè quidem amicorum conſuetudine delectari; verùm, vt poſſunt interuenire qui eam interturbent caſus varij; ſic debere illum ſemper in ſeipſo reponere ſpem maximam ſui. Quid itaque maius nouo hocce anno vouere tibi valeam, qoàm vt boc ſemper animo ſis, ac ſimul bene valeas; quando ex antiquo ſenario,

Ὑγεία ἢ νοῦν ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο,
Sunt ſanitas, & mens gemina vita bona!

De rebus nouis, verſari adhuc aiuot in Alſatia Turennium, ac Briſaco breui traiecturum Rhenum. Pars Cæſareorum ſe ad habendum hiberna in Franconia parat; para in Haſſia adhuc graſſatur, & Marpurgo capto, arcem obſidet. Sueci ſemper vltra Viſurgin, ac in Brunſuicenſi ditione præſertim Eqoitatum reficiunt. De pace nihil ſani renunciant. Angliæ res ſemper turbatæ. Ea à Parlamento exercitus petit, ex quibus meditari diſceſſionem exiſtimetur. Oblatis conditionibus detrectat Rex ſubſcribere, niſi quibus rerum ſumma componatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, hoc anno, Neſtoreóſqoe porrò & Viue, & Vale. Pariſiis, III. Non. Ianuarij. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

ITa eſt ſanè, OPTIMA PRINCEPS, ea conditione naſcimur, vt confecto hoc breui quaſi curriculo denaſcamur. Quin etiam eo ipſo momento, quo viuere aggredimur, mori quoque incipimos (quando incipimus parte quadam conceſſæ nobis vitæ priuari, & vitæ priuatio mors eſt) adeò vt, quæ vulgò appellatur mors non tam ſola ſit, quàm extrema dicenda. Non luſere proinde nos, qui nos dixere naſceureis mori, pendere ab origine finem, ac illum ipſum, qui primus datur vitæ dies, date extremum. Inſigne interim diſcrimen inter extremom bunc vitæ diem, & anni extremum, qualis ille fuit, quo dignatus es ſcribere. Quippe nobis quidem dat primus extremum; verùm ipſis annis extremos dat primum; egregiéque Ægyptij illud ſerpente, qui in caput caudam inſerat, adumbrârunt. Quare neque oos etiam luſit, qui cauſatus eſt poſſe Soleis ita occidere, vt redeant; nobis cùm lux breuis ſemel occidit, vnam eſſe noctem perpetuam dormiendam. Tibi certè non ioſrequeos io ore eſſe memini illud,

Nos vbi decidimus,
Quo pius Æneas, quo Tullus diues, & Ancus

Et,

Cùm ſemel occideris, & de te ſplẽdida Minos
Fecerit arbitria.

Verùm ab hiſce temperandum ne velle videar lucernulâ Solem facere illuſtriorem. Ad res oouas quod attinet, nibil eſt, qood dicere iam poſſim. Anglicæ haud-ſecùs quàm priùs. Germanicæ nondum emendatæ. Hollandi in procinctu, vt pacem cum Hiſpano ratam declarent. Longavillæ, ne Monaſterio diſcedat, redeat-ve mandatum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IV. Eid. Ian. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

VErendum prorſus, OPTIMA PRINCEPS, ne quod auguraris eueniat, vt nempe hocce adhuc anno bella in Chriſtiano Orbe recrudeſcant. En quippe Cæſar, ac Bauarus proſperioribus paulò rebus non iam perinde pacem reclamant; & Hiſpanus in Cæſaris fortunam iaciens ancoram, ac emergere non deſperans, illi ſanciendæ moras trahit. Quare euenturum omninò videtur, vt & tota Germania, & quidquid ditionis Hiſpanicæ eſt proxima Æſtate armis perſtrepat; cùm & aliunde in eo ſint Angli, vt videri poſſint ſe ſuis diſcerpturi vnguibus, & Veneti eſſe videantur in eo, vt ab extraneis ſint lacerandi. Ecqoid nobis in iſta rerum perturbatione aliud ſuperſit, quàm vt Diuinum precemur Numen, ne ea, quæ pro foribus ſunt, contingere mala patiatur, ac tot miſeratus inſonteis, illis etiam ignoſcere, qui ſunt tantæ noxæ authores, dignetur. Abundè pernoſſe haud-dubiè ex aliorum literis, ſediſſe in Senatu ſacram Maieſtatem nudius-tertiùs pro Tribunali; iuſſiſſéqoe cætera inter, referri in Acta Diploma, quo Libellorum Supplicum Magiſtros duodecim conſcripſit. Qui ex hoc ordine iam ſunt, quòd neſcio quid non ſatis gratum ipſi Principi egerint, euocati luce heſterna in Regiam, tum obiurgati ſeueriùs, tum muniis fuere interdicti. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XVI. Kalend. Febr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

INcrebreſcit quoque heic rumor inſtituendi iſtheic Senatus Semeſtris. Ac ipſe quidem, vt audio pro tuo in Prouinciam, eiuſque Ordines affectu, nihil non præſtitiſti, vt poſſes inſignem adeò innouationem auertere. Verùm conſilio quid opus ſit, vbi eſt parere neceſſe? In eo ſemper ſum, vt apprecer tibi fœliciora tempora, quibus facere tibi liceat bonita-

rem explicatiorem. Quod de glorioso Classis nostræ commemorasti prælio, confirmatum illicò fuit literis à Richelio datis, quibus reditum, appulsumque ad Leornem significauit. Scribitur ex Germania, Suecos admodum inualescere, ac Turennium breui ipsis accessurum. Excedere proinde non modò ex Hassia, sed etiam ex Franconia tam Cæsareos quàm Bauaros; ac illos quidem iam Marpurgensem, hos verò Norlinguensem obsidionem soluisse. Inire fœdus Saxonem, Brandemburgicúmque, & Danum, vt Lutheranismum sartum tectum seruent, Germaniámque in eum statum, qui fuit anno sæculi huius XVII. restituant. An Sueci persentiunt id fœdus reipsâ aduersum se pangi? An seriò est, quòd Bauarus quasi ex prætextu illius, sibi metuens, Imperatorem vrget ad pacem? Hollandi iam satis constanter nihil sine nobis obsignaturos contestantur; maximéque ex quo Archidux destinauit Gueldriam Lotharingicis copiis in hiberna. Pessimè omninò res Angli se habent. Subducti recèns ab eo sunt omnes omninò domestici; communita quoque Insula vberiore præsidio, neque illum emittere neque admittere ad eum quemquam potest; quin-etiam, ex quo quatuor illis insignibus adeò conditionibus recusauit subscribere, sanxit Parlamentum, ne quis quovis modo cum ipso communicet; néve ampliùs de componendis cum eo rebus verbum iniiciat; secus agentem tanquam reum Maiestatis multatum iri. Instaurata mihi cum febricula ab ineunte vsque hebdomade tussis, quæ licet adhuc perseueret, attamen iam penè absque febri est. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kalend. Februarij M. DC. XLVIII.

EIDEM.

VErsaris iam, quantum coniicio, inter non paruos instituendi Semestris Parlamenti æstus. Qui à Curia huc aduentârunt, iussi dicuntur discedere, neque ex Aula quemquam salutare. Fortunet Deus Optimus omnia, ac tibi tribuat quam exoptas, quámque mereris tranquillitatem. Quod de Neapolitanorum ominaris rebus, quantæ est, amabò, probabilitatis? Nondum profectò res est ipsis aduersus Hispanos confecta; &, vt confecta concedatur, quantis deinceps factionibus misera regio turbabitur, priusquam quietum, constantémque assequatur statum? Quanquam quid imposterùm ipsis Hispanisque sit euenturum, *caliginosa nocte premit Deus*; ac videtur posse dumtaxat sperari, fore, vtcunque res cesserit, remoram Hispanis insignem, ne aduersum nos grande quidpiam tentent. Aiunt interim illis denuò cum Hollandis sic conuenisse, vt staturi omninò sint pactis conuentis. Quare & creduntur nobis belli studia in Belgium præsertim deinceps conuertenda. Si pergant modò Suecorum res prosperè in Germania geri, spes est, nostræ quoque in Belgio prosperè succedant. Euasi, Deo bene propitio, à febri, soláque mihi iam hæret tussis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, pridie Kalend. Februarij. DC. XLVIII.

EIDEM.

PÆtor admodùm omnia pacificè adeò in Semestris Curiæ institutione se habuisse, ac es dignatus perscribere. Id tuæ prouidentiæ haud-dubiè debetur; tametsi non hæreo, quin factum grauamen te grauiter affecerit. Sed publica nempe necessitas fecit, cui & te, & quorum interfuit, parere consentaneum fuit. Commendari heic saltem debet nostrorum hominum moderatio, quos nemo sibi persuaserat posse tantam hanc sine grauibus querelis perferre iacturam. Hac in Ciuitate Senatus deliberat adhuc de Edictis, quæ sedente nuper pro Tribunali Rege iussa fuere in acta referri. Exspectatur adhuc quo successu exceptum fuerit Monasterij, quod Rex ante quindecim dies innotescere palàm voluit, & Nuncio Pontificio, & Oratori Veneto Hispanũ esse, per quem stet, quò minùs pax ineatur quam-primùm; quatenus ipse quidem stare iam conuentis paratus est, Hispanus autem tergiuersatur, conditionésque nouas apponit; ac potissimùm circa Lotharingum, cui iam ampliora postulat iis, in quæ priùs consenserat. Anglus paris semper infœlicitatis. Reposita spes aliqua in Scotis; sed verendum sanè ne illi, si fortè velint, non multum possint. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Februar. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVàm mihi fuit primus literarum tuarum inamœnus versiculus, tam profectò fuit succedens amœnus. Scilicet ille remoratam, hic redintegratam valetudinem renunciauit tuam, qua iure mihi carius nihil. Vtinam Deus ter-Optimus eam sartam tectámque tueatur. Mea, de qua dignaris sollicitus esse, eodem pene in statu est. Hærescit videlicet adhuc importuna tussicula; tametsi spes est, vt, Deo propitio, Vere ineunte euanescat. Rerum nouarum vix quicquam habeo, nisi quod rata habita in Supremo Consilio est, sub initium hebdomadis, quæ fuit istheic Parlamenti Semestris facta institutio. Deliberat adhuc Senatus circa Edicta onpera; ac se perinde semper Magistri Libellorum Supplicum habent. Nôris iam, opinor, vt Bekus repulsus Cortereaco fuerit, quod mane quopiam inuadere ex improuiso attentârit. Discessisse Monasterio Longavillam perhibent, ab vsque die III. Nonas, hanc in Vrbem vt redeat. Transduci aiunt Angliæ Regem ex Insula Vecta in Lundiam ad ostia procul Sabrinæ fluuij, ac è regione confinij Cornubiæ, Deuoniæque sitam. Sunt, qui addant ipsum haberi Maiestatis reum apud Parlamentum, quòd disceptare accusationem quadripartitam instituerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Eid. Febr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

EIDEM.

Bene vertit, OPTIME PRINCEPS, quòd multa, quæ scribam non habeo. quando vix quicquam ad scribendum mihi superest temporis à dictamine quarumdam nugatum, quas excepisse auribus, Amici optimi, non contenti, etiam conscriptas, vt referre domum possent, efflagitârunt. Incumbit Senatus iisdem semper studiis, & Aula quidem instigante, vt finem tandem faciat. Nondum accessit Longavilla, ac Heroina illius vxor dicitur iam solùm esse in procinctu, vt pergat ipsi obuiam. Discessutus est in Burgundiam Condæus tuus, proximis diebus, vt breui redux se ad Flandricam expeditionem comparet; quippe renunciatus Imperator summus. Dicuntur Sueci in Germania prosperiore vti fortuna, dum quæ hactenus fuit Anglo aduersa labitur semper in deterius. Vnica salutis spes in Scotis sita, si illi irrumpant, vt ferunt in Angliam, propter futuram accessionem ex vniuerso populo, qui & desiderio Regis teneri, & Parlamento admodum esse infensus creditur. Missurum nuper fuit Parlamentum alias nescio quas conditiones; ac decreuit intereà *Presbyterium Ecclesiasticum regimen*, quod quidam sic interpretantur, quasi fucum facere Scotis, vt quodammodo demulceantur, velit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kalend. Mart. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Vdius-quartùs fuit, cùm literas tuas tertio Eidus datas accepi; & nudiustertiùs cùm datas post octiduum, seu decimo tertio Kalendas. In vtrisque agnosco, ac suspicio tum quam vbique spiras pietatem, tum quod es solitus maturum promere de rebus iudicium. Nihil ex Aula, quod sciam noui; nam illa quidem relaxamenta, quibus ad noctem vsque superiorem indulsit, nec te audire iuuat, nec commemorare me decet. Accessit primùm Longavilla Triam, hoc est domum, quam habet vltra Pontisaram, decimo-quarto abheinc lapide, vnde in Vrbem demùm die superiore aduentauit. Perhibent Turennium accessisse ad Suecos cum octo hominum millibus; ac ideò esse exercitum ex triginta iam militum millibus conflatum. Fide non caret, quod fore addunt, vt quidpiam insigne breui adoriatur; ac præsertim, si verum sit, quod supponunt hosteis esse numero longè inferiores. Non heic subiicio quod Dinienses amici mei conqueruntur se Consulum fraude frustrari eâ gratiâ, qua volueras exemptos. Hoc potiùs quæso, vt si quidpiam peccetur à Consulibus, id populo non imputes, ac subleuare miseram Vrbem grauamine illo digneris. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, ô meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, III. Kal. Mart. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Vid hoc est rei, OPTIMA PRINCEPS, vt tuæ semper erga me munificentiæ nonimmemor distulisse eo solùm fine videaris xenia solita, vt esset, cur quodam quasi fœnore ea cumulatiora præstares? Sanè, cùm tibi suppetat, vnde benefacere pergas, me tamen verba quibus pergam gratias agere idoneas, deficiunt, vt hac proinde occasione liceat mihi dicere *inopem me copia fecit*. Quo vno abundo, ipse est affectus, quem vt venerationis, amorisque plenum, ita & gratitudinis intimo in corde constanter retineo. Ex Aula noui nihil habeo, nisi quod Senatus respondere iussus quid se habere iuris præsumeret in ea Edicta, quæ ipse Rex coràm referri in Acta mandasset; respondit se aliud nihil præsumere, quàm modum quempiam si visum fuerit; sed pro ipsius tamen Regis beneplacito illis adhibere. Discessit solùm nudius-quintùs Condæus tuus in Burgundiam; intereà verò diligenter apparatur exercitus, quem ex millibus octo Equitum, & Peditum quinque supra viginti constitutum aiunt. Id iam confirmatur, quod perscripsi nuper de Snecorum exercitu; scilicet perhibent Cæsareos illum aduentantem nusquam opperiri. Timere aiunt Bauarum, ne in suam tuitus ditionem pœnas de perfidia sumpturus irrumpat. Detentus semper rigidè Anglus in arce Vectæ Insulæ, donec propalare Parlamentum pergit præcipua illa quatuor criminationis capita, quibus hactenus eum insimulauit. Pergunt conqueri Dinienses amici de inmanitate Consulum, à quibus etiam longè iniquius, quàm Ciuium cæteri excipiuntur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, prid. Non. Mart. M. DC. XLVIII.

Quoniam, vt accipio, tuus ille optimus à Sacris inualetudine laborat; quæso immensam tuam bonitatem iubere digneris cuipiam famulorum, vt reddat manu propria quem literarum fasciculum te bene volente his facio adiunctum.

Viro Clarissimo, Sapientissimóque, IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Palæopoleos Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

Nuisit me ecce Iuuenis eximius, conciuisque tuus Georgius Phelauius, vt abs me referat, vnde noster Mersennus valeat satisfacere præclaro Hartlibio, qui ipse exinde sit facturus satis tuis illis literis, quibus nosse aues sit-ne verus rumor, quo perhibent Patrem Societatis IESV accepisse à Cæsare, ac habere præ manibus quas commissurus prælo sit Tychonis Brahei Obseruationes. Rescribo itaque ad illum quidquid mihi est ea de re perspectum, vnde & spes est, vt breui accipias quid id rei sit ab ipso Hartlibio. Subinde autem, quia Iuuenis eximius monet se literas

ad te proxima statim luce daturum; non possum, quin vno tenore hasce conscribam, ac illi tradam, tum vt ex me quoque quam optas rem nosse breuiter addiscas, tum, vt poscam te aliquid, quod occasione tuarum ad Hartlibium literarum mihi venit in mentem.

Imprimis itaque Dodrans propè est anni, ex quo Neoburgi ad Danubium Dux misit in hanc Vrbem Religiosum quemdam Societatis Iesu, qui à confessionibus illi est. Is me inuisere dignatus, salutem dixit à Patre Andrea Curtio, Neoburgensis eiusdem Societatis Collegij, quantum commemini, Rectore; ac renunciauit illum habere concreditas sibi ab Imperatore Obseruationes Tychonicas, eo fine, vt illarum editionem curet. Rogatus, quàm multas; compactas respondit in XVIII. Tomos; ac typis mandatas posse duo insignia in folio volumina conficere; adiecitque optimum Curtium non ita pridem concessisse Tubingam, vt, si illeic quæ piam exstarent Mestlini, Schikardi-ve obseruationes, referre eas posset. Quæsiui an-non ille se ad editionem accingeret; excepit egisse iam illum cum Guilielmo Cæsio Typographo Amsterodamensi; sed non fuisse pacta conuenta; quòd foret quidem Cæsius ad editionem comparatus; at ministrare pecuniam nollet, quam ab eo Curtius exigebat, tum exemplo obseruationum, quod transmitteret, exscribendo; tum incidendis æri necessariis operi figuris circiter 60. Quanquam Cæsius vice pecuniæ Exempla editionis nescio quot offerret. Subiunxit se iter facientem Lugduno, egisse cum Librario, qui-cum non magis conuenerit; ac requisiisse, si qui in hac Vrbe rem aggredi vellent; neque reperisse. Et tantum est quidem, quod hac de re noui. Cùm lætatus porrò fuerim admodùm exstare apud egregium illius numquam satis laudati Ioannis Kepleri filium earumdem-met obseruationum vel Autographum, vel certè Exemplum, quod octo in Tomos compactum sit; miratus sum solùm, qui vterque se dicat habere ipsum-met Tychonicum Autographum; cùm Tycho ex Dania discedens & sub finem anni 1597. scribens, perbibuerit gestare se obseruationes Vraniburgi viginti & vno annis habitas, easque in Tomos totidem, viginti vnum nempe, compactas.

Deinde, cùm me mirè delectârit inaudire superstitem esse illum tam dignum tanto Parente filium, persuasi mihi posse te, pro ea, quæ intercedit tibi cum illo amicitia, duo quædam ab ipso in mei gratiam impetrare. Vnum est, compendiosa vitæ optimi Parentis descriptio. Nempe vbi, quando, ex quibus Parentibus natus; vbi & à quibus præceptoribus institutus; quando, vbi, quoties addictus coniugio, quos, vbi, & quando liberos susceperit, qui superstites ex iis fuerint; ac etiamnum, & qua sorte viuant. Vbi, quando & cum qua regionum professionisque commutatione vitam egerit. Quonam præcise tempore, & vnde euocatus ad Imperatorem, ac Tychonem fuerit. Quo die per Comitia illa Ratisbonensia obierit; & quæ id genus similia sunt; quæ ille potest sigillatim, distinctéque aut quadantenus habere perspecta. Alterum compendiosa quoque eorum, quæ de Tychonis vita, illiúsque liberis, aut cognouisse ipse potest, aut fando à Parente, aliisque audiuisse, narratio. Ac peruellem quidem id præcisè tempus, quo natus Tycho addiscere; sed cùm admodùm verear, ne ille dicere id non possit, velim saltem nosse, si rescire id valeat, quo præcisè tempore Tycho ad Cæsarem accesserit; & an-ne ex Rantzouiano illo prope Hamburgum hospitio, an alio ex loco, in quo se post annum iam memoratum 1597. recepisset. Nisi id tempus præcisè nôrit coniicere saltem poterit vtcumque ex iis Obseruationibus, quas Tycho in Bohemia, siue Pragæ primas peregit. Cùm Tycho apud Rantzouium degens, haberet vxorem, & liberos sex; velim quoque scire, quæ fata tum vxorem, tum liberos manserint; qui ex illis superstites, qui, vbi, & qua conditione etiam-num ætatem traducant. Vt paucis dicam, quæ cætera potuerint in eius venire notitiam, ac potissimùm circa mortem, si quicquam habet simile iis, quæ fuere à Snellio conscripta. Ille me sanè quam-plurimum, si hæc me rescire, te intercedente, voluerit, deuinciet; ac si digneris ipse te sponsorem meæ erga illum gratitudinis præstare; præstabo sanè ipse te, quantum mihi quidem dabitur, indemnem. Dic, quæso, semper clarissimo, optimóque Eichstadio plurimam salutem, ac Vale. Parisiis, IV. Eid. Mart. M.DC.XLVIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

INaudieram iam aliquid de subin sinuata abs te proscriptione. Et demi ratus quidem sum fieri occasionem à proscriptis potuisse, quando ipse perscripseras pacificè adeò fuisse omnia peracta; verùm facilè intellexi & hominum nostrorum mores, & causas, quæ eos perpulerunt. Quod vnum doleo, ille est labor, quem sustineas necesse est, dum heinc graue imperium est, illeinc contumax obsequutio. Sed dabit Deus his demum finem, ac tantæ agitationis vice, placidam quietem, quod voueo, concedet. Ex Aula nihil, quod sciam, noui; nisi quod Condæus hebdomade statim proxima rediturus speratur; scilicet vt breui discedat in Flandriam, aut in procinctu saltem sit, hostibus meditantibus prodire ex hibernis maturiùs. Timeri video, ne Lotharingus, Lamboyúsque viribus iunctis in ea oppida, quæ ad Rhenum occupauimus, irruant, ipsámque Moguntiam speciatim obsideant. Id saltem se exinde euicturos sperant, vt coacto regredi Turennio, Suecorum vires imminuantur. Qua occasione nescio an Sueci nihil non molituri sint, vt priusquàm ille discedat, prælium cum Cæsareis, Bauarísque committant. Recruduit mihi non-nihil tussis cum duorum dierum febricula; verùm spes est,

eſt, vt illa rurſus, Deo propitio, breui leniatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Eid. Mart. M. DC. XLVIII.

Iubeat etiam quaſo hac vice vni famulorum tua bonitas, vt heic concluſum faſciculum illi, ad quem tranſdo, manu propria reddat.

EIDEM.

QVam febriculam reputabam ante octiduum euanuiſſe, reuixit ſubinde, ac me iam quartum diem in lecto habet. Adnui hodie, quod toto penè iam biennio abnueram, venæ videlicet ſectionem. Fortunet eam Deus pro amicorum votis. Id mihi præſertim doloris incommoda hæc repetita creant, quòd tametſi forem planè ab iis liber, ſub finem menſis proximi, quantum tamen diuturna ſunt, tantundem faciunt neceſſariò meum diſceſſum retardatiorem. Videlicet varios Tractatus amicorum hortatu, ſuasúque inſerendos Operi illi, quod Lugduni ſub prælo eſt, abſoluiſſe non potero, vt bona ſpe fretus mihi fueram pollicitus; neque potis ſum eos abſoluere, niſi hacce in Ciuitate, vbi librorum abundè eſt. Præſtabo nihilominùs quidquid per vireis mihi licebit, vt quod exopto, poſſim te quàm citiſſimè conuenire. Tu interim, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XIII. Kalendas April. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SCribo quidem adhuc è lecto; ſed habens me longè, Deo propitio, meliùs. Non modò enim febris pene iam euanuit, ſed ab heſterno etiam die lenior fieri tuſſis occœpit. Ita fore ſpero, Numine fauente, vt poſſim proxima occaſione me conualuiſſe ſignificare. Accepi interim abs te cariſſimas mihi binas literas, quibus eximia exprimere pro more ratiocinia pergis. Quod de negotio pacis coniicis, verendum nunc quoque, ne nimiſquàm verum. Anglo nulla ſpes niſi ab ipſis Scotis; an tamen, & quid præſtituri illi ſint, nondum exploratum. Inſectantur ſemper Sueci Bauarum, quem ferunt in propriam ditionem graſſatum, vt irruentibus commeatus deficiat. Cepere illi intereà Furchemium, Oppidúmque, in quo feſtinans Bauarus, reliquerat maiora tormenta. Aiunt non ſatis bene Turennio, Vrangelóque conuenire. Cùm nudiustertiùs Rex; Regináque Diuam Carnutenſem ſalutauerint; mox reuiſuri Vrbem ſperantur. Hocce veſpere duo illi nefandi, qui ipſa Natalitiorum nocte furati aurum Riuierij fuerant, luerunt immaneis ſceleris pœnas. Nôſti enim non ſimplex furtum, ſed horrendum quoque homicidium ab iis patratum, dum Riuierij famulum ideò biſecuerunt, vt deiici poſſet in ſeceſſus barathrum, ac nuſquam comparens, & aufugiſſe creditus ſuſpicionem furti ſolidam ſubiret. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Kal. April. M. DC. XLVIII.

Balduinus ille, de quo quæris, non eſt aggreſſus, quantum audio, neque Plutarchi, neque Xenophontis interpretationem.

EIDEM.

PEruagatus iam rumor fuerat à primis tuis literis, de infando facinore, quod dignatus es poſtremis ad me paullò vberiùs deſignare. Inaudieram etiam quàm probata fuiſſet in Aula tua diligentia, ſagacitaſque in criminis reis, authoribúſque detegendis; quàm ſeuera fuiſſet tibi demandata in vtroſque animaduerſio. Delectat me iam ipſam Ciuitatem tam promptum vouiſſe obſequium, ac eſſe tibi integrum ſic te in eos gerere, qui non ſatis te reueriti ſunt; vt ſeriò deinceps tuam opem implorent. Nam iam-ne quidem audiendi ſint, noſti ipſe meliùs, an tibi expediat; vti & an transferre Parlamenti ſedem, quemadmodum plena tibi conceſſa facultas eſt. Incipio iam Deo propitio, valere paullò meliùs, ſcilicet prorſus à febri liber; tametſi tuſſis nondum lenita. Mira ad me de tua illa bonitate immenſa perſcripſit Tornator; faxit Deus ter-Optimus, vt teſtari obſequiis, magis quàm verbis gratitudinem poſſim. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Diſceſſurus Condæus tuus illicò à Feſtis ad exercitum eſt. Diſceſſit Melleræus heri, & Grandimontius ante aliquot dies. Parùm abfuturum exercitum ferunt à triginta quinque militum millibus, ac in iis fore equitum, vt minimùm duodecim millia. Aiunt Archiduci non bene cum miſſo ex Hiſpania Saldanio, quaſi cenſore, conuenire; addúntque eſſe quatuor ex Fœderatis Prouinciis, quæ rata habere pacta Monaſterij conuenta recuſent. Ingens ſemper Bauaro timor, cui iam curæ eſſe ſolùm dicitur, vt Danubij traiectioni obſtet. Scoti, quicquam-ne aduerſus Anglos, an in Regis gratiam molituri ſint, nondum declarârunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, III. Non. April. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NIhil eſt neceſſe, OPTIME PRINCEPS, Tornator meus huc accedat, vt meum diſceſſum ſollicitet; ſum quippe ex me ſatis comparatus, vt quam-primùm fuerit per vireis licitum, diſcedam. Et per-quam vrbanè profectò vi quadam opus eſſe cauſaris: at non ambigo, quin perſuaſus ſis, vim nullam eſſe maiorem poſſe pleniſſima illa ſinceri amoris, qua te proſequor obſeruantia, quáque flagrantiſſimo ſum deſiderio reuiſendi tui. Id verò fiet, Deo propitio, ſtatim ac mihi valetudo permiſerit coronidem quibuſdam, de quibus iam ſcripſi, Tractatulis imponere, ac fidem obſtringo, ſeu impoſita, ſeu non impoſita, & quomodocumque tandem valeam, diſceſſurum denique me, niſi priùs, at ſaltem ſimul, ac maiores calores deferbuerint. Apprecor tibi interim proſpera, quæ ſunt pro foribus Feſta. Rerum nouarum id præcipui momenti, quod aiunt Suecos, Turenniúmque non traieciſſe modò ad Donauerdam Danubium; verùm etiam, captâ Landſpergâ muniſſimâ,

rissimâ, superasse Lyeum. Hac ratione Bauatus eandem suo fœdifragio iam concitauit, quam fœdere priùs inito sedârat procellam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. April. M. DC, XLVIII.

EIDEM.

QVæ te adhuc curæ exerceant, mihi nimisquam perspectum est. Det ipsis Deus Optimus finem. Concessurum aiunt Neapolim Lambertum cum Peditum millibus quatuor, & Equitibus mille ac ducentis. Discessit, vt audio, Condæus Cantillio', ac in exercitum properat, Melleræo Atrebatis morbo articulari grauiter laborante. Perhibent Suecos, quòd Bauariam deuastatam reperiant esse in Austriam penetraturos. Scoti nondum deliberârunt, etsi facturi in dies credantur quod in Regis gratiam sperandum fecerunt. Paucula hæc sunt, quæ mihi narrantur. Tussis facta mihi non-nihil moderatior, ac incipio iam iterùm versari cum libris. Spes est proinde, vt possim breui, Deo bene propitio, absoluere cœpta, & cogitare de reditu. Significauit Scriba classis criminalis *Orcinus*, quàm multùm ipsum deuinxeris; quare pro antiqua quæ mihi intercedit cum illo amicitia, & gratias ago, & quæso etiam, vt si occasio iterùm gratificandi ipsi occurrat, pergere dignetur tua bonitas parem erga illum testari affectum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, XV. Kal. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVàs & septimo & postridie Eidus, literas dare dignatus es, redditæ fuere nudiustertiùs. Vtræque eximiæ; sed illæ præsertim, quibus turbulenta confusio huiusce vrbis describitur. Ipse id sum boni ex mea inualetudine consequutus, vt biennio prope integro nihil senserim tantarum turbarum: nempe cùm hoc tempore toto vix quicquam in Vrbem exierim; nosti quo situ domus sit, in qua Deus mihi otia fecit. Ea quippe à strepitu omni vrbano seposita est, ac in media vrbe penè extra vrbem. Hospite aliunde tam mei amante, nihil vt humanius sic placidius est; vt proinde in mediis procellis tranquillitate viguerim summa. Pergit mihi tussis, Deo bene propitio, mitior in dies euadere; adeò vt, cùm liceat ex studiis versare serium aliquid; spes iam succrescat, finiendarum breui lucubratiuncularum. Ex rebus nouis, speratur Aula discessura Compendium sub hebdomadis insequentis finem. Aiúntque proinde Regem, Reginámque concessisse San-Germanum hodie, Anglicæ Reginæ salutandæ causâ. Melleræus se meliùs habet; spésque est, vt breui explicare animum, ac industriam possit. Regressi Donauerdâ Sueci non verò ingressi in Bauariam, progressi dicuntur in Superiorem Palatinatum, & Turennius suis cum copiis ab iis digressus Rhenum repetiit. Nondum à Scotis factum decretum, sed interim VValliæ Prouincia in Parlamentum facta rebellis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

VT pergo in dies valere, Deo bene propitio meliùs, ita pergo me alacriùs dare iis occupatiunculis, quæ solæ mihi iniicere, vt præscripsi remoram possunt. Non est certè, OPTIME PRINCEPS, quamobrem esse aliam causeris; nam quod de ipsis amicorum quasi Sirenibus insinuas; nemo est eorum, qui non me spe facta firmioris valetudinis, versum te, abs quo me amari ita sentiunt, volens dimittat; ipséque aliunde me illis agnosco hactenus satis creditum, vt hoc, quod vnum superest, superato obstaculo, mihi esse omninò erumpendum putem. Itaque quam-primum, Numine fauente, id submouero, ad te conuolabo; vtinam verò ipsum licuisset per valetudinem citiùs tollere; ita me Deus adiuuet, vt vel apud te, vel in itinere iam forem. Rerum nouarum vix quicquam est, nisi quod omnia perstrepunt de capto ab Hispanis Guisio; atque adeò de turbis illis Neapolitanorum sedatis. Discessus Aulæ in insequentem hebdomadem dilatus est. Adfuere diebus superioribus tum Aurelianus Computorum Cameræ, tum Contyæus Subsidiorum Curiæ, Edictorum nouorum in acta referendorum gratiâ; cùm & pridie, quàm superiores darem, responsum Parlamento fuisset, Placere Regi, vt ad vnguem, quæ penes ipsum relata fuerant, exsequutioni demandarentur. Perhibent Turennium, & Suecos, latis Ægræ suppetiis, fuisse iterum coituros. Scribunt esse demùm à Scotis decretum ingredi in Angliam, cum exercitu militum quadraginta millium. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Kalendis Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NEscio quî contigisse possit, vt redditæ tibi literæ meæ non fuerint; cùm decimoquinto Kalendas & rescripserim, & per veredarium transdendas more solito consignârim. Ac non fuit quidem iactura tanti; sed doleo interim quam illa creare suspicionem potuit factæ infirmioris valetudinis, quæ fuit nihilominùs, Numine fauente, prosperior. Illa certè eo iam euasit, vt accedenti nudiusquintùs Tornatori occasio fuerit lætandi maximopere, cùm valentem me etiam longè meliùs, quàm fuisset Lugduni spes facta, inuenit. Ægrè dumtaxat admodùm ducit, non esse comparatum me, vt quàm cito optaret, discedam; sed nempe eum satis præmonueram, nisi moræ paullo impatientior fuisset. Ad te quod spectat, confido semper fore, vt boni id consulas, & donec plenè conualesco, hanc pauculorum mensium vltrò condones morulam, quam mihi aliunde occasio sæpius repetita necessariam fecit. Non dicitur iam ampliùs Aula discessura Compendium; sed concessura solummodò ad aliquot dies Ruellum.

Perhibent

Perhibent Condæum, dum copias perlustrat, accessisse Atrebatis diebus mox elapsis Peronam; constánsque est fama, illius exercitum non pauciore omninò esse militum numero, quàm millium Equitum vndecim; Peditum quàm viginti quatuor. Constans est pari ratione Scotos irrupturos in Angliam; & pergere VValliæ Prouinciam cæteris non exemplo modò, sed hortatu etiam præire, vt arma pro Rege capessant. Addunt Farfaxium cogere exercitum totum in planitiem, milliaribus decem Londino distantem; ac Parlamentum conuocasse omneis, qui à cœtu aberant, in diem proximè sequentem Kalendas. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Non. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Qvanto rubore, putas, suffundor, dum pergente constanter te meum sperare reditum, ipse tamen meum Tornatorem discedere absque me patior;& quam occasionem sæpius iam repetij, remorantur me ad proximos vsque calores exactos. Sed nempe bonitas est tua, quæ pergit in me fouere fiduciam; præstitque, vt ausim constare in proposito, quod, vt scribebam nuperrimè, speciem habet necessitatis. Quod caput est,&c,Deo propitio;valeo semper in dies meliùs, quod etiam Tornator cotàm referet, &c, vtcumque se mea valetudo tempore præscripto habitura sit,nihil amplius est, quod mihi vlteriorem inducere remoram possit. Silentium iam est de Aulæ discessu; ipséque aliunde pernosces, vti & Parlamentum, & Computorum Camera, & Subsidiorum Curia, & Magnum Consilium societatis speciem inierint, quo agere de stipendiorum restitutione coniunctim possint. Acceperamus iam Condæum cum exercitu incedere; nunc autem rumor effusus est, de Ipera ab eo obsessa. Cepere Sueci Dunkespiellum;an verum sit,quod perhibent Nordlingam à Cæsareis obsidione cingi, dies nos docebit. Nondum consensere Zelandi in eas cum Hispano pacis conditiones, quæ placere Confœderatis cæteris Prouinciis dicuntur. Perhibent Angliæ Parlamentarios ob bellum propè imminens sollicitudine non leui teneri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eid. Maij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Qvæ pauca vacat, paucis perscribo.Consistit Aula,ac perseuerat de eius discessu silentium. Qui nuper fuit de Iperensi obsidione rumor, nunc certa est fama. Condæus institutum suum hostibus delusis eximiè celauit. Sperat se intra paucos dies tam ciueis, quàm præsidium ad deditionem coacturum. Sueci, nostrique munimentis Dunkespielli diratis, tendunt in Sueciam, sed Cæsareis,Bauarisque affectantibus; adeò vt non pauci,ob vireis inter vtrosque penè æquas,initum iri prælium coniiciant. Quod de Germaniæ pace innuis, probabile æquè, ac timendum est; obstat nihilominus, quòd Suecis omninò deposcentibus, vt qui ex Cæsaris ditione hæreditaria profugi sunt, æquas conditiones accipiant; Cæsar id audire nullatenus sustineat. Exiisse dicitur Farfaxius cum toto exercitu in VValliam, Parlamentum verò, illo iam absente, alia quàm præsente iniisse consilia. Quòd certè Scoti cepere nuper non Carlilam modò, sed etiam Barvvicum in ipsis Angliæ confiniis; sunt, qui id non sine auspiciis Parlamenti reputent factum. Quorsum omnia sint euasura, alta adhoc caligo est. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kal. Iun. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Deuincit me nimiùm tua bonitas, cùm gratam habet discessus mei dilationem in paucos menseis. Spero interim me intra id tempus, Deo bene propitio, sic conualiturum, vt modò tussis, quæ adhuc hæret (sed remissior tamen facta) euanescat, videar mihi ad rē non vegetus minùs, quàm abscesserim, accedere posse. Nihil eorum perscribo, quæ in vrbe geruntur, dum supremæ Curiæ imperatis Aulæ de non iucundis conuentibus satis perspicuè refragantur; & partim sunt,qui in munimenta procul posita transuehuntur, partim sunt, qui idem-met sibi, aut aliquid grauius impendere putant. Vrget Condæus obsidionem susceptam quàm sedulò potest; vtinam perficiat satis tempori, vt Atci Cortereacensi ferre suppetias valeat. Pernôtis videlicet vrbem, subducta parte præsidij, fuisse ab hostibus occupatam. Perscribunt ex Anglia Farfaxium cum maiore exercitus parte aduersus Scotos procedere; ac sunt, qui adiiciant Cromvvelem profectum in VValliam,cum residuas copias, quæ iam in Regis gratiam coactæ erant, debellasse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. Iun. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Arripueram iam calamum, vt paucos ad te versus exararem, cum ecce ingresso optimo Mersenno, & cum eo aliquot Amicis, quos non licuit excludere, id dettactum est temporis, vt vix supersit, quo vel hoc ipsum tibi significare vacet. Bene est proinde, quod aliunde nôris & deditionem Iperæ ante octiduum Condæo factam; & Cæsareorum extremam aciem internecioni à nostris datam, & acceptam demùm heine inde ratihabitionem conditionum Hispanos, & Banaros inter, Zelandis exceptis, pactarum;& Bel-fortij euasionem è quinquenni illo suo carcere; & nondum planè cohibitas Curiarum Summarum querelas; & Daualsium triduo in Vrbe (sed quasi latenter) exacto, Rociaeum dimissum; & si qua sint alia, quæ tibi enarrare vberiùs potuissem. Omittere verò interim non debeo, quam recepi me Optimi Mersenni nomine dicturum salutem. Tu illam ita accipe, vt quam meo dico amplissimam putes. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale, ô dulce

Decus

Decus meum. Parisiis, Nonis Iunij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

PRo solita, hoc est immensa erga me bonitate facis, quòd mihi author es, vt labori parcam. Ego verò & parco satis, neque enim tam sum, quàm vulgò habeor sedulus; & fiam tamen ista tua admonitione cautior, mihi illud identidem insusurrando *ne quid nimis*. Quod attingis de Antistite, non-nihil me sollicitum reddit, quando non satis sum perspicax, vt qua de causa periclitetur, & quo in discrimine sit peruideam. Pernosces aliunde, quid tum in Senatu, tum in Summo Regis Consilio hodierna luce actum sit; quid porrò noui crastina sit allatura, ipsa docebit. Ex Flandria aliud nihil audio, ex quo capta Ipera est, quàm Rantzouium grauissimè ægrotare. Sueci, Turenniusque traiecere Lekum, ac sunt qui addant Bauarum. Monaci tutandi diuisisse curam. Percrebuit rumor minatos Suecos fore, vt nisi treis intra menseis in pacem consenserimus, ipsi seorsim ineant; & Monasterienses tamen literæ pollicitos perhibent Suecos se nihil penitùs de pace cum Cæsare cogitaturos, nisi ille, quod nos attinet, tum Lotharingi tutelam abiiciat, tum fidem præstet se neque palàm, neque clam Hispanis suppetias laturum. In Anglia dicuntur res esse in procinctu, vt partim Scotorum imminente exercitu, partim irritatis Prouinciis, Parlamentariis quidem malè, Regi verò præclarè vertat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Eid. Iun. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVàm pulchrè nostros perstringis mores! quippe, cùm adeò verùm sit posse, nos longè difficiliùs, quàm quærere, parta tueri. Vtinam verò quæ cætera tanto impendio quæsiuimus, pari ratione non amittamus? Nihil adhuc noui, quod sciam, ex Flandria, nisi quòd Condæus mouit Iperâ, & mouere etiam à suis stationibus hostes. Rumor fuit eos obsedisse nunc Capellam, nunc Castellum, fortè quod in ipsa confinia copias quasdam dimisisse sint augurati, sed falsò tamen, vt nobis quidem vouendum est, futurum, vt res apud nos turbentur, ob fœderatas mutuò, & ineuntes Comitia Curias, vtcumque id Regis nomine vetetur. Perseuerare adhuc ferunt quem Cæsarei, ac Bauari cepere terrorem à nupera clade; addúntque Suecos heinc Ranium, inde Amsbergam obsidere. Res Angliæ in eo semper sunt, vt videatur Regi præclarè sperandum; quippe, vel sola Cantium Prouincia adeò numeroso milite iam est, vt Farfaxius non sine strage tentârit illam reprimere, cùm & postulatis ab Vrbe septem hominum millibus, qui auxilio forent, tulerit repulsam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Iulij, M. DC. XLVIII.

Significauit mihi Fœlix, Creisseti Toparcha, & in Diniensi Prefectura Consiliarius, quanta abs te humanitate mei ergò fuerit exceptus. Gratias itaque, quantas possum habeo, exoróque, & quaso, vt si quid negotio illius perficiendo desit, fauere eius votis tua bonitas pergat. Vale iterum. Dum obsignarem literas, aduenit qui retulerit, Dixmudam à Condæo captam.

EIDEM.

HOmines nostros non excuso, quòd Sacris prophana commisceant. Mileret me potius humanæ, qua laboramus, infirmitatis; tantæ scilicet, vt Diuina nostro metiamur modulo, & quibus capiuntur rebus homines, iisdem delectari Deum reputemus. Vtinam modò pura mente hæc, qualiacumque sint, peragantur. Decreuit hodie Parlamentum Comitia Classium continentia; ac delegauit, qui Reginæ id factum præter imperium quidem, at non tamen præter ius, probent. Quod nuper iactatum de Dixmuda fuit, ex eo causam habuit, quòd Condæus se eam obsessurum simulârit, vt faueret Rantzouio occupare Ostendam ex improuiso meditanti. Accessit deinceps Condæus ad Attrebates, recesseréque hostes à confiniis, vltra quæ excurrens eorum Equitatus oppida aliquot expilârit. Rumor interim est Lamboyum cladem accepisse insignem ab Hassiacis; & Cæsareos, ac Bauaros (quorum Dux, vt aiunt, grauiter laborat) eodem continenter terrore teneri. Cùm Rex Poloniæ obierit, aiunt Casimirum Germanum non esse Electionis admodum securum. Pridem iam est, quod inaudieris Bremensem Archiepiscopum esse in Regem Daniæ, Parente demortuo, electum. Res in Anglia semper incertæ. Quam stragem nuper commemorabam, non tam ex Farfaxij, quàm ex parte aduersa fuit; & Scotis dissidentibus, vix quidpiam Regi inde sperandum. En tamen nihilominùs Princeps VValliæ discedit in Hollandiam, vt opportunò loco sit, vnde, si fors ferat, se in Angliam recipiat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Iulij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

DElectauit me admodùm, quod dignatus es scribere capitalis formulæ litem, qua Antistes meus irretiebatur, in ordinariam controuersiam (neque, vt aliunde accipio, citra tuam opem) commutatam fuisse. Quod significauit Tornator intra paucos menseis discessutum me, id vt literis quoque ad te datis pollicitus non semel sum, Deo fauente, peragetur. Visa est quidem nuperis diebus remora quæpiam regredienti valetudini iniici; verùm & illa, Deo propitio, superata prosperè est, & hæc adeò bellè procedit, vt si semel, quæ dudum viget, hyemans tempestas recaluerit, iri ipsam omninò recreatum sperem. Quam Leonis immanitatem insinuas, valde est insignis; equidnam tamen facias genti, cui solemne est, omne ius posse, reguandi gratiâ violari? Significauit Regina Parens grata se habere Classium Parlamentl, & delegatorum Curialium comitia; ac pergunt in iis varia de instauratione rerum disceptari,

diſceptari. Nondum diſceſſit VValliæ Princeps; neque aliud habeo ex Anglia, quàm quod aiunt Farfaxium ſatis malè exceptum in Eſſexia fuiſſe. Conſiſtunt ſemper in confiniis noſter, hoſtiúmque exercitus: ac videntur planè alter alteri ne quicquam moliantur, obſtaculo eſſe. Proſperè adeò in Germania Fœderatorum ſuccedunt res, vt ignorare Bauarum, quò ſe poſſit tutò recipere, ſcribant. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, V. Non. Iul. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

PVlcra profectò Antitheſis, qua mentis humanæ inconſtantiam depingis. Verum eſt, quod ais, recrudeſcere pacis fructum. An Hiſpani in cauſa? Certè Pigneranda Plenipotentiarius; *Quod petyt ſpernit, repetit, quod nuper amiſit*, ex quo quid rerum heic agatur, rumore perlatum Monaſterium eſt (quaſi ſit futurum, vt res apud nos perturbentur) illeine exceſſit. Nihil hactenus Parlamentum ſanxit, niſi, vt qui rei Iudiciariæ in Prouinciis Præfecti præter Ordinem ſunt, abrogentur. Ex quo Aurelianus Senatui pridie Nonas interfuit, occœpere res non malè componi. Depulſus fuit heſterna luce è Summa Ærarij Præfectura Eſmerius, ac Melleræus illi ſubſtitutus. Pergunt ſemper exercitus in ipſis Flandriæ confiniis; neque quicquam noui vtrim-vis auditur. Cœperant Fœderati obſidione Vaſſerburgum cingere, verùm ab incœpto breui deſtitere. Exſpectat Vrangelus Palatinum Sueciæ cum decem hominum millibus, cúmque illo in Bauariam dicitur irrupturus. Heri denique VValliæ Princeps diſceſſit San-Germano Caletum, facturus exinde vela in Hollandiam. Aiunt interim neque Farfaxio in Eſſexia, neque Cromvveli in VVallia, res ſatis proſperè ſuceeſſiſſe. Vt ſe Italiæ, Cataloniæque res habeant, ipſe meliùs noſti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, VI. Eidibus Iulij, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

PErgit me tua bonitas miro pudore ſuffundere, cùm & dignaris reditus mei tanta exſpectatione teneri, & tantam de meo erga te affectu (ſed nempe ſumma cum obſeruantia) tantam de candore teſtatis fiduciam. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, ad meum diſceſſum quod attinet, exſequar haud dubiè, Deo bene propitio, quod ſum ſæpius pollicitus; & quod ſupereſt (etiam non iuranti credas) ita Deus me adiuuet vt me φιλαλήξανδρον habes. Noua habeo pauca; nam quæ Aulam inter, & Parlamentum, cæteráſque Curias interuenere negotia, penè compoſita iam ſunt, Aureliano intercedente. Aiunt Reginam Angliæ, dimiſſo famulitio, in Religioſo aliquo γυναικείῳ commoraturam. Obluctatur ſemper Eſſexia Farfaxio, ferúntque Cromvvelem, relictò Pambrokio, eſſe illi ſuppetias laturum. Plebs nempe malè animata militiam ampliùs non reficit. Qui in Flandriæ confiniis perſeuerant exercitus, ita ſemper ſtationes tenent, vt non videatur vlla poſſe bello hoc eſſe pax tranquillior. Prætexit Pigneranda ſe non rediturum Monaſterium, quòd cum viro, qui inferioris, quàm ipſe conditionis ſit, agere de pace impoſterum nolit. Vrgetur ſemper Bauarus; ſed nuncium tamen fœderi cum Cæſare initi remittere abnuit. Tortoſæ obſidionem promotam, Cremonæ affectam, Neapoleos dimiſſam, ipſe meliùs noſti. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, XVI. Kal. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

NÆ tu Vates optimus es de Condæo cum ominaris! videlicet

Μάντις ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς,

Ac iam fama eſt, eſſe illum ex Candidatis Triumviris, qui futuris ſuffragiis Polonorum ſunt deſtinati. Quippe memorant præter Cazimirum Regis vita functi germanum, & Palatinum Neoburgicum, Condæum tertium aduocati. Ac merito ſanè id iure; ſiquidem ex factis nuper Tartarorum Moſcouitatúmque irruptionibus, admoniti Poloni ſunt, tali ſe Duce, qualem Condæum omnes celebrant, indigere. Venit ille nuper in vrbem, & commoratus pauculis diebus, exercitum nudius-tertiùs repetiit; ſcilicet renunciatum eſt, hoſteis intereà caſtra mouiſſe. Quo fine, nondum ſatis compertum; niſi quòd creduntur copias aliquas ſepoſituri, quas Erlacho opponant. Ille nimirùm mox aduenturus cum quatuor, aut quinque hominum millibus in Luceburgum perhibetur. Succedunt ſemper proſperè aduerſus Bauarum Fœderatorum arma. Conueniſſe iam Monaſterij aiunt de forma, déque tempore, quo Sueci à Cæſareis illa quinquies millies millia Thalerorum accipiant. In Anglia, ſit-ne quidpiam noui peractum, mihi nondum conſtat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Pariſiis, IX. Kalendas Sextileis, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

COmmodùm accepi tuas literas, vt appulſo pridie Campinio traderem, quas ad eum dediſti. Is eadem ſemper veneratione, eodémque affectu aduerſum te eſt; dignus ſanè, quem, vt cœpiſti, ita amare perſeueres: Cùm ſit ſub Octobris finem rediturus, amicorum quidem ſunt vota, vt donec diſcedat, exſpectem; non faciam tamen, Deo propitio, tum præ ſumma tui viſendi impatientia, tum ne, me in itinere, quæ plærumque ſolent per ea tempora ingruere, frigora intercipiant. Quos hoſtes nuper mouiſſe ſcripſi, deflexere deinceps, VVernam obſeſſuri; idque ſociis, qui non procul eo hæſerant fine, præuertentibus, vt Vrbem cingentes, Rantzouio præſidium firmaturo obſtarent. Ac inſequutus quidem

quidem Condæus; sed aiunt vix esse, vt sperandum sit posse ab eo locum sospitem præstari. Scribitur ex Germania non potuisse Confœderatos, ituros vlteriùs, superare Ænum; tanta fuit & aquarum vis, & hostium ex aduersâ ripa occursitantium resistentia. Addunt Lamboyum viribus tefectis in Hassiam tedire. In Anglia tes semper perinde turbatæ. Apud nos; actæ nudius-tertiùs pto Tortosæ expugnatione, Rege præsente solemnes gratiæ. Hodierna luce consedit Rex in Senatu pro tribunali; ac tum rata fecit complura, quæ iam Senatus decreuerat; tum haberi deinceps vetuit, quatuor supremarum Curiarum Comitia. Quid sit futurum cras, fuge quærere. Viue autem in annos Nestoreos, ô dulce meum Decus. Parisiis, ptid. Kal. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVid rerum nuper sustinueris, vt te non generosè minùs, quàm moderatè gesseris, incompertum fieri fama non permisit. Pergratum fuit autem, quod simul accepi; absuturum mox eiusmodi irritamentorum patientiæ fomentum. Euicit heic Aula, vt Senatus ad medium vsque mensem exactum intermittat Comitia; consensitque, vt liceat deinceps de Regio Placito, quod nuper fuit promulgatum, deliberare. Quoad vsque VVerna sit restitura; quò processurus Erlachus sit; quid Lamboyus cum Gexio, Sueci cum Bauaris gesserint, auidè exspectant non pauci. VValliæ Princeps in Hollandiam appulsus nauibus decem maioribus, quas *Ramberges* vocant, conscensis, sese cum fratre mari commisit. Farfaxius perseuerat semper in obsidione Colcestriæ; Cromvvel, expugnato Pembrokio, discessit in Boream, obstiturus Scotis, qui Hammiltone Duce tandem proruperunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SVnt ea profectò, quæ commemoras, diiudicatu perdifficilia. An verò posuit Bauarus spem in vastatione à se facta, in fluminum obicibus, in præcipuarum vrbium præsidiis, in amplificandis abs. Cæsare copiis (vti & reuerà eæ iam perhibentur, quæ nisi distrahendæ sint, vt succurratur Bohemiæ, non desit quod Sueci per Bauariam timeant? Denique in Germaniæ pace, quasi ea breui ineunda sit? An aliunde huiusmodi pax suffragiis etiam nostris promouetur, quia iniicere remoram non licet? neque tametsi Suecus cum Cæsare, Germanisque conuenerit, conditiones propterea vllæ, quousque & nobiscum conuentum, & pax publica fuerit promulgata, sunt demandandæ? An demùm Parlamentum peruidit fore, vt nisi iam eam reformationem, quam Aula probauit, sanxitque suaderet, non opportuniùs ipsi tempus imposterum occurreret, quàm occurrerit hactenus; imò & fortassis dici illud posse,

Qui non est hodie, cras minùs aptus erit?

Ad te nuper cùm scriberem, aduentabat qui occupatam ab hostibus VVernam nunciaret. Aliud nihil ex Flandria deinceps accepi, nisi quòd nostri metuunt, ne-non diu Iperam tueamur, ac præclarè futurum sit, nisi hostea, quos apparare insignem Classem memorant, quidpiam cogitent de Dunkerka. Damnatos aiunt Maiestatis ab Anglicano Parlamento Scotos; & quotquot ipsis ex Anglis fauent, quales præsertim sunt Proceres Hollantus, atque Bukingamius. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Eid. Sextil. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

COntinere non possum me quin paucos hosce versus incipiam à gratulatione, quam debeo ob insignem victoriam, abs tuo Condæo in Arcbiducem reportatam. Commissum prælium dicitur Atrebates inter & Basseam; vbi hostes planè prostrati, capta tormenta supra triginta, cum vniuersis sarcinis; & cum Archidux ægrè elapsus, ægrè se in Castrum nescio quod receperit, dicitur Condæus illum obsidere. Vt paucis dicam, victoria hæc non minor, nec minoris momenti, quàm Rocroyana reputatur. Quid possit hostibus deinceps esse animi, ipse iudicabis; &, cùm simul quidem potissimùm acceperint, quam cladem Cæsar passus est, ob Pragam insperatò captam, direptámque à Konismarkio. Scribunt Bruno procurationem ab Hispano missam consimilem illi, quam Seruienus habet ad-ineundum pacem. Quò vsque ea demum sit producenda, dies docebit. Accepi porrò magno dolore non esse tibi turbatum finem; &, quod de moliminibus in Comitatu subindicasti, perscriptum fusiùs ab aliis est. Spes est, vt breui totam hanc caliginem planè discutias. Faxit Deus ter-Optimus, quò tibi demùm ea, quam mereris, quámque ardenter voueo, tranquillitate frui liceat. Bene intereà, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XII. Kal. Septembris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVanta fuerit illa, quam nunciaui nuper Condæi tui victoria, abundè iam perspexeris. Actæ pro illa apud Dei-Paræ nudius-tertiùs solemnes gratiæ; at, quòd subinde iussu Regis abductus Senator, cui *Bruxella* nomen; ideò populus, qui illum habet, quasi iurium suorum Patronum, sic tota Vrbe commotus fuit, vt nulli pro more sub vesperam colluxerint, qui dici solent *lætitiæ ignes*. Fuere deinceps insignes turbæ; verùm, quia reductus est manè Senator, pacata ecce omnia iam sunt. Non hæreo profectò, quin bonitas tua, quæ poterat lenire tigres, rabidósque leones, quantam describis exstiterit. Id doleo, quòd ea, vt par est, quorum interest non vtantur. Docebit tandem illos dies, quanti sit tuam indulgentiam, lenitatémque

lenitatémque experiri, & qualis abs te exhibetur, sinceritatem, fidémque præstare. Ego id semper vnicè voueo; ita mihi est cordi, vt fruerem te tranquillitate videam, sine qua oneri est vita. Faxit itaque ter Optimus Deus. Tu intereà, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Kal. Septembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Erit haud-dubiè, OPTIME PRINCEPS, quod condoleas ereptum nobis nuperis Kalendis optimum Mersennum, qui & te donec vixit, tantopere coluit, & per morbi etiam extrema, cùm inuiseretur abs me, commeminit tui. Duodequadraginta dies pleuritide notha ad dextrum latus laborauit, continenter dolens, perpetuò insomnis, difficilè anhelans; & nisi in partem affectam, iacere non valens. Crebrò illi sanguis, ac potissimum per morbi initia; sed nequicquam missus, Cauterium etiam adhibitum, sed parca nimis exsudatio. Denique & latus apertum; verùm successu non fœlici; nam paucis post horis animam efflauit. Vir corde simplex, innocens, mundus, in quo dolus non fuit. Vir, quo nullus vnquam curiosior, scrutantior, experientior. Vir, quem omnes Artes, & Scientiæ, quibus semper quà explorando, quà consultando, quà alios instigando, promouendis sese præstitit indefessum, meritò lugeant. Et vis singulare illius, qua fuit erga humanum genus, beneficentiæ argumentum? Ecce iam penè moriens Medicis mandauit, suum vt cadauer dissecarent, quousque morbi sui causam, quam ignorassent eo fine addiscerent; vt iis, qui deinceps morbo simili tenerentur, succurrere possent. Viuat, ô ille, vt animo in Cælis, sic famâ in Terris, inter Homines; cui, si qua illis, etiam mortuus, prodesse posset, curæ fuit. Quantum mihi sit Viri desiderium, ipse, qui nos nôrat, coniicere potes. Vix certè sustineo tibi quicquam aliud, hac quidem vice, perscribere; adeò mihi vnica penè Capitis tam cari effigies animo oberserfatur. VVerna mox à Rantzouio occupanda sic creditur, vt Diamudæ occupatio consequutura breui speretur. In Germania res semper se prosperè admodum habere dicuntur. Agitur iam cum Anglo benigniùs; spésque est, vt illi res non male cedant. Reditum Classis in Prouinciam ab irrita Neapolitana expeditione accepimus. Ea, quæ heic contingunt, ex aliis addisces. Ruti Campinius noster est. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Non. Septembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Foelix Condæus, cui tu, tantus Princeps, istbæc tam præclara condis *Encomia*. Nempe, vt magna sunt, quæ peregit; ita magnum profectò est, tantum, quantus ipse es, Encomiasten nancisci. Obsidet ille adhuc VVernam; sed nimirùm loci præsidium longè amplius est, quàm facta initio spes fuisset. Sparsus rumor est nescio quis de inita cum Cæsare pace; sustinendum tamen, donec certior fiat. Nihil adhuc moliros accepi, qui in Bauaria exercitus; an verò Sueci in Bohemia Taborem, vt aiunt, occupauerint dies succedentes docebunt. Quàm verendum, ne Angliæ Rex degere infœlix perseueret! Mitiùs iam cum eo agebatur, metu Scotorum videlicet; at quid suspicemur, post tantam à Scotis acceptam cladem factum iri! Ecce enim Cromvvel stiparua non ampliùs quàm nouem hominum millibus, illos duplo plureis ita est adorsus, vt fugato Equitatu, non sanè in Scotiam (postico enim occurrerat) sed ipsam versus VValliam, vnde via possit euadere; peditatus se desertum videns, sui deditionem fecerit, & pauci interfecti cùm sint, manciparorum numerus esse nouem millium dicatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Eid. Septembris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Qvo die ad te nuper scribebam, Condæus VVernâ potitus est; idque, cùm glandem mosqueto explosam, ideò husabino thorace excepisset. Fœliciter, quòd in appendiculam casu replicatam, ac tesitentiorem proinde, incidisset. Is speratur die proxima, aut saltem perendie adfuturus Ruellij, quò nudius-tertiùs Aula discessit. A Scotorum clade, & Glocestria capta, nihil habeo ex Anglia, nisi quod Hamiltonus, qui cum Equitatu aufugerat, dicebatur mox intra Oppidum nescio quod ad se dedendum cogendus. Addunt Parlamentum à conditionibus Regi proponendis non desistere; ac esse in eo Regem, vt illas, qualescumque demum offerantur, accipiat. Fit semper pacis aliqua spes; sed credi, ac probari, nisi euentu, via potest. Fuit vere, quod ais, Dei digitus, vt tanta commotio sedaretur tam citò. Vtinam deinceps tale nihil contingat; ne Deus ob ingratos mores esse tam propitius non pergat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Octobr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

Non poteras, OPTIME PRINCEPS, iusta facere magnificentiora, quàm cùm tam egregio *Threnodia* dignatus es Mersenni nostri piis Manibus parentare. Oblitus fueram perscribere, fuisse illi, pectore desecto, non quà dolorem senserat, quàque ad infimas notharum costarum apertum latus fuerat; sed duobus suprà digitis, Apostema inuentum; adeò vt, si ad illam partem facta fuisset incisio, creditum fuerit potuisse illum incolumem euadere. Attamen sic fata tulere. Perendie, quàm nuper dedi literas, Condæus Ruellium accessit. Aiunt fuisse illum deinceps Thalassiarcham Admiraliumve factum; sed rem ex aliis, quàm ex me, certiùs exploratam habebis. Cardinalem San-

San-Cæcilianum Aquensem Archiepiscopum Romæ mortuum accepimus. Quid Parlamentum heic rerum moueat aliunde haud-dubiè pernosces. Fuit illud heri inuitatum à Regiæ stirpis Principibus, vt possent ad San-Germanum, quò Aula erat concessura sermones mutuò conserere. Iuere eò mane ex Curia Legati; sed redierint-ne, aut quid egerint, mihi hactenus incompertum. Nouitas hæc rerum aliam quamlibet foris aduenientem obscurat. Nempe excessus Aulæ ex Vrbe, circunstans miles, quorundam carcer, aliorum abactio, Populi murmur, plurium aufugium, vtramque penè paginam facit. Profectis Sarronem in Campaniam, in dies x. aut xii. Campinio, & Luillerio, ipse eorum tantum reditum, quò ad te discedam, exspecto. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, vii. Kal. Octob. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

QVod tam amanter conquereris, nihil me de meo discessu scripsisse, anteuertisse me comperies superiore hebdomade, qua significaui nihil aliud me, quàm nostrorum Campinij Luilleriique reditum, vt vale iis coram possim dicere, exspectare. Nondum rediere, & non diu tamen commoraturi ampliùs sunt; ipse intereà non desinam insequente hebdomade sarcinulas colligere, quò præmittere eas Lugdunum possim. Insequar deinceps, σὺν θεῷ, quàm potero primùm, & quàm longissimum spero me Lugduni adfore pridie νεταγίας Kalendas. Hinc nihil erit amplius necesse, vt tua bonitas destinet huc vllas ad me literas: quippe quas his acceptis dares, non offenderent me amplius in Vrbe. Ipse proxima occasione faciam te, Deo bene propitio, de die præfinito discessus certiorem. Disceptatio Principes inter, & Parlamentum nondum absoluta. Spes est tamen fore, vt breui, ac pacificè exitum inueniat. Cepere Sueci quidquid residuum ex Ciuitate Pragensi erat; sicque vniuersam iam tandem vastarunt. Aiunt Suecos, nostrósque eo fine repetiisse Bauariam, vt Vasseburgum seriò obsideant. Fama est Bauarum nunc demùm obiisse, ac egisse Deo gratias, quòd vidisset se, & cæteros Principes, Ciuitatésque Germaniæ nobiscum, ac Suecis in conditiones pacis coiisse. Nosti scilicet vtrimque subscriptum, ac inuitatum Cæsarem, vt & ipse intra mensem, si videatur subscribat, secùs enim eo prætermisso, pacem promulgatum nihilominùs iri. Et literæ certè Monasterio acceptæ ferunt Legatos Cæsaris incumbere seriò in id, vt illius quoque nomine subscribatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kalend. Octobr. M. DC. XLVIII.

Haud memineram facere te certum, fuisse ad Campinium, quas ad eum dedisti, per Abbatem fratrem literas transmissas.

EIDEM.

QVod scripsi nupera occasione me hac hebdomade collecturum sarcinulas, id hoc demum die, Deo propitio peregi. Tradidi quin-etiam iam illas cóportandas vectoribus; quò dubites minùs me nunc denique, Cælo largiente discessurum. Et noster quidem Luillerius rure est iam redux; verùm Campinius adhuc hæret, nec se sperandum, nisi intra proximam hebdomaden facit. Ipse solidam præstolabor, at si ille longiorem moram, quod tamen vix est, vt credatur, trahat; non eò minùs, Numine fauente, ita sub initium alterius discedam, vt sim Lugdunum, quo proximè prædixi die, appulsurus. Interim vix superest tempus, quo perscribere vel hoc ipsum vacet; éstque proinde, vt condones, si nihil adiiciam, neque de iis rebus, quæ partim in Aula, partim in Senatu geruntur, neque de negotio in quo esse te dicis αἰρετικόν, cuiúsque vtinam euentus is sit, qui breui te in oppositam persuasionem conuertat. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, vii. Eidib. Octobr. M. DC. XLVIII.

Viro Erudito, & Industrio, ÆGIDIO MATROPTO,

PETRVS GASSENDVS S.

GRatè complector, quod voluisti tuam mihi Sphæram ostendi; ac probo quam machinationem conuersionibus secundorum Mobilium repræsentandis commentus es. Optârim solùm, productiorem Terrenum axem fieri; vt meliùs idem esse, qui Mundi totius, axis intelligatur. Perge his modò te dare curis, quibus adeò es fœliciter natus. Parisiis, Eid. Octob. M. DC. XLVIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

POstremæ hæ literæ sunt, quas ad te ex Vrbe, Deo propitio scribam. Nondum quidem rediit Campinius; sed, seu redierit, seu hæserit, spero ipse discedere non seriùs, quàm quarto ab hinc die. Prosperum iter faciat nobis Deus salutarium nostrorum. Proximè in Aula, ac Vrbe res sunt, vt quietissimè peragantur, faxit Deus ter-Optimus. Literæ Monasterio acceptæ renuntiant Ministros Cæsareos fuisse intra biduum subscripturos pacis conditionibus inter Germaniæ Ordines, nosque, & Suecos pactis conuentis. Ea re peracta, si nihil modò intestini mali vigeat apud nos, spes fit multis, fore, vt breui generalis pax insequatur. Rescribam ad te, Numine fauente, Lugdunum cùm appulero, vbi interquiescam per quinque, aut

ſex dies. Seruet te intereà incolumem Deus, vt proſpera fruentem valetudine reuiſere te, denique, & complecti pleniſſimo venerationis affectu liceat. Pariſiis poſtridie Eid. Octobris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

IN me Lugduni, OPTIME PRINCEPS, & ab eo quidem, quo præſcripſeram, die. Fuit verò mihi hactenus, Deo bene propitio, iter proſperum; eadémque prorsùs, qua Pariſiis diſceſſi, conſtat valetudo. Cogitâram non ampliùs heic, quàm hebdomade hacce commorari; at vereor, vix fieri, vt excedere niſi poſt Martinalia poſſim. Nempe Cardinalis huius vrbis Antiſtes, dimittere me, niſi priùs in villam ſuam deduxerit, & dies in ea paucùlos detinuerit, minimè vult; ac ipſe ea fronte non ſum, vt, qua ille id exigit comitate, negare ſuſtineam. Vtcumque tamen fortè adhuc hæream tota inſequente hebdomade, conſtitui ſaltem initio ſtatim conſequentis alterius abire. Quare, & ſpes eſt, vt, Deo fauente, ac modò ſecunda nauigatio ſit, accedam ad te, circiter beſſem huiuſce menſis. Interim verò OPTIMA PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Pridie Nonas Nouembris, M. DC. XLVIII.

EIDEM.

POſtride, quàm ſcripſi nuper ex hac Vrbe, cepit me leuis inualetudo, quæ hactenus quidem me in lecto habuit; verùm, Deo propitio, ſic iam euaneſcit, vt conſurrecturus mox ſim, & nihil obſtiturum ſit, quominùs præſcripto tempore diſcedam. Nam quod optimus quidem Cardinalis me deducere in villam conſtituerat, id ſic meo permiſit arbitrio, vt cùm fuiſſet heſterna luce dignatus me inuiſere, tacitè excusârim, niſi facerem ſatis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Lugduni, III. Eid. Nouembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

SPerâram hodierna, craſtina-ve luce Taraſconem appellere, currúmque pro tua bonitate eo deſtinatum vſurpare; & ecce adhuc tamen ex hac vrbe ſcribo; quia res per me ſolùm non ſtetit, cùm forem nudiustertiùs (ac non penitùs refragante præſertim valetudine) ad diſcedendum comparatus. Scilicet præclarus Neutæus vrgenti mihi conquerentíque non eſſe apparatum nauigium, cuius in ſe totam receperat curam, ſignificauit demum fraudem, qua vſus erat ſcribendo iſthûc, & ad Tornatorem imprimis, non eſſe adhibendam meis literis de die, ac loco appulſus, fidem. Siquidem non paſſurum ſe, vt quidquid moliret, me flumini committerem; ſed euicturum, vt quam Lecticam tua bonitas fuerat miſſura, exſpectarem. Cúmque ego, fraude cognita, vehementiùs expoſtularem, quippe & ob nimiam erga te fidentiam, & ob diſceſſum præter ſpem pollicitationémque meam retardatum, excepit Præfectum Curſorum potuiſſe, quo eſt genio, non tranſdere ſtatim noſtras literas; ac fore, vt perendie reſponſum ad ipſas haudduhiè habeamus; &, niſi habeamus, ſe quàm-maximo incubiturum ſtudio, vt nullâ amplius protractâ morâ, initio ſtatim hebdomadis proximè inſequentis diſcedam. Iſthæc enarro, vt excuſem, niſi promiſſis ſteterim, ac vt te exorem, ne niſi fortè iam feceris, Lecticam huc deinceps mittas; quoniam, cùm Deo bene propitio diſceſſurus ineunte ſtatim hebdomade indubiè ſim, ea me prætermitteret, méque heinc digreſſum comperiret. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, ô meum dulce Decus, Vale. Lugduni, XIV. Kal. Decembr. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

APpuli demum, OPTIMA PRINCEPS, ad ripam Taraſconicam, vbi & accepi diu commoratam, quam dignata fuerat tua bonitas ad me deſtinare Lecticam. Significauit quin-etiam hoſpes, fuiſſe curam ſibi mandatam, vt quam-primum forem allapſus, ſi allaberer quidem, nuncium mitteret, quò Lectica reduceretur. Et cogitâram quidem equos, imò & iam conduxeram, vt poſſem hoc, quod ſupereſt itineris, perficere; ſed inſtanti illi denique aſſenſi; tum ne rem facerem tibi parùm gratam, tum ne protrahrem leuiculum quidem, ſed morbum nihilominus, à quo nondum planè conualui. Præſtolor proinde, quod pro tua illa erga me voluntate eſt; vouéoque ſemper, vt liceat mihi venerabundo te breui complecti. Interim verò, PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Taraſcone, IV. Kal. Decemb. M. DC. XLVIII.

EIDEM.

LIteras habui, OPTIMA PRINCEPS, quas à nupero Curſore acceptas tua bonitas tranſdi ad me voluit. Hæreo in Vrbe; neque Diniam in proxima Feſta concedo; quòd hyemis rigor perſeueret; quòd opellæ incumbam, cuius abſoluendæ mihi otium illeic non ſuppeteret; quòd te hîc ſecuriùs excepturus ſim, vt tibi eſſe cordi es teſtari dignatus. Tu, ſeu Maritimam oram luſtres, ſeu conſiſtas alicubi, viue ſemper ſimilis tui, hoc eſt, eo vitæ tenore, ea mentis ſerenitate, qua hactenus te caſibus omnibus humanis ſuperiorem præſtas. De Ciuitatis ſtudiis, quæ ſemper ſunt varia, nihil eſt quod dicam, extera ipſe meliùs noſti. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, & cum generoſiſſima Heroïna, cúmque tota Familia, tum Sacros hos dies, tum ætatem totam quàm fœliciſſimè exige. Aquis-Sextiis, Kalendis Aprilis, M. DC. XLIX.

Exciderat penè tibi renunciare Capitis longè cariſſimi, Spinoſæ nempe, hominum candidiſſimi, ac optimi mortem. Inaudire

nem iam posuisti; sex enim sunt dies, ex quo abiit, at illud potest tibi in tanto desiderio esse solatio, quòd in Professione constantissimæ Christianæ, & Catholicæ Religionis clauserit diem. Ita perscripsere ad me, qui ipsi extremùm morienti adfuerunt. Molliter ossa eius cubent; tu verò Vale iterùm.

EIDEM.

TAmetsi nondum acceperim quas abs te literas exspecto, non desino tamen ad te scribere, & hac præsertim occasione, qua is, qui tibi hoc schedion tradet, obseruantissimus est tui; neque alio fine ad te adit, quàm vt ea tecum communicet, de quibus adhibere ipsi fidem potes. Versor adhuc in Ciuitate ob easdem, quas nuper ad te scripsi, causas; vnde & neque Diniam discedam ante illud tempus, quò fecisti spem, vt te complecti hîc adhuc possim. Dum id opperior, ipse interim, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Aquis-Sextiis, VII. Eid. April. M. DC. XLIX.

EIDEM.

QVas hisce adiunctas literas habebis, id confirmabunt, quod scripsi nuper dictum ab illo iri, qui literas meas ad te pertulit. Spero hinc demùm discedere ab exactis Nonis mensis insequentis. Voueo interim, exoptóque tibi omnia prospera; maximéque, vt discussas omneis hasce nebulas fœliciter videas. Imprimis verò, & Viue, & Vale, ô PRINCIPVM DECVS, ô Decus meum dulce. Aquis-Sextiis, XI. Kalend. Maias. M. DC. XLIX.

EIDEM.

HAud sanè par est esse me officij adeò Immemorem, vt tot missis aliis occasionibus, non saltem conuenienti te Patri optimo, paucos versus dem, quibus abs me feras pleniorem salutem. Vtinam ille saluum te, incolumémque renunciet à Maritimæ oræ lustratione, à qua te fore hodierna luce reducem constans fama est. Ipse, vt reliquisti valentem, sic valere pergo, ac in eo sum, vt breui absoluam quod susceperam operæ; sicque Diniam demum ante Eidus mensis insequentis instituam iter. Significauit mihi Neuræus dedisse se nuper ad te literas, exoptaréque, vt sicut plenæ sinceri affectus, obseruantiæque summæ fuerunt, ita fuerint acceptæ abs te. Ego verò iussi esse eum securum; adeo perspecta mihi est tua, vt erga omneis bonitas, Ita in illum summa propensio. Quod superest, id semper voueo, vt illius verbis fidem adhibueris, qui literas primus detulit Tolonem. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & dulce Decus, & Præsidium meum. Aquis-Sextiis, IV. Kalend. Maias. M. DC. XLIX.

Admodum Reuerendo, & Clarissimo Viro, D. CLAVDIO ALVERNIO, Hebraicæ linguæ Professori Regio, & Collegæ Clarissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

QVàm beasti me, Vir Præclare, cùm significasti fore, vt eximia Simeonis Muisij Opera breui in lucem prodeant: & procurante quidem te, vt tam hactenus edita, quàm nondum conspecta prælo subiiciantur! Scilicet, qui commemini quantum me lectio eruditi in Psalmos Commentarij, cætera inter, recreauerit (vt putà propter literalem, historicámque declarationem, quæ mihi cordi cum-primis est) in ea sum spe, vt mirè delectet Interpretatio tot aliorum Veteris Codicis locorum, quæ se fecisse explanata *in margine* testatus est, & de quorum non-nullis à me, dum superstes foret, rogatus, Deum immortalem, quibus me tenuit quasi Sirenibus attentum! Perge itaque vrgere, vt soles, Typographicas operas; quoniam rem facies non mihi solùm, sed quibuscunque etiam aliis genuinum Sacri Textus sensum curæ est assequi, per-gratam. Facies verò simul rem tibi decoram, dum gratitudinem erga illum, qui & te instituit in his literis, & te Successorem, vt vouit, ita habuit, testabere; ac id aliunde ages, quod sit & tuæ Professioni consentaneum, & dignum tanto illo ardore, quo ad huiuscemodi studia promouenda es animatus. An-non verò id cohærenter præstabis, quo de te toties interpellaui; vt nimirùm denique edas tuas illas Sacræ huius linguæ Institutiones Grammaticas, quibus vidisse nihil memini, vt captu expeditius, ita memoratu facilius; adeò familiares, ac paucæ; adeò generales, atque cohærentes. Regulæ illæ sunt, ad quas inaudita complura, nec-dum tantam molem præceptionum refers? Est, crede mihi res absolutior, quàm ipse, pro tua animi moderatione, fateri velis; eáque, ex cuius euulgatione reportaturus sis insignem & commendationem, & gratiam non à tyronibus modò, sed ab iis etiam, qui longum tempus hac in lingua contriuerint; vt quibus non pauca sis demonstraturus, quæ non fuisse priùs à se animaduersa deprehendent. Suaderem quoque editionem egregiorum opusculorum doctissimi Maimonidæ, de quibus egisse tecum memini, cùm ea nobis coram interpretaretur Nobilis ille puer Bignonius, tot rerum supra ætatem sciens, ac tanto Parente dignus filius; sed nihil est anteuertendum, præmature-ve efflagitandum; ac erit cur hacce de re agam tecum vberiùs, vbi, Deo bene propitio, reuersus isthûc fuero. Ex quo vale dixi, nondum domus meæ salutare limen est datum; sed mea illa inualetudo partim me aliquandiu remorata Lugduni est, partim hûc appulsum hærere coegit, ac vigente præsertim Hyeme, quæ vix elapsa etiam-num est. Cogito porrò proximo die lareis demum reuisere, plurimum ex cælo,

cælo, ſolóque, quod mihi Natale eſt, ſperans. Tu cum illo per-erudito, optimóque Fratre, abs quo etiam amari me vt ſentio ita lætor, Vale. Dabam Aquis-Sextiis poſtrid. Eid. Maij. M. DC. XLIX.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

NE mihi præceps iſta occaſio ad te ſcribendi elabatur, aliud nihil ſignifico, quàm me & veniſſe in hanc Vrbem, & fuiſſe in ipſa vt beneuolè, ſic honorificè exceptum; idque intuitu beneficiorum, quæ eſt mei ergò tua bonitas in homines noſtros conferre dignata. Toſſis mea non-nihil recruduit; ſed & Deo propitio, ſenſim mateſcit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, bene ſemper Vale. Diniæ raptim III. Kal. Iun. M. DC. XLIX.

EIDEM.

SChediolum hoc eadem via, qua & ſuperius, deſtino; ſcilicet tutum iam non eſt Aquis-Sextiis tranſmittere, vbi res in dies turbari accipio. Nihil verò aliud ex me nunciabit, quàm quod febrilis paroxiſmus ſic me ſuperiore die habuit, vt quando hoc die qui iam pene totus eſt elapſus non rediit, ſuboretur admodùm ne ſit Tertiana febris exſpectanda. Vt viſum Deo erit, ſic fiat. Tu verò, OPTIME, PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Diniæ, VII. Eidib. Iun. M. DC. XLIX.

Viro longè Illuſtriſſimo PETRO SEGVERIO, *Franciæ Cancellario*,

PETRVS GASSENDVS S.

OFferet tibi, Magne SEGVERI, ſingularis vir Ioannes Capellanus, quod deſtino ad te Exemplum meorum illorum *in Decimum Laertij Librum Animaduerſionum.* Atterxo verò tradendas ſimul mea exaratas manu literas, qui ſi fuiſſet mihi tantum animi prætexere typis expreſſas maluiſſem. Scilicet Opus tibi dicare ſæpe numerò cogitaui, at ne facerem obſtitit, quod ducere ipſum tanti non poterim, vt tam illuſtri nomine in ipſa fronte decoraretur. Quippe nihil aliud mihi eſt viſum, quàm ſcopæ quæpiam diſſolutæ, variéque & ſine ordine nunc heic nunc illeic intertextæ, provt ſum paſſus nunc hæc, nunc illa variè extorqueri à me, de quibus longè abfueram ab initio, vt cogitatem. Sanè, ſi habere id dignum potuiſſem, quod magni alicuius Viri inſcriberetur nomini, non poterat alius in mentem, quàm tu, Vir tantus occurrere, & duplici quidem maximè ex cauſa. Vna, quòd me ſentiam affectu non leui amari abs te, ac teneat, ſi quo modo poſſim, ſingularem vt obſeruantiam, ſic gratitudinem teſtari. Nempe, ex quo primùm voluiſti vt eximius ille Puteanus ad te ſalutandum me deduceret, ea fuiſti in me propenſione, vt nihil potuerim humanius, beneuolentiúſque experiri. Siquidem non ſtetit per te, quin & diuerſorium tuas intra ædeis, & nobiliſſimæ etiam Bibliothecæ ſpecialem mihi clauem habuerim, ac nunquam non mihi patere ad te voluiſti aditum, nunquam-non conceſſum, ſi quicquam in mei, amicorum-ve gratiam rogaui. Teſtatum quin-etiam feciſti non ſemel, quàm ægrè duceres meam illam inualetudinem diuturnam; cuius reliquias etiam-num traho; cæteráque tot et argumenta, illud facio meritò magni, quod mihi id voluiſti innoteſcere per tuum illum Cubicularium, & nominis tanti Medicum Cambræum, à quo etiam acciperem inualetudinis leuamentum. Altera, quòd me ſæpe ſæpiùs hiſce de rebus interrogâris, & num forem ipſas in lucem breui editurus, requiſieris; dignatus non rarò, ſeu confidens domi, ſeu me ad tuas illas extra Vrbem deambulationes deducens, non audire ſolùm, ſed etiam tua illa oris facundia amplificare, illuſtraréque, quæ ipſe preſſiùs, & mea illa ruditate ediſſeruiſſem. Quoties-nam interim me eſſe demiratum commemorem te, cùm tot ac tanta ſuſtineres negotia, cùm res non modò publicas animo agitares, adminiſtraréſque; ſed priuatas quoque mille hominum ad te dietim accedentium ita calleres, vt cùm ſingulis colloquens ſcitè, ac appoſitè magis, quàm ipſi de illis, verba faceres; te, inquam, poſſe momento pòſt, multitudinem declinâdo, & cum delectis Eruditorum familiariter ſecedendo, eos commiſcere de Philoſophia, de Theologia, de Humaniorum Literarum, aliiſque ſtudiis ſermones, quibus non-nemo tecùns paratus ſeſe imparem agnouiſſet. Hiſce ergo de cauſis non poterat alius præter te venire in mentem, cui meas haſce qualeiſcunque lucubrationes publicè offerrem, ſi impetrare ex me valuiſſem, vt eas reporarem tuo nomine dignas.

Enimverò, vt hoc Exemplum tradi tibi priuatim curem, facit tua illa humanitas, qua gratè adeò complexus es quidquid meum vnquam ad te acceſſit. Tametſi quippe minimè ſubſit, vt quemadmodum es dignatus cætera mea pellegere, in quibus partim breuitas, partim ordo potuit leuare faſtidium; ita ſuſtineas ex tam prolixo, inconditóque Opere, vel pauca quædam delibare; cùm & eſſe abundè videatur ſi ipſum vel in angulum tanti illius tui librorum Theſauri extremum recondi patiaris. Nihilominus vix erit, ſat ſcutin, vt propter vehementem illum, qui Philoſophiæ nomen fecit, ac in te tantoperè viget, amorem Sapientiæ, continere te valeas; quin cognoſcere ex eo quidpiam velis, cùm deprehendes & Opus eſſe Philoſophici argumenti, & eo contineri Doctrinam Philoſophi, cui labem fuiſſe ob ſententiam de Voluptate iniuriâ reſperſam, dum aliâs te coram ediſſererem, memini rem tibi feciſſe per-gratam. Et quod Philoſophicum quidem argumentum pro too genio ſit, vel id planum facit, quod iam attigi,

quando animus ille tuus nunquam sic est rebus agendis immersus, quin serenitatem suam tueatur, & constanter ad contemplandum, complectendúmque veritatem, quod ipsum est philosophari, comparatissimus perseueret. Quin-etiam hasce res tot, ac tantas, quibus gerendis es destinatus, non quasi ex ipsis contueris, sed quasi ex specula sublimi, quæ veluti Arx Philosophiæ sit, prospicis; omnia scilicet non tam ex quibusdam apparentibus circumstantiis, quàm ex rationibus à natura intima petitis dimetiens. Quo fit, vt cum aliis, quid agatur, constet, teneas ipse causam, cur quidque agatur, ac speciatim Legum vindex, & custos, Legum-latoribus paria facias, quos idcircò cum Architectis Aristoteles comparat, quòd rationem æqui, boníque generaliorem prosequantur; Magistratus alij ex præscripto agant. Est verò præthereà in te singulare, vt nemo fœliciùs connectat duo illa summa studia, quæ scissa, habitáque vt plura, magni Oratores conquesti sunt, cùm fuissent ab initio quemadmodum iuncta naturâ, ita copulata officio, vt iidem Sapientes atque Eloquentes haberentur. Nam partim quidem inertia, partim morum prauitas fecit, vt alij dicendi studium, quasi nihil ad sapientiam; alij philosophandi curam quasi nihil ad Eloquentiam conduceret abiecerint; tu verò omne tulisti punctum, qui reputans multum hæc inter constituendum esse diuortium, assuetus es, quidquid profaris, suauitate illa Nestorea condire. Certè & videris non alia de causa illam de nitore sermonis fouere Academiam, quàm vt exinde prodeant, qui possint res maximas, pulcherrimásque eleganter exprimere; neque enim, tametsi illinendus rebus ingenuis fucus non sit, non illas potiùs natiuus splendor, quàm squalor, & barbaries decet.

Quod autem Philosophiæ genus, quo de agitur, displiciturum tibi non sit, vel illud suadet, quod vni licet innutritus Sectæ olim fueris, animo tamen eam libertatem deinceps asserueris, vt cæteras æquè triuisse videaris; neque sic illi addictus sis, quin sis paratus quidquid aliæ similius vero habent, complecti. Et sanè, cùm omnes Philosophiæ Sectæ ad vnum tendant, eundémque scopum, Veritatem nempe, & eam, quæ ex illius adeptione consequitur, Fœlicitatem; par est habere illas omneis non quasi plureis Regias vias, quarum aliæ aliò deducant; sed quasi vnius eiusdémque viæ diuerticula semitásque, quibus denique eòdem perueniatur. Quid-ni verò; cùm attendenti sit in promptu agnoscere, esse plærumque earum dissidia non tam de ipsis rebus, quàm de vocibus; adeò vt, si quis modò nôrit apposité distinguere, is facilè omneis in vnam, eandémque sit conciliaturus? Ac inuitaret quidem occasio, vt compararem Epicuream potissimùm cum Stoica, quòd ipsi quasi opposita è diametro vulgo habeatur, maximéque, quòd attinet ad Philosophiam de Moribus; verùm apud te id nihil est opus, nisi velim *noctuas*, quod aiunt, *Athenas*; cùm & res abundè ex germana Epicuri sententia perspecta intelligi possit.

Hûc ad te, scribens, Vir Maxime, ante mensem perueneram, cùm ea febris corripuit me, quæ de absoluenda Epistola ne cogitare quidem permisit. Nunc verò paroxysmi quidem leuiores, breuiorésque facti considere me aliquantisper in lecto patiuntur; at non, vt citra periculum irritandi illos contendere animum possim. Quare, cùm absim, vt prosequi ea, quæ occœperam, aggrediar; paucos solùm hos versus addo, & qualiscunque est, chartam hanc transmitto, ne Libri Exemplum tuas ad manus sine speciali meæ erga te obseruantiæ tessera accedat. Fiet deinceps, Deo propitio, vt quando hæ res te summè delectanr, agam de illis pluribus. Quæso interim, vt pro illa singulari humanitate, qua beasti me hactenus, istud, quidquid est, boni consulas, & quasi profectum à viro, quo tui non sit venerantior, habeas. Vale. Diniæ, Nonis Quintilibus. M.DC.XLIX.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

OPTIME PRINCEPS, ex quo me recepi in hanc Vrbem, bis duntaxat dedi ad te literas, easque, quando alia via tutum nòn fuit, Auenione transmissas. Dedi verò priusquam febri importuna corriperer, quæ à Nonis vsque superioris mensis in Nonas huius sic sæuiit, vt vix iam planè euaserim ab ipsius reliquiis liber. Certè ab altero solùm die exire in Ecclesiam licuit, & seu lectionis, seu scriptionis ægrè patiens sum per horæ semissem. Ac rogaui quidem iam antè, schediolo misso, Ramefortium, vt si quà ad te scriberet, remissiores mihi fieri paroxysmos renunciaret; at deinceps scribere ipse nisi hac occasione non valui; quam & arripere tamen debui vt, discedente potissimum versum te nobili Pontisio, non modò viua eius voce, sed exarato etiam mea manu charactere, certior fieri, quantum hactenus conualuerim, possis. Referet porrò ipse, vt sese Vrbanæ nostræ res habeant, sed qua animi est moderatione, non commemorabit haud-dubiè quidquid siue ipse, siue optimus frater, siue generosus ex fratre Nepos Durbesius, vt Ciuitas in eo quo decuit, officio contineretur, egerint: ego verò teneor testimonium apud te illorum fidei, constantiæ ac diligentiæ dicere, quæ tanta est sanè, quanta in ipsis desiderari maior haud valeat. Vtinam verò licuisset mihi, cùm ille ad te scripsit Massiliam, versus paucos, vt rem maturiùs significarem, adiungere; sed nempe mihi per illud tempus quidquam scribendi defuerunt vires. Suppar illis fuit nobilis Valleuorius Cadafalcius, qui vnà cum Durbesio ex cœtu est Ciuium per hasce turbas res moderantium. Suppares fuere Consules, & bona etiam ipsorum Ciuium præclarè affectorum pars; at mihi præter ordinem summoperè commendandus nobilis Perussia

Viguerius

Viguerius Illuſtriſſimi, Reuerendiſſimique Siſtaricenſium Epiſcopi ex ſorore frater mei tam amantis occurrit, cuius generoſos conatus, indefeſſóſque labores dicere ſi velim, non poſſim. Poteris ipſe ſpecialiùs omnia, ipſummet rogare Pontiſium; cùm & indicaſſe mihi ſatis ſit, & me ſcribendi facere finem ipſa laſſitudo admoneat. Fortunet Deus conſilia tua. Te verò cum-primis incolumem ſeruet. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus; ac Præſidium, Vale. Dabam Diniæ, x. Kal. Sextil. M. DC. XLIX.

EIDEM.

PRoxima hæc occaſio eſt, à diſceſſu Pontiſij, quo ad te dare literas licet. Nihil tamen de me quod perſcribam ſnbeſt; niſi me magis, magiſque in dies Deo bene propitio conualeſcere; tametſi nondum neque lectionem, neque ſcriptionẽ diutinam feram. Nihil etiam, quod de rebus his noſtris; cùm omnia niſi ex Tabellario, ſaltem ex Pontiſio cogniturus ſis. Addo proinde ſolùm, illos, qui commendati iam abs me ſunt, cordatè adeo pergere, vt commendari ſatis nunquam poſſint. Digni illi ſanè, quos ames, quorúmque curam ſpecialem geras. Audio te iam valde florentem coëgiſſe exercitum: tribuat tibi Deus ſecundum cor tuum. Inprimis verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ Nonis Sextil. M. DC. XLIX.

Hac iam ſcripſeram; cùm neſcio quid noui rebus his noſtris interceſſit, cuius causâ mutatum eſt, de tabellario mittendo conſilium. Deſtinatur ergo ad te illius loco nobilis Vir, qui referre ipſe quidquid rerum eſt, poſſit. Ego verò hoſce verſus ſubiicio, vt certiorem te faciam eſſe illum dignum, cui omnem fidem adhibeas; &, ſi quid mandatorum eſt, quod eſſe videatur committendum, concredas. Vale iterùm.

Qua occaſione factum fuerit, vt Vir nobilis, cuius facta in ſuperiore poſtſcripto mentio, te verſum non diſceſſerit, ac iam Tabellarius rurſum deſtinetur, cognoſces vberiùs ex iis literis, quæ ad Pontiſium perſcribuntur; cognoſces & quidquid deinceps peractum. Ipſe nihil aliud, quàm hoc tibi ſignificandum ſumpſi. Pridie Eidus, iterum Vale.

EIDEM.

QVod dicereris, OPTIME PRINCEPS, acceſſurus propiùs ad nos, ea fueram ſpe, vt ſi modò per valetudinẽ liceret, & conuenirem te, & coram dicerẽ optatam ſalutem. Nũc quia ſemel, ac San-Paulinum illud præſidium deieceris, regreſſurus eſſe, & cincturus Vrbem obſidione perhiberis; ipſéque, recidi in febrim, quæ me in lecto detinet (tametſi ea, Deo bene propitio, & ſuperiore mitior eſt, & non eſt, Lautaretio quidem ſponſore, futura diuturna) ideò Tornatorem ad te deſtino, qui & fidis oculis hauriat, & fido ore referat, qui te conſpexerit valentem. Hæc ſcribebam ipſe, cùm manus hærere, reſtitaréque ob paroxyſmum febris obrepentem occœpit. Is, cùm iam incipiat deferueſcere, prohibet imbecillitas, ne manu calamum reſumam. Tu verò, boni conſules, quod Amanuenſis ille meus Antonius Poteria & ſuperiores verſus exſcribat, & me dictante excipiat, quæ fueram porrò conſcripturus. Ea ſunt præſertim, quod idem Tornator gratulabitur quidquid proſperæ eſt fortunæ, quam magnitudo animi, Sapientiáque tua conciliat; cuiuſque adeò non alium quàm te agnoſcere artificem licet. Quò magis ſanè pergendum eſt generoſos hoſce conatus vrgere, & cogitandum te iam in ore, oculiſque non modò Galliæ, ſed & Europæ totius ſtare; adeò proinde, vt nunc præſertim ſit animis opus, & pectore firmo ad complendum opus, quo non potes toto ætatis decurſu glorioſius moliri. Enarrabit idem Tornator ecquid rerum obſtiterit ne literæ, quas heic attexo, fuerint ipſis temporibus, quibus eas ſcripſi, tranſmiſſæ. Recenſebit quoque, quis apud nos vetus rerum ſtatus hactenus fuerit. Qui ex noſtris hominibus affectu propenſo in te, qui alieno exſtiterint; ac eos, qui fide ſincera, conſtantique animo perſeuerârint memorans, aliquos etiam referet, qui geſtiuut redire ad te, ac denuò quam videri poſſunt violaſſe, obſtringere fidem. Adiiciet, qui meam implorârint opem quid ipſe illis obiecerim, quatenus factum excusârint. Quod verò te velim maximè exoratum, eſt, OPTIME PRINCEPS, vt Alarici, ſenis optimi, quem milites tui Valentiolæ manu-cepêrunt, miſeréaris. Is tum Patruus eſt præclari Peruſſiæ, quem Viguetium adeò erga te bene animatum perNôſti; tum amicus meus vt valde antiquus, ita omninò ſingularis, & quamuis quidpiam deſiderari in eius filio valeat; ipſe tamen ſemper de te dignè & ſenſit, & eſt loquutus. Quod demum Pontiſius, Durbeſiúſque ſunt acturi tecum de eo Oppido, cui tanto iure infenſus es, dicere aliud nihil poſſum, quàm eſſe illos reuerâ dignos, quorum precibus non parùm flectaris. Homines certè Oppidi illius longè ſunt, vt propoſita, pacta-ve vlla tecum conditione ſub iugum eant; quacunque enim mulctâ eos plectes, illam ſubire parati ſunt; tantum vellent deuaſtatione militari eſſe immunes. An verò cum id Oppidum lapide ſolùm quarto heinc diſtet, ſi illeic milites graſſarentur, continere ſe ſatis poſſent ne ad nos vſque excurrerent? Tu, OPTIME PRINCEPS, quid expediat noſti. Vale autem ſemper, & ſucceſſibus quam-proſperrimis fruere; ô & Præſidium, & dulce Decus meum. Dictabam Diniæ, è lectulo, XIII. Kalend. Septemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

QVid meum Tornatorem à poſtremis meis conſcriptis remoratum fuerit, quid rerum interuenerit, ipſemet ſatis tibi nuntiabit. Quæſo te ſolùm vt ipſi fidem, qualem mihi habes, adhibeas; & quidquid addet, detrahet-ve ſuperioribus literis, id abs me additum, aut detractum putes. Plura iam non poſſum, neque parui duco, quod dum paroxyſmum exſpecto, iſthæc ſcribere licuerit mea manu. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME,

ac

ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, meo è lectulo, XII. Kal. Septemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

Rediit Tornator abs te, ac me, Deo bene propitio, comperit febri iam immunem. Quam auidè eum exspectârim; quanto gaudio exceperim, haud est sanè facile dictu. Inaudieram iam aliquid de prostrata ad tuos pedes, cum Ordinibus totis Ciuitate; ac de ea mansuetudine, qua temperasti victoriam; verùm lætitia maxima fuit, ex ipsomet addiscere, quî se omnia habuerint; ac prætereà intelligere, quàm bene, prosperéque valeas. Et commendabere quidem semper, quòd factionem tantam, ac tam variam tam generosè represseris; at illud tibi potissimùm laudi immortali vertetur, quod cùm posset ad vsque excidium in Vrbem tam malè affectam, hominésque adeò infensos sæuire; malueris tamen illam saluam, istos esse incolumeis; aceò potissimum deductos, vt quem iniuriâ offenderant, à quo vltionem iure timuerant, eius clementiam implorarent, bonitatémque agnoscerent, suspicerent, venerarentur. Hac certè ratione non modò inimicos, sed teipsum quoque gloriosè vicisti, ac planum fecisti, neque rarum esse in animi tui celsitudinem, præter fas, & æquum peccare; neque non tutum ad lenitatem, placabilitatémque tuæ mentis, quo decet modo, confugere. Cæterùm ecce ad te Tornator mox idcircò reuertitur, quòd nostræ huius Vrbis comitia experierint eum comitari quos Primores viros ad te destinant, vt & gratulentur prosperos successus, quos exsultatione tanta accepimus; & quam-maximas tibi agant gratias, pro iis, quibus nos cumulare fauoribus non desinis; & offerre pergant quidquid est obsequij, quod abs Vrbe in te propensissima, deuotissimáque exigere potes. Lætabere verò haud-dubiè, cùm in illis conspicies & Petrussiam Viguerium, quo esse non potest alius erga te, resque tuas cordatior; & Esclangonium Consulem primum, quo desiderare potes neminem in procurando, vt omnia tibi pro votis cedant, vigilantiorem; & nobilem Durbesium, Pontifij illius, quem nuper vidisti ex optimo fratre Nepotem; cuius consiliis, animísque per-acta huc vsque omnia sunt, & Iuramium Iurisconsultum, à quo sum quidem, vt ipse nosti, non leuem passus iniuriam, eámque mihi nondum resarciri cœptam; sed quem tamen dicere possum vnum esse ex Ciuibus, qui fuere tuas erga res præclarissimè animati. Vnum adiicere hîc teneor, Vrbem nimirùm Sedenam ad nostræ mores, ac regimen adeò studiosè se composuisse, vt & in fide manseris constans, & nihil, quod sciam, egerit, quo promerita duriusculam illam, qua taxata est, animaduersionem videatur. Forsan non-nulli in eam infensi ipsam apud te traduxerunt; at inauditum nobis est, quòd aliquanto vel latum vnguem ab officio discesserit. Nam non defuere quidem in ea perturbatores, ac mali ciues, vt non defuere etiam nobis, qui susque deque omnia euertere tentauerint; verùm maior pars fuit semper sanior, atque idcircò vt melior, in deliberando obtinuit, sic in exsequendo commune nomen tulit. Hoc autem non alio commemoro fine, quàm vt insinuem è re tua esse, animaduersionem ita temperare, vt dum æquitatem tueris, eum te omnes habeant, qui discrimen amicos inter, inimicósque statuas; neque, quòd aliqui pro re, aut te contra steut, ἀδιάφορον putes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Dabam Diniæ, III. Kalend. Septembr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

Quantâ lætitiâ homines nostri, Tornatórque meus imprimis, abs te redeuntes, accesserint, ipse, qui tanta humanitate eos exceperis coniicere potes. Quòd præ cæteris delectauit me, valetudo fuit, qua vigere te, tuámque Familiam Illustrissimam retulerunt. Ego, Deo bene propitio, ita in dies conualesco, vt spe non leui tenear, videndi tui, complectendique nisi hoc, saltem proximo mense. Qui Iuuenis hoc Epistolium reddet ille est Fœlix à Creisseto, patre optimo dignus filius, quem Marchio Grimaldicus Bedenarum Arci præposuit; quique ad te assignandorum stipendiorum causâ proficiscitur. Author illi fui, vt quampiam, quam habet præ manu Epistolam monstret. Attexam porrò heic exemplum veteris eius Diplomatis, quo beare Chantercerium, meos Nataleis, dignatus es; declarans nempe velle te esse ipsum prorsus milite immune. Facio verò, vt bonitas tua dignetur illi subscribere, & *Iuuenali* vti subsigoet, sigilloque muniar mandare. Nimirùm qui nos milites circunstant, itâ illi inhiant, minásque inteutant, vt vix huc-vsque obstiterc, quominùs in ipsum deflecterent, licuerit. Causam prætexunt, quòd Diploma vetustatis nimiæ iam sit, ac ex tes ex illo vsque tempore interuenerint, quæ reddiderint irritum Priuilegium. Vale, PRINCIPVM OPTIME, o meum dulce Decus, ac Præsidium Vale. Diniæ, prid. Eidib. Septembr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

Dedi quidem hesterna luce ad te literas per Creissetum; at non debeo committere, vt Ciuitatis nomine Charambonus ad te discedat, quin schediolo significem, & esse illum mihi amicum, parentisque, qui olim fuerit mei amantissimus, filium; & fuisse in eo semper tuarum partium cordatum, ac vehemens studium. Nisi Creissetus tam citò redeat, referre ipse poterit, quod exemplum Diplomatis renouandi ad te transmisi; ac simul narrabit, quid mihi laboris sustinendum sit, vt obsistam, ne milites Chantercerium meum inuadant. Adfuit nempe Thoardi, operam daturus, ne illeinc Sant-Andreana legio, quod iam cœperat, eò irrueret; & donec exspectat, vt schedam hanc tradam, redit ecce quem ad Attaudum Latrunculatorem eo destinaui fine, vt ne Santongæ quam deducit legio,

legio, eòdem inuolet, aut excurrat, caneat. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, ô meum dulce Decus, ac Præſidium Vale. Diniæ. Eid. Septemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

NOn diſceſſit deinceps ad te Charambonus, morbo ſcilicet in ipſo procinctu ex inopinato correptus. Habebis autem eius loco nobilem San-Petreum, ac ipſius manu accipies cum hocce Epiſtolio, quem literarum faſciculum deſtino ad meum Luillerium, quemque velim tua bonitas, vt per quempiam ex dimiſſis iſtheine veredariis, deferri iubeat. Præſtitit portò quidem Artaudus, ne deſtinatæ quatuor cohortes ex Santonæa illa legione Chanrercerium deflecterent; at metus grauis ex eo impendet, quòd qui Sant-Andreani Sedenæ graſſantur, minentur ſe hùc reuerſuros, & deuaſtaturos redeundo quidquid populari eundo non ſunt. Et certè id faciant penè eſt neceſſe, cùm quacunque ſemel tranſierint, efficiatur, [illegible], hoc eſt, nihil reliquum fiat, quò rurſus ibidem conſiſtere poſſint. Mirum dictu, OPTIMA PRINCEPS, quàm deſolata, infœlixque Montana hæc regio euadat, ab hiſce commorantibus, progredientibus, regredientibúſque tot legionibus. Id ſanè præter tuam mentem, voluntatémque omninò fit; ſed militarem licentiam nôſti, quæ conſumptis miſerrimorum Oppidorum cibariis, abreptáque, & coniecta in immenſas ſarcinas vnà cum abductis inmentis paupercula ſupellectile, torquet ipſos quoque, cruciatibus diris, quò vſque etiam exhauſerit quidquid corrogari pecuniarum poteſt. Vtinam tibi adſit facultas; nam de affectu non dubito, vt nos, regionem-ve hanc noſtram tot hiſce malis eripias; ne tot inſontes animæ luere pœnas pro ſontibus adeò immaneis diutiùs pergant. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, ô meum dulce Decus, ac Præſidium, Vale. Diniæ, XVII. Kalend. Octobr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

HÆc ad te ſcribo, OPTIMA PRINCEPS, è meo Chanrerceriolo, quod dignata eſt tua bonitas nouo afficere beneficio; ac id ſanè peropportunè; nam tuas literas cùm accepi, aderant iam Equites ſex deſignaturi hoſpitia pro Sant-Andreana legione. Santonæa ab vno, altero-va die iam abſceſſerat; ac teneor tibi ſignificare, debere me multum generoſo Marcuſſiæ, quatenus cùm foret penè in procinctu vt Seiis hùc deflecteret, vt honorem habuit tuo nomini, ſic literis meis per-humanè reſpondit. Qui haſce ad te defert, vnus eſt ex meis non incognitis tibi famulis. Habere autem ipſas voluit, vt libertatem fratris obtineat, quem Antraguea legio traducere vinctum ideò dicitur, quòd Barolenſis Conſul cùm ſit, teneri illum de pecunia ab eo Oppido poſtulata contendat. Id quid ſit rei probè non capio; ſed coniector præter voluntatem tuam fieri, ac te ideò tanto faciliùs clementem aurem precibus accommodaturum confido. Quæ me heic aliquot iam dies apud patrios lareis detinet occaſio, grauis morbus eſt, quo quæ mihi eſt Soror vnica, ſic laborat, vt vix vllum maius leuamen, quàm ab ipſa mei præſentia ſortiatur. Id incommodi, ſi abeſſet, poſſet, opinor, breui, quæ mihi nondum planè eſt integra, valetudo prorſus reſtitui natali hocce in äëre; verùm exſpectare par eſt, quid de nobis proſpexerit, conſtitueritque Diuinum Numen. Cæterùm quas literas tuas cum immunitatis Diplomate accepi, Deum immortalem! quanto me voluptatis ſenſu affecerunt? Hui enim, tibi tot, ac tanta ſuſtinenti negotia, tantum licuiſſe temporis, quo prolixas adeò illas dares, ſuccidere, ac me ſimul tanta amoris teſtificatione beare? Quippe, non præclara ſunt modò quæ de amicitia in iis diſſeris, ſed etiam, quæ ſimul facto ipſo præſtas; adeò nihil vnquam commendas verbo, quod opere non exſequaris. Quàm verò es gratioſus, dum rebus publicè iam compoſitis, ſuboriturum tamen ciuile, ſingulare-ve quoddam bellum te inter, ac me minitaris; niſi ego tui rationem in amicitia habeam? Videlicet, quaſi oblitus quantus ſis ipſe, quantulus ego, congredi mecum velle dignaris, eo certaminis genere, quod Athletas exigit pareis; ac pergis non alio donare, quàm amicitiæ nomine, quam ego ſoleo, vt tui ex parte beneuolentiam dicere, ſic mei ex parte obſeruantiam. Vtcumque ſit, minimè hæreo, quin me habeas verè [illegible], quando ſum tenerá, vt obſeruantiſſimus, ita & amantiſſimus tui. Quod ſi quam me habere rationem depoſcis, eo fortè ſpectat, vt de meo ad te reditu cogitem; Sanctè conteſtor nihil eſſe, quod mihi magis cordi ſit, adeò vel ob hoc vnum expeto fieri his morborum reliquiis immunis. Tu intereà bene, imò optimè, ô meum dulce Decus, & Præſidium, Vale, IX. Kalend. Octob. M. DC. XLIX.

EIDEM.

QVi Amalricus te verſum tendit, fuit mihi à teneris annis, & Parentum merito, & indole ſua per-carus. Tendit verò, quòd inaudierit Heſmitium San-Ioanneum ſibi ex Sorore Nepotem apud te, producem-ve tuum, traduci, vt reum deſertæ militiæ; ac in eo ſit, vt fidem tibi excuſationis faciat, veniámque, ſi quid eſt ab illo ætatis inſcientià peccatum precetur. Dederat adoleſcens nomen legioni primariæ tui Equitatus, ac fuerat etiam per turbas illas San-Sebaſtianas commilitans. Cùm diſcedente verò deinceps & non procul heinè tranſeunte legione domum diuertiſſet, vt ſibi de quodam, quem eſſe heic nôrat generoſo equo prouideret, contigit, vt equus, caſu neſcio quo inter probandum, conciderit, & Equiti ſuo, San-Ioanni nempe perfregerit tibiam. Quare & hoc ipſi obſtaculo fuit, quominùs ſe ad cohortem ſuam, vt exoptârat, reciperet, & poſtulante occaſione, ſuo officio defungeretur. Et ſegnior quidem fortaſſis fuit, aut in caſu huiuſmodi, cui oportuit, ſignificando, aut in petenda, à quo decuit,

abſiſten

absistendi licentia;sed quòd facere, nondum rerum satis expertus, potuerit, vt condonandum ætati est, ita tuâ est indulgentiâ dignum. Reuersus mox meo Chantercerio, Sororem reliqoi graui semper motbo periculosè laborantem, tametsi Lautaretius bene sperare me semper iubet. Debemus Deo oos, nostrâque מאת השם : היתה זאת : נפלאת בעינינו Ipse, Deo bene propitio, videor mibi io dies coonalescere;ac est solùm, quod verear, ne quæ tussis antè remissior, ptimis hisce frigoribus non-nihil recruduit, ingrauescat. Admoneor proinde, vel hac ipsa re, vt Cælum clementius experiar; sioque quam-primùm potero, ante Hiemem te conueniam. Vale intercà, OPTIMA PRINCEPS, ô meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Dioiæ, III. Non. Octobr. M. DC. XLIX.

EIDEM.

HAud debeo sanè committere, vt meis sine literis Præsul meus ad te discedat. Optaram ego vnà cum ipso ad te reuisendum instituere iter;oeque per illum profectò stat, quominùs me eadem lecticâ conuehendum dem comitem;at non licet mihi esse tam fœlici, quòd Germana mea sic adhuc làboret, vt de deserenda, quo-vsque non-nihil meliùs habeat, cogitare minimè possim. Spem facit Lautaretius fore, vt nisi ante finem mensis, saltem breui post discedere liceat. Qoare &, Deo bene propitio, illicò ἀπὸ τοῦ παραχρῆμα, tedire ad te dabitur;ac vti spero, ob illustris Infantis ouptias gratulari. Nimirum Sponsus ille eximius penè iam, vt audio, pro foribus est,résque in ipso est prociocta. Vtinam è Cælo adsit Hymenæus, qui

—— Et solemnia verba
Et latos vultus & fœlix adferat omen!

Reuersus ad oos Amalricus dici non potest, quantis præconiis immensam illam bonitatem in se effusam exaggeret. Ipse qui tibi solidam debeo, rubore suffundor, quòd illi testandæ continentem penè occasionem faciam. Ad valetudioem quod spectat, est ea iam fauente Cælo, satis propitia; nisi quòd importuna tussis, quam mihi penè euanidam posterior febris reddiderat, qoasi postliminio regressa, suas videtur actura vices. Verùm, vt lubet Nomini, ita par est oos esse comparatos. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac dulce meum Decos, quàm optimè Vale. Diniæ, XII. Kalend. Nouemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

REferent, qui ad te contendunt ex oostris Consulibus duo, alter quidem, vt Comitiis abs te conuocatis intersit, alter verò vt, quantum licet, testatam Vrbis nomine gratitudioem faciat; referent, inquam, idcircò me io dies pauculos discessum differre, quòd quæ mihi oegotia cum ipsa Ciuitate suot, oondum plane confecta fuerint, & in eo sint tamen, vt breui absoluantor. Optandum fuerat ipsos adesse;verùm quòd abeundi necessitas fuerit, demandata est cura tum collegæ eorum io Vrbe superstiti, tum aliis quibusdam Ciuibus primariis, vt cœpta perficiant. Spes est proinde, vt nisi hac tota hebdomade res peragatur, id fiat saltem primis io sequentis diebus; sicque ad te discedere aot mediis, aut postremis liceat. Exopto certè quam-maximè; quoniam tum adesse non licuit, cum generosus Princeps accessit,

—— ἀεὶ δ' ἰαχὴ ἀμφ' ὑμέναιον,

Saltem & breui conuenire, & coràm bene apprecari,

χαίρετε, ὦ νύμφα, χαίρετε εὐπένθερε γαμβρέ.

Tu bene interim semper Vale, ô & Principum, & dulce meum Decus. Diniæ, III. Non. Nouemb. M. DC. XLIX.

EIDEM.

IVxta literas, quas postremas dedi, constitueram perendie, seu pridie Eidus discedere; verùm eo ipso, quo scripsi die, eadem me cepit infirmitas quæ anno superiore, eodémqoe hoc mense detinuit Lugduni. Contioui me proinde in lecto; nec potui oisi hesterna luce ex eo surgere, vt mea ex bibliothecula, quos præmitto libros seligere possem. Heinc quia ooloeram tuâ illâ indulgentiâ nimiùm abuti, mihiqoe equum compararam, quo non incommodè veherer, consilium capio iam de Lectica, de qua iussisti, non recusanda; scribóque ad Desnosium tuom à Sacris optimum, vt eam heic adesse XI. Kalendas procuret. Videlicet spero me, Deo propitio, eas ioterim vireis recuperaturum, vt me itineri impunè ac eo præsertim genere vecturæ, committere valeam. Qui hasce tibi literas reddet, Oresonius est, filius scilicet optimi in Sede huius vrbis Senescallica Consiliarij. Is ad te cootendit, quòd cùm prædium habeat in Oppidulo vocato *Archail*, permotus aliunde eâ miseriâ fuit, qua pauculi illi, qui eum loculum incoluot, miserè laborant. Suot io eo familiæ solùm pauperculæ quatuordecim, oeque enim plura sunt, seu aggesta seu in villulas dispersa tuguria. Cùm res verò ita se habeat, ecce homines Marculfenses indignati, quòd Santonæa legio illis prætermissis, ad se, aliaque Oppida diuertisset, tuæ imposuere Celsitudini, dum obtinoere, ab ea decretum, qoo miseros illos possent cogere ad soluendom facta in legionem expensa. Fuere autem adeò immites, ac ferrei, vt impetu facto in eos irrueriot, & omoeis omninò, quos habebant βοῦς ἀροτῆρας, omneis omninò asinas, omneis omoinò ouiculas, capellásque abduxeriot;ac id quidem pridie, altero-ve die ante Nundinas, quibus infœlices sperabant eiusce peculij commerciolo sibi in Hiemem prouidere. Ij sequuti sunt prædatores illos, fœnum comportantes, quo armenta, hoc est suam spem totam alerent: acerbè autem ab iis repulsi, accessere omnes ad Ciuitatem supplices, & bonorum omnium vt commiserationem in se, sic in feros illos, atque barbaros, indignationem coocitàrunt. Barbari profectò audiere, ex qoo præsertim admittere vadimonium nullum voluere, ac petiere sibi reipsâ libras quater mille, atqoe

quingentas

quingentas numerari; cùm miseri illi vix sint totidem denariis persoluendis pares. Rem itaque, OPTIME PRINCEPS, tua bonitate dignam facies, si reddi illis miseris totam eam prædam mandaris, ac iusseris quoque Authores tantæ sæuitiæ increpari. Pete, amabo, ex Attaudo, cuiusmodi sit ille viculus. Nempe, cùm fuisset abs te extortum, vt eò diuerti legionem memoratam præscriberes, ipse præsens fuit omninò præscripta mutare coactus; & Marcussia quoque te coràm spectata, ne momento quidem hærere sustinuit. Demiratus nuper fui admodùm, cum tuis ex literis agnoui fuisse ex nostris hominibus aliquos adeò peruicaceis, vt fuerint de Creissero apud te recentiùs conquesti. Quippe ex quo ille abs te rediit, semel duntaxat petiit, non quidquam à se aliunde expensum; sed ducentas dumtaxat libras erogatas in milites, quibus est tutatus Bedenensem Arcem. Sed nempe illi, vt ne eas quidem ducentas libras soluerent, querelam illam instituerunt; puduitque eos planè, cùm rem mihi ingratitudinem exprobranti, perspectam nouerunt. Discessurum me re infecta cum Ciuitatis hominibus, Consulum absentiam causantibus, prouideo: discedam tamen lætus ea spe, quòd ad te demùm sim accessurus. Vale interea quam-optimè, ô & Principum, & dulce meum Decus. Diniæ, IV. Eidib. Nouemb. M.DC.XLIX.

EIDEM.

ACcepi, exosculatúsque eximium Epistolium sum, quod statim ἐν ἀδήπτῳ θυμῷ scribere ad me tua bonitas est dignata. Id obstupescerem, nisi qua in me animi propensione sis, tot iam argumentis haberem perspectum. Sperabam, vti & par erat, ad te literas prior dare; tu verò, ne foret amoris τιμώμενον, quo non vinceres, id, quod omninò mei fuit officij, præoccupasti. Hoc vt honori mihi est, ita de te non conqueror; neque meam causor segnitiem, quòd tu anteuertens omnem diligentiam hanc mihi peccandi, si peccatum fuit, necessitatem feceris volens. Nihil hætebam, quominus illud, quod significasti eueniret; sed nempe ter-Optimus Deus quò fit omnia versurus, nouit; sperandúmque est, nihil non bene. Apprecor solùm prosperum iter; quando & aliud nihil superest, nisi vt continenter vota pro tua incolumitate, fœlicique rerum successu concipiam. Luilletius meus ægrè semper, lentéque admodum conualescit; conclusúsque adhuc cubiculo degit; nisi quòd migrauit ad me, vt donec vterque heic sumus, vnà diuersemur. Musæum tuum inuiso frequens, cuius meus quoque Poteria curam quam potest maximam gerit. In eo est, vt omnia inuoluta euoluat, cœcóque aceruo eximat; libros, qui Elencho deerant, additurus, ac cætera omnia ita digesturus, vt cùm heinc discedam, singula distinctè, explicatéque Belmontio committam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus,

Vale. Tolone, XIV. Kalendas Ianuar. M.DC.L.

EIDEM.

QVòd spes sit, vt literæ meæ te Lugduni conueniant, ideò paucos versus illuc destino, quibus apprecari iter prosperum pergo. Valeo ipse semper, Deo bene propitio, ac habet se quoque Luillerius iam meliùs. Cœpit nudius-tertiùs vt domo exire, sic adire Parœciam, ἀρχαιρεσιῶν τ' ἀρχαιρεσίας assumptione persoluturus. Sperat animum aliquoties elegantia, varietatéque Musæi tui reficere; ac vbi tempora præsertim pomeridiana arridebunt. Perstat Poteria meus in rebus indigestis sic digerendis, vt, si quid opus fuerit, facili negotio possit comperiri. Tu, vbicunque fueris gentium, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Tolone, VII. Kal. Ian. M.DC.L.

EIDEM.

HAllucinatus ante octiduum sum, cùm fore, vt te meæ literæ Lugduni conuenirent, spes fuit. Nunc, cùm sis *Alesi*, deinceps aliquantisper commoraturus, hasce eò do, vt isto anni semi-sæculique residui initio non fœlicem modò anni decursum tibi apprecer, sed comprecer simul transcursum fœlicem in proximum sæculum; vt possis vidisse te tria, quasi alter Nestor, sæcula gloriari. Apprecor verò etiam Illustrissimæ Heroinæ, totique Familiæ omnia prospera, ac negotiis tuis optatum successum. Cœpit iam Luilletius Musæum vnà mecum inuisere, amœnitatéque illius recreari. Secreuit Poteria meus omnia, digessitque in fasciculos; literas videlicet Regis, Reginæ, Administrorum, Parentis, Cognatorum, affinium, aliorum, mei etiam complureis; Diplomata quoque, & Placita varia, Contractus item, rationésque Colonorum, & alia, præter libellos, chartásque multas Geographicas, Phragmographicásque; & farraginem quandam nihili. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, Vale, ô Decus meum dulce. Tolone, postrid. Kal. Ian. M.DC.LI.

EIDEM.

QVid heic gentium rerum geratur cognosces abundè ex literis aliis. Mihi, quod scribam nihil superest, nisi quod tibi prospera omnia summis votis semper exopto. Accipio te semper optimè valere; hoc ipsum verò est, quod imptimis nosse expetitum, cum-primis delectat. Ipse, quando mea quoque tibi valetudo ita est cordi, bene, propitio Numine, valeo. Cœpit Luillerius hesterna luce lustrare Vrbis pomerium; tametsi non-nisi lentè conualescit. Poteria meus in eo iam est, vt omnium librorum, quo ordine sunt per pluteos digesti, succinctum texat Catalogum, quo omneis Belmontio & adnumerate, & adprobare facilius sit. Mandabo deinceps, vt duo illius exempla describat,

describat, quorum à Belmontio, obsignatorum alterum transmittam ad te, alterum mihi habeam, tibique adseruem, si fortè quod fuerit transmissum, casu aliquo interciderit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Tolone, XVII. Kal. Feb. M. DC. LI.

EIDEM.

Duectis tam serò tuis literis non possum si velim multis respondere. Quanquam quid opus pluribus? Cùm approbanti tuum illud totum præclarum ratiocinium, vnum sufficiat verbum, subscribo. Doleo & ego Memmium illustrem Præsidem fato functum (scilicet me quoque, vt nôsti, amabat) sed omnes nimirùm eodem cogimur, ac omnium ita versatur Vrna, vt sua cuique sors seriùs ocyùs exeat. Exempla legi literarum, quæ fuere ad te ex Aula conscriptæ; spes est vt omnia bene vertant: sed times, opinor, semper Danaos. Est aliquid tamen credendum fortunæ, quæ fortassis quoque, donec lentè incedis, commutare omnia poterit in melius. Faxit Deus ter-Optimus, ac te cum-primis incolumem, seu in statione maneas, seu in itinere pergas, seruet. Valeo ipse semper, Deo propitio, bene. Tu, ô PRINCIPVM, OPTIME ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Tolone, VII. Kal. Feb. M. DC. LI.

EIDEM.

Non prorsus vanè conieci nuper, fore, vt dum lentè incederes, res compararentur in melius. Scilicet spes nobis fit magna, vt occasione proxima Cognatos tibi Principes esse in libertatem assertos audiamus. Non hæreo proinde, quin deinceps gressu non-nihil concitatiore pergas; tametsi, quia non appulisti, nisi nudius-quintùs Lugdunum, vix est, vt istæ literæ non præuertant tuum in Vrbem aduentum. Sunt heic qui rediturum te priusquàm ad Aulam pertineris, sperent; ipse id exoptare quidem, at sperare tamen non ausim. Vtinam solùm moram non trahas, ac breui nos bées tuo reditu. Curatur semper Musæum tuum, quo studio par est, nihilque isti quasi Parnasso, præter suum Apollinem, deest. Discessit Luillerius ante septem dies Maritimam oram lecturus; at ferre tamen me comitem, nisi Hieras vsque non voluit. Dies aliquot cum optimo Grassensi Episcopo moratus, regressurus est Draguiniano, Brinonia, ac Belgenserio in hanc Vrbem. Quid deinceps consilij capturus sit, dies docebit. Tu vbicunque fueris, esto semper sospes, ac Vale. Vale PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, Vale. Tolone Eid. Feb. M. DC. LI.

EIDEM.

Spes est, quantum nobis è longinquo licet quadamtenus coniicere, te his ipsis diebus aut iam peruenisse, aut mox peruenturum Parisios. Haud multùm hæretemus quin, vt res se habent, appulsus illûc tuus sit auspicatissimus; quin omnia, vt exoptas succedant; quin animo sis redeundi ad nos; quin te, Deo bene propitio, prosperè redeuntem breui excipiamus. Hæc bonorum omnium sunt vota; vtinam Deus illa fortunet. Literas habeo à meo Luillerio Monœco scriptas à diebus quinque; erat tunc illeic in procinctu, vt Triremis facta occasione, Genuam sese reciperet, vnde & coniector Romam concessurum. Spero ipse solidum adhuc in hac Ciuitate mensem degere; eáque potissimùm de causa, vt subodoret interea quid sperare liceat de tuo reditu, quo quid discedenti agendum de sarcinulis sit, prouideam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, bene semper Vale. Tolone, X. Kalend. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

Ardè quidem, sed bene est tamen, quòd ad me tandem tuæ literæ Lugduno datæ peruenerunt. Beasti me nempe, quòd & te, totámque Familiam valere intellexi; & factus certior abs te sum, habere se iam prosperè Cognatorum Principum res; tametsi idipsum ex aliorum præuertentibus literis iam nôram. Ecquam-verò, putas lætitiam animo meo peperit, quòd te iam quasi respirantem, sperantémque meliora persensi? Sic Phœbus tandem post nubila; sic Deus tranquillum post tempestatem facit. Hæc est mutatio dextræ Excelsi, digitúsque Dei est heic. Vtinam, vt cœpit, sic opus perficiat. Coniicimus te esse iam Parisiis; sperámúsque breui, vt illûc appuleris, accipere. Plura scribere, si velim non possum, Tabellarius enim qui ad nos Tarascone venit, vrget reditum. Vbicumque fueris, bene tibi sit, ac sit Dominus Deus semper tecum. Vale, PRINCIPVM OPTIME; ô meum dulce Decus, Vale. Tolone, IV. Kalend. Mart. M. DC. LI.

EIDEM.

Scripsi ad te quidem solùm nudius-tertiùs; verùm tenere me non possum, quin occasione publici Cursoris hasce ad te literas dem; vt grattuler tibi, quam summam lætitiam attulisse is debet, qui carissimorum tibi Capitum libertatem renuntiauit primus. Nempe, tametsi tanta ea fuit, quæ tibi ex Briennæ literis accessit, quantam mihi significare Lugduno scribens dignatus es; quia nondum tamen Regia voluntas exsequutioni demandata pro tuis votis fuerat, subesse adhuc poterat, quamobrem Danaos timeres; at iam, cùm non modò donatos liberate Principes, sed etiam in Vrbem appulsos, & ingenti acclamatione, applausúque exceptos didicerimus; facile sanè coniectu est, quàm fuerit immensum, quo fueris perfusus, vbi ista primùm

primùm acceperis gaudium. Gratulor verò etiam quam securitatem tibi factam sentio; tum ob hanc ipsam libertatem, tum ob eum depulsum, cui tam Græca fides (quippe & Dores Græci sunt) quemque veritus, tam lentè incedebas. Idem interim tibi contigit, quod Pro-Avo tuo Magno Mon-morantio; adeò plærumque è re est, quod dicitur *σπεῦδε βραδέως*. An verò gratulabor quoque quam incredibilem lætitiam Ciuitas hæc testata est, ob renunciatam, quam tantis votis, & vèl tui amore, expetiebat libertatem? Nequicquam sanè non est, quòd illam exstitisse dico incredibilem; quippe ne ego quidem fidem adhibere, nisi domo in vicos plateasque egressus, potuissem. Videre enim erat, omneis cuiusque conditionis, sexus, ætatisque homines, spontanea quadam exsultatione tripudianteis, cantanteis, identidémque inclamanteis, *Viuat Rex*, *Viuant Principes*. Scaturiebant vndique vini fontes, circumferebantúrque Cyathi, ac lagenæ, quæ passim epoto vino, effringerentur. Nemo fuit, qui vittis cæruleis se exornatum noluerit; supputatúmque est, fuisse ex illis vitta millia vlnarum triginta coëmpta. Ditiores nimirùm sibi ipsi quæsiuerunt; Consules autem publicitùs distribuerunt in pauperiores. Turma Equitum erat ex selectiore iuuentute, quæ ensibus strictis, elatisque per Vrbem incedens, ingeminandis acclamationibus occasionem faceret non paruam; neque deerant Pedites, qui certatim cum tuæ legionis militibus idem præstarent. Quódque admiratus potissimùm sum, fuere fœminarum aliquot cohortes, quæ hastis, mosquetisque instructæ, præripere militiæ laudem ipsis militibus viderentur. Debetur verò id quoque gratiæ Roberto, & Mauritio Palatinis Principibus, quòd se tota die Ciuibus commiscuerint, & ad omnia tripudia, maximéque illa, quæ in Publica Ciuitatis Domo, Consules instituere, saltârint. Nihil de confluxu in Ecclesiam dico, vbi in gratiarum actionem celebre, quod vocant *Te Deum* decantatum est; nihil de ignibus tota Vrbe accensis (quos geminos etiam illi accenderunt, quorum domibus patent gemini, seu in duos vicos exitus). Commemoro solùm nihil posse addi ad teboatum, quo non modò tota circum-Ciuitas, multiplicaris machinis, sed & totus præsertim Porrus tepetitò intonuit; cùm omnium & Triremium, & vt maiorum Nauium, sic nauigiorum quoque minorum, quæcunque illis fuere (scis autem quàm multa) bellicæ tormenta bombum excitârunt, idque vbi primùm ingenti pyra ad Publicam Domum accensa cohortes tam Ciuium quàm militum omnes mosquetis suis concrepitârunt. Ipse certè, cùm accepissem quo apparatu res instrueretur, esse spectator, auditórque ex tuo ipsius Musæo volui; ac dici non potest, vt me *ἡ Ναῦς*, *ἡ ἀσφάλεια* delectârit. Ista pluribus ex aliis cognosces; interim verò, quia ex me quoque rem non iniucundè acceptutus es, censui eam paucis significandam; vt votum simul innuerem, quo interesse simili ob tuum aduentum spectaculo exopto. Intereà verò, PRINCIPVM OPTIMA, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone prid. Kal. Mart. M. D C. L I.

EIDEM.

Scribebam nuper, quantâ lætitiâ tota hæc Ciuitas exsultasset, quo primùm die acceperat factam Principibus libertatem. Lætitiam dicebam incredibilem; quid putas verò dicendum iam, vbi intelliges fuisse illam solùm insequentis quasi proludium? Scilicet deinceps tota hebdomade (solâ VI. feriâ exceptâ) nihilo inferior exsultatio fuit; quin-etiam, ignibus seclusis, celebrior longè exstitit. Quippe non incessus militaris modò; non modò choreæ, ac tripudia; non cætera modò fuere continuata; sed accessere etiam largitiones oppidò insignes, ac exhibita publicè conuiuia; idque tam in Aula Domus Ciuicæ, quàm in plateis, vicisque mediis, inque ipso quoque Sphæristhærio, quod esse extra pomærium nosti. Quanquam nihil necesse est, vt speciatim quidquam designem; cùm sis perspecturus sigillatim omnia ex ea narratione, cuius typis mandatæ exemplum haud-dubiè accipies. Agnosces ex ea fuisse abs me nuper prætermissa quamplurima, & vittas cùm dixi cæruleas, addi debuisse isabellinas, & flauas; nempe ad insigne famulitij tui, censuere Consules addendum tum attinens ad Principes, tum proprium suæ Ciuitatis. Literæ Caldemontio pridie tui discessus datæ, ademerant iam nobis spem accipiendi abs te occasione hac literas Parisiis. Vtinam verò proxima liceat nobis accipere te fœliciter illùc appulisse. Bene interea OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus Vale. Tolone, Non. Mart. M. D C. L I.

EIDEM.

Earum aliquot superiorum literarum prolixitatem harum breuitas compensabit. Quin-etiam aliis distractus curis, nullas impræsentiarum darem, nisi & non possem non testari lætitiam, quam ob tuum fœlicem in Vrbem appulsum, animo concepi; ac non tenerer congratulari, quem te tota Aula maximum tulisse applausum renuntiatum est. Vnum est, quod præterea facere missum non valeam, incidisse me nempe mediis-tertiis in addictissimum tibi Equitem Villagiun, ac non potuisse de suo fato conquerenti non condolere, maximéque vbi vnà operâ & factam ipsi iniuriam, & fractam tibi fidem perspexi. Id scilicet commemoro, vt innuam videri è re tua esse, dare operam, donec istheic degis, vt res in integrum restituatur. Quot verò, & quantis nominibus è tua te sit, ipse meliùs nosti. Festi dies heic nondum sunt completi. Quid putas, vbi ob exoptatum reditum tuum instaurabuntur? Bene intereà, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale, Tolone, III. Eidib. Mart. M. DC. L I.

EIDEM.

EX iis quidem, quæ ad me Neuræus perscripsit, intelleximus fuisse literas abs te datas; sed nullas tamen neque Belmontius, neque ego accepimus. Præclarè sese interim res habet, quod præclarè vales. Constitueram sub hoc solùm tempus ex hac Vrbe discedere, vt si qua possem subodorarer, quid sperandum foret de tuo reditu, quo, pro vt deberet maturè, tardatóve contingere, meam supellectilulam relinquerem, aut absportarem. Cùm nihil adhuc subsit, vnde aliquid non penitùs vanè coniiciam (qui rumor est enim etiam literis hominum nostrorum, qui isthæc sunt creber, esse pro votis dumtaxat potest) ideò cogito moram adhuc ad proxima vsque festa trahere, quando ipsismet Festis is Cursor aduenturus est, qui possit præcisè responsum ad hasce literas perferre. Non sanè quòd velim, vt ipse tot inter negotia perscribas ad me; sed quòd exoratum te cupiam, vt dicas Neuræo fidissimo in aurem, quonam proximè tempore esse te reipsa rediturum putes. Nimirùm, si nôrim id breui futurum, vix pauca aliqua emouebo; sin fortè non ante Æstatem, & quovsque Rex euaserit Maior, discessurus sis, tum ita comparabo me, vt post mensem domi transactum, quo mea componam negotiola, possim te Parisios ante Ioannalia conuenire, ac veteres illos tam bonos, fidósque Amicos inuisere. Bene intereà, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, ipso die Verni Æquinoctij. M. DC. LI.

EIDEM.

ID tibi euenit, OPTIME, PRINCEPS, quod plærisque hominum nostrorum, qui vbi appulere primum ex Prouincia Parisios, solent iactura aliqua valetudinis perrentari. Gratiæ tamen Deo Optimo habendæ, quòd tua hæc inualetudo principes parteis non attingit, & ex earum genere est, quæ periodo breui terminatur. Vtinam proxima occasione conualuisse te integrè, accipere liceat. Nullus hærebam, quin illa effusa huiusce Vrbis exsultatione afficereris magnoperè, quando illa te, tuámque lætitiam, ob liberatos Principes, occasionem non postremam habuit. Delectat, quod scribis te ad Consules primo quoque die literas daturum; Id sanè & illi merentur, &, quantum perspició, è re tua est. Sic enim per vices illorum, vt spes ita constantia, est sustentanda. Quod de Aula scribis, videre mihi videor; vouendum verò interim est, vt Deus omnia optimè vertat. Id audire præsertim iuuat, quod affulgere spem aliquam futuræ pacis interseris; eò nempe ardentissima bonorum omnium vota concurrunt. Faxit Deus ter-Maximus, vt breui tanto bono beemur. Tu verò, OPTIME PRINCIPVM, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, VI. Kalend. April. M. DC. LI.

EIDEM.

DOleo tibi aliquid adhuc superesse incommodi; sed bene est tamen, quòd vehementia illa ita remissa hactenus sit, vt defluxio breui euanida speretur. Nôram aliunde, quòd de Nobilium conuentibus significas. Vtinam bene omnia cedant. Nullum videtur quidem tutius, efficaciusque remedium quo laboranti Galliæ succurratur, quàm efflagitata illa à Cleri, Nobiliúmque Ordinibus generalia Comitia; sed nescio tamen, illa-ne sint in voto potiùs, quàm spe habenda. Id nimirum, seu Aula timeat, ne quæsita ex quo celebrari Comitia desierunt, Authoritas quicquam minuatur; seu Curia impatienter ferat, excidere ab ea, quam Comitia sibi detractam ipsi accessisse conquererentur. Fieri certè exinde potest, vt stante ab Aulæ partibus Curia, ista Ordinum conuocatio aut denegetur, aut eludatur; vtcunque aliunde verendum videatur maximoperè, ne si fortassis Nobiles videri degeneres nolint, magna aliqua rerum perturbatio sequatur. Auertat Deus omnia mala; ac te cumprimis incolumem seruet. Sperandum faciunt literæ omnes, fore, vt breui ad nos aduentes; ipse præstolor quid proxima occasione sis significaturus. Bene intereà OPTIME PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Tolone, III. Non. April. M. DC. LI.

Viro Eruditißimo, CLAVDIO BARTHOLOMÆO MORISOTO, PETRVS GASSENDVS S.

ACcipio ecce nunc dumtaxat quas ad me dare literas ad diem superioris Decembris XXIV. voluisti. Quo id fato contigerit, (quando præclarus Barbetius adeò solet in transmittendo esse diligens) nescio; sed est profectò, cur summe doleam, tum istas tam serò aduentasse, tum illas quas antecedenter conscriptas innuis, intercidisse. Subest nimirum, cur aut me non sat magni duxisse illum quo beasti me honorem causeris; aut repures fuisse me nimiùm in rescribendo negligentem. Enim-verò, Eximie Vir, & habeo sanè maximi tibi in amicum cooptari, qui eruditionem, virtutémque tuam suspicio maximoperè, & sanctè affirmo me vno tenore pellegisse tuas literas, ac hisce exarandis manum adhibuisse. Significauit Barberius se accepisse simul abs te quod ad me transderet exemplum nobilis illius tui supplementi; Pro illo itaque gratias ago, addóque me opus tanti facere, vt dignum ducam, quod Ouidius rediuiuus pro suo agnoscat. Profectò enim argumentum tanta imitatione à te continuatur, & ad metam perducitur, vt seu inuentionis solertia, seu rerum delectus, seu styli facilitas, seu quidvis demùm aliud spectetur, nemo non illud pro Ouidiano habiturus facilè fuisset, si aliquis ipsum tanquam è Bibliotheca vetere erutum vendirasset

Gaude

Gaude proinde nobili fœtu, digniore sanè qui deinceps cum Ouidianis Fastis excudatur, quàm supplementum illod Maffei cùm Virgiliana Æneide. Ecqoid enim habet istud comparandum cum immenso illo labore, qui tibi eaanthlandus fuit, vt illam rerum varietatem, quæ in tempora, temporúmque causas, inque ortus Siderum, & occasus digereretur, cotrogares? Plura aliàs maiore otio, iam enim ista solùm attingo, ne abs me diutiùs desideres qoam abs me gratiam iure exspectas. Vale, Vir Præclarissime, & me, vt cœpisti, sic amare perge. Scribebam Tolone Diniam discessurus, III. Non April. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

GRatias habeo, OPTIME PRINCEPS, quòd ipsemet rogatui meo facere satis volueris. Nihil ergo ante id, quod præstituis, tempus de meo ea Prouincia discessu constituam; cogito solùm proximis diebus lareis eo fine reuisere, vt negotiolis compositis, valeam tibi deinceps hærere constaotiùs. Ne interim verò quidpiam detrimenti ex mei absentia tuum Musæum capiat, ecce iam Belmontio sic clauem commisi, vt ipsi priùs adnumerâtim, adprobarimque contenta omnia, confecto Indice per meum Antonium Poteriam, cui ipse Belmontius maou sua subscripsit. Curaui autem duo fieri eiusce Indicis exempla, quorum vnum iam tradidi Belmontio, alterum ad te cum his literis transdo vt nôris quid id rei sit, ac, si vacet aut lubeat, possis isthinc tuum Musæum breui momento perlustrare. Ille est nempe pro pluteorum, loculamentorúmque ordine confectus, ac licebit præsertim libros qoo quemque loco memineris fuisse relictum internosse. Dico autem præsertim libros; nam quia cætera fuere confusanea; illa ita digesta sunt, vt cùm meminisse vbi singula fuerint relicta potis non sis, vbi tamen iam habeantur, deprehendere possis. Lætor omnia sensim in Aula tranquilliora euadere; ac illud maximè negotium de conuocandis Comitiis, Aurelianensis prouidentiâ, autboritatéqne compositum fuisse. Delectar etiam magnoperè quam facere pergis induciarum spem; ac scribens potissimùm Heroïnam illustrissimam intercedere, quæ sit vt virili prudentia, sic fide apud parteis oppositas summa. Permouebit forrè Hispanum, vt manos non inuitos det, quòd res Neapoli iterùm turbantur, quódque in Cataloniam ij Duces aduenturi sunt, sub quibus nihil à destinatis eò viribus sit timendum. Fortunet Deus omnia, ac præsertim præstet, ne suo tempore occasio vlla incidat, ob quam id quod Nobilium Ordo timendum iam fecit, malum recrudescat. Tu intereà, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meom Decus, Vale. Tolone IV. Eid. April. M. DC. LI.

Quos in transmisso Indice libros habebis; præter descriptos in Aquensi Catalogo, qui intra Musæum relictus est, cuiusque ipse Exemplum habes; ipsi sunt qui fuere reperti in Miscellanea illa congerie, ac inde eruti, appositique loco vacuo, ad pluteum imminentem ostio, quo ex Musæo Cubiculum inis. Fuere porrò omnes adiecti memorato Catalogo, confecto Aquis-Sextiis, etiam vnus qui inscribitur Magnani Perspectiua Horaria, *quemque tua cum veniâ mecum deferam, vt ipsum per otium percurram. Vale iterum.*

EIDEM.

DIgressus Tolone Dracænam, illicque moratus dies aliquor, accessi domum denique, ac resalutaui lareis nudius-quartùs. Cogitauit statim Tornator Parisios, scilicet ob litem, quæ ipsi intentata in magno Regis Coosilio est; neque sine aliquo meo ad te Epistolio discedere voluit. Itaque paucos hosce versus non alio fine per ipsum do, quàm ne penitùs vacuis, quod aiunt, manibus accedat; nam commendatum alioquin illum facere nihil opus est, cùm ipsum iam satis & nôris, & ames; & quo apud me loco sit, non incompertum habeas. Accipies, ipso referente, quàm Deo propitio valeam prosperè, & quàm acceptus fuerit Conciuibus meus aduentus. Id videlicet, qoia memores sunt beneficiorum, quæ abs te, me intercedente, obtinoerunt; quæque tantò magis iam exaggerant, quantò à tuo discessu, milite non carent. Exspectabo heic donec innotescat, quod est insinuatum de tuo reditu. Intereà verò, qoam-optimè ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, X. Kalend. Maij. M. DC. LI.

EIDEM.

DIscedenti ante paucos dies Tornatori Parisios literas ad te perferendas dedi. Hasce Aquas-Sextias, oblata occasione, sub eo inoolucro ad te destino, quo Lugduni exempto Parisios transdantur. Cùm binas, ex quo hùc accessi, ex Neutræo habuerim, par est reputare tutam esse viam, qua ille perscribit ad me; hócque insinuo, vt, si me fortè beare Epistolio velis, qood reddi maturè intersit, id ipsi Neutræo coocredas. Quod nihil certè abs te accipiam, causam suspicor, quòd literas dare ad Belmontium Tolonem pergas, ac per-raræ sint occasiones, quibus heinc illuc, illeinc-ve hûc dare literas reciprocè liceat. Nihil porrò aliud istæ tibi, quàm valere me renuntiabont, ac præstolari semper tuum fœlicem ad oos reditum. Varia sunt, quæ passim de illo iactantur; ipse verò partium studiis omnia triboo; &, quod superest, Prouidentiæ Diuinæ euentum committo. Hoc verò interim sum certus, nihil posse te capere consilij, quod præter decorum euadat, ac non generosum animum testetur. Quidquid illud futurum sit, bene semper, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, IV. Kalend. Maij. M. DC. LI.

EIDEM.

NVllas ad te, OPTIME PRINCEPS, ante octiduum literas dedi, quòd partim aëris commutatio, partim officiorum varia exhibitio, dederit causam febriculæ, quæ me decumbentem per aliquot dies detinuit. Ac non sum iam quidem ea planè immunis; sed ea tamen est relaxatio, per quam possim ac debeam paucos hos versus conscribere, tum vt, qui valeam significem, tum vt me habuisse ex postremis meis, geminas abs te literas renunciem. Spero ipsis, Deo propitio, vbi meliùs habuero paulò vberiùs respondere; non possum intereà continere me, quin testatam faciam conceptam lætitiam ob tuum reditum, quem occipis iam facere certiorem. Fortunet illum Deus; faxitque, vt vel quo fecisti tempore sperandum, vel non longa certè interceptâ morâ contingat. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Dabam Diniæ, IV. Eid. Maij. M. DC. LI.

EIDEM.

VAleo nunc quoque, OPTIME PRINCEPS, aliquanto, quàm nuper meliùs. Id vel ex eo intelliges, quòd cogitem hoc ipso manè non modò, Deo bene propitio, solemni Sacro interesse; sed ipse etiam facere. Hoc vnum est, ferè quod scribere vacat; sed ferè etiam vnum, sat coniicio, est, quod ex me, & abs me exspectas. Aliud proinde nihil subiicio, quàm quæ vota pro tua salute, próque fœlici tuo reditu, vt continenter, sic ardenter fundo. Vale itaque, ô DECVS PRINCIPVM, Veni, ô dulce Decus meum. Diniæ, ipso die Ascensionis Dominicæ, XV. Kalend. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

BInas iterùm abs te literas, intercedente Belmontio, accepi. Vitam mihi das, cum quid subsit spei, mi omnè alioquin credulus, insinuas. Et quantum quidem coniicio, non adeò maturo eris reditu, ac plærisque facta spes est; sed futurum quoque illum adeò serum, ac plærique sibi fingunt, non prospicio. Quocunque tempore is contingat, prosperum tibi apprecor; quanquam qui possit contingere, & prospero euentu non esse? In nostris hisce regionibus omnia milite perstrepunt, eáque deprædatio oppidatim fit, vt qui simili occasione causabantur tuum regimen, incidisse iam potiùs se ferreum in sæculum fateantur. Id dolendum quidem; sed interim tamen operæ-quasi pretium fuit, & te abesse, & geri ista, vt, quò omnia pertineant, constet. Modij Toparcha nondum ad me sui Cimeliarchij Elenchum transmisit. Ipsum quamprimùm accepero, ad te confestim destinabo. Quod mihi, vt Lugdunum me recipiam, suades; faciam, Deo bene propitio vbi & vacillans adhuc valetudo erit confirmata; & negotiola aliqua domestica peregero. Ecquid porrò dicam, ô PRINCIPVM DECVS, de nesciente modum amore, quo posterioribus literis me immerentem sic euehis, vt quadantenus etiam me Principibus inseras viris, quibus placuisse non vltima laus sit. Nimirum & mihi idcirco Poëtæ dictum accommodas; & suspicionem assentationis excusatione amoliris; & Natalium etiam splendorem ipsi virtuti subiicis, imitatus, putà Pompeium, cùm ex Oriente rediens, & Posidonium Rhodi inuisens, *fasces litterios ianua submisit is, cui se Oriens, Occidensque submiserat*. Profectò, nisi gratias agam, non quantas debeo, sed quantas possum, habebor meritò ingratus; cùm mihi obtingere abs te effusior amoris testatio non possit. Sin agam, videbor annuere, ac in me agnoscere dotes, quæ potiùs quasi næui sunt, ex quibus tuus in me amor quasi lumina (quod dicere solent de Parentibus) quædam faciat. Itaque gratias quidem agam pro immenso illo affectu, quo in me ornando exarsisti; sed patieris interim ipse, vt quod non sum, respuens, mecum habitem, & quàm curta mihi sit supellex, nôrim. Plura dicere pudor vetat, ne pergens me deprimere, vel facere affectatè videar, vel causari non satis te, quid rei ageres, attendisse. Vale, PRINCIPVM OPTIME; ô dulce meum Decus, Vale. Diniæ, VIII. Kal. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

REscripsi ad te nudius-tertiùs post acceptas binas abs te literas. Accepi die hesterna alias, quas Belmontius vnà cum datis ad Episcopum meum transdidit. Rescribente illo, schedulam hanc addo, tum vt tester ipsum vltrò subscripsisse cyclicis illis literis; ac dignum esse, cui circa negotium Euocationum faueas; tum vt, agere gratias pergam, ob studium adeò sedulum, quo dignaris facere me de rerum tuarum statu certiorem. Quantâ lætitiâ exceperim, quod postremum significasti de Oratoribus inauditis, de Euocationibus concessis, de celebrandis Comitiis, de mox decernendo reditus tui tempore, de eiusmodi cæteris, ipse, qui me nosti coniicere potes. Cætera inter, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, VI. Kal. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

SChediolum ecce ad te transdendum, quo momento, qui ad veredarium illud deferat, transcurrit, accipio. Recipit in se eius Author rem, si abs te probetur, ita facilem, ita apertam reddere, vt nihil sis desideraturus. Nullas heic literas à Cursore, qui die Maij XIX. Parisiis discessit, habemus; & quas insequens attulit, habere nondum possumus. Speramus autem semper fore, vt omnia tibi bene vertant. Imprimis verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, Non. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

ACcepi, aut accipio potiùs, quas binas abs te literas exspectare me insinuabam nuper. Accipio, inquam; quoniam, qui mihi

occasione

occaſione tranſitùs ſui per hanc vrbem eas reddidit, abs me non diſcedit, ſed inſtat, vt è veſtigio, ſi quid velim reſcribam. Paucis itaque, OPTIMA PRINCEPS, gratiosè quidem conquereris; ſed iuſtè etiam conquereris de mea in reſcribendo ſegnitie, ſi vllam omninò ſcribendi ad te occaſionem facerem prætermiſſam. Coniector verò, quo die ſtato literas à me habuiſti nullas, illum fuiſſe, in quem vllas dare præ inualetudine non potuerim. Quod ſupereſt enim, nunquam intermiſi, & ſcribere & literas inuolucro obtegere, deſtinato ad *Dulyeum*, Lugduni Curſorum Præfectum. Et certè, cùm querela tua literis prioribus contineatur; poſteriores inuenuns acceptas, quæ fuere occaſione proxima perſcriptæ, quando pro tuo illo erga me amore dignaris ob recuperatam valetudinem gratulari. Immenſas porrò ago gratias, pro incomparabili bonitate, qua me vtriſque literis de rerum tuarum progreſſu facere participem pergis. Exſpecto autem per-auidè, quod te die proximo perſcripturum recipis; id enim ſpectat, quantum coniicio, vt ad deſcribendum extremam negotiorum coronidem, ita ad diem diſceſſus tui ratum, fixúmque ſignificandum. Vale intereà, PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, ac Præſidium Vale. Diniæ, III. Eid. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

NOndum accepi quas literas poſtrema occaſione feciſti ſperandas: auguror nihilominus ex iis, quæ perſcripta ab aliis ſunt, fore, vt niſi exſpectatæ, proximæ ſaltem literæ certi quidpiam de tempore, quo ſis diſceſſurus renuncient. Quippe, tametſi heic non deſint, qui daris ad ſe literis ceſſiſſe te Prouinciam probent, & liuor tamen, & artes notæ, quibus apud iſtos imponere eſt moris. Quod, vt Lugdunum cogitem, ſæpe ſæpiùs me admones, facere adhuc minimè vacat, cùm & animus ſemper ſit, quidpiam priùs de tempore tui reditus perſpectum habere. Vtcumque euenturum ſit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, poſtrid. Eid. Iun. M. DC. LI.

EIDEM.

REcreauit me mirum in modum pellegere quas literas Groboſio diſcedens, vtbémque repetens, es dare dignatus. Siquidem nondum tantam ſpem, quantam his ipſis literis, aut conceperas ipſe, aut feceras mihi. Portum iam tenere videris, ſperóque proxima occaſione etiam ſacram ancoram fore demiſſam accipere. Quod de altero Oratorum inaudiro, altero confuſo perſcribis, non abſonum eſt iis, quæ iam antè præſumpſeras; ídque non poſtremum eſt rei bene ceſſuræ argumentum. Illud iam inaudieram, quod interſeris illos te, quos par erat præ-cæteris tibi fauere, deſtituiſſe. Sed videlicet hæc eſt rerum humanarum conditio, vt ſua quiſque potiùs, quàm aliena curet; agnoſcendúmque eſt nullum eſſe, præter Diuinum, præſidium tutum. Quàm appoſitè loquitur Poëta,

Sæpe premente Deo, fert Deus alter opem.

Certè quantumvis id tibi ſit infœlicitati vertendum, quòd parum æquos habueris, quos fore æquiſſimos ſperâras; id ſaltem boni es conſequutus, quòd potueris præter noſtrorum opinionem oſtendere, te non vnico ſtare pede; ſed ſupereſſe, vno labante, quo te præclarè fulcias. Quid-ni proinde tuæ famæ interfuiſſe exiſtimes, vt res hac via procederet, ac reputes eſſe nihil ſatius, quàm ſe totum Summi Parentis prouidentiæ committere, vt cui ſit homo carior, quàm ſibi, quique nôrit occultis quidem, ſed certis tamen tramitibus omnia deducere ad ſuos fineis. Id vt tu facis, OPTIMA PRINCEPS, ſic perge ſemper facere וְכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה תַּצְלִיחַ Bene verò, ô & Præſidium, & dulce Decus meum, Vale. Diniæ x. Kal. Iul. M. DC. LI.

Præclariſſimo Viro D. IOANNI ALCIDIO MVNERIO, *Philoſopho, & Medico Lotharingo, Ciuique Genuenſi,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVòd te paucis hiſce verſibus conueniam, facit tua illa in me propenſio, cuius meus Luillerius Amicorum optimus me ſæpe ſæpiùs certiorem fecit, & ob quam tibi tum refero quam gratiam poſſum maximam, tum offero reciprocum, plenúmque candoris affectum. Cæterùm quia longum eſt tempus, ex quo nihil habeo neque audio de Viro amiciſſimo; & res, vt nôſti, *ſolliciti plena timoris amor eſt*; ideò exoratum te velim, vt quid eſſe id cauſæ poſſit, ſignificare haud graue ducas. Vtinam ſit in cauſa potiùs, quod commutandi aëris gratiâ, veſtra ex Vrbe diſceſſerit, quàm quod deterius (auertat Deus tale omen) habuerit. Habebis me certè deinceps vt tibi admodùm deuinctum, ita comparatum ad omne obſequium. Vale, Diniæ x. Kalendas Iulij, M. DC. LI.

Deſtinare ſchedam poteris Lugdunum ſuperſcriptione huiuſcemodi, A Monſieur, Monſieur Barbier Imprimeur ordinaire du Roy, à Lyon.

Per-erudito, & Amico Viro IOANNI MICHAELI VGEVINIO *Pin. Sclauono,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVas ad me Româ literas pridie Nonas Maij dediſti, vbi perlatæ Pariſios incidere in manus nobilis Campinij, tranſmiſſæ ſubinde ad me in Prouinciam hanc, Diniámque meam fuere. Nempe diſcedente Pariſios illuſtriſſimo Principe, Duce Engoliſmenſi, ipſe reſtiti, neque me in eius comitatum dedi. Quare & ad illum remitto, quas non modò ad ipſum adhibuiſti literas, verùm etiam, quas ad Neuræum, vt qui in eius verſatur Aula.

Destino verò operâ eadem Parisios hocce Epistolium, si fortè tuus ille *Vaisius*, quî fuerit ad te dirigendum, nôrit. Destino, inquam, vt gratias agam pro singulari illo affectu, quo me constanter prosequeris, ac lætitiam tester, qua recreasti me, dum & vbi-nam gentium fores, & quid-nam rerum ageres, literis tuis significasti. Quippe nihil prorsùs de te à quinque annis audieram; tametsi non rarò de te, tuáque insigni eruditione, amabilissimáque indole cum Principe eximiè bono, ac impensè tui amante; cúmque Neuræo carissimo, sermones instituerim; ac tibi omnia fausta fuerim apprecatus. Delectat proinde accipere te & versari in Ciuitate, quæ vt Caput est Mundi, sic bonarum Artium fautoribus præcellens est, & studiis illis incumbere, quæ animum verè ingenuum, veritatísque amantem decent. Nimis me deuinciunt tum eximius Slusius, qui me immerentem eo loco habet, vt sua salute non dedignetur; tum Kircherus, optimus ille, qui me sibi excidere ex memoria non patitur. Quæso vtrique, meo nomine, salutem quam-plurimam refer. Quod meas illas nugas commendas, tuo erga me amori sic tribuo, vt sorti etiam fœlici vertam, quòd potuerint eximio Viro non omni ex parte improbari. Fortunet Deus tua omnia vota, VGRVINI Carissime. Tu verò amare me perge, ac Vale. Dabam Diniæ III. Kal. Iul. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

NOn demiror, OPTIME PRINCEPS, quas iactati minas perscribis; sed suspicio summam constantiam, quâ ipse illas floccifacis. Scilicet illi pro genio agunt; at rara Auis in Terris est, quæ sese volatu hoc tuo attollat. Memini ipse occasiones, quibus meritus fueris timeri, nihil metuens. Ecquid proinde hæream, quin impauidè armatus reuisas, quos intrepidè inermis vidisti? Quanquam putas-ne Thrasones illi tam metuendi sunt, quàm videri volunt? Leones erga lepores; lepores sunt erga Leones. Quare & vix est, vt mihi persuadeam intentare hæc illos, vt tibi quem satis nôrunt, metum incutiant; sed vt iis, quos habes caros; quósque incubituros eò putant, vt te quoquo pretio tuo ab instituto diuertant. Id admodùm iuuat, quòd tam generosè accelerari exinde potiùs, quàm retardari tuum discessum scribis; quódque speras te intra hebdomadem impositurum denique extremam negotiis manum. Quid tantoperè ea remoraretur coniiciebam quidem; at nesciebam planè; & cùm aliquoties conquestus cum Neuræo fuissem, quòd nihil hac de re singulare perscriberet; excusauit demùm, quòd nihil pernosset, neque enim se eò admitti, vt ampliùs quidquam cognoscere, quàm qui-vis ex Aula inferiore posset. Ac stupeo id sanè; sed non vrgeo tamen, quoniam & de tuo erga illum amore, & de illius erga te fide dubitare piaculum est. Vtinam verò accipere hebdomade proxima possim, quod ea mihi sperandum facis. Quòd si fortè aliquas adhuc remoras sentias iniici; vnum est, quod te rescire intersit, cuiúsque ideò te admonere, quando casu id nosse mihi contigit, debeam. Accepi nimirùm duos treis-ve esse ex præcipua nobilitate, qui ante dies paucos Parisiis in Prouinciam redierint, eo fine, vt Primariis illis, qui tui obseruantes sunt, clàm suadeant fore, vt haud-dubiè Pro-Regem Contyæum habeant, ac sua interesse, vt illius demerendi gratiâ hæc, & illa agant. Quid facto opus tibi sit, consilium dare meum non est; fortè, nisi aliud, saltem non noceret ad præcipuos quosdam dare literas, quibus & ipsi retinerentur, & cæteros tua in fide seruarent. Vtcumque sit, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, III. Kal. Iul. M. DC. LI.

EIDEM.

NEque iam miror, OPTIME PRINCEPS, aliquid semper, quod tua negotia remoretur, interuenire. Mirarer potiùs, si in hac tanta, quam innuis Aulæ agitatione, nihil noui suboriretur. Agnouit Heraclitus in rerum natura ὁδὸν ἄνω, κάτω, iuxta quam Mundum constare dixit; quantò ea magis agnoscenda in rebus humanis, ac nostris præsertim, eo solo constantibus, quòd nunquam non sursum deorsum ferantur. Vtinam modò, ne id eueniat, quod, vt illius opinio fuit, Mundum denique ἐκπυρώσις, sic res demùm nostræ in incendium abeant. Nam bene quidem est ominandum, sperandúmque de superata Regis Maximi pupillari ætate: sed Diuinum Numen interim orandum, ne ea difficultatum seges intra hoc bimestre, quod superest tempus, succrescat, vt illam deinceps euellere nimisquàm operosum sit,

Fallar, & hoc omen tenueis vanescat in auras,

præstétque Deus glorioso Regi, vt sumptis in manus Imperij habenis, efficiantur illi praua in directa, & aspera in vias planas. Hoc sat scio, tuum est votum, qui & Regem, & Regnum amas vnicè; id ille fortunet, per quem Reges regnant, & in cuius manibus sortes nostræ sunt. Tu verò, ô dulce meum Decus fœliciter omnia exsequere, ac Vale. Diniæ, III. Non. Quintil. M. DC. LI.

EIDEM.

DAnus sum quidem, non OEdipus; sed videor tamen posse malè interpretari quod recipis Ænygma coram solututum. Ipse quoque præsens coniecturam dicam; non possum verò interea non commendare constantiam, qua Maiestati Sacræ addictus, eosdem cum illa probas, improbas Amicos, inimicos ducis. Dici non potest, quàm delectârit, quòd tam præclaram fecisti spem fœlicis exitus rerum tuarum. Nondum habere literas licet, quibus te proxima occasione rem perscripturum recepisti. An interim tamen eam fuisse per

per-actam argumento eſt, quod San-Markius celerrima celeritate aduenerit, & ab ipſo eius aduentu cogitari arma ſit rumor. O nos fœlices, quòd tu tam bonus, vt etiam præoccupes te nullius vnquam rei magis, quàm iniuriarum immemorem fore. Digna ſanè hæc manſuetudo, illa animi magnitudine, qua vt aduerſis non frangeris, ita proſperis rebus non effereris. Vtinam illam homines noſtri ita denique perſuadeantur, vt animos omnium tibi reconcilies, & quæ pro ſalute Prouinciæ concepiſti, vota ſuccedant, ac Patriæ Parens ab omnibus agnoſcaris, & conclameris. Vale, OPTIMA PRINCIPVM, ô dulce Decus meum, Vale. Diniæ Eid. Iul. M. DC. LI.

EIDEM.

Quod ille Principum receſſus aliquam adhuc remoram negotiis tuis iniecerit, pro conditione eſt rerum humanarum. Spes eſt tamen fore, vt breui accipiamus fuiſſe rem mox compoſitam; at nihil obſtitiſſe, quominùs tua negotia perficerentur. Reſcieramus iam, vt ex literis à me poſtremùm datis perſpicies, aduentaſſe San-Markium neque nos planè latuerat, quod minatum eum fuiſſe ſcribia, priuſquàm diſcederet, bellum. Ac fortè quidem per eum non ſtetit, quin rerum nouarum quidpiam moliretur; verùm omnia hactenus ſe pacificè habere inaudimus; & Parlamenti quidem prouidentiâ, factionibus naſcentibus Senatus-conſulto repreſſis. Quàm voueo vt hoc non modò augurium, ſed etiam quaſi præludium ſit exoptatæ tranquillitatis! Faxit Deus ter-Maximus. Tu verò intereà, PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XIII. Kalendas Sextil. M. DC. LI.

EIDEM.

Nullas ad me nuperus Curſor literas abs te attulit, hoc verò non ſanè conquerendo dico; ſed facio ſolùm, vt inſinuem, potuiſſe tuas literas occaſione quapiam intercidere; ſi quid fortè ad me pro more (quæ tua nimirùm eſſe ſolet bonitas nimia) perſcripſeris. Audio interim non fuiſſe res Aulæ, vt ſperàram, compoſitas: quare & reditus ad nos tui fieri auguror procraſtinationem. Sat ille citò, ſi ſat bene. Vtinam modò ipſi concordia potiuſquàm diſſidium occaſionem faciat. Quàm verendum enim ne iſtæ ſcintillæ in eum incidant fomitem, è quo ſtrues ingens concipiat incendium! Sic flectat Deus animos, vt ſimultate depoſita, omnium vota in commune bonum, hoc eſt tranquillitatem conſpirent. Tu, OPTIMA PRINCEPS, vbicumque fueris, cùm nuſquam niſi pro Regis nutu, ac voluntate futurus ſis, Tu, inquam, ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, VI. Kal. Sextil. M. DC. LI.

EIDEM.

Literas abs te accepi binas, cum poſtremis videlicet, quas intercidiſſe nuper ſuſpicabar. Didici ex vtriſque inchoata quidem, promotáque negotia, quæ tibi iniiciunt remoram; at nondum tamen eò deducta, vt diem deſtinare ad diſceſſum poſſis. Quin-etiam tametſi ſpes eſt, vt poſtquam Curia tulerit referri in Acta nouum id Diploma, quo Cardinalem poſtliminio non iri receptum caueatur, Princeps in Aulam redeat, tam breue tamen ſupereſt interſtitium heinc ad Natalem, quo Maximus Rex pupillari ætate euadat ſuperior, vt te vix diſceſſurum rear, quin priùs dies ille fortunatus illuxerit, & Regi gratulatus coram illius manum iam babenas tenentem fueris exoſculatus. Vtcunque facias, faxit Deus, vt proxima ſaltem occaſione accipiam peractam eſſe, quam fieri voues, vocatam magnam Martis cum Ioue in Aulæ cælo coniunctionem; & qui Rex inclytus eſt tibi magnæ Romæ ſpes altera, imperium ſumma vt æquitate, ita fœlicitate regat. Quàm præclarum interim eſt, quod de faciundis Philoſophi experimentis ratiocinaris! quippe experientiam rerum Magiſtram iure confers cum oculo, quo qui deſtituuntur Andabatæ fiunt, & non tam Philoſophiam, quàm Matæotechniam ſectantur. Nam illi quidem ſibi officio præclarè perfuncto videntur, cùm diſputationum, quæſtionum, argutationum ſeriem ſtruxere; at, quod ingenij potiùs figmentis, quàm experimentis inædificent; deprehenduntur nihil aliud, quàm chimæras coaceruare, inſomniáque pertexere. Sed hac de re plura, Deo volente, coram. Intereà verò, PRINCIPVM OPTIMA, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, poſtrid. Non. Sextil. M. DC. LI.

Tacere non debeo optimum Pontiſicem, illum ſcilicet plenum fidei, & probitatis antiqua virum, qui te ſemper ſummo ardore vt veneratur, ſic ſanè amat, petyſſe abs me, tibi dici, quam pectore toto profundit, venétque ſalutem. Nullus planè hæreo, quin illius germanus, qui iam eſt Pariſiis, te frequens inniſat Durbeſius certè eiuſdem filius, tibi addictiſſimus ſemper eſt. Ipſe eſt, cuius ope reſciui, quod ſcripſi ante circiter menſem, de quibuſdam nobilibus, qui aduenisſent Pariſiis, vt defectionem quampiam molirentur. Vale iterum.

EIDEM.

Qvàm dolendum, OPTIMA PRINCEPS, verſari res ſemper in ancipiti, ac nihil præter vota, vnquam ſupereſſe! Niſi inſequente certè occaſione res accipiamus compoſitas, non video quid boni ominari liceat. Videlicet res eò vergunt, vt inita licet deinceps concordia, ea ſuperfutura diffidentia ſit, ob quam diſcordia facilè recrudeſcat. Vertat Deus omen in melius, faxitque, ne quæ ante annos trecentos, ac poſtmodum quoque fata contigere, nos maneant. Quippe, vt ſe res ac genij habent, pronum eſt fieri Helenum, vtinam modò non & Caſſandram. Perſpicis ipſe cominùs omnia; quare & facile eſt tibi eminùs omnia proſpicere. Pauca quidem ſunt, quæ inſinuas; ſed non obſcura interim, quæ vis haberi ſubintellecta. Deus iterùm omnia meliùs; ac te cum-primis ſoſpitem ſeruet. Vale, PRINCIPVM OPTIMA, ô meum dulce

dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, prid. Eid. Sextil. M. DC. LI.

EIDEM.

Nihil fuit necesse, OPTIME PRINCEPS, lituras illas pauculas præ festinatione ductas excusare. Satis enim noui varias, grauesque, quibus teneris occupationes; permirúmque est Virum tuæ sortis, & isto scribendi genere oblectari, & tam pauca, tametsi ferè properantem oblinere; & facilitate tam facili esse, vt tua extemporanea possint aliorum cogitatis grauioribus æquiparari. Suaue admodum fuit legere, quod perscribere es dignatus, Condæum, præeunte Aureliano Regem, Reginámque demùm salutasse. Quidpiam-ne adhuc nubilum, quasi per transennam conspiciam, asseuerare minimè ausim: si quid tamen tale supersit, faxit Diuinum Numen, vt Sol id exortu primo discutiat. Solem cùm dico, Regem intelligo, qui futurus mox pupillari ætate maior, & authoritatis splendore præfulgens, erit tanquam Sponsus procedens de thalamo suo; & exultabit vt gigas ad currendam viam, à summo Cælo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius, ;מֵחֻפָּתוֹ גִּבּוֹר יָוִן. Quo putas verò dulcore me tua illa verba perfuderunt. *Ætatem pupillarem pedetentim missam facit Rex noster, cuius indolis eximia odore referta est Aula & Orbis ipse.* Reuocaui certè illicò in mentem, quod votum pro illius gloria, Actione illa mea inaugurali perorans concepi, ac vultu in Cælum elato, id vt compleretor, voui iterùm. Præclarum, ac te dignum est, quòd illos istorum, qui te oderint gratis, rumosculos floccifacis; neque, dum bella cogitant, non cogitas ipse cogitationes pacis. Sic Deus me amet, vt tu esse alius, aliud-ve agere, sustinueris nunquam. Adueni modò, ac interim, ô meum dulce Decus, Vale, Diniæ, xv. Kalendas Septembris, M. DC. LI.

EIDEM.

Allatæ nondum ad me sunt, quas nuperus Cursor literas aduexit. Quare & si quas bonitas tua ad me dare dignata sit, respondere iis nondum licet. Quòd sese interim offerat occasio dandi Aquas-Sextias literas, ipsam ideò arripio, ne non fortè alia deinceps occurrat. Facio verò, tum vt me semper, Deo bene propitio, valere insinuem; tum, vt significem qua lætitia me Tornator affecerit, quòd mihi in aurem abs te dixit, quod ipse ore tenus expressum voluisti. Id, vt constitutum, vtinam eueniat; ac tempus etiam exspectatum præuertat. Intereà verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, IX. Kal. Sept. M. DC. LI.

EIDEM.

Accepi quidem literas à superiore Cursore aduectas; at quas aduexit nuperus accipiendi spes nulla est, si verum sit, quod memorant, fuisse eum vecturâ spoliatum. Quod insinuas de reditu, de tempore interpretor; ac ob id quidem potissimùm, quod refers Reginam palam edixisse. Affecere me iterùm summo dulcore tua illa verba; *Pupillarem interea exigit ætatem Rex egregius, in cuius fronte animi candor, militaris ardor, summáque enitet prudentia.* Faxit modò Deus, quod subinde voues, vt pubertatem aggrediatur, transigátque pacificè. Tantulum est, quod scribere iam vacat. Vale, ô DECVS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce Decus meum. Diniæ, Kal. Septembris, M. DC. LI.

EIDEM.

Ex literis quidem quas quærebar nuper spoliato Cursore interceptas, redditæ fuere aliquæ; at non mihi tamen, quas abs te exspectabam, qui testatus fueras superioribus, prætermitti nullam à te, quin ad me scribe-res, occasionem. Et quidpiam-ne fortè interuenerit, quod obstiterit, ne literas dares, neque scire licet, neque conqueror; sed quæ tameo illarum fata esse potuerint, insinuo; vt si expediat, nosse rem possis. Ad insequenteis quod attinet, ipsas cum cæteris accepi. Et quoniam amicus occurrit, qui Auenionem has perferat, ideò occasionem arripio, vt securiùs ad te transdantur. Iuuat nosse quid istheic rerum à te perscriptarum agatur: quàm iuuaret magis, posse illas minùs turbulentas accipere! vertat Deus omnia in meliorem sortem. De mea versum te profectione, cogitare quidem incipiam, sed vbi tamen ad me vberiùs, quod & recipis, scripseris. De Neuræo quod attigisti, delectauit summoperè; ille enim profectò is est, quem paucis describebam nuper. Vale, OPTIME PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce Decus meum. Diniæ, Non. Septembr. hoc est die Natalitio, quo Rex Maximus transit ad Ephebos, M. DC. LI.

EIDEM.

Ferunt Cursorem, qui ad te meas deferebat penultimas vltra Auenionem iterùm spoliatum. Quid id rei sit, conijcere est promptum, sed conqueri inutile. Quas postremas literas dedi, eas Auenionem destinaui. An meliore fortuna fuerint, tu ipse prior noueris. Tuas interim Kalendis conscriptas intemeratas habui; ita apud nos non semper ius Gentium, publicáque fides violatur. Est verò, cur hanc quam describis tam continentem rerum vicem, perturbationémque doleamus, quando exitum non reperit; sed aliis, aliísque nectitur ex causis. Faxit, quæso, Diuinum Numen, vt quas proxima occasione accepturus sum literas, referant hanc caliginem tum fuisse penitùs discussam cùm primùm fuerit Rex Maximus tanquam Sol suprà Horizontem pupillaritatis exortus; ac Maiestatem (ex eo dictam quòd sit quasi maioris status) tanquam splendorem induens, in suo Themidis solio quasi in Cælo coruscârit. Tu quoque, OPTIME PRINCIPVM, tanquam Sol nobis exorere; futurum est enim, Deo bene propitio, vt quam-primum illuxeris, superstites omneis

apud

apud nos tenebras diſcutias. Interim verò, ô & Præſidium, & dulce Decus meum, Vale. Diniæ, XVI. Kal. Octobr. M. DC. LI.

Viro Clariſſimo, Eruditiſſimo, Amiciſſimo, IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, *in Aquitanico Vectigalium Senatu Regio Conſiliario,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVem eximium librum abs te editum ad me dare, intercedente Monconiſio noſtro dignatus es, diebus proximè elapſis accepi. Significârat præclarus ille, librum ſibi iam traditum, ipséque Mathematici argumenti eum præſtolabat; at ex titulo ſtatim ipſo eſſe deprehendens Hiſtorici, nihilo ſegniùs ipſum arripui, neque minùs exhauſi totum: adeò vt etiam in mei mentionem inter additamenta factam, & ob quam tuæ bonitati gratiam habeo, inciderim. Nimirùm & Authoris nomen, & controuerſiæ dignitas, & perſpicuitas ordinis, & rationum pondus, & phraſeos elegantia, fuere mihi quaſi Sirenes, à quibus vix quicquam potuerim abduci. Sic proinde habe, me & inter legendum fuiſſe ſummoperè delectatum, & congratulari iam ſummoperè tibi, quòd fœlici adeo ſucceſſu arduum negotium diſcuſſeris. Ita profectò videris mihi & deglorioſa Regis ſtirpe, & de Regno eſſe bene meritus; vt planè inſignem conſequi gratitudinis teſtationem debeas. Ac fortè quidem eam non aliunde, vt ſe habent res, moréſque hominum, conſequeris; ſed conſequeris tamen certè ab eruditis, boniſque Viris, qui ſunt Veritatis, Patriæque amantes, & quibus præſertim innotuerit tui Antagoniſtæ eruditio, ac fama. Perge modò bene mereri de literaria Republica, quando in quocumque argumento te verſari contigerit, natus vnicè ad ipſum videris. Perge & ſemper amare me, qui te & reuerâ ſuſpicio, & mihi amicum ſummo honori duco, Vale. Diniæ, XVII. Kalendas Octobris, M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

TAm copiosè, tam eleganter, tam exquiſitè deſcribis pompam, qua glorioſus Rex à Tutore, Curatoréque effectus liber, proprij Imperij habenas ſumpſit, vt interfuiſſe coram videar, nihilque graue ſit à ſpectaculi oſtentatione procul abfuiſſe. Vtinam modò ſolemnes iſti, magnificique apparatus omina ſint exſultationis, quæ decurſu toto Regni perſeueret; ac vouere liceat non inaniter, quod fauſtum iam ſit, quod fœlix futurum. Non fore porrò irritum votum coniicere licet ex ſumma Sapientia, qua Maximus Princeps ſupra ætatem pollet, & ex iis, quæ iam exhibuit, ſpeciminibus æquitatis. Delectat, quod refers de Cinea; at tibi cùm non modò Reges, ſed ipſum etiam Regem Regum in ſolio iuſtitiæ ſedentem vidiſti, non-ne qua pietate in Deum, quo affectu in Regem es, apprecari illud ſubiit cum Pſalte, *Deus iudicium tuum Regi da, & iuſtitiam tuam filio Regis. Iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio*, & quæ omnia in illo conſequuntur Pſalmo? Ego certè ex eodem ſemper apprecor, vt in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis oriatur; & apprecationem quaſi ingeminans, deſino in eadem verba, *fiat, fiat.* Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, vbicumque ſis, Vale. Diniæ, IX. Kal. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

VIx quidem hæreo, OPTIME PRINCEPS, quin per Curſorem nuperum literas ad me dederis: quippe id pro tua erga me bonitate in more habes ac non ita pridem conteſtatus es nullam te ſcribendi ad me prætermittere occaſionem: verùm, ſi hanc quidem non prætermiſiſti, neſcio quis caſus-ve, Deus-ve, quominùs literæ tuæ ad me peruenirent, obſtiterit. Dum tamen ſemper proſperè valeas, rebúſque tuis bene ſit, cætera patienter ferenda. Hoc eſt ſolum quod te iam volo. Plura nempe proximis diebus per Mercatores Lugdunenſeis, Deo propitio, ſcripturus ſum. Intereà verò ô & Præſidium, & dulce Decus meum, Vale. Diniæ, prid. Kal. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

ISt hæc quidem è lecto ſcribo; verùm ea ſpe, vt Deo propitio, proximis diebus in pedes ſtem. Febris eſt, quæ decumbere me ab hebdomade ineunte coëgit, & duobus quidem paroxyſmis, quorum alter ſeptemdecim, alter duodecim fuit horarum; ſed ita tamen, vt tertij tempus, ſi Tertiana futura erat iam exceſſerit, ac timeri ſolùm illius acceſſus poſſit, ſi Quartana fortè futura ſit. Niſi præmaturè, quod timeo, ὁ χειμερινός diſcedat, dabo operam, vt quis paroxyſmi ſucceſſus fuerit teſcire valeas. Nullas adhuc poſtremus Curſor literas abs te detulit; adeò vt iam penè nullus dubitem, quin quas ſolitus es, dignaríſque ad me ſcribere, intercipiantur, ac tantò magis, quantò innotuit eas, quas debueram quarto ante loco accipere, oſtenſas, lectáſque publiciùs fuiſſe. Te exoratum proinde velim, vt ſi beare me tuis literis pergas, tranſdere digneris illas ad Belmontium, quoniam tametſi tardiùs, ſecuriùs tamen eas accipiam. Ego, donec conſtiterit meas quoque intercipi; aut ſolitâ viâ, aut intercedente Belmontio indiſcriminatim, ac prout ſe occaſio obtulerit, ſcribam. Scribenti ad noſtrum Neuræum meo Poteria, vt rei eiuſdem eum admoneat, mando. De publicis rebus in eo ſemper ſum, vt melius omen apprecer, quàm vt non abſimilia iis, quæ ante annos trecentos contigiſſe legimus, conſequantur.

quantur. Quod noui accidisse Aquis-Sextiis, donec ista scribo, perfertur ad me, alia viâ haud-dubiè pernosses. Tu, ô & Præsidium, & Decus meum dulce, Vale. Diniæ, pridie Non. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

Estæ-ne literæ ad te perueniuntur sint, prorsùs hæreo, quando nullas habeo abs te, quæ te superiores accepisse insinuent. A conscriptis certè postridie quàm Rex pupillarem ætatem exuit, redditæ mihi nullæ fuere: vnde & vereor admodùm, ne quas confido scripsisse te fuerint alicubi interceptæ. Si meis idem fatum contingat, ac hisce quoque aditus ad te vsque non pateat, id mihi ferendum erit leuiter. Committo ipsas tamen fortunæ, vt si tuas in manus fortè incidant, certiorem te faciant me Deo propitio post duos paroxysmos febrem non sensisse. Octiduum est, ex quo discedentibus Lugdunum Mercatoribus literas, quæ illeinc ad te Parisios transferentur, dedi. Cùm monuerim autem, ne tuas ad me, si quas constaret intercidisse, destinares ampliùs Aquas-Sextias, nihil opus est heic repetam; sed solùm, vt eas, quò innui, dirigas, te rogate pergam. Deum semper quæso ter-Maximum, vt te seruet incolumem, tibíque omnia tribuat secundum cor tuum: Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, ac Decus meum dulce. Diniæ, prid. Eid. Octobr. M. DC. LI.

EIDEM.

EN literas denique binas abs te accipio, OPTIME PRINCEPS, alteras quidem pridie Kalendas, alteras verò pridie Nonas huiusce mensis Parisiis datas. Fortè si quando intermisisti aliquas, vt insinuas, dare, non tot, quot ferebat post interceptas ob Cursorem palàm spoliatum interciderunt. Vtcumque sit, ea mihi voluptas tuis ex literis contigit, quæ ex fœcundis calicibus diuturnam sitim explere cupienti. Id verò sanè tantò magis, quantò continenter valere te agnoui; nam quòd me quidem continenter amari abs te sentiam, id pridem ratum, fixúmque est. Quominùs porrò me hactenus itineri commiserim, partim literarum tuarum exspectatio, partim ea, cuius iam semel, iterúmque memini, inualetudo fecit. Ac fortè quidem quæ nos iam hac in Regione hyems inuadit, non iniiceret remoram; sed vias sic infestari audio, vt hæream, an non satius sit, quid serus vesper vehat, exspectare. Quæcumque sit verò mea iam hæsitatio, ea mihi, Deo propitio, vltra hiemem non prorogabitur. Túque aliunde ne dubita, quin alta meote repostum sit, quod de amico omnium horarum habes. Quidpiam accepimus de fœlici, cuius mentio est à te facta, expeditione ad Biturigas: vtinam Deus pari successu id, quod superest Regiæ profectionis fortunet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XII. Kal. Nouembr. M. DC. LI.

EIDEM.

MIrabere, OPTIME PRINCEPS, duos ex Prouincia Cursores meis sine literis discessisse; sed mihi nempe occasiones, quibus Aquas-Sextias transferentur, defuerunt. Accepi interim literas κατὰ τὴν εἰκάδα superioris mensis à Neuræo datas, quibus fuisse te illo ipso die febri correptum renunciauit. Quo id dolore acceperim, quámque me anxiè hactenus habeam (donec scilicet literas succedenteis desidero) ipse qui ex tuo erga me amore meam erga te obseruantiam metiris, conicere potes. Faxit verò Diuinum Numen, vt & istæ literulæ in te valentem incidant, & ego breui eas accipiam, quibus & metu omni exsoluar, & pro fœlici spei successu, quæ concipio vota, persoluam. Voueo nempe, vt ne quicquam non sit, quod, dum apprecor pro more, vt valeas, Vale, inquam, OPTIME PRINCEPS, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, VI. Eid. Nouembr. M. DC. LI.

EIDEM.

IAm ratæ sunt iam occasiones, quibus heinc Aquas-Sextias date literas liceat, vt videri possim immemor officij, abs quo habeas tam infrequenteis. Sed res nimirùm illius Vrbis ita turbatæ reputantur, vt vix quisquam se eò conferre negotiorum causâ sustineat; ipsêque proinde bonæ sorti ducam, quòd se occasio hæc offerat, destinandi has Auenionem, vbi veredario transcurrenti committantur. Vt heinc portò illuc perpauci contendunt, sic illeinc perpauci huc redeunt, qui eò destinatas ad me perferant, vt quî valeas, aut quid tum istheic, tum alibi rerum geratur, cognoscam. Vnde fœlicitati etiam verto, quòd superiore hebdomade literas nancisci à Neuræo potuerim, quibus Octobri licet datis, acceperim te febri iam immunem. Quæso Deum ter-Maximum, vt quam valetudinem cœpit restituere, planè perficiat, ac diuturno deinceps æuo sartam, tectam, constantem seruet. Vale itaque, OPTIME PRINCIPVM, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, V. Kal. Decembr. M. DC. LI.

EIDEM.

QVanto cum gaudio literas, quibus beare voluisti me, vt te iam conualescere testareris, acceperim; dicere quî valeam, quî tantoperè extimueram, ne tua illa febris longè aut malignior, aut diuturnior euaderet. Itaque tibi et gratulor, quod ista quidem tempestate conualescere tam citò potueris; sic gratias quàm possum ago maximas, quòd mihi id ipsum tua manu significare fueris dignatus. Addo & quas debeo, quòd benignè adeò excusationem admiseris, ob nondum susceptum à me, sed dilatum ad vsque initium Veris proximè successuri iter. Testor interim me, Deo propitio, ita liberaturum fidem, vt neque abs te, neque ab iis amicis, quos insinuas, vllus querelæ ampliùs de me instituendæ præstetur locus. Vtinam modò seu istheic tibi, seu alibi

occurrero,

occurrero, te prospera fruentem valetudine complecti venerabundus possim. Vale igitur, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, ac Præsidium Vale. Diniæ, prid. Non. Decembr. M. DC. LI.

Illustri Viro PHILIBERTO DE LA MARE, *Senatori Diuionensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Edduntur mihi ecce tuæ literæ ante mensem Diuione datæ. Quàm gratas illas habeam, dicere sanè potis non sum; qui & exinde valere te post inualetudinem tam diuturnam accipio; & me tibi è pectore, nec dum ea memoria post tam diuturnum silentium non excidisse compertum habeo. Quanta ego quoque, quámque diuturna inualetudine fuerim, dicere nihil attinet, asseuerare sanctè præstat esse mihi te, virtutémque tuam venerationi semper summæ. Quod de Numo Augustoduni effosso me togas, doleo admodùm nihil posse me lucis exoptatæ conferre. Antiquaria illa supellex incomparabilis Peiteskij, Parisios translata, distractáque est; mihique nihil potest ex ea, quod ad rem faciat, succurrere. Potuisset sanè ὁ μακαρίτης, aut nemo Mortalium tibi affulgere; nunc, illo exstincto, non miror, si in neminem incidas, qui hac in re præferat facem. Difficultas fortè ex eo, quòd *Popeonanus* nomen sit, vt suæ gentis, sic sui æui; nec liceat, defectu Historiæ, quis ille fuerit ex nuda stella, & voce *Consa* conijcere. Hariolari certè, ac hariolationes quibus fundamentis par est, non communire sit risu dignum. Est verò etiam, quamobrem doleam, nihil habere me, quo tuum illud *de Leonardo Aretino* institutum quicquam promoueam; sed nempe in Regione versor, quæ vt germanæ literaturæ, sic huiusmodi deliciarum sterilissima prorsus est. Quamquam & quia eximios Puteanos hortatores habes, par est reputare, non posse te aliunde, quod non ea illorum intercessu obtineas, nancisci. Certè, nisi alioquin nôris, nosse saltem ipsis procurantibus poteris spirantem illam Bibliothecam præclarum Naudæum, quo nemo habet omnis æui plureis Authores, librósque perspectos. Non nescire profectò potes, deprompsisse illum ante decem annos sua ex Bibliotheca opusculum illud *Leonardi Aretini de studijs, & literis*, ac præmisisse etiam ipsius ea Trithemio elogium. Sic ergo habe, frustra te (quantum ego quidem opinor) ire requisitum ea aliis, quod non dubitur ex eo Impetrare. Ego, si me aliquid roges, quod meæ magis opis sit, dabo operam, vt saltem in me non desideres pronam voluntatem. Vale, ac me porrò, quod fecisti, ama. Diniæ, prid. Non. Decembr. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

Mirè recreauit, quas literas vt. Eidus dare es dignatus, accipere; quando fuere mihi insigne constabilitæ iam tuæ valetudinis argumentum: seruet illam Diuinum Numen sartam, tectámque in longum æuum; ac tua fortunans consilia, tuis votis, cœptísque omnibus adspiret. Quod de rerum statu attingis, id ipsum est, quod prospexisse, prædixisséque antè videris. Faxit verò vtinam Deus, ne serpente vlteriùs malo, Prophetia ampliùs producatur. Ipse me Deo bene propitio non malè haberem, nisi Tussis, malum penè populare, incommodas mihi nocteis faceret; nam interdiu quidem est tolerabilior. Spero Festis hisce exactis continere me domi paullulùm, si decoqui fortè mali causa possit. Quoniam porrò hæ literæ tibi anno iam nouo inito reddentur, par est ipsis tibi illius fœlicitatem apprecer, ac vt consequuturi omnes prosperè quoque decurrant, vocem. Imprimis verò, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, vt. Kalendas Ianuarij, hoc est ruente anno M. DC. LI.

EIDEM.

Significauit Neuræus meus fuisse se abs te interpellatum, vt te excusatum faceret, quod otij defectu nullas ad me literas dates. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, id ita facio maximi, vt rubore tamen suffundar, quòd immerens sim eiusce honoris, vt, tantus cùm sis, dignum habeas me, apud quem texas excusationem. Sed bonitas nimirùm tua quod ad me spectat modum nescit; meique officij est, ne quid vltra fas admittam, cauere; ac ne quidquam abutar ea, qua esse dignaris in me propensione. Illud delectat, quod accipio pergere te bene valere; vnde & Diuinum Numen veneror, vt pergas in Nestoreos annos, ac isto quem iam inimus cum-primis, quo speciatim tibi apprecor omnimodam prosperitatem. Vale itaque, OPTIME PRINCEPS, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, Nonis Ianuarij, M. DC. LII.

EIDEM.

Quod rerum statum præsentem desles, dignum sanè facis tua humanitate, singularique illo amore, quo in Patriam es, Regémque affectus. Eximium prorsus est illud *Varij* quod innuis *de Constantia* opus; nescio verò an obseruaris fuisse magnum Virum dignatum conscribere illud imitatione Lipsij, vti & conscripsit etiam aliud *de Philosophia Stoicorum*. Nullus hæreo, quin Lipsium quoque *de Constantia* pellegeris; at, nisi fortè feceris, eóque

vacet incumbere, opera tibi non peribit. Habet hoc lectio *Varij*; quòd res nostras propiùs attingens, possit nos magis afficere; sed iuuat tamen agnoscere querelam esse non Regionis, non Ætatis nostræ dumtaxat; verùm vbi-vis, ac omni æuó eandem cantilenam audiri; vt quód humanæ sortis est, ac deuitare non possumus, ferre leniter condiscamus. Tu modò OPTIME PRINCIPVM, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XVII. Kal. Febr. M. DC. LII.

EIDEM.

Leuauit me sanè Neuræus sollicitudine ingenti, cùm literas dedit, ex quibus fuit promptum coniicere, te bene valere. Nimirùm literæ Aquenses laborare te grauiter (& non-nullæ etiam aliquid peius) deprædicabant; ac tametsi ipse assuetus aduentantibus illeinc literis non multum fidei adhibeo; quia tamen nullas neque abs te, neque abs Neuræo, neque abs quoquam alio habebam, quibus quî valeres, certior fierem; idcircò suspicio creabatur, ne aut tu non posses, aut illi nollent rem futuram mihi haud-dubiè parum gratam renunciare. Et nosti certè tritum illud, *Res est solliciti plena timoris amor*. Vtinam verò similes omnes de te rumores perinde euanescant; ac liceat semper, quod sit istorum votis contrarium præsumere. Quocirca & non modò bene, verùm etiam optimè, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, III. Non. Febr. M. DC. LII.

EIDEM.

Non est profectò quod suspicer nullas ex tua bonitate ad me literas proficisci. Ecce enim Amicus rediit Aquis-Sextiis superiore hebdomade, qui & sigillum & manum tuam agnouit in aliquibus, quæ fuerint nuper interceptæ. Quare & licet illas non habuerim, non minùs tamen ago gratias, quòd fuisse abs te conscriptas nôrim. Et memini quidem insinuasse me, vt literas committeres aut Neuræo, aut alij, qui illas non sine adhibita cautione ad me destinaret; at quia res fortè tibi visa à tuo candore aliena est; ideò rursùs quidem insinuo; sed ita, vt nolim factum importunè. Cæterùm, vbi hasce accipies, si tamen ea sorte sint vt tuas ad manus perueniant, inaudieris iam, vt opinor, mei illius Luillerij Amicorum longè carissimi obitum luctuosum. Is, me ne quicquam obluctante, in Italiam discesserat, valetudine nondum confirmata; ac non sine hecticæ febris periculo, imò penè indicio. Euenit autem id, quod timebam, consumptus enim tabe est, ac diem vltimum obiit Pisis, ipso initio Decadis extremæ mensis superioris. Tametsi verò ego me ad hanc iacturam composueram; quippe ex literis tum ipsius, tum eorum qui illi aderant, promptum fuerat rem coniicere; non potui tamen non admodùm renunciato casu percelli; adeò non potuit non vehemens Capitis tam cari desiderium esse. Id certè tibi maximè omnium reputare facile est, qui conscius fuisti quàm intima, quámque multorum iam annorum nos inter foret necessitudo. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, & Viue, & Vale. Diniæ, XV. Kalendas Martij, M. DC. LII.

EIDEM.

Ne nihil scribam (occasione videlicet præcipitata dandi Lugdunum literas quando Aquas-Sextias nulla datur) hoc solùm scribo, Neuræum me, cultorésque reliquos tuí recreasse maximoperè, cùm & scripsit valere te, & esse de tuis negotiis quam-optimè sperandum iussit. Valeo ipse semper, Deo bene propitio, non omninò malè. Tu verò, OPTIME PRINCIPVM, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, postrid. Kal. Mart. M. DC. LII.

EIDEM.

Sex dies sunt, OPTIME PRINCEPS, ex quo oblata occasione dedi Lugdunum schediolum ad te exinde transmittendum. Facta iam occasione alia scribendi Aquas-Sextias, hoc rursùs ad te destino, eo maximè fine, vt tibi insinuem, quod tibi per me *Valleuoria Volsius*, ille nempe tuæ cataphracti Equitatus cohortis dux, fieri insinuatum expetiit. Id verò eò tendit, vt quia fortè tibi displicuisse potest, nescio qua in re: intelligas ipsum factum velle infectum; nihilque magis habere cordi, quàm vt tecum redeat in gratiam, ac id, vt mereatur, nihil non facturum, si modò rem fore tibi gratam cognouerit. Ac videtur is mihi sanè ex imo loqui pectore, dignúsque adeò esse, quem non auerseris. Nosti quos secum Proceres trahat, quámque iuuet hoc tempore Amicorum copia vigere. Nihil vetat discrimen statuere, ne ex æquo omnibus fidatur; ac euenire interim potest, vt qui post defectionem redierint, vel ipso relapsus pudore constantes euadant. Fama certè adsertorum sibi, detractorúmque aduersariis virorum huiuscemodi, esse non inutilis potest. Quamquam hæc tibi quid suggeram, quî profundiùs omnia perspicias. Quæso ergo solùm, vt vno verbo significare mihi digneris grate-ne, an ingratè redeuntem excepturus sis; vt re cognita, quid sim ipsi renunciaturus cautiùs prouideam. Intereà autem, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, Non. Mart. M. DC. LII.

Oro te, vt ad me rescribens digneris tuas literas Campinio, Neuræo, alij-ve committere, vt tutiùs ad me inuolucro alieno obductæ transdantur.

EIDEM.

Ignoro semper, OPTIME PRINCEPS, eadem-ne meis literis, quæ tuis fata interueniant, si quas fortè bonitas tua dare ad me pro more pergat. Nullæ certè ad me ab vsque conscriptis anno ineunte peruenerunt;

peruenerunt; tametſi accepi interceptas, viſáſque Aquis-Sextiis, quas conieci potuiſſe te ſcribere initio Februarij. Vtcumque ſit, non deſino committere ſemper ſorti aliquas, vt lætitiam teſtet, quà ex literis aliorum ad alios perfertur ad me, quàm ſis Deo propitio valetudine proſpera, quámque in procinctu, vt breui ad nos redeas. Ipſe ſic comparatus ſum, vt bene potiùs, quàm malè habeam, ac ſperem ſemper non longè ab ipſis Paſchalibus diſcedere, maximéque, ſi inaudiero (quod ægrè tamen ſuſpicor) tuum reditum prolixius differri. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, XIII. Kal. April. M. DC. LII.

ISMAELI BVLLIALDO *Suo*,

PETRVS GASSENDVS S.

Acceperam iam tuas literas ſinceri affectus teſtatione plenas, cùm imminente Eclipſi Lunæ reſponſurus non antè fui, quàm vt ad illam ſic attendiſſem, vt poſſem ad te, ſi quid fortè ex ea obſeruaſſem, tranſmittere. Cùm nubes illius conſpectum penitùs eripuerint, reſponſum adhuc diſtuli, donec quæ circa Eclipſin Solis mea foret fortuna experirer: ac dato interea ad Neuræum ſchediolo, rogaui illum, vt tibi quid rei contigiſſet, ſignificaret. Cepit me porrò triduò ante ipſam Eclipſin febricula, à qua vix iam ſum factus planè liber: non obſtitit ea tamen, quin omnia Eclipſi obſeruandæ apparari curauerim, & cùm Bernerio, qui fortè aderat, tum Amanuenſi meo Poteria, & quibuſdam prætereà Amicis induſtriis ea mandauerim, quæ peragenda ſingulatim forent. Quin adeſſe quoque ipſe volui, ac bona ſorte etiam potui præcipuum quoddam circa Phaſeon adnotationem munus obire. Vtebar eadem Machinâ, quam *Paginâ Animaduerſionum* 888. indicatam habes; cùm & proximè extra ſcenam foret, qui captandæ Solis altitudini, regeret Quadrantem Geometricum vtraque coſta, vmbra-ve, vt vocant, in millenas parteis diuiſum. Erat verò ſimul qui ad horologium Sciotericum attenderet, vt altitudinis variationi circa Meridianum inſenſibili, qualemcumque poſſet, opem ferret. Ac Sciotericum quidem viſum eſt vno, altero-ve minuto antè indicare Initium, quàm ex altitudine deducatur; Finem duobus circiter pòſt (ſatis præciſè videlicet vmbra attingebat ipſummet Meridiem) verùm, cùm de Fine contendere nolim, de Initio paulò magis hæreo, & vt vt res habeat, te latere eam nolo. Habui me exinde paulò deteriùs, ac vix iam nudius-tertiùs ſolùm obſeruationem reſumere, & ad calculos reuocare vtcumque ſuſtinui. Inſerui iam in proximum folium, & Obſeruationem, & quod hactenus potui ex obſeruatis deducere, vt ipſe & cognoſcere, & explorare omnia meliùs poſſis, cogitâtam tantundem ad optimos Heuelium, Eichſtadiúmque tranſdere, ſed obſtat præceps ſcribendi occaſio, quam ne prætermittam, exaro hæc raptim. Quæſo te verò vt pro tuo erga me, ac illos amore, quidquid hoc eſt rei exſcribere, ac exemplum dare ad illos digneris: niſi fortè malis tibi habere exemplum, & ad illos deſtinare ipſum-met hoc autographum vt & manum meam agnoſcant, & eſſe me adhuc Deo propitio ſaluum perſpiciant, & nôrint viarum interualla nihil obeſſe, quominùs ſemper mihi in medullis intimis hæreant. Cùm primùm Pariſios rediero, diuturnum ſilentium compenſare adnitar. Spero autem Deo fauente ſic diſcedere, vt Pentecoſtem tranſigam Lugduni. Salnere interea optimum Puteanum, cæteróſque Amicos iubeo. Dantiſcum dum ſcribes, iube etiam nomine meo ſalutari præclarum Mochingerum, de quo Bernerius apud me mira. Allata eſt heri ad me Aquis-Sextiis quam Obſeruationem Lunaris Eclipſeos communicatam mecum voluiſti: ſed nondum vacauit rem expendere. Gaudeo ſolùm de tua fortuna, ac noſſe aueo ecquid-nam tibi circa Solarem euenerit. Cùm iam non vacet ne ad Neuræum quidem, vel ſchediolum conſcribere, cura, amabo, id ſciat, ac me apud alios, quibus nouit me literas debere, excuſatum faciat. Vale. Diniæ, poſtridie Eidibus Aprilis, M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

Abnetam iam ſub innolucro literarum optimi Campinij conſcriptas à te Martij Eidibus, cùm per-latæ ad me Aquis-Sextiis, & neſcio quo conſcientiæ ductu redditæ fuerunt geminæ, altera poſtridie Kalendas, altera petendie Nonarum Februarij datæ. Incertus, quæ mearum ſint fata, baſce ad Campinium noſtrum eundem deſtino, ſi fortè pari fœlicitate, qua tuæ ad me, eius interceſſu ad te vſque perueniant. Ipſis porrò nihil iam aliud, quàm rerum vices tecum doleo, ac Deum Optimum veneror, vt magno hoc ſanè turbante tumultu rem Gallicam ſiſtat. Quis ſtatus huius Prouinciæ ſit, nôris ipſe ex aliis meliùs. Mea valetudo non iam malè habet, ex quo quæ me detinuit per aliquot dies febricula euanuit. Ad meum diſceſſum quod attinet, conſtitui Lugduni Pentecoſtes feſtum Deo propitio exigere, viſurus an Deus intereà quod chaos vos inter, eámque vrbem eſt, interceptum diſcutiat; an, niſi tectiore illo ductu, ſaltem per Burgundiam tendere iter liceat. Tu, ſeu intereà ad nos accedas, ſeu iſtheic ampliùs hæreas, bene, atque fœliciter, ô & OPTIME PRINCIPVM, & dulce meum Decus, Vale. Diniæ, XI. Kal. Maij, M. DC. LII.

EIDEM.

Fortunatum fuit illud inuolucrum, sub quo tuæ literæ decimo sexto Kalendas datæ, illæsæ ad me peruenerunt. Vtinam fortunata quoque de rerum statu renunciassent; sed ferendum est, quia Superis visum. Hactenus omnia apud nos satis se pacificè habent; quàm timendum tamen, ne sit nobis quoque conturbatio pro foribus. Nihil speciatim commemoro; quando ipse aliunde nosse omnia potes, rumores inter cæteros, venturum Regem Lugdunum ferunt. Id si ita sit, potero discessum non-nihil differre, ne me in medias belli, Aulæque turbas coniiciam. Nisi sit, spero semper fore, vt me ante finem Mensis illeic sistam; ac deinceps te quàm-potero citissimè conueniam. Bene intereà, PRINCIPVM OPTIMVS, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, IV. Nonas Maij. M. DC. LII.

HENRICO SCALESIO, *Baroni Brachij, Ansusij, &c. in Supremo Aquisextiensi Senatu Regio Consiliario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Literis illis suauissimis, quas Sacrista noster, præclarus Galliardus abs te reddidit, nihil potuit mihi obtingere iucundius: qui certè ab vno, altero-ve die decumbebam æger ex febricula, leuari me dimidio inualetudinis persensi; ita delectauit agnoscere te hæredem summæ beneuolentiæ, qua me olim Senatus Princeps Auus tuus illustrissimus; ac nobilissimus quoque tuus Parens, dum viuerent, dignati sunt. Recreauit me verò maximopere, videre ingenitos illos ad virtutem igniculos, quos à tenerioribus annis in te accensos perspexeram, ita iam inualescere, vt nullus hæream, quin olim tuis Maioribus longè præfulgeas. Ecquid nimirùm de maturiore ætate sperandum non sit, cùm in isto annorum flore tanti prouentus frugem ostentes! Macte proinde, ô GENEROSE; perge modò tui esse similis, hoc est Virtutis tramiti indefesso pede insiste; hæc scilicet vera, atque vnica ad germanam gloriam est via. Quod fieri me rerum nouarum participem volueris, gratias habeo sanè quam-magnas. Id ex illis præsertim placuit, quòd intellexi reditum adeò exspectatum esse in procinctu. Faxit Deus ter-Maximus, vt omnia pro tuis, ac bonorum, quotquot sunt, votis, bene, ac fœliciter cedant. Vale, Dabam Diniæ è lectulo, postridie Eid. Maij, M. DC. LII.

EIDEM.

Temperare mihi profectò non possum, quin alacritatem hanc tantam, qua inter belli cogitationes isthæc pacis studia sectaris, commendem. Ecquis enim alius in Prouincia est, qui simile quidquam, non dico aggredi, sed vel agitare animo sustineat? Neque verò est, quod abs me, ne id extollam, exigas; rem enim petis inofficiosam, quámque, nisi virtutis parteis velim prodere, non possum largiri. Hanc nempe laudem generosum tuum institutum promeretur; nemóque est bonus, qui non calculum conferens id valde suspiciat. Ac perinde quidem alium non asserer, qui exinde insolesceret, & visus sibi iam sapere, à Sapientiæ prosequutione, cultúque retraheret pedem: at verò eam animi tui moderationem esse noui, vt inde potiùs ansam accipias exardescendi in dies magis erga studium laudabile, præstandique ne frustra sit, quod ego ad id te animârim, cámque de te spem conceperim, qua sanè esse maior non possit. Age itaque, ac id solùm habe desixum animo, neminem esse eo fœliciorem, qui ab vsque adolescentia virtutis viam ingreditur; illíque hæret ita constanter, vt quam sommis votis concupierit, deperieritque, tandem assequatur. Quas Tolone literas habeo, significant Optimum Ducem debere iam esse in itinere, neque à nobis procul abesse. Omnia aliunde ita esse apparata accipio, vt de successu prospero quicquam dubitare vix liceat. Vale, ô GENEROSE, Diniæ, IV. Kal. Iunij, M. DC. LII.

EIDEM.

Ne nihil rescribam (in illa nempe, qua Regius noster, in hac Diniensi Prosenescalia Consiliatius, deprehendit me exterorum frequentia) paucos hosce versus dare malo, quàm nullos: videlicet ferre non possum, vt Tabellarius dimittatur, quin certior fias & tuas mihi redditas fuisse literas tertio Kalendas Ansusij datas, & fuisse me summa perfusum lætitia, cùm accepi te Plutarchi lectione adeò impensè delectari. In ea enim sententia sum, vt quod Quintilianus de Cicerone ait, *Ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit*, idem de Plutarcho reputem dicendum. Plura aliàs maiore otio. Quæso intereà Diuinum Numen, vt tuum hoc tam generosum, tam laudabile institutum fortunet. Vale, Diniæ, tertio Nonas Iunias, M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

Diu iam erat, OPTIME PRINCEPS, ex quo non habueram abs te literas, cùm ecce mihi redditæ sunt, quas scribere nono Kalendas, & studio optimi Campinij committere dignatus es. Quoniam verò (quantum coniicio, tum ex eo, quod ad calcem insinuas; tum ex literis ad Belmontium datis) par est te iam esse in itinere; idcircò hanc schedam destino Lugdunum, vt vbicumque Cursorum Magister te esse nouerit, ipsam ad te transdi procuret. Disces ex ea, quod & ab aliis compluribus perspectum fiet, quanto tui sint desiderio,

desiderio, quotquot boni in Prouincia sunt, rebus præsertim eò deductis, vt quò longior mora, eò fit periculum maius. Ratus te tandem aduenturum, discessum distuli in Autumnum, vt & te complecti in ipsa Prouincia venerabundè liceat, & testem esse prosperi, quem tibi exopto, successus. Deus Optimus Maximus te semper incolumem seruet. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Diniæ, VI. Eid. Iun. M. DC. LII.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Serenissimæ, Potentissimæ, Sapientissimæque,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

REGINA SERENISSIMA,

Non ego is sum, neque me eum habeo, cuius literæ peruenire ad tuas manus Regias, & à Maiestate tua tanta benignè excipi, beneuoléque legi mereantur. Quare neque dum hasce scribo, quas venerabundus ad te destinem, tam vltrò, meáque sponte facio, quàm inductus tuæ illius erga me immerentem beneuolentiæ significatione, qua insinuata à Burdelotio esse mihi imperium cogentius non potuit. Heinc vererer quidem, ne meum hoc consilium temeritati verteretur, si ipsum nulla occasione prouocatus suscipetem; verumtamen cùm ipsa sis, quæ me audentem feceris, nullus penè hæreo, quin meæ obseruantiæ erga te summæ, gratitudinísque testationi id tribuas. Scilicet non possum non me summè deuinctum profiteri, ob tantum illum, quo tua me Maiestas cumulat honorem, cùm incomparabili bonitate, & de me sollicitè quærit, & meas lucubratiunculas non inspicere modò sustinet, sed commendare etiam dignatur. Subest verò quorsum abundè mihi-met ipsi gratuler, neque mea qualiacumque studia frustrà abiisse existimem, quando ex tantulo meo penu prodiisse potest aliquid, quod potuerit Reginæ tantæ, tantáque virtute, eruditionéque ornatissimæ non vndequaque displicere. Ecquæ-nam interim hæc est sæculi nostri fœlicitas, vt Principibus cæteris squalere Musas patientibus, tu ipsa exoriaris, quæ illas respicias, & in hoc sexu, in hac ætate, eiusmodi occupes gloriam, qua non sit consequentibus sæculis futura splendidior? id nempe erit semper omni fide maius, te adeò generosè per teneros annos Martis studiis incubuisse, vt bella à Magno Parente suscepta fœliciter peregeris; gloriosam Regno tuo pacem, beatámque tranquillitatem populis tuis quæsieris, ac ipsam summâ deinceps curâ sic sartam tectam tenueris, vt ad bonas Arteis interim conuersa, eas feceris delicium tuum. Fœlices Populos! quos non antè tantus ille Heros destituit, quàm velut alter Iupiter, vt cum Poëtis dicere liceat, te Mineruam ediderit, quæ & armata hosteis terreres, & pacis artibus instructa fores maximo tuis ornamento. Sanè quod Fabulæ adumbrare illius specie contenderunt, ipsa Veritas in te exprimit; quippe cùm ea sis, quæ merito iure quasi Dea, Præsésque Sapientiæ habeatis. Votum celebre fuit Platonis, vt ad Regni fœlicitatem, aut Reges philosopharentur, hoc est Sapientiæ studiosi forent, aut Philosophi, seu qui forent Sapientiæ studiosi, regnarent: Tu verò id votum omni ex parte comples, quæ & regnando philosopharis, & philosophando regnas; ac non modò es Sapientiæ studiosa, sed euadis etiam viua eius effigies, ideáque germana, ad quam sese componere, qui regnare volent fœliciter, debeant. Peccem ego proinde in Sapientiam ipsam, si quicquam te adhorter, vt quam viam teris, eam constanter teneas; ac ea præsertim indole cùm sis, vt non esse tui similis non possis, rata scilicet perfectionem, coronamentúmque Sapientiæ ipsam esse in laudabili instituto perseuerantiam. Voueo itaque dumtaxat eam seriem, plenitudinémque annorum, quam adipisci maximam per conditionem humanam licet, vt frui cumulatè valeas beatitate summa, quam consequeris ex hoc præclaro Sapientiæ cultu, ex beneficentia, qua tot populos, quorum tibi est tam cara salus, demereris; ex veneratione, & amore, quo te regnare in intimis eorum pectoribus persentiscis. Reputare nimirùm decet, hoc fore tibi semper vt summum, sic consummatissimum bonum Sapientiæ fructus demetere; subditorum vtilitati quam-maximè consulere; in eorum sincero, ac pleno gratitudinis affectu versari. Viue igitur semper fœlix, ô, VT EMINENTISSIMA, SIC GLORIOSISSIMA FOEMINARVM; ac perge exemplum fieri, quod omnes suspiciant, pauci assequantur. Isthæc Celsissimæ tuæ Virtutis, æquè ac Maiestatis venerantissimus, obseruantissimúsque dare audebam Diniæ, Eidibus Iul. M. DC. LII.

PETRVS GASSENDVS BERNERIO *Suo*, S.

Nihil ante literas tuas acceptas inaudieram de singulari Obseruatione, qua Medicus sagax Pecquetus nouum iter Chylo aperuit, quo ab vsque venularum lactearum confluentium receptaculo ad vsque ramos venæ Cauæ subclauiculateis euectus, influat, exinde in ipsum-met venæ Cauæ ascendentis truncum, ac per ipsum cum sanguine circulando in Cor redeunte in dextrum cordis ventriculum, iecore nullatenus traiecto, effundatur. Exopto posse rem experientia non constante minùs, quàm luculenta confirmari; (adeo est in votis, posse homini tandem aliquid lucis affulgere in tantis hisce ambagibus) ac mihi periucundum erit, quid id sit, pleniùs cognoscere ex libro, quem ais hac de re editum, si ad me, postquam Doctoratũ fueris adeptus, redieris, id exemplũ attuleris, quo te esse donatũ ab authore scribis. Quod interim verò postulas quid sentiã de duplici experimento, quo circa Inanis inductionem hydrargyri ope peractum eo in libro describitur, en vt breuiter tibi morẽ geram. Prius experimentum non aliud est ab eo, quod primùm præclaro Roberuallio in mentem venit. Is nempe accepit vesiculam qualis distenta ex ventre

ventre Cyprini, Lucij-ve piscis educitur, & facto foramiuulo ipsam tum vacuauit, tum etiam, ne quid aëtis intus remaneret contorsit,& factum foraminulum,ne quidpiam deinceps subingrederetur,ligamine strinxit.Habuit cohærenter tubum vitreum solitæ longitudinis, sed baseos ampliatæ, oréque tepando apertæ, in quam immisit vesiculam ligaminis parte exteriùs relicta, qua suspensa continetetur. Suillâ vesicâ ori obductâ, circúmque reuinctâ, capacitatem totam hydrargyro compleuit, qui & deinceps ad solitam vsque altitudinem intra testagnantem defluere permissus, vesiculam intra baseos inanitatem suspensam reliquit. Mirum autem fuit eam sic explicari,circúmque diduci,vt quemadmodum fuerat è pisce educta tetumuerit. Atque idipsum est, ob quod obstupescis, tanquam causam non peruideos,ob quam id possit contingere; videti enim tibi ais esse somnio simillimum, quod debere dicunt aëtis tantillum inter vesiculæ plicas remanere, quod & tarefiat, & sui dilatatione vesiculam expandat. Itémque quod aiunt, debere quidpiam corporum intra tubi capacitatem aut remanere, aut externè per vitrum subire, quod in vesiculam penetrans illam ipsius quasi inflationem faciat. quate & rogas, vt si quid putem verisimilius posse id prima occasione perscribam.

Ne te ergo moret causam esse coniicio,tum ipsum motum fibrularum, ex quibus contexta vesicula est sese in suum situm restituentium, tum circumfusam inanitatem,à qua nulla motui eiuscemodi obsistentia sit. Nempe vt textura viminea propter conuisum virgularum ex quibus interplexa est, deflectenti obnititur, ac vbi vis cessat, suum in statum tedit; ita membrana ex tectis,transuersis,obliquis fibrulis intertexta,suóque in situ contensa manens,dum inflectitur,ita ex fibrularum singulatum tenisu contra-nititut, vt cessante vi, ac nisi quid obstet, suum se in statum recipiat. Et de vi quidem, qua omnes res tensæ à statu dimotæ resiliunt; inque ipsum redeunt, oôsti esse à me aliquoties maximéque cùm *de rerum trastillitate & flexilitate* dictum; nunc ne exinde quid tepetam,assumo solùm vesiculam,qua de agitur, quòd membrana sit connato aëre semper tensa (quippe eâ Naturæ prouidentiâ vt grauiusculis piscibus ad natationis facilitatem subleuaculi loco)eaptoprer, dum aëre extruso comprimitur, conniti non desinete, si qua se restituete suam in contensionem possit. Leuiculus sanè connisus, imbecilláque bæc visi neque enim est quanta membranæ pergamenæ exarefactæ, quæ vbi conuoluta aliquandiu permansit,quoties euoluitur,toties se reuoluit. Scilicet in vtrisque quidem, quot sunt deflexæ fibrularum implicatarum particulæ, totidem quasi machinulæ sunt,quæ continenter contranituntur;at cùm machinulæ in pergamena robustiores sint,quàm vt aër circumstans valeat earum conoisui obsistere, in eiusce tamen vesiculæ membrana debiliores sunt, quàm vt compellere aërem ad cedendum sibi, vt distendantur possint. Simile est, vt si catullum; canémque intra arenam condas; hic enim se inde expediet, vbi ille oppressus hætebit, Resistere porrò non-nihil aërem, quatenus est corpus, suopréque nutu deorsum vrgetur, ipse abundè persuasus es; ac tametsi non magna vi ipsi diuertendo, propellendóque opus sit, vbi locus patet, quem mobile cedit, opus est tamen aliqua, ipsáque maiore, quàm in oppressa vesicula vigeat. Adde quòd bacce occasione opus etiam ea vi foret, quæ aërem ad profundiorem in sese, spatiosá-ve inania subingressionem cogeret, quando foraminulo obligato, deberet à vesicula ita circumquaque compelli,vt locus interim non pateret,in quem se posset recipere, planè vt contingit in follibus obturato orificio diducendis.

Cæterùm difficultas omnis amouetur,prorsúsque cessat constitutâ vesiculâ intra capacitatem propositæ baseos, à qua sit omnis aër exclusus, & in qua proinde vesicula nihil aliud, quàm inane spatium circumquaque exinde efficitur, vt facta sese expandendi libertate omnimoda sese componat, testituátque in solitam illam suam contensionem. Neque verò est opus, vt propterea quæras, quid sit, quod tunc ipsam vesiculam compleat; quippe ea, vt extrà, sic intùs est tota inanis; ac vt distendatur, non aliquo intetnè difflaute est opus, sed solo connisu, quo vesicæ partes à solito situ abductæ, sese in ipsum sponte restituunt. Sanè & cùm folles in ipsa sui diductione aëre complentur, hoc complementum non est per se ad diductionem necessarium, sed merè ex accidenti est, quòd aër à follium tabellis compulsus, nusquam aliàs, quo se recipiat habet; quippe si ad latera habetet, eò se potiùs recipetet, neque diductio minùs fieret: vnde & licet intelligi ipsum aëtis intra follicis ingressum, non spontaneo quodam, internóque attractu fieri, sed prorsus coactu, compulsúque externo. Posset totum hoc ratiocinium eo confirmari experimento, quod mirificus Paschalius peregit; cùm montem illum *Dommam* conscendens, detulit secùm follem lusorium, quem cùm ad radicem montis leuiter inflasset, & flaccidus cùm foret, heinc inde in formam disci pressisset, deprehendit ipsum sic sensim inter conscendendum distendi,vt ad summum cùm perueniisset foret in orbem compositus; deprehendit verò & eundem inter exscendendum sic sensim laxati,detumescetéque, vt in imò tandem flaccidus perinde, ac antè fuerat,euaserit. Nisi hoc non est argumento eiusmodi follem solitum inflatione contendi,temansisse tamen flaccidum ad radicem montis ob tesistentiam aëris pelliculam ob sui pondus ab vsque superficie Atmosphæræ quasi opprimentis, distensionique eius obstantis; sursum verò elatum intumuisse sensim, quòd sensim accedendo propiùs ad Atmosphæræ superficiem, aëris pondus decresceret, oppressióque illa euaderet minor? Nisi & non verisimillimum fit,si effetri follis ad vsque inanitatem aëtis, quæ est supra Atmosphæram potuisset, futurum fuisse vt ad summam vsque contensionem prouehetetur? Quidni proinde & idem fieri in vesicula valeat, quæ sit aëtis tytannide immunis? Quid-ni & absque facto vllo subingressu; cùm & dici non valeat quid subire intra follem possit?

Circa

Circa poſterius experimentum, non eſt quod multùm immorer; ipſe enim tem acu, quod aiunt, tetigiſti. Id tu ſic deſcribis, vt aſſumptum dicas tubum ſimilem ſuperiori, in cuius ampullara & aperta baſi vaſculum quadratum coaptatum fuerit, ad cuius latera, ſi qoid exundaret, per tubi collum deflueret. Fuiſſe, ais, ſupra eius fundum erectum alium tubulum vtrimque apertum, qui obſerando baſim veſicâ ſuillâ fuerit ipſi circum-ligatus, eadem veſicâ ſimul obducta foraminulo in baſin alioquin patente. Orificio inferioris tubi digito famulantis occluſo, fuiſſe per orificium ſuperioris tubuli totam capacitatem hydrargyro oppletam, & obturato ſuillâ eodem ſuperiore orificio, ſubductóque intra teſtagnantem hydrargyrum digito, totum hydrargyrum exſcendiſſe ad ſolitam vſqoe intra inferiorem tubum altitudinem; niſi quod ſuperius illud vaſculum remanſerat, ſe in imminentem tobulum inſinuârit, euexeritque. Cauſa porrò phœnomeni non alia videtur, quàm abs te deducta; videlicet non totus aër, qui fuerat exretiùs ſubingreſſione in ſeipſum, de qua me dixiſſe memoras, tum compulſus, cùm hydrargyrus ex vtroque tubo delapſus cogeret hydrargyrum in inferiore vaſe teſtagnantem aduerſus aërem ſibi incumbentem attolli, non totus, inquam, fuerat ſuæ laxitati reſtitutus, cùm foraminulo adaperto, in baſin collúmque tubi inferioris irrumperet, ac depelleret quidqoid intra ipſum hydrargyri hæreret, ſed tanta adhoc pars illius compreſſa manebat, quanta extruſa fuerat è ſuperiore tubulo. Quare & non eſt mirum, ſi permiſſus ingredi, ea vi preſſerit reſtagnantem in ſuperiore vaſculo hydratgyrum, qua ille in immerſi tubi inanitatem fuerit ſubuectus. Neque verò eſt cur de Experimenti veritate ſubdubires, quòd tubulus ille ſuperior non videatur debuiſſe amplius, quàm tubus inferior depleri, quaſi ſcilicet perinde immerſos in reſtagnantem hydratgytum: oam in vaſe quidem inferiore reſtagnans hydrargyrus aërem ſupernè inſiſtentem habuit, à quo inhiberetur, ne impendemi intra tubum locum ex toto cederet, at io ſuperiore vaſculo reſtagnans, non iam aërem incumbentem, ſed inanitatem meram habuit, ob defluxum hydrargyri ex baſi, collóque tubi inferioris.

Horum occaſione Experimentorum, reuocas in memoriam ea, quæ anno ſuperiore, cùm me Tolone conueniſſes, illeic loci peregimus in ſummo, in medio, ac in imo exceſſu montis, in ſummo, ac in imo domus, ac in ipſo etiam maris littore. Et poſtquam inculcaſti fuiſſe tibi ſemper præ cæteris mirabile viſum, quòd ſereno Cælo, & Borealibus ſpirantibus ventis hydrargyros intra tubum hærens altiùs ſemper reſtiterit, quàm Cælo obducto, & Auſtralibus ventis flantibus; quippe, cùm Cælo defœcatiore deberet pondus aëris eſſe longè, quàm turbidiore minus, ſicque minùs reſiſtere reſtagnanti hydrargyro, ac iſtum proinde debere minus altè euehere, contineréque reſtitantem in tubo. Cúmque ipſe tû cauſam videri dixiſſé, quòd ſerenioribus ſimul, frigidioribuſque temporibus non ij vapores è Terra emergant, qui obductioribus calentioribúſque; quare & per illa ponderis ab vſque Atmoſphæræ ſuperficie, omninò, & abſque vi vlla obſiſtente exprimi; per hæc verò aſcendentia vaporis, caloriſque corpuſcula, aëris ponderi obniti; ipſúmque quadantenus refringere; adeò vt, oon tanta per hæc, quanta per illa hydrargyro ſit ab incumbente aëre reſiſtentia. Nimirùm tametſi aër tum ſit craſſior, non tamen eſſe ponderoſiorem, quòd non omnia corpuſcula illius deorſum ſerantur, deorſum-ve compreſſa nitantur, ſed pars efferatur, contráque niratur, vnde & multæ ſuſpenſæ hærent, cuiuſmodi ſunt corpuſcula nubium, quas non ita ſanè ſuſpenſas videres, niſi eſſet vis ſubuehens, illáſque ſuſtenrans; eo modo, quo pappi ſubuehuntur, volitántque per aërem, qui corpuſcula venti ſunt, quæ illos alioquin caſuros euehunt, ſuſtinéntque. Cùm ipſe, inquaio, id tum dixiſſem, rogitas iam tu, ad eandemne cauſam pertineat, quod donec pars tubi inanis excalefactis pannis fouetur, hydrargytus nonnihil ſubſidit, donec eadem pars niue intra linteum circumpoſita inalgeſcit, fit hydrargyrus nonnihil euectior: verùm non videtis ſatis meminiſſe dictam à me eſſe candem cauſam ob quam in thermometro calore exſcendit, frigore aſcendit. Quare & cùm legere ipſam *in Meteorologia* valeas, non eſt quod hcic quidpiam de illa ſubiiciaio. Vale modò & præclaro Saporræ redde quam-plurimam ſalutem. Diniæ, poſtridie Non. Augusti. M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS Εὐπράττειν.

ACcipio erce, OPTIME PRINCEPS, quod Epiſtolium dare ad me ex illis Montis rotundi Caſtris, ad quæ es deductus, & iu quibus derineris, dignatus es. Mox autem hoſce verſus conſcribo, quos eadem via ad te deſtinem, ſi fortè pari fœlicitate per medios Satellites ire, Caſtraque perrumpere poſſint. Ij porrò dolorem quidem teſtabuntur, quo longas eſſe Regibus manus te expertum inaudij; at gaodium ſimul tenunciabunt, quo vt fortunam tuam ex aliis, ſic ex te virturem, qua ſiune caſum perfers, diſcere eſt conceſſum. Neque verò ſanè, quin te aoimo hoc infracto gereres dubitaueram; teſtis ſcilicet inuictæ conſtantiæ, quâ geſſiſſe te per infeſtam illam, inſultantémque cuſtodiam, quâ fui Ipſe quoque prope inuolutus, commemini. Et digna res certè vitæ innocentiâ, à qua tibi, vel latum vnguem diſcedere, religio eſt; quippe quem ne quatere quidem magna fulminantis Iouis manus poſſit. Heinc poſſunt quidem inuidi, poſſunt æmuli, poſſunt, quibus probitas tua, & in Regem fides oneri eſt, eſſe infenſi, calumniáſque pertexere, quibus ſanctiſſimum alioquin Principem aduerſum te moueant; at tu, qui intetim didiciſti nullâ

culpâ pallescere, cui conscientia est mille testes, is euasisti, quem Orbis ruinæ, si illabatur fractus, impauidum feriant; quique adeò possis tuæ isti custodiæ, præsidióque dicere,

Pone me, nigris vbi nulla campis
Arbor æstiua recreatur aura.
Pone sub curru nimiùm propinqui
Solis, in Terra domibus negata;

nihilo me secus hilarem perspicies. Absit proinde, vt quicquam te adhorter ad ferendum id leniter, quod rerũ conditio necessarium facit; quando, vt te solum audias oportet, vitæ integrum, & sceleris purum. Et cur sanè mœror te conficeret, qui tam soluto es animo, vt censere te custodibus tuis liberiorem possis? cui carcer tantò gloriosior est, quantò inuidis tuis dedecori est summo? Plura aliàs, OPTIME PRINCEPS, si aditum ad te literis patere accipiam. Detinet me heic adhuc status rerum; neque enim Parisios, quò iam contendissem cogitare sustineo, viis sic obsitis, Vrbe sic turbata. Quòd peterebuisset initio rumor fuisse te Lugdunum, *Petram-ve Incisam* traductum, præoccupare discessum destinâram, vt me Lugduni sisterem, ac, dum ibi rerum sedationem exspectarem, tibi me in consuetudinem, si qua esset fas, solitam præberem: at postquam is rumor euanuit, satius duxi heic præstolari, quid serus Vesper vecturus sit. Tu interim, ô DECVS PRINCIPVM, ô & meum dulce Decus, Vale, Diniæ, XIV. Kal. Septemb. M. DC. LII.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Republicæ Palæopoleos Scabino, Amico plurimùm obseruando,*

PETRVS GASSENDVS S.

Erat profectò, cur subuererer, HEVELI Præclarissime, ne tam diuturnum meum silentium suspicionem quandam remissioris facti erga te affectus ingereret; neque, nisi tot argumentis testatam mihi humanitatem, beneuolentiámque fecisses, videbat posse ampliùs audere literis conuenire te, excusationemque prætexere vllam: sed enim-verò postremum hoc tui in me amoris specimen, quo voluisti etiam publicè testari, quàm non propterea desineres amare medullitùs me, hoc, inquam, eos mihi animos adiecit, vt, quasi veterno excusso, calamum statim arripuerim, ac tam immani denique silentio hunc fecerim finem. Et de ipso quidem faciundo sæpenumero antè cogitarâm, maximéque, ex quo restituta in meliorem statum valetudo fuit; at qui a Parisios simul cogitans, & discedere nisi in dies, saltem in hebdomadas sperans (prout dudum spes crebrò facta, vt res turbatæ componerentur) destinarâm illeinc ad te scribere; ea propter effectum est sensim, vt procrastinando, huc denique rerum, temporúmque peruentum sit. Sanè & fortè longiùs adhuc trahere moras contigisset, nisi quia Cælum illeic nondum serenatum accipiens, exigere heic adhuc Hyemem constitui, & publica illa tua interpellatio ita exstimulauit me; vt prorsus visum fuerit nihil ampliùs esse cunctandum. Itaque, Suauissime HEVELI, hasce iam tandem abs me accipies, non excusationem quampiam continenteis, quando nulla esse legitima potest; sed veniæ, quam solidam debeam tuæ illi indulgentiæ, bonitatique deprecationem. Quod superest, ne putes me tametsi obstinatè silentem, eò minùs tamen animo coluisse amicitiam, & tuorum erga me meritorum recordationem catam habuisse. Et quî possem certè, aut vitra obliuisci, quæ adeò frequentia præ oculis sunt, aut mente non reuoluere plena amoris viscera, quæ mei causâ in Bernerium istheic commorantem fecisti effusa; maximéque, cùm ille rem totam, me nuper conueniens sic descripserit, vt te meritò eum solum habeam, à quo possent tot, tantáque præstari. Quid enim? quia ille dumtaxat schedulam habebat abs me, fuisse te statim non illum modò, sed & totum comitatum tanto cum ardore complexum, vt Regium etiam Oratorem, qui-cum iter suum instituerat, & conuiuio excipere, & nominibus aliis multis deuincire volueris? & possint hæc alio, quàm te esse digna? possunt mihi ex memoria, plenóque gratitudinis affectu vnquam excidere? Dici interim sanè non potest, quanto calore animatus Bernerius omnia recitârit, quantum se obstrictum abs te abiisse fuerit professus. Cùm discessurus heinc iam foret, postridie nimirum Eclipseos Solaris, cœperat ad te scribere, ipséque receperam me literas ad te traditurum, vnà cum facta Eclipseos ipso adiuuante obseruatione, quam communicare tecum destinarâm; verùm comitatu vrgente perficere illas non potuit, ac perficere distulit, donec Monspelium, quò contendebat vt ibi Medicinæ lauream consequeretur, perueniśset. Memini verò dolere ipsum, quòd literas nullas dedisset ad te, ex quo vsque appulsus, commoránsque Venetiis miserat ad te vitra nescio quæ, cuiusmodi expetieras; quòd vbi accepisset vectarium, cui non memini an Pragæ, an Viennæ ferenda alia commiserat, incidisse in milites qui speratorum aureorum vice vitra obuoluta deprehendentes, præ ira, ac rabie illa perfregissent. Misi iam ad illũ præclari Mochingeri Epistolam, quam accepi ante sex dies, vnà cum tua obseruatione, cúmque Bullialdi literis, ante mensem Lutetiæ datis. Non hæreo quin eius lectione tam beandus sit, quàm eo Doctoratu, quem est maximo cum applausu superiore mense adeptus; ita nempe se & suspicere, & amare virum, ac optimum etiam Eichstadium non semel contestatus est, apud me dum diuersaretur. De ipso porrò Eichstadio quid hûc inseram, nisi quod percupio, vt resciat quàm grato etiam animo recipiam in me quidquid officij mei causâ in eodem Bernerio collocatum voluit. Accepi illum quoque ea fuisse in me exornando propensione, vt fuerit mihi aliquam suarum Elucubrationum tui instar dicare, dignatus. Nisi ad ipsum iam rescribam, gratésque debitas persoluam, causa est exspectatio,

ctatio, qua teneor noſcendi quid id rei ſit, niſi fortè hominum noſtrorum iniuriâ ſic intercidit, vt excuſa illa Bullialdi qoam vidiſti obſeruatio, quæ ad me tranſmiſſa, ad me non peruenit. Vtcumque ſit tamen, quæſo interim meo nomine ſic illum ſalutes, vt intelligat eſſe cum me, in quo gratitudinis ſenſum deſideтare vehementiorem, venerantiorémque non poſſit. Commemini ſatis debere me illi ſpecimen quodpiam fulminantis tum ex Venere, tum ex Marte, vt loqui ſolent, pulueris; at quem ea vtroque, ac ſimul ex Sole à qoinque, aut ſex annis aſſeruo, ita euaſit languidus (& repoſitus præſertim à non aduertente famulo iu humido loco) vt ægrè effectum debilem præſtet; neque is ſit, ex quo aliquid ad optimum virum mereatur tranſmitti. Quamquam, vt puluerem ſaltem videat, non-nihil heic ex vtroque conclodam, operam interim daturus, vt vegetiorem Pariſiis, etiam antequam illûc appulero, accipiat. Ad te, mi HEVALI, qood ſpectat; ago imprimis noo quantas debeo, ſed quantas poſſum gratias, ob tot, támque inſignia tui amoris ſymbola, in quibus non poſtremum doco, quod poſtremum mihi exhibuiſti, cùm de te nihil tale merentem cohoneſtaſti publicitùs; neque ſuſtinuiſti tuam Obſeruationem abſque hac tuæ beneuolentiæ quaſi obſignatione ad me peruenire. De Obſeruatione ipſa quod dicam oon habeo, niſi quòd tuâ ſummâ induſtriâ, diligentiáque digniſſima eſt; ac nemo eſt Mortaliom, qui quidquam in hoc genere præſtare, quam tu, eaqoiſitius poſſit. Meam, ſi quidquam probo, ex eo potiſſimum eſt, quod obſeruatæ à me Phaſes cum tuis collatæ, ea conſpiratione ſunt, vt ab Initio ad Finem vſque diſcrimen horæ ac trientis pro Meridianorum differentia conſtantiâ non paruâ exhibeant. Neſcio an iam antè Bullialdus ſcripſerit ad te, quod illum rogâram, vt in tranſmiſſo nempe exemplo reponeretur ad octanum cum ſemiſſe Eclipſeos Decreſcentis digitum, quæ Phaſis coëuntium cum perpendiculo diametrorum neſcio quo lapſu ad Creſcentis octaoum cum ſemiſſe fuerat adſcripta. Id mihi nimirùm in memoriam venit, cùm aliquanto maiore otio io Aduerſaria rem tranſtuli. Si fortè Bullialdus poſt acceptam meam ouperæ Eclipſeos Lunaris obſeruationem ad te ſcripſit, eam communicaſſe tecum poterit: niſi fecerit, habebis heic ipſam prout in Aduerſariis exſtat conſignata. Quæſo te, ſi qoidpiam fortaſſis, quod tamen non mereor reſcribas, ſignificare mihi velis, quò cuſſerit, quam Tychonis Vitam breui edendam perſcripſeras; ipſe ſcilicet ex eo tempore commentariorum quæ de illa, déque vita Copernici, quorumdámque aliorum congeſſeram, curam depoſui. Supereſt, vt manum de tabula tollens, iterem eam, quam-plurimam Viris præclariſſimis, optimiſque nuncio ſalutem. Tu verò, ô Suauiſſime, Generoſiſſiméqoe HEVELI, ô Decus Amicorum, Vale. Diniæ, IV. Kal. Nouemb. M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

ACcipio tandem, OPTIME PRINCEPS, quod tandiu expetieram, te & iu libertatem aſſertom, & Pariſios reducem, &, quod capot eſt, præclarè valentem. Vbicumque, & quomodocunque fueris, ſis, futurus ſis, eam eſſe animi tui moderatiooem compertum habeo, vt vno tenore Æuum exigas, ac tui ſemper ſimilis viuas; eâ videlicet animi conſtantiâ, vt neque efferaris rebos proſperis, oeque deprimaris aduerſis. Nullus certè hæreo quio ouperum hunc caſum quam-fortiſſimè tuleris, & bouâ fretus conſcientiâ minaci fortunæ mandaueris laqueum. Is quippe eſt toæ illius Chriſtianæ Philoſophiæ fructus, vt fors ferre nihil valeat, quod hanc animi æquabilitatem, hanc mentis ſibi conſciæ recti ſerenitatem conturbet. Tres ſunt, & ampliùs exacti menſes, ex quo iis literis acceptis, quas ex tua illa cuſtodia ad me donare dignatus fueras, reſcripſi ad te, ac eadem quidem, quâ illas acceperam via. Literæ-ne meæ eâ fuerint fœlicitate, qua tuæ; vt nempe ad te vſque per iſtas ambages penetrare potuerint, neſcius hactenus planè ſum. Ea eo certè tempore, nullas neque habui, neque dedi literas; ac exſpectaui ſemper quovſque id addiſcerem, quod magno meo gaudio nuperæ literæ ad me Pariſiis datæ renunciârunt. Quare & nunc primum eſt, quod tibi & libertatem reſtitutam, & reuiſos Lareis, & intemeratam valetudinem gratulor; apprecórque porrò omnia proſpera, ac iocunda. Quid futurum ſit, fugio quærere, ac Diuinom Numen ſolùm veneror, vt omnia quatenus & tuis, & publicis rebus expedit, fortunet. Vale modò ſemper, ac me ama ſemper, ô & Principum, & meum Decus dulce. Dabam Diniæ, poſtrid. Kal. Decemb. M. DC. LII.

Heic adhuc verſor, quòd tametſi impensè ab Amicis ſollicitatus vt Pariſios me ante Hyemem reciperem, noluerim tamen rebus turbatis me itineri committere; ac vbi eſſe eas accepi in Vrbe ſaltem compoſitas, perſenſerim Hyemem iam magis eſſe pro foribus, quàm vt non mihi adhuc Ver proximum foret exſpectandum. Vale iterum.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Sereniſſimæ, Potentiſſimæ, Sapientiſſimæque*,

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

REGINA SERENISSIMA,

IS eſt bonitatis character totis impreſſus literis, quibus Maieſtas tua Regia me beare dignata eſt, vt & me prorsùs imparem ſentiam, qui grates dignè referam; & qualeiſcumque

que relaturus, vnde initium ducam, non habeam Ecquo enim, putas rubore legentem eas me suffundi oportuit, cùm meæ tenuitatis conscius, sensi, agnouíque à primo versu in vltimum, iis me elogiis, titulisque à tanta Regina exornatum, vt ne Plato quidem, aut alius ex tot Viris inter antiquos Sapientiam professos eximiis, simileis vnquam fuerit à Principibus magnis consequutus? An proinde aliud mihi superest, quàm vt te præ illis Regibus, quibus potentiâ nequaquam cedis, virtute autem, doctrináque omnigena longè præfulges, summè suspiciam, ac venerer; ipse verò, qui cum nemine Sapientum illorum comparandus sim, & mecum habitem, & nôrim quàm curta mihi supellex sit. Quæso hoc solùm tuam Maiestatem, vt quando dignatur aliarum, repetitarúmque etiam Literarum spem facere, cogitare, attenderéque quanta ipsa sit, quantulus ego, sustineat; neque eò sese demittat, vt me encomiis prægrauans, facere sibi parùm congruè, parúmque decorè videatur. Parum scilicet Tibi visum fuit, mecum qualecunque apud alios nomen studiosè adeò exaggerare; nisi etiam de ea, qua apud te essem, existimatione sermonem instituens, haud graue haberes addere te meos amicos subornasse, vt quî affecta, comparatáque fores erga me, mihi insinuarent. Parùm cogitasse accersere me nisi etiam excusationem beneuolè acciperes, ac, vt saltem per literas liceret mecum agere, Te expetere significares. Parum te exoptare consulere me; nisi etiam sanctè affirmares, Te Præscripta mea pari religione, qua Placita Clarissimorum Legumlatorum obseruaturam.

Cæterùm, quòd me eo loco habeas, vt dignum ducas, cuius nomen licitandò amplifices; euectóque in summum pretio, auctionem omnem longè vincas; quid, ô Optima, Maximaque possum aliud reponere, quàm esse eo me in medullis, præcordiisque intimis gratitudinis sensu animatum, qui ineffabilis cùm sit, verbis exprimi nullis possit. Quoties profectò cogito, (& non cogitare penè continenter quî valeam, adeò præsertim immeritus) toties mihi illud cum Ænea ad Didonem vouere, exclamaréque subit,

Dy tibi, si qua pios respectant Numina; si quid
Vsquam iustitiæ est, & mens sibi conscia recti,
Præmia digna ferant. Quæ te tam læta tulerunt
Sæcula? Qui tanti talem genuere Parentes?

Quod verò etiam, vt ego te conuenirem desideràtis, quanto id, putas, verti honori, qui nihil agnoscens in me, quod possit mei præsentiam caram, expetendámque facere, senserim me tamen à Regina tanta per-humaniter, perhonorificéque inuitari? Quantæ etiam fœlicitati, si id modò mihi per ætatem iam ingrauescentem licuisset: si per natiuam constitutionem, quam sortitus sum parùm firmam; si per assuetudinem à cunabulis clementiori huic Cælo factam; si per cætera quæ vel ipse ad Burdelotium scribens attigi, vel, vt per illustrem Mon-morium, præclarúmque Capellanum (cuius interuentu tuæ Maiestatis literæ fuere ad me transmissæ Parisiis) perscriberentur, operam dedi? Si quid sanè in eo iacturæ, id nô Te attinet, ô Serenissima, apud quam, si quid mihi est famæ, id mei præsentia imminueret; sed me attinet potiùs, qui occasionem prætermiserim spectandi te coram, hoc est exhibitum tam grande æuo hoc nostro miraculum, vt neque peruideam sæcula priora simile vllum exhibuisse; neque valeam præsumere posteriora exhibitura. Sincerè, ac, vt sentio, loquor; quando præter constantem famam, quæ in ore est omnium, tam certa iam habeo ab illis testimonia, quorum mihi pridem est perspecta fides, quibúsque id iam contingit honoris, vt Te spectare, affaríque, & audire cominùs possint. Quippe præter illa, quibus suas semper plenissimas facit literas Burdelotius (ille scilicet térque, & quater fœlix, cuius præstita erga tuam valetudinem opera, id mereri potuit elogium, quo eum tam effusè, ac tam grato animo in tuis ad me literis commendas) Præter illa, inquam, Naudæus summi vir candoris literis suis nuperis ea ingenuitate descripsit, & doteis naturæ eximias, & virtutes summas, perfectissimasque cumulatissimè superadditas, ex qua mihi omninò,

Nec primam similem visa es, nec habere sequentem.

Quidquid id est rei, hûc insererem, nisi & quæ tua est moderatio, esses auditura inuita; & res mihi apud alios potiùs esse dicenda videretur. Quanquam tacere vnum non possum, quod Epilogi instar est; testari illum nempe, se, quoties ad ea quæ fusè recenset, attendit, in eam rapi extasin, vt vix possit oculis suis, auribúsque accredere; ac Te cogitans, dicat tacitè quod olim Regina Sabæorum ad Salomonem, *Non credebam narrantibus, donec ipse veni, & vidi oculis meis, & probaui, quòd media pars mihi nunciata non fuerat. Maior est sapientia, & opera tua, quàm rumor, quem audiui.*

Quod subinde autem deposcis, vt tuas saltem literas admittens, velim tua cum Maiestate hoc, quo inter absenteis commercio licet, agere; esto ipsa Iudex, ô Incomparabilis, quàm fieri me exinde animo confusum par fuerit. Quasi verò ego is sim, qui id honoris promerear? qui possim hoc tam nobile recusare commercium? qui non id debeam summæ gratiæ, summo fauori imputare? Quàm vereor solùm, ne literas accipiens vicissim abs me, futurum sit, vt conquerare facere te commutationem, qualem Glaucus cum Diomede? Tametsi non erit quorsum mihi vertas, quod Te spe inani fuisse lactatam sensura sis; cùm ipse vt tantam de me opinionem conciperes, occasionem non fecerim, qui nihil vnquam magni de me, neque mihi ipsi, neque aliis spondeo. Subetit verò interim, cur ipse magno deputem lucro, non tuam sanè (vt præ summa modestia Te auere perscribis) erudiisse ignorantiam; sed meam potiùs propalasse, quam ipsa aut pro tua solertia, sagacitatéque sis dignatura excutere; aut pro tua humanitate, beneuolentiáque ita excusare, vt ipsam quasi symbolum comparatissimi

tissimi huius mei ad obsequendum affectus habeas. Quippe dicere quidem possem, Tutemet ipsam Ta consule; quando licet tibi ex teipsa, tanquam ex ditissimo penu ea depromere, quæ frustra aliunde requiras; sed ne causari tamen possis detrectare me operam, dico ingenuè, obsequar; ac tantò quidam alacriùs, tantóque confidentiùs, quantò spes est, vt nihil ex me (qualecumque id demùm sit) prodeat, quod non ipsa sis pro hoc tam benigno, beneuolóque erga me affectu, æqui, bonique consultura. Nam si alioquin foret in me, vnde aliquid lucis ad diuinum tuum ingenium illustrandum dimanare posset, id, putas, Tibi inuiderem, qui ita comparatus sum, vt nemini abnuam colloqui, cuiuscunque ille sit sortis, qui me quidpiam roget, quod nosse me putet (vtcunque in recessu, quod sibi accedens fuerit, pollicitus, non ferat) Tibi, inquam, tantæ Reginæ, cui si prodesse quicquam liceret, id foret eiuscemodi, vt inde exundare in tot capita, ceu ex viuo quodam, perennique gurgite posset? Silere heic porrò interim non licet, quod mihi in hunc locum tuæ Epistolæ incidenti in mentem occurrit. Quippe absui quidem, vt talem me haberem, qualis Philosophus Sextus fuit, sed ipsa tamen mihi visa es tali esse genio, qualis in Sapientissimo Imperatorum Antonino fuit, qui tot rerum sciens, imò & iam senescens, cùm ipsi aliquando Lucius occurrisset, requisiissétque, quorsum pergeret; *ad Sextum*, inquit, *Philosophum, vt ea discam, quæ nondum scio.*

Quod postremò bonitas tua testari dignatur, ac penè iurare eorum, quæ fuerint abs me præscripta, obseruantiam; id verò demùm me eò deducit, vt omninò pendeam dubius animi, hæreámque an Teipsam satis; an meipsum satis cogitaueris. Iam enim etiam imitari Pompeium illum Magnum videris, qui Philosophum Posidonium conueniens, fores percuti de more à lictore vetuit, *& fasceis litorios*, inquit Plinius, *ianuæ submisit is, cui se Oriens, Occidensque submiserat*. Scilicet Tu quoque tot Populorum Victrix, tot Nationum Imperatrix, non erubéscis tuam Maiestatem quadamtenus submittere Placitis homuncionis, quem, quantum-vis non habeat, habere tamen aliquid cum Posidonio simile putes. Subiit certe etiam in mentem, in hunc locum dum incidi, nihilo esse Te inferiorem Magnis illis Principibus, quorum meritò celebre in Iure illud legitur, *Digna vox est Maiestate regnantis, Legibus alligatum se Principem profiteri*; ac id, quod consequitur mox, *Reuerâ maius Imperio est, submittere Legibus Principatum*; siquidem quæ illis circa Leges fuit, eadem Tibi est *digna vox* circa Philosophiam, è qua omnes iustæ, sanctæque Leges originem ducunt. Veruntamen, ad me quod spectat, cùm non sim eam Philosophiæ, quam præsumpsisse ipsa videris consummationem assequutus, cogitare sic subiit, eo quidem te fuisse candore, vt præconceptam tuam de me opinionem exprimeres; at fore me nihilominùs Mortalium ineptissimum, si ea me vertigo præsumptionis corriperet, vt illa propterea me ducerem dignum. Quare & aliud nihil licet mihi, quàm illud quasi regerere, vt ipsa potiùs Te audias, cui tam cumulatè sunt omnia perspecta; ac Tibi simul gratulari, quod hactenus ad eum doctrinæ, Sapientiæque gradū Te euexeris, vnde quidquid siue agere, siue non agere par sit, ceu è specula prouidere possis. Cæteris sanè Principibus eò præcellis maximè, quòd ipsa per Te perspicis, quæ illi vulgò rerum ignari, nisi oculis alienis non vident; neque mirum idcircò est, si dum Consiliarios admittunt, quos non nôrunt deligere, ac ipsis interim credunt omnia, pessum ire omnia patiantur. Quò fit, vt cùm esse nihil fœlicius possit eo Principe, qui ipse-met suos, suasque res nouit; ita nihil sit illo infœlicius, qui credit omnia aliis, quorum vix est vllus, qui non se respiciat, ac Principis res accommodet suis. Sed nempe hoc est valde secundum naturam, vt quisque se potiùs, quàm cæteros amet, ac propter seipsum amet cæteros; adeò proinde, vt culpentur licet, qui non sine quodam habito ad sese respectu Principi consilia, monitáque dant; culpandus tamen sit magis Princeps, qui ita fieri pro innato cuique erga semet-ipsum affectu ignorat; ac non idcircò dispicit, quò quisque possit vergere, aut certè eà non exhibet perspicaciæ specimina, quibus illis suspicio, ne quidpiam non sani consilij deprehendatur, fiat. Quid facias nihilominùs parti Principum maximæ, quos ab vsque cunabulis adulatores obsident, qui iam tum ad redundaturam in se vtilitatem respectant, omniáque ad gratiam loquentes, eam sensim inspirant mollitiem, quâ exhorreatur, refugiatúrque, qui est ad necessariam doctrinam necessarius labor. Hinc profectò est, quamobrem deinceps natos quidem se ad regnandum putent; at debere sua euadere idoneos ad regnandum non reputent; pergántque auersari Doctrinam, vt quidpiam eminentius, cui, si illam admitterent, parere ipsi tenerentur; ac ideò tantum detraheretur summæ potestati, ac mero, quo potiri gaudent arbitrio, quantum illi in se, suasque actiones tribueretur iuris. Miseri! qui proinde se, non vt Pastores Populorum; sed vt Ductores Pecudum habent; neque propterea in se conuersa, effusáque habent Subditorum pectora, qui se ab illis verè amari non sentiunt, sed spectari solùm quasi victimas ipsorum nutui consecratas. Quorsùm itaque non gratuler Tibi ô REGINA PRINCIPVM DECVS, cùm te ea doctrina hactenus imbueris, quâ Te & Reginam & verè Reginam possis gerere; hoc est non-modò imperare, sed sapienter etiam, iustéque imperare, atque adeò Populis tuis eam facere de Te opinionem, quòd abs Te, vt communi Parente reuerâ amentur, Téque ideò tanquam Parentem tenerrimo affectu ament, ac non simpliciter vt Reginam, sed vt Deam quandam venerentur, & colant. O præclarum tui Principatus fructum! quando nullum maius, aut expetibilius laborum omnium, vigiliarúmque, quibus pro salute tuorum excubas, optare Tibi præmium potes! cum eo certè coniuncta est, quam sunt tui carissimam, iucundissimámque memoriam transmissuri in Posteros; qua, si quid gloriæ seruiendum est,

quæ

quæ nos manet post obitum, nulla potest esse glorioſior. Perge itaque, ô REGINA VERE INCOMPARABILIS, perge eo Cælesti paſſu, quo cœpiſti incedere; neque enim Vates ero inanis, ſi eam Tibi gloriam, famámque præſagiero, qua eſſe præclarior, perenniórque non poſſit. Iſthæc ſunt, quæ Sacræ tuæ Maieſtati reſcribebam Diniæ, Non. Decembr. M. DC.LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν.*

Literas habui, OPTIME PRINCEPS, quas ad me dare Tornatore intercedente dignatus es. Fueram iam tibi proſperum in Aulam reditum gratulatus, neque hæſeram quin fuiſſes in ipſa exceptus per-humaniter; gratulor verò nunc tantò magis, quantò licet id per te-ipſum noſſe. Ac dubius quidem ſemper pendeo, quò propterea ſint res tuæ euaſuræ; verùm eæ ſunt ſemper committendæ Diuinæ Prouidentiæ, optandúmque ſolùm, vt bene omnia vertant. Quod Illuſtris illius tui Conſobrini ſic vicem doles, id profectò dignum eſt tua & caritate in Conſanguineum, & pietate in Patriam, & conſtanti in Regem fide. Et meam quidem ſortem non decet quidquam cauſari, inquirere-ve in factum tanti Principis; ſed, vt tuum in ſinum effundere hoc liceat, deflendum eſt, quam ille tantam ſibi gloriam quæſierat, hiſce eius actis ſic dedecorari. Quantæ nempe laudi ipſi vertebatur, tot peperiſſe Patriæ Victorias, tot quæſiiſſe Vrbeis, ac penè Prouincias, tanto decori iam datur, facere ipſum hoſtibus annſam Victoriarum incruentarum, ac recipiendi citra vim quidquid ipſis fuerat tanta vi ereptum. Quid illud verò, quod etiam ſcribis, creatum illum Summum hoſtilium Exercituum Imperatorem? Sanè, vt non modò ſpecioſus, ſed legitimus etiam illi fuerit commoræ huc-vſque camarinæ prætextus; at nullus eſſe profectò potuit, addicendi ſeſe hocce titulo hoſtibus; quòd hoc demùm nihil eſſe aliud, quàm ſe gerere Patriæ hoſtem videatur. Ij certè, quibus iam militat, non huius, illiús-ve, qui res adminiſtrant ſunt hoſtes; ſed ipſius Patriæ, quam velint euerſam; neque, vt ille ſibi infenſos vlciſcatur, curæ ipſis eſt, ſed vt hac occaſione res ſuas promoueant. Solemne eſt dici, *oportere amicum eſſe vſque ad aras*, at non minore iure decet eſſe, *ad aras vſque inimicum*; neque ſi flecti Superi nequeant, mouere Acheronta fas eſt. Præter meum morem, ſat ſentio, prætérque inſtitutum abripior; ſed nimirùm id excidit pro eo, quem tecum concipio dolore, quòd tantus Princeps, quem obſeruantia, veneratioñéque ſumma proſequor, viam ineat illi contrariam, quam ſibi amplam iam ſtrauerat ad nomen, decúſque immortale. Quod ſubinde petis, vt meam tibi ſententiam aperiam circa id, quod iſtheic ab Aſtrologis perhibetur, exſcendiſſe Solem duobus gradibus; paucis aperio, nugas puto. Idem-met rumor iam euulgatus Campanellæ nomine fuerat; ſed nimirùm iſthæc inſomnia ij ſoli poſſunt confingere, qui nouitatis prætextu glorioIam inanem venantur, neque verentur ludibrio fieri paucis intelligentibus, ſi modò ſui admirationem apud multitudinem creent. Sol eiuſmodi Sidus eſt, quod vno tenore ſuam pergit viam; neque, ſi quid fortè per ipſam alterationis patitur, id tempore aliquo breui, vt ab iſtis iactatur, fit; ſed vix poteſt demùm poſt multas annorum Myriadas ſentiri. Id declararem pluribus, ſed excederem Epiſtolij modum. Satis eſto, ſi ego quidem hiſce in rebus quid aſſequor, ſapere hoc commentum tritam fabulam de caſu Solis Phaëtonteo. Quas verò non audies etiam fabulas de eo Cometa, qui eſt per hoſce dies conſpicuus? Verùm, tu, vt Sapiens & ſupra Vulgus Princeps, non illum magis es in oſtentis, quàm aut Solem, aut alia magis familiaria Naturæ opera habiturus. Vale OPTIME PRINCEPS, ac Decus meum dulce; & curriculum imminentis anni fœliciter aggredere, proſequere, abſolue. Diniæ, poſtridie Natalitiorum. Anno M. DC. LII.

EIDEM.

NE in hac, qua ſcribo iam feſtinatione, occaſionem primam anni initi prætermeam ſine teſſera, præſtat omninò paucos verſus ad te exarare, quàm nullos. Id nempe, vt tibi iteratò fœlicitatem apprecer, & vota pro tua incolumitate, reſúmque tuarum proſperitate quam-maximè poſſum ardentia concipiam. Faxit modò Deus Opt. Max. vt & decurrentem iam annum, & porrò Neſtoreos, prout veneror ipſum, agas. Significauit optimus Campinius (ac Tornator etiam) ſæpiuſculè te ſcripſiſſe ad me; at quæ infœlicitas mea fuit, nullæ ab vſque exeunte Maio ad me peruenere abs te literæ, præter datas vnas è Montis Rotundi, vbi detinebatis Caſtris; & datas alteras Pariſiis, poſt reditum fœlicem tuom in Aulam. Debuere nimirùm alias eadem fata, quibus fuerant iam aliquot antè interceptæ, manere. Quæſo proinde, vt quia placet pergere etiam manu propria literas ſuperſcribere; committi deinceps eas mandes aut optimo Campinio, aut alij, cuius inuolucro, ſuperſcriptionéque tegantur. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Diniæ, pridie. Non. Ianuar. An. M. DC. LIII.

EIDEM.

MEnſis iam eſt, OPTIME PRINCEPS, ex quo literas ad te dedi nullas. Quàm verendum proindè mihi, ne meam incuſares ſegnitiem, niſi præſto eſſet tua bonitas, quæ me excuſationis faceret ſecurum! Eſt ea certè mihi ſic dudum perſpecta, vt fuiſſem fortè etiam diutiùs officij quaſi immemor, niſi acceptum recens à meo Capellano Epiſtolium,

autem

aurem velliſſet, & sdmonuiſſet. Ille nimirùm ita expreſſit quem nuper honorem abs te cum ſingulari beuenolentiæ teſtatione eſt conſequutus, vt mearũ eſſe partium putem, nomine etiam meo gratias sgere; ita quicquid eum attinet mea reputo intereſſè. Feciſti verò interim rem tuo generoſo animo dignam, quando ille eſt ſanè eiuſmodi Vir, in quo quid primũ ſuſpicias, améſque non facilè dicas. Quippe & eruditio illi ſupra vulgus, & morum candor ſupra ſæculum eſt, Vir, in quo ingenij perſpicacia cũ maturitate iudicij certat; qui in omneis bonos propenſus, officioſiſſimus omniũ eſt, ac ita colit amicitias, vt nemo eſſe poſſit amicior. Dicerẽ plura, niſi quæ me de virtute illius ſumma diuturna conſuetudo docuit; Ipſe vel ex vno, alteróque congreſſu poſſes abundè perſpicere. Hoc ſolùm addo, quam ipſi laudem delatũ vltrò ab omnibus arbitriſ Poëſeos, Eloquiíque peperit, minimam eſſe earum, quæ illi ob tot præclaras doteis debentur. Occipio iam, Deo propitio, paulò meliùs habere me ex eo theumate, eáque tuſſi, quam obſeruandi Cometæ ſtudium per dies illos prægelidos non tam recens induxerat (vetus enim, vt noſti, querela) quàm ſupra modum exaſperârat. Tu, ô Principvm Optims, ô dulce meum Decus, bene ſemper Vale. Diniæ, vi. Eid. Feb. m.dc.lisi.

EIDEM.

Qvàm beaſti me, Optims Princeps, datis Literis pridie Eidus ſuperioris menſis! diu nempe erat, ex quo nullas abs te habueram; quanquam & nóram quibus curis per id tẽpus deſtinereris: ipſe illas mihi iam ſubinſinuas; verùm quæ tua eſt moderatio mito verborũ lenimento temperas earum grauitatem. Cùm neſcire verò non poſſim quid deinceps contigerit, tenere me vix potis ſum, quin talẽ, tantámque fortunæ iniquitatem incuſem; at cũ aliunde te cogito, ſubeſt cur mihi ipſe ſuccẽſeam, quod perſpectum nimis-quam ſit, quã euectus ſit generoſus, cõſtánſque tuus animus ſupra omnia hæc ludibria fortunæ. Et reputare certè decet, nihil exinde vt tuæ virtuti, ita nomini detrahi; quin-etiam tibi eſſe glorioſius quod quæri videamus cur hæc accidant; quàm ſi, cur non accidant, quæreretur. Plura Deo volente & breui, & coram. Quia enim ad nos iam non aduenis, ſum ipſe in procinctu vt diſcedam ad te hebdomade inſequutura. Tu interea, Optims Princeps, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, Poſtr. Eid. April. m.dc.liii.

Admodùm Reuerendo Clariſsimo, & Amiciſsimo Viro, D. Godefrido VVendelino, *Paſtori Hercano, Tornacenſi Canonico*, Petrvs Gassendvs S.

AD ſum atque aduenio, non Acherunte, mi VVindsline, ſed penè ex faucibus Orci, vix viâ altâ, atque arduâ. Scilicet ex graui, diuturnóque morbo ægrè in Patria demùm conualui, ac ſum denique in hanc Vrbẽ redux. Quî ſupereſſes ipſe ac valeres, ex Amicis ſtatim percontatus ſum; & tum à Scala Equite, noſtróque Hoſerio præſertim edoctus, ipſos exceptos hodie communi apud illuſtrem Mon-morium prandio dimiſſos ante nolui, quam iis Epiſtolium hoc concrederem prima occaſione ad te tranſmittendũ. Id nimirùm vt ſcias me & Deo propitio bene valere; & gerere ſemper medullitùs cariſſimam, ſuauiſſimámque memoriam tui; & eſſe iam propiùs vt deinceps valeas, ſi quid fortè volueris me compendioſius ſignificare. Accepi diebus proximis literas abs P. Ferrando Societatis Iesv commorante Chamberij, ſuperiore menſe Diniam deſtinatas, vnà cũ exemplo literarum optimi ex eadem Societate P. Bollandi, ex quibus reſciui tradidiſſe te illi ante aliquot annos, quas duorũ, trium-ve noſtrorum primorum, eorúmque Sanctorũ Antiſtitum vitas ad te, vt cum ipſo communicares, miſeram; quare & quantum poſſum gratũ animum teſtor. Et quoniã ille mihi ſalutem tam nomine ſuo, quàm P. Henſchenij, & noſtri Geuartij renuntiari per Ferrandum voluit, quæſo te, vt niſi incommodum ſit, & triadem illam præclaram reſalutes meo nomine, & Chiffletium Clariſſimũ cum tota erudita familia, & Van-langrenũ quoque ſaluere quam-plurimũ iubeas. Vale. Pariſiis, vi. Eid. Iun. m.dc.lsi.

PETRVS GASSENDVS SORBERIO *Suo*, S.

IN me non fuit, vt ſuperiore occaſione reſcriberem; ita me neſcio quæ negotia calamo iam arrepto auerterunt. Nunc perparũ abeſt, quin etiam à ſcribẽdo abſtineam; ne fluxionem, quæ me iam triduò importunè habet, irritem. Verùm ne diutiùs officio erga Amicũ tam officioſum, deſim, continere non poſſum me quin ſaltem paucos hos verſus dictem, quibus fuiſſe literas tuas mihi redditas certior fias. De argumento nihil eſt quod addam, niſi quod magis amas me, quã vt nolis meæ qualicunque famæ ex tuę interpretationis editione fieri conſultum. Et dignum certè eſt tuo erga me amore, quod ob Typographicas operas interruptas non ſuccenſueris, ſed aliquam potiùs rationem eorum, quæ ad te ea de te ſcripſi, habueris. Spero autem fore vt nihil tuę gloriæ ex hac dilatione decedat, ac te id vel maximè agniturum, vbi primæ cogitationes ſecundis locum fecerint. Legi quæ ad Conradũ noſtrum vberiùs ſcripſiſti; at ipſe de iis facere tibi ſatis in ſe recepit. Quod ille quẽ inſinuas meditatur aduerſum me, ſcito me tam parum morari, quã apud Sinas quod agitur. Scilicet quidquid ea de te ſcripſi, quò attineat, & quatenus, mihi nõ malè conſcius ſum. Sed tu, mi Sorberi, quam-optimè Vale, Pariſiis, v. Eid. Iul. m. dc. liii.

PETRVS GASSENDVS NEVRÆO *Suo*, S.

PLurima ſanè ſunt, Mi Nevræs, quæ tibi, tuæque amicitiæ debeo, at illud non poſtremum eſt, quod conceptum mihi dolorem ob mortem præclari *Naudæi*, Capitis longè cariſſimi habere te mecum communem declaras; ac peruelle, ſi fieri poſſet eo me peni-

tùs eximere, significas. Quippe cùm nihil sit optimi Amici possessione iucundius, nihílque adeò esse possit eius priuatione molestius, facis tu profectò per-humaniter cùm subire in te aut totam, aut certè molestiæ partem, quam mihi casus hic flebilis necessariam fecit, exopras. Quamquam me quidem quod attinet id quod Poëta ait *est quadam flere voluptas*, catenus experior, vt molestiam malim ea suauitate temperatam, qua σὺ μακαρίτῃ, consuetudinísque cum illo iucundissimæ, antiquissimæque afficior, quàm illâ immunem fieri, si mihi simul suauitas huiuscemodi eripiatur. Nosti vt parentes, vt filij, vt coniunctissimi quique non sine voluptate actiones, verbáque illorũ, quos habuerint carissimos, & recordentur, & enuncient, nihílque fieri iis gratius possit, quàm si alij quoque eadem enarrent, aut enarrata graté accipiant. Ego certè quoties in eos incido, qui communi mihi cum illo fuere necessitudine, nihil esse potest dulcius, quàm sermones recolere, quibus aliàs σὺν τῷ μακαρίτῃ confabulati fuimus; adeò nihil potuit illi excidere, quod non foret memoria, consideratione que dignum. Supersunt adhuc fœlici fato, quos & tu ipse apprimè nosti Eximij Viri, Elias Diodatus, & Franciscus à Motha Vayerius, quibuscum sæpe & congregari, & rusticari soliti fuimus, maximéque priusquam ille in Italiam discederet duos ante annos supra viginti. Retulit ipse, descripsitque nonnullas ex confabulationibus nos inter quatuor habitis, maximéque in *Syntagmate de Militari studio*; dicetéque, cùm conuenissemus erat solitus parere se Pythagoræ, si per talem quandam Tetradem iurauit. Dico autem priusquam in Italiam cócederet; ex eo scilicet tempore institui nisi per literas nos inter commercium non potuit; & quamuis deinceps euocatus ab Eminentissimo Cardinali, Bibliothecæ curandæ fuit; partim ipsius occupationes, partim mea inualetudo ne possemus toties conuenite obfuerunt. Discessi quoque ipse in Prouinciam, discessit & ille ante meum reditum in Sueciam, totóque eo tempore literis dumtaxat conuersari licuit, donec cùm me iam reduce ipse proximè accederet, mutuorúmque complexuum spes foret, quæ lugubria fata interuenerint, nimisquam est notum, Tametsi porrò literæ compensare non poterant quem fructum longè vberrimum licebat ex eius conuersatione demetere; ea tamen semper seges erat, quæ magni prouentus loco haberetur; quippe ad me nunquam scribebat quin significaret quid toto Literatorum Orbe ageretur, quid hi molirentur, illi iam parassent, cæteri etiam edidissent. *Reliqua exciderunt.*

Viro Clarißimo, & Amico Optimo OLAO VVORMIO, *Doctori Medico, & in Regia Hafniensi Academia Professori Humanißimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

IN me, Optime VVORMI, reducem non ex Prouincia modò in Vrbem; verùm etiam penè ex Orci limine in vitam Quamprimùm verò hùc appuli, nihil potius fuit, quàm vt quî & ipse, & præclarus Frommius valeretis, interrogarem. Cùm responsum foret concessisse alterum fatis, & vter tamen esset, non designaretur, non interquieui donec didici Frommium esse τὸν μακαρίτην, qui ad pluteis abierit; te verò esse, qui Deo propitio & supersis & bene valeas. Tenere itaque me non potui, quin & meam tibi lætitiam testatus toto animo gratularer, & Clarissimum Medicum nostrum Guidonẽ Patinum literas ad eximium Bartbolinum daturem offendens hosce ad te versus attexerem, quibus certior fieres me, Deo donante, ex mea illa adeò diuturna inualetudine emersisse, adesse in hac iam Ciuitate, & vitæ Tychonis Brahei vestratis, ad quam tu mihi præ cæteris affulsisti editionem moliri. Quinque aut sex iam anni sunt, ex quo Gedanum ad celebrem Heuelium scribens, illum rogâram vt si fieri posset impetraret meo nomine ex præclaro Medico Ludouico Keplero Ioanni filio, Regiomonti in Prussia degente, si quid haberet monumentorum ad Tychonis, quem ipse vidisset, vel de quo Parentem loquentem audiisset, vitam attinens, ac attinens etiam ad vitam Parentis, cuius summam libens intexerem; responsum verò tuleram futurum, vt breui non monumenta modò, sed vitam quoque integram vtriusque typis commendatam accipere possem. Ipse id ratus, omnem curam meæ lucubratiunculæ euulgandæ dimiseram, donec quid illeinc aduenitet frustrà iam tamdiu præstolatus, ac interpellato etiam quid id rei esset Heuelio, eò fui adductus ab Amicis, aliisque præstantibus Viris, quos Vraniæ amor, ac tanti illius vestri Herois gloria tangit, vt nihil cunctando, id quod haberem pridem paratum, emitterem, Manum itaque iam admoui, & cùm opella tota foliorum viginti quinque, aut triginta futura sit, quinta iam est, aut sexta pars excusa. An verò quia lentè operæ procedunt, & spes est vt priusquam ad metam perueniant, ferre abs te responsum, si quopiam me beaueris, valeam, orare te ausim, vt si quid tibi fortè in manus, ex quo plúscula illa ad me mittere es dignatus, inciderit, id eadem viâ, quâ hæ literæ transduntur, velis impertiri. Quippe tametsi accessurum tempori satis fortè non sit, fiet nihilominus occasio, vt nisi in suum locum inseri, attexi certè ad calcem possit. Vnum saltem est, quod te maximè exoratum desiderem, vt scilicet mihi procures exaratum manu exemplum Orationis funebris à Iessenio habitæ, cuius excusum vnicum istheic exstare aliàs scripsisti, cuiúsque nullum reperire in totis Parisiinis Bibliothecis licuit. Exoptem verò si istud adhuc mihi nauare operæ importunum non fuerit, rem diligenter peragi, quo prima occasione transmitti ad me possit. Est verò & vnum adhuc, quod te rogem; vide quantam mihi tua illa Immensa bonitas libertatem faciat. Notus tibi haud dubiè est vir illustris Petrus Reetzius, qui ex Tychonis est cognatione. Is est, qui ante annos sex Legatus Regis nomine hac

in

in Aula interfuit. Dignatus me tunc pro ſua ſingulari humanitate inuiſere, ac inſtituti mei conſcius, recepit ſeſe, & obtenturum, & mecum communicaturum deſctiptionem, confectionémque ſingularis cuiuſpiam vnguenti à Tychone excogitati, Braheatiique nominitati, quod cætera inter Tychonis encomia, non memorare modò, ſed deſcribendo etiam, publici facere iuris poſſem; quaſi nempe mirificum, generíque humano adiutando comparatum inuentum. Si igitur nôris, & graue non ſit ipſum, aliúm-ve ex familia, penes quam id quaſi arcanum aſſeruatur, interpellare, vt copia mihi ipſius fiat, erit cur & tibi, & ipſi gratiæ habeantur, non abs me modò, ſed etiam abs ſummi viri Manibus, & abs quibuſcumque leuamen ſeutietur. Virum illuſtrem ſi conuenias, & ſalutem ipſi nunciare meo nomine poteris, & indicare memorem me illius affectus, quo me proſequi ſuaue habuit, hæc interſeruiſſe alterà ſtatim vitæ Tychonis paginâ, *Cùm verò fratres ipſius omnes magna in Patria authoritatis, & magna ex parte Senatory Ordinis fuerint, tum memorandus pracipnè. Steno, qui Maieſtatis Regia Conſiliarius, & in arce Calundburgica Praſes, habuit cateros inter liberos, tum filium Ottonem Baſneſium, tum Birgittam filiam, qua illuſtri Friderico Reetzio nupta quatuor filios edidit, Petrum, Stenonem, Antonium, Georgium, quorum natu maximum Legatione Regia Pariſiis fungentem, vnà cum natu minimo videre, affari, experiri beneuolos licuit.* Quæſo te iterùm exemplum Orationis funebris, & quàm citò quidem per tuas occupationes fas erit. Vale intereà, Vir Optime, ac me amabò amare perge. Pariſiis, Eid. Septemb. M.DC.LIII.

Clariſſimo, Excellentiſſimóque Viro D. IOANNI DOMINICO CASSINO, *in alma Bononienſi Academia Profeſſori Matheſeos Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

AMpliùs menſe eſt, Clariſſime Vir, ex quo literas ad me, intercedente nobili Venaſco dediſti, illuſtris Riantij Baro mihi ſtudioſè reddidit. Diuturnæ huius meæ ad reſpondendum moræ non vna fuit cauſa; ſed nihil eſt neceſſe aut occupationes, aut inualetudinem, aut aliud cauſari. Oro te ſolùm vt ſic habeas me, & honori duxiſſe magno, quam vltrò, gratioſéque offerre amicitiam dignatus es; & fœlicitati vertiſſe, poſſe me, non eximiè quidem, ſed vtcumque tamen tuis votis ſatisfacere; & quam primùm licuit, arripuiſſe calamum, vt qua in te eſſem voluntate facerem perſpectum. Gratulatus itaque tibi pro tam laudabili inſtituto, exſcribere ecce ex meis Commentariolis aggredior quas depoſcis obſeruationes trium ſuperiorum Planetarum circa tempora Oppoſitionis ipſorum cum Sole peractas. Exigis pro ſingulis ternas; ego verò quinas, ſenas-ve exhibeo, vt quia omnes ea ſerie, copia-ve non ſunt ex quibus exactè deduci Oppoſitionum tempora poſſint, ſint ad manum quas deligas, ac prout videbitur in rem vertas. Organum, quo acceptas diſtantias agnoſces, Radius Aſtronomicus fuit, Orgyiâ prolixior, in parteis 10000. diſtinctus cum Tranſuerſali immoto, & heinc inde Tangentis vice in ſimileis diuiſo. Fixus ad centrũ cylindrulus, in Trãſuerſali etiam cylindrica emobiliáque pinnacidia. Signis vſus ſum ⟋ & —— denotandæ aut additioni graduum, ſcrupulorúmque Tangentibus indicatorum, pinnacidiis ad diuerſas Tranſuerſarij parteis exiſtentibus; aut ſubtractioni pinnacidiis exiſtentibus in eadem. Calculum adhibebo nullum, ne præiudicium faciam, quo vtcumque præoccuperis; doleo certè feciſſe me, cùm Martis oppoſitionem, ſtationémque alteram anni 1623. euulgans, calculum obſeruatis ſubiunxi, ad quem vnum, aut alterum circa Stellas datum ſuppoſui, quod deinceps, caro amico Iacobo Valeſio monente, non rectè ſe habere deprehendi. Suppoſui videlicet Stellam in Humero dextro Sagittarij habere latitudinis Auſtralis gr. 3. min. 31. prout in Tychonis Catalogo habetur, cùm habeat tamen ſolùm gr. 3. min. 18. ac aliundè eius diſtantiam ab Auſtraliore duarum in Boreali parte Arcus eſſe gr. 6. min. 15. prout calculo eam deduxi; cùm probæ tamen obſeruationes excedere tribus minutis eam prodant. Quo effectum eſt etiam, vt cùm diſtantiam illam aſſumpſi rectificando Organo, tantundem abeſſe, niſi interdum magis à vero potuerim. Hæc proinde eſt cauſa, cur obſeruationes nudè, & qua fide fuere peractæ, conſignatæque communicem, ne quidquam ſit, quod imponere, creare-ve vllam, quod dixi, præoccupationem poſſit. En itaque vt res ſe habeat.

PRO ♂

Anno 1621. debuit ex Ephemeride contingere Martis oppoſitio Sole cum die Maij 6. Itaque Aquis-Sextiis die Maij 3. veſperi, hora 10. diſtiterunt inter ſe Mars, & Lanx Auſtralis, &c. *vt in Commentariis,*

Anno 1623. debuit oppoſitio contingere die 3. Iulij. Itaque Diniæ die 28. Iunij, horâ 13, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1625. debuit oppoſitio contingere die 18. Septembris. Itaque Diniæ die Septembris 25. ſequenti veſperi circiter hor. 10. &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1634. debuit oppoſitio contingere die 12. Martij. Itaque Diniæ die 7. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1636. debuit oppoſitio contingere die 18. Aprilis. Itaque Aquis-Sextiis die 15. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1638. debuit oppoſitio contingere die 7. Iunij. Itaque Diuiæ die 6. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1638. debuit oppoſitio contingere die 7. Iunij. Itaque Diniæ die 6. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

PRO ♃

Anno 1620. debuit oppoſitio Iouis cũ Sole contingere die 7. Nouembris. Itaque Aquis-Sextiis die 4. veſperi, &c. *vt in Commentariis.*

Anno 1633. debuit oppoſitio contingere

tam singulariter eruditus, vir tanta in conuersando gratiâ, in scribendo tanta elegantiâ, vir, vt paucis dicam, quem tu noueris, quem amaueris, quem delegeris, vt tua in eo vireis suas beneficentia experiretur. Quod me attinet, sic ego illum amo, vt cùm tibi sit tot obstrictus nominibus, ipse vnà me obstrictum profitear, ac forem modo soluendo par, ita mens adiuuet, vt totam in me reciperem obligationem. Et verum est quidem nihil aliud te, quàm vt benefacias spectare, at non ideò minùs, qui tua beneficia persentiunt, ad ea agnoscenda, & gratitudinis ergò, quam-maximè licet, efferenda tenentur. Tu ô PRÆSVLVM DECVS, sic agere perge, ac me eum porrò habe, quo tui obseruantior, tibique obsequentior sit nemo. Parisiis, x. Kal. Febr. M. DC. LIV.

Viro Clarissimo, & Amico Optimo OLAO VVORMIO, *Doctori Medico, & in Regia Hafniensi Academia Professori Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN tam tandem, Optime VVORMI, Tychonis Brahei vitam editam, cuius ad te mitto aliquot exempla. Quas prouideram fore moras, eæ reipsâ intercesserunt; & cùm Bibliopola noluerit exemplum ipsius vllum distrahi, quin alia simul opuscula typis cohærentet commissa prodirent, non licuit vllum ante mensem, quod transiit ad te posset nancisci. Nactus porrò distuli huc vsque, quòd Patinus noster accessurum sperans in dies præclarum Bartholinum ex Italia, exspectandum censuerit, donec cum libris ab eo coactis hæc ad te exempla destinarentur. Nunc, cùm possit præclaro Viro iniecta esse remora, quæ incertum reditum faciat, ipséque pudore quodam obruat, quòd non maturè satis exhibeam istud qualecumque meæ erga te gratitudinis specimen, dum aliam vecturæ occasionem quæro, offert se mercator amicus, qui recipiat se fasciculum abs me acceptum Amsterodamum mittere, vnde ad te porrò Hafniam transmittatur. Bonis itaque auibus fasciculum ipsi committo, apprecórque vt tuas in manus & tutò, & quam-primùm perueniat. Exempla in eo quatuor comperies, quorum tibi vnum nominibus multis debitum vt habeas, haberéque velis te quæso. Alterum erit, quo liberes fidem erga illum quemcumque, abs quo obtinuisti quod dignatus es ad me mittere Orationis funebris in laudem Tychonis habitæ exemplum. Tertium dati exopto per-illustri Retzio. Ipse est solus, quem attinentem ad Braheanam familiam mihi esse notum contingit, quare & iure eum deligo, cui meum erga illam obsequium, affectúmque testatum faciam. De postremo quid factum velim, vix ausim tibi dicere; vt dicam tamen ipsum addo, vt si, vbi Apostrophen illam ad Regem Serenissimum, qua Tychonis vitam vt concluderem in mentem venit, pellegeris, reputes rem factæ eius Maiestati non displicituram, habeas ad manū, quod vel per te, vel per illustrem Retzium meo nomine illi offeratur. Præter fas, ac decorum foret aliquas facto excusando adiungere litterulas, cùm abundè, imò nimium sit fuisse semel me, & publicè quidem ea interpellatione vsum. Tu itaque Optime VVORMI, vt videbitur, ita agito, ac pergito me tibi penitùs deuinctum amare. Vale, Parisiis, postrid. Eid. Iul. M. DC. LIV.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscano Consuli, Amico plurimùm colendo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum me tuæ literæ, Suauissime HEVELI, recreauerint, dici facilè profectò non potest. Nempe & te esse incolumem, quem grauiter adeò laborare inaudieram; & me abs te semper amari, quod duco sanè maximi, ecquid potuit esse iucundius? Nihil iam, cùm tuas accepi, typographicarum circa Tychonis vitam operarum supererat; at Bibliopola certo consilio, ipsam, ac vnà Copernici, Peurbachij, & Regiomontani vitas, non priùs euulgari, quàm alia quædam opuscula simul ederentur, expetiit. Quare & vel hac occasione paulò seriùs accipies, quod ad te exemplum destinatum volui. Et Bullialdus quidem noster etiam exspectandum censebat, quo-vsque tempora Eclipseon proximi mensis forent transacta, vt simul, si quid obseruatum à nobis foret, perscriberetur. At quia vecturæ librorum ambages nimis longæ sunt, ideò anteuertendum duxi, commisitúsque statim sum mercatori fasciculum, qui ipsum amico Amsterodamensi commendet, vt inde ad te Dantiscum transdatur. Fortassis quoque priusquam ipsum cum his literis habeas, dandas posteriùs alias accipies. Erit porrò præter exemplum, quod vt tibi habeas pro votis mihi est, etiam aliud, quod quæso te, vt optimo Eichstadio, quem térque quatérque resaluto, tradas. Ægrè me porrò ad editionem operæ huius accinxeratam ob factam à Keplero spem; nunc cùm aliud ipsi consilium insedisse significes, minùs pœnitet operis suscepti. Doleo & ipse cùm tui causâ, tum Artium ingenuarum gratiâ concessisse eximium Linemannum fatis. Plura Deo propitio, proxima occasione. Tu interim bene, imò optimè Vale, Parisiis, postrid. Eid. Iul. M. DC. LIV.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Serenissimæ, Potentissimæ, Sapientissimæque,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐπράττειν.

REGINA SERENISSIMA,
Ruri versor, dum ecce audio Piquetum, & Fraxineum, vt tuam Maiestatem Antuerpiæ

 conueniant,

conueniant, die proximo discessuros. Itaque, ne eorum dumtaxat sermone, sed meis etiam literis, quanta semper tuæ Maiestatis veneratione tenear accipias, paucolos hosce versus do ab illis ad te perferendos. Facio videlicet ne meo ex silentio fortè coniicias non satis magni ducere me præclarum illud facinus, quod tanto consilio aggressa, tanto animo exsequuta es. Profectò enim demiror potiùs potuisse vel cogitationem ipsius subire in Fœminæ mentem; & hac iuuenili præsertim ætate, rebúsque adeò prosperis. Sed oportebat nimirùm te, dum sexum, ætatem, sortémque supergrederis, insolitum quidpiam, ac omni exspectatione maius moliri. Tale verò omninò fuit, pro nihilo habere, ac tam vltro deponere Coronas, Sceptra, Imperia, quibus haberi nihil solet in hominum votis sublimius, ad quæ obtinenda, tuendáque, iure, iniuriâ, dolo, vi, ferro, flammáque passim certatur. Ac facile quidem illud commendatur, quod dictum est olim, *Diadema rem esse ponderosam adeò, spinisque adeò intertextam, vt qui saperent, si humi iacens occurreret, ne attollerent quidem.* Ac vix tamen vnus & alter summorum Principum memoratur, qui dictum facto probauerit, cùm sponte Diadema abiecit. Sed & cùm tam rara hæc exstent exempla, tanto sanè magis tuum istud erit admirationi Posteris, quantò satietatem regnandi sola tibi ratio, non longæuitas fecerit. Gloriosius poterat videri, in salutem Gentis, subditorúmque populorum tuam istam regnandi industriam, sapientiámque impendere, & quam illis gloriam, beatámque tranquillitatem quæsieras, toto porrò vitæ decursu tueri: verùm & præclarè illis consuluisti, cùm eum dedisti successorem, qui id præstare eximiè posset: & te quod attinuit, tot iam editis Regiminis tui egregiis speciminibus, censuisti Tibi esse viuendum. Quamquam verò id factum varij interpretentur variè, ipse esse securos, quantum in me est iubeo, te ea pollere & sagacitate ingenij, & maturitate iudicij, & celsitudine animi, vt tametsi quodum tu penetretur consilia, tempus tamen sit illa haud-dubiè quam-optima demonstraturum. Et non potes sanè, quæ tua est Virtus, non sapientissimè prospexisse, quam deinceps vitæ rationem institueres, sectaretísque; neque non perstare in proposito constantissimè decreuisse: quippe alia tibi profectò mens est, aliúsque vigor animi, quàm vt quidquam committère non satis dignum tua hac Virtute, quæsitáque gloria sustineas. Sat siquidem nôsti, tametsi curandum non esse admodùm videatur, quid de nobis sentiant, loquantúrque cæteri, dum nobis probè conscij simus; debere tamen bonam famam, vel eo nomine esse nobis caram, quòd in societate degentibus fœlicitatis partem faciat, bene apud omneis, bonósque & Sapientes præsertim, ex quo veneratio & caritas consequitur, audire. Cùmque id non ex vna solùm, altera-ve actione assequamur, sed ex omnium serie, & constantia; idcircò esse operam dandam, vt Vita tenore quodam æquabili degatur, ac tota secum ipsa consentiat. Quin-etiam, cùm in eo, quod superest æui, quodque Tibi vt longissimum, sic fœlicissimum apprecor, incidere plurima valeant, vt res nempe Mortalium sunt, quæ inducere posse aliquam facti pœnitentiam videantur, non hæreo, quin Te ita compararis, vt dicere cum illo possis,

Omnia percepi, atque animo mecum antè peregi:

adeò proinde vt effecta omnibus Fortunæ casibus superior, generosè semper, hoc est intrepidè, & pari passu sis incessura. Fœlicem te certè, quæ vsurpate illud Metrodoreum valeas, *Occupaui te Fortuna, atque cepi, omneisque aditus tuos interclusi, vt ad me adspirare non posses.* Hoc est quod voueo, ô REGINA, nominibus hactenus multis longè incompatabilis, vt qui sequentur intelligant fuisse te velut dono quodam Prouidentiæ genitam, in quo totas vireis suas summa virtus experiretur. Vale. Dabam Menilij San-Dionysiani, è Castro Illustris Mon-morij, qui ipse quoque tuæ Maiestatis reuerentissimus semper est, x. Kalend. Septembris, M. DC. LIV.

Clarissimo, Doctissimo, Amicissimóque Viro D. IOANNI HEVELIO, *Dantiscanæ Reipublicæ Consuli,*

PETRVS GASSENDVS S.

SCripsi ad te, Clarissime HEVELI, circiter Eidus Iulias, transdens ad te duo exempla editæ heic à me Tychonis Brahei Astronomorum Coryphæi Vitæ, cum subiuncta vita vestratis illius incomparabilis Copernici, summotúmque etiam virorum Peurbachij & Regiomontani. Mens scilicet fuit, vt vnum exemplum tibi haberes, alterum optimo Eichstadio communi nostro tribueres, cum nunciata à me plurima salute. Vereor ne nondum fasciculus tuas in manus peruenerit. Destinandus enim nauigio Amsterodamum ad mercatorem fuit, vnde rursus naui Dantiscum discessuræ committeretur. Vtcumque sit, sat bene erit, si ad te vsque tandem pertingat. Quod recepi porrò illis literis communicare tecum, si quid circa tam Solis, quàm Lunæ Eclipseis superioris mensis obseruare concederetur, id fidem liberans, iam præsto. Adiungo nempe bisce vtriusque Obseruationis qualiscumque exscriptum, quod etiam vt commune habeas cum optimo Eichstadio te rogo. Quia ruri adhuc versor, ipsum ad nostrum Bullialdum do, vt cum proximis, quas ad te scribet literis, transmittatur. Tu bene semper Vale, Clarissime HEVELI, & optimum illum meo nomine salutere semper quam-plurimùm iube. Menilij San-Dionysiani, Kal. Septembr. M. DC. LIV.

PETRVS GASSENDVS, SORBERIO *Suo*, S.

MOx vt tuas literas accipio, & ne quidquam morer tabellarium, paucolos hosce versus do, ac simul conscribo, quod ad Præsulem illustrem exigis Epistolium. Non tanta mihi

mihi erat cum eo, vt illud auderem, familiaritas; verùm de te cùm agitur, quis esse pudor, aut modus possit? Exopto solùm vt hoc meum officiolum non sit nequicquam. Acceperam iam quod egregiæ ad præclarum Pecquetum Epistolæ exemplum ad me dederas; verùm vt gratias agerem nondum fuerat facta occasio. Facio iam, ac testor me fuisse ipsius lectione maximopere delectatum. Doleo dumtaxat abfuisse me, neque factum vobiscum testem singularis experimenti: doleo & fortem si vos fortassis discessuri sitis ante Remigialia; quippe id solùm circiter tempus repetiturus Vrbem sum, ac mihi adeò frustrà erit, quam ille erga me gerit voluntatem. Et memini quidem me alicubi mentionem fecisse raræ obseruationis, cùm Bernerius noster Monspellij degens, quid id rei foret ante treis annos significasset: at suauissimum longè esset rem oculis haustam narrare, ac simul Authorem facere commendatum. Nisi iam liceat, licebit fortè alia occasione beatioribus esse. Recreatus mirificè fueram, cùm tuam legens Epistolam, viderem factam veteris, percarique Amici Bornij adeò luculentam mentionem (dudum quippe erat, ex quo nihil de eo inaudieram) nunc verò summè beasti me, cùm certum fecisti tuis literis, & meminisse illum mei, & nunciasse quoque plurimam salutem. Quæso tu illum nomine meo resaluta quam-plurimùm, & cura vt intelligat hærere se mihi semper in medullis. Saluto verò etiam quam-plurimùm optimum Pecquetum. Te quod attinet, quàm tuus sim nôsti. Vale, Menilij Sau-Dionysiani, xv. Kal. Octobr. M. DC. LIV.

Admodùm Reuerendo, ac Erudito Viro, IOANNI LVDOVICO CASTANEO, *Canonico Sistaricensi*,

PETRVS GASSENDVS S.

Pergratum fuit nuper, cùm è graui morbo incipiens conualescere, tuas accepi literas superiore Decembri datas. Factus iam vtcumque lectionis, scriptionisque quàm tum forem, patientior, paucuIos hosce versus repono, tum vt significem literas fuisse mihi à præclaro viro, Cognato tuo redditas; tum vt Regioni nostræ gratuler, quòd tu in ea exoriare, cui de meliore luto præcordia Titan finxerit. Ecquis enim, amabo, est alius, qui studia ingenua sectetur; ita vulgò sunt omnium animæ in Terras curuæ, & Cælestium inanes? Tu sanè tanto es laudabilior, quantò in ista barbarie, intérque has, quas dicis cautes, ea te ipso emergis, factúsque αὐτοδίδακτος, contentus es tibi canere & Musis. Quod tuæ illius Præfationis adiunctum voluisti literis exemplum, non sine voluptate pellegi; agnoui nempe diligentiam, industriámque adhibitam in toto opere contexendo. Itaque dum præstes ea, quæ polliceris, præstare autem non dubito, author tibi sum, vt te compares ad ipsum edendum. Tametsi enim deinceps occurrat, quod correctione indigeat, id tamen curarum erit posteriorum, quæ nunquam fient maturiores, nisi crudiores præcesserint. Nihil initio perfectum est, neque haberemus magnorum Virorum consummatissima Opera, nisi illi cœpissent à rudioribus, quæ deinceps castigarentur. Aude igitur, & te quoque dignum Deo finge;

—— tentanda via est, qua te quoque possis
Tollere humo, victórque virûm volitare per ora.

Mihi certè nunquam erit quidquam gratius, quàm videre te, vt virtute eximium, sic famâ conspicuum, & nomen id longè apud exteros propagantem quod Parens, germanúsque iam in Patria clarum fecerint. Vtrumque saluto, ac ipsis, tibique omnia prospera voueo, apprecórque. Vale, Parisiis, IV. Kal. Febr. M. DC. LV.

Viro longè Clarissimo D. IOANNI HENRICO BOCKLERO,

PETRVS GASSENDVS S.

Multum est, quod Equiti illustri Scipioni Scaligero aliis nominibus debeo: at illud sanè plurimum est, quòd eius officiis te Amicum debeo. Id ego verò non promerebar, vt tu meam (quod loqueris) ambires amicitiam; meum potiùs erat, vt si quibus possem obsequiis demererer tuam. Sed nempe addecebat, vt tu hoc erga me humanitatis specimen, Vir humanissimus, exhiberes; hoc est, vt me anteuerteres, sicque eâ gratiâ prægrauates, quam ego pensare, nisi referens, atque adeò factus inferior non possem. Quod itaque mihi reliquum fecisti, id vnicè amplector, vt scilicet gratias quam-maximas possim pro oblata mihi tua amicitia referam, & quam prior, vltróque debui, reciprocè offerens, tester eam fore semper cum omni, quantum per vireis dabitur, officij genere coniunctam. Videri possem tardiùs rescribens in hoc ipso præstando segnior, verùm causa fuit grauissimus morbus, per cuius vigorem fuere ad me tuæ literæ perlatæ. Quippe & iam post vnum, alterúmque mensem ægrè ab eo conualesco, ægréque possum quidpiam serium aut meditari, aut scribere. Pauca hæc proinde iam habe, ac Vale. Dabam Parisiis, III. Kal. Febr. M. DC. LV.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Serenissimæ, Potentissimæ, Sapientissimæque*,

PETRVS GASSENDVS *Εὐπράττειν*.

REGINA SERENISSIMA,

Non ea sanè mihi, ad tuam Maiestatem nuper scribenti mens fuerat, vt responsum elicerem, quo me es donare dignata; id voluetam solùm, vt intelligeres non esse eum me, qui in Te, non tam Purpuram, Diademáque spectauerim, quàm generosam indolem, ac verè Regiam, summámque virtutem. Nempe qui externa

terna illa suspiciunt, fortunam, non personam mirantur, vt si palàm magni æstiment, non ipsam geminam in pretio habeaor. Porrò & quòd iam iteratò scribo, facio dumtaxat, vt gratias agam ob eam, quam voluisti ipsa Tibi imperare rescribendi patientiam. Nimium quippe est, quòd literæ meæ Tibi non prorsùs ingratæ sint, quódque meam comprobationem heroïci facinoris loco habendam aliquo putes. Certè hoc ipsũ quoque est immensæ illius tuæ bonitatis; cùm propria facti conscientia Tibi abundè sufficiat, ac te habere eam debeas, quæ sis ipsa Tibi amplissimum theatrum. Et qoi humanas quidem res, quasi ex quodam ergastulo, non tanquam è specula contemplantur, rem accipiunt præposterè; verùm quid illi sentiant, Tibi curæ admodùm non est, quando ij sunt, qui ad splendorem eximiæ virtutis non minùs caligant, quàm nocturnæ aues ad meridianum Solem. Quin præclarum est etiam, quòd nihil moratis, sed pateris illos inuidiâ disrumpi, dum ea improbitate sunt, vt facta vel nulla, vel leuissima occasione, pro affectu suo rumusculos spargant: scenta scilicet cùm sis nihil veritate esse potentius, & quòd dies vna occultat, id aliam patefacere. Ac ipse quidem nullus hærebam quin habeoda in figmentis forent, quæ varia circumferebantur; sed suauissimum tamen fuit ex Piqueto addiscere quàm non leues fuissent meæ coniecturæ. Perge itaque, ô SERENISSIMA, virtutem seriò colere; sic enim vt vertex Olympi perpetuo in sereno degens hosce quasi nimbos, & rauca tonitrua non calcabis solùm, verùm etiam planè discuties, ac euanescere demùm coges. Quidni! cùm intelligens te maxima in luce versari, tam præclarè agnoscas quid Tibi, quid societati hominnm debeas, vt sinceram & intùs mentem, & extrà famam tuearis. Quamquam & quod societati præstamus, eiusve causâ agimus, in nos quoque ipsos redundat; dum hac ratione eam mentis tranquillitatem nanciscimnr, qua haberi non nos despectui, aut odio, sed venerationi, & amori apud homines persentimus. Etenim qnod videri quidem nonnullis incommodum solet Geninm ita deflectere, vt quodammodo defraudetur; ij profectò haud-quaquàm eâ, quâ tua Maiestas, sapientiâ pollent; quando minimè peruident deflexionem hanc fieri assuetudine adeò facilem, vt haberi pro indole possit, neque habendam potiùs esse defrandationem Genij, id agere, vnde aliqua molestia, pœnitentiáque sit consequutura. Et par est sanè, aut in syluis, extráque commercium cum homioibus degere, aut iu ipsorum societate versantibus illi seruire, hoc est, quod cuique pro conditione decorum est, sic agere, vt gratia potiùs, qnàm offensa pariatur. Quo abripior tamen? quasi ipsa non sis, quæ omnium Mortalium optimè perspicias geri ab vnoquoque duplicem personam; & à Sapiente quidem vtramque, perinde ac si alteram solùm ageret, sustineri. Age proinde ea semper, REGINA SAPIENTISSIMA, quæ sint & tua Maiestate, & præcellense illa virtute, qua hactenus præfulges, digna; vt & æuum degas fœlicissimè, & uomen gloriosissimum, quod cœpisti, in Posteros transmittas. Vale, Dabam Parisiis postridie Eid. Februarij, M. DC. LV.

Viro Clarissimo, Doctissimóque D. IOANNI VALLISIO, *S. Theologiæ Doctori, & in Oxoniensi Academia Geometriæ Professori Sauiliano,*

PETRVS GASSENDVS S.

ID non promerebar, Vir Clarissime, vt me cogitares, ac mei qnam dignatus es, rationem haberes. Accepi & literas tuas humanitatis plenissimas, & quod adiunxisti exemplum præclaræ tuæ obseruationis Solaris Eclipseos superioris anni. Vereor ne me, vt negligentem, sic immemorem beneficij putes, quod iam solùm post quatuor menseis, ex qoo dedisti literas, debitas tibi referam gratias. Sic tamen res habet: fuere illæ mihi ante paucos solùm dies redditæ; ac eruditus Erasmus Raschius cùm eas traderet, testatus est tibi recèns consignatas. Quod apposuisti destinatum ad nostrum Bullialdum exemplum, ad eum deferri illicò iussi; habebísque, quantum coniector, ab ipso etiam literas per eundem iuuenem egregium Paulum Terraharium cum hisce meis perferendas. Committo verò ipsi qnoque, in compensationem aliquantulam tui muneris exemplum meæ Obsernationis, tnm eiusdem Eclipseos, tum inseqnutæ etiam Lonaris. Tantulum est, quo simile munus eximij Heuelij communis nostri compensaui. De Eclipsi mensis Februarij nihil magis quàm tu, quod perscribam habeo; quando heic etiam nnbes conspectum illius nobis præripuerunt. Quod superest, & me amare, qni te redamo, & de his studiis bene mereri perge. Vale. Parisiis, x. Kal. Iun. M. DC. LV.

Atque hæ quidem sunt, quas Latinè conscriptas recuperare potuit Amanuensis, Epistolæ.

FINIS

APPENDIX EPISTOLAS

AD

PETRVM GASSENDVM CONTINENS.

Ff

REGINÆ SVECORVM SERENISSIMÆ,

ITEMQVE

Quorundam suorum illis adiunctæ,

AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

Lettre de la Reyne de Suede à Monsieur GASSENDI.

De Stocholme le 25. Septembre 1652.

OVS estes si generalement honnoré & estimé de tous ce qui se trouue de personnes raisonnables dans le Monde, & on parle de vous auec tant de veneration que l'on ne peut sans se faire tort vous estimer mediocrement. Ne vous estonnez donc pas s'il se trouue au bout du Monde vne personne qui se voit interessée à vous estimer infiniment, & ne trouuez pas estrange qu'elle ayt suborné vos propres Amis pour vous faire connoistre qu'elle ne s'esloigne pas des sentimens de tout le genre humain lors qu'il est question de donner à vostre merite vne estime non commune. Ie reste infiniment obligée à celuy qui vous a fait connoistre vne partie des sentimens d'estime que i'ay pour vous, & ie le suis d'autant plus, puisque ce bon office est vn surcroist des autres seruices qu'il m'a rendu, & encore que ie confesse de luy deuoir la restitution de ma santé, & de ma vie, & qu'il semble qu'aprés cela il ne se puisse rien adiouster à ce que ie luy dois; neantmoins, ie confesse que l'obligation de m'auoir procuré des asseurances de vostre estime, esgale tous les autres dont ie luy suis redeuable. Aussi est-il vray qu'il est seul digne de se vanter de m'auoir procuré ce bien. Mais ie vous prie de me donner la satisfaction de la durée de nostre commerce; & puis qu'il ne m'est pas permis d'esperer le bien de pouuoir en presence vous protester mon estime, & bien-veillance, permettez au moins que mes lettres vous asseurent des sentimens aduantageux que ie conserueray toute ma vie pour vous, & que les vostres me puissent donner les confirmations de vostre bonne volonté. Souffrez que mes lettres interrompent quelque-fois vos meditations, & vostre loisir. Ie vous consulteray comme l'Oracle de la verité pour m'esclaircir de mes doutes, & si vous voulez prendre la peine d'instruire mon ignorance vous ne ferez autre chose sinon d'augmenter le nombre de ceux qui sçauent vous estimer dignement. Ie vous prie de croire que i'obserueray vos preceptes aussi religieusement comme l'on est accoustumé d'obseruer les dogmes des plus celebres Legislateurs. Iugez aprés cela combien ie vous seray redeuable des lumieres que me donneront vos belles connoissances, & croyez que ie ne seray iamais ingrate enuers vous, & que ie veux cultiuer auec soin l'estime & la bien-veillance d'vn si grand homme que vous estes.

CHRISTINE.

AVTRE.

De Bruxelles le Ianuier 1654.

VPIQVET vous dira combien i'estime les tesmoignages de vostre esprit; vous m'auez obligé infiniment en me tesmoignant que nonobstant le changement que i'ay fait de ma condition vous estimez encore ma personne. Vostre estime me iustifiera contre ceux qui blasment mon action, & vostre approbation me suffira pour me confirmer dans l'opinion que i'ay d'auoir bien fait. Conseruez moy vostre amitié, & soyez certain que dans l'indifferance que i'ay pour la plus-part des choses ie ne puis m'empescher de m'interesser fort pour les sentimens que vous aurez de moy; & ie vous puis dire auec verité que vostre amitié, & estime sont du nombre des choses dont ie me passerois auec peyne.

CHRISTINE.

Lettre de Monsieur du Piquet Secretaire de la Reyne à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR

Ie n'ay de temps que ce qu'il en faut poŭr vous reconfirmer mes tres-humbles seruices, & pour vous dire que la Reyne à reçeu vostre lettre auec ioye: Elle m'a commandé de vous asseurer de son amitié, & qu'il n'y auoit personne au Monde qu'elle estimast tant que vous, ce sont les propres termes qu'elle m'a prescrit de vous faire sçauoir. Du reste vous pouuez bien croire, Monsieur, que vous aurez tousiours auprés d'elle vn tres-humble seruiteur en moy, & que ie vous feray reconnoistre en toute rencontre que ie suis veritablement

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obeissant Seruiteur

DVPIQVET.

AVTRE.

MONSIEVR

La Reyne m'a commandé de vous remercier de sa part de la lettre que vous luy auez escrit, ie luy ay presenté moy mesme, & vous puis asseurer que la ioye qu'elle en à tesmoigné estoit tout à fait extraordinaire, elle me parla si auantageusement, & auec tant d'estime de vostre personne, qu'il seroit mal-aisé d'en parler plus dignement, si elle n'auoit esté empeschée par l'arriuée de l'Archiduc, qui luy à rendu visite auec grande ceremonie, elle n'auroit pas manqué de respondre à la vostre, ce sera par le prochain Courrier selon qu'elle m'a ordonné de vous en escrire, voila ma commission, & voicy

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obeissant Seruiteur

DVPIQVET.

d'Anvers ce 11. Septembre 1654.

Lettre de Monsieur Bourdelot premier Medecin de la Reyne à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR

Ie vous escriuis il y à vn mois & vous manday l'estime extraordinaire que la Reyne auoit fait de vostre lettre. Vous la connoistrez mieux par celle qu'elle vous escrit. Elle sera bien aise d'en receuoir de vous de temps à autre: Les preceptes moraux venants de vostre part seront tres bien reçeus, & si vous y meslez de la doctrine, de l'erudition, des obseruations de Physique, elle en sera bien satisfaite. Nous nous efforcerons de nostre costé d'y respondre, Messieurs Bochart, Naudé, Du Fresne, Meybomius & moy, estudions fort & taschons de plaire par nos estudes a cette Reyne, qui est l'honneur de l'Vniuers. Iamais rien n'a esté de si esclairé, ny de si iudicieux. Monsieur Naudé vous en escrit. Ie me remets à luy de toutes choses. Ie vous asseureray seulement que c'est à la mort & à la vie que ie suis

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obeissant Seruiteur

BOVRDELOT.

A Stocholme ce 17. Octobre 1652.

Lettre de Monsieur Naudé Bibliotequaire de la Reyne à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR & meilleur Amy

*Ayant ouy dire aujourd'huy à Monsieur Bourdelot, que la Reyne nostre Maistresse à tous deux vous escriroit Samedy prochain, i'ay esté rauy de deux choses, la premiere d'apprendre que sa Mayesté trenue correspondance auec vous, car encore que ie luy en aye entendu souuent parler en tres-bonne estime, ie ne croyois pas neantmoins que la correspondance fust si bien establie; & la seconde d'auoir si bonne commodité de vous escrire pour vous faire sçauoir de mes nouuelles & apprendre des vostres. Peut-estre aurez vous esté bien estonné d'apprendre la resolution que i'ay pris, & effectué tout ensemble, de venir à Stocholme, où ie m'asseure que si vous & Monsieur de la Motte le Vayer pouuiez venir aussi facilement que moy, ie ne tarderois gueres à vous veoir bien tost, puisque la Reyne ne manqueroit de vous y appeller. Mais comme ie ne sçauois que faire à Paris ou tout le monde me regardoit de costé à cause *************** & qu'en mesme temps sa Mayesté de Suede me pressoit par lettres* de proprio pugno, *à la venir voir, ie n'ay pas eu beaucoup de difficulté à m'y resoudre. Le voyage à esté de deux mois entiers, tout par terre & sans beaucoup d'incommodité. Pour la Mer ie n'ay pas mis vn iour entier à passer le petit & grand Belt & le Sond; les chariots qui nous ont amené iusques à Coppenhagen, & les cheuaux que l'on change de deux en deux mille de là iusques à Stocholme, qui est vne assez petite Ville, & que le feu à diminué de plus de deux cens maisons depuis mon arriuée. Pour le pais il n'est point si aspre ny si fascheux que l'on m'auoit persuadé. La Sauoye & les Suisses le sont beaucoup d'auantage, & il y à tant de François icy que l'on trouue assez de quoy se di-*

uertir

uertir ſans apprendre la langue. Pour des hommes doctes il y en à ſi peu, qu'exceptéz Meſſieurs Bochart, Bourdelot, Du Freſne Garde du Cabinet, & Meybomius, ie n'y en connois encore point d'autres. Mais i'oublie toutefois le ſuiet le plus conſiderable qui ſoit icy en ceste qualité, ſçauoir la Reyne de laquelle ie puis dire ſans flatterie qu'elle tient mieux ſa partie ès conferences qu'elle tient aſſez ſouuent auec Meſſieurs Bochart, Bourdelot, Du Freſne & moy, qu'aucun de la compagnie; & ſi ie vous dis que ſon eſprit eſt tout a fait extraordinaire ie ne mentiray point, car elle à tout veu, elle à tout leu, elle ſçait tout, & elle en donne des preuues iudicieuſes, & auec telle facilité de diſcours & force de raiſonnement, que ie n'en auois pas conçeu la moitié de ce que i'en reconnois maintenant. Et à vous dire vray, cela m'a fait apprehender que ce commun dire ne ſe verifie en elle,

Immodicis breuis eſt ætas & rara senectus:

Au reſte quoy qu'elle tienne aſſez ſa grauité en public, elle l'abandonne tout à fait auec nous, & ie ne la voy iamais en meilleure humeur que lors qu'elle a le loiſir de nous auoir auprés d'elle. Mais ne croyez pas qu'elle ſoit ſeulement ſçauante en ce qui depend des Liures, car elle l'eſt pareillement en Peinture, Architecture, Sculpture, Medaille, Antiquitez, & en toute autre choſe belle & curieuſe, & s'il y à vn bon Ouurier en ces Arts là, elle ne manque point de l'auoir auprés d'elle. En effect Monſieur Bourdon excellent Peintre arriua il y à cinq ou ſix iours de Paris: Et pour trauailler en cire, en eſmail, en burin, pour iouer du Luth, chanter la Muſique, danſer, &c. on le peut auſſi bien faire icy qu'en lieu du Monde. Pour ſa Biblioteque de laquelle i'ay la conduite cum abſoluto imperio, *elle eſt tres riche en MSS. tant à cauſe de ceux de Monſieur Petau, que de Monſieur Gaulmin, de Monſeigneur le Cardinal Mazarin, de ceux d'vn nommé Stephanides, de Rauius, & d'autres. Mais pour les Imprimez, il faut aduouer que l'on la pourra rendre beaucoup meilleure qu'elle n'eſt à preſent par la ſeule faute de ceux qui en ont eu le ſoin auparauant moy. Outre cela, elle à vne Galerie de Statues tant en bronze qu'en marbre, de Medailles, tant d'or, d'argent, que de bronze, en pieces d'yuoire, d'ambre, de coral, de cryſtal trauaillé, de Miroirs d'acier, d'Horloges, de Tables de guiſſes, bas-reliefs & autres choſes non moins artificielles que naturelles que ie n'en ay iamais veu en Italie de plus riches. Reſte les Tableaux deſquels elle a auſſi vne merueilleuſe quantité, & ainſi vous voyez que* haber animum apertum ad omnia. *Monſieur Du Freſne & moy ſommes à la table de Monſieur Bourdelot laquelle eſt tres bonne, pour les Chambres on nous en prepare dans le Chaſteau, & cependant noſtre retraite eſt dans l'Hoſtellerie auec vn peu d'incommodité. Monſieur Bochart depuis cinq mois eſt auſſi reduit à la meſme peine. Il trauaille icy ſur ſon liure* de Animalibus Sacræ Scripturæ, *ou il mettra bien de l'Arabe. Monſieur Meybomius pretend de monſtrer bien toſt quelques fautes dans Euclide.* Cætera turba ſilet. *Pour moy i'ay aſſez d'affaires à ranger mes liures, à cauſe qu'il y en a beaucoup qu'il faut quaſi tous les iours porter d'vn lieu à autre, celuy ou ils doiuent eſtre à demeurer ne pouuant eſtre encore preſt d'vn an. Ie vous baiſe tres humblement les mains, & ſuis à iamais*

Monſieur & meilleur Amy,

Voſtre tres humble, tres obeïſſant, & tres obligé Seruiteur

G. NAVDE'.

De Stokolme ce 19. Octobre 1652.

A l'heure que i'eſcris, il fait beaucoup plus froid en France qu'icy.

ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS

LVDOVICI VALESII,

DVCIS INCVLISMENSIS, COMITIS ALENSIS, LEVIORIS EQVITATVS PER GALLIAS MAGISTRI, ET GALLO-PROVINCIÆ PRO-REGIS, AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Doctissimo, ac Carissimo Viro*, S. P. D.

VRE diutiùs agitaui, Vir Eruditissime, si tam exquisitis Epistolis Latinè responsum darem. Pudore tandem suffusus, more militari, & in procinctu, paucis dicam quid censeo. Præsulis tui vinculis aureis deuinctam, non intueor mentem. Cunctator naturâ meditatur aliquid quod votis respondeat meis, fortassis sodalium nobis vots conciliat, vt confecto negotio gratior ad me accedat cuius beneuolentiam scelere quærere non licet. Nepotis ad Antistitem tuum missi reditum expecto cuius contumacia tantis à me machinis oppugnabitur, vt supplices & victas manus cogamus eum tendere. Vale. Antipoli Idibus Septembris 1639.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Ornatissimo Viro, ac dignissimo Diniæ Præposito*, S. P. D.

VLtimis tuis eruditissimis Epistolis respondere non erubesco. Campinio nostro carissimo Sphiogem Antistitis tui mitto. Si tamen tants opus sit sagacitate vbi (magni Alexandri more) nodum illum Gordium esse liceat secare. Auctoritas illa Regia, cui nihil potest resistere gladij tam inuicti Imperatoris fungi monere debet. Non erit mirum cùm tam præclara gesserit Rex noster si Antistitis tui mens ei se subiiciat, cui hæretici rebelles inuiti cesserint. Quid denique boni augurari nô possum Petro illi Gassendo Musarum alumno cuius suffragium Theatrali plausu meritò præstat. Gloriæ non moriturae cupidine tactos, stylo tuo immortali ac æte perenniori, memoriam commendari meam permittas opto & enixè rogo. Vale. Briniolæ 25. Septemb. 1639.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Viro Eruditissimo*, S. P. D.

REparatam, Vir Doctissime, firmiorem in hac Prouincia valetudinem, citiùs redires, & tardiùs à me discederes. Non est tamen quod te terreat. Mundi sumus heic, sed non omnes. Reuertere igitur velociùs quàm asparagi coquantur. Nihil mihi rescribas attamen ipse veni. Vale. Aquis-Sextiis 23. Aprilis 1640.

LVDOVICVS VALESIVS PETRO GASSENDO *Viro Eruditissimo*, S. P. D.

REscribo tibi mœrens ac laudans, discessum defleo, promotionem probo, didici ex Robetto tuo carissimo, vt res tuæ se habent: narrauit etiam Glandatensis ille nonquam satis laudandus. Carissimus ille Abbas Victoriæ

Victoriæ Commendatorias has reddet literas quæ te admodum poſſunt iouare. Inuenies Campinij noſtri epiſtolam, quam te abſente aperui. Amicorum omnia communia. Ad Graſſenſem mitto, qui ratam afferat nominationem. Sanitienſem expecto. Noſtras omiſi lucubrationes. Vale, Amicos communes ſaluta & memor eſto mei. Aquis-Sextiis 29. Ianuarij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Peraueram, Vir Erudiriſſime, itineris narrationem. Cum iucundiſſimas accepi literas, quæ abſentiæ dolorem poſſunt lenire. Gratiſſimus ille Victoriæ Abbas ſummo te proſequitur affectu. Vinces patientiâ Antiſtitis Diniēſis duritiem, quam corrigere eſt nefas. Perge negotium prout cœpiſti & cùm licuerit amicitiam noſtram vt æternam reſpicias, eoixiſſimè rogo. Vale, Artis literatoriæ Decus & Ornamentum. Epiſcopo Auguſtodunenſi Epiſtolam, quam ſcripſi, reddes. Aquis-Sextiis 26. Februarij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito Digniſſimo,*
S. P. D.

Xponere non poſſum, Vir Eruditiſſime, quali affectus ſum lætitia cùm peractum negotium retulere vltimæ tuæ literæ, temporis feciſſes iacturam, ſi tantis implicitus negotiis noctium tuarum lucubrationes coactus eſſes omnino deſerere. Quotidie deperditur aliquid noſtri, ad famam præcipua ſunt dirigenda, quæ cùm ſit æterna, ſummo eſt appetenda ſtudio. Quidquid agas Prouinciam aſpicias rogo, amicitiæ inſolubilis memor. Vale literarum Decus. Aquis-Sextiis 12. Martij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Ltimas & nuperas tuas accepi literas ſemper iucundas etſi breuiores, negotioſum otium tuum diligo. Lucubrationes tuas nouo pumice polite non eſt opus. Faiam Amicum tuum beneuolentia ſemper proſequar, & quicquid optare poteris, peragere conabor totis viribus. Propriam delectationem vtilitati publicæ libenter condono, dummodo annuâ ſis contentus abſentiâ. Vale, literarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Martij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Orollarium impoſuiſſe negotio tuo libenter accepi. Explicitus viues ponderoſo iugo, vitabis Aulæ iter lubricum, Muſis gratis dabis operam vtilem, inſeruies famæ & quieti, & quicquid accidat leuius erit, & iucundius. Eccleſiæ Gallicanæ onus hac tempeſtate grauiſſimum erit. Bellum imminiens induceſcet ſemper, iter medium tenere arduum eſt, inter abruptam contumaciam & deforme obſequium, optimam elegiſti partem. Incœptis incumbe totis viribus, Amicos ſaluta, frequentiùs ſcribas oro. Vale literarum Decus & ferues animæ dimidium meæ. Aquis-Sextiis 8. Aprilis 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Xiſtimabam, Vir Eruditiſſime, epiſtolas meas eſſe ſilentio operiendas, & tu Amicis ignorantiam meam detegis, emendationem ſtyli militaris exſpectabā, tu laudes in medium affers & rubore ſuffuſus ſum. Quicquid tamen eueniat, ſtudia profeſram mea & Amico amantiſſimo omnia lubentiſſimè aperiam. Sæpius reſcribas rogo, & amicitiam noſtram pactum ſalis exiſtimes vehementer opto. Vale literatoriæ Artis ſummum Decus. Aquis-Sextiis pridie Kalendas Maias 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

On eſt quod Antiſtitem tuum pertimeſcas, multa promiſit & illis ſtabit. Negotioſi iſti dies Bellonæ dicati totum penè noſtrum diriment commercium, in plagam noſtram Orientalem excurrere cogor. Quicquid eueniat ſemper tuus ero, & tu meus, epiſtolas ſæpius exarare neceſſe eſt, & abſentiæ diuturniorem mœrorem leuare. Studis negligentiùs colo. Muſæ te abſente ſunt frigidiores. Quid denique amplius dicam aut literis aut animo præſens eſto. Vale deliciæ meæ & totum literatoriæ Artis Decus, & Ornamentum. Tolonæ 3. Iunij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Ltimæ tuæ literæ, Scientiæ plenitudinem redolere videntur. Quæ quidem iucundiſſimæ, cùm in medium proferant argumenta non communia, Veteris Scholæ iter tritum non ſequeris; altum ſapis, & nihil vulgate concipit illud magnum ingenium, cuius acumini reſiſtere non poſſunt huius tempeſtatis Philoſophi antiquitatis amatiores. Sed cùm de veritate agitur, non eſt quod Ariſtotelis aut Platonis ſimus ſtudioſi, dummodo ad quæſtionum claritatem via non vulgari peruenire liceat. Vale literatoriæ Artis Decus, & Ornamentum. Tolonæ 17. Iunij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

VLtimis tuis epistolis respondere non potui, diuersis rumoribus agitatus, infinitis implicitus negotiis, non fui mei iuris, ciuitatem istam quotidie peragro ex infirma, munitam reddere cupiens, ex nihilo, nihil fit, eius est creare cuius est seruare, illique vni contigit perfectio, cui inest summa potentia, ex præiacente materia licet nobis operari, & cùm omnia desint ἐντελεχεία inconcussa manet. Vale. Tolonæ 15. Iulij 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Ego & perlego suauissimas & doctissimas literas, quibus respondere non concessum mihi. Aquas-Sextias proficisci coactus fui, & subito Tolonam repetij munitionibus nostris operam daturus. Nunc Antipolim cogito. Semper in itinere. Vtinam labor iste quietem nostræ Prouinciæ dare posset, illi indefessè incumberem. Fallor equidem. Primo tantum motori licet non moueri, cætera caduca mortalia, & fluxa sunt, vera virtus immota. Hanc opto, sed non possideo, etsi instillare coneris totis viribus vltimis illis epistolis mirâ doctrinâ plenis, symbolum tuum populi plausibus antepono. Vale. Tolonæ 5. Augusti 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

EPinicium canis, Vir Doctissime, vltimis epistolis. Luctuosa quidem fuit Victoria & Cadmi, sic fauet fortuna votis Regis nostri piissimi, qui bellum ciuile nascens, clementiâ clausit, & ignoscendo transegit. Adueniet iustum pacis tempus & quietis quod nobis arcessere per nostra non licet peccata. Rariùs rescribo ob continuas equitationes, cùm tamen nihil de amicitia remittam, quæ te præsentem inuisere optat & rogat. De reditu cogites moneo & monebo. Vale literarum Decus & Ornamentum. Epistolam his versibus finire sinas, quæ mihi frigidissimo Poëtæ exciderunt. Briniolæ 19. Augusti 1641.

In Sedani Pugnam,

Occidit fortuna Ducem Martémque repressit;
Hostibus ecce suis palmam Rex præripit ense.

PETRO GASSENDO
Celeberrimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογίζειν.

VLtimis epistolis tuis semper iter faciens respondere non potui. Nunc omnem amitto ratiocinationem negotij tui disrupti dolore tactus summo. Non est quod animo despondeas. Nihil perdidisti, fortuna quod sui erat iuris accepit, reliquit quod tuum est. Ingenium altum, amœnum, omnibus ornatum virtutibus. Constantiam & animi demiror tranquillitatem, negotium veluti alienum narras mihi & vultum, frontémque hilatem præferre videris. Rationi consentaneum est virum tanto genio præditum, inuictum remanere. Quicquid accidat, semper ero tuus & tu meus, & in ista animarum mixtura corporis etiam bona volo esse communia, vtere facultatibus meis vt tuis. Vale. Adiiciam versum frigidissimum & corollarium breuis istius epistolæ qui Galliæ nostræ fœlicitatem, Castellæ verò infortunium satis denotat. In Castro Luci 16. Septembris 1641.

Gallia fert laurum, gestat Castella cupressum.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo Viro, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογίζειν.

MVltis de nominibus tibi debitor sum, sed vltimis non potui citiùs tuis respondere epistolis, accepi exemplaria & Domino Baroni de Riano commisi absente Valauesio. Carmina retinui. Non est mirum Illustrissimum nostrum Cancellarium erga te esse bene affectum. Amor ille è fama tui procreatus intima cognitione fiet maior, eximia illius Viri bonitas & singularis eruditio nullam patietur iacturam. Musæ è Gallia recederent si tantum alumnum neglectum Magnates sinerent. Memor esto mei semper & in æternum Vale. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1641.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo Viro, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογίζειν.

SIgnificare mihi in quo sunt studia tua non est superuacaneum. Diligentiam tuam laudo, quæ te Lutetiæ vacantem immorari non finit. Agnoscere beneficium & debitum persoluere idem est, Salzæum Amicum tuum benignè excepisse non est mirum. Esset quidem si nomini aut epistolis tuis aliquid denegarem, absoluta illa potestate qua erga me vales sæpiùs vtere. Studia profectas tua nihil mihi iucundius. Vale literarum Decus, & Ornamẽtum. Aquis-Sextiis Idibus Octobris 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

BReui discessurus in procinctu scribo, non quidem militari, Tolonem cogito hospitio excepturus Legatos Lusitanos, quos Summus Pontifex Hispanorum minis territus non vult admittere, quamuis armatus, timet inermes. Duci Parmæ bellum vt ediscere potuisti, intulit. Generosos alit spiritus & gerit. Vltimum epistolium de Epicuro verba facit. Studiorum obiectum non est commune, ingenium tuum redolet amœnum quidem illud, & huius temporis

temporis auribus accommodatum. Vale literarum Decus,& Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Nouembris 1641.

PETRO GASSENDO
LVDOVICVS VALESIVS,
Εὐλογεῖν.

MOrum ac Epicuri vitæ nudam ad me misisti narrationem hiſce tnis vltimis epiſtolis. Antiqui Philoſophi Apologiam ſuſcipis qui certè proſperam ſui non reliquit memoriam ob infenſorum philoſophantium inuidiam potiùs quàm ob tanti viri culpam. E tumulo eum exſuſcitas, & Iulij Cæſatis more Marij imagines penè deletas iterum oſtentas Orbi. Laborem tuum laudo, rem nou vulgarem aggrederis. Operi inſta & quidquid agas Prouinciam ſemper adſpice. Fieri non poteſt quin tu me oculos conitcias. Vale literarum Decus & Ornamentum. Toloſæ 18. Nouembris 1641.

LVDOVICVS VALESIVS.
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

OPuſculum, Doctiſſimi Viri, nomine Macedonis Luſitani ad te mirto, Patriæ ingenium redolet, & encomio meo ſuppeſſo, nihil in eo reperies culpandum. Legaris Luſitanis immixtus Italiam tranſfretauit,abſentem te colit quem præſentem demiratetur ſi fata ſinerent. Arci Monœci oculos infixos teneo donec ex omni parte munita remaneat. Corbonem noſtrum videbis cuius ope tantum confeci negotium. Obſtupeſcunt Genuenſes, Hiſpani deſperant,vicini Nicæni totis artubus contremiſcunt, Itali oprstam liberratem poſſunt reſpicere,vtinam & reſipiſcant.Vale literarum Decus & Ornamentum. Antipoli 16. Decembris 1641.

PETRO GASSENDO
LVDOVICVS VALESIVS,
Εὐλογεῖν.

EPicuri cauſa etſi optima non minore indigebat Patrono, ſeu præualeant illicita, ſiue conſuetudo illa inueterata,quæ tanti viri memoriam dilacerate non deſiſtir. Illius æui Philoſophi Epicurum ſummo odio ſunt proſequuti. Poſteriores antè natotum opinionibus excæcati tanquam Pedarij Senatores anteambulonum ſententias pertinaciter ſunt amplexi. Huius verò temporis philoſophantes Chriſtianis imbuti dogmatibus, Epicurum inauditum damnant, tempora non diſtinguentes. Abundè omnibus ſit ſatis, dummodo abſit liuor & aſſentatio. Er veritas elucеſcat tuis fulta doctiſſimis ſcriptis. Vale literarum Decus & Ornamentnm. Antipoli 30. Decembris 1641.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

OPuſculum ad te perueniſſe admodum lætor, Macedonem Luſitanum ſumma laude proſequeris, dignus eſt cultuo patrocinari ſuffragio non deſinas. Romæ degit antiqua illa luſtraus ædificia, quorum veſtigia tantum reſtant, & Romam Romæ quærens quam non inuenier. Caduca ſunt & mortalia omnia. Fama verò æterna, huic vni iuſeruire tentas vt mihi videtur. Feſtis enim diebus ſactis hymnis operam dediſti, quæ amœnum illud ingenium redolent, antiquis par Philoſophis, & huius temporis multò elatius. Vale, & in æternum viue,ſic annum incboare decet, & Varronem noſtrum Gallicum fauſtis demouſtrate acclamationibus. Antipoli 6. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO
Doctiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PAtrum teſtimoniis ſatis fulta Epicuri vita tuo tantum indiget. Quod quidem theatralibus acclamationibus iure antepono. Peireſkij viræ totus perlegendæ incumbo, tanti viti mores, ſtudia, omnium capax ingenium ſatis demirari non poſſum,laudarem quidem ſi ignotum alloqueter, ſimplici tua narratione præfulget. Reditum meum ſuperioribus literis ſignificaui. Vale literarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO
Viro Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IVre ac meritò de me quæri poſſes ſi diutiùs ſilere tentarem. Humanitas tua deſidiam meam ſolet excuſate, Eminentiſſimi Cardinalis à Lugduno è Prouincia diſceſſuri aliquot diebus comes fui, tanto Præſuli ſatisfacere lubens conatus ſum.Nunc in procinctu Aulam inuiſurus vltimis epiſtolis paucis reſpondere cogor, tuam ad me ſcribendi materiam nouam admodum probans. Epicuro tuo vltimam impoſuiſti manum, Opus difficile & à multis oppugnatum, ſed à te egregiè defenſum, Philoſophiam tuam deinceps expecto quæ tota tui iuris eſt ratiocinationémque ſolam reſpicit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8.Februarij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

VLtimum epiſtolium, omninò Philoſophicum, lubens accepi, ſententiam daterem, ſi liceret alloqui Petrum illum Gaſſen-
dum

dum Varronem Galliarum, satis est respondere silentio, & Virum demirari Antiquis Philosophis parem. Aulam nunc cogito & Solis nostri radiis illustrari. Præsentiam tuam exoptarem, sed illam tantis tantæ Vrbis inuidere viris pertimescerem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Februarij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

VLtimis epistolis Aulæ immixtus respondere non potui. Antiquam σοφίαν à mortuis mihi videris exsuscitasse. Opus magnum aggrederis quod breui ad sommum perfectionis feres fastigium, modò non despondeas animo, doctis gratus eris, indoctis grauis & omnibus ritè philosophantibus ita acceptus, vt nihil vtilitati publicæ addi posse videatur. Mortalitatem superasti & famæ non moriturae probè consuluisti. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. die Martij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

SEriem antè natorum Philosophorum vltimis tuis accepi epistolis. Respondere non potui Aulæ immersus & Arelatensis ciuitatis motibus intentus. Omnia seruiliter pro dominatione. Istius vrbis Nobilitas diuisa primum occupare locum in Comitiis totis conatur viribus. Pacatam relinquo quam tumotibus implicitam inueneram mœrens. Musæum nunc inuiso, Epistolas tuas sollicitè expectans donec præsentia frui liceat. Vale Musarum Decus & Ornamentum, & necessitudinis nostræ monumentum grato animo accipias, oro. Aquis-Sextiis 25. Martij 1641.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PHilosophiæ partitionem continet vltimum epistolium. Nihil est in Antiquis quod non inuestiget prudens illa sagacitas, cui res nulla incomperta. Meliùs philosophatus est Epicurus, qui vnicam tantum probauit Ethicam, quæ circa nostros versatur mores. Quid enim vtilius quàm sibi consulere? quid magis necessarium, quàm vitam illam caducam, fluxam, & mortalem ita dirigere vt ad æternam perueniat fœlicitatem, & summa animi possit frui voluptate? Aliis frustrà prælucere studemus si tenebrosa caligine nos obrui sinamus, Operi Philosophico tantæ vtilitatis, vltimam impone manum. Et magnæ vrbis immixtus deliciis Amicum absentem nunquam mandes obliuioni. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Aprilis 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimis tuis occurrere epistolis citiùs non potui multis distentus negotiis. Episcopum tuum mitiorem experieris, nihil est quod pertimescas. Mihi videris in postremo epistolio antiquam Philosophiam à mortuis auocate. Dialecticam Platone vetustiorem non fuisse enarras, illam optimè Rhetoricæ consocias. Prima enim differendi, altera bene dicendi Artes edocent. Vtraque nihil vtilius; disserere & probè eloqui non nisi magnis viris licet. Heroës ipsi vt rectè ais, eloquentes fuere, & quicquid contra audeant huiusce temporis otiosi adolescentes. Militiam Musis excitam satis laudare non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Aprilis 1642.

PETRO GASSENDO
Viro Doctißimo LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ET si in Gymnasio tractentur quæstiones illæ Dialecticæ, quas vltimum profert epistolium; ita obscurè tamen à Magistris tractantur, & cùm tanta breuitate vt Scholastici sæpius ignati aut confusi ludum deserant literarium. Eget memoria adminiculis, ingenium humanum exercitatione, vix denique bono duce qui ipsum ad illam Philosophiæ summam euehat perfectionem, quæ nisi studio & lucubratione acquiri non posse iure videtur. Opus quod aggressus es omnibus est vtile, sed potissimum mihi cui carissimus es. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Maij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PAucis plura refert vltimum epistolium. Aristotelis Dialecticam naturæ genij ante oculos ponis ex omni part eperfectam etsi breuem. Arte eximia claritati & breuitati studes, etsi difficile sit. Non est equidem mihi omnino incomperta Aristotelis Philosophia, sed tamen enarratio illa mihi fuit gratissima. Et labori grato non incumbit quisquis alterius commodo inseruire iure videtur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Maij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MIrum est, Vir Eruditissime, Stoicos Philosophos nihil de inueniendi parte tradidisse etsi ab ipsis exculta fuerit Dialectica? Ciceronis sententia multi ponderis est. Vellem equidem

equidem reſcire rationes, quibus eximij illi Philoſophi fulti, tam neceſſariam Dialecticæ partem neglexere. Omnis ratiocinatio, vt mihi videtur, inuentione conſtat & concluſione, quæ quidem in Syllogiſmis tribus, in Enthymemathe, duabus propoſitionibus deducitur. Dialectica eſt ars diſſerendi, quæ & inuentione, & aliis neceſſariis indiget. Hæc neſcire tanti Philoſophi non potuere. Ad te attinet mihi hanc enodare difficultatem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Maij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimis epiſtolis citiùs reſpondere non potui, immixtus Aulæ, eas legere & perlegere non deſtiti. Ludibrium fortunæ præ oculis habui, & experimento didici nihil eſſe tam fluxum quàm famam non ſua vi nixam. Galliæ vel potiùs Orbis totius, iacentes duas columnas quotidie video, ſed quid non video hoc potiſſimum tempore, in quo beneficia eo vſque læta donec exolui poſſunt, ſed ſi multum anteuenêre odium pro gratia redditur. Nihil tam ſublime quod non cadat, nihil tam firmum quod non moueatur, & denique probitati omnia peruia, ingratis omnia inuia. Et hoc ſatis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Taraſcone 24. Iunij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TOta Gallia laborante. Non eſſet rationi conſentaneum Prouinciam noſtram immotam manere & quieſcere. In procinctu ſcribo Antipolim petiturus Eminentiſſimum Cardinalem Rhodanum incolentem linquo ſanitati reſtitutum, vltimas epiſtolas legi & perlegi. Antiquam Philoſophiam ob oculos ponis ita clarè & diſtinctè, vt nihil deſiderandum reſtet. Lucubrationum tuarum rationem ſemper reddas oro. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LIcet philoſophari inter arma, leges non ſilent, vbi ratio eſt magiſtra vitæ, quid prodeſt homini, niſi ſibi conſtet, & quomodo fieri poteſt niſi rationis ductu? Sophiæ igitur ſemper operam demus, Cæſares & Alexandri ſub ſapientiæ inſignibus totum deuicerunt Orbem. Epicuri criteria ratiocinatione tua protecta omnem ſuperant difficultatem. Sententias cui plauſum dediſti authori elegantiſſimo Cornelio Tacito remittere cogor, ne alienis plumis indutus reliquarum auium fabula fiam. Aula noſtra agitat? nunc quieſcit Phaëtontis caſu. Iuuentus & ſapientia in eodem ſubiecto ratò remanent. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Cannis 14. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LVbricæ Aulæ falſeibus ſolutus illecebris hîc nunc quieſco. Ibi perſonati hiſtrioniam exercemus, hîc pectore intacto & aperto incedere licet. Ibi denique ſimulationi eſt locus, hîc tandem ſentire quæ velis, & quæ ſentias dicere licet. Vltimis epiſtolis pernicaciter operam dedi. Rumores Neapolitanæ Claſſis abſtuſtrunt animum, & Prouinciæ conſeruationi totus incumbo, quod fœliciter vertat Deus. Interim epiſtulas chariſſimas habeo, & diligentiſſimè ſeruo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Antipoli 21. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVoties è re mea erit Merſennum noſtrum recuſo, non ob tanti viri defectum qui nullus eſt, ſed ob nimiam erga me caritatem, amicitiam appellarem, ſi Mundum à multis annis non repudiaſſet optimus ille, cuius opinioni non refragantur eruditi. Quoad ſenſus euidentiam in tua ſum ſententia, etſi multi eam oppugnare tentent. Præualet GASSENDI illius mens, & ſuffragium quod omnibus anteponere non dubitarem ſi per eius liceret moderationem. Plagam noſtram excurrere totam, nunc deſiſto, ſatis firma gaudentes valetudine, & nobilitate illa ſtipatus cuius Patres Carolum Quintum Imperatorem olim inglorium expulêre. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Toloni 4. Auguſti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

TOt ac tantis blandientis Aulæ fulgoribus offuſus Philoſophiæ ſubſidium peto. Illius quidem cuius vultus non fallax, dogmata vera, Axiomata certa, verba denique non blandientia, ſed veritatem & ſapientiam ſemper redolentia. Deeſt ſanè qui verum dicat ei, qui dignitate præfulgens, & tot fortunæ radiis illuſtratus cæcutire cogitur ſæpenumero. Sed ad alterum Criterium redeo quod Cicero Anticipationem appellauit. Ita clarè vltimum epiſtolium hac de re loquitur vt nihil deſiderare poſſim præter præſentiam authoris, qui ſemper mihi erit cariſſimus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Toloni 10. Auguſti 1642.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Ultimum de prænotione Epistolium lubens accepi, Epicuri mentem optimè declaras, quæ quidem mihi videtur sana, & sensuum naturali operationi consentanea; experientia rerum Magistra docet nos sæpissimè, nunquam fallitur. Illa quidem, & doctis, indoctis principibus viris infimisque facem præfert, vtinam illo doctore ita vti possimus vt errores nostros tam politicos quàm Morales emendare valeamus. Durbarum Topatechæ abscuriam non damno, necessitati seruire licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Tolon 18. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Alexandrum Magnum tot ac tantis belli pacisque præditum virtutibus Atheniensium suffragia tanti fecisse non miror, & Tacitum nostrum satis laudare non possum, qui Principum fortem ad famam tendere iure docet. Amico lubenter fateri cogor, æternitate illa tangi, quæ famam nunquam morituram ad Astra rollit, tuis capior encomiis, & Petri nostri autam capto theatralibus anteponendam plausibus; testium tuum Canonem accepi, & vnumquemque Logicam suam possidere naturalem, quæ Methodo tantum indiget probè tenui. Vale Musarum Decus & Ornamentum Toloni 25. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

AD Criterij Canonem postremum tandem peruenisti. Verborum dissidium indifferens est, modò sensu conueniant Philosophi quòd in rerum euidentium prænotionibus accidit. Ex euidente rem ineuidentem conspicimus, etsi nostræ tanta sit imbecillitas Mentis. Omnium corporis ac Animæ functionum rationes quærimus & ignoramus, quotidie videmus & visus actionem problematicam esse constat verum fiat per receptionem aut per emissionem, & sic de cæteris. Ita vt nobis concludere liceat, cognitionem humanam potiùs esse ignorantiam quàm scientiam. Inuestigamus semper & nihil Inuenimus disputamus quidem sed non soluimus. Solus naturæ Author opus suum nouit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni vltima Augusti 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

DE postremo Criterio quod Epicurus Passionem vocat loquitur vltimum tuum Epistolium. Non existimabam virum tam à passionibus alienum ita posse de re incognita disserere cùm verissimum sit Petrum nostrum esse omninò ἀπαθῆ, etsi prouincialis sit & igneæ regionis incola. Non ad rationem carpendam hoc dico, quam semper amare & reuereri cupio. Sed ad maiorem Viri laudem, qui arte & industria naturam domare nouit, vitia erunt donec homines & minùs imperfecti perfectiores iure censentur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Noli sic omnes repudiare passionem quin amicitiam nostram incolumem & illæsam quamvis extremam retineas. Toloni 7. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

NOn est quod tuis respondeam encomiis, etsi difficillimum, satis me nosco. Prodentis & amici viri dissimulare vitia, & verbis eius virtutem extendere, quem ad perfectionem prouehere statum, totis viribus conamur, à rebus ad verba progreditur vltimum Epistolium, & à mente ad linguam vsque descendere videtur, & iure quidem cùm cogitatio debeat locutionem anteuenire, istius Canonis & sequentium audiam libenter explanationem. Hoc potissimum tempore, quo, Perpinio capto, Regis triumphantis victoriam decantare licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Toloni 15. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

SOphistas summo odio prosequi non desinam, dies rerum verbis terunt, & cùm verba mentis sint interpretes obscurum per obscurius explanare non erubescunt. Iure Seneca illos pungis, Philosophia enim omnis in ratiocinatione posita est, attamen ingeniosi nostri verba pondetant. Optimè Gellius non esse captiosis quæstionibus respondendum, verba igitur clara proferre licet, & ita menti accommodata, vt conceptus nostri etiam rudioribus patefiant. Obscuritatis vitio ignari laborant, aut illi quibus scientia oneri non ornamento esse videtur, vltimum Criterium maximè probo. Vale Musarum Decus & Corculum meum. Briniolæ 21. Septembris 1642.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimi epiſtolij Epilogo reſpondens libenter fateor me. Phyſicæ Canones ſummo ſtudio expectata, modeſtiam tuam vlteriùs vrgere non ſuſtineo, humilitatem fruſtra premerem eius, quem ſcientia non inflat. Pietati ſtudes & doctrinæ ſimul, vtriuſque magna proferens exempla, ſed promiſſum violo, virtutis tuæ eximiæ laudationem ſupprimere profeſſus fueram. Silentio tegam quod ſatis exprimere non poſſem. Vale igitur Muſarum Decus & Ornamentum, neque te inferiorem me exiſtimes, qui tibi literatum & Heroïcæ virtutis palmam iure deberi cenſeo. Aquis-Sextiis 29. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Riuſquam ad Naturam & Phyſicam deſcenderes, de vocibus & ratiocinandi Methodo diſſerere, neceſſe erat. Hunc ad ipſius definitionem tandem deuenit oratio tua, quam vniuerſam de Natura contemplationem appellat Epicurus, in eo laudandus in quo naturæ vires contemplatur, culpandus verò cùm cælum aſcendere fruſtra nititur, ita tamen poſſumus eius mentem interpretari cùm de fulminibus, Cometis, cæteriſque ſimilibus loquitur. Phyſiologia terrores noſtros fugat, dum Meteora omnia ſic noſtris ſubiicit oculis, vt res notatu difficiles, hominibus innoteſcant; ſed iam ſatis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vlta paucis ad me ſcribens præfatus es. Vltimum epiſtolium attenta mente perpendens, Epicuri ſententiam iure demirari non deſino, quæ ſic ſe habet. Philoſophandum eſt non ex auctoritate, ſed ex iis quæ nobis patent. Ad experientiam quidem eſt deueniendũ, quæ rerum omnium vera eſt Magiſtra, & ita ratiocinationi coniuncta vt ex multis oculis ſubiacentibus Axiomata illa diſciplinarum principia proponantur, tanquam ſcholarum propugnacula: mox licebit inuiſere libros, & defunctos illos alloqui, quorum opera aſſentatione & inuidia omnino carent. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vis vltimis & modeſtis epiſtolis manum militarem & legionem integram opponerem, niſi à Tyrannide longè abeſſet animus; attamen nec ego Adrianum neque tu Fauorinum es imitaturus, philoſophicæ victoriæ palmam aſſigno, & tanti viri modeſtiam premere non ſuſtineo. Epiſtolas tuas libentiſſimè accepi, legam & relegam, & quem præſentem intueri non poſſum, reuerebor abſentem. Betuillæum noſtrum ſumma perfudiſti lætitia. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Berecullio & Betuillæo opuſcula commiſſa dedi, lucubrationis tuæ meditamenta Typis mandare enixè te rogo. Vltimum epiſtolium de Vniuerſo & de Inani loquitur. Vellem equidem reſcire quid per Inane intelligat Epicurus. Etenim per Inane nihil aliud niſi vacuum percipio quod natura non admittit. Tu verò ignorationem iuuabis noſtram, ego quidem à viro infinitæ eruditionis Infinitatis tractatum expectabo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Egregium temperamentum Epicuri ſententiæ de Infinito apponit vltimum epiſtolium. Oculus enim Fidei percipit quod Philoſophi egregia mens concipere nullo modo poteſt. Spatia quidem imaginaria Epicuro concedimus & infinita. Corpora verò finita eſſe à Chriſtianis non ambigitur. Magni artificis manu condita ſunt omnia, & meritò Atomos Epicuri noſtri repudiamus. Optimam igitur & Principe Philoſopho dignam affers diſtinctionem. Captiuans intellectum in obſequium Fidei. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nihil Infinitum præter Deum Optimum Maximum Fides noſtra cognoſcit, cuius centrum eſſe vbique & circunferentiam nullibi aliquis ex antiquis Philoſophis aſſerere non erubuit. Atomos ſuas Epicuro relinquamus, & ad immotum motorem peruenire tentemus, eius impleti lumine gloriæ clarè videbimus, quod Philoſophiæ naturalis oculi aſpicere non poſſunt. Optimam mihi contra Epicuri Atomos attuliſti difficultatem, etenim quod ſurſum deorſúmque flectitur, finitum eſſe conſtat. Non mirum eſt quidem Philoſophum noſtrum arietare dum agitur de Vniuerſi fabrica, quam ſolus nouit qui author eſt,

Epiſtolæ ad Gaſſendum. Gg &

& hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vtetiam petiturus epistolis tuis mox verbis respondere cogito. Epicuri tui quæstiones philosophicas enodabimus familiari colloquio. Rationi consentaneum erat me ad te proficisci, quandoquidem diuturniore mora Parisiis degis; præsentem amplecti meditor, quem absentem reuereor. Berecullium nostrum inuitus relinquo, quia nunc palatio indesinenter adhæret. Beruillæum adducam laborum socium, & Amicum communem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AQuas-Sextias hilarior accessissem si nostri Senatus dissensiones me non vehementer commouerent. Berecullium nostrum quæror iuuentutis immixtum insolitis, & vanis quidem rumoribus attamen considerandis cùm de eorum agatur solatio, & Amicorum. Non ponam vnquam rumores ante salutem priuatásque iniurias vtilitati publicæ condonabo. Vitæ meæ seriem ab incunabulis retexere, etsi nullius momenti in tui gratiam non recusabo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iulij 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EX itinere fatigatus totius Prouinciæ accursu deuinctus, citiùs rescribere non potui. Berecullio, Beruillæóque feci satis. Vltimas tuas epistolas morientem piissimum nostrum Regem, enarrantes auidè more meo pellegi. Aulæ crebras mutationes didici, quid plura? Sapientis verba reiicio qui nihil esse noui sub Sole asserere non dubitabat, imò vt opinor omnia noua. Vanitas ipsa fumus est, gratia, valetudo, fugiunt velut vmbræ, fama verò æterna; huic inseruiendum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iulij 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ETsi inuitus precibus tuis concedo quod à me exigere tentasti; Gallicè opusculum describam ex tertia persona, breuiter & sine fuço, vt à te nouo pumice expoliatur, singulis hebdomadis quaternionem mittam. Opus quidem sterile & inter tot Heroës locum non inuenturum, satis est si Amico placeat, Berecullium videbis mutatum ab illo quem in Musæo Aquensi colebamus ambo; necesse est ei vnam apertam aurem committere, alteram verò clausam nobis, & nostris iustis seruare querelis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Augusti 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

COmmitto fidei quod à me expetiisti, quamuis sit difficillimum, inter tot molesta negotia animum liberum seruare posse. Spero quidem fœliciorem exitum, quandoquidem omnia ad publicam vtilitatem dirigere studeo, coniicies oculos in libros quos tibi confido, vnus Regi est offerendus, alter verò Protocancellario si digni sint, qui in lucem edantur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Augusti 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VMbram fugat veritas, insomnium ratio ipsa confirmat, thermas Dinienses probo, & Lautaretium tuum conueniam, tenera infantis ætas, & virium debilitatio sollicitos iure nos facit. Quærenda sunt humana remedia, & tentata fuere fermè omnia, sed Dei omnipotentis Prouidentiæ totum me committo, quotidie deperditur aliquid nostri, singulis verò momentis vnici filij casus, irremediabilisque morbus, maximo conficiunt me dolore. Hîc finis esto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AQuis-Sextiis diutiùs commorari sum coactus in capite rerum vnde in omnia regimen. Berecullium conuenire iam potuisti, ex tua in nos nimia caritate expecto quod ex Amico requirere licet. Satius est mihi ingratos inuenire, quàm de omnibus non bene mereri. Monæcum nunc cogito, mox Massiliam repetiturus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Septembris 1643.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Libris quos miſi bonum cepiſti conſilium, Eruditos conſulis, qui rem attenta mentis acie perpendent. Autographum accepi ea conditione, quam mihi imponere uoluiſti. Rerum antè actarum memoria labitur facillimè. Aula noſtra fert ſemper aliquid noui. Optimæ Reginæ coaleſcet authoritas & bonorum præualebunt ſuffragia. Tranſitus rerum mutationibus patent. Sola morum conſtantia hiſce temporibus vtilis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INſtaurationem Viri amiciſſimi, ob quam lætaris ex Abbate noſtro libentiſſimè didici. Schedion ſecundum accepi, quintum mitto, etſi ſanguinis ebullitione & triduana febre tentatus, nunc quidem bene me habeo. Aula noſtra in quadro poſita, firmiter erit ſtabilita bonitas Reginæ noſtræ; amniſtiam decreuerat, prudentia verò animorum diſcretionem fecit, quæ bonis erit grata, malis quidem terrori. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SEcum Schedion iam mitto inducias facturus, quouſque ea Monæco reuerſus fuero. Semper aliquid noui fert Prouincia, quod ex aliis meliùs dignoſcere poteris. Semper mei ſimilis ero, & quicquid euenerit ſemper immotus, priuatas quidem iniurias vtilitati publicæ poſſum condonare, ſed læſæ Maieſtatis nunquam. Paucorum culpa fuit, vnius pœna, nempe Aſſeſſoris, qui cùm ſeditiosè in Æde communi huius ciuitatis oraſſet, à me continuo ea officio fuit deturbatus; tu probè noſti ingenia illorum iuuenum Senatorum, quibuſcum res mihi eſt, & erit niſi reſipiſcant. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Septembris 1643..

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IN itinere vltimum accepi epiſtolium, & Schedion, Monæci originem pertractas more tuo, breuiter & dilucidè. Virgilij carmina perlegi ſoceri, & generi pluſquam ciuilia bella decantantia. Propugnaculum quidem vidi à natura potius quam ab arte peractum, inexpugnabile tamen, niſi à ſeipſo. Principem loci colui, qui frequentibus ignibus ardorem, & Galliæ ſignificauit amorem. Relationem abſolutam, & integram ab alio expectes, & à Præceptore maioris natu filiorum noſtri Campinij veram hiſtoriam luminis frequenter coniugi, & mihi in lecto decumbentibus ſimul apparentis ſententiam, & opinionem tuam deſidero. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAſſiliæ & Aquis-Sextiis proſperè peregi, Deo fauente, Conſularia comitia, ſeditioſorum praua conſilia funditus corruêre. Regiæ authoritatis, vtilitatis publicæ legitima iura defendens nihil pertimeſco. Schedion breue mitto, tuis iuſtiſſimis precibus obtemperans. Maſſiliam rursùs cogito, Aquas-Sextias breui reuiſurus, & ſic incedens mixtus aſſiduis, & indefeſſis laboribus munus meum adimpleo. Illud Diui Auguſtini præclarum dictum demirari non deſinens, honores, quibus in hoc Mundo fruimur dormientium eſſe ſomnia. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VOta tua exaudita fuere, omnia proſperè ceſsêre Maſſiliæ, & Aquis-Sextiis. Nihil meæ debent prudentiæ, ſed totum Diuinæ prouidentiæ, quæ conſilia mea voluit fortunare, quia ad bonum publicum tendere non deſiſtunt, nec deſinent vnquam. Ingratos multos in hac Prouincia deprehendo, ſed rectam illam viam non deſeram, quam ab initio amplexus fui. Mallem probos feciſſe, quàm inueniſſe, & è contrario reos reperire, quàm facere, non quæro beneuolentiam omnium ſi promerear, veritas viſu & mora, ſcelera impetu valeſcere ſolent. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 17. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVm Maſſiliæ commoror, Neutrum audire de apparente lucula non potero, ſed quæ de dæmonio Socratis differere pro-

mittis, & de genio Bruti, ediscere admodum cupio. Tolonem cogito ad conuentus agendos qui breues erunt & fœlices, vt spero, & ex prouidentia exspecto diuina, quæ mihi huc vsque non defuit. Omnia sint tibi prospera & diu Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 23. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Commentariolus è memoria non excidit, quandoquidem est tibi gratus; quiescit nunc animus à negotiis, quæ cùm fermè sint violenta, sunt etiam breuiora, conuentus nostri agitabant animum, sed de exitu bene coniicio, modò adsint preces continuæ tuæ, quæ magni sunt momenti. Apparet semper ac fermè singulis noctibus eadem lux, quæ nunquam me terruit. Hac de re nihil opinor, tempori & prouidentiæ diuinæ omnia committens, apparitionis varias huc vsque assignaui causas; omnes tamen naturales, sed nunc firmiter pronunciare possum, digitus Dei hic est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ Kalendis Decembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Septimum Schedion accepi, octauum remittam si possim. Desiderarem admodum omnes eandem de me concepisse opinionem, quam tu profiteris; non licet de meo erga Prouinciam affectu dubitare, iniuriæ priuatæ, vtilitati publicæ obesse non possunt. Idem semper ero quandoquidem sic expedire mihi significas. Egregium stabilire temperamentum mihi videris inter indulgentiam & dignitatem, cuius recordari totis conabor viribus, de aliquorum ingratitudine iure queror, sed malo ingratos inuenire quàm perdere. Conscientia facti sufficit, sat est nobis si proborum suffragia obtineamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Decembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Accepi quod à te expectabam de genio Socratis, paucis rescribo, obrutus negotiis, non erunt vnquam molesta modò vtilitati publicæ conducant. Epistolarum ordinem parumper interrupi, seriem nunc repetiturus. Tacitis senescimus annis, anni finem attigimus, vtinam sic sequentis metam assequi possimus, vt æternitati potiusquam tempori inseruire in mente firmiter habeamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Decembris 1643.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Breuitatem vltimi epistolij non accuso, natalitia Domini erant celebranda. Nunc opus nostrum resumere licet, quandoquidem antiqui ipsi dierum differentias agnoscebant; & in fastos & negotiosos diuidere solebant. Schedion accepi emendabile quidem & parum correctum, nullum remittam nunc Conuentibus nostris implicitus & implicitus. Neuræum nostrum libenter audio, & lubentius ferrem fultus tuâ præsentiâ mihi necessariâ, his præsertim difficillimis temporibus, vbi deest Amicus, qui verum dicat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Ianuarij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vt bene annum inchoasti, sic faustè finias opto. Breuitatem epistolij facilè excusabis si me ad Conuentus huius Prouinciæ agendos proficiscentem consideres, vtinam fœlicem sortiantur exitum, hoc sanè efficiam si possim, ne quis affectum erga singulos ordines desideret meum, qui idem semper erit; Vallettam pergimus satis celebrem quandoquidem Illustris noster Prior eam moderari solitus, cuius honor, nomen, laudésque manebunt semper. Cætera peritura, fama verò æterna. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Beruillæus noster & fidus Achates plurimam tibi optat salutem. Sextiis-Aquis 12. Ianuarij 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Epistolium tuum cui respondere non potui iter faciens, Vallettam appulsum, conuenit me Diniæ, solatium nomini debetur tuo, cui nihil denegari potest, Lautaretium amplector, & plúris facio, infantis morbum eius experientiæ committam lubentissimè, negotia perage, & Hugonem ita demulceas, vt Campinius noster sit satisfactus, tui ardentissimo teneor desiderio, sed non in tui negotiorum tuorum perniciem. Amicorum omnia communia résque tuæ meæ sunt vt meæ tuæ, Conuentus primordia probè cessêre. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Vallettæ Ianuarij mensis die vltimâ, 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVltum quidem me permouit qood de Parente inaudij, & non dubito quin meus te pungat iuſtiſſimus dolor; rerum domeſticarum iacturam non pertimeſco, ſed familiæ noſtræ decus vehementiſſimè concutitur. Reges noſtros proauos ante oculos pono, & futuri æui memoriam ſemper præſentem intueor; patrem quidem reuereor, & indefinenter colam, ſcis equidem quàm ſint mihi pretioſa conſcientiæ & honoris vincula omnibus mihi iure potiora: Parce triſtitiæ, quæ multa ſilentio premit & negotiorum ponderi, quæ me mihimetipſi huc vſqoe ſubripuere. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis, Martij Kalendis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ARelatenſium riais ſedatis, Maſſiliam appulimus, & vbique proſperus fuit rerum euentus, Campinij Achatis fidi ſubſidio fultis, omnia probè cedunt, non deſunt negotia, nec animus qui malis non occumbat quamuis continuis. Non eſſet rationi conſentaneum ibi quieſcere vbi non eſt requies, & in lubrico terrarum Orbis pedem fixum habere. Tempus eſt menſura motus & omnia ei ſubiecta, æternitatem ſolam reſpicere licet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 8. Martij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FRuſtra fit àctio gratiarum cùm nullum ſit acceptum beneficium, non mirum cùm de te cenſeam quod omnes, ſi idem optem quod ſinguli. Vitam peregrinantem experior, poſtridie diſcedo Arelatem petiturus, ciuitatis proxima me vocant comitia, vtinam ſint proſpera, bene opinor Deo iuuante. Domeſtico dolore tactus epiſtolarum tuarum lectione miteſco. Omnes animi ægritudines Amicorum æris leuiores fiunt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Martij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAſſiliâ ſedatâ iterum Arelatem reperij Campinio comite, memor epiſtolarum tuarum, quæ obfirmant animos timidiores. Liuores frequentes ſunt in Aula, ſed inſidiæ vitantur ſi non intelliguntur, palmam ſemper conſequitur patientia moderationi iuncta,

Epiſtola ad Gaſſendum.

Deo Optimo Maximo vindictam linquere licet, quam ſibi iuſtè ſeruauit. Vale Muſarum Decus & Amicorum culmen. Arelatis 28. Martij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DIuus vrbis comitia probè ceſsère, commoror hic tamen vt præſentiâ meâ ſtabilita firmetur concordia, & negotia ſingularia quæ me ſolum ſpectant ſint finita. Poſtea Aquas-Sextias repetam, mox Tolonem, Antipolim, & vniuerſam illam maritimam plagam, more meo luſtraturus. Et cùm nihil ſit nouum ſub Sole, rem actam ſemper agimus, & tacitis ſeneſcimus annis. Victorianom Abbatem conſule, & reſcribat qoid ſit agendum in tua promotione quæ mihi eſt cordi, quandoquidem tu cor meum es verè. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 5. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIx diſcedit hiems, venti vehementiores huc vſque aërem agitauere, Campinius noſter Aquas-Sextias repetiit, Beruilæus Lutetiam cogitat, & ſic ſolus remaneo, ſolitudinem appello iure Amicorum abſentiam, qui quidem non abſunt modò non excidant memoriâ, videtur eſſe mors, abſentia quæ cùm ſit frequens, imaginem exitus ob oculos ponit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 12. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ETſi habeat ſuam qooque fortuna rationem, licet Chriſtianis proſperos rerum euentus, Dei Optimi Maximi prouidentiæ ſoli concedere, quæ quidem improbis huius Mundi fœlicitates largitur ob aliquas virtutes notatu dignas, timeo ne idem mihi eueniat. Nolo tamen momentum æternitati anteponere, æternum eſt quod delectat, momentaneom quod cruciat, omne finitum fluxum & caducum eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 19. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AMicorum laudes non ſunt explodendæ, ac potiſſimum quorum probitas & eruditio ita ſplendent, vt ignorationis & aſſentationis ſuſpicio procul abſit. Expecto nunc Campinium noſtrum non mutabilem Ami-

cum: Neutrum tuum lubenter audio, nobis gratum, Maij Kalendis transactis Aquas-Sextias repetam, mox Tolonem inuisurus recordetur nostri Petrus Amicissimus, & Beuillæum nostrum alloquens absentis rationem habeat, rogo eum enixissimè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 26. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Rerum vices vbique experimur, & tandem ad tempus accedimus quo solent exercitus hiberna linquere, bustilia parare Martémque accendere cantu, quod prosperum fortunatúmque sit nostræ-Galliæ. Italiæ pax, nunc demum stabilita, Europæ Christianæ quietem euocare videtur, peruenit ad aures quidam rumor bustium Prouinciam concupiscentium potius quam sperantium, qui huc vsque vanus fuit. Faxit Deus sit semper idem, nihil desperandum, Christo duce & auspice Christo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis, Kalendis Maij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Epistolarum cursum interrumpere coactus sum, dum essem in itinere, quod mihi est faciendum per aliquot dies, opportunè tamen disquisitionis aduersus Cartesium exemplum hîc accepi, summa perfusus lætitia, nominis tui gloriam inter Batauos celebrem videns. Nil mirum si tua summa doctrina & suaues isti mores, qui omnes sibi deuinciunt, vniuersum penetrent orbem, legam & & pellegam & nunquam demonstrare desinam quàm sit mihi charus Petrus ille, quem satis laudare non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 17. Maij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimo epistolio nunc respondere potui sacro-sanctæ Trinitatis festum hîc colens. Cras Antipolim petam obuiam ire hostium conatibus magnoperè cupiens, quos quidem auertere potiùs licet quàm pertimescere. Etsi Duces eximij semper existimauère non esse Militiæ contrarium, & aliquando timere, & opportunè, ne importunè & cùm aderit hostis metum demonstrare, inuiti simus coacti, depugnare decet hostem, non despicere, Deus optimus maximus sic exercitus protegat nostros vt tandem ad fœlicem pacis finem peruenire possimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 23. Maij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Antipolim opportunè lustrani, vix iter peregi cùm ex Cathalaunia lugubres & cruentas accepi literas, hostium conatus cohibuit Lerida, vicere quidem, sed victoria frui non potuère. Cohortes nostræ Prouinciales sic se gessere, vt viros decebat in quorum manibus huius Prouinciæ decus & salus erant affixa, misi vnum ex Ducibus nostris, qui mihi de volneratis, occisis, & captis verum referre possit, Tolonem quinque millibus propugnare cogito, Antipolim, duobus quoque millibus armatis, & sic laborans requiem inuenio dum Prouinciæ, & officio consulo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Iunij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non poteram vberiùs, quàm ex te, rescire quid noui sit in Aula nostra, in exercitibus, in Oriente, in Occidente, quicquid denique inuestigare libet, capit mens tua, classem è portu Neapolitano mox discessuram respicimus, Leridæ obsidio sic in Catalaunia se habet, vt fœlicem exitum liceat sperare. Primus noster Præses ad nos tandem accessit, sat citò, si bene, negotiis parem ac vigentem animo iure suspicor, faxit Deus Optimus Maximus omnia illi prosperè & pro voto succedant. Funiculus triplex difficiliùs rumpitur; ille quidem Campinius noster, & ego, ita iuncti manebimus, vt decet Viros, Monarchiæ, officio, & probitati studentes omninò. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Iunij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditißimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Videtur nobis arridere fortuna cùm priùs Hispanos attollere conspiquerit, vt lapsu grauiore ruant, fuga hostium ex arce San-philippea vel est subdola, vel aliquos Graueling æ defectus denotat, tempori committendos; ad Ilerdæ muros iacturam hostes fecisse nobis relatum est, vndique aduolant ad campos Catalauniæ copiæ, quæ bene de Ilerdæ obsidione nos sperare cogunt. Turennius trans Rhenum Bauaros vino sepultos concitauit, eùm Dux Bullioneus limina visitat Apostolorum comite Cardinale Grimaldo. Expectamus constanter tritemium Neapolitanarum discessum, qui semper nummorum penuriâ prorogatur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 28. Iunij 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVm in obſidione Grauelingæ decertatur Regiis armis, hîc pennis depugnamus vnius horæ opuſculum ad te mitto Typis mandandum ſuppreſſo authoris nomine, Schedion manuſcriptum remittas rogo & libenter non ſicut cum Principe, ſed vt cum Amico, cui veritas in pretio eſt me alloqui confidenter audeas, potes etiam Malherbum imitari, qui cùm à Magno Franciæ Priore Engoliſmenſe de Carminibus ab ipſo compoſitis ſententiam dicere rogaretur, ingenue profeſſus eſt ſupprimi debere tanti Principis verſus, quandoquidem perfectio Principes deceat. Secretum ſerua, & quod fidei tanti Viri credo, inter nos lateat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 5. Iulij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Grauelingæ obſidione licet bene ſperare, & ſi res ſit in integro, & Picolominæus Dux ita comparatus vt iſtius Handiræ propugnaculi capti incommodum probè ſciat. Auxiliari totis conabitur viribus, & cùm ſuam habeat quoque fortuna rationem, euentum timeo, Ilerda vi non oppugnatur, Motheus ad ſoluendam obſidionem ſe nunc accingit, & ita vndique oſtentantur arma, vt denique ad illam tutam & æternam perueniamus pacem, quæ quidem victis vtilitati victoribus honori eſt & ornamento. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 12. Iulij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LAudans & mœrens tibi reſcribo epiſtolium demitans, caſum meum deflens, mortales genueram filios, quos Deo Optimo Maximo lubentiſſimè condonaui. Stirpis Regiæ ſurculos ſuui, aliquando ramos futuros inter ſperans. Impono nunc tumulis ſupremus Valeſiorum nomen. Et quandoquidem temporis ſeriem in nepotibus reſpicere non licet æternitati ſolæ ſtudebo deinceps. Exercitatiunculam recepi ſententiæ tuæ coniunctam, quæ mihi fuit cariſſima. Sed cùm potiùs impetu quàm methodo agam, ingenium materiæ ſubiicere eſt difficillimum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 2. Auguſti 1644.

Typis mandare aut ſupprimere Schedion iudicio relinquo tuo, modò nomen reticeatur.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NE quid nimis in vltimo epiſtolio Luillerij noſtri ſuauiſſimas accepi literas quibus nunc reſpondeo. Abbatem noſtrum verum Nathanaëlem colo, pauit meo dolori dum ſuum conatur ſupprimere, fortiùs quidem tu qui & demonſtrando tuum, meum minuere tentas, & res nouas in medium proferẽs, diuerſionem facis alicuius momenti, quandoquidem ingenij ſolertia ſuſpendis animi ægritudinem quam omnino delere nõ poſſis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 16. Auguſti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ALiquot lucubratiunculæ exemplaria à te miſſa diſtribui. Ieſuitarum Rector ipſe ſatis probauit. Ita vt cætera prudentiæ tuæ committam modò nomen reticeatur; Valletæ noſter Prior ſuffragio fauit & vulganda cenſet lubentiùs quod ad animos conciliandos tendit Schedion; & breuitas ad legendum incitat, Grauelingæ ſucceſſum precibus, igne, lætitia, celebrare conabimur prout nobis fuit iniunctum, fama volans ventorum pennis Ducis Enguinæi victoriam non incruentam huc uſque detulit. Faxit Deus vera ſit, & Liliorum florem pretioſiſſimum ſeruet incolumem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 24. Auguſti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimum quod accepi epiſtolium, de ſtatu rerum & totius Europæ pace optimè auguratur, Ducis Enguinæi trophæa Chriſtianitatis quietudinem augurari videntur, auida eſt periculi virtus, ſed tam pretioſum caput toties fortunæ committere, ferre non poſſum. Faxit Deus Regiæ domus columen alterum, ſeruet incolume. Magnæ Britannicæ Regis malam ſortem doleo, ætas noſtra videt, in purpuram, quid audeat fortuna. Feriunt celſos fulmina montes. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Auguſti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ENguinæi noſtri proſperi ſucceſſus ſignificationes lætitiæ hîc renouauère, optimum ſequutus conſilium, hoſtes inſequendi Friburgo pone relicto, ne idem experiretur incommodum, quod Rex Hiſpaniæ poſt fœlicem Ilerdæ pugnam. Errores in bello irreparabiles.

patabiles, Mothæum profligasset si victoria potuisset vti, Magni Iulij exemplo,qui Magno Pompeio fugato spatium tutè fugiendi non permisit. Incolumitatem nostri laureati Principis eniaissime opto, ineluctabilis fatorum vis quos extollit sæpiùs opprimit, omnia sibi subigere tentans. Faxit Deus, æterna sit vita, cuius famam Astris terminare decreuit, hoc virtutis opus cui iure subest fortuna. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 6. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ET de Aula & de exteris rectè scribis, non est quod excusationem in posterum quæras. Campinius noster & ego in itinere ferè sumus singulis momentis; Aquas-Sextias siue Massiliam respicientes in capite rerum, vnde in omnia regimen, vtilitatem publicam, non nostram quidem metientes. Laborem certè ingratum suscipimus & eum omnes amplectimur, singuli recedunt, cuique sua vtilitas, quæ sæpe in publica non reperitur, conscientiæ & honori seruire studemus, & quicquid eueniat satius est ingratos experiri, quàm nulli benefacere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 13. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ENguinæi nostri prosperos successus tremens & laudans excipio, Philippi-Burgi expugnationem breui spero, Deo fauente. Mihi videtur epistolium tuum totius Europæ imaginem oculis subiicere dum Cæsaris res afflictas enarrat, Magnæ Britanniæ Regis casum defleo. Etsi Monarchia illa nobis fuit semper aduersa, & vt à Philippo Comminæo rectè dicitur, vnicuique contrarium siue oppositum Deus concessit iure; ne res humanæ euentibus sublatæ fecundis nimium insolescerent, res prosperæ (vt ait Tacitus) acriùs explorant, fœlicitate enim corrumpimur. Vale, Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PHilippi-Burgi expugnationem accipio eo animo quo præclara Enguinæi nostri facinora. Sortem Comitis Turonij cõsobrini amantissimi, vehementiùs deflerem si in honoris lecto non occubuisset, quid pulchrius iuueni, quàm in procinctu fato fungi; satis vixit qui prosperam sui linquit memoriam, & quicquid Montanus ille tum celebris de gloria dicat, expedit magnos Viros eius desiderio tangi; magnæ animæ omnia honore, ac honesto iure metiuntur, demissæ verò vtilitate. Certum est caducam esse memoriam vt cætera mortalia, sed cùm omnia pereant, his inniti ac incumbere decet, quæ sunt diuturniora minusque fluxa. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ÆEquilibrium illud quod Italorum vota magnoperè expetunt difficillimè reperietur. Hostium immensa cupido, nullos sibi imponit fines, prosperi nostrorum successus eliminare pacem videntur, quandoquidem Hispani lauream illam sperant frustra. Enguinæi Ducis progressus frænum ac metam dabit Bauarorum exercitui, Turcarum fides panica vna manu Imperatori moneta proferet, & altera gladium. Transiluanus præbuit autem conditionibus pacis, vt potiùs Torstensoni reditum præstolaretur, quàm potenti hosti confideret. Galatios alter Fabius cunctando non restituet rem. Etsi his opus est parmâ & morâ qui minus ense valent, ac potissimum Enguinæi victricia arma propè habentibus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MInimè solus dum ruri versatis comite præsertim Moixo Præside, cuius præclara fama & probitatis, & eruditionis, quæ non minùs armis, quàm togæ conueniunt, Enguinæo nostro teste, cuius ingenium ad extemporalitatem vsque, primoribus Moguntiæ innotuit, illorum meditatis orationibus Latinè occurrit. Et Ita marte & arte probè vixitur invictissimus Princeps, cuius annos Nestoreos opto famámque Astris terminatam. Hic in vmbra degimus, quieti non otio indulgentes, non quidem fine molestia ac labore Prouinciæ huius tractantes negotia, non ex rumore statuentes, sed priuatas vtilitates publicis proponentes. Faxit Deus ingratis non seruiamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LVcubrationum nugas Neuræo patefeci, Viro eruditionis eximiæ, delectúque tuo dignissimo. Desidiam otiúmque fugio, & cùm manus quiescunt, ingenium exercere animúmque excolere nitor, Enguinæi nostri taedium vlrimæ significant epistolæ. Massiliam nunc cogitamus ad vrbis conuentus agendos, vbi etsi de purpura Romana non agatur, exoptatior

exuptatur tamen ab illis, qui primatum in vrbe ambiunt, quæ olim Romæ Orbis capiti, fœdere iuncta fuit, ac ſine quo nunquam illa triumphauit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Octobris 1644.

Appulit heſterna die Merſennus noſter incolumis.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

MAſſiliæ negotiis implicitus pauca nunc reſcribam, Amicos defleo. Sed cùm vita ſit practica Philoſophia, humanis caſibus ſic vti oportet, & ita mentem fato ineuitabili ac ſemel venturo, aſſueſcere vt imperium tanti hoſtis viriliter ſuſtinere poſſimus. Experientia rerum equidem Magiſtra eſt, ſed inomnium terribilium terribiliſſimo exempla ſola nos docere non ambigitur. Francandaliæ obſidionem ſperaueram quaſi Germaniæ ſpolia vltima Enguinæi noſtri manibus reportanda, virtuti & fœlicibus huius Principis armis inuidet hyems, & vniuerſa pro reditu Gallorum vota, quem ſeruet incolumem Deus Optimus Maximus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 25. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſima*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

ENguinæi Principis fœlicem reditum ſumma perfuſus lætitia nunc audio, Galaſſi fugam opto potius-quam ſpero Fabij illius cunctatoris pugnam præcipitatam, iter fauente exercitu non concipio. Imperatoris res profligatæ ſunt omninò, ſi rumor verus exiſtat. Pontificis Maximi vota pacem exquirunt, Cardinales Legatos in Germaniam, Galliam, ac Hiſpaniam mittit, vtinam cum fortunato ſucceſſu. Maſſiliæ comitia proſperè ceſſêre. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 1. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſima*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

DIſceſſit iam Merſennus noſter Romam petens & expetens, res Germaniæ nutant vt mihi videtur, Enguinæi noſtri diſceſſu, tanti Principis incolumitatem omnibus aliis anteponere licet. Imperium complectitur ingenium illud magnum natalibus par, De reditu ſemper loquitur indefeſſus miles, vtinam diu. Nihil referam de hac vrbe, aliunde reſcire poteris turbidos aliquid tentaſſe, fruſtrà Nobiles probi, & populus ipſe à noſtris ſtetit partibus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Maſſiliæ 8. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

MAſſiliæ diſceſſum inſigniuit turbidorum conatus audax, & infœlix moderationis meæ pretium; nunc reporto ſatis grande, quandoquidem perdere poteram eos, qui vniuerſam plebem commouere ſtudebant me præſente. Malo me dementiæ pœniteat, quàm iracundiæ pudeat, Deo vindictam linquens, qui funiculo iuſtitiam exercet, & cuius miſericordiarum nullus eſt numerus. Huius vrbis Muſæum nunc inuiſo meum, proxima hebdomada venationes meditans, quo quieſcat animus à tot laborioſis negotiis & ingratis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

REginæ Angliæ ad Reginam vrbium acceſſus non fuit mihi inopinatus. Aula noſtra obuiam iuit atrata, vt opinor, ob Hiſpaniæ Reginæ obitum, hoſtes ipſi fatentur Heroinam illam maximis dotatam virtutibus muliebria quidem vitia exuerat, & nouiſſimis iſtis diebus Regem Virum adiuuerat virilibus conſiliis & curis. Mulierem fortem inuenerat Princeps ingenij mediocris, voluptatibus immerſus & boni conſilij indigens. Hiſce diebus venationi operam dedi ſatis, & tempeſtate temperata, & ruſticis oblectamentis delectatus vrbem noſtram repetij proſpera valetudine gaudens. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

PRælium Nauale commiſſum inter Danos & Suecos, vltimis proſperum fuiſſe lætor admodum, Monarchiæ noſtræ vtilitatem ſolam reſpiciens. Magnæ Britanniæ Regis caſum defleo, quem nec victum, nec victorem eſſe fortuna permittit. Multis iactatum periculis ad portum feret aliquando, vt habeat inſtrumenta ſeruitutis & regnet, more populi Romani, qui Deæ illi inconſtanti poſuiſſet aliquando frænum, ſi omnia in lubrico non eſſent: Magni quoque terga vidit vaga illa Dea, & Magni Cæſaris corpus vulneribus confectum Pompeï ſtatuæ ſubiecit. Rerum dole vices meatum, Vir Eruditiſſime, & æternitatem illam fixam ac permanentem in ſplendoribus Sanctorum attenta mentis acie conſidera. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Nouembris 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVltos è Senatu nostro me in gratiam recepisse certissimum est. Spero fore in posterum administrationem quietiorem. Quòd ad me attinet erga alios me geram, sicut alios erga me exoptarem sese gerere; laborum fructum referam modò animos omniū Ordinum huius Prouinciæ conciliare possim. Gloriam non vtilitatem metere studeo conscientiæ, & honori inseruiens. Quid de Magnæ Britanniæ rebus deploratis censeam nuper rescripsi, fortunæ alumnoa non Regis filios, aut Reges ipsos respicit Dea illa calua, quæ alata, & rotæ insidens depingitur, vt eius volubilitas, & inconstantia clariùs innotescat. Vale Musarumq; Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SI mihi licetet, queretet de Campinio nostro, qui veniam & copiam ex hac Prouincia discedendi, me inconsulto, clam obtinuit. Amicorum errores dissimulare liquet, non virtutes, Vespasiani more, qui antiquis Ducibus, & eximiis Imperatoribus parcerat. Suecorum res in progressu esse lubenter audio. Magnæ Britanniæ Regis conditio, siue bello immixtus sit, siue paci intentus, admodum dubia, & nutans videtur esse, in aduersis resurgit, prosperis non bene vtitur, & Parlamenti pax oblata est potiùs seruitutis pactio, quàm fœderis. Quicquid eueniat virium periculum facere magis conuenit non tantum Regi, sed Viro militari, quàm protrahendo tempus rerum dies verbis terere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 13. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HIspanos seriò de pace cogitare vix mihi persuadeo, non fortuna quidem, sed prouidentia Dei, quorum sortes mutare vult, consilia corrumpit. Hostium superbiam vbique deprimere cælum consentit. Quid aliud experimur, quàm rerum crebras mutationes? Reges ipsi corruunt, & huius Mundi fluctibus Pharaonis more, singuli merguntur. Et cùm mari rubro Ægyptiorum hæreant nunc vestigia, vix tamen vnus est qui resipiscat. Omnes inutiles facti sunt, anchora spei deiecti naufragium patimur. Solemnibus istis diebus ad pietatem attendere licet, & humanæ mentis infirmitatem dolere incerta prospicientis ac futura, præsentium incuriosæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Torrensonij victoria dum Galatij exercitus esset in itinere iute ambigitur, facilè creditu est Fabium illum cunctatorem vasibus non conclamatis clam discessisse, & antequam Torrensonius rescire potuisset, lógius processisse. Quicquid eueniat, à nostris pactibus, stat prospera fama, quæ in bello, & in togatis negotiis plurimum posse certissimum est, Comitia nostra conuocauimus, de exitu nihil dico, futura in incerto, prætetita in nostra non sunt potestate, præsentibus tantum frui licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

GOdefridum Vendelinum laudo, Massiliensibúsque suadere conabor, quicquid probaueris. Angliæ Regis res afflictas deploro eúmque tam iniustas pacis conditiones ratas habere posse non video. Necessitas quidem suprema lex est, satius est tamen armis occumbere quàm authoritatis Regiæ, honorisque iacturam facere. Dicam posteà de illo quod Tacitus noster olim de Vitellio, vt si cæteri non meminissent, ipse citò regni sui obliuisceretur. Conscientiæ ac decoris statera omnia esse pondetanda iute arbitror, omnia fausta precor, anno inchoante Viro amicissimo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NIhil noui sub Sole, quid fuit nisi quod est? & quid erit nisi quod fuit? rerum vices demitor, truditur dies die, & annus anno, ver prætetit, æstas interitura simul, & tamen nunquam quiescit hominis mens, nec eadem fastidire discit, vitæ oblectamentis inniza. Ad noua semper aspirat animus, sed tamen præsenti æternitatem postponit, vtinam seriò cogitaret, quàm fluxa sunt omnia, contemptui haberet quod tanto opere desiderat. Hic velut è specula vniuersum Orbem perlustro, hinc victores prostratos, inde victos Laureatos, nunc Reges populis fræna ponentes, mox subditos Regum detrectantes imperia conspicio. Nihil tam sublime quod non euertatur, nihil tam demissum, quod non tollatur in altum, indibrium fortunæ summs. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Oliolij 9. Ianuarij 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Apud retum noſtrarum Aquenſem ciuitatem nunc reuiſo, Comitiis noſtris pacatè actis, plauſus negotiationem noſtram ſequuti ſunt, quales deſiderare potuimus, & quamquam in mimo vitæ vultus perſonatos inſpicere liceat, Deo Optimo Maximo ſcrutationes cordium linquere ſolemus. Hic vix lumen experimur dum Pariſiis omnia concreta gelu narrantur. Varietatem illam vniuerſi rerum Orbis meditor, quæ animorum inconſtantiam probè denotat; viciſſitudines perpetuas huiuſce Mundi contemno, æternitati infixus, vbi ciuitatem in quadro poſitam ac permanentem intueri conceſſum eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltima Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Comitiis noſtris peractis vbi multum deſudauimus, nunc reſpirare licet, & Tolonum inſpiciens procelloſum mare intueri non abſimile, vt mihi videtur vndanti, & fluctuanti turbæ, quæ diſceſſit à nobis; integritas quidem valet, ſed ratio ſæpius obmuteſcit. Fœliciter tamen egimus, & cuncta proſperè ceſsêre; iſtius Prouinciæ animis infixa eſt Regis reuerentia, & plus ſapiunt infimæ ſortis hic viri, quàm Nobiles ipſi in Prouinciis iſtis, quas etſi Aulam noſtram pertingant, nunquam tamen inuiſunt, rutibus degentes agreſtem vitam exercent, & animum ferocem gerunt. Non deſinam mirari Britannos etiam noſtris ferociores, qui dum ſuos infauſtos exitus abſcondere ſtudent, malorum remedia non ipſa mala differunt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 23. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ota illa excipio, quæ protulit eximia erga me illa ſingularis amicitia non mouta; linquemus enim poſt nos opuſculum quod non imber edax non Aquilo impotens diruere poſſit. Rerum inconſtantiam vides immotus, & Amicorum vtilitati veræ rectè conſulis. Deeſt nempe ac potiſſimum Magnatibus qui verum dicat, & qui potiùs perſonam quàm fortunam illorum audeat alloqui. Conuentus noſtri bene finiuntur, vtinam nobis idem eueniat poſtquam mimum vitæ peragere licebit. Auguſtum rereor, qui ita de rebus humanis, excedens è vita philoſophatus eſt, quandoquidem certiſſimum eſt vniuerſum Orbem hiſtrioniam exercere. Vale Muſarum Decus & Ornamentum ſingulare. Oliolij 16. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vtilitati conſulere hiſce ferreis temporibus neceſſarium eſt, & vt probè dicis, Proregum curæ pecuniis importandis in fiſcum nunc incumbunt; ſat eſt manus habere puras, & ita aurum iſtud Toloſanum attrectare, vt famam incolumem ſeruare poſſimus. Nihil tam lucidum quod obſcuritatem non gignat, & aurum quod ob oculos fulget, nigreſcit in tactu, & quamuis nec vulneret nec tegat, ad idololatriam ducit, ſed quid opus Philoſopho tot animi dotibus ornato, hac ratiocinatione? Diogenis more diuitias contemnis, mentem ditare non arcam iure quæris; non qui plus habet, ſed qui minus cupit dites eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ermaniarum res turbidas attentè conſidero, Hydræ more tenaſcentes. Incluſus Galaſſus aufugit, exercitus cuius Dux erat eſt profligatus, & tamen in Bohemia reſurgit bellum atrox, quod cruentum prælium via dirimet. In Magna Britannia odioſæ pacis Regi offeruntur conditiones. Sola ſtat noſtra Gallia Lauræis fœcunda, proſperáque fama, pace, Deo iuuante, citò firmabitur. Muſis & Exercitationi nunc operam do negotiis peractis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Eſtinant lentè Hiſpani cùm de pace ineunda agitur, & giganteis paſſibus ad Monarchiam vniuerſalem progredi non erubeſcunt. Illius nationis vultus pallidi inextinguibilem ſitim denotant Galliarum, & confœderatorum armis repreſſi, ad ſalubria conſilia tendent aliquando, ſeriùs tamen, vt opinor, ni Turcarum apparatus bellici nos ad vnionem cogant inuitos, Meliteſem obſidionem meditantur, aut potiùs inuaſionem Siciliæ. Quicquid accidat diuinæ ſubiecti Prouidentiæ nihil debemus pertimeſcere. Magnæ Britanniæ Regis res afflictæ, ſtatus ſubmerſionem religioniſque iacturam prænuntiant. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

E Lunæ Eclipſi quam obſeruauit Neutæus nihil eſt quod ſcribam. Magna illa

Astra oriuntur & occidunt, exaltationes & exilia frequenter patiuntur, Minora verò quæ vix patent à paruitate, & obscuritate sua proteguntur, sic Reges ipsi intereũt, sic Magnates, feriunt summos fulmina montes, & ita nos mortales quamuis immortalia induamus desideria, præterimus velut vmbra, omnia caduca & fluxa præter omnium authorem ad quem solum respicere licet. Nihil hîc noui nisi rumor satis compertus de formidabili Turcarum apparatu Meliteusem insulam, aut potiùs Siciliam minitante, sic nostrorum Principum animos conciliet Deus, vt hosti Ecclesiæ perpetuo, possint obsistere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ortidum vndique Martem belligerantem video, & Cæsareos penè profligatos. Sola Anglia videtur pacem meditati etsi Regi odiosam, necessitatis legi, vt mihi videtur, parenti. Hispanorum superbiam nouissimam deuincimus, nisi Turcarum infinitæ copiæ ad saniora cogant consilia, quos huc vsque nec sacra, nec profana, nec ius ipsum rationi subiicere potuere. Scrutator cordium Deus Optimus Maximus, videat & indicet, & ita Christianorum Principum pectora demulceat, vt concordiam æternam aliquando pacisci queant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Martij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mille belli diuturnioris trahendi artes oculis nostris parent, plúsque ponderis habet ambitio illa hostium nostrorum mentibus infixa, quàm Christiana Ecclesia orans & gemens; sua cuique vtilitas, & zelus fragrans maiorum, nunc est extinctus omninò. E Sicilia soluerunt aliquot nauigia militibus onusta Catalauniam petentia eodem momento, quo Italia tota formidabilem Turcarum apparatum iure reformidat. Quid plura? manet tantum religionis species, præualent illicita, & politica Hispanorum religionis fundamenta destruere non erubescit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Martij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Pacem inter Regem Magnæ Britanniæ, & rebelles subditos esse desperatam non miror. Importuna quies cum bello bene mutatur, nihil grauius isti Principi accidere potest, quàm quod ei offertur subdola fœderis inhonesti specie; obuiam armis ire dedecori licet. Hesterna die Iubileum aperuit Aquensis Ecclesia celeberrima processione cui interfui, sic summus Pontifex, facto munere inchoante, communi prouidere saluti studet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Martij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non ab Aquilone omne malum, quandoquidem in Oriente Turca, incredibili celeritate, formidabiles vires colligit, Germani bello assueti, & Hispanorum iugo pressi, pacem potiùs concupiscunt quàm spirant, in Anglia nondum victoria, iam discordia. Omnes ferè nouo Imperatori parere detrectant. Rex ipse incertus & fluctuans, rebus secundis dies rerum verbis terens non probè vtitur, aduersa premitur, fato succumbit, & improsperæ fortunæ pondere fessus, tempori committit, quod rationis fræno deberet regere, tu ne cede malis, sed contrà audentior ito. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Martij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Victoriæ Suecorum insignia rumor ad nos peruenit gratus, vtinam verus. Mora valescit veritas, & fama, quamuis acquirat vires eundo, retinet aliquid constantis cui inniti liceat omninò. Forsitan cordi est fortunæ bellum finire vbi inchoauit. Bohemia & Praga ipsa vident Imperatoris terga, eodem loco, quo defunctus Cæsar Lauream consequutus est, nondum marcidam, ac tanti momenti, quandoquidem Germaniæ libertatem subiecit, Angliæ Regis res desperatæ minantur extrema & regno, & Regi, pax tandem inde orietur, vnde minùs patet, & Dei Prouidentia dirigit ad bonum finem, quicquid in nostram verti perniciem iure timemus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Aprilis 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Galassi sortem iure demiror, qui nunc ab exilio venit ad imperium. Fortunæ ludibrium sumus, Magnates deprimuntur, infimæ plebis viri tolluntur in altum. Cæsaria casus & fuga Christianæ Religioni obesse non potest. Sueci victores, non habent satis virium ad profligandum bellum diuturnum, atrox, & cruentum malis altius; Bauarus vnionis Catholicorum Principum columen rem restituet, pacem victoria gignet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Aprilis 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Iſce ſactis feſtiſque diebus Chriſtiani exercitiia vacare licuit, ne totum vitæ curriculum noſtræ, vanis aſſueſcat nimis. Nunc reſumere epiſtolarum commercium decet, pacem optare, potius quam ſperare, téſque bellicas & aulicas velut è ſpecula perſpicere, Aurelianus & Enguinæus ſic inchoabunt expeditiones, vt bonum & proſperum ſucceſſum augurari poterimus. Hic præter Roſæ obſidionem, nihil noui. Arelatem cogitamus, inde maritimam plagam luſtraturi. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Aprilis 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Ectè ſubodoratus es, duas epiſtolas eodem curſore accepi, Neuræi tui genium conſidero, eiúſque doctâ delector cõſuetudine. Arelatem nunc colo antiquiſſimam ciuitatem Alam noſtram cogitatam, ſed non eſt mihi per otium, Prouinciæ negotiis implicitus adhæreo. Credo equidem nec vana fides, te nunc Betuillæum noſtrum alloqui, cui permiſi aquas ſalubres tentare, què ſanior euadat in poſterum; Campinium noſtrum comitem habeo fidum Achaten, & laborum ſocium. Roſæ obſidio, nunc eſt in progreſſu, vtinam fœlicem ſortiatur exitum, oppugnatur & propugnatur fortiſſimè. De Turcis expectantur noua, vndique concurrunt Equites Melitenſes, qui inſulæ obſidionem iuuenili ardore admodum cupiunt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 2. Maij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

N Oriente, Roſa, in Occidente Motta obſidione cinguntur, vtinam proſpere. Hinc diſceſſit Campinius noſter Aquas-Sextias repetens. Aliqua negotia, quæ res domeſticas reſpiciunt, adhuc me detinent, nihil noui, & ſi omnia noua, deperditur quotidie aliquid noſtri, & dies truditur die, quàm vanæ hominum cogitationes, quàm inutilia ambitio, ſepulchri immemores, totius Orbis poſſeſſionem exoptamus, & in Motta, in Roſa tamdiu hæremus ſuſpenſi, & dum vniuſcuiuſque gladius proximum ſuum iugulat, aduenit hoſtis communis, Turca Tyrannus Orbi Chriſtiano minitans, ac de ſucceſſu proſpero ſecurus, ut Deus Optimus Maximus impetum validè repellat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 9. Maij 1645.

Epiſtola ad Gaſſendum.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Eſurgens in Oriente bellum, Occidentis fortaſſe dirimet diſcordias, Treuirenſis Electoris liberatio, & Cæſaria res profligatæ hoc mihi præſagire videntur. Neſcio quid audiui de Capellano noſtro, qui Ducem Longauillæ non comitatur, verùm ex te ſpero; de Magna Britannia nihil eſt quod dicam, factio valeſcit, bellum trahitur, quicquid eueniat, Rex premitur admodum, nec habet ſatis virium quæ poſſint feſſis ſuccurrere rebus. Aquas-Sextias tandem repetij aliquot commoraturus dies. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 16. Maij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Lam inuiſere haud potui rectè vt conieciſti. Prouinciæ negotiis nunc incumbo Aquis-Sextiis in capite rerum Campinio ſemper comite. Roſæ obſidio promouetur, Claſſis Hiſpanica nondum è portu ſoluit, Turcica minatur, ſed nihil certi de oppugnatione inſulæ Melitenſis habemus, hæc gens voluptatibus immerſa pericula fugit, Hiſpani, tantum inſeruiunt vanitati, & dum minis præſumunt, amittunt certa, minis & verbis depugnantes, tu mentem rebus præclaris inſtruere non deſinis, Amicos fouens inimicis parcens, affectus animi ſedans. Vale Muſarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 23. Maij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Aſtra-metationis vtilitatem commendat copiarum Turennij noſtri iactura, cuius ſiniſtrum caſum deflere potiùs quàm culpare licet; verſat omnes vrna, & fortuna ſublimiores præcipitat, erigit humiliorea. Et in bello bis non peccat Dux aut Miles, ſic nos decipit inconſtans mobiliſque Dea. Aurelianus & Enguinæus rem reſtituent, ex te interim illius exercitus iacturæ circunſtantias expectabo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 30. Maij 1645.

Vellem reſcires vtrum ſit aliquis Lutetiæ qui Illyricum idioma edocere poſſit.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Ceſſit tandem ad lilia Roſa, & verno tempore quo flores legere ſolemus, agitur nunc de Gleba, quæ ad legitimum redibit poſſeſſorem,

possessorem, Capellani nostri moderationem demiror. Longauilla pedetentim Monasterium petit, pacis opus, lapis est Philosophorum, quem omnes quærunt, & nullus inuenit. Magnæ Britanniæ res afflictæ, vix restituentur, rectore indigent, & quem habent non regit, sed regitur, Turennius incolumis euasit, exercitu non profligato, Succorum lauros Delphica procellam fugabit fulgurantem Heroüm nostrorum auspicibus & ductu. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De Turcarum apparatu bellico est quod timeatur, etsi nihil certi ad nos adhuc peruenerit. Classis Hispanica quinquaginta nauibus, & triginta triremibus adornata, Rosæ auxilium, tardè meditans, nunc è portu soluere seriò cogitat. Classis nostra recepit se opportunè. Tripudiis resonat nunc ista ciuitas festum corporis Christi more suo celebratura. Misceri aliquando voluptatibus vulgi oportet ne rusticam & intempestiuam seueritatem percolere videamur. Incolumis est, Deo fauente, familia nostra, incolumes Amici. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 13. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Albaniæ villæ secessum meditans tui desiderio flagrare incipio, negotiis tamen tuis oblectamentum postponens ad solitudinem penè redactus, Amici omnium horarum auxilium imploro. Eorum qui à secretis inseruiebant mihi recessus variè iactatur, conscientia facti sufficit. Moderatio mea laudatur à multis dissuendæ magis quàm discindendæ amicitiæ; innocentia morum & auiditas habendi non bene conueniunt. Amicitias magnitudine munerum retinere volui, & non constantiâ morum, sicque magis merui quàm habui, videant quibus interest gratitudinis exempla demonstrare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hic quieti non otio indulgere quæro Orientem & Occidentem respiciens, hinc Turcas minantes, illinc exercitus in procinctu considerans. Italia tremit, Hispania desidiosa iacet, sola Gallia Suecis fœderatisque innixa opportunitatem belli captat, vbique fulgens. Britanniam tempori linquo, Germania Austriacæ domus vtilitati laudans ac mœrens inseruire cogitur. Aurelianensis Dux Hollandis iunctus, magnis incumbet ausis. Enguinæus Bauarum è somno exsuscitabit & fessis coget succurrere rebus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 27. Iunij 1645.

Expecto iuuenem Illyricam linguam edocentem. Et thesaurario Prudhomio rescribo, det sufficientem pecuniam, tu videbis quid erit opus.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Rescire potuisti insignem cladem exercitui Regis Hispaniæ à generoso Heroë Comite Harcurio inflictam; est quod vbique ab hostibus nostris timeatur, de Turcis nihil certi fertur. Classis adornatur sed non è portu soluit. Melita militibus vndique confluentibus iam secura redditur, Comes Harpajovius vices gerit magni magistri omnibus acceptus & charus. Hispanica Classis immota iacet periculis immixta. Lusitanus in procinctu Galliæ victoriis tutus & protectus, Hispaniam inuadere nunc seriò cogitabit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 4. Iulij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Matheseos professionem recusare non licuit, ac præsertim pactis, dimittendi munus, conditionibus. Vtere, vt voles, aduenict interim discessus gratum tempus, quod quiete præstolabor. Albaniæ secessu delectoe admodum, etsi æstus feruens fuerit, familiæ hic incolumi immixtus, equitationi & libris operam do assiduam. Sed non diuturnam, ne mens tristitiâ, & corpus morbo langueat. Campinius sæpe adest indiuiduus comes & fidus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 11. Iulij 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De querelis in Apparitorem Morum certiorem faciam Campininm nostrum, qui non minus illustrissimum Grassensem Antistitem charum habet. Meunetinm à secretis, Lutetiæ degentem moneo caueat à viro, qui me inconsulto nomen immiscet meum vt fauorem sibi concilier. Mardicum obsessum scribis, Regis Angliæ exercitum profligatum, & Germaniam aduentu Enguinæi Lauteati nostri trementem. Vltima Deo fauente respondebunt primis. De Turcis fertur minitantem classem Venetorum insulas Cephaleniam & Zacinthum inuadere velle. Pestis hue vsque Mahometanos trucidauit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 19. Iulij 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MArdicum captum, Brinium obſeſſum, Chriſtianopolim fere expugnatam, Magnæ Britanniæ Regem è fuga ſe recipientem, enarrat vltimum epiſtolium, hæc in Occidente, ſed in Oriente Turca Cretam inualidam aggreditur, vilia tanti exercitus ſpolia, Selymus & Solymannus obiere qui ardua tantum reſpiciebant. Hactenus Heros impoſſibilia tentat & perficit, optat & obtinet, adeſt & vincit, ardet, & audet, incolumem ſeruet Deus quem Hiſpaniarum Cæſarem appellare decreuimus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 25. Iulij 1645.

Si libros Illyrici idiomatis inueneris, certiorem me facias, enixè rogo.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IVuenem à te miſſum ſingulis expecto diebus, ad nouitatem pergit auidè animus humanus, & cùm nihil ſit in Orbe noſtro, quod poſſit nobis fœlicitatem offerre conſtantem, de præſentibus ad futura, de dubiis ad ſecura, de incertis ad certa, de caducis ad immortalia tendit cor hominis, non fruſtra triangulare, quandoquidem niſi Trinitatis triangulo futurum ſit adimpletum. Curia noſtra maior, capite vehementiſſimè dolet, Campiuius & ego egregiè cõcordes. Vale Muſarum Decus & Ornamentũ. Albaniæ Kalendis Auguſti 1645.

Prudhomium moneo reddat tibi viginti libras Turonenſes, obliuioni ne tradas imagines Virorum illuſtrium depictas, quas Neutræus toties commendare non deſinit.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SPei repulſam propinqua ſolatur fortuna, fœminæ partum, Sereniſſimæ Dominæ, inſequetur maſculus Princeps, qui ſerò Patri ſuccedet, carius emimus victorias non ſine diſcrimine vitæ Herois Enguinæi, Bauarorum exercitus profligati rumor ad nos peruênit incertus. Diuinæ Prouidentiæ committamus omnia, adueniet tandem iuſtum pacis tempus, & Deus Optimus Maximus non ſinet inultos nominis ſui ſuperbos hoſtes, & cùm alteri gloriam ſe non ceſſurum ſuam, toties aſſeueret, victimas ad ima detrudet, quos Veneti potiùs pertimeſcere, qoàm vincere norunt otio omnis aſſueti. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 8. Auguſti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ACceſſit iuuenis incolumis, optimæ vt mihi videtur indolis. Germaniæ res in ſtatu, Angliæ Regis, in peſſimo; Catalauniæ in mora eſſe, & longiùs trahi non eſt in dubio, Danos inter & Suecos firmati, pax nullo modo poteſt. Ars eſt Hiſpanorum ne pereat diuiſio tanti momenti, Turca interim inſoleſcit, & Chriſtianos impunè lædere aſſueſcit. Exurgat Deus & diſſipentur inimici eius. Campiuius noſter non bene habet, & Aquis-Sextiis immoratur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 15. Auguſti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVòd ab altero pendet ſemper eſt in incerto, & ita non eſt cur tuas reprehendam curas, ſat citò ſi ſat bene. Res orbis Chriſtiani in Germania ſunt in æquilibrio, in Anglia Rex vix reſpirat, in Italia tuta timentur támque lentè accingunt ſe ad Turcicum bellum improuiſum, vt Venetorum iacturam certam prænunciare liceat. Multorum capitum caput eſt Reſpublica, omnes imperant, omnes patet, deliberant, & non eſt qui ſtatuat, prænident, ſed non prouident, bellum exhorreſcunt imparatique ſuſcipiunt, omnes denique bonum publicum prædicant, & ſua cuique vtilitas nummorum ſumma cupido, victori ſernatur qoicquid non expeditur fortunæ. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Albaniæ 22. Auguſti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VErum prænuntiant aliquando vulgi rumores, quod peroptamus, loquimur dormientes etiam & ægrotantes, prælia, dolores, voluptatéſque ſomniamus. Toti Galliæ gratulor ob rem præclarè geſtam ab Heroë noſtro Enguinæo, ſic itur ad Aſtra. Iuuenis Auberij Maurerij caſum deflerem magis, ſi cum decoro exitus non eſſet ſumma laus coniuncta. Marte & arte valebat eximius vir ac generoſus, qui è memoria illuſtrium nunquam excidet. De Magna Britannia nihil eſt quod dicam. Nauis eſt amiſſo gubernaculo, huc & illuc fluctuans. De Germania bene ſpero, modò victori Enguinæo opportunè ſuccurrere valeamus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Auguſti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CVrſum peregi fœliciter, Diniæ lares tuos inuiſi réſque priuatas, quæ te reſpiciunt Conſulibus commendaui, vbique fauſtas accepi populi acclamationes, Nobilitatis concurſum, Cleri pias preces, dignum laborum fructum, vulgi amorem, publicúmque plauſum. Herois Enguinæi incolumitatem antè morbum præſciui. Vtinam ad Neſtoreos annos.

Danos inter Suecos pacem firmam & firmatam opto, Transyluani ambigua consilia magis nociua, quàm si res cum hostibus composuisset incerta, semper lubrica, & cauti quam magnanimi periculosiores, fortes aperto Marte, timidi, clam agunt. De Anglia nihil est quod dicam, tempori linquendæ & fortunæ huius Regis res deploratæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Septembris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVibus conditionibus, pax Danos inter & Suecos, fuerit firmata, refert vltimum epistolium, opportuna illa quidem, cùm Transyluanus tandem, toties repudiatam pacem, Cæsareis concesserit, meliùs est eos quiescere, qui in otio bellum, & in bello otium cogitant. De Turcis varia, fertur insulam Canæam adhuc resistere, Genuẽses verò captam fuisse, optant & promulgant, vtinam falsò; de Germanis & Britannis nihil referunt quod possit fessis succurrere rebus. Comitia nostra pacata fuere. Comes Borlonius est primus Procurator Prouinciæ, Bligerius Assessor Rossetus & Lagetus posttemi consules. Massiliæ. Lex de ambitu esset necessaria, singulis momentis purpura illa vt Romana respicitur, mox adueniet iustum pugnæ tempus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ORatores Cæsaris paci obnoxiores lubenter audio, communis hostis infestatio eorum animos franget, quos rationi subiicere nationis non fert superbia, & auida illa dominandi cupido, sed quacumque viâ ad quietem pergere publicam possimus, nihil refert, modò iunctis viribus depugnare & debellare Turcas, nobis à Deo Optimo Maximo concedatur. Canæa obsessa pactis conditionibus, victori cessit, Principum Italiæ Classis lentè procedit, & dum vnusquisque sibi timet & cauere studet singuli pugnant, & vniuersi vincuntur, Enguinæi nostri vires paulatim deficiuntur. Vtinam transigat hic æuum. Vale Musarum Decus & Ornamentũ. Aquis-Sextiis 10. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EX Loaio qua laborabas cùm febris caperes fuerit, leuis, nec incommoda Medico meo Martino paruit, nunc Deo fauente melius habeo, tuo Hugoni inre succenseo, Neuræóque commisi quam ad te referret sententiam. Prospera Enguinæi nostri valetudo, mihi nunc sola cordi. Germaniæ Magnæque Britanniæ res vt remotas considero, de Turcis nihil certi audio. Attocis prælij incertus ad nos peruenerat rumor; sed prosperi, qui non confirmatur, veritas visu & morâ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ANtiquitus morbi diætis, & sobrietate è corporibus pellebantur, nunc emissione sanguinis, & potionibus vtuntur Medici, quorum consiliis incolumitatem nostram committimus; sic est vsus vel potiùs abusus. Tiberij Cæsaris in hoc iudicium probo, quod virum triginta annos supergressum valetudinem regere suam debere, inconsultis Medicis, existimabat. Consuetudini deditus & rerum ordini corpus Medico, animam Confessori permitto, Heroëm Enguinæum incolumem rediisse lubentissimè audio. Orbis Christiani res turbatas admodum doleo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

CVm vltimo epistolio exemplum tuum epistolarum lubens accepi, magni quidem momenti tuóque nomine dignum. Legam & pellegam lucubrationum tuarum opus sapientibus gratum omniúmque plausus excitans. Archiepiscopi reditus in Metropolim, rapuit Campinium nostrum, qui mox discessit, Prouincia nostra tota est in apparatu, tantum expecto Virum cui adhætere desidero multis de nominibus, virum nobilem domesticum carruca vectum. Præmisit, citò sequuturus, de Turcis nihil certi nisi maxima incommoda ab hostibus nominis Christiani Venetis inflicta; omnia in peius ruent si discordia nostra procedat vlterius. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis vltimâ Octobris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn nimis de perfido quæri poteris & Amicis volentibus, Hugonem persequi debes, non ita bonitatem colere decet quin periuros rationi obedientes reddas; Prælatos optimos testes habes, & fideiussores qui obuiam ibunt dedecori, & in Ecclesiasticum refractarium animaduertent sedulò, rediit in vrbem Aula trium Reginarum maiestate fulgẽs, & purpuratorum Principum fulta, quorum concordia regni fœlicitatem parit, domi quietem, foris palmas & triumphos, & vbique Gallorum nomen extollit: sic Deus minorem tutatur Regem. Sic mater infantem fouet,

ſic denique Magnates ſunt obſequentes vt extranei obſtupefacti hoſtes omnino corruant. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Polonorum magnificam exceptionem narrauit pluribus Renaudotius. Repeat adhuc Rex Magnæ Britanniæ, ſed vt lapſu grauiore ruat, infœlici Principi deeſt qui verum dicat, & cui credat, vndique inſidiæ eum obſeſſum detinent, nec à ſanguine tutus qui nulli nunc fidere poteſt; res afflictas in melius vertat Deus Optimus Maximus. Si tantum temporis in præliminariis impendunt Cæſaris Oratores, quid fiet in negotiis tractandis? ſeneſcent Plenipotentiarij aut fato fungentur: mora tamen victoribus non eſt periculoſa. Claſſis Chriſtiana re infecta pedem retulit, Italici longè à Romanis abſunt, Veneti tutius in pace degunt, bellúmque detrectant. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Tres Soles natura non fert, attamen vidit Aula noſtra tres Reginas, aut potiùs illa micantia Aſtra, quæ diei lumini ac vero Soli caliginem offundere non erubuere, ita narrantur ſolemnia, vt ad magnificentiam & pompam nihil deſiderari poſſit; verum eſt quidem confuſionem ordinum aliquid detraxiſſe antiquæ Maieſtatis Regiæ, quæ magis inter primores regni eluceſcit. Cærimoniæ illæ ſunt velut cortices, quas exornare non licet abſque arboris deperditione, omnes aſcendere, nemo deſcendere cupit, & ſic tandem ad deſpectum earumdem deueniemus, ſi tanto gliſcenti, & ea Aulicorum diuiſione naſcenti malo obuiam non itur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1 1. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Exoranti faciles præbere aures, non eſt difficile, ex aliis audiuimus quanta eloquentia & doctrina oratio tua peracta fuerit, non vanum fuit plaudere manibus poſt tam celebrem actionem, diu viuas vt proſpera tui fama ad multos annos frui poſſis? Reginæ Poloniæ diſceſſus in dies prorogatur; & quanquam adſit corona floriſera, ſpinæ longi itineris acriter pungunt, & regnum illud, vt honeſtum exilium reſpicere licet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Valemus nos quoque Amici tui Deo fauente, Aquis-Sextiis 5. Decembris 1645.

Epiſtola ad Gaſſendum.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Præliminarem tuam expectamus orationem doctam & elegantem. De Britannia nil boni, ex Germania, inuitos Septentrionales illos ad pacem cogi, iure exiſtimo & conicio. Hiſpani nouiſſimam cauent ſuperbiam, & inextinguibilem dominandi ſitim, offerunt quadriennes inducias, ſed iniuſtis conditionibus, vt ex vna parte populos decipere poſſint; ex altera verò Monarchiam noſtram obruere, ſociis derelictis. Fata viam inuenient, & creſcet cum Rege proſperitas regni. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

IN opuſculum tuum oculos conicere non mihi permiſit temporis breuitas. Mardici inopinam expugnationem vix credere poeni. Soli Galli exemplis vti neſciunt, certis motibus addicti, hoſtes contemnimus, altum dormimus, ad aciem inermes occurrimus, & ſic à natura edocti, eadem committimus errata. Certiſſimum eſt tamen quod in bello bis peccare non licet; aperto valemus Marte, occulto ſuccumbimus; generoſos gerere ſpiritus, noſtræ eſt nationis, laboribus verò non reſiſtere. Prima noſtra feruent, vltima frigent, & ſic audacter ſuſcipimus quod cum tædio linquere ſolemus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Orationem doctiſſimam quam cum tanto pronuntiaſti plauſu, facilius fuit audire quàm percipere. Pauci quos æquus, &c. è Diis geniti potuere. Nihil intactum reliquiſti, ab arcano Sacroſanctæ Trinitatis vſque ad infima profluit oratio. Non eſt quod timeas ſi in lucem prodierit, admiratione non reprehenſione digna eſt quidem. Et quamuis in eam Carteſius criticam exerceret, euaderet elegantior, ac purior. Conueutus noſtri nos premunt & breuiorem ſcribere cogunt epiſtolam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Immortalia ne ſperes monet annus, & rerum viciſſitudo, quæ ſublimia deprimit, ima ſubleuat, pacata turbat, diſcordias dirimit & denique ita omnia miſcet, vt vix aliquid

quid stabile dignosci possit. Ver proterit æstas, & à iuuenibus e vita expelluntur senes. Virtus tamen immota manet, & vera amicitia qualis inter nos reperitur, æternam spondeo & stabilem, reciprocam peto, & Nestoreos exopto annos, fama & valetudo contingat abundè Petro nostro carissimo, cuius amicitiam, constantiâ morum, confideto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hiems etiam hîc acriter pungit, montes niue albescunt, pluuiis valles sunt refertæ & sic vbique frigus importunum. Conditiones ab Imperatore mitiores oblatas delector, sed timeo Danaos & dona ferentes. Res Magnæ Britanniæ Regis pessimè tuunt, & sic Principes fortunæ ludibrium, iure dicuntur. Pauones pedes respiciunt aláſque deprimunt suas. Nouissima cogitemus & exuemus superbiam, cui resistere nec ipsi Angeli potuere, puluis & vmbra sumus, sepulchri tamen immemores struimus domos, arboréſque serimus, quæ alteri sæculo prosint. Viuimus, horam vltimam è longinquo prospicientes. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Irtutum cœlator optimus, immortalitati opera mandas, pauci tali pictore, digni, Neuræum accuso si tibi per epistolium fuit molestus, Amicos non premo, illisque morem gerere glorior. Ad pacem tandem hostes nostros appellere fertur. Credam quod docebit euentus, verbis resarcire quod armis amisêre, frustrà tentant. Ministri nostri hostium fraudibus obuiam ibunt, exercitúſque nostri eorum derident sententias. Lentè procedunt Comitia nostra, sed hue vsque bene. Tu quidem valeas Musarum Decus & Ornamentum. Lambesci 23. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ingulis hebdomadis ad te rescripsi, Comitiorum negotia commercium non dirimunt nostrum, Longauillæ puerperium maximo mihi est solatio, orbitatis iactutam nominis famâ resarcire conabor, & pennæ tuæ vectus alis, immortalitatem attingam. Posterisque ab Amico narratus, aut laudatus ero, aut excusatus. Pacem cupio potiùs, quàm spero, dum Occidens Irim demonstrat, Oriens & Meridies nubibus teguntur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lambesci Ianuarij vltimâ 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Arberinorum appulsus animum vehementer commouit, vices fortunæ ratò sempiternæ attenta mentis acie considerans, totius Orbis mente lustraui partes, nihilque fixi, nec etiam Terram, deprehendere potui, motúmque rerum continuum, vt volubilis Deæ imaginem propiùs inspicere tentaui. Bellum vbique, pacem nullibi, regnantes egenos, pauperes sublimes, omniáque subuersa video. Hesterna die vniuersam familiam excepi conuiuio. Furtiter miserum gerunt ipsi casum diuitiisque affluentes iucunda præteriti recordatione, temporis præsentem calamitatem subleuare conantur prudentissimè. Hos gloria reddit honores. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ortunam reformidare licet tot casibus illustrem, volucrem fingunt Poëtæ iure, ob perennem volubilitatem, pedem Galliæ insigar fixum, nobis est peroptandum. Interim fata viam inuenient, Germani suam respicient libertatem, Galli suam stabilire gloriam non desinent, Turcis obuiam ire conabuntur Itali, & dum futura incerta prospiciunt præsentibus adferre periculis remedium non negligent. Aperiat Deus oculos excorum istius Regni hostium quos sola regit ambitio præpostera. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nfestas vbique irruptiones exaudio, sed præsertim in Anglia Regis ita res deploratas, vt à subditis seruitutis pactiones accipere sit coactus, ni furor arma ministret. Meliùs Eduardus ille Princeps qui vitæ periculum, honoris iacturæ postposuit. Sic Heroës, & Maximus ille Iulius Cæsar omnibus se opponebat casibus, vt sibi victoriam fœlicibus acquireret armis. Decus ante omnia ob fortium oculos ponere rationi est consentaneum. Satis vixit qui decenter fungitur fato. Hic tandem dum armorum strepitus militum exsuscitant animos, paulò quietiorem transigimus vitam, absente Amico, cuius desiderio admodum detinemur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Februarij 1646.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

MOnaſterij diſquiſitiones longiùs protrahuntur. Hollandi certè pacis conditiones oblatas, non admittent, Ludouici vndecimi notæ ſunt artes, Principibus vnitis & armatis offerebat omnia, modò deponerent arma. Sic Hiſpani Hollandis proponunt quod ſeruare nolunt, vt à nobis diuellant potentes Amicos, perdántque diſiunctos, quos ſacro fœderis vinculo conſtrictos vix ſuſtinere queunt. Stemmata reſpicient perpetui illi confœderati noſtri, réſque paruas concordiâ creſcere, diſcordiâ verò maxima dilabi; ſic ars eluditur arte: Hiſpanique olim cautiores, nunc rationi obtemperare ſtudebunt inuiti. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

QVin litem inchoatam aduerſus Hugonem ad bonum deduces finem, nullo modo dubitare poſſum. Paucis hodie reſcribam, Equitis Guiſij inopini aduentus cærimoniis immixtus. Miſerum Angliæ deploro caſum, cuius prauum conſilium ſubditos armauit imprudenter, authoritas verò fluxa, exarmare nequit. Sic pereunt Principes qui inter proſpera regni nil niſi oblectamenta curant, & in aduerſis minimis ſuccumbunt negotiis. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Martij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

HVgonis tergiuerſantis liti finem imponere, antequam diſcedas, rationi eſt conſentaneum, lentè progredi pacis opus non eſt mirum; Hiſpanorum incredibilis habendi ſitis, fortunâ ipſâ aduersâ extingui non poteſt. Cæſar Imperium Auſtriacæ familiæ ſeruare perpetuum cogitat. Diuiſæ ſacri Imperij mentes libertatem concupiſcunt magis quàm ſperant. Summus quoque Pontifex, Italiæque Principes vindictæ priuſquam ſecuritati conſulunt. Turcæ interim vndique minantur. Deum Optimum Maximum tantis mederi malis, ſolum poſſe certiſſimum eſt. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 13. Martij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

LItem arbitris committi quam-plurimum gaudeo. Bene vt mihi videtur opinatus es de literis ab Hiſpano Rege recenter ſcriptis, fallaces ſunt omninò, & cùm omnia offert, nihil donat, confœderatis ſuſpiciones incutit, populis blanditur, Clerum exſuſcitat, Deuotis puluerem iniicit, & cùm de Turcis obloquitur vniuerſus orbis Chriſtianus, optimam ſui ſpargere contendet famam. Patamus hic Comitia breui futura, ne diuiſio, vltimum magnarum vrbium malum fortiùs erumpat. Et ſic tranſit vita noſtra variè agitata. De Britannia reticeo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 20. Martij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

DVobus epiſtoliis vnico reſpondere cogor. Prius, opus Lyricum inimitabilis Capellani continet & narrat, poſterius quidem de compoſita lite eloquitur proximóque diſceſſu. Verba ſuperat carmen amici tui, prudentiámque denotat tuam, pactio cum Hugone, breuem non impatienter feram abſentiam, amplectíque lætor admodum, quem abſentem reuereor. Lectionibus finem impone tuis & Amico indulge omnibus infortuniis maiori. Monaſterij res in ambiguo, Britanniæ Regis in extremis, & Turcas in procinctu video. Dum Italia iacet vindictâ immerſa. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 3. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

COnſobrinum tuum Laurentium Conſulem, non quidem Regem feci, Cæſar tamen non ſum, etſi ex Cæſaribus oriundus, ſpecimen iconis accepi bene expreſſum ex Prototypo. Exactis feſtis plura expecto, témque gratam facies. Arelatem ſingulis diebus appellunt terreſtres copiæ liuttis & cymbis vectæ. Italiæ terrorem iniiciunt nobis vt referunt, vtinam Turcis opponerentur, Orbis Chriſtianus non in peius rueret à ſemetipſo deſertus & proditus. Hollandi ſatis ſagaces Hiſpanorum dolum ſentient, & nodis ſtrictioribus fœdus noſtrum firmare non deſinent, & ſic hoſtium ars eludetur arte. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Arelatis 10. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

NVllum curis animum Muſiſque deſixum inualetudine aliquoties tentari, non eſt mirum. Sed cùm mihi ſalubre temperamentum vnum ex maximis vitæ bonis eſſe videatur, Amicum hortor, non tam animi ornamento vacare, quin corpori conuenientia cogitet aliquando, vtriuſque vnio, naturalis ſepa-

ratio violenta, totius nostri compositi forma diuina est, etsi ex diuersis partibus ab Authore Naturæ sit compacta materia. Sed qui solus facit vtraque vnum, ipse ex diuersis vnitatem, è contrariis vnionem, & ex alienis proxima, elicere solet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 17. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Conismorum insignem fasciculum accepi, ingentes gratias ago diligentissimo Amico cui res minoris momenti cordi sunt, & rectè, quandoquidem in minimis elucet amicitia vera. Magnæ Britanniæ Regis res in peius ruunt. Timeo ne in hostium manus incidat, dum media semper sequitur dubius & incertus. Principis deplorabilis casus, qui cui credat Amicum intelligentem non habet. Regnante Ludouico vndecimo, Ducis Burgundiæ Aula Regij sanguinis Angliæ viris referta erat; sic erit nunc Gallia. Discessus vxoris Longauillæ Ducis, Monasterij opus in longius protrahi, præsagire videtur, quod Deus bene vertat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Absente Campinio, vltimum tuum non accepi epistolium, Aetatem non quidem omnino pacatam, sed quietam reliqui. Singulis annis Comitiis aduenientibus, discordia & ambitus quoque renouantur. Annuam dominationem perpetua emunt seruitute. Iulium habent Cæsarem authorem, qui vici incogniti præfecturam sedémque primam, secundæ Romæ vrbis, anteponere non erubuit; imitantur etiam Othonem qui omnia seruiliter pro dominatione. Et sic animi pennis in altum vehimur è portúque rationis soluentes vix euadimus incolumes. Classis nostra vento secundo nunc nauigat, & nos à longè prospicientes, optamus prospera. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Maij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Conditiones pacis à Cæsare & Bauaro oblatas habeo maximè suspectas, nisi Hispanus interueniat. Etenim quid nobis vtilitatis produceret sola Cæsaris concordia, cuius vires attritæ respirare desiderant, & Suecos à focis arcere, quo possint hæreditaria Regna ad pristinam fœlicitatem restitui. Interim palam aut clam Hispanos fouebunt, Galliam oppugnabunt alienis armis; & sic occulti, periculosiores. Hispanos à Cæsareis deseri non est existimandum. Demus tempori, tempus, & subdolas conditiones pacis inueniemus facillimè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Maij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vgâ salutem quærere Principibus est dutissimum. Magnæ Britanniæ Rex Scotiam petiit, vt fertur, & sic depugnat pro vita qui de Imperio olim decertabat. Misera conditio, priuatam degere vitam cogitat, qui coronam perdidit, modò cæteri non recordeutur tam fœlicis obliuiscetur status aliquando. Beati magnanimi Viri qui vitam honori postponunt, & malunt fortunæ quàm animi pudere. Æuum nostrum multa profert, quæ non credet posteritas. Videmus enim seruos in equis & Principes deambulantes super terram quasi seruos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Maij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De Aulæ discessu, déque ineundæ pacis spe certiorem faciunt vltimæ tuæ literæ. Hac trãsiit cursor extraordinariè missus, Orbitelli nuncians obsidionem, & D. Stephani munimentum compositioni captum; affulget spes bene rei gerendæ, & sic classis nostra non inutilis, & Roma non sine timore remanet. Magnus Hetruriæ Dux neutralitatem Abbati Bentiuoglio promisit. Veneti à nostris stant partibus, Duces Parmæ & Mutinæ opitulabuntur nobis. Etenim Hispani Eminentissimum Cardinalem Estensem iniuria, singulis afficiunt momentis, & vtrinque Romæ discurrunt armati non sine magna Summi Pontificis sollicitudine, qui totum se nostris commisit hostibus, Patrísque communis nomen omninò perdidit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Maij 1646. Natalibus meis.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Primam te de pace concipere spem, video & gaudeo, vtinam firmam & longam habeamus, de bello extraneo fieri ciuile sæpius accidit. Nec est credendum Hispanos habere cogitationes pacis, nisi emolumenti maioris rationem habeant, quod ex Aulæ diuisione fortassis expectant. Vtcumque res casura sit, licet Deo futurum relinquere morósque componere fluctus vtilius esse videtur. Quid de Magna Britannia dicam? Nunc capite caret, quæ Ecclesiæ voluit esse caput. Et Rex qui nulli se subiicere cupiebat, nunc propriis

ptiis ſubditis ſubiectus, aot in carcerem detruderur, aut profugus languentem trabere vitam cogetur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Maij 1646.

Eleemoſynarium expecto, Preudhomióque meo mandaui honeſto, illi Viro itineris expenſam exhibeat.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PEr menſem integrum à literis quieſcam plagam noſtram luſtrans, inhoneſta pace tutius bellum, Heroës noſtri hoſtium contumaciam expugnabunt. Et Deus Optimus Maximus qui viduas & pupillos ſolet protegere, Hiſpanorum proſternet ſuperbiam viſque Turcarum effugient maous Germani, de Orbitelliana expeditione nihil eſt quod dicam, aggreſſores fortiter agunt propugnantes, victoriam, pro viribus morari contendont. De Roxolano taceho, ipſemet reſcribit, et omni modo ſatisfacere conabor. Eſt bonæ indolis iouenis, coius ingenuitatem diligo. To quidem valeas omniom botarom Amice. Aquis-Sextiis 5. Iunij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtimum epiſtolium in itinere accepi, improſperæ tuæ valetudinis ſommo tactus dolore. Scio te non multum Medicis credere, etſi vſus hoc ferat. Quin ſobrietas tibi proſit, non dubito, aceeſſit Eleemoſynarius doctos & modeſtus integérque viræ. Roxolanum noſtrum foueo, dum iſtios Prouinciæ Geographiæ operam dat aſſidoam. De Britannia Magna, omnia timenda, nihilque boni ſperaudum, vbi multitodo regnat, ibi couſuſio, non ſine periculo corruet euellentium, tam profunda antiquæ Monarchiæ fundamenta. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BReuiores in poſterum epiſtolas tibi commendo, & ita valetudinem regas vt priſtinam mox recoperare ſanitatem poſſis. Anxius hærebam cùm vltimum ad me peruenit epiſtolium, animi & corporis quietem quæras eniziſſimè rogo, lectiones linque, epiſtolis abſtine & hiſce canicularibus diebus otio te trade. Si tamen otium appellari poſſit præſtantis ingenij meditatio cootinua, & ſerues denique animæ dimidium meæ. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SEdiret curſim tua bona valetudo, eſſet optandum, ſed modò firmiter adhæreat, lar erit, notum eſt malum & perinde facilioris curationis fauet æſtas, & breui te Prouinciam reuiſurum ſpero, vbi natalem aërem reſpirare, Amicos alloqui, & ab omni quieſcere labore, tunc meliùs poteris. Sic imminens morbus ſuadere nititur, ſic mihi amiciſſimo abundè ſatisfacies. Extranea negligo valetudini tuæ totus incumbens. Vale Muſarum Decus & Ornamehtum. Aquis-Sextiis 14. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

FIrmioris valetudinis ruæ noua gratanter excipio, præſentia poſtmodum completam efficiet lætitiam. Principem VValiæ Aulam noſtram appuliſſe audio, Regem Partem captiuom, Britannos & Suecos non bene coocordes ſuſpicor, exinde dicto Regi affulget aliqua ſpes, quam inutilem exiſtimo ſi ei deſit qui couſulat, & verum dicat. A ſuis deſertus ſemetipſum deſeruit, languidam & precariam vitam præclaræ morti, & quam Epaminondas ſacram vocabat, ſeriò antepooens. Vale Moſarom Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Iulij vltimâ 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VÒ breuiores eò iucundius vltimum tuum epiſtolium, donec perficiat præſentia, quod ſemper deeſt abſentiæ. E paludibus tandem Hollandos migrantes, reſtudinum more, nunc exaudio, vtinam bona fide. De Magna Britannia obmuteſco, ſoluit Orbitelli obſidionem exercitus noſter, multis preſſus incommodis, ac potiſſimum copiis auxiliaribus Neapolitanis, quibus Summus Pontifex paſſum permiſit liberum. Cohortes noſtræ adhuodum debilitatæ reſtant. Briniolam nuoc cogitamus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Auguſti 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BRiniolam amœnam tandem appuli, vt aliqoando ruſticam deguſtatem vitam. Vbique tamen nos ſequuntur negotia; & donec pereat diſſimulata facies biſtrioniam exercere cogimur, beatámque ſperare quietem nobis non licet, niſi vera redeat. Theatrales ſumus, ſolúſque Deus in æternum permanet. Et ſic nihil quod delectet expecto. Heroüm noſtrorum

nostrorum exercitus Bergam honestis recepit conditionibus. Et Dunkercham oppugnatum iri existimant Aulici nostri, incolumes seruet fortuna, duo fulmina belli, Scipiadas. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 13. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hic expecto Classis Hispanicæ Genuense legentis littus, vltima noua. Nauigabat nudiusterrius Ponentem respiciens, Principe Monæci prospiciente, Orientis fauente vento validiore. Triremes non aderant. Nostra, vt mihi renuntiatum fuit est in procinctu, itéque obuiam hostibus viriliter decreuit. Prouincia nostra militibus est referta. Sto in medio eorum singulis prouidens rebus, non vt volo, sed pro viribus. Dunkercham vt opinor, non obsidione cinget exercitus noster. Omnia seruiliter non pro dominatione, sed pro ipsa seruitute concedet Magnæ Britanniæ Rex. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 20. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Retoi nostro vulnus inflictum, mortalem ostendit, quem æui futuri memoria æternum reddet. Immensa laudis cupido perdet aliquando Virum incomparabilem, antequam ætas matura animi motus ebullientes refrænare possit. Nullum deseret periculum, nullæ inseruiunt admonitiones, nemo tandem obuiam ire contendet, sequuntur quem demirantur, & dum eius insistunt vestigiis, hinc & hinc labuntur. Deus tandem tam caro capiti æterna prouideat pace. De Hollandis nihil dico, eorum cauillationibus obstupefactus omnino. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 27. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Peruenit ad nos citissimè, rei tormentariæ Præfectus terræ, marique Imperator designatus, resarciet præterita damna Dux peritissimus. Recepit se Classis Hispanica versus Hispaniam. Apparatus noster magnificus, Iberico minatur orbi, vtriuam Turcico, ne communis hostis Christianitatis ex incendio solus proficiat. Huc vndique confluunt pedestres, equestrésque copiæ. Mardicum captum refert vltimus Aulæ cursor ad Aquensem missus Episcopum. Regem Britanniæ Prouidentiæ diuinæ linquo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 3. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Pot diuersis exercitus constat partibus, vt antequam ad vnum redigatur corpus, non parum insumatur temporis. Melleræus Dux eximius, & cui Poliorcetis nomen conuenit, adest, & omnibus inuigilat curis. Orbitellium execrantur milites, & dum istud effugiunt periculum, incidunt in maius, & insignia desertores, Præfecti castrorum diligentiâ, capiuntur, punitur commune crimen, constantique pertinacia, lucri causâ, perpetrant milites, quod pœnâ crescit, & misericordiâ non fit minus. Sic omnia regat ventorum Pater, vt fœlicem portum teneat nostra classis, fortunatúmque successum terrestris inueniat exercitus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 10. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hisce amœnis locis nihil nisi de memoria Peireskij, & de Gassendo obloquimur. Terrestrem incolere paradisum nobis videtur, vbi malum Persicum, vt obiectum culpæ primi nostri parentis, attenta mentis acie perpendimus, & riuulos murmurantis aquæ perspicimus, hîc mitior hyems, & æstas minùs feruida nobis patet. Prior ipse, Patrefamilias absente, oblectamento multum inseruit, & quamquam molestissimo implicitus morbo, nullo detentus incommodo obuiam it omnibus, quæ gratiorem domum possunt efficere. Iam iam è portu soluunt nauigia, triremésque nostræ mare petunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Belgenserij 16. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Laudis immensa cupido sic animum Ducis Enguiuæi stimulat ac pungit, vt ardua petere non desinat, Et vt sui superior omnium oculis videatur, famam senescere suam non sinit. Nauigat nunc nostra Classis, pro cuius incolumitate & prosperitate, continua iacimus vota: accessit tandem Campinius noster alta è rupe Monæci descendens; concordes viuimus, constanterque nos prosequimur amicitia. Cùm de reditu in Prouinciam non loquatur vltimum epistolium, non ampliùs spero, litigant vt resciui, Dinienses aduersum te, thesaurum, quem possident, vt mihi videtur, nullo cognoscunt modo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Septembris 1646.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PEractis Comitiis huius ciuitatis, & aliquibus desumptis medicamentis, corpore purgato, Manuescam cogito animi recreandi gratiâ, venationique dandi aliquid temporis, & postea ad negotia redibimus. Et sic vita transit citò & imperceptibili gressu, Neuræum tuum conueniam, & de tuis loquemur negotiis. Enguinæus, vt fertur, obsidione cinxit Dunkercham breui victricibus cessuram armis, quid plura? aut pax æterna succedet, aut victoria læta. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

APpulit tandem, vt rumor est, Classis nostra ad Portum-longum vulgò dictum *Portolongone*, est ara in Elbiensi insula sita, pentagona illa quidem, sed militibus quingentis tantum defensa; paucorum dierum labor erit eius expugnatio, custodia verò difficilis. Sed nihil est quod non possit Gallia tantis columnis fulta, cùm nihil de Magna Britannia dicas, huius Regis deploratas res video. Postridie Deo fauente, Manuescam petam, vt iam rescripsi, Neuræum allocutus sum tuum, qui lite finitum iri negotium totò credit, non ei resistere præsumo. Delectationi enim, vtilitas est anteponenda. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VRbem nostram post octo dies, iterum appuli, hîc me inuenêre duo vltima à te rescripta epistolia, & bonus Dunkercbæ captæ nuncius. Fronte gerit vt video, Lauream coronam Enguinæus noster, superior sui, vtinam diu? Sic enim in periculis vltrò implacabilis ardet, vt singulis momentis pertimescere liceat. Iteratis actibus generatur habitus, & ita indurescit tanti Principis animis, vt Amicorum precibus aures claudat omnino. Bene sperandum de Magnæ Britanniæ Regis salute si à nationum inimicarum discordia pendeat. De lite tua aliquid subaudire cupio donec ad bonum ducatur exitum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EDisces à Neuræo tumores Massiliæ inter Comitia, me præsente, qui auctoribus improsperi, mihimetipsi & Campinio nostro, fuere fructuosi. Monæci Principem in reditu colui, Amicum nostrum intrinsecum, Aulam nostram petit, citò reuersurus, vnicum filium secum ducit magnæ expectationis iuuenem. Audiui ex ipso Principe Melleræum Portum-longum certis recepisse conditionibus, quas hodie exequi obsessi polliciti sunt, de Herda nihil subaudio. Celebrabimus Deo fauente Diui Huberti festum venatione solemni. Roxolanus noster veniam petiit Venetiásque cogitat, vt Italia lustrata, patriam aliquando reuisere queat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVam mutati ab illis, Scoti isti qui legitimum Regem non modò deserere, sed etiam hostibus tradere consulunt. A Regibus nostris olim ob fidem delecti sunt, nunc verò proprium prodere Principem non erubescunt. De pace admodum dubito, timeo Danaos & dona ferentes, nobisque conditiones oblatæ multum suspicionis afferunt, cùm ex altera parte Sueuis denegatur quod ipsi belli iure detinent. Postremò cum Cæsare non cum Hispaniæ Rege tantum opus peragitur. Hic de Lerida solliciti, Portum-longum captum accepimus, ac Summo Pontifici conciliatos Barberinos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IMprosperam tuam quam subaudio valetudinem via sustinere possum, Achatem fidum, coætaneum, quem senectuti meæ seposui, corpore gaudere sano admodum cupio, publicam potiùs respiciens vtilitatem quàm meam. Remedia adbibeas rogo, quæ in pristinum te restituant statum. Neuræo iure succensui, qui te febre correptum mihi non renuntiauerat. Hesterna die leporis venationi operam dedi, etsi pluuiosum inconstansque tempus honesto illi oblectamento se opponat sæpius. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MElius habes vt video, & lætor admodum. Valetudo nondum confirmata, omnes refugit labores, & sic, studiis, literis, aliisque vitæ oblectamentis, seriò parcas oro. De lite nihil scribis. Campinius supremi Consilij ordinibus probè vtetur, vt iure opinor. Pacem tempori, Germaniæ Britanniæque negotia linquo. In te vnum oculos coniicio, in-

columémque

columémque exopto, sine quo, Incolumis esse nullo modo possum. Massiliam iterum petimus Comitiis vltimum impositari finem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nondum te domo excedere non libenter audio. Deum tamen Optimum Maximum nostras ratas pro te habere preces, firmiter spero. De Ilerda hodie gratiora accepi. De cæteris quæ nunc in ore omnium versantur, nihil dico, Portom-longum solum respicimus vt belli theatrum. Massiliæ Consules, fido Achate semper comite, meliorum plausu, in lucem prodidimus, pacatam linquo ciuitatem sine qua Romani olim non triumphauère. Nunc omnes de isto capite Mundi triumphare student, & quæ Orbis terror fuit, eidem Orbi est despectui. Sic transit gloria Mundi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Decembris 1646.

Soluta est Ilerdæ obsidio, vt fortuna ledis, magni quoque terga videret. Amici infortunium molestissimè fero.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Incolumem seruet diu Deus Optimus Maximus quem æternitati sacrabit fama temporum vindex. Nunc exercendo corpori & animæ totus incumbo, & melius habeo. Meditationi olim fixus intermissis aliis exercitiis, consopitus iacebam, periculúmque erat ne Apoplexia me raperet ante diem, arte Martini Medici vsus & consilio, nunquam robustior euasi. Hæc Amico renuntio bene merenti. Paucis dixi postrema epistola quid de infausta Leridæ obsidione, sentirem, libellum quem misisti accepi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Lecum litigans duplici dignus est pœna, mitissimum virorum oppugnat Doctósque viros vigiliarum tuarum labore fructúque priuat, importunum motabor Neuræóque consulto, ne quid detrimenti capiat res tua familiaris prouidebo. Libellum de pluuia rosea nondum legi, percurram, & quid sentiam non reticebo. Germaniæ res protrahuntur. Magnæ Britanniæ Regis infortunium eius pariet salutem, ita vt armatus non potuerit quod inermis obtinuit, tantique Regis miseriæ plebis amorem exsuscitare videntur. Fœlices quorum magnanimitas admirationem potius gignit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Breui summa vertuntur & nihil est mutatione certius. Aulæ inuidi in vmbra educati ferméque omnes ignaui adulationi seruientes, Comitem Harcuriensem quem non sunt imitaturi culpare audent talibus assueti. Certissimum est tamen vicisse ante Leridam Hispanos numero tantum, & patientiâ illâ inimitabili qua solent vti à tempore quo magnus Consaluus in Neapolitano Regno nostros superauit. Nulla in Catalauoia timetur obsidio, recepit se Hispaniæ Regis exercitus ad Hiberna insigni militum iactura immiontus, in Flandria hyems nostra tutabitur præsidia; in Italia Neapolis Protex aliquas cogit copias, sed lentè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nunc Ianus bifrons duabus clauibus claudere anni præteriti portam præsentisque fores aperire creditur, nunc obliuioni datur quid retro futurum non intelligitur; solóque fruimur momento, quod præsens vocatur, nunc dies truditur die primúsque dedit extremum, nunc denique noua licet condere fata, & ante-actæ vitæ deflere peccata vt vetere Adamo expoliato noui, modernique sequi vestigia possimus. Do tibi Aulæ Romanæ vota ad multos annos quibus Summum Pontificem prosequuntur Purpurati, pet opto valetudinem firmam Mundúmque victum non deficiente erumena. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis die prima anni 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Defleo equidem Serenissimum Principem nostrum sanguine purpuratum, ingenio sublimem, pietate fulgentem belli domusque donis decoratum, quem inuidum eripuit fatum, anticipata extinxit senectus, breues, ac infausti Galliæ populi amores tam charum non potuere detinere Principem; summo eum honore colere non erubescebam, redamabat optimus Heros cui successit alter tertium similem non relicturus. Quid dicam amplius deest vox, lacrymæ opprimunt tantóque obrutus dolore finire cogor. Vale Musarum Decus & Ornamentum, vale & iterum vale tantique Viri memoriam mori ne sinas. Aquis-Sextiis 9. Ianuarij 1647.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Omitia meditantes diſceſſus nunc diem auidè expectamus, noua ſemper appetentes, vnde miror te in vltimo epiſtolio aſſeruiſſe nihil in hoc orbe eſſe noui, imò noua mihi videntur omnia horæ, diei, anni momēta, inſtantia, hominiſque natura mobilis ſemper, & vana, quæ noua ſemper amat, & mox poſſeſſa relinquit. Puerorum more ſemper varia attrectamus, & vt illi manibus, ſic nos animo pugnantia concupiſcimus. Denique ita immutatur homo, vt vix vlla infantiæ remaneant veſtigia, affectus noſtri inconſtantes ſunt, odio proſequimur quem diliximus, nihilque fixum præter Deum immortalem. Quid aliud expectandum in tot ac tantis anguſtiis conſtituti, niſi alteram vitam immobilem æternam, quæ noſtra refrænet vota, & impleat indomitam rerum diuerſarum ſitim? Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Ianuarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ineunte anno Hiberorum peſſima noteſcunt conſilia, & dum ore pacem prædicant, corde reſpuere non erubeſcunt. Timeo Danaos, & dona ferentes, Hollandis miriores offerunt conditiones pacis, vt à ſuis fœdere iunctis eos faciliùs auellant. Nihil denique ſincerum in hoſte caprioſo cuique pietas, iuſtitiáque non hærent. Ottomanni viam inuenient Venetiſque ſubactis illorum ambitioni frænum imponent, tardiúſque à Principibus Chriſtianis dignoſcetur quid à Gallis Orbis Chriſtianis ſperare, quidve ab Hiſpania timere iure debet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Ianuarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Acuto ac diuturno dolore tactus ob Principis noſtri mortem negotia pro ſolatio accipere nitor. Hicque ſumma patientia iņ conuentibus agentes vniuſcuiuſque ſententias Regni neceſſitatibus accommodare tentamus, vtiuam proſpere cedat, quicquid tamen accidat impauidum ferient ruinæ. Archiepiſcopus Aquenſis abeſt, ſolus Regienſis Epiſcopus conuentus noſtros præſentia firmat, Siſtertienſem amiſſimus qui huius infirmi orbis vinculis omnibus ſolutus miri & contrito obitu cælum (vt opinor) petiit. Rariùs tibi reſcribam donec Aquas Sextias repererim, pluuias importunas experimur flagelia Dei minitantes. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Dracennis 3. Februarij 1647.

Epiſtola ad Gaſſendum.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Onaſterij res protrahuntur & magnæ Britanniæ Regis caſus ad extremum deducitur, vel potiùs vt mihi videtur iam periit qui famæ fecit irreparabilem iacturam. Nam contemptu ſuoiæ, contemni, Virtutes certiſſimum eſt. Quoad negorium de quo mihi perhumanè reſcribis, epiſtolas quas optaſti mitto. De reditu ſeriò amicum ſollicitans ſocium curarum quæro, qui & verum enuntiet & ſecretis horis mihi ſit ſolatio. Fœliciter vrbem caput omnium huius Prouinciæ repetimus non ſine plauſu, qui cùm detur malis & bonis conandum eſt tamen vt vltrò concedatur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Februarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Virtute præditis non ſemper fortuna fauet téque ab indultario perſequutum, iri non obſtupeſco, iniuſta illa volubilis Dea inuidet bene meritis, excelſos deprimit, infimos extollit, ignaros fouet doctoſque Viros deſpicere non definit. Indultariuſque ordinariorum flagellum mauo arripit beneficia potiora, liberúmque ei eſt miſſora reſpicere, ſed ars opponitur arti & aliquando cogitur accipere quod illi offertur ſatiſque potentiæ ineſt Principibus noſtris ad coërcendam huiuſmodi hominum inſolentiam. Lites abſgere licet, nam vt in bello aliquando firma militis & ducis præſentia victoriam conſequitur ſola ſic in palatio linguarum pugna multum poteſt ficta pertinacia. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Februarij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Paci toties decātatæ nec credo, nec cōfido ob graues tibi iam reſcriptas rationes. Vndecimus præteriti menſis dies conuentibus noſtris finem fecit, quem ſperabamus. Nunc hic Saturnaliā celebramus more gentium Romanorúmque rerum Dominorum, qui vulgi voluptates tolerabant, hiſque immiſceri lætabantur. Soli Ieſuitæ quadragiota horarum ſolemnia colunt vt verbo, & exemplo à ludicris populum auertant. Archiepiſcopus noſter abſens ſocietatem eſt imitatus Sacro, ſanctiſſimóque Chriſti corpore expoſito precibus, & prædicationibus prauum extirpare morem nititur. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Martij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn proſpera te vti valetudine doleo admodum; aëtem repetere natalem licet, vbi mitior hyems. Nunquam Amici præſentiam tantopere deſideraui, omnes cum noſtra fortuna, nemo nobiſcum loquitur. Adulatio palam, inuidia clam agit. Perge igitur, aduola, neque deſpicias Amicum, qui te ſummo proſequitur amore. Pacem inter problematica reputo, Regémque Magnæ Britanniæ in extremis laborantem exiſtimo. Et quicquid ei euenerit Heroïs nec nomen, nec locum occupabit. Et ſic ſatius eſt pulchre occumbere morti, quàm vitam degenerem trahere. Vale Muſarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 12. Martij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PErtinax illa ex hyemis intemperie contracta valetudo mihi eſt moleſtiſſima. Aëris mutatio multum confert, & quamuis omne ſolum forti patria ſit, tegio tamen natiua trahit nos, & allicit. Aliquid ſemper noui fert Prouincia. Patronus ille Regius olim Amicus nunc infenſus Gazellum in carcerem coniecit cohortis huius Prouinciæ ſeu Centurionem, Regiuam & Regios monui miniſtros callido Betecullij ingenio ſummam opponens moderationem. Huiuſce rei ſucceſſum, & ſeriem tempus edocebit. Vale interim imò integertima fruera ſanitate quo citiùs poſſis ad nos incolumis peruenire. Aquis-Sextiis 19. Martij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MOtos componere fluctus non eſt facile. Pacis opus nunc fiet Philoſophorum lapis niſi adnolet communis Chriſtianorum hoſtis. Quod ad te attinet Regium placitum iubens accepi. Neutræſque noſter contentus exiuit à me. Quod non eſt parum quandoquidem cùm de tuis negotiis agitur impatiens appareat ſemper donec tuæ ſatisfactum ſit vtilitati. De Magnæ Britanniæ Rege nihil eſt quod dicam non ſolùm loquendi, ſed agendi momentum perdidit, clientelíſque ſuis deſtitutus vicinorum Principum fruſtra implorabit auxilium. Parcat Deus tanto Principi eripiátque eum è manibus inexorabilis Deæ, quæ nemini parcera viſa eſt vnquam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Martij 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MOtæ impatiens breuem abſentiam moleſtiùs fetam. Conualeſcenti naturæ conuenientia affetas remedia enixè rogo. Auriaci Principis magis deflectem obitum, niſi pars animi præcipua iam demortua fuiſſet. Heroës illi ad totius orbis tutelam nati, occumbere optant, cùm gloriæ inſeruire deſinunt omnino. Principis Condæi belli meditamenta eſſe diuerſa ferunt multi. Varij varia. Sunt qui Catalauniam Heroï inuictiſſimo repræſentant, alij Italiam ei deſtinant. Modò euadat incolumis nec inglorius, magnis conatibus conſentire non recuſabo. Francorum clypeus, & enſis Fabium Maximum Marcellúmque referat ad Neſtoreos annos. Vale interim tu Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn poſſum quin tuam extollam moderationem, & prudentiam, vtilitatem minuis, ne Amici iacturam experiri cogat te fortuna, vitæ commodis renunciare vales, ne ingratum reperias Amicum, denique tanti pendis, quanti magnanimi illi antiqui, quorum vt amor, immortalis ſic viuit memoria, & qui denique ſalutem Amici ſuæ ipſi præponere lætabantur. Diuitiis affluat qui contemnit, détque mihi hoc fortuna vt poſſim bonis, & commodis Amici tanti nominis virtutes eximias comparare, Capellani opuſculum eruditionem non Gymnaſij, ſed Aulæ redolet, ſempérque ſui ſuperior Virgilius noſter doctos, & indoctos in admirationem trahit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Bauariæ Ducis neutralitate aliquid ſubaudieram. Callidus, & verſutus Princeps vergente ſenectute tum demum ad pacem appulit animum, vtinam ſeriò, ſerò certè erit niſi promoueatur negotium. Condæus Heros magnis itineribus Catalauniam petiit, non me inſalutato, vt iam reſcripſi, ſed de tanto Principe repetita placebunt. Taraſconium ad hoc electum fuit. Vbi ſumma excepi lætitia Vitorum ſummum, ne ſit Gallorum vltimus, magna modeſtia inſatiabilem gloriæ cupiditatem tegit. Nihil eſt iuuenile in ipſo niſi ætas. Luculli, Gaſtonis, Puaij, Spinolæ Marchioniſque more rem militarem nullo belli experimento optimè callebat, artibus etiam pacis inſtructus

instructus omnino vtrumque tempus rectè potest gubernare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Atilis est curationis morbus cognitus, & à perito viro quoque sapientissimus ab oraculo Delphico pronunciatus esset si inter septem claruisset. Nunc discessum spero, nunc expecto omnium horarum Amicum, & qui summam mecum experiri libertatem poterit. Inæqualitas cum amicitia non conuenit vt putant plurimi, sed eam existimo esse vinculum contraria etiam coniungens. Sed quicquid sit nec sum Alexander, nec tu Diogenes, ambitiosus ille, contentus iste, magnus vous, & paruus alter, primi tamen excitauit animum vltimi moderatio, verbis tantum summus ille Imperator iteratis actibus philosophabatur vltimus etsi sors inæqualis, & Diogenis minor, magni mores longè etiam erant inferiores. Exuamus igitur quæ non sunt similia fiétque nodus amicitiæ insolubilis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Effulget nunc maior pacis in Germania spes vt video, & opto. Bauarus ad summam vergens senectam labori quietem, honesto vtile præfert. Imbellis Venetus Ottomanni iugum subire non cogetur, Rexque Magnæ Britanniæ securior Galliæ auxilium opportunum sperare ac expectare, iure poterit. Lusitanus copias dimissas euocabit ad se. Catalannia quoque pondus diei, & æstus feret, & sic exercitibus ad exteraneos missis pax tandem succedet quieta, vtinam diuturna. Rumor est Hispaniæ Regem puellam ferè decennem matrimonio sibi iungere. Mirum est tantam prudentiam sic delirare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltimâ Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Summo tactus dolore ad te rescribo heri maligna febre correptus obiit Marignanus Amicus addictissimus. Hodie meam defleo sortem. Nam illius perfectus est status qui in portu nunc quiescit necessariòque Patriæ soluit dotem. Non est beatus qui viuit, sed qui in Domino moritur; imò infœlix qui tot tantisque expositus casibus vix vnum euadere posse sperare nequit. Epaminondæ mors facta Christianæ respondet quodque olim ge-

Epistola ad Gassendum.

nerositas nunc pietas vocatur præuenire tunc mala nunc expectare patientérque ferre licet, & sic non qui fato fungitur suo, sed qui in lubrico semper est, motúque perpetuo, ille infœlix meritò dicitur esse. Auulso vno alter non deficiet, modò ad me citò incolumisque peruenias. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Maij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Inter bona externa prosperam valetudinem primatum tenere non ambigitur. Et sic nihil est quod ad iter faciendum te cogat cùm remediis præmuniendum sit corpus quocumque sit implicitum morbo. Rediit æger Campinius noster hesterna die. Non timent Medici, sed quid in parte incerta sola possit coniectura certè non ignoras, muta, & ratione carentia dictamen quærunt & inueniunt. Solus homo non se dignoscit, suum non inuenit temperamentum alteriúsque arbitrio vitam committere audet. Quid miserius, ratiocinatio inutilis est omnino si corpus, & organa in quibus operatur regere non valemus. Monasterij res protrahuntur, vt Classis Hispanica magnis sumptibus euentu prospero respondere queat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Maij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De itinere ad me faciendo ne sis inquietus rogo. Abbati nostro suffragor non enim esset rationi consentaneum Amici valetudinem non bene confirmatam temporis, & viæ incommodo committere, valeas, & maneas hortor, modò stes promissis cùm opportunitas permiserit. Longiùs procedet Campinij nostri ægritudo, longa seu cronica erit, vt affirmant Medici sed non periculosa. Iam tussis concocta expuitur, febris penè imperceptibilis vix pulsu dignoscitur. Et sic non est quod timeamus. Dum peregerim quinquaginta annorum cursum Deo Optimo Maximo gratias ago infinitas, Amicúmque nostrum moneo. Nunc etsi prospera vtentes valetudine, senescimus tamen tacitisque labentibus annis finem respicimus vt proximum, aut saltem, non valdè remotum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Maij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De remediis morbum aggredi facilis curationis & cognitionis difficilis lubenter audio, alternis vicibus humana vertuntur

morbis ſanitas, proſperis aduerſa, infimiſque ſumma ſuccedunt interitura ſimul. Ingenij monumenta famæque æterna, cætera peritura. Meliùs habet Campinius noſter cuius incolumitas innititur meæ. Malè audiunt hîc Hollandi parúmque politici cenſentur, nunc Naſſouij magnanimi illi deſiderantur, qui cùm Reipublicæ bellantis iecerint fundamenta, vnica militari arte ſtare poſſe hunc ſtatum prudentiſſimè coniecère. Fides Germana deficit excæcatúrque prudentia illa, quæ armis libertatem acquiſitam, abſque armis tueri ſtultiſſimè putat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ARmentariarum propugnatio obſeſſis gloriam, obſidentibúſque honoris parum producet(vt opinor) Leopoldique repentina Archiducis eruptio non erit tanti nominis. De Lerida nihil certi niſi quod ab Heroe noſtro egregiè, fortitérque impetitur. Quoad pacem, in eadem ſum ſententia, eſſétque vt mihi videtur nociua niſi eſſet vniuerſalia. Domus Auſtriaca non ſolùm fœdere & ſanguine, ſed etiam propria vtilitate connexa ſibi ipſi auxiliari non deſineret, eſſétque Cæſar ad opitulandum liberior ſi Germania quieſceret. Campinius noſter conualeſcit. Totaque domus noſtra bene ſe habet Deo iuuante. Vale Muſarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 11. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVcem Bullionij venientem excipio. Nunc fortuna mitior ei fauere cœpit. Perierátque niſi periiſſet arx Sedani, ſolos Reges decet. Paténſque iſtius ad ſupremos Aulæ honores perueniſſet, niſi inſano amore Sedanum deperiiſſet. Militares obtinet virtutes, clariórque eſſet niſi carcer animum eius exaſperaſſet, minúſque patientem vitam expoſuiſſet, cuius conſtantiam non in prælijs ſolùm, ſed vbique oportebat demonſtrare. Non ad culpandum ſcribo, ſed ad firmandum cor magnanimis exemplis. Morum vt mihi videtur ſtudium vilius. Non ſemper belligerantus, non ad ſuprema eucamur conſilia. Sed vbique experimur naufragia, & in paruis, & in magnis aſſueſcere debemus, vt virtutis Heroïcæ in nobis, ſi poſſit, hæreat habitus infixus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VEllem conſuleres de tuo morbo Protomedicum Regia, nomine Valterium Arelatenſem, ne febris accidentaris habitualis fiat, iure timeo. Campinius chariſſimus inuiſit me hodie Aquariam petiturus rurſim, vt aëria melioris reſpiratione vires reficiat. Briniolam cogitamus. Quoad Germaniæ pacem claré nunc vides ſententiæ meæ certitudinem. Cæſar Galliæ iungi fœdere pacis cupit, vt ſocils Hiſpania validiores ſuppetias ferat, quod ſi obtineat, actum eſt de nobis. Magnæ Britanniæ Regis auxilium de Cælis opto, in terrarum enim orbe nihil eſt quod ſperare poſſit. Hoſtis Hiſpanus, rebelles ſubditi, Hollandi ſubdoli, Galli extraneo detenti bello, quid poſſunt? Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VT olim ſummus orator Cicero ſuas finiebat epiſtolas potiùs ad familiares, quàm familiares dicendas, ſic tu à valetudine ordiris tuas & bene. Totius enim delectationis fundamentum ſanitas, præclara nempe eius ope deſtituta odio ſunt omnino ipſáque iuuentus dum morbus eſt diſplicet ſenectúſque robuſta, & ſana potior eſt ſine dubio. Quoad res vniuerſas Turrenium citiùs euocarem ſi poſſem, vt Archiducis præliminaria bellica retundat, & pellat. Hollandis parcere non poſſum, niſi in periculo mortis ne reprobus fiam. Illorum ignoto politicam, nec mihi ſuadere poſſum, quonam modo otioſa ſtabit quæ vix bello & ſociis potentibus fulta Reſpublica vix viget. Peruanum aurum ſuſpicor, & ne ſit Toloſanum timeo. Regis Magnæ Britanniæ caſum fortunæ aſſigno, cuius ludibrium & Reges, eius erit prudentiæ illam firmiter tenere impetúmque cœcum prudentiâ moderare. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INter ſpem metúmque ſcribo de Leridæ obſidione ſollicitus, varij varia narrant, iſti obſidionis ſolutionem volunt, illi fictam fuiſſe contendunt, & Hiſpanorum exercitum Heroïs noſtri armis, & ſtratagemate profligatum aſſeuerant. Quicquid ſit, modò Princeps incolumis euadat ſatis eſt. Martis & fortunæ par inſolentia, quos tollunt, aliquando cadere ſinunt, vt poteſtatis ſublimis ſpecimen nobis ob oculos ponere poſſint. De rebus belli, & pacis nihil dico

dico ab Aquilone panditur omne malum. Campinius turrem Aquarum inhabitat mox vrbem repetiturus. Valemus omnes Deo fauente, valeat etiam Amicus chariſſimus Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

EX Aquarum turre aduenit Campinius noſter valetudine ſatis firmata, hebdomade iſta diſcedam Deo iuuante Briniolam petiturus. Hic in medio Prouinciæ vndique noua confluentia præſtolabor. Quid tandem Leridæ acciderit, didicimus, ſoluit obſidionem Heros noſter vt tot prudentiæ ſpecimina daret quot fortitudinis inclytæ. Claſſis noſtra Tolonenſem portum obtinet, hoſtes in altum coniuncti nauigant forſan noſtros inuaſuri aut aliquam ex noſtris infirmiſſimis arcibus, obuiam ibo, Deo fauente, totis viribus & alacri animo vt opinor. Vacant nunc Curiæ noſtræ ſolaque Vacationum camera laborat, & exiſtit. Tolle lites, grauéſque curas vitæ ſpinas actiùs pungentes auelles ſine dubio. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Magnæ Britanniæ Regis rebus deſperare nunc incipio. Farfaxius exercitus Imperator aut non audet ſatis, aut Parlamentariis mihi videtur addictus. Quid ſibi vult tanta in Londini ſuburbiis commoratio? quid continui curſores euntes & redeuntes? quid denique ipſimet Regi conſilium ad quoddam caſtellum diuertendi donec res turbatæ componerentur. Reſpiciendum eſſe finem tantæ reuolutionis exiſtimo. In Flandria exercitus noſter nullos, vt opinor, magni momenti progreſſus faciet. Multis de cauſis, primam Hollandorum defectionem, ſecundam Vimarienſium rebellionem, tertiam & vltimam noſtrorum Imperatorum diſcordiam pono, quæ magnis conatibus ſemper aduerſa fuit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 30. Iulij 1647.

Quanti emere debeam Regiam Bibliam à Plaignardo Aquenſi Bibliopola reſcribas rogo; tuis vltimis ſeriùs acceptis reſpondere non potui.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INſtitutiones Aſtronomicas nunc accepi, de tua proſpera valetudine certus & lætus, Tolonem inuiſi aliquot ibi expeditis neceſſariis negotiis. Plagæ noſtræ (vt fertur)

grauia minatur Hiſpanus. De Sicilia nihil certi, populorum ſeditiones vanæ dum duce carent. Eſt enim plebs bellua multorum capitum, cùm vnum bonum ſufficiat. Claſſis noſtra nauigat, Hiſpanica etiam mare petiit. Nudiuſtertius venationi dedi operam, pridie Tolonem circuiui, heri denique facibus accenſis de ſecunda vigilia Brinoniam appuli vbi mitior æſtus, aër ſalubrior, fontes puriores, mora quietior. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 5. Auguſti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AMœnam hîc degerem vitam ſi Amicus adeſſet Petrus, negotiis, venationi, ſocietati, deambulationi, aſſiduam operam do, niſique eſſet aliquod concupitum negotium imperfectum, quod animum premat, fœlix foret proculdubio vita noſtra. Sed ſpe ac voto tanta amplectimur, quanta ſuſtinere, nec ferre poteſt humanus animus; poſſeſſis vix acquiſcimus, & fortunæ more noua quærere non deſiſtimus confuſi ac varij. Hinc ad fœliciorem licet attendere vitam. Quoad Monaſterij res, Traumandorij diſceſſu, negotia manca, aut remanebit inutilis. Briniolæ 12. Auguſti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ORi tuo ſigillum apponens dicam libenter me nondum inuiſurum nec Aulam nec Pariſios, multis de cauſis quas ſcribere non poſſum, fingo tamen ne longior noceat abſentia. Potes igitur valetudinem conſulere, itinerique te committere quando volueris, hoc firmiter credens te ex corde à me expectatum iri. Manebit anxius animus donec præſentiâ Amici incomparabilis fruar. Nollem tuo abuti affectu, & lubenter vtilitatem mentémque tuam anteponere meæ non dubitabo. Menſe proximo, Deo iuuante, repetam Aquas-Sextias vbi cubiculo ſatis ornato ſocium laborum præſtolabor. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 19. Auguſti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VTriuſque Siciliæ turbatæ res Hiſpanos omnino obruent, aut iuſtis pacis conditionibus ſubmittent ſine dubio. Mirabile eſt magnum illud Hiſpaniarum corpus tam citò corruere, cùm tam profundis ſteriſſet radicibus. Hinc ſapienter à Ludouico vndecimo Galliæ Rege dictum fuit extranea extraneis eſſe linquenda. Monaſterij res protrahuntur. Aulæ noſtræ conſiſi Germani crebris mutationibus æquiſſimas

pscis respuunt conditiones necessitate compulsi, quietem tandem respiciunt, sed serò. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 26. Augusti 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LUDOVICUS VALESIUS, Εὐλογεῖν.

Tristsgema Gassioni probè successisse lætor. Hic alter Marcellus Gallorum ensis hostium tergo semper imminet, prosperisque & claris euentibus militum animos summa firmat fiducia. Possumus hîc tantum quiete respondete, etsi otium appellare non sustineo vitam politicæ immixtam. Pluuiæ aërem temperantes gratiorem huiusce loci fecere moram. Paucis tamen Aquas-Sextias repetam, vt aliquot expeditis negotiis Massiliam sine qua nunquam Roma triumphauit, inuisere queam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 2. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LUDOVICUS VALESIUS, Εὐλογεῖν.

Vmms perfusus lætitia gaudióque exultans incomparabili, aduenientem Amicum tempore præfixo præstolabor. Brinonism inuitus linquo, delicias meas Massiliam peto, vbi vt mari annexam procellæ alieoius venti violenti sæpe perflant, tantámque semper agitant vrbem. Non est res magni momenti, sed in ea nihil modicum. Diuisiones internæ, hostes externi, annonæ caritas, infirmorum pauperies, nobilium ambitio, celeberrimæ imminent ciuitati. Hisce remedium afferre è longinquo non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 9. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LUDOVICUS VALESIUS, Εὐλογεῖν.

Aquas-Sextias linquo nunc ob Massiliam præsentia indigentem mea, vt nuper rescripsi. Propero vt hîc sistam cùm accesserit Petrus amicissimus, quanta exultem lætitia declarabit Neuræus ille doctus æquè ac ingenuus. Comparaui Bibliam Regiam, incomptam, Musæum te manet vt noua expolistur pumice, in ordinem cogatur, & ita oculis tuis perlustretur Lynceis, vt alios pertimescere vix queat. Neapolitanus equus assessore exturbato campos excurrit, nobiles pedibus subiicit, Carolúmque Gattæum, Ducémque Toraltum sequitur. In Germania detinetur Longauillæus vtinam bona mente. In Britannia regnat Farfaxios, donec Scoti aut alij potentiores illum è Regio deiiciant folio. Rex interim clausus sortem ignorat suam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LUDOVICUS VALESIUS, Εὐλογεῖν.

Breuitas vltimi epistolij me tenet. Timeo ne iterum in morbum incidat charissimus Amicorum. Sed modò itineris, & aëris mutationem ferre possis conualescentiam spectabo iure. Medicus Martioos est expertissimus, eodem morbo laborantem Comitem Carsæum omnino liberauit. Sæpius rescribas togo, valetudinem tegas, libris parum dea operam, scripturæ minimè, recreationique multum impendas temporis precor. Monasterij res in longius protrahet VVerthij victoria. Farfaxius in Britannia nimis amplectitur, è Scotia tempestatem augutor illi funestam totique Regno mœstissimam. Rumor est Campinium è nobis aoulsum iri, vt iterum Lugdunensem administret Prouincism. Durus est hic sermo, omnibúsque desertus intimis, in te vnum oculos coniicio. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LUDOVICUS VALESIUS, Εὐλογεῖν.

Massiliæ iter mihi intercelusêre frequentes variolæ, quæ etiam Aquensem infestant ciuitatem, & portæ cuiusdam negotium singulos huiusce vrbis incolas ferme dioisos tenent. Dum maturescet, rura excolete conabimur vindemiisque operam dare, vt mixtam degentes vitam minùs otiosa ac magis sit grata. Verum est Priorem Vailetæ excessisse è vita animæ dimidium tuæ. Quid noui? Reges, rustici, docti, ignaui, duces, & milites eandem incedunt viam, seriùs, ocyùs, omne capax mouet vrna nomen aut potiùs, vt antiqui ferebant non est mors sed obitus, separatio illa animi à corpore, quæ sepulchro suam reddit prædam exilisque spiritum ac potissimum Deo, qui vt ait Salomon hominum sapientissimos Ecclesiast. cap. 12. dedit illum nostróque inclusit corpore terreno. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LUDOVICUS VALESIUS, Εὐλογεῖν.

Moram aliquot mensium libenter feram modò salubrior euadas, & ad nos incolumis peruenias. Timeo tamen ne humidior aër temperamento noceat tuo. Plures esse Gassendos optarem vt Parisini, & Prouinciales eorum operâ vnà absque æmulatione frui possent. Sed vnicus Sol, vnica Luna, vnicus etiam Gassendus, quem vnicè diligo, concedo igitur te tibi ipsi vt aliquando meos fias. Quid demum? Tutelam è cælo accepimus,

mus, nobis patrocinatur æther, & comitati veniunt ad Classica venti, imò ad Classem Hispanam, quæ decimo tertio anteacti mensis littus legebat nostrum, tanta eam corripuit tempestas vt per aliquot dies ludibrium fuerit Mediterranei maris, solaque Ducis Outiæ triremis Genüam appulit incolumis. Decem hominum millia ferebat, Tolonémque vi expugnare habebat in mente. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AD Sanguinis ob præcautionem missione calamum sumo vt tibi rescriberem. Non multum te accepisse ex rusticatione incommodi lubenter audio. Grobosij ambulacra tibi fuisse oblectamento lætor admodum. De discessu amici nostri nihil est quod dicam. Talis iactura tuâ tantum potest resarciri præsentiâ. Nulla hic abit dies quin Sol eluceat. Autumnus frugifer, etsi pauca frumenta, racemi, oliuæque fertiles fuere, & sic Prouidentia Diuina compensat omnia. De Monasterij negotio nihil. Romæ promotio à summo facta fuit Pontifice, nosterque Archiepiscopus vnus est ex sex assumptis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HIsce purgationis meæ diebus otiosus non fui, domesticis operam dedo negotiis, quæ parum oblectamenti multúmque molestiæ afferre solent. Humanæ tamen vitæ fundamenta sunt, frustráque ad alta ambitione nostra properamus nisi proneotuum, nostrorum parsimoniâ fulti. Etenim exhausti patrimonij iactura per scelera erit supplenda, necessitatique succedit aliena rapiendi libido, cogitque desperatio quos bona indoles & educatio à vitiis abhorrere docuerat. Absit auaritia Idolorum seruitus quam animi hydropisiam voco, deest auaro quod habet, & quod non habet, anima diues est cùm nihil cupit, & area auro cùm sit plena. Optimè Græci χρήματα, diuitias appellant, eas tamen moderatæ vsus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAssiliam oculis pedibusque lustraui totam, & sub ipsomet Comitiorum tempore, rura repetij, vbi homo viuit salubriùs, studet frequentiùs, meditatur liberiùs, Musásque magis obsequentes experitur omninò. Vrbem denique cogito negotiis, conuersationi operam daturus non ingratam, quandoquidem non quæro quæ mea sunt, sed ad ea tendo, quæ Regis totiusque mihi commissæ Prouinciæ vtilitatem respiciunt. Tu deoique valetudinem tegas vt ineunte Vere ad nos incolumis peruenias. Iucundissimum noo accepi epistolium. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ITerum rura repeto, conuentuum nostrorum tempus expectans, omnium Sanctorum celebritatem coluimus, defunctorúmque commemorationem propterea quòd salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Sequitur enim delictum pede pœna claudo, cui satisfactionis siue purgatorij locus destinatur, culpam remittit misericordia Diuina, flammis pœnam exstinguit summa Dei iustitia. Prima ad Cælum euocat, altera ad tartara mittit, & ita omnium virtutum specimen nobis linquit Optimus Maximus. Quoad vrbis huius res, bellum inflammatum, pacem difficiliorem video, nisi Neapolis & Sicilia hostibus nostris quietis imponant necessitatem. Perfidus Bauarus iureiurando violato senectutis diem dehonestat vltimam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DIuturnum paucorum dierum dulcissimum epistolium tuum detinuit diutiùs, vixque ei respondere momentum restat. De re œconomica rescripseram mouente me rusticatione, quæ aliquando importuna non est. Nunc è te audio Bauarum fœdifragum quærere excusationes in peccatis, quas non inueniet nisi pacê promoueat. In Britannia Farfaxius misero Regi illudere non erubescit. Has rerum facies fortunæque ludibria non sine stupore considero, hinc seruum dominantem, illinc Regem seruientem, rebellantes alios, & vsque ad Synarum fines bellum penetralle atrox, cruentum, sæuiens, terra, mare sub tanto ingemiscunt pondere vt omnia misceri iure timeam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRomptus discessus tibi non rescribendi attulit necessitatem. Nunc hic fixus

duobus epistoliis vnico respondeo. Incipiens à valetudine tua, quæ mihi est cordi. Iure existimabat Tiberius Imperator vnumquemque sibi Medicum esse debere. Quandoquidem experientiâ dignoscitur Ars illa omninò coniecturalis. In Germania bellum inflammatur. Pax in dies difficilior, firmiterque teneo non nisi induciis ad eam peruenire posse delegatos. De Britannia magna nihil certi, præualet discordia, vbi fixit pedem confusio, nec frater à fratre tutus. Farfaxius ipse (vt fertur) militum animos ad Regis miserias conuersos vix potest cohibere. Equus interim Neapolitanus infrænis Sessorem excussit Hispanum, Galliamque infœlicium protectricem respicit. Classis nostra ad auxilium properat quingentis nostris electis ex præsidiariis militibus onusta. Fauet ventus, fortuna rerumque opportunitas eximia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 25. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

DIfficiliorem Prouinciæ statum in Comitiis experimur. Populi in vnum coacti sibi videntur liberiores, & audacter denegant quod priuatim ac separati sine murmure soluunt, pollicentur quod præstare non possunt, omnes verbo depugnant, singuli denique vincuntur. Non sine labore tamen ad finem peruenitur. Preces, minæ, consilia adhibentur, falluntur autem vt pueri quibus Saccaro conditum porrigitur medicinæ poculum. Est pia fraus, quæ ducit ad salutem. Classis nostra à 25. Mensis transacti die nauigat, vt Neapolitanis auxilium ferat opportunum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 2. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

COmitiis nostris peractis libentiùs nunc scribo, distuli infinitis implicitus negotiis, vrbem nostram repeto, vbi non erit tranquillior vita, & sic quietis nulla spes; non expecto equidem nec spero, donec ad æternam peruenire beatitudinem liceat. Cor nostrum triangulare, solo Trinitatis triangulo repleri potest. De valetudine sollicitus tua præsentiam non spero, etsi admodum desiderem, adueniet tamen discedendi momentum, si pari detineatis desiderio. Neapolis rebellio procedit semper, Classisque nostra in auxilium nauigat, Dux Guisius omni superata difficultate incolumis tandem euasit. Monasterij res (vt fertur) ad pacem tendunt, Bauariæque Dux Imperatori quietem inspirat. Discedit Campinius ab amicis raptus cùm mei summo retineatur amore. Siccine separat sors quos amor nodo iungit inseparabili? Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 16. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

DIscessit tandem Campinius noster non sine mœrore, separatio violenta, vbi vnio stricta fuit, absentia intolerabilis, vbi præsentia tam grata eripit, aufugit, euasit. Sed imaginem sui ita cordi infixit meo, vt nunquam deleri possit. Inest amori in mortem imperiosa manus magisque superabit absentiam amicitia non communis. Nunc omnibus destitutus, post te, tuámque præsentiam fortiùs clamabo, modò adsit prospera valetudo sine qua vita ipsa ingrata. Breuior fiet epistola hisce diebus festis ac potissimum Domini Natalibus, quæ ieiunio ac precibus colere & celebrare decet. Vale igitur & sic præsentes inspicias, vt absentis amici rationem habere possis. Vale iterum Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

ADest vltimus huiusceanni dies, adetit citò finis vniuersæ carnis, & sic ad mortem properamus cuncti, vnum est Numen æternum, immutum, cætera caduca & fluxa, primusque dies dedit extremum. Nosque ipsi theatrales Mimum vitæ agimus vsque ad plausum, & qui nobis superstites, censores seueri sunt, odioque, liuore, aut æmulatione ducti, cineribus non parcunt nostris. Nascentes morimur & quamvis morientes viuamus, delitias colimus vt immortales, venationi, ædificationi & aliis oblectamentis inomixti vltimæ obliuiscimur horæ, instar illa tamen nosque incautos rapit trahitque nolentes. Sic philosophari decet, dum est mens sana in corpore sano. Grata fama valetudo contingat abundè, viue, valeasque semper Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis die vltima anni 1647.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

ANnus hic bissextilis Martialis potiùs quàm pacificus, vt mihi videtur, erit. Turca Venetum totis viribus oppugnat, Anglus Regem suum detinet in carcere. Bauarus cautus occasionem captat. Socij nostri aut oppressi, aut lapsi, viribus animóque deficiunt. Aula Romana nouum sperat Pontificem, & Neapolitani magis sine Domino quàm in libertate Hispanorum iugum excutere tentant. Gallia in se vnita internam fouet pacem, dum externum bellum parat. Et sic

ſic vbique Claſſicum tuba canit. Tu interim valeas Muſarum Decus & Ornamentum, bene valetudinem regas, amicorumque abſentium memor, ſtudeas frui votis, partis vti ambitionéque illa exui, quæ ſublimia cruciat ingenia. Aquis-Sextiis 7. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Moleſtiſſimo ſemeſtris Parlamenti Implicitus negotio, vix quieſcit animus, vndique tamen proſpera exoriuntur Dux Mutinenſis proſpero prælio, Mediolani copias fugauit & cohibuit. Nauales noſtra Claſſis, vt fertur, Hiſpanicam ferè cremauit. Hinc & inde victoria. De Germania nihil ſpero. Monaſterij res protrahuntur. In Magna Britannia captiuus Rex, ſubditorum inclamat fidem, & ſic incipit annus Biſſextilis. Valetudinem firma quò poſſis citiùs nos conuenire. Valet Deo fauente familia, excepta vnica filia, quæ parumper ægrotat, non periclitatur tamen, breuique vt ſpero conualeſcet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Etiamſi res in Magna Britannia vacent; negotiúmque pacis interruptum eſſe videatur nulláque concordiæ lux affulgeat, Dei Optimi Maximi prouidentia Chriſtianitatem in peius ruere non ſinet. Veneti ſoli reſiſtunt hoſti formidabili, Græcia libertatem appetit, omnéſque Orientales; qui Catholicam profitentur fidem, noſtram implorant opem. Claſſis noſtra incolumis & victrix Tolonem appulit. Neapolitani concupiſcunt magis florentem ſtatum quàm ſperant & inter ſe diuiſi, Hiſpanis locum dant vltima tentandi. In Hetruria arces noſtræ benemunitæ. In agro Cremonenſi velitationes proſperæ audiuntur, & ſic vbique incipitur annus. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hoc momento interdicitur Parlamentum noſtrum, & poſtea inſtituetur Curia ſemeſtris, ſpero, Deo iuuante, omnia tranquilla. Emiſſio illa ſanguinis eſt copioſa eſtque periculo immiata, niſi ordinum huius Prouinciæ obſtaret diſcordia, nouiſſimum malorum & extremum. Quoad res Monaſterienſes, omnia obſcura. Neſcio an diſceſſerint Hiſpanienſes Plenipotentiarij, vt fertur. Petiit portum Claſſis noſtra multas paſſa tempeſtates, Hiſpanica verò anchora fundauit naues Neapolitanorum Caſtellorum ſub ictu. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Ianuarij 1648.

Inſtitutum fuit Semeſtre, nemine refragante.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ebricula etiam ephemera tuſſi importunæ coniuncta tentatus fui. Nunc bene habeo, valetudiniſque tuæ ſolùm anxius mœſtus hæreo, donec epiſtolio me recrees. Anglum deflerem magiaſi Schiſmaticus non eſſet. Nunc verò ſpoliatus nouiſſimum expectat diem. Monaſterij negotium diſſimulatione iter pergit imperuium cuius terminus Europæ Chriſtianæ erit tuina, hoſtiſque communis proſperitas. Plura dicere vetat breuitas conſueta. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non ſine labore peruenitur ad quietem, bellum pacem poſt ſe ducit, & tempeſtas ſerenitatem. Confuſio denique magna ordinem gignat neceſſe eſt omninò. Hiſpanus pacem horret. Attamen regni Neapolitani rebellio progreſſum facit, cogétque neceſſitas quos ratio non regit, deprimet ſuperbiam nationis fortuna peſſima, contumaciam retundet Amicorum defectio. Arces offerunt Summo Pontifici, qui mediatoris partiſque communis nomen non amittet, vt bellum incertum contra nos gerat. Valetudinem cures rogo meique abſentis rationem habeas totis viribus precor. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Turbatas Europæ res componere Dei opus eſt non hominum. Fruſtráque excruciantur ingenia. Hic digitus Dei eſt qui peccata noſtra punire non deſinit, quandoquidem peccare non deſiſtimus, vtriuſque temporis, bellorum ac pacis, vitia ponderans, minora ſuſtinet maiora perdens, luxum, ſuperbiam, gulam, lubricitatem cum pace ſimul eliminat, rapinas, cædes, ſolitudines, bello committit & permittit. Et nondum ſtatim finis, precibus, conuerſionibus, & eleemoſynis citiùs emetur tantum bonum immeritum. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Februarij 1648.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INduciæ tibi cum libris omnique tam animi quàm corporis labore ſunt faciendæ, quò faciliùs valetudinem regere poſſis. Totnatorio totis ſuadeo viribus, vt te vel inuitum ab aëre Pariſienſi auellat, vbi vrbs imminet inclyta totius imaginem referens Orbis, hinc Aula eximia paret offundens inſpicientium oculos, illinc infinitæ plebis obiectum, armati, docti, nobiles, artifices vndique ſurgunt, diuitiæ immenſæ, paupertas etiam iacet importuna, quid dicam ampliùs, confuſio eſt illius ordo, & quotidie famem timet ciuitas, omnibúſque abundans, & referta rebus. Incantat animos, faſcinat oculus pulcher Aulicorum corda, & Preſbyterûm doctiſſima pietas ad Cælum trahit multos, & ſic virtus & voluptas militiam inter ſe ibi exercent aſſiduam. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HEroëm noſtrum eſſe in procinctu lætor, vnitarémque Prouinciarum diſcordiam, auidè audio. Etenim tanti Ducis præſentia hoſtibus moleſta erit procul dubio. Fœderatis etiam vtilis illa diſſenſio quæ pacem è ſuis expellet finibus. Imperium bello partum, bello ſeruatur. Quoad Bauarum, non mihi videntur reſpondere vltima primis. Tanti nominis ſeptem-vir qui fortitudinis & pietatis tanta edidit exempla, nunc ſubdolas latebras quærit inutiles. De Britanno nihil pronuntio. Parlamenti mora Regis ſalus erit, & quod Scoti rationis & officij ductu non ſunt auſi, commiſeratione & neceſſitate preſſi, forſitan perficient. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DIſceſſum toties dilatum iterum promittis, amicum non vrgerem, niſi ſummo oblectamento meo, eſſet tua coniuncta valetudo, & vtilitas. Certiſſimum eſt, aëris Lutetiæ Pariſiorum reſpirationem, tibi lethalem à Medicis iudicari. Quoad vtilitatem quæ te non tangit, dicam vno verbo, noſtra erunt communia bona, & maximam mecum experieris libertatem. Nec tibi eiuſdem Lutetiæ clauſus erit reditus cùm expedierit. Exue igitur catenas aureas, ſic voco amicitias, quæ te iure detinent. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ADuenit Curſor abſque dulciſſimis litteris quod miror. Diſceſſit Tornator longioris abſentiæ impatiens. Quoad me, moram ampliùs ferre non poſſum tanti dilati oblectamenti. Neapolitanus populus toties perfidus, Hiſpanos rurſus admiſit, Duxque Guyſius ab equitatu inſequutus, captus ab hoſtibus fuit. Caueamus à Catalaunia, & Germanicam pacem debemus recuſare, niſi Hiſpanos deſerat Imperator, & vnio catholica, cuius caput Bauarus ſeptem-vir. Epiſtolij aut perditi aut neglecti, iacturam reſarcias oro. Vale Muſarum Decus & Ornamentum Aquis-Sextiis 28. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVid dicam tibi nunc ignoro, primis epiſtolis, à tribus annis exaratis, totum luſtrauimus Orbem, Bocalinique more ſingula ponderauimus. Quid ſupereſt, Monaſterium penetrauimus vbi arcanum quod vulgare non licet audiuimus. Lutetiam denique ipſam fœliciter repetere, conceſſum fuit. Imponamus igitur literis finem, Tornatoriſque manu ductus amicus diſcedat & accedat, vt difficilibus implicitus negotiis, non ſui ſit iuris, ſed potiùs vt aliquando omnibus ſolutus curis ſibi ſoli viuat. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

REſumunt, vt video, vires & animum Scoti vt Regi reſtituant quam ſubripuêre libertatem. Hollandi proſperitate inflati pacem quærunt intutam & infauſtam. Germani inter ſe pacati onus belli linquere nobis ſtudent. Itali deliciis & otio dediti nec audent ſatis nec prouident. Et ſic in Orbe luditur. Dum ſoli Veneti communem propulſant hoſtem, ſed citò decident deficientibus animis & pecuniâ. Grauiora paſſi, dabit Deus his quoque finem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditiſſimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

COncedo libenter petitum tempus ab amico, cui nihil denegare poſſum. Etſi dubitem te poſſe ob aduerſam valetudinem huc proficiſci cùm volueris. Affulget ex Aquilone

Aquilone aliqua Regi Britanniæ spes. Sed deest vir, qui regat & dirigat infœlices Principis res fermè deploratas. Quicquid sit, non omninò defécere Scoti, quandoquidem ad sui Regis reuerentiam & amorem redire testantur. De Suecis audio aliquid quod me perturbat, illos scilicet se se recipere, eis, ab Imperatore & Germanis concessa pecunia,& ita soli remanebunt Galli, tanto impares oneri. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19.Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LEnto graditur pede Magnæ Britanniæ Regis salus, quamvis ipsius aduersitas graui eum premat pondere. In Germania aut cruentum fiet prœlium, aut pax à multis desiderata.In Flandria Heros noster coëgit exercitum,& ad hostes pergit alacriter. Deus Optimus Maximus,qui & exercituum appellatur, laurea cingat inuicti Principis tempora,& ita eius subiiciat pedibus, hostium in superabilem superbiã,vt Orbi Christiano pax immerita concedatur aliquando. Tunc licebit Ottomanum aggredi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PErpauca scribere te lætor, modò eamdem abstinentiam serues in omnibus, ac præsertim in animæ laboribus & exercitationibus. Diniæ Antistitem Curiæ nostræ hærentem ac periclitantem inuenimus. Tornatorem expectamus qui vera de valetudine tua renuntiet. Nunc & de Germania & de Magna Britannia taceo, huiusce orbis res confusiores verum à falso distinguere non sinunt. Tempus veri parens altas & profundas istas discutiet caligines. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

APerto dimicare Marte Regium est, dolus an virtus quis in hoste requirat? Vitia erunt donec homines. Sed quibus liceat bis peccare, nisi solis Gallis? Qui in pace, in bello, semper eosdem committunt errores, & intra vnum diem multi puluetis & laboris ciuitatem Cortereacum amisere. Herois nostri lugeo sortem, quandoquidem aliorum culpa vertitur in suam. Et sic singulorum imprudentia magni prouidentiam Ducis sternere nititur. Quicquid delirant Reges plectuntur Achiui, & è contrario. Hic rebus vrbanis impliciti ingratum sustinemus laborem, etsi non perparuum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8.Iunij 1648

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLtima significant mihi noua, quàm instabilia sint huius Orbis omnia, in Germania à nostris adest partibus fortuna. In Flandria non adhuc elegit quem sequeretur Ducem, nutare videtur adhuc, sed inuictum Herois nostri pectus difficilem soluet quæstionem. Bacchanalia huius gentis more sacratissimi corporis Christi solemnitati miscuimus, sclopis tamen armati Sancti Saluatoris Basilicam non ingressi fuere, & explodere prohibiti, modestè se gesserunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum Aquis-Sextiis 16. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ANtistitis tui lis, ciuilis est, & ita nihil quod ad dignitatem aut personam respiciat, video. Tornatorem inuisi cupidum tui & amantissimum, te infrà paucos menses discessurum promisit, faueat valetudo, fauent omnium vota. Castellæ leone nihil crudelius; sanguine restagnat Neapolis, vbi pueris non subuenitur pane, sed gladio occumbere datur. Quid Turcarum barbaries posset opponere, quid antiquitas fingere, quid posteritas credere? Triremes Galliæ, decem nauigiis iunctæ petunt Siciliam, vtinam faustè, tantisque occurrere miseriis illis à fortuna, aut potiùs à Dei prouidentia concedatur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAturescunt omnia, præter pacem, cuius fructus recrudescit. Optamus quod nolumus, exquirimus quod fugimus, amplectimur denique quod tanto habemus fastidio. Quid plura? Alterum vellem esse Cyneum qui Hispanis tantum suaderet bonum? Omne donum è cælo descendens ab Optimo Maximo, ac præsertim pax illa beata ex eodem oritur principio. Classis nostra nunc in procinctu, mare minatur superbum, etsi innumeris glorians naufragiis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Iunij vltima 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IAm transit æstas, & spes proximi discessus affulget, non vrgeo, sed lætor, dum

dum in amici amplexos ruere cogito. Deeſt qui verum dicat. Mirum eſt, Principes ferè omnium experimentum facere, excepta ipſa veritate, quæ illis vnquam niſi perſonata occurrit. O quàm infœlices quos alloqui audet nemo! Omnes fortunæ blandiuntur, nullus perſonæ Principis. Multi Crateri, pauci Epheſtiones. Aſſentatio palam, veritas clam agit & in Aula, peſſimum inimicorum genus laudantes. Viue diu ac Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

POloniæ Regis obitum, Inter proſpera ducet Iberus, ſucceſſor in incerto ob diuiſa ſuffragia. Caſimirum eligent ſi intra domum, hæredem quærant, orbem ſi perluſtrent famamque, omnium ore loquentem audiant. Heroëm noſtrum meritò conſtituent Regem. Bauari culpam ſequitur pœna pede, non claudo. Tanti ſeptem-viri mentem non capio. Fortunæ committit ætatem octogenariam, cùm Veſpaſianus de ſexagenaria, in vitamque partem prudentiſſimè conſuleret antequam ſe ad bellum accingeret ciuile. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MVtationes in Aula crebræ, vitam ruſticam ſecuriorem eſſe, inficiatur nemo. Meretrici comparatur illa, quæ blanditiis caſtiores ſeducit aliquando, ſed excurritur mare quamuis innumeris clarum naufragiis, ſic Aulam experit ambitio, vt cæteris præſit. Auaritia vt diuitiis affluat, prodigalitas vt pecuniâ emat ſuâ ſummos honores. Probitas vt proſit, malignitas denique vt noceat. Nec plura exquiras, & hæc de Aula ſatis, vbi ſilentium ſagacitas eſt, & myſterium. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Iulij 1648.

Campinio noſtro epiſtolium præbeas incluſum, enixiſſimè rogo.

PETRO GASSENDO. *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MAgnam vndique Britanniam agitatam video, captiuumque Regem viuere, vt reſpiret, non vt regnet & ſic precariam trahere vitam. VValliæ Princeps non mihi videtur per quem ſalus ventura ſit in Iſrael. Fama quæ aliquando nimia, & nunquam eſt falſa; cùm de tanto Heroë loquitur non eſt garrula, ſed triſte ſeruat ſilentium. De Suecis rumor eſt eos cum Imperatore conueniſſe præſente ac interueniente Seruiano Plenipotentiario, & Pignerandam Hiſpaniæ Regis Legatum extra-

Epiſtola ad Gaſſendum.

ordinarium, Monaſterio diſceſſiſſe ne vocem cum inferiore ſociaret. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVo difficilia video tertiumque penitùs ignoro. Primum quæ ſit mens Bauari deſtructi. Secundum quid ſibi vult pax in Germania, ſi cum Hiſpano bellum gerere cogamur. Tertium, quò tendunt magni noſtri Parlamenti reformationes ipſo tempore belli externi, atrocis, diuturni, importuni, inquam, ſi fas eſt dicere. Silent leges inter arma, rumorque belli legum latarum promulgationem opprimit. Vnuſquiſque vtilitati ſtudet publicæ, circunſtantiæ tamen non negligendæ. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DEclaratione & præſentia clauſit Rex Chriſtianiſſimus magnæ Curiæ comitia. Exiſtimant multi res longiùs proceſſiſſe quàm vt tam citò ſtabiliri poſſint, Quicquid ſit ſummæ prudentiæ eſt duos ſimul hoſtes non conuenire diſcordiam, & Hiſpanos. Res Prouinciales ex aliis, patientiam ex me ediſces. Ad arma conclamatur in comitatu, ego in toga, maledictis petor, precibus reſpondeo, ignis vndique me premit, aqua fio & ſic gubernaculo inſiſtens motas vndas compono, Clerus, nobilitas, populus Regiam reſpiciunt poteſtatem, turbidi, panci, debiles in ſuam ruunt perniciem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PAtientiâ potui miteſcere pardos vt diſces poſtea. Nunc lenteſcit primus tumor, ſua munia reddit Senatus noſter erſi ſemeſtris, agros & vineas excolunt ruſtici. Nec vſquam tam profunda pax, cùm vbique intonet bellum. Furnum intereà expugnant hoſtes Heroſque noſter penè deſerius, ipſi patientiæ litare cogitur. Et ſic inteſtina diſcordia dedecorat noſtrum triumphans imperium, grauiora paſſi, dabit Deus his quoque finem. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Auguſti 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVàm ſit arduum & difficile cuncta regendi onus, ob oculos ponere non eſt neceſſe. In momento ſumma vertuntur & vt

in bello, in politica non licet bis errare. Ad Bauarum tendo cuius periurium ditionis suæ destructione corripuit iustitia Diuina nunquam fallax sed plerumque occulta. Nihil tam politicum quam Scriptura sacra, nihil sanctius. Dictamen est naturæ ipsius, quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Non erat seuerus Imperator ille Romanus, qui liminibus sui Palatij hanc infixerat pulcherrimam sententiam. De pace non loquor sed concupisco tamen etsi non spetem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Augusti 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Epinicion canerem & ante aras saltarem, si Herois nostri gloriæ, nostra non esset vtilitas iuncta, non obmurescet inimitabilis Capellanus, non retiecbit historia, fama ipsa centum loquentr oris, nec alium experietur terminum tanti Viri victoria, quàm ipsum terrarum orbem. Obsecundat fortitudini ipsa fortuna, stabitque secum Heros noster ineuitabile fatum, cuius voci antiquorum Dij obtemperabant. Seruet incolumem precor solus ille Deus Optimus Maximus è cuius sinu oritur victoria, triumphet Dux inuictus, mortique non subiaceat, cuius expeditiones, æternæ sunt memoriæ caræ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Septembris prima 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Digitus Dei hic est, nunquam rumor citiùs euasit quàm hesternus, nunquam minus damnum, nunquam tam breuis exitus, Dei opus non hominum, Regis nostri innocentia auctoritatis non patietur detrimentum, & penè septuaginta Regum solidata Maiestas non corruet. Monarchia tam antiqua æternitatem attinget aliquando, aut certè Orbis caduci finem, gradibus istis pacem ascendimus, cupiatum coactione, prælio ac victoria cùm ad vim rediguntur omnia, si pacto res transigatur, ratione, iustitia, suasione ac probitate, tantum perficitur opus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mersennus obiit scientissimus piissimusque, Cælum petiit qui vniuersum terrarum orbem oculis subiecerat suis, Angelorum concentu delectatur, qui Musicam optimè callebat. Expertus est vltimam horam, qui omnium rerum fecerat Experientiam, Beatitudine satiatur qui inuestigatione eximia scrutabatur rerum causas. Quiete denique fruitur summa, cuius ingenium in continuo fuerat labore, summus Mathematicus, humillimus Religiosus, mitissimus hominû, simplex ac timens Deum. Ossibus leuis sit terra & anima graui gloriæ pondere prematur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De omnibus loquitur rebus vltimum epistolium, de discessu, ne verbum quidem, vellem tamen rescite quid adhuc hæres? Displicet quidem longius iter, patriæque commotiones. Ne pertimescas, inuenies hic quietem sine nube, libertatem experieris non imminutam, valetudinem integram, & amicorum amplexus. Carior mihi eris præ aliis geniusque tuus meo coniunctus certissimè præualebit, Natale solum valetudinem reddet firmiorem, quid denique dicam? Præsentiæ salus innititur mea & oblectamentum summum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Herois nostri cruor est similis illi, quem à suis Diis fluere Poëtæ fingebant antiqui. Videtur immortalis, etsi vulneribus expositus cuius memoria nunquam est moritura. Non potest occumbere morti, is è cuius vita, pendet regni fœlicitas, donec crescat Rex noster, alter Augustus quamvis Philippi nomen non habeat, vnici fratris brachio fultus triumphabit aliquando, Aurelianensem prætermitto, victoriarum laureâ tectum. Quoad pacem, hæreticus sum, in eaque sententia, Germanicam, sine Hispanica inutilem esse credo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ex nubium conflictu accessit tandem maxima tempestas, intempestiua illa quidem, authoribusque perniciosa, quid sibi vult ordo cum confusione? quid bellum cum legibus? quid denique restauratio Regni cum singulorum iactura? Narrabit aliquando posteritas, Senatores nostros olim minorum Regum nutritios, nunc discordes, bellum atrox, in semetipsos vertisse, dum vbique Rex infans triumphat & vincit, populo fiduat necessitate coacti qui eos in Regis manus adducet, quoties eum importuna oppresserit fames; lugeo prudẽtes viros, qui tam miserè ad suam totiusque Regni decurrunt ruinam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Octobris 1648.

Babylonem nutantémque Aulam citò fuge.

PETRO

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

EXperimur nunc libertatem plenam & quàm sit iucunda præteriti doloris recordatio. Nobilitas immixta ciuitatum delegatis inuisit me eum plausu. Massilia sese effudit, currens in occursum nostrum, Dei Optimi Maximi prouidentiæ hæc voueo, quandoquidem honores quibus fruimur in hac vita, somnia sunt dormientium, vt ait Diuus Augustinus. Quoad me attinet, idem sum & ero, inimicis non insociabilis, Amicis fidelis, Gassendo meo charissimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 6. Aprilis 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

CItcuiui plagam cum summa lætitia, effudit se Nobilitas, feréque omnes ciuitates obuiam iuere cum plausu. Massiliam cogito vrbem fidam & populatam. Vellem conuenire te in reditu, & Aquis-Sextiis sisteres donec libri inuoluti, & ad me sint transmissi; vnus ex nostris aduenit cum Catalogo, cui quid sit opus probè insinues. Satis firma vtitur valetudine familia nostra. De Aula nil noui, omnium vertuntur arma in communem, & externum hostem. Atrebidux, vt fertur, Iprensi obsidioni totus incumbit, & sic vulpinæ pelli leoninam insuere nititur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 3. Maij 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

FEcit pacem in virtute sua Optimus Maximus, & qui dedit posse, abstulit velle, digitus Dei hic est, valetudinem non prosperam sustinere te suspiro, Amicique omnium horarum præsentiâ frui admodum cupio. Tornatorem amplexus remitto laudantem, & mœrentem. Vale Musarum Decus & Ornamentum, in Castris ante Aquas-Sextias 26. Augusti 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

TOrnatorem tandem remitto, tuo commendato negotio, bene meritis Consulibus, quos pro mea erga eos beneuolentia benignè excepi. Egregios belli fines, vt ais, existimo, quoties ignoscendo transiguntur. Etiam si indulgentia sit nociua. Meliùs est tamen aliena culpa perire quàm sua. Sic censeo, det nobis Optimus Maximus quietem, non otium pacem tranquillam, non fictam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 4. Septembris 1649.

Epistola ad Gassendum.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

GReissetum tuum libenter existimo, Amicorum munus est non modò se inuicem prosequi amore mutuo, sed etiam omni momento res gratas efficere, vt augeatur, si fieri possit. Existimo tamen res humanas finitas esse & terminatas, ita vt vnicum Numen sit infinitum. Quamobrem veras amicitias vsque ad certum progredi gradum puta, vbi sistere liceat. Verumtamen quæ in vtramque partem si homo fragilis vt bullæ, & arundini comparetur, & perfectam sustinere possit amicitiam & constantem, nociua ei sunt multa, morum mutatio, absentia, fortuna, fastidium etiam omnibus vitæ ciuilis immixtum casibus, & sic à tantis pendet accidentibus amicitia, quos vitare nequit humana prudentia. Nunquam de amicitia loquor quin mihi veniat in mentem Pomponium Atticum, qui Cæsares meruit habere pronepotes. Sed longiùs progredior, valetudinem cura, meique absentis rationem habeas, ne excitetur inter nos bellum ciuile. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 16. Septembris 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

DIniensem Canonicum negotio confecto, remitto, vellem posse quod olim Cæsar Ciceroni roganti. Sat est intra meæ conditionis carceres, remanere. Voluntas pro facto. Nihil est quod tam latè pateat, quàm amicitia quandoquidem in rem mutatur amatam. Vnde Ouidius, & antiqui Poëtæ suas hausêre fabulas, & bene, ego Deus & non mutor, huic soli, & immutatio tribuitur & æternitas, res sublunares vicissitudini addictæ, vt Prometheus Caucaso, putam redolent inconstantiam. Valetudinem prosperam, & constantem tibi opto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 12. Octobris 1649.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

ITinerarium incipio vbi iter secundæ diei fuit finitum. Bohemorum turma, mihi videtur nostra. Nobiles vicini occurrunt, prosequuntur nos lacrymis non fictis. Ipsa ciuitas Aquensis, quam marmoream linquo, metallum imitata, clausa manet ac dolore intacta, beneficiorum iniuriarúmque immemores Galli, veluti Paradisi aues vento feruntur. Quid tandem scribam, nulli lactantiùs mœrent, quàm qui maximè lætantur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Gardanæ 8. Decembris 1650.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Vitam priuatam experimur, & procul à fraudibus Mundi hîc stamus otiosi. Non est tamen in nostra potestate obliuio illa segnis, Imperatoris Vitellij Aulæ illecebræ aliquando aures feriunt nostras, vincitque amor patriæ laudúmque immensa cupido. Anima nunquam tuta nec quieta, denegata cupit, absentia exquirit, difficilia tentat, adest frequenter præsumptio, & eius socia temeritas, quæ sapientes in profundum mergere non desinunt. Infœlices homines dominam infidelem, fortunam, colimus, cuius forma capti, alatæ fidimus, antiquorum Deæ globo insistenti, totam semper momenti, instrumenta seruituris, & Reges habenti. Mœcenati nostri temporis Præsidi Memmio nouissimè defuncto lacrymis liceat parentate. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Alesij 9. Ianuarij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Testudinis more lentè gradior infantulum, & mulierem grauidam mecum ducens, hîc noua grauiora aures verberare meas incipiunt. Comes Briennæ rescripsit mihi Principum libertatem à Regia maiestate fuisse concessam, Dux Aurelianensis non consentiit modò, sed etiam totum promouere negotium iure videtur. Tristitiam nunc cauere cogor, quam ex iteratis calamitatibus conceperam. Redibit vt spero aureum Saturni æuum, Astrea de cælis descender, & Hymen sacris vinculis innodabit diuisa, iunget separata, instaurabit fessa, & vulgi acclamationibus cedet. Quod fœlix, faustum, fortunatúmque sit. Vale Musarum Decus & Ornamentum, vltimâ Februarij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Longè superant modernæ, & effusæ lætitiæ signa Tolonis vrbis, antiqua illa imitamenta, quæ Romæ sub diuersis Imperatoribus erupêre. Stuper Lutetia vrbium caput vnde io omnia regimen. Miratur Gallia etiamsi sub graui belli extranei pondere gemat. Populare gaudium dum est vniuersum, Dei Optimi Maximi denotat prouidentiam. Plura dicerem si faucium importuna fluxione non laborarem. Affulget nunc aliqua pacis spes domúsque omnis Regia citò coniuncta erit vt spero. Aula nostra semper io motu nunquam in eodem statu permanet, cessabunt venti, & tunc parebit tranquillitas magna. Campinium amplexus sum, Luillerium vxoremque summum nostræ Galliæ decus, cuius mens Sidera voluit, vt patronum agnosco vale. Lutetiæ 17. Martij 1651.
Memor esto Musæi Domini Du Muy.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Si aliquid semper incommodi, quod tranquillitatem proximam perturbare videtur. Nobilitas nostra quæ Lutetiæ moratur, sæpiùs inter se conuenit, comitiáque generalia enixissimè rogat. Curia Parlamenti sese opponit viriliter; Aula noodum concors, nunc hos, nunc illos protegit prout condocere existimant vtilitati publicæ. Deus omnia bene vertat, dummodò auctoritas immota maneat. Sunt qui sperant conuentus generales fore conuocandos, hebdomade proxima plura rescribam Deo fauente. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 25. Martij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Transigas vbi es mensem Aprilem integrum rogo, scies postea quæ nunc profundo remanent abscondita silentio. Omnia in Aula tranquilliora fiunt, incentoréfque publici sunt tristiores, secretis cuniculis serpit Prouidentia diuina omnibúsque probis inspirat concordiam, Cardinalis Germaniam petit; vrbs pacata est, excubiæ, custodes, cæteráque imitamenta militiæ omnino cessant, Nobilitas obtentis publicis conuentibus mirè quiescit. Heroïna Longauilla fœdere nos Hispanis iungere seriò cogitat. Vnusquisque concordiam meditatur. Sola Prouincia tua vindictæ pertinaciter adhæret. Plura per otium rescribam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ vltimâ Martij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Eperit hesterna dies concordiam in Aula, benignè Regina Principes excepit. Extincta discordia faciliùs ad vniuersalem perueniemus pacem. Nunc & de reditu in Prouinciam, & de Amicorum negotiis seriò cogitabimus. Hucvsque domesticis totum me tradidi. Tu paulisper Tolonæ commoraberis, & de Musæo Domini du Muy aliquid mihi rescribes. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 14. Aprilis 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

Vsque discors Aula omnibus negotiis iter occluserat. Nunc ad res Prouinciæ publicas,

publicas, manus admouere fœliciter cœpi. Deus fausta omnia reddet, quæ nisi suis auspiciis suscipiuntur. Per hosce molestos dies valetudinem curare studui, ne quid obstaret piis meis salubribúsque consiliis. Quocumque mouere me & perturbare, inimici mei non destitêre. Videntur lassi, oppositáque profunda patientia, omnia calumniæ, & inuidiæ tela repuli. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 21. Aprilis 1651.

Perspectiuam boratiam te ferre gaudeo. Vellem Indicem nouum tam exactum ad me transmissum, non intercupisse cursum meditationum tuarum profundarum, quæ totum complectuntur Orbem, gratias tamen ago, & curis & humanitati tuæ, quæ res minutiores non negligit. Musæum Domini Du Muy tibi commendo.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

SPes in fundo, vt probè scis, & sic vsque in finem negotij eniti oportet, vt visu, & mota magis elucescat veritas. In Aula importunè fit quod opportunè perfici non potest. Non hic ex rumoribus statuendum, prospera rerum facies est aliquando fatuus ignis, qui nos ad præcipitia ducit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 28. Aprilis 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

PRincipibus placuisse viris non vltima laus est. De magnis & tui similimis loquitur Porta vt mihi videtur. Credo equidem natalium splendorem esse omniuo vanam, & inutilem nisi virtus adsit, ac potissimum vniuersalis illa, sublimísque scientia quâ polles. Procul Int t Amicos assentatio, quæ à timore plerumq; se gignitur. Amicos es qui verum dicis, & cui veritas enuntiari debet omni tempore. Lugdunum cogitare potes quando voluetis, illic mitior æstas, & commoratio magis quieta. Lenè hîc procedunt omnia negotia, sed etsi minimè credulus, de meis bene sperare cogor. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 6. Maij 1651.

De Musæo Domini Du Muy memorem te esse enixè rogo.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

PEdetentim testudinis more iter facimus. Heri in supremo Consilio statutum fuit Parlamenti Prouinciæ nuntios inauditos regressuros, Euocationes certas fore, cúmque aduenerit Mitomenæus cætera erunt disposita. Ita vt tempus conuentuum generalium etiam constituendum erit vt reditus mei. Si res ita sint, & mobilitas Aulæ nihil immutet confusio penè inimicos nostros summáque inter Amicos lætitia futura est. Sigillum ori apponendum, negotiáque nostra in bono esse statu solùm dicere licet. Cælum Galliæ nubilosum frequentes denuntiat pluuias Auláque malè concors magnas, & ineuitabiles totius Galliæ commotiones mihi præsagire videtur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 12. Maij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

NVnc ad Parlamentum huiusce vrbis, aut potiùs Orbis vniuersi cõsusi confugiunt inimici nostri, Orbis dico quandoquidem Reges ipsi illud sacrum aliàs adiêre tribunal. Hinc Deum appellabunt iniustitiæ clamoribus surdum, innocentiæque voci aures præbentem apertas. Incertus quidem exitus ob lapillorum differentiam, & æquiuocum modum, quo Senatores procedere solent. Nihil tamen pertimesco conscientia tutus Senatúsque Sacri, tantique nominis probitate fultus. Nescio an morbus, aut te retinuerit obliuio, sed nullas ex te excepi literas, quarum auidior sum, ita vt vix tibi pepercerim, nisi validissimas mihi proferas excusationes. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 18. Maij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

IMminutam febrem gaudeo valetudinémque validiorem tibi opto. Aërem natalem incommodum experiris, vt epistola vltima enuntiat. Lugdunum cogitare debes, vbi Amicorum societas mitiori iuncta cælo magisque temperato te omnino efficient incolumem. Hisce sacris diebus omnibus negotiis indictæ sunt induciæ. Affulget aliqua pacis spes, Gabriel enim è Toleda alter Mercurius oliuam præfert, soli Regij ministri probè norunt quid sit expectandum. Timeo Danaos, & dona ferentes. Ac potissimùm Aulæ nostræ discordiam totius Regni proximum incendium denuntiantem. Pupilli Regis incoronatio, & maioritas properè accedunt. Cæsaribúsque virtus contigit ante diem; hebdomade proximâ cuncta rescribam, & quicquid sit, demissus resurgam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 27. Maij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, *Εὐλογεῖν*.

INnumeris iactatus periculis, tandé portum tenere mihi videor, etsi eorum protectione sim orbatus, quorum decus & incolumitas

mitas cariota esse mihi non ambigitur. Sanmartius inauditus redibit vt spero, Galifetus breui auditu dimissus fuit satis confusus, Lutetiam hodie cogito, vt molestissimo negotio vltimam imponam manum. Hic tamen vt in Cœnobiis, & Eremis homo eadit tarius, tesurgit purius, moratur frequentius. Addam quoque Aulæ non immixtus fraudibus degit, & sic meliùs cogitat dies antiquos salutique inseruire potest. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Grobosij 9. Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Redâ ibit ad te istud epistolium per cursorem Lugdunensem, breue quidem erit ob vnius fœmoris leuissimum dolorem, quem ex equitatione frequentiore contraxi. Negotiis meis moram iniecit, proxima tamen hebdomade Deo iuuante, his vltimam imponam manum. Nil intentatum nostri liquêre inimici, omnem mouere lapidem conati sunt, omnibúsque Principibus Prouinciam obtulêre. Vsque adeò insanite miserum est? Circuncisionem mihi præferunt, séque cum Hispanis, & Turcis conuenturos, potiùs quàm memetipsum Gubernatorem diutiùs ferre, prædicare non erubescunt, Moliuntur vt ipsi profeture cædes, sicariósque paratos se habere, qui me è medio tollent antequam Lugdunum appellere possim, vt asseuerant. Tot & eiusdem fatinæ sermones discessum accelerant sine dubio meum, eadémque intrepiditatè eos teuisam quâ eos in carcere aliquando tespexi, nesciunt miseri mentem meam, quò plus ardent, ego magis frigeo, & cùm cædes meditantur ego concordiam, & pacem respirare non desino. Vale Musarum Decus & Otuamentum, Lutetiæ 17. Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Podagra quæ detinet Ducem Aurelianensem, etsi leuis, negotiorum cursum interrupit, & quominus aliquid certi tescribere possim, efficit. Inuoluuntur interea omnia, & ad Chaos vsque deuenient, nisi Regis maioritas tenebras expellat, metum eliminet lucémque creet maiorem, qui Ministrorum animos nutantes confirmet, electionísque, rarum donum Reginæ concedat. Absens nunc regit, qui præsens inuisus erat, & Magnatum discordia eis prodest, quibus Monarchia non est cordi. Nihil boni auguror, pax extranea, Regnum cadens, sola potest retinere. Alioquin susque déque vertentur omnia. Rura petieram, sed qui sinistrè interpretantur mentem meam, accelerare reditum me coëgere, vt præsentia destruetem quod absentia fabricauerat. Resciés modò euentum rerum mearum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 23. Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vlæ artes infinitæ, spero tamen proxima occasione tibi renuntiare posse, ardui negotij egregium finem. Si Deus hoc agat, omnium memor ero iniuriis exceptis, quas vtilitati publicæ concedere meditor. Fœlicitate non corrumpar vt credo, quandoquidem res aduersæ inconcussam linquunt. Salutem ex inimicis meis accepi. Quid dicam ampliùs? non moneo te sæpiùs, vt Lugdunum cogites alia de causa, nisi tuæ valetudinis ergo; qui cessisse me Prouinciæ scribunt, vota sua enunciant, non veritatem. In oidulo meo moriat non tesupinus, sed stans, vt militem decet. Amicus inimicorum eogor esse, & inimicus Amicorum, ænigma soluam in præsentia. Vale interim literarum Decus & Otoamentum. Lutetiæ vltimâ Iunij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nopinus Principum Regij sanguinis discessus moram iniecit meis difficillimis, & molestissimis negotiis. Euocationes tamen concessæ fuere, Reginàque inimicis mais ore suo pronunt iauit se nolle me Prouinciæ cedere. Saumartius inauditus discessit & minatus est bellum atrox, & cruentum, aliunde scribitur Parlamentum ipsum, cæterósque proceres Prouinciæ pacem, & quietem in mente habere. Quod ad me attinet iam tescripsi quid sentirem. Dux Aurelianensis Aulæ discordanti morem imponere totis nititur viribus speratúrque Principes qui ad Diui Mauri tantum procesisse, à concordia non fore alienos. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Lutetiæ 7. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditissimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Discessus Principum cæteris negotiis iniecit remoram, singulis hisce diebus Parlamentum eorum cum Regina insudauit concordiæ, speratur fore aliquam conciliationis viam, quæ à viris probis magnopere desideratur. Neutræus noster singularia rescribet, ego infinitis distentus curis omnia Diuinæ committo prouidentiæ, cuius consilia plerumque occulta, nunquam tamen iniusta, euocationes concessas resciuisti, & Sanmartium inauditum discessisse. Nunc quid de conuentibus, & meo statuetur reditu, expecto quietissimè. Te verò historiæ naturali, & experimentis operam dare admodum delector, Experientia rerum magistra, Theoria verò inutilis, si prima negligatur. Aristoteles etiam, vt Homerus, obdormiuit aliquando, plus auditui, quàm visui credere videbatur, cætérique

rique Magni Alexandri opibus adiuti non fuere, & ſic experientia orbati, omnium ſcientiarum oculo, potentiſſimo caruere auxilio. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 14. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SPes eſt, Aurelianum Ducem non fruſtra inſudaturum Regiæ ſtirpis concordiæ. Quandoquidem Regina veniam dedit tribus illis viris, qui Cardinali Mazarino videbantur addicti, hi ſunt Telius, Seruientus, & Liunæus, heri Aulam relinquere viſi ſunt. Hodie Princeps Condæus Parlamentum inuiit inſalutatis Rege & Regina, die Lunæ Curiæ placitum in lucem exibit, concordiæ vinculum, omnia triſtitia & ſilentio operta ſunt, donec Aſtrorum enniuoctio in Aulæ cælo fiat, faxit Deus omnia proſperè cedant, ſeruet incolumem ſpem alteram Romæ, Aulam conciliet Aurelianus, innocentem fortunet Deus Regem, Regiiſque exercitibus præbeas auxilium è cælo, vt verum ſit dicere, cui militat æther, & coniurati veniont ad claſſica venti. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 21. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

RES Aulæ ita ſunt inuolutæ, vt vix quæ ad ſingulos ſpectant audiri poſſe videantur, Principes alternatim Lutetiam adeunt, in Curiam ingrediuntur, & hæc omnia inſalutatis Rege & Regina, quod viros probos, & Monarchiæ deditos admodum cruciat. Dux Aurelianenſis vtitur in ventos concordiæ contrarios. Sed quid ſit aut timendum, aut ſperandum, ignoratur omnino, propterea quod factioſi præualent, & vrbs omnium gnara, & nihil reticens fremere ereditur. Erumpet intra dies paucos hæc flamma ſiue vt extingui poſſit, vel ad maius excitandum incendium. Vide quo in periculo verſentur cuncta, & quod oculis non cernis, mente conſidera. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 28. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VIdit denique heri faciem Regis & Reginæ Princeps, comite Aurelianenſi Duce, Aulâ lætante, Curiâ promouente prouidentiâ Diuinâ, quæ Monarchiam noſtram regit (ſic omnia) Regiæ contraria authoritati, bene vertit, vnde aliquando magnus ille Villaregius ſolebat dicere æetetas dominationes à vitis gubernari, Galliam verò à Deo. Ætatem pupillarem pedetentim miſſam facit Rex noſter, cuius indolis eximiæ odore referta eſt Aula, & Orbis ipſe, vt opinor. Quicquid remurmurent inimici mei, non cogito niſi cogitationes pacis Prouinciámque tuam rectiùs gubernare ſi poſſim. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 5. Auguſti 1651.

Curſim ſcribo, lituras excuſa, ac de Domini Du Muy Muſæo aliquid certi reſcribe.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NVllus diſcedit curſor quin tibi reſcribam, nunc euocationes fuiſſe planè conceſſas certiorem te facio, de reditu nihil certi, quoad gubernationem ſpectat palam declarauit Regina non fore mutationem, Aulæ diſcordia omnia in ſuſpenſo ſeruet, ſalutauère tamen Regem, & Reginam Principes. Mercorienſis Dux comparuit io auguſto Senatu ſuúmque non reticuit matrimonium, craſtina die conuenit Curia, vt moleſtiſſimo negotio vltimam imponat manum. Pupillarem interea tranſigit ætatem Rex egregius, in cuius fronte animi candor, militaris ardor, ſummáque enitet prudentia. Faxit Deus, vt pubertatem quietè attingere poſſit. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 11. Auguſti 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

IN eodem ſtatu remanet Aula, Aurelianenſis & Curia euixè laborant, vt omnem euellant diſcordiam, ſpes eſt laborem illorum non fore inutilem, huc vſque tamen Principes Aulam fugiunt, verbis queruntur acerbis, ſcriptis vrbem implent diffidúntque admodum. Regina interea diem die trudit, pupillatémque Regis ætatem abigere ſtudet. Diuiduntur Aulici, omnéſque Prouinciæ veluti è ſpecula rimantur verba, nouáque meditari pro comperto habetur. Comitia ipſa parum ſunt quieta, ita vt etiam tuta timeantur. Tu ipſe videris, ad nóſque progredi poteris, vt opinor. Reſcribam priùs, & Amicus Neuræus cuius ſocietate admodum delector. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 25. Auguſti 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

QVid tibi reſcribam penitus ignoro, Aula noſtra more maris, ſemper eſt in motu, Dux Aurelianenſis tædio rerum potiùs quàm iratus aut irato ſimilis, Limocettium profectus eſt, Princeps Curiam premit, vt pateat eius innocentia antequam Rex pupillarem egrediatur ætatem. Quæſtio eſt de generalibus conuentibus Turonibus aſſignatis,

quos Principes Lutetiam caput Mundi, transferre desiderant. Multi bellum cogitant intestinum, Principes detestantur, probi emtuntur conctà. Curia ipsa omnibus omissis, hoc solum in mente habet, vt possit tot tantisque malis obuiam ire. Creditur tamen proborum preces non fore irritas; faue votis nostris, & vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 1. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Imperatoris Romani imaginem vidimus triumphantis hesterna die, Rex, cui virtus contigit ante diem, equitans, Curiam adiit, vbi, post omnium virorum istius vrbis plausum, Regio exceptus est apparatu, paucis dictis faustè accepit ex piissimis Reginæ matris manibus huius habenas Regni. Qui interfuêre, cætera Iudicia anteponunt hanc Regiam magnificentiam, Magnates & Nobiles turmatim incedebant superbè vestiti, equi ipsi ephippiis deauratis fræna mandentes, onere ditissimo gaudere videbantur. Quoad Regem, effusus populus acclamationibus eum insequebatur. Quid plura? Talis Alexandri tigrim superantis imago. Nox vt dies reluxit accensis fascibus & focis. Ignisque fuit Solis minister, Regiáque maiestas, vt carbunculus tenebras excutere visa est. Senatores nostri tot Reges, quot Viri veneratione digni, Aulæ patuêre vniuersæ, ita Cineas idem de Curia nostra iure prædicasset, quod olim de Romano Senatu. Hodie ad Diuæ Mariæ Deiparæ fanum profectus est Rex pietate insignis, ex manibus Reginæ cæli coronam resumpsit, quam altari tantæ Virginis imposuerat triumphantis memoriæ Rex inclitus Pater. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 8. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ne iniquorum litarem curiositati, ab epistolis inuitus abstinui. Nunc mœrens scribo, omnia susque deque vertuntur, extraneóque bello intestinum iungitur. Cuncta in factiones erumpunt, nubilusúmque Galliæ cælum maximam portendit tempestatem. Discessit Aula, & Lutetia, Orbis miraculum, tristatur. Probi lugent, diuites timent, ambitiosi sperant, pauperes excitantur, turbulenti soli lætantur. Credo equidem nec vana fides, quod digitus Dei hic est. Si per valetudinem liceat ad reditum hortor, dum via adhuc est libera. Neuræo quod superest, linquo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 30. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Progreditur Rex & Aula, Biturigésque petunt, de oppugnatione vrbis ambigitur varij varia, rumorésque fiunt prout fama fingit vulgátque quisquis quod optat. Dux Aurelianensis vtriusque partis conciliationi studet, sperátúrque huius Principis conatus non fore irritos. Lutetia de Regis absentia remurmurat, Capútque vrbium & Regina, sine Rege viuere non sustinet. Aulæ iter à paucis probatur breuéque & parum faustum timetur fore. Solus à Castronouo Dominus adest & sequitur, cæteri Ministri hîc remanent. Præsentem opto omnium horarum Amicum cùm vitam elegerim priuatam, quæ aliquando ob assiduè comitantem solitudinem fastidio esse solet, bene habet Neuræus, & cæteri Amici, qui te summè venerantur, & colunt. Quoad me, nulli credo, téque incolumem opto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 6. Octobris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Febre tertiana acuta correptus literarum intermittere commercium coactus fui. Nunc lætus resumo, tuæque valetudinis incertus ac sollicitus, tremens scribo. Neuræus noster cætérique huius Vrbis illustres, tuique amantissimi tuam appetunt præsentiam. Ego & valetudinis, & rerum turbatarum rationem habens, iter tuum, tuæ relinquo prudentiæ, non est enim veri Amici, inde delectationem capere, vnde periculum oritur Amico. Sed nunc via est inuia, hostes currunt, vndique naufragium est. Et Rex precariò regnat quamuis pubertatem attigerit. Hispani ad flumen Burdigalensis ciuitatis appulêre. Quid denique dicam? omnia subuertuntur soláque pecunia regnat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 15. Nouembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Minortalia ne speret monet annus, caduca omnia, in morbis expetitur prospera valetudo, in arduis quies, & in bello pax, anima corpori inocta tanti ponderis soluere vincula cupit. Ambitio præcipitat, eneruat voluptas, otium etiam inertibus fastidio est. Magnates ipsi vt vindictæ litent, cætera linquunt. Panditur interea Iani porta, intestinóque bello impliciti, tota timemus & iure. Quandoquidem æternum à sexdecim annis absque induciis sustinemus, Europa Christiana vndique agitata ruinam minari videtur, solus Deus qui nostram protegit Monarchiam tantis potest occurrere malis. Quoad me mœrens

mœrens omnia conſidero. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 8. Decembris 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VArius eximius in primis, in proſperis vnionis temporibus, æui huius mala deflebat cum Amicis, eidem nobis liceat oro, ſed quid priùs lugebimus? Diſcordias inauditas noſtras, imminutam fidem, fraudes innumeras, cupiditates immenſas? quid denique Monarchiæ noſtræ expirantis vltimum ſingultum? Euocemus Heroüm manes fato functorum, qui non vtilitates ſolùm priuatas, ſed vitam ipſam patriæ ſaluti condonabant? Exſuſcitemus prouidentiam illam Diuinam, quæ per duodecim ſæcula noſtram rexit Galliam? Libenter fateor me tanto eſſe mœrore confectum, vt vix ſuſtinere queam. Cætera Neuræo linquo. Tu verò interea vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 29. Decembris 1651.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn tibi reſcripſi iſtis Purificationis Beatæ Virginis feſtis diebus. Meditationi, & precibus operam dedi quod mihi huic tempori accommodatum videtur. Quandoquidem à Deo Optimo Maximo noſtra expectanda ſalus. Omnes inteſtinum, & externum deflent irremediabile bellum. Nemo it obuiam imminenti tempeſtati. Huiuſce Monarchiæ ſocij, & confœderati è portu procellam intuentur. Probi gemunt, improbi lætantur, pauperes res expetunt turbidas, diuitéſque timent. Aula diſcors huc & illuc fertur vbi imminet maius periculum, plebs ad extremum redacta bellum, vt malorum vltimum proſpicit. Hîc ſatis quieti viuimus, ſed non ſic erimus diu, proximum etenim incendium nobis imminet. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 7. Februarij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

HEbdomade præteritâ tibi reſcribere non potui, nunc etſi ſummo preſſus dolore ob vndique mala imminentia, proſperam familiæ valetudinem tibi ſignifico, cætera Neuræo & rumoribus committo publicis, qui etſi non ſemper veri, rerum tamen faciem repræſentare non deſinunt. Stetere comæ, & vox faucibus hæſit cùm vicinas huius vrbis prouincias oculis luſtro, fames ſucceſſit morbis & bello, ita vt ruſtici ſe inuicem vorent, vt Anthropophagi, & dum vrbem petunt, fame pereuntes intereunt, & ſic vltima profert ſuſpiria Gallia illa florens ſub cuius frondibus iſtius coronæ ſocij remanebant intacti. Nemo it obuiam noſtris periculis, hoſtes inſultant, confœderati obſtupeſcunt, mali & improbi maximè lætantur, nos quidem mœrentes à Deo Optimo Maximo vltima expectamus remedia. Vale MuſarumDecus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 2. Martij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

LIteras diſtuli ne à curioſis ſubriperentur, nunc obſcuriùs reſcribo, & ſecuriùs, hîc omnia ad ruinam vergunt, vndique armatæ copiæ occurrunt, ita vt ad prælium accingantur, niſi diuina Prouidentia animos mutet, quod eſt difficillimum, quandoquidem omnia ſubiecerit, præter cor hominis, cuius libertas vim non patitur. Vtimur omnes proſpera valetudine Deo fauente, etſi anguſtiæ nos premant vndique parentes. Omnia nos terrent, & nemo it obuiam dedecori, conſiliáque corrupta fœlicitatis noſtræ mutationem denotant. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 15. Martij 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

RAriùs ſcribo ob imminentia pericula, Luillerium tamen noſtrum defleo, & magis quererer, niſi peſſimus rerum ſtatus eſſet mors acerbiſſima, & præſertim huiuſce regni probis, integerrimiſque viris. Vita oneri nunc eſt, quandoquidem miſeriæ ſunt inſuperabiles. Vicinæ Prouinciæ cœdibus, ſacrilegiis, furtis, impudiciriis refertæ, inania ad cælos emittunt ſuſpiria, parentes liberorum carnibus veſcuntur, ruſtici cadaueribus, omnes denique deficiunt. Quid plura? diſcordia adſtat, pertinacia præualet, fraus regnat, omnia timeo, nihil ſpero, Deo Optimo Maximo ſortes committo noſtras, & ſic triſtis & mœrens patriæ meæ perituræ vices doleo. Vale Muſarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Pariſiorum 16. Aprilis 1652.

PETRO GASSENDO *Eruditiſſimo*, LVDOVICVS VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ANeuræi noſtri inopino, & minùs præuiſo diſceſſu, epiſtolas Campinio committo, quò ſecuriùs ad te poſſint peruenire. Mala quibus Gallia noſtra torquetur, manifeſta ſunt, & dilucida. Remedia verò clàm lentéque procedunt, & ſic timemus multum, & ſperamus parùm. Senatores vrbis iter facient ad Aulam craſtina die, vtinam fauſtè ac fœliciter, Lotharingus properat, vt Principum copiis citò iungatur, in Belgio Grauelinga capta eſt, Trinium in Montisferrati Marchionatu expugnata,

gnatum, Casalium notans linquere nobis iure videtur, Barcinona mari terráque cingitur, & nisi breui soluatur obsidio, in maximo versatur periculo. Deus prouideat. Ego multa cogito, quæ nunc scribi non possunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 24. Maij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NOn quidem virtutem ex me, sed fortunam ex aliis meliùs edisces. Rumores publicos fugiens, & Atueruiam cogitans Regis longas esse manus expertus sum, & à copiis equestribus, quæ Montem-rotundum obsidione iugunt, captus, huc deductus Aulæ vltimam mentem expecto. Cui nunc innocentia mea cognita est, rumoréſque ficti ab inuidis iacti planè euanescunt. Et sic absentibus accidere solet, quibus præsentes nocere non erubescunt. Quicquid fiat Deo fauente, mentem liberam in captiuo corpore gerere non desinam. Vale Musarum Decus & Ornamentum, in Castris antè Montem-rotundum 25. Iulij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

COrpore liber, anxius animo, variis agitatus cogitationibus ad te scribo. Aulæ adsum, Regis & Reginæ humanitate bene exceptus. Turbæ inseruientium immixtus, tempus tero, dum abest gubernator puppis, in cuius absentia omnia in suspenso extant negotia publica, Condæum Principem quotidie defleo, alter Samuël lacrymis irremediabilibus, qui Hispanis exercitibus nunc præest Dux summus, probi mœrent, improbi lætantur, tota gemit sub pondere cymba, & Gallia totis contremiscit artubus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 5. Decembris 1652.

Euulgant hîc Astronomi Solem ad nos descendisse duobus gradibus, quid obseruaueris mihi rescribas, oro enixissimè.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

RAtò & pauca rescribo, propterea quòd morum corruptio præualet, interceptа epistolia absentium dirimunt commercium. Quoad me gratias agendo, & iniurias ferendo, Aulæ iter pergo lubricum, noua exoptans condere fata, quinquagenario maior. Quoad te, tibi prosperam exopto valetudinem, quâ possis ad nos fœliciter peruenire. Hisce Saturnalibus Rex & Aula, choreis & miris theatri mutationibus eximiam dedere operam, ita vt ab arte natura vinceretur. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Lutetiæ Parisiorum 14. Martij 1653.

CLARIS

CLARISSIMORVM QVORVNDAM AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

Domino GASSENDO *Professori Philosopho in Gymnasio Aquensi* H. FABER *Libellorum Supplicum Magister*, S. P. D.

Cceptuas eo tempore quo incertus eram an literis vt nunc facio, an viuâ voce responsum essem laturus, quia id tunc in Iouis nostri consilio, &, vt ita dicam, in Gallicis fatis seriò agebatur,

Mulciber in Troiam pro Troiâ stabat Apollo.

Quid, inquam, Apollo, imò Iupiter ipse, qui tamen, suis aucupiis intentus, aliena aucupia minùs constanter & laboriosè potuit prospicere. Ego verò vt cum Sexto Empirico non satis intelligebam an expediret quod agitabam, & in eo habebam amicorum meorum sententias inter se directò pugnantes & contrarias. Nempe Tolosatum nostrorum & Aulicorum omnium quotquot nobis sunt familiares & necessarij, vsque ad vota aduersus Aquenses & Prouinciales qui nobis eodem vinculo vt tu amicitiæ coniuncti sunt; ita nunc quamuis videar mihi liberior & magis mei iuris, ac velut in portu esse procul à tempestatibus & syrtibus, quibus eiusmodi maria infamantur: Tamen hæreo, teuera, an doleam, an gaudeam in vtrumque. Priorem partem sequuturus præsertim quoties tui similium mentio fuerit cum singulari desiderio tui. Cæterùm sunt hic Philosophi & Mathematici quibus magis curæ sunt Sol & Luna Chymicorum quàm Astrologorum, nec defectus alios obseruant & timent quàm eos, qui in marsupiis contingunt. Philosophandum est cum iis qui vixerunt meliore sæculo, & quorum mentibus aurum infusum est non cupiditas auri. Ideò mitto tibi Charronis librum quo continentur tractatus Christiani, quia scio eius tibi authoris genium & ingenium placere, nec prostare venalem apud Bibliopolas Aquenses, cum meo loco poteris aliquando in solitudine habere socium & confabulatorem, & me vbicumque sim tuarum laudum fautorem acerrimum & amicum obsequentem. Vale. Datum Lutetiæ Prid. Non. Martij, anno 1621.

Reuerendo & Celeberrimo Viro Domino PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, & Canonico in Ecclesia Cathedrali Diniensi.*

REuerende & Clarissime Domine GASSENDE,

Ego pro eruditissimis tuorum laborum ἀγῶσιν, quibus rem arduam, rem difficilem & iam multis seculis desperatam aggrederis solus, eamque tanto animi impetu perficis, cui Veteres vniuersi vix pares esse potuere, gratias, vt par est, habeo maximas. Neque enim vt ille quem erroris coarguendum tibi, non sine summo eóque accurato iudicio delegisti, Autoribus falsas opiniones affingis, quod Philoponus ei imputat, & res ipsa palam clamitat. Cùm tam magnis Viris tam absurda sæpè impingit, aut aliena inuenta sibi arrogat. Et propterea illud generosi pectoris institutum tantò magis demiror, quòd à capite ad calcem omnia vel inutilia, vel aliena, vel falsa conuellere aggrediaris. Cùm enim omnes, qui verum amant, quique tantùm fidei autoribus habendum didicêre, quantum momenti ea quæ afferunt rationis, & demonstrationis habent, id facillimè videant; multa in Organo esse inutilia, & quædam etiam falsa; in Acroamaticis multa inepta, aliena, contra rationem affecta. In libris de Cælo non pauca falsa, atque alibi aliter ab eo tradita. In reliquis libris porrò sæpè commissum. Nemo tamen adhuc inuentus est qui huic malo medicas manus perfectè attulerit, vt multò plura loca sint persananda & recidenda quam sit ab ipsis factum. Quin adeò isti qui hodie inter Philosophos censentur, non id quærant, quomodo ea refellant aut emendent; sed quemadmodum malè concepta peius concilient. Astronomi, quidem Opticique & reliqui, qui Mathesin φυλακτήρια tractant, suam sibi libertatem retinuerunt. At in Scholis tamen, in pulpitis istorum hominum vmbraticorum, non sine ineptis illorum commentis & interpretationibus audiuntur,

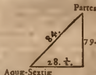
audiuntur, & tanquam fucati in publicum prodeunt. Si quis supra istos sapere velit, vnum hoc ferè est solatium, vt conscientiam suam sibi habeat, suæ ingenuitatis; & suorum laborum testem. Videmus enim quàm malè magni illi Viri sint excepti, qui aliquid contra Diuum Aristotelem mutire, aut ab eo, & spinosa scholasticorum doctrina (quam ne ipse quidem Aristoteles intelligeret, si reuiuisceret) dissentire instituisset, vt tantò magis ingenuum tui candorem mirari subeat, qui istis contemptis, tam sublimi animo ad veritatis inuestigationem contendas. Neque verò satis demirari possum, Clarissime Gassande, eo in veritatis scrutatores te esse affectu, vt me quoque tanto affectu complectaris, quamuis gaudeam me in adeò tenui, sed tamen laborioso puluere operam meam tibi probauisse. Mallem vtique meliore & digniore causa id demereri me potuisse. Efficiam tamen vt me non temerè ad adeò honestum certamen prouocauisse videare.

Quam operam Amplissimo Viro Domino Mons-fortio Consiliario Regio me nauare voluisti, eam quàm diligentissimè præstiti, & fabro tantum, quantus meus est 150. libellis faciundum locaui, & Domino Botardo pretium placuit, quod ipsum quoque Domino Mons-fortio per literas significaui, Sed cùm causam adeò commodam nobis obtuleris. De Obseruationibus latitudinum loquor, quem inde fructum Geographia perceperit paucis explicabo. Vt inde quoque pars nostri gaudij ad authorem suum redeat. Longitudinis accuratior differentia Lugdunum nostrum inter & Romam à me sæpè est desiderata. Tuæ obseruationes nobis certum eius rei examen suggerunt. Ea altitudine Poli & itineraria distantia latitudo Augustæ 48.grad.24.min. Lugd. Bat. 52.grad.10.min. Romæ 42.grad. 4.min. Augusta Leidam milliaria sesquihoraria 95. dempto triente propter itineris anfractum fiunt 98. horaria, vel quindecimana (quanta 15. vnum gradum implent) 75. at sunto 76. vt in horariis nobis hanc analogiam compendiosè sequi semper liceat 5. ad 4. ita 95. ad 76. Nam ad vnum milliare tam longi itineris mensuram reuocare velle, non est vtique postulandum. Hinc Augusta Vindelicorum erit orientalior Leidâ 5.grad.15.min.

Augustâ Romam statuuntur milliaria horaria 195. vnde triente subducto dantur 130. & inde quindecimana 104. vnde differentia longitudinis datur 4. grad. 21. min. atque ideò Roma est quàm nos orientalior 9. grad. 36.min.

Et Gallias vestras vestro tentemus beneficio, Lutetiæ latitudo 48. grad. 49. min. Vietæ. Aquæ-Sextiæ Reuerendo Abbati Iacobo Gualterio 43.grad.53.min. Lugdun.Bat. distat Parisiis horariis milliaribus 102. inde triente deducto, reliqua sunt 68, & quindecimana 55. inde Parisij concluduntur nobis occidentaliores 2.grad. 20.min.

Itineraria distantia Lugdun. 99. Lugduno Auenionem 42. Auenione Aquas-Sext. 15. fiunt horaria 157. deducto triente 105. & quindecimana 84. & differentia longitudinis 2.grad.45.min. tanto Aquæ-Sextiæ sunt orientaliores, & Leida nostra quàm Aquæ-Sextiæ occidentaliores 23, sunt autem Aquæ-Sextiæ etiam orientaliores quàm Massilia, inter Massiliam verò & Romam longitudinis quæ sit differentia non admodùm præcisè adhuc noui. At non esse maiorem aut minorem multo 9½ grad. existimo si Tabulas melioris notæ sequar. At verò quàm opportunè hoc accidit quod Aquæ-Sextiæ adeò præcisè sub eundem meridianum nobiscum cadat. Vtinam verò etiam Dinia vestra, quæ 1½ grad. videtur orientalior quamuis & hoc quoque parùm sit, Attamen vtinam. Quantam opportunitatem & facilitatem nobis afferret ad rem eam, quam animo voluimus. Non audeo nunc quicquam addere, si certè & tutò liceat consilia communicare, & si postules atque cupias postmodum explicabo. Essent faciendæ impensæ nonnullæ, ego istas iam hîc deuotaui molestias. Sed ad Geographiam reuertor; non potest ignotum tibi esse Clarissime Gassande, è locorum distantiâ itinerariâ per sphæricorum triangulorum doctrinam longitudinis, differentiam inueniri. Sed cùm pauci ea intelligant, ego idem in planis, si latitudinis differentia 5. aut 6. grad. non sit maior explico, etiamsi longitudinis differentia sit maxima. Hoc modo, Theorema tale est in nostro Tiphy. Vt sinus totus ad quadruplum secantis dati Paralleli; ita milliaria itineris quindecimana in eodem parallelo ad scrupula euariatæ longitudinis. Et quamuis verus vsus, vt scis, sit in locis sub eodem parallelo sitis, tamen aliò traduco, vt non vno scrupulo à vero abeam diuersus.

84	79
84	79
336	711
672	553
7056	6241
6241	
815. huius Radix 28½ milliaria.	

Aquis-Sextiis 43. grad. 53. min.
Parisiis 48. grad. 49. min.
Differentia 5. grad. 16. min.
Summa 92. grad. 22. min.
Dimidium 46. grad. 11. min.

Ea sunt milliaria latitudinis 79. distantia Itineraria reducta valet milliaria quindecimana 84. dimidium vtriusque latitudinis additæ est 46. gr. 11. min. cuius secans 144434. quadruplum 577736. fiat. Itaque vt 1000. ad 5777. ita 28½. milliaria quindecimana, ad scrupula 165. quæ sunt 2. grad. 45. scrup. vt prius: si non displicet habes rationem compendiosam. Certè eius vsus adhiberi poterit

cùm

cum latitudinis differentia erit min. 12. 13. 14. 15. Et longitudini differentia etiam multo maior. At, ſi longitudinis differentia non ſit magna, illic eſſet periculoſum. Sed antequam hîc manum de tabula tollam, aliquid eſt quod obnixè à te contendam, Vir Eruditiſſime, vt tuo beneficio plurium locorum latitudines habeamus conſignatas. Præterea pedum in locis celebrioribus publicorum menſuras, & vlnarum quoque. Diniæ Aquis-Sextiis, Auenione, Lugduni, Maſſiliæ & alibi ſi tibi opportunum ſit. Profitebor publicè per quos profecerim, rogo te ſubleua me hoc onere, ſi ex Italia quoque obtinere quid certi poſſis, facies mihi non tantum rem gratã, ſed rei quoque literariæ. Eratoſthenes meus augendus, & locupletior eſt in lucem edendus. Hæc ſi à te, Optime GASSENDE impetrâro apud amicum hominem & gratum beneficium collocatum dices. Saluta Vitum doctiſſimum iuxta amiciſſimũ nobis D. Iacobum Valeſium ad quem occaſione proxima literas deſtinaui mittere. Vale, Vir Summe, vt de bonis deque hoc ſæculo & futuro bene mereri perge & cùm non liceat voces reciprocare, ſaltem literis memoriam mutuam & affectus recordationem ſuſcitemus, iterùm Vale, poſtrid. Kal. Maij 1625. Tuæ Reuer. Addictiſſimus VVILLEBRORDVS SNELLIVS Rodolphi filius.

In longitudine maris mediterranei Ptolomæum ampliùs ſexdecim gradibus peccare, ex nauticis curſibus & veterum collatione facilè deprehendi. At quis nobis in latitudine littoris Affricani cum ampliùs duobus gradibus à vero diuerſum abiuiſſe vnquam vel per ſomnium cogitaſſet. Profectò hoc iam veſtris obſeruationibus debebit Geographia. Nam Hipponis Regiæ latitudinem ſtatuit ſub parallelo 32. grad. 15. min. Cùm reuera non ſit minor 35. grad. 58. min. Quamobrem ſi vel iſta, vel alia huius generis apud te lateant, Eruditiſſime & Humaniſſime GASSENDE, erit cur & ego & docti tuis laboribus fauere, & eorum fructų gaudere debeamus. Hoc vnum poſtulo obnixè vt aliquantò pleniùs ea, quæ nobis in animo ſunt proferamus. Iterùm Vale Vir Reuerende, & Snellium tuum in quacumque amicitiæ parte collocato, modò alicubi hæreat.

Reuerendo & Clariſſimo Viro D. PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, & Cathedralis Dinienſis Eccleſiæ Canonico, Domino & Amico honorando* S.

CLariſſime Domine GASSENDE,

Ille tui affectus index ſummo mihi fuit gaudio, & vt gratias affectui tuo pares referrem, cùm nihil inuenirem id enim mihi ingenuè profitenti credes, tamen aliquam mei exprimendi occaſionem commentus ſum; quod ſi hæ literæ aut incuriâ, aut curioſitate nimia ad manus veſtras perlatæ non ſunt, erit aliquid tutius nobis excogitandum, & talę vt omnium literarum diſpendia nobis ſint leuia. Quæ tum expreſſi vix eorum ſummam nunc explicare queam. Attamen ea ferè hoc argumento continentur me nobiliſſimo & prudentiſſimo Domino Mons-fortio operam pro virili nauauiſſe. Iam tertius menſis agitur, aut exceſſit. Inſtrumentum nunc, quale voto concepiſſe viſus es, ita confectum exiſtimo, & apud nos hæret & ſuper eo atque pretio ad iſtum Heroëm literas etiam tunc, & iam nunc quoque iteratò dedimus. Tibi verò Vir Reuerende gratias habeo quas oportet, pro eo quem erga me indicas affectu de locorum latitudinibus Dinienſi, Aqui-Sextienſi & Gratianopolitana, quid dicam? Aut quem rebus Geographicis fructum attulerint, etiam nunc obiter indicare haud alienum videtur. Principio inde ex itinerum interuallis id cognouimus Romam nobis orientaliorem quaſi 10. gradibus ſi ſequamur itinerum menſuram per Germaniam vt pote Coloniam, Auguſtam, Tridentum, a denique Romam. Idem quoque per Gallias veſtro beneficio conſecuti ſumus, Neque id ſolùm, verùm etiam Aquas-Sextias vix 26. ſcrupulis nobis eſſe orientaliores. Atque adeò Ptolomæum quoque in latitudine Cathaginis, Hipponis Regiæ facilè tribus gradibus aberrare. Id clariſſimè veſtræ obſeruationes coarguunt pro quibus Geographiæ totius nomine vobis & veſtræ diligentiæ gratulor, earum enim expers ſecundùm Ptolemæum pronunciaſſem; & potiùs tantò ampliùs vos in meridiem protruſiſſem: ſed id totum veſtri erit beneficij. Addo inſuper quod mihi periucundum accidit, veſtras Aquas-Sextias. Sed finem facio ne nimis longis logis aures veſtras obtundam, ecce notam, quam ita ſeruaturus ſum, vt de literarum ſecuritate certi ſimus. Iſtæ ſunt litteræ ſecundæ exaratæ Iulij 20. Lugduni Batauorum 1625. raptim vt vides. Veſtræ Reuerentiæ ſtudioſiſſimus VVILLEBRORDVS SNELLIVS Rodolphi filius.

Ignoſce quod Gallicè non ſcribam, etſi intelligam. At velim me tam commodè veſtro idiomate animi mei ſenſus explicare in his friuolis poſſe.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

ERYCIVS PVTEANVS,

Σπουδαίως ζῆν ἄειστον.

LAuda, mi GASSENDE, Epicureiſmum meum Sequor Virum, qui vbique clamat, *Honeſtè viuendum eſſe*; & hoc duce, rectè agere malo quàm multa ſcire. Satis profectò eſt, ſeipſum non ignorare; in rebus agundis Naturam & Rationem ſequi; quæ vera Philoſophia eſt, & ab illo olim tradita, qui cum aliquando Clariſſimus eſſet, poſteà tanquam impurus lacerati cœpit. Quando igitur deſipere tandem deſinemus? quando bonum, ſobrium, ſanctum Epicurum & verum Naturæ myſtam Philoſophorum Scholæ agnoſcent? Tu facies, quod

quod curis solutiut aliquando destinaueram, & à tanto nomine infamiam propulsando χάριν nobis δίξα vindicabis. E tam vastis solidissimæ doctrinæ voluminibus quantilla fragmenta reliqua sunt. Ille πολυγραφώτατος, & qui librorum multitudine Scriptores omnes vicit tanquam iners & otiosus exsibilatur. Recense, qui supersunt, titulos, & stuporem iniicies; adde ac mone, nihil de alieno sumptum, & erubescet ætas nostra scriptitare; quæ cùm Epicurum non habeat, plures tamen Chrysippos dedit, non authores librorum, sed, vt iocosè dicam, aratores. Quis suo ingenio famam quærit? aut ad libri laudem putat elegantiam pertinere? In pretio moles est, in mole pretium est, & quemodocumque structam magnitudinem non mente, sed oculis æstimamus. Itaque vasta omnes scribunt, pauci sua: colligunt omnea, totamque studiorum famam solo labore definiunt: docti scilicet, si nihil ingenij, nihil acrimoniæ adferant. Alius omnino Epicurus fuit, totus suus, qui nec opinioni, nec fortunæ seruire didicerat, animo complexus, quidquid scire homo posset, aut quidquid ad felicitatem ingenij faceret. Monumenta eius & opera, quemadmodum infinita fecant, ita optima; infelicia tamen, quia in malas & iniquas manus inciderunt. Sectatores accuso; ab his mutatâ, imò corruptâ doctrinâ, Clarissimi industria Authoris obscurari cœpit. Cùm in plerosque deinde veteris sapientiæ Mystas noui Philosophi insurgerent, in Epicurum acrior tempestas eiecta est. Vir innocentissimus totam hominum voluptariorum, qui secuti, infamiam sustinuit. Frontem cogita, & in hunc omnes tiuorum sordes redundasse. Sic igitur postquam in odium conspurcata doctrina venit, mirum non est, libros aboleros esse. Nunc vt aliquid tandem remedij ac solatij sit, non finet diutiùs Epicurum eruditio tua iacere. Porticus restituta est: quidni & Horti honorem suum capiant? Hic ambulare, hîc sapientiæ fructus decerpere suaue erit. Ne quid cedamus Stoicorum rigori, in aqua & pulte licebit voluptatem inuenire. Seneca nonne testatur? *Sancta* ait *Epicurum & recta præcipere, &, si propiùs accesseris, tristia?* Quomodo? *Voluptas enim illa ad paruum & exile reuocatur; & quã nos virtuti legem dicimus, eam ille voluptati.* Reliqua in Como meo (quæ deliciæ tuæ sunt) expressi. Sed imago ipsa, quam dedi, nonne loquitur? Sicca seuera, tristis et sapientiæ manu formata. Putes ab ipsis labiorum lineis, aurea illa verba venire Στωϊκῶς ζῆν ἄριστον protiùs repræsentari, quemadmodum Lucianus in Pseudomante eum describit, ἀνδρὰ ὡς ἀληθῶς ἱερὸν, καὶ θεσπέσιον τὴν φύσιν, καὶ μόνον μετ' ἀληθείας τὰ καλὰ ἐγνωκότα, καὶ παραδεδωκότα. Quid attinet plura? Rectè, tu quidem in loco Laërtij χαίρειν καὶ εὖ πράττειν coniungis; tanquam meum mihi scitum vindices. Notandum hîc tamen, quod Lucianus ὑπὲρ τοῦ εὖ τῇ συγγραφικῇ πλείστου ἄξιος scribit *Epicurum in Epistolis ἀνθυπάτοις solitum in ipso statim initio τὸ ὑγιαίνειν exarare prætereà illud φίλον τι ἴδιον ἀπαιτεῖ*, neglectâ Casauboni opinione, ingeniosè & verè in φίλον τι ἴδιον ἀπαιτεῖ, neglecta Casauboni opinione. Ingeniosè & verè in φίλον ὁ ἴδιον commutasti. Non poterat enim voluptatis Magister ab amicitia alienus esse, qui & in his sacris vtilitatem laudat. Potest interim Epicurus meritò eos reprehendere, *qui* scribente Senecâ Epistolâ I X. *dicunt sapientem se ipso esse contentum, & propter hoc Amico non indigere.* Quinam? Stoici. Et horum tamen decretum istud: *Ita sapiens se contentus est, non vt velit esse sine amico, sed vt possit.* Hac ratione Epicurus Amicum eligit, non vt putet se sine eo viuere non posse, sed velit ac possit cum eo suauiùs. Quia de Amicis, rectè etiam de Discipulis. Et quis non in sententiam tuam libens eat? quis non, vt Metrodorum Limpsacenum habeamus, Ἀθηναῖον καὶ Σάνδην nomina; non nomina, expuncta esse velit? Omninò verisimile est Athenæum & Suidam in margine citatos fuisse, ac deinde in textum irrepsisse, sed è Suida natum esse Sandem. Timocratem tamen non temerè loco suo pellam; quem Metrodori fratrem fuisse mox Laërtius indicat, & inter ἐλλογίμους recenset. Possis igitur, hîc fortassis legere: Μαθηταὶ δὲ ἦσαν πολλοὶ μὲν, σφόδρα δὲ ἐλλόγιμοι, Τιμοκράτης, καὶ Μητρόδωρος λαμψακηνοί. Sed nihil statuo, teque iubeo iudicio exactissimo tuo vti, cui Docti omnes acquiescent. Nunc vt magis etiam te excitem, nonàque resset à beneuolentiam meam tester, has *Adriani Iuny* in vitam Epicuri, à Laërtio scriptam, notas quas celeberrimæ eruditionis Vir *Ianus Rutgersius* ad me nuper misit, adiungo. Vale, & quod agis age. Epicuri imaginem his sententiis, si me amas, orna: superiori parte Στωϊκῶς ζῆν ἄριστον. Seneca Epistola X X I. *Eò libentius Epicuri egregia dicta commemoro, vt illis qui ad illa confugiunt, probem, quodcumque ierint.* Honestè esse viuendum. Inferiori verò Epicuri dictum apud Senecam, Epistola X X V. *Sic fac omnia tanquam spectet Epicurus.* Et Epistola X I. *Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper antè oculos habendus, vt sic tanquam illo spectante viuamus, & omnia tanquam illo vivente faciamus.* Iterùm Vale, & Clarissimum *Rigaltium* meo nomine complectere ad quem mox *Historiam meam insubricam, siue irruptiones Barbarorum in Italiam* missurus sum. Louanij, in Arce, Nonis Nouembris 1636.

Præclaro Viro Domino PETRO GASSENDO *Amico singulari,*

IAC. GOLIUS S. P. D.

Condonabis spero, Perhumane GASSENDE, sinceri amici moram, non à culpa natam, sed boni animi religione potiùs. Videas quidem meritò officio litterario, atque promissis defuisse: sed hisce non solutis putaui illud præstari non posse. Accedebat recens quoque Orientis memoria, vbi vix honestum est adire amicum

cum fine munere : ipſeque tu proprio exemplo titum bunc commendâras magis. Quod autem promiſi, quodque nunc mitto, inferius certè eſt meritis tuis; non enim Eleuchum ſed (quod mei iuris eſt) librorum iſtorum vſum & fructum debeo ſingulari amico, & exopto ſolerti adeò Viro. Ideóque magis dolebam nequidem leuidenſe illud licere mihi, probibente ſcilicet decoris publici lege. Quia enim ſuppellex illa Academiæ comparata erat: videbatur prima eius inſpectio deberi Academiæ moderatoribus, qui liberaliter impenſas feciſſent. Ei autem rei vacare illos nuperrimè demùm finit Reipublicæ cura. Quamobrem hoc, quidquid eſt, æqui bonique conſulas rogo: facturus ſcilicet aliàs, vt quotieſcumque tibi gratificari queam, ſedulum me & ſtudioſum tui experiaris. Nam amicitiæ à te mihi oblatæ precium virtus, atque doctrina tua effecerunt maximum. De Apollonij Pergæi Elementis Conicis & Ariſtotelis libris cognoſces ex Catalogo. De Epicuro verò hactenus vix quidquam mihi apud Arabas occurrit. Doctiſſimi *Hardyæi* literas, quarum in tuis meminiſti, nullas vidi; nihilo tamen minùs me deuinctum illi pro beneuolentia profiteor; multúmque etiam obſtrictum tibi, quod tuos amicos, meos quoque eſſe velis. At parce quæſo (mi Gassende) tenuibus rebus meis, ne ſupprimantur ipſæ commendationis tuæ pondere, nempe quam ſuſtinere nequeam. Satis beaueris me, ſi me amare pergas. Vale. Hagæ Comitatæ VIII. Kalendas Ianuarij 1630.

Clariſſimo Doctiſſimoque Viro D. Petro Gassendo S.

Clariſſime & Eruditiſſime Vir,

Etſi humanitas tua, & eruditio multiplex, ac profunda, qua mihi, ſed fulguris inſtar (protinùs enim diſparuiſti) mentis oculos olim perſtrinxerunt, magnum iniecerant deſiderium amicitiæ tuæ; eam tamen hactenùs prohibitus ſum obſequiis meis ambire, aut inceptam fouere. Curam ſingularem adhibueram, vt eruditionis tuæ ſpecimen, non minùs Mundo illuceſceret, quàm Romanis Phænomenon illud illoſtre: ſed cùm ſæpiſſimè fruſtrà eâ de cauſa Typographum adiiſſem, cui ob occupationes denſiſſimas, à ſocietate iuditra, rum incumbentes nihil otij planè ſupererat, tandem ſuffutatus eſt, vel potiùs ſe obtulit nouinihil otij ad id præſtandum; ſed eo ipſo tempore mihi ab vrbe diſcedendum fuit, coactuſque ſum vicariâ alterius operâ curare ne quid vitij editio haberet: ac licet ad eam rem delegeram amicum fidelem nec indoctum, facilè tamen reuerſus didici multùm intereſſe tua-ne ipſe, an alius curet. Hoc fuit primum optimæ meæ ad tibi obſequendum voluntaris impedimentum. Poſtmodum cùm exemplaria mittenda eſſent, nouæ vocationis occupationibus obrutus ne epiſtolium quidem adiungere licuit. Nunc poſtulaſti tibi duodecim exemplaria. Et hîc rurſum nonnihil obſtaculi. Nataltiis feriis Amſtelodamum me receperam; (iam enim Leydæ dego) ipſo die quo literas ad me tua cauſa dabat Clariſſimus Dominus Riuetus, Lugdunum reuertebar vbi demùm certior hac de re fiebam. Nunc cogor tertiò per alium curare, quod per me curatum velles. Verùm nihil intereſt dummodo rectè id curetur; nec proptereà moram longiorem traher hæc res, quia eo ipſo die hæc ad te mittentur ab alio, quo ipſe miſſurus fuiſſem ſi Amſtelodami fuiſſem. Æqui itaque bonique conſule hanc qualemcumque meam operam, ſpero fore, vt illuſtrior ac liberior detur occaſio præſertim ſub Veris initium tibi teſtatam faciendi obſeruantiam, quâ virtutes tuas, & eruditionem ſummam proſequor. Tantiſper inducias mihi concede, quia ita poſtulat grauiſſima trium adoleſcentum pædagogia, quæ initio totum me occupat. Eam eo tempore oblatam quo adhuc pendebat Profeſſionis Philoſophicæ negotium prætuli ſpei quàm alioqui ſummam, imò certam fecerant ampliſſimi Academiæ Curatores, & plærorumque ac præcipuorum Profeſſorum fauor ac beneuola in me propenſio. Cauſam quæris? Multas aliàs conditiones pro ſpe illa profeſſionis, & lautas quidem reieceram; tandem cùm nimiùm protraheretur negotium veritus ne ſi & hanc reiicerem, fortè (quæ eſt rerum & voluntatum humanarum inconſtantia) omni conditione breui deſtitutus conſpicerer, præſentem futuræ prætuli; cùm præſertim multò lautior eſſet profeſſione, & parentes liberæ ſe mihi obſtrinxerint ad ſuppeditandos annuos ad vitam reditus ſufficientes ad honeſtè viuendum, quàm non ampliùs vrgetur operâ mea ad inſtitutionem liberorum ſuorum. Quoniam iudicio tuo & prudentiæ plurimùm tribuo, optarem ex te intelligere quid horum trium magis faciat ad ſtudiorum promotionem, & ex quo vbetior fructus ſperari debeat: Præſter-ne pueros Latinæ & Græcæ linguæ vtcumque peritos multa legere, an potiùs multa diſcere, an denique multa ſcribere; quo vltimo exercitia thematum intelligo. Nolim tamen meâ cauſâ interpellari grauiores tuas occupationes, ſi hæ id minùs patiantur. Accedit & alterum quod alterius cauſâ te rogatum velim; Typographi illius filius, qui hoc Phænomenon edidit, Pictoriæ artis excolendæ cauſâ Patiſios ſe recepit; optaret tuâ commendatione acceſſum habere ad Magnatum ædes, quo liceret ipſi illuſtriores aliquot picturas exprimere. Si non id præter morem, & decorum, promoue quæſo laudabiles iuuenis conatus & parentis cauſâ, qui Geographus celeberimus, & meâ, quando obnixè rogauit vt apud te eo nomine intercedere digneter. Imprimis verò pero beneuolantiæ in me tuæ continuationem. Habebis viciſſim tui cultorem humil

humillimum ac obseruantissimum Henricum Reneri. Lugduni Batauorum 6. Ianuarij 1630.

Praeclaro & Reuerendo Viro Domino PETRO GASSENDO *Theologo & Philosopho Doctissimo nunc agenti Lutetiae Parisiorum,*

IAC. GOLIVS S.

Solo ominosam esse ehato huic & egregio iuuenum pari culpae apud te mentionem. Ideòque rogo nunc mihi liceat veniam silentio silendo impetrare. Quid enim indignanti amico amicos commendem, quod tamen vt velim facere, iubet ipsorum virtus & doctrina, ipsumque VValaei & Thysij nomen, mihi & Academiae nostrae charum & venerabile; vt verò facere audeam, suadet humanitas tua: vt pote quam esse tantam scio, vt sperem eo ipso me in gratiam reditu⟨rum⟩, quod illi materiam offero; dignam praesertim, vt quidem ego arbitror. Neque enim in humanis rebus quidquam praestantius esse, aut amabilius censes, integritate vitae, ac modestae sapientiae studio. Sed cùm haec in te ipso excellant maximè, rectius de iis ipse arbitraberis. VValaei filius Æsculapio, alter Themidi nomen dedit; & honores inde vterque suos publicè cum laude adeptus. Nunc autem vestras Athenas petunt Lycaeorum Reginam, vt ibi exemplis & doctrinâ animam augeant. Quò tu in primis eos potes deducere, & in Labyrintho porrigere Ariadneum filum. Hoc & meo & illorum nomine expeto, vt laudabilis voti compotes, praedicent quantum amicum habeam. Sed quoties huius ego amici recordor, tantum non me mei pudet, quod pusilla adeò, quae ipse petit, ac ne mutuum quidem hactenus praestiterim. Hic quidem apud nos desiderabatur aequè Raphelingi Dictionarium quàm ibi apud vos. At excusatum & responsum oportuit; & ad nobile adeò studiosae peregrinationis institutum, consilia saltem aliqua & subsidia conferri. Fateor, sed quoque testor me voluisse seriò, neque amoris diminuti fuisse culpam; quin potiùs ne nimio impeditum non praestitisse quod debebam; vt, cùm satisfacere mihi non possem, nisi pro re ipsa abundè tibi satisfecerem, haud quicquam effecerim. Plurima enim erant, quorum te participem memoréque optabam, quò ea, quae simili itinere, à me aut neglecta, aut frustrà superata fuerant, amico contingerent. Cùm verò te in procinctu versari intelligerem, hunc mihi praescribebam modum, vt eadem illa, Constantinopolim tibi ingresso, auspicatiùs offerrem. At nunc, postquam in natali regno animum sedemque rursus firmasse videris, de consilij mutatione & priuatis tuis publicisque studiis certior à te fieri aueo. Ego periclione Lexici à te magis incitatus fui, vt tibi & aliis, eiusmodi studio, & labore, licet inglorio consultum item. Eadem adhuc stat sententia, & quamcumque possum operam nauo vt ad recludenda Arabum scrinia, quoad potero, clauem impertiam. Idque facilius futurum spero, reddità lexici mei copià, quod Venetiis amissum, postliminio repertum, iam ferè ad me rediit; neque longè abesse potest. Vitae quoque rationem, Deo duce, notam & quietiorem inij, vt resectis superuacuis, inanibusque curis maioribus: quas Reipublicae literariae me debere puto, commodiùs defungar. At hac de re caeterisque plura addere non sinit praesens occasio, quàm seriò arripui. Votis pro rerum tuarum incolumitate, literas seu literam potiùs absoluam, sedulaque petitione, vt me eo amicitiae loco, quo habere soles, serues, vel denuò recipias. Amicorum omnium quos peperisti mihi memoriam reuerenter colo; iis meo nomine salutem dicas plurimam, meamque in eos obseruantiam testetis, etiam atque etiam rogo, ipsam aliàs propriis verbis, vel, si possim, factis probaturus. Vale Ianuarij 1630.

Doctissimo Viro D. PETRO GASSENDO S. *Theologiae Doctori, & Cathedralis Diniensis Ecclesiae Canonico Theologo*, S.

Nudius-tertiùs cùm iam vesperi accubuissem, & variis hinc & inde repetiris cogitationibus, sicut mihi motis est, somno tacitus obrepenti moras necterem, venit mihi in mentem eorum omnium de quibus sub Aurora te conueneram, & illius Operis maximè de vita & doctrina Epicuri, cuius te idoneum sponsorem & locupletem debitorem iam pridem constituisti. Atque, adeò me oblectauit tum suscepti istius negotij dignitas & praestantia, tum etiam Scriptorum quae iam apud te circa illud parata sunt varietas & copia, vt ex iniectis tam praeclaro conatui nescio quibus remoris, & defunctoriis in tam praeclaro opere cudendo lucobrationibus tuis, in moerorem certè grauissimum, atque ex eo paulò post in somnum etiam fuerim delapsus; sed quae me vigilantem exercuerat, eadem me dormientem & placidâ quiete compositum non deseruit nouissima de tuis studiis cogitatio. Atque ipse quidem Epicurus vultu hilaris, veste nitidus, gestu decorus visus est mihi per vtramque Germaniam superiorem videlicet & inferiorem, citato ac velut Grallatorio passu ambulare, & mox Basileae, Argentorati, Ingolstadij, Lipsiae, Francofurti. Paulò post verò Duaci, Franckerae, Lugduni Batauorum atque aliis passim vrbibus & Academiis Philosophemata sua luculenter explicare. Dogmata stabilire, & Symbolum illud quod antea Democriti fuisse accepimus, ἐν ᾗ μηδὲν ἐφ᾽ ᾗ τὰ πάντα magna animi contentione in doctorum circulis & asserere & efferre; subinde verò

verò aliarum rerum de quibus pariter interdiù cogitaueram, diuerſæ ſpecies & nibil quicquam cum Epicuro commercij habentes ſe ſe obtulerunt, ea quibus & laudabilem corporis mei temperiem, & mentem à craſſis ciborum vaporibus liberam, qualem-ve abſtemiorum eſſe conuenit ſine pondere ludentem, & veritatem inſuper iſtorum verſuum, qui inter Petronij reliquias à Criticis referuntur deprehandi,

Somnia quæ mentes ludunt volitantibus umbris
Non delubra Deûm nec ab ethere Numina mittunt
Sed ſibi quiſque facit.

Tu verò an vlteriùs [illegible] debeas aut [illegible] agere equidem non arbitror, illis potiùs animum aduerte, quæ hac ſomnij occaſione commotus familiariter ad te decreui conſcribere; quo meis verbis quaſi pedamentis quibuſdam fluctuantes, circa Epicuri tui elaborationem cogitationes componas mentemque fulcias, & in ſumma temporis penuria, & intercapedine tanti tamque nobilis & operoſi conatûs finem & portum faciliùs aſſequare. Sed papæ, inquies, nouum morem & penitùs inſolentem! Vt qui viua voce & præſenti colloquio amicum iuuare & monere poteſt, hunc potiùs amet ex ſcripto conuenire, atque etiam epiſtola præeunte de rebus grauiſſimis affari, quem aliàs non infrequenter gerris ſiculis & inanibus nugis patienti aure detinuerit, & ad nauſeam vſque præſens exercuerit. At iſthuc te volo, Perdocte GASSENDE téque Cenſorem non recuſo moris iſtius innouati, non quidem in rebus tiriuillitij & ſermonibus flocci-faciendis, ſed in iſtis de quibus Auguſtus Imperator nunquam locutus eſt, ne quidem cum vxore ſua Liuia niſi ex libello, atque meditatâ & compoſitâ oratione, quamvis vt notat Suetonius cap. 4. non deficeret adhibita, ea temporali facultate. Quo magis æquum eſt mihi qui harum neutra dicendi ratione valeo, vtriuſque vſum libenter concedi vt qua voce, qua manu, præſens & abſens amicorum negotia promoueam, & ea præſertim vrgeam, quæ abſque maximo illorum & publici boni diſpendio remiſſius aut indiligentius tractari non poſſunt. Deinde verò quod ſummi Oratores & Poëtæ contendunt, illud etiam veriſſimum eſſe ſtatuo, nimirùm ea longè ſegnius animos irritare quæ per aures demittuntur; quàm quæ fidelibus oculis patent ipſiſque quod in Epiſtolis præſertim vſu venit, non ſemel exponuntur. Vt igitur memoriam eorum de quibus in præſentia tecum agere conſtitui, inde vſque repetam, vnde & tu auocamenta illa quæ te verè ab Epicuro auocarunt repetere conſueuiſti. Cùm ſuperiori æſtate vindemiales ferias procul vrbe tranſigerem, & Romanorum more nonis tantum diebus, non res vrbanas ſed amicos in vrbe degentes reuiſerem; ſolebam etiam te in alto illo & tranquillo ſeceſſu conuenire, vbi exſculpendo & bene dedolando Epicuro, cæteris curis & negotiis ſolutus præclarè & placidè incumbebas geſtiebamque vehementer huic labori totum te addixiſſe, ex quo maxima nomini tuo gloria & inde redundat, vt cùm Antiquariis loquar, Reipublicæ literariæ vtilitas prorſus eſſet reditura. Sed neſcio quo caſu interim factum eſt, vt illuſtriſſimus Comes, & cunctis naturæ ac fortunæ bonis impensè cumulatus & exornatus D. de Marcheuille, cui tua ſingularis virtus & eruditio iampridem innotuerat, ex quo Regis noſtri Chriſtianiſſimi apud Turcarum Imperatorem Orator eſt deſignatus te etiam voluerit,

——— Habere ſuorum
In numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere Rheda Horat. ſatir. 6. lib. 2.
Vellet iter faciens & cui concredere curas.

Atque vt me primum de hac re & ſuſcepta in Thraciam & Biſantium peregrinatione certiorem eſſe voluiſti. Cœpi continuo mihi gaudere, & tibi vehementer gratulari, quod ea demum ſe ſe obtulerit occaſio bene merendi de literis & inſignes progreſſus faciendi, in rebus Aſtronomicis, quarum te callentiſſimum eſſe ſatis ſuperque teſtantur inſignes illæ, quæ nuper cum tua Epiſtola pro Reuerendo P. Marino Merſenno prodiere Obſeruationes, atque etiam communis & vulgata de tuis ſtudiis opinio, quæ te parem cum peritioribus noſtri ſæculi Aſtronomis nec immeritò quidem composuit; ac proinde ſpem certè nec vanam nec mediocrem animo meo concepi, quòd vbi ſemel Alexandriæ in Ægypto conſtiteris, & magno illo Gnomone Mathematico, quem vt ampliſſimum & omni arte, ſtudio ac induſtria elaboratiſſimum haberes, nullis ſumptibus pepercisti, cæleſtes motus obſeruaueris; talia profectò de illorum natura detegantur, quæ non minimum illuſtrandæ Ptolemæi Alexandrini doctrinæ conducant, nomenque tuum cum egregia virtutis & eruditionis commendatione, in omnem ætatem poſteram tranſmittant. Et verò cùm accuratiſſimam ipſius Vrbis Conſtantinopoleos totiuſque Boſphori Thracici Topographiam ab eruditiſſimo Viro Petro Gillio; Incolarum autem mores & ritus à Buſbequio; Plantarum naturam à Proſpero Alpino, varias denique animalium quæ illic degunt, figuras & proprietates à Petro Bellono Pariſienſi Medico acceperimus, illud tantùm cumulatæ felicitati ſupereſſe videtur. Vt perſpecta & explorata ſoli ipſius natura, in eius Cælum irrumpas, & ex Alexandrina ſpecula totius naturæ cæleſtia ingenium, ac deſcriptionem experimentorum & obſeruationum fide confirmatam literis conſignes; eóque diligentiùs & pertinaciùs huic vni negotio tibi incumbendum eſſe exiſtimes, quo iam inde à Ptolemæi temporibus rariores extitere, qui tam propenſum in publica commoda Mœcenatem nacti fuerint; atque adhuc rariores futuri ſunt qui vel ſub optimi nec non fauentiſſimi Mæcenatis præſidio, illud ipſum tam peritè ac luculenter, quemadmodum tu ipſe, præſtare poſſint. Quamobrem vrgebam ſupra modum, ne tibi aut amicorum tuorum flagrantibus votis hac in parte

Epiſtola ad Gaſſendum.

non obsequereris, ne-ve plebeias & humiles animas, quæ domi residens, & affixæ sunt suæ terræ, sed diuiniores illas imitareris, quæ Cælorum instar perpetuo motu gaudent, & faciunt nunquam quiescendo vt cætera omnia placidè semper conquiescant. Verum & illud prætereà si rectè memineris, addebam atque etiam vehementer commonebam, ne dum Thraces & Græcos & ignotum Orbem cogitas, familiaris tui Epicuri obliuisceteris, ne-ve ipsum sineres tanquam Cæsarianum Aiacem in spongiam incumbere, vel cum blattis & araneis luctari, aut denique, si non extinctum, at saltem sopitum & veluti situ ac puluere sepultum diutiùs obdormiscere. Laborem hunc eo perductum esse vnde nullo vel certè quàm minimo negotio absolui possit, extremos tantum ductus & vltimos colores ei superesse, quibus toti figuræ decor & venustas concilietur, neque temporis angustias adeò premere, quin si laborem tuum partiri velles, & suum Epicuro peculiariter assignare, non hunc ipsum sensim absolueres, & ante Kalendas Octob. quæ tibi supremum in vrbe tempus esse debeant, omnibus numeris perfectum amicis tuis, aut præstolantibus illum Typographis relinquere posses, atque tunc temporis,

ἡ δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.

Tibi verò non item, sed partim nihil agendo, vt inquit Seneca, partim etiam aliud agendo. Illud tandem consecutus es vt hoc totum rei bene gerendæ tempus tibi incassum effluxerit, quod si prout ipse sapienter constitueras grauioribus studiis destinare voluisses sufficientissimum erat ad illud omne quod de Epicuro in te recepisti, feliciter adimplendum. At nescio quomodo altius quàm conueniat sensim prouehor, & dum Epicuri causam ego tuam deserere videor, quam verbis seuerioribus & tibi forsan ingratis eleuare contendo; verùm tam ardens est meus in te amor singularis, vt facem propemodum succenderis, quam tibi velut in præsidio ad susceptum iter promptius emetiendum constitueram. Et si tecum paulò liberiùs ac vehementiùs cessationem tuam expostulaui, id eo certè factum est quod æquum semper esse duxi, vt qui amicorum tuorum beneuolentiam ex libertate, qua tecum vtuntur, dimetiri consueueris, mea præsertim quæ non nisi ex vehementissimo affectu procedit, nusquam offendare. Quicquid sit arbitrabor semper me rem laude etiam dignam fecisse, qui non possum in vllam aliam incidere opinionem, nisi in eam, in qua scilicet tua de re tibi suadere videas quodpiè facere non possum, tu autem mi suauissime GASSENDE, sic hæc accipies vt siue probabuntur tibi, siue quod absit non probabuntur, ab optimo certè animo ac deditissimo tibi & cogitata & scripta esse iudices. Enim-verò vt qui me Censorem & quidem acerrimum satis exhibui, Consultoris iterùm partes sustineam, cùm ex Medicinæ præscriptis, non tantum ille fœtus vitales existant qui VII. sed etiam qui IX. & X. mense in lucem erumpunt, non est adhuc quod Epicuri tuo prospero successu desperes, cui videlicet poteris vel extrema prorogationis istius lege conuenienter opitulari. Etsi perfectæ eius elaborationi atque exclusioni legitimæ, præfinita hæc à Medicis tempora nondum sufficiunt, Iurisconsultorum tamen decreta subuenient, qui non adeò strictè tempus nascendi definiunt. Sed vide quæso ne rursus in eundem scopulum impingas, & caueas sedulò ab istis duobus quasi retinaculis, quæ sola fecere, vt nihil omninò à tribus aut quatuor proximè elapsis mensibus, circa Epicurum tuum feceris. Illa verò imprimis esse existimo, quod nobilissimus Orator, qui te sibi Comitem adiunxit, de discessu suo fermè semper cogitet, Domesticis conscribat, sarcinas & omnis generis impedimenta componat, Triremes conducat, missionem denique ac abeundi licentiam de die in diem expectet, sæpiùs etiam petat & impensius efflagitet. Vnde est quod tibi inter eiusmodi temporis angustias luctanti coërcitóque, satiùs fore arbitraris nihil noui in Epicuro tuo tentare vtpote quem nonnisi,

Multa dies variusque labor mutabilis æui

potest in melius referre. Sed potiùs quicquid erit istius temporis incerti, interrupti, intercepti, vberiori linguæ Græcæ, cognitioni ac nescio quibus aliis minoris momenti negotiis, illud totum impendere. Ego verò contrarium quidem censeo, & cùm non minora sint quibus nos demereri potest Epicurus quàm Ptolemæus, vtrique ex æquo tibi incumbendum esse existimo. Hoc autem facies, si quemadmodum quando eris Alexandriæ totum te detinebit Ptolemæus; Ita nunc cùm Lutetiæ degas totum te sibi habeat Epicurus, quod certè rationi conuenientissimum esse faxo statim vt intelligas. Ille siquidem nihil aliud à te requirit quàm quod facili negotio potes illi & Alexandriæ & vbique Gentium commodare, acutam videlicet oculorũ aciem, Astrolabio, Tubo Galilei, aut Gnomone aliquo diligenter adductam & obfirmatam. Hic verò ingentes & instructissimas postulat Bibliothecas, auctores omnis generis, excusos & manuscriptos codices, & doctorum Virorum colloquia, quæ tu frustrà alibi quàm Parisiis conquiras, & ne quidem tota Græcia, Ægypto, Asia, vel Africa possis reperire. Quod si in reditum tuum hoc opus differendum & remittendum esse censeas. Næ tu parum aduertis ad insignem illam Cæli & soli mutationem, ad maris vortices, piratas, tempestates, ad effetam & crudelem pestem Bisantio & toti pene Græciæ familiarem, ad victum insolentem, mores ignotos, morbos communes, sporadicos, ad latrones, siccarios, grassatores, & mille alia discrimina, mille pericula, à quibus non solùm tibi & Epicuro, sed insuper amicis tuis vtriusque vestrum æquè sollicitis, continuò timendum erit. Nam illud meu quidem iudicio de peregrinantibus potissimum efferri debebat quod de singulis Hominibus dixit Seneca,

Nemo tam Diuos habuit fauentes
Crastinum vt posset sibi polliceri.

Deinde verò vt hæc omnia nulla sint & nauci floccique facienda, at innumeræ species

&

& nouæ cogitationes, quas diuturna mentis circa Philosophiam Epicuream agitatione concepisti & fideli memoriæ custodiendas tradidisti, intra sexennium (qui legationis Constantinopolitanæ communis terminus est, prorsùs euanescent, Amici tui aliò commigrabunt, libri distrahentur, & noua omnia tibique inuisa, inaudita post reditum forsan apparebunt. Nolim tamen existimes isthæc omnia, quæ tibi liberiùs examinanda propono, velut quoddam Attalantæ pomum iniici, quo futuræ nauigationis tuæ cursum sistam, aut quemadmodum propola, qui ficus diuendebat coram Crasso in Parthos exercitum ducente, Cauneas occlamem; tantum enim abest, vt etiam istius peregrinationis primum auctorem ac laudatorem semper habueris. Sed hoc tantum contendo, vt interim dum Magnates illi, quos fortunæ calculus rerum nostratum gubernaculis admouit Clarissimo Oratori & Patrono tuo D. de Marcheuille dies continuo protrahunt & subinde moras innectunt prudenter caueas ne tibi similiter & Epicuro ipsæ moræ innectantur, & cum iam instituta ratione promouendi, tempus simul excidat. Sanè licet aliorum exempla non supppeterent, meum certè tibi deesse non potest, quo in istis cautior euadas, cùm non semel propria experientia didicerim, nihil vnquam de Legatorum discessu statui debere nisi vbi in viam cum toto comitatu se dederint, propter crebras comperendinationes, quibus ita plerumque torqueri & diuexari solent, vt nulla alia te magis. Hoc verò frustrà apud te statues, nisi eadem animi libertate & constantia, leuiores alias occupationes, & Græcos illos præsertim valere iubeas, qui te phaleris & grammaticationibus suis impallescentem tandiu detinuere, quasi verò egregiam laudem & spolia ampla referre possis ex intellecto Aristophanis Pluto, aut disclupeata ac euiserata non sine Tzetzis aut alterius doctoris ope Lycophronis Cassandra. Hoc est profectò ne quid molestius dicam, non rectè philosophari, & præsenti grauissimoque Literatorum fato prorsus impediri, ne cuius nunc Hominis personam sustineas, per te ipsum possis cognoscere: ita vt etiam monitoribus egeas & istius linguæ intemperantiâ laborare deprehendaris: cùm tamen vel mediocris eius cognitio satis idonea visa semper fuerit magnis Viris ad principatum in sua quemque facultate obtinendum & retinendum. Sanè & D. Thomas, & Niphus, & Pomponatius quid in Philosophia absque illius auxilio non præstitere? Quid item in Mathematicis Peurbachius, Tycho, Copernicus eiusdem præsidio fermè destituti non effecere? Sed vin' tu Petronianam de nouo isto eruditionis fastu parodiam patienter ferre? Nuper certè ventosa isthæc & enormis Græcitas Gallias & vniuersam fermè Europam ex Asia cõmigrauit animosque Iuuenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam Sidere afflauit. Semelque corrupta Philosophiæ, & altiorum disciplinarum regula stetit & obmutuit, quis postea ad summam Alberti? quis Regiomontani ad famam processit? ac ne libellus quidem sani coloris enituit, sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuerunt vsque ad senectutem canescere. Verùm audio quid statim obganniant hesterni illi & nuperi Hellenistæ, nimirùm quod eiusmodi Philosophi & Mathematici opera sua longè doctiora, & augustiora reddidissent si ab illis auctoribus & libris adiuti fuissent, à quibus constat eos propter linguæ istius ignorationem perpetuò abstinuisse, & sanè in eorum sententiam descendo, modò hanc litem & contestationem moueant de mediocri tantùm in hac lingua exercitatione, quam vt in omnibus laudo, sic in te potissimum magni-facio, atque vtinam ista contentus, quæ tibi viam facilem reserat, & iter planum expedit, ad optimos quosque tum Historicos cùm Oratores & Philosophos inoffensè perlustrandos & euoluendos, vlterioris in ea progressus curam Humaniorum literarum Professoribus ἢ τῶν κριτικῶν vt ipsimet loquuntur Coryphæis relinquas, & Cæli tantum ac soli curam geras. Quod nunquam aliter meliùs præstiteris quàm si

Dum res, & ætas, & Sororum
Fila trium patiuntur atra, Horat. ode 3. lib. 3.

totis tuis viribus in Epicurum incumbas. Cuius partim Hominum neglectu, partim etiam longo sæculorum decursu, extinctam famam, obliteratam doctrinam, neglecta & malè arrepta dogmata, dispersos Sectatores, Palabundos auditores. Nisi tu velut alter Æsculapius in integrum postliminio restituas, & cælestis quadam animulæ tuæ particula pleniùs illustres, non est profectò quod optimus ille & sapientissimus Philosophus præstantiorem alterum vindicem rebus suis deploratis & omninò conclamatis opem vnquam laturum existimet, aut aliunde suam salutem, immò resurrectionem speret & expectet. Quare macte virtute & honore Amicorum meorum eruditissime, macte & quod magnis auspiciis cœpisti, magno animo, & pari cum felicitate, constantia, perage, aut enim meus me fallit animus, aut illucescet tandem illa dies, qua tu, quod pro tua singulari humanitate & beneuolentia literatos omnes iuueris non modò eos tibi deuinctos habeas, sed insuper tuam doctrinam tibi honorificam fore, & vniuerso generi humano valde vtilem ac laudabilem magna omnium bonorum gratulatione glorieris. Vale. Dabam Parisiis die vltima Octobris 1630.

Tuus ex animo GABRIEL MISOCRVCI-ROSAVS *Parisinus,*
siue G. NAVDÆVS.

Clarissimo, Doctissimóque Viro D. PETRO GASSENDO S.

VIr celeberrime mihíque perpetuum colende,

Nunquam opportuniùs quicquam obtingere potuit aut tuis postremis, aut incluso libello, adeóque honore & amore, quibus me (vtinam magè meritum) prosequeris, si hæc tua vt medicinam afflicti animi

accipiam; nunquam vicissim quicquam intempestiuum magis, si vt munera spectem, quibus pro magnitudine illustre gratitudinis testimonium summo iure à me debeatur. Sed cùm curæ meæ sint eiusmodi, vt & exitum felicem expectem, & chartam refugientes nonnisi in amicorum aures ac sinum deponi possint, supprimam, & operam dabo vt forti animo quicquid id est concoquam, quam ad rem optatem animi tui virtutes, quæ veluti supra nubium Regionem locatæ nec ventis agitantur, semper tranquillæ, semper serenæ; & à rebus humanis euortas curarum nebulas aut non excipiunt, aut dissipant. Præsens hic animi status, dum in meliorem ac breuiorem transierit, quæso vt mihi hac vice apud humanitatem tuam sufficiat ad ampliorum meæ in te gratitudinis argumentorum nonnullam dilationem. Nisi is obstitisset misissem Analyseos meæ specimen illustrius cum adiunctâ demonstratione: etsi enim ea res si perspicacissimi Ingenij tui aciem, excipere, ac exactissimi iudicij censuram subire debeat, postulet arduam mentis intensionem, & publico vsui destinata tantisper penes inuentorem delitescere, vel re consentiente, posset; tamen certò tibi deinceps persuadeas nihil meum esse quod non pari iure tuum esse velim. Ac ne verba hæc putes, & vsitatam seculo ad humanitatem facto formulam; experire fidem meam quacumque in re libuerit. Sed iudicium saltem de scriptis tuis, at in primis maiori illo quo Philosophiæ Fluddanæ fundamenta tetegis, postulabis. Sanè si postules, subterfugio non erit locus. Alioqui nec virium mearum imbecillitas ad tantum fastigium assurgere valet, & genus hoc scribendi eiusmodi est, vt si tantùm authoris laudes persequaris, quamuis candidè id præstes, vix adulationis notam effugias; si etiam aliquid carpas, ne adulari videaris; aut inscitiam tuam prodas, aut frigidam affundas amici feruenti in te amori, cui augendo semper potiùs studendum. Quanquam si tua scripta censuræ sint capacia, eo te candore noui, vt malis eam ab amico proferri, magisque ob id ipsum sis eum amaturus. Non possum tamen quin tribus lineis exprimam, quæ lecto cursim maiori tuo opere protinùs animum meum perstrinxerunt. Ingenij tui par cum candore acies, eruditio per omnia rerum & actuum genera sese diffundens, prudentia, animi modestia, pacis studium ita in eo relucent, vt cùm in tuo libro lectores Fluddum quærant, te in primis inueniant, deprehensum ament, reuereantur; imitari cupiant. Sanè dabo operam accuratiori eiusdem examine, vt non minorem ex virtutibus tuis quàm ex multiplici eruditione fructum reportem. De libello alio gestante nomen meum in frontispicio nihil hac vice dicam, ne ieiunitate epistolæ quidquam derogem de magnitudine affectus, quo hoc tuum beneficium prosequor. Hæc sacra festum diem postulant, solùm id obiter rogabo, vt quo maior ad me ex tuo splendore gloria redeat, non deneges huic regioni exemplaria, incommodum quod verearis nullum est distractis iam plerisque prioris editionis exemplaribus & alium titulum ac effigiem præferentibus. Reuerendi Patris Mersenni literas, cæteraque quæ iniunxerat diligenter curaui, sed quia responso annectendus experimentorum meorum Catalogus nonnullaque alia, quæ minùs potui hoc rerum statu conficere proxima oportunitate mittam. Dignaberis cum meo nomine humillima salute, me verò tuo & amore & fauore. Lugduni Batauorum 26. Nouembris 1630.

HENRICVS RENERI
R.T. Obseruantissimus.

Admodum Reuerendo, Clarissimóque Viro D. PETRO GASSENDO *Theologo*, S. P. D.

Reuerende admodum & charissime Domine,

Eruditissimam Diatriben tuam Epistolicam, quæ Fluddanæ Philosophiæ principia doctiùs ambigo, an elegantiùs refellis, his diebus ad me misit Chiffletius noster cum litteris tuis humanissimis. Quod quidem minus gratissimum mihi fuit, è quo profundam illam πολυμάθειαν tuam, & penetrata à te intima Philosophiæ arcana perspexit. Quæ dum lego, vehementer dolui, nobis in transcursu tantùm licuisse raram illam omnigenæ eruditionis tuæ penum gustare.

Felicem Mersennum tuum, qui tam eruditum nactus famæ suæ vindicem. Obseruationes tuas accuratissimas de Parheliis Romanis cum Vendelino nostro communicaui, qui mirificè earum lectione est affectus. Quod ad Ciceronis locum ad Atticum spectat, de *Patrone*, & *Parietinis* Epicuri manibus & pedibus, in sententiam tuam concedo. Loca enim illa quæ ex aliis Epistoli adducis, planè euincunt legendum vti obseruasti. Nec dubito ipsum summum Virum Cl. Puteanum, si viueret, tibi assensurum, quod de eruditissimis eius filiis narras. Ad editionem Marci Aug. quod spectat, ex Hispania variantes lectiones è manuscripto Codice expecto, mox illum prælo subiecturus. Vale, Eximie & Clarissime Domine, & quod facis, nos amare perge. Scribebam Antuerpiæ 30. Ianuarij 1631.

Admodum Reuerendæ Dom. Vestræ
Obseruantissimus
C. GEVARTIVS.

Admodum Reuerendo, & Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO,

CHRISTOPHORVS SCHEINER, S. P. D.

Gratissimæ mihi acciderunt humanitate tua literæ plenissimæ, quas mihi excellens Dominus Naudæus vnà cum Opusculo tuo erudito officiosè tradidit. Quibus cur tam serò respondeam causa fuit, quod nolui coram te vacuus apparere. Speraueram semper

per

per libellum de Parheliis iam tum ſemi perfectum abſoluere, tibique eo remittendo ſimul ſatisfacere, ſimul beneficiis à te in me collatis quadantenus reſpondere. Sed quia negotiis aliis ſuper alia ingruentibus impeditus fui, nunc in illorum locum Pantographicen ſubrogo, luci modo per miſſam; cum qua etiam adiungo exemplar Pareliorum anno præterito obſeruatorum eorumque explicatione petitam ſubnecto quanquam ſatis ambigo, horum an eorum Pareliorum quæ anno 1629. obſeruaui, quæque tu Commentariis tuis illuſtraſti, explicationem deſideres; ſed vt vt ſit, quidquid de vno, idem ferè de altero dicatur. Ad ſingula igitur venio Diagramma ad te manu exaratum rectè perlatum eſt, quia Romæ illud typis nunquam commiſi. Iridum Solem proximè ambientium diametri fuere graduum 43. plus minus; remotiorum in impreſſo *O R P*, graduum 95. & 20. min. circiter. Colores vt Iridum Solatium primarum, puniceus vel ruber Soli proximus, reliqui ordine & more ſolito, Omnium iſtorum arcuum craſſitudo ſeu latitudo æqualis & eadem, Solari tamen diametro minor quaſi tertia parte; provt Schemata rectè docent: quanquam inficias non iuerim circulum lacteum horizonti parallelum reliquis arcubus aliquantò fuiſſe latiorem: cuius diameter apparens ſecundùm Solis altitudinem in ſphæra metienda eſt, iuxta rationem circulorum in Sphæra maximis minorum. Parhelia anni 1629. ſatis videntur explicata in tranſmiſſa charta: anni verò 1650. ita ſe habnere: Duo quidem *M* & *N*, ſatis viuacia, altera duo *O* & *P*, minùs vegeta extitere, *M* & *N*, qua parte Solem reſpiciebant rubore purpureo, auerſa colore candido fulgebant; *O* & *P*, tota alba. Omnium iſtarum imaginum durationes erant differentes. Nam imago *P*, debiliter, & ratò emicuit, obliterata ante omnes, nubibus ibidem craſſiuſculis conglobatis; imago *O*, & illa debilis, ſed tamen ſatis ſtabilis, diuque hæſit; duæ laterales *M* & *N*, per tres horas conſtanter viſæ; elangueſcente tamen, & poſt multas conflictationes extincto prius Sole fictitio *M*, alter autem *N*, vltra horam ſuperſtes fuit, neque vltimum ipſius obitum, egreſſus domo animaduertere potui, certus ipſum cum Sole genuino diu ſolùm inceſſiſſe neque nubibus, neque vaporibus aut halitibus inſtar aliorum oppreſſum. Tandem tamen inſecutis pluuiolis, & ipſe comparere deſiit. Igitur ſi initium cum fine obſeruationis conferamus; reperiemus minimum horas $4\frac{1}{2}$: cùm autem ad initium animaduerſi Phænomeni iam omnia in pleno curſu ſeſe ſtiterint: facilè mihi perſuadeo ad quinque aut plures horas totam durationem peruenisse.

Parelia in plano verticali *Q* & *R*, vbi ſeſe arcus Iridum vel interſecant, vel euerſo ſitu prope verticem in plano verticali per oculi *F.* & Solis *G.* centra tranſeuntis contingunt, ſplendoris vehementia, qua viſum feriunt, aliis quandoque cedunt quandoque percellunt, figura & candore ordinariè ſuccumbunt neque figuram eadem magnitudine, neque picturam ſimili ſemper elegantia diſperſant, ſed modò augent modò minuunt, per varia nimirum Solis *G* agentis, & materiæ *Q* atque *R* patientis temperies. Vnde hæc Parelia in perpetua propemodum lucta atque lucis colorumque fluctuatione verſantur. Prima ferè & poſtrema in Pareliis viſuntur, quanquam in hac apparentia, imago Solis *N*, vltimas tenuit partes, provt ex induſtria obſeruaui. Diſtantia ſiue altitudo iubaris *Q* ſupra horizontem tempore primæ obſeruationis fuit 49. grad. 40. min. Iubaris *R*, 76. grad. 10. min. Solis altitudo, 28. grad. 30. min. vnde diſtantia ipſius *Q* à Sole in circulo verticali fuit 21. grad. 10. min. At verò ipſius *R* diſtantia à Sole fuit 49. grad. 40. min. tempore ante meridiano, quo primam obſeruationem peregi. Initio harum obſeruationum Ventus Boreas erat, ſed ſenſim in orientalem, tandemque meridianum mutatus, pluuias non tamen magnas nec diuturnas cauſauit Diebus ſubſecutis penè quatuordecim, Cælum quotidie ſemivapidum apparuit & quotidie ante prandium Sol nouos filios creare conatus eſt, irrito tamen ſucceſſu, ex defectu ſcilicet vel materiæ vel debitæ diſpoſitionis. Vide enim in circulo verticali initia Pareliorum manifeſta, per ſat longa temporis interualla, vide etiam ſolium lateralium manifeſtas reciprocationes. Iris *O R P*, videtur fuiſſe portio vna arcus circularis, ideoque ſemicirculus Soli concentricus tametſi iuxta θ & κ horizontem *A B* non penitus attigerit; fuerunt que portiones *O* κ, & $\rho\,\theta$, extenſionis inconſtantis, modò longioris, modò breuioris. Arcus *Z Q* $\alpha\,\beta$ *Q* $\gamma\,\delta\,\epsilon\,\zeta$, Solem proximè ambientes, oſtentabant quidem viſui vnum quaſi quemdam ambitum circularem confuſum, non æquabiliter latum, neque conſtanter ſibi ſimilem, ſed perenni quaſi fluctuatione exundantem atque varium: reuera tamen, ex arcubus in ſchemate expreſſis conflabatur; quemadmodum ex inſtituto animaduerſionibus accuratiſſimis obſeruaui. Cornua *H R C*, videntur eſſe ſegmentum ſemi-circuli minoris, màiorem *O R P*, ſitu contrario contingentis in communi modo *R*, Arcus Iridum *Z Q* α, & β *Q* γ, in modo *Q*. ſeſe interſecant, ibique Parelium *Q* efficiunt. Soles duo *N* & *M*, enati ſunt in communibus nodis ſeu interſectionibus *M* & *N*; quas facit Iris $\zeta\,\delta\,\epsilon$ cum circulo lacteo *O M N P*. Cæli pars Septentrionalis purgatior fuit Auſtrali, quæ tenuibus & viſcoſis vaporibus inceſſa huic apparentiæ occaſionem & materiem maiorem ſubminiſtrauit. Atque hæc ſunt, quæ ad tua quæſita reponenda occurrerunt modo. In Opuſculo de Pareliis plura fortaſſis ad guſtum tuum promentur. Delectauit me admodum tuus eruditus ille ſuper Parelia mea Commentarius; manum certè & calamum accuratiorem haud expecto, & gaudeo adumbrationibus meis tantum Apellem ſuperueniſſe; ad guſtum meum faciunt omnia, quæ de geneſi, natura, & ſignificatu huius Phænomeni diſputas, vti ex meo Tractatu ſatis perſpicies. Meum de Maculis & Faculis Solaribus Opus ſub Roſæ Vrſinæ titulo euulgatum,

euulgatum, Romæ nunc prostat, & ad te mitter illud excelleus Dominus Naudæus; venditur hîc scutis Romanis quatuor, cùm tamen à Bibliopolis censum sit 15. sed difficultas temporum obstat nunc plurimùm rei literariæ. Si foret in Gallia vestra, qui Opus hoc, aut saltem bonam exemplarium summam vellet comparare, posset pro tribus scutis quodlibet nancisci. Pantographice venditur pro tribus Iuliis. Si qui sint quos ista delectant, poterunt hîc votorum suorum compotes fieri. A nobili Domino Gabriele Naudæo maximam humaniratem expertus sum. Ego P. nostri Petauij Opera nonnulla vidi, & magni æstimo, si quid tibi consuetudinis cum illo intercedir, gratum facies si meo nomine salutaueris: & si fieri posset mutua Operum permutatio, multo id gratissimum eueniret. Maculas Solares generabiles & corruptibiles esse, ex Opere meo clarè videbis: vnde rectè contra Malapertium (bonæ memoriæ) & Tardæum vnà mecum sentis. Et miror Tardæum meum dissimulare nomen, cùm tamen ad verbum mea scripta citet tanquam sua. Fecerunt ex maculis stellas, vt placerēt philosophastris, & nomen saltem aliquot obtinerent: quod non magis perennabit quàm macularum, spatio videlicet menstruo. Taceo nunc errores vtrorumque innumeros, optarem vt quisque suas venderet merces, & vnicuique relinqueret suum. Humanitate tua ita me diuinxisti, vti tecum non aliter agam ac si semper simul amicissimè conuixissem, itaque ignosces libertati meæ, quam tua comitas calamo meo ingessit. Vale, & sicut cœpisti, atque esse iussisti, amicum imò seruum tuum fouere pergito. Romæ in Domo Professa 3. Decembris 1631.

Parheliorum Schemata exciderunt.

PETRO GASSENDO
Doctori Theologo,
GABRIEL NAVDÆVS S. P. D.

Non est profectò, Doctissime GASSENDE, quod grauiter & iniquo animo ferre debeas, si tibi, & mei amantissimo, & eius officij, quod inter Amicos per literas exhibetur studiosissimo: diuturnâ mea ad te scribendi cessatione, fel tuum illud licet Columbinum, acriùs paulò vellicârim, & occasionem sanè non leuem iniecerim, altiùs inuestigandi. Vnde-nam istius tam obfirmati & immitis silentij causam posses elicere. Vulgatum siquidem est, & solemni apud omnes qui Talionis legem obseruant sanctione receptum, per quæ quis peccat, per eadem & ipsum puniri. Et verò cùm me in eodem equuleo priùs ipse destinueris, non tam inuestigandi quàm diuinandi, cur tuam illam quam D. Buchard mihi reddidit dum Vaticanis in Hortis spatiaremur, acerbiusculè scripseris, hoc sanè tibi reponendum esse penes me sum arbitratus, vt hoc tam longo tempore quo nihil à me literarum accepisti, dubitares saltem cur nihil literarum ad te transmitterem, & pene est vt dicam cur irasceret; pupugerat me siquidem nonnihil epistola tua, neque in eam suspicionem adduxerat. Vt vererer ne quid à me anteà imprudentiùs fuisset, in ipsis quas ad vtriusque nostrûm delicias Tubertum Ocellam non infrequenter exarare soleo, de te forsan insinuatum. Hoc verò si tibi vel per somnium in mentem venerit, quæso, obtestorque vt somnij instar auolet; cùm nihil vnquam ego quo tarditatis & negligentiæ te insimularem, non modò scribere, sed ne cogitare quidem potuerim; quasi verò te non bene nossem, tuaque mihi virtus, comitas, & propemodùm incredibilis amicitia parum perspecta esset, aut quisquam mortalium existeret, qui nunc auderet contendere tuos sibi sensus meliùs quàm mihi perceptos esse & cognitos. Crede mihi, Amantissime GASSENDE, memetipsum turpissimæ inscitiæ accusarem, si tibi per me vel minimæ ignauiæ nota inureretur & grauiter aduersus τὸ πρέπον peccassem si quod à me tibi tunc temporis erat exhibendum, hoc ineptè voluissem & mihi à te priùs exhiberetur, neque enim ita sum rudis, vt nesciam, nec tam maleuolus vt inficiar hunc scribendi morem quod sapienter monet Symmachus, à superstitione vetusta fuisse constitutum, vt ad peregrina digressi priorem sibi locum vendicent cum absentibus colloquendi. Quare nescio quo fato contigisse dixerim, vt quod mihi inter scribendum mera voluptas, iocus, delicium, vrbanitas videbatur, tibi inter legendum non ita similiter appareret, & in hoc tantum peccet mutui nostri consensus regula, quæ in cæteris actionibus tam firma est, & sui semper similis, vt non immeritò videri possint

——— amborum fœdere certo
Consentire dies, & ab vno Sidere duci.

Ne tu igitur parùm vrbanè facias, vrbanitatem hancce meam æqui consule, méque & tunc iocosè locutum, & nunc etiam cùm me tibi iratum fuisse dixerim, non serio loqui apud te perpende. Vtor verò libenter hac, non quidem excusatione, ad mentiendum composita, sed liberâ & efficaci ad persuadendum confessione: quod ab hac etiam non penitùs abscedas, & tot ridiculis casibus diuersorum Principum in hac velut Mundi scena Histrioniam agentium persuasum habeas, beatissimam illam Epicuri tui voluptatem non alio rectè quàm sapientissimo Democriti risu & blandiloquio posse condiri: Sed heu! quàm te beatum & felicem existimo amicorum suauissime, qui cum Theodoro nostro, & Tuberto Ocella potes ipsum os liberius diducere, & lieni dum seditionem facit locum ampliorem concedere; mihi aut in medio quorumdam nobilium degenti, quos humor melancholicus sapientes, parcimonia grandes & siccos, Dea verò quædam nomine Lesina sibi peculiari cultu deuotos efficiunt, timerem magnopere ne quemadmodum & ipsis, risu atque dicteriis & hilariori vitæ genere interdictum foret. Nisi Eminentissimi Cardinalis à Balneo cui me totum mancipaui, vt deliciarum & liberalitatis, sic morum & libertatis

libertatis Gallicæ multum adhuc retineret, & ea omnia suis Aulicis subministraret, quæ nos priscorum Ægyptiorum similes efficerent, apud quos

Porrum & Cepe nefas violare & frangere morsu,

quod non item præstant reliqui Cardinales suis Antecambulonibus & Parasitis, quibus sportula tam exilis & artificiosè in singulos dies commensurata distribuitur, vt ipsos annos circiter 30. & aliquando etiam 40. locatæ suæ operæ tanquam venenom aliquod ad certum tempus determinatum paupetie & miseria, nonnunquam etiam rabie enecet, hoc tamen vtilitatis interim consequuntur ex coacta illa & impetata frugalitate, quod Israëlitarum instar duro ac Alliato eiusmodi victu ad functiones Aulicas vegetiores existant, non pingui aqualiculo deformes, nec lautiori mensarum apparatu velut vtres distenti, sed honestissima quadam Inter ipsos marcedine venustiores & Romana macie decori, adderem plura, nisi, rerum istarum non perfunctoria narratio Elæo nostro servanda esset, cui iam pridem addicta est vt Mortalium omnium φιλογέλωτι maximo, lubentiæque ac virulinæ festiuissimis celebrationibus non per annua renerticula vt Thessali Gelasino, sed quoties à grauioribus curis feriati aliquantulum licuerit hilariter ac suauiter operanti: Tibi verò Ista velut in promulsidem attuli, quo me totum ad sales & facetias nunc esse compositum agnoscas, & tunc etiam fuisse coniicias cum tuis Atomis, & ipsarum quibus Inter se connectuntur hamis, harpagonibus, & vncinis fascinulisque ac fibulis, idem à Campanella periculum, quod Pygmæis quondam ab Hercule, aut Pediculis à Diogene imminere prædixi, quod equidem tam vrbanè & facetè dictum omninò fuisse velim existimes, ac si montis istius Vesuuij qui etiam nunc flammas euomit, & latiùs in dies grassatur, qua Chasmate qua Cinere, qua Torrentibus ignis & aquæ, perdens sata læta, boúmque labores, occasione; quot millia atomorum ex tam profundo specu erupisse, & per aërem hinc & inde dispersa fuisse arbitreris, obnixè nunc à te contenderem: imo verò non possim adhuc facere quin toties rideam effusissimè quoties apud me cogito, tam ineptum hoc merum, & tam parum verisimile mendacium, tantum tibi sollicitudinis attulisse; cùm alioqui cogitationes tuas verè sublimes & te solo ac Epicuro dignas nullo modo damnare potuerim, nec si potuissem voluerim, neutrum enim modestia & candore meo incolumi fecissem, sed nec Ingenij semper fui similis opinione, qui te priori mea vt ipsas redintegratis viribus & alacriori quodam impetu ad finem perduceres vehementer sum cohortatus, vt certè in præsenti, & aliis quas ad te posteà frequentiùs transmittere mihi est animus, cohortari non desinam. Cùm enim omnes qui me meumque singularem in Viros literatos amorem cognoscunt. Iidem etiam non ignorent hoc mihi semper in more & consuetudine positum fuisse vt eorum velut ἐγχελύων nouos subinde fœtus inquirerem, elicerémque frequenter & in Academiarum lucem ac eruditorum conspectum proferrem, tum verò istud vnum mihi præ cæteris faciendum esse semper existimaui, vt te ad hoc quod tam laudabiliter incœpisti Philosophiæ Epicureæ systema perficiendum vehementer stimularem. Et si enim tua naturalis, ad mentem studiorum cultu & melioribus literis excolendam propensio, & Epistola qua me de tuo progressu in hac noua philosophandi ratione certiorem esse voluisti, satis ipsæ mihi persuadere valeant te quidem in hoc summo otio & tanta facultate vacui ac liberi temporis non cessare vel otiari, multa tamen sunt, eaque grauissima, quæ te totum inflammare & accendere debent vt quantum conniti animo potes, quantum labore & diligentia contendere, tantum omninò efficias, neve committas istud operis diutiùs expectari, cuius flagranti desiderio certum est teneri, non tuos amicos modò, sed eruditos omnes, & Orbis Academias vniuersi, quorum maximè interest te sanioris Istius Philosophiæ vindicem, nullis obicibus & impedimentis à tam præclaro & generoso conatu retardari. Fuit enim mea semper hæc, nec diffido quin aliorum etiam extiterit sententia, Doctissime G A S S E N D E, eos qui scriptores veteres in Bibliothecarum situ & puluere delitescentes erant, ac propemodùm diuino Typorum beneficio, studiosorum vsui accomodant; vel iniuria temporum deperditos & instar cuiusdam Hyppoliti hinc & inde distractos, reliquorum auctoritate freti colligunt ac in pristini corporis speciem restituunt, de bonis litteris honestisque disciplinis meliùs longè mereri, quàm qui, aut poëmata, aut orationes, aut libros artem aliquam, iam ante à veteribus traditam atque explicatam complectentes scribunt & componunt, quoniam istorum futilis est plerumque conatus & mediocris industria. Horum verò nunquam non summopere necessarius est labor & non vulgaris doctrina. Quamobrem si tuæ existimationi, & optatæ nominis immortalitati rectè consultum esse velis ad Epicuream tuam syntaxim ocyùs absoluendam non tantùm accede,

Sed quantum se homini possunt extendere passus

Arduus accelera ———

hoc sit studium, hoc otium tuum; in hoc somnus & quies, in hoc etiam labor & vigilia reponantur. Nam cætera rerum tuarum

Cum semel occideris & de te splendida Minos
Fecerit arbitria ———

alium atque alium Dominum sortientur, hoc nunquam desinet esse tuum, nosti siquidem illud alterius Poëtæ

Viuitur ingenio, cætera mortis erunt.

Hos igitur ego te imitari mallem quorum nomina solo librorum, quos nobis reliquerunt præsidio adhuc vigent & habentur in eruditorum sensu celeberrima cùm ipsi tamen duobus ab hinc annorum millibus obierint, quàm istos si qui sint qui te Infirmissimis rationibus à pulcherrimo sanè consilio

conantur

conantur abducere;atque vt nihil ex istorum parte timendum esset. Vereor tamen ne fatalis quædam pernicies Epicuro tuo incumbat, ab illa terrarum parte à qua nihil vnquam tale sibi ipse iurasset expectandum. Nam dum huius instaurationi & velut anastasi moliendæ totum te accingebas & pleno animi impetu vehebare; quas tibi moras non iniecit, quas casses & tendiculas desiderium illud vlterioris Græciæ sedulò perlustrandæ non obtulit? Vt Epicuri cura relicta, alterius te curæ committeres in has oras velut in quasdam latomias deportandum, vt verò nunc quasi illud idem non iniicit, vt quod tam laudabiliter incœpisti nunquam perficias? Nunquam dico, & hoc tam securè quàm securum est eos omnes, qui durum istud ac fastidiosum iter ingressi sunt, aut ex ista peregrinatione non reuerti, aut longè falsos eorum, quæ sibi promiserant, redire. Sed quod Elæus tibi persuadet absit vt dissuadeam, cùm ipso qui sapientissimus est impellente, nihil inde non faustum, & te qui doctissimus ea annuente nihil non excultum ingenio, elaboratum industria, & erutum atque illustratum incredibili propemodùm diligentia sperari debeat. Faciendum tamen mihi visum est pro animi mei conscientia, proque eo, quanti te facio. Vt aliquid iisdem de rebus ad te litterarum darem, de quibus orta iam ante biennium simili occasione nonnullas dedi, & hoc vnum quantâ possum animi contentione abs te peterem vt insuetatam hanc inuisendæ Græciæ cupiditatem, qua te nunc flagrare veriùs quàm teneri ex tuis & Elæi ad Dominum Bouchard epistolis cognosco, tuæ enim vtilitati & amicorum deinde commodis ac voluntati lubens accommodes, quorum suffragiis si tantum deferas, quantum par est ab amicissimo & honestissimo quoque concedi, nihil prius aut antiquius omninò habebis, quàm hunc librum suis omnibus numeris absoluere, teque Mulieribus similem gerere, inter quas non rarò videmus prægnantes offendi peregrinatione & frequenti locorum mutatione, enixas verò plerumque iouari. Cæterùm responsionem earum, quas sub aduentum meum R. P. Scheiner tuo nomine tradideram, nudios-tertius tandem accepi cum præfatione tamen veniæ quod ipsam tandiu distulerit, & 3. Decembris anni proximè elapsi exaratam, istius tantum vertentis principio exhibuerit, hoc in primis causatus se nimirum variis librorum suorum editionibus & quorumdam etiam Italorum fraudibus distractum hinc epistolarum officio negligenter admodum vacasse, cui nunquam ita curis solutus est vt nisi se inuitus accingat atque hoc tantum effatum absque vlteriori declaratione protulit. Ego verò facilè mihi persuaderem hunc ipsum tot eruditorum miseratione commoueri & exemplo etiam doceri qui tempus omne suum in hac litterarum vicissitudine, futiliter conterunt, nisi cuiusdam alterius negotij quod mihi cum ipso dissoluendum fuit occasione deprehendissem pari ipsum neglectu & tarditate in reliquis omnibus vitæ officiis incedere solitum, operis sui de Maculis Solaribus quod ad Dominum Moreau transmisi iudicium tuum expecto, meo interim

— *rudis erit indigestaque moles*
Nec quidquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.

Tu si aliter, statim mone, ac de Epicuro etiam quàm rectè se gerat & integrè, quàm seuerè ambulet, quam nitidè vestiat, quos amet & inuisat; ao prælo se accommodet vel calamo tantùm, fusè admone, meque tibi iterum, deinde verò sapientissimis Elæo Theodoro ac Orasio Tuberoni commendatum habe & vale. Dabam Romæ 13. Ianuarij anni 1632.

D. V. PETRO GASSENDO *Doctori Theologo, & Cathedralis Diniensis Ecclesiæ Præposito,*

GAB. NAVDÆVS S.P.D.

Non possum non gratulari vehementer felicitati tuæ D. GASSENDE, qui per tot scopulos semel incœpta nauigatione, Physicæ Epicureæ portum tandem attigisti; sed longè vehementiùs mihi gratulandum esse arbitror, quòd apud te statuisti nullam intersuscipere, nec in Græciam aut aliam Mundi plagam cogitare priùs quàm totum id quod superest in moralibus negotiis eodem studiorum impetu absolueris, integramque Epicuri Philosophiam ab Hominum contemptu & temporum iniuriâ laudabili admodum ac strenuo conatu vindicaris. Ita enim consilij tui ratio, quam Elæo pariter non displicere ex eius litteris cognoui, non me solùm hoc magno timore ac metu liberauit, quem ex rei difficultate ne vnquam ipsa perficeretur animo meo conceperam. Sed mihi præstereà spem non mediocrem iniecit, priores epistolas meas in quibus tam ardenter hoc vnum à te flagitaui, eo tibi gratiores fuisse & magis acceptas quòd amicorum tuorum consiliis & omnium eruditorum votis fuerint ipsæ persimiles & ab eodem veluti genio dictatæ. Quamobrem finem nunc impono Parænericis meis sermonibus vt tibi suppetias veniam & in tam præclaro ac difficili negotio animosè desudanti breuiter subindicem quæ vel officio meo inseruiens vel tuis petitionibus obtemperans, tanquam huic operi quod præ manibus habes maximopere conducentia tu quibusdam cùm locis tum auctoribus aduotaui. Et verò licet multa sint, eademque penitùs diuersa de quibus te in hac epistola conueoire statui Amicissime GASSENDE, nulla tamen potiori iure præcedere debent & narrationis exordium ducere quàm ea propter quæ ipsamet epistola à me suscepta est. Accipies igitur vnà cum præsentibus litteris figuram Epicuri Monogrammam qualem ipsum Diis omnibus affinxisse auctor est Cicero, aut potiùs si

si Pliniom audire mauls lib.38. c.3. pictoram linearem, & rudiori tātùm penicillo delineatā ptovt ipsa cernitur vnà cū Socratis & Diogenis ad ostia interioris Palatij quod est in hortis maioribus Ludouisianis accuratissimi sculproris alicuius cælo licet non admodū antiqui in albo marmore exsculpta & nulla sui parre quantom animaduerrere potui mutila, sed integra, docentis habito, chartaceum aliquod volumen mauu dextra complectentis. Sinistra molliter & placidè supra genua demissa. Capite verò sua caluitie & protensa ac rugis exarata fronte admodùm notabili. Sed quod tameu Eminentissimi Cardinalis mei Pictor Henricus ab Houuen oou adeò Graphicè & cum illo spiritu quasi latente exprimere potuit qui lapidem ipsum vberius animare & Epicuri mentem in oculis ac vultu repræsentare magna cum delectatione conspicitur. Ausim nihilominùs audacter affirmare parùm aut nihil omniuò differre hanc Epicuri Ludouisiani faciem ab ea quam ex veteri gemmâ inter Iosephi Scaligeri curiosam suppellectilem diligenter asseruata primùm in lucem protulit amicus tuos singularis idemque Vir eruditissimus & seculi nostri deliciom Erycivs Pvtsanvs in epistolarum suarum reliquiia vbi ad Maximilianum Plouueriom scribit hanc siquidem eandem esse, quam tuo mihi nomine Tubertua ocella transmisit vtriusque diligenti inspectione & integra ac absoluta similitudine facili oegotio deprehendi. Si verò post modum aliam inuenerim, quæ ab istis duabos vel tantillum differat, vtar eiosdem Pictoris opera, quam mihi libeoter accommodare solet vt tibi morem geram & bonis etiam ac eruditis omnibos, quorum maximè interest veram adeò celebris Philosophi effigiem vnà cum suis dogmatibus è tenebris in lucem proferri; atque vt laboris quem circa ipsorum collectionem sostines in partes quoque descenderem quæsiui non semel à Leone Allario & Loca Holstenio, qui hîc præ cæteris in Græcorum Auctorum lectioue & Manuseriptorum tractatione versatissimi sunt, num recordarentur, se quidquam vnquam aut legisse, aot animaduertisse in Vaticana & suis vel amicorum Bibliothecis, quo tuum opus locupletare possent. Sed vterque fatum accusaoit & paopertem soam causatus est, nisi forsan velis pro non nihilo doeere fragmentum illud Græcum librorom Diogenis Laërtij Basileæ quoudam editorom, iu cuius margine qoædam anuorauit ad librom 10. Thomas Aldobrandinus, quæ uon reperiuntur edita cum suis notis ad nouem priores libros eiusdem Diogenis Laërtij. Hoc verò qualecumqoe sit recipies cum libris, quos nuper ad Dominum Renatum Moreau transmisi, & si quid inde cognitionis hauries, gratiam debebis Holstenio, qui me insuper admonuit Heronem initio libri de Spiritalibus tractationem instituere de Vacuo ad Mentem Epicureorum, quos inter huuc non vltimum extitisse pioribos argumentis coufirmat. Ad me verò qood attinet, nihil quoque haberem de quibos re mouendum esse operæ pretium arbitrarer, nisi dum libros qoosdam Saturnalibus istis ferils perfunctoriè satis euoluerem, casu deprehendissem Muretum nostrum cap. 16. lib. 11. variarum lectionum Agellium accusare quod Epicurum iore à Plutarcho reprehensum frigidè atque ineptè tutari eonatus sit. Et Cleomedem lib.2. μετεώρων cap.1. grauiter & eopiosè aduersus eundem Epicurum inuehi, quod Solis orbem non maiorem esse quàm vt à nobis Tubo cernitur asseruerit. Addam & huuc ipsum insimolari grauiter à Casaubono ruditatis & barbarici, quam ipsi peculiarem fuisse passim ostendit commentariis suis ad Diogenem Laërtium & animaduersorum in Athenæum cap. 2. lib. 5. 13.8.& 12. lib. item 12. Vbi vocem [illegible] & multas eiusmodi similes in examen Criticorum more addocit. Sed isthæc omnia vix est vt credam à te iamdudom non fuisse animaduersa, quare si reperita displiceant hoc saltem qood te nouitate sua delectet accipe. Marcus Antooius Bonciarius ex schola & iostitutione Mureti, Humaniorum litterarum Professor cum longa docendi consuetudine, quam integro ferè vitæ suæ curriculo Perusiæ sostinuit, tom etiam variorum librorum quos omnes literati mirantur ac suspiciuor, editione celebertimus testatur in operom suorum Catalogo, quem sub finem Rhetoriciees à se compositæ & ibidem anno 1601. editæ in 8. apud Vineenr. Columbarium attexuit, se librū cōposuisse cui titulum fecit *Epicurus siue Dialogus de antiqua Philosophia, in quo efficacibus argumentis & Doctorum Virorum testimoniis probatur neminem de priscis Philosophus accessisse propriùs ad veritatem quàm Epicurum, contrà nullos ab ea lōgiùs recessisse quàm Stoicos.* Vtrum verò talis liber in lucem prodierit uondum liqoet qooniam ab ipso Bonciario inter edendos reponitur, & parum abest vt credam idem omninò huic, quod similis argumentis libro Marij Philelphi, quem tibi ex appendice ad Trithemium de scriptoribos Ecclesiasticis pauiò antè discessum meum indicaueram contigisse. Nempe vt si editi sint pro non editis, tamen haberi possint quandoquidem nec eos vidi, nec alios vnquam, qui ipsos viderint inoeni. Verum heus tu semper auditor nonquam-ve repones? Ita sanè nolim facias meque silentio eneces, qui ab eloqoio tuo vt doctissimi & mei amantissimi viri famam expecto, en igitur ad quod respondere possis & debeas? Quærit à me frequenter celebertimus in Collegio Sapientiæ Professor & quotquot hîc degunt Medicorom Doctissimos Alsarius à Cruce, (quem vt primum salutaui Lucretianis versibus commentario merè Philosophico illustrandis occupatum inueneram,) oom ex Epicuro tuo talis lux hiuc Epicureo Poëtæ affulgere possit vt hic ampliori & aliunde mutuata non indigeat, quoniam si illud iu te recipis; ipse totum quidquid inde sperari potest laodis & honoris tibi relinqoet, nec eodem campo decurret,

In quo magnus equos Arunti is flectit alumnus.

Secùs verò opus iam fastiditum & pro derelicto habitum Alsarius resumet illudque ab vmbilico ad pilos & vngues extremos quantá potest fieri diligentiā perducet. Quare tuum

est nunc, Humanissime GASSENDE, tale mihi responsum insinuare, quo vt rei veritati sic vtriusque vestrum beneuolentiæ & comitati ex integro satisfactum fuisse vnusquisque intelligat. Sed dum ista pro amico impensiùs rogarem, ecce commodum mihi traditur ab Eminentissimo Cardinali meo Nundinarum Francofurtensium Catalogus, in quo Philosophiæ & Alchymiæ Fluddanæ clauem inueni siue Roberti Fluddi Armigeri & Medicinę doctoris ad epistolam tuam pro R. Patre Marino Mersenno exercitationem responsum. Veriustamen ego dixerim responsionis titulum, nobis enim qui Romæ viuimus non licet esse tam beatis vt libros omnes absque metu & delectu penes nos habere possimus. Sed nec Mercatoribus ipsis Bibliopolis quidquam hoc aduehere concessum est quod examen ignis perhorrescat, non hæreticis modò Lutheranis, sed etiam Paracelsistis ob blasphemias vtrisque commune sæpè sæpius intentatum, quare, cùm hoc illo nomine, atque insuper vasto ipsarum pondere Fluddanæ compositiones quibus nunc deferendis via onerariæ sufficerent communi ad nos aditu prohibeantur, fac oro te vehementer & obtestor ne diutius ipsorum ignoratione macetet, quæ aduersus tuam epistolam effuderit suo more ac effutierit tam obscurus & imaginarius Philosophus, nec istud tantum, sed hoc insuper postulo vt quid & quomodo scripserit, quidve illi & quomodo responderis (si tamen homini tam impensè nugaci respondendum esse duxeris) breuiter subindices quod nihil est aliud quàm sui libri & tuæ responsionis synopsim petere, hæc enim non mihi tantùm gratissima, sed doctissimo mata ac Eminentissimo Cardinali Francisco Barberino, qui tuæ pridem velitationi locum in instructissima sua Bibliotheca esse voluit & R. Patri Scheiner ac doctioribus Romanis qui per me de tuis laboribus & studiis certiores facti sunt acceptissima futura est. Atque vt de ipsorum affectu dubitare sine culpa tum verò de peculiari in te & propensa Doctissimi Scheineri voluntate sine flagitio non potes, ostendit siquidem suis ad te litteris quanti te faciendum existimaret, & quum illi nuper refertem quæ de Mercurio sub Sole die VII. Nouembris à te secundum Kepleri prognosticon obseruato, mihi vt cum illo communicarem præceperas, totus præ lætitia gestiens, obseruationis tuæ singula verba laudauit, eoque diligentiùs & accuratiùs descripsit quod ipse nubilo Cælo præpeditus & quibusdam negotiis distractus, nihil omninò deprehendere potuerit eorum quæ tu adeò perritè ac subtiliter annotasti. Optaret nihilominùs videre Diagrammata totius obseruationis cum Solis disco & positione lineæ verticalis vt Eclipticæ ad obseruationis horam. Itemque scire an transitus historiam secundùm omnes suas partes & tempora descripseris, & vtrum Mercurius dum sub Sole ferebatur, maculæ tantùm alicuius vel Planetæ instar appareret cum pluribus aliis animaduersionibus, quas à te dubio procul factas fuisse pro summa, qua polles in rebus Astronomicis doctrina persuasum habet, interim verò se tibi plurimùm commendat & meis verbis gratias agit quàm fieri potest amplissimas, sed protrahitur sensim Epistola & communes prætergressa terminos in orationis molem excrescit quamobrem hoc tantùm addo Amicorum meorum Doctissime vt persuasum habeas omnibus me officiis & perpetuo quodam in te studio & obsequio curaturum, vt tua me beneuolentia gratissima quo literarum vicissitudine non protsùs indignum iudices, quod maximum fore amoris erga me tui indicium semper existimabo. Vale & communes Amicos Elæum, Ocellam Theodorum cùm ipsos tibi videre contigerit meo nomine salutare iube. Romæ 6. Martij 1632.

DOMINO GASSENDO S.

Varias pro Munere habeo, Vir Eximie, refero & qua possum id agendo vt in plurimorum notitiam veniam, quæ à te bono sæculi elaborantur. Vossius in parte memoriæ tuæ hærere plurimi facit. Quidquid habes obseruationum siue Physicarum siue Astronomicarum commodè inseri poterit & sic meliùs diuturnitati consecrari in Magno opere Cosmographiæ quod molitur VVilhelmus Blaëu Typographorum diligentissimus. Quæ de Gargettia Philosophia eougessetas, eadem si quæ Antidoti accedant, gaudebit edere idem VVilhelmus. Ego nihil aliud quod rogem habeo nisi vt pergas tui esse similis, nosque tui teuerentes ames. 12. Aprilis 1632.

Tuus Totus HUGO GROTIUS.

PETRO GASSENDO *Philosopho* MICHAEL CONSTANTINUS S. P. D.

Non mediocri dolore affectus sum, mi GASSENDE, omnium Virorum humanissime, cùm nuperrimè Gaffarellum propè nostras ædes versantem non inuiserim; gestiebat animus magnoque exiliebat gaudio; votis inuidere Fata & temporis iniuria & laboris itinere multum de te habuissemus sermonem, huncque precatus fuissem vt meo nomine tibi diceret plurimam salutem, quam tibi nec ingratam, nec iniucundam (ob illam singularem, quâ es præditus, humanitatē fore sperebam. Geret hæc epistola vices, aperietque animi ægritudinem vnius GASSENDI vel alloquio, vel literis leniendam. Nescio, quo infelici fato à carissimis auulsus ruri degam, & solitudinis molestias & tædium ferre cogar; inter has angustias sæpè mihi recurrit gratissima tui nominis recordatio, quæ me totum suauissima voluptate perfundit, nec vana spe sustentat in posterum me non posse à te seiungi. Si mihi non liceat te præsentem intueri aut alloqui, dabitur ex tuis vberrimis Sophiæ scriptis nonnihil doctrinæ haurire, & aridas fauces diuino nectare proluere, ieiunamque mentem cœlesti ambrosiâ reficere. Plus æquo videor

motæ

moræ impatientes nec verba toties data expectationi ſunt poſitura modum, donec prodeat illa verè philoſophantium diſciplina; quam & nobis tradere, & poſteritati conſecrare pollicitus es. Philoſophi eſt officium erroribus hominum ſubuenire, atque illos ad veram viam reuocare, ne imperiti quorumdam fraudibus circumueniantur, & eorum ſimplicitas prædæ ac pabulo ſit aſtutis hominibus. Arguere verò & reuincere peruerſos errores opus planè pium, ac nullis præmiis repenſandum; ſed non eſt facilè inueteratos depellere. Scio non deeſſe, qui adeò cœcutiunt, & hallucinantur in his quæ ob oculos ſunt, & tam pertinaces videntur, ne eum clariſſimum Solem ſanis ac patentibus oculis videant; videre putent. Malè audit Epicuri diſciplina apud bonarum literarum rudes; nam cùm ſummus ille Philoſophus ſummum bonum voluptatem eſſe cenſuerit, voluptatem corporis, non animi eſſe arbitrantur. Habemus locupletiſſimos teſtes, & fide digniſſimos, qui de Epicuro bene ſenſere; quorum è numero Lactantius aſſerit hunc Philoſophum ſummum bonum animi voluptatem docuiſſe, cuius diſciplina, eodem teſte, multò celebrior ſemper fuit, quàm cæterorum Sophiſtæ, quos mancipia gloriæ vocat Hieronymus litigationibus furioſis, ac pertinacibus vitam humanam turbant; hi ſibi oculos eruunt, vt omnes cæci ſint, vt vltrò in lapidem impingant, & populus omnis offendat. Omnia ſcire ſe iactitant, & gloriantur, qui longè minùs, quàm artifices ſapiunt, hi quam callent artem, eandem non aliam ſe ſcire profitentur. Neſcio, quis ſit ille malus genius, qui erroribus humanis gaudeat, cui ſit vnica ac perpetua cura offundere tenebras, & hominum cæcare mentes; ne lucem videant. Tamen ipſa veritas, cogente naturâ, etiam ab inuitis pectoribus erumpit, & lippos ac cæcutientes vulgi oculos verita, nunquam ſe totam exeruit, quia multitudine, & propè conſenſu omnium nationum premitur. Summâ virium contentione decertare debet Philoſophus, vt virtus ſibi pariat voluptatem, illorúmque effugere conſortium, qui Philoſophiæ myſterium barbâ celebrant, & pallio. Adeò cæcæ mentis homines, vt haurìendis voluptatibus Epicurum ſitienter incubuiſſe credát, & Epicureæ Sectæ alumnos in corporis voluptates ruentes ac pronos, nihilque aliud quàm Venari, & ventri ſeruientes clamitent. Tandem reuicti manus dare cogentur, cùm innatam, & auitam ex animo diſcuſſerint caliginem. Velim, ſi ad Gaffarellum, vel Naudæum ſcribas nomine meo ſalutes, & ad te mittant Librum Romæ à Campanella editum, cui titulus; *Atheïſmus triumphatus*, quem cùm legeris, aliquot horis me participem fieri optarem. Nolim te diutiùs immorari, & ab optimis ſtudiis interpellare, quæ cùm in publicum prodierint, æternam laudem tibi parient, & nomen poſteris commendabunt. Illud vnum omnes, qui tui ſunt, à te efflagitant, fac citò voti compotes, amabo te, & Conſtantinum ex animo tibi eſſe deditiſſimum confide. Vale, & felicibus fatis viue. E Monaſterio Artemarenſi in agro Tricaſſino 7. Kalend. Maij 1632.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Doctiſſimo Philoſopho ac Aſtronomo D.
PETRO GASSENDO S.

VIr omninò bonus Gabriel Naudæus, idémque ſingularis vtriuſque Amicus, oſtendit mihi nuperas tuas obſeruationes, quibus vt video non parum Aſtronomicæ rei profuturus appares. Gauiſus ſum valde, quod temporibus noſtris, quæ priſcis difficillima erant, obuia ſiunt arcana Cæli, & quidem luminare maius ſurrexerat Copernicus, luminare minus Tycho Brahe, additur Galilæus Celeſtium occultiſſima noſtro ſupponens ingenio: oſtiúmque pandens, per quod extra flammantia mœnia Mundi longè procedamus ad inexplorata ſyſtemata conſpicienda. Adiungeris tu Vir Doctiſſime ſternens viam ac tutiores faciens ſemitas ne animus immenſa peruadens ſpatia aliquo vel puncto aberraret. Doleo tamen è contra ſæculi vices, quod cùm feliciſſimum ſit inuentione nouarum rerum, in ſcholas tamen inuentores introire non ſinit: occuparunt enim illarum Cathedas olim qui nugaciter philoſophati ſunt non duce naturâ, ſed proprio arbitratu cuncta metientes, tantiſque præſtigiis animos Hominum occupauerunt, eáque obnubilauerunt caligine, vt in ſomnum adeò profundum, ſuauémque obtuſis mentibus ita adegerint, vt quicumque vel veritatis voce, vel face teliſque diei pellucidis intrare velit ad iſtas, ſtatim irâ indignationéque perciti contra dulcis ſomni impedimenta conſurgant armati, exploſáque luce iterùm ad infamem quietem reuertantur. Quapropter vagemur extrà oportet, donec Deus ſyſtema noſtrum purget tenebris, habitandúmque ſuis reddat aſſeclis. Obſeruationes quidem tuas laudo, cæteriſque commendo, vt alias & ipſi capeſſant. Sic enim fiet vt res literaria tandem ita refulgeat, quod vel clauſos ſpontè oculos recludat, ac Paſtores Hominum ad meliora paſcula ducere diuinum gregem armentúmque compellant. Tu interea macte virtutis eſto, & cùm plura alia rimatus fueris, nos participes facito. Gaudeo iterùm quod nebulas Ariſtotelis excuſſeris, ſed quod Epicureas veluti Cæcias ad te traxeris, non ſatis placet: ſi enim eas ratione amplecteris, & tu à te ipſo non es, rationem habet & Mundus, vnde & tua eſt; ergo non caſu regitur: ergo non ſine prima ſapientia: ergo non ſine Deo, ſi abſque ratione fidem non mereris. Cætera Atheïſmus triumphatus nuper editus oſtentabit. Vale 7. Maij 1632.

Tuus F. TH. CAMPANELLA *Ord. Præd.*

Nobili atque Clariſſimo D.D. PETRO GASSENDO *Canonico Dinienſi, & Domino ſuo multum honorando,*

CHRISTOPHORVS SCHEINER, S.P.D.

ACcepi tuas, Vir Clariſſime, vnà cum ☿ in ☉ literas, munus acceptiſſimum,

ftarimque cum magna voluptate perlustraui omnia, & quia aliud munusculum fependere cogito, quod sub manibus etiamnum habeo, idcirco longiore responso adhuc supersedeo. Expediam autem intra 8. vel 14. dies, statimque submittam. Interim te nescire nolui, Dominum Gaffarellum legatione sua probè perfunctum, méque officio meo non defuturum. Vale Vir Clarissime méque in numero tuorum seruorum esse finito: atque societatem nostram, vti facis, beneuolentia tua protegito. Romæ in domo Professa 2. Iulij 1632.

Tuæ Dominationi addictissimus in Christo seruus CHRISTOPHORVS SCHEINER.

Clarissimo Viro Sapientiæ cultori PETRO GASSENDO S.P.

LEgeram pridem D. Naudæo facultatem faciente, obseruationes tuas circa duos Solis asseclas. Et quantum placuerint, tibi etiam significâram: cùm D. Gaffarellus abs te mihi idem munus, aliúdque de quatuor fictis Solibus Romæ obseruatis, me inspectante, mihi obtulit. In vtroque diligentiam, exactas descriptiones Mathematicas, & vtilitates ex eis prouenientes laudo: Aliisque bonis veritatis amatoribus imitationem earum cupidissimus instaurationis scientiarum ipse commendo. Verùm quoniam iudicium completum à me requiris, respondeo, non mihi placere quod asseris, huiusmodi apparitiones casu temerario prorsus fieri, nullo iubente authore vniuersitatis, nec operante per eas quidpiam, nec adnuntiante. Si enim tu absque ratione hoc doces: Stultum qui tibi credat putabis credo. Si ratione profectò, & Mundus ratione regatur longè potentiori quàm tu, & ratione significet, & operetur, quidquid in eo videmus, oportet. Neque enim nos corpora nostra tanto artificio ædificauimus, quantum via capere, & admirari post diutinas omnium eorum perscrutationes Philosophi potuerunt. Sed mens longè nostra præstantior. Puderet quidem te, si in domo tua quippiam te nesciente, displiceret etiam si te nolente, fieret. Cometas ergo & Phœnomena tantæ molis frustrà fieri ex se Deo nullo authore, quomodo concipere potes ô Vir Doctissime? An putas quædam curari ab opifice rerum, quædam verò negligi? Nec enim volens negliget, sed non valens. Ergo in tanta mole versatus, vt ait Plinius, non potest omnia curare. Sed furoris plenum arbitror eum esse, qui existimat se posse Deum concipere, meliorem aut sapientiorem, aut potentiorem illo, quem cogitare mens omnis authorem rerum cogitur inuictissimis rationibus: Et illo qui naturæ præest, ante nos, & ante cogitatus nostros ab æterno. Quasi pars, quæ sumus nos ac mens nostra, possit capere nedum totum, sed supra totum. Nos infinitum apprehendimus: Et quod omnibus superemiuet finitum dicemus? Quomodo enim apprehendimus infinitum, aut cogitamus, nisi verè sit? Cogitatio autem non est Atomorū corpusculorū vix Atomum alterum vnum tangentium. Et extenderetur enim extra mœnia multorum Mundorum si qui essent: Hæc est vacuum spatij immobilis nil discurrentis. Sed mentalia Mundi, qui corporeum & Mathematicum penetrat interius, & ambit exterius absque fine. Quapropter mentem primam effugere posse nihil video. Et ideo quidquid accidit, ratione mentali accidere, quàm si ignotem, non propterea non extat. Nec enim propterea quod mus & culex, nescit scribere & sensum scripturæ, propterea non extiterit qui scripsit. Præterea Mundi constructio, & animalium, & plantarum, & partium vsus, & vis, & notio, satis superque declarant virtutem hanc primam, quam vocamus Deum. Et nulla res est, quæ non maximè ipsum manifestet, quod si inter ratio multarum nos, haud propterea non sit. Qui officinā ferrariam intrantes stupemus pueri, donec vsum ferramentorum, & Organorum eius didicerimus. Si natura arte regitur: igitur & Politica. Igitur illi Soles aliquid portendunt, si sine authore casu quodam non fiunt, longè verius ac certius, quàm huius Scripturæ caracteres, quantò à meliori artifice mei & illorum, facti sunt. Vale Vir Optime. Vide si quid non rectè dixi in triumphato Atheismo: ac corrige. Vel mecum fatere Soles non casu fieri, nisi respectu eorum, qui vsum ipsorum ignorant. Rectè enim Paulus dixit, ignorantia facit casum. Vale. Cætera D. Diodato, & Moræo, die 4. Iulij 1632.

T. CAMPANELLA.

Admodum Reuerendo D. PETRO GASSENDO *Viro Clarissimo,*

CHRISTOPHORVS SCHEINER, S.P.D.

DIgnatus est heri Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Episcopus Diniensis, domi nostræ me affatu suo humanissimo, mihique tuam salutationem annunciauit, atque interrogauit an tuum sub Sole Mercurium viderim? Respondi mihi ante aliquot menses eundem vnà cum literis tuis allatum ab excellenti Domino Gaffarello; méque epistola rescripta gratias egisse. Cúmque is diceret hactenus ea me nihil esse acceptum, en iterum respondeo, próque accepto dono gratissimo quas possum ago gratias maximas, compensaturus si potero oblata occasione. Discursus tui eruditi ad stomachum fecerunt meum, isti sunt veri, & reales philosophandi modi. Eundem Mercurium mihi inuiderunt nubes; quem tamen Cœli clementia indulsit R. P. Ioanni Baptistæ Cisato in Germania Oenipontani Collegij Societate nostræ Rectori, meo quondam in Mathematicis discipulo, qui in magnitudine ipsius describenda à te non discrepat nisi secundis duobus aut tribus. Eundem obseruauit etiā Rubeaci in Alsatia Ioannes Remus Quietanus, Serenissimi Leopoldi Medicus, meus singularis Amicus. Itaque in ore trium tantorum testium, stet stabitque hoc Phœnomenon, Vtinam & Venus simili modo deprehensa fuisset:

fuiſſet: ſed fruſtra Cæli ſerenitas conatus noſtros adiuuit; eluſit ipſa inſidiatores ſuos. Venit in manus meas VVilhelmi Schikardi erudita commentatio ſuper tuam epiſtolam. Promittit Ephemerides, vel potiùs tabulas Mercuriales, quas ſi olim vnà cum hac reſponſione nanciſci potero, multum gaudebo. Romæ enim non extat. Dominus Lucas ab Holſtein mihi legendam dedit. Ego Parelia mea nondum abſolui, interruptus aliis aliiſque negotiis. Vocatus ſum nunc à ſacra Cæſarea maieſtate in Germaniam. Sed locorum mutationes Amicos non disiungunt. Prodierunt nuper quatuor Dialogi Galilei Italicè conſcripti pro motu Terræ Copernicano ſtabiliendo conſcripti, contra communem Peripateticorum ſcholam: Ibi diſcerpit meas diſquiſitiones Mathematicas, manus item violentas in Roſam Vrſinam, motúmque macularum Solarium, & Solis annuum à me inuentum iniicit: quid tibi videtur de his? Multis non placet iſta ſcriptio. Ego pro me & veritate defenſionem paro. Vale Vir Clariſſime, méque tui amantem redama. Romæ in domo Profeſſa 23. Februarij 1633.

Clariſſimo Doctiſſimóque D. PETRO GASSENDO *Theologo ac Philoſopho celeberrimo,* S.

EN properant ad te, GASSENDE Doctiſſime, literæ noſtræ, & cum iis publicum diuturni amoris teſtimonium; quod nupera tua Mercurij in ☉ obſeruatio, calamo noſtro extorſit primùm, mox & in lucem fecit extrudere perpetua nominis tui obſeruantia. Et ſi autem nulla antehac inter nos culta ſit amicitia, non eſt tamen quod dubites, quin notus dudum, & amatus mihi fueris, quum toties iucundiſſimam tui memoriam recolui, cum communi noſtro Beeckmanno, qui mecum nonniſi ſumma omnia de te in ore ſemper habet, animóque verè candido profitetur. Et huius rei fiduciâ liberiorem cœpi ſcriptum tuum de Mercurio in ☉ accuratè excutiendi, & meis cum conſiderationibus conferendi futurum ſperans vt non ægrè id, ſed animo æquiſſimo feras, qui velitationum philoſophicarum, & candidæ veritatis inquiſitionis tam ſtrenuum ſemper te præbuiſti amatorem; vt mearum cogitationum quamuis, ad ſinceram animi tui trutinam auſim expendere. Videbis inibi latum apertum campum contemplationum Phyſicarum & Opticarum, quarum dulcedine, mentem iſtam generoſam ſatures, & inuentis inuenta addendo artem noſtram non parum cumules ac promoueas. Felicem me iudicabo ſi non tam approbatorem te quàm cenſorem æquum ac bonum nactus, gloriari potero conatus meos Viris eruditis non omninò diſplicere. Gratulabor quoque mihi ſi currenti calcar addere contigerit, & in obſeruationibus Aſtronomicis iam ſtrenuè verſantem ita excitare, vt quotidie magis ac magis iis inuigiles. Amaui ſemper, crede, labores tuos, ex quo inter tot vulgi ludibria, comperi, vnum reperiri GASSENDVM, qui generoſo ſpiritu ad alta hæc, & à fæce rerum terrenarum longè remota, adſpirare audeat; & adſpirando non ſolùm obſeruationes pulcherrimas obtinere, ſed & in publicum dare, omnium Aſtronomorum iudiciis exponenda. Idem nunc ſpero apud te euenturum laboribus meis, quos in eundem finem, promotionem nempe Aſtronomiæ, lubens & ſuſcepi, & cum nominis tui omni honore in lucem dedi. Neque excuſabo eos prolixiùs coram te, in quo certat candor animi cum iudicio ſincero, & amore veritatis inexpugnabili. Nam ſi non omninò me fallit animus, habebo non ſolum Amicum GASSENDVM, ſed & gratum erga ſcriptum iſtud, & mutuæ beneuolentiæ poſthæc cultorem haud vulgarem. Quo meo voto, Vir Clariſſime, ſi vt fruar efficere digneris, & me ſubinde doctiſſimo tuo ac iucundiſſimo alloquio confirmare; dabo operam ne te vnquam amicitiæ inter nos initæ pœniteat, faciámque vt & priuata noſtra, & publica ſtudia eius fructum ſuo tempore haud contemnendum ſentiant. Iudicium tuum de Diſſertatione mea breui expectabo, vt & quæ circa Eclipſin Solis præteritam obſeruaſti. Nobis ea Middelburgi tum verſantibus neque quoad principium, neque quoad medium aut finem, diſtinctè viſa eſt; ſed tantum in vna, aut altera phaſi, idque ad breue tempus, ob ſæuiſſimam tempeſtatem. Vale, Vir Doctiſſime, & me ama. Dabam Leidæ 26. die Aprilis, anni 1633.

Tuus omni officio MARTINVS HORTENSIVS.

CONSTANTINVS

PETRO GASSENDO *Theologo*

Χαίρειν.

SÆpius tibi ſignificarem meam erga te animi propenſionem, ni tibi literas obtrudere viderer, cùm paululum abs horis legitimis remittas, vt mearum lectioni vaces. Quæ res me ita deterruit, vt à ſcribendi partibus omninò defeciſſem, ni me ſollicitaſſet religio meæ erga te obſequentiæ, cui vt facerem ſatis ad te miſi die 4. Ianuarij, vt ex meis intelligeres ab hoc officio me non reſiliiſſe, neve ferres nominis mei recordationem ex animo tuo obliteratum iri. Nolim te de reſcriptione interpellare, ſatis ſupérque mihi eſt, ſi meas lenibus oculis legas, & accipias in tui Bourdelotij ædicula ſermonem de te fieri plurimum, & in tuam commendationem, qui tui ſunt amantiſſimi, crateras coronare. Scio te eſſe, qui iis verbis lædi non potes, Vir præditus eximia humanitate, quæ me audaculum effecit, vt te è patria in vrbem euocem, vbi expectaris plurimum, velimque, quàm celerrimè mihi in precibus occurras, videbis rem literariam libellis commotam, & audies eorum, qui ſodalitiis vota nuncuparunt, querimonias, quod Epiſcopus Bellicenſis rem Monachiſmi totam detexit, horum querela fit

in dies grauior, iámque in Pontificij Legati tutelam, & præsidium confugiunt, vt Theologos Parisienses nimiæ temeritatis, & audaciæ redarguat, quod Guillelmi de sancto Amore librum de periculis nouissimorum temporum typis mandari curarint, vel passi fuerint. Tenes hunc virum famosis mendicantium libellis inhumaniter fuisse suggillatum, nec profuisse Innocentij IV. diploma, quo viros primarios Academiæ Paris. in suam fidem, & clientelam receperat, & tabulas iure prærogatiuo mendicantibus concessas resciderat. Legisti in Dominicanorum Chronico summum hunc Pontificem fratrum Litaniis intempestiuè diem suum obiisse, parúmque abfuisse, quin de eius salute actum esset, ni sodales preces, & vota prætendissent. Tanti iurgij in causa fuit Euangelium æternum, seu Spiritus sancti à mendicantibus concinnatum, qui palam, & publicè prædicabant Christi Euangelium, completo iam anno millesimo, abrogatum fuisse, & adesse diem, quo Euangelium Spiritus sancti ad meliorem, & perfectiorem vitam vocantis homines, promulgandum erat. Eò inoleuit superstitio, vt difficillimum fuit præpostera iudicia reuincere. Hæc est scæna totius rei, quæ apud nos agitur; cùm Lutetiam attigeris, plura rescisces. Interea scito benignè, & amanter mecum te facturum, si in ære tuo me numeres. Vale, Lutetiæ Parisiorum pridie Kalendas Iunij 1633.

Clarissimo Viro D. D. PETRO GASSENDO *Theologo Philosopho, Mathematico eximio,*

ISMAEL BVLLIALDVS S. P. D.

PRæstantissime paritérque amicissime

Diuturnæ moræ vsuras centesimas persolutura tibi se sistit hæc epistola tuámque aduersus nos iustam expostulationem deprecatura; succensere silentio tam profundo iure meritò potes, & in me subscribere, nec accusationis formidare exitum. Omnis namque probus, & æquus iudex secundùm te dicet, non itaque hæc Prætoris solemnia metuas, calumniatus es, vel hanc mitiorem iudicij formulam non probasti, neque enim falsitate aut errore laborat accusatio. Consurgunt etiam tecum leges, & in me insuper confitentem, Amicorum testimoniis confossum insurgunt, iacui sanè supina nimis negligentia, & torpenti constrictus, sed ob initiam illam tuæ erga me comitatis, & humanitatis tuæ decori, & merito factam. Vis damno decidam dupli, vel quadrupli præstatione? Tuis rebus è nostris quid accedet? An noxæ me dedam? me tuum scis. Excipe igitur supplicem oratorem, & serenis oculis meas perlege epistolas. Inchoans autem lætiora auspicia habere non possum, quàm ab inuocatione nominis R. P. Marini Mersenni sub vexillis sancti Francisci de Paula stipendia spiritualia facientis, huius sanè Aquilæ pullus generosissimus est; siquidem Parens ille dissolutis corporis vinculis intuitu fixo, nec vacillanti diuinam essentiam rerum omnium in se rationes, & χαρακτῆρας ἀπαραμείνους habentem contemplatur, non degener filius in conniuentibus oculis illas rationes quas ἀρχετύπῳ oculo corporeo cernere nequit, scrutatur & rimatur ἐγκεκρυμμένας, ἢ ἐγκειμένας in omnibus rebus, quæ earum signaculo informatæ suum esse à Deo conditore participant. Piget me tandiu huic Viro ignotum Parisiis vixisse, cùm etiam anno superiore per te ad illum aditus pateret. Inexhaustæ scientiæ & sapientiæ thesaurum in pectore gestat, fucatam illam scholarum, & corymbis quarumdam distinctiuncularum cincinnatam aduersatur; quæ sanè non veritatem inuestigat & perquirit, sed quibusdam argutiis veluti præstigiis auscultantium animos percellere conatur, & contendit dum antiquas & sanè antiquandas opiniones ne dicam errores tuetur barbaris verbis sui auditores perturbat, dúmque intelligi non vult, aut se explicare nequit abstractas, non solùm à rebus singularibus, sed ab ipsa etiam veritate formas curiosè & sollicitè confingit. Paucis tecum agam de illis, quæ primis nostris congressibus leni velitatione tractauimus. Triáque tantùm in præsens præcipua edisseram. Cùm itaque primis colloquiis verba fecissemus de motu grauium deorsum causásque quæsissemus, quare motus à principio tardior processu velocior fieret, quas debiles vel nullas, vel sibi contradicentes Scholastici è penu sua expromunt. Ad Physicas simul, & Geometricas rationes confugiendum esse necessarium duxi, demonstrationémque totam, vt mihi videtur confeci, assumpto illo Copernici Lemmatio quo probatur ex duobus circularibus motibus rectam lineam describi posse, hoc sanè habeo quod & obseruatis, & accuratâ experientiâ perquisitis hypothesis mea aliquo modo satisfaciat, ostendo enim graue corpus necessariò moueri tardius in initio, quàm circa finem, ex qua præterea consideratione aliquid ad Terræ mobilitatem pertinens deduci posse spero. Secundum argumentum non minùs iucundum quod diffusè etiam tractaui, tenuit me occupatum in inquirendis causis cur elateres compressi, & postmodum laxati ad suam redeant formam, totam sanè rationem refundo in odium illud, quod vnumquodque abhorret à duorum contrariorum simul passione. Atque adeò cùm elateres æqualitatem, & inæqualitatem simul patiantur per extensionem, & compressionem partium æqualium, ad formam vim naturæ non facientem statum se reuocant cùm externa violentia cessante non ampliùs impediuntur. In eo autem argumento optimum visum fuit de fractione, & flexione disserere, & vtriusque tum definitionem cùm causam pro captu nostro explicare. Tertium difficillimum est, & sic se habet, experientiâ constat, auréisque absque errore diiudicant, non tantùm fides, & chordas Musicorum instrumentorum, sed & tubos Organicos, sonos grauiores, & remissiores spirantes, duplicem simul sonum spirare, & emittere, ordinarium seu proprium, & præterea Diapente supra Diapason, vel vt vulgò dicunt quintam suprà octauam. Quàm hic nodus explicatu

plicatu difficilis! quàm ardua causarum inquisitio! te ipsum experiri velim tam fidibus quàm organicis tubis, & non solùm mirari, sed etiam aliquas causas inquirere, spero me aliquid Physicè & Geometricè demonstraturum per Cylindrum & Conum ei in scriptum assumpta consideratione motus aëris cuius impulsu sonus erumpit; de his priùs te monitum volebam quàm ad alia transirem.

Gratias tibi maximas habeo, pro tanta tua humanitate & cura, quas adhibuisti in communicanda obseruatione Mercurij per te Radio Astronomico deprehensi. Ne autem munus tuum honestissimum in terram sterilem cecidisse videretur, colono suo ingratam; rependimus vnam nostram obseruationem & ad te dirigimus Veneris nempe in cornua gracilescentis visæ per Telescopium propè Stellam quæ est in ♊ sequentis seu Pollucis humero sinistro, & præterea locum Mercurij ex distantiis Fixarum deductum solutione triangulorum sphæricorum, vtrumque & obseruati ☿ loci calculum, & Veneris obseruationem factam appendicem qualemcumque huic epistolæ annexam & appensum inuenies. Expectamus interim antecedentes & consequentes Mercurij obseruationes, obseruatus à te ☿. locus discrepat à calculo Tychonico, Rudolphino, Adriani Vlacci tribus, gradus vnius, quadrantibus, Veneris obseruatus per me locus illi fermè consentit si per otium vacuerit, Tabulas Tychonicas, Longomontani & Lansbergianas consulam vt consensum vel dissensum illarum videam.

Legisti libellum Hortensij quo tecum agit de Mercurio, mecum longas duco querimonies de discrepentia Kepleriana hypothesens à Lansbergiana, & dissensum tantum in assignendis Veneris nodis plango. Nam dum 7. Decembris, anno 1631. Solem subituram prædixerat Keplerus, illam deprimit Lansbergius ad Austrum vno gradu cum dextante aut cacozelia has induxit differentias, quæ sibi nouitatibus gloriolam struit, aut obseruationes vitiosas esse & dissonas fatendum est. De Tychonicarum obseruationum diligentia & fide nunquam dubitabo, & famæ & veritatis impendio studiosior erat Atlas ille. Et sanè cum Longomontano in Lansbergium & Hortensium acerbè inuehere possem & iure corripere qui magnum Tychonem criminentur de falsò inducta variatione motui Lunæ æquando quam somnium & merum figmentum asserere audent præceptor & discipulus. Sed ambæ nostræ obseruationes, (etsi in aliquot octo ad summum scrupulis discrepent) coniunctio Lunæ cum corde ♌. satis probant aduersus illos variationem Tychonicam omninò necessariam esse ad Lunæ motus veros adipiscendos. Tota hypothesis Lunaris Tychonica mihi retinenda videtur modò angulus Epicyclicæ æquationis reducatur extra syzygias non ad centrum eccentrici, sed ad centrum Telluris. Illud enim absurdum in explicatione huius hypothesis notaui & memini olim me hoc monuisse. Miror qui tanti ac summi artifices aut non viderint, aut cognitum non correxerint, vnius trianguli solutionem molestam effugisse videntur.

Non possum non mirari Kepleri meditationes de Physicis illis æquationibus, & quo pacto motus ☾ varios vnico contentus accursu variabili explicare queat, fatetur esse motus reales & Physicos, concedat etiam per vera & realia spatia fieri, quorum dimensio è Geometrica dependet, non autem demonstrabilis, est ille virtus magnetica Solaris, qua Planetas trahit Sol pro modulo suæ distantiæ ab illis, quam induxit Keplerus, equidem si Planetæ essent corpore cum Sole homogenea, concederem fibras suas ad fontem illum luminis semper dirigere. Dico amplius quod non solùm versus illum tenderent, sed ipsi tandem vnirentur, sicut enim Terra trahit congenea, ita & Sol sibi homogenea ad se trahit & contingeret vel à longo tempore contigisset omnes Planetas sed & Fixas Soli vniri & cum Sole ferri quod nec vidimus, nec viderunt maiores, nec posteri expectare debent. Astronomia sane & Geometria semper has hypothesses & physicas motuum æquationes, quæ demōstrationes Geometricas excludunt vt mera somnia reiicient. Standum est huic axiomati, cælestes motus circulares esse simplices, & ex circularibus compositos, & hanc ob rationem ellipses illius respuo & repudio nisi per Epicyclium Copernicaeum aut Tychonicum describi velit. Facilè enim demonstratur descripta ellipsis assumpto circello cuius diameter æqualis sit differentiæ axium Ellipseos, & Planeta duplam in illo reuolutionem facere intelligetur, interim dum epicyclij centrum in orbe magno semel reuoluitur. [illegible], dies diei eructat verbum & nox nocti indicat scientiam, quis exhaurire vnquam poterit omnia illa quę quotidie noua se produnt? Antiqui Venerem infra Solem semper currere asseuerarūt & docuerunt, & omnes secuti sunt ad Copernici ætatem. Ante annos triginta sphæricam semper credita est emittere lucem, & faciem globosam versus Terram ostēdere, Tubus opticus detegit illam proprio carere lumine, & corniculatam versus Terram descendere. Quis maculas in Sole videret & tales non Planetam Mercurium doceret, Galilæus & Apelles & infiniti alij viderunt & quotidie vident ipseque superiore anno excepto Solis lumine per foramen maculas grandiores notaui mensibus Augusto & Septembri. Vnum & alterum subnectam, cum dicerem à Domino Luillerio Galilæum vocatum decreto sanctæ inquisitionis, vt ad accusationes responderet, quæ obiiciebantur ei tanquam aduersus Religionem Catholicam, & authoritatem sanctæ Sedis Apostolicæ hæretica quædam scripsisset in libello suo de Terræ mobilitate, stupebā & dolebam vicem huius optimi & doctissimi senis, sed gratissimus mihi fuit nuntius, qui Galilæum ampliatum non solùm sed & absolutum dixit, nonquam persuasum habeo sanctissimum Dominum nostrum ac beatissimum Patrem Papam Christi vicarium ad ea, quę ad Fidem non pertinent clauium potentiam extendere velle, sanè si Sacræ Scripturæ, vel decretis summorum Pontificum aut Conciliorum Canonibus aduersaretur ille de motu Terræ opinio, quāto

ſtudio illam vt veriſimiliorem, & naturæ rerum magis conuenientem tueor, tanta non ſolùm facilitate amandarem, ſed & contrario affecto execrarer illius authores perfectóque odio proſequerer. Certum eſt enim quod Beatus Hieronymus ad Beatiſſimum Damaſum Papam ſcribens ſpiritu Catholico omnes docuit, qui ſecum non colligit, ſpargit, id eſt, qui non eſt Chriſti, eſt Antichriſti. Verùm quænam ſit iniuria Chriſto, vel Eccleſiæ, vel Paſtori Eccleſiæ Oecumenico, an blaſphemat in ſacram Scripturam, qui docet Terram moueri, quis vel leuiter in Philoſophicis, & Theologicis tinctus non videt Scripturam Sacram vbicumque de Terræ ſtabilitate loquitur commodiſſimè poſſe intelligi, vel de duratione, vel partium coagmentatione aut ſoliditate, quæ cæteris Elementis denegata eſt, vtinam S. Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiæ ſpiritus ſemper verus ſcientiarum omnium fundamenta, & principia nobis reuelaret, cauſas incognitas patefaceret non ampliùs dubiis propemodum infinitis agitari fluctuaremus; ſed quæ ſaluti hominum ſufficiunt perficere ſatagit, dum ſupercæleſti fidei lumine mentes noſtras colluſtrat, & per vias rectas deducit, cæteræ ſcientiæ induſtriæ humanæ naturali lumine inſtructæ commiſſæ ſunt; ſcio Zachariam Summum Pontificem circa annum Chriſti 745. Virgilium Salzburgenſem Epiſcopum decreto damnaſſe, eò quod doceret Antiſtes ille Salzburgenſis Mathematicus pro tempore illo rudi, & ignaro doctior Antipodes eſſe, qui aduerſis veſtigiis noſtra premerent; cur damnauit Zacharias Virgilium? Credo ſanè non ideò quia ſimpliciter doceret eſſe Antichthonas, ſed ex eo fortè quòd duos Chriſtos induceret, quod blaſphemum, & impium eſt. iure meritò damnaremur omnes quotquot mobilem Terram aſſerimus ſi huius dogmatis vi, aliquam hæreſim (quod abſit) aduerſus fidem Catholicam aſtruere cuperemus.

Alterum & vltimum te commonefacier me prolixam, & amplam epiſtolam à Domino Chriſtiano Longomontano accepiſſe Hafniæ ſcriptam prid. Kal. Aug. anni 1632. redditámque mihi poſt longos errores die Maij 28. anni currentis, acerbè corripit Lansbergium & Hortenſium, ob illorum calumnioſas accuſationes, in Dominum ſuum & Herum Tychonem Braheum, illóſque Viros mendaciſſimos appellat, monet me quædam de Martis motu, & ad illius Planetæ ſtabiliendam hypotheſim partem eccentricitatis Solis aſſumendam eſſe affirmat. Gratum erga te animum gerere profitetur maximáſque gratias rependit pro munere miſſo, & oblato quod magnifacit miratúrque, & iure meritò tuam ſolertiam in detegendo Mercurio, libellúmque cyclometricum, honeſtum rehoſtimentum ad te mittit, quem vnà cum epiſtola tranſcripta habebis breui vbi per otium licuerit. Ex tuo natalitio ſyſtemate, ingenium tuum Mathematicum ſapere pronunciat, ſagacitatem ingenij ſignificare Saturnum in domo ☾ illam Stellam intuentem, & Mercurium in prima domo recipientem, ſimiliter in mea Geneſi trigonum ☾ & ♄ & Mercurij ad Saturnum ſextilem in Mathematicas ſpeculationes propenſum denotare. Vale & me tuum ſemper crede. Scribebat Lutetiæ Pariſiorum 21. Iunij anno 1633.

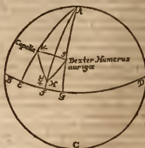
Tuæ Dominationis Obſeruantiſſimus
ISMAEL BVLLIALDVS.

Obſeruatio PETRI GASSENDI *facta anno* 1633. *Maij die* 16. *Poſt occaſum Solis Aquis-Sextijs Radio Aſtronomico in tangentes diſtincto.*

Diſtantia Mercurij à Capella grad. 20. 58. min. 40. ſec.

Ab humero dextro aurigæ grad. 20. 45. min. 0. ſec.

Capella bis temporibus occupat iuxta Brahæum ♊ 16. grad. 44. min. 24. ſec. cum latitudine Borea 22. grad. 50. min. Humerus dexter Erichthonij ♊ 24. grad. 56. min. 24. ſec. cum latitudine Borea 21. grad. 27. min. 30. ſec.

Sit colurus Zodiaci, ſeu tranſuerſalis *ABCD*. Zodiacus *BEFGD*. Locus Hirci in Zodiaco *E*. Locus dextri humeri aurigæ ſit *G*. Polus Zodiaci Boreus *A*. Datus eſt ergo angulus *EAG*. 8. grad. 12. min. Latus *AK*. Complementum latitudine Hirci 67. grad. 10. min. Latus *AI*. Complementum latitudine dextri humeri aurigæ 68. grad. 32. min. 30. ſec. Ex datis igitur lateribus *AK*, *AI*, cum angulo ad *A*, dabitur latus *IK* 7. grad. 43. min. Et angulus *AIK* 78. grad. 13. min. 20. ſec. Item in triangulo *HIK*. Data ſunt omnia latera, dabuntur etiam angoli ſcilicet *KIH*. 81. grad. 30. min. 43. ſec. qui iunctus *AIK*, exhibet *AIH*, 159. grad. 44. min. 3. ſec. Iam in triangulo *AIH*, habemus latera. & prætetea angulum *ADI*, habebimus ergo latus *AH*, 88. grad. 15. min. 20. ſec. Et *FH*, latitudinem ☿ Boream grad. 1. 44. min. 40. ſec. At angulus *HAG*. erit 6. grad. 38. min. Ergo ☿ locus in ♊ 18. grad. 17. min. 44. ſec.

Calculus Prutenicus Origani ſtatuit illum in ♊ grad. 16. 36. min. cum latitudine Borea 2. grad. 16. min. Calculus Tychonicus Rudolphinus Adriani Vlacci Goëiſni in ♊ grad. 17. 29. min. Deficit ergo Prutenicus à Cælo gr. 1. 41. min. 44. ſec. In longitudine, at in latitudine 31. grad. 20. min. excedit. Tychonicus 48. grad. 44. min. at in latitudine,

Obſeruatio

Obſeruatio Ismaelis BulliALDI *facta Pariſiis anno* 1633. *Maij die* 26. *Poſt occaſum Solis hora* $8\frac{3}{4}$.

Anno 1633. cùm menſis Maij die 28. ad Meridianum Pariſienſem collocaret calculus Prutenicus Meridie illius diei ♀ in ♋ grad. 18. min. 31. cum latitudine Borea 3. grad. 4. min. à die 25. quæſiuimus ♀ Teleſcopio vt coniunctio illius cum Stella, quæ Tychoni in ſiniſtro humero ſeq. ♊ occupabat tunc temporis ♋ grad. 18. 17. min. 20. ſec. cum latitudine Borea 3. grad. 3. min. Die itaque 26. cùm ſonaret Horlogium R R. P P. Ieſuitarum tres quadrantes poſt horam octauam à Meridie, hora ſcilicet $8\frac{3}{4}$ animaduerti ♀ iam cornua præbentem quorum acumina Terram verſus dirigebantur diducto tubo ad extenſionem mihi conſuetam duorum fere Pedum Regiorum adeò vt baſi Coni, ſeu Pyramidis in pari extenſione totum ☾ ambitum ante dies quatuor fere caperem, hunc itaque Planetam conſideraui ad limbum baſis coni applicatum, & reperi ſupra ſe habentem Stellam illam non procul à centro circuli apparentem, ſed in azimutho Orientaliori, & almicantharat ſuperiori, vnde quantum Teleſcopio aſſequi poſſumus ſimplici æſtimatione æſtimauimus ♀ in magno circulo diſtitiſſe à Stella ſcrupulis 18. ad ſummum, at azimuthum ♀ occidentalius fuiſſe 8. min. vel 9. min. & Venerem auſtraliorem ipſa Fixa. Ecce figura obſeruationis

Circulus illuminationis tubi optici in conuexo vitro *E F G I*.

Stellæ locus viſus *A*. Azimuth fixæ *F A D*.

Azimuth ♀ *I B*. Venus *B*.

Diſtantia azimuthorum *D B*. 8. min. vel 9. min,

Diſtantia Stellarum in circulo magno 18. min. nempe *A B*.

Diſtantia altitudinum *A D*, 15. min. fermè.

Calculus Prutenicus ſtatuit ♀ in ♋ 17. grad. 53. min. cum latitudine Borea 3. grad. 8. min. Sed multò prouectior erat in ♋ grad. 18. 2. min. vel circiter & latitudo Borea 2. grad. 48. min. fermè.

Adrianus Vlaccus ex Rudolphinis habet ♀ in ♋ 18. grad. 21. min.

Admodum Reuerendo atque Clariſsimo Viro D. Petro Gassendo *Theologo & Canonico Dinienſi* S.

ADmodum Reuerende atque Eruditiſſime Domine,

Latentem illum occultúmque Magnetis ad Magnetem conſenſum, ἢ τὰς ἰδιότητας ἀῤῥήτως, vt cum Philoſophis loquar, ſicubi ſemper; ſic potiſſimum tamen, dum nos ſuauiſſima ſua præſentia, & Magnetica quadam doctæ conuerſationis ſuæ extaſi defixos Aquis-Sextiis teneret admiratus ſum,

Magnus enim Magnes, Magneta trahendo minorem

Sympathico nexu iunxit vtrumque ſimul;

adeò arctè & efficaciter, vt ab eo congreſſu vitali communicata virtute animatior factus neſcio quid impetus ac violentiæ, quâ puſt ſe moueri me experior, ſentiam; tantum valet Heracleotica illa catena; tantum Magnetica illa ſimilium mentium Μετεμψύχωσις, ἢ τὰς ἐννοίας ὁμοιότης, verum illud ſympatheticum à Pythagora quondam celebratum tetrachordum, quo reſonante nulla locorum intercapedo mutuam ſimilium mentiûm ac ingeniorum συμπάθειαν impedire poſſe videtur Senſit hoc quondam Plato dum vna maximè cauſa amorem neceſſitati præferre quod illa propinqua tantum, amor etiam diſſita poſſit coniungere. Senſerunt etiam hanc virtutem vel ipſæ literæ, non tam miſſæ, quàm à Cl. D.V. longo locorum interuallo diſſita ad ſe eminùs Magnetico veluti actu attractæ, affectus, obſequij, deſiderijque omnibus in rebus ei inſeruiendi indices. Verùm ne fortè à tam potenti Magnete plus æquo abſtractus digrediar, ad ſcopum reuertar. Noſſe forſan deſiderat R. D. V. quid modò geram? quibuſve diſtinear? vno verbo dicam, multitudo occupationum me non tantum obruit. Ex vna parte quidem me, Primitiæ Gnomonicæ Catoptricæ, quas ad Amicorum meorum inſtantiam, prælo ante diſceſſum meum ſubdere ſum coactus, mirum quantum deſtinent. Ex altera parte in explicatione Batachiana in fauorem Domini noſtri de Peiresk inceptâ deſudans ſummóſque exanthlans labores, ſub onere prope fatiſco. Accedit præparatio ad iter adeo longum quale hinc Viennam in Auſtriam, quod poſt ſolemnitatem Aſſumptæ Virginis, Deo auſpicante vnà cum D. de la Vallette ingrediar; accedunt denique quotidiani Amicorum congreſſus labores augmentantes, quibus adeo premor vt vix literis ſcribendis idoneum tempus reperiam. Ad obſeruationes porrò quod attinet, ego vt ingenuè fatear dictis de cauſis hactenus iis inuigilare non licuit. Nihilominus quod vltimam Eclipſim concernit, comprehenſum eſt ſedula computatione à Domino Tonduti huius negotij exercitatiſſimo Viro, & me quoque, illam Tychonico calculo nequaquam quadrare, ita quidem vt tabulæ Tychonis Lunares (quod in Viro, & ingenioſiſſimo, & exactiſſimo quiſpiam non immeritò mirari poſſet) incertiores repererimus, quàm

multi

multi putent; comparatione quoque facta cum Prutenicis & Alphonsinis, has exactiones deprehenderimus. Sed nuncius festinus, & iam petusatus mihi omnem ea fusiùs perscribendi occasionem adimit. Cæterùm etiam atque etiam rogo R.D.V. ne imposterum ab incœpto semel literarum commercio nos locorum intercapedo absterreat. Imò sibi persuadeat velim eam amicitiam tantò esse gratiorem, suauioremque quantò maiori interuallo dissiti fuerint eam sincerè colentes. Ego enim si vel reperero inter Austrios Philosophos, & Mathematicos aliquid vestro ingenio dignum, sincerè spondeo, ac sanctè polliceor; me pro ea quam erga V.D. gero animi propensionem communicare nunquam intermissurum. Quod & de R.D.V. idem spero. Atque hisce me R.D.V. SS. sacrificiis humiliter commendo. Valeat atque iterùm valeat. Auenione raptim 10. Iulij 1633.

R. D. V. Seruus in Christo humillimus, & propensissimus ATHANASIVS KIRCHER *Soc.* IESV.

Misissem R. D. V. librum meum, quem inscripsi Primitias Gnomonicæ Catoptricæ, si absoluta fuisset impressio, nihilominus vbi absolutus fuerit, eum etiam post discessum meum, R.D.V. transmitti curabo. D. Priorem à Bompas, nuper ferè nobis abstulisset colica passio; gratiæ pro longiore vita viri Reipublicæ literariæ vtilissimi.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro D.D. PETRO GASSENDO *Canonico Diniensi Domino suo plurimi honorando,*

CHRISTOPHORVS SCHEINER, S.P.D.

QVas ad me nonis Maij dedisti gratissimas, accepi mense Iunio, quantùm recordor. Acuit industria tua torporẽ meũ, accensus sum vt par pari refundam, hoc est, vt obseruationem meam Eclipseos Solaris Romę factam, remitterem: quod cur hactenus non fecerim; obstitit penuria temporis, dum ad discessum perdius & pernox occupor. Hæc vna eáque genuina, & sola causa obstitit, cur tuis humanissimis scilicet & accuratissimis literis non respõderim: Vellẽ enim aliquid, si non tam exquisiti, saltẽ non ineruditi laboris rependere. Tu ergo pauxillũ patiẽtiæ habe, & omnia compensabo. Interim ad manũ, & oculos habes P. Athanas. Kircher, qui etiam memoriã mei sua excellẽtia obliterare poterit. Alias præter has literas in præsentiarũ à te non accepi. Obseruationẽ hanc cum D. Campanella communicabo. Ego cõtra Galilæum mearũ inuentionum inuasorẽ altera nunc vice me defendo. Obstupesco, quâ homo fronte tantum dedecus consciscere sustinuerit. Videbis olim & miraberis, vbi defensionem meam perlegeris. Interim orbem tuis accuratissimis obseruationibus erudire ne desistas, vt exemplo isto suscitati multi sequantur. Vale mei ad Deum memor. Romæ in Domo Professa 16. Iulij 1633.

MICHAEL CONSTANTINVS PETRO GASSENDO *Theologo*, S. P. D.

QVas à te accepi literas, mi Suauissime GASSENDE, magnam in animo meo pepererunt voluptatem, cùm ex iis intellexi me tibi esse cordi plurimùm, idque non merito meo, sed tuo benefico ingenio, quod mirari non desino ob illam, quæ in eo inest, tranquillitatem. Magni sanè fuit Philosophi summam animi quietem tantâ curâ, tantáque operâ sibi comparasse; ea est, quæ multum me mouet, & singularis doctrina, in qua eluces, & eruditorum amorem in te concitas, méque totum incendis, qui in media turba, & grege nondum locum teneo. Sciro tamen me semper duxisse, si nihil ad te darem literarum, me non esse extra noxiam, & religione impediri, donec huic muneri facerem satis. Velim tamen credas non eo consilio ad te scripsisse, vt è tuis eliciam, sed vt ratum habeas meæ erga te obseruantiæ pignus, & quos in vrbe nosti tui studiosissimos, tuo aspectu, tuóque alloquio propediem exhilares, quibus rem gratissimam facies, si veterem ac priscam Physiologiam typis mandes. Hoc à te efflagitant, quos veræ & germanæ Philosophiæ nimia sitis vrit. Intereà vereor, ne te diutiùs detineat soli Natalis aura, & charissimorum amor, è quorum amplexibus auelli æquo non pateris animo, cùm illic præ cæteris habeas tuum Peiresium, Musarum decus, & Literatorum præsidium, cuius suaui consuetudine mirificè caperis, & tanti viri genio indulges, qui varia, & singulari rerum supellectile oculos pascit spectantium, & lectissimis sermonibus Doctorum reficit animos, cuius amœno museulo vehementer oblectaris, & miraris tui Peiresij optatis respondisse ipsam naturam, quæ huius plagæ angulum tanto adornauit splendore, quasi omnia studia in eius cultum contulerit, tanto Hero ac Domino factura delicias. Nullum finem facerem prædicandæ domus Gratiis sacræ, ni modum epistolæ excedere viderer, cùm in hoc scribendi genere de Amicorum salute, & negotiis de more quæratur. Quare si res tuæ in tuto sunt, & bellè te habes, redi ad tuos quàm celerrimè, rescisces grauem esse τῶν φαρισαίων πρὸς τὰς χάριτας contentionem, eorúmque animos in dies magis exulcerari, nec vllam, quâ deliniantur, adhiberi medicinam. Diu dolent & conqueruntur αἱ χάριτες, καὶ διαλέγονται τῶν φαρισαίων, nouos & peregrinos ritus induxisse, nec fas fuisse eorum reclamitare erroribus, & damnare hæreses. Eam querimoniam satis probat prima dies huius mensis, quæ multa signa τοῦ σεληνιασμοῦ dedit, & ostendit ἀπαλήματα, καὶ πρόσκαιρον ὑπὲρ τὴν τῶν διδασκάλων συνείδησιν, & veterana τῶν φαρισαίων pallia, dum vtrique scenicam sapientiam ostentant, histrionicam agunt, & luce clarius aperiunt mentis humanæ vitia, inscitiam nempe, & superbiam, quos in scopulos facile se dat præcipitem, qui scientiæ, & sapientiæ

primas

primas ſibi arripit, nec ſe, nec hominem noait, cuius eſt errare & labi. Hæc me docent humaniſſimæ tuæ literæ, & Academiæ forum Sophiſtarum diſceptatiunculis perſtrepere, idque eſſe ſolum doctiſſimis Viris ingratum, pingue verò, & opimum tabulatiam exercentibus, quà capiuntur adoleſcentuli, in eamque curam incumbunt cùm è palæſtra literaria Patrum ſubſellia conſcenderint, vt vniuerſus Orbis perpetuo laboret diſſidio, quo tantiùs in rem diſſidentium itruant, ſuamque faciant. Vetera me conquirere vetant præſentia & viua exempla, quæ monent hominem homini eſſe lupum. Eamque ob rationem nemo probus non luget perditos hominum mores, ac præpoſteram mentem, & illam perſequitur ſectam, per quam quies animi comparatur, & ſedem ſeligit, in qua tranquillo otio dies tranſigat, eumque ſui amantiſſimis ſermones & iocos conſerat. Noſti Lutetiam eſſe literatorum domicilium, & in ea paucos è plurimis ſeligi, qui moribus & naturâ clariſſimorum Philoſophorum non ſint diſſimiles, cum quibus iucunda eſt vitæ ſocietas. Illic qui tui ſunt, te interpellant, & tibi litem intendent, niſi apud noſtrum Bourdelotium te ſiſtas propediem, iu cuius ædicula fœdera ſolemni ſacramento feriuntur.

Dixi tuis verbis plurimam ſalutem ſuauiſſimo Alberto noſtro, qui Academiæ dignitatem iam prope ſeneſcentem priſtino ſplendori reſtitui curat Regis Chriſtianiſſimi munificentiâ, & ampliſſimi Cardinalis Richelij conſiliis. Prodiit Aurelij acerrimi ingenij viri Anærreticus aduerſus Sirmondi Antirrheticum de integritate primi canonis Concilij Arauſicani. Sunt, quos magnopere torquet ea controuerſia, & Sirmondum ab Aurelio malè acceptum fuiſſe, & hæreſi notatum, quòd chriſmationem confirmationis ſacramento detraxit. Aurelius vt eſt vir acutiſſimi iudicij, creber ſententiis, grauis rerum pondere, ludit Sirmoudum, tanquam impatem pugilem, eiuſque ridet orationem cum pigmentis, & fuco pene puerili. Hæc ſunt iurgia noſtri fori, mihique ſunt de Gaffarello quærelæ, ad quem ſi ſcribas, velim eum moneas eſſe memorem, quam perſonam ſuſtineat, ne in poſterum, mimos agat, neve ſe, ſuoſque ludibrio haberi ferat. Quas enim ad ſuos ſcribit literas, fidem faciant nullius eſſe ſalis hominem, & ſanioris olent ingenium, precor illi ſaniorem mentem, & tibi proſperam valetudinem, meque, vt ſoles, ames. Vale, Polliaci in agro Meleduuenſi, pridie Nonas Auguſti 1633.

PETRO GASSENDO, GABRIEL NAVDÆVS S. P. D.

Binas à te nuper accepi, Doctiſſime GASSENDE, cùm vnas tantum expectarem literas, ſed quæ tamen plura mihi ſignificarent de te, de Luillerio vtriuſque noſtrûm deliciis & corculo, de Epicurea Anaſtaſi, & de ſingulari illo certamine, quod paulò ante meum è Gallia diſceſſum cum Armigero Londinenſi ſuſcepetas; quàm vnquam vſquam ea illis duobus & geminato vrbanitatis tuæ officio excerpere potuerim, adeò nempe occupatus es in otio vt mecum iam Laconicè quædam tantum inſuſurres, ac veluti furtim & per ſiculam effutias, de quibus cùm anteà ſimul eſſemus prolixos equidem ſermones miſcere conſueuiſti. Papæ! quæ tanta mutatio eſt hominem Philoſophum Pariſiis otio diffluere, Diniæ verò vel Aquis-Sextiis aut potiùs tuti degentem, temporum anguſtiis vrgeri, negotiis premi, & nondum ſibi diem vnum vindicaſſe, quo vel homini amiciſſimo nobiliſſimaque ſtudiorum & opinionum communione deuinctò pectus ſuum denudare vel datam fidem liberare poſſet! fidem enim ſi neſcis aut potiùs ſi oblitus es, quam ſuperioribus ad me tuis oppigneraſti, de iudicio & cenſura reſponſionis illius qua defenſionem tuam pro R. Patre Marino Merſenno Fluddus excepit, nunc requiro. Nec tantum te interpello vt bonum nomen eſſe non deſinas, ſed hoc inſuper abs te peto vehementerque contendo, vt me vel de nugis etiam & ririuillitiis tuis certiorem facias, & omninò quæ mihi ſi coram adeſſes exponere velles, ea ne graueris in chartam cuiuſcumque modi fuerint conicere. Probè ſiquidem noſti me quoque iſtud facere ſolitum fuiſſe, ac ſæpius quæ præſenti via narrarem ea perſcripſiſſe, nempe charta meo iudicio minimè eſt inter amicos præſcindenda, aut quod Oraſius noſter Tubero Religioni ſibi eſſe dicit, prima tantum facie depingenda quaſi Sinenſium more nunquam ad aduerſa membranarum parte nobis ſcribendum eſſet, vel literas ipſas ex Demetrij præcepto turpe foret ſiniſtram legentis manum adimplere. Quare ſi me audis quod tibi dabitur à ſeuoriori Muſarum cultura ſubciſiui temporis hoc totum in gratiſſima literarum cum amicis viciſſitudine tibi eſſe impendendum arbitrabere, ſanè quantum ad me attinet non committam vllo modo vt occupationes meæ, quæ non magnæ illæ quidem, ſed interdum tamen multæ ſunt, cogant me vnquam minus erga te officioſum eſſe quàm vellem. Imò verò quod Mercatoribus interdum vſu venit vt ſi merces vaſa non explent fœnum atque cannabem & ſcruta inferciant, ita ego cùm non ſupperent res dignæ ſcriptione, quæ ſcis ipſa tulerit & obuia quæque arripiam, ne tecum paria feciſſe non videar, aut aliquid ex antiqua mea conſuetudine liberiùs cum amicis meis confabulandi remiſiſſe. Sed ne te qui ſatis tuapte natura rerum cæterarum memores, de hac vna quæ tibi forſan altius quàm vlla cordi ſemper inſedit admoneam. Age, mi GASSENDE, paulatim ad eam quæ magis me verſat & coquit ſub pectore curam deſcendamus, ac demum illis ruarum literarum capitibus reſpondebo, quæ mihi videntur maximè reſponſionem flagitare. Recordaris igitur opinor, quanto quamque incredibili deſiderio non te ſolum, qui mihi ſemper

per non minus quàm tibi ipsi carus exististi, sed omnia tua, & egregia præsertim, quæ tu subinde literarum monumentis consignare solitus es animi tui sensa fuerim vel ab inualescente iam inter nos mutua necessitudine prosecutus; quare postquam mihi cuncta illa, quæ dum adhuc suauissimæ tuæ consuetudinis fructu oblectarer scriptis mandaueras, vel post meum è Gallia discessum publicæ hominum luci commisisti, reddita mihi cùm à te ipso, tum etiam ab amicis fuerint, sola autem quam te verisimile est omninò nuper ad R. Fluddum excudisse responsio diligentiam hanc meam fefellerit. Amabo te, amicorum suauissime quonam istud fato vel potiùs errore factum fuerit parumper apud te diiudica: & si nihil quidquam vllamei in te officij ac obsequij cessatione commerui, si nihil peccaui, quod mihi tam graui & acerba pœna luendum fuerit, fac oro te atque obtestor, ne istius tuæ responsionis expectatione diutiùs maceret, aut quod ipse Fluddus ad primos tuos volones reposuerit ignotem, quod equidem si me hactenus latuisse dixerim, res tibi erit non admodum creditu difficilis, qui sacris Ecclesiæ sanctionibus damnata pridem aduersarij tui volumina, nonnisi difficulter & cum summo vitæ ac fortunarum discrimine istuc à Mercatoribus deferri posse, etiamsi vastissima mole non præpedirentur, aut aditu reliquis etiam omnibus propter contagij metum interclusо, satis ipse iam intelligere potuisti. Deinde verò cùm me quasi testem assiduum habueris eorum omnium, quæ sub initium istius velitationis à te gesta sunt, nunquam opinor cogitatione consequi posses, quantum me pruritus quidam vrget quo tandem modo ipsa composita fuerit intelligendi. Vix enim adducor vt credam quod

Hi motus animorum atque hæc certamina tanta

licet inter apes verè Palladias & mellifices enata

Pulueris exigui iactu compressa quiescant.

Verùm postquam mihi semel frontem perfricui vt tecum audaciùs de multis rebus, quæ ad studiorum & otij tui literarij rationem attinent pertractarem. Age currente iam atque incitato calamo vt valeat Epicurus tuus, vt adolescat; vt ratiocinetur: vt se ab improborum & ineptorum calumniis defendat; vt tibi atque amicis placeat; vt typographos vrgeat, vt publicum denique fauorem expectet paucis exequere. Ista siquidem, de quibus attentus nonnunquam cogitare soleo, animum mihi haud mediocriter sanè perturbant tot difficultatum in dies succrescente materia, sed hoc præ cæteris me sollicitum detinet, quamobrem fiat quod in alto illo tranquillo secessu, quo nunc perfrueris, in hac profundissima pace & quiete, quæ tibi stimulos acres ad istud operis perficiendum addere debet, cessas nihilominus & inducias quæris quasi aliorum negotia tractare deberes non tua, aut corporis potiusquàm animi laboribus tibi fores incumbendum; quod certè quàm iniquè facias aut parum in rem tuam & literariam consultè tum demum intelliges cùm forsan non erit amplius huic morbo remedium. Neque est quod Veneriis istud commodiùs quàm Aquis Sextiis absolui posse tibi persuadeas, nam si tibi nunc in solitudine viuenti deest otium, deest tempus quod eiusmodi cogitationibus impendatur, quî precor superesse potuerit, in hoc celeberrimo tot mercium totque nationum emporio, vbi nec Argus sat oculorum haberet rebus speciosissimis perlustrandis, nec Briareus sat brachiorum pertractandis. Sed Patauium fortè cogitas vrbem illam Academicam si quæ alia vnquam in Orbe extiterit & studiis florentem ignobilis otI. Verùm quid opus est tot maria tranare, tot pericula subire vt otiũ illud quasi fugitiuum perlequaris, quod ipsa Philosophia tecum vnà nasci voluit, tecum manere, tecum vel in mediis ciuitatibus habitare, modò istud ipsum ampecti velis, quoties vel vnius Senecæ, vel Epicteti, vel ipsius etiam Epicuri consiliis se tibi obuiam facit. Nec ægrotantis alicuius instar fastidiosi toties lectulum commutes quoties tibi operæ prætium erit quietem aliquam inuenire. Sed hoc dices, nimis acerbè mecum agis mi Naudæe! verùm quî mirius istud facere debeo aut potiùs

Quis Cælum terris non misceat aut mare Cælo?

Cùm tu qui meritò Philosoporum huius æui κορυφαῖος æstimaris, qui vacuitatem affectuum & negotiorum tam eleganter prædicas, qui nos omnes ad pileum vocas libertatis philosophicæ nondum tibi viuere potueris, quem negotia quotidie distrahunt, nec dum etiam amicis, qui Philosophiam hanc Epicuream continuo requirunt, inter quos si pro ea libertate, qua me iamdudum aliàs pro ipsomet Epicuro perorantem sustinuisti, aut paulò etiam vehementiore quod cessatio tua postulat. Reliquorum tibi mentem ac animum explico: Rogo te etiam suauissime GASSENDE, vt quidquid hac in re peccatum est, affectui meo potius qui in te profectò singularis semper extitit, quàm tua alia studia improbandi desiderio condonandum esse existimes. Cæterùm quod amplissimas conditiones iam antea tibi ab Eminentissimo Viro, & nunc etiam ab eo quem vt rectè dicis optimè noui, oblatas vltrò, tanta animi constantia, tantaque amoris in Luillerium nostrum significatione recusaris. Est sanè quod plurimùm tibi gratuler & mihi etiam vehementer gaudeam, quandoquidem si hunc, qui te sibi iunxit raro & indissolubili beneuolentiæ nexu, qui te vix Lutetiam appulsum tanquam in sinu proprio fouit & recepit, qui tibi bonorum omnium auctor esse potest, quo cum aut philosophari liberè, aut sospitare familiariter, aut iocari securè possis, quem denique & in vrbe hospitem, & in peregrinationibus comitem, & in priuatis omnibus conscium ac testem semper habuisti, si hunc virum inquam, qui toties non tibi diuitias modò quas amplissimas possidet, sed seipsum obtulit angustioris fortunæ tendiculis irretitus reliquisses, grauiter in Philosophiam ipsam

ipſam peccaſſes. Mihi verò & cæteris omnibus amicis qui in te continuò velut in ipſius modeſtiæ probitatiſque & temperantiæ viuam ſpirantemque imaginem oculos coniicimus, præclarum iſtud fortitudinis exemplum ademiſſes, quod vt in dies illuſtrius reddas perpetua & conſtanti in Luillerium noſtrum voluntate, me ſuaſore credo non indiges, qui ſeu ad Epicurum tuum conuertare, ſtatim audies præcipientem naturales diuitias facili negotio parabiles eſſe quòd paucis natura ipſa indigeat, ſi ad Lucretium nihilo ſecius docentem inuenies quod

Non calidæ citius decedunt corpore febres
Textilibus ſi in picturis oſtroque rubenti
Iactaris quàm ſi plebeia in veſte cubandū eſt.

Si denique ad Senecam & ad Ciceronem quos præ cæteris etiam plurimum ſemper æſtimare conſueſti, ille nihil ſibi magnum in terris videri aſſerit præter eius animum qui magna nec accipit, nec deſiderat; hîc verò conſulit omnia quæ videntur vtilia, honores, diuitias, voluptates & cætera generis eiuſdem nūquam eſſe amicitiæ anteponenda. Sed vbi tot monitores non adeſſent adeſſet tamen vera illa & germana ſapientia, cuius ductu atque auſpiciis poſtquam talis euaſiſti vt vnicus fermè noſtri ſæculi ſapiens habeare, rationi certè conſentaneum eſt nihil quidquam de te cogitare quod non Hominem deceat vt ab omni faſtu & ambitione ac cupiditate alienum, ita recti ac honeſti maximè ſtudioſum, aureæ libertatis amantem, libertatis tenacem, nobiliſſimiſque rerum altiſſimarum cogitationibus penitus immerſum, quibus in ſtudiis dum ipſe totus es vitamque degis ſuauiter & tranquillè, quid vnquam tibi deeſſe poſſit modò Luillerium tuum non deſeras, equidem non video. Quare ſi me audis abigeos illos longum valere iubebis, qui liberos Homines aureis quibuſdam catenulis ſuas in caſſes ſenſim pelliciunt, & ſtudia cùm Philoſophica, tum etiam Aſtrologica diligenter ac vnicè vt tui moris eſt excoles, propter quæ non SCHIKARDVS modò aut HORTENSIVS ſed SCHINERVS Galilæus & quicumque rerum Cæleſtium peritiſſimi habentur, te ita admirantur & ſuſpiciunt vt etiam hoc dicant à pereleganti & ſubacto in iſtis obſeruationibus ingenio tuo nihil niſi abſolutum perfectumque proficiſci, quibus ego libenter ſanè aſſentior, & vehementer lætor te quem vnum præſertim colo & in oculis fero, mirum etiam in modum ab omnibus coli & exiſtimari. Vale dabam in Caſtro Giaggioli Romandiolæ 22. Menſis Septembris 1633.

GABRIEL NAVDÆVS Vir immenſæ literaturæ tuique Vir clariſſime, ſtudioſſimus ac mei amantiſſimus prædicatione tuarum laudum me in tui amorem rapuit, idemque ſua auctoritate vt ad te ſcriberem homo ignotus animauit. Liceat ergo mihi compellare te, Virum Mathematicarum & reliquarum ſcientiarum cognitione florentem, neque tu propenſionem in te meam, neque hoc amoris mei teſtimonium ſpernito. Vale, meque ama, quod & vehementer opto, & enixè peto.

Tibi deditiſſimus Scipio CLARAMONTIVS CÆSENAS.

Epiſtolæ ad Gaſſendum.

Admodum Reuerendo, Clariſſimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Canonico, & Theologo meritiſſimo,*

PETRVS FRANCISCVS TONDVTVS *Dominus de S. Legier,* S.

ACcepi à R. P. Athanaſio Kircher Germano è Societate IESV acuratas obſeruationes tuas circa illam Solis Eclipſin quam die 8. Aprilis proximè præteriti conſpeximus, mihi tuo iuſſu exhibitas, ſimulque maxima cum animi ſatisfactione perlegi caput illud epiſtolæ tuæ, quo ex Morini noſtri relatione, amoris in me tui gratiſſimum præbes teſtimonium, nec tandiu ſcriptioni temperaſſem, niſi eadem me Forenſium negotiorum copia & clientum ſæpius importuna ſollicitatio quæ vel inuitum ab integra Eclipſis eiuſque Phaſium contemplatione abſtraxit, ad otium calculi in hæc vſque vacationum tempora adduxiſſet. Incœpit Auenione Eclipſis hora 3. min. 29. P. M. Sole gradibus 31. $\frac{1}{4}$ ſupra horizontem eleuato. Congruit hic euentus maxima ex parte cum Kepleri calculis ſupputatis Planetarum motibus ad horam 3. min. 59. cui habito reſpectu ad Meridianum, ab eodem auctore aſſignatum reſpondet hora 3 min. 29. quo tempore verè apud nos incœpit Eclipſis, habitâ ratione æquationis Phyſicæ quam Keplerus amplectitur eaque cum menſtruâ qua ipſe vtitur præcept. 171. mutuò compenſata, quia quantum vna addere, tantum alia demere iubet. Hinc vtriuſque Meridiani diſtantia Diniæ videlicet & Auenionis aſſignari poteſt minor quàm aliqui cenſeant, maior quàm cæteri vt non mirum ſit pleroſque omnes de intricatiſſima hac Meridianorum differentiæ incertitudine conqueri, mirum neminem ſtudere remediis. Sentirem libentiùs tuam & aliorum hac de re ſententiam, vt pote qui falcem in alienam meſſem immittere nolim ſola ea fruge contentus quam Diua Themis cultoribus ſuis elargiri ſolita eſt, felicem ſanè mihi meſſem futuram ratus ſi amoris tui merear honore donari. Interim ſi quid pro te, pro amicis poſſum, hoc ſincerè & ex corde præſtabo. Si ad R. P. Athanaſium aut ad Regium profeſſorem Morinum ſcribas, eos quæſo etiam nomine meo ſaluta, & metui tuæque virtutis amantem redama. Auenione hac die 24. Septembris 1633.

Obſequentiſſimus S. LEGIER.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, S. P.

NOn credas Clariſſime, Doctiſſimeque Domine GASSENDE, quanto cum gaudio reſponſum tuū ad meas literas diſſertationemque, acceperim non ſolùm ob metum quem habebam à longinquitate interualli quo à nobis abes; ſed præſertim ob ingenuum tuum & candidum animum; quo non indignè tuliſti libertatem meam in diſcutiendo tuo ſcripto,

Nn ſed

ſed æquiſſimè accepiſti; inque eius gratiam amplexus es ſententiam probabiliorem circa varias controuerſias. Gratulor mihi non leuiter conatus iſtos tibi placuiſſe; & in partem amicitiæ tuæ me admiſſum, quam tot ante votis exambiui, quum nondum GASSENDO auditum erat Hortenſij nomen. Sed & contra non accipio nimios iſtos titulos, quibus tu viciſſim me ſummis æui Viris non deſinis accenſere; qui vix ad primum lapidem in vaſto hoc famæ campo progreſſus; ſi non temerariè, ſaltem audacter ſatis, iudicio ſeculi hactenus auſus fui me committere. Sic habe Doctiſſime GASSENDE, Tyronem eſſe me in ſcrutandis naturæ myſteriis, & vt pauciſſimis annis (vix enim XXVIII. ſuperaui) in contemplatione rerum verſatum; ita abundè mecum ex animi ſententia actum exiſtimare, ſi modò per indefeſſos labores, per ſpreta vulgi neſcientis ludibria, ſic comparere contingat in choro eruditorum Virorum; vt tuus ille Mercurius comparuit in Sole, hoc eſt, vt vel minimam faciam vmbram in magna luce. Quam putas igitur ad lectionem tuarum indignabar, quod tu ſummus Philoſophus ita mea acceperis, ac ſi non latere ea, vmbræque ſubiici oporteat; ſed ſub oculis magnorum Virorum legi, & in media verſare luce. Sanè affectui tribuere malo iudicium iſtud, quàm ſic mihi adblandiri vt putem rem ita ſe habere, quia amicus cenſuit; & in poſterum operam dare, vt magis magiſque proficiens, is tandem dignè habear, quem me eſſe maturè nimis iudicaſti.

Circa aëriam ſphæram globis cæleſtibus circumiectam, gaudeo tibi aliter nunc videri: ſperoque ſi rem penitùs introſpexeris, non tantam modò eius altitudinem, ſed qualemcumque tandem inibi exiſtentiam, ſaltem in Luna reiecturum: quod mihi hactenus ſuaſerunt Phœnomena omnia & imprimis obſeruationes per Teleſcopium. Ignium nocturnorum ampliationem rectè mecum agnoſcis è Solis pendere oculis: & quid ſi eandem cauſam aſſignem omnimodæ ampliationis Planetarum; cur quæſo Orbem aërium habeamus circumfundendum? Nulla enim prorſus obſeruatur proportio inter ipſum Planetæ globum & molem radioſam circumfuſam; quod vel ex Venere cornuta apparet. Et tamen ſi realis Orbis aërius lucens eis circumfunderetur, oporteret non ſolùm eum conſpicuum eſſe; ſed in diuerſis Planetis diuerſam ſeruare proportionem; quia & ſi quantitatis eſt modicæ in ſingulis, non tamen eiuſdem eſt per omnes altitudinis. Atque econtra, videntur nudis oculis Planetæ interdum æquè magni, qui ſi per Teleſcopium inſpiciantur, differentiam diametrorum oſtentant notabilem; quod arguit realem diametrorum apparentiam non eò vſque iuuari ab aëria ſphæra, donec in oculo ad eandem magnitudinem excreſcant; ſed id ſolùm dependere ab oculis; neque proportionem ſphæræ aëriæ vllam hinc concludi. Exempli gratiâ Anno hoc 1633. menſe Martio aliquandiu Venus iudicabatur nudis oculis maior Ioue; cùm tamen diametrum vel tertia parte minorem per Teleſcopium obtineret. Si ergo auctio Veneris de nocte, contigiſſet ab aëre ipſi circumfuſo, fuiſſet ille eiuſdem craſſitudinis cum ſemidiametro globi Veneris, aliter enim Ioui non potuit æquari, quod vtrique non credo te accepturum. Idem aliàs expertus in Venere & Mercurio, & ſi attenderis, deprehendes etiam ita ſe habere.

Methodum demonſtrationis diſtantiæ Solis à Terra, Viri optimi Domini Gaulterij, lubentiſſimè accepi: ſed quod pace eius liceat, videtur nimis curioſa. Si enim ſemidiametros Solis & Lunæ provt ex Terra ſpectantur, conſiderandas velit. Lanſbergiumque minutula iſta non debuiſſe negligere cenſeat; ſciat, debere ſe nos priùs circa Solis, Lunæ, vmbræque ſemidiametros ad ipſa ſcrupula ſecunda ſecuros reddere, antequam demonſtratio non tantum ſecùm diſcrepantiæ vehat, quantum oriri poteſt, ex neglectu Lansbergiano. Quod quàm difficile ſit præſtare, ſine dubio optimè nouit. Sed tamen laudo eius induſtriam, & gaudeo quod tam candidè de Lansbergio, hero quondam meo ſentiat, videoque apud Gallos veſtros longè plus reſidere humanitatis, quàm apud Danos aduerſarios meos, qui nullis rationibus adhuc adduci potuere, vt videant Lansbergij Methodum eſſe verè Geometricam, Tychonis autem & Longamontani demonſtrationem Geometriæ non conſentire & in propria dedomena impingere. Cùm Danos dico aduerſarios meos velim ſcias mihi nunc rem eſſe cùm quodam Bartholino, qui Apologiam edidit pro Tychone aduerſus præfationem meam in Commentationes Lansbergij de motu Terræ. Si non videris eum libellum, poteris Lutetiâ habere. Scio enim Dominum Merſennum legiſſe. Putidus eſt, & à tali homine profectus, qui Aſtronomiam illotis nimis manibus tractauit, quam vt intima eius Sacra inſpexerit. Multus ibi ero contra diminutionem vmbræ Terræ & Lunæ in Eclipſibus ☉ & ☽, ab aëre craſſo, quam fingit in opere ſuo Longomontanus, item contra Lunaria Tychonis; contraſtabilem eccentricitatem Solis, &c. ſperoque tuo & tui ſimilium iudicio, partes Lansbergij meaſque pulchrè me ſuſtentaturum. Excerpta ex libro D. Galilæi valdè placuere. Vtinam totum habere liceret? Non poſſet gratius opus incidere in meas manus. Velim ſcire vt ei res Romæ ſucceſſerit, & an liber non ſit prohibitus. Si non ſit, ſaluas res habent Copernicani. VVillelmus noſter Ianſſonius Cæſius elegantiſſimam conſtruxit ſphæram ad mentem Copernici, quam ſi vel ipſe Pontifex viderit, non poterit non amplexari. Breui, vt puto, eam edet, & in Italiam, & ad Proceres Aulæ Romanæ deſtinabit. Obſeruationes tuas, quas Lutetiæ iuſſeras deſcribi, hactenus fruſtrà exſpecto. Cuius culpa ibi tamdiu hæreant, equidem neſcio; & nunc ſollicitabo P. Merſennum vt miſſionis curam in ſe velit recipere. Si coniunctionem ♀ & ☽ 29. Octobris obſeruâris, rogo obſeruationem digneris communicare. Expectabis viciſſim quidlibet à me, etſi hoc anno pauca obſeruaui ob impedimenta negotiorum, itinerum, & perpetua ferè nubila, quibus hac æſtate, autumnoque fuimus diuexati. Reſponſum tuum ad D. Merſennum deſtina, à quo facilè

poſt

poſt ad me mittetur. D. Voſſius amiciſſimam tibi iuſſit dici ſalutem, literiſque te ſalutabit, quàmprimum per occupationes, quibus nunc mirum in modum vrgetur, licebit. At ecce quod penè oblitus fueram. Si vlla tibi intercedat familiaritas cum illuſtriſſimo Molino Patritio Veneto, quæſo meam diſſertationem ei tranſmittere & me cõmenda, officium hoc quavis occaſione poſthac redempturum. Idem de D. Galilæo dictum puta. Quem equidem virum quanti æſtimem dicere ſatis non poſſum. Si modò aliquam habeas occaſionem, rogo te per amicitiam, vt cum hiſce literis, diſſertationem meam ei cures mittendam, quam credo te iam Lugduno aut Lutetiâ poſſe habere; quia miſſa ſunt in Galliam non pauca exemplaria. Quidquid expenderis pretij, aliâ occaſione hîc libenter repẽdam. Totum committo tuæ curæ: ſi me hac in parte tua contigerit vti induſtriâ; ne dubita quin plura pro te præſtare paratiſſimum ſis inuenturus

Tuum ad omnia paratum MARTINVM HORTENSIVM.

Dabam Amſtelodami Nonis Decembris anni 1633. optimo Viro Domino GALTERIO licet ignoto, ſalutem à me dicito, & proſpera omnia voueto.

Admodum Reuerendo Clariſſimoque Viro Domino PETRO GASSENDO *Dinienſis Eccleſiæ Canonico & Theologo,* P. F. TONDVTVS *Dominus de S. Legier,* S. P. D.

DVplicem ex gratiſſima epiſtola tua fructum colligo Vir, Clariſſime, alterum, dum miram inter noſtram & Pariſienſem obſeruationẽ circa viſam die 8. Aprilis Eclipſim, deprehendo conſonantiam, tuis etiam Diniæ factis animaduerſionibus conuenientem. Alterum dum Meridianorum noſtrorum inter ſe & cum Pariſienſi compertas habeo proportiones atque diſtantias 11. vel 12. minutorum inter ſe verò 6. vel 7. diuerſas quidem ab iis quæ Ptolemæus & Clauius aliique autumant, conformes verò illis quæ Appianus ſcripta reliquit, ita vt rectè Pariſiis Eclipſis initiũ hora 3. 18. m. rectè Auenione hor. 3. m. 29. Rectè Diniæ hor. 3. m. 35. vel 36. fuerit obſeruatum. Hæc vtut probè ſe habeant, aliquis adhuc reſtat ſcrupulus circa locorum noſtrorum longitudines ſuppoſita veritate illius quam Tycho & Keplerus adſtruunt Vranoburgi partium 36 $\frac{1}{4}$. Neceſſe eſt enim vrbes noſtras longius in orientem eſſe productas quàm ſcriptorum antiquitas exiſtimârit, niſi cum Magino, nonnullis gradibus Vraniburgi minorem faciamus longitudinem quod ipſe ſtatuit & probat in tractatu de meridianorum diſtantia poſt ſupplementum Ephemeridum, pagina mihi 298. Quod ad latitudinem attinet memini me aliàs, maioris præciſionis & ſubdiuiſionis gratiâ ſæpius per meridianam Solis altitudinem, dimiſſo per altioris muri perpendiculum filo, illoque cum vmbra parietis collato, ex proportione gnomonis & vmbræ deprehendiſſe Aueniomenſis Poli altitudinem partium grad. 43. min. 52. nolim tamen vnius aut duorum ſcrupulorum errorem prorſus excludere quia tunc nec verò loco Solis Tychonico, nec perfecta prorſus Solis declinatione vtebar, ex quibus leuioris erroris cauſa potuit exoriri. Hæc ſunt, Vir Eximie, quæ ſolertis epiſtolæ tuæ ſuauitati reſpondenda habebam. Tu ſi placet mea opera vtere & perpetui obſequij in te mei affectum proba. Auenione hac die 27. Decembris anni finientis 1633.

Obſequentiſſimus S. LEGIER.

MICHAEL CONSTANTINVS PETRO GASSENDO, S. P. D.

VElim te ſcire, mi ſuauiſſime, non ſerò ad me te literas dediſſe, quas auidè arripui, & exoſculatus ſum ob eam, quæ in iis elucet, & quâ me proſequeris, beneuolentiam. Benignè & amicè facis, mi GASSENDE, multumque addis ad officia in me tua, quando Peireſium, Virum primarium mihi concilias, quem nullo obſequio demerui, vt me amet & diligat. Ea ſunt manifeſta ſigna beneficæ naturæ, qua illum eſſe audio ab iis, qui in eius conſuetudinem recipi gloriantur. Dudum auebam in eius ære numerari, quod tandem mihi contigit tua ope & cæleſti quodam beneficio, ex quo habeo tibi gratias immortales, rem tamen vnam te rogaſſem, ne orationis meæ vitia tãto Viro aperires, qui hoc meo dicendi genere oblectaris, vt de diſſidiis fori literarij crebrò ad te mittam, modò ne tibi ſim oneri, neve negotia tua, & otia interpellem. Quod autem ad me reſcribis περὶ τῶν διδασκάλων ϗ τῶν φρεισιῶν, ſcito eorum animos in dies incendi, nec vllis verbis deliniri; quò fit, vt perſpicacis ingenij homines coniiciant tantam litem dirimi non poſſe, cùm vtrique non curent, quantam cladem rebus ſuis afferant. Subiecere facem huic diſcordiæ libri tres, in quibus τῶν φαρισαίων ἀσχήμια lepidè & facetè detegitur, forſan curæ fuit Puteano hos ad Peireſium dari. Nunc decreto ſacri Conſiſtorij huic operi recenſendo addicti ſunt quatuor Théologi, qui ſe Doctores venditant, vt errores, ſi quos deprehenderint, vni ex Magiſtris Libellorum Supplicium deferant. Quò res cadet, iam multi præſentiunt, nec coniectura aſſequi difficile eſt; horum librorum author eſt, qui & director dicitur, & opus Monachorum Gallicè donatum quibuſdam cum obſeruatiunculis in lucem edidit, qui & in Eccleſia Rothomagenſi nuper celeberrimo cætu conciones habuit, & veteri diſciplina exagitauit τοὺς μονάζοντας, qui eò omnem locant operam, ne hoc quadrageſimali tempore verba faciat ad populum. Excitantur etiam Archi-Epiſcopi Rothomagenſis programmate, quo iubentur in ordinem cogi Epiſcopo, & Preſbyteris, quos Curiones vocant, ſubiici, eamque eſſe antiquam Eccleſiæ praxim Concilia commonſtrant. Programmata ad te mittam prope diem, & ſi quos reperiam libellos, qui ad eam rem ſpectant. Nunc longè abſum ab Athenæis noſtris ob valetudinem languentis diſcipuli, qui

qui abhinc sex mensibus quartana grauissimè laborat, & dolet in sinu matris; eam incolit vrbis partem, in qua degebas vbi te absentem oculis ac animo requiro, qui in aliud tempus aduentum tuum differs & mihi auges tui desiderium. Cæterùm de amicitia, quæ cum Gaffarello mecum intercedit, nolui vnquam eam disrumpi, neve dissui qui illum feci semper plurimi, & veni in eius partes cæteris reclamantibus. Non tuli alienas mensas nomine meo perstrepere, risum & fabulam fieri. Non sum adeò tetricus & austerus, vt à salibus & iocis omninò refugiam, sed is sum, qui scommata non patiar, & mihi inuri maculam, quam vix possem eluere. Si quæ fuit culpa, hanc Hozerio adscripsi, qui Gaffarelli literas circumtulit. Vt volui sales Gaffarello seponere statim excanduit, & quos aduocauit nostri iurgij iudices, eius sententiam defugerunt. Bellè ais esse amantius iras, & argumenta singularis amicitiæ, qua quis nudat amici næuos, vt iis faciat Medicinam, & animi perturbationes funditùs tolli curet, quibus me, ac illum carere peropto, vt gratiorem habeas, quam tecum iniuimus familiaritatem, nosque ames sedulò. Vale, mi GASSENDE, & Peiresium tuum meo nomine plurimum salutare iube. Lutetiæ 11. Februarij 1634.

Admodum Reuerendo, Clarissimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, & Ecclesiæ Cathedralis Diniensis Canonico, & Mathematico Philosopho Insigni D. Fautori meo Amicißimo, Salutem & obseruantiam.*

REuerende admodum & Eminentissime D. GASSENDE, Amicorum carissime, Geminas tuas, easque copiosissimas literas, vnas mense Augusto Tenarone, alteras Diniæ horno Ianuario scriptas, rectè accepi, has quidem die 27. Februarij nuperi, illas verò 18. Ianuarij præcedentis. Vtrasque scito mihi accidisse multò iucundissimas, ac Thesauri loco haberi, quod tot & tam diligentes complectantur obseruationes. Quas verò dignas vnquam tibi reddere grates potero, pro tam beneuola communicatione, proque labore ac patientia describendi, quæ non paucos dies poposcit? Carum esse mihi opporteret, cuius causa ego tantam subire vellem molestiam. Credo igitur & opere ipso experior impensè me abs te amari, vt autem operæ minus pœniteat, scito non mihi priuatim, sed publico bono ac posteritatis id te exantlasse. Inseram enim omnia ea, quæ ad cæli, maximè ☿ pertinent historiam, destinato libro, (nisi fortè quid exceperis disertè, quod publicari nolis,) quia intelligo Astronomiæ interesse, vt hæc talia legantur olim à seris nepotibus. Quod verò veritus es, editionem Theoriæ, literas præueneruram. Iubeo, te securum esse. Nihil horum præcipitabo, ne me cuiuspiam pœnitere possit. Et multa sunt quæ me hactenus morabantur. Primum conquisitio plurium obseruationum, quotquot nancisci vndecumque possem, vt etiam æquationes intermediæ stabilirentur experientiâ, nec hypotheseos formę soli permitterentur. Præsertim seruiret huic proposito ea digressio maxima, quæ futura est sequenti mense Aprili, opportunè circa Pleiadas, cui te quoque aduigilare cuperem, si fortassis hic serenitate destituor ego. Eam igitur exspectandam censui. Deinde impedierunt me hactenus concatenata negotia plurima, quæ non sinerunt obseruationes retexere, scis quot sint soluenda Triangula, vt vel vnus locus eruatur. Quid ergo dicemus de toto libro nostro? Vix possem integro mense omnia resoluere, licet huic vni curæ vacans quanto minus cùm intereà distrahor ad tam diuersa? Ex sublenasses tu quidem ipse suâ parte; si fuisses otiosior. Nec soleo interim, si fortè vna tantū aut altera hora detur; statim in hæc irruere; continuam attentionem res postulat, si satis comtè omnia velim tractata. Mihi verò iam à dodrante anni nunquam licuit esse tam beato, vt per vnicum aliquem diem continuum, sine molestâ interruptione, potuerim esse meus aut grata hæc seriò tractare. Nec vllum sperare datur otium antè Autumnum, donec tædiosissimum hoc officium Decanatus Philosophici deposuero. Tunc ad amœniora ista reuertar, & iuuante Deo tandem absoluam; interea etiam editio Chorographica XXXI. Tabularum VVitembergiæ, quas Amstelredami nunc sculpi curat VVilhelmus Cæsius me aliter sollicitum tenet. Taceo aduersam valetudinem, quibus vniuersa ferè familia mea, & ego ipse hac hyeme fuimus conflictati successiuè. Cæteri tamē omnes, laus Deo Seruatori, restituti; præter vnum filiolum, quem nudius-tertius proh dolor! sepeliui, vt nunc in recenti luctu ad scribendum sim ineptior. Nimis molestus fierem, si omnia impedimenta mea recensere vellem. Atque nunc, postquam præcipuis defunctus esse videor, nouum succedet, anniuersaria scilicet profectio mea, ad oppida XXVI. attributa superiori parti huius Ducatus, quæ visitare teneor, (quali occasione Tabulas primò confeci.) Et quotannis sex ferè hebdomadas, hoc est anni octantem ferè insumere oberrando; post etiam semissem prædicti, describendo, & referendo statim ad Curiam VVitembergicam. Proinde ante Pentecosten litteræ tuæ domi me vix offendent, etsi vel maturarea. Ideò tamen maturabis nihilominus, quia in itinere videa tandiu morari. Sed hæc hactenus excusationis tantum loco. Nunc ad realia. Eclipsis nupera Lunæ cæli fauore abs me obseruata est egregiè, vt de minutissimo sim securus. Accipis descripti summam, vt conferas cum tuis, expecto interim, quid obtinueris tu, vel Tondutus aliusve peritus. Miror autē valdè, cuius culpa factū sit, vt responsi mei exempla pariter mutila fuerint: nec intelligo ex epistola tua, nū hodiéque habeas deficiētem paginam. Itaque in euentum aliud integrum hic mitto addito tractatulo de *Purim* Iudæorum & incompleria disputatiūculis Academicis, quæ in hac paucitate studiosorū tardè procedūt. Nemo enim ferè est, qui talia tractet seriò ac fundamētaliter,

pletiq

plerique. In generalibus hærent, vmbratili quadam notitiâ contenti. Lanſius ipſe ſcribet hodie, monitus à me. O quoties GASSANDVM in ore habet? quem vnice miratur! Quid autem hoc rei dicam quod Vir Illuſtris, D. Peyreſius ad meam humilitatem deſcendere dignatur? Niſi te proxenetâ id factum, vt me tantus Heros amaret, quo de nihil borum huc vſque meritus ſum, ſed nec deinceps mereri potero. Miſit ille deſcriptum præfationis Hebrææ, in Tabulas Lunæ Solares R. Immanuelis, de quibus quid ſentiam percipies ex meo ad illum reſponſo. Sed & aliorum quorundam benignè communicandorum ſpem fecit. At hoc vnum vereor, vt res adeò pretioſa, ſatis tutò poſſit huc deferri. Præſtaret ea deſcribi tantum, ſi Amanuenſis contingeret orientalium peritus. Quis autem quæſo eſt ille Holſtenius, qui apud ipſum adeò benignè mei fecit mentionem? Inter plurimos peregrinos, qui me ſubinde ſalutant, non bene recordor aut diſcerno: Niſi forte ſit inſignis ille artifex Mechanicus, qui præter omnigenam eruditionem, addo & morum ſuauitatem, horologia minutiora fabricare nouit. Nam is ni fallor patria fuit Holſatus. Alius nemo ſuccurrit. An rectè acceperis meam de Solari Eclipſi relationem, dubito, quoniam in tua ſiles, neque confers tempora quod feciſſe tamen expediret. Si fuit intercepta, ſarciam alias vbi reſciuero. Oraui te quoque, vt Lunam crebriùs obſeruares, maximè circa oodos (vbi ſupereſt adhuc ingens error maior quàm quiſquam animaduertit.) Item circa Proſtaphæreſes maximas cùm eſt in quadrato Solis & eius Apogæum Soli vnitur, vel perigæum tamen; denique circa vtrumque limitem latitudinis, cùm aut altiſſima eſt, aut humillima. Vel quoties vicina cuipiam Fixæ & obſeruatu opportuna tibi fuerit. Nam mei oculi tunc vel maximè caligant, hebetati ſplendore maiori. Etiam diametros crebro notari cuperem in varia diſtantia, maximè verò, cùm ferè biſecta eſt, proportionem totius, ad tranſuerſam partem lucidam. Inde enim de proportione ſphærarum ☽ ad ☉ concludere decet. Hortenſius meo rogatu idem hoc tentauit. Et feliciùs poteſt interdiu explorari, vbi minimum ſpatiæ lucis circumfunditur. Ego longiſſimæ haſtæ aptaui tranſuerſariolam ſubtiliter in partes æquales diuiſam, vnà cum albis aculeis loco pinnacidiorum trufatilibus, quibus id explorem. Citeriori loco apud oculum apto Teleſcopium, & ne vacillet, alligo. Sed tu facilè commodiùs aliquid excogitabis. Oportet autem tempus notum eſſe. Ita Triangulum formaremus inter Solem, Lunam & Terram, cuius vnicum latus, ſcilicet à nobis ad Lunam, cognitum eſt, duo item anguli, vnus apud oculum, ex collatione locorum Solis & Lunæ, alter apud ipſam Lunam ea hac proportione illuminationis. Ergo inuenitetur, hinc latus ignotum, inter Tellurem atque Solem. Praxis hæc exercetetur opportuniſſimè circa quadraturas, quando phaſes citiſſimè variantur, vna tamen Lunæ aſperitas me luſciosum turbat, vt nil certi pronunciare auſim. Tu Lynceus ei bene medeberis.

Plurima eſſent ad quæ reſpondere non modò deberem, ſed & percuperem; vrgem verò me, præter funebria mea, inſuper alia variè, vt via hæc ſine intercurſu impedientium, & attentè ſatis exararem. Ignoſce igitur obſecro, & quæ malè cohærent, per diſtortas curas meas excuſa. Tu verò feliciùs atque tranquillius Viue, ac Vale, amicorum Princeps. Properabam Tubingæ 26. Martij 1634.

Adhuc vnum audi; Spero me obtenturum differentias Meridianorum inter Alexandriam & Romam, duplici ratione: vnâ, mediante Conſtantinopoli, vbi obſeruanit Muhammed Tſchelebi eandem quam ego hîc Tubingæ, vt ſim certus diſtare Orientem breuius à nobis quàm Tabulæ tradant: alterâ, per lineas Nauticas ex Portolano, Barbaro Græco authore nouitio, ſi ergo deinceps Romam ſatis certò cum Tubinga connectere poſſem, haberemus tandem veras longitudines locorum noſtrorum, tales qualis Alexandriæ ſupponitur 60 $\frac{1}{2}$ Da igitur operam quæſo, vt Româ imperres nouitiam obſeruationem aliquam, quæ cum noſtris comparari queat, & iterum feliciter Vale, à tui obſeruantiſſimo, fidiſſimoque.

VV. SCHIKARDO.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Admodum Reuerendo & Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Dinienſis Eccleſiæ Canonico & Theologo,*

THOMAS LANSIVS, S. P. D.

Ex Suauiſſimo familiaritatis commercio, quod cum SCHIKARTO Amicorum chariſſimo iam tot annos intercedit mihi; vti aliàs ſæpe collegi plurimos eoſque gratiſſimos fructus; ita præcipuè inſignis facta deſideriis meis acceſſio eſt, poſteaquam tua, Excellentiſſime GASSENDE, illiuſque in Aſtronomicis illuſtria ſtudia in mutuam literarum conſuetudinem coaluere. Nam cùm ſcripta tua omnia, quæ cum illo communicaſti hactenus, amicitiæ iure in meam quoque poteſtatem vſu conceſſerint; credere vix potes, quàm recrearit, quàm bearit, imò me lectio tum cæleſtium obſeruationum, tum animaduerſionum in Ariſtotelem tuarum. Illis equidem fidem feciſti, nihil acutiſſimo ingenio tuo imperuium, nihil oculis lynceis; quippe qui & vetuſtiſſimum Atlâtis nepotem, viſu alioquin tam difficilē, iam multoties, & accuratè quaſi quidam primæ admiſſionis Domeſticus, ſis contemplatus nec non aduerteris ſubinde apparentem eamque ſpuriam Siderum amplitudinem à vera eorum magnitudine, mirum quantum differre, quâ felicitate Tychonem Braheum, & amiciſſimum olim meum Keplerum, ſummos artifices, non parùm ſuperaſti. De cenſuris in Ariſtotelem quid dicam? Non diffiteor, perculiſti me primò nouitate ſententiarum ac παραδόξων inſolentia. Nec enim putabam δαιμόνιον illud Stagiritæ, ab Auerroë Arabum doctiſſimo tantopere celebratum, tot & tanta in Philoſophia ignoraſſe.

Cæterùm pensiculatis rationum tuarum momentis diligentiùs, ac vanescente dein stupore, rapuisti me tandem ad assensum; ita tamen vt etiamnum alicubi hæteam, interim satis nunc certus, Aristotelem non pauca peccauisse: Verùm hæc mi GASSENDE, proptereà ad te scribo potissimum; vt testificer, me ob tanta merita tua debere omninò tibi cultum honoremque, paratum insuper officiis gratificari omnibus, si modò occasio non defuerit; quam tamen abs te auidè expecto. Fabricium Pettiscium (cuius memoriam & ingentes virtutes iam diu veneror) nec minùs Tondutum San-legerium, meo nomine, vbi commodum fuerit, saluta honorificè. Ita Vale, Virorum Eximie, magnum Galliæ Ornamentum. Scribebam Tubingæ 28. Martij, A. C. 1634.

Doctissimo Clarissimoque Viro Domino D. PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Canonico, & Theologo meritissimo,* S. P. D.

PRæcipitatum nimis inter seria negotia calculum statim recepta epistola tua deprehendi indéque errorem processisse, vnde tua suspicabatur industria, ex prætermissis videlicet quinque gradibus rectæ ascensionis Solis, qui ex integro circulo supererant. Vtut sit in prima parte Eclipseos liberiori Musa deprehendi quod mox prudentiæ tuæ examinandum subiicio, Maioris obscurationis tempus satis exactè deprehendi, dum Luna pristini splendoris redintegrationem non desiderabat modò, verùm etiam assequebatur ipsa 33. gradibus & 20. circiter scrupulis eleuata, cui satis præcisè respondebat Caudæ Leonis altitudo part. 45. 40. min. quæ dat horam 9. 4. min. Luna verò sic vt suprà eleuata dat horam 9. 5. min. Eandemque Stellam Fixam per plures obseruationes cum Luna congruere durante Eclipseos incremento & consistentia adnotaui. Finem autem Eclipsis licet non tanta cum diligentia propter diuersa impedimenta obseruatum satis etiam rectè videor supputasse: hora 10. 57. min. Luna 45. gradibus & 37. minutis supra horizontem eleuata. Hæc accipies eo animo, quo mitto, tuoque iudicio suppono. Multum est Viro aliis ac planè diuersis negotiis implicito in istis saltim voluisse.

Notauit quidam Carpentoracti Lunam è nubibus emergentem, quindecim ferè gradibus eleuatam & iam ex Telluris vmbra deficientem supponamus esse gradus 14. min. 55. Erit hora 7. min. 10. quod vix conuenit cum tuo calculo.

Idem in fine Eclipseos Lunam 45. gradibus Carpentoracti, minus aliquot scrupulis eleuatam notauit dubitans tamen ne tunc omninò Eclipsis perfectè finita, Lunaque pristino splendori restituta fuisset.

Auenione alius Lunam notauit iam Eclipsi immersam dum nubibus destituta videri cœpit eleuata grad. 19. min. 50. hora nempe 7. min. 39. Videbis hæc omnia & ad notum corriges meique qui tibi sum addictissimus immemor non eris. Auenione hac die 19. April. 1634.

Obsequentissimus S. LEGIER.

Dominum Felicem Medicum salutare non potui vt pote qui ad vos profectus erat.

Viro Clarissimo ac Doctissimo Domino PETRO GASSENDO, *Theologo Doctori, Ecclesiæ Cathedralis Diniensis Canonico, Mathematico peritissimo & Celeberrimo,*

MARTINVS HORTENSIVS S. D.

VIr Clarissime,

Etsi quattus abeat mensis quod ad postremas tuas non respondi; non desij tamen interea memoriam tui apud animum meum recolere, quoties aut Diniam tuam cogitaui, aut communia studia, quæ scribédo, obseruando ac disputando non cessas iuuare ac promouere. Dabis veniam moræ in tot meis occupationibus. Reliqui Leidam & contuli me Amstelodamum, spe docendi aliquando publicè Mathemata. Id tandem obtinui & impetraui circa Kal. Maias otationemque habui qualem hîc vides; quam quia in præsentia aliud munus non erat ad manus, visum fuit literis dare comitem. Nunc quotidie doceo elementa Astronomica in satis magno Auditorum numero tà quibus ob rationes quasdam fuit inchoandum. Sed Vrania mea mirum in modum iacet. Ex eo enim tempore quo Amstelodamum veni, parcissimè Cælum inspexi. Quod insuper ne huic calamitati quidquam deesset, pessimæ & aterrimæ nubes obtexere in Eclipsi Lunæ nupera, adeò vt nihil sit visum aut obseruatum. D. Schicbardus obseruauit satis egregiè. Quid tu præstiteris cum voluptate ex te intelligam. Visi sunt non ita pridem Leidæ Parelij quales erant Romani quos descripsisti: sed nondum contigit introspicere delineationem. Vbi nactus ero communicare non intermittam. Totus nunc sum in obseruanda diametro Solis (quia alia non possum) per foramina, in canali 18. pedum, & clausa atque insuper obscurissima ob nigros parietes camera: vt videam vnde habeat ortum paradoxum illud Scheinerianum, quod est in volumine de maculis, pag. 575. facit vir iste diametrum Solis scrupulis 42. 47. 52. aut 56. &c. quod nec verum est, neque Eclipsibus consentaneum. Et tamen eum sic obseruasse nullus dubitat, ob candorem quem videtur in omnibus suis experimentis præ se ferre. Meditor eius rei accuratam excussionem, & habebis breui (quod tamen tibi dictum sit) tractatum de diametro Solis. Occasionem habeo ex scripto Bartholini, cui responsum opposui in capite illo quod agit de diametris Luminarium. Ibi enim velim nolim diametrum

diametrum Solis per canalem à Tychone obſeruatam obtrudi tanquam legitimam. Cuius contrarium adeò clarum reddam ac ipſe eſt Sol. Quod autem ſcribis vt Tychoni quantum poſſum relinquam ſuum honorem; pro eo gratias ago maximas. Nec dubitare te volo quin ſim abundè præſtiturus quod ſentis. Nam non Tychonem tantum humaniſſimè, ſed & ipſum aduerſarium quàm modeſtiſſimè tractabo:& ſoli veritati litabo. Quæque probabili non Mathematicâ conſequentiâ deducam, non proſequar amplius quàm per ſe poſſint ferre. Interim non negares ipſe, ſi vidiſſes Bartholini ſcriptum aſperius eum commeruiſſe pamil ob ſummam virulentiam. Quod addis fore vt imminuatur inuidia; id ſanè niſi ex natura mea altercationum eſſem fugientiſſimus, non multùm apud me valeret. Quid enim? *inuidiam placare parem virtute*, (veritate) *relictâ*? Abſit, quæ minutole in Tychone ante carpſi, non fuere nimia, aut ſi fuere, do ardori ſcribendi & ætati iuuenili, ac velim omiſſa. Quod & in ſcripto meo nondiſſimulabo. Sed quæ iure in Tychonicis reprehendi, non omittam defendere; ne nimium inſoleſcant Dani iſti, & vbi quidlibet effutierint, triumphum canant ante victoriam; & futiliſſimis nugis eruditis omnibus putent eſſe ſatisfactum. Verùm de his ſatis ad rem.

Obſeruationes tuas perquam locupletes, tandem accepi. Multæ ſunt quæ egregiè meo & Schichardi inſtituto inſeruient. Hoc vnum malè me habet quod Sextante acceptæ non fuerint, ſed Radio. A quo inſtrumento, licet exactiſſimo, certitudinem eam expectari non poſſe, quæ in cæleſtibus requiritur mecum non ignoras. Eclipſes ſunt egregiæ, & dignæ, quæ eant in ſæcula. Quod & futurum non dubito, vel me auctore. Quas enim digniores grates referam pro tam liberali communicatione? De Aëre globis Planetarum circumfuſo, video inter nos nondum conuenire. De Lunari (quem ex limbo Lunæ æquabili vrges) ſum certiſſimus non dari. Quod adeò apertè poſſem tibi oſtendere ſi præſens eſſem, vt ſtatim & perſuaderem, Imprimis in partibus Lunæ lucidis nullos eſſe vapores, nullamve circomfuſam ſphæram aëriam, imò ne in maculis quidem (vbi credo te præcipuè eam admittere) inuictis doceo argumentis. Quæ hic breuitatis causâ nunc non attingo. Apologiam Lansbergij ſine dubio accepiſti. Auidè legam quid oppoſuerit Dn. Morinus, Fromondus reſpondit ſalibus & riſu, aut ſi malis dici ſcommatibus. A quibus vellem & Lansbergium abſtinuiſſe. At Fromondi argumenta mihi non ſatisfaciunt vt nec Morini, niſi iam aliquid adferat ſolidius. Editum eſt interea aliud quoddam ſcriptum cuiuſdam Scoti Peripatetici, contra motum Terræ ſatis amarulentum: ſed illud nondum vidi. Literas quas ad Ianſſonium aliquando dederas legi, & offendi ♂ ☿ & ♀ anni 1632. à te obſeruatam. Verùm eam non deſiderabam videre. Nam ipſe quoque vt in diſſertatione habes, obſeruaui. At ♂ ♀ & ☽ quæ fuit 29. Octobris anni 1633. ſcire volebam an obſeruaueris. Si non, quæſo ſignifica; ſin verò adde proceſſus & modum obſeruandi. Exemplar libri Galilæi, quod Vir præſtantiſſimus Fabricius Lugduno ad me curauerat deferri, proh dolor! nondum accepi. Mercatores enim ad quos miſſæ erant ſarcinæ quibus liber fuit inſertus, inter ſe diſcordes facti ſunt. Adeò vt merces omnes adhuc hæreant Pariſiis, aut fortè iam diſtractæ ſint, liberque intercederit. Si immediatè miſſus fuiſſet ad P. Merſennum, vt is datâ occaſione ad me deſtinaret; iam cum obſeruationibus tuis habuiſſem. Verùm cùm id factum non ſit, rogo te vt ſi vllis mediis per te aut D. Fabricium efficere queas vt ſcribatur Pariſios ad Mercatores, quibus erat miſſus, id quamprimum fiat, ne perdatur, ſed detur P. Merſenno, nomina Mercatorum ſi memini erant *Monſieur du Gal*, *& Monſieur Valmalette*. Ipſe nunc ad Merſennum ſcribo, vt inquirat ſi poteſt vbi liber hæreat, ſin minùs, vt aliud exemplar datâ occaſione mihi compararet. Si ad D. Fabricium ſcribas, roga eum meo nomine, vt Latinè potiusquàm Gallicè reſcribat, quia idioma veſtrum non ſatis percipio, neque Gallicè poſſum reſpondere. An literæ meæ quas aliàs ad Galilæum dedi, peruenerunt ſaluæ in eius manus, vix credo, ex quo incarceratum audio, fac ſcias ſodes, quid ab eo habueris reſponſi. Reſcriptum meum ad Bartholinum defectu chartæ nondum imprimitur, ſed ſpero quamprimùm imprimendum, & futuris nundinis compariturum Francofurti. Noua alia non habeo quæ ſint alicuius momenti. Itaque finem facio, & Deo Opt. Max. te animitùs commendo. Vale Optime, atque integerrime D. Gassende, & me, vt ſoles ama. Datum Amſtelodami Poſtrid. Kal. Iunias 1634.

Salutat te amanter D. Voſſius, ego D. Galterium, & Valeſium tuos intimos, nec minùs meos vel tui causâ.

Viro Clariſſimo, ac Doctiſſimo Domino PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, Philoſopho ac Mathematico Celeberrimo,* S. P.

Vir Clariſſime.

Nuper me à ferula & Magiſtrorum ſupercilio ambitiosè feruentem fati cuiuſdam neceſſitas in Galliam propulit. Acrius dubij auſus lentitiem vrgebat humanioris ſoli fama, quæ Belgio præter ſermonis blandimenta ſpondet quoque pectoris cultum. Itaque Pariſiis ſemeſtri peregrinationi terminos fixi, dum eruditæ familiaritatis ambitum exerceo. Hic illuſtrata plurimorum nomina collegi; non à limine perfunctoriæ ſalutis vanus captator, ſed literati ſeceſſus frequens cultor. Vbi tamen in præteritorum memoriam excitata mens reuoluitur, damno inertis diligentiæ fidem, multorum enim notitiâ fruſtratum me dimiſit iuuenili iudicio offuſa caligo, quæ Doctorum apud nos colloquiis excuſſa reſarcien-

do damno, attentionem flagitat. Tuum imprimis nomen auribus meis inerrauit, ex quo Leidensis Academiæ porticum intraui. Æstuantem non lento afflatu animum sentiebam efferri in scriptionis curam, quam alibi aestuabat obstaculum. Sed cùm natale solum & Iacobi Lansbergij viciniam indulsit, cui refricata mentio non diu me desiderio anhelantem vidit. Post exercitationum enim tuarum lectionem, quam tali patario nobis concessit ingenua Beeckmanni liberalitas, commercio literarum iter patuit. Tam grande beneficium Lansbergio me debere candidè profiteor neque inferior Beeckmanno gratia est, qui hasce ad te dirigere non abnuit. Tuum est imberbis iuuentæ ardorem suo metiri pretio, quæ consignatum hac tabella mentis depositum ἐν ξυνῷ offert. Ego animam reconditæ veritatis scrutinio incumbentem, seposito autoritatis fuco, ita expendi, vt maiores apud me stimulos nasci aliunde non potuisse prædicem. Ita nimirum erectos genij spiritus io libertatem vendicare decet, nec sanctioris auræ particulam ignobilis seruitij iugo emancipare. Vtinam reliqui libri, quibus plurima, primo velut per Indicem sparsa, explanatiùs discutiuntur, Typographica expeditione eant in Orbis theatrum! Ego lectionis huius fructum tuli, quod Pyrrhonismi placitis comitatum non denegem, dum naturæ mysteriis circumfusas tenebras percipio. Sed hæc laxiore stilo diducenda, commoditatis suæ articulos expectant, vbi muniendæ familiaritatis voto interpretes literas conferre lubuerit. In eurandi officinam patent tibi Beeckmanni lares, quos commeando non auersos experiar. Ita Vale, & amantem (nisi graue sit) pari dignare obsequio. Si quid prælo adornas eius quoque rei notitia veniat. Iterum Vale, Mildelburgi in Zeelandia 6. Idus Augusti 1634.

Tuus Isaacus Gruterus Petri *Filius*.

Clarissimo Viro Domino Petro Gassendo

Gabriel Naudæus S. P. D.

Viuis igitur, Doctissime Gassende, nec de te splendida Minos fecit arbitria? O me felicem qui te mortuum omnino conclamatúmque putabam! sed quænam hæc ista tua mens aut potiùs vafricies & astutia, vt qui hucusque Epicuri ritu vixeris, nunc etiam Pythagoræ silentium instituas? nempe vis, opinor, omnes Philosophorum Tribus perreptare, vt quid in vnaquaque tibi commodum verterit, tunc cùm eo tibi opus est vsurpare possis, & quoties lautè atque opiparè cœnandum erit, Epicuri te de grege pinguem & bene curata cute porcum; cùm etiam ab opere & molestia scribendi vel dicendi cessandum, Ranam te non ex Serypbia sed Pythagorea Palude mutam exhibere. At amabo quid istud rei est nisi comicum oculos configere, idemque à Philosophia quod mercatores Horatiani à pulchra lauerna flagitare,

Da fallere, da sanctum iustumque videri,
Noctem peccatis & fraudibus obiice nubem;

aut potiùs ritu pessima istius Sycophantæ viuere, qui se cùm esuriales feriæ imminebant Lutheranum profitebatur, cùm nummis indigeret ad Anabaptistas diuertebat: & quoties Philoponia nauseam illi ac fastidium attulerat, Diuos omnes maximos mediocres & Patellarios vnà cum Catholicis venerabatur, sicque rem omnium opinione sanctissimam priuatos in vsus flagitiosè detorquebat: sed heus, inquies, Hydropata dicacule, istane ioco an serio tam aculeatè in me contorsisti? at istud equidem est, Optime Gassende, de quo non ita facilè deliberare possum; si enim molestiam quam mihi diuturnum istud silentium tuum attulit, si officium probi & diligentis amici quo minimè defunctus es, si oblatam à doctissimo Claramontio tesseram cui te adeò tardum nomen exhibuisti, si Peireskij crebras adhortationes, quas tu pertinaciter & obstinatè neglexisti, in consilium vocem, seriò profectò dicta velim ea omnia: verùm si ex alia parte oculos animumque reflecto ad optimam tuam & suauissimam naturam, quæ mihi probè perspecta est; ad leges amicitiæ, quæ libera esse debet; ad literas istas, quibus tam ingenuè reum te fistis, & ad munuscula etiam librorum, quos vnà transmisisti, ioco sanè ac mera illa, quæ mutuò semper nos coniunxit vrbanitate prolata sunt oportet; quemadmodum certè & me nunc illa protulisse velim omnino existimes, cùm præsertim Deo omnium gratissimo Gelasino vitulinæque Lubentiæ probè cum feriis Martinalibus, quibus hæc ad te scribo conueniat, & nihil aliud mihi suppetat in antiqua ista & tædij plenissima solitudine; quo paginam hanc absoluam quæ Clarissimi Scipionis ad te literis comitem se præbeat, cæterum vbi Romam peruenerim, quod breui futurum spero, excusserimque veternum hunc qui me tandiu istic oppressum detinuit, plura ad te de rebus vrbanis & Academicis Fluddanisque perscribam, quam vt diligentiam meam desiderare possis aut debeas. Tu interim idem etiam solito frequentiùs præstabis & me vt antea fecisti amare perges. Vale. Dabam Gattæi 1634.

Viro Clarissimo ac Doctissimo Domino Petro Gassendo *S. Theologiæ Doctori, Philosopho ac Mathematico Celeberrimo,*

Martinus Hortensius S. D.

Vir Clarissime,

Accepi tandem exemplar libri Gallilei, quod Vir amplissimus D. Fabricius gratiosè ad me curauerat deferri; si & tu litteras

oratio

orationemque quam ad te iam ante tres menſes per P. Merſennum deſtinaui, erit cur mihi gratuler. Neſcio enim quid mali ſuſpicer ex longa illa tua mora, qua hactenus Reſponſi nihil accipio. Ages autem meo nomine gratias Viro iſti Eminentiſſimo pro munere ſuo, & officia omnia ipſi à me promittes; quandoquidem impensè eum obſeruo, ob tenorem erga litteras & litteratos omnes, tum præcipuè erga me nihil tale promeritum. Scripſi quoque illi tum temporis prolixè, & gratias abundè egi, ſed quia librum nondum acceperam, non potui ex animi ſententia gratitudinem teſtari. Nunc autem non vacat, ſed differam in meliorem occaſionem. Audi quid mediter. Scriptum quod molior de diametro Solis, decreui D. Fabricio offerre. Gratum feceris ſi conditionem & ſtatum viri, nec non merita erga Regem & ciues ſuas, tum & propenſionem in ſtudia, præſertim Mathematica, ſignificaueris; quo tanto maiore cum gratia dedicationem inſtituam, & fauorem eius erga me recognoſcam. Video nonnullos ex veſtris opera ſua ei obtuliſſe, ſed minus, illi ſcribunt quàm quod mihi ſatisfaciat. Itaque rogo vt per te certior fiam, quid potiſſimum dicendum cenſeas; quo & intra modum encomij conſiſtam, & alios quàm minimum offendam.

Vidi nuper itinerarium Anglicum verſus fretum Hudſonis & terram laboratoris in America Boreali, in quo erant obſeruata aliqua circa tempeſtates anni, Refractiones Solis, variationem acus Magneticæ, & ſimilia, non contemnenda. Dux nauis Mathematum fuit ſatis peritus, & habuit copioſam ſupellectilem inſtrumentorum librorumque Mathematicorum. Liber Angliè conſcriptus erat, alioquin habuiſſes aliquot excerpta, quæ vbi à ſtudioſo quodam meo amico conuerſa fuerint in Latinam linguam, ad te mittere non deſtinam. Obtinui etiam obſeruationes quaſdam Eclipſium ☉ ac ☽ pro Domino Schichardo, inſtitutas Oxonij Angliæ, à Viro doctiſſimo Iohanne Bainbridge M.D. & Aſtronomiæ Profeſſore in Academia Oxonienſi. Eas non potui non tibi quoque communicare quum ſciam te curioſum eſſe talium, & fortè omnes illas Eclipſes eodem tempore obſeruaſſe. Si tempus mihi eſſet, multa obſeruata Meteorologica tibi impertire poſſem, de Iridibus, Halonibus, tempeſtatibus, & ſimilibus, quæ quondam Leydæ, in feruora ſtudij Mathematici in priuatum vſum curioſiſſimè ſectatus fui. Scio te non minorem curam habere talium apparentiarum, quam ipſarum obſeruationum cæleſtium. Et ego olim neſcio quo indefatigabili ſtudio huiuſmodi ſpeculationibus incubui; quum defectu inſtrumentorum non poteram obſeruare ipſa Sidera. Nunc autem ita vrgeor aliis negotiis vt eas nequeam deſcribere, amplius etiam continuare, poſtquam docendi munere fatigor, & alia meditor ad Aſtronomiam aut Opticam facientia. Excuſabis ergo me, ſi affectum non deducam in effectum; & eâ promptitudine tibi mea non rependam, quâ tu tua nuper primus obtuliſti. Quandocumque ad D. Galilæum ſcripturus eris, fac quæſo mentionem mei affectus quo virum colo, & gratitudinem meam ſignifica pro munere quod non ita dudum ad me dedit è portu Liburnenſi, per Conſulem noſtræ nationis ibi degentem. Quia cum illud accepi ſine litteris, & ſuſpicor ipſi non licere ei ad me alioſque ſcribere, ego quoque viciſſim ad ipſum aliquas iam dare, quæ ſtudia noſtra & opinionem damnatam (quod tamen vnicè vellem) redoleant, auſus minimè fui. Eam rem totam committo tuæ prudentiæ, & te ſtudiáque tua Deo Opt. Max. ex animo meo, ac voto tuo, commendo. Vale, mi Gassende, & Hortenſium tuum, quod facis, ſemper ama. Salutem dic Viris præſtantiſſimis, D. Valesio, & Galterio. Dabam Amſtelodami die 15. Septembris 1634.

Ne hoc omittam; conficitur iam Sextans 7. pedum in radio pro D. Cæſio & in meum vſum. Per eum hac hyeme ſpero obſeruationes egregias me obtenturum. Sed ſi publicè aliquando dignentur mihi ſuccurrere noſtri Conſules, ne dubita quin magna præſtituri ſimus, & inſtrumentis noſtris ſuperaturi ipſum Tychonem. Iterùm Vale.

Eclipſes Solis obſeruatæ Oxonij in Anglia 1630. die May 31. vel Iunij 10.

I.

Initium fuit alto Sole 18. grad. 20. min. Finis 3. grad. 7. min. poſt meridiem.

Anno 1633. die Martij 29. vel 8. Aprilis.

II.

Initium fuit alto Sole 31. grad. 16. min. paulò ante Finem 14. grad. 55. min. poſt meridiem.

Eclipſes Lunæ ibidem obſeruatæ Anno 1628. die Ianuary 10. vel 20.

I.

Mox poſt initium alta Luna margine ſuperiore 29. grad. 55. min. Initium moræ 37. grad. 27. min. Finis moræ 32. grad. 29. min. alto Regulo, & Finis Eclipſis 40. grad. 16. min.

Anno 1631. die Octobris 29. vel 8. Nouembris.

II.

Initium Eclipſeos alto Aldebaran 28. grad. 50. min. Finis moræ dextro humero Orionis alto 34. grad. 30. min. & Finis Eclipſis 41. grad. 20. min.

Anno 1632. die Octobris 17. vel 27.

III.

Initium Eclipſis altâ Lunâ margine ſuperiore 44. grad. 50. min.

Altitudo Poli Oxonienſis è circumpolaribus accuratiſſimè 51. grad. 46. min.

Has Obſeruationes Oxonij diligenter habuit, & bona fide retulit Iohannes Bainbridge M. D. & Aſtronomiæ Profeſſor publicus in Academia Oxonienſi.

Admodum

Admodum Reuerendo atque Eruditissimo Viro D. PETRO GASSENDO *Theologo, & Diniensis Ecclesiæ Canonico dignissimo,*

PAX CHRISTI.

AGnosco, Doctissime GASSENDE, etiam in scribendo quædam esse decretoria tempora, quæ neque peruertas, neque prætereas; id ego sum meo expertus periculo. Nam cùm sæpe mecum ipse constituissem ad te scribere, iamque manu calamum tenerem, nescio quo pacto, repentè aliæ se mihi cogitationes, aliaque auocamenta obiecerunt, quæ & calamum manu excuterent, & in scribendo diem diffinderent. Quam rem sanè periniquo animo tuli, quum in ea non exiguam existimationis meæ partem versari intelligerem. Nam ad me in primis pertinebat coalitam inter nos beneuolentiam non solùm comiter; sed religiosè etiam tueri, ad hoc illud accedebat incommodi, quod meo me silentio magna fraudatum iri voluptate sentiebam, tuarum scilicet literarum suauitate, cùm nihil scribendo, tibi rescribendi occasionem adimerem; nam qua ego alia ratione abs te homine rebus maximè seriis occupatissimo literas impetrarem, nisi scribendo? aut quomodo initum illud amicitiæ nostræ fœdus incorruptum seruabimus nisi communi literarum commercio; qui vnicus est vigentis adhuc amicitiæ fructus? Et hæc sanè accusationis pars tanti apud me fuit, vt nullo facilè dilui possit argumento. Aliàs ego totam hanc cessationem vel facili possum deprecatione redimere, cùm præsertim nihil interim acciderit quod aut me scribere aut te scire nostra interesset. Atque vtinam nõ potiùs quædam incidissent digna, quæ perpetua obliuione premerentur. Audisti ni fallor ex optimo nostro Peireskio mare tribulationum quod eundo Romam sustinui, percepisti quanta mihi cum omnigenis monstris Romæ suscepta pugna, quibus debellandis in tantum distentus fui, vt nõ mihi solam omnem scribendi, sed & cõsuetorum studiorum, Matheseos dico tractandæ facultatem penitus ademerit. Cæterum quod amoris propriũ munus est, quodque sine piaculo prætermitti non potest, memoria nostræ beneuolentiæ alioqui nunquam intermoritura semper apud me incolumis mansit: & quicquid à me in scribẽdo desiderari potuit, id largè & cumulatè non desij assidua tuarum virtutum prædicatione & crebra amicitiæ nostræ cõmemoratione sarcire. Et hactenus quidem desidiæ nostræ patrocinium habes: at cùm iam fatale illud silentij tempus effluxerit, nunc ab amico tantum admonitus certum offerri nuncium, qui istuc proficisceretur etiamsi nullum scribendi iustum argumentum suppetebat, scripsi tamen hoc quicquid est, & ferream illam necessitatem perfregi, qua scribendi occasione oblata, illam quoque non prætermittam grati animi tibi significationem dare, tibique cum-primis immortales gratias testari. Qui me participem feceris exercitationis tuæ in Fluddanam Philosophiam; dici vix potest quantum in eius lectione gustus percipiam: tum ob reconditos omnigenæ Philosophiæ recessus quos in ea recludis, tum ob eximiam illam animi moderationẽ & ἀπάθειαν, vnicum docti viri & politæ mentis τεκμήριον; quo id effecisti ingenij tui mãsuetudine, vt verum plus tibi Fluddus debeat cuius errores & periculosa dogmata tanto iudicio & discretione perstrinxisti; an P. Mersennus cuius defendendi causam suscepisti, dispicere vix possim certè vterque ex æquo tibi obligatur. In illo tamen reducendo vereor ne forsan frustrà laborâris, contra eum enim agis, qui neque volsellis neque samnitum hastis deterreri potest: contis trabalibus opus est vt loco moueatur & corruat. Homo enim cùm vanus sit, & sibi soli sapere videatur, seuerioribus obeliscis eum impetendum existimarem, vt sibi decipere inpiat, & impia illa dogmata, & nouitates ad omnes priorum sæculorum superstitiones, & diuinatorias artes fenestram aperientes, deserere. Cæterum laudanda ingenij tui mitias quæ omnigenæ eruditioni coniuncta, etiam inuitos in amorem simul & admirationem rapit; sed venio ad studia nobis propria, scripsit P. Scheiner Viennâ ad me, mirarique se dixit, quid sibi portendat facies Solis tanto iam tempore immaculata: Miror & ego non dubito quin & tu mi GASSENDE, mireris, quid enim sibi tot fumi flãmarúmque globi à Sole præteritis annis vomiti velint. Malim meam hac in re ignorantiam fateri, quàm præsumptuosiùs inaccessam naturæ maiestatem inuestigare, ac proinde hoc Cosmicum mysterium modò tantum me suspicere & sanctè venerari relinquitur donec altiores in Cosmocritis progressus fecero. Quod fiet vbi particeps factus fuero laborum operis tui, quod de huiusmodi obseruationibus moliris, gratum tamen nobis feceris, si tuam hac de re sententiam, quam magnifacimus, transcripseris. Scripsit præterea P. Scheiner, se monstrasse Imperatori species rerum forinsecùs apparentium proiectione directa, eaque forma & magnitudine, qua apparebant foris idque per tubum cuius lõgitudo 15. pedum; lentium verò eius crystallinarum vnaquæque 1. pedis Geometrici: quæ omnia Imperator dicitur summa cum voluptate vidisse. Scripsi ipsi vt Domino nostro Peireskio simile quid apparet; censeo modò hic Romæ vnà cum P. Christophoro Grimbergero nouum Opus Mathematicum elegans omninò & curiosum, Summo Pontifici dedicatum à P. nostro Mario Bettino Bononiensi, cui titulus est *Apiarium Paradoxorum Mathematicorum*; in quo omnia ea quæ in tota Encyclopædia Mathematica rarissima sunt & ingeniosissima, cùm practicè tum theoreticè pertractat. Elegantissimis figuris elaboratum placebit Opus, ob nouitatem & methodum. Censeo præterea alium, qui intitulatur *Apollonius Liguo*, compositum à Ioanne Anfustio Genuensi, in quo de inclinationibus & contactibus subtilissima quæuis demonstrantur. Sed quid de mea Gnomonicâ Catoptrica, certè altum silentium. Annus iam agitur quo eam prælo subdidi, sed nescio quæ remora

remota intercciderit; ſic fit in abſentia Anthorum. Sed de aliis meis ſtudiis quibus modò occuper plura intelliget ex optimo noſtro Patrono ſed audio abiturientis nuncij murmur. Itaque rumpens ſtylum me tuis SS. commendo. Vale, Vir doctiſſime, meque vt ſoles, amare perge. Datũ Romæ 23. Septemb. 1634.

Tuus quem noſti ATHANASIVS KIRCHER *è Societate* IESV.

Clariſſimo Viro PETRO GASSENDO, *eidémque Doctiſſimo,*

SCIPIO CLARAMONTIVS F. P.

NOn eſt cur culpes (Vir Clariſſime) literarum tuarum tarditatem, quæ mibi eo nomine gratiſſima accidit, quod mero moram prouentu compenſauit; expreſſit enim literas eloquentiæ plenas, Atticis ſalibus conſperſas, humanitate redundantes, & in quo præſertim triumpho, exhibentes amoris erga me tui amicitiæque in animo ſtabilitæ certum teſtimonium. Ecquid enim aliud ſignificat diligens adeo, enixa adeo excuſatio, vbi nibil erat, quod accuſaretur, nemo qui accuſaret? Ingentem nempe ceu Zelotypiam importat, quæ nonniſi ingentem, & confirmatum amorem comitatur. An non ego amicitia viri optimi, doctiſſimi ac celeberrimi ſummopere gaudeam? adde ſi placet amicitia clariſſimi Galli me iure lætari, qui antiquam ex Gallia originem iactem. Illud verò in literis tuis minimè probo, dum officiũ Naudæi amicitiarum cultoris egregij damnas, quod impares nos iunxit vinculo amicitiæ, me ſcilicet tibi tanto (vt interpretaris) minori deuinxit. In hoc tuo iudicio reprehendo, quæ illud diſtorquet, ſummam modeſtiam tuam, ego impar, ego minor. Patere tamen, Optime GASSENDE, in hac imparitate necti amicitiam noſtrã: nam communis Magiſter inter diſpares etiã amicitiam collocat eique ſuaue quoque ſonat fiſtula, Diſparibus compacta cicutis. At ſint cætera inæqualia, amor tamen, & officiorum viciſſitudo æquales ſint; de me id tibi polliceor; de te mihi humaniſſimæ tuæ literæ pollicitæ ſunt. Illuſtri viro Fabricio, cuius ſplendoris & magnanimitatis huc etiam ſama perlabitur pro humaniſſima conſalutatione plurimas meo nomine gratias age, id mihi gratiſſimum feceris. Vale, Cæſenæ 3. Non. Nouemb. 1634.

Clariſſimo Viro PETRO GASSENDO *Dinienſi Canonico,*

GODEFRIDVS IRENÆVS VENDELINVS, S.D.

QVod ſextum iam fermè annum compellatus à te ſatis ex propinquo, vix nunc tandem reſpondeam l'ʌιάs fecit ..., litium, morborũ, funerum, & erepti mihi mei fratris. Denique poſtquam his fractus etiam ego decubui menſes fermè 18. via tandem me mihi repoſuit Chiffletius. Cæterum dum animam agerem quàm maximè, Sereniſſima Iſabella poſtremum omnium antequam è viuis excederet munus in me nihil tale cogitantem contulit, & canonicatu Condatenſi (honeſto ſatis) mactauit. Ad cuius ego reſidentiam vnà cum menſe proximo me comparo, & fortunam tandem contemnere audeo. Cæterùm dicta, quæ me mihi reddidit, nunc ita porrò firmauit vt audeam & annos mihi adhuc pluſculos promittere: quos, inerti otio ne pereant edendis meis, quæ habeo pluſcula impendere viſum eſt, & cultui amicorum, quos inter tu mihi primus es. Et Tabulas quidem Lunæ-Solares quas beneficij memor ISABELLINAS inſcribere viſum eſt, primas daturum me ſpero, ſed tunc demum cùm tu me in parte iuueris, iuuabis autem ſi ad ea quæ peto reſcripſeris pro eo ac potes, ac potes pleniſſimè. Scire aueo quanta ſit eleuatio Poli Maſſilienſis; memini me anno 1599. iterumque anno 1604. per Solſtitium æſtiuum pronunciare vltra gradus 43. ad minuta plura 20. pauciora 25. min. ex trientis ratione inter iſta interualla vt eſſent 21. min. 40. ſec. ſumtâ mihi declinatione maxima Solis 23. gr. 30. min. ſed non auſim mihi fidere. Tu velim quod tuo commodo fiat, explores, & quidem in ἀκροπόλει hoc eſt circa ædem primariam (ſiue ea Dianæ olim fuit) quanta ſit altitudo illic Poli, vt eam conferre poſſim cum obſeruatione Pytheæ Maſſilienſis qui ſuo tempore obſeruauit diſtare Solem Solſtitialem à ſuo vertice in ratione Gnomonica partibus 19. 12. min. 18. ſec. cùm ad Gnomonem 120. vmbra exhiberet 42. minus $\frac{2}{5}$, eſſet inquam Gnomon ad vmbram ſicut 1200. ad 418. Admonui in Loaiâ meo, quid antiquos hîc fefellerit, & ſemidiametrum diſci Solaris addendam monſtraui. Fuerit ergo ſub Pytheâ diſtãtia Solis Solſtitialis à vertice Maſſiliæ gr. 19. min. 27. ſatis præciſè. Eadem quanta inueniatur hodie nemo te meliùs ſcire poterit Solſtitio proximo. Hoc ergo velim agas, & quidem circa vmbilicum vrbis illum editiorem, vbi haud ego fallor agas, aut Pytheas obſeruauit. Si vera fuit mea obſeruatio, & planè Maſſiliæ latitudo eſt 43. gr. 21. min. 40. ſec. neceſſe eſt obliquitatem Pytheæ fuiſſe 23. gr. 54. min. 40. ſec. & vixiſſe illum temporibus Alexandri Magni, quod ſcio eſſe verиſſimum. Et Loaiæ mei mira eſt certitudo, quam à te velim confirmari antequam denuo ac triplo iam auctior, etiam & obſeruationibus longè antiquioribus atque admirabilioribus inſtructior prodeat, velim quoque cum Petriſco illo eruditionis omnis Gemoagas, vt Byzantij latitudinem curet explorari quàm pote accuratiſſimè, & quidem, miſſis illuc è Gallia noſtra inſtrumentis. Etenim hoc mihi (ſed Teutonicè) ſcripſit ante annum Haga legatus ordinum Hollandiæ. Præſtantiſſimi huius vrbis Aſtrologi vnà cum Viſitorum vno Mathematices candidato affirmarunt mihi Imperatorem Sultanum Amurathem tertium curioſè perſcrutatum longitudinem ac latitudinem vrbis in eius loco cui Topchana nomen eſt, ac deprehendiſſe latitudinem gr. 41. min. 30. longitudinem gr. 56. min. 47. exactiſſimè. Patrilius his nihil expectari poteſt. Scio latitudinem immane quantum abeſſe à recepta 42. gr. 30. min. immanius etiã ab eâ quã tu mihi ſcribis inueniendam 43. gr. min. 19. Quotquot hic ſunt Arabes cum illa Amurathianâ conſpirant. Nemo hic omnium

eſt

est qui exacta habeat astrolabia, quibus instituatur obseruationis experimentum. Via bilem tenebis scio, vix risum, mi GASSENDE, vbi hæc leges, ego scio Byzantij latitudinem Peræ inueniendam 43. grad. 20. min. Serralij proin ac veteris Byzantij 43. grad. 19. min. si verum est Hipparchum inuenisse illic eandem vmbram Solstitialem quam Pythæas Massiliæ. Huius ergo rei certitudo simul & fides mei Loaiæ Petrisco tibique debebitur in omnem sæculorum memoriam. Velitis modò ac iubeatis. Velim & Forcalearium ad eas ibidemque amplissimum virum Arnaudum meum Castronouarium Toparchā, vt in manuscripto illic suo quæras annotata quædam loca stellarum fixarum ad annum 1360. aut circiter. Dignus est locus qui non lateat. Ille ad me perscripsit Abacum Ebonmezuphi ea parte, ad annum 937. imò enimvero 957. & quæ alius quidam annotauit ad annum 1406. sed ego illum annum 1360. iterum quæro & locum Reguli, Spicæ aliarumque trium aut quatuor nobiliorum stellarum quæ memini illic notata à viro tunc (quisquis ille fuit) peritissimo. Nam quia anomalia octauæ spheræ mera fabula est, vndique conquiro firmamenta quibus hoc demonstrem, & habeo luculenta non pauca. Tu etiam magnam partem in hoc opere habebis si me rescripto beabis. Adde quoque obseruationes si quas habes vberiores Mercurij circa maximum eius à Sole digressum, nam Kepleriana diastemata mihi dudum suspecta sunt, videor ego mihi satis certò collegisse Perihelium, Mercurium distare à Sole 30358. Aphelium 47071. vt media eius distantia sit 38711. In Venere est mihi Aphelium 72783. Perihelium 71903. medium 72343. corpora Planetarum mihi sunt in ratione suarum sphærarum, diametros dico Planetarum esse in ratione distātiarum suarum à Sole, vt proin Saturnus simul & Iupiter, & Mars & Tellus, & Venus, & Mercurius spectentur è Sole sub angulo secundorum fermè 28. aut summum 30. sec. nobis Mercurius spectatur sub sec. circiter, Venus sub 1. min. 10. sec. Mars, cùm eum tu, ac sicut eum obseruasti reuera fuit minor. 1. sec. 6. admodum, sed Luna eum iusto arctius extenuauit. Iupiter ἀκρόνυχος 36. sec. non excedit. Saturnus intra 30. sec. clauditur. Iam si à me quæris quid de Sole sentiam, inuenio, heus tu! eius diametrum ad Diametrum Telluris sicut 64. ad 1. & Telluris ad Lunā sicut 4. ad 1. ac puto me rem probis demonstrationibus habere confectam, quas propediem dabo cùm ostendā abesse à nobis Solem terrenis semidiametris 14720. quæ est incredibilis hactenus vastitas, sed moles Solis lōgè incredibilior, vera tamen intelligenti loquor. Perscribe verò mihi etiam si quas habes horum posteriorum annorum Eclipses cùm Solis tum Lunæ, & si quarum deinceps instituës obseruationes, eas verò ne posthac de altitudinibus aut Lunæ aut Solis supra Horizontem definias, lubrica est hæc ratione dicam inepta. Fac quod ego soleo, Sciothericum constitue magnum Horizontale siue lapidæum siue plumbeum in boraria minuta dispertitū, illic in vmbram suam & Luna & Sol vltrò tempora indicabunt, nec eo contentus obserua quo aliqua stella initio Eclipseos vel ante, vel in, vel post meridianum inueniatur, & quotenis illa gradibus, sic omnes meas Eclipses obseruare soleo. Sic hoc anno inueni cœpisse Eclipsim Lunæ hora 6. min. 52. $\frac{1}{2}$ immersionem factam hor. 7. min. 57. $\frac{1}{2}$ emersionem hor. 9. min. 38. $\frac{1}{2}$ repletionem hora 10. min. 43. $\frac{1}{2}$ vt medium fuerit hora 8. min. 48. admodum. Proximam quam Augustus dabit spero me hîc item obseruaturum aut certè Condati: malim hîc tamen vbi meridianum mihi firmaui & choragium omne præsto est. Tu vbicumque eris mei memor eris. Mersennus tuus à me ante annum quærebat quid sentirem de casu grauium? addebat lapidem casurum in centrum vsque Telluris spatio 6. horarum, at ego longè aliud inuenio, ac certus sum peruenturum ad centrū intra minuta hor. 12. demōstratio longa est & pulcherrima, quæque de motu grauium multa hactenus ignorata patefaciet aliquando. Sed dum eam elucubro inchoatam à Nouembri postremo, interim hoc habeto, signum vnius vnciæ sphæricum nihilo cadere lentiùs quàm ferreum globum 1000. librarum, si mirantur Archimedem in quadratura Paraboles, mirabimur & huius demonstrationem theorematis pulcherrimi & verò non inutilis in commune bonum. Addo quod vos triumviros eruditionis omnivariæ scio expectare auidissimè, esse Leodij amicum meum Patrem Iesuitam Anglum, qui horologium cōfecit αὐτόματον, Sphæra est aquæ innatans, & vnà cum Sole se diurnum in gyrum agens. Hoc vbi audiui primulum, accessi virum & in eius me familiaritatem amicitiamque insinuaui. Quæsiui quid esset quod audieram? Ille sphæram esse dixit cæream concauam, & aquæ innatantem, sed rogatus ecquid inditum illam cieret; contraxit humeros in ciuilem meam curiositatem satis sic damnans. Scripsi ad Mersennum, ille solani granū hoc agere suspicatur atque adeò pronunciat. Quæsieram & illud à Patre illo, volueretur ne illa sphæra Æquinoctialiter seu Polariter an Horizontaliter? Horizontaliter respondit, quantum tēpus persisteret? triduum respondit aut quatriduum, nimirum cæra ipsa de aqua contrahit vitium quantum conijcio, & vtcumque ille Pater rem occultat, prorumpet alicunde veritas, quam non despero, simul me ad otium negotiosius composuero. Cæterùm immensum est beneficium Petriscij quo nobis reliquias illas auro supra caras è Cypro aduexit. In illis Parsondæ illud drama omnem detersit hæsitationem, circa Babylonios illos Reges, quorum catalogum à Nabonassaro habemus deductum. Præfectos enim fuisse Assyriorum seu Medorum iam clarè liquet, vsque dum Nabopolassarus Nabugodonosori pater sibi αὐτοκρατορίαν asseruit. Atque hinc iam planior fluit ac plenior Temporum cognitio, quorum ego iamdudum suum voluo, ac confectam in aduersariis meis chronologiam porrò in mundū redigo & editioni paro. Multa illic leges ignorata hactenus, eruta ex ineditis Græcis schediis. Illic & Iubilæos primùm iam post 1300. annos agnosces, deriuatos ex anno ante Epocham nostram 1513. quo Moses Ægypto excessit; fuerunt verò Iubilæi (vt eorum gustum capias aliquem) annus noster 5. mense

Septembri,

Septembri, tum 54. & 103. 152. 201. 250. 299. 348. 397. item & ooster 1621. eritque 1671. ex Septembri. Plura scribere vetat festinans ac mihi adstans ἐγχειρίδιον Dormalius, quo iubente finio. Herclè præfestinè Kal. Maij 1635.

Sine fine Tuus nexu, mancipióque

GODEFRIDVS IRENÆVS VANOALINVS.

Viro Clarissimo Doctissimóque D. PETRO GASSENDO *Ecclesiæ Cathedralis Diniensis Canonico, Theologo, & Mathematico Celeberrimo,* MARTINVS HORTENSIVS S.P.D.

INtegerrime GASSENDE,

Iterum ad te properant literæ nostræ, quibus tentare volui num extremo conatu tuam istam in respondendo tarditatem valerem tandem aliquando expugnare. Totus annus abiit quod nihil à te literarum ad me delatum. Et tamen non ignotas quantopere afficiat tuo alloquio, quámque libenter conferre tecum velim de studiis Astronomicis aut Physicis. Transmisi tibi Eclipsium aliquot observationes Anglicanas, & nuperam meam circa Lunarem huius anni. Si saluas acceperis, cur non significas, & simul communicas obseruationem tuam? Intellexi ante multos menses ex P. Mersenno, versare te in natura Visus explorandа, & experimentis eò pertinentibus. Eadem me cura sollicitat: & vellem libentissimè tecum iungere operam in scrutandis omnibus illis arcanis, quæ hîc occurrunt. Occupor hodie in Diopticis & confectione Telescopij. Si Deus annuat, maiora molior quàm hactenùs sunt visa apud vllos artifices. Astronomica mea ferè iacent, ex quo conteinni hîc vidi cælestes illas curas: nullámque spem esse impetrandi publica instrumenta. Quid illustris Fabricius, quid Valesius, nihil in tuum commodum fieri iubent? Pergit ne ille olitor Sidera vt ante obseruare? Exopto: & quidem vt paulò accuratioribus vtatur instrumentis. Rescriptum meum ad Bartholinum nondum ob summam chartæ penuriam cœptum est excudi. Modestissimè ipsum refutaui, & D. Tychoni omnem habui honorem. Hodie Opticam publicè lego in Gymnasio nostro: sed paucissimis Auditoribus. Adeò hîc sordent sublimia ista studia. Pecuniam omnes amant, non scientias; luxu diffluunt & corpore ornati splendidè, animo inculti horridique obambulant; talis est genius loci. Nulla eos cura tangit, nulla curiositas, rerum pulchrarum; Bacchum diligunt & Cererem. Quid agam? Fero, & subinde te aliasque candidas Gallorum animas cogito. Inter quas si mihi viuere per fortunam liceret, & excitarer ipse magis ad philosophandum, & præclara inuenta cum maiori honore per orbem diffunderem. Famam habet hæc ciuitas quasi & studia & viri docti in aliquo sint pretio, sed famam tantùm, nihil minùs quàm rem. Dolet me sæpius quod cùm de sede habitationis deliberabam, non prætulerim Lutetiam Amstelodamo. Illa verè flos vrbium est, & tantum non paruus Mundus; hoc ineptis modò & sordidis hominibus

Epistola ad Gassendum.

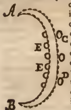
plenum. Conatus sui studia Optica nuper oratione quadam excitare, nihil profeci. Via dignabantur ad audiendum conuenire. Nihilominùs non dubito, quin tali loco dignam vbi legeris, sis iudicaturus. Rogo autem vt per te vnum Exemplar habeat amplissimus Dominus Fabricius cum seria mentione meorum seruitiorum, & æstimationis quâ ipsum colo: alterum amicus tuus Dominus Valesius magnus artis nostræ patronus. Imprimis oro vt iudicium tuum de illa mihi perscribas, & si quid obseruationum memorabilium, aut ipse penes te, aut apud D. Valesium habeas, simul communices. Fortè aliquádo de editione, si per vos liceat, cogitabo. Vale, GASSENDE amicissime, & me ama. Amstelodami 15. Iulij 1635.

F. M. MERSENNVS PETRO GASSENDO S.P.

DIscedebat è manibus epistola vna aut altera, quibus fortè recreari possis, Carissime GASSENDE, cùm tuam paulò seriùs accepimus, quæ, tametsi plurimùm mihi placuit, vereor ne penitùs faciat satis Andegauensibus quæstionem proponentibus, ad quos die proxima Sabathi, quo discedit nuntius, illam missurus sum. Excipies interim duas alias, quas etiam post Campanellæ responsum miserunt, solutiones: iamque videris quod de latitudine radiorum in superficiem Parabolicam perfectè solidam, duram & politam incidentium, & ad foci punctum cófluentium dici posse videbatur. Nihil enim corrumpitur, neque deest vlla lucis particula ex iis, quæ superficiem quantumuis magnam, & extensam attingunt, quæ non reperiatur peræquè in foco. Porrò quod attinet ad ea quæ de variis animi partibus, aiunt Academia & aliæ Scholæ cùm veteres, tum recentiores, tantum abest vt soluant difficultates, quippe quæ nequeunt demonstrari. Adde quòd neque illa Dei per omnia spiritualis extensio, multò minùs humanarum animarum, aut Angelorum potest ab vllo probari eâ, quam appetunt demóstratione. Et quidem ea iam illis dudum obieceram, quæ tamen minus eis satisfecerunt quemadmodum & quod de illa ideali, & vt vocant virtuali, & per eminentiam comprehensione, quâ Deus à nobis concipitur ipsam quantitatem, & latitudinem, &c. perfectissimè complecti. Nihil itaque hactenus ea omni parte probant; fortè pulcherrimis illis viis, quas aperis pedem committent lubentiùs; quod vbi resciuero, ad te perscribam. Nostra interim otia Harmonica paucis abhinc diebus prælum effugientia, si tantulum tibi à grauioribus occupationibus superfit otium, inuises: In quibus si non omnia, at ea saltem, quæ coram experti sumus, animo tuo placitura confido; vt vt fit, autorem & librum tuos habes, atque adeò tibi vtriusque, qualem tui ipsius, curam incumbere cogitato, vt illius næuos quoscumque cùm notaueris vnguiculi radio inter legendum monentem, de præcipuis saltem nos opportunè moneas, quibus nempe addito nouo folio te præscribente medicinam aliquam faciamus. Non repeto nouarum creaturarum generationem, & alias obserua-

stiones quas in literis nostris reperies epistolæ Peiresianæ coniunctis,has enim ante præsentes (ni fallor)excipies. Tui amici valent excepto Chambonio ad vsque mortis ianuas translato,ex iis tamen felici successu redeunte.Non iam peto quod à me toties amici postulant, quando nempe tua Philosophia lucem salutabit, quo tempore futurus raditus,&c. cùm ea arcana soli illi Peiresio tua præsentia satis felici reseruare videaris. Lutetiæ Parif. 15. Kal. Decēb.anni partus Virginei 1635.ineunte ferè 1636.quem tibi tuisque faustum adprecor.

Exciderat è memoria,vt te rogarem de tua ad me protinus mittenda sententia,in arcuum reflexionem, & laminarum chalybearum inflexionem, cur nempe redeant,an quia atomi perpetuo motu poros transantes coguntporos è circulari figura ad ellipticam, aut aliam angustiorem conuersos redire ad figuram pristinam circularem sit lamina reflexa *A B*, sintque pori *CD*,latiores *E*,*E*.angustiores an forte atomi transeuntes per *C D*,cogūt reliquam pori profunditatem eam figuram resumere. Sed cur atomi potiùs mouebuntur à Cad *E*, quàm ab *E* ad *C*. Quæro igitur num ab oriente in occidentem sit oriens *D*, & occidens *E*, *E*,an ab occidente in orientem aut quoquouersum moueantur, quod nisi probàris,assignes velim causam istius remeationis *A B*, ad lineam rectam pristinam, sed cùm ipsa lamina *A B* ex atomis constet, ergo atomi nouæ huc illuc discurrentes à Cad *E*,cogent atomos incuruos *E E*, vt redeant ad rectitudinem & restituantur rotunda spatiola,seu pori circulares, cùm autem hac difficultate plurimum vrgear, vrgebis etiam illius solutionem.

PETRO GASSENDO *Suo*, F. M. MERSENNVS S.P.D.

Nibil de atomis legere possum,mi GASSENDE,quin tui, tuæque Philosophiæ recorder,quam cùm è tuis manibus velim exire perfectam, & omnibus si fieri potest numeris absolutam,nolui præclaram eamque fusissimam Augustini ad Discorum epistolam te celare, quæ ferè tota, magna saltem ex parte in paginis vltimis in Atomorum Democriti & Epicuri confutatione versatur: adeo vt futurum existimem ob tanti viri authoritatem à te lectam iri cum voluptate, nisi tamen dudum illam videris, quid enim latet tuos oculos lynceos, quos ne latent quidem atomi. Ne tamen ipse decipiar, ac tantulum temporis in ea quærenda insumas illa est ordine 56.idque secūdo volumine, quod nisi præ tuis manibus esse crederem,quid enim Theologi,ac Præpositi Diniensis Bibliotheca absque Theologorum coryphæo stare possit?partem illam Epicuream exscripsissem.Porrò Andegauensis ille Poyssonius hic iam adest cum tua epistula, quam magno Campanellæ nuper ostendit, & ab eo postridie repetiit; etiam-num pollicetur suæ propositionis demonstrationem, cui Laleus 100.obtulit epistolas, si quid demonstrarit. Vereor vt quidpiam meo foco parabolico radiantem superficiem complectente subtilius aut verius proponat,quanquam contēdit eam non esse veram & radicalem solutionem, sed illius tantummodo propaginem.Sed & aliam iam nouam proponit, quam nondum scribere potuit, multis obrutus negotiis. Hæc tamen esse videtur demonstrare eodem modo quo primam propositionem, vnum corpus totum esse posse naturaliter in multis, imò infinitis lucis completis, & inter se distinctis. Faciam vt ad te scribat, & de tua epistula ferat iudicium,hinc enim hominem facilè noueris.Cùm autem sim expertus ventos contrarios nil omninò minuere sonorū per aërem celeritatem, quæ semper æqualis esse videtur, siue faueat ventus,siue aduersetur,siue sonus sit violentus & magnus, siue debilissimus, quæro abs te huius admirandi phænomeni causam,cùmque ventus adeò sit aduersus vt aliquem tollat sonum, ne penitus audiatur, non tamen illum temoratur,quoties auditur?Sed & experientiâ mihi constat globum sclopi tormentarij tardiùs quàm ipsum sonum siue fragorem moueri, cuius ferè subduplus est.

Cùm huic epistolæ finis statuendus videretur, occurrit iterum Augustinus, qui 151. ad Hebridium epistola reiicit iterùm atomos: & certè me semper cruciat, qui fieri non possit, vt minima etiam atomus, cùm mathematica quantitate non careat, cùm & duritie ac pondere, & figurâ non careat, in infinitum diuisibilis reuera diuidatur,saltem à Deo:quo posito fuerit atomus minima, ex hypothesi, nec tamen fuerit cū partibus in quas diuidetur,sit minor: Dominus le Maire, dequo crediderim tecum Dominus Peiresius, literarum decus & ornamentum, collocutus fuerit, proponit se dubio procul alphabetū, atque adeò linguam reperisse; quibus Sinenses, vel alios quosuis origenas ita posset literis, seu epistolis alloqui vt absque præuio pacto,doctore,mediatore, responsum ab illis de omnibus quæsitis impetret, quod arcanum nulli reuelare cupit, vide tamen interim num istum nodum possis exsoluere, licet enim illis figuras omnium vestratum arborum mitteres ea lege vt ad te remittant suas præcipuas arbores, quomodo sciant quod petas? His verò finem appono,vt tibi hisce nouis Kalendis anni 1636. te plurimùm salutet

Tuus MERSENNVS *Minimus*.

Episcopus ille quem adeò eloquentem aliquando in cubiculo nostro audiuisti diœ S. Ioannis obiit post annum crucifragij dolorem: ora pro eo.

Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO *Ecclesiæ Diniensis Præposito*, S.

Disquisitiones (Vir Clarissime) quibus ornasti meum Problema de magnitudine in puncto, ingeniosissimæ certè doctissimæque, tantò me grauiùs obligauerunt, quòd tantùm tempus tam pretiosissimum, seu particulam illius æternitatis Operi nobilissimo de

de placitis Democriti debitæ, mihi dare dignatus es, ſic ergo ſunt Amicorum omnia communia, vt quoniam Merſenno noſtro petenti denegare non potuiſti quin me tuis ſcriptis honeſtares, iam meo iure poſtulem, & publico, te non ſempet neque diutius honore priuati ſummo, quem iſtius Philoſophiæ reconditæ volumina tibi ſunt allatura. Id etiam poſtulant tempora Iuſti Regis, qui cùm ipſe ſit effectio tam cæleſtis mũdanæque Harmoniæ, quàm diuinæ Sapientiæ, pergratum habebit ſi viderit in hac communi Deique hominumque domo, non ſolùm Merſennios de rebus muſicis libros, ſed etiam tuos de principiis vniuerſitatis appenſos, quaſi Genealogias quibus ex quam-generoſa ſtirpe ſit oriundus oſtendatur. Certè Democrito tuo honorificis, inquam tuis vigiliis diem dat Cardinalis eminentiſſimus, cui ſoli conuenit de maximis rebus, & de toto Mundo facere iudicium, nec dubito quin ille Vir inſtar omnium Philoſophorum, Populorum, & Seculorum, mox ſit datutus ſubtiliſſimis ingenij tui partubus lucem felicem & æternam. Quod vt non negligas aut prætermittas exemplum, hortatoremque adhibeo magnum illum Campanellam, qui cùm tandem non ſine Prouidentia numinis emiſſus ſit è diuturnis & obſcuris Neapoleos carceribus, nunc ſicut pugil Olympionices è ſummo Galliæ loco in aſpectum totius orbis profertur laudatus à quo laudaris ipſe, & amaris. Interim atomorum acertimo contemplatori mitto tibi quæſtionem noſtram alteram, quæ ſi te excitauerit aliquantulum, reperies ſtatim vnum & multiplex, diuiduum & indiuiduum, ita naturâ ſimul eſſe, vt vel ipſis ſenſibus non acutiſſimis appareant talia: quo ſit vt aliquando contraria Philoſophorum axiomata non magis pugnent, quàm ego tecum, cui cum omni teuetentia meum obſequium ſempiternum voueo. Vale, Pariſ. 12. Ianuarij 1636.

Tuus Deditiſſimus BAPTISTA POYSSON DE LA BENERIE.

Propoſita quæſtio plurima cui paucis. *Datur demõſtratio perfectè Logica, perfectè mathematica, & perfectè ſenſibilis quà probatur dari magnitudinem latitudinem non expertem, quæ aliquando alicubi eſt in puncto verè mathematico & cuius puncti nullæ ſunt partes, & tamen in eodem puncto ipſa habet partes extra partes.*

Ratio quia datur gradus eſſentiæ perfectionalis in qualibet eſſentia, qui eſt ipſa eſſentia magnitudo extenſiuè & eiuſdem eſſentiæ per *Tuum Arc.* videlicet latitudinem qui gradus aliquando & alicubi non tamen, ſed & ſemper eſt in eſſentia, cuius eſſentia nullæ ſunt partes cùm ſit in ſuo concepto formali indiuiſibilis, & tamen habet illa eſſentia genus & differentiam, actum & potentiam, materiam & formam, ex quibus conſtat quæ ſunt partes extra partes in indiuiduo & indiuiſibili per vniuerſale cõtradictionis ipſum omne demonſtrationis genus conſtituentes, vnde ſequitur tot eſſe propoſitæ quæſtionis demonſtrationes quot rerum eſſentiæ, & earumdem gradus perfectionales, quæ cùm ſint ferè infinitæ, infinitæ poſſunt dari huius quæſiti demonſtrationes, & cùm hæc omnia ſint Logica, Mathematica, & verè ſenſibilia, hæ demonſtrationes erunt reuera Logicæ, Mathematicæ, & perfectè ſenſibiles, ſenſibiles quidem non in actu ſignato ſed exercito. Vel clariùs non quoad eſſe, ſed quoad exiſtere.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Viro Clariſſimo atque Eruditiſſimo D. PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, Inſigni Philoſopho & Mathematico,*

MARTINVS HORTENSIVS S. P. D.

VIr Doctiſſime

Literas tuas & typum obſeruationis nuperæ Eclipſeos Lunaris gratiſſimo animo accepi. Mihi Amſtelodami non licuit eſſe tam felici, ſed ſolus annotatus eſt Finis horâ ij. ſcr. 32. Præcedentis anni Eclipſin menſe Auguſto ex parte obſeruaui, ſed ad manus iam non eſt, vt eam deſcribam. Anno 1635. Februarij 21. viſum eſt nobis Amſtelodami initium hor. 6. min. 43. cùm Regulus ad ortum diſtaret à vertice grad. 62. ſcr. 8. Immerſio hor. 7. min. 51. cùm Regulus à Zenith abeſſet grad. 52. min. 36. Emerſio fuit hor. 9. min. 30. cùm cauda ♌ diſtaret à vertice gr. 50. min. 18. Finis fuit hor. 10. ſcr. 34.½ cùm Arcturus ad ortum à Zenith abeſſet grad. 59. min. 14. Dantiſci obſeruauit Clariſſ. D. Crugerus per automatum initium hor. 7. min. 39. immerſionem hor. 8. min. 47. Emerſionem hora 10. min. 35. Finem hora 11. min. 39. ſed in duabus poſterioribus phaſibus fatetur automati fidem non ſatis conſtare. Lõdini Clariſſimus D. Gellibrandus vidit initium hor. 6. min. 20. immerſionem hor. 7. min. 37. Emerſionem hora 9. min. 9. finem hora 10. min. 21. Puto tamen hîc ſcribendum hora 10. min. 11. intellexi ex C. D. Golio, Illuſtr. D. Peireſium Eclipſin anni 1635. Auguſti 27. curaſſe obſeruari in multis Europæ locis: ſi eas obſeruationes per te habere queam, nihil erit acceptius. Vbi meâ recepero Illuſtr. Domino communicabo vellem quoque addetes obſeruationem Eclipſis anni 1635. Februarij 21. & appulſus Lunæ ad Fixas aut Planetas, quos interea de colle obtinere tibi licuit. Schichardi mortem cum dolore intellexi, & verſu quoque proſecutus ſum, quê ad D. Diodatum iam dedi. Si obſeruata eius per te habere licetet, ſcis quàm id me afficeret, animaretque ad præſtandum aliquid quod dignũ ſit nominis immortalitate. Oro ergo te vt in hoc mihi gratificetis, & Illuſtr. D. Fabriciuni ad idem officium ſollicites. Imprimis deſidero deſcriptionem Geographicã VVirtembergenſis Ducatus, quã per partes iam inchoauerat, & noſtro Cælio promiſerat, ſi ſalua ea eſt, ſalua quoque ſunt tes noſtræ. Nec minor mihi cura Theoriæ Mercurij, & tot Eclipſium quas collegerat; quibus ſi frui liceret, carius nihil æſtimarem. Nobiliſſ. D. Valeſius iam ad me humaniſſimè ſcripſit, & orationem meã de oculo ibi placuiſſe teſtatus eſt. Sed quid tu de ea iudices aut magnificus D. Peireſius nondum ſignificaſti. De Ephemeridibus è Lansbergij Tabulis ſuppucatis nihil ſperandum, & poteſt Argolus ſecuriſſimè in propoſito ſuo pergere. Opuſculum meum de diametro Solis nõdum abſolutũ eſt; ſed velim

nihilominus accuratè mihi ſignifices conditionem & ſtatum D.Peireſij, vt aut illud, aut aliod ei offeram; ſiquidem id omniò mihi ſtat propoſitum.Meretur Heros iſte vt oomen eius perpetuetur eruditorum virorum monumentis; & me quoque ooſtri peculiariter ei eſſe obſtrictum.Excuditur hîc ſcriptum Claramontij de ſede ſoblunari Cometarum; vbi illod abſolotum fuerit,puto excudendum meũ aduerſos Bartholinum,interea perficere decreui,Deo dante,illod de diametro Solis quod(vt & alterum)pulchra habebit Oprica & Aſtronomica. Diopricas contemplationes iterùm deſerui,& ad Aſtronomicas redij,ſed noo ſine percepto inſigni fructo circa Tubum Dioptricum, quem in poblicum cum tempore proferam.Quid tu in ratione Viſus, aut alia philoſophandi materia.Oro commonices quædam, eapectaturus paria à me.Morinus veſter Deoa booe, quos non ſtrepitus edit de inoentione longitudinum!ſcripſi ad eum iam ſecundâ vice,& varias difficoltates mooi,in quibus nondum mihi ſatisfecit.In ſomma cenſoi, & cenſeo, inuentionem eius ſoper mari eſſe prorſus impoſſibilem quoad accuratam praxim.Video eom propoſuiſſe ſchema D.Galterij de demõſtratione diſtantiæ Solis à Terra,quod aliàs ad me miſiſti;& vitoperare illud Lanſbergij quod eſt in Vranometria,tanquã non Geometricum. Quod certè neſcio qoa de cauſa fecerit. Nam vt hîc de ſchemate D.Galterij aliquid inſuper dicam,præter illa qoæ aliàs ad te ſcripſi,ſi paritatem diametrorum Solis & Lonæ io Apogæo ei eripias,eatra demonſtrationẽ Lanſbergij nihil habet.Pares aorẽ eſſe Solis Lunæqoe in Apogæo diametros Ptolomæos ſtatoit & Keplerus,ſed neuter ſolida ratiooe comprobauit, & proculdubio eſt falſum. Mira qooque promittit de parallaai Solis,æquatione temporis,Theotiis Planetarum,&c.ſed ego omnibus ĩis aore facta eaperimenta neqoaquam confido.Quid ro sẽrias,auidè ex re intelligam.Vale mi optime D. GASSENDE, & ſi me amas qoàm ſæpiſſimè reſcribe.Imprimis fac vt quàm citiſſimè(rebus meis ſic exigentibus)certos reddar de ſtatu D.Fabricij,quod vnicè ab amicitia tua eapecto. Datum Amſtelodami 16.Maij 1636.

Viro Clariſſimo, Doctiſſimóque Domino
PETRO GASSENDO *Amico vnicè colendo,* S. P.

VIr Clariſſime,

Accepi quas ad Deo datum noſtrum dederas Eclipſis Lunaris Anni 1635. Auguſti 27.obſeruationes,pro quibus maximas tibi,& illoſtri Fabricio,ago gratias.Profectò amor & ſtudium illius Herois erga artem noſtram,non vno ore laudandum.Sed vtinam tam laudabili propoſito debita reſpondiſſet obſeruatorum omnium diligentia!ſi Romano,Ægyptio,Neapolitano, Syriaco adfuiſſent magis idonea inſtrumenta,certius de meridianorum differẽtia licuiſſet cõcludere:cùm oone in illis nihil niſi conatus veniat æſtimandus.Quis enim io tãta Obſeruatorom diſcrepantia, & vnica Eclipſi de vera differentia longitudinom audeat pronuntiare?ſi illuſtris Fabricius in eodem inſtituto perſeueret,& futuras Eclipſes maiore diligentia in illis locis obſeruari curet, habebit vnde famam,nomenque ſuum, cum omniom eruditorum inſigni cõmodo vlterius extẽdat. Neſcio an alias ad te ſcripſerim; ſaltẽ nunc ſilere nequeo,qood oon illubenter accipias.Nimirum Vvilhelmum noſtrum Blaev iode ab anoo 1634.apud Præfectos Societatis Indiæ orientalia procuraſſe, vt omnes gubernatores naoium,qui impoſterùm nauigaturi ſunt in Indiam,teneantur Eclipſes Lunæ, tam in mari, quàm in terra,obſeroare.Dedit autẽ illis ſuper hac re inſtroctionem typis excoſam:& nõ dubito qoin nupera & vtraque anni 1635.Luoæ Eclipſis, diuerſis locis ad Orientem ſitis iam ſint obſeruatæ. Nonne vides quantũ id faciat ad promotionẽ rei Geographicæ & Nauticæ? Prodentiſſimè ergo feceris, ſi D.Fabricium in propoſito ſoo confirmaris quandoqoidem vbi naucleri iſti redierint,ſi viuant,obſeruatiooes omnes vobis tranſmittere decreui; atque eâ ratione & gratitudinem meam oſtendere,& ad Geographiæ emendationem ſymbolam qualemcumque conferre.

Intelleai ex literis D.Morini non tantom te per inſtromentum 30.pedũ obſeruare diametrum Looæ,ſed & variabilẽ deprehendere pro dioerſa ſupra horizontem altitodine. Scribe quæſo quomodo id obſerues, & quænã ſit inſtrumenti ſtructura.Nulla enim ratiooe mihi perſuadere poſſum,phænomenum iſtud realiter Lonæ adeſſe;ſed eaiſtimo ab Optica aliqoa luminis proprietate, oculiſque tuis depẽdere. Et videor mihi cauſam videre manifeſtam.Nã cùm Luna humilis eſt,oſtendit atmoſphæram profundiorem,denſioremque.Itaque tingit aërem maiori lomine quam cùm eſt alta idque eâ ratione, vt annolus quidam lucidus indicetur Lunam circumſtare,eios limbo ad ſenſum cõtiouus.Et hinc fit,quod viſus in humiliori ſitu Lunæ inter cootactũ limbi & pinnacidiorum ægriùs diſcernat quã in altiori;adeòqoe vt diametrum iuſto maiorẽ obſeruet,arripiendo lucẽ aliquam aëris pro lumine ipſios Lonæ limbi.In maiori aorẽ altitudine illud non fit,quia ob aërem puriorem, porior quoque offertur Lunæ limbus,& præciſior, minorque diameter. Tu vide num cauſa hæc ſaluando phænomeno ſufficiat;& ſimul conſidera, ſi realis ſit iſta diametri Lunaris mutatio,debere quoque locum habere in Sole.Et ſi lorum in Sole habeat,neceſſe eſſe vt quemadmodum aërem in Cælo compareт,reuera quoque obſeruetur per Teleſcopium.Verùm enim-verò & tibi ignorũ eſſe nequit,& mihi ſæpiſſime exploratum eſt, diametrum Solis ne tantillum quidem variari in quacumque obſeruetur ſupra Horizontem altitodine,exceptâ contractione Ellipticâ,quæ obuenit diametro erectæ à diuerſitate refractionis ſuperioris & inferioris limbi. Conſequens ergo eſt,phænomenum illud ea accidẽri Lunæ ſuperuenire, ab aëre illominato & oculis obſeruatoris. Clariſſimus Valeſius non ita dudum mihi per literas indicauit te diametrum Solis,Lunæque io Apogæo non maiorẽ ſtatuere ſcrup.30. ſec.4. Lubentiſſimè iotelligam quã id ratiooe obſeroaris.Ego obſeruãdo diametrum Solis per varia foramina,ioſignem in ea inueni diuerſitatem,& plerumque maio-

rem

tem scrupulis 30. diametrum autem Lunæ nondū acenratè & ex voto obseruare potui ob debile lumen. Si tu eam obseruâris per pinnacidia & inspectionem ocularem, scito me audere statuere, neminem vnquā ad scrupula secūda hoc obseruandi modo eius quantitatem determinaturū: quod tamen requiritur, si quid acturi sumus quod omnes prædecessorum vincat conatus. Si occasionem & commoditatem obseruandi haberem, non diu esset quin videres quid ego ad obtinēdam eam præcisionem queam præstare. Nunc dissesendum est, & premendæ inuētiones aliquæ ad Astronomiæ bonum non parum conducentes. Significâram Morino, arcanū illud Astronomiæ maximum quod se inuanisse putabat in visione stellarum fixarum diurna, mihi non esse insolens; sed ante ipsum à me visas per Telescopium fixas post ortum Solis. Respondit, se non credere, cùm alioqui non tacuissem. Quasi verò de fide mea quicquam dubitandum haberet, eò quod tot circumstantiis & ineptiis rem non proposui, vt ille pag. 210. partis 6. de longitud. Non soleo inuenta mea cum tanto strepitu protrudere. Plura habeo circa Telescopium, & quidem egregia; sed non dabo antequam possim cum maxima nominis gloria, & spe immortalitatis. Quod autem fixas post ortum Solis viderim, colligi potest ex mea tecum Dissertatione pag. 39. vbi visioni Veneris diurnæ, subiungo obseruationem diurnam Iouis & fixarum. Idque dudum antequā D. Morinū nouissem; sed hæc eadem ad illum scripsi, & spero agniturum se non esse primum tanti arcani, si tantum est, inuentorem. Si nolit, tu intercede & impelle virum, ne tantillū honorem mihi inuideat. Quid de Schikardi scriptis? nihil-ne audiunt? speraueram ea aut per D Deodatum, aut Illustr. Fabricium haberi posse: & tu quoque operā promiseras. Scribe oro quid spei supersit, & multum Vale. Amstelodami 12. Octobris 1636.

Tuus ex animo

Martinus Hortensius.

nuntius succederet horribilis, candidissimum expirasse pectus, omnis & sapientiæ & honestatis promum condum extinctum Academiæ Posphorum, atque summas spes vno velnti momento cōcidisse. Quid? At non sustineo iacturæ grauitatem hic expendere amplius, nam me consolatur non parum; superesse adhuc, defuncti fratrem Lucam, elegantissimis moribus hominem, ac præter cæteras artes Mathematicis studiis non vulgariter eruditum: quis non tantum quæ noster ille, *ὁ μακαρίτης* publico bono destinauerat, colliget, & sicubi latent nōnulla (quod credo equidem) eruet, diligentissimè: verùm etiam operam impendet omnē, vt Schikardianum nomen perenni gloriâ vigeat, atque nonorum subinde meritorum acceptionibus magis magisque illustretur. Peregrè abest Lucas cum Principe suo; in patriam reditutus, quamprimum leniores aspirauerint Austri. Est insuper in magna apud nos expectatione Moglingus iuuenis ingenio validus, ac reliquos Schikardi discipulos industria & profectibus longè supergressus: & quem tantus Magister iudicauerat dignum, qui sibi in Professorio munere aliquādo subrogaretur. Hunc producam ego, quantum potero. Spem pronuper faciebat is mihi, Mercurij Theoriam absoluendi, dummodo obseruationibus iuuaretur: qua in re nullus Tycho tantum suppetiarum ferre potest quam tu, mi sapientissime Gassende. Optimus Schikardus noster cùm ingentem epistolam destinasset tibi, fato conatibus eius intercedente vix principium illo calamo, expressit: quod hic mitto. Ex paucis tamen lineis æstima magnitudinem obseruantiæ & amoris, quo te ille prosequebatur. Addo etiam literas ad illustrem Peireskium; & simul aliquod exemplaria laudationis, honori & memoriæ Schikardi dicatæ: quæ omnia vt cures, te vehementer rogo. Vale summe Vir, & vale. Dabam Tubingæ, Kal. Nouembris A. C. 1636.

Tui obseruantissimus

Thomas Lansius.

Summo Viro D. Petro Gassendo *Diniensis Cathedralis Ecclesiæ Præposito, Domino & Amico cumprimis honorando*, S.

Nolli expectare, maxime Gassende, vt Schikardi nostri discessum ea hac vice exequar pluribus. Non enim charta hæc tam sancta desideria caperet; quibus Christianissimus hominum Cælum obsidebat, & perrupit: non illam inuicti animi præsentiam, cùm feralis & epidemius grassator necessitatem denuntiaret vltimam, nō denique supremæ Deòque plena verba ac suspiria, cùm immortalis anima euolaret ad Creatorem suum. Et quid, mi Gassende, in tristissimo tunc cordè volutasse me putas cùm Medico quidem pridie prospera cuncta, & reducem valetudinem promittente, post sequentis tamen noctis meridiē de subito omnia mutarent in peius. Quid? cùm mea exciperetur anhela & lamentabilibus gemitibus interrupta vox valedicentis mihi, cum gratiis votisque summam pietatem testantibus. Quid cum interiecto breui spatio

Epistola ad Gassendum.

Reuerendo & Sapienti Viro D. Petro Gassendo *Cathedralis Ecclesiæ Præposito, & Mathematico simul Eminentissimo;*

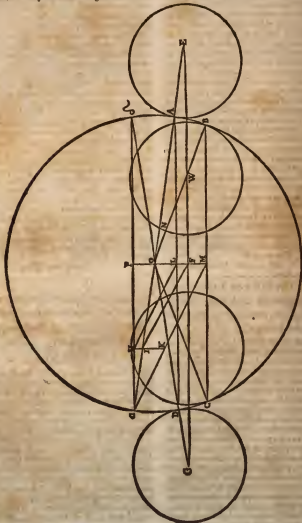
VV. Schickardus, S.

Tantum tibi debeo, mi D. Gassende, Vir admodùm Reuerende ac modis omnibus honoratissime, quantum vix mortalium alteri cuiquam: vt quoties beneficiorum & effusissimi amoris vbertatem cogito, toties exhorresceam, nil æquiualens in me reperiri, quo tibi vicissim seruire possim. Quid enim dicam de tot prolixis nō epistolis, sed integris libris, quos mei causâ manu propriâ scribere non tæduit, vel inter medias occupationes graues! Aliter sanè gratitudinis declarandæ medium non superest, nisi vt aliquando cum restituta pace ista edidero, Posteritati seræ indicem, quantùm Astronomiæ restaurandæ interfuerit Gassendum nasci. Cæterùm vt ab Eclipsi vararia ordiar, notum & prorsus singulare est

quod

quod in ipso corpore Lunæ tu lyncæus, quatuor illa puncta contactus notare potuisti, ex quorum interuallis proportio vmbræ ad lucẽ, vnà cum latitudine queat elici, etiam absque præcognitis alienis dubiisque. Quo autem ratiocinio tu inde deducas triplã, ego quidem ignoro, quid verò mihi ea cogitatio suggesserit, indicabo vt examines. *A* sit initium, *D* finis, *B* immersio, *C* emersio, ex obseruatione tua distant *A C* 25. grad. *C B* 142. grad. *B D* 30. grad. *D A* 163. grad. nisi oportet necessariò bina interualia opposita *B D* & *A C* æquari (quod autem tu non tradis æqualia, factum agnosco veritatis amore, quia non soleas obseruationes ad arbitrium corrumpere amplector ingenuitatem, & millies præfero rudiusculas eiusmodi, aliorum comptis, ex composito fictis.) Sunto igitur ambo *B D* & *A C*. pariter inter excessum & defectum medio, scilicet $27\frac{1}{2}$ manentibus cæteris interuallis.

In assumpto quopiam circulo vmbram designante, disponantur quatuor puncta dictis spatiis respondentia, quæ sint *a B C A*. Horum bina *B C* (quia Lunam subiiciunt intra vmbram) ita maneant, reliqua duo (quæ contactui exteriori respondent *a* & *A* continentia ad oppositum, vt acquiram veros contactus *A D* connectentia *a A A D* & *B C*. Dico inter

eas versari aliquam parallelam, quæ sic abscindat è centro egressas, vt exterior pars *A E*. Inferiori *BVV* æquetur. Habeo autem demonstrationem (prolixitate sua hîc tædiosam futuram,) quod eius proportio situs inter extremas vicinas sit eadem, quæ notorum *P O* ad *P M*. Trahátur ergo *A M* & parallela *L H* inde Orthogonalis supremæ *H K* denique ex puncto sectionis *I F* ea monstrahit apud *F* transitum quæsitæ. Hinc innotescunt omnia reliqua. Nēpe, (supposita diametrô ☽ *B N* min. 30.) qualem hunc obseruasse refers,) semidiameter vmbræ *B O* 39 $\frac{1}{6}$ (quippe vniuersis altior ihat ☽ quàm vulgò creditur.) Et distantia centrorum, siue latitudo ☽ in medio deliquij *O F* min. 8. tantum. Sapienti satis, &c.

Hæc Epistola præ morte non finita fuit.

CONSTANTINVS
GASSENDO *Suo* S.

AEgrè molestéque fero te tandiu versari in Prouincia, nec posse te vllis precibus obsecrari vt te cōferas in vrbem nostrā, in qua ostendisti lumen ingenij tui, quod facit nobis absentiam tuam plenā desiderij & sollicitudinis, quo fit vt non cessem te inanibus appellare literis, & ad te mittere quæ apud nos gerūtur, vt habeas, quos superioribus meis tibi pollicitus fueram, libellos, in quibus nonnihil rei est, quæ te ad eorum lectionē accendat, & scenam vitæ humanæ tuis subiiciat oculis. Facerē imprudenter, si putarem illam te non propiùs inspexisse, qui optimis disciplinis institutus, cognitas habes eorum artes, qui gloriantur arbitratu suo cælum regere, & Deos præberi faciles, eâque opinione capi imperitos, quos fracto & abiecto animo sub suû iugum mittunt, vt arbitrio careant suo. Hæc per se nota sunt, nec tutum est Poëtarum μυστικὰ ni mauis, μυθικὰ aperire. Lugent enim Athenæ Socratem suum, qui Poëtarum insidiis in vincula coniectus, Areopagi venenū hausit. In eo viuunt homines, vt omnium qui horum partibus non se dederint, perturbent animos, & quos non possunt ingenio, metu assequātur. Plangore & lamentatione domos complent, ac queruntur Deorum Sacra violari, quæ res apud eos perpetuò recinit. Non norunt cæci tantum scelus suo dari vitio, quod cælum scenam, & Deum drama faciant. Vetera sibi prætendunt, vt plus authoritatis habeant, nec patiuntur illa antiqua commenta ex æquo & bono rescindi, neque se veritate & ratione conuinci. Nihil pensi habent, si suis consiliis Remp. concitent, ad cædes & incendia homines acuant, & nomen Philosopi in commune vocent odium. Nihil nisi subdolè & versutè agunt, qui si reuincuntur mendaciis quærunt latebram. Nostra ætas tantā effudit Poëtarum copiam, vt in oppidis tumultuentur homines plus æquo sui studiosi per sectas & hæreses dissideant, qui dum se impeti sentiunt, veniunt in belli societatem, & ciuea occupant, è quorum marsupiis non deiiciunt oculos, donec exhauserint. Quod in causa est, vt florentissimas vrbes faciāt ingenij sui theatra, vbi suis Apologis deludunt homines, qui ecco quodá timore horū partes sequuntur,

Et veluti pueri trepidant, ac omnia cæcis
In tenebris metuūt, nec somnia cernere cessant,
Sollicitamque gerunt cassâ formidine mentem.

Vetus est clarissimorum Philosophorum querimonia paruulos tradi imperitis mulierculis, quæ eorum animum ad res humiles abiiciant, vanisque frangant terroribus, deinde tradi institutoribus, qui bonarū rerum codes falsum, aut verisimile pro vero doceant, suaque somnia, quibus, etiamsi in viros euaserint, delusi, facilè se credunt Poëtis, qui horum ignoratione ad perniciem abutuntur, & optimates in quibus gratiæ & præsidij est plurimùm suis laqueis irretiunt, vt iis qui secū non consentiunt, vncum impingant. Hæc pálā aguntur, & nemo audet biscere, quin vocetur in crimen. Felix nimium prima ætas, quæ iis præstigiatoribus caruit; nam antè Orpheum & Linum nulla est litera. Poëtas etiam tollunt è sua Rep. viri pij; quia Poëtæ est fingere & versari in nugis, quibus euertendis operam posuit Seneca in eo libello, qui de superstitionibus inscribitur, & quem periisse dolemus. Aduersus Poëtarū furorem & audaciā Varro vim eloquentię ostendit, & eorum dānauit μυθικὴν θεολογίαν, vultque hos homines omninò extingui, & eorum memoriam sempiternā obliuione deleri. Plura dicerem, nisi scires, quos hæc omnia attingunt, quique rem eandem versant, cùm vnaquæque gens habeat suos Poëtas, quorum nutu & artibus optimorū ciuium fortunas tentari, famam lædi, ipsumque caput in discrimen vocari legimus. Vterer exemplis nisi ea nosses, & eorum technas, qui Poëtarū mysteriis initiatos se esse venditant. Nos verò ab eorum moribus & ingenio sumus alieni, qui dissidiis æternum Vale diximus, nihilque beatius ac antiquius habemus animi quiete, quæ facit, vt gaudeas in sinu tuo, & felici otio fruaris. Vale.

Maximè Reuerendo summoque Viro
PETRO GASSENDO *Ecclesiæ Cathedralis Diniensis Præposito, Domino & fautori honoratissimo,* S.

PLurimum Reuerende Domine virorum eximie.

Parum abest, quin à redditis tuis ad me literis, humanitate singulari, hoc est, nationi vestræ propria refertissimis, quintus iam mensis effluxerit. Et quia respondendi officium eò vsque differre visum est, dum excellens carmen tuum cæteraque in honorē Schikardi τῷ μακαρίτῃ parata, ex officina Typographyca vnà irent, ita factū est, vt expectatione tardior esse cogerer. Modicū hanc vrbē inter atque Tubingam, nec nisi bidui interuallū interiacet. Et quia tamen propter itinera militaribus vndique latrociniis infessa, vltrò citroque cōmeare tuto non licet, omnia lentè processerunt, & quod valdè doleo, exempla parentationis, quorum vnum ab illustri D. Luillerio accipies, non saltē sub finem nostri mercatus, vbi commodissima erat occasio, rectà Lutetiam ea transmittendi, sed nunc demùm, Lansio nostro mittente, allata fuerunt vt non nisi cum mora lon-

giore & per viarum ambages peruenire possint. Dabis igitur huic tarditati, sed & litterarum meatum breuitati veniam. Nihil poterat exoptatius accidere mihi, quàm vt prolixam & pridem admiratione diuinorum ingenij monumentorum, in animo conceptam tui obseruantiam, prolixa item epistola explicate; & vltrò oblatæ tanti Viri amicitiæ captare fructus vberiores mihi liceret. Verùm exhaustæ quatrimestri morbo, & prostratæ vires, via paucculis hisce scribendis suffecerunt. Vt primùm valuero rectius (id quod ope Dei Medicorumque breui futurum spero) resumpto calamo, si permittis, amplioribus verbis vlteriori me gratiæ tuæ insinuare conabor. Vale, Vir summe, scribebam Argentorati, 19. vel 29. Ianuarij 1637.

Tuæ Reuerendæ dignitatis cultor obseruantissimus MATTHIAS BERNEGGERUS, *Historiarum Professor in Academia Argentoratensi.*

Doctissimo Viro PETRO GASSENDO *Theologo*,

ATHANASIUS KIRCHERIUS S. P. D.

MOrem tibi geram, mi GASSENDE, & tantò quidem libentiùs quantò iussio tua mihi gratior & occasio tibi gratificandi opportunior, hâc enim futurum spero, vt quam dulcissimi Peiresij nostri operâ quondam Aquis-Sextiis tecum contraxeram necessitudinem, vel locorum intercapedine, ita occupationum itinerumque complurium distractione penè extinctam è fauillis resuscitem, & quanti te tuaque studia faciam, quamque dicto iussis tuis sim obediens hocce breuiusculo testarer epistolio. Iussisti vt Eclipsin quam die prima Iunij currentis annis Sol subiturus erat, obseruatem; feci quod iussisti & ea quidem diligentia quàm iubentis merebatur authoritas; quod si exspectationi tuæ non vsquequaque sit satisfactum, non meæ id in negotio exequendo, promptitudine, sed iniuriæ Cæli quòd eo ipso die adeò se contumax ac turbulentum exhibuit; vt facilè monstraret id se nobis inuidere, quod videre à tot annis plerique optârant Mathematici. Rem igitur eo quo sequitur modo & methodo aggressus sum prima die Iunij hora 2. pomeridiana, instrumenta obseruationi destinata loco opportuno exposui, Tubum opticum loco particulari per obscuratæ fenestræ relictum foramen, fulcris quæ vertebris suis ad tubum in omnem partem situsque differentiam facilè contorquendum instruebantur, nixum in subnexam Tabulam, in qua futuræ Eclipseos in suos digitos & minuta distributæ schema delineâram direxi. In contiguo loco duæ aliæ fenestræ erant in quarum vna Quadrans Azimuthalis in horizontis centro circumuolubilis in gradus & minuta summo studio distributus ponebatur, in altera sciotericum duplex, Astronomicum videlicet & Italicum in quadrantes & minuta à Clauio quondam exactè distributum Soli exponebatur. His igitur omnibus ita ritè instructis adscitisque in operis executionem duobus aliis Patribus multum exercitatis; ego tubo ad punctorum Solarium obseruationem indagandam dirigendo, alter altitudini Solis, horis denique metiendis tertius intentus vnusquisque ad commisso sibi munere probè fungendum, tempus rei bene gerendæ opportunum operiebatur. Primum itaque Solis obscurari punctum, quantum nobis quidem nubes earumque lucida interualla permiserunt, ope vitrorum viridium obseruauimus incidere in horam 5. à meridie & min. 33. quibus in quadrante respondebant 18. gradus altitudini Solari & min 24. Hisce nobis occupatis veluti succensens Cælum, Solem adeò enormi nube texit, vt de obseruatione perficienda penè desperaremus. Post nubila tandem aliquandiu desideratissimus nobis illuxit Phœbus; cuius faciem ego tubo excipiens 4. punctis & 15. minutis obscuratam inueni, eodem tempore in Quadrante altitudo Solis inueniebatur graduum 18. min. 36. & in horologio, hora 5. à meridio & minut. 48. hora 6. & min. 10. denuò discum Solarem 8. circiter punctis obscuratum inueni, Sole alto gradibus. 9. minut. 43. Posthac luminaria adeò profunda nube se abdiderunt, vt impostetum videri ampliùs non potuerint. Atque ex hac nostra obseruatione, mi GASSENDE, facilè colliges Argolum ferè mediam horam à vero aberrasse, magnitudinemque Eclipseos puncto integro à vero defecisse cognitum est. Sed hæc omnia tibi exactius explorãda relinquo.

Cæterùm multa mihi de calamitoso itineris mei Melitensis successu tibi scribenda forent. Mira quoque quæ dum Æthnam & Vesuuium conscendi, huius voraginem quoque dum Liparis adij, dum inauditis Terræ motibus in Calabria præsens interfui, communicanda essent. Verùm quandoquidem de iis particulari libro forsan tractaturi sumus, superuacaneum esse ratus sum, iis recensendis tempus perdere. Modò Romæ degu in gratiam cum pristinis Musis reuersus, Hieroglyphico operi noctu diuque intendo, in quo si aliquid laude dignum præstitum fuerit, post Deum D. Peiresio acceptum fero, hic enim fuit primus huius operis adeò per totam Europam exoptati promotor, nec enim ego vnquam tantæ molis opus humeris meis imponi mihi passus essem, nisi is authoritate sua, quâ pollebat maxima, mo fulciuisset. Opus ipsum pecunia clam suppeditata, libris, aliisque ad rem bene gerendam necessariis abundè animasset. Imò alios quoque ad opus quacumque tandem ratione promouendum, præsertim Mecænatem meum continuis stimulis incitasset. Huius Viri inexplicabilem peritiam atque in promouendo literario negotio fecunditatem ego 80. epistolis prorsus longia omni

xceon

reconditioris eruditionis genere, atque veteri ſapientiæ arcanis refertis, quàs ad me de Hieroglyphico negotio dedit, teſtari poſſum. Atque hæc de ſtudio Hieroglyphico. Interim ſubceſiuis horis aliud opus moliturus ſum, quod dum hæc ſcribo ad Coronidem perduco. Eſtque de arte Magnetica Opus ripartitum, cuius primus liber intitulatur Magnes, ſiue de effectibus ratis & prodigioſis Magnetis; alter Magnes applicatus, in quo quæ miranda in Geometria, Catoptrica, Statica, Aſtronomia, Gnomonica, Mechanica, Steganographia, Thaumaturgica, Coſmographia, ſimilibuſque Magnetis ope fieri poſſint variè oſtenditur. Tertius liber Catena Magnetica dicitur quâ totum Mundum ſingulaſque eius partes μαγνητίζειν oſtendo. Opus, ni fallor, placebit, cùm omnia in eo varia probatiſſimorum experimentorum demonſtratione, ſine qua omnem Philoſophiam non immeritò mancam atque inutilem exiſtimo, comprobantur. Mox vbi impreſſus fuerit, dabo operam, vt te eius participem faciam. Atque hæc ſunt, quæ tibi breuiter, mi GASSENDE, communicanda duxi. Quid tu porrò modò moliaris ſcire aueo, non dubito omnia vt ſoles magna & ardua; quæ vt ad finem deſideratum perducas, Deum Optimum Maximum obnixè deprecor. P. Scheiner impreſſit modò Opus nouum contra coniectores Aſtrologos, quod tamen ad manus meas nondum peruenit. Vbi Romam appulerit, dabo operam, vt tibi propediem exemplar tranſmittam. Cætera D. Naudæus vtriuſque amicus optimus ita & integerrimus perſcribit. Ignoſces manus volantis errores, valdè enim timeo, ne incondirit hiſce literis meis bilem tibi potiùs quàm cor moueam. At cùm occupationes meas nôris, multáque ſcribendi materia, literis formandis inhærere non me permittit facilè feſtinationis meæ veniam à te me impetraturum confido. Vale, amicorum optime, meque vt ſoles, amare ne deſiſtas. Datum Romæ 2. Iunij 1639.

Tui quem noſti amantiſſimus
ATHANASIVS

Clariſſimo & Nobiliſſimo Viro Domino
PETRO GASSENDO,

HIERONIMVS BARDIVS
S. P. D.

IN doctiſſimi mei patrio ſolo plurimum coniuncti, & indiſſolubilibus amicitiæ vinculis obſtrictiſſimi Liceti typis datis Epiſtolis tuam vaſtiſſimam eruditionem doctrinamque ad Sidera extollendam contemplans me tibi maximè oppigneratum opperi quod factum eſt. Vt me in amicorum tuorum album inſcribi curarem, quod quidem ſi feceris mihi gratiſſimum erit, qua de re plurimum te etiam atque etiam exoro. Scirem libenter an Petrus Ioannes Faber Medicus Monſpellienſis Caſtrinodaueri Medicinam iam faciens viuat, quo loci degat, quid agat, quid meditetur, an ſuum Panchymicum & Philoſophiam reformatam euulgauerit, habeo enim præ manibus multis ab hinc annis opus, in quo Philoſophiæ libertatem cum ipſa Iatrochymia vindicare contendo in genere, & in ſpecie, eorum propriis cauſis & Elementis, qualitatibus & paſſionibus in lucem euocatis, & iam primam partem habeo, ferè ad vmbilicum elaboratam, ſed actum agere ita ſemper iniquum fuit, admoneas quæſo, Vir Eruditiſſime, an aliquod conſimile opus ſubulfeceris à quoquam meditari, multa in tenebris conſepelini quæ omninò noua, & ratione methodi & rerum pertractandarum digeſtione non erant, illaque Endimioni conſecrataui huic me operi addixit mea aduerſa corporis valetudo, & medicamentorum craſſa farrago exhibita, quæ mihi natiuum calorem humidumque fixum ferè conſepeliuit; quapropter noua viuificatione indigerem. Scire prætereà vellem cui morbo expellendo Aquæ-Sextiæ comprobentur. Diu Mantuæ huic Scientiæ ſedulam diligentiam nauaui, & poſtremo Piſis quo in loco Ariſtotelem & Platonem poſt Eruditiſſimum Mazzonium poſtremus per aliquot annos ſum interpretatus, & occaſione amplæ Pharmacopææ Chymicæ, Medicææ Florentinæ conſimilis multa ad actum practicum experientia circumvallatum produxi, ſed præ imbecillibus viribus vſque adhuc omnia experiri non licuit. Habeo enim ego ſolus doctiſſimi Viri Vincentij Thornei Angli arcanum Philoſophicum, quod quidem ex eius epiſtolis Syngraphis & eiuſmodi ſcriptionibus conſtat Ferrariæ & Veneriis ad actum practicum eduxiſſe: præſertim verò ex Ædis Monetariæ Ferrarienſis reſcripto, & quidem patet lucrum 80. pro quolibet 100. tedidiſſe Duci Alphonſo de cuius mandato opus aſſumpſerat exequendum, quod quidem arcanum habeo eius manu ad amuſſim exaratum, & duorum menſium ſpatio perficitur, & facili negotio à Viro in his negotiis experientiis comprobato, in actum practicum educeretur, & ex his quorum vidi Myriadas mihi plurimum arridet, eo quod præſertim rationibus Philoſophicis innitatur, & Phanaticis imaginationibus non adhæreſcat, & quia in his regionibus multos huic operi addictos perſentio, libenter cum aliquo fido Achate me coninngerem, ne palinodiam canere mihi eſſet neceſſarium.

At enimverò quòd opus vrgeas & quid mediteris Typographiæ commendandum admoneas velim; præſertim verò de his quæ Epicuri Philoſophiam reſpiciunt. Ego enim etiam Platonicam prædicare & à tricis & nodis extricare contendo, & quæ omninò noua in Phaſibus & Phenomenis Cæleſtibus obſeruaris ſcribas. Mitto ad te opuſculi Exemplar de quo iudicium tuum elucidare ne graueris. Typis excuſus eſt liber Galilæi de motu quatuor dialogia Italicis

Italicis suo more expeditus de quo quidem Senis apud ipsum decem dialogos videram, multa quidem noua, sed libellà Physicà & Mathematica lauce æquilibranda propoòit. Vale magnum Matheseos incrementum meque tuis iussis paratissimum persentias. Datum Rapalli 11. Kalendas Octobris 1639.

Clarissimo, Doctissimoque Viro Domino PETRO GASSENDO

FORTVNIVS LICETVS B.A.

Accepi luculentissimam epistolam tuam, PATRE GASSENDE, Vir omniscie, quæ tantum abest vt longitudine sua, volumen integrum exæquans, vllo me tædio molestauerit, quod potiùs ingeniosis digressionibus, & argutiis admodùm paradoxis, in ea subinde se se consequentibus, me adeò delectauerit vt eam legere aggressus, nequiuerim nisi tota perlecta, singulisque partibus eius attentè consideratis, de manu deponere. Suspicio mitam ingenij fecunditatem, in omni doctrinarum genere tam docta scribentis solertiam, abditas rationes è rerum natura tam promptè depromentis: & felicitatem, difficilia & obscura tam expeditè dilucidéque proponentis. Osculor insuper insignem animi modestiam tam vrbano liberalique more cum Antagonista controuersias agentis. Quamobrem est vt ingentes tibi gratias habeam de tam ingenua comitate, quâ mecum disputas &, de multi-iuga doctrina rerum occultiorum, quâ me cumulare voluisti. Meum verò responsum ad ea, de quibus tecum oequeo consentire, non est cur vnica disceptatione breuiter absoluenda comprehensum expectes; tot enim ea sunt, tamque difficilia, vt neque sub vnius libri titulo singulari contineri valeant concludive debeant; neque breui temporis tractu satis expediri possint, à me præsertim in aliis occupatissimo. Quia verò mihi necessitas ingruit in præsentia respondendi Cl. Galilæo de candore Lunæ, cognaui simul in ea disceptatione perpendere, quæ tu illi consentiens contra meas rationes affers ad calcem epistolæ; quarum exemplar ipse transmisi nuper ad inclytum Virum, quod ea tuis ad optimum Naudæum datis agnouerim, re perceupere cogitationes istas tuas earum cupidissimo Viro communes fieri. Reliqua capita superiora tuæ disputationis decreui seorsim expendere in altero Volumine de quæsitis per epistolas à C L. Viris, quod iam adornare cœpi. Interim mittam ad te vel per Clarissimum Naudæum, vel per Bardinm nostrum, quæ post Litheosphorum è typis hactenus mihi prodierunt opuscula. Tu verò me amare occesses, vt ego te plurimùm colo, Vale. Dabam Bononiæ 6. Idibus Nouembris 1640.

PETRO GASSENDO *Ecclesiæ Diniensis Præposito dignissimo,*

ANTONIVS GODEAV *Episcopus Grassensis* S. P. D.

Ingratus & inhumanus essem, Vir Doctissime, si Clarissimi Viri historia absque voluptatis quàm ex illius lectione cœpi, ingenua significatione in manus tuas rediret. Cùm primùm audiui ab amicis tuis, te hanc Spartam excolendam suscepisse, non dubitaui, quin exornares. Sed, vt verum fatear, non existimabam literati hominis mores, & studia, istam posse conficere historiam. Dij boni! quàm nobilem, quàm omnibus numeris absolutam, quibus, quantisquo scientiarum, artium ornamentis illustrem fecisti? Ita Nobilissimi & suà famâ maioris hominis præclaram indolem, ingenij vim, memoriæ felicitatem, inexhaustam discendi cupiditatem in scientiis & disciplinis illustrandis, ab omnibus vindicandis & compendiosiori via explicandis, indefessum studium, ita miram in naturæ miraculis explorandis, variisque experimentis probandis diligentiam; ita generosum opum contemptum, morum innocentiam, in amicitiis retinendis constantiam, in omnibus bonis iuuandis, & colendis alacritatem & sollicitudinem, ita, inquam, hominem ad viuum exprimis, vt Peiresium audire, & præsentem contemplari, mihi videter, cùm eruditissimos, & tersissimos tuos commentarios legerem. Dignus sanè ille Vir, qui posteritati commendaretur, sed fœlix, qui GASSENDVM laudum suarum præconem inuenit. Quidquid librorum, gemmarum, Iconom, numismatum & cæterorum id genus, summa cum diligentia, nullisque parcens sumptibus, in vnum colligere potuit, iniuria temporum vel alio casu, distrahi facilè potest. Sed tu illa omnia in tuto collocasti, cùm ita accuratè de singulis, posteros voluisti certiores facere. Mirus Styli candor, infinita eximiæ eruditionis argumenta, exquisitæ de rebus occultissimis coniecturæ, omnia, vt vno verbo perficiam & Peiresio, & GASSENDO & melioribus sæculis, & æternâ hominum memoriâ, dignissima. Scis quàm procul sim ab adulatione, itaque, mi GASSENDE, crede me ex animo tuum opus laudare. Quas moras nectis, quare literatis hominibus, literarum Decus & præsidium in tuis scriptis redinitum, cahibere procrastioaris. Hoc à te manes Peiresij postulant, hoc à te Respublica literaria expectat, hæc curtente calamo scripsi, non dubito, quin barbarè. Sed tibi, tuisque Musis loquor, quæ styli barbariem vt sunt hnmanissimæ, facilè excusabuot. Saluta meo nomine, illustrissimnm Comitem, nec ita illum tibi totum serua, vt illius amantissimo & obseruantissimo, copiam non facias. Pluribus amicis tantos Vir potest sufficere. Vale, & nos ama, idipsum

vt

vt faciant, Clariſſimi amici noſtri D. de Beaurecueil & de Beruille opto, enixè peto, & facturos ſpero. Fruere dulciſſimo illorum conuictu, nos rupibus noſtri affixi, animi tædium & ſolitudinis moleſtias, ferre conabimur iucundius tui gratiſſimi aduentus expectatione. Vale iterùm, & loquacitatem excuſa. Thonon. die 1x. Decembris Anno Incarnationis 1640.

PETRO GASSENDO PAVLVS DV MAY S.P.

QVi conſuetudinem, imò potiùs arctiorem amicitiæ inter nos neceſſitudinem anteſtor (Vir Clariſſime) vt in eminenti litis futuræ periculo, illuſtriſſimi Prouinciæ Prouinciarum Proregis oraculum, ex Tripodia tui cortinâ conſulere mihi liceat, ne domeſticis laceſſitus negotiis, quæ fratria & nepotis ex fratre animos neſcio quo fato diuidunt; calamitatem priuatam ingemiſcere feſtinem, illi ſiquidem Toloſani Senatus Tribunali ex programmatis Regij formula abdicati, & Aquenſis iuriſdictionem ſortiti forſan litis ordinem in iudicio proſequentur, quem nihilominus interturbant ex priuato voti noſtri ſuffragio Illuſtriſſimus Princeps Condæus cùm nuper Idibus Nouemb. Toloſæ ageret; etenim agnatos circa negotiorum tricas in ſinu dulciſſimæ partiæ arbitrum calculo addixit, qui alterum ſi diſſentiant in dirimenda lite deſtinent: crediderim illos (Vir Erudite) circa mandati tantæque gratiæ religionem obſequij gloriam ſectari, attamen inter ſpem metumque dubius, Illuſtriſſimum Principem Comitem D'Aletz tui ope & auxilio ſuplex adire feſtino; ne ſcilicet alterum cognatorum priuatâ authoritate in Senatu commendet, ſed ex amuſſi & trutina tranquillo vultu vtriuſque delitia pendat & Illuſtriſſimi Principis Condæi genio morem gerere obluctanti perſuadeat, & Toloſam redire iubeat; ne rei domeſticæ commodis litigandi procax libido detrimentum pariat, & inſano litis, itinerisque labore rationes expenſi ſera in fundo patcimonia computet. Bene Vale, dum mandatum ex epiſtola Herois, qui te amicum è re nata nouit expecto. Diuloue pridie Kalendas Febr. A.D. 1641.

Robertum bene-valere te noſſe velim, grataque recordatione Sacros cineres Lazari & Magdalenæ lucubrationibus tuis ex pignoris formula appone.

Reuerendo Clariſſimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, SAMVEL PETITVS S.P.D.

IEnuitus penè iuſſi tibi dari, Vir Summe, cum hoc epiſtolio exemplar obſeruationum noſtrarum, nollem enim doctiſſimum Perſium, id eſt te iſta legere, ſed quia iacta eſt alea, vide, & ſi me amas mone atquo emenda; hic enim vnicus finis eſt, cur ad te mittam: nihil certè magis pro amico feceris, nihil mihi gratius, quod vt à te impetrem enixè te rogo Vale, Vir Eruditiſſime, & nos amare perge. Nemauſi ad diem Kal. Sextil. anni Dionyſiani 1641.

Clariſſimo & Doctiſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, HIERONYMVS BARDIVS S.P.D.

A Naudæo intellexi te Pariſiis pro commoda occaſione edendorum tuorum librorum commorari, teque meas ſimul cùm clari noſtri Liceti dialogis recepiſſe, quod mihi quidem gratum maximè fuit. Opus meum typis etiam excudendum promptum erit. Ideoque aliqua commoda ſedolaque Typographi tibi familiaris operâ vti vellem, pro qua tuam humanitatem vehementer imploro, & deprecor. Iuſtum quidem Volumen erit duobus vel pluribus Tomis, prout illi ſatiùs videbitur diuidendum, deque Philoſophiæ libertate ad Platonis aures, & de Iatrochymia, vt quarto & præcipuo Medicinæ inſtrumento, ac de Medicina ſacra inſcribitur. Opus quidem nouum erit non rerum tractatione, ſed iucunda Encyclopædiæ permixtione, qua curioſum erit, ideoque (vt me clarus Licetus & Naudæus admonent) ab omnibus exſpectatum, & facilem exitum omninò præſtolatum. Claro Gaffarello multas meas de literas, de quibus nullum mihi gratum reſponſum accidit. Idem & claro noſtro Liceto euenit. Scire vellem an librum de erroribus Medicorum ex Hebræo manuſcripto Codice, quem in præfatione ad Medicinalia Campanellæ promittit, euulgauerit, & curet vt eius opera ad nos tranſmittantur, ne tanti Viri laboribus diutiùs ieiuni ſimus, quod & tuis à te factitatum iri peroptarem. Ab eo vellem literas valdè commendatitias pro claro Gauffrido Sereniſſimi Ducis Parmæ, &c. à ſecretis pro meis negotiis cum ipſo pertractandis, vel quæ tuæ eſt aura beneuolentiæ illas mihi percommodas cures. Inſudat Licetus noſter in reſponſione ad epiſtolam Galilæi, aculeis omninò & ſalibus ſine ſale conditis refertam, quæ propediem lucem expectat. Vale mi amantiſſime GASSENDE, meque tuis iuſſis ac nutibus à me valdè peroptatis paratiſſimum perſentias, & cognoſcas. Genuæ 12. Iulij 1641.

Doctiſſimo Clariſſimoque Viro Domino PETRO GASSENDO, PHILIBERTVS DE LA MARE, *in ſupremo Burgundiæ Senatu Regis Conſiliarius.* S.P.D.

IEſtiuit animus ex quo te Cl. Peireſij vitam ſcribendam ſuſcepiſſe accepi, nemo enim

enim erat, qui elegantiùs concinnaret, nemo qui Virum omni hominum memoria dignum propiùs obseruasset quàm tu, qui tum communis patriæ cum studiorum ratione arctissimam cum eo necessitudinem habuisti; & si Alexander edixit olim ne quis ipsum alius, quàm Apelles pingeret, quàm Pyrgoteles sculperet, quàm Lysippus ex ære duceret, quidni & solius GASSENDI opus est vita Peiresij, cùm te Virum omniscium literatus orbis suspiciat & demiretur. Iampridem mens mihi eadem fuerat; quæ huncce tibi laborem suggessit, & ob id à Cl. Viro Riantio Senatore Aquensi popósceram nonnullos in eam rem commentarios, sed vt ille monuit te huic operi ab aliquot mensibus incumbere animum à proposito reuocaui tum propter meum in te studium cùm quia tenuitatis meæ conscius vererer ne malè habita esset Peiresij fama posthuma si me scriptore vulgaretur; tibi ergo hæc Sparta incumbit & tuâ gloriâ & Peiresij memoriâ digna, ergo neque tantum hoc nomine beatum illum dixi, quod res cedro dignas gesserit, sed quod eum GASSENDVS celebrare instituerit, magnum ergo erit quod debeat tibi Respublica litterarum si susceptum opus fœliciter (vti speratur) confeceris; ego gratiam habebo nullo vnquam modò rependendam, eoque strictiorem quod Cl. illius Musagetæ virtutem & doctrinam perpetuò cultu prosecutus fuerim, præter-quam quod mihi ad te Virum toto orbe celebrem aditum fecerit; quod si te meis votis secundum recepero, tuamque demereri beneuolentiam valuero, nihil vltra conatus meos erit, quo æternam obsequij in te mei fidem testatam relinquam. Vale, Diuione 5. Kalendas Augusti 1641.

Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO *Theologiæ Doctori, & Ecclesiæ Diniensis Præposito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS S. P. D.

ETsi tardiùs Musas nostras ad te peruenisse credideris, qui illas cum edita à te Peiresij nostri vita, publicas faceres, dum iam prælo excussum opus in lucem prodiit, dum consignata tibi exemplaria exegêre forsan, vt iam communia fierent, prout me Baronis inclyti literæ certiorem reddiderunt; adhuc tamen tempestiuè se se offerunt tibi; vt se tuæ mancipent clientelæ; vt tuas, amicitiæ vinculo, Charites sibi deuinciant. Nimirum aliam nusquam mentem habuerant, quàm vt tibi sua amoris & honoris pignora traderent, dicata tuæ virtuti obsequia nunciarent; lætamur quòd citiùs quàm crederemus conscriptum è typis opus exierit, cùm inde citiùs in publicum prodire debuerit, vt noua admirationis argumenta, nouæ laudis accessione commendent authoris merita. Expectabam in dies partum ingenij, quem mihi, notus tibi Sangeoesius promiserat de tuis & Peiresij laudibus editurum, eâ mente, vt mei ruditatem styli, politioris cuiusdam manus industria leniret, temperaret ingenij peritia, sed nescio quis animi scrupulus, vt palinodiam caneret, impulit, aut quis genius, vt fœtus emergeret, impediuit: ita vt elusa sic expectatio nostra moras rumpere debuerit transmisso ad te hoc epistolio, contenta scilicet vt ignorantiam nostram agnosceres, dummodò affectum in te nostrum probares, ingenuitatem mentis gratam haberes. Vnum addo vt si quid aliquando supersit otij aliqua ex obseruatis communicare memineris, vt promiserunt tuæ ad nos gratiarum manu conscriptæ literæ, nec non etiam si quid noui fuerit super acus Magneticæ declinatione deprehensum; de qua dum scripsi aliàs P. Athanasio Kircbero Soc. IESV in vrbe Roma Mathematum Professori tibi noto, is mihi responsum dedit fusè de ea scripsisse in libro, quem nouiter ipse in lucem edidit & Magneticum opus nuncupauit, in quo tui nominis & doctrinæ mentionem vt decet fecisse rescripsit. Cæterùm finire nequeo quin mertas tibi grates rependerim, de humanissima quam habuisti de me, in Baronis inclyti literis, recordatione; quæ me inde tanto obligationis nexu deuincit vt me in æuum omne memorem simul & debitorem reddat; nusquam ergo tanta tibi beneficia rependam, vt immortaliter à te pendeam; salutem illam quam insisti tuo nomine, dedi Eximio nostro San-legerio, qui tua obseruans merita, exegit à me vt reciprocas eius nomine salutes hæc carta rependeret. Vale Vir Celeberrime ac Doctissime, & amore, quo cœpisti immeritum prosequi perge. Datum Auenione postridie Kalendas Octobris 1641.

Nobilissimi ac Excellentissimi Viri NICOLAI FABRICII FABRI *Toparchæ* PEIRESKII, *& in Supremo Senatu Aquensi Regij Consiliarij,*

EPITAPHIVM.

PEiresci quid Parca dies præscindis? an illi,
Quod nulli parcas, parcere sæua negas?
Falleris? & dirâ tentans abrumpere falce
Fata Viri, falsis ludis imaginibus?
Viuit Peiresij, viuit sub marmore nomen,
Viuent Fabritij nescia facta mori.
Munere Peiresii vixit dum Pieris ipsa,
Viuet Peiresius munere Pieridis.
Quid mirum! Musas aluit, pro munere vitam,
Quæ vitam accepit, reddere Musa potest.
Viuit in illustri, virtus transmissa, Nepote,
In quo pars superest magna relicta sui,
Officiosè nimis, tumulo secede, viator!
Peiresii fatis Parca nocere nequit.
Nempe vices hominis superat Peiresius Heros,
Inde suas voluit fallere Parca vices.

Clarissimo

Clariſſimo ac Reuerendiſſimo Viro PETRO GASSENDO *Philoſophicæ ac Theologicæ Facultatis Doctori, Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito, &* PEIRESKII *Vitæ ſcriptori facundiſſimo,*

ELOGIVM.
PALLADIS ET PHIDIÆ ICON ALLEGORICA.

SIc Palladem Phidias expreſſit, vt etiam ſui ſpeciem impreſſerit,
Ne venerari liceret formam illius,
Quin raperet admiratio alterius.
Eâ inſeruit arte vnam alteri: vt eadem vtriuſque referret effigiem,
Ac ſi ex immortali Pallade, immortalem fieri poſſe crederes:
Æternique operis gloriâ æternum Authorem referret.
Sed tu GASSENDE*? dum ſtylo penè cœleſti*
Peireſcij vitam exprimis: tuam imprimis
Simúlque immortalem reddis.
Dum vitam, quam ſcriptis deſignas,
Tuis etiam factis ad viuum repræſentas;
Peireſcium in te redíuiuum facis.
Et meliori quam Phidias æternitate
Tuam ex Peireskij gloriâ gloriam auges.
Scilicet Phidias tempori: tu æternitati pinxiſti,
Decuit ergo illum periiſſe tempori: dum tu viuet æternitati.

VOTVM.

PErge Vir inclyte? perge? & ille qui te prouocauit amor,
Vt Peireskij noſtri vitam, tuis & ſcriptis, & factis expreſſam
Duplici gratitudinis fœnore publicam faceres,
Ille idem excitet te, ad ſublimia natum;
Vt quæ de incognita Epicuri ſapientia
Quæ de Solis, & Lunæ diametris,
Quæ de Mercurij motibus tibi vni notis
Viuente, imò vidente Peireſcio,
Perdius, & pernox obſeruaſti,
Meritam in lucem edas.
Non poteſt Mercurius ſemper ſub Solis radijs deliteſcere,
Erumpere tãdem in lucem debet auſpicijs tuis,
In neceſſarium Aſtronomiæ Reipublicæ commodum ac votum.
Indigebat quippe nouo Tychone Aſtronomia,
Qui præcoci morte præuenti Brahei vices expleret,
Parallaxes, refractiones, Solis Lunæque diametros corrigeret,
Aſtronomiam numeris omnibus impleret.
Quid mirum! te iam alterũ Tychonẽ agnouerat,
Schickardus ille totius Germaniæ laus, & Aſtronomiæ decus
Ille te, hac de re, ſuis ad tuum in Sole Mercurium literis interpellauit,
Hoc velut ex Tripode Tubingenſis Orator
Etiam inter Schickardi funera effudit oraculũ,

Scriptis confirmauit Lansbergius,
Tuis dum ſuas hypotheſes firmauit, Phænomenis.
Quid plura? dum Galliæ caput Lutetia
Muſarum Parnaſſus, literarum Athenæum, Orbis Epitome
Te talem proclamat.
Prædicat Germania, venerãtur Aquæ-Sextiæ,
Admiratur æmula Romanæ vrbis Aueniò,
Fatetur omnis regio Solis illuſtrata radijs,
Tuæ conſcia virtutis.
Hoc vnum ſupereſt
Vt dum tuam laudibus Peireskij hinc vſque ad Sidera noti Pieridem animas,
Reſonet apud omnes, perennis tui nominis gloria.
Decet nimirùm omnes, quibus ſe ſe præbuit familiarem tua virtus,
Admiratione raptos, ad Peireskij nominis, tuique famam,
Velut ad Orphei Lyram exilire.
Mutuóque laudum certamine, victoriam ambientes,
Tuis meritis applaudere
Et vtriuſque gloriæ perennitatem
Æternis vtriuſque geſtis modulari.

Ilicet Viator hoc priùs Carmen lege.

DVm mea Muſa canit GASSENDI *carminis laudes*
PEIRESSIIQVE *fugit, cui ſua dona ferat,*
Siſtat Muſa gradum: Muſas tractauit vterque
Sic vtrique poteſt, laus vtriuſque dari.

A. F. P.

PETRO GASSENDO *Suo*, PH. LIBERTVS DE LA MARE, S.

TAntum abeſt vt mihi periculum in mora fuerit, quod meis ad te datis maturiùs non reſpouderis quin-imo tui beneficio Cl. V. Peireſcij vitam à te nuper ſcriptam accepi, legi, pellegi, nam illa eſt, cuius contemplatione quiſque ad virtutem, & capeſſenda ſeriò ingenuorum artium ſtudia fingi poteſt: Sed quod pluris eſt, acceſſit huic muneri beneuolentiæ tuæ ſponſio omni munere maior, de qua grates referre non opis eſt noſtræ, nam mutuum non repoſcit tanti beneficium, agere autem omninò animi mei eſt omni ſtudio tibi deuotiſſimi. At nemo ne poſt deſcriptam magni illius Muſagethæ vitam, Pinacothecam illius refertiſſimum omnis antiquariæ ſupellectilis penu deſcribet? certè Reipublicæ literarum nimium intereſt ne tot laboribus & ſumptibus, quibus non pepercit Vir ille Heroïci ſpiritus, comparata antiquæ hiſtoriæ documenta puluere, & ſqualore ſepulta dormiant (vt ita dicam) penes hæredem; illud mihi in votis fuit, & etiamnum totis animis exopto, vt ab erudito quopiam id operis ſuſcipiatur, qui grauiſſimis clarorum ſcriptorum teſtimoniis res illas priſcæ ætatis illuſtret, præſertim eas quas de ponderibus, & menſuris veterum ſibi compatauerat Peireſcius, à cuius Schedis non leue auxilium ſuppetet, nam illum accepi paucis ante obitum annis operam poſuiſſe

huic rei inter absoluti ævi ambages meo sensu difficillimæ. Ab Amico tuo qui epistolam dedit audiui te illustrandæ Epicuri Philosophiæ totum esse, bene erit, tu nempe falsam imperiti vulgi sententiam haud sanè huic Philosopho æquiorem radicitus euelles, scilicet cùm de illo mentio habetur, circumfertur tanquam omni vitiorum genere corruptissimus, at pranis licet nonnullis erroribus imbutus, veri tamen Philosophi speciem in multis præ se fert, neque adeò Epicurus est, quàm populari dicterio iactatur, tantúmque illi tribuit Lucretius, vt crediderit Epicurum cæterorum omnium Philosophorum lumen obscurasse; tuum erit, vt probatas Epicureæ Sectæ sententias sententiæ tuæ pondere, & calculo firmare, ita & illius næuos pro acerrima ingenij tui acie repellere. Ego autem Iacobi Guyoni rerum apud Æduos nostros capitalium quæsitoris opera vulgare cogito, hominem si non vultu, famâ saltem tibi notum fuisse opinor, nam ille τῷ μακαρίτῃ Casauboni, & Clarissimi Viri Salmasij familiaris non pauca reliquit fœlicis ingenij monimenta, si quæ apud te sint illius stylo, strictâ vel solutâ oratione, Græco, vel Latino idiomate exarata, copiam facias velim, nec non eorum quæ de vita, & moribus illius acceperis. Vale, & me ama tui studiosissimum. Scribebam Diuione 9. Kalendas Nouembris 1641.

Clarissimo & Doctissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *literatorum Primipilo meritissimo,*

HIERONYMVS BARDIVS S. P. D.

QVam admirabilem experientialem Philosophiam Typis exaratam esse intelligo, quæ tamen adhuc ad nos non peruenit, meam tamen ideam Medicinæ Sacræ Claro nostro Naudæo commissam tuas manus cum meis literis occupasse mihi persuadeo, cui quidem scribo quid pro meorum opusculorum permutatione magna tuorum manus habeatur. Typis Romanis imprimitur Meteorologia Patris Nicolaï Cabei Societatis IESV, in quo volumine vnam experientialem Philosophiam promittit. Pater Mersennius cum Claro Ioanne Baptista Baliano diutiùs est commoratus. Et ad meas aures non peruenerat cum tamen eius Religiosis Patribus, eius aduentus notitiam mihi iusserim manifestandam. Vale diutiùs incolumis tibi, & Reipublicæ literariæ, méque redamare satagas. Genuæ Kalendis Nouembris 1641.

Literæ Illustrissimo Domino Ioannettino Iustiniano pro Rege Christianissimo agenti committantur.

PETRO GASSENDO *Suo*, PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

QVoniam de Guyonio nostro nonnulla cognoscere cupis, paucis habe. Patria illi Augusta Æduorum, genus omnino literatum, bini nempe illius fratres politioris literaturæ studio inclaruerunt, eorum vnus præter huius gloriæ decus etiam & sanctitatis famam addidit, eo celebriorem quod vrbis patriæ infulas sibi oblatas reiecerit quasi irritamenta malorum tenui in Lexouiis Sacerdotio contentus; Iacobus autem noster rerum capitalium apud suos quæsitor pangendis carminibus delectatus imprimis neminem suo æuo habuit, quicum eo de Poëticis studiis iure posset contendere, nam neque quæsitus verborum ambitus, neque molles sermonis lusus in illius operibus animaduertuntur, sed concinna oratio repit cum leuioribus, & cum grauioribus assurgit ad rei dignitatem; omnium instar esto iudicium Nicolai Borbonij inter meliores notæ Poëtas Doctissimi, qui cùm nonnulla Guyonij opera legisset, ea Cedro digna renuntiauit, mitto illum Arabici sermonis scientia celebrem Isaacio Casaubono innotuisse, quorum cùm vterque Grammaticam huius idiomatis texuisset, hæredum incuria periit ea, quam confecerat Guyonius. Multa quoque in Græcos Patres molitus adnotauerat, sed indigesta, verùm omni opera Poëticæ data, hoc scribendi genere potissimum ingentem sibi famam quæsiuit. Hæc habui quibus te de Guyonio nostro monitum vellem, quem mortalium rebus subduxit annus 1625. Quod non omnino desperata sit Peirescianæ Pinacothecæ descritio maximè gaudeo, si modò is, qui se digestiorum recepit, sparsæ huic par sit, nam res est non ardua tantùm, sed omni ferè conatu superior propter immensam omnis Chartaceæ, & Antiquariæ supellectilis congeriem, cui illustrandæ non modò coniecturis opus est, verùm exquisitis veterum Scriptorum testimoniis: Sed ægrè fero quod variis casibus actus à suauissimo Musarum consortio abstractus fueris hactenus, deinceps verò restitutus sedulo, quoniam, vti me monuit Robertus tuus meúsque Lutetiæ Penates posuisti, ita aueo & voueo tum mihi, tum Reipublicæ literarum quam ornare & iuuare non desines quandiu GASSENDVS eris. Naudæum tuum hunc auctate tua fretus literis adire placuit, tu, ni graue fuerit, scribenti præibis, meúmque in illum studium significabis, rémque longè suauissimam feceris, si quam ad illum scribo mittendam curaueris Romæ illum agere impræsentiarum opinor apud Mæcenatem suum Cardinalem Barberinum. Vale, & me vt facis semper ama. Diuione 8. Idib. Decembris 1641.

Si quæ tibi nota sint de prælio Lepanthino indicare velis oro atque etiam oro, nam exactam illius, seu pugnæ diaeris, seu belli (quia tantum sanguinis fusum est quantum cruentissimo

tiſſimo quoque bello) hiſtoriam ſcribere animus eſt, ſinguli enim quique authores nonnihil habere circa eam rem peculiare, neque eorum vnus omnia ſcripſit, ego modis omnibus conabor, vt tam celebris licet non adeò vtilis, Chriſtiani nominis victoria teſtituatur in integrum. Iterùm Vale.

PETRO GASSENDO
PAVLVS DV MAY,
S. D.

PEllegi Panegyricum Amici noſtri (Vir Erudite) cuius elegans ſeries calami tui natiua pulchritudine aſſurgit, & alterum Plinium naturalis hiſtoriæ aſſertorem ſibi vindicat; doleo Clariſſimi Peireskij vicem, ſed dum adhuc ſpirantem in tua pagina contemplari licet, fato ſuperſtes inter eximios viuit quamuis genius commendatus ſit. Noui quo beneuoli propensè animi affectu illuſtriſſimus ſacri Palatij Quæſtor eruditionis tuæ delicias proſequatur ex occaſione noſtri apud illum fiat mentio, iterùm atque iterùm rogo: quod ſi dies nouerca conſilio noſtro aduerſetur, aliam quæ ſit fauens amplexare? Carmen quod aliquando in ſui gratiam effinxi, è re natâ κατὰ πόδα comminiſcere colore quæſito, quod ante diſceſſum eiuſdem copiam tibi fecerim, quia meas eſſe aliquid putas nugas. Ἡδονὴν Epicuri prima quoque die tua induſtriâ explanatam videre mihi videor: vnà cum Fabroti noſtri lucubrationibus ad Βασιλικὰ Iuris quæ Petri Fabri Sanlotiani monumentis conſignata, poſt obitum magni Cuiacij Toloſatis noſtri, Lutetiam tranſlata interpretem celeberrimum ſibi deſtinarunt, eiuſdémque Quæſtoris & Herois (cui bene ſit) auſpiciis in lucem prodire feſtinant. Clariſſimi Bocharti Champinij Abbatis gratiſſimam recordationem abſenti illibatam conſerua & de te illóque vicino tuo, epiſtolam exhiberi iube à Roberto tuo neceſſitudinis ineundæ conſilium obteſtatus ſum conſuetudinis tuæ illiúſque eruditionis patrocinio ſuffragante. Bene Vale, & me ama. Diuione 6. Idibus Decembris A. D. 1641.

Illuſtriſſimo Viro Domino Domino
PETRO SEGVIERIO
Franciæ Cancellario,

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ.

STemma genúſque tuum gens imperterrita bellum
Vaſconidùm, illuſtri ſanguine prima tulit.
Inſignita dein proauorum purpura faſtu
Claruit, inſontis murice tincta toga
Præſidis hic vbi ſub trabeâ, maioribus atque
Inter auos geſtu, te SEGVIERE, *colit.*
Téque Palatini Comitatus culmen adeptum
Nouit, vt arcano numine cuncta iuues.
Dum tua cæruleo diſtinguit fata colore
Torquis, & in gemina ſorte ſigilla geris.
Queis bullata vigent Orbis monimenta, ſub armis
Regis, & imperij quà via lata patet:
Sic dum conſilio Germani Eccleſia ſurgit,
Labentem populi firmat vterque fidem.
Fortunata nimis tantóque Lutetia partu
Aucta, tuum bino Sidere cinge caput,
Vt iactata diu nondum ſubmerſa ſuperſit
Nauis, & attonito turbine ſiſtat iter:
Arma licet tractent Proceres ſub fulmine belli,
Quorum Richelij dextera fræna premet.
Lutetiæ vouebam Heroi 16. Kal. Aug. A. D. 1641.

Doctiſſimo Clariſſimóque D. Domino PETRO GASSENDO *Theologiæ Doctori Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS, S. P. D.

LIcet tardius quàm deberem, aut ſeriùs ac optaſſem tuis hæ noſtræ reſpondeant literis, ingenita tibi humanitas innocentis negligentiæ crimen condonabit aut potiùs æquitas tua librato cauſæ pondere, quæ me à debito prohibuit ſcribendi munere, non iniuſtè repellet iuſtiſſimam accuſationem tuam. Ea nimirùm fuit ſilentij noſtri ratio quod excitata de monetis celebris controuerſia me elapſis proximè feriis Lucalibus ad publicum in Vniuerſitate noſtra legendi munus prouocauit, quod ne perfunctoriè tantum implerem, néve à forenſibus propterea curis recederem, ſed vtrumque penſum abſoluerem, adeò temporis ſolicitus eſſe debui, vt via aliquid ſupereſſet otij, quod intentum curis animum recrearet, vel intenſam mentis aciem remitteret: Sed ne maior me contumacia reum faceret, aut ne Dominus San-Legerius eximij Patris tibi noti filius ad te ſine epiſtolio adueniaret, decuit purgare moram, ſi tamen adhuc facere ſatis poſſim, dum tot vrbanitatis tuæ nominibus adſtrictum ſuperaddita vincula ex acceptis nuperrimè literis ſtrictiori me nexu obligarunt, vt fateri cogar inuitus me non ſoluendo factum, qui poſſim æquâ lance contractum æs exſoluere. Quod verò aſſeris ne tua προσδόξαι deprædicaſſe merita, ac ſi vitro quodam conuexo in te noſtra reſpexiſſet oratio, da veniam ſi te tibi ipſi impoſuiſſe dixerim, qui tua per Myoptram intueris merita, dum te tanpere deprimis, vt mihi te nullum ferè perſuadeas, vt te ad punctum penè redigas; qui tamen Galliam omnem, ne dicam orbem ſplendore nominis imples, ac emines vt hoc Homeriſſem Πάντων ἄριστον κυδίστον; & licet ea mihi tribuas, quæ quidem optarim ſemper ſed nunquam fuerim aſſecutus quæ nec ego ob ingenij mei tenuitatem ſuſtinere, nec tu propter iudicij tui dignitatem pertinacius tueri poſſis. Capior tamen falſis

huiusmodi gloriæ imaginibus, & ferè conditionis meæ oblitus inter huiusmodi phaleras, & ornamenta cresco; saltem non audeo ne à te omninò dissentiam, & authoritati tuæ nimis detraham, me ipsum prorsus contemnere, quod vt maiori cum fiducia, & minori cum iactantia fiat, enitar omnibus viribus, & continuis laboribus efficiam si potero vt des aliquando veritati, quod modo amicitiæ largiris. Interim dum fideio liberasti transmissis ad me optatis obseruationibus tuis de Mercurio, Marte, Venere, & Ioue, aliisque me grauiori obligationis onere, deuinctum iam, oppressisti, vt debitam à me tibi fidem exsoluere non valeam; dum studiis, & curiositati nostræ proximis hisce natalitiis feriis fecero satis, an Argolicæ, vel Copernicææ, an Lansbergianæ, vel Rudolphinæ exactiùs Cælo respondeant transcriptas ad te, vt indicasti remittam obseruationum Schedulas, calculique nostri rationes, tuum super his iudicium expectaturus. Cæterùm quoad nuperæ Eclipseos Lunaris obseruationem à te factam cum eximio Bullialdo cuius nominis fama, & virtus non me latet, dolui quam-maximè quod Cælum nobis fuerit minùs propitium quàm tibi, cùm ita crassis obscurum nubibus nobis extiterit, vt ne quidem vel minimam inter rimas (phasim à nobis obseruari licuerit; accincti etamus cum Illustrissimo Domino San-Legerio nostro, vt optata nobis obseruatio fieret tibi communis, sed elusit infidum Lunæ Sidus expectationem nostram, quæ Terræ vmbram indignata ne nobis orbata lumine deformis appareret, maluit nubium velum inducere, vt verecundiam tegeret; vel obseruatoris tenuitatem aspernata subtracto elegit aspectu delitescere in nubibus, vt temeritatem plecteret. Proximo Aprili mense Deo dante conabor insignem Lucinæ defectum obseruare, si Cælum vt spero fœliciùs fauerit, & quia instrumenta nobis sunt minùs apta, vt opinor, vix enim palmos tres Quadrantis Astronomici diameter excedit, ita vt sola scrupula prima quinatio numero distincta intercipi possint, acceptum haberem, si requisitam longitudinem dum tibi liceret per otium, notares; aliáque pro fulcro firmando necessaria, ne vel minimus in obseruando supersit inde scrupulus, tam in Phasibus, quàm in totali immersione, vel emersione, principio vel fine, & altitudine fixarum, ac quæ sit habenda ratio refractionis in obseruanda oræ Lunaris altitudine, vel fixæ de tempore obseruatæ Phaseos, nec non secundarij luminis oræ Lunaris pro determinando eius limbo, cæteráque ad hanc rem scitu digna pro exactè peragenda obseruatione; si tamen seria quibus detineris negotia patiantur, rem gratam facies, cùm à magnis Viris tibi similibus ediscere in gloriæ parte reponam, vt obseruationibus tuis nostræ respondeant pro definienda illa Meridianorum differentia in publicam cui laboras totius orbis vtilitatem. Nestoreos ad hoc, & alia quibus natus viuis tibi deprecor annos quales mereris, quales exigit Astronomiæ restitutio. Vale, Vir Celeberrime & Doctissime, addictúmque ex asse tibi, amore prosequere. Dabam Auenioni 3. Id. Decembris 1641.

Clarissimo & Doctissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO,

HIERONYMVS BARDIVS
S. P. D.

INaudieram iam à Cl. Meyssonnerio te Lutetiæ commorari pro editione Heroicarum virtutum ostentanda Viri Illustris Domini Fabricij, & cuius tui operis duo exemplaria hac die habeo, & Liceto nostro destinatum nunc quidem mihi data commoda occasione transmitto. Huius autem meum tibi sensum aperire non possum cùm ab exemplarium latore pro responsione Domini Valauez, illique cui commendata, pro debita cura facere nimis vrgeat. Prima autem fronte videtur mihi magni Viri argumentum, quod ipsi operi complementum præoccupat, at quidni maximè cuique arridere debeat? Cùm ab illo maximo Philosopho, & Eruditissimo Viro Apollini, & Musis consecrato, & Mineruæ, & Mercurio dicato omnium scientiarum vastissima arce dependeat, & originem ducat non est profectò qui possit inficiari. Sed hæc pauca pro magna laudum mole tibi dicam. Si haberem Doctissimi Allatij elogium pro nostro Liceto, cuius multa exemplaria à nostro Librorum vastissimo Helluone, & præstantissima tinea Gabriele Naudæo missa sunt. Vnum tibi transferendum hac occasione curarem, sed ab Amicorum hic manibus omnia mihi auulsa fuere. Expecto à nostro Liceto velitationem, & Theoriam quam discutit ex tuis obseruationibus de Lunæ luce, &c. cum Claro Galilæo quam statim ad te mittam.

Vrgeo nunc transcriptionem ideæ Medicinæ factæ typis hic excudendæ in 16. quod opus erit Prodromum Iattochymiæ meæ in generali, & particulari, & vestigij libertatis Philosophiæ in Platonis Timæum. Et cùm his subsequetur Medicina sacra in particulari in vnoquoque Sacræ Scripturæ loco dignum punctum faciens, & adoptata methodo cuncta euentilans. Encyclopædiæ tum Prophanæ, tum Sacræ consecrata, & Physicomedicis animaduersionibus corroborata. Scire auerem à te quod opus præ manibus habeas, neque enim vnquam te otiosum intellexi.

Occasione autem studij Iatrochymici Medici, cui me plurimum deditum esse profiteor mihi communicata fuerunt quædam non ingratæ notæ scripta Vincentij Thornei Angli, qui etiam de Philosophica sublimatione perscripsit. Ex cuius scriptis, & relationibus mihi constat fuisse, virum quidem in hac arte insignem, & plurimam molem auri tempore Ducis Alphonsi Ferrariæ ope multi

multiplicationis compaginasse. Quod mihi constat ex syngraphis, & ædis monetariæ illius vrbis calculis digna obseruatione peractis. Cuius quidem apud me arcanum est dignum, vt experimento comprobetur. Enimverò lucrum certum 80. pro quolibet 100. dat. Et quia in his regionibus tuis Viri adsunt huius artis peritissimi optarem, vt de hoc me certiorem faceres, vt cum illis totum arcanum communicarem ad maiorem saltem Dei gloriam iuxta Salomonis institutionem in Templorum ædificatione eiusmodi ostentandam, vel cum ipsis experimenti trutinam subire possem. Certus enim sum hoc mihi tantum secretum esse cum Dei benignitate eius scripta ab vxoris eiusdem quam hîc senex accepit manibus habuerimus, & ad amussim ab eo rescriptum esse in suis scriptis, in quibus ipse aiebat habere thesaurum reclusum, & hoc in actum practicum eduxit. Nam primo diues Londini, dein tota gaza in huiusmodi Sophisticis operationibus depopulata peregrinabundus has nostras regiones petiit, & vt vero Philosopho Deus huiusmodi secretum communicauit, quo sibi duodecim millia scutatos comparauit, quibus vitam commodè ducere sibi persuadebat quos vxori reliquit, vt post eius mortem in pia opera ab ipso destinata remanerent. Cæterùm me ama, Vir Clarissime, & tuis me iussis condecorare ne graueris. Viue Nestoreos annos Reipublicæ literariæ magnum Decus & Ornamentum. Vale, Genuæ 23. Ianuarij 1642.

De operibus tuis ad me transmissis quantas tibi possum animo non nisi gratiis tuis grato rependo.

Magno in literaria Republica Senatori inclyto ac perillustri Viro PETRO GASSENDO,

SEBASTIANVS BALDVS
Genuensis Medicus,
F. P. P.

EN tibi mitto, Vir Clarissime, elogium, quod sapientiæ Præsuli eximio Liceto nostro, veluti donarium, & anathema consecrat Leo Allatius. Virum loquor, in cuius pectore nidulatur sapientia ipsa, & quem Musæ mellitissimæ in humanitatem adornarunt. Licetum scis qualem Virum, quem scio te vnicè diligere, admirari eius laudibus sensu miro affici, & cuius dotibus ita excultis vilescat omnis laudatio. Mitto ego manu rusticâ, sed animo omninò dispari erga tuam humanitatem, doctrinam, & in re vtraque excellentiam, quibus mirificè sum obstrictus, mitto inquam flores hosce amœnitatis, quibus fructus magnæ doctrinæ veluti redimuntur.

In his habebis, vnde minus repudies inanitatem animi mei, quem si minùs comptum, & excultum deprehendes, ipse sibi animus nihilominus candore, & obsequio munitus sibi feret suppetias, & tibi litationes mouebit. Sin minùs, accipe proxenetam eundem Licetum, magno mihi amicitiæ nexu deuinctum, & in paucis mihi carum. A me qui iubar doctrinæ adeò eximiæ non queo ferre, quid aliud expectes nisi animum tibi omninò addictum, & veluti ligamine vinctum, ne laudum tuarum molitionem, quibus sum omninò impar, adeò vt admirationi locus superesse tantum videatur. Sed ecce dum GASSENDVM hac epistola conuenio, ruditatem animi explicatam calamo patefacio, Viro nimirum qui apes in ore, in pectore Charites habet, qui volucrem famam vbique Terrarum vbi theatrum posuit eximiis doctrinæ ornamentis, sed nunquam casuram possidet, cuius monumentis literariis gaudet Apollinis Curia vniuersa, proficit in dies, & incrementum capessit.

Cùm Hieronymo Bardio, ac promeritorum eius fulturis metuet minùs mea infantia, minùs exhorrescet doctissimi Viri conspectum: is mihi auctor fuit, vt tibi non tam hanc scriberem epistolam, sed elogium Liceti insuper transmitterem: arripui omnibus votis hanc iucunditatis plenam occasionem, scripsi propterea, à ruditate haud timens, sciens tibi non defuturum spiculum illud humanitatis, qua mea sensa in bonum acciperes, & opus impolitum veluti lima ac scalpro perpolires; non quidem in cordis tabulis, in quibus plenitudinem dilectionis insculpsi: nam animus, ab amore non patitur inanitatem.

A Trium-viratu magnorum Virorum Liceti, Pauli, Aresij Deuthenensis Episcopi, & Syluestri Petra-Sanctæ è Societate IESV, quos vnicè veneror à doctrina, monumentis æternis, morum integritate, & quos familiares habeo; id etiam mihi vti spero accesserit, vt à te Viro herclè eximio, in tuam amicitiam dicam, an clientelam? assumat & veluti insitus ramusculus propago magnæ arboris efficiar.

Sed dum Bardium tibi appello, opus Medico-sacrum, quod in lucem parat, & æternitatem circumscribere debeo: in eo sublimiori obtutu Medicinæ arcana, Philosophica praxide discludit Vir egregius: Sacros Scripturæ sensus defossor industrius eruit Iatrochymiam ad Hippocratis normam ita solidè, eruditè, floridè explicat, vt remotis Sectarum diuortiis, iam Medicina vnitatem agnoscat: Nobilitatem eius, fructus vberrimos diffundit vbique, & breui compendio magnas opes includit. Quod aliàs scripsi, rursum repeto, habet ibi vnde Medicinæ Apotheosim sapientiæ calculo commendet. Vale, & Nestoreos impleas annos, vt tui perennitate floreat literarum Respublica. Genuæ 28. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO *Suo*,

PHILIBERTVS DE LA MARE, S. D.

Obertus ille noster benignior est etiam leuissimorum officiorum æstimator, quandoquidem cùm commendat officia, quæ abs me experiri dicit, veris maiora tibi retulit; vtinam daretur vtriusque vestrûm ratione mentem in vtrumque studium, prout est, exhibere, videret equidem ille si non vtilem me, saltem rerum suarum apprimè studiosum. Cæterùm erupit nouissimè penè me inscio Commentarius de bello Burgundino, illum à Marnæo nostro Senatore Diuionensi meo nomine accipies, nefas putaui, si te illo quamquam leuissimo, & rudi, quod aiunt, Minerua scripto indonatum vellem, & Amici, non Amicum in eam rem iudicium exposcerem, probè quippe mihi notum est cùm tu illi calculum adieceris, à censoria aliorum virgula immunem fore. Naudæum Lutetiam iam-iam venturum gaudeo, & quas possum gratias ago, quod eam quam scripsi epistolam transmitti curaueris, minùs certè Eminentissimi Mazarini famam augebit noua, quæ nunc fulget purpura, quòd si Naudæum in familiam suam adsciuerit: desinet tunc aliquomodo Gallorum querela qui stirpes apud se enatas in alieno solo radicem agere queruntur, sed omninò desinat, veliut Superi, breui Salmasij, & Cartesij reditu, quorum prior apud nos agit proximo Vere in Batauiam migraturus, vterque vt post-liminij iure patenti suæ Galliæ reddatur & opto, & cordatorum quotquot sunt hominum votum est. Vale, Diuione Kalend. Februarij 1642.

Admodum Reuerendo atque Amplissimo Viro ac Domino D. PETRO GASSENDO *S. Theologiæ Doctori, atque Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo Amico cumprimis colendo*, S.

Admodum Reuerende atque Amplissime Vir,

Magnorum Virorum ardentibus sollicitus precibus fores benignitatis humanitatisque Reuerentiæ vestræ denuò pulso; si importunior sim ignoscas rogo. Causam petitionis meæ breuibus aperio, cùm magneticarum declinationum obseruationes, in arte mea magnetica propositæ per vniuersam Europam ab insignibus Mathematicis factæ, eximiis quibusuis hîc Romæ viris mirum in modum arriserint, atque hoc ipso experimento, quantum vnanimis mentium in vnam rem indagandam conspiratio possit, competerint. Magnum haud dubiè Reipublicæ literariæ, si similes obseruationes simili animorum cum pari industria coniuncta conspiratione instituerentur, augmentum accessurum credebant; dum igitur felix dictarum suspiciunt obseruationum auspicium, ad aliorum similium obseruationem oculis, animisque adspirant. Me igitur continuis sollicitantes precibus, & præ cæteris ipse Eminentissimus Cardinalis Barberinus instanter vrget; vt qua industria magneticas declinationes obseruari curassem, eadem & duarum huius anni futurarum Eclipseon obseruationes institui curarem; quorum quidem æquæ & laudabili postulationi refragari nefas esse duxi.

Horum itaque nomine R. V. obnixè rogo, vt memoratorum Virorum votis annuens in hoc ipso ad boni communis promotionem instituto negotio se impigrum gerat, id est, Eclipsin alterutram omni diligentia, ac industria obseruare non grauetur. Ita autem eam obseruari velim cùm vtraque Eclipsis totalis sit, præcisa temporis momenta singulorum 4. punctorum inceptionis totalis obscurationis, ex vmbra emersionis, & totalis definitionis vnà cum eiusdem Lunæ iisdem momentis, sicut & alterius Stellæ fixæ ab horizonte altitudine summo studio obseruet. Quo facto obnixè rogo, vt pari studio singulas obseruatæ Eclipseôs circumstantias, vnà cum eorum, qui præsentes, & dictæ Eclipsis indices, testésque fuerunt, Mathematicorum nominibus comprehensos Romam transmittere dignetur. Faciam enim vt eæ propediem hic publici iuris fiant. Quamobrem, si quos peritos Mathematicos Amicos noueris, eos ad eandem obseruationem faciendam omni studio exstimulare non omittas. Sic fiet vt opus in bonum publicum cedens communibus etiam suffragiis instituatur. Nihil porrò restat, nisi vt me R. V. SS. PP. & SS. commendem. Romæ 13. Februarij 1642.

Reuerentiæ Vestræ Seruus in Christo

ATHANASIVS KIRCHER.

Reuerendæ Dominationi Vestræ gratias habeo, de honore & splendidis testimoniis, quibus me in vita D. Peirescij exornauit. Rependam ego R. D. V. similia in operibus meis. Si aliquid in arte mea magnetica correctione necessarium, vel ad augmentum operis iam denuò Coloniæ imprimendi conferens nouerit, id mihi propediem significare non grauetur. Cæterùm vti magneticas declinationes summo studio obseruauit, ita & Eclipseos accuratam obseruationem mihi non denegaturum confido.

PETRO GASSENDO

PAVLVS DV MAY, S. D.

Non ingratus grates ago (Vir Erudite) vrbanitatis tuæ officio propinquis in acerbiori litis ordine opportuno; cuius illecebris irretitum videre videor Illustrissimum Principem Valesium Pro-regem Patriæ, quæ tuis cunabulis gaudet, cui epistolæ tuæ copiam faciam, quam-primum intellexero alterutrum affinium contumacem aduersus mandatum

datum Illuſtriſſimi Principis Condæi, ex cuius formula totum iſtud negotij ſine ſtrepitu fori viâ leniori definiri debet: ſi quid inuicem de Roberto rependere poſſum pro modulo virium parturienti obſtetricabor. Bene Vale, Vir Erudite, obſequiíque noſtri pignus D. Abbati de Champigny, vt vtar verbis I.Cti, opponas iterùm atque iterùm rogo. Diuione 12. Kal. Martias A.D. 1642.

Viro Maximo, incomparabili PETRO GASSENDO, S.

VIr Clariſſime,

Cùm primùm veni Amſtelodamum, nihil priùs habui, quàm vt Elzeuirium conuenirem, & de tuis libris excudendis mentionem facerem: nec multis opus fuit vt perſuaderem ſi quos ad me mitteres elegantibus illis typis adornaret. Quare non eſt iam quod diutiùs detineantur penes te, inuideáſque theſauros tantos eruditis, quos omnes puta vno ore per me Virum eruditionis amantem grauiter expoſtulantes tecum de tam longa procraſtinatione. Non immemor eſt Voſſius ante decennium te ſpem ipſi tunc feciſſe breui proditura in lucem commentaria in Epicuream Philoſophiam. Non ignoro quid præſtiteris, & quid præſtare poſſis, Riuetus, Barlæus, Heinſius, Regius, alij, quos omnes audiui, non ſine magna animi voluptate, de te vt par erat verba facientes. Mitte igitur ad nos quæ priora publici iuris facienda conſtituiſti. Ego prouinciam libenter ſuſcipiam ſpecimina typographica corrigendi, & opera vrgendi. Periculum fac vel in reſponſione ad Carteſium, cuius expectationem feci, illi ipſi viro, cùm viderem ſcilicet opinione tanta ingenij ſui tumentem vt minimo te prouocaret: nam quod in poſtrema Metaphyſicæ ſuæ editione fortè legiſti de iis, qui ſcripta in ipſum clanculum legenda tradunt inimicis, id de te mihi expoſuit, vt de animaduerſionibus tuis nondum excuſis, quamquam ſcio eâ te eſſe manſuetudine, vt miſſa ſpontè facias quæ ad hominem militem, cedere neſcium ſpectant, dum ad rem ipſam in qua latet vitium properas: Sed hæc in aurem tibi vni dicta velim. Cæterùm, quæſo ita cenſeas neminem eſſe, qui te pluris faciat, ſuſpiciat magis, veneretur, & amet quàm ego. Itaque nulla ſunt beneuolentiæ, & obſequij officia quæ à me, quoties ſe dabit talia præſtabit occaſio, expectare non debeas. Vale, & nos, Vir Clariſſime, viciſſim ama, Amſtelodami 8. Iunij 1642.

Tui obſeruantiſſimus & addictiſſimus
SAMVEL SORBERIVS.

R. P. Merſennum plurimùm ſalutatum velim. Prætereo noſtro ſub diſceſſum tradidi libros tuos, & Diſſertatiunculam noſtram, quæ puto in manus tuas veniſſe.

Viro Maximo, incomparabili PETRO GASSENDO, S.

VIr Eximie,

Iterabo quod in prioribus meis iam indicaui, quidquid operum tuorum ad nos tranſmittes prælo ſine mora committetur. Suaſi Blauio Typographo vt Paradoxicarum exercitationũ tuarum in Ariſtoteleos nouam editionem curaret; ſed te priùs conſulendum cenſui, vt ſi quid mutari addive oporteret iudicares, & præterea copiam faceres exemplaris quod nullum hic reperiri potuit. Ego Hagæ Comitis nunc dego apud D. Rhingrauium, vnde Sluſam ſum profecturus circa brumam: quare ſi quid mittas poſt illa tempora ad nos, dirigendum erit ad D. Riuetum, vel ad D. Guillelmum Grotium per quos tutò accipiam. Vale, & perge me amare, Hagæ Comitis 25. Augusti 1642.

Vir Eximie,

Tui obſeruantiſſimum tibique addictiſſimum
SAMVELEM SORBERIVM.

PHILIBERTVS DE LA MARE, PETRO GASSENDO *Suo*, S.

NVnquam-ne deſines, mi GASSENDE, & rem literiam tuis lucubrationibus promouere, & me nouis in dies cumulare beneficiis? Nunquam ſanè, nam vt inexhauſta eſt ingenij tui vis, ita & humanitas tua minimè ſibi temperare poteſt, quin alia ſemper veteribus addat beneficia, quamobrem de munere tuo, quod tranſmitti ad nos curauit Cl. Du Maius noſter, gratias ago quas poſſum, ego autem quàm maximas; mirè præſertim placuere in eo epiſtolæ illæ de motu, ſed maximè vbi de Terræ motu diſſeris. Rem verò longè ſuauiſſimam feciſti, cùm vniuerſa Epicuri dogmata breui à te fore illuſtrata pollicitus es, quibus vt citò colophon addatur, & ſuadeo, & opto. Interim Vale, breuique Rempublicam literarum tam præſtanti opere locupletem velis, iterùm Vale, & me, quod facis, æternùm ama. Scribebam Diuiaci in Eduis 16. Kalend. Nouembris rebus prolatis 1642.

PETRO GASSENDO, PAVLVS DV MAY, S.D.

LIbros de motu & apparitione Solis humilis eruditionis, & Phaſeos elegantiâ ſparſos accepi (Vir Clariſſime) quo nomine tibi gratias ago, méque tibi ea aſſe deuinctum profiteor: Eoſdem Domino Bouchu Curiæ primo Præſidi, legendas commodani, poſtquam in Palatio Regis Senatores Collegæ contrectarunt, dum à te Domino de la Mare exemplar deſtinatum dedi, quorum ſententiâ politi, & reconditæ doctrinæ pignora habentur. Quod ſi Bibliopolæ eorumdem copiam præſtitiſſent, vnumquemque Bibliotecæ priuatæ tractatus tuos, & te nata inſeruiſſe velim credas;

Etenim materies, eiusdémque partitio, & enucleatio calami tui forte accuratâ sic elucescit, vt vnusquisque in tui admirationem à tuo genio motore primo impellatur; & io Sulis licet humilis irradiatione obstupescat, quod si meridiem ignibus illustraret; de oculorum, & ingenij cæcitate dubitarem inter delectationis illecebras & irritamentum. Bene Vale, Vir Erudite, Diuione 16. Kalend. Nouembris 1642.

Clarissimo Sapientissimóque Viro D. D. PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

PETRVS CAZRÆVS *Soc.* IESV, P. S.

1\. QVas ad Nobilissimum Clarissimúmque Senatorem Dominum de la Mare de motu impresso à motore translato epistolas tuas beneuolentiæ nomine transmisisti, easdem ille pari beneuolentiâ mihi communicatas esse voluit: quas ambas tantò auidiùs decurri, quantò præeunte tui nominis famâ iam altiùs animo meo insederat, fœtus omnes ingenij tui non posse à tanto parente esse degeneres. Neque certè expectatione mea delusus sum: plurima enim ingenio tuo, & publica luce dignissima io iis aduerti, & maximè quæ ferè tota epistola experimenta profers, quibus etiam clarè euidentérque concludis quod initio probandum assumis. *Si id corpus cui insistimus transferatur, motus omnes nostros, rerúmque à nobis mobilium perinde fieri, apparerèque, ac si illud quiesceret:* vnde vlteriùs quoque euincitur, nihil contra motum Telluris ea argumenta concludere, quæ à proiectilium motu vulgò deducuntur. Ego certè ante annos plus viginti, cùm in Academico puluere desudarem, eadem argumenta omnia, quamuis non tam præclaris inductus experientiis, vt inualida, nulliúsque momenti abieci. Hoc itaque cùm citra omnem dubitationem à te euidenter constitutum sit, patiêre (vt mihi quidem persuadeo) etiam perlibenter, vt de quibusdam aliis, quæ mihi passim in ipso vtriusque epistolæ decursu minùs probata sunt, amicè tecum agam; non sanè altercandi studio, multóque minùs reprehendendi gratiâ, sed vt tu ipse de te profiteris, solius in re magni momenti veritatis inquirendæ voluntate.

2\. Atque vt relegam vestigia tua, non ante præcipuam de Telluris motu quæstionem attingam, quam ea quæ tu quoque præmisisti in examen adducam, illúdque in primis, quod à Galilæo excogitatum, pro vrbanitatis tuæ ingenuitate, non sine authoris laude pag. 10. assumis, & pag. rursum 70. ingeniosè sanè illustrare contendis; grauia scilicet dum sponte naturæ descendunt, temporibus æqualibus spatia continuò maiore decurrere, & in ea quidem ratione Arithmetica, quæ secundum numeros omnes impares, ab vnitate incipientes perpetuò procedat. Equidem mihi planè persuadeo, nunquam id à te Galilæi decretum io examen adductum fuisse: Si enim fecisses, proculdubio falsum illud esse, & quam longissimè à veritate alienum pro ingenij tui sagacitate reperisses, satisque perspexisses illud è Galilæo colligi ex principiis falsis, & non nisi euidente paralogismo confirmatis, dialogo 3. de motu accelerato pag. 164. quod nos fortassis suo tempore aliàs, & quod consequens etiam est, cætera quoque omnia, quæ toto illo Dialogo tertio ingeniosissimè alioqui concludit, falsa esse demonstrabimus. Sed quoniam ad propositum tuum nihil refert quâ tandem, Arithmetica-ne an Geometrica ratione grauium acceleratio procedat, diutiùs hoc loco non immoror. Rectiùs de motu parabolico philosophatus est Galilæus, modo quæ à motore translato impelluntur, nec à ventorum incursu, nec alio quopiam aduentitio motu atque impulsu impediantur, quod meritò supponitur.

3\. Tuum verò iam illud est, quod pag. 24. tertio loco ex superioribus elicis, vim scilicet sursum impellentem, à virtute in latus deflectente, non modò non destrui, sed ne vllâ quidem etiam ratione imminui. Vnde vlterius item Corollario 6. & 7. supponis, quod clarè ac distinctè Corollario 10. & 11. iam exprimis, nempe, si pro inæquali velocitate translati motoris, linea parabolica, eiusdem semper altitudinis, nunc contractior, nunc latior atque apertior fiat, eam nihilominus æqualibus semper temporibus transcurri, & iisdem etiam præcisè, quibus in quiete eandem altitudinem, per rectum parabolæ axem, ascendendo ac descendo idem mobile decurret. At ex præ assumptis non infertuntur ista necessariò, & nisi aliis experimentis fulciantur, etiam apud harum rerum peritos non inuenient fidem. Receptum enim est, mobile quodcumque duobus motibus in diuersas partes actum, tantò segniùs in vnum terminum deferri, quantò fortiùs in alterum tendit, quod experimentis palam obuiis ita contestatum est, vt tanquam effatum vulgò habeatur. Accedit quod in motu proiectilium, & vniuersim in quolibet motu, medium semper aliquid resistat; quò maius igitur ac longiùs perrumpendum est medij spatium, eò resistentia efficitur maior. Cùm itaque linea Semi-paraboles maior sit axe, & tantò quidem maior, quantò apertior est; difficiliùs per curuam illam, decuplo fortè, & si placet etiam centuplo longiorem, proiectile mouebitur, quàm per axem multò breuiorem. Ratio igitur postulat, vt neque ab eadem vi, neque eodem tempore ad eandem altitudinem aut distantiam idem mobile in motu, & io quiete transmittatur.

4\. Vide tamen quatorum tibi defetam, & quàm non obstinatè meis rationibus, aut receptis etiam volgò decretis adhærescam. Tu qui non ita longè distas à mari, fac iterùm pro tua opportunitate huius rei periculum. Hunc in finem arcu-balistam para, quæ globum potiùs eiaculetur quàm sagittam, & ad eam solùm altitudinem quæ nauis aut triremis malum non excedat, vt ascensus globi distinctiùs

ootetnr.

ootetur. Hoc instrumento cum pari semper impetu globus idem emittatur; experire primùm accurate ac diligenter, quiescente nauigio, ad quam altitudinem emissus ascendat globus; ac deinde iterùm, dum concitatissimo cursu idem nauigium mouebitur, vide an idem globus ad eandem nihilominus altitudinem ascendat. Et si tuis decretis hæc quoque experientia suffragetur, magnum sanè paradoxum probaueris, idem scilicet proiectile ab eadem, & æquali virtute emissum, per vias longè admodum inæquales posse eodem tempore peruenire ad eundem terminum, simúlque rem nihil periucundam gratissimámque feceris, cùm me à contrario errore etiam abstraxerit.

5. Est & aliud in quo tuam quoque eruditionem imploro: Cùm enim tecum ego quoque sentiam quod Corollario quarto, & quinto asseris, tempus quo proiectilia ascendunt æquale esse tempori quo descendunt, & consequenter velocitatem quoque motu ascendendo, ac descendendo esse reciprocè æqualem: dum tamen etiam inde cogor concludere, pari omninò impetu, & quod consequens est, æquali etiam effectu, globum ex aëre decidentem percutere, quo idem igne sulphurato è catapulta emissus feriret; id sine scrupulo non concedo. Et si enim non ignorem, globi decidentis ingentem, & si ad calculos exigatur, penè incredibilem esse impetum: refugit tamen; hæréque animus, cum recidentis, atque è catapulta emissi globi, æqualem impetum atque effectum pronuncio.

6. Nunc ad tua redeo, & occasione quidem motus naturalis plerasque meo quidem iudicio nimia facilitate pag. 34. & aliquot sequentibus admittis, quæ Viris eruditis ac piis minùs placitura videantur: vt quod motus omnes, ortus, & interitus, incrementum, & decrementum, omnisque alteratio; quâ calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, qualitates aliæ gignuntur, nihil aliud esse videantur, quàm motiones quædam locales, quibus rerum principia tenuissima licet atque insensibilia, variè inter se concernuntur, excernuntur, accedunt, abscedunt, transponuntur, &c. Item quod incessus tibi naturalis videatur, saltatio violenta; & similiter volutio globi supra planum naturalis, quia nihil repugnat; descensus grauium violentus, quia inæquabilis est. Motus cœlestis maximè omnium tibi naturalis videtur, quia præ cæteris æquabilis est ac perpetuus; contra motuum omnium violentissimum putas descensum grauium, quòd (vt tu quidem censes) à causa externa necessariò esse debeat, & summam habeat inæqualitatem. Hæc porrò omnia, ex occasione potiùs à te adducta, quàm quod ad institutum finem necessaria viderentur, vereor ne eam approbationem non inueniant, quam eruditio tua, & fama nominis tui mereantur.

7. Atque vt à minoribus initium ducam; cur tibi saltatio violenta, incessus verò naturalis videatur? Vterque enim motus ab eodem interno principio est, nempe ab animo; & si pondus corporis saltationi obsistit, incessum quoque impedit; & vt ipsemet postmodum aduertis, violentiam defatigatio euidenter concludit. Vterque igitur motus, partim naturalis est, partim violentus, neuter absolutè naturalis, neuter absolutè violentus.

Mirum etiam est, quomodo volutionem globi supra planum, naturalem velis, quam à solo principio externo non dubitas oriri. Idémque de ipso quoque cælestium corporum motu statuendum fuerit, nisi fortè ea decernas à propriis singulorum formis, aut naturis cieri. Quod enim motui nihil repugnet, aut æquabilis sit, non statim naturalis dicitur, nisi præterea ab interno principio, ipsáque rei natura effectiuè procedat. Quamquam si aduertere etiam volueris, in volutione globi supra planum, partes alias descendere, alias præter inclinationem ascendere agnosces. 8.

Descensus quidem grauium, si vt ipse contendis, à principio externo procederet, non esset sine dubio naturalis; non continuò tamen propterea violentus censeri deberet, nisi reluctante etiam naturâ fieret; quod opinor non affirmaueris, si pro tua sagacitate, descensum ab eius acceleratione secreueris. Neque propterea te ad Academiam reuoco, vt de distinctionis modo inquiramus: satis nobis fuerit, quod motui maior minórve acceleratio superueniat, vt descensum ab acceleratione adueniente, mente atque animo secernamus. Hanc tibi eruditi omnes violentam concedent, non descensum, nisi hunc, ab eius acceleratione, mente vt dictum est seiunctum, à principio externo; & contra naturæ inclinationem procedere euidentiùs ostendas. Accelerationem quidem violentam satis euincis, dum eam naturæ dissolutionem moliri aduertis: & descensum ipsum natura reluctante fieri nuspiam probas, & opinor non credis. 9.

Multa profectò mones, vt grauia non à propria natura, sed à Terra, diffusis circumquaque corpusculis illecta atque etiam illigata deorsum trahi persuadeas: quæ quomodo à te seriò scripta sint, vt verum fatear vix intelligo. Primum enim quid profers, cur grauia deorsum non possint naturâ moueri? aut quid in ea re absurdum, vel impossibile agnoscis? Tellus ipsa si loco tantisper dimoueatur, vt in vehementioribus eius commotionibus, à qua alia Tellure in pristinum locum retrahitur? Etsi fortassis Diuinâ aut Angelica vi à propria sede dimota, versus Lunam milliaribus aliquot attolleretur, illic-ne sponte naturæ consisteret, an ad pristinum potiùs locum reuerteretur? Si primum credis, quâ tandem inductus ratione? aut cur ita nunc suum locum affectat, vt nullis concussa motibus ab eo dimoueri valeat, siquidem vbiuis locorum perinde bene, & æquè commodè se habeat? Quod si proprio loco ac situ expulsa, ad illum reuerteretur, à quo tandem attracta id faceret? Finge verò in Terræ meditullio cauernam, aëre vel aqua plenam, vt vacua non sit; 10.

in

in eáque, sed extra eius Terræque centrum lapidem constitutum. Quid in eo casu futurum putas? ascendet-ne lapis ad concameratum cavernæ fornicem attractus à Terra, an ad cavernæ, ipsiúsque Terræ centrum descendet? Si hoc secundum; cur illic Terræ magnetismus non viget? cur à viciniore Terræ parte lapis ille non corripitur, atque illaqueatur? Sed à quo lapis idem deorsum trahitur, & longiùs à Terra removerur? An potiùs igitur dices ascensurum lapidem, à Terra viciniore magneticè attractum? Cur igitur per puteum demissus lapis à viciniore item Terra illectus, attractúsque ad putei latera non adhærescit? Sed ipsamet Terra, rupto fornice, ad centrum descenderet, leviorâque quæ inde corpora expelleret: quanto magis separatus iam lapis id faceret? Putas enim disrupto fornice, totâque si placet Terrâ in arenulas redactâ, eam non confluxuram ad centrum? Conflueret sanè, & quidem non ab alio corpore attracta, sed sponte naturæ, & à principio interno atque innato. Cur de cæteris igitur gravibus, idem simili ratione non dicatur?

11. Rides opinor & tu ipse in sinu, cùm invisibiles illos uncinos, harpagones, aut etiam chelas, si velis, & tensos illos funes tuos tractorios fingis, imperare enim mihi non possum ut credam hæc à te dici, quod vera putes, sed ut ne nihil dicere videare, ut tu ipse satis insinuas. Sed neque est cur magneticam fieri vulgò dictam attractionem in exemplum adducas: magnes enim & ferrum non fictis illis tuis harpagonibus aut invisibilibus catenis quasi vi adducta, sed utrimque sponte naturæ incitata in mutuos amplexus accurrunt: nec propterea timendum tibi est, ne cum Thalete admittere cogaris in rebus omnibus animam, imò & sensum. Si enim ne vincula ipsa, quibus omnia trahi putas, sensibilia sunt, ut passim inculcas, cur qualitatem magneticam, minùs utique corpoream, neque adeò rigidam, à ferro sentiri times? Quo enim tu sensu catenas illas tuas percepisti, quibus ne sursum avoles Terræ alligatum te censes? Cur ergo vereare ne gravia deorsum, & ferrum ad magnetem cæteráque corpora ad electrica, sine sensu concurrere non possint? Ad hoc certè effectus abundè sufficit rebus omnibus à Sapientissimo earum opifice indita, naturalis inclinatio ad conservationem perfectionémque propriam; adde si velis, ad conservandum Universi ordinem, ut opus non sit ad figmenta hæc tua confugere. Si enim eam tibi vim concedit, ut proiectilibus inclinationem (voca motum, voca impetum, aut aliter ut volueris) imprimere talem possis, quæ recedentibus à te iisdem proiectilibus, diutiùs in illis perseveret, & in quamcumque partem destinaveris eadem deferat atque impellat; imò, quæ obviis etiam impedimento, non statim tota destruatur, sed aliam in partem proiectilia abducat, ut in reflexione tu ipse contendis: eris-ne tam parùm æquus rerum arbiter, ut à sapientissimo, ac præpotente Universi conditore, rebus quibuslibet inclinationem longè perfectiorem imprimi posse addubites? Finge vim à te impressam esse eiusmodi, quæ obviis impedimentis sisti quidem possit, sed non destrui, aut etiam minui: An non sublato impedimento motum redintegraret? Talis omninò naturalis rerum inclinatio est, nec habet unde impossibile eo, aut ipsis etiam gravibus teipsa inditam non esse concludas. Cur eam ergo agnoscere detrectas, ut ad inania tua illa figmenta recurras?

Infinita quidem sunt quibus illa convelli possint, sed malo rem ipsam paucis, quàm modum explicandi pluribus adoriri. Si gravia deorsum à Tellure magneticè traherentur, necessarium esset, ut quo Terræ viciniora essent, eò fortiùs ab ea traherentur, ut in ferro ac magnete evidenter contingit. Deberet igitur corpus grave quodcumque iuxta Terram suspensum aut ipsi etiam Terræ insistens maius exhibere pondus, quàm longiùs à Terra suspensum; itémque per centum pedes Terræ vicinos velociùs descendere, quàm per totidem alios pedes à Terra remotiores. Utrumque autem quotidianæ experientiæ evidenter repugnare non ignotas, eiusdémque semper corporis idem ubique pondus exhiberi; aut si quid usquiam discriminis intersit, iuxta Terram potiùs, quàm in superiore aëris parte levius inveniri; atque per æqualia item spatia, altiora, aut depressiora, æquali omninò velocitate corpus idem descendere. Evidens est igitur gravia magneticè deorsum à Terra non trahi. 12.

Sed amabo te, Vir Doctissime, quid est quod ais, ortum, & interitum, incrementum, ac decrementum, omnémque alterationem, quâ calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, & qualitates aliæ gignuntur, nihil videri esse aliud, præter motiones locales, quibus rerum principia, tenuissima licet atque insensibilia, variè inter se concernuntur, excutiuntur, accedunt, abscedunt, transponuntur? Ergo-ne Epicuri ac Democriti Atomos, tanto iam tempore à regno philosophico, merito suo exulantes, & tot iam sæculorum ac sapientum omnium præiudicio damnatas revocare ab exilio, iterúmque in Academiam retrudere molitis? Audio certè tibi etiamnum in manibus esse iustum volumen aliud, quo hæc Epicuri ac Democriti somnia illustrare labores. An igitur sagacitatem tuam fugit quorandem usque semel Inducta hæc persuasio processura videatur? Si ortus atque interitus nihil aliud videntur, præter locales Atomorum, vel ut mitiùs loqueris, tenuissimorum atque insensibilium principiorum motiones; de formis rerum substantialibus conclamatum est. Sed maius etiam aliunde imminet malum: Si enim alterationes quoque omnes, quibus calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, & qualitates aliæ gignuntur, nihil aliud esse videntur, præter locales tenuissimorum corporum motiones; formæ igitur accidentariæ nullæ sunt, multóque minus inveniri, & esse possunt ab omni substantia separatæ. Quid sanctioribus igitur nostræ Religionis mysteriis fiet? Vix per Deum immortalem 13.

immortalem ne tui nominis authoritate, infirmioribus quidem errandi, cæteria verò præ conceptam ingenij tui ac iudicij sagacitate opinionem imminuendi præbeas occasionem. Nemo certè negauerit è plerisque corporibus halitus calidos, frigidos, humidos, odoratos, ac sapidos expirari: ac inde vniuersim concludere alterationes omnes, quibus hæ atque aliæ qualitates gignantur, ortúmque ipsum atque interitum nihil esse aliud, præter locales Atomorum, atque insensibilium corporum motiones non videtur esse sapientiæ atque eruditionis tuæ. Omitto cætera, quæ in priore tua epistola inquisitione indigerent, vt tecum aliquando ad primarium totius disputationis tuæ institutum de Telluris motu accedam.

14 Ais igitur initio posterioris epistolæ, videri ex obseruatis circa motum à motore translato impressum, infirmum reddi argumentum, quo vulgo solent Philosophi quietem asserere globo Telluris. Plus dico, idem argumentum etiam inde nullum conuinci. Addis non eo te propterea adduci, vt inde pronuncies moueri haud dubiè Tellurem, sed vt insinues conquirendam esse rationem verisimiliorem. Bene habet; si scopus iste tuus est, collimasti; pluribus opus non est, adeptóque iam fine frustra atque inutiliter laboras. Tamen si amplius aliquid non quæris, quid est quod pag. 108. præmissa plurimorum similium conglobatione interrogas. Cur non ratione eadem suadente fiat verosimiliùs, probabilius magis consentaneum moueri Terram versus ortum, ac totam Mundi machinam, Sideráque omnia salutare ex ordine, quàm totam illam machinam, tótque & tanta Sidera circum ipsam ire, eámque salutare? Quid est quod tantopere etiam vrges atque exaggeras, maiora ex cœlestium corporum, quàm ex Telluris motu absurda sequi atque incommoda? Cur adeò studiosè cætera quoque omnia Copernicanorum argumenta congeris, si hoc solùm contendis vulgatum illud aliorum Philosophorum à proiectilium motu petitum argumentum infirmum esse atque inualidum? Cur verò etiam de Telluris eiusdem circa Solem motu tam prolixam, nec ad prædictum finem, necessariam adiungis disputationem, in qua non modò Copernicanorum argumenta omnia, & rationes quâ potes, & vales dicendi facultate stabilire & confirmare, sed aliorum quoque obiectiones infirmare, pari studio, & contentione moliris? Quid amabo te amplius eras facturus, si eam sententiam animo destinato asserendam propugnandámque assumeres? Tolerandum fortassis, & certè non ita inconueniens videretur, si cum Heraclido Pontico & Ecphanto Pythagoræo Terram in medio Vniuersi constitutam, quotidiano tantum motu circa proprium axem moueri contenderes: Sic enim concitatissimum illum Siderum motum, qui plerisque Copernici Sectatoribus displicuisse visus est maximè, tolleres; & satis moderatum, quò sacris literis faciliùs satisfaceres, tam errantium, quàm inerrantium Siderum motum, quem pro primum vocant, retineres; atque in portentosa, quæ ex Copernici opinatione sequuntur incommoda atque absurda non incideres. Nempe meminisse semper oportet, nos non Philosophos tantùm esse, sed etiam Christianos, Philosophiamque nostram nec debere, nec verò etiam posse à Christiana Fide discrepare.

Cogita igitur non quid tu fortè ipse sentias, sed quid æstimaturi sint plerique alij, qui tuâ vel authoritate, vel rationibus inducti sibi persuaserint Telluris globum inter Planetas moueri. Concludent primùm vnum è Planetis sine dubio esse Terram, quæ cùm incolas habeat, procliue erit deinde etiam credere, in cæteris quoque Planetis, atque adeò in ipsis item inerrantibus Stellis incolas non deesse, & tantò quidem præstantiores, quanto reliqua Sidera Terram magnitudine ac perfectione excedunt. Hinc Genesis in suspicionem vocabitur, dum ait Terram ante reliqua Sidera factam, illáque quarto tantum post die condita, vt illuminarent Terram, temporáque & annos metirentur. Inde tota Verbi Incarnati Oeconomia, atque Euangelica veritas suspecta reddetur, imò & tota fides Christiana, quæ & supponit, & docet Sidera omnia, non ad hominum, aut aliarum creaturarum habitationem, sed solùm vt Terram sua luce colllustrent, fœcundéntque, esse à Deo conditore producta. Vides igitur quàm ista periculosè in publicum diuulgentur, & à viris præsertim qui sua authoritate fidem facere videantur; & quàm non immeritò iam inde à Copernici tempore Ecclesia semper huic se errori opposuerit, eúmque etiam nouissimè, non Cardinales tantùm aliquot (vt ais) sed supremum Ecclesiæ caput; Pontificio decreto in Galilæo damnauerit, & vt ne in posterum verbo, aut scripto doceretur sanctissimè prohibuerit. 15.

Miror autem quâ fronte communi saniorique sententiæ, erroris istius sectatores exprobrent, quasi absurda quædam inducere videantur, cùm illi absurditatum portenta propemodum infinita admittant, excolantes culicem, & elephantos deglutientes. Tangis eorum nonnulla, sed displicet quòd ea etiam excuses. Agnoscis certè motum Terræ circa Solem sustineri non posse, nisi etiam admittatur magnum illum orbem per quem Tellus deferri fingitur, instar puncti respectu Cæli obtinere, (quod de Telluris corpore communis sententia concedit) alioqui non semper integrum Cæli hemisphærium è Terra prospiceretur, quod experientia tamen cogit fateri. At dissimulas, aut certè eleuas quæ inde sequuntur absurda; vt quod inerrantia Sidera propemodum omnia tam prodigiosæ molis admittenda sint, vt eorum semidiameter, interiectam à Terræ centro ad Solis centrum distantiam excedat. Quod si tibi absurdum, atque ab omni ratione abhorrens non videtur, quid amabo iudicabis absurdum? Eleuas certè pleraque alia quæ ex eadem Telluris circa Solem translatione vlterius sequuntur absurda, à quibus tamen vt te expedias, fingis alia fortassis adhuc absurdiora, vt quod illustriora illa quæ in Firmamento apparent 16.

parent

parent Sidera, credi possint vt mole maiora, sic etiam Sole ipso longè lucidiora: adeò tibi facilè est, tot támque ingentes in Cælo, pro tua voluntate, verbo vnico creare Soles. Similiter quod etiam ais fieri posse, vt Sol hic noster, quamuis comparatione superiorum Siderum adeò exiguus ac penè nullus admittatur, ab immensa tamen illa Siderum distantia conspicuus nihilominus appareat, ac tantæ etiam magnitudinis quanta est tota regio Planetaria, idque ob lucem eius vegetam diffusósque ipsius radios quibus oculus afficiendus esset, ea ratione qua flammula candelæ noctu spectata ignis ingens apparet: id inquã ingenij tui admirabile quidem, sed incredibile figmentum est, quod exemplo candelæ commodè non pateat. Et ratio quidem discriminis in promptu est, quod è flamma cõtinuò diffugiant halituosæ partes nõ paucæ, minùs ad inflammationem dispositæ, quæ luce nihilominus eiusdem flammæ illustrentur, & è longinquo quidem atque in minore lumine aspectabiles fiant, cùm è vicino ab eximio flammæ splendore occultentur. At nihil in Sole, aut Sideribus tale reperitur; alioqui quales & quanti nobis apparerent ingentes illi tui quos nobis narras Firmamenti Soles! Sed satis tibi etiam constat Lunam ac Martem cùm propiùs ad nos accedunt, non minores videri, sed maiores: vbi verò longiùs à Terra remouentur, non maiores conspici, sed apparere minores. Præscindo cætera, vt ad tuam rationem accedam, quam cum Galilæo ab æstu maris deducis.

17. Dicis, atque audacter affirmas Galilæum ex assignatis Telluris motibus ita maris æstum exposuisse, vt videatur denique causam eius germanam adinuenisse. Equidem nescio an ex tarditate ingenij mei, an aliunde accidat, vt longè aliter quàm tu hactenus hac in re senserim. In primis enim ignorare te non arbitror, etiam ex illis Terræ motibus causam sufficientem non reddi, cur circa Æquinoctia æstus fiãt adeò magni præ cæteris, cùm illis temporibus via inæqualitas vlla in Telluris motu appareat, & ea quæ minima in punctis Æquinoctialibus notatur, non subitò aut vnâ tantùm die exoritur, sed paulatim diuturnóque tempore accrescit, ac postmodum etiam paulatim decrescit, cùm æstus illi tamen nec ita sensim, & successiuè vsque ad aliquem maximum accrescant, parique deinde successione paulatim decrescãt; nec maiores item eo tempore æstus fiant, quo Tellus in punctis Æquinoctialibus constituta maiorem illam motus inæqualitatem patitur, sed in Plenilunio solùm proximè insequente. Rursum ex imaginariis illis Telluris motibus causa non redditur, cur in Pleniluniis mare vehementius æstuet, quàm reliquis temporibus, cogitúrque Galilæus ipsemet in societatem causæ Lunam adsciscere: multò minùs ex iisdem motibus assignari potest cur in Europa Plenilunio, in India verò Orientali Nouilunio maiores æstus excitentur. Neque profectò statim acquiescit animus, cùm ad ea quæ aliter explicari nequeunt, vno verbo respondetur hæc & similia ex particularibus locorum affectionibus oriri. Sed vide etiam si placet an ipsemet quotidianus maris æstus duplex, satis ex quotidiana Telluris reuolutione explicetur. Nam cùm Tellus viginti quatuor horarũ spatio proximè reuolui supponatur, necesse est, vt quæ partes hoc momento celeriùs, tardiúsve moueri incipiunt, iterùm, post horas viginti quatuor, simili celeritate, aut tarditate moueantur, vt manifestum est. Si hæc igitur diuersitas motus causa esset quotidianorum æstuum, deberent præcisè post horas 24. recurrere, cùm vna ferè hora quotidie tardiùs recurrant: Quo fit vt singulis mensibus, tum mare maxime quiescat, cùm habita ratione motus Telluris, summè feruere deberet, & contra, tum vehementiùs ferueat, cùm illud pacatè quiescere oporteret. Hæc quidem omnia accuratiorem sine dubio exigerent operam: sed vereor ne primâ hac vice nimis importunus inueniar. Cæterùm si candor animi tui non displiceat, nec graue aut tædiosum fuerit meas quandoque literas perennitere, ingentis gratiæ loco semper ducam, mea quoque tecum etiam quandoque communicare sensa, tuæque censuræ subiicere: Bene & fœliciter Vale 3. Nonas Nouembris 1642.

Tuus ex animo ac sincero affectu
PETRVS CAZRÆVS.

PETRO GASSENDO *Suo*, PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

POst vltimam ad te non ita pridem datam ecce iterùm aures tuas verbero, mi GASSANDE, importuna forsitan scriptione nonnihil tibi otij suffuraturus. Vbi tuum de motu Commentarium accepi, illius statim copiam facere pro more, Viro Cl. R. P. Cazræo Soc. IESV Collegij apud nos Rectori non cunctatus sum, tum quia id à me officij postulare videbatur, quæ intercedebat inter nos necessitudo, cùm quia aliqua iam pridem illum meditari de motu acceperam, legit ille, perlegit, & vbi ad me retulit Commentarium, simúlque aliqua in hanc rem disputauimus, subiunxit ille nonnulla esse, quæ tuæ sententiæ aliquid aduersarentur de quibus summè optaret tecum agere, si è re ducerem daturum ad te epistolam, quæ sua tibi dubia aperiret, non abnuit propositum, imò probaui ratus nullam non esse tentandam viam, quæ ducat ad notitiam veritatis, téque haud graue laturum, vt si quis non conueniret tecum is suæ sententiæ rationes amicè declararet; his itaque nunc scribit ad te Cazræus noster de quo hoc apud te præstare possum eum esse qui hæc ad te scripserit non seueriori Catholicæ fidei tuendæ studio adductus (quam nonnulli putarunt summopere concussam fore si sententia de Terræ motu vim haberet rei iudicatæ) sed vnius veritatis inquirendæ ratione, vir alioquin maximæ inter suos existimationis, & philosophicis Mathematicisque disciplinis largè imbutus, vt tu meliùs aliquando ex illius scriptis noueris, quæ non pauca habet de motu. Cæterùm is est illius erga te cultus vt se non dubitet sibi in posterum Censorem imponere. Vale & me, & Cazræum meum ama. Diuione 7. Idib. Nouembris 1642.

Doctissimo,

Doctiſſimo, Clariſſimo, Celeberrimo Viro D. PETRO GASSENDO,

IOANNES BOCHARTUS SARONIUS S.

PERIUCUNDÆ mihi fuerunt tuæ literæ, quibus intellexi te perſpicere meam in te pietatem, quid enim dicam amorem cùm illud ipſum grauiſſimum & ſanctiſſimum nomen pietatis leuius mihi meritis erga me tuis eſſe videatur. Quod autem clariſſimam habueris quam nuper meis ad patruum literis teſtatus ſum memoriam tui facis tu quidem abundantiâ quadam amoris vt etiam ea grata ſint, quæ prætermitti ſine ingrati animi labe non poſſunt. Cæterùm hortatis me ad literarum ſtudia & magnam de me ſpem teſtaris, quorum alterum mihi facere neceſſe eſt ſi volo is eſſe, quem tu me eſſe voluiſti, altero verò magnoperè gaudeo quod te ſpei, quam de me concepiſti ſponſorem habeam. A me profectò omnia ſumma in te ſtudia officiáque expecta, non fallam opinionẽ tuá, Valc. Lugduni 3. Idus Martij 1643.

Viro Maximo, Incomparabili PETRO GASSENDO,

SAMUEL SORBERIUS S. P.

VIr Eximie,

Legi commodante Cl. Hugenio Epiſtolas tuas de apparente magnitudine Solis & de motu impreſſo duas, quas non poſſum, vt cætera omnia tua, non ſuſpicere, atque adeò impenſius efflagitare vt reliquum theſaurum Commentariorum tuarum Epicureorum nobis aperias. Nam ſi nos tantoperè delectant riuuli, quid cùm ad fontes ipſos acceſſerimus? Id in primis mirè arriſit quod de attractionibus Magneticis ita philoſopharis vt nihil vero ſimilius, ne dicam verius & ratione comprobatius, vnquam legerim. Sanè putaram cauſam huiuſmodi affectuum humanæ menti eſſe imperuiam, cùm deficeret fortaſſe ſenſus aliquis. At tu rem acu tetigiſti, & ſolertiâ tuâ effeciſti ne id amplius ignoraremus, quo nihil in tota natura ſcitu dignius & cuius cognitio innumera alia myſteria reſerat. Ferax eſt ſæculum iſtud magnorum Virorum; ſed duos iactabit meritò cæteris præfulgentes, velus inter ignes fulget Luna minores, Galilæum & Gaſſendum, quibus debetur ſcientia æſtus marini (quidquid obſtrepat Thomas Anglus) & cauſæ cur magnes trahat ferrum, cur decidant quæ grauia vocamus. Ego me fortunatum duco qui viam monſtrante olim Bonello Medico & Mathematico acutiſſimo Monſpelienſi, nugamentis cæterorum philoſophantium maturè relictis, defœcatioribus animum appuli ratiociniis, & Lutetiæ R. P. Merſenni familiaritate ſuauiſſimâ doctiſſimáque biennium vſus, in te Virum tantum incidi tandem. Adfuerim licet pariùs adfuerim tibi, fieri tamen ſolet neſcio quod è Viris tui ſimilibus bonæ mentis effluuium, vt glorian libeat exinde multum acceſſiſſe mihi vode melior, moderatior, & in indaganda veritate naſutior euaderem. Quæ quidem magna inter beneficia repono, ſed pretio quoque ſuó æſtimare noui amicitiam, quâ pro inſigni humanitate tua, dignatis me complecti, tibi ætate, ingenio, doctrinâ, tanto interuallo inferiorem, nullóque commendabilem titulo, præterquàm affectu ſincero, cultu & veneratione quâ te ſimiléſque tui proſequor, & quandiu viuam proſecuturum nunc ſpondeo. Vale, Vir Eximie, & perge nos amare. R. P. Merſenno ſalutem, quæſo, plurimam. Hagæ Comitum. prid. 9. Maij 1643.

Rogo te ſi quid ad nos ſcribas, indicare velis rationẽ cur pyxidis nauticæ acus vertatur verſus polum borealem, item quid ſit calor, quid frigus, & in genere vnde ſenſus doloris.

Clariſſimo Viro PETRO GASSENDO, *Dinienſi Præpoſito*,

GOTIFREDUS VANDELINUS S.

NON de nihilo eſt, Virorum Maxime, quod nihil me iam factum crediditi, qui poſt tuas anno 1636. perſcriptas & cum ipſis Regalibus 1637. Condati traditas nihil à me viciſſim exire curauerim. Et tamen grates tibi gratias ſcito ſi non actas, at certè habitas in Collectaneis meis Eclipſium ab anno 1600. ad hunc vſque a me aliiſque obſernatarum, ob tranſmiſſas ad me illas orientales Cahiri atque Aleppi: maximè autem ob illam tuam anni 1636. quam ego Condati nulla ex parte mihi conſpectam, tantò majoris feci, & propter ſtupendam tuam illam diligentiam, Eclipſium omnium Reginam indigitaui, magis etiam, quoniam ea collata cum Eclipſi 1641. die 18. Octobris, certiſſimum mihi dedit argumentum eliminandæ omnis dierum æquationis. Vtrobique enim eadem proximè Anomalia proſtaphæreſéſque ☽ magno commodo ns beant, ad arcanum hoc citra hæſitationem intelligendum. Hoc ergo in opoſculo quoniam tu partem longè maximam habes; patere me ſic de ceſſatione iſta mea ſatisfacere, & ſilencio non inuidendo: ſi aggrediar contexere malorum interim meorũ Iliadem, quorum obliuionem præteritibus lachrymis ſepelio. Sed miſſa hæc, quoniam viuum adhuc ecce me vides, & tuî quàm memorem, tam cultorem, admiratorémque ſummum. Quem vt ampliùs beare velis, hoc oro mihi indulgeas, vt me in colligẽdis antequã edantur Eclipſibus Lunaribus adjutare velis, voles autem ſi poteris nanciſci Meſthlini libellũ ſuper Eclipſi Lunæ an. 1605. die 3. Aprilis quam ego Forcalcarij ab initio ad maximum vigorem obſeruaui nubibus reliquum eripientibus, ille totã dedit. Eius ergo Phaſes anhelo anxiè propter Lanſbergianas affanias (& ex αὐτοψίᾳ mea conuicta mendacia) pleniùs iſto etiã teſtimonio cõuincendas. Sic & Eclipſin an. 1620. (quæ tuarũ primaeſt) edito Argentorati libello *VVelperus*, fruſtrà à me vbique terrarũ quæſitus, deſcripſit, vtinã

Epiſtola ad Gaſſendum.

& harum ex illo phasium compotem facias! Ego enim Hercij nubibus obstaotibus phasio vix voam aut alteram obtinere potui. Eclipsis anni 1625. die 15. Aprilis oulla mihi ex parte patuit. Tu illam obseruasti ad occasum vsque Lunæ. Hîc verò memoriam quæso aduoca quot superfuerint digiti cùm occumberet, nam vel rudis eorum æstimatio mirum quantũ me beabit. Eclipsis anni 1628. die 20. Ianuarij Bruxellæ mihi patuit finiens hor. 11. min. 15. aut 16. summum. Mei fratres Betbasiis initium nacti sunt ex hora 7. min. 40. paulò plus Immersionem hor. 8. m. 40. Emersionem hor. 10. mio. 20. ferè, Finem hor. 1. mio. 19. ad summum, quæ omnes phases sd miraculum paria faciunt cum Keplerianis, & Pragam Bruxellæ in ortum remouēt minutis horariis 44. circiter quot idem ego ex Eclipsi 1603. verna Valentiolæ à me obseruata deprehendo distare Pragam Aquis-Sextiis: vt alias interim taceam planè vt certissimus sim Aquas-Seatias & Bruaellam substerni eidem Meridiano, itidem vt Massiliam & Antuerpiam, Diniam & Hercium seu mauis Ducis-Siluam. Quæ cùm clara sint, tum verò istud Cimmeriis tenebris obscurius est, quî factum sit, vt Eclipsin de qua hîc ago 1628. Peirescius ooster Aquis-Sextiis denotauerit his phasibus Ioitium hor. 7. min. 49. Immersionem hor. 8. min. 48. Emersionem hor. 10. min. 25. Finem hor. 11. min. 24. Omnes enim istæ phases totis 10. minutis postumant. Ego culpam confero in Intermortum viro illi solemne dum oimis anxiâ curâ nou rapit occasiones, sed prensat, & eum mora iudicat. Idem enim aduerto & in Eclipsi 1635. die 28. Augusti. Sed ἐπέχω & iudicinm tuum præstolor. Anne autem docere me poteris de initio Eclipseos conspecto vspiam anno 1630. die 25. Maij? Nam ego an Betbasiis occidente Luna quidquam viderim vti affirmare non audeo, ita pertinaciùs negare non velim, & io hanc ergo te mihi opus est Theseo, & io eam quæ Nouembri secuta est. Eclipsiu anni 1631. die 15. Maij vespere ousquam toto Belgio quod sciam patuit, ita perpetua nubes Cælum obduxerat. Narrauit mihi R. P. d'Auxon Societatis IESV Mathematicus Lugduoi vbi tunc rexerat cum curâ denotatâ Emersionem paulò antè octauam, repletionem Semiquadrante circiter in nonam reliquo, promisitque missurum se mihi & huius & aliarum obseruationes scrupulosas, tu si quid & huios nactus es, item & sequentium promus esse malis quàm condus, atque ita tecum decernere, scriptorum tuorũm me esse Amanuensem & Logistam, si vspiam certè in calculo Eclipseos illius tuæ 1636. ad miraculum fœlicem, simul enim illam nactus fui, & ad Tabulas meas exegi, inuenī Initium Dioiæ hor. 9. min. 43. sec. 30. Medium hor. 10. min. 39. sec. 25. Finem hor. 11. min. 35. sec. 0. Qui est consensus cum obseruationibus tuis prodigiosus. Atque adeò auro supra carus, quoniam plurimum fido alienæ diligentiæ, minimum semper meæ, ideóque ad singulas Eclipses congero quotquot nancisci possum testimonia, ne posteritati φιλαυτία mea fucum facere voluisse judices, quò magis etiamsi potes impertire Eclipsin anni 1638. & 1641. quam supra memorari. Vtique autem & illam quæ contigit 1642. die 15. Aprilis cuius ego phases omnes accuratissimè obseruaui Hercij. Vbi Initium fuit hora 12. min. 3. Finis hor. 3. min. 41. Medium hor. 1. min. 52. præcisissimè, provt eam pleniùs repræsento. Quæ secuta est die 8. Octobris mane oulla mihi ex parte aut Belgæ cuiquam patuit. Hec ergo te expectat vindicem. Vt & ista quæ jam in diem 27. Septembris instat. Atque hæc quidem de Eclipsibus Lunaribus; nam de Solaribus alia erit scribendi occasio, cui viam sternat responsio tua, si qua me dignum censebis. Hanc dum præstolor, interim ad Stellas Patris Antonij Reitæ quod attinet, legi ac stupui Iudicium tuum tam accuratum, tam elimatum super nouo illius Telescopio; quod reuera ipsissimum est cuiusmodi tu censuisti. Omoia enim permutatim exhibet, dextra finistris, supera inferis opposita. Venerat ad me optimus Pater mense Octobri instante vt mecum communicaret de suis quorum editiooem molitur scriptis, vbi cùm sermo esset de ansulato Saturno, & Marte mootuoso ac monstroso, quomodo Parisiis ad nos peruenerant Schemata Campanellam auctorem præferentia, cœpimus inter nos agere de Telescopij modulo & fabrica, tandémque coouentum est, vt simul redisset Coloniam aliquid io eo genere curaret apud Chrystallarios, quod & præstitit, sed eo quo dixi successu vt permutatim species rerum influerent in oculos, itaqoe lætus rei nouitate gaudium suum statim omne, sed crudum effudit in sinum Puteani nostri. Cùm verò deinde redisset ad nos, maaima cum doloris significatione deprehendit me absentem domo (eram enim Bruxellæ) atque ita datis inde è Musæo meo ad me literis significauit se moa adfuturum. Neque tameo rectà huc venit, sed Aotuerpiam abiit, dum ego ad Pentecosten domum repeto. Illic ergo vix raodem potitus charo capite Crystallis ab eo donatus sum, Idem præstantibus quod iam diai, & quia fidem ei obstrinai meam pressurum rem silentio donec ille sua edat nondum edoceo Vitrorum rationem. Hoc interim addo, me inuenisse insuper quo dextra dextris, reliqua reliquis respondeant secus ac aliis hactenus Telescopiis vsu venit, quod tamen cum illo nondum communicaui. Cæterùm dum simul sumus, legimus studiosè Iudicium illud tuum; & cùm dolorem optimi Patris oon obscuris iudiciis persentiscerem edocui illum, & qui vir esses, & quàm alienus ab aliorum moribus, qui de alieno contemptu eaistimationem suam metiuntur. Itaque & leoire illum visus sum, & vt apud te eacusationem sui instituerem orauit, significarémque non eo consilio scripsisse ad Puteanum vt poblici iuris fierent, sed vt raotisper rerum nouarum (si nouæ essent) expectatio arrectos faceret animos donec certiora dies

docuisset

docuisse illum verò vix dum conceptum fœtum, immaturo nixu edidisse in lucem, sed allisisse in tenebras. Interim autem & venerari eruditum istud iudicium tuum, & agnoscere non vnius æui spatium ad tanta constituenda idoneum. Inter hæc non dubito & tibi & Mersenno nostro factam copiam Lampadis meæ, quam sub finem Maij exculi in publicum, præbita mihi occasione de scripto Puteani mei super Anagrammatismo. Slingelantius certè misisse Lutetiam exemplaria aliquot ad Naudæum affirmat. Censete seuerè oro atque obtestor; nam blandiens medicina venenum est. Tu verò, Optime ac Doctissime Mersenne quem simul hac epistola alloquor a me prope diem expecta de casu lapidis quod scio te experere auidissimè. Heri demùm (in Conuento vestro Bruxellensi apud opt. Patrem Coëmans pransus) opus tuum Harmonicum videre ac legere datum est. Atque illic opinationem meam agnoscere super celeritate increscentis motus iuxta rationem quantitatis media & extrema ratione sectæ, à qua scito dudum me abiisse, & ad rationem duplicatam deuenisse, antequàm Galilæus sua edidisset. Inde enim habeo casum lapidis hinc ad centrum minutis horariis 12. ex Lunæ concauo sesqui-horâ, ex Sole (quem Semidiam. terrestribus 14400. submoueo) die vno præcisè, prout hoc problema iam pridem peruagatum est Batauos atque (vel intelligo) etiam in Gallias penetrauit, fors & Italiam. Ex hine ergo non est mera libera nobis. Poscimur, & quod poscor præstabo si me vtrque vestrûm iuuabitis vestris sanctis precibus ac sacrificiis. Bruxellæ 11. Iulij 1643.

Ex æquo vtrique deuinctum GOTIFREDVM VENDELINVM, *Pastorem Hercanum & Canonicum Condatensem.*

Salutem plurimam optimo Naudæo, & si illic est Petauio illic meo impertite.

Clarissimo & Eruditissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Philosopho & Mathematico Celeberrimo S.*

PErnobilis & Clarissime Vir iam multum temporis effluxit, à quo tuas non habui. Causam autem nonnisi in meæ pessimæ fortunæ sortem refundere non debeo. Quid noster Licetus agat tu ipse ex eius literis & libro pro responsione ad Clarum Galilæum optimè nosti, qui totus in tuas debitas laudes excurrit. Ex primo præinserto mei operis folio tanquam ex exemio quid tepresentet re ipsa cognosces. Quare tuum pro eo iudicium vehementer exopto, etsi in aliqua me te aptum videas promptissimum ac paratissimum me omninò recognoscas, tuisque nutibus excipiendum habilem tuæ maximæ humanitatis stimulis omninò facias. Valè iterùm atque iterùm. Genuæ Idibus Iulij 1643.

Excellentissimæ Dominationis tu. humillimus & deditissimus HIERONYMVS BARDIVS.

Præclarissimo D. PETRO GASSENDO, S.

ILlustrissime Domine sapientissimum te naturæ Mystagogum diutiùs latere portentosum eius Arcanum existimassem nefas, quem ab illa fœliciorem fatentur omnes accepisse, quo id nobis citiùs reserates. Pones fortè calamum, hunc si pro tua benignitate assumpseris, aut illum sanè è manu extorquebit præceps; ad ignotum hominis nomen, admiratio; haud scilicet potui facilis, magnâ tenerioris ætatis parte, secretiorem Medicinam adipiscendi consilio, apud Germanos transactâ, à te ipsus ignorari non credere, illis licet Gassendium notissimum, & ipsus non semel gloriatus fuerim agnouisse. Litteras attamen accepisti forsan nostro nomine, à quibus te ne dum excusatiooem meam approbaturum spero, sed & concessurum confido licentiam: admitti siquidem ad altaria non solùm passum est Numen

 homi

homines, verùm & ad penetrale iussit, neque sciscitanti negauit vnquam aniculæ respondere. A te per Epistolam semel atque iterùm etiam rogaui Abaci antiqui, cuius protypum etiam commiseram, vt faciliot vteret impertito: Rescriptionem sperarem, hanc si sciscitatus fuissem de te semel saltem benemeritus, non tamen moræ impatiens despero, quia de omnibus ipse bene meritus gloriari potes. Intereà spem interpositus & fiduciam, propositæ portenti Historiæ accommodabo, quo potero calamum artificio, vt certior vel Physicus, vel Augur de illo pronuncies. Veritus tibi litteris obstrepere, abstinuissem fortè etiam à scribendo consultus, nisi Reuerendissimus Episcopus Dignensis, (quo cum in multam cœnam sermonem produxi nostris nunc aquis vtente) timorem vincerem meum, & ad te quam-primùm per otium licuisset impiget scriberem, iussisset rei euentum admiratus. Mensis vigentis die 2. manè horam proximè ad nonam apud Illustrissimum Dominum Præsidem de la Roque conductitiâ nunc temporis Domini Franc Medici Illustris Viri Domini Peireskij domo vtentem, Gallina domestica ouum enixa est ab illis, quæ diebus singulis assiduè pepererat ante nihil omninò discrepans in mediâ interioris domus areâ, è quo, quum illud aggressæ vnà pascentes Meleagrides quinque frequenti rostro concerpsissent in frusta, Anas tumeris omnibus absoluta, viuens, & ad vulnus (à qoo bora ab ortu alterâ occidit) altius capiti inustum pipiens prodiit, adstantibus obstupescente Domûs Oeconomo, cubiculario ministro, cæterisque ferè omnibus domesticis, qoam vno omnes spiritu ad Dominum immoratì obtulerunt: Illum tamen contemptorem primò, mox obiurgatorem habuerunt. Verùm enim-verò me vnà & pluribus occurrentibus magni etiam nominis Viris, multis vltrò citróque propositis dubitationibus, iisque per ipsum rei eoentum eliminatis, protinùs, Dominus admiratiooem sincerâ narratione prodidit, nec tacitus conceptum de Augurio timorem, leuissimum licet, occultauit, quem facilis tamen diuinâ, qua donatus est, sapientia sua oppressit minùs nihilo religiosus. Anatem hanc parenti meo commissam, mihi asseruo in liquore Balsamico: atque hæc est rei series, admirationis causa plurium, paucorum disquisitionis. Ipse, pro ea, quam sortitus es Deorum & laboris ope, ingenij sagacitate si quid inter tot tenebras expromptum compereris, futurum aliquando virtutis tuæ panegyristam diligentissimum, nunc seruum tuum deuotissimum edoce Tuum. Dabam Aquis-Sextiis.

IOAN. GAVTIERIVM, *Doctorem Medicum.*

Viro Clarissimo, Maximéque Domino PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S. P.

Fasciculum Librorum tuorum accepi, Vir Eximie, quorum gratiam tibi maximam habeo. Perlectâ autem Disquisitione tuâ (Deus bone! quantâ solertiâ, quanto iudicio condita?) Amstelodamum me contuli vt quàm elegantissimis typis excudatur, eâque formâ quâ Epistolæ tuæ sunt excusæ. Reuerendus Senex Dominus Courcellæus curabit ne quid possis desiderare in ista editione, mittétque specimina Typographica, rectè ad te vel per Martellum nostrum. Vix potui perlegere, adeò me tædebat ineptiarum, Morini velitationem. Non putabam te responsurum: gaudeo tamen natam inde occasionem vt plura exstent tui scripta, æquè immerso eruditionis tuæ aceruo aliquid depromas plus vno mansurum perenne sæclo. Ne quid autem mihi desit operum tuorum, rogo te mittas per Courcellæum nostrum exemplar, tum exercitationem Fluddanam, quam hîc frustrà quæsiui. Vides quam frontem perfricuerim, Tu si quid velis quod possim impera. Vale, Vir eximie, & perge me amare, Reuerendo Patri Mersenno salutem, quæso, meo nomine plurimam. Slusis Flandriæ 15. Octobris 1643.

Reuerendo

Reuerendo admodum Clariſſimóque Viro D. Petro Gassendo *Dinienſis Eccleſiæ Cathedralis Præpoſito,*

Gotifredvs VVendelinvs S.

Ante menſem iſtum proximum, cùm in hanc vrbem veniſſem ad Chiphletios meos, accepi à te miſſas jam aliquanto ante literas multi erga me affectus, pleniſſimi officij In immerentem teſtes. Itaque quod vnum licuit, dedi operam vt ſi non reſponderem ſaltem ne tacarem. Et meditatas quidem dudum atque affectas habeo, prælo etiam dandas ad te, quibus te omnémque poſteritatem beem Eclipſibus nuper mihi compertis anni 1580. In Iannario, 1581. item Ianuario, 1584 in Nouembri, 1588. in Martio, 1591. in Ianuario, & denique eodem 1591. in fine Decembris, annotatas ad Corneliũ Gemmam pro Meridiano Leodienſi, & quidem manu Viri (quantum ego judico non indocti, certè cum meis Tabulis tam partiliter pária facientes, vt vix minuto vno aut altero vacillent vſpiam Vtinam ſequentium annorum plures ſuppetant! Cærùm ad Eclipſes, Gaſſende, tuas, vt guſtulum meæ ſententiæ promam exiſtimo plæraſque illatum derniatas Cælo per quadrantes ſeſſiles ſeu azimutales Amuſſio ſuo inſidentes, quos eapropter (miſſo facto Arabiſmo) Amuſſiales malim indigitari. In his perpetua eſt mihi diffidentia, quoniam ſcilicet tum fallunt inſidioſiſſimè faſtidioſiſſima hallucinatione cùm te eredis tutiſſimum. Atque adeò cùm Pariſiis te eſſe pronuncias Amuſſium tuum tantillo inclinatum interim te ſiſtit vel in Belgio, vel in Aremoricis. Schicardum certè cum ſua Tubinga non ſemel exhibuit in Burgundia, vel ipſo Dinienſi Meridiano *ἐυτυχώτερον*. Camillum Glorioſum venor & inuenio, vel in Epiro exulantem.

Igitur vt ad te veniam Eclipſis tua anni 1620. in Iunio tres primos digitos largitur (pro narratione tua) hora Aquenſi 11. minut.32. circiter, vt fuerit Hercij hora 11. min.17. Ego tamen illos hor.11.min.27. habui, clarius idem adſtruit Eclipſis anni 1628. cuius Phaſes omnes linita vtraque mora, duratio tota meis calculis reſpondent ad miraculum excepto quod alterius ſint horizontis & in 10. tota minuta orientalioris. Itaque medium quod tu cenſuiſti Aquis-Sextiis ad horam 9. min.36. reuera non exceſſit hor.9.min.26. quod *τὰ ἰσοφύεδμα* Pragenſia, Bruxelleoſia, Pariſienſia, (vt de Bethaſienſibus nihil dicam) jam dudum apud te confido perueniſſe, nam nihil ſuper his meas ad te datas ſugillaſti.

Alia ſubinde ſed minora jam diſſidia Intercurrunt, illâ exceptâ quam tu cum Doctiſſimis illis Viris Furnerio, atque Iſmaële Bullialdo Cælo deriuaſti. Sed inclinatione Amuſſij prodigioſa, & quæ Pariſios exhiberet Hercio, iam orientaliores ad 2. vel 3. minuta. Et meis ergo verbis & poſteritatis omnis votis rogati eſtote omnes vos *Trium-Viri Rei Aſtricæ conſtituendæ*, vt (quod commodo veſtro fiat) redeatis ad eundem locum vbi peracta fuit obſeruatio, aduocetiſque velut in re præſenti memoriam quiſque ſuam, quibus ſeu ædibus ſeu pinnis, ſeu turribus imminuerit Luna, ſaltem vnâ aliqua ex præcipuis phaſibus audeo ſpondere vos inuenturos initium factum horâ 11. min.45. Immerſionem horâ 12. min.44. Emerſiſſe horâ 14. min.25. deſiiſſe horâ 15. minut.24. plaoiſſimè quod ipſum cuiuſmodi fuerit auidè eapectabo.

In Eclipſi 1641. die 18. Octobris admirot conſenſionem Bullialdi cum calculo item & obſeruatione mea ſtupendam. Scribit enim defectum habitum digitorum 6. *Satis præciſè* hora 7. min.33. Calculus meus à ſummo defectu ad Digitos iſtos 6. minuta colligit 24. non plura planè vt medium fuerit Pariſiis hora 7. min.10. ad ſummum ac proin Hercij hor.7.min.28. quo nihil poteſt concinnius cogitari.

Poſtrema Eclipſis 1645. die 27. Septembris vide quàm conſpiret inter nos & Bullialdum in momenta ipſiſſima. Digitos 5. habuit Bullialdus horâ 7. min.12. nos Antuerpiæ hora 7. min.25. Rurſùm Digitos 4. ille quidem hora Pariſiis 7. min.23. Nos in Commentarios retulimus ſicut legis hor.7. min.36. Digitos 3. Bullialdus exhibet hora 7. min.32. nos Antuerpiæ damus horam 7. min.44. Vt denique Digiti 2. cadant in hor.7. min.31. conſenſione hactenus manente in Meridianorum differentia, & Tabularum mearum calculis ſtupenda.

Sed nihil ago niſi & futuram proximo Februario Eclipſin exhibeo. Eam ergo meæ Tabulæ in Atlantico ſic exhibent

Hor.	Min.	Sec.	Digiti.	Hor.	Min.	Sec.
5.	53.	27.	O.	6.	53.	57.
5.	59.	40.	I.	6.	47.	44.
4.	6.	3.	II.	6.	41.	21.
4.	12.	40.	III.	6.	34.	41.
4.	19.	56.	IV.	6.	27.	48.
4.	26.	57.	V.	6.	20.	27.
4.	34.	52.	VI.	6.	12.	32.
4.	43.	42.	VII.	6	3.	42.
4.	54.	27.	VIII.	5.	52.	57.
5.	10.	51.	IX.	5.	36.	33.
5.	23.	42.	O.35.mi.	5.	23.	42.
Ab Initio ad medium.				A medio ad finem.		

Tota duratio hor. 3. min.0. ſec.30. præciſiſſimè.

Pariſiis ergo
Principium Hor.5. min.29. ſec.5.
Medium Hor.6. min.59. ſec.20.
Finis Hor.8. min.29. ſec.35.

Aquis-Sextiis,
Bruxellæ.
Antuerpiæ.
Principium Hor.5. min.42. ſec.25.

Medium Hor. 7. min. 12. sec. 40.
Finis Hor. 8. min. 42. sec. 55.

Atque ad istum modum per alia loca deinceps.

Tu quid illic obseruaueris mecum communicatum velis, Ego certè mihi non deero si adhuc ero.

Dum autem hæc præstolamur, interibi fac resciscam ecquid super Oscillationum Hibernarum ab æstiuis differentia cœperis experimenti? Ego satis totam æstatem sedulus fui. Et quod Oscillum mihi Iactationes Hibernas seu Perigæas dedit 473. Idem ipsum æstiuas largitum est 458. ad summum horarias. Sciat hoc & ringatur qui te non amat sapienti dictum sat esto, & sat in præsentiarum scriptum. Nam hora me ad quietem vocat, cras hinc discessurum apud te semper mansurum. (Bruxellæ 20. Octobris Hora pomeridiana 10. in Musæo *Iulij Chiphletij* Ιουλ Χιφλετίου floris nostri si flores sunt, & quidem certi fructus *Iuli*)

Tuum integro desiderio
VVENDELINVM.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Diniensi Præposito.*

GOTIFREDVS VVENDELINVS S.

FActvm optimè, Optime Doctissiméque Virorum, quod eodem admodum biduo abs te fasciculos litterarum accepi duos, alterum ex Idibus Iuniis datum, alterum ex III. Kal. Augusti: ab his tamen abfuit exemplum earum quas ante septennium scriptas (fortunâ nescio quâ librante) acceperam Condati, ad vtrumque vnicâ scriptione respondebo. Atque ad illum primum quod attinet; gaudeo sanè Massiliæ latitudinem satis iam accuratè deprehensam gr. 43. min. 19. summum quod alioquin ex obseruatis illis tuis dudum confeceram. Si ergo Pytheas centrum Solis Solstitialis habuit à suo vertice remotum grad. 19, min. 27. sec. 0. sicut ad te scribere memini; necesse est profectò vt obliquitas illi fuerit grad. 23. min. 52. quam tamen Loxias meus $54\frac{1}{2}$. daret. Et neque retracto. Ecquem enim sponsorem habeo qui fide iubeat meridianam lineam illi accuratiùs fuisse exploratam, quàm hactenus tanto Tibi? Sanè si vel tantillum vltra citráve pronunciauit meridiem Pytheas, si horas aliquot atque adeò etiam diem ipsum suspicioni suæ indulsit; si denique extra vrbem peracta est obseruatio; imò enim-verò si hæc omnia concurrerunt, vides vt gradus illi 19. min. 27. reuocandi sint vel ad grad. 19. min. 24. planè vt de obliquitate illâ mea grad. 23. min. $54\frac{1}{12}$. *pellibus incumbam stratis.* Tu tamen iudicium tuum interpone, & sententiam pronuncia. Venio ad posteriores literas in quibus me tot Eclipsium donis beasti. Quas ego (qui hoc iam hic ago) publico proponam. In his illa 1628. cur à meis fratribus discrepet minutis totis 10. vel etiam 22. causas intelligo, & Intermorium interpretor Aquis-sextiis tuum. Ecce enim Doctissimus Petauius perscribebat initium Parisiis conspectum hora 7. min. 27. ab iis autem qui Telescopium adhibuissent, animaduersum hora demum 7. min. 35. similia & ego expertus sum non semel, & plenus istis est Keplerus. Idem Petauius addidit paulò post finem deliquij fuisse Arcturum altum 9. min. 30. ideóque horam tunc fluxisse 11. minut. 7. Non addit, quantò ante desierit; hoc tamen aufero, non potuisse multò post horam 11. min. 0. desiisse, si iam tum caruit penumbra. Hæc & meo fini Bruxellæ ante horam 11. min. 10. pronunciato, & meorum fratrum Bethasiis horam 11. min. 19. nactorum & ad extremum Pragensi respondent ad miraculum. Cùm certum habeam abesse Pragam Bethasiis & Dinia Tua minutis 38. satis præcisè, Bruxellæ & Aquis-Sextiis saltem min. 42. Parisiis denique min. 56. exactissimè exploratis prout ea iam do. Reliquarum Eclipsium, tum vel maximè anni 1638. mira est mecum consensio, & quæ tantùm abest à dierum exigenda peræquatione, prostaphæresibúsque extra lineam oscillatoriam computandis, vt potiùs in contrarium nonnihil niti videatur. Sed hæc calculi mei repræsentati clariùs euincent. Vnica est anni 1642. verna cuius tu initium largiris hor. 12. min. 10. Immersionem hora 13. min. 10. admodum (nam hora 13. min. 11. iam erat, ais, immersa) emersionem hor. 14. min. 47. Finem hora 15. min. 48. summum. Tota vt duratio fuerit hor. 3. min. 38. Mora hor. 1. min. 37. Medium verò Parisiis hor. 13. min. 59. Tabulæ meæ dant eandem durationem hor. 3. min $38\frac{1}{4}$. Moram hor. 1. min. 40. Medium verò Parisiis hor. 13. min. 34. tantùm. Quid hoc prodigij? Dices tu, dico & exclamo ego. Quid ego Hercæ obseruauerim exhibeo fideliter. Scito ergo me nullas vnquam obseruasse Eclypses Lunares, aut obseruare voluisse per altitudines Stellarum aut ipsius Lunæ, si possem aliter; eò quod lubrica instrumentorum tractatio & plerumque infida semper mihi suspecta fuerit; Scioterica ergo capio, lapidæa, magna, pedalibus non minora, quæque singula minuta, minutorúmque partes aliquantas largiri queât. Ea verò colloco quàm pote exactissimè, vt in illis vmbra Lunæ horam ac minuta indicet, de facili (vt tu scires) reducendâ atque omni nos & corporis & animi tranquillos titubatione ac sollicitudine absoluturam, præ quâ simplicitate implexus est omnis labor. Sed neque Telescopio cælum aggredior propter illud quod iam commemoraui solemne intermorium; dum Luna peruidetur etiam dudum post inchoatam Eclipsin, dudum postquam vmbra iam immersa est. Adhibeo mihi adolescentes aut amicos acuti visus, & harum rerum si non peritos, at saltem quantum à me moneri possunt non omninò rudes. Meridianos designatos habeo semper, & Herca quidem duos certissimos per Templi mei turrim vtramque. Adhibeo & Clepsydras arenarias durationibus emetiendis commodas, & Horisoniis si non ausculto, audio.

audio. Obſeruationis ergo vniuerſam hiſtoriam hanc vide, vt ſe habuit Hercã.

Horiſonio Templi. Hor. min.	Horâ cœleſti. Hor. min.	Culminationes & Phaſes.	Pariſiis Ergo. Hor. min.
12. 0.	11. 55.	Luna ſtringebat Meridianum limbo occiduo.	11. 37.
12. 5.	15. 0.	Nadir in Meridiano. Ergo Media nox.	11. 42.
12. 8.	13. 3.	*Initium deliquij* manifeſtum omnium iudicio.	11. 45.
12. 15.	12. 9.	Sextans peripheriæ. Amplus digitus, rubens clarè.	11. 51.
12. 30.	12. 23.	Digiti quatuor non minus, inſigniter rubentes.	12. 5.
12. 45.	12. 37.	Digiti $7\frac{1}{2}$. Plus-ſemicirculo. Obſcuritas langueſcens.	12. 19.
13. 0.	12. 51.	Digiti 10. aut non multo minus tenebroſi.	12. 33.
13. $7\frac{1}{2}$.	12. 58.	Culminabat lanx Auſtralis Digiti $10\frac{1}{2}$. tantùm.	12. 40.
13. 11.	1. 1.	Debebat immergi per calculum meum.	12. 43.
13. 15.	1. 5.	Adhuc tenuis limbus Digiti 11. min. 30. tantùm.	12. 47.
13. 30.	1. 19.	Iam erat Immerſa: lanx Borea aberat adbuc $1\frac{1}{2}$. grad.	13. 1.
14. 0.	1. 47.	*Culminabat corona* præciſè ☽ diſparuerat.	13. 29.
14. 43.	2. 29.	Manus Ophiuchi tranſierat culmen grad. 1. min. 15.	14. 11.
15. 0.	2. 43.	*Emergebat* cum ipſiſſimo Sono tertiæ.	14. 25.
15. 15.	2. 57.	Lucebant digiti tres minimùm.	14. 39.
15. 30.	3. 11.	Lucebant Digiti ſex, ſatis præciſè, pluſquã ſemis peryph.	14. 53.
15. 45.	3. 25.	Lucebant Digiti 9. culminabat caput Herculis.	15. 7.
16. 0.	3. 39.	Adhuc deerat aliquid minimum. Fere Finis.	15. 21.
16. 2.	3. 41.	*Finis*. Et poſt 4. minuta culminabat caput Ophiuchi.	15. 23.

Hæc eſt via mei proceſſus tota, etiam Scioterico penè ſtante & Clepſydris fluentibus complanata, quibus inter ſe conſentientibus potuit Horiſonium horas ſuas habuiſſe minutorum 56. tantum ſingulas. Meridiani mei dudum certiſſimi ſunt; & tam vaſti vt ſi velim, etiam ad ſecunda poſſim deſcendere. Itaque tempora mea indubitata habenda ſunt. Certè Louanij Gutiſconius Mathematicus initium obſeruauit hora 12. min. 0, quod cum meo momento Herceno congruit ad miraculum. Idem immerſionem notauit hora illic 1. minut. 16. iuxta mecum paria faciente. Itaque cùm hæc ita ſe habeant; cùm nunquam ego αὐτοψίαν meam meorúmque incuſare non poſſum prodigij mihi ſimile eſt nos totis 25. minutis diſcrepare. Quod ergo te deinceps oro, illud eſt; vt velis per Scioterica & culminationes quàm fieri poteſt vaſtiſſimas (turrium puta vel ædium) inſtituere obſeruationes. Nunquam te conſilij mei pœnitebit.

Eclipſis Ilerdenſis incredibile dictu eſt quàm ad vnguem reſpondeat meis calculis; quam (dico) mei calculi cum illa conſpirent. Madritum inter & Bruxellam exquiſitè intercipiuntur minuta horaria 29. quod Eclipſeis me docuerunt vtrobique obſeruatæ perquam luculenter. Ilerda eſt Orientalis Madrito minutis 18. circiter, niſi nos fallunt omnes Tabulæ Geographicæ. Ilerda ergo abeſt Bruxellã in Occidẽtem minutis 11. planiſſimè: Quã ex hypotheſi colligit meus calculus Ilerdæ Initium hora 2. min. 10. poſt mediam noctem, Digitos 2. hora 2. min. 20. Digitos 2. & eò plus hora 1. minut. 21. Digitos 7. hora 2. min. 47. Digitos $10\frac{2}{3}$. hor. 3. min. 3. quæ omnia fulciuntur accuratè Agarrari tui obſeruatis. Emerſio in altitudine Lunæ grad. 18. minut. 0. horam indicat 4. min. $50\frac{1}{2}$. Ego 4. minut. 50. ſupputo conſenſione in his ſtupenda. Scripſeram hæc ante Eclipſin inſtantem: Ea verò hic Antuerpiæ in ædibus Cl. Viri Iacobi Edelerij præſentibus aliis item Clariſſimis Viris Caſperio Geuartio, Iacobo Eychio, ipſóque quem ſupra nominaui Guſtiſconio Medico atque Mathematico atque aliis viris præſtantibus à me eſt obſeruata diligenter & maxima omnium expectatione, an ne (quod prædixeram) deſitura eſſet cum ipſiſſimo momento quo Scioterίcum indicaret horam 8. min. 0. præciſiſſimè? Illud verò jam illic confectum eſt ab eodem Gutiſconio murale, magnum, accuratum, cum Meridiano quem & ego pridie diligenter examinaui, duxíque per hortum in culmen remotioris domus exactiſſimè conſentiens. Aderant Automata, & Horiſonium vrbis ferruiro quidem labens, ſed quod ipſiſſimam ſignaret octauam, cùm & vmbra Lunæ eandem declararet in Scioterico. Ergo cùm audiremus hor. 6. min. 30. Luna eluctata eſt per nubes, deficiens Digitis pluſquam 6. cornua nondum erant parallela ſuæ orbitæ multóque minus Eclipticæ nondum ergo erat medium. Rurſum inde nubes vſque ad Horiſonium hor. 6. min. 55. cùm jam Luna victrix nubium ſe liberam exhibuit. Cornua jam fuerant parallela Eclipticæ, ſed Arcus per Centra tendebat ſupra caput Andromedæ. Iam ergo peractum erat medium. Horiſonio hor. 7. min. 0. deficiebat adhuc pluſculum dimidio. Arcus per Centra tendebat in extremam alam Pegaſi. Iam ergo ante 4. minuta fuerat commiſſa oppoſitio, ac proin maximus [illegible] antè, minuta 12. hoc eſt Horiſonio hor. 6. min. 48. ſatis præciſè. Horiſonio hor. 7. min. 15. culminabat aquila, imò culminauerat. Iam Arcus per Centra admouebatur Armo Pegaſi

quod iterùm Hotisonium illud hor. 6. min. 48. confirmat, Horisooio hor.7.min.30. deficiebant digiti adhuc quatuot vel plus tantillo.Hotosonio hot.7.min.45.cùm iam ante tria minuta culminasset cornu Capricorni, aberant adhuc digiti duo satis præcisè. Guticonius ptonunciabat quintam partem Circuli,Hotisonio hot.7.min.50.Digitus adhuc hot.1.min.30.Culminabat clara Cygni,Horisonio bor.7.min.58.nondum finis omnium iudicio deetat adbuc aliquid,Horisonio hor. 7. min.59. Telescopio conspicuus erat totus limbus.Hotisonio bor.8. min.o. cum ipsissimo primo ictu omnes pronunciarint deputatum limbum. In Sciotetico Lunæ indicabat horas 8.min.o. vel tantillo minus quantum possit esse semi-minurum. Parallaxis Lunæ Ascensionalis eiusque centrum à centro vmbræ digressum ostendunt fuisse boram veram ac cælestem 8. min. $4\frac{1}{2}$. aut ad summum min. 5. Merus ergo finis incidit in horam Antuetpiensem 8.min.3.iuxta meum calculum, à quo nihil luxarur obseruatio ad verum suum tempus reducta. Et medium planè quadrat in botam cælestem 6.min.51. Quid tu Parisiis (vel vbi vbi es) obseruaueris aueo discere impatienter. Hoc dico interim. Finem Patisiis debere intelligi horâ 7. min. 50. satis præcisè. Ex te fac, quid huius sit, intelligam.

Casum lapidis seu ponderosi cuiusvis non patiar à te diutiùs ignorari. Sic ergo habe,vt se habet quadrans ad radium, ita se habet oscillatio ad casum æquè altum, hoc est vt 7. ad 11. seu mavis 226. ad 355. Iam verò Oscillatio de suspensura 42. pedum, babet jactationes hotarias 543. in media Telluris à Sole distantia (plures Sole Perigæo, pauciores Apogæo.(Et sunt huiusmodi suspensuræ hioc ad centrum Terræ 447600. non plures. Quoniam ergo interualla sunt ad tempora Oscillationum in ratione semisse Radix tot istarum suspensurarum (cùm sit 670.ad summùm,) si diuidas pet 543.horæ vnins,emerget Oscillatio hor.1.min.14.quod esset tempus Oscillationis suspensæ de filo hinc ad centrum Terræ longo. Quadrantalis ergo Oscillatio etit minutorum $18\frac{1}{2}$. ideóque casus etit minutorum 11. sec. 46. aut min. 12. sec. o. si Telluris semidiameter est quantam facit Snellius. Idem tibi dabit Mersennij nostri ratio, de suspensura pedum $3\frac{1}{2}$. cuius Oscillatio dat jactationes hotarias 3600. seu meo more 1800. vtique minuta 12. non excedet. Mulra habeo & qnidem prodigiosa circa hanc rem, & quam propediem molior edere sub Titulo Lampadis Arcanorum Terrestrium, quotum nucleus hac nuce tegitur

Sum cor tam multu, quare via separet vlla?

Qui ex hoc versu versum alternm exsculpsetit. Is nucem reclusetit, enucleauetit. Keplerus vbinam Solem extulerit ad Semidiametros Telluris 13876. nondum legi, & neque omnium eius sctiptorum copia est.Tu quæso indica. Nam meas 14400. videor stabiliuisse satis bene cùm ex Parallaxibus quas non inuenio excedere sec.14. tum ex Dichotomiis Lunaribus paulò accuratiùs pesitatis, tum vel maximè ex casu quem pnto me deprehendisse futurum vnius diei præcisè, si hinc caderet Tellus in Solem. Denique autem ex cursu quotidiano Centri Telluris (in Systemate Pythagoreo) quod senis quibusque minutis natur alissimè absolnet semidiametrum, dietim verò semidiametros 240. non pauciores. Vt proin necesse sit distantiam illam sic constitui. Sed hæc altioris sunt contemplationis, ac prolixioris quàm vt hic paucis possint explicari, aut debeant ne non identidem occuper quoties ad te scribam, ac tu etiam tescribes, siue hoc facies destinatis literis Antuerpiam ad Clariss. Geuartium inpræsentiarum hospitem meum, siue ad Slingelandium, siue etiam ad Pattem illum optimum Cœmans Minimum Bruxellensem,aut quâ censebis. Quas inclusas mitro, istæ ad Mercatorem destinantur qui solis meis literis ad se datis numeranit pecunias quasdam captiuo apud Senonas, velim autem scite cuinam Bruxellæ vel Antuerpiæ sim easdem restiturus. Pessimè enim me habet plus illum de me censuisse quàm sensisse. Si quid etiam tua potest authoritas (quæ certè gratiosa est) quod in captiui liberationem fieri possit,non expectabis qnàm mox dicam, oro te. Prodiit iam bic mensis Ianuatius Vitarum Sanctatum. In iis est & Marij Abbatis Bodanensis, Boscoden vocant, eius reliquiæ seruantur Forcalcatij, & illic,in Legendatio eius vita scripta per Dynaminm stylo sanè bono,quam ego exscriptam illic reliqui atque vt ad me mittetetur Aruandum meum rogaueram τ̃ μακαρίτην.An missam casus malus intetuertetit nescio, vnum scio dignam esse quam tu cures, ita tes, anni 523. Ftancicas illnstrat. Sollicitor eo magis boc petere,quoniam nomen quoque meum istic fideiubet, quo me fasce ru leuare potes. Cùm tibi scribo, scribo etiam Doctissimis illis Galliæ luminibus Petauio, Mersenno, Nandæo, quem prenso Bullialdo me his tu assere, illis téque plenissimum. Antuerpiæ 25. Octobr. 1643.

GOTIFREDVS VVANDELINVS.

Clarissimo & Eruditissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Mathematico Celeberrimo,*

HIERONYMVS BARDIVS F. P. P.

TANDEM gratissimæ tuæ ad me litteræ peruenere, quibus recreatus sum,tum ab animi tui maxima modestia, qua me afficis maximopere, cùm excusationes non debitas in medium affers, tnm etiam ob eiusdem affectum, quo me persequeris. Gratissimum fuit audire de te misque labotibus, quæ Naudæus noster renunciauit, vtinam tibi omnia prospera eueniant. Meum opus qnod mox prælo supprimitur, caudæ dutitiem in vltima excoriatione expetitur Typographi incuriâ, & duplici lingua. Mirum est quot ambages, quot dolores expertus fuerim, technásque & dolos oculis hisce viderim,

derim, neque vnquam patiar huiusmodi meum cor subire laborem, potiùs alia opera in tenebris sepelientur. Spero tamen plurima isthac exemplaria transmittere medio Legati nostri Lutetiam aduenturi, cum quo & Liceti nostri Librum habebis. Si autem secus acciderit tua jussa capessam. Vale interim, & me ama amicósque omnes plurimùm meo nomine saluere jubeas. Præsertim verò Cl. Naudæum, Gaffarellum, Mersenium, &c. Genuæ Kalēdis Nouembris 1643.

Studiosorum Litteratorum Patrono Patri Santino me plurimùm debere profiteor, tibíque quòd tuis mihi illi litteris amicitiæ vinculis obstrinxeris. Aliquot mei Operis folia Cl. Naudæo nostro misi, à quo responsum expectabam.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

M. NEVRÆVS S.P.

ITERATò cur insolens Idioma consuetum illud nostrum interpellat epistolare commercium, non vltrà mirabere, Vir Inclyte, vbi noueris præsentis epistolæ argumentum esse quàm procul à vulgo remotum. Angustus profectò nimis mihi visus est & profanus sermo nostras, quàm vt angustum adeò, pro majestate hoc tractare valeret arcanum. Non hic familiare, non officiosum, non de negotiolis nostris, ne quidem de ipsa Philosophia instaurate vacat colloquium: aliud quid maius occurrit, quod tibi significare non solùm volui, sed jussus sum. Illa autem intelligentia quæ te primoribus priscæ sapientiæ sociauit Heroïbus in tantùm famam tui exciuit, vt si quid inusitatæ rei arduæ-ve quæstionis oriatur, protinùs ad te vt ad tripoda aut adipoda referre iuuet. Vtinam ille, cui contigit videre portentum, quod nunc tibi communicatum esse vult, parem sibi nactus fuisset scriptorem? tunc reuera longè concinnior euidentiórque huius tibi mysterij pateret historia; non tantum quod plurimum intersit sua narret aliquis an aliena, sed quia neminem vsquam repertutus sit, qui eadem quâ ipse elegantia, congruentia, fidelitate, ac perspicuitate rem ab eo visam queat enarrare. Nec tu sanè refragaberis, imò in hanc confestim pedibus ibis sententiam, cùm tibi quis ille sit aperuero. Si dixerim, Vir est ingenij præstantia sublimis: fulgurat in nullo (vt secundus de Imperatore suo) vnquam veriùs dicta vis eloquentiæ Doctissimorum hominum eruditionem aut æquat aut superat, procul dubio vtcumque tunc poteris subodorari hominem, at tum demum perfectissimè, si subiiciam eundem esse & Principem; hæc enim nota cum ab eruditorum grege vt egregium segregat; non secus ac ipsa scientia à Principum turba. Scias igitur mihi nuper Massiliâ redeunti contigisse, vt eadem quæ Regium illum Principem (quem iam agnoscis tu, & ego ab insigni comitate, si non aliunde, Comitem dici velim) me rheda vexerit. Ille verò me suo dignatus alloquio, cùm vltrò citróque verba mearent, ac tandem nonnulla περὶ τῶν πολυθρυλλήτων δῆθεν νύκτα φασμάτων, intercidissent fassus est, se hactenus eiusmodi aparitionum narratiunculis nihil semper aut minimum fidei impertitum, impræsentiarum verò nonnihil; plurimum verò deinceps, dum sibi liquidò non constabit manifesto fuisse errore delusum. Asserit itaque se constantissimam certissimámque habuisse visionem, non solitarium, non dormitantem, nec semel atque iterùm, sed per juges quinque noctes, dum vnà cum nobilissima ac solertissima Conjuge vigilantibus oculis in lecto jaceret; hanc autem ferè sic refert. Massiliæ hospitabatur propter ædem Ciuitatis publicam, inque conclaui dormiebat nonnihil vt postea resciuit, infestatione Cobalorum aut Clusiorum infami. Noctium igitur prima vbi vterque decubuere, obducta, vt mos est, suis velis sponda, in interiore conopeo lumen quoddam micare visum: id suspicatus sagacissimus Princeps, è candela haud procul accensa fluere, excitatis Cubiculariis eam remoueri iubet: nihilominùs idem splendor perseuerabat. Verùm, quoniam suspicio etiam tum suberat, ne aut è lucernis domus, aut è prætereuntium in platea facibus ea lux deriuaretur, placidissimæ quieti vterque se dedere. Sequenti verò nocte priusquam decumberent secum reputantes, quidnam tandem esset & vnde hesternus ille radius, geminis papilionibus totum cubile exactissimè obuolui curant: candelam in proximo sed apptimè clauso cubiculo amandant, quam etiam densissimo stragulo vbi voluerunt; fenestras quoque crassissimis obturant pannis. Sic quaquauersum lumen abigunt, ac subtilissimos quosque & cuiuscumque lucis arcent radiolos: atque hunc in modum accersitis vndecumque tenebris, cuncta opacant; & subinde suo se componunt grabato; in quo primùm cùm nihil præter cæcam caliginem obiiceretur, iam gratulabantur sibi, quòd à dormituris oculis importunum illud iubar depulissent. Ast oppidò diuturnum gaudium hoc non fuit, nam sensim se fundere cœpit pridie visum lumen. Quod ambo quidem eadem planè sedulitate lustrasse eodémque semper modo sibi apparuisse affirmant; & ita fermè describit eloquentissimus Princeps. Splendor est inquit infra Solis quidem fulgorem micans, sed etiam supra Lunæ nitorem fulgens. Figuræ vt & intercapedinis ambiguæ: modò enim angularis rhombum, modò verò circularis & oblongus Ellipsim exprimebat: nunc ad communis manus exporrectus latitudinem, nunc ad vnguis minimi areolam contractus, ac denique in tantam arctatus angustiam vt exilitate sua inimitabilem repræsentaret puncti imaginem. At viuido nitore semper, qualis sufficiat legendis litteris præsertim cùm dilatatus vberiùs lumen funderet, mobilis tamen ac perpetuò fluitans —;

Sicut aqua tremulum labris vti lumen ahenis

Sole

Sole repercussum aut radiantis imagine Lunæ
Omnia peruolitat latè loca: iamque sub auras
Erigitur, summique ferit laquearia tecti.

Haud aliter ille; præterquam quod non ita velociter sedem mutabat in eámque semper lecti partem, quam ego occupabam vergebat, siue ad ceruical accederet, siue ad pedes recederet. Vbi verò constantiorem nactus typum, tranquilliùs sedebat, conspiciebantur in eo natantes vmbellæ, quæ nonnullos vtcumque efformare videbantur characteres, sed transuersum præcipuè sigillum, diagonalium illorum instar, qui hodierna stemmatum scuta dirimunt: qui cùm tenebricosus esset quasdam tamen sublucidas etiam admittebat notulas. Aspectu autem totus ille splendor iucundus adeò & blandus est vt intuentium oculos veriùs exhilaret quàm terreat: vt in cuius contemplatione acies intenta semper delectetur, & nunquam satiscat. Nihil habuit horridi, fœdi aut sordidi nihil, murmur aberat, & placidissimo migrabat meabátque silentio; quo semel à me data opera rupto continuo euanuit. Manum enim in ipsum cùm validè impegissem, exploraturus scilicet num aliud quàm sericum, in quo fluitabar palparem actutùm velot strepitu excessus aut plaga obliteratus vltrà non comparuit. Verùm non in perpetuum, nam sequentibus proximis noctibus redux eodem protsus tenore quo superioribus conspicuum se nobis postliminio restituit. Nostrûm autem qui prior expergefactus eum cerneret, alterum cubito feriens excitabat in visionis societatem: vt ex alienæ speculationis collatione, propriæ hallucinationis suspicium emendaret. At in omnibus semper vtrique ita concors fuit repræsentatio, vt post accuratissimum suspectæ illusionis examen, omne protsus erroris dubium facessat necessum sit, & nihil non vel superstitiosa sollicitudine, expertis rarissimi æquè ac verissimi prodigij fides relinquatur, sic ille. Tuum verò nunc est, Vir eximie, pro altissima quâ polles sapientia quid portentosa sibi velit hæc apparitio rimari. Nam ego ex tam scrupulosa Viri vel ipso Lynceo perspicacioris obseruatione nullatenus ambigo, quin ea lux in omen aliquod cælitus expressa sit; & quidem faustissimum, si mibi quoque ariolari fas est. Quid enim aliud portendit lenissima hæc claritas, quæ tanta cum suauitate radiauit? Mitto profanorum fabellas: non me mouent ab eisdem excogitata Regiæ dignitatis præsagia; nec

——Summo de vertice visus
Fundere lumen apex: tractúque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.

Ast cùm succurrit vbique gentium, lumen semper habitum fuisse propitium ac naturæ ita beneficæ, vt nonnulli Philosophorum Dei partem esse corpoream opinari sint luménque dictum quasi Numen, nec hoc videam à doctrina melioris notæ, hoc est Christiana abhorrere, in qua Deus ipse non semel lux vera appellatur, pater luminum, lumen de lumine: qui suis tam frequenter apparuit amictus lumine sicut vestimento vt Moysi in rubo, Salomoni in Templo, &c. Bonique Angeli, Lucis dicantur: vt contra, mali, tenebrarum; quid mihi aliud de hoc iubare coniiciendum relinquitur, quàm dextrum aliquid lætúmque esse optimi cuiusdam euentus signum? Nihil enim habuit triste, nihil terrificum: imò Celsissimus Princeps eò tantopere delectatus est, vt quamprimùm Massiliam repetendi desiderio maximè flagret, in diésque reditum paret, quo sibi tam grati luminis aspectu iterùm frui contingat. Quod quidem minimè appeteret si aliquid illorum fulgorum habuisset, qui terrica vtplurimùm aut comitari, aut sequi solent portenta. Non eodem sanè rursùs afflati optasset Commenus Imperator, qui circa Neapolim venando percussus; qui postquam immanem aprum, vsque ad mare in quo se præcipitem egit, insecutus esset, extemplo subita adeò, & valida coruscatione perstrictus est, vt excussus equo semianimis iacuerit. Apage talia fulgoris monstra, nihil hic simile memorator.

Hæc sunt quæ voluit vt ad te scriberem tui studiosissimus Princeps: qui pluris-ne te faciat quàm amet, nescio. An verò quantum merearis, vtrumque penes ipsum iudicium esto. Vale Aquis-Sextiis 3. Non. Nouembris 1643.

Viro Maximo, Incomparabili PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S.

VALDE me recrearunt litteræ tuæ, tessquis morbi bimestris adhuc ægrè reluctantem. Indubium enim facis, Vir summe, quàm tibi altè in pectus descenderim, quæ fuerat votorum meorum summa; nam cùm à puero vehementer magnorum Virorum amicitiam experierim, quibus vel innotescere magno mihi futurum emolumento, vt melior fierem, optimus auunculus suadebat, non potui sanè quin tuam, vt primùm obtulit se occasio, ambirem. Et bene se habuit quod humanitas tua nihil spectare voluit aliud præter ad res bonas procliuitatem & in bonos affectum purissimum; quem vt quandiu ero superstes, Deo fauente, conseruabo, ita spero tuæ erga me beneuolentiæ perennitatem. Gaudeo tibi probari specimina Typographica Disquisitionis tuæ, neque iniucundam fuisse præfatiunculam nostram. In Cartesium, hominem laudabilis insaniæ, nolui quid asperius dicere: nam exemplum tuum mihi proposui. Cæterùm quia de Tempore alicubi profiteris disquisitionem esse difficillimam, viribúsque parcens consultò tem non aggrederis, subiit sententiam tuam tantâ de re expostulare, atque vnà mittere nugas quasdam cùm vacabit refutandas, nisi vna litura expungere malis. Vale, Vir summe, & me tui obseruantissimum

obsequen

obsequentissimúmque amate perge R. P. Mersennum, quæso, plurimùm à me salutes. Slusis Flandriæ 10. Kalend. Ianuar. 1644.

De Tempore.

Res sunt ex quo è nihilo, secundùm hypothesim, creatæ fuerunt; & quoniam nihil hodie creatur, nihil etiam incipit esse; sed tantùm fit vt quod erat hîc & hoc modo, alibi alio fit. Mutatio autem ista nullam infert nouam entium in rerum natura positionem. Inde tamen desumuntur variæ temporum differentiæ, quibus ad mutationum distinctionem vtimur. Nam etsi diuersa dispositio entium in situ, loco, & diuerso aliorum entium appulsu & conjunctione. Reuera nihil fit solidi & quod entis nomen mereatur; tamen entia, quæ per generationes & corruptiones, quas vocant, perpetuò mutantur, ita sensibus nostris diuersa apparent, vt vera de nouo entia fieri plerique existimemus. Atque hæ nouæ creationes à nobis in eo maximè distinguntur, quod vna post aliam fiat, cùm animaduertamus ens quoddam exstitisse alio nondum existente. Sed fallimur longè, meâ quidem sententiâ, qui mutationes istas pro creationibus habemus: nulla enim fit creatio, præterquam animæ humanæ. Nos igitur cùm tempori differentias assignamus, nihil aliud facimus quàm mutationem vnam alteri comparare, in eo quod illa erat antequam hæc esset. Itaque si nulla superueniret vlli enti mutatio, idque in eodem situ & dispositione permaneret, nihil dici posset præteritum. Cui opinioni nostræ fortasse fauet quod non quæ in somniis destituta fuit breuissima nobis apparet, tota simul presens; quasi nihil intermedium inter primum somni & exsuscitationis punctum fuerit. Mutationes nullæ nostro respectu fuerunt, qui eas ignoramus, & sine eis non potest dici aliquid prius, aliquid posterius fuisse; nulla, inquam, assignari possunt præteriti & futuri distinctiones. Quare si non tantùm nostro respectu, sed reuera nullæ omninò essent mutationes in rerum natura, præsens esset sine vllo præterito & futuro. Hæc cùm asserimus inter mutationes de quibus loquimur reponimus mentis cogitationes, ad quas fit nonnunquam vt respiciamus, cùm nullæ sint aliæ insigniores quibuscum vel alias vel ipsam Entis cuiusdam permanentiam comparemus. Ita nox insomniis multis agitata longior videtur; & si quis sensibus priuatus esset atque motu omni animali, is temporum intercapedinem non cognosceret, nisi cogitationum suarum beneficio, posteriorem scilicet priori comparando.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro D. D. Petro Gassendo, *S. P.*

Iampridem, Vir Excellentissime & Clarissime, tecum per literas agere affectaui; sed verecundiâ impeditus quominùs ausus fuerim inani scriptione grauissimas tuas occupationes interpellare: Iam verò ex animo quidem lætor per T. Cl. iudicium de nouem Stellis circa ♃ visis mihi oblatam esse ad te scribendi occasionem, nihilominùs te per fas humanitatis obtestandum putaui, ne hanc peregrini hominis temeritatem in segniorem partem interpreteris, quod cùm impetrauero, certè imposterùm habebo cur non solùm gloriari, & felicitati meæ gratulari potero, quod fata mihi aditum ad illustrem tuam gratiam, amicitiámque tecum ineundi patefecerunt, quem consentiens fama celebrat, tanquam primarium sæculi virum ingenio, doctrinâ, iudicio & amore omnium laudum atque rerum honestarum; sed & nihil erit vsquam tam promptum ac paratum, quàm ad omnia quæ T. Clarit. voluerit humile obsequium atque officium meum. Quemadmodum, Vir Eximie, ingentem cumulum lætitiæ ex litteris Reuer. P. Antonij M. de Reita hauserim, si nimirùm nouem Erraticas animaduertisse circa ♃ Stellas, ita non parùm contristaris, me illas anteà nunquam vidisse: præsertim cùm diligentissimè pro mea tenuitate hactenus inuigilauerim obseruationibus, tum circa Iouem Iouialium quàm Stellarum Fixarum, Anno nimirùm 1642. Mense Augusto, Septemb. Octob. & Nouemb. & quidem continuè, singulis diebus, quando Cæli serenitas id permisit, & nunquam plures quàm illas quatuor Erraticas, iampridem à Viro illo magno Galilæo detectas deprehendisse, quamuis adminiculo tubi optici non vnius, sed quamplurimorum haud vulgarium, Fixas autem memini me multoties vndique circa Iouem diuersæ magnitudinis, & sæpenumero in ipso ordine Siderum Medicæorum vidisse & annotasse, sicuti & circa illas quinque in effusione aquæ quintæ & sextæ magnitudinis, quas T. Clar. delineauit in suo iudicio, triginta duas diuersæ magnitudinis, quas omnes pro viribus longo tēporis interuallo, ac quotidie obseruationibus iteratis cū eorū lōgitudinibus & latitudinibus delineaui, inter quas & hæ quinque obseruatæ sunt, quas Reuer. P. Ant. M. de Reita in numerum Erraticarum Stellarum adoptare voluit, cùm tamen nullæ aliæ quàm Fixæ absque tubo inuisibiles in schemate præsenti cum CHIKL notatæ, inter quas Iouem degentem, & ego anno 1642. die 2. & 4. Septemb. conspexi, planè in ipso loco vbi die 29. Decembr. R. Patri visus fuit, mihi autem australior tunc temporis erat, & die 28. Augusti in illo loco vbi die 4 Ianuarij ipsi apparuit, quod præsens delineatio fusiùs declarabit. Inueniet enim T. Cl. Reuerendum Patrem solummodò vnam C, ex illis quinque hactenus in globo annotatis pro Iouiali acceptasse, nimirùm in primo fluxu aquæ, duarum sequentem, reliquas fuisse H I K L Fixas hactenùs incognitas, quas omnes si cum illius schemate collationaueris, præsertim si tale ex meis Fixis construxeris, deprehendes illas ipsas fuisse quas Erraticas esse putauit, vt & motui illatum

illarum quem intra spatium aliquot dierum secundùm illius opinionem confecerint, ex Iouis motu directo satis superque patebit. Ne autem quis existimet illas quinque nihilominùs fortasse nouas fuisse Iouiales; sciat me illas prænominatas posteà non solùm per quatuor menses ferè quotidie, sed & nuperrimè iterùm anno 1643. mense Nouembri aliquoties obseruasse, in illo ipso loco vbi tum temporis obseruatæ, simúlque adhuc aliam minutissimã, à Fixa 1.gr.min.5. distantem cum ♃ notatam inueni, ex qua colligitur tubum R. Patris non adeò excellentem esse vti sibi imaginatur, cùm illam minimam non viderit, aliàs decem Iouiales in ordine annotasset, neque reliquas Fixas, quas ego circa has Stellas detexi, quemadmodum & nuperrimè meliùs alias Fixas, inter quas quotidie ♃ deprehensum annotaui, sæpenumero in vna linea recta cum Iouis Comitibus repertæ, & nisi illas probè nouissem, fortè & ego fortassis deceptus fuissem, sat autem hac vice dictum de illis falsis Iouialibus. Iam verò quia certus sum tibi tanquam obseruatori accuratissimo & diligentissimo non ingratum fore obseruationes Eclipsium si tecum communicentur, idcircò quasdam hîc apponam, & si in posterùm tibi eiusmodi obseruationibus, vt & aliis, Macularum nempe Solarium (quarum aliquot centum obseruatas habeo) vt & Iouialium quàm aliarum Planetarum gratificari potero, promptum, paratúmque me semper habebis.

Prima anno 1639. die 1. Iunij styl. Greg. obseruata est à me Eclipsis Solis hîc Dantisci; Initium quidem secundùm approbatum & correctum Horologium hora 5. min. 20. sec.41. vesperi, maximam obscurationem hora 6.min.21.sec.51. Finem hora 7.min.14.sec. 55. Magnitudo Eclipseos erat digit.10. min. 48. Cùm autem hanc Eclipsin per nudum foramen solummodò obseruauerim, idcircò mihi etiam minor apparuit quàm reuera extitit, necesse igitur erit vt ab hac obseruatione detrahatur fimbria, vti Doctiss. Keplerus monet in Astron. Optica, ita prodibit vera quantitas Eclipseos circiter digitorum 11$\frac{1}{2}$. Si omnes phases videre placuerit quas tum temporis annotauerim, habebis illas in hisce schedulis.

Secunda anno 1641. mense Aprili Cælo admodum sereno Eclipsis ☽ obseruata est, Initium quidem hora à media nocte 1. min. 13. sec.42. Initium totalis obscurationis hor. 2. min. 22. sec. 0. Recuperationem luminis hor.3. min.53. sec.20. Occidebat lumine restituta quatenùs id colligere potui hora 4. min.55. sec.30. Colorem quod attinet, statim ab initio atrâ caligine fuit obducta & infuscata; circa medium verò Eclipseos planè nobis in cælo euanuit & visui sese subtraxit, ita vt vix indicium aliquod supererat, & nisi locum ex Fixis nouissem, quæ durante Eclipsi satis superque iam quartæ quàm quintæ magnitudinis cernebantur, sanè nec per tubum Opticum (quod aliquibus ex nostris spectatoribus obtigit) Lunam ipsemet inuenissem.

Tertia, præterito anno 1643. mense Septembri iterùm Eclipsin Lunæ hîc Gedani obseruaui, cuius initium contigit secundùm correctum Horologium (quod singula secunda & dena tertia indigitat) hor.6.min.36. sec.30. Hora autem 6.min.48. sec.30. obseruata est altitudo Arcturi grad. 25. min.0. per quam inuenitur hora 6. min. 48. sec.44. hora 7. min. 14. tempore Eclipseos centralis min.9. simul ☽ & ♄ obseruata est, distabat versus Austrum sub ☽ circiter min. 45. erat sanè spectaculum iucundissimum. Hora 7. min.35. sec.30. circiter 6. digiti erant eclipsari. Hora 8. min. 59. sec. 30. finis huius Eclipseos obseruata est, simul etiam altitudo Aquilæ grad.20. min.20. ex qua liquet horam fuisse 8. cum min.58. cùm autem hæc Stella admodum vicina meridiano tum temporis esset, idcircò adhuc semel obseruata est altitudo Lyræ grad.56. min.0.; hora nempe secundùm prænominatum Horologium 9. min.7. sec.30. ex altitudine inuenitur hora 9. min. 7. sec. 0. patet igitur Horologium satis accuratè tempus indigitasse, & vix emendatione opus habeat, digiti fuerunt eclipsati circiter 6$\frac{1}{2}$.

Quarta, anno 1630. die 19. Iunij vesperi post ☉ occasum circa horam vndecimam in Dania non procul Vraniburgo, obseruatus est à me Saturnus à ☽ tectus, ipsum quidem momentum temporis occultationis, tum quâ parte præcisè Luna illum texerit, accuratè obseruare nequiui idoneis instrumentis destitutus. Si autem imposterùm tale quid obseruandum vel etiam Eclipsis ☽ occasio daretur, multò accuratiùs id perficerem, non solùm annotarem qua parte Lunam iniret, sed & exiret; in Eclipsibus quâ defectus inciperet, quâ desineret, tum etiam Diametrum vmbræ, quæ omnia ex Iconismis meis Lunaribus facillimo negotio indigitare possum, quos nuperrimè summâ diligentiâ ac patientiâ non solùm quidem Plenilunium quadraturásque tam extra quàm circa nodos, sed & Phases Lunæ varias, varietatésque, viuis suis coloribus, propositionibúsque, & situ seruato depinxi, ex quibus iam triginta, quarum Diametrorum magnitudo est sex pollicum Parisiens. maximâ curiositate delineaui, decem adhuc restant, quæ breui, quam-primùm serenitas cæli id permittet, & auxiliante Deo perficiam. Non ignoro T. Clarit. cum illo nunquam satis laudatissimo Peirescio jamdudum in votis habuisse talem speciem Selenographiæ instituere, num autem id præstiterint, nondum intellexi, idcircò optarem vt hanc meam vidisset, quo simul iudicium tuum hac de re perciperem. Quod si scirem rei literariæ ex hoc opusculo aliquid emolumenti redundare posse, tum Astronomiæ cultoribus id non ingratum fore, operam darem, quamuis in obseruando & delineando iam incredibilem habuerim laborem, nihilominùs & ipsemet has Phases si vita & otium suppeditet, æri inciderem, certus enim sum nullum Cælatorem tam accuratè illas posse cælare & mentem obseruatoris exprimere, tum quoad colorẽ valliúmque profunditates, vmbrásque

quàm

quám obseruatorem ac delineatorem ipsum, qui harum rerum notitiam ex crebris obseruationibus sibi comparauit. Sed de his tantùm & fortasse plus satis, vnam atque alteram notabilem adhuc obseruationem Iouialium hîc apponam, vt & periodum vnam Macularum & facularum Solarium; (quæ modo longè faciliori, quàm Scheineri obseruatæ sunt) quæ omnia cum annotationibus in hisce literis inuenies. Intereà iterùm T. Clarit. etiam atque etiam rogatam velim, vt mihi ignoscet, quod tam licenter tua benignitate abutor, hasque meas obseruatiunculas, quamuis parui momenti, vltrò confiteor, nihilominùs æqui boníque consulas, méque gratia amicitiáque tua complecti non dedigneris, officia mea tibi iterùm prompta paratáque semper offero. Vale Vir eximie, multisque nominibus mihi plurimùm obseruande. Dabantur Gedani anno 1644. die 14. Ianuarij styl. Greg.

T. Excell. & Cl. obseru. IOANNES HEVELIVS *Dantisc. Reip. Paleop. Scabinus.*

Schema ♃ excidit.

Amplissimo & Perillustri Domino D. PETRO GASSENDO, *S.*

VIr Eximie ac Celeberrime,

Subibit haud-dubiè animum tuum admiratio, quod ego de facie pariter ac nomine tibi ignotus hasce ad te dem litteras: sed enim ita facere impulit affectus, quo te iam multos annos prosequor: Ex quo enim tuas in Aristotelem Exercitationes Paradoxas vidi ac legi, cœpi vnicè te & libertatem in philosophando tuam adamare: cui amori & affectui in te meo incrementum dedit lectio tuæ exercitationis in Fluddum, & dissertationis de Mercurio in Sole viso: at postquam incidi in tuum, de apparente Solis magnitudine & de motu impresso à motore translato, tractatum, & nuperrimè in dubitationes tuas & instantias aduersus magni Viri Renati des Cartes Metaphysicas meditationes ibíque deprehendi, tantâ modestiâ, tam facili & leui stylo, tam dextrâ analysi, ac tanto iudicio concinnatum omnium sectionum ac punctorum examen, ita me Deus amet, vt ego totus fui abreptus, tui amore atque admiratione. Macte isto animo, Vir maxime, ac bene de Republica Philosophica mereri perge, ac ne diutiùs inuideas sæculo nostro, quas à longo iam tempore multisque annis promisisti, exercitationum in Aristotelem Paradoxarum reliquas sectiones: facito nobis quoque copiam Philosophiæ tuæ Epicureæ, quam confectam iam à te nobis exposuit elegantissimi ingenij iuuenis D. Henricus Bornius, tuarum virtutum admirator ac buccinator maximus: non sunt illa, quæ veritatem promouere possint, inuidenda posteritati. Si quid mutuas periculi aut detrimenti ex illorum editione apud vestros, ad nos ingenij tui fœtus transmitte, qui Typorum nitorem & elegantiam promittimus, curam ac fidelitatem in corrigendo, cùm sub prelo sudabunt, vltrò pollicemur, ac quicquid à nobis præstari poterit lubentes præstabimus. Vale, & amantem redama. Deus te diu seruet incolumem. Lugduni Batauorum 1644. Februarij 15. stylo Gregoriano.

Tui obseruantissimus ADRIANVS HEEREBOORD, *Philosophiæ in Academia Lugduno Batauorum Professor.*

Dum hæ litteræ accessum D. Bornij aliquot dies expectant, incidi in Libellum Louanio ad nos transmissum*, qui continet refutationem tuæ Epistolæ de IX. Stellis circa Iouem, sex circa Saturnum, aliis circa Martem obseruatis à P. Antonio Reita: idem Libellus adjunctum habet examen tuæ sententiæ de Perpendiculorum inconstantia. Author vtriusque est vir doctus, Ioannes Caramuel Lobkovvitz. Hoc te nescire volui.

Amplissimo & Perillustri Viro Domino PETRO GASSENDO, *S.*

LOuanij, Sapientissime Vir, ad te scripsi, imò & mittendas edidi in Libello de septem Stellis Iouem circumuenientibus: nondum tamen ambitionem meam tuis beare litteris dignatus es. At quia te vrbanissimum veneror, vel meas tibi non fuisse traditas, vel tuas periisse existimo; quorum vltimum probabilius esse, meus excursus in Germaniam persuadet. Discessi ipso cinerum die, Regis Catholici liberalitate ad Disembergensem Abbatiam promotus, & Crucinaci in inferiori Palatinatu habito, vbi Tuas expecto. Te curiosum Historicum & Astronomum iam ego à multis annis; nec videbatur mirum, Historia enim & Astronomia, si bene examinem, vna & eadem ars. Principes, Cæli politici sunt Sydera; Sydera militiæ cælestis sunt Principes, adeóque arte Astronomica politicorum Syderum cursus, & Historica Planetarum & aliorum Syderum motus, periodi, Synodi, & comitia describenda sunt. Sed quod præter eloquentiæ suauissimos flores, quibus illustria amicorum facinora transtulisti ad Sydera, & Syderum clandestinos congressus, ad amicorum oculos, etiam Metaphysicas subtilitates eximius & subtilis peruaderes, & obscurissimas controuersias diuinitate tui ingenij illustrare liberet, non credidissem referenti, & tamen crediturus sum. Ad nundinas Francofurtenses curiositatis gratia veni; multos quæsitos scriptores non reperi, adeóque meum illud iter iudicaturus superfluum aut infœlix ni mihi non quærenti occurrisses. Speculationes illas tuas in Cartesium Blauiana officina non sine Simoniæ ciuilis suspicione ambitioni meæ vendidit, admirabundæ quidem, quod viderit pretio commutari tamersi di-

uinas & cælicas. Rem falteat ; non cognoſco Carteſium , amo tamen propter viuacitatem ingenij ; ſed quod abſit ab vniuerſitate , viro magno condolco ; acutæ enim menti cos deficit , & exercitium Academicum menti magnæ eſſet coti. Nauſeabnndus ille ſuperbuſque ſcriptitandi modus omnino diſplicet ; cùm enim nec puræ mentes , nec puræ carnes ſimus , plus carnis quàm mentis nos habere conniucimur , cùm euomimus , quæ mens ciuilis & vrbana concoqueret. Quercus decrepita altas radices egit , nec baculo tametſi totoſâ manu actn deiicitur , ſed ſoli cedit bipenni : & peripatetica Phiſophia , quernea quidem & ruſtica , ſed quæ per multos annos in ſcholis obriguit , & radices immiſit profundiſſimas , deiici & eradicari poterit , non tamen baculo & fuſte , ſed bipenni & ſecure ; non inurbanitate inciuilitateque, ſed accutiſſimis rationibus forti mente conceptis , ſcriptis calamo ſuaui & vrbano. Tu igitur cui acre ingenium conuerſationis elegantiâ conditum Deus indulſit , progredere , & rem Metaphyſicam tuis inuentis illuſtra. Prodibo & ego , multaſque Carteſij ſpeculationes proſequar , multas perſequar ; haber enim nonnullas quæ ſunt mentis ſublimis indices , aliquas quæ inſinuant debere Anthorem exerceri , vt vrſæ ſimilis abortiua acumina perficiat & reformet. Verùm mihi vrbanus futurus ipſe ignoro ; ſed ſi tam bene Politica quàm Metaphyſica ſapiat , aderit vrbaniſſimus , mihi vnam & ſolam veritatem quærenti ipſumque vrgenti & exercenti , quod magna mente cælitus donatum credidero , aliàs enim contemnerem , nec loquentem tacentem-ve morarer. Indicium tuum in hac materia magni facio ; libera tamen , ſeruatâ debitâ reuerentiâ aut intendo , aut remitto , & fundamentis demonſtratis accommodo ; quod vt exiſtimo, tibi erit gratum ; Ego enim libenter examinor, vt accedente amicorum calculo ſciam, quid poſſim ſecurè proferre , quid debeam ſecundò examinare. At tuo, tuorumque Pariſienſium iudicio in materia digniore & ſublimiore indigeo. Controuerſias ſcriptito & has theſes apud Viros magnos reperio , *I. Concilia Generalia errare non poſſunt , II. Summus Pontifex extra Concilium Generale (hoc eſt ſolus , aut in Conſilio Nationali) imò & ipſa nationalia Concilia errare poſſunt.* Vtramque tuetur Adriauus Papa V I. *in quaſt. de confirm.* Cardinalis Cameracenſis ,Cuſanus , Panormitanus , Florentinus ; primus *de authorit. Eccleſ. ſecundus , de concordia Catholica lib.* 2. *cap. vltim.* tertius , & ipſe qui nomine Abbatis citatur , *cap. ſignificaſti extran. De electione.* Vltimus *ibidem,* quibus adhæret magnus ille Doctor Hiſpaniæ , Alfnnſus Toſtatus , Abulenſis Epiſcopus *in cap.* 18. *matth. quaſt.* 108. & ne quis dicat inconſideratè & obiter difficultatem reſoluiſſe eandem theſim reſumit *in defenſorio part.* 2. *c.*69. in maiori Salmanticenſi Collegio , quod S. Bartolomæo inſcriptum , Profeſſor & Collega olim fuit , & exiſtimo tanti à ſuis hodie fieri , vt vix reperiendus ſit qui affirmet eum docuiſſe ſententiam improbabilem. Eiuſdem opinionis fuerunt Ioannes Gerſonius , Ioannes Maior , Ioannes Pariſienſis, Iacobus Almainus , & alij *in ſuis tractatibus de poteſtate Eccleſia.* Franciſcus de Victoria in Salmanticenſi Academia eximius , S. Theologiæ Profeſſor (ſic eum appellat Poſſeuinus in ſuo indice) *Relectione* 4. *de poteſtate Papa & Conciliorum ,propoſ.* 35. Sic inquit , *de comparatione poteſtatu Papa eſt duplex ſententia. Altera eſt S. Thoma & ſequacium multorum, & aliorum Doctorum , tam in Theologia quàm in Iure Canonico peritorum, quod Papa eſt ſupra Concilium ; altera eſt communis ſententia Pariſienſium & multorum etiam Doctorum in Theologia & Canonibus , vt Panormitani & aliorum contraria , quod Concilium eſt ſupra Papam. Non eſt locus hic diſputandi , qua illarum ſit verior ; puto vtramque eſſe probabilem opinionem :* idem omninò docet Nauarrus tametſi ſcrupuloſiſſimus Doctor , qui cùm vbique ſtrictiſſimas ſequatur ſententias , cenſendus hanc crediddiſſe ſtrictiſſimam & ſecuriſſimam. *Eſt maxima diſcordia Romanorum & Pariſienſium* , ait Nauarrus citatus ab VVidringtono , *cui principaliter poteſtas Eccleſiaſtica fuerit à Chriſto collata , An Eccleſia toti , an verò Petro ? Illi enim (nimirum Romani) atque ideò Papam Concilio eſſe ſuperiorem , ij verò (nempe Pariſienſes) quibus Gerſon adhæret , totam datam eſſe toti Eccleſia , licet exercendam per vnum, atque ideo in aliquot ſaltem caſibus Concilium eſſe ſupra Papam. Quarum illa ſcilicet Romanorum videtur placuiſſe Thoma à Vio , vbi altius omnibus & profundius hoc demonſtrare conatur. Altera verò placuit Panormitano, qui pro Pariſienſibus eſt , quem frequentius noſtri ſequuntur , vt tradit Decius , quam mordicus tuetur Iacob Almainus è Sorbona Theologus , qui reſpondit Thoma à Vio Libello iuſto , & Ioannes Maior qui idem facit, ait , Roma nemini permitti tenere Pariſienſium & Panormitani ſententiam nec rurſus Academiam illam Pariſienſem* (notetur bene) *pati vt contraria opinio aſſeratur in ea.* Et ille qui Nauarrum recognouit, & additiones aliquot contextui adſcripſit quem *Additionatorem* Sáchez *de matrimonio* ſæpiſſimè , & VViddringtonus *in Apologia num.* 29. nuncupant , tametſi velit remittere paulisper ſui Authoris ſententiam , Pariſienſium opinionem probabilem , & Romanorum probabiliorem clarè affirmat

affirmat, cùm verum sit in moralibus sufficere probabilitatem. Tomo etiam quarto Conciliorum, referente Petro Molinæo *Libro de Monarchia temporali Pontificis Romani cap.7. pag. mihi* 106. Bulla recognitionis reperitur, in qua Æneas Syluius, qui & Pius II. agnoscit se in tenebris ambulasse, & procul à vera luce recessisse, quando credidit. Concilium esse supra Papam: & ita temerè credidisse diceretur, suæ credulitatis rationem & occasionem expressit dicens, *contra Concilij dignitatem mutire, crimen hæresis fuit*. Vnde colligo ante huius Pontificis promotionem, adeò fuisse communem Parisiensium sententiam, vt haberentur omninò hæretici, qui docerent contrariam. Parisiensibus re benè examinata intrepidè subscripsit Rogerus VViddringtonus Catholico-Romanus Anglus *in disputationis Theologica de iuramenti fidelitat. cap.3. sect.1. n.8. & cap.10. n.27. & in respons. Apolog. num.*28. Hanc videntur supponere Louanienses Doctores, cùm Iansenij in Bayo olim à duobus Pontificibus, condemnatas opiniones defendunt, hanc cum Vrbano VIII. Iansenianam doctrinam condemnanti hoc vel illo prætextu quæsito non adquiescunt.

Certè, Vir Optime, si hæ duæ Theses à Parisiensibus publicè defenduntur, probabiles sunt, quidquid in contrarium Bellarminus inclamet; & si probabiles, faciliùs ad nos reducere possumus Germanos errantes, & tyrannidem Pontificiorum, (sic nos vocitant) perhorrescentes. An verè hodiè Parisiis permittantur & defendantur, nescio, tu scis, & ex te resciam. Quid si ipse, vtporè majori Gallorum Authorum copiâ instructus, velis aliquos juniores senioresve recognoscere, & ea adnotare, quæ meæ intentioni fauere videbuntur? Quid si Sorbonicos aut alios Doctores eximios, adhuc viuos, dignareris consulere? rem sanè mihi gratissimam faceres; Ego enim stante bello scribere in Gallias non possum strepenies epistolas, & consultationes Academiæ semper fiunt cum strepitu, præcipuè si cogantur Doctores ad petitionem peregrini. Multùm tibi debebo, si me adiuues, imò, si meos; *Hanc sententiam verè esse probabilem desidero, & si Parisiensium vt circumfertur, sit, non jam probabilis, sed mihi probabilior futura*. Tu meis conatibus magnus Apollo sis. Si tempore consultatio ipsa indigeat, patienter expectabo, modò statim scribas te rem habere cordi, velléque meæ petitioni satisfacere. Vale Humanissime & Sapientissime Vir, & tuis famulis adnumera

Tuæ doctrinæ & personæ perillustri addictissimum,

I. Caramvel Lobkovvitz,
Abbatem Disembergensem.

Epistola ad Gassendum.

Sapientissimo Viro Domino Petro Gassendo,

M. Nævræus S.P.D.

Nonnulla de Phoca vestro in mari nuper capto prælibaueram tibi, Vir Sapientissime, eáque pauca, & malè fida, quia ex auditu tantum: Nunc verò, quoniam te his aliquanto delectatum significas, & eiosdem mihi quoque licuit esse *αὐτόπτην*, quæ in eo obseruaui curatiùs, fusiore Epistola tibi narrare constitui; vt intelligas me nihil velle mirari sine te, per quem non licet inani admiratione torpescere. Nosti quale sit animalium, vt specie ambiguum, vt biforme, Chersothalassium, & alia id genus de quibus passim apud veteres; quibus fortè eius non fuit, vt mihi, in promptu copia; & quorum plerique varia referunt Geographorum ritu, qui vt plurimùm vix suas gressi tabernas, immensos terræ marísque tractus delineant, non vt sunt, sed vt ab ipsis existimantur. Sed enim quod æuum sufficiat lustrandis tot infinitæ naturæ miraculis? Et quotusquisque qui sic abdicatis quibuslibet aliis vitæ negotiis, omnem in ruspandis tam diuersarum rerum formis curam & ætatem ponat? Scio innumera quidem scripsisse Authorem illum de quo rumorum ad me nouissima, pluráque solùm quàm omnes simul: sed amabo, vidit ne singula? Et si vidit, peruidítne? Quamplurima sæpè frustrantur, vel intenuissimam oculorum perspicacium aciem! Ast ille, vt & alij, obuios habuerint Phocarum greges, eísque notiores sint quàm ipsi Proteo; ac denique sic huius feræ indolem, formam ac diætam depinxerint, vt nihil neoterico scriptori supersit: quid ad me? In eorum messem falcem iniicere non est animus. Tibi vni annotata à me, loquuntur: nec Theriographum ago. Epistolium tibi ex officio condictum aut veriùs responsum conscribo. Cuius argumentum est de viso à me Phoca. Hûc igitur tandem aduectus est ab agyrta quodam, qui inde maximam pecuniarum vim conflare agitat: nec diffiteor si Lutetiam vsque viuum perduxerit; hunc ex piscatoribus vili redemisse ferunt, qui iuxta Stæcades infestum piscationi suæ animal retiis intricatum, in siccum protraxerant. Solent enim eiusmodi Phocæ piscantibus insidiari, eorúmque retia piscium turmis oppleta sensim exinanire: non vt captos liberent, sed vt ibidem enecatos indéque protrusos postmodum deuorent. Nam ipsi quà se insinuant, elabi norunt, miráque solertia post excussam prædam se triciis expediunt. Haud præcipua indidem piscatui labes: plus enim prædæ territando abigunt, quàm corripiendo assumunt.

Quod non sine graui iactura frequenter experiuntur Tynnorum captatores. Quoties enim eorum indagines peruadunt (madragas vocant) conclusa turba confestim dilabitur, hostémque protinus horrescans eius metu vsque adeò vrgetur, vt obiecta plagarum claustra vel impingendo perrumpat, vel resiliendo prætervolet. Hæc de Phocis piscatores: quos irretitos in mari quandoque capiunt sæpiùs in littoribus altissimo sopore mersos, prodente ipsos stertore vitulino mugitui proximo, vnde vituli nomenclatura inquit Plinius. Nam corporis habitus parùm congruit, si pilos demas. Hi per totam animantis cutem fruticant palpantibus blandi; vt qui leui mollitie tactum suauissimè demulceant: bicolores, nam in capite & perpetuo tergo hypoleucophæi bombicinos pannos æmulantur, quos vulgò auellanæ nuci concolores dicimus; subtus ventrem, & per ilia albicantes, sed vbique ita conferti ac cumplanati vt talpam contrectare putes, nisi qua corpus abit in piscem: vbi etsi non rariores, sunt tamen rasiores, & quodam semper velut glutine inuiscantur. Licet enim villosa pellis, vel breui post emersionem sicco tepore caleat, tamen circa alas imámque caudam æquoreum virus exudat, cuius nidor grauis, dum ingrato nates fœtore afflat, stomachum identidem tentat. Caput habet planè ferinum, & molossi Canis aut si mauis Britannici, cui detractæ aures, vnde nullæ illi crediræ, sed perperàm, nam etsi erectæ promiuentésque auriculæ desint, meatuli tamen bini vtrinque hiant, lanugine contecti, quæ nonnihil à reliquo colore desciscit. Nec par erat vt tam acuto auditu pollens animal acousticis destitueretur organis. Grandes illi oculorum orbes mobilibus obducti palpebris, quibus rara cilia. Pupilla qua versum volubilis, cui adnatum coniunctiuæ inuolucrum albo circulo nigerrimum & & versatilem circumscribit globum. Patulæ nates cum meanti spiritui diducit, aliàs occlusæ & jacentes, quibus quandoque sternutanti similis altè resilientem mucum explodit. Rictus immanis, gemino dentium ordine minax, quos dum irrito morsu collidit, horrificum ciet strepitum, præsertim si vna vox quoque admurmuret, vt ferè semper. Ea autem qualis sit, quanta, quàm horrenda, non satis edisseram. Balatus non est, non boatus, non latratus, sed simul omnes. Exoriens enim incohat à priore, adulta vegetat insequenti ac in postremo senescens tandem ab incondito fremitu suffocatur. Memini confixos à me Ceruos olim gemitum huic borborysmo haud absimilem, identidem emisisse donec expirarent. Ceruix quieto breuis, ac tenui discrimine caput à corpore dirimens, sed longè porrectior vbi incedit, aut *lubrica conuoluit sublato pe-*

ctore terga; attollitque iras ardens: Tunc enim ea penitus exerta, ac in longum extenuata δολιχόδειρος dici potest. pendulas habet ex humeris hinc & inde pinnas, alas diceres si toti corpori magnitudine responderent. Harum infimus limbus vnguiculis distinguitur, fortè fulcandis faciliùs aquis; etenim eas humi, ad armos reductas sempérque contractas gerit, quas natanti tantum explicat. Reliquum corpus cauda tenus in conum acuminatur, in quo nihil præter villos, non vmbilicus subsidens, non protuberantes papillæ, id negante forsitan ætate talibus nondum matura signis. Obesa terga, mollis aluus, & qua iuxta caudam desinit, rima satis ampla cernitur, qua excrementa deiicit, lotium, fæcésque, quas more cauum egerit. Credibile est huic quoque inesse genitalia cùm alibi nusquam appareant, idcircò huic nulla firma satis nota sexus; & quia nihil prominet, suspicio est esse fœminam. Cauda illi trifida nisi dixeris affixas ei insitásque vtrinque pinnas remorum instar passas, quæ dum vndas aut vertunt aut impellunt ipsa media & posterior vice claui natatum regit. Quod si ita sit permodica sanè est, pinnæ verò latissimæ & vtraque consimilis caudæ illius vilissimi piscis, quem vulgò *Meruam* indigitamus, aut etiam milui, aëris liquidum iter tadentis autasque circinantis, hic enim simili modo & figura ὁμοιοτρόπως pennas aperit, quarum varia inflexione volatum moderatur. En quoad belluæ typum, deinceps de eius vitæ ratione nonnihil. Vixerat iam extra mare 30. dies primos à captura ieiunus, captiuitatis tædio: cæteros, strenua voracitate ieiunia pensans, vno enim prandio plusquam octonas variorum piscium libras deglutit nec satiatur, nulla illi esca præter pisces, quos in aqua sumit, tantùm humi quamlibet respuit, eius tamen custodi spes est vt carnes etiam quandoque edat, nam & vervecinum iecur semel absorpsit. Anguillæ polypi canes marini ei sunt in pabulum, quos in imis repertos aquis sursum attollit, & capite summam vndam exsuperante, diu multúmque quassatos, dein leuiter præmansos aut qua obduruêre contusos, ingenti conatu, crebráque totius corporis succussione inguttutat. Subinde protinus mergitur, & sæpiùs resupinato corpore necdum emergit nisi præda potitus, idque tandiu iterat quandiu aquis immoratur. Vbi etiam lasciuienti quadam gesticulatione ludit; nam & vocanti se adnatat, manum prætendenti adlatrat, cibos porrigentibus blanditur, quos feruidus obmurmuranti anhelitu sibi postulat, sexcenta alia eiusmodi intra latices ludrica exhibet, quæ circundantem turbam mirum in modum exhilarant. Donec ipse aut satur, aut aquarum vltra impatiens, piscinæ margini adlabitur, & in inclinato ad id assere humi se proripit, nullo pinnarum nisu

recla

reclamante licet Plinio, nam certum est eum extra aquas iis nullatenus insistere, nec quouis modo ingredi, sed serpere adducto, reductóque e pectore tantùm,

——pars cætera terram
Pone legit sinuátque immensa volumine terga.

Haud segniter repit tamen, nam & agmine satis propero & repetitis crebrò velocitérque orbibus peruoluitur.

Addere plura poteram, sed nox vrget, & spes est te quoque belluam tandem aliquando visum ire. Vale. Aquis-Sextiis Kalend. Martij 1644.

Ex Postscripto { Longitudo 41. circiter pedum. Crassitudo qualis corporis humani. Pondus librarum circiter centum. }

Viro Clarissimo, Maximóque D. PETRO GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S. P. D.

Quæ ad me in superioribus tuis de Tempore scripsisti ea sunt, vt nullum planè dubitationi locum relinquant. Euidentissimè enim ostendisti quæcumque erant à me de Motu dicta, non ad essentiam Temporis, sed ad eius notitiam referri debere. Itaque manus libenter do, & pro eo labore, quem in me dedocendo suscepisti, deuinctum me tibi fateor. Vtinam autem auderem & alia bene multa te vindice digna proponere, quæ cùm tu tanto acumine peruideas, mihi & cæteris consimilibus densissima caligine inuoluta jacent prorsùs incomperta, qualia sunt quæ aduersus Cartesianum illud dogma dici possent, *Nullum dari Vacuum*, sed omnia esse plena, quia essentia materiæ consistit in extensione, adeò vt vbicumque erit spatium aliquod mensurabile, ibi sit futurum & corpus, proindéque nec concipi quidem posse Vacuum in rerum natura, cui etiam introducendo par non est diuina potentia. Quàm vellem & illud mihi expedires *de Dolore*, an scilicet posita sit in diuulsione particularum nostrarum; quid autem referat illis vt in spatio Mundano hoc vel illud spatium occupent, vnde tam ægrè discedant diuellantúrque? An verum sit quod somniabam paradoxum ferrum candens, imò ignem ipsum non esse calidum, cùm inanimatum tale dici possit, & sit calor non tantum certus quidam motus particularum corporis alicuius, sed perceptio motus illius, quam perceptionem habere non potest corpus anima & sensu non præditum. Verùm etsi de tua comitate & propenso in me animo nequaquam dubitem, importunus essem si efflagitarem vt mihi tantulo homuncioni respondere dignareris, auocarémque oraculum

Epistolæ ad Gassendum.

la ore facundissimo fundentem tot eruditissimis viris, qui te quotidie de rebus grauissimis, tanquam naturæ interpretem, consulunt. Vnum voueo, vt quàm diutissimè sospes & incolumis scientiæ naturalis limites promoueas. Quod te summa felicitate præstiturum confido, in illo immortali opere, de cuius editione spem fecit Typographus lectoribus Disquisitionis tuæ. Id nisi iam sit ádfectum, posses tamen partium quas continet quatuor aliquam præmittere, provt videretur consultius. Quæ quidem puta mecum bonæ mentis studiosos omnes expetere: at imprimis Bornius ille, quem cùm á candore, ab eruditione, & prono in me effectu vehementer diligam, eo nomine pluris facio, quod tui summus est admirator; & sanè cùm nudiustertius Leidæ primum inuisissem diuelli vix poteram, adeò me deliniebat virtutum tuarum præconium, quo sermones orsi post aliquot horas ægrè desiimus. Vale, ô Decus meum, & perge me amare. R. P. Mersenno salutem, quæso plurimam. Hagæ-Comitum 18. Aprilis 1644.

Viro Maximo, Reuerendóque Domino PETRO GASSENDO, *Ecclesiæ Diniensis Præposito*,

SAMVEL SORBERIVS S. P.

Vir Maxime,

Responsum tuum ad quæsita mea accepi, quo mihi satis abundè factum, etsi paucis verissima iam multa complexus fueris; quare gratias nunc ago quantas possum maximas. Huc venerat Cartesius, in Galliam profecturus cùm primùm edita erit pars Physiologiæ suæ, quæ de rebus inanimatis disserit: accepto itaque Epistolio tuo tanto libentiùs incunctantiúsque adij. Ad ea autem quæ objeci, destructo scilicet quod intra cubiculum est corpore, non destrui tamen spatium, quod proinde arguitur ab occupante corpore non pendere; pernegauit ille, coituróśque tunc parietes prædixit. Cùm vrgerem, an motu aliquo coïtio illa fieret, ita vt adinuicem parietes accederent, medio vtrinque superato spatio; respondit vir ille acutissimus, nullo opus motu futurum, sublato nempe cum materia spatio, quo parietes, dum corpus maneret, diuellebantur. Verùm cùm non satis constringere hominem nodo illo possem, alia via institi, petiique an nulla fuissent spatia corpore vacua ante Mũdi creationem, quam materiæ è nihilo eductionem vulgò existimamus, rursum pernegauit, & vnà cum corpore asseruit creata fuisse spatia, quæ nulla erant anteà. His opinionum portentis alia adiecit circa flexilitatis & duritiei, raritatis & densitatis naturam (quam ego ad Vacui minorem vberioremve intermistionem referre solebam) quasi rarum & flexile fiat

Rr 3 aliquid,

aliquid, dum partibus eius interponuntur corpuscula alia moueri aptiora, & quæ iam tenera agitantur externo appulso auræ ætheris, vnde fit vt manui v. g. spongiam prementi resistentia tantò minor quantò ocyus moueatur iam aër, quem manus pellere perseuerat.

Habiti deinde sermones de te, & de Disquisitione tua, ex quibus cognoui nihil illum repositurum, seu propriæ tenuitatis conscientiâ, seu excogitatorum amore deceptus putet nullo momento infirmatum fuisse meditationum suarum pondus; quod tamen non ita videtur Viris doctissimis permultis, & imprimis Samsono illi Ioosono Serenissimæ Reginæ Bohemiæ concionatori, qui cùm ante lectam Disquisitionem tuam esset Cartesianis dogmatis addictissimus, nunc sæpius coram me pronunciauit, eneruatas à te omninò demonstrationes Cartesij; ita vt restitui in integrum non possint, & aliæ recudendæ sint meditationes, tum solidiores veritati stabiliendæ, tum ad assensum extorquendum enucleatiores. Missum est hodie ad me Amstelodamo Caramuelis examen iudicij tui circa obseruationem Astronomicam Reitæ Louanij editum, cuius auctorem amo quòd agat tecum vt inter eruditos & sapientes decet, quamuis in nonnullis defæcatiorem stylum requiram.

Prostat eiusdem audax Mathesis, quo in scripto nititur superstruere principiis Arithmeticæ & Geometriæ quæcumque ad Logicæ præcepta, ad Metaphysicam & ad Theologiam spectant: vnde probat æqualitatem Filij & Spiritus Sancti cum Patre, quia Sanctissima Trinitas triangulum æquilaterum constituit, quod nisi æquales essent personæ scalenum aut isosceles euaderet. Ita, si bene memini, Remundus ille Sebunde probat Trinitatem ex eo quod vulgò dici soleat, Tres faciunt collegium, quibus argutiis nihil inanius, sed illud tuum immortale circa Philosophiam Epicuream opus ecquando ad nos transmittes? Quid de te tam malè meritum est genus humanum, vt tantæ frugis libro diutiùs carere debeat? Imperitos quid moraris Vitiligatores, næniis assuetos, nil solidum crepantes, quibus solis erudiendis operam perderes? at æterno deuincies tibi beneficio bonos omneis, qui partem illam, quâ homines sumus colunt, nec pecorum instar proni degunt, ventri, & pessimæ corporis parti obedientes. Epicedia Peireskiana cur premantur adhuc miror. Nisi habeas, copiam faciam Epigrammatis Græci, quo defler obitum Herois illius, Iustus Rickwsardus, Medicus Roterodamensis, Vir πολυμαθής, nec minùs rarâ virtute, quàm doctrinâ conspicuus. Vale ô meum Decus, & perge me amare. *R. P. Mersenno* salutem quæso plurimam. Hagæ Com. ad 6. Eid. Maij Anni Dionysiani 1644.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro D. D. PETRO GASSENDO, *S. P.*

QVantum lætitiæ hauserim, Vir admodum Reuerende & Clarissime, perlectis literis tuis, vix verbis exprimere possum; præsertim cùm intellexerim, scriptionem meam tibi vehementer gratam accidisse, tegi amicitiam meam non respuisse, sed ex animo me complecti non fuisse dedignatum: quapropter magnis pignoribus me tibi deuinctum tenes, gratiásque ingentes me tibi & habere & debere profiteor, nec vllam sanè prætermittam occasionem, vbi in hoc amicitiæ munere tibi iterum gratificari potero, sed illum me semper præstabo, quem amicitia infucata efflagitat. Satis superque Vir amicissime conijcere possum, te non minus vnam ex illis Fixis priùs inuisis in Aquario obseruasse; & hoc ex obseruatione quam 2. Septembris hora 8. vespertina cum semisse habuisti: quatuor enim Mediceos à te visos affirmas, & quidem hoc ordine: duos ad Ortum propiorem distantem à ♃ Diametris $2\frac{1}{2}$. remotiorem 11. duos ad Occasum, &c. Eadem die etiam à me hîc Dantisci obseruatos esse scias; quod autem de illis & quibus verbis in aduersariis meis annotauerim hîc apponam: (vt tibi demonstrem Orientaliorem fuisse Fixam priùs inuisam quam ego in illa delineatione, quam tibi transmisi cum ♒ notaui, non Iouialem vti existimas) die 2. Septembris hor. 10. min. 0. Orientalis vicinior habebat latitudinem Borealem, erátque omnium minima. Reliquæ splendidissimæ, Intercapedines inter ipsas & Iouem erant æquales nempe vnius & dimidij minuti, præter illam Orientaliorem quæ à ♃ min. 13. & ampliùs distabat; num hîc fluuij ♄ ex Iouialibus vix credibile (ante quatuor enim dies, die nimirùm 29. Augusti ♄ intermedius erat in Occasum) nam tam ingens spatium in istis quatuor diebus peragrare nó potuit; hæc ex obseruatis meis. Illa Orientalior quæ mihi circiter min. 13. à ♃ remota. Iam die 29. Augusti hor. 10. min. 27. videram, & quidem in hoc ordine, quatuor Stellulæ tum temporis cernebantur. In occasum tres, quarum media erat maxima, propinquior adeò exigua vt vix cerneretur, extrema versus Austrum declinabat, Orientalis distans à ♃ min. 5.

A B C D
♃ O * ✱ * fixa.
♄

Distantia { A B min. 2. / B C min. 6. / C D min. 7.

Eadē die eram quidem etiā in illa opinione, omnes quatuor Iouiales me obseruasse, sed

postea

postea ex Obseruationibus antecedentibus & subsequentibus satis supérque colligere potui, intermedinm io Occidente fuisse ♄ Iouialem, & occidentaliorem Fixam ♍, quæ propter motum ♃ retrogradum satis velocem ex Occidente in Orientem, & quidem tam longissimè à ♃ peruenire potuit, quod nullo modo fieri potuisset si ex numero Medicæorum fuisset; secundo illa orientalis die 29. Augusti aliquam etiam habuit latitudinem quæ nunquam, alias in maxima Elongatione Mediceorum animaduertitur; Tertio, & ex Obseruationibus subsequentibus, die nimirum 4. & 6. Septembris satis constabat Fixam esse, quia semper longiùs in Orientem recedebat, ita vt die 4. Septembris hora 9. vespertioa, iam circiter min. 30. à ♃ distaret; in quali distantia Iouiales nunquam spectantor: quod & ipsemet deprehendes, si motum Iouis collationaueris cum illa Fixa ♍ in mea delineatione Fixarum: ita vt verissimum, Stellam illam orientalem remotiorem, quam die 2. Septembris obseruasti, non fuisse Mediceam, sed fixam, vnam ex illis quas Reuerend. Pater Antonius Maria de Rheita pro errone habuit. Cæterùm gratias tibi habeo iogentes pro communicato Plenilunio, non minus vltimâ Quadratura, quæ mihi gratissimæ fuerunt: Nam pridem scire, desideraui, num etiam aliquæ phases æri incisæ fueriot; fateor te multum hac in parte præstitisse, quantum hactenus à nemine quod sciam factum, laborémque habuisse, oon exiguum, præsertim in rectè construendis ordinandisque maculis, quas nemo equidem colligere potest, quàm qui ipsemet id tentauerit: Video te multas maculas, moures, valles, lacusque in ☽ bene vidisse & obseruasse, nisi quod Pictor & Sculptor, ooo ita fortasse vt debuerit, delineauerit, tum quoad situm, distantiam & geminum colorem, vti imprimis in Quadratura apparet: Optarem num hæ Phases ante annum antequam obseruare incœperim ad manus fuissent, certe non parum auxilij initio ex illis perississem. Meas quod attinet, quarum circiter quadraginta iam delineatas habeo (tam crescentis ab ipsa prima die, quàm decrescentis ad vltimum vsque cum quibusdam Pleniluniis & variis quadraturis) tum etiam quindecim iam æri ipsemet manu mea, quantum pro viribus licuit incisas; ex quibus has duas Phases, & hesterna die primùm excussas tibi transmitto, vt aliquo modo tuas recompensem, téque rogo vt Iudicium tuum de his communicare non graueris. Phasis Lunæ falcatæ crescentis, obseruata est anno 1644. die 10. Aprilis horâ 8. à Meridie numerata, à conjunctione verò 16. diei 4. currentis. Altera Phasis Lunæ lunatæ crescentis obseruata est die 11. Aprilis horâ 9. à Meridie numerata, à conjunctione verò 17. diei 5. currentis. Omnes maculas quascumque saltem obseruare licuit, quoad figuram, quantitatem vt & præsertim quoad colorem pro viribus expressi, tum quotidianam variationem vallium (quæ imposterum ex subsequeotibus Phasibus luculentiùs patebit) quàm etiam ☽ variationem & librationem ipsam, quæ me maximè diúque excruciauit, de qua io Selenographia mea fusiùs. Lætor porrò me tibi gratificari potuisse, participem te reddendo obseruatiuncularum mearum, & quod viro illo eximio & egregio Ismaëli Bullialdo (cui meo nomine plurimam salutem vnà cum promptia officiorum meorum oblatione, referas velim) propter differentias Meridianorum non minùs vtiles esse posse; idcircò vnam atque alterum adhuc Eclipseos obseruationem tibi transmitto, vt & 12. obseruationes Eclipsium ☽ habitas Regiomonti per Doctissimum M. Albertum Linnemannum Professorem Mathem. Academ. Regiomont. tum etiam copiam literarum illius viri, quæ tibi haud ingratæ erunt, quia de diuersis differentiis Meridianorum in illis disseritur; rogo itaque humanissimè has ipsius literas prænominato Doctissimo Bullialdo communices, fortassis & aliquid certi ex ipsis excerpere poterit.

Prima Eclipsis ☽ obseruata à me hîc Gedani anno 1641. die 18. Octobris Initium quidem hora 7. minut. 1. sec. 15. secundum correctum Horologium. Finis hor. 9. m. 51. sec. 0. Maxima obscuratio horâ 8 minut. 26. sec. 15. Tota duratio horâ 2. min. 50. sec. 0. Quantitas 7. digitorum. Tempore maximæ obscurationis obseruata quoque est distantia ☽ à ♄ horâ nimirum 8. min. 27. sec. 10.

Secunda Eclipsis ☽ anno 1642. die 15. Aprilis cuius obseruationem hîc Dantiscanam jam tibi transmissi, etiam à Domino Eichstadio Stetini Pomeranorum obseruatam & quidem principium deliquij ex altitudine caudæ ♌ in plaga occidentali grad. 59. min. 12. Principium totalis obscurationis cum Spica eleuaretur grad. 20. minut. 18. circa principium recuperationis luminis altitudo Arcturi erat io eadem plaga grad. 41. min. 9. Et proinde Initium Eclipsis ☽ in Stetinensi Meridiano hor. 0. minut. 58. à media nocte, principium totalis obscurationis h. 1. min. 56. Principium recuperationis luminis horâ 3. min. 40. Finis Eclipsis hor. 4. min. 38.

Cæterùm libenter à te perciperem num tale quid inuentum à Campanella, quod ad nos ante aliquot anoos his verbis perscriptũ fuerit: Thomas Campanella circa illud tempus quo Delphinus in Gallia natus est, Instrumentum inuenit tubo Galilæi longè ingeniosius: Huius beneficio obséruatum est, Lunam bis majorem apparere, quàm locus ille est, qui Parisiis *la Place Royale* appellatur Iouem & reliquorum Planetarum incrementa & decrementa ☽ instar habere. Martem & Saturnum non modò longè majores, quàm nobis appareot esse, sed & formam & structuram habere hactenus inauditam. Mars quippe in medio sui habere montem nigricantem non consistentem, Lunæ montibus quæ Terræ montibus altiores sunt, excelsiorem: cingulum item rotuodum colore ad

Iridem proximè accedens, sed paulò rubicundius pedem istius montis circundat, & reliquum discum huius Planetæ absoluit. Saturnus non immensæ magnitudinis Planeta ex tribus corporibus compositus apparet: Vnum oualis est figuræ in medio: duo ad latera inter quorum extrema duæ aperturæ seu hiatus, per quos Cælum videtur. Hoc mirum quod beneficio huius Telescopij Stellæ Firmaméti majores non appareant, ego puto propter nimiam ipsarum à nobis distantiam, vnde maximè Copernici sententia de Firmamenti immensa à nobis distantia confirmatur. Hæc ille. Primùm rogo perscribus haud grauatim, si tale Telescopium inuentum, num id fuerit ex sectione Spherica vel Hyperbolica præparatum, & qualis proportio structuráque fuerit; magnopere enim delector illis rebus, præsertim præparandis vitris Dioptricis manu propria: vti & nuperrimè tubum opticum construxi cuius beneficio Stellas Fixas tam primæ quàm secundæ, tertiæ, quartæ & quintæ magnitudinis absque crinibus & radiis aduentitiis exactè rotundas & minimè hirsutas vel scintillantes inuariatis coloribus obseruare licet, tum quoque in vera proportione erga reliquos Planetas Iouem Venerem, &c. Miror sanè Galilæum, Hortensium & Campanellam, per Telescopium nunquam id præstitisse vti verum. Nuperrimè cùm illas obseruarem, inueni non equidem tam exiguæ paruitatis esse, vti Galilæus & Hortensius existimant, sed longè majores ita vt Stella primæ magnitudinis circiter tertiam partem Diametri Iouis adæquet, cuius rei D. Eichstadium ocularem testem habeo. Canis major licet appareat nudo visui admodum magnus ac ♃ ferè major, nihilominùs vix notabilis particula major quàm Aldebaram aut alia Stella primæ magnitudinis. Quod superest Domino Eichstadio amico meo haud vulgari plurimam à te salutem dixi, vel petiisti qui iterum te quàm officiosissimè resalutare data occasione iussit, quod satis supérque ex illius literis præsertim ex his verbis patet: ***Illud enim voluptate non mediocri sensi, in animo tanti Herois, in omni re literaria exercitatissimi, & quod Aquilæ instar Cælum petit, me tantillum quoque hærere. Tam diuino Viro data occasione amicissimam à me referas salutem velim. Vtinam liceret mihi hanc affectionem mutuo literarum officio fouere & conseruare, certè si minus possem ingenio, modestia tamen iudicium eius promererer. Deus optimus maximus ipsum Reipublicæ literarum diu præstet incolumem.*** Hæc ille. Edidit nupertimè prænominatus Dominus Eichstadius Tabulas Harmonicas cælestium motuum in folio Stetini Pomeraniæ vt & tertiam partem suarum Ephemeridum hîc apud nos Dantisci, quarum exemplar tibi per nostrum Gasparum Forsterum à Domino Cramoisy Bibliopola transmitto; quas acceptare non dedigneris. Si apud vos nuperrimè aliquid noui prodiderit, quæso si libet certiorem me facias, præsertim num hi libri editi sint nec-ne. Primò Gaffarel cribrum Cabalisticum. Secundò Gaffarel *aduertissement aux Doctes, touchant la necessité des Langues Orientales.* Tertiò Gilberti Gaulmin Liber de Ritibus Iudaïcis Noui Testamenti. Quartò de Theologia Muhammedis. Quintò Gaulmin Diatriba de Apocryphis Hebræorum Libris. Sextò Gaulmin Aramicæ Parabolæ Turcicæ, Æthiopicæ & Hierosolymitanæ. Vale Vir Honorande & literis reciprocis exhilara (Dabam Dantisci 1644. die 23. Iunij.)

Tuum

IOANNEM HEVELIVM.

Anno

Anno 1639. 1. Iunij Stylo nouo obſeruata eſt Eclipſis Solis in Camera obſcura per vnicum vitrum conuexum, Regiomonti Pruſſorum.

Creſcentis obſcurationis Phaſes.		
Horologium accuratum.	Inſtrumẽtum Electorale. Altit ☉	Enucleata Tempora.
Initium proxime hor. 5. min. 21. Medius Digitus hor. 5. min. 25. Hic acuminatus non rotundus apparebat.	grad. min.	Hor. min. ſec.
		5. 25. [illegible]
	22. 20.	5. 29. [illegible]
Digiti. hor. min.		
1. 5. 27.		5. 31. [illegible]
$2\frac{1}{2}$. 5. 30.		5. 34. [illegible]
2. 5. 31.	21. 20.	5. 36. [illegible]
$2\frac{1}{2}$. 5. 36.		5. 40. [illegible]
3. 5. 39.	20. 15.	5. 43. [illegible]
$3\frac{1}{2}$. 5. 41.		5. 45. [illegible]
4. 5. 43.	19. 40.	5. 47. [illegible]
$4\frac{1}{2}$. 5. 45.		5. 49. [illegible]
5. 5. 50.	19. 20.	5. 54. [illegible]
Hîc apparebat cornibus valde denſis & craſſis.		
VI. 5. 52.	18. 0.	5. 56. [illegible]
$6\frac{1}{2}$. 5. 55.		5. 59. [illegible]
7. 5. 57.	17. 50.	6. 1. [illegible]
$7\frac{1}{2}$. 6. 0.		6. 4. [illegible]
8. 6. 2.	17. 0.	6. 6. [illegible]
$8\frac{1}{2}$. 6. 4.		6. 8. [illegible]
9. 6. 5.		6. 9. [illegible]
$9\frac{1}{4}$. 6. 7.	16. 5.	6. 11. [illegible]
$9\frac{1}{2}$. 6. 9.		6. 13. [illegible]
10. 6. 11.		6. 15. [illegible]
$10\frac{1}{4}$. 6. 13.		6. 17. [illegible]
$10\frac{1}{2}$. 6 15.		6. 19. [illegible]
$10\frac{3}{4}$. 6. 16.		6. 20. [illegible]
11. 6. 17.		6. 21. [illegible]
$11\frac{1}{4}$. 6. 19.		6. 23. [illegible]
XI$\frac{1}{2}$. 6. 20.		6. 24. [illegible]

Decreſcentis obſcurationis Phaſes.		
Horologium accuratum.	inſtrumẽtum Electorale. Altit. ☉.	Enucleata Tempora.
Digiti. hor. min. ſec.	grad. min.	Hor. min. ſec.
XI. 6. 23. 0.	14. 0.	6. 27. 0.
$10\frac{1}{2}$. 6. 26. 0.		6. 30. [illegible]
10. 6. 28. 0.	12. 55.	6. 32. [illegible]
$9\frac{1}{2}$. 6. 31. 0.		6. 35. [illegible]
9. 6. 34. 0.		6. 38. [illegible]
$8\frac{1}{2}$. 6. 36. 0.		6. 40. [illegible]
8. 6. 39. 0.		6. 43. [illegible]
$7\frac{1}{2}$. 6. 40. 0.		6. 44. [illegible]
7. 6. 43. 0.		6. 47. [illegible]
$6\frac{3}{4}$. 6. 45. 0.		6. 49. [illegible]
VI. 6. 47. 0.		6. 51. [illegible]
$5\frac{1}{2}$. 6. 50. 0.	10. 27.	6. 54. [illegible]
5. 6. 52. 0.	10. 0.	6. 56. [illegible]
$4\frac{1}{2}$. 6. 55. 0.		6. 59. [illegible]
4. 6. 57. [illegible]		7. 2. 0.
$3\frac{1}{2}$. 7. 0. 0.		7. 4. [illegible]
3. 7. 2. –	8. 20.	7. 6. [illegible]
$2\frac{1}{2}$. 7. 4. 0.		7. 8. [illegible]
2. 7. 7. 0.		7. 11. [illegible]
$1\frac{1}{2}$. 7. 9. 0.		7. 13. [illegible]
1 7. 11. 0.	7. 20.	7. 15. [illegible]
$0\frac{1}{2}$. 7. 13. [illegible]		7. 17. [illegible]
$0\frac{1}{4}$. 7. 15. 0.		7. 19. [illegible]
Finis. 7. 16. 0.		7. 20. [illegible]

In momento quaſi euaneſcebat hîc margo lucidus in Camera ſcilicet inferior & fiebat ſuperior non aliter ac ſi fulgur abortum fuiſſet, tuncque notaui lucida cornua cum lucida parte reliqua in circulo deſcripto poſſidere 212. gradus proximè.

Cùm Horologium oſtenderet horam ſeptimam cum 18. minutis, Electorali Aſtrolabio capta eſt altitudo ☉ grad. 6. min. 25. Cùm Cameram obſcuram inſtituere vellem hor. 1. circiter, ingens Halos circa Solem obſeruabatur à me cuius Diameter comprehendebat 413. gradus proximè, altitudo marginis inferioris Halonis erat 34. gradus circiter. M. Albertus Linnemanus Regiomonti hæc candidè ſcribit 6. Iunij.

Sub eodem mediæ obſcurationis tempore ſpecioſè viſa eſt Venus, quæ poſt $10\frac{1}{2}$. digit. decreſcentis obſcurationis euanuit. Per medium foramen alij obſeruarunt partem deficientem in maxima obſcuratione vix excedentem $\frac{2}{3}$. partes ipſius Solis, notetur. Per obſeruationem ſecundi & tertij digiti inuenitur tempus addendum Horologio min. 4. ſec. 30.

Eclipſium Lunarium obſeruationes Regiomonti per Aſtrolabium electorale adminiſtrata, prout ſubſequents die qualibet ſunt aſſeri publico affixa.

PRima, anno 1635. intra 3. & 4. Martij, Eclipſis ☽ totalis cum mora obſeruabatur: iuxta horologia incepit ante octauam & deſiit ante nonam. Phaſes Aſtrolabio Electorali

ctorali obſeruatæ ſunt hæ : Eclipſeos Initium ob Cælum nubilum obſeruari non potuit : Digitis vero 6. proximè eclipſatis (ſiquidem naſus monſtroſi viri in Luna maculari apparentis cum vmbra communicabat) Iupiter, Fixis non apparentibus ſupra Horizontem eleuatus erat grad. 56. min. 50. ad Occidentem Moræ initinm ſereno Cælo apparebat, cùm Procyon ſiue Canis minor altus erat grad. 41. min. 0. ad Occidentem.

Recuperata particula lucis dimidij Digiti ♃ eleuatus erat grad. 51. min. 40. Finis Eclipſeos offerrebatur cùm ♃ altus erat grad. 44. minut. 40. color erat ex rubro, flauo & ſubuiridi mixtus, ita vt rubor cæteris antecelleret. Præterea ſub obſcuratione totius, ſeu Moræ initio pars ☽ dimidiæ occidentalis multum lucida aliquandiu manebat, ſucceſſiuè decreſcens verſus Boream; albicans hîc color ſeu pars lucidior circa dimidiam Lunæ circumferentiam ab occidentali parte per Auſtralem plagam, vſque ad Orientalem partem, qua luminis recuperationis initium capiebat Luna, circumuehebatur continuè, parte plagâ boreali obſcuro colore infectâ.

Secunda Anno 1635. nocte ſequente 27. diem Auguſti Eclipſis Lunæ totalis obſeruata eſt, Phaſes ſunt ſequentes : Initium Eclipſeos oſtendebat altitudo Stellæ Aldebaram grad. 35. min. 40. Color ☽ mutari incipiebat in fuliginoſum, & ipſa vmbra & lux dentatam faciebat ſectionem. Cùm tres Digiti ferè eſſent obſcurati Aldebaram eleuabatur grad. 37. min. 25. color idem qui prior. Cùm Digiti quinque circiter in vmbra verſarentur Aldebaram alta erat grad. 38. min. 25. colore nigro & ſubruffo, ſub hoc tempore Venus oriens rubicunda abundè ſcintillabat. Cùm Digiti ſex in vmbra eſſent (cùm ſcilicet monſtroſi viri naſus ab vmbra lamberetur) Aldebaram alta erat grad. 39. minut. 20. color erat flauus cum fuliginoſo participans. Cùm $2\frac{1}{2}$. Digiti lucerent adhuc eleuabatur Aldebaram grad. 40. min. 40. Color in Luna apparebat ruffus. Moræ Initium notabatur cùm Aldebaram obſeruabatur grad. 42. m. 30. alta. Color ex parte boreali erat ſemper lucidior, ac notabilior, quàm qui erat in parte Auſtrali, hîc enim perpetuò craſsè ruber, vel omnino niger conſpiciebatur. Cæterùm cùm Luna eſſet adhuc aliquot gradus eſſet ſupra Horizontem euanuit ita, vt nec nudo viſu, nec etiam perſpicillis eam perſequi liceret. Horizon autem fœculentiorem aërem denotabat.

Tertia Anno 1636. nocte ſequente 20. diem Februarij Stylo nouo. Eclipſis partialis habita. Sub initium quod accuratè ſatis obſeruarum eſt per tubum: Arcturus ſupra Horizontem eleuabatur grad. 26. min. 0. Occidentalis. Cùm quaſi medium erat : vbi à $2\frac{1}{2}$. ad 3. Digitos, obſcurata eſſet Luna Arcturus altus erat grad. 30. minut. 20. Finis Eclipſeos eſt exhibitus cùm ♃ (nam nulla fixa apparebat) grad. 48 min. 20. præter propter altus erat, ſiquidem totum ferè Eclipſeos tempus nubila occuparant.

Quarta Anno 1641. intra 18. & 19. Octobris Stylo nouo. Eclipſis partialis obſeruabatur, cuius Phaſes

Initium contigit cum Aquilæ eleuaretur grad. 41. min. 20. ita tamen in dubium ſit inter grad. 41. min. 20. & grad. 40. min. 50. ob penumbram magnam.

digiti.		grad.	min.
$2\frac{1}{2}$.	Aquila lucida alta	40.	40.
$3\frac{1}{2}$.		40.	20.
$4\frac{1}{2}$.		38.	10.
5.0.		37.	0.
$5\frac{1}{2}$.		36.	0.
6.0.		35.	18.
$6\frac{1}{4}$.	Digiti cùm vmbra raderet medium lucidioris maculæ, ſub maximè albente circello naſi Lunatis; nec enim vlteriùs creſcebat vmbra, hinc medium Eclipſeos concludebatur cùm eleuaretur Aquila grad. 33. min. 36.		

Digiti.		grad.	min.
6.0.	Aquila alta	32	30.
$5\frac{1}{2}$.		30.	43.
5.0.		30.	0.
$4\frac{1}{2}$.		29.	55.
4.0.		28.	48.
3.0.		28.	7.
$2\frac{1}{2}$.		27.	40.
2.0.	Digiti cùm obſeruaretur altit. ♃	7.	10.
	altitudo ♄	23.	55.
$1\frac{1}{2}$.	altitudo ♄	24.	0.
$0\frac{1}{2}$.	altitudo ♃	5.	27.
Finis exactè capiebatur cùm Aquila eleuaretur		23.	45.

Quinta Anno 1642. intra 14. & 15. Aprilis Eclipſis ☽ hora 12. noctis horologio ingruebat denſiore nebula vbi lucida Lyræ eleuaretur grad. 52. min. 30. aſt ☽ grad. 28. min. 5. in hiſce nebulis fœtidis obſcurata ☽ nullatenus apparuit.

Clariſſimo, Doctiſſimóque Viro Domino PETRO GASSENDO, *S. P.*

VIr Ampliſſime, Fautor & Amice multum honorande,

Dulciſſimæ noſtræ confabulationes diu ſatis ſiluerunt, hinc tribus efficiam vt rurſus ſubmurmuranter audiantur noſtri ſuſurri ex colloquiis noſtris variis & mihi maximè gratis Dantiſci habitis, cùm nuper relegerem Diarium, ſeſe offerebat dubium ventilatum de vera differentia Meridianem Dantiſcani & Regiomontani, quam denuò ventilaui & adhuc dum majorem 7. minutis temporis conſtitui non debere affirmo, quod euincam ex tribus Eclipſibus Dantiſci & Regiomonti habitis: quæ ſimul anſam dabunt inueſtigandi differentiam meridiani noſtri & Stetinenſis

nenſis & Amſtelodamenſis & Maſſilienſis, ptont nunc ex ſubjectis pateſcet.

Prima Eclipſis ☽ contigit anno 1635. 3. Martij, in qua moræ initium diuerſis locis obſeruatum eſt. Amſtelodami ab Hortenſio cùm Regulus ad Ortum altus erat grad. 52. min. 36. ex litteris Hortenſij ad M. Crugerum. Stetini à D.Eichſtadio, cùm idem Regulus ad ortum altus eſſet grad. 41. min. 13. In Pædia Aſtronomica pag. 128. Dantiſci à M. Crugero P. M. per accuratum Horologium ad Solem rectificatum horâ 8. min.47. in litteris Domini Crugeri ad Linnemannom. Maſſiliæ à Doctiſſimo Gaſſendo & Peireſcio medium obſeruatum eſt horâ 8. min. 45. In vita Peireſcij pag.307. Regiomonti à memetipſo cùm nempe Procyon altus eſſet ad Occaſum grad.41. min.0.

Hinc inſtituto calculo.		Ergo differentia Meridianorum.	
Amſtelodami contigit	hora 7. min. 51.	Regiomonti & Dantiſcani	min.7.
Stetini	hor.8. min.27.	Regiomonti & Stetinenſis	min.27.
Dantiſci	hor.8. min.47.	Regiomonti & Amſtelodamenſis	h.1.m.3.
Regiomonti	hor.8. min.54.	Regiomonti & Maſſilienſis.	h.1.m.1.
Maſſiliæ (dimidia morâ 52. min. ſubtractâ.)	hor.7. min 53.		

Secunda Eclipſis Lunaris accidit 1641. 18. Octobris, cuius finis obſeruatus eſt Dantiſci per temeripſum, Honoratiſſime Amice, Horologio ad Solem correcto horâ 9. min. 51. Regiomonti verò à memetipſo cùm Vultur volans ſine Aquila ad Occidentem eleuaretur grad.53.min.45.ſcilicet horâ 9.min.56. ſec.32.in quibus 7.minuta temporis nondum concluduntur.

Tertia Eclipſis Solaris eſt obſeruata anno 1639. 1.Iunij in diuerſis locis. Leydæ in ſpecula Academica, Finis Eclipſeos cùm Sol eleuaretur grad.6.min.37.ſec.19.Hor.6.min.28. Ryper in litteris.

Hor.7.min.15. Dantiſci finis eſt obſeruatus ex literis tuis.

Hor.5.min.26.Regiomonti initium.

Ex hiſce obſeruatis iuxta præcepta 175. & 176. Kepleri in tabulis Rudolphinis eliciuntur.

Primò ad initium Regiomonti.				Secundò Dantiſci finis.				Tertiò Leydæ finis.			
	grad.	min.	ſec.	grad.	min.	ſec		grad.	min.	ſec.	
Locus ☉.	20.	49.	4.	10.	52.	25.	♊	10.	51.	32.	♊
☊	19.	24.	0. ♊	19.	24.	0.	♊	19.	24.	0.	♊
Diſtantia ☉ à ☊	8.	35.	0.	8.	32.	0.		8.	32.	0.	
Latitudo ☽ Borealis.	0.	47.	23.	0.	47.	7.		0.	47.	7.	
Summa Semidiametrorum.	0.	30.	35.	0.	30.	35.		0.	30.	35.	
Tempus Anom. 6.d.11.h.				6. d.13.				6. d.13.			
Parallaxis ☽ à ☉ Horizontalis.	0.	59.	25.	0.	59.	38.		0.	59.	38.	
Parallaxis ☽ à ☉ longitudinis.	0.	39.	48.	0.	39.	29.		0.	42.	20.	
Parallaxis ☽ à ☉ latitudinis.	0.	37.	53.	0.	43.	59.		0.	39.	44.	
Latitudo ☽ viſa Borealis.	0.	9.	30.	0.	3.	8.		0.	7.	33.	
Diſtantia Centrorum.	0.	39.	4.ſubtr.	0.	30.	26.	Add.	0.	33.	25.add.	
☽ locus elicitus.	20.	59.	48.	12.	2.	20.		12.	7.	17.	
Superatio ☽	0.	10.	44.	1.	9.	55.		1.	15.	45.	
Motus Lunæ horarius ☽ à ☉.	0.	30.	41.	0.	30.	45.		0.	30.	45.	
Superatio in tempus verſa.	0.	20.	59.	hor. 2.	16.	25.		h. 2.0.	27.	48.	
Differentia ſuperationis Regiomonti & Dantiſci, hor.1.min.55.ſec.26.				Differentia ſuperationis Regiomonti & Leydenſis, hor.2. min.6. ſec.49.							
Initium apparens Regiomonti, hor. 5m.26. ſec.0.				Initium apparens Regiomonti, hor.5.min.26.							
hor.7.min.21.ſec.26.				hor.7. min.32. ſec.49.							
Finis apparens Dantiſci, hor.7.min.15.ſec.0.				Finis apparens Leydæ,hor. 5. min.26.							
Differentia Meridiani Dantiſci & Regiomonti, hor.0.min.6 ſec.16.				Differentia Meridiani Regiomonti & Leydæ, hor.1. min.4. ſec.49.							

Hiſce tribus argumentis accedit relatio quorumdam Nautarum, qui per Mare Balticum Dantiſcum proficiunt, quorum quidam 24. milliaria, quidam 16. audacter: quidam 28. milliar. meticuloſè directum hoc iter conſtituunt: ſed 7. minuta in tali ductu paralleli exhibent $15\frac{1}{7}$. milliaria quæ omninò egregiè conueniunt: Hinc minus dubitanter aſſero vltra min.7. pro differentia Meridiani in tempore ſiue grad. 1. min. 45. aſſumi non debere: ex quo patet differentiam Meridiani Regiomontani & Vraniburgenſis minorem min.38. conſtitui debere. Vale Amice optime. Dabam Regiomonti die 10. Ianuarij. 1644.

M. ALBERTVS LINNEMANNVS
Math. P.P. Facultis Philoſophicæ pro tempore Decanus.

Ampliſſimo

Amplissimo & Perillustri D. D. PETRO GASSENDO, S.

AMplissime Domine

Tuas literas humanitate plenas iam tandem aliquando recepi,& in ipsis mentem illam tuam, quanta est, admiratus & veneratus sum. Faues & gratias agis, & vis videri honoratus quod honorem impenderis. De satellitibus Reithanis non multum dis-puto, auritus omnino testis, vt in Iudicio expono, vbi ex hypothesi locutus sum. Sed an illa ipsa hypothesis debeat admitti, non bene valerem decidere. Ad Illustrissimum Ghisium sic scripsi, *Demonstraturus sum vel Reithanas obseruationes infideles vel Stellas obseruatas circa Iouem Erraticas.* Et sub finem, *de illis* (nimirum Satellitibus *nihil possum adstruere aut destruere; hac enim scribo secundâ post Plenilunium die, & tametsi Ioues Galileanos satellites clarè conspiciam, nouos istos, sed neque minutissimas Stellas Firmamenti sub Nouilunium obseruabiles ipse reperio: Reithana insisto obseruationi, quasi exacta, &c.* Et meus Discipulus Franciscus Clenneman, cùm ad Bottynum librum mitteret, sic inquit, *Nihil hodie celebrius in Europa Saturnino & Ioniali Satellitio nuper inuento....... Asserit Vranoscopus vigilantissimus Antonius Reitha, negat Doctissimus Petrus Gassendus: Medius intercest Ioannes Caramuel...... Ille se Saturni & Iouis Satellites videre & obseruare constanter affirmat, alter hos ipsos Fixas Stellas suspicatur: at media via Caramuel, vel Rheita obseruationes falsas, vel Gassendo non standum demonstrat.* Ecce vides me obseruationem illam velle supponere non examinare: Quî enim alienas tueri vellem, qui proptias ante limam collationem & priuatam censuram amicorum non audeo? Nec temerè Rheitæ credimt: hominem enim cognosco familiarissime, sanctum & doctum; sed qui decipere non vult, falli potuit, & hac via vel inuitus decipere. Dabit Deus vt suos ipse oculos nobis concedat, nam tubum habui, & nouos illos satellites non vidi,fortè etiam in Sydetibus sicut in altis nominibus tequiritut sua fides & affectus plus, sine quibus nemo adsensum præbeat, aut effectum obtineat. Et quidem vt existimo, stabunt mea illa duo Theoremata, & tua etiam vigebit suspicio; & si sit error aliquis, erit ex parte obseruatiuis, quam nunquam defendere libuit. Sed neque hunc libenter admittam, maximè cùm & Scheinetus plures plures Satellites quàm quatuot à multis annis obseruauerit.

Diametri visæ & veræ in Planetis propotrio pulchra est, & tota tibi debetur, quia tota ex tuis obseruatis eruta; Mihi solùm illationis gloriam adtribuo, & illius veritatis notitiam ex tuis obseruationibus feliciter diduxisse congratulor.

De motu Veneris aliqua specialia suo tempore, & ideò nihic hic reponam, maximè cùm omnes obseruationes eius difficiles & videantur arguere eam esse Soli valde eccentricam,& per consequens Tellutem quiescere, quod non omnes admittunt.

Calignoni autboritati multum detuli; nam & ego homo qui erro sæpè, & corrigi desidero, non carpi. Ipse Angelus haberi non vult, nec ego illi viros magnos præponi; satis doctus qui in re tam subtili errare potuit. Illud enim ipsissimum periculum, quod instituit sine magna Geometriæ & Astronomiæ notitiâ non incipitur. Rhombum pro quadro in lapidis Herculei superficie, quam tespiciebamus, expressim notauimus nonnulli à multis annis coram expertissimo adamanticidâ. Et ille non erat artis suæ ignarus, inquit, qui hunc errorem commisit. Et meritò, magna enim industria & arte opus, vt eo adamantem promoueas poliasque, vt possis de laterum inæqualitate tantùm argui. Hoc idem de nobili illo Delphinate sensi dum scriberem, hoc ipsum etiam nunc de eius eruditione sentio.

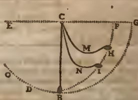
Sed quia duo gratularis, illa hîc tametsi breuissimè tesumam;sub onere tamen, quod recognoscas, & libentrimam censuram te mittas. Herculeos frustrà labores Tycho Brahe in multis occasionibus perdidit, quod innixus hypothesi dubiæ aut falsæ.Esses mihi crudelis si methodum meam, quæ magnis mihi laboribus, incommoditatibus, imò & morbis stetit & stat, non corrigeres, non facilitates, si me vel errare, vel exorbitare animaduerteres. Lege, relege,examina, & hominem errori obnoxium Angelico tuo ingenio dirige.

Modus mensurandi Tempus.

MVltos habuerunt veteres omnes tamen dubios incertósque; incapaces, qui possent astronomico rigori seruire. At nostro æuo oscillationes sunt inuentæ quibus tempora exactè metimur.

Provt à suo Authore traditæ, bonæ & securæ sunt, vix sensibili errori obnoxiæ; at provt à me promotæ, videntur inæqualitatis omnem causam vitare, omnem suspicionem effugere. More meo breuitati studebo, oscillatoriúmque ab ipsâ conceptione & embryone in perfectissimam figuram diducam.

Inuentio.

PRimum pendulum quo sumus vsi, filo & pondere, constitit, vt præsens figura manifestat, in quâ à puncto C. plumbum B. filo C B. appenditur.

Pronun

Pronuntiauimus omnes excurſus eſſe Iſochronos, hoc eſt, fieri eodem omninò tempore, vnde ſeu pondus à lineâ perpendiculari extraheres ad D, ſeu ad O, ſeu ad E, Iſochrono motu ad B, excurſurum. Sed tametſi experientiæ viderentur ſuccedere in inferioribus ſemicirculi gradibus, hoc eſt prope B, in ſuperioribus, nimirum prope E & G non ſuccedebant. Inquirentibus cauſam occurrit plumbum B, non formare lineam Sphæricam, ſed quaſi Ellipticam. Nempe F H I B. nam conſtituto in I, filum E N I, non tenditur per lineam rectam ſed arcuatur ſuo pondere in N aut etiam in M, plumbo in H, conſtituto.

Hæc motus varietas etiam tēpora alterat; certum eſt enim, ſi paria ſint reliqua, velociùs caſurum plumbum ab F quàm à G.

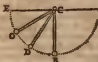
Lineas has deſcribenti occurrit excentricitatis & Ellipſeos Planetariæ ſaluandæ aut ratio aut ſuſpicio. Nam Errones nec moueri in concentricis nec in circulis iam ſatis notum eſt; Periodis ſuis Ellipſes imperfectas deſcribunt, & plus à terrâ aut centro ſuo diſtant in Apogæo; minus in Perigæo, & in locis mediis nonnihil à circuli perfectione deficiunt, ſed an hæc ipſa mechanicè ſaluari poſſint periclitaberis in delineatione ſubſequenti,

Sit in præſenti Figura B oſcillatorij cētrum D plumbum: ſi integram periodum conficiat, non deſcribet circulum D M F G, ſed lineam DIKLAOD, filum enim ſuo pōdere incuruabitur, & pūlbum coget centrū verſus. Lineam A S diuide in duas partes æquales in C. Et centro C, radio CA vel CS, duc circulum A V S A, & T H D K T, qui Ellipſin in duobus punctis T & D continget. Poſtea centro B & radio BA, duc circulum AERS: Et centro iterum B, & radio BD, circulum FGDMF. His perfectis ſi ponas oculum in B non-ne habebis delineationem Theoriæ Solis? aut ſi Solem in B non-ne iter Saturni, Iouis, aut Heliocyclij cuiuſcunque? An non B erit centrum, BC excentricitas, D Apogæum, A Perigæum, AERSA concentricus concauus, FGD M F concentricus conuexus K D craſſitudo orbis deferentis augem, AF eius complementum. T A, aut S D craſſitudo orbis deferentis? An non plumbi Diameter in I, K, & L obliquè incidens circulum in latera contrahet, & Ellipſi ſimilem arcum formabit? Prorſus omnia ad oculum oſtendi. Planeta erit in D Apogæo tardior, in T velocior, non ſolùm reſpectu oculi poſiti in B, ſed etiam reſpectu poſiti in C; quia quò à centro B remotior eo ipſe tardior; quod & etiam in ſuo Marte olim Keplerum obſeruaſſe memini.

Quid ſi cæleſtia, ſic? Sed quaſi filo ipſa librata? Radio viſuali ſimili, quem non eſſe rectum ſed in medio vaporoſo graueſcere & incuruari ipſemet refractiones manifeſtant. Non enim iis adſentior, qui in ſola ſuperficie illas concipiunt, nam ſi radij in ea refringerentur, æquales eſſent in eadem ſuperficie, at in vino maiores refractiones fiunt quàm in aqua tametſi ſuperficies ſit eadem: Ergo præter ſuperficiem etiam datur ipſa materiæ qualitas radium inficiens & incuruans & eleuans. An non & in Magnete ſuos etiam radios & hos Inuiſibiles, imò & malè rectos percipimus? Ergo hinc non ſuboritur vrgenda repugnantia; nulla igitur ſublatet, aut veniet aliunde quærenda.

Correctio Prima.

Obſeruauerimus filum inflecti diſtantias centri & plumbi contrahi, motum verſus F intendi, & vt exorbitantiæ occurremus ex ſolida materia fudimus oſcillatorium, cuius pondus B eſſet adnexum virgæ ferreæ tantæ craſſitudinis quanta inflecti non valeat. Et omnis hæc linea delatum tantum diſtabit à C in B, quantum in D aut in O.

Sed & hæc oſcillatorium tamet in Inferiori arcus parte non deuiaret ab æqualitate quæſita non ſatisfaciebat voto dimiſſum ab E, aut aliquo gradu illi proximo, adeóque ne ſemper teneremur cautè illud à D aut O dimittere ſpeculandum fuit, qui poſſat corrigi hæc inæqualitas oſcillatorij?

Correctio Secunda.

Iuſſit fundi æneū circulum Digito craſſum, cuius radius ſeu Semidiameter eſſet Digitorū quinque, népe ABCD, & in acie cultro ſimillimā ſuſpēdi ab A, & expertus ſum adhuc ſuperiores gradus meliùs ad æqualitatem reduci. Sed quia etiam varietas impulſus & formæ debebat

Epiſtola ad Gaſſendum. S s

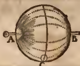
debebat aërem frangere & frangendo impediri, quærenti, quî fieri oscillatorium posset, quod aërē non frangeret, hæc idea occurrit.

Correctio Tertia.

Circulos æquales priori ex bene purgato metallo binos apparo, & ita omnia dispono, vt vnum & idem sit centrum figuræ & motus, vel dente superposito vt in O, aut radio dependente vt in P. sed quia maius pondus inferior requirebat pars, vt oscillationes excurrerent, paraui binos alios ex ligno & in G partem plumbi fudi vt illae ponderosiores essent. Et optimus successus fuit.

Correctio Quarta.

Tandem rebus omnibus consideratis, placuit oscillatorio vltimam perfectionem tribuere, & curaui ex materia leui (pinum elegi) Sphæram exactissimam tornari, iam perfectæ axes polares AB. posui, quibus libertimè moueretur, & latere ad perpendiculum perforato in C. plumbi libram inseri vt latus lateri præponderaret. Hoc, vt existimo perfectissimum oscillatoriū est, in quo centra motus & figuræ coincidunt, aër non frangitur, & omnes excursus Isochrooi, & exactissimi videntur esse. Globus iste, vel leuiter motus, longissimo tempore nutat, vacillatque & si in C. aut puncto eidem aduerso pingatur notula obscurioris coloris, poteris clarissimè & distinctissimè oscillationes, etiam in parua Sphærâ numerare. Tantæ molis erat præcisè noscere tempus, sed quo præcisè cognito in reliquis non possis errare.

Modus mensurandi Lunæ Diametrum.

SÆpè Quadrante, sæpè Radio etiā 30. pedū ad hoc solum parato, sæpè aliis instrumentis fuimus vsi, at semper dubij de tribus, imò de quatuor minutis. Lux Lunæ viuida; oculi debiles, nec vnquam sufficientes eius extremam peripheriam distinguere. Radius transmissus per foramen ambiguus & obscurus, per tubum multo incertior; & tamen me tenet obseruandi ambitio, & præcisionem non despero.

Appenditur chorda bene rotunda, bene tensa perpendicularis, crassa medio digito. Et in azimutho noto oculus constitutus & tubo Batauico armatus percipit Lunæ ad huiusmodi chordæ appulsum. Cùm Contactus percipitur, manu plauditur, & minister numerare oscillationes incipit, quousque tota Luna transiuarit. Sic non solùm totam Lunæ Plenæ Diametrum, sed & multarum macularum loca determinaui. Cognito oscillationum numero tempus cognoscitur, quod cùm Lunæ azimutho & altitudine collatum exactissimè dat magnitudinem.

Sed quia Luna non semper perfectè est Sphærica quantum deficiat, & qualiter potest exactè definiri, si diuersæ chordæ ponantur, & intra eandem horam (Diameter non potest imitari sensibiliter tam breui tempore) diuersæ obseruationes fiant. At quia funiculus triplex difficile rumpitur, tres ponamus. Prima chorda decidat perpendiculariter; secunda sit axi terrestri parallela, tertia per Meridianum ducta parallela Horizonti distet à Terrâ aliquot vlnis. Notato bene tempore obseruo primò quot oscillationes in transitu suo impendit vt azimuthum determinatum Luna superet, quot vt polarem, quot vt alteram lineam (quam placuit domesticam dicere, quod circulo magno respondeat, ibi Horizontem procedeoti vbi ipse & Meridianus à circulis domorum diuiditur) & postmodum collatis diuersis obseruationibus diuersæ malè rotundæ Lunæ noscuntur Diametri.

Sed semper aduertendum, Parallaxim refractionemque in medij gradus differentiâ (non est Luna maior) non multum alterare obseruationes posse; sed ab huiusmodi etiam paruulis scrupulis immunes obseruationes illas, quæ vtuntur perpendiculo, oculo in noto azimutho composito, quoniam nec refractio nec Parallaxis perpendiculum variant.

Loco chordæ non æquè securè vteris ædificio, nam anguli non ita acuti & perpendiculares vt velis, & lapides non semper cohærent ad amussim, adeóque tutiùs & faciliùs chorda, modò eius locum priùs mediocriter exploratum habeas. Mediocriter inquam, quia si in Meridiani designatione, aut cuiuscumque alius azimuthi definitione medio gradu erretur non alterabitur Diametri Lunaris obseruatio.

Magnitudinem visam ad veram reduces,

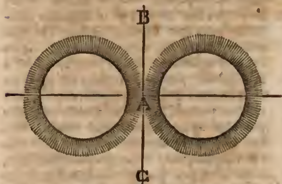

adnotando Lunam in vertice sexagesimâ suæ distantiæ parte aut circiter propiorem, adeóque maiorem videri, quàm si esset in Horizonte constituta, vt patet in præsenti schemate: Nam linea C B, est maior linea A B, quasi integrâ Telluris Semidiametro, vnde si Luna in C distet à B Semidiametris 60. distabit in A solummodò 59. si in C videatur min. 30. in A videbitur min. 30. sec. 30.

Modus

Modus menſurandi Solis Diametrum.

Radio tranſmiſſo per tubum, vitrum, aut nudum foramen aſſequi magnitudinem Solis impoſſibile eſt, ſemper enim aut radij refringuntur aut vltimi Regionem vicinam illuminant & Solem exhibent multo maiorem vero. Sed non omnino eius quantitatem ignoras, ſi ſcias eſſe tantâ minorem. Quadrante vix quidpiam aſſequimur, nimio enim ſeſe ipſe ſplendore tuetur & defendit. Hac ego vtor methodo, Chordâ (aut ædificio perpendiculari, ſi lapides bene cohæreant) vſurus, oculum in azimutho determinato conſtituo, & tranſitum Solis obſeruo. Si tranſmittere radium libeat (hoc enim faciliùs eſt) nemo negare poterit percipiendum eſſe in tranſmiſſo radio cùm primum Sol ædificium aut chordam perpendicularem attingat; ab eodem puncto incipiant oſcillationes numerari, quovſque Sol totus immerſus ſit, & cognitis tempore, azimutho, declinatione, & altitudine, nemo puer Diametrum poterit ignorare, præcipuè ſi Meridie obſeruet.

Modus hîc à Langreniano ſicut & arte, ſic etiam ſecuritate & præciſione diſſidet: Ipſe enim Solem tubo tranſmittit, ita vt in area aduerſa limbo anteriori lineam BC tangat in A & oſcillationes numerat, quovſque poſteriore eandem tangat, ſed quia vitrî fallaciæ ſatis tibi ſunt notæ, non eſt cur immorer in hoc modo impugnando. Melius adhuc eſſet per nudum foramen vt Keplerus faciebat radium promittere, ſed vt notauimus ſuperiùs reperiremus Solem multò maiorem vero. Ergo bene ad ſubmerſionem per ædificium aut tranſitum per chordam recurritur: quia ſiue Sol appareat in radio magnus ſiue non, incipiet deficere cùm primùm ad perpendicularem appulerit, nec prius ab vmbra explicabitur in radio tranſmiſſo, quàm in Cælo.

Modus menſurandi Diametros Planetarum & Stellarum.

Praxis eadem quæ in Luna, tubus alter. Non ſufficiunt Batauici huic miniſterio; ſed dabo nouum, cuius fabrica facilis ſit. Ex optimo vitro circulum quaſi quatuor digitorum latum excide, & cura ita ex vno tantum latere potiri, vt conuexum maneat, & reſpondeat portioni circuli, cuius radius ſit quaſi trium pedum. Appone tubo ductili, & in parte aduerſa tubi laminam perforatam ſed carentem vitro. Paulatim tubum produc, quovſque Stellæ imago rarefacta incipiat ſinuoſa & malè circinnata videri; tunc ceſſa, ſinus enim, ſi magni, obſeruationi officerent. Erit igitur tibi Iupiter ſimilis palmæ manus, Mars Terræ æqualis, Sidera primi honoris ſatis magnæ & reliquæ vt craſſiſſimus. Digitus. Si igitur in Meridiano conſtitutus contactum Iouis & ædificij perpendicularis obſerues, & à puncto contactus Oſcillationes numeres, certo ſcies quantum temporis in occultatione impendatur, quod ſi oſcillatorium trium aut quatuor Digitorum radium exæquet, erunt tam frequentes recurſus, vt in vnius Planetæ occultatione quadraginta aut plures numeres & poſſis de vnico iudicare. Hac etiam methodo diſtantias Iouis & ſatellitum aliquoties ſecuriſſimè dimenſus ſum.

Condona, Humaniſſime Vir, breuitatem homini occupatiſſimo, non enim vberius debuerunt deduci quæ ad expertiſſimum doctiſſimúmque mitterentur. Omnia ſcripſi quia ſatis ſcripſi, non enim debebam rebus notis vulgaribúſque aut te onerare aut tempus ſine cauſa conſumere. Vnum ſupereſt, vt ſingula digneris examinare, ſingula altâ mente perpendere; Obſeruationes aliquot (paucas quidem, octo vel decem de ſingulis Planetis, ſi Lunam excipias de quâ plurima) habeo, & obſeruandi difficultate terreor, mihi minus confidens, ne olim errorem in methodo viſurus ſim qui hodie latet, & perditurus ſum oleum operámque fauebis ſi nihil vrbanitati, nihil amicitiæ, nihil perſonæ meæ deferas; ſed potiùs liberè aut corrigas, aut reiicias, quod expoſitum errori appareat, non enim ambio doctus apparere, ſed eſſe, & Pariſios vſque excurrerem, vt vel vnam diſcerem veritatem.

Te ante annos aliquot, imò etiam Peireskium, qui magnus fuit & à te depictus iam eſt maximus, Selenographiæ vacaſſe à meo Puteano accepi, & deſideraui aliquid obtinere, quod poſſet meum opus exornare; ſi dignus videar cui delineationes mittas, articulis cuiuſcumque pacti ſtabo. Primò æri inciſæ facili negotio in chartâ excudi poſſunt, & in Epiſtola per Tabellarium ordinarium tranſmitti. De nondum exſculptis, ſed pictis maior videtur difficultas, ſed quæ vinci eodem modo poſſet, ſi duæ vel tres præcipuè mitterentur, vt ego curarem exſcribi & remitterem poſt paucas ſeptimanas. Celebrabimus obſeruationes tuas in noſtro opere, & quia Cælum Cælo correſpondet, inde etiam noſtra confirmabimus. Occultationem Quadrilateri Pleiadum non poterit cómunicare VVendelinus longè abſens, facilius erit tibi præcipuè Amanuenſi, vt vnam copiam ad me mittat. Nominibus amicorum Promontoria, Inſulas, & Valles huc vſque diſtinximus, tibi nec non Peireskio tuo, Merſenno & Naudæo, aliiſque viris magnis loca competentia adſignauimus, placet enim Illuſtrium Hominum famam prouehere, imò & Cælo donare. Sed & nomina

mina illa à te transmissa placuerunt omninò, & quantum liceat pleraque retinebo, eroque in omnibus ingenij tui admirator & laudum præco. Vale Spiræ 8. Iulij 1644.

Amplissimæ & Perillustris Dominationis tuæ seruitor addictissimus, I. CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Abbas Disembergensis.*

Amplissimo & Perillustri Domino, Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, Domino suo colendissimo, S.*

Rideas mecum, Amplissime Vir, Gallos absentes amo, diligentiùs quàm alius veneror suspicióque, præsentes timeo & fugio. Spiræ eram, & irruente Christianissimi Regis exercitu excessi, & Francandalian appuli, vbi literas tuæ Dominationis auide expecto. Duas scripsi; alteram de sententia illa Parisiensium, quæ Pontificem Concilio Generali supponit; alteram de modo obseruandi Diametros Planetarum, & Stellarum distantiam. Priorem dederit, vt opinor, Reuerendissimus D. Mersennus, & Tabellarius posteriorem. Has addo, ne fortè contingat, vt responsum Spiram destines, & recuperare inde non possim, quia inter Spirenses & Francandalienses nulla communicatio, tametsi distemus quatuor leucis. Viue, & Vale, Vir Optime, & me Deo & amicis commenda. Francandaliæ, quæ Palatinatûs inferioris Metropolis; die 10. Septembris 1644.

Amplissimæ & Perillustris Dominationis tuæ famulus ad me omnia paratissimus, I. CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Abbas Disembergensis.*

Celeberrimo Viro, fautori suo, Optimo D. PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S.P.D.

Immane quantum doleo, Magne Vir, quod vltimæ, quas ad te ipsis Kalendis Maijs dedi, literæ, Tabellariorum incuria alicubi oberrantes, in manus tuas non perueneront, non adeò quia sic iure merito tibi visus fui officio meo defuisse, quàm quia per illas te certiorem reddideram quorumdam, quæ scire tua intererat, illorum nimirùm quæ impressionem Epistolarum tuarum fidei meæ commissarum, spectabant; scripseram enim Elzeuirios qui Leydæ degunt operam in se suscepisse & fidem dedisse se absoluto incomparabilis Salmasij *de Cæsarie Virorum & mulierũ coma scripto*, scripta tua statim prælo esse subiectutos, addideram Dominum Heereboord summopere gauisum fuisse, quod illum tanta humanitate resolutasses, & nisi me fallit memoria, aliquid etiam notaueram de Thrasonicis Cartesij super vltimo tuo contra illum scripto, dictis, scilicet illum sciscitantibus discipulis quando se ad refutandum illud accingeret, nihil aliud solitum esse responsi dare, quàm te mentem illius non cepisse, se tamen vt illis morem gereret aliquid annotaturum in noua sua Philosophia (quæ iam in lucem prodiit) ex quo vel puer minimus illorum nodos, quos ipse nexuetas, posset soluere. Summum viri Ingenium exosculor, sed hunc agendi modum præsertim in causa mala vbi ipsi semper hærebit aqua, eáne peius, & angue odi, non Philosophi, sed profani vulgi illum esse iudicans, effutiat, quæcumque in buccam venerint, nunquam tamen efficier quominùs illius Metaphysica inposterùm à solidè eruditis sibilis & cachinnis non excipiatur, & nullus dubiro quin nisi hac nuper edita Physicæ parte, damnum, quod ex nominata Metaphysica passa est eius fama, resarciat, Philosophi nomine apud multos excidat. Tuarum sanè videtur esse partium, Virorum Optime, & illam examinare, & quos ibi fortè an reperèris errores Mundi oculis subiicere, hoc mecum à te flagitant summi & principes Batauiæ nostræ Viri; qui quotidie vota illa concipiunt, quibusdam ex illis promittere debui, me submissè à te illud esse petiturum, præsertim cùm me non omninò desperare significarem te fortasse an pro tua in me benignitate, & summo erga omnes, quicumque tandem sint, qui veritati litant affectu, nos voti nois esse damnaturum. Vt itaque promissis stem, illud à te oro petóque ardentissimis precibus, dummodò res tuæ illud ferant, certus te æternum hoc nunquam obliuiscendo beneficio nos omnes obstrictum esse. Cæterùm cùm me iam mihi vindicarim ex negotiorum illorum fluctibus quibus miserè, postquam peregrinabundum pedem in patriam retuli, implicitus hactenùs fui, méque relictis cæteris omnibus, quæ vulgus curare solet, veritati inquirendæ consecratum tu sat scis, Summe Vir, æqui bonique consules, si tuam subinde mihi operam poscam, quam si mihi concedere digneris, conceptissimis tibi iuro verbis te summa illa beneficia non esse perditurum, verùm me id operam esse laturum vt aliquando scias cui illa dederis. Vale intereà, rerum mearum dulce decus, & me tui summâ cum veneratione amantissimum amare ne desine. Dabam tolutim Trajecti ad Rhenum anno à Christo nato 30. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO, *Viro verè Sapienti, & Philoſopho Lynceo,*

A. PRATÆVS S.

EA ſemper fuit animi mei in te propenſio, & vt ita dicam, impetus, ex quo diuina illa toa & pluſquam magnetica virtute tactus fui, vt præ te, nullum ex tot claris Viris qui literarium orbem ſcriptis illuſtrant, aot amem impenſiùs, aut colam ſtudioſiùs, aut mente & oculis geram ſæpiùs & iucundiùs. Tu certè iam factus mihi videris melior pars mei, qoippe qui licet abſens, præſens & præſes & couſiliarius interſis omnibus conſiliis cogitationibúſqoe meis omníque vitæ meæ rationi, quam tu moderaris & temperas præceptis & exemplo, dum ad illa pro ingenij tenuitate mè compono. Vix prima lineamenta magni illius capitis, & fortis illius Philoſophique pectoris, quo tu præ cæteris vales, me expreſſiſſe ſcio, ita mihi aduerſatur mea Minerua: mihi tamèn valde gratulor, quod in mente, tanquam iu tabula, tui qoædam veſtigia agnoſcere videat, aut ſaltem vmbrulæ quandam ſpeciem, hanc ita amo, ita deoſculor, vt qui me ſemper, vt par fuit, parui fecerim, iam illius cauſa, me aliquo io pretio habeam. Amore quidem & intimo cordis affectu, Gaſſendum alterum me iamdudum factum ſentio: Qood & omnes agnoſcunt ex ore dictíſque meis, quoties nomini tuo inſeruiendi datur occaſio, morum tuorum ſuauiſſimorum factâ rudi quadam imagine, datáque doctrinæ tuæ leuiſſima idea iis qui tui deſiderio & admiratione teneutur. Hinc intelligere potes, Vir Clariſſime, quæ cauſa me ad ſcribendum impulerit: nempe, dum molta tui virtus noctu diúque animo recurſat, hæréntque infixi pectore vultus verbáque: noo potui me diutiùs intra ſilentij limites, quos mihi propria verecundia, tuarum occopationum grauitas, & ſtudiorum dignitas, præſcripſerant, contiuere. Accipe igitur æquo animo hæcce iocorruptæ reuerentiæ & nunquam intermorituri cultus, ſincera teſtimooia. Beaueris certè, ſi Pratæum tuom *χρέον καὶ ἄλογον* factum, quaſi tuum beneuolentia fouere & amplecti pergas. Sed hæc plus ſatis tibi virorum optimo: ooo tameo finem facio, etſi ſciens vidénſqoe prætergrediar omnem reuerentiæ modum. Scias velim, quod cum iuſtitutiooibus anatomicis Caſp. Bartholini Lugduoi Bat. excuſis, Gallicis faciendis nuper operam dediſſem, totus gaudio perfuſus fuerim vbi perueni ad eam Ioannis VVallæi Medici Epiſtoiam de motu ſanguinis ex mente Haruei, quæ huius operis Anatomici ſeriei fuit intexta, io qua tui mentio facta eſt hiſce verbis: *Refert Petrus Gaſſendus, Vir eruditus & candidus exercitat. in Fluddan. Philoſoph. part. 3. cap. 17. vidiſſe ſe Payanum oſtendentem ſeptum* Epiſtolæ ad Gaſſendum.

cordis intermedium per varios meandros, flexuoſóſque quaſi cuniculos peruium eſſe: eóſque poſſe inueniri. ſi ſtylo in foueam aliquam leuiter immiſſo, eum ſurſum deorſum & ad latera patientiſſimè contorqueas & vlteriorem aditum ſemper explores, vſque dum eius extremum inuenias. Et reuera id non raro ſuccedere ſumus experti; ſed obſeruauimus ſimul eas vias, eos meandros nequaquam à natura factos eſſe; ſed à ſtylo aut criſpidè cultri, dum facta viam aperimus aut vlteriorem quærimus: caro enim cordis ita tenera ſimul & conſiſtens eſt, vt minimo rei perforantis attactu ſtatim diſrumpatur, & cauitatem relinquat; adeò vt & latera cordis ita potuerimus peruia inuenire. Tu ſi quid habes aut experimentorum, aut ratiooum, quibus ſententiam tuam tueri poſſis & velis, ad me perſcribito, vt ſi per te liceat, inſtar appendicis operi anatomico attexam. Chyli viam ad epar per meatum bilarium, tùm ex Vita Peireskiana, tum ex ſermooibus familiaribus te aperuiſſe, antequam Aſellius lacteas venas demonſtraſſet, probè memini. Ego qui io te Auatomica, nullam opinionem temerè reiicieudam poto, præſertim ſi à viris grauiſſimis, & ingenij acumine iudiciíque pondere præſtantiſſimis, proponatur, tuam pervelim pleniùs hac in te ouſſe. Si quid pro tua in perſpicientia viri, ſolertia, in corpore humano obſeruaueris, hactenùs aliis incompertum, commuoicatum mihi oon dedigueris, qui iodicato Authore, & veluti foute, ad communem vtilitatem ſum adlaturus. Scio te in vtroque Mundo, magno & paruo oculatiſſimum. Noli te minùs liberalem in parui amantes & coltores gerere, quàm te præſtas erga magni ſtudioſos; quippe magnam laudem & æquam gratiam ab vtriſque reportaturus. Nupermmè accepi, te prælo Philoſophiam illam egregiam toties & tam auidè à me expetitam, commiſiſſe. Tu niſi Galliam noſtram tuis doctrinæ luminibus & Theſauris minimè ornandam & locupletandam, cenſuris, patere vt iu tauta bonæ mentis eſurie, & vtilium librosum inopia, ſublimem illam tuam Sapientiam, ſermoue peregrinam, ſermone Gallicam faciam, vt quæ iam noſtras eſt Cælo & Solo, Patria & Parente, ex omni parte ooſtras dici poſſit, & vt ex illo immenſæ frugis opere, ea patria ooſtræ pars major, quæ peregrini eſt idiomatis neſcia, aliquid fructus percipiat. Magna peto, magna poſco, ſed magna poſſum duce & tegente Gaſſeudo. Doctiſſimus Medicus, tuique amantiſſimus Carolus Spouius, te ſalutat. Vale & ama diligentem te.

Dabam Lugduni pridie
Kaleod. Octobris
1644.

PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S.

Immane quantum doleo, Gassende Doctorum decus, quod tam miserè ab Elzeuiriis, qui mihi, præsente communi nostro amico Heerebordo, fidem dederant se literas tuas, absoluto Salmasij de coma opere, prælo esse subiecturos, deceptum esse. Nullam aliam, quominus dictis starent, allegerunt causam quàm se magnam satis exemplarium, literarum iam impressarum, copiam, Parisiis accepisse, ac se proinde vereri ne impressio, quam iam diu vrgebam sibi damno esset futura. Spe itaque mea frustratus, me contuli ad *Le Maire*, celeberrimum etiam Typographum, qui promisit se manum operi esse admoturum simul ac sibi constabit de priuilegio Epistolis iam impressis, in fauorem *Heugueville*, præfixo. Poteris me proxima occasione certiorem de omnibus reddere, & iussa tua pro virili meo exæquar. Si hactenus negotium hoc votis & conatibus meis non responderit, quæso, virorum optimè, ne illud incuriæ meæ imputes. Summum rerum arbitrum ad testimonium cito, me ter vt prouinciæ quam in me susceperam vacarem, Leydam petiisse, & omnia molitum vt testatum darem, quanti facerem tibi inseruire. Vale magne Vir, & tuum Bornium, qui summa cum reuerentia te suspicit, amare ne desine. Dabam summa cum festinatione Vltraiecti, ipsis Kalend. Nouembris Styl. veter. 1644.

Doctissimo ac Clarissimo Domino PETRO GASSENDO, *Doctori Theologo, ac Diniensis Ecclesiæ Præposito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAYSNVS, I. V. D. addictissimus ex asse S. P. D.

Etsi ea, quæ tibi mittitur oratio, roseo quasi pudore suffusa iudicium tuum effugiat, ruditatis suæ conscia; audet tamen interrita se tibi sistere, & sua quamuis leuitate, tremula copiam sui facere, tuis innatæ beneuolentiæ secura præsidiis. Neque verò cogitat propriæ quæ te non latet, ignorantiæ laruam obtendere, & simulato quodam ingenij conatu fucum pigmentis inducere; puderet sanè histrionicam agere, qui nihil nisi serium sapis; pœniteret sese tibi ridiculam exhibere, qui tales plectis silentio, & gratissimâ tui cõsuetudine mulctas quasi pœnâ cæteris grauiori. Nec etiam ea mens est, vt hic aliquid noui, quod iam non scieris legas: qui omnia tenes; vel vt ostentationis gratiâ gloriolam ex approbatione tua aucupari contendam. Absit à me vel ipsa tanti sceleris rea cogitatio. Sola nimirum animi in me tui innata propensio impulit me hunc ingenij fœtum quantuluscumque sit ad te mittere, in amoris erga te mei certa pignora, & idonea honoris quo te prosequor, argumẽta. Interim scias apud me Mathematicas ab aliquo tempore siluisse Professorio Iuris munere mentem aliò auocante. Rem tamen gratissimam facetes si certiorem me redderes vtrùm secunda Philolaï pars à Bulialdo, qui editâ primâ parte, secundæ desiderium omnibus fecerat, è typis emerserit, quâ de re susurrus nescio quis aures excussit. Hoc à tua humanitate obtenturum me non dubito. Vale, & mibi qui tibi addictissimus ex asse viuo, fane, repetitâ aliquando apud te mei recordatione. Datum Auen. postridie Kalend. Nouembris 1644.

Viro Celeberrimo ac Doctissimo Domino PETRO GASSENDO,

ADRIANVS HEEREBORD S. P. D.

Non defuimus officio nostro in procurãda editione tuarum apud nos Epistolarum, neque ego, neque communis vtrinsque nostrûm Amicus, præclaris animi dotibus ornatissimus Bornius: Sed enim fidem datam violarunt post moram aliquam interiectam, qui impressionem susceperãt Elzeuirij, quod nonnulla nuper exemplaria tuarum, de apparente magnitudine Solis humilis & sublimis, ac de motu impresso à motore translato Epistolarum: Parisiis ad se essent delata: Itaque egimus cum alio non minus celebri Typographo Ioanne le Maire, qui nihil detrectat totum hoc Epistolarum, partim excusarum, partim excudendarum, opus imprimere, modò Priuilegium Regium, quod ex summa eius præfixa Ludouico de Heugue-ville videtur concessum, non obstet, aut in se possit transportari, quod fieri posse Bornius noster existimauit, quandoquidem in vestra hoc esse manu, & vobis, non Typographo, indultum significauit idem Bornius. Cætera curæ nostræ committe, qui omnium ad editionis nitorem requisitorum ratione habebimus, ac te plurimum saluere iubemus, diuturnam ac felicem vitam ad Reipublicæ literariæ bonũ te viuere, toto animo exoptamus. Lugduni Batanorum postridie Kal. Nouembris 1644.

Admodum Reuerendo Clarissimóque, Viro D. PETRO GASSENDO, *S. Theologiæ Doctori, Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

GOTTIFRIDVS VVENDELINVS S.

Quo die postremas ad te dabam Gassende Clariss. duplicatâ felicitate auctus fui: Nam & hic Bruxellæ ad manus meas venerunt Tabulæ quædam membranaceæ Ioannis de Lineriis Ambianensis, confectæ anno 1331. quamquam Epochas suas ordiantur ex anno 1320. & ex Alphonsinis sunt expressæ totæ, & eâdem vesperâ Louanij accepi admirandas tuas literas (dicam an commentarium? quas ad me fecisti iam inde primùm

primùm ex anno 1636. rurſumque ante annum deſcripſiſti, ſed quæ apud Nobiliſ. Slingelandum iacuerunt abditæ in ſcrinio, dum ille ex Batauis vxorem petit. Verba me deficiunt quibus gaudium meum explicem, maximè ſuper honore mihi habito Maſſiliæ; cuius ego ἔξαρμα tandem conſtituo grad. 43. min. 18. præciſſimè. Nam quia ratio Gnomonica dedit à vertice ad limbum Solis Borealem gradus obſeruatos 19. min. 34. ſec. 1. ſed correcto poſteà tibi ipſi meridiano ad min. 1. ſec. 2. planè iam confecit grad. 19. min. 33. ſec. 0. vides profectò ſubtractâ Parallaxi meâ ſec. 5. (poſtremâ, eadémque tandem veriſſimâ) ſupereſſe grad. 19. min. 32. ſec. 55. additáque ſemidiametro Solis (item meâ) min. 14. ſec. 45. ac denique ab inde ad æquatorem grad. 23. min. 30. ſec. 20. colligi exquiſitiſſimè gradus omnes τοῦ ἐξάρματος grad. 43. min. 18. ſec. 0. idque ad ipſum Collegium ac Templum primarium: nam alioquin eadem vrbs etiam grad. 43. min. 18. ſec. 30. forſan dare poteſt ſi rectè poſitionis memini. Non eſt huius paginæ adſtruere Parallaxin maximam ſecundorum 14. quantam in Eclipſibus meis repræſento, vt neque Diametrum Solis quantam aſſerui, alius hic locus aliud tempus debetur. Hoc tamen te admoneo; quam per pinnacidia nactus es Solis Semidiametrum min. 15. ſec. 4. reuerà minorem habendam, eò quod (læuor, fortè an & candor) inferioris, radios Solares illiſos repercutiens reliquam vmbram ſeipsâ minorem exhibuerit oculis, ac proin Semidiametrum Solarem ſeipſa maiorem. Et verò mirabile eſt ac ſtupendum quod inter Diametrum meridianam min. 30. ſec. 8. eandémque decliuem maximè min. 28. ſec. 52. medium feriendo exhibes ipſiſſimam meam min. 29. ſec. 30. præciſiſſimè, hoc eſt ſemidiametrum min. 14. ſec. 45. conſenſu prodigioſo, de quo toto argumento, ſimul & Lunari plenius agetur.

Inter hæc autem quod ſuper æuo Pytheæ ſentiendum exiſtimem ſic habe. Scripſi ad te vixiſſe illum Alexandri Magni temporibus, nec retracto. Nam præter Dicæarchi cauillos in virum Philoſophum ac Mathematicum contumelioſos neſcio quâ interpretatione Peireſcij noſtri (non enim tuâ) aliorſum flexos; Plinium adi atque audi, de Succino loquentem verbis Pytheæ cuiuſmodi, hodiéque vera ſunt, & quibus Timæus credidit Agathoclis inimicus exſulans mitum in Maſſiliæ, atque in quotidiana frequentatione Pytheæ. Ecce ergo vt Pythæas noſter vixit etiam ante Agathoclem, & omninò per æuum Dicæarchi, hoc eſt, per Olympiadem ſaltem 117. Illo tempore ex calculo mei Loxiæ fuerit Anomalia obliquitatis grad. 180. min. 30. Ideóque λόξωσις grad. 23. min. 54. ſec. 32. Iam verò tu tale nihil cogitantem admonuiſti veri Gnomonis Pythæani 60. ad vmbras grad. 20. min. 50. vnde diſtantia limbi Solaris borei à vertice Maſſilienſi fuerit grad. 19. min. 8. ſec. 53. Hinc ergo examinemus. Parallaxis mea adhibita relinquet grad. 19. min. 8. ſec. 48. & Semidiameter Solis tunc min. 14. ſec. 47. commonſtrat ecce à vertice Pytheæ ad centrum Solis æſtiui grad. 19. min. 23. ſec. 35. ſuperfuerint ergo pro complemento latitudinis à te inuentæ gradus 23. min. 54. ſec. 25. Eſt-ne hæc ſcripti mei vel felicitas, vel diuinatio, vel diuinitas? Nec eſt cur fidem Pytheæ velut ſubleſtam aut ὁλοσχερῶς ſugilles non ſine quadam in comprouincialem iniuria: ecce enim poſt annos circiter 30. Timocharis, cùm obſeruauit anno Adami 3686. (meo) τὸ νότιον μέρος ὤμου τῆς Σελήνης ἐπιβεβηκὸς ἐπὶ τὸ ἑπόμενον ἔτει Γ', Η', ϛ'. μηρὸς τῆς πλειάδος ἀκριβῶς planè me docuit mediam Pleiadum tunc obtinuiſſe latitudinem, grad. 3 min. 48. quæ nunc eſt grad. 4. min. 0½. vnde conſectarium habeo Timocharidis obliquitatem non fuiſſe minorem quàm grad. 23. min. 54. circiter, pro eo ac in Loxia meo factum habes indicium. Si ante totos iſtos 8. & quod excurrit annos licuiſſet mihi potiri tuis literis, iam erat vt Loxiam meum, tuúmque ex curis ſecundis legeres quatuor libris explicatum, & S. P. Q. Maſſilienſi (cui ſanè & debetur & adornatur) inſcriptum cuius tamen faciendi tu mihi auctor eſto, vel dehortator, vel diſſuaſor.

Neque verò tibi nunc commemoro vt ſub Artemidoro, hoc eſt Auguſti primo æuo λόξωσις fuerit grad. 23. min. 49. præciſiſſimè, eadémque imperante Seuero grad. 23. min. 45. In Geſneri Bibliotheca legiſtin' quendam Agaterimiz? Agathemerus is eſt ſcriptor Geographiæ antiquus Græcus Ptolemæum profeſſus in quibuſdam corrigere quem de M.S. codice Chiphletiorũ ter adeò iſta mea manu deſcripſi ſemel & Latinè verti. Exemplarium vnum ſecum Romam Dormalius abſtulit, alterum eſt penes me, tertium vnà cum verſione Latina aſſeruant Chiphletij vbi reſciuero ecquid probes conſilium meum ſuper dedicatione Maſſilienſibus deuota pleniùs hæc dabo. Felicitatem mei Loxiæ ſupra omnem expectationem ac fidem (ſpero) tibi hoc eſt omnibus per te doctis approbaturus.

Venio ad Epiſtolam tuam poſtremam quam Louanij accepi die 25. Nouemb. in ea gaudeo me legere quod alioquin quotidie mecum replico & hominem eſſe me, & errare poſſe. Enimverò, quoties intra me hominem quæro, toties valdè hominem inuenio: vnde hoc aufero, vt ſi quid humanum mihi excidat interdùm neque eius valdè me pudeat, neque ſi quid vltimæ diligentiæ ſuperſit reliquum valdè me pœniteat. Ad meridianam tamen lineam inueniendam quod attinet, eius rationem iam editam legis, per Stellas ſcilicet circumpolares, quâ methodo quid tutiùs poſſit aut compendioſiùs inſtitui, ego ſanè non video. Sic ergo comparatus & Eclipſes omnes alias, & illam anni 1642. obſeruaui ſummâ religione, & quod obſeruatum habui religioſiſſima fide retuli.

At enim tu quoque nec ſolus eandem ſummâ curâ deduxiſti, vnde ergo inter nos tota 55. minutorum diſſenſio: Cùm de fide déque induſtria tua omniúmque veſtrûm trium dubitare mihi religio ſit, quippe qui ſemper, quidquid à te profectum venit ora-

culi vice habuerim. Eclipsin verò istam Triumuiralem si sollicitem sacrilegij me reum faciam in Tripodem irreligiosus : altiùs quid ac penitiùs hîc latere deprehendo. Vides ipse quàm anxiè circumspexerim Amussiorum perfugia, & boc puto ac coofido te sentire de me, non eum esse qui per meridianorũ fucos grassari velim io laborũ alienorum gloriã. Atque adeò vbi descripto mihi quadrãte tuo pendulo, somnia illa mea excussisti. Tandem multa versans animo totasque noctes trahens insomnes, tandem inquam tenebras istas densissimas dispuli, & nouam rebus cælestibus facem exhine speto prætendi, & lampadem quam tibi exbine trado. Refractionum non vna est ac sola ratio, quam nobis Tycho commonstrat; duorum profectò sunt generum. Suot Anaclasticæ atqoe illæ hactenus cognitæ; sunt & Cataclasticæ, Sidera interdum borizooti viciniora exhibentes, quàm reuera cælum agnoscit. Vidi ego oon semel (vidisti credo) & tu Lunam interposita longa nube velut trabe quadam secari mediam, tumqoe velut in eculeo sie extendi vt pro 30. minutis diametri spectetur, longa etiam gradus duos aut amplius, quorum superior est Anaclasticus, inferior Cataclasticus. In Eclipsi anni 1645. substet Lunam ac supra boc nostrum Belgium ac Parisios tuos iogens vis pependit vaporum, in Frisia atque Vltraiecti nubilorum Bruxellæ etiam oubium apud vos saltem nebularum;, qoæ scilicet vers demom causa fueruot, cur Luna penitus extincta videri non potuerit. Hinc vaporum glomus etiam tibi venit in mentem, dum suspicaris *nubila quadam tenuiora* effecisse vt pars Lunæ deficiens semper fuerit ioconspicua. Neque verò is totum Cælum oppleuit, sed Lunari plagæ adhæsit, estque hæc vera tandem atque vnica caussa, cur interdum Luna planè emoriatur fugiatque conspectum omnem. Hi vapores circa plagam Lunæ in glomum suum adunati refractiooes Stellarum à Luna remotiorum faciunt Cataclasticas & quidem si obseruentur ad Orientem tempora exbibent maturiora, si ad occidentem (quod vobis contingit) tardiora. Et quantò quidem propriorea Stellæ sũt ipsi glomo mihi asserto κατάκλασιν sentiunt maiorem, senseruntqoe vobis tantam, vt ioitium deliquij signauerint ad boram 12.min.10: quæ postcà minùs aliquantò affectæ hoc incommodo, ea tempora dederunt eosque digitos, qui necessario initium reponant io horam 12 min.4.tantum.

Habes iudicium super discrepantibus ininter nos rationibus non etiam temporibus meum. Quod sicut hactenus tibi videbitur inauditom, ita magis etiam accendes studium redeundi ad eundem locum atque recensendi, quibus seu ædibus, seu pinnis, seu turribus imminuerit Luna per φάσιν vel vnam aliquam confido fore vt quod, hactenùs tantùm suspicor euentus sit comprobaturus. Dignus est nodus Gassendo vindice; hoc est, homioe, quo ego scio nominem bodie viuere solertiorem, aut veri sollicitiorem: aut cui plus eruditio debeat, cui nemo mious sit soluendo, Bruxellæ postrid. Kal. Decemb. 1644.

Me vsquequaque impare

GOTTIFRADO VVANOELINO.

Iniecisti mentionem aliqoando Philolaïcæ Astronomiæ, quam Ismael Bullialdus sub prælo haberet. Illam ego videre velim illum à me saluere. vnà cum Patre optimo Furnerio, quibus me tu contessera, oro. Vidi apud Langerenum istud scriptum sub Aristarchi nomine, doctum sanè & recooditæ Physicæ plenissimum auctorem, quisquis is est deueneror, Petauium [illegible] stupeo & saluto. Scriberem ad amicos io Prouinciam, Arnaudum imprimis meum vt ita loquar postumum, sed maioris est otij, ideoque differendum inpræsentiarum. Iterùm iterumque Vale.

Celeberrimo Doctissimóque, Viro Domino
PETRO GASSENDO, *Philosopho longè præstantissimo,*

ANNA M. SCHVRMAN S. D.

ADeò gratiosè me nuper homanissimis tuis literis ad ipsius exemplar virtutis effinxisti, Vir Clarissime, vt noo aliam æternæ mei memoriæ statuam decerni postularem; siquidem hîc gratiæ ac veritati per omnia bene cooueoiret: verùm, quando te cætera acerrimum veritaris vindicem, vel famæ blandieotis aurâ, vel nimio quodam in nos studio eò abductum intelligo, vt meis laudibus cumolandis, animi potius tui eandorem, quàm meam effigiem expresseris, non leuiter io genium tuum peccarem, nisi te hoc qualicuoque errore, quam primùm possem, liberarem. Video te nostram de politioribus Virgioum studiis Dissertatiúculam tàm beneuolè excepisse, vt inde noo parum tuæ de me existimationi accesserit. Atqui quid obsecro in hoc scripto magnopere prædicandum, præterquam quod causam liberaliorem, &, meo quidem calculo, æquissimam, quantum per modestiam licuit, acriter agere conata sum. Illustre verò tui in veram sapientiam amoris argumeotum est, quod etiam in nostro sexu qualemcunque eius scintillulam adeò oon contemnas, vt eam vel insigni tuo fauore fouere atque inflammare non dubites. Quare, tametsi variis de causis nihil literarum ad extraneos dare iam antè in animum ioduxerim: tamen, quia meritò te virtus tua summáque benefacta io vniuersum orbem literarium collata de hotum numero eximũt, omnes mihi Gratias iratas haberem, si noo aliquo saltem mooumento testarer quaotopere mihi gratuler, quod vitæ meæ institutum suffragio tuo comprobare dignatus sis. Paucis equidem quando τὸ πολλοῖς ἀρέσκειν τοῖς σοφοῖς ἀπαρέσκειν ἐστὶ, bonisque placere cupio; tibi verò in primis, quem ego tot armis copiisque instructum video, vt, quemadmodum ouper antiqoæ Philosophiæ decus suum egregiè asseruisti: ita, si opus sit, communem bonarum

bonarum artium siue literarum causam contra professos eius hostes, aut certè fœminei nominis contemptores, totaci facile possis. Vale Vltrajecti, 12. Kal. Ian. 1644.

Clarissimo & Doctissimo viro, D. PETRO GASSENDO, *Philosopho Excellentissimo Diniensi Præposito S. P.*

VIr Clarissime & præstantissime,

Acceptis à Schutmanna mea hisce literis ad te curandis, non deboi hanc occasionem negligere, quà non intermortuam, sed aliquandiu sopitam, nostram communicationem renouarem. Non mihi excidit memoria beneuolentiæ & amicitiæ quam mihi vltrò detulisti dum hic esses; quam posteà aliquoties fouisti, tam gratissimis literis tuis, quàm opera nostri Metleuni, qui subinde mihi significabat quàm constans esses in tuo proposito de me bene merendi. Sorbetius etiam tuus, qui factus est meus, sæpissimè de te & studiis tuis mecum verba commutauit, deditque elegantissimum & acutissimum Opusculum contra Philosophiam Cartesianam. Habes nunc ipsius fundaméta in opere nouo, quod iudicium tuum & censuram expectat. Ego id mihi non arrogo, qui vltrò fateor me non capere Viri illius, alioquin eruditi & acuti, principia & placita, nec in eis eruendis vacat plurimùm temporis & operæ insumere, aliis curis intenta. Id tibi & similibus qui possunt, relinquo, & à te peto vt de me sentias semper, tanquam de eo, qui tuam eruditionem & humanitatem magnifacit, tibique hunc inchoatum annum felicem & prosperum precatur. Vale, Hagæ-Comitis in Batauis postridie Kalendas Ianuarij 1645.

Tuus omni officio ANDREAS RIVETVS 73. *ætat. anno.*

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO, S. P.

VIrorum Clarissime,

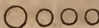
Haud ita pridem, literas tuas, Idibus Octobris Parisiis datas, me accepisse scias; ex quibus æquum tuum, de phasibus meis Lunaribus, iudicium, simúlque exinde, sincerum erga me tuum, minimèque simulatum affectum, satis superque cognoscere licuit: quam beneuolentiam vti merito exosculor, ita nil magis exoptans, quàm vt occasio iterùm ferret, animum meum gratum tibi testandi. Rectissimè sentis si illud tempus solummodò, antehac indicatum phasibus apponeretur, aut me hallucinatum existimoent, aut certi nil quicquam adiutenret ad intelligendum librationis tempus, ac periodos, quibus eædem phases fuerint inspectandæ. Tales autem nudas inscriptiones nunquam apponere animus fuit, licet in literis prioribus temporis, fortassis parcendi gratiâ reliquas omiserim. Non solùm enim propter vnicum illum librationis motum, confinia lucis & vmbræ, sed & propter alios in Luna diuersissimos motus, maximè variant; hinc centrum Lunæ mox sursum, mox deorsum, mox ad latera, certo tamen tempore fertur. Hæc cùm apprimè nouerim, idcircò tales inscriptiones Phasibus apponere placuit, ex quibus simul omnia illa, quæ ad veram cognitionem harum figurarum necessariò requiruntur, vnicuique (attamen rersum Selenographicarum non planè ignaro) statim innotescerent: quin fieri etiam possit, nullus sanè dubito, necesse autem erit imprimis, vt descriptiones & annotationes Selenographicæ, prius sint in promptu, quorum adminiculo, tum motus librationis, quum reliqui omnes in Luna apparentes, intelligantur. Profectam, Deo dante, aliquid certi de his rebus, præsertim de mirabili illo motu certri ☽ vnde tanta Phasium diuersitas; quo vsque sese termini illi varietiois extendant; quo tempore maxima vel minima libratio sit expectanda; ac quanta differentia tum inter quadraturas quum Pleniluniа ipsa obseruetur, quæ differentia necessariò requiritur, ad obseruationes Eclipsium rectè instituendas. In Phasium itaque titulis primò indicabitur, in quo Eclipticæ gradu Luna sit obseruata; secundò, num circa nodos, vel limites Boreum nempe vel Australem; tertio circa absides aut in punctis intermediis tum temporis visa fuerit; reliqua omnia ex his vel ex Ephemeridibus vel ex animaduersionibus & notis, patebunt. Videtis præterea tibi præterea tibi persuadere, maculam illam, quam tu mare Caspium, ego verò paludem Mœotidem nomino, semper vnam eandémque, tam figuram colorémque præseferre; longè autem aliter experientia, obseruationésque testantur: scis enim propter motum illum librationis, nunc maculam prænominatam esse vicinissimam limbo, nunc satis etiam longè abesse; in priori distantia longè tenuior, acutior, debilior, languidiorque quoad colorem obseruatur, in posteriori verò multò latior, obtusior, nigricantior, viuidiórque spectatur. Huius rei rationem ex Opticis in promptu habemus; Quò obliquiùs enim quid spectatur, eò magis comprimitur, coarctatur, minúsque videtur; quo autem directiùs opponitur, eò magis dilatatur, extenditur, atque perfectiùs conspicitur: hinc patet, cùm Palus Mœotis, circa maximam librationem vel elongationem à limbo versetur, cur obtusior, nigricantior, viuidiórque appareat, sicut in vicinissima distantia, quò vicinior eò tenuior, debilior, acutiórque cernitur. Hæc mutatio de die in diem crescente Luna, præsertim quando macula est vicinissima limbo, variatur. Quam variationem etiam, quantum fieri licuit, pro viribus expressi, cuiusmodi exemplum, quod circa librationem maximam obseruatum est, iam anteà à me accepisti, & vt habeas etiam phasim aliquam circa minimam remotionem, seu potiùs intermediam, ecce tibi offero Lunam falcatam, ex qua differentiam videbis, tam

formæ

formæ quàm coloris paludis Mœotidis (qualis hæc palus adhuc tenuior certo tempore conspiciatur) simúlque cognosces, me illa lucida puncta, vltra cuspidem austrinam, ac in ipso limbo, equidem vidisse & obseruasse; quòd autem in Phasibus prioribus non fuerint annotatæ, tempori ascribendum, quod minimè tum affulserint. In Phasibus delineandis huic rei imprimis operam dedi vt omnia punctula, quæ solummodò conspexerim, annotare minimè intermiserim, nec vnquam vllas inæqualibitates, tam in sectionibus vmbræ, quàm circumductu macularum volens prætermiserim, quas saltem depingere & adumbrare licuit, vbi autem nullæ inæquabilitates repertæ,(vti sæpissimè contigit) ibi quoque nullas delineaui, nam nihil quicquam fingere ac pro libito apponere volui. Videtur porrò circumductus Paludis Mœotidis paululū laceratior pingi debere; fateor interdum superiùs atque inferiùs lacerationem me conspexisse ac delineasse, sicut in posterum patebit, attamen non semper æquè distinctè conspicitur. Quod maculas majores tam nigricantes sculpserim, id summo studio à me peractum, nisi enim eiusmodi colorandi modum arripuissem, nunquam illos diuersissimos colores in superficie Lunæ expressissem, præsertim in Quadraturis, Gibberosis & Pleniluniis. Adhæc quod Maculæ eædem mihi aliquantulum nigricantiores appareant, quàm forrassis tibi, hoc fortitudini mei Telescupij adscribo, nam quò fortior tubus, eò partes in Lunâ luminosas, clariores, maculas verò nigricantiores, distinctiorésque offert. Cæterùm gratias tibi habeo ingentes, quod typum Phaseon quinque Lunarium Antonij Fabri, num eum tua primaria delineatione transmiseris; sicuti profectò mihi sunt carissimæ, ita tibi iterùm par pari vt referam, vnam ex meis decrescentibus transmitto, reliquas omnes vt & Selenographiam ipsam, quamprimùm ad finem fuerit perducta, quod proxima Deo volente, spero æstate habebis. Intereà ignorare te nolo, me equidem talem primariam Ichnographicam delineationem, iam dudum construxisse, aliàs certè labor me oppressisset, facilè autem colligere potes, me statim ab initio, cùm obseruationes instituerem, talem delineationem nondum habuisse, nam per crebras, diuturnásque obseruationes & Phases permultas, illam primùm construere & corrigere oportuit, iam verò talem habeo, præsertim quoad distantias proportionésque macularum, qualem diu desideraui. Porrò non parùm contristauit, operam planè perdidisse, quicunque elaborate vitra hyperbolica tentauerint; attamen nondum despero, priusquam id ipsemet expertus, breui opus illud aggrediar, viâ planè aliâ, quàm Cartesianâ. Intereà D.O.M. precor, vt conatus meos secundet. Vitra mea Dioptrica quod attinet, tam vtrinque connexum, quàm concauum, ex nulla alia sectione quàm ex Sphærica, nisi quod summâ diligentiâ sint elaboratæ; conuexum quidem ex segmento Sphæræ magnæ, cuius radius æquatur pedibus 6. Gedanensibus qui se habent ad Parisiensem Regium vt 914. ad 1055. Concauum itidem ex sectione Sphærica, cuius Diameter circiter ex $4\frac{1}{2}$. pollicibus constat Parisiensibus. Rogas insuper vt transmitterem par vitrorum meorum, quorum auxilio experiri liceat deradiationem Fixarum, quod lubens volénsque promitto, quamprimùm dumtaxat occasio perferendi se exhibuerit, ac tantillùm otij à Selenographicis laboribus reliquum erit: Intereà quo idipsum, etiam absque meis vitris, solummodò per tuum Telescopium præstare possis, modum tibi communicabo: hic modus quamuis sit facillimus, résque parui momenti, scieoti, vti apparebit, nihilominùs ne diuulgetur priusquam Selenographia mea in lucem prodierit, rogo. Consistit planè, vt breuibus me expediam, in radiorum coarctatione, illorúmque aduentitiorum abstractione, & luminis superflui prohibitione; quod fieri feliciter poterit, si conuexo, foramen minutulum certæ proportionis, alio vsitato super-imponas. Necesse autem vt habeas in promptu foramina aliquot diuersæ magnitudinis, alio enim, aliquantulum nempe minori vti oportet ad stellas primi honoris, præsertim lumine viuidiore præditas, alio paululùm maiori ad stellas tertiæ, quartæ vel quintæ magnitudinis, nempe debiliores. Si scirem, qualia & cuius fortitudinis tuus esset tubus, certam quantitatem foraminis determinare possem, hoc cùm minimè constet, ideircò prima vice huius circiter magnitudinis foramen applica,

quod si nondum sufficienter radios aduentitios abstrahat, cum alio atque alio minori fac periculum vsque dum veram desideratam inueneris proportionem:

certissimè scio, si tubus opticus saltem tantæ erit fortitudinis, vt Iouiales distinctè repræsentet, non solùm te Stellas Fixas rotundas maiorésque, sed & Martem ac Mercurium rarissimum hospitem (quod multoties expertus) qui alias vix vnquam absque crinibus cernuntur, conspecturum, fabulámque meram esse deprehensurum, Martem speciem alicuius montis, cum cingulo rotundo colore ad inuicem proximè accedente, referre; quod autem Neapolitano nobili ita apparuerit lumen superfluum & radij aduentitij id causarunt. Hoc notandùm aperturam tubi nihil decrescere, sed tam Iouiales quàm Iouem, Saturnum, Lunámque ipsam, licèt sint longè viciniores minimè conspici posse, per illa minota foramina, sed Fixas saltem Martem, Venerem & Mercorium, de quibus susiùs impostertùm in prænominata Selenographia: cùm itaque per modum indicatum Fixas contemplatus fueris, quæso iudicium de illarum magnitudine Diametrorum, & quicquid insuper notatu dignum occurrerit, communicare haud grauetis, sicuti gratissimum mihi feceris, ita nullam iterùm occasionem prætermittam

prætermittam tibi inſeruiēdi. Vidiſti proculdubio cenſuram Lobkovvitzij in qua annititur obſeruationes Rheitanas conſeruare, verùm cum ſuis propriis argumentis, contrarium damonſtrari haud, difficilè poſſet; quid de illius circum Saturnales & circum Martiales ſentias, quæſo fac me certiorem, ego vt verum fatear, nullas Erraticas nouas tam circa ♄ quàm ♂ inuenire poſſum, ſed Fixas nouas hactenus incognitas, circa illos quotidie quamplurimas, quales obſeruationes non paucas paratas habeo, ſi tu nihil ampliùs ad cenſuram illam replicare decreueris, fortaſſis pro mea tenuitate aliquid in medium proferam, vt cuique pateat R. P. Antonium de Rheita nullos nouos errones hactenus inueſtigaſſe; gratum eſſet, ſi oculus eius Enochianus tandem in lucem prodiret, de quo num aliquid tibi conſtet, fac vt ſciam rogo. Quod supereſt commendo tibi majorem in modum, optimæ ſpei Iuuenem Ioannem Heckerum Dantiſcanum Conſobrinum meum, rerum Mathematicarum aliàs amantiſſimum, quem ſpero breui ex Hollandia Galliam petiturum; qui vti certiſſimè te ſalutatum veniet, ita rem mihi non ſolùm feceris gratiſſimam, ſi illum amicitiâ, beneuolentiâ, & humanitate tuâ complecti non dedigneris, ſed tum me, tum illum ſummo beneficio in perpetuum tibi deuinxeris. Pluxima ſalute ſaluere jubebis Nobil. Dan. Aubertum, ac Celeberrimum Bullialdum, quem vt & Te non minùs officiosè ſaluere iuſſerunt Clariſſimus Linnemannus & Eximius noſter Eichſtadius, qui nuper ab Ampliſſimo noſtro Senatu hic Gedanum vocatus, tam Matheſin quàm Medicinam in Gymnaſio noſtro profeſſurus. Vale Vir obſeruande, & me tui amantiſſimum ſolito more fac proſequare. Dantiſci anno 1645. pridie Nonarum Ianuarij.

Ioannem Hevelivm.

Ampliſſimo & Perilluſtri D. D. Petro Gassendo, *Dinienſi Præpoſito, & Domino ſuo colendiſſimo*, S. P.

Per-illuſtris & Clariſſime Vir,

Te confidentiſſimè adeò, Vir Maxime, ita ſecurus ac ſi Religio omnem dubitationem excluderet. Vacat Moguntiæ Epiſcopi Suffraganei dignitas, quam mihi per literas Eminentiſſimus Princeps promiſit, at diploma hæret, & vt audio eſſet gratum Principi vrgeri & orari à Natione victrice. Si dignareris vnum quemcunque Principem Gallum (multi honorant Pariſios ſuâ præſentiâ) tibi amicum mihi deuincire, & ſuadere vt Electori Principi commendatitias litteras ſcriberet, res eſſet Electori grata, & mihi omninò vtilis, & tibi facilis. Tenor Epiſtolæ eſſe poſſet,

Ioannem Caramuel omnem promotionem hucvſque habuiſſe ex Gallorum fauore, Chriſtianiſſimæ Reginæ Matris mandato ad Diſembergenſem Abbatiam promotum, à Reuerendiſſimo Abbate Claræuallenſi Vicarium Generalem denominatum, à Reuerendiſſimo Domino Abbate Morimundenſi ad Diſembergenſem adſumptum, matre Bohema & Patre Lutzelburgenſi natum victrici nationi amicum, dignúmque vt ſuæ Eminentiæ commendetur, vt ad Suffraganei Dignitatem promoueatur, &c.

Sed & tuas Eximie & Perilluſtris Vir, ad eundem Principem Moguntinum in eundem ſenſum ſcriptas adjunge, viros enim doctos ipſe diligit, & tu in eius opinione, vel me teſtificante, doctiſſimus: Rem præſtabis candore tuo digniſſimam, méque æternùm iam tibi deuinctum, nouo fauore obſtringes. Vale Francofurti ad Menum 25. Ian. 1645. volanti calamo.

Eximiæ & Per illuſtris Dominationis tuæ addictiſſimus ſeruus,
I. Caramvel Lobkovvitz,
Abbas Diſembergenſis.

Eruditorum Optimo Gassendo *ſuo*,

M. Nevræus S. P. D.

Iam nunc tiblas ocreis libero, Vir Maxime, vt actutùm epiſtolari officio me apud Te liberē. E Maſſilia redeo, quò me miſerat Illuſtriſſimus noſter Campinius Regis & Regiorū obſeruātiſſimus ſi alius vnquam. Literas acceperat à Supremo Galliarū Cancellario, quibus eum monebat Vir ſummus, vt ſi qua poſſet jacturæ quam ſe paſſum iri metuebat, intercederet. Quærebatur ſe per Eoum Orbem peritum emiſiſſe Virum, qui ſibi manuſcriptos Græcos conquireret, ſed fruſtrà, quia conquiſitos in Galliam tranſmittere nequiret; reſciuiſſe tamen quoſdam eius notæ libros Maſſiliam aduectos, quos ſibi deſtinatos augurabatur, iamque proſtare venales, & ni quis maturè occurrat periculum eſſe ne diſtrahantur. Hos ego iampridem ſubodoratus, me reuelaturis emptorem ſpoponderam. Sed quia venditor ſibi fortè nonnihil Sycophantiæ conſcius erat altiſſimo in poſterum ſilentio mercem premere tutum duxit, donec tandem alios ſubinde & clam quæritando emptores ipſi Domino præter ſpem aperuit; non penitùs tamen: verùm ego rem vt opinor, confeci, & quam nulla hactenus ſagacitate veſtigare potui, arte nunc aut aſtu retexi, Vrbem ingreſſus Bibliopolam mihi vtcunque notum compellaui, tanquam aliquid Librorum licitaturus. Ille roganti mihi nunquid noui? nunquid veteriſti? repoſuit ſe nihil impræſentiarum habere; ſcire tamen vbi Manuſcriptorum Græcorum laudabilis congeries venalis eſſet at non ſibi, quia nimio: Mihi ergo, inquam, ſi luſtrati codices alicuius eſſe momenti aperuerint. Ille continuò ſe mihi ducem offert, accipio, ſequor & ignotus venundatoris tectum ſubeo, qui auditâ aduentus mei causâ earemplò voluminum fecit mihi copiam. Vidi, ſumpſi, & euolui, at non quâ optauiſſem accuratione, quia non aliam librorum

peritiam

peritiam fateri volebam quàm quæ Librario Mercatori congruere visa mihi; tum quod Tractatuum Elenchos, quem excerpere velle causabar, mihi statim oblatus est barbarè quidem adstructus, sed illustrando negotio non omninò ineptus. Rumor est actuariam nauim, quæ horum sagma Librorum vehebat in Piratas Corsos incidisse qui distributâ inter se prædâ partem hanc vt infrugiferum sibi mercimonium consortibus suis Massiliensibus remiserunt.

Hæc autem omnia præfari libuit vt fidem facerem quam-minimum superfuisse temporis multa de nouissimo Lunæ defectu tibi scribere, paraoti illuxit tandem Eclipseos dodum expectatæ dies, non modò vt optaueramus serena, sed etiam supra votum limpida, adeò vt quem insuperabilem dixeram antecedentium nitorem longè superauerit. Cæli nunquam magis aperta facies, nunquam aura blandior nec asperiùs quicquam habuit, quàm torrentiorem pro tempestate Solem, qui iam per mensem hîc æstiuis propè sæuit feruoribus, non sine præcocium frugum labe si nocturni frigoris rigor minus diurnos temperaret æstus.

Locum autem Vranoscopiæ peropportunum delegeram speculam bipatentibus fenestris quatuor ad amussim cæli plagas admittentem, summisque sub Astra eductam tectis. Illuc conscenderamus vergente iam Sole, vt orientem Lunam anteuerteremus, sed vbi Astronomettum Quadrantem expediuimus humilior fenestra apparuit, quam vt liberum per Dioptram quantum satis exaltandam sineret prætertendere oculum. Hinc ideò confestim digressi, ad Peirescij tui properauimus ædes, amicis tuis nunquam non patentes. Olympum illicò scandimus tibi & designatione tua exstructum. Vbi Astronomica nostra sustentaculis aptando Solem condidimus. E vestigio conuersi ad Orientem breui post emersuram oculis per opposita montium iuga volitantibus venabamur Phœben; quæ tandem summum vmbonis marginem exeruit, qua Caspia inficitur macula, tum maximè conspicua. Et sensim integer Μώερ@ ac mirum in modum candicans enasit; integer quidem sed non oculo saltem nudo, infernè enim aliquantò versus Aquilonem absoluta orbis rotunditas desiderabatur, & nonnihil reducto sino ora illic apparebat obtusior; suspicabar hac adhuc parte latere Sidus, nondúmque toto orbe recreuisse. At sibi non constabat oculos, admoto nempe Telescopio ex asse reparatam agnoscebar lampadem: sed qua truncari priùs sentiscebar non ita tersam. Hinc mihi suborta suspicio, interjectæ iam tum Telluris vmbra affricari, aut viciniori tenebrarum confinio impallescere. Conjecturæ suffragatus est labor illac pedetentim serpens, qui manifesta demum obscuratione particulam illam labefactare cœpit; quo autem momento hîc habes in subjecta computi recensione. Non sine voluptate verò caliginem mirabamur se orbiculariter per incrementa diffundentem, sensimque ad superiorem disci limbum enatantem, donec reduci penitus lumine ad maculæ Caspiæ propiorem euanesceret crepidinem. Phases autem quâ potuimus diligentiâ indagauimus, & Stellarum altitudines eo vsi organo cuius semidiameter quadripedalis est, & quilibet gradus in 60. min. diuiditur, quodque Capularis amicus tuus Galterius in ipsa ætate iam decrepita exstrui curauit, in cuius effœto corpore mens vegeta nihil non adhuc scientiarum molitur. Viuat ille, viue Tu, nec vnquam valere desine. Aq. Sextiis 16. Kal. Mart.

Lunæ Eclipsis quæ contigit anno 1645. die 10. Februarij obseruata Aquis-Sextiis.

digiti.	grad. min.	hor. min.
Nodo oculo deficere priùs visa Cane maiore eleuato adbibitis	16. 13.	5. 42.
etiam perspicillis, eodem Cane exaltato	17. 25.	5. 50.
I.	18. 15.	5. 56.
II.	18. 35.	5. 59.
III.	19. 30.	6. 6.
IV.	20. 10.	6. 13.
V.	20. 50.	6. 18.
VI. exactè explorato.	22. 18.	6. 31.
VII.	23. 10.	6. 39.
VIII.	23. 58.	6. 47.
IX.	24. 40.	6. 54.
X.	26. 30.	7. 15.
Cane autem maiore segnius se mouente ad Procyonem dioptra conuersa est quo eleuato grad. 16. min. 30. luci restituta fuit Lunæ medietas.		
Ex Dodrante.	49. 10.	8. 26.
Absolutè restituta.	50. 48.	9. 0.
Corde etiam Leonis existente in	38. 50.	8. 49.
Lunáque ipsa	39. 0.	8. 56.

Et

Ampliſſimo & Perilluſtri D. D. PETRO GASSENDO, *Diniensis Eccleſiæ Præpoſito, Domino ſuo S. P.*

AMpliſſime & Perilluſtris Vir

Petij ab ampliſſima Dominatione veſtra vt mihi commendatitias literas ad eminentiſſimum Principem Moguntinum procurares, quod ſi obtentæ mittantur, aliàs potuerunt intermitti, nam quod petebatur obtentum iam enim ipſe Vicariatum ſuum mihi contulit, & monitoribus nobis non indiget. Interim ſi quid pro me aut voluerit, aut fecerit gratias immenſas ago.

Eclipſis hic feliciter eſt obſeruata, ſed & Patiſiis fuiſſe puto. Meus amanuenſis tardus eſt, & qui cornua militaria audire & ſcribere neſciat, illam tamen prout à nobis viſa per ptimum tabellarium tranſmittam. Epiſtolæ ſecuriſſimè venient Francofurtum ad Menum. Eò poterit ampliſſima Dominatio tua ſi quas velit dirigere. Vale Optime Vir, & diligere perge. Francofurti 15. Februarius 1645.

Addictiſſimum tuum IOANNEM CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Denominatum Epiſcopum Miſienſem Sanctæ Sedis Moguntinæ Suffraganeum.*

Admodum Reuerendo Eruditiſſimóque Viro D. D. PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito,*

ANTONIVS FRANCISCVS PAVANVS, Vniuerſitatis Auenionenſis Regens ac Profeſſor publicus, S. P. D.

HVmaniſſimæ tuæ literæ quibus me nuper donaſti, eo gratitudinis neſcio amore. n te meum deuinxerunt, vt ne ingratus diutius videar hûc ingenij fraterni conatum quantuluſcumque ſit ad te tranſmittere voluerim, non vt me tibi ex aſſe ſatisfacturum mihi perſuadeam, ſed vt quoddam veluti pignus noſtræ gratitudinis offeram; noui eam quæ tibi innata eſt beneuolentia, quâ muneris pretium ſoles ex offerentis animo potiùs quàm ex rei merito æſtimare, ſic ſe tibi commendat frater, vt in eo fratrem referat, qui te pari cultu proſequitur, tuámque humanitatis iure depoſcit amicitiam. Eximio San-Legetio quam mihi ſalutem iniunxeras, reddidi, qui te viciſſim ſalutat vidi *ἐν παρόδῳ* ſecundam Philolai partem, ſed ni fallor non æquat primam, aut vt veriùs loquat, nec dum mihi per otium licuit eam vt decet attentiùs expendiſſe; Vale, & me ſi atrémque qui te ſalutat animitùs amore proſequere. Auenione 9. Kalend. Maij 1645.

Celeberrimo Clariſſimóque D. D. PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS, S.P.

IMmane quantum doleo, Summe Vir, quod prouinciam quam in me ſuſceperam, procurandæ ſcilicet impreſſionis Epiſtolarum tuarum, mihi ornare nô licuerit, vnum eſt quod me conſolatur, me nimirum officio meo non defuiſſe literis, amicis, iiſque alicuius etiã authoritatis, ſæpiùs vſus ſum, vt Typographos date fidei admonerẽ, imò ter quaterve ipſe Leydam petij vt viderem quid ſpei eſſet reliquum, verùm comperi homines iſtos ſpecioſa promittere, ſed pauca præſtare. Ne itaque ſolidæ Philoſophiæ amatores meditationibus tuis diutius carerent placuit tũ mihi, tum communi noſtro amico D. Heereboordt Epiſtolas tuas, vt petis, ad te remittere, ambo ſperantes te pro ſumma tua æquitate æqui boníque conſulturum ſi euentus conatibus noſtris non reſponderit; Ego Deum teſtor me maiorem diligentiam ne vel ipſi proprio parenti adhibere potuiſſe. Non etiam tibi mihíque defuit optimus noſter Heereboordt qui ſe Typographorum leuitatem, ſi occaſionem nanciſci ipſi datum fuerit, præſertim Elzeuiriorum qui miſerè nobis impoſuerunt, vindicaturum vltimis ſuis mihi ſcripſit. Nobiliſſimus Iuuenis Dominus Turretinus magni parentis magnus filius, illas tibi eſt redditurus, quem quæſo meo non tantum nomine, ſed excellentium præcipuè virtutum quibus præditus eſt, tibi commendatum habeas, non pœnitebit vnquam collatorum in illum beneficiorum, iam enim dudum illi nomen tuum ſummo in pretio fuit, maiori futurũ, ſi incõparabilem illam humanitatem qua tuam familiaritatem experẽtes amplecti ſolitus es, erga ſe experiatur. Carteſius adhuc propè Almariam degit, noctè diéque abſque intermiſſione rerum naturam ſcrutans, verſatur in animalium herbarúmque indole explicanda, promittitque ſe omnia per ſua principia Mundo iam nota, explicaturum, ita vt tota philoſophantium cohors videat, quantis in tenebris Ariſtoteles, illiúſque ſectatores rerum naturam inuoluerint. De reſponſione ad refutationem tuam ne verbum quidem amplius loquitur Dominus Regius Vir Summus in Phyſicis ante dies aliquot ipſum ſalutatum iuit qui petiit ab illo vt vellet ſcriptum tuum refutare ſe certum eſſe, quod ſi demonſtrare poſſet rationes tuas nullius eſſe momẽti magnam famæ illius partem additum iri, verùm dixit ſibi ad illud non ſatis iam eſſe otij, ſéque aliis iiſque præſtantioribus curis, occupatum eſſe. Poſtquam ſcriptum tuum in omnium manibus verſari cœpit, tam altum de ipſius Metaphyſicæ laudibus ſilentium, vt putares ſomnium eſſe illam tantis acclamationibus olim exceptam fuiſſe. Fama eſt Lobkovvitz aliquid etiam contra Carteſij Metaphyſicam edidiſſe, ſed quid præſtiterit nondum licuit examinare. Antequam finiam te ſumma animi cum veneratione rogo atque obteſtor, vt mihi amorem continues, dabo operam vt quoad fieri poterit me illo dignum præſtem. Literarum commercium

iam aliquandiu intermissum quæso reiteretur vt hic saltem liceat calidissimum putissimúmque illum in te affectum, quem summa tua, quâ me amplexatus es humanitas incomparabilisque tua virtus tibi peperit in sinus tuos effúdete. Vale Magne Vir, amicitiæ meæ dulce decus,& me amare perge. Dabam tolutim 16. vel 26. Iunij 1645. Vltraiecti.

Quæso, nisi graue est, mihi scribas vbi communis noster amicus optimus Martellus iam degat vt intermissum literarum commercium cum ipso redintegrare possim, tantam enim Nobilissimi Iouenis virtus tui animo meo impressit memoriam, vt nulla dies mihi vix prætereat quin grata ipsius olim cóuersatio mihi non obuersetur. Iterùm vale.

Reuerendo ac Nobilissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, S.

ADmodum Reuerende ac Nobilissime Domine,

Perquàm abundè commendationi R. D. tuæ gratia Principis Illustrissimi respondit. Quod quo genere officij R. Dominationi tuæ compensem in curta supellectile non inuenio; saltem vt arbor infructifera fertili solo excepta quâ foliorum viriditate, quâ vmbræ opacitate plantatori suo placere consueuit: sic ego immerita Reuerendæ Dominationis tuæ opera in gratiam Illustrissimi Principis insertus, cùm dignos gratitudinis fructus referre nequeam, ad minus leuissimorum officiorum promptitudini non indormiam. Quòd verò tibi Fautori, & benefactori meo gratias agam seriùs haud negligentiâ, sed partim itineris mora, partim repentina corporis ex calotibus huius patriæ intensissimis orta mutatio; partim denique Illustrissimi Principis votorum de me ignorantia: non animum à proposito, sed manum tardauere à calamo. Nunc verò status mei gnarus commodâ potitus occasione humillima obsequia, méque ipsum singulari fauori ac beneuolentiæ Reuerendæ Dominationis tuæ commendo: cuius vt suauissima & desiderabili præsentia quantocius frui possim ex animo opto Deúmque precor. Aquis-Sextiis, 1645. Augusti

Admodum Reuerendæ ac Illustrissimæ Dominationis tuæ obsequentissimus ac minimus, IOANNAS MICH. OVGEVIGNI ROXOLANVS.

Clarissimo Viro, D. D. PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, ac in Facultate Theologica Doctori Eximio*,

ANTONIVS FRANCISCVS PAYENVS S. P. D.

REus sauè extitissem, nisi te de discessu, quē meditor Romam, ab Vniuersitate nostra Legatus pro rebus Collegiorum alendis Sabaudis Scholaribus fundatorum, certiorem redderem; hinc ad Kalend. Septembris expectabo lubens hîc Auenione, donec quæ mihi illuc agenda, obsequij tui causâ significaueris, qui tibi ex asse addictus viuo. Interim qoia decet, amicitiæ Lege omnia tecum esse communia, tibi legales has, quas huic epistolio iunxi Theses, offero quibus inspicias ac legas primos conteutiosæ nostræ Iurisprudentiæ conatus in lucem editos, contra quas Archiepiscopus noster ac Prolegatus publicè argumentatus est, quod non tam cessit in admirationem insignis quā tautus Præsul coruscat eruditionis, quàm in laudem nostrarum Theseon ac omnium communem applausum. Nescio an orationculam de B. V. Annunciatione à Fratre meo editam & Cardinali Sfortiæ dicatam acceperis à mense Maio proximè elapso, quam alicui è meis amicis consignaueram, vtcumque sit spero quod singularis tua ac continua beneuolentia nusquam erit mihi defutura. Vale, & viue mihi, Vniuersitati nostræ, & toti demùm literariæ Reipublicæ. Datum Auenione 9. Kalend. Sextiles 1645.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro, D. D. PETRO GASSENDO, S. P.

LItetæ tuæ exspectatissimæ Kalendarum Aprilis Parisiis datæ, Vir admodum Reuerende, non ita ptidem mihi traditæ sunt, vna cū exoptatissima Astronomia Philolaïca & Aristarcho, quibus me donare voluisti; quâ-obrem non solùm gratias tibi ago quas possū maximas, sed & omnem adhibebo operam, vt hanc erga me beneuolentiam prima data occasione recompēsare possim. Rem mihi quoque fecisti gratissimam, quod me participem reddere volueris accuratissimæ obseruationis Eclipseos Lunaris: Vtinam! Cælū nubilosum tum temporis hanc eandem obseruationē hic apud nos non impediuisset, animo lubentissimo illam iterùm transmitterem, vetùm nihil quicquam, ptopter aërem cōtinuò turbidum, tum hîc tum Stetini Pomeranorum tum Regiomonti Pruss. obseruatum. Intereà vt aliquo modo nihilominus par pari referam, en tibi obseruationem Eclipseos Solaris nuperā. Hic Dantisci à me adminiculo Telescopij peractā, vnà cum typo eius æri inciso, ex quo videre licebit, quas & quot Phases Cælū indoleuit animus quidem erat, in quolibet quadrante cuiuslibet Digiti, Phases & tēpora annotare, altitudinémque Solis per Quadrātem meum Orichalcicum sesqui-cubitalem, singula minuta moustrantem inuestigare, vetùm nubes densissimæ Solem sæpissimè obuelantes, intentionem meam perturbabant, ita vt prætet has nullas obseruare potuerim, quas autem lieuit summa scio diligentia esse peractas Insuper simul communico obseruationes eiusdem Eclipseos Virorū Clarissimorum Doctorum népe Eichstadij & D. Linnemāni, quæ nupertimè ad manus venerūt spero tibi obseruatori vigilātissimo haud fore ingratas. Si modò antehac perscripto periculū feceris Stellas Fixas absque crinibus & radiis aduētitiis detegendi, rogo iterū quā officiosissimè iodicium tuum hac de te data occasione vt percipiam. Obligare me quoque poteris, si me certiorem feceris, num Claudius Mydorgius quatuor posteriores libros de sectionibus Conicis in lucem

lucem ediderit. Præter hæc nihil occurrit ſcriptione dignum, niſi quod te non neſcire velim Clariſſ. D. Laur. Eichſtadium (qui te plurimum ſaluere iuſſit, ante aliquot dies habitationem ſuam hic Dantiſcum tranſtuliſſe, cùm vocatus ſit ab Ampliſſimo noſtro Senatu Profeſſionem tam Medicam quàm Mathematicam ſuſcipiendam, cuius aduentus mihi præ cæteris gratiſſimus, quod amicitia eius amabili coram frui dabitur occaſio. Celeberrimo ac Doctiſſimo Bullialdo meis verbis ſalutem impertiar velim, quæque in me proficiſci poſſunt omnia pollicearis ac deferas, cui multum me debere profitent, quòd exteras gentes Aſtronomia ſua Philolaïca inſertum meum nomen innoteſcere voluerit. Vale & tui amantiſſimum viciſſim ama. Dabantur Dantiſci die 7. Iduum Septembris, anno Chriſti 1645. St. N.

IOANNES HEVELIVS.

Obſeruatio Eclipſis Solaris in Stetino veteri Pomeranorum inſtituta, quæ accidit anno Æræ Chriſtianæ 1645. die 21. Auguſti, per Doctiſſimum Eichſtadium.

Tempus in horis & minutis.			Phaſes in digitis ſeu punctis Eclipticis.
hora	min.		Digiti.
XI.	8.		Principium Eclipſis Solis.
	15.		1.
	23.		2.
	30.		3.
	37.		4.
	45.		5.
	55.		6.
XII.	6.		7.
	16.		7$\frac{1}{2}$.
	25.		7.
	35.		6.
	48.		5.
	56.		4.
	3.		3.
	10.		2.
	17.		1.
	24.	Finis Eclipſis.	0.

Obſeruatio Nouiluny Ecliptici Regiomontana M. Alberti Linnemanni, anno 1645. die 21. Auguſti.

Ob Horologium rectificandum obſeruatæ ſunt altitudines Solis ſequentes.

Cùm Sol eſſet altus.		Horologium quod ſingula minuta habet commonſtrabat.			
grad	min.	hor.	min.		
42.	30.	X.	19$\frac{1}{2}$.		
43.	35.	X.	33$\frac{1}{2}$.	vetior.	
44.	35.	X.	41$\frac{1}{3}$.		
44.	45.	X.	49$\frac{1}{2}$.		
45.	45.	X.	5.	variab.	Horologium anticipat minutum vnum in ſingulis obſeruationibus, ex. g. cùm Sol eſſet altus grad. 42. min. 30. Horologium monſtrabat horam X. & 19$\frac{1}{2}$. min. erit ergo hora X. & 18$\frac{1}{2}$. minut. & ſic in cæteris.
46.	45.	XI.	19.	Margo ſuperior.	
46.	47$\frac{1}{2}$.	XI.	22.	Margo ſuperior.	
47.	17$\frac{1}{2}$.	XI.	38.	Centrum.	
47.	47$\frac{1}{2}$.	XII.	24.		
46.	10.	XII.	42.	Margo inferior.	
46.	0.	XII.	50.	Margo inferior.	
45.	45.	XII.	56.	Margo inferior.	
44.	47$\frac{1}{2}$.	I.	9.	Margo inferior.	
43.	47$\frac{1}{3}$.	I.	25.	Margo inferior.	
43.	12$\frac{1}{3}$.	I.	31.	Margo inferior.	Quæ hîc dicuntur margo ſuperior, margo inferior, centrum, reſpiciunt gradus ac minuta altitudinum Solis in ſiniſtra parte poſitarum.
42.	55.	I.	33$\frac{1}{2}$.	Margo infer.	
42.	35.	I.	45.	Margo inferior.	
41.	40.	I.	49.	Margo inferior.	
39.	20.	II.	21.	Centrum.	
39.	30.	II.	22$\frac{1}{2}$.	Centrum.	
39.	40.	II.	27$\frac{1}{4}$.	Margo infer.	
36.	10.	II.	38$\frac{1}{2}$.	Centrum.	

Cùm obscurati essent Horologium monstrabat.

digiti.	hor. min.	digiti.	hor. min.	
$1\frac{1}{2}$.	XI. 48.	8.	XII. 47.	
2.	XI. 53.	$7\frac{1}{2}$.	XII. $55\frac{1}{2}$.	Plurimæ nubes perpetuò interuenerunt hinc finis conspici haud potuit.
$2\frac{1}{2}$.	XI. 55.	7.	I. 3.	
3.	XI. $58\frac{1}{2}$.	$5\frac{1}{2}$.	I. 18.	
4.	XII. 6.	5.	I. 23.	
$5\frac{1}{2}$.	XII. $18\frac{1}{2}$.	$4\frac{1}{2}$.	I. 27.	
6.	XII. $24\frac{1}{2}$.	4.	I. 31.	
$6\frac{1}{2}$.	XII. 28.	$3\frac{1}{2}$.	I. $33\frac{1}{2}$.	
7.	XII. 33.	3.	I. 37.	
$7\frac{1}{2}$.	XII. 41.	2.	I. 45.	
		$1\frac{1}{2}$.	I. $47\frac{1}{2}$.	
		$\frac{1}{2}$.	I. $55\frac{1}{2}$.	

Eclipsis Solis obseruata Gedani Anno Æra Christiana 1645. die 21. Augusti.

Crescentis obscurationis

Phases. Initium. digiti.	Secundum accuratum sciatericum lineæ Meridianæ applicatum. hor. min. sec.	Altitudo Solis quadrantem orichal. sesquicubitalem. grad. min. sec.	Tempora inde supputata. hor. min. sec.
	11. 23. 45.		
$\frac{1}{2}$.	11. 27. 0.		
	11. 31. 30.	47. 15. 0.	11. 31. 6.
$1\frac{1}{2}$.	11. 33. 30.		
2.	11. 38. 0.		
$2\frac{1}{2}$.	11. 42. 30.		
$3\frac{1}{3}$.	11. 45. 30.		
$4\frac{1}{4}$.	11. 56. 0.		
5.	12. 1. 30.		
$5\frac{1}{2}$.	12. 7. 30.		
6.	12. 11. 30.		
$6\frac{1}{3}$.	12. 16. 30.		
$6\frac{2}{3}$.	12. 21. 0.		
7.	12. 22. 0.		
$7\frac{1}{3}$.	11. 25. 0.		
$7\frac{1}{3}$.	12. 27. 0.		
$7\frac{1}{2}$.	11. 30. 0.		
$7\frac{1}{2}$.	12. 31. 0.		
	12. 36. 30.	47. 0. 0.	12. 37. 13.
$7\frac{1}{4}$.	12. 41. 20.	46. 30. 0.	12. 41. 52.
Decrescentis obscurationis.			
$7\frac{1}{3}$.	12. 45. 30.		
$7\frac{10}{4}$.	12. 50. 40.		
7.	12. 54. 45.		
$6\frac{1}{2}$.	2 1. 50.		
6.	1. 6. 0.	45. 40. 0.	1. 6. 8.
$5\frac{1}{4}$.	1. 8. 30.		
$5\frac{1}{4}$.	1. 12. 20.		
5.	1. 15. 30.	45. 5. 0.	1. 45. 36.
$4\frac{1}{2}$.	1. 20. 0.		
4.	1. 23. 45.	44. 20. 0.	1. 24. 25.
3.	1. 31. 30.		
$\frac{1}{2}$.	1. 47. 30.		
$\frac{1}{3}$.	1. 49. 0.		
Finis.	1. 53. 0.		
	1. 56. 0.	41. 55. 0.	1. 55. 50.
	2. 26. 0.	38. 46. 0.	2. 26. 40.
	2. 30. 0.	38. 24. 0.	2. 30. 0.

Admodum Reuerendiſſimo ac Nobiliſſimo Viro PETRO GASSENDO, *S.*

ADmodum Reuerende ac Nobiliſſime Domine,

Prima Epiſtola gratitudinis & obſeruantiæ meæ erga Reuerendam Dominationem tuam teſſera, benigna fronte potuit admitti: ſecunda ne importunitatis anſam babeat vereor: Reuerendæ enim Dominationi tuæ rerum grauiſſimarum occupationi intentæ, accerſere leuioris negotij laborem eſt planè eſſe importunum; verùm importunitatis venia ab innata tua bumanitate impetratâ, votorum meorum deſiderium aperio. Paucis ante diebus incidi in humaniſſimum & doctiſſimum D. Neuré, quem cùm poſt mutuam ſalutationẽ & amicũ colloquium ex numero R.D. tuæ intimorum intellexiſſem, quãuis ab eo multa beneuolentiæ ac humanitatis ſymbola expertus ſim ſæpiſſimè experiar: ad illius tamen bonum animum magis promerendum, humaniſſima R.D. tuæ commendatione opus exiſtimaui: quàm humillimè expeto & auidè expecto; Aulicus enim ex improuiſo factus ducentium & trahentium aulæ fatorum non neſcius tempeſtiuè de aſylo prouidendum ſtatui: quod quidem licet principale ac ſingulare in liberaliſſimo R.D.T. patrocinio audeam collocare: Tui tamen amiciſſimorum gratia quoque officioſo obſequio reſtat inuitanda Nec dubito quin votis mei beneficentiſſima R.D.T. voluntas faueat: qui enim viuam ſempiternámque in pectore meo R.D T. imaginem nec mutum in ore nomen quotidie ſtudeo retinere; beatum me fore autumo ſi hoc idem cæteris etiã optimæ notæ hominibus debere, te auctore valeam. Aquis Sextiis Sept. 20. an. 1645.

Obſeruantiſſ. & obſequentiſſ. I. M. VGEVIGNI.

Reuerendo admodum Clariſſimóque Viro PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito digniſſimo,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S.

MAgna fuit illa, pernicitas (virorum maxime) quæ literas tuas poſtridie Lunaris deliquij datas intra octiduum, hoc eſt ad 19. Februarij mihi tradidit in manus: lentior fuit mora quæ alteras extremo demum Maio pertulit. Reſpondere vtriſque diſtuli bactenus, dum Bullialdi liceret Aſtronomiam inſpectare de qua inaudieram, quæque nonniſi curſim eſt mihi viſa: dúmque præſtolarer Eclipſim Solarem, vt ſimul tranſderem quidquid tibi gratum fore iudicarem. Et quidem ad tuam Lunarem Eclipſim quod attinet, eam ego Hercij obſeruaui ſi vnquam vllam aliàs accuratiſſimè. Cùm ſub occaſum Solis omnia compoſuiſſem, Horiſonium, iam affabrè correctum, ſciotericum ſeſquipedale, Clepſydras duas, Teleſcopia quatuor, Schemata duo cum variarum magnitudinum ſemicirculis vmbralibus, adeſſéntque in area mei cœmeterij ſpectatores ſupra 50. viri, iuuenes, adoleſcentes, ne meis oculis fiderem, faueret verò cœlum defæcatiſſimum, Sole iam Horizontẽ attingente (boc eſt ſine Refractione iam infra eum depreſſo) horâ vtique 4. min. 48. emiſſa eſt in fluxum Clepſydrarum altera, qua fluente dudum poſt auditam bor. 5. min. 15. vnà cum bor. 5. min. 20. limbus inferior ad ſiniſtram viſus eſt imbuĩ colore peregrino luteo illo, ſiue autem Xerampelino: quo magis magíſque inualeſcente, manifeſtè pars illa cœpit temerari ac rubore quodam ſuffundi donec poſt 10. min. ſonante hora 5. min. 30. poſt muſſatum ſæpius habet, iamdudum limbus bebetatus fuit lurore pallido ac fuſco.

hor.	min.			Culminationes.	Horæ Pariſienſes	
			digiti.		hora.	min.
5.	35.	Pallor vergere cœpit in fuliginem craſſiorem.				
5.	41.	Fuligo denſior, magis magíſque viſa intendi.		Iupiter.	5.	23.
5.	45.	Fuligo denſiſſima, limbus adhuc conſpicuus.			5.	27.
5.	47.	*Merum ac verum initium.*		Media Pleias.	5.	29.
5.	48.	Verſa vtraque Clepſydra primùm.	$\frac{1}{2}$		5.	30.
5.	53.	Sextans Peripheriæ. Obſeruatio certiſſima.	I.		5.	35.
6.	0.	Quinta pars circuli Lunaris.	II.		5.	42.
6.	$1\frac{1}{2}$.	Quadrans fermè circuli certiſſima Obſeruatio.	II$\frac{1}{4}$.	Paleat. ♉		
6.	6.	Plus quadrãte deficiẽs obſcuriſſima.	III.		5.	48.
6.	15.	Plus Triente Peripheriæ.	IV$\frac{1}{4}$.		5.	57.
6.	20.	Pars deficiens atra valdè præcisè	V.		6.	5.
6.	29.	Nondum ſemis Peripheriæ.	VI.		6.	11.
6.	30.	Cuſpides in Perpendiculo Pariſiis.	VI$\frac{1}{4}$.		6.	12.
6.	36.	Cuſpides mihi in Perpendiculo.	VII.	Aldebara.	6.	18.
6.	37.	Digiti VII. magis præcisè.			6.	19.
6.	45.	Plus ſemicirculo. Pars deficiens atra valdè	VIII.	ferè.	6.	27.
6.	48.	Verſa Clepſidra iterum.	VIII.		6.	30.
7.	0.	Fides Horiſonio ex ſciotetico, vix	IX.		6.	42.
7.	12.	Cornua Parallela Eclipticæ.	IX$\frac{1}{2}$.		6.	54.

				Culminationes.	Horæ Pariſienſes.	
hor.	min.		digiti.		hora	min.
7.	18.	Cornua Parallela via Lunari & arcus per centra tendebat in pectus leonis, vnde *Medium ipſiſſimum* & digiti 9$\frac{1}{3}$. accuratè admodum obtenti.	IX$\frac{1}{3}$.		7. 1.	0. 1.
7.	27$\frac{1}{3}$.	Digiti 9$\frac{1}{4}$. ad ſummum certè non ampliùs.	IX$\frac{1}{4}$.	Siniſter humerus Orionis.	7.	9$\frac{1}{3}$.
7.	30.	Digiti 9. tantùm indicati ſunt, & quod mirati ſumus omnes, tantillo incremento luminis tantillo decremento deliquij, iam Lunæ fulgor ſplendebat auctior, diſcrimine claritatis manifeſto in rebus adſpectabilibus.	IX.		7.	12.
7.	36.	Obſeruatio digitorũ certiſſima nõ toti	IX.	Caput Orionis.	7.	18.
7.	45.	Cuſpides in Baſiliſcum.	VIII.		7.	27.
7.	48.	*Verſa Clepſidra tertiùm* digiti ſatis præcisè	VIII.			
7.	56.	Semis Peripheriæ obſeruatio certiſſima. Confide	VII$\frac{1}{4}$.	Humerus dexter.	7.	38.
8.	0.	Fides rurſum Horiſonio ex ſcioterico.	VII.		7.	42.
8.	8.	Obſeruatio certiſſima digitorum paulò minus.	VI.		7.	60.
8.	15.	Obſeruatio certiſſima digitorum ſatis præcisè.	V.		7.	57.
8.	22.	Certiſſima obſeruatio digitorum ſatis item præcisè.	IV.		8.	4.
8.	30.	Satis bona. Vtique non ampliùs quàm	III.		8.	15.
8.	37.	Optima. Minus aliquantillo quàm	II.	Pes Geminorum.	8.	19.
8.	43.	Digitus vltimus ſatis præcisè denotatus.	I.		8.	25.
8.	45.	Plus ſemiſſe digiti paulatimque ferè finis. Dum interim muſſatur inter ſpectatores. Nondnm. Nondum. Nondum, adhue, adhuc, aliquid, aliquid, aliquid, ac denique.	0$\frac{2}{3}$.		8.	27.
8.	49.	Tandem exclamatur ab omnibus ACTVM EST. *finita iam tertia Clepſidra pracisè.*	0.	Nondum Syrius.	8.	31.
8.	50.	Limbo iam conſpicuo nudis etiam oculis poterat tamen adhuc quibuſdam iudicari adhuc deficere, iſque haberi finis ſpurius.		SYRIVS.	8.	32.
8.	55.	Fuligo adhuc denſa, ſenſim dilutior.			8.	37.
9.	0.	Penumbra paulatim langueſcens atque euanida, finis ſecundarius ſpurius.			8.	45.
9.	15.	Vltimum veſtigium Penumbræ oculis etiam meis.			8.	57.

Omninò ergo huius deliquij duratio à prima eius ſuſpicione ad ſupremum Penumbræ veſtigium tenuit horas 3. min.36. ab initio ſpurio ad finem item ſpurium hor.3. min.6. à mero initio ad merum finem hor.3. m.2. ad ſummum. Quæ ritè ac rectè à me ſic obſeruata fuiſſe aliunde ecce conſtat.

Leodij doctiſſimus *Linus* obtinuit initium hor.5.m.48. quod (ſi verus ego fui) non exceſſerit h.5.m.49. tanta eſt hæcce inter nos conſenſio. Reliquã obſeruationẽ non peregit occupatus precibus tunc quadragenariis indictiuis. Antuerpiæ *Gutiſcovius* vnà cum Optimatibus in Ædibus Edelherij magno apparatu huic obſeruationi operatus, finem pronunciauit hora 8. min.45. ad ſummum. Et ſi ſpectatorum alij ſubmuſſarẽt nondum, Nondum nondum, ac denique vbi omnium conſenſio fuit ſuper fine, Oſcilli iactationes adhuc numerauit Præfectus 45. hoc eſt minutum fermè vnũ donec culminaret Syrius: ita nemo illic finem extendit vltra horam 8. min.49. Cæterùm Gutiſcovio pronuntiatus finis ad miraculum conſpirat cum meo. Iam verò & Francofurti ad mœnum *Caramuel* hæc fermè ſcribebat quæ ante iſtud biduum nactus ſum. Vſi fuimus (inquit) Inſtrumento oſcillatorio (ego dixerim oſcillo) modo ſpeciali approbato. Quod intra horæ ſpatium 1818. recurreret. Nam inter horam

vt bis

vrbis publicam vi. & vii. dedit oscillationes 2816. inter vii. & viii. 2824. denique inter viii. & ix. 2816. vnde hanc ipsam obseruationem cum prioribus componendo securè ac confidenter supposui oscillationes horarias 2818. aut vt plurimum 2819. sæpiùs exploratâ Lunâ, visa est ea tum primùm deficere cù audiretur primus ictus sextæ. Hinc oscillationes percurrerunt & dederũt vltimũ Eclipseos finem oscillatione 8705. Nam oscillatione 8700. adhuc percipiebatur nonnihil obscuritatis in Lunæ limbo supra mare Caspium, & tandem oscillatione 8710. Eclipsis euanuerat. Sumẽdo ergo medium 8705. prodiit hora 9. min. 3. sec. 13. & tota duratio horarum 3. min. 3. sec. 13. Maxima obscuratio Digitorum 10. min. 15. circa hor. 7. min. 30. sed ne videremur horologio publico fidere tametsi bono, & illa die speciali cura gubernato iussimus oscillationes procurrere: reperimúsque oscillatione (quæ ab hora sexta horisonij erat) 9000. Dubhen & penultimam Caudæ in eodem azimutho seu perpendiculo, & quia illa oscillatio dat horam 9. min. 15. sec. 18. poterit ex doctrina Triangulari tempus iudicari. *Hæc ille.* De cuius verbis ego quidem conficio horam reuera fuisse 9. min. 12. non amplius: atque ita cœpisse Francofurti hora 5. min. 57. desiisse hora 9. min. 0. mediúmque incidisse in horam illic 7. min. 28. quod cum Herciana mea obseruatione conspirat ad stuporem. Et quod mihi omni auro est carius cum Tabulis meis supra votum & ad miraculum. Eæ sanè momenta hæc omnia repræsentant exquisitissimè, & durationem largiuntur horarum 3. min. 3. omninò, quod ideo adiicio, quoniam in prænunciatione ad te data nescio quo errorçulo non nisi horas 3. & minutum ferme 1. collegeram, cùm Digitis 9. min. 54. qui retractatis calculis 9. min. 30. fiunt exquisitissimè.

Cæterùm hæc cùm ita se habeant, tum illud mihi gratulor quod vobis Parisiis iam inde à tertio digito ad ipsum vsque medium omnes Phases ita conspirant cum meis vt nec ouum ouo sit similius. Nam initium ipsum postumat vobis aliquantillo: quod ego interpretor oculorum constitutioni adscribendum: qui Plenæ Lunæ lumine semel perstricti idolum impressum tardiùs patiuntur expugnari. Vnde & eadem ratio finem tardiùs patitur sentiri, qui cùm vobis debuerit obtineri hora 8. min. 31. vix hora 8. min. 40. se insinuauit. Et si hoc intermorium est exiguum, & medium deliquij vix vltra hor. 7. min. 4. protelat.

Atque vtinam tam prope mecum paria feceritis in Eclipsi 1642. neque Doctissimus Bullialdus illa delusus sibimet illuserit! Vtinam inquam hoc abs vobis impetrare mihi licuisset, quò rediretis ad eundem Ædium Thuanarum locum, aduocaturi memoriam quisque vestram quibus seu ædibus seu pinnis Templorum imminuerit Luna per vnam aliquam phasin! certè, ac certo certiùs deprehendisseris initium illius commissum Parisiis hora 11. min. 45. non (quod retulistis) hor. 12. min. 10. vel vti ex Digitorum rationibus ecuo 12. minut. 4. Nam vt fidem meam (mihimet ipsi molestam) alieno testimonio liberem: Ecce Gutisconius Mathematicus vt & Medicus sanè egregius & quod est palmarium Mechanicus excellens, cùm pridie illius diei in area suarum Ædium Louanij disposuisset omnia comparassètque lapidem satis magnum læuem ac bene politum & ad Horizontis planum libellatum, cui induxisset lineam Meridianam per altitudines Solares semel iterum tertiò ac sæpiùs comprobatam sumpsit sibi perpendiculum, vmbrámque fili accuratè cum socero suo item Mechanico in lapide illo denotauit, vt angulum azimuthi nancisceretur déque illo tempus admetiretur. Cúmque ego post aliquantùm temporis compos essem factus peractæ ab illo totius obseruationis & industriam exosculatus sum, & consensum inter nos supra quàm dici potest admiratus. Cæterùm quam mihi schedam transdidit, eam vt tu quoque examines lubens volénsque hîc repræsento: quam dum traderet Puteano destinandam ad me, prorupit in hæc verba, Profectò D. VVendelini calculus fuit admirabilis!

Schema & verba Gutisconij.

Meridiana ecce linea cùm lineæ vmbræ Lunaris intercipiebant angulum grad. 13. min. 10. cùm deficerent Digiti saltem septem, Peripheriæ semis scilicet. Et quidem si Nadir vmbram illam daret sine vlla Parallaxi occidua item & latitudinaria in Austrum

tempus erueretur hor.o.min.45.post mediam noctem: at quia decedit quid à centro vmbræ ad medium Menisci, lucem & vmbram fundentis, vnà cum Parallaxibus iam memoratis; manifestum est angulum intercepturn non attigisse gradus 12. viaque etiaio 11$\frac{1}{2}$. superasse. Vnde consectarium est fuisse horam Louanij o. minut. 39. vel 40. ad summum cùm iam deficerent Digiti 7. & amplius. Cœperat ergo deliquium hora saltem 12. mio.3. siue autem (vt Ipsus mihi denarrauit) cùm ipsissima nocte media. Quod admirabiliter cum obseruatione mea conspirat qui Hercij obtinui principium hor.12.min.5. ac certè nimia mihi mirom visum semper fuit si errare hîc potuissem in obseruando, si mei calculi possent iu numerando qui vt omoes taceam aliàs Eclipsin illam tuam Dimiensem 1636. sam pariliter ad vltima momenta exhibuerunt. Quare tertiùm iam oro te atque obtestor vt præsentem Ædium Thuanatum locum tandem aliquando reuisere digneris & quod dixi memoriam aduocare, Beabis (mibi crede) posteritatem, cuius æternus εὐφημισμὸς radius erit parte in Cælis & de cælia gloriæ ac beatitatis tuæ. Si verum est istud δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι, non verebor addere τρίται φροντίδες σοφώταται quod dum facio te tui ipsius admoneo; dè nominis inquam tui Anagrammate oeque insubido illo atque (vt sunt pleraque eiusmodi) insulso, sed seria Τρίτη quid à te res ipsa postulet inculco,

Si ter dispensa pondus, sapientius vrges
Vatìum dispessus pennipotens graderis.

Non simul quia semel te obseruatione perfunctum existima, nisi & iterum, & tertiùm & sæpiùs sæpiúsque recolendo tandem eò peruenias, vt quo altiùs euoles, quod latiùs euoluas non superfit. Sed heus! vbi locornm sum! vnde! quo! quà exerraui. Redue in viam obsecro, & ignosce vel ideo peccanti vt sit cui ignoscas.

Ad Eclipsin Solis venio die 21. Augusti 1645. conspectam. Eius initium non puto per Belgium conspectum vspiam ità nubibus obsessus Sol delituit. Antuerpiæ *Gutisconius* finem obtinuit io corona Optimatum cum hora 12. minot.33. sec.2. *Ego* Hercij eùm hora 12 miout.37$\frac{1}{2}$. quantum tempora potui rapere per vmbram azimuthi. Et est consensus iste admirabilis eui & meæ Tabolæ adstipulantur scrupulosissimè. *Caramuel* Aldespachij ad Danubium quatuor leucis à Passauio in Occidentem scribit se nactum initium hora 11. mio.o. sec.9. finem hora 1. min.20. sec 18. Durationem totam hora 2. mio.20.sec.9. medium hor.12.min.10.sec.13.

Digitos obscuratos ad Septentrionem hora 5. min.45. sec.o. ab igne Luoari hora 5. min.10. sec.o. aëre Lunari. hor.5. min.5. sec.o. à Terra Lunari.

Tres (ioquit) semper vmbras habui, quarum minimam quæ nigerrima erat Meditullij solidi Lunaris fuisse existimo; mediam quæ sanguinea Lunaris aëris; extimaio, quæ crocea, fuisse Lunaris ignis. Crocea semper fuit duplo latior quàm sanguinea, & medium ipsa Digitum comprehendit exactè. Si fides meis Tabulis sua stabit Parisiis, eadem cœpit hor.10. miu.9. ad summum; desiit hora 12. minut.16. satis præcisè cum defectu Digitorum 5. mio.o. nullus dubito quin quidquid eius fuerit apud vos obseruum ad me sis destinaturus illicò, ad eum modum quo Eclipsin illam præpetibus peonis transmisisti quæ conspecta fuit postremo Februario, sic tameu vt simul etiam mittas conspiciendam Ianuario proximo, cuius Phases Cardinales tres vobis patebont aliquantò quàm oobis pleniùs.

Anno 1646. die 30. Ianuarij conspicietur Eclipsis Lunæ totalis, cuius

	Parisiis.	Æquatio daret.	Hercij.	
	Hor.min.sec.		Hor.min.sec	
Initium.	4. 6. 25.	3. 50.	4. 24. 25.	Penumbra antenertaret fortè ad 30.m.
Immersio.	5. 5. 32.	4. 48.	5. 21. 32.	Optica fallacia extendet fortè ad m.5.
Medium.	5. 53. 0.	5. 37.	6. 11. 0.	*Post mediam noctem.*
Emersio.	6. 42. 23.	6. 27.	7. 0. 23.	iudicari poterit citiùs emergere.

Hæc tempora æquatio Dierum daret totis 15. vel 16. minutis maturiura, magno discrimine.

Erit hic Eaeligmus anni 1628. qood ideo admoneo, vt de huius experimento constet an non illic vobis Aquis-Sextiis postumarint tempora totis 10. minutia sicuti scribebam.

Interim autem sciendi desiderio torqueor quid cogites tu super vitis Sanctorum Prouincialium edendis Marij Donati atque aliorum? quorum suut præclara monumenta io Codice illo Forcalcatiano, qui nunc est penes Episcopum Sistaricensem. Qui tanta patriæ tuæ præstitisti, præsta hoc quoque quo nihil est præstantius.

Lego in vita Peireskij accepisse illum aliquando Babylone antiquâ, laterculorum fragmentum, inscriptum literis ignorabilibus. Ego quidem quos Plinius commemorat certus sum compleaos Epocham Diluuij 480. annis ante Phoroneum hoc est ante Christia

Chriſtianam Epocham annis 2310$\frac{1}{2}$. fermè, eáque eſt diluuij mei tandem aliquando proditurі materies. Velim ergo (quod tuo commodo fiat) exemplum illorum ad me tranſdi, vt vel lucis aliquid illis afferam vel ab illis auferam, ſiquidem iidem ſunt cum plinianis. Infinita alia lego in vita illa quæ vitam mihi breuem faciunt. Ita coràm de iis tecum agendi amore langueo, ſed hæc Deus aliquis fortè dabit, & beata pax; quæ ſi Europam noſtram ſemel reuiſerit, non retracto de reuiſendo te meaque altera Patriâ Prouinciâ fortè illic me relicturus.

Loxiam meum toto hoc anno recudi nec ſemel, atque ad eam certitudinem perduxi vt non exiſtimem ſuperfore de quo dubitetur, at enim delibero mecum de Titulo inſigniendo Paraſtatis Illuſtribus Te ac Pythea. Quare oro, velis ad me Iconem tuam deſtinare, item & Pytheæ, concipiendam pro modulo præſtantis alicuius Maſſilienſis & cordati literatique viri. Interim autem hoc habe. Deprehendiſſe me ἔξαρμα Norimbergenſe atque in illa vrbe VValteriani obſeruatorij graduum 49. min.27. ſec.4. vel 5. vnde conficio obliquitatem anno 1488. & 1491. fuiſſe grad.23. min.30. ſec.52. quæ nunc eſt grad.23. min.30. ſec.15. tantum, decreſcens etiam-num, etſi eam Bullialdus iuxta eum Phocylide faciat increſcentem.

Et ad Bullialdum quidem erant quæ ſcriberem, vt literarum commercio amicitiam cum illo viro (quem pro eo ac meretur ſuſpicio) conteſſerarem: ſed audio abiiſſe illum in Italiam ac Venetias, an fortè petiturus Byzantium aut Alexandriam, aut vtrumque? & certum nobis daturus ἔξαρμα vtriuſque loci? dignus profectò eſt iſto vindice hîc nodus, ſi minùs pleuè ſoluit illum Bartholomæus Creſcentius, & relationes quædam Nautarum quarum mihi ante 35. annos copiam fecit Galterius noſter Aquis-Sextiis, & de quo videor retinuiſſe gradum Alexandriæ 31. min.12. Nam poſteriùs Batauorum relatio inter grad 31. minut.10. vel 31. 12. me incertum reliquit. Ac miror Bullialdum retinuiſſe gradus antiquorum Gnomonicos Ptolomæi ac Pappi 30. minut.58. cùm neque tu quidquam certius de obſeruatione vlla perſcripſeris ad me, neque gradus illos meos 31.m.10. credam erroris conuictos Poſt tantum temporis ex quo Loxias meus primùm prodiit. Cuius non dico aſſertio, ſed vel ſola admonitio excitare prouinciales omnes debuit ad aliquid tentandum. Multa erant quæ ſcriberem alias, niſi alia me premerent: ſimul vt ſit reliquum aliquid in aliarum literarum argumentum, finem ergo facio, ſed cum altero tui nominis Anagrammate τιμωμεῖτηρ receiſto.

Su proſper nudis: at ſit gemina DEVS ſpes.
Vis Sidus penetres? Spes tuas grandis INOPS.

Digno (me DEVS) quod tumulo tuo inſcribatur, nam & motum eſt tuorum Elogium & deſponſæ tibi æternitatis εὐλόγιον. Quàm ego cum initurо 9. Anno feram tamen nec niſi poſt multos lanos viſendam ad precor. Bruxellâ 25. Nouembris 1645.

Tui Plenus,

GOTTIFRADVS VVANDELINVS.

Quoniam quæ iam ſcribebam non ſunt deſtinata cum ſui diei curſore, addam quod te magis etiam obſtringat ad laterculos illos Babylonios mecum communicandos. Cameum illud ſacelli Regij quot Interpretes nactum ſit tu ſcire potes, mihi diuinandi poteſtas ſupereſt. Qua ad interpretamentum vſus. Video (ſi quid video) expreſſam illo adoptionem Tiberij quàm Reſpublica ſiue autem Roma admouet Auguſto inter Scriboniam & Liuiam ſedenti & ſerpentina ægide amictum, qua indicatur Ciuilia bella, & in eius Caput coniurationes ſublatas. Qui adſtat poſt tergum Mars & Gradiuus, pone quem Rhea Syluia ſedet in δίφρῳ. Is Iouem affatur vt ſicut volens libénſque Romulum ex ſe genitum non Pegaſo Bellerophonteo ſed equo ſuo ſubuectum in Sidera in Deorum numerum admiſit Ita porrò & altera ex parte Iulium pone ſubeuntem Diuum admittat, Orbémque Terrarum Anchiſæ ſiue autem Æneæ Poſteritati gubernandum æternùm decernat. Deuictarum, ſub iſto Auguſtæo Cælo gentium imagines videor agnoſcere Sicambros illos quos apud Strabonem & Paterculum legere eſt. Actuarius ille qui Poſterganeus ſedet, Parthus Rex videtur. Omine deſumpto à Perſe Macedonum vltimo Rege cuius filius ſcriptum Romæ fecit, quale quid de Partho ſibi pollicetur adulatio. Poſt Tiberium pueruli, Cajus mihi ſũt & Lucius: quibus nimirum mortuis ille adoptionem meruit. Hæc an feliciter interpretatus ſim tu iudica; & iudicij tui me participem facias, facies verò ſi laterculorum quos dicebam exemplum aliquod tranſdas.

Dum hîc ſum, nactus Doctiſſimi Merſennij nuperum opus, reperi paginâ 369. factam mei mentionem ſanè quàm honorificam. Quo nomine me debitorem illi profiteor ſupra quam ſim ſoluendo. Quod autem illic miretur aſſeri à me hibernas oſcillationes horarias plures eſſe quàm æſtiuas; ſciat (oro) me experimentis innumeris hoc deprehendiſſe. Etenim ſumpto Oſcillo ferri ponderis librarum 52. de ſuſpenſura pedum 45. in Templo meo neque autem conſulto horiſonio, ſed Clepſydris vſus duabus, deprahendi iam annis aliquot continuis & obſeruationibus iteratis ac repetitis ſæpiſſimè hiberno Cælo ſeu ſudo illo ſiue humido ſiue gelido ſiue tepido iactationes ſemper 493. vel 494. conſtantiùs quàm vt caſus credi queat, eiuſdem oſcilli ac ſuſpenſuræ iactationes æſtiuas Sole Apogæo habui in iiſdem Clepſydris & quocumque item Cælo habitu 473. val 474. continuis iam aliquot annis diebuſque ante & poſt Solſtitiam aliquam multis. Ea res me perpulit vt iam etiam demonſtrari poſſe confidam, & Terram moueri. Et quotenis minutis ſuam Diametrum per auram æthereăm peruolitet. Nam quia certo certiùs deprehendi caſum hunc ad centrum telluris ea ce-

leritate

leritate increscente fuere vt lapis peruentu- rus sit illuc intra 12. minuta ad summum, illicque habiturus eam formam, quam si habuisset iam inde à principio casus totam Semidiametrum peruolasset minutis 6. ad summum, quantam haber ipsissimum punctum centri, quamque ipse (pars magnæ matris homogeneæ) quærit & affectat. Profectò sicut centrum Telluris Sole Perigeio celeriùs mouetur quàm Apogeio, mirum non est, si casus lapidis illud ipsum æmulatur. Rursum autem hinc conficio centrum illud spatio minutorum 1461. percurrere medio motu Semidiametros suæ telluris 144. vt minimum quantisper Sol Semidiametros suas 4. percurrere videtur planè vt Diametri Telluris & Solis hinc colligantur sicut 1. ad 62. vt nimimum, vel vtique 64. quod aliunde probatum dabo etsi adhuc hæsito de 1. ad 60. propter rationes alias bene multas. Cogitata illa Mathematica vt sublimia sunt & mentis valde erectæ ac deputatæ, ita vt & ille & Tu me ex æquo potissimis vestris precibus ac sacrificiis complectamini ardentibus votis opto. Idem ego qui heri. Scribebam hæc 26. Nouembris in Ædibus Chifletianis. Vt videm saluto amicos in Prouincia meos, ac nominatim amplissimum Arnandum Mitæ-Vallis Topatcham. Ad quem literas istas feci, sed à te legendas, præbendas, destinandas, cum inscriptione cuiusmodi ad illum pertinere tu scires.

Reuerendo, Clarissimo, Doctissimóque Viro D. D. Petro Gssendo, *Theologo, Philosopho, Mathematico Summo, S.*

Reuerende, Clarissime, Doctissime Vir, Cùm Traiecto Lugdunum abiturus tuus meusque Burnius Vale mihi diceret, multus de te nobis sermo incidit occasione libri de Proportione quâ grauia decidentia accelerantur, &c. nuper à te editi; quem, vt erat ad me missus, incompactum manu tenebam. Hic ego multiplicem & solidam tuam eruditionem, ille singularem tuam comitatem, vterque liberam tuam dexteritatemque philosophandi rationem nobis mutuo commendare cœpimus. Quo facto, vt cùm ille post biduum triduum-ve scripturum se tibi subiungeret, paratúmque si quid & mihi placeret, suis inclusum literis ad te bona fide transmittere, conditionem mox arripuerim. Hinc natæ hæ ad te, Clariss. mi Gassende, literulæ: quas vt verecundiori, dummodo in Gassendum modo in me oculos mentis defigo, scribere tamen ausus sum. Tua enim tantopere depredicatâ mihi comitate fretus, in sinum quoque tuum deponere quid vereat & affectum illum meum quo te prosequor, & obseruantiam quâ te semper colui? Verùm ne me Parasitastrum credas, plura de his addere supersedeo. Ad alium te nunc vocabo puluerem. Ex appendite Exercit. Fluddistiçarum, ex Epistola de ☉ humili & sublimi ad ad F. Licetum, ex alia ad Gabrielem Naudæum de 9. Planetis circa ♃ detectis, ex Bullialdi Astronomia Philolaica, ex ♉ in ☉ viso Hortensij (tunc enim videre nunquam licuit) aliisque satis perspectum habeo, continuâ te opera Cælo inuigilare, nec si quid obseruatu occurrat dignum, facile inexpertum relinquere. Non est itaque vt dubitem, quin Eclipsin Solis præcedenti anno mensis Augusti die 11. St. Vet. visam obseruaueris, modò Cæli vobis clementia fauerit. Beabis me, si quæ ad illam tibi certa, communicare non dedignaberis. Nam & ego obseruaui partim immisso per Telescopium in cameram obscuram Solis radio, partim per amplum sextantem, quo Solis capiebatur altitudo: sed finem tantum. Initium enim & quantitatem denegauêre nubes; fato harum regionum nescio quo, non nescio quanto. Eædem nobis inuidêre nuperam Lunæ Eclipsin quæ in 21. Ianuarij St. Vet. incidebat. Vix dubito (nam id calculus postulare videbatur) quin circa medium in Cælo Luna prorsus euanuerit, vti contigit Keplero an. 1621. & nobis hic anno 1642. interim tamen siquidem in demonstratione hîc non verser Geometrica, ἐπέχω, donec vel à te, vel ab alio Viro Docto, quid hac in re factum sit edoccar. Pluribus mi Gassende (patere vt ita te compellem) hac vice te non detineho. Finiam (nam id charta monet) si hoc vnicum te rogauero, vt redames Tui amore ebrium Iacobum Ravansberg. Solutim Traiecti ad Rhenum 2. Maij Iuliani, anno 1646.

Summo, Clarissimóque Viro D.D. Petro Gassendo,

Henricvs Bornivs, S.P.

Magnas tibi habeo & ago gratias, Vir Magne, quod mei memor doctissimas tuas Epistolas vnà cum gemino inauguralis tuæ orationis exemplari mihi dono miseris. Donum hoc tuum vehementer mihi gratum fuit, at gratius fauè fuisset si epistolio concomitatum ad manus meas peruenisset. Nihil enim mihi gratius vnquàm fuit, quàm ex literis à te mihi redditis de rerum tuarum statu, tuóque in me continuo affectu certior fieri. Verùm quemadmodum plurimis iam detraheris & inquietatis vndique curis, ita in aliam occasionem literas, ad me pro tua in me beneuolentia exarandas, differre necesse habuisti. Nihil tibi impræsentiarum gratitudinis testandæ ergo remitto, verum simul ac Regij Physica (de qua pluribus ad Martellum nostrum) typis descripta fuerit, exemplar illius vnum, aut (si placet) alterum tibi transmittam. Literas quas meis inclusas inuenisti dedit ad te Vir Doctissimus Rauensberg. Matheseos in Vtraiectina Academia Professor, cui cùm plurimus de te quotidie mecum esset sermo, scite ex me tandem voluit, num tibi graue esset, si tibi pro summo suo in celeberrimum tuum nomen studio Epistolâ aliquâ salutem diceret. Iussi Virum Doctum,

Doctum, ac tua amicitia planè dignum, securo esse animo, tibique oihil gratius euenire posse affirmaui, quàm ab illius similibus, qui solidè bonam mentem amant, humanè ad literarum vltrò citróque mittendarum commercium solicitati. Quæso te itaque, Vir Magne, vt Viri Docti summi tui cultoris hasce literas, nisi graue est, responso aliquo digneris. Cæterùm beauit me Sorberius noster quod duas simul tui imagines oculis meis obiecerit, mentis scilicet & corporis, quarum tamen alteram, quippe à te ipso profectam, alteri, à pictore valde mediocri delineatæ multùm præfero: Qualiscumque tamen illa fuerit, primâ data occasione, vt desiderium absentiæ tuæ, quocumque possum, solatio leuem, illam à pictore depingendam mihi curabo, donec subtiliori alicuius artificis manu huic venerandi tui vultus vmbræ, imò vix vmbræ, meliùs ad similitudinem tui præcisa imago, qua musæum meum, dum viuam, coodecoretur, succedat. Summopere etiam mihi totique bonæ menti operam nauantium choro, gratulor, quod tandem animum appuleris ad Epicuri Philosophiam, tantis votis à nobis expetitam, prælo subiiciendam. Iam animus est in Doctissimo illo tuo scripto euoluendo occupatus, quippe io solidum persuasus magnos inde ad se rediturus fructus. Vrge solummodo operas, ne moras nectant, & gaudia nostra morétur. At tu interea, Vir Magne, amicitiæ meæ summum decus, Vale, & me quem hactenus tanto affectu complexus es, rogo, amare pergas. Dabam tolutim Hagæ Comitis 28. Maij 1646.

Clarissimus Heerebordius cui alterum orationis tuæ inauguralis exemplar dedi petiit à me vt peramicè te salutarem, tibique suo nomine omnia sua offerrem. Iterùm Vale, Eruditorum decus.

Reuerendo ac Nobilissimo Viro D. D.
PETRO GASSENDO,

IOANNES OVGSVINI S. P.

Qvod imbecillæ preces meæ apud Excellentissimum Principé obtinere non valuère, id grauissimæ mibique gratissimæ intercessioni R. D. T. vltrò concessit. Deus Opt. Max. beneuolentissimo & promptissimo Reuerendæ D. T. in afflictos patrocinio per præmium reddat; ego æternæ gratitudini non indormiam; adhuc tamen ab Excellentissimo Principe propter aliqua negotiola præstanda, duorum fortè mensium spatio humanitate ad manendum inuitatus, te Patronum meum continuâ debita, etsi minùs dignâ gratiarum actione, discessurus, non frustrabor; & valeas diu felicissimè Iunij 5. 1646.

Reuerendæ ac Nobilissimæ D. T. minimum obsequentissimus IOANNES OVGSVINI, ROXOL.

Summo ac Celeberrimo, Viro D. D.
PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S. P. D.

CVm amico meo oppertimè intellexerim Cartesium hortatu quorundam aggressum esse refutationem posterioris tui contra ipsius Metaphysicam scripti, non ingratum tibi fore iudicaui, te illius à me certiorem fieri. Latinè tibi non respondit, sed Gallicè; quia tota illa Metaphysica cum omnibus obiectionibus & responsionibus in vernaculum vestrum sermonem versa iam in Gallia typis describitur. Verùm, vt sincerè tibi meam de hoc Cartesij molimine sententiam aperiam credo ipsum Æthiopem dealbare, nunquam enim se ex illis, quibus illum, iteritum tenes, laqueis expediet; sic mecum iudicat optimus Regius cui propter editionem Physices Cartesius etiam non parùm est infensus. Subolfecit, credo, ibi quædam lectum iri, quia suis placitis abludunt. Vtinam Optime Gassende, eximius alioquin ille Vir mitiori esset erga dissentientes ingenio, morémque tuum æmularetur. Regij illa Physica ad finem properans, & iam ad vmbilicum perducta fuisset, nisi sculptor operas moratus fuisset. Simul ac publici erit iuris ad te exemplar transmittam, in signum gratitudinis meæ erga te benefi[...]ique, quibus tibi obligor. Interea te submixè rogatum volo, vt literarum vltrò citróque mittendarum commercium, iam aliquandiu mea culpa interruptum; iterùm inter nos ferueat. Non enim tua mihi nota virtus patitur, vt verear, ne ægrè tuleris, quod te infecta, Epistolas, quas imprimendas me curaturum promiseram tibi remiserim; cùm incuriæ meæ imputari non debeat, quod fallacibus Typographorum quorumdam promissis elusus fuerim. Commendaueram tibi tanquam de meliori nota doctissimum, & tua amicitia dignissimum, iuuenem Ioannem Mertyvvater nescio an literas meas tibi reddiderit. Iterùm te quæso & rogo, Summe Vir, vt hunc meum amicum omni virtutum genere ornatissimum, ac bonæ mentis indefessum cultorem, aliqua fauoris tui parte dignère. Interea Vale, & immortalis tui nominis solidissimum cultorem redamare perge. Dabam tolutim Lugduni Batauorum 9. Iulij 1646.

Viro Maximo, Incomparabili, Domino
PETRO GASSENDO, *Theologo, & Professori Regio*,

SAMVEL SORBERIVS εὐπράττειν.

DVdum est quod ad te nihil literarum scripsi, quamuis ab appulsu iucundissimas tuas acceperim, quibus de Libro Viri Summi sententiam tuam exponis. Sed quæ mihi peragenda fuerint, quantique momenti negotia non ignoras. Nunc Leydam concedo

cedo Lares ibi fixurus, quod faustis vtinam auibus fiat, atque ex vtilitate sit mea, aliorumque, quibus bonæ mentis studiosis domus nostra parebit. De editione Apologiæ Epicuri audio lentè & tardissimo passu rem procedere. Quàm vellem codicem tuum tradidisses? Effecissem enim vt Blauius posthabitis cæteris omnibus opus illud desideratissimum velocissimè promouisset. Sed de aliquo opere, quæso, cogitemus. Affinis quidam meus est circa Brumam huc reuersurus; iuuenis est qui Sapientiæ & mercaturæ studia coniunxit; cui proinde tanto inconstantiùs librum committere posses. Scribe igitur quamprimùm Hagam apud D. *Renaud* quid tibi animi sit, vt moneam affinem cum Lutetiam redierit, & Typographo, tuique nominis cultoribus spem iniiciam, aut dilationem spei æquius sanè illi ferant consilij tui facti participes. Vale, Vir seculi nostri primarium decus, & me amare perge qui te semper, seu mortali in corpore diuum ἢ σῶμα θεῖος colam & venerabor. R. P. Mersenno salutem plurimam, atque versus tradas, quæso, amici cuiusdam filiorum D. Hugenij Præceptoris eruditissimi. Hagæ Com. Kald. Septembris A. S. 1646.

Scire velim an ad Guiraudum nostrum rescripseris, Vir est non spernendi acuminis, quem si responso digneris vel breuissimo, ad maiora, quibus impar non est, simulabis. R. P. Mersennus nouit hominem & apud Rozellum vidit Nemausi.

Reuerendo admodum, Clarissimóque Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, & Matheseos Professori Regio,*

GOTTIFRIDVS VVENDELINVS' ὑγιαίνειν ἢ ξῆν.

DVM hîc sum Virorum summe occupatus (vt soleo) rebus priuatis amicorum quos tueor: ecce die 17. huius mensis hora matutina inter secundam & tertiam ereptum mihi *Erycium Puteanum* quem sanũ & incolumem die 4. Septembris reliqueram: Ecce alterũ de te nunciũ, qui eminus bis exploratum Cælum cominus peruadere voluisse narrabaris. Ego qui sexagesimum & sextum iam annum numeraui quàm penè Puteanum vbi est lætum mœstus adij! Sed recreauit me melior de tua valetudine fama, itaque tecum hactenus viuere opto, donec saltem sarcinas colligam, & quod est sub manibus perficiam. Tantò id cupidiùs quantò me video postulari vltrò à Bullialdo: cuius ego totum opus totis his octo mensibus studiosè perlegi. Si quid de illo censeam quæris: absolutæ subtilitatis Astronomum loquitur & Geometram artis reconditissimæ. Vnum doleo, cùm cæteras meas obseruationes non improbet in Eclipsi anni 1642. se inscripsisse aduersum me Actione Falsi, quasi ego tantus natu hoc profecerim vt cum splendore existimationis discerem mentiri. A quo certè crimine me absoluunt Lugdunenses Batraui, vbi Golius in obseruatorio Academico Initium factum scribit (ex altitudine Reguli grad. 31. min. 22. sec. 50.) cum hora 12. min. 0. sec. 12. Digitos sex obtentæ, & (ex altitudine caudæ ♌ grad 42. min. 35. sec. 40. cum hor. 11. min. 37. sec. 34. Istos tamen ego propter Opticas fallacias in septem totos facile extendo more solemni. Quæ quidẽ vtraque, sed principium insignitè cõspirat cũ obseruatione mea supra omnem fidem, & ad miraculum industriæ. Obseruationem hanc cum hoc mensa Iunio demum nactus sum, & quidem adnitente hanc in curam Hugenio Magni Principis Camillo iámque Selcheumi Toparchæ, cuius in me affectum Epigramma (quod eius in libris est nuper editis) testatur. Multa sunt alia quæ cum Bullialdo communicanda in præsentiarum cogor differre, quod non sum apud meos Libros. Itaque nec plenè respondeo ad illas quas abs te missas die 6. (ni fallor) Martij accepi Leodij: & simul rediero domũ dabo operam sedulam vt expectationi tuæ fiat satis. Hoc interim inter fatus, Eclipsin Ianuarij postremi propter nubes nulli Belgarum conspectam. At in compensationem illius, vidimus nos Hercij finem Eclipseos Lunaris die 27. Iulij, qualem penumbra repræsentauit euidenter ad hor. vsque 7. min. 55. circiter: ascenderam Templi mei turrim, tantillum saltem de Parallaxi ☽ lucrifacturus, vnà cum aliis vegeti visu amicis, qui priores me quamquam Telescopium vsurpanti, viderunt Lunam per aërem ἀτμιδώδη superiore parte (contra quam oporteret aliàs) multò hebetiorem quàm inferiore meus Calculus finem dabat (si rectè memini) hora 7. min. 25. ita penumbra tenuerit min. 30. quomodo tibi iuxta mecum idem contigit anno 1638. Eclipsin quæ futura est mense Ianuario proximo & quidem in ipso Lunæ Perigæo tandem aliquando decidet quidquid super dictum æquationibus inter Bullialdum & me controuertitur, quamquam ipsa borna, à te obseruata toto ferè Semi-horiu posterior calculo Bullialdo, meo non nisi 9. minutis postumat, paucioribus etiam si præter intermorium captatum tibi tempus ex altitudine Lunæ aliis præfero, sic enim consensio est inter nos stupenda. Plura non addo in præsentiarum, quàm vt intelligas me tum demum videri valere, cùm te valere cogito & (spero) quantocyus intelligam sic futurus tam hospes quàm te valente valens, in cui recordatione vnicè viuus. Gottifredus VVendelinus. Bruxellà 20. Septembris 1646.

Saluta (oro) P. Mersennum Petauium, Furnerium, & quem iam commemoraui Bullialdum futurum aliquando Sosigenem nisi me ratio fugit & illum φιλαλήθεια. Interim processum Aphcliorum Veneris & Martis (fermè & ☿) quam partiliter ille mecum! docebo, quid illum fugerit in ♄ & ♃.

Meus Calculus Eclipsin hanc posteriorem exhibet Massiliæ adhuc conspectam totũ ferè quadrantem horæ post occasum Solis. Nec dubito super ea te iam adste perscriptum, oro,

commu

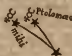
communica. Vt & quidquid ſuper priore acceperis vndecumque. Iterū ac ſolidum Vale.

Reuerendo admodum Clariſſimóque D. PETRO GASSENDO, *Cathedralis Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito, Regio Matheſeos Profeſſori,*

GOTTIFRADVS VVENDELINVS S. P. D.

Octauus iſte eſt dies, Vir Clariſſime, cùm ad te ſcripſi. Et quamquam præter id quod tunc ſcripſi nihil admodum aliud habeo quo te occupem, nō potui tamen non teſtatum facere quantum te vnum ſemper cogito, qui de hoc ſolo argumento materiam ſcribendi ſumo: ſterilem quidem dices, quod in me verum eſt, ſed in te Gargara ſunt & meſſis plena. Credo iam inductum tibi, vt credere velis, non oſcitanter me obſeruaſſe Eclipſin illam 15. Aprilis 1642 & circumſpicere vos omnes quid lateat fallaciæ non quidem in Meridianorum interuallo, quod vtcumque certum eſt, ſed in ipſis inſtrumentis, quibus vſi eſtis; quod vt seriò examinetis, res ipſa vos orat & poſteri. Quod ad Lunares Proſtaphæreſes attinet ex æquo imas cum ſummis æquales, id mouri ne ſollicitum habeat Bullialdu, cogitet, me prima illa meæ lampadis face. *In caluo par eſt hodierna craſtina ſummæ*, me dimidium tantum eius quod dicendum habui dixiſſe. Duo ſunt magna Mundi corpora ſuos dies noctéique alternantia, Luna & Tellus, hæc quidē hor. 24. præciſe, illa hor. 708. m. 44. ſec. 5. ter. 12. præciſiſſimè ſemper, nulla ingeſtâ varietate, quantumuis Anomaliæ videantur reclamare Longa multiplicíque obſeruationum fide ſum edoctus: qui vmbilicus aut cuſpis in Luna circa quadraturam (hoc tempus eſt commodiſſimum) incipit illuminari hodie, cui ſcilicet Sol incipit oriri, ſemper ac conſtanter relatis diebus 29. hor. 12. min. 44. ſec. 3. tert. 12. rurſum eodem modo illuminandum. Ita vt Lunares Creaturæ dies item ſuos ſentiant æquabiliſſimos. Nunquam vt alia dies, ſit horarum 700. alia 720. quod nec eſſe foret Anomalias expendenti, profectò *Spiritus vita eſt in Rotis*. Tibi non addo plura. Quoniam ergo Luna æqualibus temporibus ſuo Sole frui vult æqualiter, hinc prodigioſa illa, & in ſpeciem ἀχανής Proſtaphereſeon oſcillatio cogitationes noſtras in corticem Geometricum defixas iactat omni oſcillatione vacillationes, ne cogitemus viam Lunarem ſuam orbitam longè aliam facere ac nobis φιλοψίαις occupatis in mentem venire patimur. Ea enim neque circulum deſcribit, neque Ellipſin, ſed Oualem planiſſimè, vt ſcilicet ab Apogeio ingrediatur intra Ellipſin vſque ad diſtantiam mediam, inde Ellipſin egrediatur. Vnde fit vt ſupra medias longitudines Ellipſis media ſit inter Oualem & Circulum, infra eaſdem Oualis iam media incedat inter Circulum & Ellipſin. Atque ita etiam Geometricè Proſtaphæreſes oſcillato

demonſtrentur, ſi ſemel Oualis Geometricè ſit cōſtructa, quod Bullialdum ſcio momento effecturum pro illa fœcunditate ingenij quam in illo elucentem ſtupeo. Cui & hoc (à me ſalutato) ſuggeres, obſeruationem Saturni antiquiſſimam illam non cadere in diem 1. Martij (quod Ptolemæus doceret) ſed in diem 31. qui reuera illo anno fuit 5. Xanthici. Quo ſemel agnito (ſicut & alij ſunt in Ptolem. παραχρήματι) & ſitus Lunæ quem Ptolemæus æuo ſuo ſe obſeruaſſe ſcribit ad vnguem paria facit cum Cælo, & Annus Saturni Tropicus dies habet 10747. hor. 22. min 12. & Aphelij proceſſus annos habet illos meus ſanè quàm exquiſitè, & de hoc ſemel cōſtituto Iouis quoque Aphelium quem ſeruet motum eluceſcit, iuxta mecum: Et ad Mercurium quod attinet; in antiquiſſima illa obſeruatione nimis item credulus fuit hallucinanti Ptolemæo, nimis eidem diffiſus eſt obſeruationem ſuam Lunarem cum ☿ comparanti. Rectiſſimè ſanè Aphelium Mercurij ſub Ptolemæo defixit in gr. 3. vel 4. ♏ illud non rectè quod obſeruationem antiquiſſimam habitam anno Dionyſij 21. ſic

interpretatus iuxta cum Ptolemæo, quaſi ☿ fuerit comparatus cum Boreali & media frontis ♏, cùm reuera fuerit facta iſta comparatio cum media & Borealiſſima frontis, ſtante tunc Mercurio non in grad. : . min. 57. ſec. 30 ♏ ſed ſupra 6. gr. eiuſdem ſigni. Vnde & latitudo eius maior, & nodus aliorſum reponendus eſt atque etiam hic vna cum omnium Planetarum Nodis aliis contra ſignorum ordinem retrocedit, & denique lampadis meæ tertium lumen elucet Doleo atque adeò indignor ſulertem Virum Lunares Ptolemæi conſignationes vitaſſe pro ſcopulis qui reuerà pharus erant & portus tutiſſimus. Sed viuit adhuc vegetus & valens, & qui vt nuper ſcribebam ſibi ſuus erit Soſigenes. Hæc cùm ad te ſcribo, ad illum quoque me ſcribere exiſtimo, & an falſus ſum ipſe vel ſilentio indicabit vel ſcripto, quo ſi me cohoneſtet, beabit vtriuſque veſtrûm plenum Gottifredum VVendelinum.

Scribo vtcumque feſtinò, quæ omnis erit mea culpæ deprecatio ſi quid (quod non pudet) peccauero, Reuerendum Merſennum & Furnerium, ſed & Eximium VVaſſelarium à me quæſo ſaluta. Bruxellæ 28. Septēb. 1646.

Admodum Reuerendo, ac Nobiliſſimo Viro D. D. PETRO GASSENDO, S.

Nobiliſſime ac admodum Reuerende Domine,

Neſcio quid me magis promiſſorum fecit contumacem: tuæ ne humanitatis & beneuolentiæ

uolentiæ candor, an mei obsequij & gratitudinis in te continuanda materies? vt tertium fierem importunus; quicquid sit, vt amici ita & clientes musicis non absimiles non semper tempestiuos audientibus ferunt sonos; meas tamen literas Reuerendæ Dominationi tuæ accipio non ingratas; tuæ verò sunt mihi delicium: quibus testaris quicquid me rerum attineat Reuerendæ D. tuæ esse cordi: Vnde & illa beneuolentiæ plena apud humanissimum Dominum Neureum processit mei recommendatio. Quis Deorum immortalium te fabrum fortunæ & gratiæ apud tuos, mihi extraneo, nisi singularis virtus & innata tua fecerit humanitas? Abeunti ignoto viaticum credidisti: commendatione apud Illustrissimum Comitem auxisti: & vlteriorem si qua in re expediret humanissimè promisisti; meis ergo officiis, adhæc, sterilescentibus, sit tibi merces pulcherrima virtus. Nunc quibus fortunæ velis nauigem Reuerendæ Dominationi tuæ fautori meo paucis aperio. Studium linguæ nostræ negotiorũ mole Illustrissimum Principem aliò auocante, æstate quidem tepebat, hyeme verò penitùs obriguit & conticuit, me interim panem otiosè comedentem pudet, & Lupum (vt aiunt) auribus tenere pœnitet. Aliquot ante Septimanis ab humanissimo Domino Neureo de conditione mea cum Illustrissimo Principe peragente amicum accepi responsum: vt linguæ Gallicæ incumberem; & si rebus meis consulere melius vellem: Reuerendæ Dominationis tuæ vlteriorem apud Principem Illustrissimum vrgerem recommendationem; verùm ego Reuerendam Dominationem tuam, vlla abstineat, obnixè precor; quid enim absente promerendi per laborem occasione, importunas ab hominibus velim extorquere eleemosynas; otioso interim panis (& si contra Diuum Paulum) & spes excusandæ ignauiæ ex instructione leuissima Illustrissimæ Virginis gliscens sufficiunt; tali statu gaudendum, qualem ipse certa incertis postponens acceptaui. Verùm tamen, Κύκνοι qui senuere canant ἀλλήλοις in aula: Ego verò breui ab hoc choro me expediam, nec in longum aulica spe abripiar. Nunc quia sic fata sortem meam conglutinauere, præsens vita (donec quo titulo vocatus fueram id saltem scripto etsi non docendo præstitero) transigenda: & Reuerendæ D. tuæ beneficentissima voluntas, ac immeritum patrocinium intimo pectore æternùm retinenda. Pro illa porrò liberalissima apud Doctissimum & humanissimum Dominum Neureum mei recommendatione Reuerendæ Dominationi Tuæ gratias ago immortales: eâ me prosequitur beneuolentiâ, quæ ab homine literarum gloria & morum sinceritate ornatissimo possit expectari. Da tandem importuno veniam, viuéque felicissimè ac diutissimè Deo, literis & amicis: nec-non minimo ac humillimo Reuerendæ Dominationis tuæ

Clienti IOANNI OVGAVIONIO ROXOLANO.

Admodum Reuerendo Clarissimo Viro D.
PETRO GASSENDO, S.

Clarissime Virorum Gassende,

Accipe, quod hîc nobis Cælum nuper dedit, Pluuiam purpuream; cuius iam scio ad vos peruolasse famam. Huius verò à me habe Historiam (quoad eius à me præstari potuit) totam vbi eam perlegeris, si iudicium tuum promes, illud vnum totius Galliæ instar apud me quidem erit sicut apud Tragœdum quemdam solus spectator Plato instar erat omnium Atheniensium. Quò magis etiam te oro, vt sicut ille suis non inuidit statuam sui, tu item effigiem tui sæculo non inuideas. Non est (mihi crede) vanitatis ostentatio saltem pati vt hoc à te impetretur: & ingratitudinis nota nostra tota sit hoc à te non petiisse meritò vt nos culpat posteritas. M. Antoninus Boionius Imperator cùm aliquando esset Niceæ in Bythinia. Vidit in vrbe Græcula Græculas ineptias populum statuarum. Et cum inter omnes vnam requireret omnium reliquarum populum, Hipparchi Astronomi neque is vsquam compareret, quàm viri istius admirator, tam Nicænis infensus, quod Ciuem suum fuisse nescirent aut ignorarent, grandi mulctâ millenorum aliquot modiorum frumentatione annua quam Populo Romano penderent afflixit vltima meritos. Digni erant & Massilienses pari pœna, nisi Pytheæ sui statuam possent ostendere, quam ego certum habeo illam esse eandem cuius tu mihi Iconem curasti. Ita & prismati suo insistit more illarum omnium quarum apud Ful. Vrsinum aliósque expressæ sunt imagines, Sophoclis, Demosthenis, Platonis & aliorum: Hoc ergo toties oratus, exoratus tandem esto: Loxias meus iam prodiisset, si à Magistratu Noribergensi obtinuissem maximam Solis æstiui altitudinem in illa domo VValteri quam incoluit ante annum 1495. Etsi enim iam certus sum Poli Noribergensis ἔξαρμα esse grad. 49. min. 27. non tamen hoc mihi satis est, qui vrbem illam scio, & recordor facilè occupare minutum totum, vt ex æquo verum sit & esse latitudinem eius gr. 49. m. 26. & gr 49. m. 27. Sed enim quoniam circa minutissima ἀκριβολογίαν non possumus esse satis anxij, qui etiam de secundis sollicitamus calculis, scripsi ad illos, vt vellent eum mihi honorem habere quem tam prolixè exhibuit Massilia vt certò posset constare de domo Vvalteri. Et si alioquin vel omnia me fallunt, vel eius latitudo est grad 49. min. 27. sec. 4 vel 5. neque plus neque minus. Porrò enim maximam Solarem Prostaphæresin esse gr. 2. m. 0. sec. 0. præcisissimè. Ideóque excessum Semicircularium temporum esse dierum 4. hor. 1. m. 54. sec. 36. qui additi vel subtracti de 182. h. 14. m. 54. sec. 33. componunt

ponunt maximũ tempus Semicirculare dierum 186. hor.16. min.18. sec.10. isque fuit Semiciiculus æstiuus ab ♈ ad ♎ anno nostro 1268. quando Apugeius ☉ fuit in hor.0. min.0. sec.0. ♋ Rursum dico excessus Temporum Semicircularium se habere ad inuicem vt sinus Apogæi eleuati supra lineam oppositorum cardinum. Itaque si Apogæus sit in grad.30. ♈ vel in grad.30. ♌ tunc verò excessus dierum tantùm 2.grad.0. min.41. sec.48. diésque æstiuos fuisse & fore 184. hor.15. min.36. sec.21. atque ad eum modum proportione. Quoniam erga sub VValtero anno 1488. Apogæus ☉ stetit in grad.3. min.48. ♋ hoc est grad.86. min.12. supra lineam oppositorum Æquinoctiorum cuius sinus est 99780. fuerit eacessus totus dierum 4. hor.1. min.14. sec.16. Semicirculus ergo æstiuus fuit dierum in vniuersum 186. hor.15. min.38. sec.40. admodum.

Hunc autem Semicirculum æstiuum vt eliciam ex chordis VValteri (cum Parallaxi mea scilicet) non inuenio aliud ἔξαρμα VValteriani obseruatorij quàm grad 49. min.17. sec.5. Qua semel dato, Solstitiales chordæ exactissimæ, & certissimæ omnium dant declinationes maximas grad.23. minut.30. sec.32. præcisissimè, quæ nunc est hor.23. min.30. sec.14. vel 15. ad summum. Sed de his alibi & id nominis quoque tui gloriam in posteros transdédam. Gandeò Bullialdum præclarissimam peregrinationem suscepisse Bizantium, vbi poli ἔξαρμα inueniet grad.43. min.17. sec.45. si explorabit in Serralio, alioquin Peræ habebit supra grad.43. m.18. Faxit Deus vt hoc ab illo discere mihi liceat. Tum & illud de Poli Alexandrini certitudine, sed & Portus Rhodiensis quem certus sum esse graduum 36. min.20. nihil aut plus aut minus. Atque adeò tu si ad illum scribes, vt & hoc agat meo nomine moneas. Inter hæc Eclipsin Ianuarij proximi mei calculi supputant Parisiis cœpturam hor. 8. min.3. sec.10. desituram hor.10. minut.15. sec.44. Medium vt in hor.9. min 9. sec.44. sit casurum. Si tu solitum obtinebis captandis altitudinibus habebis forsan hor.8.m.$7\frac{1}{2}$. circiter, & finem circa hor.9. minut.15. & propter oculos tuos vmbræ factos facilè h.9. min.50. Sed quæso ausculta vel hîc mihi, & culminationes adhibe in consilium, experieris me non falli, si item oculos plurium aduoces qui de fine pronuncient vno ore sicut apud nos factum perscripsi. Non dubito quin R. P. Mersennus iam periculum fecerit oscillationum abs se institutarum per vtrumque tempus tropicum seu potiùs Apogæum & Perigæum ☉ successum præstolor auidissimè. Tu intereà Vale mea anima & ama vero pectore. (Raptim Bruxella 19. Octobris 1646.)

Tuum

VVENDELINVM

Epistola ad Gassendum.

Admodum Reuerendo ac Nobilissimo Viro Domino Domino PETRO GASSENDO,

IOANNES OVOSVIGNY ROXOLANVS S.P.D.

TAndem Aulico stadio peracto: in quo eum toties cæspitantem me singularis fauor & immeritum Reuerendæ Dominationis tuæ patrocinium benignè erexerint: gratias Reuerendæ Dominationi tuæ licet impares, ago & habeo immortales. Non minus interim gaudeo, mihique gratulor Galliam vidisse, ac in ea vixisse, quàm quòd eo tempore viderim & vixerim, quo Gassendi rara modestia, matura prudentia, & exacta sapientia, in orbe Sorbonico fixa, non modò toti Galliæ, verùm vniuersæ Europæ clarè resplendebat. Infelix ego, qui huic lumini Parisiis degens fueram ignotus: dein factus notus, ab eo in Prouinciam elongatus, nunc adhuc longius Venetias secedo. Ædepol ducant an trahant fata homines nescio! Mihi nihilominùs absenti superest indelebilis beneuolentiæ ac beneficentiæ tuæ imago, grato animo & pectore æternùm retinenda; Tu modò diu felicissimè viuas atque valeas, Aquis-Sextiis 1646. die 2. Nouembris.

Admodum R. D. tuæ minimus ac obsequentissimus seruus I. OVOSVIGNY.

Admodum Reuerendo, atque Clarissimo PETRO GASSENDO, *S. P.*

QVemadmodum literas meas vltimas mense Septembri Anno 1645. exaratas, cum obseruatione & typo Eclipseos Solaris transmisso, te accepisse haud dubito, ita & tuas, eodem anno, & mense datas cum obseruatione accuratissima Eclipseos Lunaris communicata, mihi perquàm gratissima, licet admodùm tardè, ad manus meas peruenisse, scias: Vtinam par pari rependere possem! Sed nihil quicquam hactenus singulare in Cælo deprehensum. Ad illam ipsam Eclipsin Lunæ præteritam, vigilantissimum quidem oculum, tum temporis direxeram; sed frustrà penè fuit, eo quod Cæli inclementia, nubésque densissimæ Lunam obuelantes, id impediuerint, ita vt nihil omninò, præter initium & Phases sequentes deprehenderim. Primò initium ingruebat circiter, cùm lucida Lyræ ad ortum eleuaretur gradibus 46. min.8 horâ scilicet 5. min.51. sec.4. Secundò vmbra cùm Lunam ad 4. Digitos inuasisset, altitudo eius Lyræ capta fuit 45.grad. 57. min. ex qua elicitur hora 5. minut. 33. sec.36. Tertiò cùm vmbra ad dimidium Digitum vlteriùs Lunam terminaret, eleuabatur Lyra 49 grad. m.0. hinc horam tum fuisse 5. m.40. sec.48. certò deprehenditur. Quartò Luna cùm vndecim circiter Digitos obscurata appareret, altitudo Stellæ in pectore Cygni deprehendebatur gr.59.m.0.ex qua

iterùm inuenitur, fuisse hor.6.min.12.sec.52. Nunc obseruationibus Iouis scilicet & Lunæ, obseruatu longè dignissimis iam iam instantibus nos accingamus: quod si quicquam mihi annotate & obseruare continget, non deero quin primâ occasione tuam R. Dign. illarum rerum participem reddam; id quod de te mihi vicissim polliceor. Selenographia mea adhuc sub prælo sudat, de qua maturanda, licet maximè sim sollicitus, omnemque adhibeam operam, nihilominus ante tempus vernale, cùm opus illud præter spem, in molem creuerit, vix vltima manus illi imponetur. Literas has inclusas admodùm R. P. Mersenno tradas rogo: si quid iterùm erit, quo tibi gratificari potero, animo lubentissimo atque paratissimo, id facturum promitto. Iterum vale, Virosque Clariss. quàm humanissimè saluta imprimis Eximium D. Bullialdum, nomine

Tuæ Reuerendæ Dignit. Deuinctissimi
IOANNIS HEVELII.

D. Laurentius noster Eichstadius nominis virtutisque tuæ admirator te iterùm quàm officiosissimè resalutare iussit.

Dabantur Gedani Anno 1646. die 15. Nouembris.

Clarissimo, Excellentissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito, & in Academia Parisiensi Mathematum Professori Dignissimo S.*

TRansmissum mihi fuit, Clarissime Gassende, ipso ferè anni initio, egregium illud tuum de motûs acceleratione contra Cazræum, opus: quod quidem quanta cum animi voluptate legerim, effari pro rei veritate non possum; adeò mihi arrisit tum perspicua Galileanorum decretorum explicatio, tum subtilissima opinionis contrariæ refutatio. Constitueram autem & ipse tunc temporis aliquid ea de re scribere in Galileanæ sententiæ confirmationem, collecturus scilicet aliquas spicas, quæ tuam ipsius metentis manum fugerunt, vberioris exspes messis, quam aliis præripuisti. Verùm quoniam Nannetis degebam amœnissimæ vrbis delitiis irretitus, quibus non mediocriter afficiebar è molestissima nauigatione redux; nunquam mihi per otium licuit, quamuis per totum illud tempus otiosissimo, manum operi admouere, quoad vsque post meum à duobus circiter mensibus in hanc Prouinciam secessum intermissa diu studia resumpsi, relectisque noua cum admiratione tuis Epistolis præ-conceptam disputationem scriptis tandem mandaui, Cazræoque inscribendum esse duxi, responsum ipsius expectaturus, si quid fortè respondendum, ei succurrerit. Addidi autem aliqua de motu Telluris propter primam tuam ad eum Epistolam; in qua quoniam rationes contra opinionem affirmatiuam ab ipso adductas, satis supérque probasti nihil necessariò concludere; meum esse existimaui idem etiam de Sacris Literis (quæ est altera contra Copernicum machina) demonstrare. Erciscundi igitur Philosophi partes agens, eas in hac controuersia esse, quoque Erciscundas ostendere conatus sum; frustraque à Ptolemæi & Copernici asseclis pro suis opinionibus allegari, cùm & vtrique parti faueant & vtrique aduersentur, ideoque nihil certi ex illis quoad huiusce controuersiæ decisionem inferri possit. Visum autem hæc qualiacumque sint, tibi communicare, & censuræ iudicióque tuo submittere, vtpotè quorum author præcipuus extitisti, & quibus ortum dedit iucundissima scriptorum tuorum lectio. A te igitur peto Humanissime Gassende, vt hasce meas cogitatiunculas boni consulere, & (quod ardentiùs cupio) amicitiam tuam, quâ olim beare me voluisti, & (quæ tua bonitas fuit) suauissimis etiam monumentis confirmare, semper inuiolatam conseruare mihi velis. Vale, Vir Clarissime, diúque viue tibi tuisque amicis, tum etiam totius Philosophicæ Mathematicæque Reipublicæ bono. Gergouiæ Aruernorum 8. Kalend. Decembris 1646.

Tuus, tibique obsequentissimus & humilis Seruus IACOBVS ALEXANDER TENNEVRIVS, *Patricius Parisinus.*

Tuam super hisce meis nugis sententiam summoperè desidero, sed veram eam sincerámque sicut & Mersenni nostri, cui idcircò rogo te illas vt communices, quamuis optimè sciam non esse hîc Iliadẽ Artî ehtiam vetarro. Cæterùm ao, & quid responderis ad ea quæ scripsere Caramuelius & Reitanns circa tuum de nouis boni istius Capucini phænomenis, indiciũ rescire nondũ potui. Ea de re si me certiorem feceris, habebis vel hoc solo nomine me tibi deuinctissimum. Literas autẽ tuas, fratri meo præsentiũ latori dare poteris, eas enim mihi certissimè reddi curabit.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Præposito dignissimo,*

IACOBVS ALEXANDER TENNEVRIVS. S. D.

SErò respondere videbor ad tuas literas datas postr. Id. Decemb. prius tamen non licuit cùm eas à sex duntaxat diebus acceperim. Quod in illis miraris differre me tibi plenam in disputatione de motu accelerato messem, mihique tantum tribuis quantum nec postulare possum, nec alij concedent, facis amicè magis quàm iustè, Nemo enim nostra vtriusque scripta legerit, qui non facilè aduertat, si quid in meis laudibus dignum reperiatur, id me totum debere tibi, & ex tuorum lectione ortum esse. Nam vt cætera taceam argumentum illud quo vsus sum vt probarem frustra laborasse Cazræum in efformando suo decreto de continua proportione dupla ex eo quod idem dici de qualibet alia

propor

proportionè posse; manifestum se præber in Epistola tua prima, sicut & illud aliud quo probatur longius fore ex Cazræanis dectetis primi spatij tempus quàm reliquorum omnium simul. Quod reliquum est in disputatione de motu Telluris, non ignoras id partim ex Galilæo desumptum, quamuis affirmare ausim Cazræo nouum & inauditum. Ea propter adduci facile non possum, optime Gassende, vt, quod optare te testaris, opusculum illud in qua vix quicquam meum agnosco præter verborum texturam, publici iuris efficiatur; vt tui autem, libentissimè; quandoquidem tuum est potiusquam meum, & tuum fieri desideras. Exemplar igitur illud quod tua lectione honorare voluisti reddi tibi curabo, satis vberem laboris mei fructum cōsecutus, quod & tibi gratum fuerit & ipsum asseruare velis. Vereor tamen nenon ita gratum tibi fuerit, quando, dum eâ in me fuisti bonitate vt illud vno tenore hauseris, valetudinem tuam non satis firmam commouere, morbúmque exasperare potuisti. Absit vt simile quidquam contingat; plenam potius Cazræo victoriam cessserim, aut à contradicendo abstinens liberum ipsi campum reliquerim, quam valetudinem læserim tuam mihi summè caram resque publicæ literariæ tantoperè vtilem. Quædam igitur alia de motu accelerato proponere tibi decreueram, verùm supersedendum esse duxi cùm tibi fortasse nunc per ægritudinem tuam non liceat eiusmodi studiis incumbere. Cæterùm mirum quàm imposuerit aduersario silentium, debebat enim stare saltem promissis, & eam instantiam proferre quam pollicitus fuerat, quandoquidem id ipsi concessisti propter quod asserebat se acrius institurum. Verùm satis ipsi fuit minas, vt ais, intentasse; & post infelicem congressum maluit Theatro verbosus haberi quàm fidem exsoluere, versusque fortunam experiri quam parùm amicum habuerit. Insinuauit mihi Mersennus noster esse aliquem alium, quem totius Societatis acutissimum vocat, qui aliquid etiam aduersus Galilæum molitur, gloriatúrque se demonstrasse spatia æqualibus temporibus in descensu grauium emensa esse inter se vt series naturalis numerorum 1. 2. 3. 4. 5. Monuit autem bonus ille noster vt ad illam me pugnam accingerem. Verùm hæc tibi gloria debetur, neque quemquam baud dubiè deceret nisi te recusante, illud inire certamen in quo tam strenuè te gessisti. Fac igitur quam primùm valeas, vt eum nouo illo hoste dimicare, victoriámque reportare possis, méque semper ama, & crede tui obseruantissimum 17. Kalend. Februarij 1647.

In causa proeul dubio fuit ægritudo tua, cur non responderis ad ea quæ rogabam prioribus literis super Caramuelio & Rheitano. Rem itaque non iam vrgeo, sperans cùm firmiore valetudine fueris, id te libenter præstiturum.

Epistola ad Gassendum.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Dinensis Ecclesiæ Præposito,*

I. A. TANNSVRIVS S.

HEsterno die allatum mihi fuit præter expectationem Cazræanum ad disputationem meam responsum; quo quidem auidissimè lecto, protupi in hæc verba Basilij ad Gregorium quasi Cazræum alloquens; Ἐπέγνων σου τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ οἱ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ἐκ τῆς ἐπιφαινομένης αὐτοῖς πρὸς γονέας ὁμοιότητος ἐπιγινώσκοντες. Adeò quippe sui similis vbique Cazræus, adeò manifestum se præber in suis scriptis, vt absque vlla scriptione alio quolibet iudicio præter ipsa verba, audenter affirmare possis esse Cazræanum fœtum. Vno verbo, vix quidquam in illo agnoscas præterquam quæ iam ab eo ad te conscripta sunt, vnde non magno labore refutari poterit. Quam-primùm autem accepero te firmiore esse valetudine, Cazræanum scriptum simul & responsionem meam mittam tibi, tum quod credam tibi rem gratam fore, tum quod ipse met Cazræus in Epistola Gallica separata cupere videatur suum illud opusculum à te legi.

Cæterùm monitum te velim (id enim excusare vix possum) de lapsu quodam à me admisso, quod quidem ante lectionem Cazræani responsi non animaduerteram, & quod magis miror ipse met prætergressus es, saltem de eo nihil ad me scripsisti. Id autem hoc tandem quo sequitur modo detexi. Cazræus vt probet non rectè determinari à Galilæo spatia temporibus æqualibus decursa, præmittit hæc duo.

1. Si mobile quodlibet temporibus diuersis æqualibus duo pertranseat diuersa spatia; erunt ipsa spatia inter se vt velocitates. Et si spatia diuersa in eadem fuerint ratione quâ diuersæ velocitates quibus percurruntur: tempora erunt inter se æqualia.

2. Si spatia & velocitates quibus percurruntur, in diuersa fuerint ratione; æquali tempore non percurrentur.

Vt scilicet concludat ex primo, spatia dumtaxat duo, non autem tria vult Galilæus, secundo tempore decurri. Atque vt vides, Clarissime Gassende, responsio in promptu est, dicendum enim hæc duo effata vera quidem esse in motu æquabili non item in motu accelerato. Verùm tunc instabit Cazræus frustra me probare velle ex secundo meo Corollario duplicatâ celeritate quâ decursum fuit aliquod spatium, æquale posteà spatium intra dimidium temporis primi decursum iri, cùm verum non sit nisi in motu æquabili tanto diminui tempus decursua in æqualibus spatiis decurrendis quantò crescit celeritas. Quod tamen generaliter enuntiaui absque vlla distinctione, neque verò mihi quidquam prodesset quod de solo motu æquabili verificaretur, quandoquidē disputatio nostra

est de motu accelerato. Vides igitur quemadmodum

Iliacos intra muros peccatur & extra.

Hæc te volui vt videas si quoquo modo saluare possim Effatum meum. Vale 15. Kalend. Februarij 1647.

Clarissimo Viro Domino Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito*,

I. A. TENNEVRIVS S.

Vellem equidem amplius molestus non esse tibi circa quæstionem de motu accelerato, tùm propter inualetudinem tuam, tùm etiam quod eiusmodi studiis animum iam non adhibeas. Verùm quoniam significauit mihi Cazræus desiderare se (quod ex eius Epistola Gallica ediscere poteris) vt ipsius ad meam disputationem responsio tibi etiam communicaretur; veniam dabis, humanissime Gassende, quod in causa sim cur nouus tibi labor accedat. Eam quippe, quamuis inuitus, & post longam dilationem, examinandam ad te mitto, & ipsi morem gerens, & auxilio tuo egens. Profert enim ipse nouum, quod ait experimentum bilancis, tactúmque in mei gratiam, de quo cùm iudicium ferre non possim obseruatorum imperitissimus, tuo illud examini subiiciendum esse duxi. Ad reliqua autem responsionis eius capita, iam ab aliquot diebus rescripsi; tuúmque consilium secutus palinodiam cantare non erubui, circa æquiuocationem à me admissam, cùm id vitare non possem. Scriptum istud, lectione tua honorare si velis, communicabit tibi Mersennus noster; illud autem ad te mittere ausus vtique non sum; ne, fortè nondum satis firmo non valde gratum foret. Cæterùm habet & ipse Librum illum Rheitæ de cælestibus quem insinuas, cuique *Oculus Enoch* pro titulo est. E duobus enim exemplaribus è Belgio accersitis vnum ipsi donum dedi. Miror autem illum te nondum vidisse, cùm habeat inter alia, Epistolam vnam Authoris ad te datam. Valetudinem tuam cura diligenter, Suauissime Gassende, tibique addictissimum amare perge. 14. Kalend. Aprilis 1647.

Admodum Reuerendo, Clarissimo, atque Excellentissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Præposito Ecclesiæ Diniensis, amico singulari*, S. P.

Iam tandem ad literas tuas, 2. Kalendarum Februarij datas (quia citiùs fieri ob grauissimas occupationes haud licuit) respondeo; simúlque opusculum meum Selenographicum, cùm oculis, tum præclaro accertiméque tuo subiicio iudicio; idque quamuis minusculum sit perexiguum, ab amico tamen tibi addictissimo beneuolè accipere ne recuses, etiam atque etiam rogo. Ex tribus verò reliquis exemplaribus hîc adiacentibus, vnum Eximio Ismaëli Bullialdo, cum promptâ officiorum meorum oblatione, domum si Byzantio redierit, offeres (secùs, ad eius vsque aduentum id reseruabis) alterum exemplar R.P. Mersenno, Viro omnigena eruditione Clarissimo, atque tertium Celeberrimo Roberuallio, ex instinctu Nobilissimi Viri D. de Noyers, Secretarij Serenissimæ Reginæ Poloniæ, literis itidem compellato, tradas velim. Cæterùm gratias sanè debeo, quod obseruatione tam Eclipseos Lunæ, quàm Iouis me beare volueris; vtinam illarum & iam obseruationum, quas Eximius Bullialdus ex Oriente adferet, particeps fieri possem! Nihil gratius, crede, mihi accederet vnquam. Meas quod attinet obseruationes hactenus habitas, quas tuâ scire interest, cùm Eclipsium Lunarium, tum Palilicij, tum Iouis, nec non transitum eius notatu, & iudicio dignum, vnà cum earum Schematismis, in Selenographia inuenies, ibidémque modum tales obseruandi simul percipies; qui, num omninò arrideat necne? quæso liberè, datâ occasione, detegas. Præter dictas autem obseruationes, opere meo comprehensas, adhuc alium transitum Lunæ & Iouis nuperrimè, die scilicet Iunij à me animaduersum, ærique incisum, tibi transmitto, quem & aliis Viris Mathematicarum peritis, præsertim Mersenno, Bullialdo, atque Roberuallio exhibebis. En ecce igitur aliquot obseruationis illius icones. Insuper autem figuras aliquot primariæ meæ delineationis Lunares ad varias obseruationes accommodatas, hîc habebis, vt (dummodo ratio obseruandi non planè displicuerit) imposterùm ad contemplationes cælestes adhibeantur. Quarum plures si expetantur, verbulo tantum significanti mittentur. Promissa de Tubospicillo manu mea perficiendo, & ad te perferendo, adhuc probè vigent in memoria; quibus certè iampridem stetissem, nisi curæ Selenographicæ obstaculo fuissent: iam verò cùm aliquantulum otij concessum, opere videlicet nostro cum Deo ad finem iam perducto, adnitar, vt breui id fieri possit. Restat igitur nihil amplius scribere, nisi quod voluptati erit à te percipere, quid noui Parisiis, vel alibi locorum in Gallia, in re literariâ scilicet opera edita, vel breui edenda sint, &c. de quibus si me certiorem feceris, vt nullus dubito, profectò plurimùm me tibi obstringes. Interim opto te valere & me amare. Dabam Gedani Anno Salutis 1647. die 15. Iulij.

Tuæ R. D. Cultor IOANNES HEVELIVS,

Clarissimus noster Eichstadius, iussit tibi multam adscribi salutem, Vale iterùm.

Claris-

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensis Eccleſiæ Præpoſito,*

I. ALEX. TANNEVRIVS. S. D.

NOn ceſſas bene mereri de omnibus, Clariſſime Gaſſende, dum eximias tuas lucubrationes in lucem emittis; de amicis autem optimè, dum iis operum tuorum exemplaria benignè communicas. Paucis abhinc diebus redditum mihi fuit Inſtitutionis tuæ Aſtronomicæ exemplar; in quo operis præſtantia an beneuolentia tua me magis affecerit, haud facilè dixerim; quandoquidem & clarorum Virorum ſcripta legere ſuaue eſt; & eorum amicitiâ beari non minùs iucundum. Ago equidem tibi, mi Gaſſende, de tanto munere gratias: verùm vtinam referre poſſem. At quinam illi par rependere mihi liceret, cui ætas noſtra parem non agnoſcit? Gratitudinem itaque meam quam inuiolatam ſeruabo ſemper, boni conſule, nihilque ampliùs à nihil ampliùs petente deſidera, quàm quod habebis me tibi ſemper deuinctiſſimum. Vale 6. Kal. Sept. 1647.

Admodum Reuerendo atque Clariſſimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO, *Præpoſito Eccleſiæ Diniensi, amico honorando S. & officia.*

NVllus certè dubito, Vir honorande, quin literas meas, die 15. Iulij datas, vnà cum quatuor Exemplaribus meæ Selenographiæ, per Dominum Cramoiſium, rectè acceperis. Cùm verò nuper nimium mihi feſtinanti euenerit, vt obſeruationem ♃ & ☽ die 6. Iunij hîc Gedani à me inſtitutam non addiderim; idcircò hac occaſione, & illius obſeruationis aliquot icones, & ſimul patuæ Ephemeridis D. noſtri Eichſtadij ad annum proximum ſupputatæ aliquot exemplaria, cum eiuſdem oratione, beneuolè accipe. Scire te autem inſuper cupio, ad manus meas, nuperis diebus veniſſe obſeruationes Fontanæ, qui valdè extollit Tubum à ſe adhibitum, quaſi infinitis partibus vincat omnes, qui ſunt, aut quotquot vnquam fuere, perſuaſus & perſuadere volens, ſe primum eſſe, eiuſcemodi, ſi vllus aliquis ſimilis apud alium reperiatur, auctorem. Mirari autem ſatis nequeo Fontanam, tam profectò (vt ipſi videtur) Teleſcopio inſtructum, nec accuratiores phaſes delineaſſe, nec ſatis certi quicquam ex ſuis obſeruationibus prodidiſſe: ſiquidem meo iudicio, lectores, præſertim Mathematicarum rerum non vſque adeò gnaros, ancipites potiùs perturbatóſque, quàm certos aut benè doctos dimittit. Vis ipſi certè rerum Cœleſtium bene aperires, mentem eius percepturos puto; dum ſcilicet vaſiis in locis (quantum mihi obiter iſtas obſeruationes euoluenti viſum) ſibimet ipſi contradicit, & præterea tam obſcurè loquitur, vt obſcuriùs non potuerit. Niſi fortè ego nimis rudis ſum & profanus, vt myſteria hæc me fugiant. Sed abſit vt malo animo hæc protuliſſe videar, quaſi iſtius auctoris occupationes vilipendam, quò noſtræ qualeſcumque maioris fiant. Tua potiùs Tuíque ſimilium (ſi quos ſimiles habes) hoc eſt communium noſtrorum amicorum, vtpote Merſenni, Bullialdi, atque Roberuallij à me amiciſſimè ſalutatorum, audiatur ſententia. Quo verò in te ſum animo & affectu, eodem te proſequi credas Dominum noſtrum Eiſtadium, vt & M. Albertum Linnemannum Profeſſorem Mathematum in Academia Regiomontana; quorum ille ſemper eſt in noſtro conſpectu, hic ſe nobis hoſpitem breui ſiſtet, ad confabulationem literatam, cui tu quoque certè à nobis iterùm iterúmque honoris, amoríſque cauſa nuncupatus intereris. Vale. Dabam Gedani die 31. Auguſti, anno 1647.

Tuus ex animo IOANNES HEVELIVS.

Admodum Reuerendo Clariſſimóque Viro PETRO GASSENDO, *Diniensis Eccleſiæ Præpoſito,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S.

ANnus iam eſt, aut eo quid minus vnicum eruditionis Decus Gaſſende mi, Decus idem meum, ex quo ad te poſtremas hinc dedi, vnde nunc iſtæ ad te veniunt, ſatis confidentes de parabili abs te venia ſi ſcies quid illud fuerit, quod me à ſcribendo retinuit. Hinc poſtquam diſceſſi per diem 17. Decembris, variis modis atque iis incommodis me non vnum infortunium exercuit maximum id, cùm rediens foris à functionibus Paſtoralibus ſternax alienus equus me excuſſit alliſitque caſu graui, vnde & poſteriores coſtas adflixit. Méque adfixit lecto aliquandiu. Commodum ad me tranſmiſſæ fuerant tuæ literæ tunc primùm poſt longam 4. menſium moram, quibus hîc aduentum meum fuerant præſtolatæ. Habes quod ego dolui, quod doluiſſe tantùm tu (credo) gaudeas. Habes ſanè me ſoſpitem, & hactenus incolumem. Ad obſeruationem Eclipſeos Lunaris tuam quod attinet, Incredibile eſt quantum mihi gratulatus ſim de te tuáque obſeruatione Pariſienſi. De qua ſtabilienda eſt omnis fides, quando nemini (quod ſciam) mortalium per Belgium noſtrum illa patuit. Non eſt ea mihi conſpecta Hercij, non Patri Lino Leodij, non Louanij, non Bruxellæ, non Antuerpiæ. Tua fuit iſta felicitas, & Cæli fauentia, vt & initium, & medium, & finem obtineres. Quam ſcire velim ecquid eius atque vbinam terrarum Bullialdus noſter obſeruauerit? Quid interim tu de Byzantij latitudine, quid de Alexandriæ certi didiceris? Ego quidem ex Menſe Maio medio datis ad Senatum Noribergenſem literis inſtiteram vt hanc vellent non mihi, ſed Reipublicæ literariæ dare opellam, quâ exploraretur in iiſdem quas

olim VValterus incoluit ædibus per annos 1488. ad 1491. quanta esset Solis æstiui altitudo maxima, & an non iam obliquitas decreuerit adhuc ad secunda forsan 40? Vateot autem vt literæ peruenerint ad manus; nam apud Veredarium iacuerunt in ipsum vsque Iunium. Neque autem quidquam responsi bactenus retuli. Quare & hinc ante istos dies alteras nisi vel saltem habeam ἴξεμα VValteriani obseruatorij per Stellas quod spero me obtenturum, ac simol ero poritus tecum communicabo. Audeo interim mihi persuadere istud ipsum esse graduum 49.min. 27.sec.5.dies docebit. Hoc vnum restat, vt Loxiam tuum iterato prælo subiiciam. Ad alia venio, ad id quod tu aliquando ad me scribebas, dispicerem an non aliqua sit in definiendis Meridianis Parisios inter & meam Hercam oborta mihi hallucinatio? Rectè admonuisti, & est sanè decumana. Intetuallum istud ego statui vt scis minutorum horariorum 18. Bullialdus etiam in min. 21. extendit. At enim longè est breuius. Nam quia Herca mea latitudinem obtinet grad.50. min.53.sec.25. Vltrajectum verò grad.51. min.7. sub eodem proximè vtrumque locus Meridiano; manifestum est differentiam esse grad.1.min.14 ad summum. Sunt verò leucæ mediæ vel 24.vel 25. pro æstimatione omnium itinerum & viarorum. In gradum ergo imputantur leucæ nostræ 20. satis præcisè. Ideóque in parallelo meo leucæ $12\frac{4}{13}$. colligunt gradum. Iam verò Herca Grauelingam sunt leucæ in directum 40. Duncherckam 38. exploratissimæ qui iam est Meridianus Parisiensis. Ecce ergo vt Herca in Meridianum tuum Parisiensem gradus habemus 3.min.0. nihil ampliùs. Et quod huius est consectarium Parisios inter & Bruxellam atque Antuerpiam minuta interjacent 8. nihil ampliùs. Quo cognito vide nunc & obstupesce in Eclipsi anni 1643. obseruationum habitarum consensum. Bullialdus finem habuit Parisiis hora 7.min.59. Tu Sucij bora 8.min.1. secundum quæ debuerit Antuerpiæ obtineri finis cum hora 8.min.7. quem ego hor.8. min.6. inueni. Quid conspiratius? Rursum in Eclipsi 1645. die 10. Februarij, quàm est arctus inter nos consensus? Tu medium obtinuisti Parisiis bora 7. min. 6. aut tantillo plus, ego habui hor.7.min.18. admodum dicas nos de compacto inter nos consensisse. Iam & illa anni 1641. non quidem sanatur tota, sed tamen propius redit in gratiam. Scribit ad me Magnus ille Ricciolus Auenione conspectum eius initium horâ 11.min. 59. Istud ergo Hercij datet hor.12 min.4. ad summum, ego bor.12.min.3.inueni. Hæc ergo nobis gratulemur, de quibus est quod Eruditissimus Bullialdus sibi quoque aliquid gaudeat cum Sosias Sosiam, Soligenes dico Sosigenem tractabit; quod iam scio fecit, quoniam vtcumque exemplaria procusa sint plurima, pauciora tamen auguror esse quàm quæ Europæ suffecerint, ita longè plurima iam sunt etiam in hoc Belgio. Et quantum eorum arbitrabor esse in Italia, in Germania, in Prussia, in Dania, in Anglia? Omninò ergo iteranda est editio; quam si adornabit rum verò inter Astronomiæ Principes ne omiserit Ioannem de Lineriis de Montefort Picardum Ambianensis Diœcesis, qui anno 1320 floruit Parisiis, & longitudines ad annum 1350. Stellarum habet istas

		grad. min.			grad. min.	
Flumin.	♈	18. 20.	Alramech.	♎	14. 7.	
Aldabaram.	♊	0. 50.	Alchimech.	♎	14. 50.	
Alharat.	♊	13. 10.	Pes Cẽtauri.	♎	26. 30.	
Pes Orionis.	♋	8. 0.	VVega.	♑	5. 30.	Liber hic adseruatur in Bibliotheca PP. Soc. IESV.
Alhabor.	♋	5. 50.				
Algomeisa.	♋	17. 10.				
Cor ♌	♌	20. 40.	Piscis Meridionalis.	♒	18. 10.	
Duæ in Vrsa minori.	♌	5. 20.				
	♌	14. 20.				
Cauda ♌	♌	22. 40.				

Ex quo erat vt alia transferrem, exscripta dudum à me & tibi deuota, sed nescio quomodo ea domi reliquerim inter schedas certè meas hîc non comparent. Tu me illum habe quem me haberi apud te opto simul optimas animas Petauium, Mersennium, Furnierium si istic est & Bullialdum saluta à tuo VVendelino. Bruxellæ præfestinè ipso D.Lucæ.

Viro Maximo, Incomparabili Domino
PETRO GASSENDO, *Theologo & Professori Regio,*

SAMVEL SORBERIVS χαίρειν.

SÆpiùs à me petierunt amici vt semel narrarem, rogauit verò Pratæus noster vt perscriberem dubitationes à te olim institutas aduersus chyli trajectionem per venas lacteas, & sanguinis per arterias circulationem; cùm scilicet referrem iis de rebus me audiuisse te aliquando fusè disserentem, atque

atque inſuper commentationem quandam tuam vidiſſe vnde præclara multa excerpſeram. Morem tandem geſſi, Vir maxime, ratus æqui te boníque libertatem noſtram coosulturum; præſertim cùm nomen tuum velitationi iſti non oppoſuerim, & profeſſus fuerim tamen, uoo mihi, ſed viro cuidam magno, cuius ſermonibus ſapientiſſimis interfueram, acceptas referri debere objectiones doctiſſimas, quas quidem auctor protuliſſet vt anſa diligentiori inquiſitioni præberetur, non vt opinioom veriſimillimam inde labefactatam euersámque putaret. Et ſanè diſſertationē iſtam Scepticam oominaui, appoſito huiuſcemodi titulo, *Diſcours Sceptique ſur le paſſage du chyle & ſur le mouuement du cœur, où ſont touchées quelques difficultez ſur les opinions des veines lactées, & de la circulation du ſang*, atque orationem meam ita temperaui, tam cautè & teuerenter me geſſi, vt nihil ſit quod famæ & exiſtimationi tuæ obeſſe poſſit, quod etiam probare omninò non debeas. Si quæ ſint autem quibus cum inſigni modeſtia tua minùs bene conueniat, affectui noſtro in te & eximia opera tua condonabis, neque me beneuolentia ideò minùs dignum cenſebis. Vale, Lugd. Batau. 10. Nouembris 1647.

Clariſſimis Viris & Amicis, PETRO GASSENDO, & ISMAELI BVLLIALDO,

GOTTEFREDVS VVENDELINVS Sal. max.

QVem toties ex obliquo ſum affatus Bullialdum ſequeſtro affectus in illum mei Te Gaſſende: aliquando aggredi audeo ſcriptione directa, maximè poſtquam Tu Bullialde ἐλθὼν ἐκ περάτων γῆς, quem reditum tibi reique Aſtronomicæ fauſtum ac ſoſpitem me quoque par eſt gratulari. Beaſti Europam cùm Smyrna obſeruationes duas deliquiorum Lunarium aduexiſti: de quibus eſt quod tecum agam. Eclipſin anni ſuperioris 1646. die 27. iulij, & ego ſpectaui ex parte, ſi penumbra pars eſt ſpectaculi. Cùm mei calculi abdicarent omnem eius conſpectum Hercij, finiendæ quippe antequam horizontem Luna conſcenderet. Volui tamen adtendere, adſumptis mecum pluribus an iſtas ſaltē reliquias daretur contueri: cúmque is dies fuiſſet ſerenus ſuis, ſpes erat aliquid oblatum iri, quod vel ſatisfaceret expectationi meæ, vel calculos meos refelleret. Fauit caſus, & de ſumma noſtra turri quam conſcenderamus, vidimus eluctantem ex atmoſphæra & vaporibus horizontalibus Lunam ſuperiore margine lucidam atque obtuſam fuligine arcuata pro eo ac fert vmbræ ratio, & quamquam vapores eſſent ſatis denſi vix vt Luna peruideretur; illud tamen atrum nobis omnibus patuit in ſuperiore diſci parte, non inferiore: quia tamen vapores denſiores debuerant diſcum ☽ oſtentare multò hebetiorem. Fuliginis iſtud craſſamentum ſenſim dilutius, (& quò Luna magis attolleretur magis diſcerni ac notari commodum) deſiit porrò vniuerſum cum ipſa hora 7. min. 55. aut minimo quo poſt, idque fuit poſtremum penumbræ veſtigium.

Deliquium iſtud fuit digitorum $10\frac{2}{5}$. proximè, digito admodum vno maius illo quod dedit annus 1645. die 10. Februarij: quod meus item calculus repræſentauit digitorum $9\frac{4}{5}$. conſenſu præclaro, cum eo quod fuit obſeruatum, & Pariſiis & Hercij, & in Germania cuius medium fuit Pariſiis hor. 7. min. 7. Hercij hora 7. min. $17\frac{1}{5}$. Francofurti obſeruante Caramuele hor. 7. min. 29. circiter, Altorfij hor. 7. min. 43. prout iam ad me reſcribi curauit Magiſtratus Noribergenſis per Matheſeos Profeſſorem illic ſuum M. Abdiam Trevv. Huius autem deliquij penumbram vtrinque habui minutorum 27. ad ſummum: quare ſi & in hac Eclipſi anni 1646. penumbra tantum temporis impendit, nóſque illam notauimus vltra hora 7. minut. 55. admittimus penumbram totidem minutorum, profectò finis deliquij contigerit Hercij cum hora 7. min. 30. circiter. Et verò mei calculi largiuntur horam 7. min. 31. ſec. 50. ac tanta erit meorum numerorum fides. Hinc iam quid colligendum ſit deſpiciamus. Refers Bullialde Doctiſſime, Smyrnæ oblatum finem cum hora 8. min. 50. ergone Smyrna diſtabit Hercio vix horam vnam totam? Profectò, tunc ille Ioannes Faber Maſſilienſis in Automato ſuo ad ſemiſſem horæ hallucinatus fuit, quod quàm procliue ſit in lineolis horas ſemihoriáque malignè diſpungentibus non es docendus. Itaque reuera merus finis obtutus illi fuit in ſigno lineolæ, ſed horariæ, horâ dico 9. min. 0. forſan etiam tantillo plus, ſi quid oculi potuerunt peccare ampliùs. Omninò ergo Smyrnam inter & Hercium erit ſeſquihora proximè: cúmque Hercium meum abſit mihi à Meridiano Atlantico grad. 28. min. 24. aberit ſecundum iſta Smyrna gradibus ſaltem 50. min 30. præter propter.

Longitudinem hanc Smyrnenſem definiet porrò magis partiliter obſeruata illic abs te ipſo Eclipſis Lunæ poſtrema, quam de cælo ſeruaſtis ab hora 9. min. 55. ad hor. 12. min. 7. tota vt duratio tenuerit horas 2. min. 12. quotidem ego ante annum prænunciaueram ex meis Tabulis magna illarum etiam hinc commendatione & conſenſus iſte tam arctus cum eo quod eſt obſeruatum incredibile eſt quanta me voluptate profuderit. Huius ego medium ſupputabam Hercij fore cum hora 9. min. $27\frac{1}{5}$. Iſtud verò vos iſtic habuiſtis horâ 11. min. 1. Inter Hercium ergo & Smyrnam interjacent hor. 1. m. $32\frac{2}{5}$. Siquidem rectè ſe habent meæ Tabulæ prorſus vt Smyrna ſit abſoluta à Meridiano Atlantico mihi præſumpto hor. 3. min. 26. cuiuſmodi ego Alexandriam definio hor. 7. m. 36. quaſi iam inter Smyrnam & Alexandriam media ſint minuta 10. admodum.

Quia verò deliquium iſtud & Pariſiis obſeruatum eſt & Dantiſci, Hercij verò nec mihi, neque autem vlli toto Belgio patuit, diſpi

dispiciamus (oro te) quanta sit Meridianorum Pariensis, Hercani, & Dantiscani, denique autem & Regimontij differentia? Primùm ergo leucæ nostrates Austrasiæ constantis satis magnitudinis Folcalcario Hercium vsque mediæ sunt 140. satis curiosè à me ac pedibus istis meis permensæ, nempe Forcalcario Gratianopolim 25. Inde Vesontionem 37. Hercium denique 78. Atque hæ quidem sub eodem Meridiano quàm proximè, planè ergo in gradum leucæ istiusmodi quadrant 20. præcisè. Idem interuallum quod est Hercio. Vltrajectum leucarum 15. saltem non ampliùs, cùm medius sit grad. 1. min. 14. tanquam sub eodem Meridiano, quo rursum firmatur 20. leucas Austrasias imputari in gradum. Iam verò Hercio Parisios non sunt leucæ 54. saltem nihil amplius. Sunt ergo maximi circuli grad. 2. min. 42. qui iam in longitudinem minuta horaria 11. non excedunt, quod sanè exile est interuallum præ illo 21. minutorum quæ tu definiuisti. Rursum Bruxellâ Parisios leucæ numerantur 50. ad summum, quarum postremæ sunt multò nostris Austrasiis breuiores, prorsus vt ipsas 45. non excedant si tamen etiam attingunt. Denique autem cùm Tabulæ omnes Geographicæ Meridianum Parisiensem per Ambianum protendant in ipsam Duncherckam, vel etiam Orientaliorem statuant tantillo: ego quidem Hercio Dunckercham leucas nostrates permensus sum accuratissimè 34. quarum in isto Parallelo 38. constituunt 3. gradus seu minuta horaria 12. leucæ ergo istæ 34 nec totæ ad Meridianum Parisiensem dabunt min. 10. sec 30. atque istud est verissimum interuallum nostrorum, cui obseruationes adstipulantur hactenus vt stupere oporteat.

Tu ipsemet Bullialde, anno 1638. nactus es medium Eclipticum die 21. Decembris mane Lutetiæ hora 2. min. 10. sec. 10 quod ego Hercij habui hora 2. min. 21. perquam præcisè.

Anno 1643. die 27. Septembris habuisti finem Eclipseos hora 7. min. $59\frac{1}{2}$. magno consensu cum eo quod Sucij obtinuit Gassendus, atque alibi Agarratus, prorsus vt fine isto nihil sit certius. At enim eundem istum nos obtinuimus Antuerpiæ hor. 8. m. 6. ad summum, Louanij Caramuel cum sociis hora 8. min. 8. perquàm concinnè mecum: Finis ergo iste fuerit habendus Hercij hor. 8. min. 10. planissimè Rursum ecce Parisios inter & Hercium min. 10. sec. 30. Denique anno 1645. die 10. Februarij Gassendus medium Eclipticum obtinuit Parisiis hora 7. min. 7. accuratissimè: id verò ego Hercij exquisitè nactus sum hora 7. min. $17\frac{1}{2}$. quo nihil cogitari potest cum superioribus consonum magis.

Maneat ergo Parisios inter & Bruxellam siue & Antuerpiam esse minuta horaria 6. admodum, aut vt verius enunciem Antuerpiam quidem $6\frac{1}{6}$. Bruxellam $6\frac{2}{3}$. Hercium min. 10. sec. 30. ad vnguem, idque semel ratum ac certum esto. Nam quod ego alioquin 18. hactenus constanter asserui, hoc tu mihi præiuisti Bullialde, cui ego tantùm semper detuli vt errare tecum duxerim etiam gloriosum. Quoniam enim in Eclipsi anni 1635. sex digitos restituros pronunciabas hora Parisiensi 4. min. 12. quos ego eosdem Hercij certus eram me habuisse hor. 4. min. 30. præcisè, non dubitaui quin essent inter nos min. 18. ipsissima. Rursum cùm anno 1643. haberes in Septembri digitos decrescentes v. hora 7. min. 11. iv. hora 7. m. 23. iii. h. 7. m. 31. qui fuerant Antuerpiæ h. 7. m. 25. hor. 7. min. 36. hor. 7. min. 45. obseruati, quid supererat; nisi vt Parisios inter & Antuerpiam tota minuta statueremus 13. vel 14. Hercam denique 18. Hoc ergo interuallum sic interpretare tanquam à te ipso proditum?

Et Parisiis quidem Hercium vsque complanata est via; pergamus hinc Dantiscum, atque inde Regimontium. Interque duo Prussiæ loca tabula Geographica, magnum artificem atque industrium insinuans (& cui planè confido) minuta horar. 9. sec. 20. non plura. Iam verò inter Regimontium & Lugdunum Batauorum Linnemannus de Solis deliquio 1639. eruit horam 1. min. 4. sec. 49. quod esset Hercium vsque hor. 1. m. 0 sec. 49. an proin Dantiscum abesset Hercio min. 51. sec. 19. & certè per alias obseruationes inuenio ego Hercio Dantiscum minuta 50. tantùm satis accuratè. Ecce enim Eclipsis anni 1635. in Martio, Medium suum habuit Hercij mihi hora 8. min. 49. ad summum. Dantisci hor. 8. min. 39. Emersio mihi notata est hora 9. min. 40. Heuelio hor. 10. min. 30. ac denique Eclipsis 1643. desit nobis Antuerpiæ hora 8. minut. $5\frac{1}{2}$. admodum Dantisci verò hor. 8 min. 59. vt inter hæc duo loca media sint min. 54. ferè vnde & hoc conficitur Dantisco Parisios numerari horam 1. min. 0. satis præcisè, Sanè si Eclipsis ista 1643. desiit vobis Parisiis hora 7. min. 59. Dantisci verò hor. 8. min. 59. vides certitudinem constantiss. his ad hunc modum cognitis veniamus nunc ad Eclipsin postremam Ianuarij 1647. Huius medium Gassendus habuit hor. 9. min. 12. Parisiis, Heuelius Dantisci hor. 10. min. $23\frac{1}{2}$. vel Gassendo ergo adiiciendum est tempus, vel detrahendum Heuelio. Ego in tam lecto pari artificum partitionem arbitratus ex æquo Gassendo quidem adstruo hor. 9. min. 17. Heuelio hor. 10. min. 18. ad summum. Vnde conficio Hercij medium fuisse reuera per horam 9. min. 27. $\frac{1}{2}$. pro eo ac mei calculi largiebantur. Atque ita tandem pronuncio Smyrnam abesse Hercio meo hor. 1. min. $33\frac{1}{2}$. satis præcisè, hoc est Meridiano Atlantico hor. 3. min. 27. ad summum, aut saltem quà minimum hor. 3. min. 26. In quo acquiesco. Hæc sunt quæ super Smyrnæ longitudine meditanti longitudinum quoque aliarum mihi alluxerunt facem, quæque ad te interim transdere visum est, vt si contingat iterato Tabulas tuas Philolaïcas prælo subiici (quod ego mihi persuadeo fore prope diem necessarium, & iam esse exemplarium penuriam) quid super his cogitandum sit amplius interim deliberes. Atque etiam

etiam cum amiciſſimo vtrique noſtrûm Gaſſendo in conſilium eas, ad illa quæ ante annum cum illo communicaui, quæque tua ſcire perintereſt. Etſi nullos dubito quin iam tecum ſint communicata dudum poſtquam illuc rediſti. Vtique in his leges affectum in te meum: ſtudium in exiſtimationem tuam interpretaberis. Atque id quidem hactenus.

Ad latitudinem illam tuam Byzantij grad. 41. min. 30. fando tibi tantum non experiundo compertam quod attinet, ante iſtos 15. annos inſtiteram apud Conſtantinum Hugenium Arauſienſi Principi ab Arcanis, vt hoc mihi ageret apud Legatum Ordinum ad Portam Ottomannicam, vt reſcire tandem poſſem an non Byzantij latitudo eſſet gr. 43. min. 17. vel 18. Quid ille reſcripſerit repræſento tibi ex Teutonico Latinè.

Mi Domine,

Præſtiti quidquid eius potui, cuius me admonuiſti: ac tandem intellexi ex Aſtronomo huius vrbis celeberrimo, itémque ex Fautore harum artium, Viſito vno; Sultanum Amurathem tertium, perquàm ſedulò curaſſe inueſtigari longitudinem ac latitudinem huius vrbis; & quidem in Topchana: deprehensámque organis idoneis latitudinem quidem grad. 41, min. 30. longitudinem gr. 56. m. 47. præciſiſſimè, certius nihil aut verò propinquius obtinere licuit. Scio quidem longè hoc abeſſe ab opinione communi, quantum ad latitudinem attinet, (quæ paſſim hîc degentibus aſſeritur grad. 42. m. 30.) longiſſimè verò ab eo quod ad me tu præſcribis. Nemo hîc eſt ab Aſtrolabiis idoneis inſtructus, quibus experimentum capi queat. Et ſi mihi eſt ſpes vnius facta. Quotquot hîc ſunt Arabes Matheſeos Profeſſores in id conſentiunt quod retuli. Quotquot extra hanc vrbem ſcripſerunt, euariant; prorſus vt ego quidem cenſeam ſtandum experimento Imperatorio. Super his expectabo reſponſionem tuam auidè. Conſtantinopoli, vltima Aprilis 1633. C. Haga.

Atque ita quidem ille; poſt quæ fruſtrà Te Bullialdum Aſtronomorum Principem, ita fruſtra fuiſſe Byzantij vt non venerit in mentem Rationis Gnomonicæ, apud Legatum Regium, apud tot alios præſtantes Viros Gallos Peræ agentes & Galatæ. Vbi intra priuata tecta nullum à Vaniis Turcicis periculum, indignor, vt grauiùs nihil dicam. Interim tamen me conſolor, quod hæc ipſa te obiurgandi libertas adiget te ad aliquod facinus, tandem iſtud eruendi viâ quacumcumque aliâ.

Cogitaui mecum ſæpè an non in Sultanicis iſtis numeris Arithmetici Characteres ſitum permutauerint, in quem ſint reſtituendi? Et profectò tale ſubeſt quidpiam. Nam ad longitudinem illam grad 56. min. 47. quis non videt delirium? omninò ergo τὸ 7. aliò eſt referendum, & ſic quidem etiam vt ſitum habeat in fine aliquo non rectè graduum longitudinis non etiam latitudinis, ſed omninò finem claudat minutorum atque illum latitudinariorum vt nimirùm totidem hi characteres 5647.4130. componant grad. 56. min. 40. & grad. 43. min. 17. quo nihil iam manifeſtius. Et fauet huic inuento Strabo: qui Byzantium aſſerit abeſſe ab Æquatore ſtadiis 30300. qui ſunt ipſiſſimi noſtri gradus 43. min. 17. ad vnguem ab Hipparcho proditi ſcilicet, vnde Strabo ſua.

Et hæc quidem ſuper iſto Byzantij climate. At quod gauiſurum te confido. Scito iam me nactum eſſe die 13. Nouembris ἔξαρμα Noribergenſe graduum 49. min. 27. & amplius. Et Altorfij quidem eleuatio ex circumpolaribus deprehenſa eſt grad. 49. min. 26$\frac{1}{2}$. Noriberga verò cum ipſis oculis teſtibus eminùs conſpecta diſcernatur ſeptentrionalior, firmatur mea adſertio, qua ſcribebam ad Magiſtratum inclytæ illius vrbis videri mihi latitudinem domus & Obſeruatorij VValteriani grad 49. min. 27. ſec. 5. Abdias ille Trevv ad me iuſſu Magiſtratus ſcribens, poſtquam Altorfij latitudinem definiuit gr. 49. min. 26. ſec. 30. hæc ſubjungit,

Quia itaque Noriberga Altdorffio Septentrionalior eſt (licet non multum. vt ſitus eius eminùs è monte iuxta Altdorffium conſpectus indicat) colligitur ex hac obſeruatione rectè ſentire D. VVendelinum in eo, quod latitudinem loci Noribergæ non æſtimet tantùm grad 49. min. 26. aut grad. 49. min. 24. vt alij, ſed vltra grad. 49. min. 27. quidquid ſit de ædibus VValterianis.

Obſeruationem pleniſſimam promittunt mihi per Solſtitium æſtiuum proximum. Inter quæ ſi quid Conſtantinopoli nactus es quod nos amplius inſtruat, eius oro te fac indicinam. Tum, quid in Mercurio adeptus ſis quo triumphes magis, ad cuius motum, vt ſymbolam quoque meam conferam, ecce tibi in Chronico Colmarienſi verba iſta expendenda. *Anno 1284. die 17. Kal Decembris Venus & Mercurius ſimul fuerunt.* Tu iſta examina, & quid ſuper his, aliiſque dudum ad Gaſſendum tranſditis iudices (ſi merear) verbulo ſignifica. Valete catorum Capitum par lectiſſimum, & amate amantem vos ſuſpicientem, colentem, venerabundum Gotfridum VVendelinum. Bruxellæ 29. Nouembris 1647.

Perquam Reuerendo, Præclariſſimóque Viro Petro Gassendo *Præpoſito Eccleſiæ Dinienſis, amico obſeruando,* S.

Miror ſanè altum ſilentium tuum. Nam minimum octo lapſi ſunt menſes, à quo binas (alteras ſcilicet die 15. Iulij, alteras 13. Auguſti datas) cum Selenographiâ, rebúſque quibuſdam aliis, ad te tranſmiſi; ad quas hactenus reſponſum tuli nullum. Id tamen tibi imputare nefas eſſe duco: quippe animum erga me tuum, nullo non tempore ſtudioſiſſimum, pluſquam ſatis perſpectum habeo, ſed mercatoribus nautiſque id adſcribo, quibus tuæ concreditæ ſunt reſponſoriæ; quas intra manus alienas etiamnum hærentes, mirum in modum expeto, cùm ob iudicium tuum ſuper Selenographicis

phicis meis laboribus, quod mihi in illis certò pollicitus sum, tum vt perciperem, quâ fronte Præclarissimus Bullialdus & Roberuallius eam ipsam Selenographiam exceperint. Sperassem insuper, ex illis ipsis literis, me intellecturum quædam de itinere Bullialdi, déque acquisitis in Oriente obseruationibus, atque aliis scitu dignissimis rebus; verùm si dictæ literæ perierint frustrà hæc à me expectantur omnia, nisi fortè illa ipsa datâ occasione repetere placeat. Cæterùm diu est, quod sum, ratione lentium promissatum, in ære tuo, nunc verò satis paratus ad soluendum, postquam paululùm nactus sum orij: siquidem eas omninò iam expolitas habeo; nec quicquam deficit, nisi optima transmittendi occasio. Quod si autem intra paucissimas septimanas, per amicum quendam, opportuna nulla sese offeret curabo illas ipsas lentes, inclusis literis, absque tamen fractionis periculo, per tabellarium ad te perferri; túmque te pluribus certiorem faciam, de omnibus quorum tua scire interesse putabo. Denique fac, quæso, vt primo quoque tempore sciam, num qui sint Parisiis (vt mihi quidem perscriptum) qui Selenographiam nostram desiderent? Quod si ita est, non deero, quin quàm certissimè, tot exemplaria, quot opus erit, (quodlibet scilicet 12. Imperialium pretio redimendum) ad vos transmittam. Sin verò quidam modò dictam Selenographiam hîc Dantisci redimere mallent; atque suo periculo illam mari committere, iis pro 10. Imperialibus concedetur. Quâ de re etiam nisi graue erit cum Domino Cramoisio, vel cum quibusdam aliis Bibliopolis loquatis, rogo, vt indicent num aliquot exemplaria, pro modo dicto pretio cupiant necne? Quod officium vt magni beneficij loco ducam, ita vicissim seriò tibi persuadeas velim, si quid possim tui caussâ, nunquam non effecturum, vtpote qui sum, quique ero. Gedani die 24. Aprilis, 1648.

Tuæ Reuer. Dignit. semper studiosissimus
I. HEVELIVS.

Reuerendo admodum Clarissimóque Viro,
PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesiæ Præposito,*

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S. P. D.

Q Vinque iam sunt menses. Optime, Doctissime, Præstantissime Gassende, ex quo discedens Bruxellâ postremas ad te simul & Bullialdum in medium communes feci. Interea dum absum perlata sunt ad Amplissimum Chifletium duo Volumina quæ tu ad me transdidisti, Astronomicum alterũ, alterum de vita & moribus Epicuri. Sed sine literis vllis aut Bullialdi aut tuis, vt dubitare subeat anne illas meas postremas acceperitis? in quo si quid peccatum est à Veredario, nolim hercle factum: sed tamen si factum est; indignationem meam paro, quod scripti mei seruauerim (nescio quo fato præter morem meum bono) tuere exemplar quod ipsum si de re verum rescíam communicabo, atque adeò vel hinc summam eius communico; quâ Smyrnam inter & Hercium meum interuallum adstruo hoc grad. 1. m. 33. quod ipsum magis quoque iam confirmatum de illa eadem Eclipsi per obseruationem habitam Maioricæ (cuius Polus est grad. 39. min. 35.) ab hora 8. m. 16. ad hor. 10. min. 31. Medium vt fuerit horâ 9. min. $23\frac{1}{2}$. quæ tempora Smyrnæ Bullialdus habuit hor. 9. min. 55. & hor. 12. m. 7. vnde Medium eruitur hor. 11. min. 1. planè vt Maioricam inter & Smyrnam intercedant hor. 1. m. 38. ad omnem ἀκρίβειαν sensuum. Eclipsin hanc communicauit mecum Doctissimus Ricciolus Soc. IESV Professor Mathematum Bononiæ habitam Maioricæ per P. Vincentium Mutium secundum altitudinem Procyonis grad. 39. min. 10. & Capellæ (ad Occasum) grad. 68. min. 28. Addebam illis Parisios inter & Hercium non intercipi minuta plura $10\frac{1}{2}$. satis præcisè, idque & de itinerariis interuallis, & de Bullialdi ipsiusmet obseruatis euincebam. Adferebam denique quod mihi videretur statuendum super Exarmate Byzantij conjectura correctoriâ illius obseruationis, quam iussu Amuratis III. factam transmisit ad me Haga Legatus Ordinum Batauorum ad Portam Turcicam.

Quæ omnia quæque de Noribergæ Polo iam certiore, & grad. 49. min. 27. superante anne acceperitis simúlque quid desideretis ampliùs, discam de proxima vestra scriptione. Nunc in agendas gratias pro munere conuersum me, ac quomodo eas explicem implicatum, vix inuenio: vnum visum optimum, *Retaliare*. Habe ergo à me hoc *ἀντίδωρον*. *Ioannem* ipsum *de Lineriis*, pro cuius indicato solo nomine tu nuper voluptatis dedisti significationem. Exhibeo tibi illum quantum potui vero vultu, atque etiam cum Thesauro quem possidet toto. Is verò est fiscus 15. nobilium Stellarum constipatus paucarum de pluribus, & quas ego video fuisse 48. sed reliquis 33. deperditis gratulandum est nobis quod saltem has adhuc habemus Lineriani laboris relquias, quas ipsas pleniùs conseruauit Codex Arnaudinus, qui post annos à Linerio 14. omnes (saltem 47.) repræsentat: quasdam ex iis etiam Rectificatas pro anno 1364. Agnosco in his Magistrum Linerium Prouincialem discipulum & est operæpretium hos inter se componere.

Anno

	grad.	min.		grad.	min.
Flominis vltima.	18.	10.	♈	18.	20.
Aldebaran.	0.	50.	♊	1.	0.
Alharath.	13.	10.	♊	13.	10.
Pes orionis.	8.	0.	♊	8.	0.
Alhabor.	5.	50.	♋	6.	0.
Algomoïſa.	17.	20.	♋	17.	20.
Cor Leonis.	20.	40.	♌	20.	40.
Io Vrſa Minore.	5.	20.	♌	5.	19.
Alreia.	14.	20.	♌	14.	19.
Cauda Leonis.	12.	40.	♍	12.	45.
Alramech.	14.	7.	♎	14.	10.
Alchimech.	14.	50.	♎	25.	0.
Io Centauri pede.	26.	30.	♎	26.	30.
VVega.	5.	30.	♑	5.	30.
Piſcis Auſtrinus.	18.	10.	♒	15.	10.

Quinque Stellæ nobiles, vltima fluminis, Aldebara, Alhabor, Cauda Leonis (præter cæteras) & Alchimech ſatis indicant artifici poſteriori (Linerium cætera exprimenti) circa iſtas ſaltem non defuiſſe curam aut fefelliſſe ſolertiam. Etſi enim alias Stellas non aliis longitudinibus ſignauit quam eas ſignauerat Linerius, (quem vtique manifeſtum eſt eum exſcripſiſſe) in iſtis tamen fuit quod illum moueret vt diligens eſſe vellet. Et quidem cùm inter caudem Leonis & ſpicam definiuerit interuallum grad. 32. m. 15. quod Tychoni eſt grad. 32. min. 13. clarum eſt magnam hic adhibitam induſtriam ac de Cælo deriuatum quod prodidit. Ideoque certum mihi eſt Spicæ locum ante omnia illi fuiſſe definitum ex latitudine grad. 2 m. 0. & ea declinatione quam deprehendit. Atque ab hoc iacto fundamento molitum retrò ac porrò rectificationes ſi non omnium, certe nobilium Stellarum aliquot.

Et verò videamus quàm hæc ſint accurata. A Linerio ad Tychonem mediis annis 250. præciſè motæ ſunt Stellæ mihi quidem grad. 4. min. 3 .. ſec. ,6. Keplero & Bullialdo grad. 3. min. 42. ſec. 30 huc eſt ad omnem ſenſum grad. 3. min. 32. vnde ab anno 1364. ad Tychonem motus colligitur gr. 3. min. 10. ſatis præciſè. Iam verò quoniam inter Cor Leonis & Spicam interuallum ſtatuitur Ptolem icum grad. 54. min. 10. quod eſt ſolum grad. 53. min. 59. profectò ſi hoc iſtud ſuiſſet artificibus iſtis exploratum definiuiſſent vtique loca hæc, Reguli grad. 20. min 45. ♌ Spicæ grad. 14. minut. 44. pro anno 1350. Linerius, Reguli grad. 20. 10 47. Spicæ grad. 14. minut. 56. pro anno 1364. Prouincialis, quo nihil dari poterat accuratius.

Expende hæc Doctiſſime Gaſſende, & Linerium iam poſtliminio Galliæ ſuæ redditum ſuſcipe ac ſuſpice. Ac mecum etiam iſtud conſidera quod ad annum 1342. obliquitas Zodiaci aſſinitur grad. 23. minut 31. ſec. 45 Hoc enim Pariſiis obtineri non potuit vbi refractiones hibernæ anguſtius debuerunt exhibere interuallum duorum Tropicorum. An ergo Prouincialis ipſemet hoc ex prouincia detulerit Pariſios quod Linerio alluerit? Quid vos circa hibernum Solſtitium, cuiuſmodi Refractiones ſubinde aduerteritis ſcire peruelim. Atque etiam (ſi ad vos illæ meæ peruenerunt) à Bullialdo intelligere ecquid me amet. Bruxellis 23. Maij 1648.

Ex æquo vtriuſque veſtrûm plenum
GOTIFRIDUM VVENDELINUM.

ExCodice Membranaceo qui fuit ciuis Atrebatenſis, ſeruatur verò nunc Bruxellæ in Bibliotheca Societatis Iesv

Ex ſcripſit hæc quæ iudicauit ſcitu digniora (Gallia vtique) GOTTIFRIDVS VVENDELINVS. Imitatus manum.

Incipiunt ſcripta Domini Ioannis de Spira, Alamani ſuper Canones Almanach Magiſtri Ioannis de Linerys Picardi Ambianenſis Diœceſis.

Circa Canonem de Inuentione augium tria ſunt intelligenda, primum eſt de tempore Tabulæ non deſinentis. Secundum de opere. Tertium de cauſa operis. ¶ Tabula iſto modo componitur in prima enim linea proponuntur anni Chriſti collecti & incipiunt à 1320. completis & colliguntur proviſque ad annos 1520. completos vt patet in fine lineæ. Præterea in directo cuiuſque ponuntur iſta per ordinem, primo ponitur aux Solis pro principio anni 1321. præterea aux Saturni pro principio eiuſdem anni dein aux Iouis, pòſt aux Martis. Priùs aux Mercurij demum dicitur vltimo ratio differiæ aux vero Veneris non ponitur ibíque eſt eadem cum auge Solis vt patet ex Theorica illius atque ad hunc modum pergit iſte Ioannes de Spira totis ſex folijs donec ſexto folio verſo finem facit ſuæ Iſagoge his verbis, *Explicitunt Canones ſuper Almanach Magiſtri Ioannis de Linerys Ambianenſis Diœceſis*

Interiecto deinde ſpatio duorum Pollicum ſequuntur iſta,

Radix Mediorum motuum ſubſcriptorum ad tempus Chriſti Pariſius.

	S.	G.	M.	S.	T.	Radix Mediorum motuum ad an. 1320.	S.	G.	M.	S.	T.
Radix Solis.	9.	8.	19.	2.	14.	Radix Solis.	9.	18.	0.	54.	14.
Radix Lunæ.	4.	2.	20.	29.	7.	Radix Lunæ.	9.	27.	30.	48.	13.
Radix centri Lunæ.	1.	18.	2.	54.	0.	Centrum Lunæ.	1.	18.	59.	47.	0.
Radix argumenti Lunæ.	6.	18.	34.	7.	0.	Argumentum Lunæ.	10.	1.	27.	5.	0.
Medius motus capitis.	3.	1.	55.	46.	20	Medius motus capitis.	1.	2.	46.	5.	54.
Radix Saturni.	2.	14.	5.	16.	11.	Radix Saturni.	0.	23.	52.	5.	29.
Argumentum Saturni.	6.	24.	3.	46.	0.	Argumentum Saturni.	8.	24.	8.	49.	0.
Radix Iouis.	6.	0.	37.	10.	45.	Radix Iouis.	9.	28.	41.	5.	44.
Argumentū Iouis.	3.	7.	41.	51.	0.	Argumentū Iouis.	11.	29.	19.	49.	28.
Radix Martis.	1.	11.	24.	26.	50.	Radix Martis.	11.	20.	16.	4.	0.
Argumentum Martis.	7.	28.	54.	43.	24	Argumentum Martis.	9.	27.	45.	0.	24.
Argumentum Veneris.	4.	9.	14.	49.	0.	Argumentum Veneris.	0.	10.	4.	50.	24.
Argumentum Mercurij.	1.	15.	17.	45.	11.	Argumentum Mercurij.	9.	9.	42.	29.	0.
Radix Mediæ elongationis Pariſius tēpore Chriſti.	6.	24.	1.	19.	42.	Motus acceſſus.	2.	7.	5.	43.	0.
Radix motus acceſſus & receſſus. Pariſius Tempore Chriſti.	11.	29.	12.	54.	0	Media elongatio Solis & Lunæ.	0.	9.	19.	53.	19.
Radixaugis Solis ſine motu.	2.	11.	25.	23.	0.	Radix argumenti latitudinum.	0.	0.	26.	14.	7.
Radix augis Saturni.	7.	23.	23.	42.	0.	Radix augium ſine motu ad annos 1320.	S.	S.	M.	S.	T.
Radix augis Iouis.	5.	3.	37.	0.	0.	Aux Solis.	2.	21.	9.	10.	39.
Radix augis Martis.	3.	25.	12.	13.	0.	Aux Saturni.	8.	3.	5.	54.	42.
Radix augis Mercurij.	6.	10.	39.	55.	0.	Aux Iouis.	5.	13.	18.	52.	43.
Radix mediæ elongationis Solis & Lunæ.	6.	14.	1.	77.	0.	Aux Martis.	4.	4.	54.	5.	43.
Radix argumenti latitudinis Lunæ.	7.	24.	6.	15.	0	Aux Mercurij.	6.	20.	21.	25.	43.
						Ergo motus octauæ Sphæræ.	0.	8.	17.	6.	48.

Atque hactenus quidem folium iſtud ſextum verſum concluditur: abinde incipiunt Tabulæ ſanè quidem operoſæ; ſed in quibus nihil vllarum eſt obſeruationum, donec folio 53. Incipit alia manus charactere maiore & quantū iudico antiquiore cum hoc titulo.

Tabula Semidiametrorum Solis & Lunæ & vmbræ & pertinet ad Eclipſas. Eadem omnia repetit folium 54. manu non multum diuerſa quod miror.

Folio 35. verſo duæ ſunt Columnæ.

Declinationes			Nomina Stellarum		Longitudo grad.	min.	Latitudo grad.	min.	
1	31	61	Aries	Mirach.	7.	0.	14.	0.	S.
2	32	62		Cinit.	12.	0.	32.	30.	S.
3	33	63							
4	34	64	Taurus	Menkat.	6.	0.	1.	0.	S.
5	35	65		Aldebaran.	29.	0.	14.	20.	S.
6	36	66							
7	37	67	Gemini	Regel.	11.	0.	10.	0.	M.
8	38	68		Alhageth.	6.	0.	43.	40.	S.
9	39	69							
10	40	70	Cancer	Alhabot.	3.	0.	15.	30.	M.
11	41	71		Algomoïſa.	13.	0.	7.	9.	S.
12	42	72							
13	43	73	Leo	Alforac.	9.	0.	15.	30.	M.
14	44	74		Cor Leonis.	19.	25.	15.	51.	S.
15	45	75		Vrſa.	20.	0.	35.	0.	S.
16	46	76							
17	47	77	Virgo	Coruos.	1.	0.	11.	30.	M.
18	48	78		Algarab.	22.	0.	13.	50.	M.
19	49	79		Cauda leonis.	5.	0.	19.	30.	S.
20	50	80							
21	51	81	Libra	Alchimech.	13.	50.	24.	10.	S.
22	52	82		Alramech.	18.	0.	2.	0.	M.
23	53	83							
24	54	84	Scorpius	Yeth.	14.	0.	13.	0.	S.
25	55	85		Alpheta.	2.	0.	37.	0.	S.
26	56	86							
27	57	87	Sagittarius	Alhanc.	21.	55.	7.	0.	S.
28	58	88							
29	59	89	Capricornus	Vega.	10.	0.	50.	0.	M.
30	60	90		Alcayr.	21.	0.	7.	0.	M.
			Aquarius	Alditab.	10.	0.	50.	0.	M.
				Scbeat equi.	30.	0.	19.	0.	M.
			Piſces.	Humerus.	6.	0.	24.	0.	M.
				Cauda ceti.	30.	0.	12.	0.	M.

Maximam declinationem gr. 90. exhibeo. Neque enim fuit viſum repræſentare omnes alias & ſingulorũ graduum declinationes expreſſas dare.

Imò grad 47. m. 5. ſec. 50. dimidiũ pro anno 1332. grad. 23. m 31. ſec. 45. eſt veriſſima declinatio huius temporis.

* * * * Hæc legi non potuerunt.

1256.

Apparet eſſe Catalogum aliquot Stellarum rectificatarum ſob Alphonſo an. 1256. quando reuera cor leonis fuit in grad. 19. min. 25. ♌ in quam Stellam videntur artifices illi curioſiùs inquiſiuiſſe vode reliquarum loca inuenirent. Latitudines verò cum declinationibus confunduntur.

Folium 44. Verſum poſt Tabulam Retrogradationum, Stationum & Directionum hæc habet.

Prima dies Arabũ Iouis eſt ſed tertia Perſis, Sexta quidem Græcis..... Saturnique Latinis.
Epiſtolæ ad Gaſſendum.

Folium 46. verſum ſic incipit manu triplici.

Prima Manu, Tabula ad ſciendum motum Solis & Lunæ in vno minuto, diei & minuto diei Lunæ.

Secunda Manu, includitur æquatio centri.

Tertia Manu, & eſt compoſita anno Domini 1332. incompleto menſe Ianuarij per Magiſtrum Ioannem de Monte-forti ſecundum calculationem Tabularum Alfoncij.

Num. annorum.	Tempus coniunctionis & oppoſitionis & quatuor aſpectuum.				Motus Solis & Lunæ.				Augmentorum Lunæ.				Argumentorum latitudinis Lunæ.			
1	9.	0.	50.	54.	4.	58.	28.	10.	4.	17.	33.	32.	3.	12.	52.	55.
2	27.	54.	42.	33.	5.	14.	52.	5.	3.	48.	10.	39.	3.	51.	35.	54.
3	16.	16.	44.	5.	5.	4.	8.	55.	2.	37.	58.	46.	3.	59.	38.	39.
4	5.	38.	45.	36.	4.	53.	25.	45.	2.	7.	46.	53.	4.	7.	41.	24.
5	14.	32.	37.	15.	5.	11.	49.	0.	1.	43.	24.	1.	4.	46.	24.	23.
6	13.	54.	38.	47.	5.	1.	5.	50	0.	53.	12.	8.	4.	54.	27.	7.
7	2.	16.	40.	18.	4.	50.	22.	41.	0.	3.	0.	15.	5.	2.	29.	52.
8	11.	11.	31.	57.	5.	8.	45.	55.	5.	38.	37.	22.	5.	41.	12.	51.
9	10.	32.	33.	29.	4.	58.	2.	45.	4.	48.	25.	29.	4.	49.	15.	37.
10	29.	16.	25.	8.	5.	18.	26.	0.	4.	24.	2.	37.	0.	27.	56.	36.
11	17.	48.	26.	39.	5.	5.	42.	49.	3.	33.	50.	44.	0.	36.	56.	22.
12	7.	50.	18.	11.	5.	54.	59.	40.	2.	43.	38.	51.	0.	44.	4.	6.
13	16.	4.	19.	50.	5.	13.	22.	54.	2.	19.	15.	59.	1.	22.	47.	55.
14	15.	26.	21.	22.	5.	2.	39.	44.	2.	29.	4.	6.	1.	30.	49.	50.
15	3.	48.	22.	53.	4.	51.	56.	35.	0.	38.	52.	13.	1.	38.	52.	35.
16	22.	42.	14.	33.	5.	10.	19.	49.	0.	14.	29.	20.	2.	7.	35.	34.
17	12.	4.	16.	4.	4.	59.	38.	40.	5.	24.	17.	27.	2.	15.	28.	20.
18	1.	26.	17.	36.	4.	48.	43.	30.	4.	34.	5.	34.	2.	33.	41.	6.
19	19.	20.	9.	15.	5.	7.	16.	44.	4.	9.	41.	42.	2.	14.	24.	5.
20	8.	42.	10.	46.	4.	56.	33.	35.	3.	19.	30.	49	13.	20.	26.	49.
21																
22																
23																

9. ſic ad annum 1574.

Nota quod hæc capſula incœpit anno Domini 1530. completo 9. die menſis Ianuarij completo, prout in prima linea continetur & , hæc fuit prima coniunctio in anno 1531.

Nota diſtantia inter Toletum & Pariſios longitudo 12. grad. quibus correſpondent duo minuta dierum.

Nota, inter Pariſios & Magdeburgum ſunt variata per tres gradus longitudinis hoc eſt per 12. minuta horæ quibus correſpondent diei 30. ſecunda. Et ſi ſecundum hæc volueris mutare tempora hic reperta. ad tempus adde 30. ſecunda diei penitùs omnes motus debent teneri ſecundum quod hic reperiuntur. Quoniam ſi cum radice cuiuſque Regionis intretur. Idem proueniret.

Atque ad iſtum modum denique per annos 43. totos periexmntur calculi motuum quibus hæc pagina impletur,quam totam repræſentare laborioſo tædio nec vtili non putaui magnuio operæ-pretium , quæ ad marginem columnarum iſtarum annotata ſunt quoniam ætatem Linerij cõfirmãt annumque 1331. cœptantem non potui omittere quin repræſentarem quàm pote religioſiſſimè. Vt etiam hinc appareret ſupinitas & imperitia librarij interualla inter Toletum Pariſios & Magdeburgum (partiam credo Iozoois de Spira)permutantis. At verò folium hoc ipſum 48. verſum Theſaurum ecce nobis offert immenſæ iam æſtimationis. Quamquam (heu!) abiectum in ſtercus ſcriptoris imperitiſſimi: quique fœdiſſimè dehoneſtauit hos atlantæos labores Linerij neque ea 48. Stellis Fixis quas rectificauerat Linerius plures exſcripſit quàm 15. omnes pleno ferè numero ſunt lo Codice Arnaudino quædam etiam rectificatæ poſt annos 14. pro anno 1364.

grad.

Folio 48. verſo è medio paginæ.

	grad.min.	latitudo.	Partes.	Magnitudo.	Complexiones.	Nomina.
♈	18. 10.	13. 10.	M.	1.	♃	fluminis vltima
♉						
♊	0. 50.	5. 10.		1.	♂	Aldebaram.
	13. 10.	22. 30.	S.	1.		Alharath.
		31. ,0.	M.	1.	♃ ♄	Pes Orionis.
	8. 0.	39. 10.	M.	1.	♄ ☿	Alhaboz.
♋	5. 50.	16. 10.	M.	1.	♂ ☿	Algomoiſa.
	17. 20.			1.		
				1.		
	20. 40.	0 10.		1.		
♌			S.	1.		
	5. 20.	72. 50.	S.	1.	☿ ♃	Cor Leonis. [ne
		74. 50.	S.	2.	♄ ♀	Duę in ſtellatio
	14. 20.			2.	♄ ♀	Vrſæ minoris.
♍	12. 40.	12. 50.	S.	1.	♄ ♀	Cauda Leonis.
♎	14. 7.	3 .30.	S.	1.	♂ ♃	Alramech.
	14. 50.	2. 0.	M.	1.	♀ ☿	Alchimech.
	26. 50.	41. 10.	M.	1.		In Cẽtauri Pede.
♏						
♐						
♑	5. 30.	62. 0.	S.	1.		VVega.
♒	18. 10.	23. 0.	M.	1.	♄ ♃	Piſcis auſtrinus.
♓						

Hæc Tabula Stellarum Fixarum æquata eſt ex Tabula Stellarum Fixarum quas Alfoncius Rex verificauit anno Domini 1350.completo. Longitudo earum eſt gradus circuli ſignorum per quæ tranſit circulus tranſiens per Polos Zodiaci & centrum Stellæ. Latitudo verò earum eſt arcus circuli prædicti cadens inter gradum & centrum Stellæ.

Clariſſimo & Excellentiſſimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO, *Mathematico Pariſienſi celeberrimo, amico meo, S.*

GRatulor tibi veréque gratulor, Clariſſime Gaſſende, illuſtrem quam in te ſuſcepiſti prouinciam celebrandi Nobiliſſimum noſtrum Tychonem. Digniſſimus ſanè eſt ſi quis alius, cuius famam, laudémque ab obliuione hominum ac ſilentio vindicent omnes illi qui de litteris bene mereri cupiunt, ad hoc laudabile tuum inſtitutum promouendum, quæ ego promiſi, documenta mittam intra pauculas ſeptimanas. Hoc tempore ils, quæ tecum communicat Celeberrimus noſter VVormius, adjungere mea non potui, veritus, ne faſciculus in nimiam excreſceret molem. Hoc verbulo tibi indicare iam volui, ne de meo in te animo dubitares, neue de ceſſatione hac meâ quicquam ſiniſterius judicares. Vale Celeberrime Gaſſende, & me inter eos numera, qui te, vti ius fáſque eſt, colunt ac venerantur. Scripſi feſtinanter Hafniæ die 9. Iunij ſtyl.vet. 1648.

Tuæ dignitatis addictiſſimus
GEORGIVS FROMMIVS.

Viro Clariſſimo & Excellentiſſimo D. PETRO GASSENDO,

OLAVS VVORM. S. P. P.

SCripſit ad me non ita pridem amicus meus grata familiaritate conjunctiſſimus Dominus Iſaacus Peyterius te conſtituiſſe vitam Tychonis Brahæi noſtri conſcribere, & in honorem tanti viri apud vos typis edere, vt ſi quid haberem, quod ad rem facere poſſit, communicarem. Addidit prætereà chartam in qua conſignata erant, quæ deſideras; ſimúlque amoris & beneuolentiæ tuæ erga me teſtimonium, eruditum tuum de vita Epicuri commentarium. Quem licet nondum acceperim, tamen & pro beneuolentia affectu prolixo, & munere gratias vt ago maximas, ita optarem me par pari reddere & votis tuis ita reſpondere poſſe, vt meam operam te haud fruſtrà expetiiſſe agnoſceres. Nihil intermittens quod huc ſpectare poſſet, rem cum amicis communicaui, in primis Mathematico noſtro Frommio, quem non pauca tenere ſciebam, quæ tuo inſtituto ſeruire poſſent; vt Craigij Scoti ſcriptum contra Tychonem cum ſua Apologia, & vitam Tychonis à ſe elaboratam. Nuper in publica Panegyri recitatam, Epiſtolas prætereà quaſdam, hocque ab eo obtinui, vt tuam ambiens amicitiam & fauorem tecum per literas ageret ipſe, atque quæ haberet communicaret, à quo ſpero te habiturum quæ in meis hiſce ſchedis deſiderantur. Accipe verò hic à me, quæcunque in temporis hac anguſtia corradere valui, eáque in meliorem interpretare partem, ea hinc ſeligens, quæ propalanda ex vſu & honore ipſius Tychonis & patriæ noſtræ fore exiſtimas. Ac vt nihil prætermiſiſſe videar eorum quæ expetis ad ſingula chartæ tuæ momenta breuibus reſpondebo.

Quo præciſè anno natus ſit Tycho docent ſchedæ meæ num. 6. Oratio item Funebris Tychoni à Ieſſenio Pragæ dicta, anno nempe 1546. die Decembris 14. intra hor. 9. & 10. matutinam, in Auito prædio Knudſtrup in Scania ſito.

Fratres habuit Georgium, Axelium, Steenonem, Canutum, omnes magnæ in patria authoritatis & ex parte Ordinis Senatorij Regni, Sorores habuit Ingeburgam, Elizabetham, Sophiam, hæc verò Aſtronomiæ non planè inerudita, ſed in Thematibus erigendis expedita. Reliquit eadem filium Daniæ Senatorem inclytum, Dominum Tagonem Tot de Ericsholm, Equitem Auratum, literatorum fautorem ſummum, cui ego monumentum Steoenſe dicaui. Vide numero 3. 24.

Quando Vandeſburgum appullerit, & quo nomine vxor (quæ Pragæ obiit) fuerit, docebit Frommius.

Qui ex liberis mares, &c. ab eodem habebis. Interim conſule num. 6. 11. 18.

Quæ vera fuerit eius annua penſitatio colliges ex num. 14. dum hic fuit. Illa omnia à Rege Chriſtiano IV. P.M. ipſi fuere conceſſa, quæ à Parente habuit, dum Magnates ſibi habuit fauentes, num. 14.

Alios ex proprio non videtur habuiſſe reditus, quàm quos Knudſtrupium ipſi ſuppeditauit.

Roeſchildenſis Canonicatus vulgò Præbenda Regum vocatur num. 24. cuius annuus reditus mille Daleris Imperialibus æſtimatur; nullis obnoxius eſt oneribus, præterquam quod eius Poſſeſſor Sacelli huic additi, in quo Regum ex familia Oldemburgica Mauſolæa extant tecta ſarta ſeruare teneantur. Iam ordinariè Cancellario Regis confertur.

De cauſis diſceſſus vide num. 8. 21. 29. diſceſſit autem anno 1597. Rege nec inuito, nec inſcio; eiùs ſcitu organa abſportauit, nullo aut Regio, aut Rantzouiano nauigio. In Huena nihil reliquit inſtrumentorum num. 18. Inſula poſt abitum ſemper in feudum data Nobili cuidam, ſiue viro, ſiue fœminæ; in qua iam campus vbi Vraniburgum fuit. Iam feudi titulo vidua quædam nobilis eam tenet Inſulam. Quo tempore ad Rantzouium acceſſerit, &c. diem & annum literæ quas mitto docebunt, VVandeſburgi eum fuiſſe apparet in Aprili anni 1598. vide num. 15. Inde diſceſſit VVittebergam, vbi adhuc commoratus fuit vltimo die eiuſdem anni & 11. Ianuarij 1599. vt vides num. 14. 15. Hinc ad Rudolphum Imperatorem conceſſit, euocatus, num. 15. Quem Pragæ inuenit, vbi in ædibus Curtianis aliquandiu ſubſtitit num. 16. 24. priùs Pragæ fuit, quandiu collige ex num. 18. Benaticæ quis ſitus & conditio num. 17.

Incidit

Incidit in morbum 13. Octobris, obiit eiuſdem menſis die 24. anni 1601. vt patet ex Oratione funnebri à D. Ieſſenio habita & numero 13. ſepultus Pragæ in Templo Veteris vrbis Primario 4. Nouembris Ritu Equeſtri honorificentiſſime. Oratio funebris habita à D. Ieſſenio à Ieſſen, quæ excuſa Pragæ typis Georgij Nigrini anno 1601. ſi apud nos venalis extaret mitterem; vnicum ſaltem eius exemplũ apud amicum vidi. De Tumulo & Epitaphio nihil habeo, præter ea quæ vides numero 22. appoſita Orationi Ieſſenij. Ibidem Elogia quædam extant Ioannis Kepleri & Pauli Coldingij Cimbri qui Tychoni morienti adſtitit, cuius etiam quædam vides nu n.14.

Mortuo Tychone organa omnia Pragam ſunt tranſlata, & aſſeruata in Ædibus Curtianis, vbi, militum ſæuitia (vt ferunt) occupata à Palatinis vrbe ſunt diſtructa & diſtracta. Sed Globus antea Ieſuitis in Collegio Nieſſano dono datus. Nieſſa autem Sileſiæ eſt non ignobilis vrbs, ad Niſſam fluuium ſita, Sede Epiſcopali clara, vide Mappam Sileſiæ quo tempore Princeps Vldaricus eam ceperit vide num. 4.

De obſeruationibus nil eſt quod dicam, niſi quod ferunt Pragæ apud Virum doctum extare, ſed de iis forſan Frommius.

Synopſin obſeruationum, cuius mentionem facis, inter Schedas Longomontani inuenire non potuimus, Credo non aliam fuiſſe, quàm quæ ſparſim in eius Aſtronomia inuenitur.

De Epiſtolis & aliis quæ Frommius tenet, ipſe reſponſurus eſt. Quæcumque ego congerere potui, vt & Diſcipulorum Catalogum, aliaque ex meis chartis hîc habea omnia. Si quid præterea progreſſu temporis nactus fuero, quod huc ſpectare videatur, tranſmittam, vt ſtudium meum tam laudabiles conatus promouendi agnoſcas. Interim publico nomine gratias ago, quod hoc honoris Ciui noſtro exhibere volueris, tuóque calculo eius ſtudia orbi litterato probari quin amicis hîc in Dania rem gratam, & omnibus qui eius laboribus (cuiuſcumque tandem ſint nationis) oblectantur, ſis præſtiturus non dubito. Valetudinem (quam ex literis Peireſij lubricam tibi eſſe intellexi) precor firmam, vt diuinis ingenij monumentis publico bono diu prodeſſe valeas. Hafniæ. 5. Iduum Iunij 1648.

Admodum Reuerendo, atque Clariſſimo Viro D. PETRO GASSENDO, S.

REuerende admodum, & Præclariſſime Vir, amicè officioſè honorande,

Iam tandem expectatiſſimæ, atque exoptatiſſimæ tuæ literæ 8. Kalend. Nouembris anno præterito datæ, quas iam dudum periiſſe putabam, mihi cum aliis 4. Eidus Martij, hoc anno currente exaratis, optimè traditæ ſunt. Eæque profectò tantò fuere gratiores, quantò plenius in illis ipſis Beneuolum affectum erga me tuum, exprimere haud fuiſti grauatus; id quod ex tam præclaro tuo iudicio, ſuper opuſculo meo, ſuper additoque iſto munere egregio, abundè ſatis videre eſt: pro quibus tam egregiis animi tui teſtificationibus, non ſolùm debitas habeo gratias ſed & tibi viciſſim quauis occaſione & tempore me totum dabo. Lentes illas, quas dudum ſum pollicitus, manu mea expolitas, nunc demum hiſce adiunctas tranſmitto citius certè, vt vt maximè etiam voluerim fieri, ob varias occupationes haud licuit. Tubus cui hæ lentes inſerendæ, ſit 4. pedes, pollicéſque 4. vel 5. Pariſienſ. Regio circiter longus; circiter inquam: nam accuratè indigitare longitudinem illius tubi nequeo, vti ſcis, propter diuerſam oculorum aciem; nullo tamen negotio à te rerum harum optimè gnaro inuenietur genuina, Teleſcopij extractio. Habes verò hîc quoque foramina iſta, quæ tàm conuexo, quàm concauo ſuper-imponi debent. Sed imprimis ſuadeo, vt tibi compares tubum, qui pauciſſimis conſtat ductibus, atque ſi poſſibile duobus, vel ſummùm tribus: vt tantò minùs à recta abludat linea. Nam ſi vel tantillùm incuruatus, ſum profectò, etiamſi omnium optimæ ſint lentes, vel quicquam diſtinctè accuratéque earum ope apprehenditur. Cæterùm Teleſcopium ex hiſce lentibus probè adornatum, vt opinor, imprimis ad Maculas Lunares Eclipſes, Mercurium, Venerem, Martem & Iouem, Saturno excepto (ad quem accuratè diſcernendum multò longior requiritur) ſuum ſatis præſtabit officium. Et melius quidem hoc accepiſſes, ſi nitidius chryſtallum artificiale fuiſſet in promptu, & nec vires, nec tempus defuiſſent. Si tamen hoc ipſum clarius eſſe exoptas, verbulo tantùm ſignifices, rogo, ſtatim aliud concauum conuexo anteponendum ſum tranſmiſſurus; cuius beneficio rerum viſibilium ſpecies multò lucidiores, ſed minori formâ animaduertes. Intereà qualeſcunque lentes haſce æqui bonique conſule, iiſque cùm in rei literariæ commodum, tùm tui ipſius oblectationem quàm diutiſſimè fruere, quemadmodum iſtud à Supremo Numine animitùs tibi comprecor. Miror de cætero valde, Patres Societatis intrepidè pronunciare, ſe obſeruationes Tychonicas ex dono poſſidere Imperatoris: cùm tamen certò certius ſit, Dominum noſtrum Keplerum hîc Regiomonti degentem, ipſa habere autographa, cum variis optimi ſui Parentis Poſthumis ſcriptis luce digniſſimis; quæ partim ipſe ego, partim Clariſſimus Dominus Eichſtadius peruolutauit perſpexitque. Hincque iterùm iterúmque miror, quomodo exemplum dictarum obſeruationum nanciſci potuerint? cùm optimè ſciam has in Patrum manus nunquam incidiſſe, vt vt illis inſidias (quemadmodum Dominus Keplerus me docuit auidè ſtruxerint. Iam quod iſta attinet quæ ſcire percupis, de quibuſdã Tychonem Keplerumque concernentibus, cùm ad Linnemannum, tum Kepleri Filium ſcripſiſ

quidquid innotuerit, primâ occasione quàm lubentissimè te scire faciam. Interim tene ea, quæ à Domino nostro Eichstadio, aliisque accepi. Nobilissimus Dominus Beruetius, auditor, amicúsque tuus, quem ob necessitudinem, quæ ipsi tecum intercedit, quàm humanissimè nullo non tempore excepi, die 15. Iulij VVarsoniam profectus est; inde autem breui, vt percepi Germaniam Italiámque suo eum Comite petiturus. Doleo verò maximè tum eius, tum imprimis Illustrissimi ac Excellētissimi Legati causâ, qui aliquoties ædes meas intrare, speculámque meam Astronomicam ascendere, nec-non omnis generis honore me afficere fuit dignatus; quod Cælum nostrum Gedanense minimè ipsis fuerit propitium; sic vt nec maculas Solares, nec Lunares, vt taceam reliquos Planetas, illis hic præsentibus exhibuerit vnquam. Solares quidem ab initio Maij hue-vsque nullæ prorsus (id quod admirabile!) in Sole extitere; Lunares verò non apparuere ob cælum ferè semper nubilosum. Denique Præcellentissimus D. noster Eichstadius te multùm saluere iubet, mittitque aliquid de suo auro fulminante; euius vires explorare, cumque tuo conferre poteris. Tu verò vicissim, nisi graue est, de tuo auro, nec-non paxillum Chalybis fulminantis, quem te habere percepimus nobiscum communicabis; vt & nos de illius vi certi esse possimus. Namque valde dubitamus, simile quiddam ex Chalybe, siue aliâ quavis materia, dari posse. Itémque cupidè expectamus tuam Philosophiam Epicuream: quæ vt reliqua omnia penè à te confecta, quamprimùm prodeat in lucem, faxit Deus Optimus Maximus. Quod, vt eò felicius contingat, vires tibi restitui, téque saluum ac incolumen seruari quàm diutissimè optamus. Vale. Dabam Gedani 1648. die 31. Augusti.

Tuæ Reuerendæ Dignitatis toto animo I. HEVELIVS.

Mihi has obsignanti, literæ à Domino Keplero traduntur, ex quibus percipio, se curaturum, vt breui vtriusque vitam, Tychonis scilicet & Kepleri, vt & originem, cum omnibus circumstantiis typis exscriptam habere possis. Vale iterùm.

Clarissimo & Doctissimo Viro PETRO GASSENDO, *Philosophio & Mathematico Celeberrimo*,

HIERONYMVS BARDIVS B. S. P.

QVæ à me diutiùs exspectatæ literæ ad manus meas non perueniunt, cùm tamen meas tibi consignatas fuisse mihi persuadeam. Tibi etiam exemplar mei opusculi Ideæ medicinæ sacræ mediantibus, PP. soc. Iesu Lugdunum transmittendum esse curaui, & cùm noster Naudæus doctissimus cum ipsis peregerit mihi persuadeo tibi fuisse consignatum, quod certo scire peroptarem, cùm mea vilia spernere non debeas, cum tua maxima, præsertim verò vitam D. de Peiresck mihi dono à te missam maximi faciā de qua & de quàm summo Viro quid sentiam ad te omne perscripsi; nunc totus in prophanis versor vt à nostro amantissimo Naudæo intelliges, tuam Philosophiam experientiis comprobatam valde peropto, & scire etiam quo in opere compaginando detinearis, cùm tuum vastissimum ingenium nunquam possit feriari, præterea quod ego scribo nostro Naudæo tibi erunt communia, ne tibi omninò molestus sim. Vale sæculi nostri Iubar præfulgidum, & Reipublicæ literariæ maximum incremen tum & me tua quærentem mea exspectanteio te videre mihi persuadeo, eum totus quatenus sis amicorum tuorum sis. Vale terùm atque iterùm Vale & me tuis iussis paratissimum esse certò scias. Rapalli ex meo Musæo Kalend. Septembris 1648.

Illustri & admodum Reuerendo Viro Domino PETRO GASSENDO, *Theologo, Philosopho, Mathematico, Professori Regio nec-non Præposito Ecclesiæ Diniensis Dignissimo, Domino Fautori suo deuenerando*, S.

VErus affectus ex lectione tuorum eruditissimorū modestissimorúmque Librorum in te mihi natus est, isque eriamnum in penetrali animi mei hæret, & ad extremum vitæ halitum hærebit, iámque vetus est. Proinde cum ab anno æræ Christianæ 1636. Ephemeridas quasdam euulgauerim, easque nonnollis Præclaris Mathematicis dedicauerim, hosce fastos exiguos ad instantem annum Æ. C. 1649. (quem tibi & vniuerso Orbi Christiano faustum, salutarem & pacificum precor) vltrò inscribere debui & volui præsertim non abnuente Amplimo Viro Domino Heuelio, communi nostro Amico, interprete ac conciliatore mutui affectus: Rerum namque cælestium necnon naturalium crebram meditationem, cum Clemente Alexandrino lib. 6. Στρωματέων ὑποβάθραν τῆς κατ' ἀλήθειαν φιλοσοφίαν esse iudico. Etsi enim Biblia quoque Sacra libenter voluam, vt me in pietate & fide instruam & vitam emendem: tamen & gestio ζητεῖν τά τε ἄνω τά τε κάτω, in qua disquisitione, Illustris & Sapientissime Vir, dextrè nobis præiuisti, qui subnixus huic innocentissimo naturæ studio mihi ἐρασθῆναι τῆς κατ' ἀλήθειαν σοφίας videris agere. Nihil autem mihi gratius poterit accidere, quàm si tanti Viri admonitionem & censuram tum de Diario meo, tum de nostris obseruationibus Astronomicis audiam, & mihi sicubi lapsus fuero, non saltem corrigi, sed & corripi contingat: siquidem meæ tenuitatis probè mihi conscius volo inter eos esse, qui non solùm possunt labi; verùm etiam gestiunt resurgere & emendari. Reuerendum Patrem Mersennum ad τὸν μακάριον sedem raptum nobis nunciatum est, cuius equidem vicem haud queo dolere, dum hanc cum meliori

vita

vitâ commutauit; ſed meæ ſorti ingemiſco, quòd mihi tantùm ſemel humaniſſimis ipſius literis gaudere & frui contigerit. Interim publicum me vrget commodum de tua valetudine ſolicitum eſſe, cùm ſciam Aſtronomiam & Philoſophiam noſtram paucis illuſtribus Viris, Tui ſimilibus inſtructam eſſe & tantos Atlantes perquam paucos reperiri: ideóque Deum Opt. Max. ſupplici prece veneror, vt Te magnum Virum nobis adhuc in multorum annorum decadas ſeruet & ſemper incolumem præſtet ad exantlandam feliciter affecta opera. Gedani Kal. Nouemb. 1648. properante calamo, animo deuoto & ſubjecto LAVRENTIVS EICHSTADIVS, D.

Viro Clariſſimo Domino PETRO GASSENDO, *Mathematico Pariſienſi Regio, Amico, S.*

Sapientiſſime & Excellentiſſime Gaſſende,

Dudum audiui à te, me inſcio, compilatis ſcrinus perſcripta eſſe, quæ ego tibi promiſeram ad illuſtrandam vitæ Tychonis noſtri deſcriptionem. Non ſoluiſſent iſti mortales, mihi crede, tot ænigmata, niſi, vt ſacrum habet Adagium, in vitula noſtra araſſent. Vides quantoperè contendamus tibi vt gratificemur. Diſco apud riuales eſſe minùs apto animo Si quid prætereà deſideras, Gaſſende Eruditiſſime, id verbulo velim indices: ſtudebo quoad potero, vberrimè tibi ſatisfacere. Affini meo perdilecto, qui has tibi tradit, id negotij dedi, tecum vt de ſingulis maximis minimis conferat. Et faueas, quæſo, ipſiuſque conatus ac ſtudia tibi habeas commendata. De Inſtitutionibus tuis Aſtronomicis, luculento opere, ſanè, vt debeo quàm maximas tibi ago gratias. Gratior ero; vbi quid habuero, quod redhoſtimenti loco remittam. Deus te ſeruet bono publico & in primis Siderali ſcientiæ, quæ à te vitam exſpectat & ornatum. Dum affinis meus Petrus Scauenius apud vos erit, ſcribam ſubinde, & ſæpius alias. Tu interea, Gaſſende Clariſſime, explica & fac ſciam, qua in re mea opera tibi tuóque inſtituto vtilis eſſe queat. Vale quàm diutiſſimè, & me inter annumera, qui te colunt æſtimántque pro meritis. Scribebat Hafniæ die 11. Nouembris 1648.

Tuus ex animo GEORGIVS FROMMIVS.

Domino PETRO GASSENDO, *Sæculi præſentis Philoſophorum Principi,*

C. E. L. CAPELLA χαίρειν.

Quod inſolito te affari velim idiomate, tum naſcentis anni audentem facit origo, tum obſeruantiæ erga te meæ ſummæ recordatio, imprimis incomparabilis animi tui, cuius æternas opes dum conſiderò inſuſurrare illud ad Ianum venit in mentem

O Tu principium, ſimúlque finis
Lapſi continuo fluentis anni
Æui ſancte Parens, bifrónſque Iane,
Cui Vates duplicem dedere vultum,
Vt poſſes duplici videre vultu
Et quæ præteritis fuere ſæclis
Et quæ ſunt aliis futura in annis;
Dicas Iane Pater rogamus omnes,
Dicas te rogat vniuerſus Orbis,
Videruntne parem patres ſepulti,
Videbitne parem futura proles
Gaſſendo Phyſica inclyto Patrono
Verarúmque Patri Scientiarum?

Hæc quæ paucula Muſa dedit carmina ſuſcipito, & amare perge quem tot grauare dignatus es beneficiis. Vale. Dabam Monſpelij Kal. Ianuarij 1649.

Domino D. PETRO GASSENDO, *Amico ſingulari, S.*

Perquàm Reuerende ac Clariſſime Vir, Amice Chariſſime,

Hac commoda vſus occaſione, has ad te dare volui literas; tum, vt optem tibi commodam valetudinem, tum, vt rogem, quo ouncies haud grauatis quamprimùm, num poſteriores meæ, de die 21. Auguſti, cum lentibus per Dominum Cramoiſium tranſmiſſis, peruenerint ad manus? De Te namque nihil quicquam literatum 8 menſium ſpatio, & amplius, me vidiſſe ſcias; quod qui factum ſit, Tu omnium noueris optimè. Communi noſtro amico, optimo Merſenno, humanum illud contigiſſe, nuper quidem inaudiuimus; (quod me certè non parùm excruciat, præſertim, cùm non ignorem, quantum ſimul cum illo deceſſerit rei literariæ) ſed vtinam res ſeſe habeat aliter, & ex tuo relatu certiora, lætiorâque percipiamus! Clariſſimus noſter Eicſtadius, qui te multùm ſalutere iubet, tibi ſimul paruam ſuam Ephemeridem, cum noctibus noſtris Gedanenſibus, tuo nomini inſcriptam, mittet; quod quidem multò citiùs fieri debuiſſet; verùm deficiente occaſione, id excuſabis facilè. Me quod attinet, ſperaſſem itidem, vacuis haud te compellaturum manibus, ſi cælum duntaxat noſtrum Boruſſiacum, tempore Eclipſeos nuperæ Lunaris; nobis magis fuiſſet propitium: ſed ob aërem continuè nubilum, ne gry quidem obſeruare licuit, vt vt maximè oculum mentémque in id intenderam. Cùm igitur ſpe hac vice exciderim, nauabo operam, vt ceterris huius anni Eclipſes; cum Deo, felicius delinearè non nequeam. Interea has accipe pagellas, ab amico meo ſingulari, Chriſtiano Otlero, Viro egregio, atque Geometra Mechanicóque inſigni, vulgatas. Si quædam viciſſim habes, quorum me â ſcite, vel poſſidere interſit, fac, obſecro, vt teneam. habeámque officia paratiſſima, vt ſemper, iterùm ſpondeo. Vale amice chariſſime, atque annum huoc, quem, vt ſpero, optóque feliciter

citer es ingressus, cum Deo secundissimè absolue. Gedani die 28. Ianuarij 1649.

Tuæ Reuerendæ Dignitatis cupidissimus
I. Hevelius.

Viro Clarissimo Domino D. Petro Gassendo, S.

Domine, Libellum hunc *de Seirio*, Antuerpiâ ad me misit Dominus Cauendyshe, mittendum tibi si tanti putarem, Ego verò an tanti sit necne tui potiùs quàm mei iudicij esse volo. Promittunt etiam nescio quid nomina illa Vlug Beigus, & Tamerlanes Magnus, & incogniti illi characteres. Itaque omninò mittendus erat. Quid de eo censeas scire velim, si tibi vacat, vacare autem videtur. Nam Philosophiæ tuæ finita est impressio, & exemplaria eius huc aduecta nunc sunt in Telonio. Quorum exemplarium vnum, quamprimùm potero, missurus sum Hagæ Comitis Domino Sorberio expetenti, à quo etiam iussus sum te salutare. Ego pro ætate satis bene valeo, & mihi nimium indulgeo, seruans me, si fortè contingat, reditui in Angliam. Opto intereà præsentiam tuam, quâ si cariturus sum, cupio non modò vt valeas, sed vt id ipsum te valere sciam, qui quantum ego in hominem inspicere possum, scientiâ omnes mortales, & scientiam virtute superas. Parisiis 22. Septembris 1649.

Seruus tuus Thomas Hobbes.

Rolandvs Palvdanvs Petro Gassendo, *Mathematicarum Scientiarum Regio Professori S.*

Linguarum & Historiarum accurata cognitio quin vtilissima sit & præstantissima nemini dubium est. Linguarum enim beneficio ad optimos Scriptores nobis aditus patet: ex historiis præter prudentiam, quæ per has præcipuè petitur, ordo temporum & rerum ab orbe condito maximè memorabilium, notitia colligitur: quo studiorum genere nullum iucundius aut fructuosius esse potest. Verùm vt quis absolutè doctus appellari possit, longè alia, & maiora requiruntur, Philosophiæ nimirùm, Mathematicarúmque disciplinarum, & aliarum subliniorum artium cognitio. Per has enim res addiscuntur, in quibus scientia propriè consistit. Per linguas verba tantùm: quas licet penè omnes, vt Iosephus Scaliger, calleas, & sis insuper humanis, & ingenuis artibus exculrus, tamen si hîc subsistas, non magnos profectus feceris, etenim hæ artes circa sermonem solùm versantur, & ad reliquas aditum præbent. Si verò etiam historias scias omnes tanquam vngues, digitósque tuos, noueris quidem quidquid vnquam sit gestum historia dignum, quamquam quot res memorandæ hominum memoriam fugerunt, sed quamplurima restant addiscenda: historia naturalis, quæ propè infinita est, Mathematicæ disciplinæ, quæ tam valtè patent, Theologia quæ primo loco nominanda erat, Medicina vnicuique ad tuendam propriam salutem tam necessaria; Ius denique non tam Græcorum, & Romanorum, quàm naturale, & omnium gentium commune. Igitur vt aliquis eruditi nomen meritò sibi vindicare possit, orbem illum doctrinæ attigisse debet, sine quo perfectè doctus non dicetur, quantumuis elegantioribus literis expolitus. Eapropter iure meritò, Vir Clarissime, doctus ab omnibus existimaris, vtpote qui Philosophiam, & Mathematicas scientias calles, easque longè aliter quàm vulgus Professorum doces. Relicta enim illa via, quæ ab aliquot sæculis obtinuit, & in Scholas barbaram quamdam Philosophiam induxit, de rebus pulcherrimis eleganter, quantum materiæ difficultas patitur, disseris, nec rerum sublimitatem verbis sordidis dehonestari sinis. Quod testantur egregia tua monumenta, ex quibus altiorum scientiarum notitiam cum politioribus literis te conjunxisse manifestè apparet. Istiusmodi verò rerum mediocri cognitione minimè contentus fuisti, sed eas penitissimè peruidisti, & inuentis à priscis illis Thalete, Anaximandro aliisque primis Philosophiæ & reliquarum artium auctoribus noua quotidie addis: quæ laus fortasse non multò minor est, quàm inuenisse: quibus quidem summis Viris eò tantùm cedere videris, quòd te tempore præcesserunt. Quæ cùm ita sint, non mirum, si à nostro Principe tibi Regiæ Professionis munus delatum est, quod quondam honorificum, nunc tamen meritis tuis non satis congruit. Auditorium enim eruditione tua dignum tibi non contingit: adeò præclara illa studia frigent, & tanta est Academiæ vastitas, quam pueri tantùm incolunt, qui primis literis dant operam, idque non valdè seriò, nec vlteriora attingere admodùm curant: ij sanè ad percipiendam eximiam tuam doctrinam non satis idonei sunt, & optandum erat, vt discipulos te dignos haberes. Verùm huic querelæ, non est hîc locus. Itaque Vir Doctissime, valebis.

Petro Gassendo, *Viro Eruditissimo*, Morisotvs Sal.

Cum ruri essem & in lectione Epicureæ Philosophiæ à te illustratæ, noctes diésque exigerem, tantus amor discendi erat tantus ardor explendi me vtilissima lectione; aliqua annotaueram, quæ mihi ex opinione tua non videbantur, quæ tamen olim mihi contigerant, eáque Epistolâ ad te scriptâ mandaueram, sed illa, quia Lugduni vbi te esse existimabam, inuentus non es, periit, nec mihi nec tibi reddita, nulla alia iactura, nisi quòd citiùs tu quàm per Barancium cognouisses, quantum eruditioni tuæ, quantum virtuti tribuam. Fastos Ouidio per me suppositos, quia ostendis velle perlegere, ad

te mitto. Tantùm opus doctiſſimos quoſque allicere debuerat ad hoc ſupplementum, vt quod omnium ignauiſſimus temerè aggreſſus ſum, ipſi cum honore exequuti eſſent: nam & ea pars Faſtorum, quæ antiquam Aſtrologiam tangit, ingenium tuo ſimile poſcebat, & fluiditas ſtyli argumentorúmque & rerum ſoliditas, meliorem & doctiorem, quàm ego ſum, Poëtam. Tu qui grandia in publicum dare ſoles, & maiora polliceris, exiguis, ſi mea legis, tenebere, ſed ſi pluet hic impetus, breui alia accipies dummodò eâ mente ſis erga me, quâ ego erga te ſum, quem vt ingenioſum, vt eloquentem, vt eruditiſſimum, & colo, & amo. Vale. Diuione 24. Decembris 1650.

Sapientiſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

MORISOTVS Sal.

Marancius ille, quem ab æſtimatione tua metiebar, partem mihi in amicitia ſua & epiſtolarum commercio pollicitos, circa finem Nouembris hac vrbe exiuit. O Dî, quàm frigidus & obliuioſus amator; puto flumine lethæo potus nihil promiſſi meminit, etiam literis meis ſollicitatus in recordationem mei: num ille de genere glirium eſt? nequaquam; vere iam adulto excitatus non vltrò obdormiret, euigila quæſo eum cui Epicurum tuum tradidiſti ne credatur cum eo inter hortenſes voluptates ſepultus.

Quod autem tardè Faſti mei ad te peruenerint; tota illius culpa eſt, cui mittendos ad te commiſeram. Vellem & mandata typis forent, commentaria mea in duodecim libros, illicò ad te maiori cum curæ mitterentur, & ſi quid aliud ex me vnquam naſcetur dignum lectione tua, quod vt faciam ſedulò enitar, ne me indignum amicitia tua exiſtimes. Vale. Diuione 11. Kalendas Maias 1651.

Reuerendo, Nobiliſſimo, ac Doctiſſimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO,

IOANNES MICHAEL OVO. PINAVS, S. P. D.

Non eſt gratitudo in pectore meo extincta, quamuis conſuetudo teſtandi ipſam per literas nonnihil intermiſſa videatur. Accepiſſe beneficium à Te, Vir Doctiſſime ac Nobiliſſime coram tui nominis amantiſſimis & famæ ſtudioſiſſimis altiſſimâ vbique voce profiteor: illud ne minimâ quidem ex parte rependiſſe erubeſco: ſit tua beneficentia ipſa Tibi pulcherrima merces. Maneo Romæ ſtudio Matheſeos, pro virili deditus; quò nuperrimè Philoſophiam Reuerendæ Dominationis tuæ triumphali lautea ornatam intraſſe vidi, ab omnibúſque Viris doctiſſimis honorificè exceptam, & in arce Mineruæ Phidiæ collocatam gratulor: hac ita Franciſcus Sluſius Leodienſis Vir omni ſcientiarum & linguarum peritiâ inſtructiſſimus, Geometra præſtantiſſimus, delectatur: vt quotieſcum que familiaris ipſi cum ſui ſimilibus congreſſus contingat; toties Gaſſendi dotes & imitatur, amat & deprædicat; optátque ex animo, vt quem per ſpeculum & in ænigmate cognoſcit, eundem facie ad faciem aliquando intueri valeat: cuius Ego nomine Reuerendæ Dominationis tuæ officioſiſſimè ſalutato. Pater Sanctinius Lucenſis ſingulum non vltima opera triſecuit, idcóque multis obſtrepentibus & contradicentibus. Pater Athanaſius Kircherus Obeliſcum Pamphilium edidit, dolet ſe non quamprimùm Reuerendæ Dominationi Tuæ, tranſmiſiſſe, Literas ad Excellentiſſimum Principem Valeſium & ad Dominum Neuræum mitto: nutu & fauore Reuerendæ Dominationis Tuæ dirigendas precor. Vale, viuéque quàm diutiſſime & feliciſſimè literarum ac literatorum Decus. Dabam Romæ 6. Maij, anno ſalutis 1651.

Nobiliſſimæ ac Reuerendiſſimæ Dominationis Tuæ, promptiſſimus ac obſequentiſſimus ſeruus,
IOANNES MICHAEL OVO. PIN. SCLAVONVS.

Portatorem præſentium iuuenem optimæ ſpei, mihi amiciſſimum Reuerendæ Dominationi Tuæ commendo; ſi quâ in re tuo ſalutari conſilio & adjumento indiguerit. Dignetur illum nominis & virtutum tuarum præconem ſocium mihi adjungere. Is tamen non alius quiſpiam, ſed Ambroſius Vayſius Excellentiſſimi Ducis Longavillæ ſeruus eſt.

Clariſſimo Eruditiſſimóque Viro Domino PETRO GASSENDO,

IACOBVS ALEXANDER TANNEVRIVS, S. D.

Cum non me lateat, Clariſſime Gaſſende, diuertere te non rarò è viridariis Mathematicis ad amœnos Hiſtoriæ campos; necnon è ſyluis Philoſophicis ad Genealogicos etiam ſaltus quandoque te conferre: non iniucundum vtique tibi fore exiſtimaui veritatem vindicatam, quæ in Hiſtoriis

Historiis Genealogiisque tota ferè versatur. Accedit etiam, quòd, cùm vnus sit scientiarum, (quas assiduè colis) scopus, veritatis inuestigatio; patriæque studio teneamur omnes: fieri non posse videatur, vt tibi percharum non sit, quod ego aduersus virum mendacem, Franciæque osorem, suscepi veritatis Franciæque patrocinium. Quas igitur ad te mitto, vtriusque vindicias boni consule; quique non multùm authore suo, at certè argumento commendatur libet, singularis in te meæ obseruantiæ monumentum puta; si non aliud, saltem conatum lauda; méque, (quòd pro innata bonitate non semel pollicitus es) amare perge, & diu vale. Parisiis prid. Id. Iul. 1651.

PETRO GASSENDO *suo*,

PHILIBERTVS DE LA MARE S.

QVod tamdiu literarum ad te mearum officium intermiserim duo fuere, primum minus prospera quâ vsus sum valetudine ab eo ferè tempore, quo ab Epistolarum commercio cessauimus, maximè verò variæ Burgundiæ nostræ commotiones, quæ singulis annis nouum nobis bellum debere videntur, vtrumque puto pro ea qua vales humanitate tibi factutnm satis, intereà hoc habe me è virtutis tuæ demiratione perpetua non recessisse, doleo vnum quod nullam mihi ansam præbueris qua meum in te studium testatum probatúmque facerem. Nactus sum æstate proximâ elapsa nummum æreum cuius Iconem ad te mitto, quem ideò vulgaui, quia cùm variè de Popeonano illo inquisiuissem nihil tamen à me hactenus de illo compertum sit, seu apud Romanarum rerum & Byzantinarum Scriptores, seu apud eos qui rem nummariam Commentariis illustrarunt, tuum erit, quod à te deprecor, nodum hunc resoluere pro ea quam cum Nicolao Claudio Fabricio Peireskio (quem nominare, laudare est) communem habuisti rei nummariæ atque adeò antiquariæ peritiam. Intereà me totum esse scito in colligendis ex consilio illustrium Puteanorum Leonardi Aretini operibus seu editis, seu nondum editis, vt omnia illa simul prodeant præmissa authoris vita & grauissimorum de eo scriptorum testimoniis; si quæ sint apud vos, nam plurima illius scripta nondum fuisse edita qnotidie comperio, quæ ad institutum meum faciant, moneas velim. Vale & me tui studiosissimum amare perge. Vale iterùm, Diuione rebus prolatis pridie Nonas Nouembris 1651.

Doctissimo & Ornatissimo Viro PETRO GASSENDO *Diniensis Ecclesiæ Præposito*,

IOANNES LVDOVICVS CASTANÆVS S.D.P.

SVaue inter Doctos commercium ex eo semper conjectaui, Vir Ornatissime, quod grandiores animi contactu mutuo fulgurant cælestem, quâ viuunt flammam; perindéque ingratum & rude quod rudes cum doctis consortium tentant, infimo siquidem illi oberrant aëre, quam par sit istis infectari. Quamobrem nescio quo te primùm nomine salutem, qui nec doctrinæ priuilegium præferam, quo præcipuè omnes studiosi te facilè compellare possunt; nec iis studiis sim addictus, quæ tuâ aliqua similitudine interpellare confidant. Sed his difficultatibus occurrit blanda Musarum indoles, quæ mirè, si aliàs vnquam conueniens cum genio tuo, æquali temperie inferioribus ad ædificationem. & æqualibus (si qui tamen sunt) in admirationem animum tuum vltrò exhibet & aperit. Accedit & amor tuus in Patrem, cuius & hoc bonum natura mihi offerre videtur. Igitur ingenium meum explicare tibi vellem, non quâ iudicij sagacitate omnia discernis, sed quâ benignâ humanitatis luce cum hominibus conuersaris, amplectendum. Philosophiam ne primis quidem labiis degustaui, tamen propter necessitatem amo Philosophum. Suspicor autem Philosophiæ necessitatem ex eo quod mens humana continuis & succedentibus rerum radiis ita vrgeatur, vt iis tanquam contubernali luce & flamma sensim informetur, foueatur & quasi accincta vigeat, habeátque insitam facultatem extenuandi omnes rerum species, & in intellectualem figuram redigendi: Deinde assumat artem, quæ conseruet omnem naturæ probum vigorem, augeat lucem, sapientiam confirmet. Hanc Artem quis te luculentiùs hoc sæculo profitetur, Vir Doctissime? quis suauiùs delineat & scriptis & colloquiis? quis ad amussim humanitatis magis collimauit, qui Epicurum propter commune voluptati nomen infamem, & insepultum euocasti in officinam intellectualis voluptatis: hanc animorum disciplinę fortè dictam Astra, quod videamus mentes hominum excultas & sublimes impatienter ferre distantiam Intelligentiarum, &, vt ita dicam absentiam. Amant pererrare connaturale hoc pelagus (est enim firmamentum Oceanus, cuius agitationes & reuolutiones ex substantia spiritali & subjectione animali experiuntur) sunt qui gaudent legere Sideralem contextum ingenuæ exercitationis amore; alij dominationem cælorum, quâ mobilem intellectus humani mansionem reuolui, & in diuersas quotidie positiones transferri sentiunt obseruare delectantur. Alij denique student vinculum illud quo Planetæ hominem vellicant, impetum quo vrgent, rependentes vicem

vicem auctoritatis intellectualis, quâ omnia cælorum officia deducunt in permanentem vtilitatem ſtudia tua cum his poſtremis receoſeo, & ſi quid io meteorologicis tuis ſimile tractaſti, moneas obſecro, item de Marſilij Ficini mente, & Intentione indicium tuum proferas, niſi importunus videar occupationibus tuis. Optarem legere in aliqua Planetologia hæc aut ſimilia. In Luna contubernium animæ rationalis & naturæ, Intellectum naturæ practicum, ſpeculum vitæ & mortis rationis humanæ exſcriptam è Luna imaginem: in Venere ingenium vitæ rationalis, ſympathiam animæ cum inferioribus concentum & harmoniam animarum: in Marte neceſſitatem actionis quâ quiſque ſuo Marte gaudet, Antipathiam vniuerſalem & particularem, animorum diſſidia cum auctis coruſcationibus tonant: ex Mercurio Veneris & Martis ſatellitium, quod vtriſque artem & ſolertiam ſubminiſtret. Quatuor illi Planetæ inferiorum rectores, & animos inferioribus contemperantes multarum rerum doctrinam exhibent. Tres reliquos ſubintelligo, informare mentem ad ſuperiora, Iuppiter prouidentiam, Sol Religionis lucem, Saturnus immortalitatis reuelationem & quaſi denudationem inſinuant. Nimis vrgeo pudorem meum majori quàm par eſt, benignitatis tuæ confidentia. Sed memoria beneuolentiæ quâ etiam olim prouocabas naſcentia ſtudia remouet metum vt ingenuam ſtudiorum licentiam comparem cum humanitate tua. Bene vale, & bono litterariæ Reipublicæ ſemper feliciter labora. Siſtarici 6. Idus Februarij 1652.

Doctiſſimo, Clariſſimóque PETRO GASSENDO,

H. DESCALAS Baro de Bras, Senator Aquenſis, S. D.

MAximam quidem lætitiam mihi tua attulit Epiſtola, Vir Doctiſſime, tum quia perpolita eſt, tum quia te mei amantiſſimum eſſe ſcio, eam indeſinenter lectito, quippe quæ elegantiſſimè ac lepidiſſimè ſtructa ſit, nulla in ea inutilia verba, nihilque neceſſarij deeſt; & ſæpiſſimè ſimiles peroptarem niſi hoc tibi graue onus eſſe exiſtimarem; tanta voluptate moleſtiæ quibus vexor è mente depulſarentur; paucas inertiæ meæ hoc vnicum te rogo, nec me abſque cauſa laudibus immeritis efferas. Sequitur de rebus noſtris vt loquamur, hoſtes Aqui-Sextienſes quos vt ſolet victoria ſuperbos fecit (ſi tamen victoria ſit vincere non repugnantes) pacem cupiunt, eámque facillimam arbitrantur, ſed hoc à natura inſitum nobis eſt, vt è quorum inſidiis euaſerimus hos ſemper odio habeamus, ita vt ſola ſpes ſit bellum olim nobis horrendum, hodie verò cariſſimum. De rebus Pariſienſibus Sacriſta veſter Gaillardus te participem faciet. Reditum Ducis Inculiſmenſis maximopere expectamus, faxit Deus Omnipotens vt citiſſimè

Epiſtola ad Gaſſendum.

promiſſis ſtet; nunc valetudinem tuam jucundiſſimam diuturniſſimámque exopto, cùm ab ea gaudium & lætitia mea pendeant. Vale ſæculi prodigium ac patriæ tuæ Decus & ornamentum. Dabam Aquis-Sextiis tu. Kalend. Iunij 1652.

Clariſſimo, Doctiſſimóque PETRO GASSENDO,

H. DESCALES S. D.

NOn immeritò ſanè tibi Epiſtolam tremebunda manu ſcribo, Vir doctiſſime, cùm & à peritiſſimo homine atque eruditiſſimo conſpici debeat, ſola ad hoc me inuitant & ſumma eloquentia, & inſolita tua benignitas. Quamobrem doctiſſimorum magiſtrum, meum fateri non dubitarim; ſed vt ad huius ſæculi res deueniamus, ſcies Ducem a *Mercœur* quibuſdam huiuſce Prouinciæ nobilibus comitatum Aquis-Sextiis inſolito populi applauſu, inauditóque Magnatum gaudio fuiſſe exceptum, pacem ſe facillimè introducturum exiſtimat, quod mihi, cunctiſque amicis difficillimum omninóque *ἀδύνατον* eſſe videtur; *D. Daiguebonne* aulam petit, & ius noſtrum apud Regem fortiter defenſurum aſſeruit; Senatus Pariſienſis legati rediêre, nec fuit iſta legatio primâ fructuoſior, nunc Rex eſt apud S. Germanum, ſuas copias hîc cauſâ omnibus ignotâ expectans. Inter hæc Dux Lotharingius tempus ad ſuas res accommodans, pro Iulienſe Ciuitate, Stenai, & Iamets ſuas copias ad Principum exercitum ipſemet adduxit numero 8000. hominum; ita vt omni pacis ſpe ſublatâ ad bellum gerendum quiſque ſuam mentem vertat; hæc ſigna euerſis imperij, ô inaudita cupido quâ tantum, tantíque Principis imperium ferè ſubuertitur! De rebus noſtris nil noui. D. Dux Inculiſmenſis ſubitaneum reditum ſemper pollicetur quâ de cauſa mutuas pecunias ſumpſit. Iam tempus adeſt quod ſi perdamus, irreparabile, hoſtem fieri fortiorem ne ſinat, efficiatque redeundo vt promiſſa appareant. Illud vnicum ſupereſt remedium. Vale ſæculi prodigium, ac Prouinciæ tuæ decus & ornamentum 14. Maij 1652.

Clariſſimo, Peritiſſimóque PETRO GASSENDO,

H. DESCALES S. D.

QVâ efferor lætitiâ, iam ſuauiſſimarum tuarum literarũ aduentu, Vir Doctiſſime, nullo modo exprimere queo; quemque faciam in earum lectione progreſſum, omninò incredibile dictu; quis enim in Terrarum Orbe te meliùs ſua imitatione inſtruere quemque poteſt? auget deſiderium tuos ſequendi tramites. & mirifici ingenij & tuarum virtutũ recordatio; enim verò honeſtatis ac humanitatis exemplũ in te eluceſcit, pietas & mens ad æternum Deum incredibi-

lis, atque ita Philosophicis cæterísque pulchertimis studiis deornatus es, vt veteres celeberrimorum imagines non solùm expressurus, sed longè sis superaturus. Vt verò quod qnotidie agam, quodque è tua tam suaui societate acceperim, noscas, solius Plutarchi pertractationem elegi, quippe quod deditum varietati animum non valdè tranquillum censeant, sæpissiméque accidat vt è tam diuersis librorum studiis nihil omninò retineamus, opinor; illum ergo excellentem authorem libentissimè lego, quem tecum in vno conformem notaui, quòd scilicet nihil tempore carius sit, ipsum tamen pro nihilo ductum, qnia exitus semper à nobis remotissimns consideratur, nec ad monumentum indesinenter nos accedere præuidemus, qnamobrem ad benè beatéque viuendum tempus adimpleamus, cùm eo solo tantùm certissimè fruamur, de quo præcipuè rationem præstituti sumus. Vnasquasque res nonas Sacristam vestrum Gallardum tibi ostendere rogaui, quod superest (Vir Doctissime) Deum Optimum Maximum supplex veneror vt te incolumem & florentem conseruet. Vale sæculi prodigium, & patriæ tuæ Decns & ornamentum. Dabam Ansuisio 3. Kal. Iun. 1652.

Incomparabili Viro Domino PETRO GASSENDO, *Ecclesiæ Diniensis Præposito*,

SAMVEL SORBERIVS χαίρειν καὶ εὐπράττειν.

NOn ego solus & sine riuali mea amare velim, Vir maxime, nec defendere dicta quàm vertere malim. Tecum itaque sententio malè tornatam incudi reddẽdam esse Versionem nostram Syntagmatis tui. Quod bis térque expertus frustra, meliora reponere si nequeam, lubens delebo, nec vltrà sumam operam inanem. Palmam aliis non inuidebo, nec pœnitebit me tamen omninò emensi, quamuis non sine lapsu, stadij. Cadet forsan & qui nos sequetur, nec ἀναμάρτητος vllus erit, si ἀκρίβεια illa adhibeatur. Nullum est ouum ouo adeò simile, quin discriminis quid intercedat, si propius intuearis. Possem quidem opus refingere: sed seponendum potiùs videtur, cùm tibi nec mihi forsitan expediat, vt publici iuris fiat. Alia nunc agito de quibus sub discessum paucis egi tecum, & quæ, si Deus bene vertat, aliò me vocabunt. Nec famam quæro, quam si vllam nactus sim, vt ais, totam amicitiæ tuæ acceptam refero, nec prorsus contemno, ne virtutes contemnere videar. Mentem opto sanam in corpore sano, & tuam sapientiam pietatémque, æui quod superest, imitandam mihi propono, modò faueat ille πάντων ἰδέων φίλος, apud quem rogo precibus intercedas tuis. Plura si negotium vlterius processerit scribam. Hæc autem paucula vni tibi dicta velim. Intereà vale, & me semper ama, Vir Reuerendissime, tibi obsequentissimum.

Fusius ad Nobilissimum Dominum Conradum circa editionem versionis nostræ scripsi, quæ tecum communicabit, vt quid consilij capi queat vnà cum Domino Capellano videat. Scio enim vos omnes in me bene affectos, & rebus meis probè consulturos. Iterum vale, Arausioni 18. Iunij 1653.

Viro Celeberrimo Domino PETRO GASSENDO,

OLAVS VVORM. S. P. D.

QVantum lætitiæ tuæ mihi attulerint effari nequeo. Tum quod ex iis intellexerim Te viuere, valere, & in Tychonis nostri vita consignanda strenuè pergere: tum quod sincerum tuum in me affectum & beneuolentiam abundè declarauerint. Ego quidem diuina gratia; varus morbis & difficultatibus conflictatus, senio & curis fractus, Tibi ad quæuis amici officia paratus vtcumque valeo. Cæterùm de Keplero aliquid de Tychone nostro meditante, hactenus nihil percepimus; nec credo iis instructum eum ad hoc negotium accedere, quibus tu abundas. Nisi velit post Homerum Iliada condere. Rectè igitur facis quod à proposito te abstrahi non patiaris, quo Tibi Illustris familiæ gratiam, omnium fauorem concilias. Me quod concernit, ex quo ad te scripsi, nihil peculiare in hoc genere expiscari potui, præter epistolam quandam ad Imperatorem Rodolphum, quâ ei secretum suum inuentum detegit, contra pestem & morbos malignos, quam ante annos aliquot publici iuris fecit Clarissimus Dominus D. Casparus Bartholinus in eleganti tractatu de aëre pestilenti corrigendo. Quia verò dubito an ad vos sit delatus, epistolam describi curaui & his addo. Credo hoc ipsum esse medicamentum de qno tecum egit Nobilissimus Dominus Retzius. Nam hoc nobis familiare, & in Pharmacopoliis nostris titulo *Elyxiris Tychonis* venditur. Ego creberrimè in morbis malignis vsus sum, magno successu sudores potenter monet, malignitati resistit. De eius vnguento nunquam quidpiam percepi. Nobilissimus Dominus Petrus Retzius iam Thesaurarius Regius, eiúsque frater Georgius Secretarius, hîc iam non sunt, nec ante dies quatuordecim hîc expectantur, alioqnin hac de te cum iis egissem, tuásque literas legendas dedissem, sunt enim mihi amicissimi. Quia verò festinato opus esse ex literis tuis intelligo, nolui in aduentum eorum responsum differre. Vbi redierint, si peculiare qnid habuerint, Te faciam certiorem. Quia verè tam subito describi Oratio Iessenij non potuit, cum possessore egi mihi, vt concederet, promittens ipsi vicissim vitam Tychonis à Te descriptam, & eandem hanc orationem Parisiis nitidiùs editam. Cape igitur & tuis vsibus accommoda. Nescio an tibi

scripserim

scripserim de fatuo illo, quem Vraniæburgi alebat Dominus Tycho, *Leppe* nomine qui ipsi valdè fuit in deliciis. Pransurus ad pedes hunc habebat discumbentem, cui ea quadra sua delicatiores cibos offerebat, assiduè garriebat multa ridicula, malè cohærentia, & quandoque quædam alicuius momenti. Quocirca eius eloquia curiosius obseruabat, cùm visus sit quandoque vera quædam prædicere. Referam quæ de eo ex ore Domini Longomontani P. M. sæpiùs audiui. Abiit Hafniam Tycho, nec reditus eius tam subitò exspectabatur. Cœperunt studiosi quos Vraniæburgi alebat, hilarius genio indulgere, quibus aderat hic Leppe, qui inter reliquos garritus ex improuiso exclamauit *Dominus adest*. Illi scientes ipsum quandoque vera nunciare, quemdam ad obseruatorium ablegarunt speculatum, qui rediens nunciauit Tychonem iam in littore consistere, vnde turbati omnes ad sua se penitus subitò contulere. Alio tempore amandauit Tycho duos ex suis discipulis Hafniam, negotia quædam curaturos. Quos præscripto die rediturus cùm sciret, ipso prandente hic idem inter reliqua exclamare cœpit: *Ecce* vt tui iam in mari se lauant. Quo audito suspicabatur Tycho quod res erat, ablegatos nempe naufragium passos. Iussit igitur vt ad obseruatorium se conferret quispiam, visurus an in mari scapham cum suis videret Hafniâ redeuntem. Qui retulit vidisse se in littore quosdam madidos & malè dispositos, scapham verò quâ vehebantur subuersam. Si quis in familia ægrotaret, idque fatuo huic indicarent, perquirentes an moriturus esset æger, vera semper dedit responsa. Plura eius generis, quibus ipse interfuit, narrare solitus erat Collega meus conjunctissimus; sed an eiusmodi digna sint quæ eius vitæ inserantur, tute meliùs me iudicaueris. Saluta quæso, meo nomine officiosè Clarissimum Dominum D. Patinum, cuius in ignotum, amorem & beneuolentiam toto pectore exosculor. Vale, ac bono publico diu vige, mi Gassende. Hafniâ pridie Kalendas Octobris 1653.

Clarissimo, Doctissimáque Domino D.
PETRO GASSENDO,
S.

CLarissime ac Excellentissime Vir,

Cùm in Lyguriam æstiuis studiorum vacationibus ineuntibus Bononiâ venissem, & ex iis, quæ Vir Clarissimus Ismaël Bullialdus de nouissimo Cometa ediderat, te Diniæ morari intelligerem; statueram ante reditum meum ad te venire vt tecum coram de communibus studiis differerem opémque obseruationum tuarum ad opera Astronomica, quæ jamdiu molior, implorarem. Jámque Niceam veneram mense Septembri iter ad te prosequuturus, cùm fortè incidi in Ioannem Bouls Curatum Interuallium, qui se tuum olim familiarem, tuisque obseruationibus aliquando adstitisse testabatur, à quo audiui incertum esse Diniæ-ne an potiùs Aquis-Sextiis per id tempus degeres. Quamobrem donec in incerto essem tempori & labori itinerum parcendum duxi, missoque qui de te mihi certa referret, post obseruatam ibi altitudinem Poli, Podium Raynaldi meam in Liguria habitationem redij. In reditu cùm Monœci Principem sapientissimum omníque profundioris eruditionis genere ornatissimum, nostrísque etiam studiis deditissimum, à quo in transitu fueram clementissimè exceptus, déque locorum situ rebúsque notatu dignissimis liberalissimè instructus, iterùm reuererer; consiliúmque meum Viro Clarissimo eruditissimóque Domino Carolo de Venasque suæ Celsitudini à secretis exposuissem, is mihi humanissimè exhibuit se facturum, vt quocumque in loco esses, meæ ad te literæ tutissime perferrentur. Cùm igitur iam intelligam, te nec Diniæ, nec Aquis-Sextiis, sed Parisiis esse; per eum has tibi litteras tradere constitui. His ego te etiam atque etiam rogo (quamquam audax nimium in rogando videri possim) vt pro tua benignitate me tibi iam dio addictissimum in tuam consuetudinem digneris excipere, tuumque ad ea, quæ paro auxilium, quod facile potes, ne deneges. Ea est ratio operis quæ te facilem ad hoc indulgendum præbere possit. Problema ad Astronomiam summè necessarium, quod tamen nemo hactenus mortalium, quamquam multi iique doctissimi atque ingeniosissimi adnixi sint, soluere potuit; immò prorsus insolubile pronunciant Keplerus de motu, & Bullialdus in Astronomia Philolaica duo magna Astronomiæ lumina: ipse tamen omnium postremus solui. Problema est ex datis vnius Planetæ duobus interuallis mediis, & veri motus, inuenire Geometricè Excentricitatem equantis, & lineam absidum seu vt proponit Bulliadus ex datis quatuor angulis ad vmbilicum Ellipsis deinceps, Ellipsim describere. Huic, & similibus inuentis nouam Astronomiam superstruo ad quam necessariæ mihi sunt exactæ obseruationes; quales ego per ætatem adhuc nubi comparare non possum, sed à senioribus, qui in hoc studij genere ætatem consumpsere, hoc est à te fermè solo sunt requirendæ. Ergo, si tu saltem præcipuas earum, quas his postremis temporibus non adhuc vulgatas habuisti mihi indulgere velles, immortali me beneficio afficeres. Posses ab oppositionibus superiorum Planetarum incipere, & ternas vnius Planetæ transmittere, quæ meæ Methodo opportunissimè acciderent, si omnes in eadem essent excentrici parte, sed in notabili ad inuicem distantia. Tuum ergo de hac re responsum impatienter expecto.

Quod reliquum est, Vir Clarissime, Christophorus Storanus Canonicus Anconitanus

exposuit mihi per litteras opinionem suam singularē de Cometis quas existimat esse ex Stellis præexistentibus de nouo incensis, petiitque a me, vt si ad te veoirē, aut scriberem, iudicium de ea tuum extorquerem, Eius fundamenta ad Bullialdum transmisit, quæ habere ab eo poteris. Quamobrem te rogo, vt quid de ea sentias, mihi exponas. Vale, Vir Clarissime, & me tibi addictissimum commendatum habe. Scribebam, Podij Raynaldi die 21. Octobris 1653.

Excellentiæ Tuæ Studiosissimus
Io. Dominicvs Cassinvs.

Sapientissimo & incomparabili Viro Domino Petro Gassendo *Ecclesiæ Diniensis Præposito Reuerendissimo,*

Samvel Sorberivs χαίρειν καὶ εὐπράττειν.

EPistolas meas ad diem mensis superioris nonum datas per Dominum Contai dum in manos tuas peruenisse puto, quibus scilicet significabam secessum meum Vasionem, vt me in Ecclesiæ Catholicæ sinum reciperem; quod sanè pridem auebam, nec sese præstandi obtulerat occasio. Qui me triplici illigatum chimeræ demùm expediret adfuit Illustrissimus ac Reuerendissimus Dominus Iosephus Maria Suaresios Vasionensium Episcopus, cuius nomen eruditis notissimum, tum ob stupendam disciplinarum omnium, sed rerum in primis ad Ecclesiam spectantium cognitionem; tum ob illam quâ cæteris præfulget Præsulibus pietatem. Is me benignè & familiam meam excepit, fouetque donec mihi de munere prouisum fuerit Ecclesiastico ab Eminentissimis Cardinalibus Barberino & Bicchio, quorum diuinâ prouidentiâ iam mibi paratum est patrocinium, vt Antistites taceam quamplurimos, qui mihi volunt ex animo. Itaque spero futurum breui vt resarciatur bonorum omnium meorum iactura, quam veritatis causâ alacriter feci. De te, Vir Sapientissime, mihi com illustrissimo Patrono meo plurimus sermo fuit. Voluit itaque quid tecum instituere commercij literarij, cùm spondi te inchoãdo fore paratissimũ. Sed non sustinuit nimium illud pectus lõgiores moras, & prior en ad te scribit. Responsum tuum Auenionem si mittas per Veredarium ad Dominum Suares Præpositum Ecclesiæ Domini Episcopi fratrem, tutò & breui Vasionem perueniet. Bernerium nostrum vidi paulò ante discessum meum, & festinantem domi totum biduum detinui. Utinam vtinam ad partes nostras pertrahere possemus. Tu quâ insigni pietate & doctrinâ rerum diuinarum polles vrge, quæso, vt animam illam Christo lucri facias. O vtinam ego possem semel caput charissimum alloqui! Lugdunum iuxta mensem cogito prælo scriptiunculam quandam cui nunc incumbo traditurus, vnde lubenter Lutetiam excurrerem. Nam si Romam ineunte Vere proficiscar, amicis longum erit fortasse vale dicendum. At æterna nos manet patria, in quam audio Celsissimum Principem Valesium Mœcenatem tuum nuper concessisse. Durum illud tibi, sed animo ferendum quo decet non mollem virum. Deus Optimus Maximus te diu superstitem & incolumem seruet, vnà cum delibato illo eruditorum flore Monmorio, Capellano, Neureo, qui tuam virtutem colunt. Vale igitur, Vir sæculi nostri Decus primarium, & me quod hactenùs fecisti semper ama. Vasioni 11. Kalend. Ianuar. 1654. quem tibi faustum voueo.

Domino Petro Gassendo S.

PErillustris, & admodùm Reuerende Domine,

Memini ante annos 21. Romæ à me oblatam Eminentissimo Cardinali Barberino Mœcenati meo Tuam obseruationem de Mercurio in Sole viso, & Venere inuisa, non alia obsequia deinceps præstita suggerente viro incomparabili Peirescio. Diu post Aquas-Sextias dum pertransirem cum Eminentissimo Cardinale Bichio, Romámque repeterem, conciliauit me tibi eorum ipse Peirescius. Te itaque vidi, & salutaui, tecúmque amicitiam sanxi, quam tamen mihi, Aulicis, & Episcopalibus curis distracto excolere hue vsque non licuit. Verùm Clarissimus Vir Samuel Sorberius singulari Dei beneficio ad Ecclesiam Catholicam, & in ædes meas receptus in sua litteratissima consuetudine, quâ fruor ad votum, præstantissimos ingenij tui fœtus mihi exhibuit. Silentium igitur confestim meum damnaui, vsque amissi temporis dispendia compensarem crebris Te litteris adire, initámque amicitiam sancire, atque instaurare constitui. Quamobrem rogo Te iterùm, iterúmque vt excipias perlibenter hanc Epistolam mei veteris erga Te affectus recentem Indicem, & me tuæ veteris pietatis, & solidæ doctrinæ admiratorem in tuæ beneuolentiæ sinum admittere, inque amicorum tuorum prima cera vti priorem tempore locare ne renuas. Certè non possum non admirari tuæ mentis perspicacissimam aciem, acutissimámque solertiam in arcanis naturæ penitius, & certius indagandis; sinceras insuper, & puras de auctore naturæ Deo religiosè colendo, déque rectissimis Ecclesiæ Catholicæ Dogmatis tuendis sententias, quantumuis obganniant nonnulli scioli, qui disciplinis liberalibus leuiter tincti tenebras inscitiæ suæ quasi nebuculas offundunt; sed Tu scientiarum ἐγκυκλοπαιδείαν complexus dispellis illas, & diffundens longè, latéque radios eruditionis tuæ, pronicas, & caligantes harum noctuarum ocellos luce majore perstringis. Viue felix (Vir perillustris) Ecclesiæ ac Reipublicæ litterariæ bono, & decori, eásque lucubrationibus tuis ornare, ac illustrare perge. Operam quidem meam omnem quantulamcumque denuò

denoò Tibi ex aſſe offero, &c, vbicumque res feret, ſtrenoè nauabo, nec vllom amantiſſimi, ſtudioſiſſimique Toi officium prætermittam. Vale. Vaſioni 6. Kalend. Ianuarias 1654.

Perilluſtris, & admodum Reuerendæ Dominationis tuæ addictiſſimus ſeruus IOSEPHVS MARIA Epiſcopus Vaſionenſis.

Perquàm Reuerendo ac Eximio Viro PETRO GASSENDO, *Eccleſiæ Dinienſis Præpoſito Digniſſimo, necnon Philoſopho ac Mathematico noſtri Sæculi Celeberrimo, amico plurimùm colendo, S.*

PRæclariſſime ac Celeberrime Vir amice plurimùm colende,

Quò tarrores hactenus ad me dederis literas, eò certè, iocundiores, gratioréſque mihi tuæ 4. Kal. Nouembris anno 1652. datæ extiterunt. Via ounque verbis exprimere poſſum magnitudinem lætitiæ, quà iom affectus, iiſdem viſis, perlectiſque: cùm non ſolùm de valetudine tua, de qua admodùm eram ſollicitus, quævis proſpera ac exoptatiſſima ounciarent; ſed & priſtioom amorem fauotémque ſpirarent. Io primis verò quod tam humanitet ac beoeuolè, prætet exſpectationem, publicam meam meam qualem qualem exceperis interpellatiooem maximopere mihi gratulot. O vtinam occaſio daretur adhuc clariùs oſtendendi meam tibi inſeruiendi promptitudinem. Non eſt aorem cur tam ſollicitè, ac prolixè diuturnum tuum depreceris ſilentium: amicitiam enim noo ea crebris literis; ſed ex animo tuo ſineero, mihique addictiſſimo æſtimo. Profectò, neceſſitudo, quæ ioter nos conuenit, adeò altas iam egit radices, vt nonniſi motte ipſa diſcrodi valeat. Nec ſanè eſt cur tam ampliſſimas mihi referas gratias pro Nobili Domino Bernerio eahibito honote; cùm, crede, eroditio virtúſque eius optimè id mereatur, ac quicquid tum factum fuerit, Toi præſertim gratiâ, atque ea animo ſummè erga te beneuolo profectum ſit; immò, ſi eutta mea non obſtetiſſet ſupellex, lubentiſſimè maiora eahibuiſſem, tam ob arctiſſimam animotum noſtrorum conjunctionem, quàm ob tot ac tanta præclariſſima, ouoquámque iotermotiruta tua erga rem literariam merita, quæ certè nemo mortaliom vllo valet tependere modo. Cæterùm à Domino Bernerio (quem humaniſſimè ſalutes velim) vitta iſta Veoetiis tranſmiſſa optimè accepi, graráque fuerunt quàm quæ maximè: quemadmodùm etiam literis ad ipſum breui deſtinandis declarabo. Dominus noſter Eichſtadius, qui multùm tibi adſcribere iuſſit ſalutem, pro puluere iſto fulminaote gratias agit ingentes; præſertim, quòd beneuolétiâ tuâ eum complecti nō dedigneris: profectò, dum viuet tibi obſtrictū eſſe fateiur. Deiode memini me perſcripſiſſe, Kepleri filium Regiomonti commotantem Tychonis vitam edere voluiſſe: Sed haud ſtetit promiſſis; imò dubito an vnquam faciet. Idcircò nomine publico, ſi quid poſſum te obniaè togo, vt Tychonis vitam aliorúmque oobis haud deneges, facies certè, præſertim literaris, tem gratiſſimam. Adhæc tam Tycho quàm Copernicus optimè id meriti ſunt, vt à Te laudatiſſimo Viro ſempiternæ gloriæ ac memoriæ hoc modo commendeotur. Gratias inſuper habeo pro communicata Eclipſeos Lunaris die 17. Septembris anno 1652. obſeruatione; oon dobito quio-etiam Dominus Bullialdus tibi traoſmiſerit eacerpta quædam ex obſeruatiooe eadem mea, iotegram obſeruationem ſuo tempore, cum alus quibuſdam notam dignis adhoe teſeruo. Multum quoque tibi debeo pro tranſmiſſa Optica Clariſſimi Viri Zucchij, vellem vt par pari referre poſſem. Iam nihil perſcribere teſtat ampliùs, quàm Te non neſcire velim, optimom & doctiſſimom Vitum M. Alb. Linnemanoum fato, prætetito autumno, conceſſiſſe; quem caſum admodùm doleo: tum quod intimum amiſerim amicum, tum quod tota res literaria ex hoc capite haud mediocrem fecerit jacturam. Sed ſic nobiſcum eſt comparatum, tum denique omnes, noſtra intelligimus bona, loqueote Plauto, quum quæ in poteſtate habuimus ea amiſimus. Vale ò eharíſſioum caput, ac amicitiæ meæ decus! méque porrò fauore tuo complectere. Dabam Gedani die 10. Aprilis 1654.

Tuæ Reuerendæ Dignitatis ac Præclaritatis addictiſſimus I. HEVELIVS Cooſul Gedan.

Clariſſimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

SAMVEL IOS. SORBERIVS S.

ETſi oon tanti erat, Vir Clariſſime, Epiſtola illa ad Pecquetum, vt ea libro obſeruationum Anatomicarum deprompta ad te mitteretur; exiſtimaoi tamen officij mei eſſe, vt datâ eainde occaſione monerem, adeò plenè confirmatam noſtris oculis patuiſſe illam chyli in ſubclauias venas, & in cordis ventriculum dextrum detiuationem, vt nullus planè locos dubitationi ſuperſit. Vtinam autem ad nos tu redeas antequam io Occitaniam proficiſcamur, quo poſſis rem illam oculis ipſe tuis vſurpare? quippe quæ maximi momeori, & digna videtur omninò quæ calculo tuo comprobetur. Certè oe ſpes detetut te in vrbem breui reuerſurum, qui per triduum iter infeſtum imbre lutóque olim ſuſtinui vt te Diniam inuiſerem, libenter nunc ad te non tam procul à oobis diſſitum aduolarem vnà cum Præteo Mattelloque Viris tui iuxta mecum amantibus: neque enim aliis facilè concedetem vt paria mecum in te amando colendóque facere contenderet; quidquid ſe Botnins veteris notæ amicis illis immiſcere velit in ſcriptis ouper ad me humaniſſimis

literis Lugd.Bat.Idib.Augusti. *Ex te* (ait) *vicissim intelligere percupio supra omnia quid agat incomparabilis ille communis noster praeceptor Gassendus quem ex Hagiensi Typographo Vlaquio aura adhuc frui aetherea ante dies aliquot intellexi, & maiori cum gaudio; quò acerbior de eius immortalis Viri obitu rumor hic sparsus mihi fuerat. Rogo virum illum inclytum plurimùm salutes, ipsique simul significes, eius honorem noménque illustre semper vt in animo indelebile, ita & in ore futurum.* Verùm admittatur & Bornius noster, vt quadriga fiat clientum & discipulorum tuorum haud postremo forsan ordine recensendorum, tum propter laudandam virtutis tuae & eruditionis aemulationem: tum (quae meae potissimùm sunt partes) propter affectus sinceri, & iugis obseruantiae, pluribus lustris eodem tenore praestitae, constantiam Quo quidem nomine audeo nunc efflagitare, vt ad Reuer. Episcopum Constantiensem perscribas me tibi interioris notae amicum esse, & cuius caussa cupias vtatur illâ quâ pollet apud Eminentissimum Cardinalem gratiâ. Nempe in me bene affectus existit summus ille rerum moderator, & saepius pollicitus est se mihi de beneficio Ecclesiastico prospecturum. Egeo itaque tantùm monitore qui promissa in memoriam subinde reuocet, qui bona verba spargat, & me non indignum virorum magnorum, tui similium, iudicio praedicet, in quem munificentia exerceatur. Scis quàm forti pectore, téque hortante, quasi naufragus emerserim, atque fortunae dulci repudium spontè miserim, quò receptus ille meus in Ecclesiam illustrior euaderet. Scis quo animo sim in bonas literas, quas vt deinceps excolere, tuis insistens vestigiis, vnicè cupio. Id vnum superest, vt Dominus qui pars esse voluit haereditatis meae & calicis mei sit qui restituat haereditatem meam mihi. Hac de re vt seriò & amicè quamprimùm scribas ad Illustrissimum Episcopum rogo. Expectabo itaque literas tuas antequam Aula discedat tradendas, vel confestim mittendas. Vale, Vir summe, & me semper ama Lutetiae Parisiorum Eid. Septembris 1654.

Sapientissimo ac Doctissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

IACOBVS GAFAREL S. P. D.

CVm meditatum in Hollandiam iter ex quo Doctissimus Sorberius ab hoc consilio deflexerit perficere amplius non cogitauerim, Parens meus carissimus Italiam mecum inuisere in animo habuerat. Sed & valetudo non satis firma & rerum domesticarum cura ipsum à domo sua tam procul discedere non sinunt. Itaque cùm me solum ei regioni permittere nollet, in qua & sapientiores & aetate prouectiores vix tam insueti aëris contagium effugiant, Lutetiam me nunc rediturum decreuit. Nutantem adhuc & dubium omninò persuasit nuncius quem nuper accepit te tam citò Parisios non relicturum, & beneuolentia qua in ipsum propendes, quam in me deriuari aliquantulum posse existimat. Nihil enim aequè mihi conducere existimauit quam vt conspectu tanti viri frui & satiari liceret, mihique saepè ante oculos posuit Doctiores Europae illuc confluere quos tui nominis fama & tuorum operum admiratio potentiùs alliciat quàm desiderium inclytae vrbis & celeberrimae orbis curiae inuisendae. Et quamuis ex eo quod sit tibi totus iampridem addictus, Vir praestantissime, Parens meus hanc mihi polliceri posse felicitatem videar: ne tamen in temeritatis vitium vererer si ad tantam adolescens ego aspirare amicitiam alia spe quàm summae bonitatis tuae innixus auderem. Nunquam certe tanta laetitia perfusus sum quantam mihi vltimum istud propositum attulit, quod tui videndi, amplectendi, & viuam vocem audiendi facultatem dabit, praesertim cùm te non aegrè viam quae in studiis meis sectanda erit designaturum putem. Quibus aut nullam vnquam operam dedi aut certè incoepi dum Philosophiae tuae lectioni incubui, sed vale Vir Illustrissime, timor namque ne pretiosum aliquod momentum tibi vberior epistola surripiat calamum è manibus excutit, mihíque tantùm otij solummodò concedit quantum ad audaciae meae veniam rogandam par est. Datum Mannae 15. Septembris 1654.

Clarissimo Viro PETRO GASSENDO *Praeposito Diniensi*,

IO. HENRICVS BOCKLERVS S. P. D.

PErtinebit, si qnid hae literae perpereant, culpa ad Illustrissimum Equitem Scipionem Scaligerum; qui mihi auctor fuit, vt cultum deuoti tuis meritis animi, non dubitarem propiori obsequio profiteri. Gratulatus mihi sum plurimùm de tanto patrono: cuius vel solum nomen apud Te, Vir Clarissime, ad absoluendam meam audaciam valere posse, omninò confidebam. Addet autem, spero, optimus mei desiderij interpres quanto studio concupiscam ambiámque vt dignus videar, qui mandata tua excipiam. Ea mihi occasio erit, vberiùs insinuandi obsequia. Vale, illustre saeculi Decus, & faue. Scribebam Argentorati 4. Nouembris 1654.

Ornatissimo Viro PETRO GASSENDO *Praeposito Diniensis Ecclesiae.*

IOANNES LVDOVICVS CASTANEVS S. D. P.

QVod exercitationis amore, antequam Parisios abires, tibi proposueram, Vir Doctissime. hoc idem ad aliquid serium me iam diu excitauit; licet autem priuatis primùm studiis concludendum videretur, tamen iam

iam vrget me ad lucem, si non publicam saltem priuatam apud cordatos abquot, qui forte fouere possent & promouere ad bonum publicum. Tibi primùm declaro mentem meam, quod ex humanitate tua sperem sincerum iudicium an probari possit ex contextu & dispositione orationis Dissertatio, quæ ab omni æuo puriorem dedit humanæ menti contemplationis materiam; quæque insunt hæc tempora exercitatis & illuminatis ingeniis plena, omnem scientiæ ambitionem in pristinum restituat humanæ modestiæ candorem. Sed non possum vincere pudorem meum, quòd impari ingenio & doctrinâ tam magnum præferam; nisi priùs beneuolentiæ tuæ examinandum proponerem; vt si vel paululùm degustare possis hortatu tuo huc omnia studia mea conferas, vel intercessione tuâ veniam in communicatione hominum, qui parturienti calamo obstetricentur. Hoc enim mihi est ingenium (confidenter tibi explico) quod priuatis studiis parùm in sese incalescat; externis iaculis exponitur, auidèque iis excitari & ferri gaudet, iis ad laborem accingitur, ad lucem componitur. Vici pudorem meum, Parisios suspiro vbi illustrem bonæ mentis palæstram Illustrium Virorum ope & operâ aperire me posse confidam, eorúmque animos succendere, qui ad id præstandum prudentiâ & ingenio præualent, ibi totam supellectilem sibi suam auguratur ingenium meum, procuta mihi aliquam Mœcenatem. Audio multos ludicras illas humanæ vitæ tabulas theatro conclusas ardenter fouere: numquid non excipient qui veram animorum palæstram nouis coloribus adumbrate delectetur; fortè meliùs dicam nouâ luce (cùm enim omnia noua placeant nouam dixi licet æternitati coæuam) sed immisa est hoc sæculo huiusmodi præfatio. Idcircò tibi tantùm exhibeo, qui virtutis priuilegio & multa studiorum fœlicitate nostri captare omnes quotquot literatum amore aliquid agunt, Musarum gratiâ beneuoli fiunt. Hæc ferè inscio Patre scribo; licèt aliunde gaudeat me sollicitare ve terem cum illo amicitiam tuam. Quippe timeret, corpusculo obiiceret etiam deesse mihi illam in colloquiis familiaribus facundiam, sine qua nulla commercij literarij laus, tardus progressus. At sicut palæstram in vmbra designo (donec generosior aliquis aperto marte, Academicis (vt vocant) consentibus interserat) ita me sub vmbra exercebo, procurabo mihi ignes quibus lubenter fouetur animus meus. Alterum tollet amicitia tua si Patri persuadeas, quod ego tibi persuadere vellem: scilicet in corpusculum præualere animum meum si aduenerit suprema sua delectatio. Interesse magnorum hominum cœtibus, dissertationes audire, in iisque degustare suauem illam doctrinæ & morum temperaturam, sapientiæ & comitatis harmoniam; hæc enim sicut pulchritudo in alieno corpore non habentes etiam delectant: prætereà obseruare tot artes tot studia hominum; admirari aulæ nitorem, vnde adeò elegans humanum commercium, & magnificentia vnde bonis artibus multa lux, plena fœcunditas. lege si per otium liceat, nam majoribus te affixum audio, designationem meditationis meæ. Aliam præfationem composui: Lunam & Venerem meo gradu emensus iam Martem suspicio sine specillo Batauo, est enim hoc sæculum dissimilitudine multum spectabile. Mercurij contemplationem ad mercurialium contactum transfero, si adsit copia aut vere proximo, aut aliàs. Porrò nulla ambitione voluitur hic ingenij mei riuulus; aquarum affluentiam aliunde quærit, quibus ad aliquam instar abundantiæ exigentiam accrescere, perindéque æternam veritatem sitientibus æstum leuare, animum humectare possit. Et quidem materiæ dignitas hoc exigit, ve quod opus fortium temerè ferè suscepi, eorum saltem operâ prosequar. Hominem non habeo in iis, vt ita dicam, cantibus. Cùm enim præ laboris & studiorum infrequentiâ rude mihi sit ingenium, non possum iam me committere, vt vulgò Tyronibus imponitur ad instrandum Platonis amplissima spatia, nec Aristotelis Euripos transfretare, nec etiam D. Thomæ etsi tranquillissimum mare conscendere. Hominem quæro qui sicut Epicurus à te restitutum nullam eruditionem esse duxit nisi quæ beatæ vitæ disciplinam iuuaret; ita naturalis scientiæ Disciplinæ Ciuilis & motum summam continuò gloriæ Diuinæ vinculo velut aureâ Homeri catenâ colligere noueris hominem quæro qui in illo lucis æternæ immenso Globo (velut peritus Cosmographus in Mundo) distinguat terras, animalia, plantas, vrbes, nemora; mare, eiúsque secretas diffusiones, & in ipsum præcipitia aquarum; aëra, eiúsque effusissimam naturam vitæ beneficia, cælorum vires digerentem & in inferiora transpirantem; ignem beneficum, quia ab infinito hoc lucis corpore excisum. Te solùm conuenio qui seriem rerum & pulchritudinem, & Vniuersi historiam distinctè explicâris, omniúmque connexionem perfectissimè calles. Nosti quàm promptum conciliandi homines vinculum sit literarum studium, eo nomine sollicito genium tuum; & licèt in me deprehendam næuos Amico vinculo ineptos, tamen exurgit in me quoddam desiderium admirandi, obseruandi doctos, vt perinde non inutilem namræ impetum auspicor. Cùm maximè tui obseruantissimum me vbique & semper reddiderit, bene vale, & ex voto meo citò prosperantur bono publico omnes labores tui. Sistarici Nonis Decembris 1654.

Palæstra bonæ mentis designatio.

Neque cum doctis scriptoris laudem æmulor, neque cum indoctis inuidiam deprecor, sed cum omnibus necessitatem bonæ mentis consector (candide lector.) Voco bonam mentem quæ inhærentem nobis errorit ambitionem frangat; quæque Dei suam essentiam imitantis opus sic se intelligat, vt omnem mobilitatem suam

suam componere possit iuxta eam, quæ æterna est in Deo, consistentiam. Quod ita fieri potest si quæ continuò ipsi ubicitur gloria conditoris, eam sibi in omni progressu familiarem reddere contendat. Nimirùm si ad vniuersalem de vno omnium opifice sententiam addat, rerum commercia manu Dei distincta, naturam velut experimentum sapientiæ, & virtutis diuinæ, rationis cum æterna prouidentia consensum necessarium. Similiter ab eodem principio deducat naturæ auctoritatem & liberalitatem, hominúmque artes quibus illam sibi concilianr, istam sibi longiùs producunt; & in conuictu humano quod virtute probatur vel vitio diffamatur à Deo illud decorum conseruari, istud Indecorum expungi. Quæ omnia quoniam exercitatione addiscuntur, & exercitationis propter libidinem ingenij compendiosa simul & lucida via vix pateat; ego certam & vniuersalem liberis animi progressibus disciplinæ viam describo in gloria Dei, quippe cuius vniformi luce Mundi varium temperamentum suis numeris distinguatur; quæque quod ad eius contagium animus noster præcipitium patitur semper contineat & moderetur donec suæ immutabilitatis plenius participem reddat; quæ denique necessariò præfertur vniuersalis disciplina sub qua reliquiæ instituendi animi rationes velut species sub genere comprehenduntur. Propterea palæstram vsurpaui antiqua nomen vniuersale, quod omnibus cùm animi tum corporis exercitationis erat commune, affinitas enim vtriusque alterius in alterum commoda transpirat. Et certè quæ in Academia porticu horto Epicuri florebant exercitationes vegetationis corporum rationem & praxim continebant; & quæ in Gymnasiis edebantur spectacula animi dignitatem & spectatoribus explicabant, & Athletis conseruabant. Itaque quot modis natura & ars nos exercent, iis (quantùm facundiâ consequi potero) procurabo fidem ex gloria Dei; quæ cùm vtramque iniet se complicanit vt ars naturam sequatur, artem verò natura admittat; inde pleniùs nos sibi obligauit: natura enim sæpiùs arte sollicitari gaudet, vt se æterna arte compactam exhibeat, ars verò in natura sequitur constantem & æternam, in qua fundata est, Legem.

At stadium tandem aliquod componendum est, in quo omnes tum artis tum naturæ classes distinguat animus noster, & suo singulas gradu percurrat. Quòd quia ex antiquis imitandum habeo, ipsi Circi maximi dispositionem affingere ingratum non erit. Etenim Romani fœlicius vniuersalem aliquam naturæ imaginem edere potuerunt qui totius orbis compendium vrbe ædificarunt. In hoc sic factum est, inquit Cassiodorus, vt naturæ mysteria luderentur. Et quoniam illic totum Concilio gerebatur, vt tota illa Epistola eleganter idem prosequitur, ex cæteris conuenit orationi meæ quòd Chaboti, in Satyr. Horat. erat ouatâ figurâ instar Cœli, & in medio habebat Obeliscum pro Sole & vtrinque ternas metas pro reliquis sex Planetis quasi stadium animo decurrendum sit Cælum in quo spatia distinguunt sex Planetæ: Scilicet tres priores, Luna, Venus & Mars secretam naturæ vim & lucem; posteriores Mercurius, Iupiter & Saturnus, Artis vniuersa instrumenta in institutione generis humani explicent, & sicut illi in Cælo Iulian. circa Solem choreas agunt; ita & tota naturæ via & rationis humanæ auctoritas circa Deum, cuius magnificum Symbolum est Sol, semper reuoluuntur. Hoc itaque in hoc curriculo aliequendum propono vt naturæ secreta suggestio, & rationis humanæ apertæ definitiones in Deum semper desinant. Quod licet omni tempore à multis rectè demonstratum sit, tamen non malè audiam, sicut qui disciplinas rectè inuentas ac feliciter propagatas nouis ornamentis augent, vel qui olim in circo noua spectacula nouas decertationes ampliorâque ad currendum spatia producebant. Planetarum symbola vt ferè Poëtæ & ad illorum imitationem Philosophi præsertim Platonici hic tantùm prosequor, nun vt Astrologi physicos effectus. Iucundius enim fuit pulcherrimis Phænomenis diuidere sua menti ad discurrendum & philosophandum stadia, quàm ex affectionibus corporum, quas illi inurunt, multa dignitatis animi tractare dispendia. Quæ itaque Mundi conuersatio natura & arte compatanda mentem occupar ex huiusmodi Planetulogia multam lucem accipiet. Naturæ quidem in vniuersum progressus (rationis humanæ proximâ materiam) Luna adumbrat sicut mutationes librare videtur, deinde similitudinis in ea & dissimilitudinis siue conuenientiæ & disparitatis consequentiæ Venere & Marte velut quibusdam Asteriscis notantur, ex quibus mihi apparet cohærentia lucis æternæ, sicut D. Augustino ex pulchris & deformibus in Mundo ordinis tenor. Artis autem subsidia reuelant Mercurius, prout sensibili magisterio traduntur, Iupiter, quatenus inuisibili prouidentiæ virtute naturæ adæquantur, Saturnus, vt super continua rerum successione monumenta æternitatis ædificant. Sol autem religionis, vt vt ita dicam, Magister in medio naturæ & artis positus illius fœcunditatem conseruat, huius ornamenta componit. Et hæc tantùm mihi imposui vt dilatarem dicendi carceres. In hoc enim examinationem tuam præuenio (Lector) quod non dicendi Magister, sed Tyro tibi occurram, ne in nobilissimo dicendi genere vlla rudis & informis calami inuidia vel meditationem meam tibi subducat, vel tuam intercipiat aut retardet. Nec repetitum verbum (Gloria Dei) siue per se, siue per synonima tibi nauseam pariat, nam præter quàm quòd est vinculum orationis meæ quod fractam dictionem quodammodo cunnectat, est etiam internum mentis verbum perseueranter reponendum donec, Verbo æterno adæquari possit. Quæ autem plurima desunt compone animo tuo quia iucunda, quia necessaria, scriptis etiam explica, quia & hoc summum charitatis præceptum mihi est vt alter alteri exponat quas in animo habet

L. 3. Var. Ep. 51.

habes vel communes, vel ſingulares gloriæ diuinæ lineas, quamdiu loquur, imagines. Titulum acceptum refero ſpectabili Viro Ericio Puteano qui Palæſtram bonæ mentis pro munere ſuo Oratorio inſtituerat in qua (*hoc ago*, Inquit *vt qui ſapere ſupra vulgum deſtinarunt, promptam & exercitatam ad ſuperiora ſtudia eloquentiam adferant, ſcilicet ad magna litera mentem praparant non occupant.*)

Orat. de Palaſt. bona men. circa medium. Sic enim hoc ego obtinere vellem, vt qui vndique diffuſum gloriæ diuinæ lumen familiare ſibi reddere contendunt, conſentientem ipſi rerum omnium ſcintillationem obſeruent, colligant ſcilicet ad id omnia ſiue ſubiecta oculis, ſiue commercio deſtinata mentem præparant non occupant. In te publica & priuata notum eſt quantùm hanc lucem præferant, quantùm conſequantur; & hoc omnium ſæculorum fuit negotium vt directio humani generis proximè intelligeretur accedere ad mentem rectoris inuiſibilis. Hoc non proſequor, quia vbique rectè & doctè in Republica Chriſtiana tractatum eſt. Priuata tantùm ſtudia illa ſcilicet humani ingenij ſolatia (vt Philoſophiam vocant) ſiue ſenſum quo quiſque percipit obiecta & ad illa afficitur, quo in receſſu, vel in turba componitur, quo ſucceſſiones rerum colligare pertentat, æternæ huius lucis communicatione vigere, vellem demonſtrare. Ea tamen mihi non eſt temeritas vt omnium hominum rem agere præſumam, non enim noui tot hominum artes, animorum claſſes, ingeniorum molimina, quæ hic exſcribere poſſim; menti tantum in peramœnum lycæum tanquam equo in planitiem curſum cócedo vt fortè aliorum fœliciorem

Lact. l. 1. Inſtit. c. 1. genium excitare poſſim. At quoniam (benedicere ad paucos, bene autem viuere ad omnes pertinet) nec omnes quorum vnà intereſt mentem habere bonam, artium & ſcientiarum, quibus illa excolitur, ſubſidia aſſequi poſſim. Porrò vna videtur neceſſaria exercitatio quæ omnibus bene viuendi artem conferat, quæque etiam artium & ſcientiarum inſtrumenta admittat, tamen etiam ſine iis bonæ mentis progreſſus proſperè deducat. Vide (Chriſtiane Lector) an alia occurrere poſſit quàm perpetuus circa gloriam Dei ſyllogiſmus, quo rationis humanæ primùm & æternum officium vertitur. Vale.

Clariſſimo Viro, Philoſophorum huius æui longè Principi, D. D. PETRO GASSENDO, *χαίρειν.*

HIs Literarum tuarum muneribus, Vir Magne, quibus vniuerſum orbem literatum demeruiſti, mirum in modum tu me tibi deuinxiſti. Per ea diſcipulus tuus factus ſum, tuus debitor atque amicus tibi; ſatis iam tuâ liberalitate, tanquam ἀχάτης in ſinu gauiſus ſum. Proinde gratiam acturus ad te proficiſcor, ſpe pellectus & ductus humanitatis tuæ. Quod huc vſque ſilui, meus pudor effecit, cùm æquitas quidem rei ac officium meum, maturiùs agi tibi gratias poſtularent, mea verò reclamaret inſcitia. Audeam ne te tantum Virum alloqui, ego homuncio tantum Doctorem, ego nouitius, reddam-ne tam liberali Domino talentum rubigine corruptum potiùs quàm auctum meâ diligentiâ? Si fecerim, inquam, perierit mihi frons. Et hæc quidem olim, cùm nihil præter doctrinam atque amplitudinem tuam de te cognitum haberem. Iam per tempus doctior effectus, audacior itidem euaſi, poſtquam & de tua humanitate ea accepi, quæ me propè demerſum tædio τῆς ἀχαρισίας, non parùm erexerunt. Intellexi enim tum à Patre, tum ab Auunculo quâ me fratrémque beneuolentiâ digneris, etiam in ſumma valetudine noſtri non immemor. Quo quidem nomine, ſingulares tibi gratias habeo; Magnum autem mare ingrediar & inſuperabile, ſi quoi præterea quantiſque beneficiis tibi obſtrictus ſim, incipiam oratione proſequi. Debere me tibi profiteor ſingulari nomine quicquid vnquam in commune bonum ſcientiæ profudiſti. Et quoniam innumera ſunt tua in nos bene merita, omnium in vno gratiam accipe. Tuas in Epicuri Philoſophiam lucubrationes, quando cogito, videre mihi videor nouum quemdam orbem doctrinæ, tot ſunt in hoc opere magno, Phyſica, Metaphyſica, Ethica, Theologica documenta magna, eáque noua. Huius orbis quaſi Cælum efficiunt tuæ præclaræ virtutes, in quibus præfulget pietas inſignis, quæ vel illum ipſum Epicurum pro quo alioqui certas (& tecum ratio) ſicubi errat ſeuerè caſtigas: τῇ ἀρετῇ τὸν λόγον ... τῷ λόγῳ; ... Tuo candori debemus, quod nos ratione, non authoritate obſtringis, quódque iis in rebus quæ verſantur in dubio integram tuo Lectori libertatem conſeruas; Tuæ ἀγχινοίᾳ, ingeniíque acumini tuo, quod dubia multa certa feciſti, erronea antiquaſti, rudia & impolita adornaſti, incognita prodidiſti. Tuæ diligentiæ, fortitudini, μεγαλοψυχίᾳ, tuis denique laboribus, quod non vulgares iuæ literæ, ſed interiores quædam & reconditæ tanquam ex arce Parnaſſi prodeunt. Super his, Vir λογιώτατε καὶ φιλοσοφώτατε æternum tibi tua virtus monimentum condidit, ære longè perennius viues, Vir Clariſſime, per omnia ſæcula tibi ſuperſtes, nunquam intermoriturus, niſi cùm eruditio, virtus, pietas peribit & exulabit è Mundo; Tum & ego velim perire & tecum cumque virtute ſυναθνῄσκειν. Interim viue, vige, Vale, ab omni liber ægritudine, longos annos. Tecum viuet & vigebit vniuerſa res literaria: Valebit verò imprimis, qui ſic ... vnuet tibi in æternùm, Vir Clariſſime.

Addictiſſimus obſequentiſſimus
FRANCISCVS PRATAEVS.

Scribebam Dangæi in ora Belſiæ Anno ... Dioyſiano 1654. ...

Clariſſimo

Clarissimo & Spectatissimo Viro, D. D. PETRO GASSENDO, *Matheseos Professori Parisiensi*, S.

CVm Literato Orbi innotescat (Eruditissime Vir) quantos in re Astronomica labores & suscepisti & continuè suscipis, tam instituendis Cælestibus Obseruationibus, quàm alibi institutis colligendis: rem tibi non ingratam fore iudicaui si Eclipseos Solaris obseruationem à me Oxonij anno præterito institutam tecum communicauero. Ausus sum igitur Clarissimum Virum, quoquã nõ aliunde mihi magis quàm ex scriptis tuis notum, hac ansâ datâ interpellare; paucis tamen, ne importunus videar, tuisque seriis molestus. Id saltem orans, vt obseruationem illam quam tibi cum his literis mitto, candidè digneris acceptare: Et quidem, si per tua negotia id commodè fieri possit, vt exemplarium alterum Clarissimo Domino Ismaëli Bullialdo (mihi pariter ignoto) tradendum cures. Ideò autem seriùs aliquantò, propter aliam, quam nudius tertius expectauimus exiguam Eclipsin Solarem, vt nempe ipsius simul aliquam si fieri possit rationem acciperes. Verùm nubilus & pluidus aër, qui per aliquot dies præcedentes Cælum obscurauerat, etiam tunc temporis aspectum Solis penitùs impediuit, vt nihil prorsus eâ de re referre valeam. Superest, vt salutatione officiosè præstitâ, omnimodam tibi fœlicitatem precatus, valere iubeam. Dabam Oxonij 19. Ianuarij 1654. Stylo Angliæ, 1655. Stylo Iuliano. Februarij 8. 1655. Stylo Gregoriano.

Tui obseruantiss.mus
IOANNES VVALLIS.

PETRO GASSENDO

PETRVS MARIDAT S.

CVm te nuper Lutetiam vita sospite reducem vidi, nisi planè Morini delitia, qui tuum in caput conspirasse Astra omnia tuæ geneseos multò antè iurauerat; & nisi quidem non tuâ modò causâ, quem inter viuus esse diu omnium interest; sed etiam meâ, quippequem pariter (si quæ Morino fides) ex aduerso Siderum aspectu defecisse vita tunc debuerat. Typum ecce natiuitatis meæ mitto, quem ille erexerit ac scrupulosè versarit, reuersarit, expenderit: Cæterùm quod vt pondus nugis inanissimis apud æquos iudices esse debeat, vel ea me cognoscas, quædam exponam, quæ de me ille commentus est; ne tamen existimes me nimiùm plus & Arti, & Doctori tribuisse, qui Morinum tanquam fatorum interpretem adierim, aperio primùm quid causæ fuerit cur ipsum consulerim; ardebam amore Puellæ nobilis, iámque de Hymenæo cogitabatur, cùm auidum me cepit cupiditas euentum rei è Sideribus nosse, leuauit impatientiam D. Monconisij mihi perfamiliaris vrbanitas; hoc deductore Morini fores pulso, meam ac puellæ porrigo genesin, ille vtriusque spondet Horoscopum, de pretio (quod sanè coëmendis nugis non permodicum fuit) conuenitur; diebus exein post aliquot, Sybillinis plenas foliis chartas refert; & primò quidẽ puellæ Horoscopus toto Cælo aberrauit, de meo quid dicam? Sidera se tetigisse digito putabat, assequutus nempe aliquid, quo tebatur apprimè rectificatum natiuitatis meæ momentum: Quis proinde non crederet locuturum è Tripode? At vide quàm parùm fuerit *præsaga mali mens*: Inditum vult mihi ab Astris procliuem ad Artes Diuinatrices animum, cuiusmodi est Astrologia, *Mercurij enim & Veneris*, inquit, *Coniunctio dum maximè Venus est Domina primæ Domus, vt mihi ferè semper hanc ingenij famem excitat*; at hac fame confectum, tabidúmque me hactenus omninò non sensi, siquidem ea, quæ curiositatem irritant tantum inutilibus nunquam non accensui, & Iudiciaria apud me semper habita est tanquam sortes, vel aleæ lusus, vbi anus, quam Zingaram Itali, nos Bohemam appellamus, sæpè de futuris fœliciùs quouis ocularissimo Astronomo vaticinabitur. Diem Octobris 24. inauspicatum mihi in resolutione 27. pronunciat; ego iucundissima venatione totum exegi, nec quidquam in illo periit mihi præter feram; idem puta de cæteris diebus, quos tanquam Ægyptiacos notauerat, præterea annus ille ea coniunctione Martis, Mercurij & Solis in opposito Saturni, morborum inter, hostiúmque assultus mihi esse luctuosissimus debuit; & eo tamen anno mihi constans à morbis atque hostibus quies. Bilem in me flauam humorum principem constituit; & atræ me plus habere senno. Quam-pluribus me morbis ac diuturnis obruit; & ab anno ætatis 14. vix breuem Ephemeram sensi, præter morbos, quos illi enumerauerami. Vitæ denium non longos terminos ponit; seorio tamen Patrui & Auunculorum in me vires, quis credat! ex his sex etiam-num incolumes quinque sæculorum annos implent. Cùm de coniugio hæc habet, *Si natus trigesimi primi anni tempus absque coniugio præterierit, vix vnquam nubet*; & alibi, *Signum Domus septimæ, quæ est coniugij neque fœmininum, neque fœcundum est; deinde Mars Dominus septimæ est peregrinus in loco sterili & duodecima Domo, tertio, Saturnus coniugij præcipuus hostis inter Planetas cuspidem septimam occupat, damnatus in Ariete & oppositus Horoscopo, quæ constitutio vel nati animum auertet à matrimonio, vel ne contrahatur, impedimenta & infortunia varia concitabit; quartò, ambo Planetæ fœminini, Luna & Venus, quos in virorum coniugijs præcipuè spectandos esse volunt Astrologi, hic etiam prauè afficiuntur; Luna quidem obsessa oppositione Martis Domini septimæ ex duodecima, & coniunctione Saturni damnati in cuspide septimæ, at Venus peregrinatione & combustione, neutráque dignitatem sortitur in septima, imò Venus interdiu spectanda, vt volunt*

lent pro vxore, eſt inimica ſeptima ob Signum Arietis exilium Veneris; cum igitur ſic ſe habeant ſupradicta, coniugium ab Aſtris denegari dicendum eſt. Subdit non multò pòſt, Si natus vi propria libertatis vxorem duxerit, vxor illa vel erit deformis vel conditionis infimæ, vel ſordidorum, prauorùmque morum, ſuperba, arrogans, malitioſa, ac nato inimica, quod Saturnus ſit oppoſitus Horoſcopo, Mars autem in duodecima; multáque mala, lites, iurgia, animi triſtitias, zelotypiámque ipſius mulieris cauſa patietur inuitus, nec talia effugere erit in eius poteſtate, ſed dumtaxat ferre patienter, etſi à coniugio ſemper abhorreat ob Saturnum prauè affectum in cuſpide ſeptima; amabo, Gaſſande mi, tam fœdo omine deterritus an eſſe mihi pronubus ac paranymphus voluiſſes? quis non amens coniugales tædas exectatus non eſſet? & vnpſi tamen reclamante Cælo ac Morino, quo euentu? vix de Coniuge cogitaui cùm ea mihi obtigit, qualem & optare ſapientiſſim⸗s, & obtinere fœliciſſimus potuiſſet: forſan inclamaſſet etiam Poëta, *fœmina nulla bona eſt*, at mihi *neſcio quo fato res mala facta bona eſt*; adeò concordem ducimus vitam, vt etiem nobis aliquando conueniat vetus illud Epitaphium, *vixerunt ſimul annos 30. ſine iurgio & querela*. Cùm de liberis, hæc refert, *Sine natus nupſerit ſine non, geneſis hæc aut nullos, aut ſaltem perpaucos liberos pollicetur, primò enim Signum quinta Domus, quæ eſt liberorum ſterile eſt, quo Saturnus eius Dominus naturâ ſuâ ſterilis deprimitur in Ariete, Signo minimè fœcūdo. Mars autem Dominus Saturni & ſeptimæ etiam naturâ ſua ſterilis peregrinatur in Signo quoque ſterili; hæc verò nullos, aut ſaltem perpaucos ex matrimonio liberos præſagiunt*. Minaris ſteriles Thalamos ac domeſticam ſolitudinem, Morine, & tamen annus coniugij ſine Lucina nullus penè hactenus fuit; mihi ab hærede nullo metum facis, & tamen liberi ſuperſunt plures quàm neceſſe, olim fuerit in Prouincia ad excuſationem Tutelæ; ſed hoc mitius fero, quam quæ addis, dum concubinis torum fœdas, impléſque ſpuriis Domum? Apage Siderium Sycophantem, hæc enim familiarum carcinomata odi, atque execror, nec odium aliquando ſuentibus Superis ponam. Variis in locis Stellas præire monet ad Clericatus apicem, & Clauſtrorum ſepta; & tamen Leuiticas infulas reueritus ſemper, nunquam ambiui; de Monachatu verò & cucullo vel cogitaſſe me aliquando non memini. Sororum mihi odia comminatur, quamuis domeſticæ charitati ne gutta vnquam fellis inſperſa ſit. Paternum hæreditatem aditurum me ægrè pronunciat, ex quo tamen mihi nihil vi, nihil lite decerptum eſt. Cantoribus, Pictoribus, Poëtis addictum me fore dicit; ego Viros induſtrios vt non odi, ita Morinos ac Moriones plus æquo non diligo. Ab Alchymiſtis imminere grande fortunis meis periculum putat; mihi verò ſtat animus cum Cinifloribus ætis nec temporis quicquam perdere. Quadrageſimum annum exitialem fore admonet, qui ægritudinis & timoris vacuus fuit. Demùm vt improſpera fœlicibus condiat, ex directione medij Cæli ad Solem, mihi in ſinum congerit honorum, opúmque cumulos; verùm qui ad credulitatem minis non flector, pollicitationibus non adducar, & qui altum fecit ſilentium de Magiſtratu, quem adeptus ſum anno 1640. & de Coniuge quam nactus ſum 1646. meliora videre haud potuit. Magnatum beneuolentiam vt tpererem admonet; ego Virorum Principum fauorem penè non minùs quàm odia pertimeſco. Familiam mihi amplam ac ſplendidam ſpondet; ego quod honeſtæ neceſſitati ſuperfluit nec expeto, nec expecto. Quæres modò, Gaſſende mi, quo in Muſæi loco delitt ante ſilicernium hominis gerras repoſnam? planè non longè à tuis lucubrationibus; nimirum vt Nepotes in vtroque videant cui reuerentiam, cui ſibilos debeant & à talibus nugis auertantur Horatiani illius memores:

Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus
Ridétque ſi mortalis vltra
Fas trepidet ——

Plura hac dere non addam ne *Sus Mineruam* quæ mihi non ſcederunt expoſuiſſe ſit ſatis. Vale, dabam Lugduni ad 7. Kalend. Nouembris 1654.

Præclariſſimo ac Doctiſſimo Viro, Domino PETRO GASSENDO, *Dinienſis Eccleſiæ Præpoſito, ac Regio Matheſeos Profeſſori, amico ſuo ſingulari, S.*

VT magno certè perfuſus ſum gaudio acceptis perlectiſque binis tuis deſideratiſſimis literis, ita ſanè viciſſim maximo mœrore ſum afflictus, cùm nuper ad nos perlatum fuerit, Te amicum ſingularem noſtrum adeò decumbere grauiter, vt vix ſpes aliqua ſuperſit conualeſcendi. Sed poſtquam diuinâ gratiâ quemadmodum per Dominum Nucerium certò reſciuimus, priſtinæ iterùm es reſtitutus valetudini, meritò gaudemus, exultamus, ac Deo Optime Maxime ex toto pectore agimus gratias; cumque ſupplices inſuper rogamus, vt Te, qui cum paucis admodùm hoc ſeculo famam rei literariæ adhuc ſuſtines, quàm diutiſſimè ſaluum & incolumem conſeruet. Aureum tuum libellum, vitam ſcilicet Tychonis, Copernici, Peurbachij & Regiomontani, munus perquàm carum, optime tandem accepi, alterum exemplar mihi reſeruaui; alterum verò iuſſu tuo, Domino noſtro Eichſtadio tradidi, qui meecum maximas tibi agit gratias; oobliſque gratulemur ſummoperè, quod horum eximiorum Virorum & laudatiſſimorum, de Vraniâ optimè meritorum memoria poſteritati adeò diligenter ac doctè, à laudatiſſimo pariter Viro commendata fuerit: qui profectò dignus, vt ſuo tempore à quopiam præſtanti Viro pari beneuolo excipiatur affectu. Rem præterea feciſti nobis gratiſſimam, quod diligentiſſimâ tuâ vtriuſque

que Eclipseos anni præteriti obseruatione nos beasti. Quid verò de illis ipsis & ego deprehenderim, & in quantum negotium successerit, iam Typis mẽse circiter Octobris mandaui cum alio quodam opusculo de motu Lunæ libratorio quæ omnia per Generosum Dominum Nucetium tibi iamdudum fuerunt transmissa; non dubitans, quin ea etiam rectè acceperis. Num verò bene ad scopum nec ne collimauerim, in definiendo nimirùm memorato illo motu, penes te, aliosque rerum expertos esto iudicium, id quod haud grauatim mihi detegas officiosè rogo. Vtinam quod attinet Eclipsin partialem Solis, quæ in diem 6. Februarij nuper incidit, nequaquam ob aërem toto illo die turbidum, animaduertere potuimus: Vos autem quid in Gallia conspexistis, propediem exspectamus. Edidit nuper Ioannes Placentinus Professor Matheseos in Almâ Viadrinâ, nouum & accuratum longitudinis locorum scrutinium, vti quidem titulus promittit; sed vereor quin rem acu tetigerit; quas pagellas, vti ab auctore eas accepi, Tibi hisce transmitto. Vale, mi Gassende, ac Doctissimum Dominum Bernerium datâ occasione meo nomine peramanter saluta, méque amare non desine. Dabam Gedani, Anno æræ Christi 1655. 31. Martij.

Tuus ex asse IOANNES HEVELIVS, Reip. Patr. Gedan. Consul.

Doctissimo & Spectabili Viro Domino PETRO GASSENDO, *Diniensi Præposito*,

I. LVDOVICVS CASTANEVS S.

QVod humaniter exceperis litteras meas ex tuis noui; & gaudium inde natum iam accingebat me ad laborem, & opes communicationis tuæ fœlicitatem auspicabatur, cum intercepit animi dilatationem nascens tum temporis hydrops in amantissimo patre, nascentem dico quia hucusque ignotum, etiam tuo sagacissimo Lautaretio exercuit per totum Februarium & Martium, tandem inundauit altera die post Pascha, & simul, prob dolor! Sustulit delitias meas, cytharam meam fregit, amaritudinem tamen temperat memoria gratiæ diuinæ, quæ illum per id tempus tam suauiter deduxit fortitérque protexit, vt quod à viro prudente & Christiano requiritur, fœliciter exequutus fuerit rem domesticam composuit eâ prudentiâ & æquanimitate, quæ in patre-familias expetenda venit. Animum, vt in ea districtione imbuendus est æternis, sic applicuit ad extrema vitæ momenta æternitati colliganda, vt vltrà nil desiderarent qui circumstabant & mirarentur quomodo qui innumeris rerum speciebus onustam, (vt ita loquor) gerebat mentem, tum citò onus abiecerit quò expeditior curreret ad suum principium. Sic qui intellectu vixit, intellectu quoque præualuit vsque ad finem aspirante gratiâ Dei; & vbi incœpit deficere cerebrum, scilicet exundatione spirituum animalium vehicula occupante, adeò tranquillè & tranquilla voce affectúque superstites quatuordecim horas peregit vt videretur desiisse in primam infantiam, pridie tamen immediatè (sicut aliàs sæpè) hac confessione delectatus, se maximas & multas Deo gratiarum actiones debere & reddere, præsertim de prouidentia, quam mihi præsentem, dicebat semper palpaui. Maximum sanè vigentis intellectus donum, vt erat impiger ad laborem, nam non omnis industria hodie reflectitur super secretas prouidentiæ artes. Porrò nec inquieta fuit suprema eluctatio, etiam animalis. Hanc communem volui tibi ex amicis illius cum familia consolationem, ad iucundam redeo Epistolam tuam. Quod meæ alterum caput suauissimè teponis, felicissimum, illéque etiam de tuo laudis genere accepissimus ad currendum stimulus; quod alterum siles, consultissimum videtur. Nam ex tardo in priuatis studiis ingenij gradu, bonum erit longiùs producere vtilissimum laborem. Ne tamen hia temporibus appositam meditationem contineam, breuius quid nuperrimè excogitaui, quo excitari possint ad id citiùs & fœlicius exequendum qui doctrinâ & eloquentiâ maximè vigent; nam nulla me tenet scripturitionis ambitio aut cupiditas, nisi vt aliquoa studiorum gratiâ amicos mihi lucrifaciam, in te primum intendo, & intercessione tua accedent alij vbi elaboratius quid laboe improbua obtinuerit. Darem exemplum nisi speratem me adornare posse quod ineunte Iunio beneuolentiæ tuæ committam, si significatum fuerit me non obstrepere grauissimis occupationibus tuis. Postea me accingam ad propositum studium, cuius iam præconceptum animo ordinem tibi declarandum, sicut omnia mea, existimo. Primùm quidem eos, qui ex physicis ad similitudinem diuinorum subtiliter ducti radij nos feriunt, colligendos destinaui ex vno quem illustrem vocas, Gerardo Vossio de origine & progr. Idol. habeo præ manibus, deinde quæ ex moralibus & obuia ingenij artisque obseruatione congerenda sunt eâ industriâ colligare vellem, quâ tu Philosophiam Epicuri, scilicet sicut ad illius imitationem omnem Philosophiam quasi ad bene viuendum artem ornasti, ita fœlicitatis nostræ officinam demonstrare vellem in illa luce diuinâ, quæ nos ad sui contemplationem semper allicit. Procura vt copiam faciat egregius tuus Dominus Tornator minùs quàm par est importunum me sentio, siue quòd Musarum in te effusissimum cor nouerim, siue quòd amicitiæ tuæ fides sit apud me certissima benignè excipe quas interdum ad te destinabo litteras quod vel saltem obseruantissima tui imago tunc animo obuersans inspirat vim elaboratè loquendi,

quendi, & vbi conſopitum videbitur ingenium, excirabit, vt nunc experior; niſi enim ſubiiſſet mentem tui memoriæ, diu de libris nun cogitaſſem. Bene Vale, Vir Suauiſſime, & quod maximè in votis eſt, me ama. Siſtarici Kalend. Aprilis 1655.

Admodùm Reuerendo ac Spectabili Viro Domino PETRO GASSENDO *Præpoſito Dinienſi*,

I. LVDOVICVS CASTANSVS S. D. P.

QVamuis ignorem verum literæ meæ otio tuo conueniant nec-ne, tamen nihil cogitare poſſum quod ad te non perferam. Vide, Vir humaniſſime, verum benigna quæ in præcordiis, tuis ſpirat Muſarum indoles iſtas à me perturbationes inſinuare poſſit maioribus tuis curis. Donec acceſſerit animi tui ſincera (qualem vbique noui) explicatio, non poſſum me continere quin mea grauioribus tuis ſtudia interſeram. Hoc idem quod nuper ſaxum voluo (vtinam vtiliter) & quod ad illud coràm mouendum me vrget, te ſolum teſtem & iudicem requirit. Repone quod ex iudicio, doctrinâ & noſtrorum temporum experientiâ præuales, longiora mea ſtudia ſemper ſuſpicio, abbreuiata tamen cogito. Primum compendium videbis in exemplo eorum, quæ deſtinaui ad ſummum Pontificem; & quia de illius promotione nondum apud nos innotuit, intereà conſilium tuum acceſſere volui. Vnum permetuo ne quaſi temporum ruſticus compoſitor accedam. Propterea cum iam Secretario Apoſtolico committere cogitarem, priùs te conueniendum exiſtimaui de cæteris non multùm anxius; mone num in ipſo cenſuram maiorum præſentias, ſimúlque da literas Romam ad aliquem ex amicis tuis (non dubito multos fore præſertim eorum qui ſtudiorum gratiâ liberali genio gaudent) qui interceſſione tuâ non recuſet laborem perferendum codicem meum ad Cardinalem præfectum Sacræ Rituum Congregationi & procurandi gratiam Apoſtolicam, cuius exemplum hîc adiunctum videbis. Relatum fuit à Secretario Apoſtolico Aueniouenſi me viâ ordinaria obtinere non poſſe. Tamen gratiam tentare non nocebit, quam mihi maximè præuidet neceſſariam ſaltem pro hyberna remiſſione? Propterea ſollicitare vellem in gratiam huius propoſitionis meæ, quam ſpero non fore inuiſam licet in meis excurrere poſſim.

Da quæſo de ſingulis ex animo iudicium tuum & me ama.

Vale, Siſtarici 8. Kalend. Maias 1655.

Epiſtola ad Gaſſendum.

Clariſſimo Viro, Domino Domino PETRO GASSENDO, *Præpoſito Dinienſi, & Regio Matheſeos Profeſſori*, S.

VIr Spectatiſſime,

Quoties de tua ſingulari doctrina, cæteriſque tuis ornamentis, incredibili qua quemcumque capis, comitate, conditis, attentiùs apud me cogito, (cogito autem ſæpiſſimè) toties mihi venit in mentem tui, meíque perinde ac veritatis amiciſſimi *Gabrielis Naudæi*, cùm de literis litteratiſque omnibus, tum hoc præſertim nomine de me optimè meriti, quod mihi primum olim aditum patefecerit ad te contuendum atque deuenerandum, è quo & Hiſtoriæ & Phyſices, & Matheſeos peritiſſimi, quiqua nullo non die certiſſima petunt Oracula. Tibi autem ego iam adſcriptus amicus, ac eoque ad grauem iſtum morbum, qui tuo pulmoni, corruptelæ, ac proinde tibi præſentiſſimum vitæ periculum intentabat, profligandum (ſi quid arte fieri poterat) ante annum accitus; exultaui lætitia gaudioque tum demum triumphaui, cùm eam, quam tibi nauabamus operam ſic fortunauit Deus, vt literatorum omnium ex tibi reddita valetudine, (pro qua votum fecerant) communis hilaritas, in nos quoque redundaret: & qui ex variis Europæ regionibus, ad quos iam pridem ſummæ tuæ eruditionis, nuper tuæ ægritudinis fama permanarat, tibi ſuperſtiti tum per literas gratulabantur incolomitatem, ſibi non ſatis putarent factum, niſi & nos certatim, nunc ſoluta, nunc certis adſtricta numeris oratione collaudarent, ob noſtram qualemcumque induſtriam atque ſtudia in te Eruditorum Principe conſeruando collata.

Quo igitur & elegantioribus diſciplinis maximum ſe ſublato detrimentum paſſuris, & tibimet ipſe conſulas, principem in eo curam ſtatuito, & quem nactus es pulmonem, à primo quidem ortu infirmiorem; at vigiliis, & nimia literarum meditatione propè quaſſatum, lactis aſinini puriorísque aëris hauſtu ruſticando reficias, ſecrees, atque corrobores: ne alioqui impendentis hyemis vim atque iniurias ſuſtinere minus poſſit: quod enim magnus docet Hippocrates, refertque ex Euripide Cicero, ψυχὴ ἢ λεπτῇ χολῇ πολεμιώτατον, notius eſt quàm vt te fugiat, ſiue autem primo quoque die rus profecturus es, ſiue adhuc aliquandiu Lutetiæ remanſurus; antequam locorum interuallo disiungamur; id me ex Veterum monumentis doceas velim, quid veneni & quale potionis genus fuerit illa cicute, quâ extinctus eſt Socrates, quæque in maioribus ac primæ notæ Vrbibus Magiſtratuû Edicto proſtabat. Quemadmodum ex Theramenis ac Phocionis morte colligere eſt. Solo noſtratis herbæ cui Cicutæ nomen eſt ſucco ſuaptè natura per-

pinicioso deletos fuisse tot elatos Viros, multorum quidẽ fuit opinio: sed quã qui animo imbibere libenter sint remissuri, si tantisper expenderint validissima rationum momenta, quibus conuelli solet. Placet pluribus Atheniensium cicutam longè à nostra fuisse diuersam: at cuiusmodi veneuum fuerit, qui expediret repertus est nemo; adeò tota res ab eorum cognitione fuit remota. Verosimillimum mihi videtur quidquid hoc erat veneni quod *Cicuta* nomine circumferebatur, *Narcoticum* quidpiam fuisse; nec forsan aliud ab eo quod describit *Theophrastus*, circa initium *libri noni historiæ Plantarum capite decimo septimo*, vbi de *Thrasia Mantinensi*: constat enim *Socratem*, *Theramenem*, *Phocionem*, imò & ipsum *Senecam* Neronis præceptorem, & constat ex *Cornelio Tacito lib. 15. Annal.* & multos alios eodem modo è viuis esse ereptos, quo multi hodie apud nos pereunt ex Opio, vel Laudano ab imperitis ac temerariis de Paracelsi grege nebulonibus propinato. Tu Vir Clarissime, qui vnus totam tenes, atque illustrare potes antiquitatem, quid in re tam dubia & abstrusa constituti habeas, & quid sentiendum sit, vbi commodum erit per literas, mihi quæso declara. Vale. Lutetiæ Parisiorum 24. Iunij 1655.

Tuus ex animo Gvido Patin *Bellouac. Doctor Medicus Parisiensis, & rei Anatomicæ, Botanicæ atque Pharmaceuticæ Professor Regius.*

Celeberrimo Viro Domino Domino Petro Gassendo, *S.*

Amplissime & Clarissime Vir,

Te quem inter primos, postquam Lutetiã profectus sum, literis meis colere ac adire debueram, tamdiu venerari distuli non obliuione aut incuriâ, sed studiorum tuorum intuitu, quibus te pro bono publico & literarum occupatissimum priuatis amicorum alloquiis interpellari intempestiuum duxeram. Ne tamen silentium meum longiore temporis tractu in inciuilem modestiam degeneraret, rumpendum tandem fuit, præsertim cum humanitate tuâ fretus nihil metuendum habeam ne fortasse literæ meæ tibi aut importunæ aut ingratæ videantur. Inter eos enim, qui summam virtutem cum summa eruditione arctissima sociatate copularunt, Tu Vir Clarissime, Principem hac ætate locum tenes, in quo maior ne sit doctrinæ amplitudo, an comitatis gratia nemo facilè dispexerit. Me certè faciliùs tuã quã me ignotum tibi anteà & in Illustrissimi optimique Puteani nostri ædibus semel iterúmque fortè visum, cum Hadrianus Valesius Vir Clarissimis & communis amicus noster me tibi commendasset, excipero dignatus es adeò tibi obstrinxit, vt illius diei quo tecum domi tuæ collocutus sum, dulcissimam recordationem nunquam ex animo sim depositurus. Ex eo tempore cum ante hac tot scientiarum in te concursum admiratus essem, ad suauissimum morum tuorum concentum obstupescere, eóque pluris te facere cœpi, quò comitas tua communicabilem eruditionem tuam pluribus reddidit copiámque eius latiùs diffundit. Nostra Germania paucos habet eruditos, pauciores alit claros ac celebres Viros, triginta enim annorum quæ gentem nostram tantùm non confecêre, bella non minùs ciuilia quàm externa bonarum artium cultum simul & cultores tantoperè extinxit, vt si quod olim Literarum studium inter Germanos floruit, eius nunc vix vestigia supersint. Feliciorem hoc nomine Galliam tuam, Vir Amplissime, quæ insignes Viros per media ciuilium dissidiorum hostiliúmque tumultuum tempora genuit, produxit, conseruauit! Domus quam Lutetiæ colis, quid aliud quàm Sapientum est Concilium, quò quicquid in tanta vrbe egregium est agmine facto confluit? Musæum tuum appello in quo cùm Tu Vir maximus assiduè verseris, nusquam ferè solus ac sine magnis amicis agis. Hanc felicitatem gloriámque tuam neque capiunt nostri Germani, neque si caperent consequi possent in tanta meliores disciplinas amantium paucitate. Illud tantum boni omnes, Deum vnicè precantur, vt valetudinem tuam crebra è summis laboribus tuis incommoda ferentem curet, & ab omni morborum impetu protegat. Hoc vt seriò voueamus quotquot studiis fauemus iubent ac exigunt à nobis merita tua quibus tibi, quicquid vsquam est eruditorum deuinxisti, postulant hoc fugitiuæ toto orbe literæ, quibus retinendis, & à barbarie passim ingruente defendendis tu cum paucissimis par es. Verùm desino horas tuas melioribus dicatas literarum mearum garrulitate morari. Vale, Amplissime & Clarissime Vir ac constanter ama. Celeberrimo nomini tuo (Ratisbonæ postrid. Non. Iulij 1655.)

Deuotissimus I. A. Portnervs.

Lettre de Monsieur le Grand Maistre de Dannemark à Monsieur Gassendi.

Monsieur

Au retour de la Cour qui a esté absente prés d'vn an & demy à cause de la peste dont cette Ville a esté miserablement affligée, vn pacquet m'a esté rendu par les heritiers du feu D. Olaus Vormius *(qui durant ladite maladie contagieuse est mort d'vne fievre chaude) dans lequel*

lequel il y auoit quatre exēplaires du Liure qu'il vous a pleu mettre en lumiere de la Vie de Tycho Brahe. *C'eſt vn bon-heur, Monſieur, à ma patrie d'eſtre obligée à vn Eſtranger ſi celebre comme vous, de l'honneur, qu'auec ledit Liure vous luy faites, & à moy particulierement y eſtant intereſſé par proximité de ſang. Les Exemplaires ont eſté diſtribuez ſelon le contenu de voſtre lettre, & le Roy mon Maiſtre a eu pour fort agreable celuy que ie luy ay offert de voſtre part. Mais deuāt de finir ma lettre, j'ay creu deuoir à voſtre curioſité cét auis, à ſçauoir que ſa Majeſté mon Roy a parmy d'autres & rares Manuſcrits l'Autographe des Obſeruations dudit* Tycho Brahe, *leſquelles ſeront imprimées icy, à quoy ie n'adjouſteray plus rien que l'aſſeurance de l'eſtime que ie fais de voſtre merite & le deſir que i'ay de vous teſmoigner que ie ſuis veritablement*

Monſieur

Voſtre tres-humble & tres-affectionné ſeruiteur Reeltz.

De Kopenhaguen ce 29. Iuillet, Styl. Vet. 1655.

Celeberrimo Viro, Petro Gassendo *Mathematico Regio*,

M. Meibomius S. D.

ERuditionis tuæ fama ac candoris, quam vtramque ſcriptis tibi comparaſti, effecit vt te inter optimos ſimul & doctiſſimos noſtri æui, Viros cenſendū putarim. Atque indefeſſum quidem de literarum ſtudiis bene merendi animum tuum, déque Viris, qui nominis æternitatem illis ſibi compararunt, etiam nuper admodū ex Vita Tychonis à te ſcripta, perſpeximus. Quæ cōmentatio Sereniſſimo Regi, atque Excellētiſſimis Dominis, Aulæ Magiſtro, & Regis Cancellario, cęteriſque, qui literis exculti eaſdē æſtimare poſſunt, tanto gratior fuit, quo magis ad gloriam gentis pertinere arbitrantur, ab extraneo & laudato Viro hoc encomiū virtuti & ſapientiæ fuiſſe factum. Et prudenter à te addita eſt προσφώνησις illa ad Regē inclytum, quem iuſtitiæ laus, ſapientiæque omnis, diuinæ atque humanæ ſtudium, verè magnum reddunt. Iamdudū ad te de his perſcripſiſſem, quod nihil ad te literarum datū ſcirem, quibus edocerere, non tantum an exēplaria à te miſſa rectè tradita eſſent, ſed etiam-num argumentū placuiſſet: niſi alia ex aliis mihi negotia nata eſſent, quæ hanc tibi gratificandi volūtatem meam diſtuliſſent. Nunc & aliā ſcribendi cauſam nactus ſum, quā narrabo. Ante ſemeſtre Dialogum de *Proportionibus* hîc edidi, quē iam quinque annis parturierā. Magnum, ſi vitalis eſſe poſſit: quippe qui non tantum recentiores, qui de rationū natura ac legibus ſcripſere, reprehendat, ſed & veteres ipſos aggrediatur. Et leuiora quidem illa ſunt, quæ ad veterū loca accuratè reſtituta, & in Latinum ſermonem verſa, ſpectant. Illud alicuius momēti puto, quod quid vocabulum πηλικότης Veteribus ſignificarit; ante Nicomachum Geraſenum, Theonē & Eutocium; primus monſtrarim. Theo enim p. 25. & 26. illud ſignificare vult numerum, ſeu lineam numero effabilem; & Eutocius p. 16. fine, diſertis verbis dicit, πηλικότητος δηλονότι λεγομένης τ̃ ἀριθμοῦ, ὁ παρώνυμος, vnde Denominator recentiorū originem habet. Ego autem tantùm quantitatē, ſeu magnitudinem illo vocabulo deſignari puto: adeóque in illa 6. libri 5. definitione per λόγων πηλικότητας, ipſos rationum addendarum terminos, qui ſaltem quatuor exiſtunt, intelligēdos cenſeo. Deinde docui accuratè, quæ ratio alterius eſſet dupla, ſeſquialtera, ſupertertia, & quocūque numero multipla, in quo Clauius, & recentiores, quantū ego ſcio, omnes, ampliter errarūt: quamvis Cōmandinus, quem etiam p. 172. adduxi, rectè ſenſiſſe videri poſſit, niſi ex illo errore, quem ſequente p. 173. notaui, aliud ſtatuendum acutus lector cēſurus eſſet. Hinc tamen Gregorij à S. Vincētio erronea Theoremata propullularūt, quæ obiter refutaui. Palmarium eſt, quod Elementorum 5. propoſitionē 8. falſitatis damnatę ſuſtinuerim; adeoque 7. eiuſdem libri definitionem repudiare. In quo examinando vtinam candida & acuta ingenia, qualia Matheſis requirit, occupata fuiſſe, aliquādo intelligere poſsē! Legenda ſunt quę pag. 137. de hac definitione ſcripſi, & p. 141. iſta: Ex his autem omnibus illud primum conſtat, &c. Porrò in rerum natura fundatam cenſeo hanc aſſertionem; rationes vel eſſe nihili, vel exceſſiuas, vel etiam defectiuas; ſeu, ſi ἀναλογίαν mavis; Rationes aut nihili eſſe, ſeu nullius magnitudinis, aut alicuius magnitudinis. Rurſus ſi alicuius magnitudinis ſint, aut exceſſiuas eſſe aut defectiuas, quod in Canone Harmonico monſtraui. Deinde niſi rationem nihili principium rationūm ſtatuamus, infinita erit rationū progreſſio, & principio carens, à quo numeratio in alterutram partem progrediatur. Hinc igitur generale illud principium fabricaui, eò maiorem eſſe quamque rationem, quo maiore ſpatio à nihili ratione diſtet, quod in exceſſiuis rationibus tantum admiſit Euclides; ego etiam in defectiuis, quas voco, verum eſſe probaui. Ex quo illud ſequitur, rationē defectiuā, vti $\frac{2}{1}$ in ſuo genere, nempe defectiuo, maiorē eſſe, quàm ſit ratio exceſſiua $\frac{4}{1}$ in genere ſuo exceſſiuo; vti infra vniſonū ἡ διὰ πέντε ſυμφωνία maiore ſpatio diſtat, quàm ſupra vniſonū ἡ διὰ τεσσάρων, quæ cōſideratio Canonē Euclidis Harmonicum interpretanti mihi hoc inuentū produxit; nec concinniora exēpla natura rerū ſuppeditauit. Quamuis in miſtis idē verū deprehēdimus: Etenim miſtū $\frac{4}{1}$ minore ſpatio ſupra nihili viriū miſtū $\frac{2}{3}$ aſcēdit, quā infra nihili miſtū deſcendat miſtum $\frac{2}{1}$. Hinc autē clarū, falsā eſſe 5. libri propoſitionē 8. quę exceſſiuas & defectiuas cōfundit. Sed hęc & alia, lōgè melius ex ipſo Dialogo perſpiciētur: quē, quantillū etiam hoc inuentū ingenioſi & cādidi homines cēſuri ſint, immēſo labore mihi cōſtitiſſe fateri debeo. Cęterùm omnia quę huc pertinēt vno tractatu orbi examinanda proponere nolui; etiā vt ſciolos torquerē. Vbi videro hæc nō ineptè fuiſſe excogitata, ea prolaturus ſū, quæ ad literariæ Reipublicæ (bene enim ominandū eſt) vtilitatem pertinere nō ſoli Mathematici iudicabunt. Cæterū hęc ad te, Vir Celeberrime, ſcribere volui, miſſo

quoque ipso Dialogo, vt iudicio tuo, & accuratissimorū Geometrarū Parisiensium, noua hæc librata, si falsa sint reiiciantur, sin veritatis momenta quædam habeāt, calculo vestro approbētur. Vtrisque gratias sū acturus, qui vel solidioribus argumētis sine acerbitate hæc refutabūt, vel meis acquiescēt. Eruditionis laude omnibus, veritatis amore nulli cedere me voluisse posteritas iudicabit. Quod tū alibi, tum in illa antiquorū Musicorum editione, vti puto elucet: de qua liberū quoque Parisiēsium Apollinei Senatus iudiciū audire auerem; & num, vti cōqueritur, iniquè Athanasij Kircheri errores, ex multis paucos, orbi monstrarim. Hoc tēpore, instigante Excellentissimo D. Ioachimo Gerstorfio, Regni Daniæ Aulæ Magistro, literatorū fautore maximo, in eo occupatus sū, vt Hieroclis in Pythagoræ aurea carmina commentariū, & Pythagoreorū fragmēta, quæ Laërtio suo adiūxit Henricus Stephanus, accurata editione in publicum proferā. Laboraui etiā in emendando Diogene Laërtio, sed fortasse, quod ante triduum ex tua ad Barancium, in Epicuri Philosophiā, præfatione didici, frustra; quod Vir Clarissimus Ægidius Menagius, cuius virtutes Samuël Bochartus, cū in Suediæ Aula degeremus, mihi decātauit, iam à multis annis in illo emendando fuerit occupatus. Omnium eruditorū symbola auctori illi emaculādo aduocanda censerēt, sed togā nōnisi Gallica indutum, hoc est, maioribus illis Græcis Latinisque, verè Regiis literis, quibus Nicænū Conciliū, & alia impressa sūt, in publicum prodire optarem. Sed cùm hoc optare tantū liceat, nostrorum Typographorū industriā interim accendere debemus. Eodem modo de Stoicis vno volumine edēdis, nisi alius, quod optamus præuerterit, consilia agitauimus. Pro Hierocle nunc apud te intercederem, vt si quid illi exornando apud doctos latere scires, illud boni publici causa nostræ editioni ne inuideres. Nisi & hîc aliorū industriā, quod gratulabundus audirem, nos præuertisse cognouisses. Dialogo illi examinando, si ipse vacare non possis, spero te alios excitaturū. Hîc aliquos à meis partibus stantes habeo, nōnisi ab vno Mathematicastro adlatratus; qui Arithmēticā medietatem, seu, vt vulgo vocant, rationem, à ratione Geometrica distinguere ignorat, & impudenter illam rationē nihili esse negat, quæ millies sibi addita maior nō euadit. Tu, scio, Eruditissime Gassende, profundius hæc inspicies. Longior esse nolo, ne librū scripturus videar, cū literas ad te exarare instituissē. Vale, atque inter illos, quod sēper fecisti, nomē tuū profitere, qui amicū Platona habeāt, sed magis amicā veritatē. Hafniæ 18. Sept. 1655.

Tui Studiosissimus M. MEIBOMIVS.

Clarissimo Spectatissimóque Viro, Domino
PETRO GASSENDO, *S.P.*

ACcepi, Vir Spectatissime, ante duos circiter menses, tuas simul cū D. Bullialdi literis, mense Maio datas cum gratissimis vtriusque obseruatis: Quibus me admodū vobis deuinctū agnosco, quòd leue nostrum qualequale munus tātā dignati sitis remuneratione. Nobilis autem ille per quē misistis, D. Terrahariun, nos ne accessit quidē, aduersā valetudine (quod doleo) Londini detētus, vnde ad suos propterea rectà eundum duxit, vestrasque abiturus literas per Tabellarium ad me mittendas curauit. Cur vestris vtriusque citiùs non respōderim, in causā fuit quod nil dignū haberem (necdū habeo) quod vobis reponam: quod ipsum etiā iam facit cur D. Bullialdū non iteratò vacuis chartis onerem. (Cui tamen si me salutatum habueris, measque, quod solum possum, grates me rependisse dixeris, facies quod mihi erit gratissimū.) Rogo tamen insuper, si citra nimiā id fieri possit molestiam, vt alio me tibi fauore deuincire ne dedigneris. Nempe dū D. Mersenni *Cogitata Mathematica* nudiustertius obiter inspexi, incidi ex improuiso in ipsius Præfationem quā libro *Mechanicorū* præfigi fecit. Cúmque pūcto 3 cuiusdā *Viri illustris*, & deinde puncto 4. *Viri alius sūmi*, mentionem faciat; ego maximè quidem aueo, quinam illi sunt intelligere. Id autem tibi, ob necessitudinem quam tibi cum D. Mersenno incoluisse audio, non ignotum esse arbitror: vel saltē id à D. Robervallio rescire posse, cui eorum alter ignotus esse non potest, (siquidem ille, vti arbitror, *Geometra nostri* ibidē nomine indigitatur, quicum eorum alter communicatis consiliis rem egit.) Oro itaque vt mihi velis id (si poteris) ocyùs indicare, cùm illud, ob tractatus aliquot quæ iam aliquādo sub prælo habeo, scire desiderem. Item, quis sit ille *Vir doctus*, Coroll. 2. prop. 25. Hydraulicorum memoratus; & quænam illa recta quā ille spirali æqualē putauerit. Vale, Vir Ornatissime, & perge, vti soles, huiusmodi ornare studia; & amare velis. Scribebā Oxoniæ 31. Aug. 1655. St. vet.

Tui Obseruantissimus, IOAN. VVALLIS.

Clarissimo Doctissimóque Viro D.D PETRO GASSENDO, *Digniensi Præposito*,
IACOBVS GAFAREL S. P. D.

CVm tāta beneuolētiæ tuę signa mihi, Vir Illustrissime, Lutetiæ nuper concesseris, ea è memoria mea nusquam elabi posse existimes velim. Semper amor & obseruantia in te mea vigebunt, semper tibi fausta omnia precabor, & pro tua incolumitate vota faciā. Ideo acceptissimū mihi fuit audire te febri amplius nō laborare. Quod à familiari tuo Viro Doctissimo Domino Musnerio didici, cuius humanitas & beneuolentia in nos insignis fuit vt potè in tuos addictissimos clientes. Sic semper præsens vel absens bene amicis tuis facis, cùm solū nomen illius nobis amicitiam conciliarit & apud inclytum Dominū Balianum aditū patefecerit. Feliciter hactenus in itinere degimus, in quo comes se nobis Niciæ adiūxit, vir integerrimus & doctissimus familiaris tuus Dominus *Françoiu*, cum quo sæpe de te sermonem habuimus. Nunc ad interiora Italiæ pergimus, Florentiam nempe & inde Venetias, quibus visis Romam versus iter flectemus, vbi aliquādiu commorabimur, & cū mihi certo cōster freto patrocinio tuo doctos viros cognoscere & liberè ad eos accedere fas futurū, me felicē, Vir Illustrissime, existimarem, si breuem aliquā ad amicos tuos velles Epistolam in mei gratiam exarare. Hoc ego mea bonitate tua quam iam summam expertus sum impetraturus confido. Vale; tibi salutem plurimam Parens meus impertitur. Datum Genuæ 10. Kalendas Octobris 1655.

Claris

Clariſſimo GASSENDO,

P. F. S. T. Sal.

PRonuntiauit Galileus motum vniformiter acceleratum eſſe eum, qui à quiete recedens temporibus æqualibus æqualia celeritatis momenta ſibi ſuperaddit.

Eum verò qui æqualibus ſpatiis æqualia celeritatis momenta ſibi ſuperaddit, adeò non conuenire motui grauium deſcendentium affirmat vt ex eo ſuppoſito motum in inſtanti fieri deducat, & vt ſibi perſuaſit facillimè demonſtret.

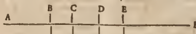
Sed concedatur, ſi placet, Viro perſpicaci & Lynceo indemonſtrata concluſio dummodò ſit vera. Demonſtrationem enim dum primo ſtatim obtuitu

Aut videt, aut vidiſſe putat per nubila—

nihil mirum ſi lectoribus minus vtique Lynceis parum videatur ſatisfeciſſe.

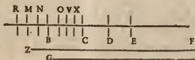
Vt igitur conſtet ſuus honor Galilæo, neque ampliùs de ipſius illatione ambigatur, aut rationibus tantum probabilibus diſputetur, propoſitionem ipſam more Archimedæo heic demonſtratam habebis.

Si quotlibet rectæ ad vnum punctum concurrentes exponantur in continua proportione, earum interualla erunt in eadem ratione, v. g.

Sint rectæ *AF BF CF DF EF*, &c. in continua proportione, erunt interualla ipſarum *AB BC CD DE* in eadem ratione. Eſt enim vt tota *AF* ad totam *BF* ita ablata *BF* à priore ad *CF* ablatam à poſteriore. Ergo ita reliqua *AB* ad reliquam *BC*, vt tota ad totam, hoc eſt vt *AF* ad *BF*, & ſic de cæteris. Eadem ratione demonſtrabimus vt *AF* ad *CF* ita eſſe *AB* ad *CD* & vt *BF* ad *DF* ita eſſe *BC* ad *DE*, &c.

Si intelligatur motus à puncto *F* verſus punctum *A* continuè acceleratus ſecundum rationem decurſorum ſpatiorum & exponantur quotlibet continuè proportionales vt *AF BF EF*, &c. tempus in quo mobile percurret ſpatium *DE* erit æquale tempori, in quo idem mobile percurret ſpatium *DC*. Denique ſpatia omnia *ED DC CB* eodem tempore ſingula percurrentur.

Demonſtrabimus primò ſpatia *CB BA* eodem tempore in ſuppoſito motu percurri.

Si enim tempus per *AB* non eſt æquale tempori per *BC* erit vel maius, vel minus. Sit primum maius ſi fieri poteſt. Ergo tempus per *AB* eſt ad tempus per *BC* vt aliqua recta maior ipſa *BF* ad ipſam *BF* ſit recta illa Z. Ergo eſt vt tempus per *AB* ad tempus per *BC* ita recta *Z* ad rectam *BF* ſumantur inter rectas *AF BF* tot mediæ in continua proportione, vt *RF MF NF* donec minor ex ipſis vt *NF* ſit minor quàm recta *Z*, quod quidem neceſſariò euenturum vel ex ſola mediæ inuentione, eiúſque iterata, quoties opus fuerit operatione, quis non videt?

Erunt ergo continuæ proportionales rectæ *AF RF MF NF BF*, cùm autem ſit vt *AF* ad *BF* ita *BF* ad *CF* & ita *AB* ad *BC*, ergo poterit continuari proportio ſub eodem numerò terminorum, vt ſint etiam proportionales *BF OF VF XF CF* idque in eadem ſuperiorum ratione.

His ita poſitis & conſtructis conſiderentur & comparentur ſingula ſpatia *AR RM MN NB* ſingulis ſpatiis *BO OV VX XC* ſingula nempe ſingulis, hoc eſt ſpatium *AR* ſpatio *BO* ſi igitur per ſpatium *AR* fuerit motus vniformis iuxta gradum velocitatis in puncto *R* acquiſitum, tempus per *AR*, ad tempus per *BO* componetetur ex ratione ſpatij *AR* ad ſpatium *BO* & viciſſim ex ratione velocitatis per *B* ad velocitatem per *R*. Quod notiſſimum eſt & Galileus ipſe demonſtrauit propoſitione quinta Tractatus de motu æquabili.

At vt ſpatium *AR* ad ſpatium *BO*, ita per primam propoſitionem recta *AF* ad rectam *BF*, & vt velocitas per *B* ad velocitatem per R, ita ex ſuppoſita motus accelerati iuxta ſpatia decurſa definitione, recta *BF* ad rectam *RF*, ergo tempus per *AR*, hoc caſu ad tempus per *BO* componeretur ex ratione *AF* ad *BF* & ex ratione *BF* ad *RF*. Eſſet igitur motus per *AR* ad motum per *BO* vt recta *AF* ad rectam *RF*, deinde ſi per ſpatium *RM* fieret motus vniformis iuxta gradum velocitatis in puncto *O* acquiſitum, èadem ratione probabitur motum per *RM* ad motum per *OV* eſſe vt recta *RF* ad rectam *MF* ſimiliter conſiderando velocitatis punctorum *N* & *V* erit tempus per *MN* ad tempus per VX, vt *MF* ad *NF*. Denique conſiderando, velocitatis

punctorum B & X in vltimis spatiis erit tempus per R B ad tempus per X C vt N F ad B F. Sed omnes eiusmodi rationes nempe A R ad R F R F ad M F M F ad N F N F ad B F ex constructione sunt eædem.

Ergo tempus omnium motuum per totam A B ad tempus omnium motuum per totam B C in vtrisque spatiis, ita vt diximus, consideratorum est vt recta A F ad R F siue N F ad B F sed tempus motus accelerati per A R est minus tempore motus per A R vniformis iuxta velocitatem in R cùm enim à puncto R vsque ad punctum A perpetuò ex hypothesi velocitas crescat. Ergo à puncto R ad punctum A citiùs per motum acceleratum peruenitur, quàm si velocitas acquisita in R eadem & vniformis vsque ad punctum A perseueraret. Eadem ratione probabitur tempus motus accelerati per R M esse minus tempore motus vniformis per R M si velocitas ipsius vltimo ipsius spatij M puncto respondeat. Denique constat motum per totam A B acceleratum, vt fiet hypothesis minori tempore fieri quàm motum alium fictitium ex motibus vniformibus iuxta velocitatis vltimis spatiorum A R R M M N N B punctis respondentis compositum. At contra tempus motus accelerati per B O est maius tempore motus vniformis per B O considerati iuxta velocitatem puncti B quia velocitas à puncto B ad O semper crescit in motu accelerato iuxta hypothesim, & minor semper est velocitate, quæ respondet puncto B. Vnde pari ratiocinio concludetur motum per totam B C acceleratum, vt fiet hypothesis, maiori tempore fieri, quàm motum illum fictitium ex motibus vniformibus iuxta velocitatis primis spatiorum B O O V V X X C punctis respondentis compositum.

Cùm ergo tempus motus accelerati per A B sit minus tempore motus illius fictitij per eandem A B & contrà tempus motus accelerati per B C sit maius. tempore motus illius fictitij per eandem B C. Ergo minor est ratio temporis motus accelerati per A B ad tempus motus accelerati per B C quàm temporis motus fictitij per A B ad tempus motus fictitij per B C. Sed vt tempus motus accelerati per A B ad tempus motus accelarati per B C ita posuimus esse rectam Z ad rectam B F & vt tempus motus fictitij per A B ad tempus motus fictitij per B C ita demonstrauimus esse N F ad B F. Ergo minor est ratio rectæ Z ad rectam B F quàm rectæ N F ad eandem B F. Quod est absurdum cùm recta Z sit maior recta N F.

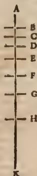
Ergo tempus motus accelerati per A B non est maius tempore motus accelerati per B C. Eadem facilitate probabimus tempus motus per A B accalerati non esse minus tempore motus accelerati per B C sit enim minus, si fieri potest, erit igitur vt tempus motus per A B accelerati ad tempus motus accelerati per B C ita recta minor ipsa B F ad ipsam B F. Esto itaque recta illa minor quàm B F G & sit tempus motus accelerati per A B ad tempus motus accelerati per B C vt G ad rectam B F. Et inter rectas B F C F exponatur continuè proportionalium series, quarum maxima O F sit maior quàm G. Eodem quo vsi sumus in superiori demonstrationis parte ratiocinio consectendo spatia in ipsa A B inter similes proportionales intercepta. Cum spatiis B O O V V X X C mutemus solummodo velocitatis vniformis, & fingamus verbi gratiâ motum per A R vniformem fieri iuxta gradum velocitatis in puncto A acquisitæ, motum verò vniformem per B O fieri iuxta velocitatem acquisitam in puncto O & sic in reliquis spatiis in quibus patet omnes velocitates per A B vniformes augeri, velocitates verò per B C vniformes minui, contrà id quod in priore demonstrationis parte fuerat vsurpatum. Concludetur vt suprà tempus motus huiusmodi vniformis per A R ad tempus motus vniformis per B O esse vt recta R F ad rectam A F dum enim augentur velocitates, tempora motuum minuuntur, similiter tempus motus vniformis per R M ad tempus motus vniformis per O V erit vt M F ad M R. Denique tempus motus fictitij illius per A B ex vniformibus compositi ad tempus motus fictitij per B C ea vniformibus pariter compositi erit vt R F ad A F cum omnes rationes sint eædem, hoc est vt O F ad B F per primam propositionem.

Tempus autem motus accelerati per A B est maius tempore motus illius fictitij ex vniformibus compositi, cum supposuerimus in motibus vniformibus auctas fuisse velocitates, quæ nimirùm in hoc casu primis spatiorum A R R M, &c. punctis respondent. Sed & tempus motus accelerati per B C est minus tempore motus fictitij ex vniformibus compositi, quia heic velocitates minuuntur, & vltimis spatiorum B O O V, &c. punctis respondent. Ergo maior est ratio temporis motus accelerati per B C quàm temporis motus fictitij per A B ad tempus motus fictitij per B C. Sed vt tempus motus accelerati per A B ad tempus motus accelerati per B C ita est recta G ad rectam B F ex suppositione, vt autem tempus motus fictitij per A B ad tempus motus fictitij per B C ita recta O F ad B F ex demonstratione. Ergo recta G ad rectam B F maiorem proportionem habet, quàm recta O F ad rectam B F quod est absurdum, cùm recta G sit minor recta O F ex constructione non ergo tempus motus accelerati per A B est minus tempore motus accelerati per B C. Sed nec maius

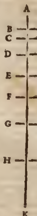
vt

vt ſopra demonſtratum eſt. Ergo eſt æquale. Eadem ratione patet tempus motus accelerati per *C D* æquari tempori motus accelerati per *A B* & tempori motus accelerati per *B C*. Et continuatis, ſi placet, in infinitum rationibus, omnia omninò ſpatia eodem tempore percurri.

His poſitis tertia propoſitione mentem Galilei reuelamus aut propoſitionis veritatem aſtruimus. Intelligatur motus

grauium deſcendentium à quiete ea puncto *A* vſque ad punctum *H*, verbi gratiâ, & ſupponatur, ſi fieri poteſt, velocitatem grauis cadentis accelerati iuxta rationem ſpatiorum decurſorum. Ponatur motus iam factus ab *A* vſque ad *H* tempore vnius minuti, aut altero quovis tempore determinato, & ſupponatur motus continuari vſque ad punctum *K*. Aio motum per *H K* fieri in inſtanti. Si enim motus per *H K* non fiat in inſtanti, fiet in tempore aliquo determinato, quod per aliquem numerum multiplicatum excedet tempus in decurſu ſpatij *AH* inſumptum. Ponatur numerus multiplicans 5. ita vt tempus motus per *HK* quinquies ſumptum excedat tempus motus per *AH* rectis *KA HA*. Sumatur tertia proportionalis *G A* & toties continuetur proportionalium ſeries, donec ſpatiorum interceptorum numerus excedat numerum quinque. Fiant ergo ex proportionalibus continuatis ſea, verbi gratiâ, ſpatia vltra punctum *H* quæ ſint *HG GF FE ED DE CB*. Ergo tempus motus per *HG* per præcedentem eſt æquale tempori motus per *H K*. Similiter tempus motus per *GF* eſt æquale tempori motus per *H K*. Denique

motus per totam *H B* fiet in tempore quod ad tempus per *H K* erit ſextuplum. At tempus temporis per *H K* quintuplum eſt maius tempore motus per *A H*. Ergo à fortiori tempus motus per *HB* tempore motus per totam *H A* eſt maius, quod eſt abſurdum. Ergo vera remanet Galilei Illatio quamuis eam ipſe non demonſtrârit.

Hæc ſuccinctè & familiariter, Clariſſime Gaſſende, ſcripſimus, ne tibi impoſterùm faſceſcat negotium aut Cazræus, aut quivis alius Galilei aduerſarius, & in immenſum excreſcant Volumina, quæ vnica demonſtratione, vel fatentibus ipſis Authoribus aut deſtruentur, aut inutilia & ſuperflua efficientur. Vale.

Nobili Praestantíque Viro M. NEVRÆO *Amico singulari*,

PETRVS GASSENDVS S.

PLurima sanè sunt, mi NEVRÆE, quæ tibi, tuæque amicitiæ debeo, at illud non postremum est, quòd conceptum mihi dolorem ob mortem præclari *Naudæi*, capitis longè carissimi habere te mecum communem declaras; ac peruelle, si fieri posset eo me penitùs eximere, significas. Quippe cùm nihil sit optimi Amici possessione iucundius, nihilque adeò esse possit eius priuatione molestius, facis tu profectò per-humaniter cùm subire io te aut totam, aut certè molestiæ partem, quam mihi casus hîc flebilis necessariam fecit, exoptas. Quamquam me quidem quod attinet id quod Poëta ait *est quædam flere voluptas*, eatenus experior, vt molestiam malim ea suauitate temperatam, qua τῷ μακαρίτῃ, consuetudinisque cum illo iucundissimæ, antiquissimæque afficior, quàm illâ immunem fieri, si mihi simul suauitas huiuscemodi eripiatur. Nosti vt parentes, vt filij, vt coniunctissimi quique non sine voluptate actiones, verbáque illorum, quos habuerint carissimos, & recordentur, & enuncient, nihilque fieri iis gratius possit, quàm si alij quoque eadem enarrent, aut enarrata gratè accipiant. Ego certè quoties in eos incido, qui communi mihi cum illo fuere necessitudine, nihil esse potest dulcius, quàm sermones recolere, quibus aliàs σὺν τῷ μακαρίτῃ confabulati fuimus; adeò nihil potuit illi excidere, quod non foret memoria, considerationéque dignum. Superfunt adhuc fœlici fato, quos & tu ipse apprimè nosti eximij Viri, Elias Diodatus, & Franciscus à Motha Vayerius, quibuscum sæpe & congregari, & rusticari soliti fuimus, maximéque priusquam ille in Italiam discederet duos ante annos supra viginti. Retulit ipse, descripsitque nonnullas ex confabulationibus nos inter quatuor habitis, maximéque in *Syntagmate de Militari studio*, diceréque, cùm conuenissemus erat solitus pateere se Pythagoræ, si per talem quandam Tetradem iurauit. Dico autem priusquam in Italiam concederet; ex eo scilicet tempore iostitui nisi per literas non inter commercium non potuit; & quamuis deinceps euocatus ab Eminentissimo Cardinali, Bibliothecæ custodæ fuit; partim ipsius occupationes, partim mea inualetudo ne possemus toties conuenire obfuerunt. Discessi quoque ipse in Prouinciam, discessit & ille ante meum reditum in Sueciam, totóque eo tempore literis dumtaxat conuersari licuit, donec cùm me iam reduce ipse proximè accederet, mutuorúmque complexuum spes foret, quæ lugubria fata interuenerint, nimisquam est notum. Tametsi porrò literæ compensare non poterant quem fructum longè vberrimum licebat ex eius conuersatione demetere; ea tamen semper seges erat, quæ magni prouentus loco haberetur; quippe ad me nonquam scribebat quin significaret quid toto Literatorum Orbe ageretur, quid hi molirentur, illi iam parassent, cæteri etiam edidissent. Quæ quidem omnia nemo vsquam certiùs referre potuit. Quis enim alicubi vixit dum ipse viueret qui se insalutato Naudæo Musis litare posse speraui? quis auspicatò librum aut condere aut eulgare, eodem non consulto? Ea nempe fuit in moltiscio Viro Encyclopædiæ, cuius tanquam Mystes erat, prærogatiua vt multum scripturientis opus tutò prodire crederetur, nisi vno probante Naudæo, aut etiam promouente; nouerat enim si alius vnquam, cuiusque quanti futura esset indicatura. Nouimus & nos, tu, inquam, & ego quid de immani illa editorum voluminum, quæ illi quoque præ manibus erat, sentiebat cúmque expostulares aliquando cur congerendis etiam futilibus non parceret, festiuè, vt scis, reposuit, in Medicorum Pharmacothecia, gemmas inter & aromata, sæpe fœda asseruari quoque vilissimorum animalium excrementa, ne exceptis quidem vel muscerdis, quæ cùm salutares nonnunquam haberent vsus, suis quoque nec carere putidos codices, ab eruditis quidem fastiditos, hoc est à perpaucis, at quamplurimis proinde haud ingratos. Subdebat autem se ob vnum duntaxat stomachati solitum, eùm obseruaret insanabile scribendi cacoethes vix alios tenere quàm scribendi peritia maximè vacuos; feriari verò interim litteratissimorum complures, qui consummatioribus bonarum artium scientiatúmque studiis exculti, necnon putioris elegantiæ stylo exercitatissimi, cum multis præclaris operibus peritam manum admouere possent, nihilominus earum rerum velut gloriam aspernati, in otio consenescerent, aut alienis occupationibus in diuersum acti ea negligerent quæ rudes & imperitos eadem ipsa, vel illotis manibus, tractantes, aliquatenus immortalitate donant. Cúmque hæc diceret non obscuro nostu significabat te quoque subnotare voluisse, singulatémque ingenij tui polymathiam vt otiosam incuriosámque sugillare. Dolebat, nimirum, te in eorum censu esse, qui cùm appositè, scitè & ornatè scribere possent, quidvis aliud libentiùs aggrederentur, seséque alio facillimè paterentur auocari. Optabat idcircò vt curis solutior esses, & Magnatum negotiis minùs implicatus, hoc est aureis illis compedibus, quibus illaqueatum Diogenes ridebat Aristippum; sic enim fieri posse, aiebat, vt tui iuris aliquando factus animum Philosophiæ namm tandem ad philosophandum transferres appelleresve. Cúmque non ita pridem eum per literas monuissem te mutato Patrono ad aliud vitæ genus transiisse, quod non

non esset à literis alienum; te videlicet sapientissimi æquè ac celeberrimi Capellani suffragio Longavillæis Principibus custodem esse datum, vt & morum studiorúmque rectorem; continuò rescripsit, se tibi quidem gratulari nouæ conditiones sortitionem, oneris si modo quidpiam è seruitutis iugo detraheret, nec tibi in formandis tantorum Puerorum animis vberiùs sudandum foret; non verò placere sibi quod ita procul à doctissimorum cœtu, à solidiorum scientiarum sede Lutetia esset viuendum tibi, licet non inter illiteratos, se vtique haud ignorare quamplurimos Cadomi esse, qui summa cura studiorum amœnitates consectentur, quorum ideò consortium inamœnum esse nequiret. Cúmque iucundissimi sui copiam breui facturus esset Vir eruditionis cumulatissimæ Samuel Bochartus, mox in Galliem secum rediturus, inde sperare vt exilij tui aut solitudinis tædium minueretur, quod equidem non perexiguum modò sed prorsus nullum esse auguror, vbi talium Virorum consuetudine frui liceat qualium tu ipse doteis suspicis atque prædicas; quibus etiam æstimandis ac iudicandis quam sis falli fallereve nescius satis superque comprobauit Eximius ille Vir Monasteriensis à Motha Cadomæus, qui mihi nuper literes abs te detulit; in suarum quidem virtutum commendationem scriptas, sed eo consilio vt ex eiusdem congressu longè commendatissimas deprehenderem. Hoc sanè quidem sic experiri pronum fuit vt perspectis illico felicis adeò ingenij leporibus, tum recordatus te insuper totas habere in inclyto Grartemenilio Athenas, haud potuerim vltra non beatissimum illum reputare secessum, in quo tot tantorúmque Virorum sueui contubernio vti possis. Præterea si quid felicitatis cumulo desit, nullo maiori fortunæ beneficio suppleri posse reor, quàm eà beneuolentiâ, quæ tibi generosum deuinxit pectus Illustrissimæ Virginis Mombazonïæ Sanctimonialium Cadomeosium Cœnobierchæ. Illa etiam literas à te Amplissimo nostro Monmorio reddidit, quibus ipsum æquiorem sibi, acriorémque iuris sui vindicem fururum meritò sperauit: quæ cùm ideotidem suo me quoque dignari alloquio animum induxisset, Deum immortalem quanto tuas ore tonentem laudes audiuimus! O quoties fortunatos exclamauit Principes creditos tibi, quòd talem nacti essent Moderatorem qui cunctis virtutum ac disciplinarum luminibus perfusus, morosam; vt creditur, abstrusarum scientiarum intelligentiam, sic tenuo ciuilium vsu, sic vrbanitatis cultu temperasset; vt ingenuas politioris humanitatis artes, vt liberalem illam morum & officiorum, quibus nobilioris vitæ societas decoretur, velut pædiam, nec non elegantiarum, quas Aula sibi sola vindicat, solertiam in numerato haberet. Haud silebat interim comitum vna, quæ ingenio & facundia longè præpollere videbatur dū reliqua vitæ tuæ ornamenta erectæque mentis encomia haud vulgari eloquio prosequeretur: quo cùm delectarer conduplicatam prorsus sensi lætitiam vbi significatum est mihi, hanc eandem, Nobilis Blemurij esse filiam, cordati, inquam, optimíque senis illius, qui Principi nostro Valesio Engolismensi erat vt nosti adeò charus. Nunc porrò si hæc omnia quorsum spectent rogites, vltrò fatebor. Videri me quidem tuæ moderationi ac verecundiæ vim afferre voluisse, nimis multa recensendo quæ ad tui commendationem faciant; attamen si rei veritatem paulò attentiùs expendas, facilè percipies horum me nullo alio consilio mentionem fecisse quàm vt ea commemorarem, quæ opportuna videbantur ad amouendam suspicionem illam qua ὁ Μακαρίτης noster incolatum tuum velut inhospitum non bene conjecerer, nec etiam in ea sententia diu permansurus erat, illum si huic Ciuitati fate reddidissent incolumen: et Superis aliter visum, Abbavillæ scilicet extremo mense Iulio exstinctue est; & tot Amicorum eius reditum impatientissimè præstolantium spem desideriúmque frustratus est. Quo nos autem in luctu reliquerit animus meminisse horret, tum nostrûm vtrique communis dolor, si gemere sinit, plura loqui vetat: cùm & plura expectare possis à Clarissimo Collega Renato Moræo Medicinæ Regio Professore, qui τοῦ μακαρίτου vitam breui nobis sperandam facit. Vale, Parisiis 7. Kal. Nouembris 1653.

Huius Epistolæ autographum cùm reliquarum Systema ederetur, inchoatum dumtaxat repertum est, vnde nonnisi mutila prodire potuit, vt videre est pag. 325. Aliud verò quia integrum recuperare postmodum licuit, hete in integrum etiam restituere visum est ne omisso quidem titulo, quem aliis præfixum Neuraus semper expungi voluit; causatus sibi longè suauiùs esse eum si Gassendus Suum *tantùm nuncuparet. Constat multo-plurimas eidem esse scriptas, cur verò cum cæteris non prodierint, ipse viderit.*

FINIS.

